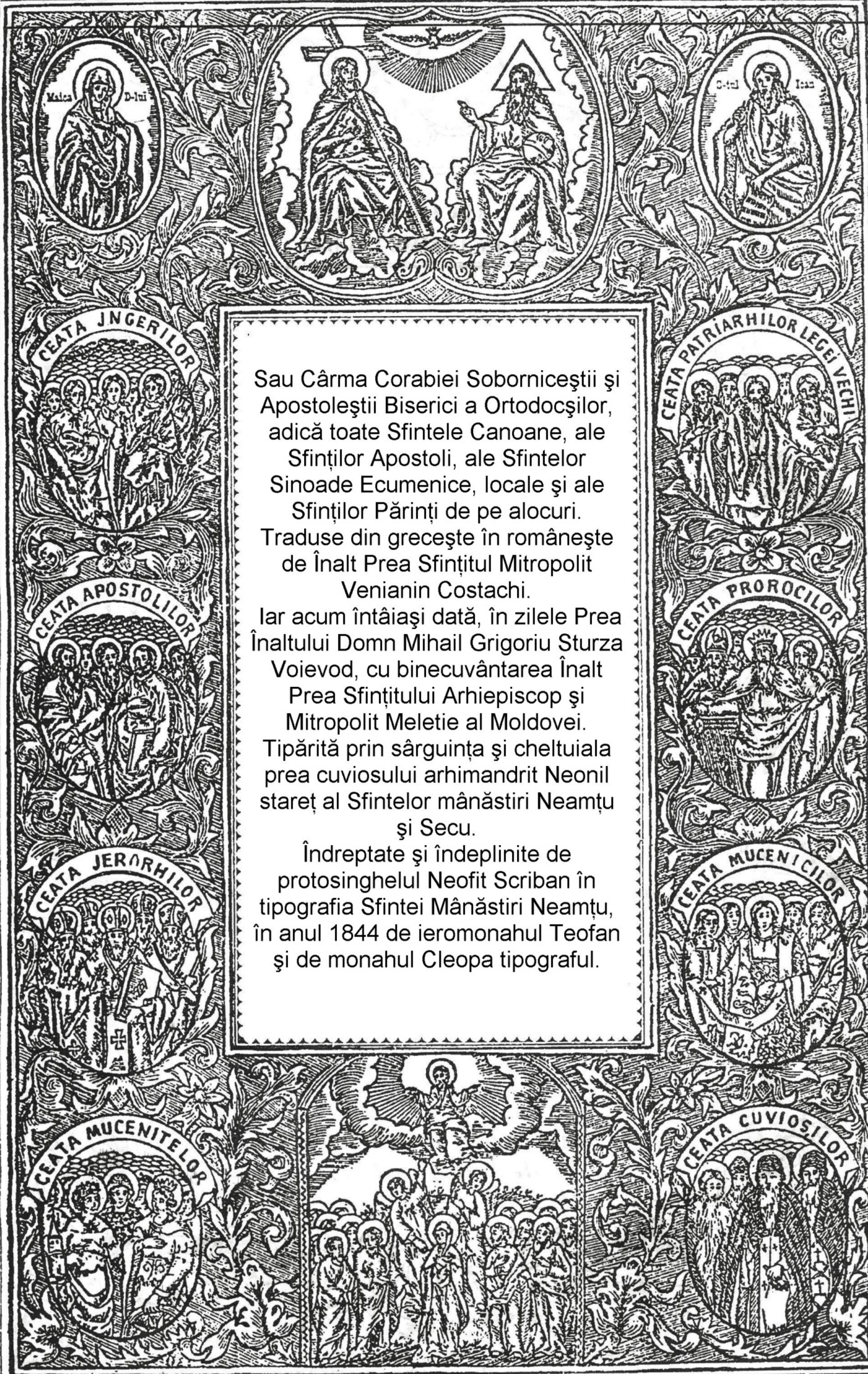
Întru slava Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh, Dumnezeu

PIDALION

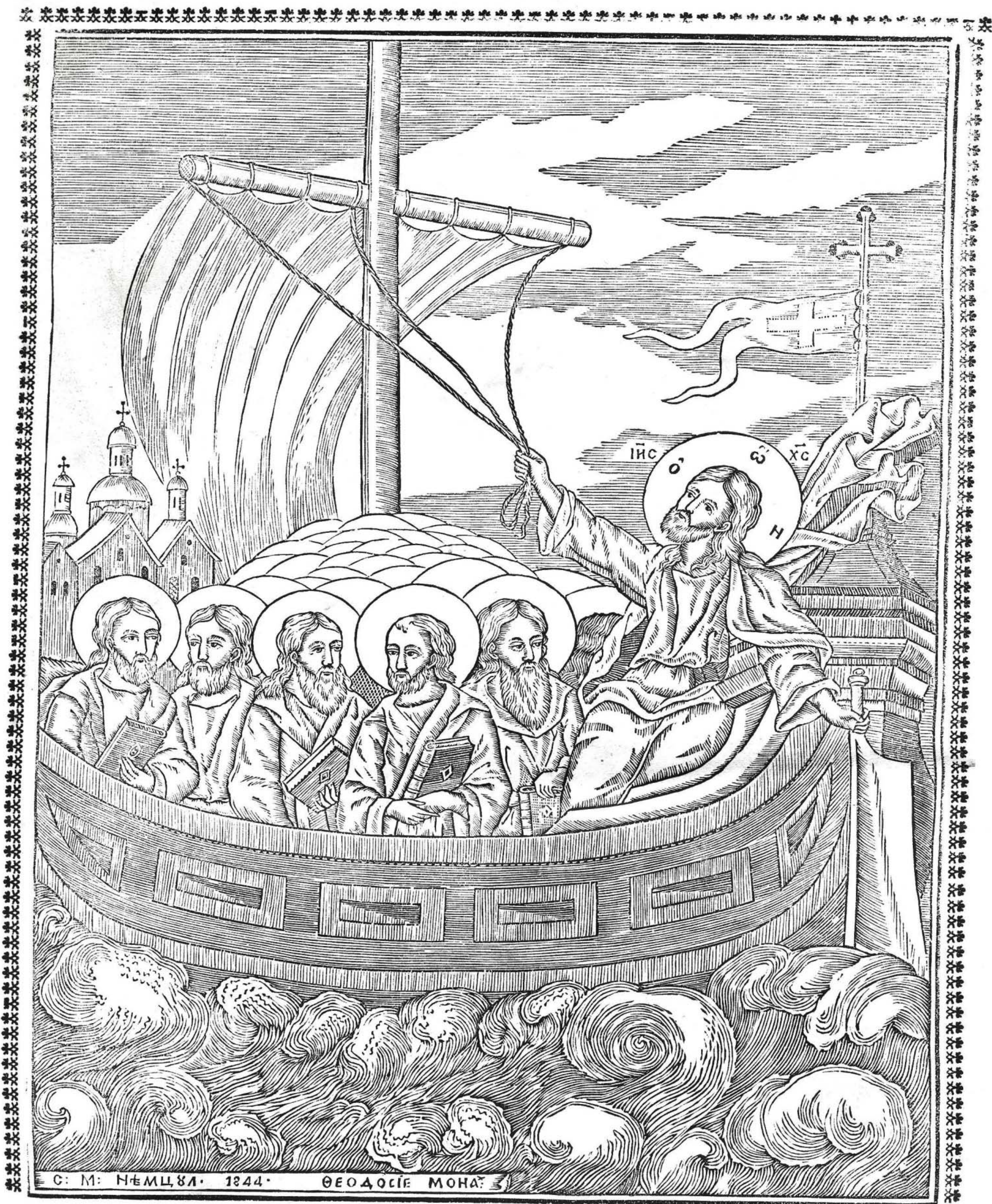
Sau Cârma Corabiei Soborniceştii şi Apostoleştii Biserici a Ortodocşilor, adică toate Sfintele Canoane, ale Sfinților Apostoli, ale Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale şi ale Sfinților Părinți de pe alocuri.

Traduse din greceşte în româneşte de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Venianin Costachi.

Iar acum întâiaşi dată, în zilele Prea Înaltului Domn Mihail Grigoriu Sturza Voievod, cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop şi Mitropolit Meletie al Moldovei.

Tipărită prin sârguința şi cheltuiala prea cuviosului arhimandrit Neonil stareț al Sfintelor mânăstiri Neamțu şi Secu.

Îndreptate şi îndeplinite de protosinghelul Neofit Scriban în tipografia Sfintei Mânăstiri Neamțu, în anul 1844 de ieromonahul Teofan şi de monahul Cleopa tipograful.

Prin corabia aceasta se închipuieşte soborniceasca Biserică a lui Hristos, a cărei temelie, este credinţa cea ortodoxă în Sfânta Treime. Scândurile şi grinzile, sunt dogmele şi tradiţiile credinţei, catargul este Crucea, iar pânzele, sunt nădejdea şi dragostea. Cârmuitor este Domnul nostru Iisus Hristos, iar prorari şi marinari, sunt Apostolii şi urmaşii lor, şi toţi clericii, grămăticii, notarii, şi învăţătorii cei după vremi. Călătorii, sunt toţi ortodocşii creştini, iar marea, este viaţa aceasta. Vânturile sunt ispitele cele împotriva ei, iar suflarea cea lină şi zefirul, sunt suflările şi harurile Sfântului Duh. Cârma prin care corabia se îndreptează către limanul ceresc, este cartea aceasta a Sfintelor canoane. (Dumnezeiescul Hrisostom tom 6, foaia 429, stih 10, şi tom 7, foaia 502, stih 20; ediţia din Etoni)

INSCRIPȚIE ASUPRA STEMEI DOMNEȘTI MIHAIL GRIGORIU STURZA VOIEVOD DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI

O Cruce şi o coroană, o stea o alurghidă[1],
Un bour, o cunună, ce stă pe o eghidă,
Un sceptru, o spadă, şi un Sfânt patron,
S-au dat Domnului nostru când s-a suit pe tron,
Lui MIHAIL STURZA ca Prinț şi Voievod,
Să-i fie moştenire, de fericire rod.
Întreaga stăpânire, şi a armelor putere,
În mâna sa stau puse, şi a Moldovei vrere,
Deci dar acestea toate, ale Providenței sunt,
Ce duce omenirea către un scop prea Sfânt.
Lui dar se cuvine ca tot ce vom lucra,
S-aducem să supunem spre a se închina,
Primeşte bune DOAMNE acestea spre-nchinare,
Primeşte această carte, sub 'nalta apărare.

[1] manta de purpură

CĂTRE CITITORI

Începând de la cele mai mari trupuri, ale lumii văzute, şi încheind cu cele mai mici fiinţe şi trupuri microscopice, ale lumii nevăzute, nu aflăm că ar putea ele fiinţa, sau a se mişca, decât numai după oarecare legi.

Învoirea cea minunată a elementelor în mişcarea universală a firii, scopul şi armonia lor, de la sine arată pe Sfintele şi preaînţeleptele legi, ce li s-au pus de către Atotputernicul Ziditor.

Deci, precum în rânduiala universului şi a firii, nu poate fi armonie fără existenţa unor legi, tot aşa şi în rânduiala morală, nici o societate şi nici un aşezământ nu se poate cârmui fără anumite legi, cu atât mai vârtos clerul, poporul, şi Bisericile creştineşti.

Şi iarăşi, precum nici un domnitor înţelept, nu ocârmuieşte popoarele cu înlesnire şi fericire, fără ca mai întâi să le facă cunoscută voia sa, prin legile după care ele se vor ocârmui, cu atât mai vârtos societatea nu poate dăinui fără Biserică, care este sufletul cârmuirii şi al legilor, şi fără de care nici clerul nu poate fi sufletul unui popor. Deci, dacă clerul nu va şti calea pe care trebuie să meargă, spre a nu rătăci, şi a nu cădea în pierzare, apoi cum va arăta el turmei sale, calea ce duce la fericire şi mântuire? Pentru a le face cunoscute lor, aceste legi, nu este altă cale, decât a le publica în termenii cu care ele se pot înţelege mai bine.

Biserica Moldovei, s-au mai bine zis Bisericile naţiei române, dimpotrivă au greşit, căci nu i-au fost împărtăşite în întregime prin graiuri ce sunt înţelese de fii turmei sale, culegerea de legi sau canoanele Bisericeşti, sau când i-a fost împărtăşit ceva, s-a făcut numai poate prin broşuri şi manuscrise, care din veac în veac se tălmăceau de către vreun prieten, şi fiu al ei adevărat.

În sfârşit, în anul mântuirii 1652 s-a dat la lumină în Târgovişte, capitala Ţării Româneşti, Nomocanonul lui Alexie Aristin, tălmăcit de Daniil monahul panoneanul, îndreptat de ieromonahul Ignatie Petriţă, şi tipărit cu cheltuiala mitropolitului Ştefan, cu titlul **„Îndreptarea Legii”**, care mai bine se putea zice **Dreptarolege** sau **Lege Dreptar.** Acest Nomocanon[2], precum este ştiut, este o prescurtare a canoanelor amestecate cu legi politice, iar nu o completă şi simplă culegere de canoane.

Această carte, de la arătatul an 1652 până astăzi neavând noroc de a se retipări, a ajuns un lucru atât de rar, încât o episcopie sau o mitropolie se poate socoti foarte norocoasă, dacă i-a mai rămas vreun exemplar întreg!

Pricinile neretipăririi pot fi de mai multe feluri, unele iertate iar altele neiertate, precum şi aceea de a nu fi cunoscute de tot clerul şi creştinii, deosebitele legiuiri ale Sfintei Biserici. Aceasta din urmă s-a întâmplat şi cu cartea de faţă, tocmai pe când era să vadă întâia oară lumina tiparului în greceşte, precum mărturiseşte fericitul patriarh Neofit, în scrisoarea sa din 1802, carte care, poate că şi la noi are acest fel de neprieteni, pe care cu o singură trăsătură socotesc îndeajuns a-i încredinţa despre adevăr: adică este Biserica învăţătoare şi propovăduitoarea luminii sau nu? Este ea un organism social sau nu, unde se aplică proorocescul cuvânt: *„Lumină sunt poruncile Tale pe pământ. Lumină cărărilor mele este legea Ta. Şi arătarea cuvintelor Tale luminează şi înţelepţeşte pe prunci”*[3]. Cum să înţelegem cuvântul Sfântului Pavel: *„Că elinilor şi barbarilor, înţelepţilor şi neînţelepţilor datori sunt a şti legile”*[4]. Totuşi le voi răspunde şi cu acea mare zisă a Sfântului Grigorie Teologul: *„Necuviincios lucru este*

---

[2] Nomocanoane sunt mai multe, precum al patriarhului Fotie, al lui Vlastar, şi ale altora.

[3] Psalm 118;105,130

[4] Romani 1,14

ca legea romanilor nimănui nu-i este iertat a nu o şti, deşi ar fi ţăran şi cu totul neînvăţat, nefiind nici o lege care să ajute pe cei ce lucrează din neştiinţă. Iară învăţătorii mântuirii, cum se poate a nu şti principiile mântuirii, care sunt foarte simple şi neadânci pentru înţelegere?"[5]

Afară de acestea şi Sfântul Chiril al Alexandriei zice: *„Să auzim dar toţi câţi ne lenevim la citirea Scripturilor, câtă vătămare suferim şi câtă sărăcie, că nu putem începe vreo vieţuire cândva, cei ce nu ştim legile după care trebuie a vieţui"*[6].

Şi cu adevărat, cât ar fi de nepotrivit clerului care ar trebui să cârmuiască pe acei ce li s-au încredinţat spre a-i păstori la apa odihnei, şi a-i povăţui către mântuire şi Împărăţia lui Dumnezeu, ca legiuirile sau canoanele Bisericeşti a le fi cu totul neştiute! Ba încă ceea ce ar fi şi mai rău, când am voi să împiedicăm pe cei ce ar voi a le ştii, ascunzând lumina sub obroc.

Preasfinţitul mitropolit Veniamin, simţind mai mult această necuviinţă, şi trebuinţa de a se publica în limba românească, adunarea tuturor canoanelor bisericeşti, cu obişnuita sa râvnă pentru înmulţirea cărţilor române, s-a apucat şi a tălmăcit această carte după exemplarele tipărite la anul 1800 în Lipsca, adunată de Sfântul Sinod al Constantinopolului, din tomurile ce se zic Sinodicale sau Pandecte (culegeri) ale canoanelor Bisericii răsăritului, tălmăcindu-le în limba nouă grecească, potrivit cu însemnările ce ne-au lăsat Ioan Zonara[7], şi după dânsul Theodor Valsamon[8] câte odată şi după Alexie Aristin[9], iar de multe ori după anonimul traducător[10], şi alţii[11], care se

---

[5] În cuvântul la marele Atanasie

[6] La Matei, SIRA, capitolul 13, vers 52.

[7] Ioan Zonara, a trăit în timpul lui Alexie Comnino la 1118 de la Hristos, fiind mare drugarios (comandantul unui corp de infanterie având între 1000 şi 3000 de oameni) mai întâi al Viglei, şi prim-secretar, pe urmă s-a făcut monah în monastirea Sfintei Glicheria, şi îndemnându-se de oarecare precum însuşi zice în precuvântarea canoanelor, mai bine şi mai înţelepţeşte decât toţi le-a tălmăcit, deşi toate tălmăcirile acestea nu s-au păstrat. A scris Istoria Universală până în zilele lui Alexie Comnino, şi a tălmăcit Canoanele Învierii ale Octoihului Sfântului Damaschin. El este foarte lăudat nu numai de învăţaţii contemporani cu el, ci şi de mulţi alţii.

[8] Theodor Valsamon, a trăit în zilele lui Manuil Comnino şi a patriarhului Mihail Anhialul, pe la sfârşitul veacului al XII-lea, urmat de Zonara şi de însuşi Alexie Aristin, fiind diacon al marii Biserici, şi nomofilax şi hartofilax şi cel dintâi al vlahernilor. Iar la anul 1203 împărăţind Isachie Anghel, şi fiind patriarh Gheorghe Xifilinie, a scris oarecare canoniceşti întrebări şi răspunsuri către Marcu al Alexandriei. După luarea Constantinopolului de către veneţieni, la 1204 s-a hirotonisit şi patriarh al Antiohiei. Acesta din îndemnarea lui Manuil Comnino şi a patriarhului Mihail încă diacon fiind, precum însuşi zice în precuvântarea Nomocanonului, adică a celor 14 titluri sau prescurtare a legilor împărăteşti a lui Fotie sau cu alte cuvinte Nomocanonul lui Fotie, a făcut subînsemnări canoanelor apostoleşti şi sinodiceşti şi altele. Şi a urmat mult lui Zonara, deşi altminteri stă departe de dânsul după părerea unora. Vezi la subînsemnarea precuvântării Pidalionului grec.

[9] Alexie Aristin, a trăit tot în anii lui Manuil Comnino, mai în urmă puţin de Zonara, şi mai înainte de Valsamon, pe la anii 1166. Diacon şi nomofilax făcându-se al Bisericii mari, a făcut prescurtare tuturor Sfinţitelor canoane, care şi Nomocanon se numeşte, şi acesta este cel care s-a tipărit în româneşte, în Târgovişte la anii 1652, după un manuscris grec tălmăcit. Vezi în precuvântarea ce-i face mitropolitul Ştefan, şi în poarta (la începutul) lui.

[10] Anonimul traducător, a fost altul decât Aristin, şi că, mai în urmă decât acela, mărturisesc însăşi cele zise de dânsul la canonul 75 apostolesc, care vorbeşte despre prescurtarea ce a făcut-o Aristin: Cel ce a prescurtat acest canon nu l-a înţeles bine, căci, la cel de-al 19-lea canon al Ancirei, despre acest Aristin vorbeşte însă că ar fi Simeon magistrul şi logofătul, care ne-a lăsat oarecare tălmăciri ale canoanelor.

[11] Adică din Nomocanonul lui Matei Vlastar, care trăia pe la 1335 şi a urmat tălmăcirilor lui Zonara, iar mai cu seamă a lui Valsamon, dintr-a lui Iosif Egipteanul şi prezbiterul, ce a parafrasit (expus) şi tâlcuit canoanele arăbeşte, fiind pe la anul 1398. Din nomocanoanele lui Ioan al Antiohiei, şi ale lui Ioan scholasticul, ce a fost prezbiter Antiohiei, pe urmă apocrisiar în

află în greco-latine. S-au adăugat la sfârşit şi alte canoane ale altor Părinţi, care nu sunt întărite de Sinod ecumenic, şi care nu au putere ca acelea lui Ioan Postnicul, a Sfântului Nichifor, şi a lui Nicolae patriarhul Constantinopolului, despre care vezi in biografiile lor, la începutul canoanelor lor, şi în subînsemnările de la precuvântarea Pidalionului grecesc. Lămurindu-le cu însemnări teologice, filologice, istorice şi părinteşti, ba încă le-au subînsemnat, şi cu legiuiri împărăteşti, ale lui Iustinian: Digeste[12], Codice[13], Institutele[14], Nearalele[15], care au fost mai potrivite, iar care se împotriveau lor s-au răsuflat (scos). Aşijderea a lui Ioan Chitrus, a lui Nichita şi a lui Petru diaconul şi hartofilaxul Bisericii celei mari, şi în sfârşit, au adăugat învăţătura despre nunţi, scoasă din cartea numită Iuris Greco-Roman (Juris Greco-Romanam), şi întărite spre a se publica în limba nouă. Dându-i ca titlu „Pidalion" sau cârmă, potrivit asemănării ce face Sfântul Ioan Hrisostom Bisericii lui Hristos cu corabia, precum se vede la începutul acestei cărţii, unde între altele se zice că, dumnezeieştile canoane sunt cârma corăbiei acesteia, adică a Bisericii.

Eu, aflându-mă catehet exortator (care îndeamnă şi însufleţeşte) şi spiritual, pe lângă şcolile publice din mânăstirea Sfinţii Trei Ierarhi, după o nedreaptă şi grozavă calomnie, am fost silit a veni la această Sfântă mănăstire, unde nu am încetat de la Sfintele învăţături, şi de a semăna grâul cuvântului lui Dumnezeu.

Îndată însă după acest vifor al vieţii mele, am fost numit profesor public la şcoala din politiea (localitatea, târgul, aşezarea) Fălticenilor, cu îndatorire din partea preafericitului mitropolit Veniamin, de-a îndrepta manuscrisul acestor Sfinte canoane şi a sta pe lângă tipografie, până la ieşirea lor de sub tipar, precum mai pe larg se arată în scrisoarea Înalt Preasfinţiei Sale cu numărul 110 din anul 1842 ianuarie 26, care se păstrează în hârtiile mele. Dar, având în vedere deosebitele împrejurări ale Înalt Preasfinţiei Sale, ale mănăstirii, şi însăşi ale mele, nu am putut înlesni darea ei la lumină, rămânând eu la Fălticeni cam 2 ani, apoi de acolo numit fiind egumen al mănăstirii Mogoşeşti din ţinutul Dorohoiului, poate că după vechea zicere: *„Toată piedica spre mai bine..."*

În sfârşit, în 12 august 1843, la cererea preacuviosului arhimandrit Kir Neonil stareţul de astăzi al acestei Sfinte mănăstiri, mi s-a poruncit de Prea Înălţatul Domn Stăpânitor, ca părăsind egumenia-mi, să mă aşez în această Sfântă mânăstire spre a preda ştiinţa religioasă şi limba elină, tinerilor părinţi, şi să îndreptez această Sfântă carte, aceasta fiind cea mai sigură ocazie pentru un atât de mult aşteptat, şi atât de mare lucru pentru creştini.

Deci iată că, cu ajutorul lui Dumnezeu, cartea a ieşit de sub tipar. Eu m-am silit în tot chipul spre a-i da o sintaxă mai românească, însă numai pe cât m-a iertat sfinţenia lucrului, căci ştiut este că la asemenea cărţi, trebuie a jertfi eleganţa limbii, urmând scumpătăţii celei mai de aproape a înţelesului termenilor originalului, ba încă de

---

Constantinopol, ale lui Anastasie al Antiohiei după Zonara (Dositheu Dodicavivlion foaia 514) şi după ce s-a izgonit patriarhul Eutihie, s-a făcut de Iustinian patriarhul Consatntinopolului. Şi ca Sfânt se serbează la 3 februarie (pe vechi!) care după Dosithei altul este de Ioan al Antiohiei, iar după alţii acesta şi este.

[12] Digeste înseamnă orânduire, iar aici însemnează legile lui Iustinian, pe care le-au adunat de pe la deosebite naţii în cincizeci de cărţi, şi le-au numit Digeste. Cine însă le-au maiprescurtat, şi care a fost pricina şi altele, vezi la subînsemnările Pidalionului grec, sau în precuvântarea ce o face mitropolitul Ştefan la Îndreptarea Legii, tipărită în Târgovişte la 1652.

[13] Codică în greceşte înseamnă lege, luându-se apoi şi în înţeles de carte de lege, sau membrană, sau pergament. Aici se înţelege cartea de legi a lui Iustinian, împărţită în trei codice.

[14] Instituta sau Institutele înseamnă introducere, iar aici însemnează propedia, sau înainte învăţătură a legilor, care a făcut-o Iustinian, pentru mai lesnicioasa înţelegere a ştiinţei legilor.

[15] Nearală înseamnă orânduirea nouă a oricărui împărat, iar aici înseamnă lege politică.

multe ori şi înseşi ale literei. Pentru aceea, am întrebuinţat multe cuvinte tehnice necunoscute poate tuturor, însă pe toate le-am făcut înţelese însemnându-le cu steluţă şi punându-le cuvânt înţeles sau şi pe cel propriu, la marginea aceluiaşi rând.

Iar cea mai de aproape şi mai pătrunzătoare băgare de seamă, am avut de a o face înţeleasă şi lămurită şi de a fi întru toate, precum vorbele şi zisele, aşa şi ideea întocmai cu a originalului. Şi unde nevoia m-a silit am pus în paranteze, când în original erau fraze eliptice şi idiomuri (dialecte), cuvântul necesar spre a face înţeles textul. Mai vârtos când verbul era foarte depărtat în perioade de subiectul său.

Am împlinit tâlcuirile şi trimiterile ce rămăseseră netălmăcite, precum şi multe însemnări lăsate, care se cer neapărat pentru lămurirea cuprinderii canoanelor. Din tâlcuiri, multe mai că n-ar fi trebuit în limba noastră, însă m-am temut a le lăsa ca unele ce şi ele au luat tărie Sinodicească. Şi că sunt mai vârtos ale vrednicului de aducere aminte Zonara. Toate mărturiile din Scriptură, s-au cercetat şi s-au pus întocmai versurile Sfântului Grigorie Teologul, şi ale Sfântului Amfilohie, cele atingătoare, care cărţi ale Sfintei Scripturi sunt primite, fiindcă au rămas netâlcuite, şi s-au adăugat scara (indexul) locurilor şi a materiilor mai însemnate, icoana şi desenul Bisericii de la începutul cărţii şi altele. Încât pot a mă măguli, că oricine poate să o citească cu însăşi încrederea ce o are în original. În sfârşit, fiindcă tălmăcirea Preasfinţitului mitropolit Veniamin a fost făcută în grabă, silit de nevoia ce vedea că o are Biserica şi neamul său, apoi la îndreptarea şi îndeplinirea ce am făcut, am avut în vedere nu numai originalul publicat la Atena, ci şi cel publicat la Sankt Petersburg, care este tălmăcit şi tipărit, cu o deplină luare aminte, şi lămurire. Pe lângă acestea trebuie să mărturisesc şi neobosita stăruinţă osteneală şi cheltuială, ce au jertfit preacuviosul arhimandrit şi stareţ Kir Neonil, care cu aprinsă râvnă se arată pentru luminarea clerului şi înmulţirea a tot felul de cărţi sfinte şi morale, fără de a cărui sprijin, împrejurările poate mă împiedicau a face şi atâta. Deci primiţi iubiţilor aceste puţine şi mici osteneli ce le aduc Bisericii şi naţiei, primiţi această carte, care este îndată şi cea întâi după Sfintele Scripturi. Şi care veţi binevoi a o citi şi a o avea, de veţi întâmpina vreo greşeală îndreptaţi-o cu duhul blândeţilor, căci afară de scurtimea timpului celui de nouă luni, în care s-a tipărit un atât de mare lucru, şi deşi cu toate puterile, ca un om, m-am îngrijit a nu se face greşeli. Totuşi este ştiut, că nimeni nu este fără de păcat, afară de unul Dumnezeu. Pe lângă care, cu toată supunerea şi cu cea mai adâncă umilinţă mă rog ca oricare în deosebite timpuri veţi binevoi a citi aceste puţine şi slabe trăsături ale condeiului meu, vă rog să ziceţi întru rugăciunile voastre măcar un mic cuvânt pentru mine ticălosul, şi pentru toţi acei ce s-au ostenit de la începutul tălmăcirii ei şi până la ieşirea de sub tipar. Mai vârtos aceia pe care milostivul Dumnezeu va binevoi ca să trăiţi şi atunci, pe când trupul meu şi al acelora vor fi cenuşă şi în mormânt întunecos! Nu uitaţi pe cei ce au trecut de la voi! Gândiţi la cele trecute şi la cele ce vă aşteaptă, că aşa şi viaţa voastră de faţă se va îndrepta potrivit veşnicului şi adevăratului nostru interes! Mai rugându-vă încă o dată ca să nu mă uitaţi în rugăciunile voastre, totodată cu tot sufletul şi inima mea, umilit rog pe preaînduratul Dumnezeu, ca să vă învrednicească acelor bunuri ale Sfântului Apostol Pavel: *„Pe care ochiul nu le-a văzut şi la inima omului nu s-au suit”...*

Aşişderea: „Şi tuturor celor ce voiesc a vieţui, cu dreptarul acesta, pace peste ei şi milă spre tot Israelul lui Dumnezeu”... (Galateni 6,16)

Protosinghel NEOFIT SCRIBAN
În Sfânta Mânăstire a Neamţului.
Anul 1844, Noiembrie, 10.

Preasfinţiţilor arhierei ai patriei, cucernicilor preoţi împodobiţi prin lucrarea Sfântului Duh cu veşmântul preoţiei Domnului, fraţi şi fii iubiţi întru Iisus Hristos:

Iată cu ajutorul lui Dumnezeu, ieşita la lumină, în limba românească şi cartea de canoane intitulată „Pidalion", adică „Cârma Bisericii", în care după Hrisostom credincioşii stau ca într-o corabie mântuitoare de potopul păcatului, sub cârmuirea arhiereilor şi a clerului următori lui Iisus Hristos şi Apostolilor prin lumina învăţăturilor şi a canoanelor lăsate de Sfinţii Părinţi. Plutim către limanul fericirii juruit de rostul dumnezeiesc, celor ce fără prihană cugetă şi umblă în voia şi în legea Domnului. În aceasta se cuprind legiuirile dumnezeieştilor Apostoli, ale Sfintelor sinoade ecumenice şi locale şi ale osebiţilor Părinţi şi dascăli ai Ortodoxiei, şi sub titlul sus numit, au fost tipărite în elino-greceşte în Lipsca la anul 1800.

Trebuinţa sau mai bine zis nevoia de o asemenea carte a fost pentru Biserică mare. Că precum vasul care înoată pe luciul oceanului, fără de organul (instrumentul) povăţuitor, de bună seamă s-ar face pradă la furia furtunilor şi la zbuciumările talazurilor turbate, azvârlindu-se departe de la calea sa, tot asemenea şi vasul Bisericii, al căruia întâi cârmaci a fost şi este Însuşi Mântuitorul ei Iisus Hristos, lipsită de legiuirile şi graiurile dogmatice şi morale ale învăţăturii Sale preaînţelepte, s-ar fi făcut în loc de casă de rugăciune şi lăcaş Celui Prea Înalt, peşteră de furi. Şi dacă Iisus prin asemenea rostiri canonice cu care a insuflat pe următorii Săi, nu ar fi certat marea eresurilor şi valurile patimilor, încât să se facă linişte în Biserică, de bună seamă că oarecând vasul în care se aflau Apostolii înotând fără cârmă, şi bântuindu-se aproape de cufundare fiind, de multe ori cârmacii şi credincioşii ei s-au văzut nevoiţi a striga: *„Doamne, mântuieşte-ne că pierim..."*

Iubiţilor mei în Hristos fraţi şi fii! Cunoscute vă sunt şi starea Bisericii patriei noastre pe care marele Arhiereu a binevoit a o încredinţa smereniei mele cu 50 de ani mai în urmă, şi acelea, câte, sprijinit de daru-I, am lucrat în via Sa, cu ţintire: parte a lumina clerul şi a-l rândui în faţa poporului, dorind să se învrednicească a zice cu conştiinţa nejignită: *„Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor!";* parte a zidi şi a curăţi casa Domnului, pentru ca norul luminos al darului Său să nu apună de la Altarul tămâierii, de la care noul Israil trebuie a se adăpa prin învăţătura Evangheliei, cu apa cea vie, din care cel care bea numai însetoşează, şi îndreptat prin fapte bine primite, să-i fie şi jertfele aduse şi ascultate rugăciunile către cer, înălţate ziua şi noaptea în locul acesta; parte m-am îndeletnicit cu organizarea şi reforma dicasteriilor (tribunalelor) Bisericeşti, spre care scop dorind ca din Sion să iasă legea şi cuvântul Domnului din Ierusalim, am tradus în sfârşit şi această carte canonică, ca să nu se zică lipsiţi de ea, ca şi despre judecătorii legii Evangheliei: *„Povăţuitori orbi",* nici pentru necazul sărmanilor şi suspinul mişeilor să se scoale Domnul şi să se pună nouă împotrivă întru mântuirea lor. Rânduind pe preacuvioşia sa protosinghelul Neofit Scriban spre a îndrepta greşelile ce s-ar fi întâmplat în manuscris, şi poftind pe preacuviosul arhimandrit şi stareţ al Sfintelor monastiri Neamţul şi Secul, Kir Neonil, spre a o tipări, cu cheltuiala sa în tipografia aceleiaşi Sfinte mănăstiri.

Preasfinţiţilor arhierei şi cucernicilor preoţi! Primiţi-mi această umilită jertfă cu braţele bunei voinţe deschise, sub ochiul priveghetor al Mântuitorului, cunoscătorul inimilor şi preţuitorul lucrurilor după adevăr, că mulţi pot face mai mari şi mai multe întru prisosinţa cunoştinţelor. Iar eu, întru lipsa avuţiei ştiinţelor cu care sunt înzestrat, cu inimă doritoare aduc ca văduva fiilor, tot ceea ce pot întru încredinţare, că dacă fiecare din noi va face tot ceea ce poate spre binele Bisericii, patriei, omenirii, nu va pierii cetatea noastră. Deci, primind această cârmă canonică, şi povăţuindu-vă de legile ei, mergeţi spre lumina ce vine dinaintea strălucirii sale, ca să vă luminaţi mintea cu cunoştinţe veşnice. Căci cuvintele ei sunt curate ca argintul, prin foc ispitit

pământului, lămurit de şapte ori. Şi ca aceste canoane ce aduc la viaţă păzindu-se, şi să nu ne aducă moartea călcându-se, sfinţiţii judecători să fie nu numai cititori ci şi împlinitori graiurilor ei, căci nu din lege ne vom îndrepta ci din fapte, ca atunci să putem zice: *„Fericiţi suntem Israile, că cele plăcute lui Dumnezeu am aflat".* Şi poporul cel ce pentru neştiinţa sa şedea întru întuneric, acum prin publicarea acestei cărţi păzite cu sfinţenie au văzut Lumină mare...

Al dragostei voastre de amândouă fericirile
doritor şi duhovnicesc părinte,
Veniamin Mitropolit al Moldovei.
În Sfânta Mânăstire Slatina anul 1844.

COPIE ÎNTOCMAI TĂLMĂCITĂ DE PE TIPĂRITA COPIE A CĂRŢII PREASFINŢITULUI PATRIARH NEOFIT

De vreme ce Hristos este Însuşi Adevărul, şi cela ce se împotriveşte adevărului se împotriveşte dar însuşi lui Hristos, pentru aceasta şi noi după datorie mărturisim tot adevărul cărţii acesteia, spre deplina încredinţare a cititorilor ei. În vremea patriarhiei noastre celei dintâi s-a adus la noi această retipărită canonicească carte (carte de canoane), prin preaînvăţatul Agapie Peloponisiul, cu socoteala spre a se cerceta, şi vrednic judecându-se, să se dea în tipar spre folosul de obşte al dreptcredincioşilor creştini. Deci am împărtăşit cele pentru cartea aceasta preasfinţiţilor arhierei, celor ce atunci se aflau pe lângă noi şi împreună cu noi şezători în Sinod, şi toţi împreună socotind, singur fericitul întru pomenire Proin Patriarh al Constantinopolului Gherasim, mitropolit Derkon, atunci aflându-se încă împreună cu el şi Meletie Proin Larisis, întru teoria cărţii s-au înduplecat, iară în tipar a se da s-a împotrivit, propunându-i că cele canoniceşti ale Bisericii nu se cuvin a se da în obşte prin limba proastă, ca nu cele ale Sfintelor canoane să se facă cunoscute poporului celui prost. Şi noi stându-le împotrivă le-am zis că de sunt acestea aşa, nu se cuvenea nici în limba elinească a se da din început Sfintele canoane, fiindcă în timpul acela cu acea limbă vorbeau şi însuşi lucrătorii cei de meşteşuguri groase şi norodul. Acestea zic împotrivă punându-le noi, deşert s-a arătat cuvântul acelora şi fără tărie. Şi iarăşi cu socotinţa noastră şi împreună cu socotinţa sfinţiţilor arhierei, sinodiceşte s-a hotărât a se teorisi (sistematiza) cartea. Pentru aceasta s-a şi încredinţat cuviosului şi preacuvântăreţului[16] dascăl şi sfinţitului propovăduitor al marii Biserici a lui Hristos, lui Kir Dorothei, ca unui ştiutor de Sfinte canoane şi împodobit cu multă învăţătură şi faptă bună, care făcând teoria încredinţatei lui cărţi de-a dreptul ne-a înfăţişat-o, nimic adăugând întru dânsa, şi ne-a rugat să o trimitem şi la preaînţeleptul cuvântăreţ dascăl Kir Atanasie Pariul, aflându-se atunci în insula Chios, şi la preasfinţit proin al Corintului Kir Macarie ce petrecea acolo; la care trimiţându-o noi am luat şi de la dânşii buna mărturie pentru carte. Aşa am rânduit, şi s-a trimis cartea la tălmăcitorii din Sfântul Munte, ca cu cheltuiala noastră să se prescrie şi să se îndrepteze. Care şi s-a făcut cu scopul ca şi în tipar să o dăm iarăşi cu însăşi cheltuiala noastră. Însă întru acea vreme paretisindu-i[17] de prostasia[18] ecumenicului tron, ne-am lipsit de folositoare de suflet plată cea de acest fel. Pentru aceea şi preacuvioşii părinţi din Sfântul Munte din a lor sărăcie adunând după putinţă, şi mulţi alţii din cei petrecători în afara Sfântului Munte, au dat-o în tipar. Şi Teodorit conducătorul tipografiei, fiindcă a adăugat într-o carte ca aceasta fără cunoştinţa tălmăcitorilor şi a bărbaţilor vrednici de cuvânt care după bisericeasca poruncă au teorisit (sistematizat) cartea, adăugiri ale lui care au multă necuviinţă, pentru aceasta pe drept cuvânt adăugirile acestea s-au acoperit cu hârtie albă, ca nu cele adevărate cu neadevăratele adăugiri amestecându-se, evghenia[19] cărţii să o vatăme, şi în loc de folos cititorilor, nu mică vătămare să le pricinuiască, şi trupească, şi sufletească. Pentru că în adăugirile acestea zice că Domnul nostru Iisus Hristos a înviat sâmbăta. Ca să se facă plecări de genunchi şi în ziua duminicii, şi chiar în ziua Cincizecimii. Că sâmbăta are aceleaşi pronomii[20] ca şi duminica pentru că şi ea este

---

[16] Învăţat
[17] Demisionându-i
[18] Conducere, cancelarie, mai marii
[19] Boierie, nobleţe
[20] Prerogativă, privilegiu, drept, putere
☞ Vezi că pricinele însemnate aici de preafericitul patriarh, în această carte nici cum s-au pus.

închipuirea învierii. Că cu un chip viclean înnoieşte vechile sminteli ce au urmat în Sfântul Munte despre pomenirile morţilor, care cu darul lui Hristos au fost şi sunt încetate cu totul. De vreme ce Sfânta Biserică a lui Hristos mai înainte purtând grijă de obşteasca pace a mânăstirilor, prin trei scrisori sinodiceşti ale ei, cu înfricoşate blesteme au oprit a nu se porni cineva nici a zice nici a scrie despre acestea.

Că prihăneşte pe toate tipicele Sfântului Munte, ca pe unele care nu ar grăi toate acelaşi lucru şi ar fi potrivnice, şi care sunt potrivnice sobornicescului şi obştescului tipic, şi sunt mai desvălitoare şi mai arătătoare decât locurile cele neluminat arătate ale sobornicescului tipic.

Că curat se împotriveşte în adăugirile acestea canoanelor sfintelor sinoade ecumenice şi locale şi predaniilor Bisericii lui Hristos.

Şi că mai de pe urmă a cutezat preaîndrăzneţul a scrie într-o carte ca aceasta, întru cele ce pomenesc despre antihrist, un atât de înfricoşat şi cutezător cuvânt, încât ne-am îngrozit, nu numai a-l da în scris, ci nici măcar numele al numi, pentru primejduirea ce putea urma, şi pentru covârşirea necuviinţei. Însă aceste adăugiri se află în paginile următoare ale cărţii ce ne stă de faţă tipărită de el: 96, 104, 167, 183, 184, 203, 204, 212, 300, 380, 383, 399, 449, 502, 504, 533, 548 şi 549[21]. Şi dacă vreunul din cei ce au cumpărat din aceste canoniceşti cărţi de prin alte locuri ale pământului, şi ar voi a şterge arătatele neadevărate adăugiri, şi ar voi a-şi îndrepta cartea sa, găsească numele paginilor de mai sus întru care se află adăugirile. Că pentru acesta s-a şi făcut şi s-a întărit această mărturie prin patriarhiceasca noastră iscălitură, şi pentru întărirea cărţii şi pentru obştescul folos, şi fie darul lui Dumnezeu peste toţi cei ce citesc cu credinţă.

1802, August
PROIN al CONSTANTINOPOLULUI
PATRIARH NEOFIT

[21] Însemnează că aceste numere se află numai în prima ediţie greacă.

PREDOSLOVIE LA EDIȚIA DE FAȚĂ

Aşa cum în sec XVII această carte era un lucru foarte rar, şi de prea mult folos duhovnicesc pentru nația română, după cum ne mărturiseşte autorul lucrării din acea vreme, tot aşa şi în zilele noastre ea a devenit un lucru tot mai rar şi greu de găsit pentru cei ce vor să viețuiască cât mai drept, şi după poruncile lui Hristos.

Văzând mulțimea ereziilor şi învățăturilor greşite din vremea de azi care încearcă pe toate căile, şi cu toate mijloacele, să denatureze *„Adevărul Dumnezeiesc"*, şi să tulbure *„Biserica lui Hristos"*, abătându-o de la calea cea dreaptă, şi îndemnați fiind de râvna şi dragostea propovăduirii dreptei credințe, cu ajutorul lui Dumnezeu şi la îndemnul Părintelui Stareț *„Iustin"* am transliterat această *„Culegere de Canoane"* din limba română cu caractere chirilice în limba română cu caractere latine, după exemplarul original tipărit la Mânăstirea Neamț la anul 1844.

Având în vedere importanța lucrării, cât şi limba românească veche în care a fost scrisă, am ales calea reproducerii integrale, fără să operez modificări sau corecturi, dorind ca această carte să fie un document mărturie despre frumoasa şi duhovniceasca limbă românească care s-a pierdut. Las cititorului să facă diferența.

Şi aşa cum în acea vreme cartea a avut mulți neprieteni care au încercat să împiedice tipărirea ei, tot aşa şi acum, ea are mulți neprieteni care încearcă să împiedice reeditarea şi tipărirea ei. Noi însă le răspundem cu aceleaşi cuvine ale autorului: *„Adică este Biserica învățătoare şi propovăduitoarea luminii sau nu? Este ea un organism social sau nu? Unde se aplică proorocescul cuvânt: Lumină sunt poruncile Tale pe pământ. Lumină cărărilor mele este Legea Ta. Şi arătarea cuvintelor Tale luminează şi înțelepțeşte pe prunci"*.

Afară de acestea şi Sfântul Chiril al Alexandriei zice: *„Să auzim dar toți câți ne lenevim la citirea Scripturilor câtă vătămare suferim şi câtă sărăcie, că nu putem începe vreo viețuire cândva, cei ce nu ştim legile acelea după care trebuie a viețui"*.

Şi cu adevărat, cât ar fi de nepotrivit clerului care ar trebui să cârmuiască pe acei ce li s-au încredințat spre a-i păstori la apa odihnei, şi a-i povățui către mântuire şi Împărăția lui Dumnezeu, ca legiuirile sau canoanele Bisericeşti a le fi cu totul neştiute! Ba încă ceea ce ar fi şi mai rău, când am voi să împiedicăm pe cei ce ar voi a le ştii, ascunzând lumina sub obroc.

Deci, cu ajutorul lui Dumnezeu această carte vede din nou lumina tiparului, într-o ediție la care s-au adăugat imaginile existente în original şi un index, pentru a înlesni cititorului o mai bună căutare a canonanelor.

Prin această culegere de canoane dorim să venim în întâmpinarea tuturor celor care caută cu adevărat, să ducă un mod de viață creştin, şi să practice o credință curată şi ortodoxă.

2006 Aprilie10
În sfânta Mânăstire Petru Vodă
Teodosie monahul

PROLEGOMENA
ÎN DEOBŞTE DESPRE SFINŢITELE CANOANE.
CE ESTE CANONUL?

Canonul, după Zonara (în tâlcuirea epistolei 39 a marelui Atanasie) chiar cu adevărat este un lemn, obşteşte numit cot, pe care îl întrebuinţează meşterii spre a îndrepta lemnele sau pietrele, ce lucrează ei. Că punând cotul acesta asupra celor ce se lucrează de ei, de sunt acelea strâmbe, înlăuntrul sau în afară, le tocmesc, şi le fac drepte. Din aceasta însă, după metaforă, canoane se numesc şi pietricelele ori bilele (ce se întrebuinţează la balotaţie) spre alegeri: şi hotărârile atât cele ale Apostolilor cât şi cele ale sinoadelor ecumenice, şi ale celor locale, şi ale Sfinţilor Părinţi celor din parte care se cuprind în cartea aceasta. Pentru că, şi acestea ca atâţia coţi drepţi şi netezi, leapădă cu adevărat de la cei sfinţiţi cu preoţia, şi de la clerici, şi de la cei lumeşti, toată nerânduiala şi strâmbarea moravurilor. Şi pricinuiesc lor toată buna rânduială, şi îndreptare Bisericii, şi a stării creştineşti, şi a faptei bune[22].

---

[22] Însemnează însă, că pentru a înţelege cineva mai lesne canoanele acestea, se cuvine a şti aceste 14 preţuiri sau cinstiri, ce de obşte se socotesc la toate canoanele:

1. Că aceste canoane se osebesc de hotărâri, de legi, de decreturi, şi de poruncitoarele trimiteri, căci canoanele sinoadelor chiar nu cuprind dogmele credinţei (decât rareori), ci pe buna rânduială, pentru aşezarea Bisericii. Iar hotărârile sinoadelor, cuprind chiar pe singure dogmele credinţei. Măcar că unii ori cu abuz (rea întrebuinţare), şi canoanele le numesc hotărâri. Precum aceasta se arată din câteva canoane ale celorlalte sinoade, şi mai ales din cel al 5-lea al sinodului din Cartagina şi din practicalele lui, unde se zice că s-au citit acele 20 de hotărâri ale sinodului din Niceea, adică acele 20 de canoane ale lui. Se osebesc canoanele de legi, căci legi chiar se numesc cele politiceşti şi din afară ale împăraţilor; iară canoanele sunt dinlăuntru şi Bisericeşti, şi mai tari decât legile, precum mai jos vom spune osebit. Se osebesc canoanele de decreturi, precum învaţă Gratian în împărţirea în 3 a canoanelor, ori de particularnic (local) sinod s-au rânduit, ori de ecumenic s-au hotărât, ori s-au adeverit. Iară decretul este acela ce patriarhul cu sinodul său hotărăşte, spre a nimăruia (nimănuia) sfătuire sau răspuns. Se osebesc şi de poruncitoarele trimiteri; căci acestea se rânduiesc, ori de vre-un papă, ori patriarh, ori şi împreună cu sinodul lor spre dogmaticeasca sfătuire (Dositei foaia 600 din Dodicavivlion).
2. Se cuvine a şti cineva căci, canoanele câte nu cuprind arătat certare acelora ce le calcă, după tăcere dau voie arhiereului celui de loc, fără patimă să rânduiască cuvenita şi potrivita certare, adică canonisirea lor care o ar socoti, precum zice Valsamon în tâlcuirea canonului 45 al sinodului 6. Vezi certările, ori canonisirile Pustnicului Ioan, împreună cu canoanele lui cele nepomenite în celelalte canoane.
3. Se cuvine a şti, că unul şi acelaşi păcat, unele canoane îl ceartă mai în îndelungată vreme, iar altele mai în puţină. Fiindcă după mai multă, ori mai puţină pocăinţă a celor ce au păcătuit, aşa mai mult, ori mai puţin, se rânduieşte şi iertarea lor (despre care vezi şi subînsemnarea canonului 12 al sinodului 1); şi după mai multă, sau mai puţină creştere, şi întărire a Bisericii.
4. Se cuvine a şti fieştecine, că după capul 4 al titlului 1 al lui Fotie, canoanele nu se aşează de un episcop, ci de obştime, şi de sinodul episcopilor; precum zice canonul 47 al marelui Vasilie: *„Să se adune la un loc cei mai mulţi episcopi, şi aşa să se aşeze canonul”*, şi cel al 6- lea al lui Grigorie de Nissa, zicând: *„La noi aşezarea canoanelor de un episcop, nu are stăpânire, nici este vrednică de crezare”*.
5. Cum că cel ce vorbeşte din canoane sinodiceşti, cuvântul lui este vrednic de crezare după cel al 6-lea a lui Grigorie de Nissa.
6. Că cel ce face după canoanele acestea, are neprimejduire, după însuşi cel 47 al marelui Vasilie.

Cum că de către toți se cuvine a se păzi dumnezeieştile canoane nestrămutate, că cei ce nu le păzesc se supun sub înfricoşate certări ori canonisiri".

„Episcopilor, acestea s-au rânduit vouă pentru canoane de către noi. Voi însă rămânând într-însele, vă veți mântui şi pace veți avea, iar nesupunându-vă vă veți munci şi luptă unii cu alții necurmată veți avea, plata neascultării cea cuvenită luând-o". [Apostolii în sfârşitul (epilogul) cuvântării canoanelor.]

„Am judecat cu dreptate căci canoane cele de Sfinții Părinți aşezate până acum, în fiecare sinod să stăpânească"(canonul 1 al sinodului 4)".

„S-a socotit de către Sfântul Sinod acesta: să rămână şi de acum adeverite şi întărite spre vindecarea sufletelor şi spre tămăduirea patimilor, canoanele cele primite şi întărite de către Sfinții Părinți cei mai înainte de noi, şi predanisite nouă, anume ale Sfinților Apostoli 85, şi ale ecumenicelor 7 sinoade după nume, ale celor locale anume, şi cele ale Părinților în parte anume. Şi nimănui nu-i a fi iertat a le schimba, şi a surpa canoanele cele mai-nainte arătate." „Iar de s-ar prinde cineva că a chenotomisit (a izvodit din nou) vreun canon din cele zise, ori că se apucă să răstoarne, vinovat va fi după canonul cel de acel fel precum acela hotărăşte, să primească certare şi prin acela în care greşeşte, să se vindece" (canonul al 2-lea al sinodului 6).

„Bucurându-ne pentru acestea, precum când află cineva dobânzi multe şi îmbrățişare, primind la piept dumnezeieştile canoane, o întărim pe aşezarea acestora întreagă şi neclătită a acelor aşezate de către trâmbițele Sfântului Duh, adică de întru tot lăudații Apostoli, şi ale celor 7 sinoade ecumenice, şi ale celor de pe alocuri adunate, şi pe ale Sfinților Părinților noştri. Iar pe cei ce acelea îi anatematisesc, şi noi

---

7. Cum că cel ce calcă canon sinodicesc, se cuvine să ia precum am zis, certarea care rânduieşte canonul cel călcat de el, după cel al 2-lea al sinodului al 6-lea. Iar sinodiceşti canoane sunt şi se numesc, nu numai cele aşezate de ecumenicele sinoade, ci încă şi cele localnice, şi pe lângă acestea şi cele de oarecari sfinți în deosebi scrise. Şi mai ales au putere de canoane ecumenice, atât cele localnice sinoade, cât şi cele alcătuite de oarecari sfinți. Pentru că de ecumenice sinoade, de al patrulea, zic, şi de al şaselea, şi de al şaptelea, s-au cercetat, şi s-au întărit. Precum se vede în canonul 1 al celui al patrulea, şi al şaptelea, şi în cel al 2-lea al cinşeaselea sinod.

8. Cum că ceea ce canoanele nu scriu arătat, aceea din cele scrise în asemenea canoane se cuvine a se judeca şi a se încheia, şi vezi tâlcuirea canonului 15 al sinodului al 6-lea şi din scripturile Părinților celor din parte, ori şi din desluşirea dreptului cuvânt să se judece.

9. Cum că toate cele rare şi iconomicos şi de nevoie urmate, ori din vre-un obiceiu rău şi de obşte a zice, toate cele ce afară de canon s-au făcut lege sau canon, şi pildă a Bisericii nu sunt; şi vezi tâlcuirea apostolescului canon 68. Însă şi iconomia aceasta şi nevoia trecând, iarăşi canoanele stăpânesc. Vezi subînsemnarea canonului 46 şi canonul 13 al sinodului 1.

10. Cum că, canonisirile cele mai multe ce se rânduiesc de canoane fiind de a treia persoană poruncitoare care nu este de față, negreşit au trebuință de a doua persoană ce este de față (care este Sinodul) pentru ca să se lucreze. Şi vezi subînsemnarea canonului al 3-lea apostolesc.

11. Cum că, canoanele şi legile s-au pus pentru cei îndeobşte, şi nu pentru cei particularnici. Şi pentru cele ce se întâmplă mai de multe ori, şi nu pentru cele ce urmează mai rar.

12. Cum că canoanele ecumenicelor sinoade, mai multă tărie au decât cele ale celor localnice, iar cele al celor localnice, mai multă tărie au decât cele ale Părinților celor din parte. Şi mai ales decât cele neîntărite de vreun sinod ecumenic, şi citeşte zicerea preasfințiului Fotie despre aceasta.

13. Cum că unde nu este canon, sau lege în scris, stăpâneşte bunul obicei, care cu drept cuvânt şi în mulți ani au fost cercat, şi care nu se împotriveşte vreunui canon în scris sau lege, ținând rânduială de canon şi de lege. Şi vezi subînsemnarea canonului 1 al sinodului din Sardica.

14. Cum că toate cele rău judecate şi închipuite, nici canon, nici lege, nici vremea, adică obiceiul nu le adeveresc după legiuitori.

îi anatematisim, pe cei ce îi caterisesc, şi noi îi caterisim iară pe cei ce îi afurisesc şi noi afurisim. Şi pe cei ce îi dau certării, şi noi aşişderea îi supunem. (canonul 1 al sinodului 7)"

„Deci legiuim ca Bisericeştile canoane să țină rânduiala de legi, cele de către Sfintele patru sinoade aşezate, ori adeverite, adică de cel în Niceea, şi de cel în Constantinopol şi de cel dintâi din Efes şi de cel din Calcedon (nearaua 131 a lui Iustinian)."

„Legiuim dar ca rânduială de legi să aibă Bisericeştile canoane, cele aşezate de Sfintele cele şapte sinoade ori adeverite (prin ziceri adeverite se arată canoanele sinoadelor locale şi ale părinților celor din parte, cele adeverite de sinoadele ecumenice, după Valsamon). Că dogmele mai înainte ziselor Sfinte sinoade, ca pe dumnezeieştile Scripturi le primim, şi canoanele ca pe legi le păzim (cartea a 5-a, titlul 3, cap.2 din Basilicale, la Fotie titlul 1, cap. 2)."

„Rânduirea a treia a titlului al 2-lea din Nearale voieşte ca, aceste canoane ale celor 7 sinoade să se țină, (ori să stăpânească) şi dogmele lor, ca dumnezeieştile Scripturi. La Fotie, (titlul 1, cap. al 2-lea) " şi „Leon Înțeleptul, (în cartea a 5-a din Basilicale, titlul 3, cap.1) zice; primesc pe sfintele şapte sinoade ecumenice ca pe Sfânta Evanghelie."

„S-a hotărât de Sfinții Părinți a se întrebuința, şi după moarte a se anatematisi, cei ce ori în credință, ori în canoane ar păcătui (al 5-lea sinod ecumenic în trimiterea către Iustinian, foaia 392 al tomului al 2-lea). Vezi iubitule, înfricoşat cuvânt."

„Cei ce pun în defăimare Sfintele şi dumnezeieştile canoane ale Sfinților Părinților noştri, care şi pe Sfânta Biserică o sprijinesc, şi pe toată credința petrec împodobind-o şi o povățuiesc către dumnezeiasca evlavie, fie anatema. (sinodul din Constantinopol, cel după Constantin Porfirogenetul, foaia 977 din tomul al 2-lea al Sinodicalelor, adică Tomul Unirii)."

Cum că dumnezeieştile canoane, sunt mai tari decât legile împărăteşti

În praxa (cartea) a patra a sinodului al 4-lea se scrie: „Prea slăviţii boieri au zis: măritului stăpânitor al lumii (adică lui Marchian împăratul) i-au plăcut, ca nu după împărăteştile cărţi ori după pragmaticile forme (şi aşa se numesc cărţile împărăteşti) să urmeze preacuvioşii episcopi, ci după canoanele cele legiuite de Sfinţii Părinţi. sinodul a zis: împotriva canoanelor, nici o lucrare să poată, canoanele Părinţilor să se ţie. Şi iarăşi: îi rugăm ca fără zicerea împotrivă, lucrările cele de oarecare în toate eparhiile spre vătămarea canoanelor, să rămână nelucrătoare; ci să stăpânească canoanele prin toate... toţi acestea le zicem. Toate lucrările să se surpe, canoanele să stăpânească după hotărârea Sfântului Sinod, şi în toate celelalte eparhii hotărârile canoanelor să stăpânească. „Iară de va produce cineva vreo formă împotriva celor hotărâte acum, s-a socotit de tot Sfântul şi ecumenicul sinod să fie fără tărie. (canonul 48 al celui de-al treilea sinod ecumenic).” „Pragmaticile forme cele ce se împotrivesc canoanelor sunt fără tărie. (cartea 1, titlul al doilea, rândul 12; la Fotie titlul 1, cap. 2) ”

„Că acelea cu adevărat, adică canoanele cele de împăraţi, şi de Sfinţii Părinţi aşezate şi întărite, se primesc ca dumnezeieştile Scripturi. Iar legile, numai de împăraţi s-au primit, ori s-au aşezat, şi pentru aceasta nu au tărie mai multă decât dumnezeieştile Scripturi, nici decât canoanele. (Valsamon în scolie la cap. al doilea de mai sus a lui Fotie)”

„Nu-mi spune legile cele din afară, căci şi vameşul legea dinafară plineşte, dar însă se osândeşte (Hristostom cuvântul 57 la cel de la Matei).” Şi iarăşi: „Nici toţi împăraţii, de multe ori nu se ostenesc cu conglăsuire la legi. (cuvântul 6 la Andriante.)”

„Zice însă Vlastar că mare ajutor dau dumnezeieştilor canoane, legile cele iubitoare de buna cinstire de Dumnezeu: „Unele adică împreună ajutorându-le, iar altele, şi plinindu-le, când se întâmplă a se trece acelea cu vederea. (cap. 5, litera k)”

„Că dumnezeieştile canoane, şi decât tipicele sunt mai puternice, când acelea se împotrivesc acestora şi mai ales cele în parte şi locale”. „Că zice Vlastar: „Din nearaua 131 a lui Iustinian ai putea cunoaşte, că tipicele cele făcute de ctitori în monastiri, sunt datori a le primi de nu cumva se împotrivesc canoanelor (cap.16, litera l)”

Suprascriere la Sfintele canoane a Sfântului Ioan Hristostom

„Am auzit şi am ţinut... Nu ai ţinut, pe sineţi te-ai osândit. În jumătate ai ţinut, şi de nu vei ţine, vei zice însă, nu am ştiut. Că cel ce se osândeşte pe sine pentru că nu a ţinut, se sârguieşte spre a ţine. (În cuvântul 4, despre pocăinţă, foaia 785, a tomului 6, tipărit la Veneţia)

A Sfântului Maxim

„Mulţi suntem cei ce zicem, puţini însă cei ce fac. Dar însă cuvântul lui Dumnezeu, nimeni nu este dator a-l mincionoşii pentru lenevirea sa. Ci a mărturisi cu adevărat neputinţa sa, iar nu a ascunde adevărul lui Dumnezeu, ca să nu ne facem vinovaţi împreună cu călcarea poruncilor, şi de reaua tălmăcire a cuvântului lui Dumnezeu. (cap 85 a celei de-a doua sută, a celor pentru dragoste, din Filocalie)

PROLEGOMENA
DESPRE CANOANELE SFINȚILOR APOSTOLI

Feluri de sinoade, sau mai bine a zice adunări s-au făcut[23] de Sfinții Apostoli, după oarecare[24]. Cea dintâi adică în anul 33, sau 34 de la Hristos pentru alegerea Apostolului, în locul lui Iuda vânzătorul, când punându-se înainte Iosif și Matia, au căzut sorții pe Matia (Fapte: 1). Iar a doua, când inima și sufletul celor ce crezuseră era una, și câți aveau țarini și case ori altceva, le vindeau și aduceau câștigurile la picioarele Apostolilor, ca să-i chivernisească pe cei ce nu aveau, măcar că adunarea aceasta nu se înțelege arătat din povestirea faptelor. A treia, când s-a ales cei șapte diaconi ca să slujească meselor (Fapte: 6,2). A patra, când după ce au auzit Apostolii și frații cei din tăierea împrejur, cum că Petru a botezat pe păgânul Cornelie și pe ce cei împreună cu dânsul, se priceau (contraziceau) cu Petru. A cincea, când Apostolii și prezbiterii s-au adunat ca să cerceteze toate acestea, adică de nu pot a se mântui credincioșii cei ce nu se taie împrejur după legea lui Moisi, precum aceasta o zice oarecare ce se pogorâse din Iudeea la Antiohia. Pe care aceasta, chiar Sinod și adunare a Apostolilor se cade a o numi, ori mai bine a zice pildă și prototip (original) al sinoadelor de după acestea, fiindcă cuprinde și numele și însușirile caracteristice ale sinoadelor: *„Că s-au sculat oarecare din cei din eresul fariseilor, zicând: că se cade a-i tăia împrejur pe ei”* (Fapte: 15,5). Iată pricirea, (cearta) și prigonirea pentru care trebuia Sinodul: *„Și s-au adunat Apostolii și prezbiterii”* (Fapte: 15,6). Iată sinodul și adunarea anume ce se zice: *„Și multă întrebare făcându-se”* (Fapte: 15,7). Iată și cea întâia cercetare pentru ea: *„Atunci s-au părut apostolilor și prezbiterilor împreună și întregii adunări”* (Fapte: 15,22), *„Și s-au părut Sfântului Duh și nouă”* (Fapte: 15,28) și celelalte (iată alegerea și hotărârea). Și s-a făcut adunarea acesta în al 17-lea an după înălțarea Mântuitorului. A șasea adunare a Apostolilor s-a făcut în anul 56, ori 59, după

---

[23] Am zis mai vârtos adunări, pentru că Sfântul Marcu al Efesului la sinodul cel ce a fost la Florența, a răspuns către latini: noi adunare a Apostolilor numim și nu un sinod, precum Silvestru marele eclesiarh scrie în cartea a șasea capitolul 6, și drept ca un preaînțelept a răspuns: că sinod cu adevărat este strângerea bărbaților celor aleși ai Bisericii, din feluri de eparhii și de clime ale pământului, într-o oarecare cetate. Iar adunarea, este împreună înfățișarea cea a însuși a acestora, și într-o zi hotărâtă la un loc și un timp.

[24] Dositei patriarhul Ierusalimului în cartea numită Dodicavivlion le numește pe acestea (foaia14 până la 18). Asemenea și Spiridon arhimandritul; Milias, foaia 1015 a tomosului al 2-lea al adunării sinoadelor, cuvânt cu cuvânt le-a luat de la Dositei. Însă, amândoi fără de rânduială cuprind adunările acestea ale Apostolilor, după număr. Pentru acesta noi urmând mai vârtos rânduiala capetelor faptelor Apostolilor, în mai bună rânduială le-am așternut, schimbând numărul.

ce a intrat Pavel la Iacov fratele Domnului *„Au venit la dânsul toți prezbiterii”* (Fapte: 21,18). Iar oarecare, vor ca să se fi făcut şi altă adunare a Apostolilor în Antiohia, care să fi dat nouă canoane precum însemnează oarecare părinți apuseni (pentru care vezi subînsemnările canonului 85 apostolic). Încă şi altele, dintre care cea prea mare şi vrednică de cuvânt adunare, zic apusenii să se fi făcut în anul 44, când Apostolii erau să se despartă unul de altul, la care au alcătuit şi Simbolul Credinței (pentru care vezi subînsemarea întâi a canonului 1 al sinodului al 6-lea), care simbol se zice a Sfinților Apostoli.

Acestea aşa zicându-se, la care adunare, au dat prin Climent dumnezeieştii Apostoli pe aceste 85 canoane ale lor, nici o scumpătățită ştiință pentru acesta nu ne-a predat vechimea. După socotință[25] însă, poate cineva a zice cum că i-au rânduit pe aceştia în timpul adunării lor celei zise prea mare şi vrednică de cuvânt, când voiau ei să se despartă, şi să se samene ei spre propovăduirea Evangheliei.

Dar fiindcă mulți eretici, şi poate şi oarecare din apuseni (am zis însă poate), căci după mărturia lui Antonie Forestul iezuitul, întru pregătirea cea pentru Sinodul lor cel ecumenic ce s-a adunat în Trident, au întărit pe toate aceste 85 la număr, mustrându-se la novelele lor iscodiri de canoanele acestea, îşi deschid gurile împotriva lor zicând: ori toate, ori unele nu sunt canoane aşezate ale Sfinților Apostoli. Noi cu multă sârguință ne-am silit a le îngrădi cu mii de zăvoare, şi cu toate săgețile celor puternici după cântare, ca şi din însăşi singură privirea (teoria) mulțimii a tot întrarmării, să se teamă de dreptate fiecare luptător. O zic mai arătat:

Ne-am silit să aflăm, care canoane ale sinoadelor adeveresc din cuvânt în cuvânt pe apostoleştile canoane acestea, şi care le adeverează cu singur numele, apostoleşti. Şi cele ce din cuvânt în cuvânt se adeveresc, sunt acestea:

Cel al 5-lea apostolesc de al 13-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 17-lea şi al 18-lea, de al 3-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 22-lea şi al 23-lea, de al 8-lea al Sinodului I şi al II-lea;
Cel de-al 26-lea, de al 6-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 27-lea, de al 9-lea al Sinodului I şi II-lea;
Cel de-al 29-lea, de al 5-lea al Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 30-lea, de al 3-lea al Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 34-lea, de al 9-lea al Sinodului din Antiohia;
Cel de-al 38-lea, de al 12-lea al Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 40-lea, de al 24-lea al Sinodului din Antiohia;
Cel de-al 41-lea, de al 25-lea al Sinodului din Antiohia;
Cel de-al 53-lea, din practicalele Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 64-lea, de al 55-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 73-lea, de al 10-lea al Sinodului I şi al II-lea.

Iar cele cu singure numele, apostoleşti, sunt acestea:

---

[25] Am zis după socotință şi nu cu adevărat. Pentru că Sfântul Meletie, (în cuvântul pentru azime) aducând spre mărturie apostolescul canon cel pentru azime zice că, Climent a scris apostoleştile canoane, cu porunca lui Petru şi a lui Pavel (iar cum că acelaşi cuvânt al Apostolilor rânduiri celor de Climent scrise, se află şi în apostoleştile canoane, prea cu adevărat o va mărturisi împreună fiecare înțelept dintr-o singură simplă citire). Ci şi Gheorghe Susgduri, la rugămințile lui Petru şi a lui Pavel zice că: unindu-se în Antiohia Petru şi Pavel au făcut apostoleştile canoane acestea. Încă şi însuşi Climent acesta, în canonul 85 apostolesc îşi scrie numele său. Iar Sfântul Climent, a fost nu numai ucenic şi următor al Apostolului Petru, precum pomeneşte epistola purtătorului de cuvânt Ignatie către Tralisieni care zice: „Anegclitos şi Climent lui Petru (slujind) fiind episcop al Romei, ori fără mijlocire după Petru, ori al patrulea”, adică după Petru, şi după Linos, şi după Clitos, ori după Anaclitos, ori Anegclitos. Ci şi ucenic a lui Pavel, precum aceasta o arată epistola lui Pavel către Filipeni, care zice: *„Şi împreună cu Climent, şi cu ceilalți împreună lucrători ai mei”* (Filipeni: 4,3).

Cel al 12-lea, al 13-lea şi 16-lea apostoleşti, din Epistola lui Alexandru al Alexandriei, pe care o trimite către Alexandru al Constantinopolului. (Teodorit cartea I, cap. 4 iar de alții cap. 3 al Istoriei Bisericeşti).

Cel al 14-lea şi al 15-lea apostoleşti, de al 15-lea al Sinodului I, ci şi de epistola ce o trimite marele Constantin către Eusebie al Cesareei (Eusebie la viața lui Constantin cartea a 3-a, cap. 59 şi 60 şi de către alții 61).

Cel al 34-lea şi cel al 35-lea, de al 18-lea al Sinodului al III-lea.

Cel al 74-lea de Sinodiceştile însemnări cele făcute în Constantinopol pentru Agapie şi Bagadie, adică de Sinodul local din Constantinopol, despre care vezi după cel din cetatea Sardichiei.

Toate acestea 85 apostoleşti se adeveresc de canonul al 2-lea al sinodului al 6-lea şi al sinodului al 7-lea, încă şi nearalele 6 şi 137 lui Iustinian, adeverindu-le pe acestea zic: „Şi acesta credem că, va fi dacă luarea aminte a Sfintelor canoane se păzeşte, pe care Apostolii le-au dat, cei ce cu dreptate se laudă şi sunt închinați şi însuşi văzători au fost şi slujitori ai dumnezeiescului Cuvânt, şi Sfinții Părinți o au păzit şi o au învățat".

Pomeneşte de ele şi Teodosie şi Valentian în Sacra, purtându-se ei împotriva lui Irineu episcopul Tirului (vezi foia 610 din Dodecabiblonul lui Dosithei). Le adeveresc pe acestea şi tâlcuitorii canoanelor: Zonara, zic Valsamon, Alexie Aristin, Simion magistrul şi logofătul, ieromonahul Matei Vlastar, Iosif egipteanul, Fotie. Şi le adevereşte pe acestea şi Ioan Damaschin, zicând: *„Canoanele Sfinților Apostoli prin Climent (în cartea a patra, cap. 18 despre Ortodoxie) sunt 85".* Canoane ale Sfinților Apostoli sunt, zice şi Ioan Antiohianul în titlul 50 şi Ioan cel din scolastici arhiepiscopul Constantinopolei. În precuvântarea adunării canoanelor, aşa zice: *„Sfinții Ucenici şi Apostoli ai Domnului, au dat prin Climent 85 de canoane".* „Las a zice că, şi cele 25 de canoane ale sinodului celui din Antiohia, nu numai că conglăsuiesc după noimă cu cele apostoleşti, ci şi întregi ziceri din ele cuprind semănate printr-însele". Dovadă că sunt adevărate apostoleştile canoane, este şi conglăsuirea şi potrivirea cea după noimă (conținut) a celorlalte canoane, atât a celor sinodale, cât şi a Părinților celor din parte, care se vede în fiecare canon apostolesc în această carte. Anevoie este cu adevărat, iar mai bine a zice cu neputință să creadă cineva, cum că din sineşi şi după întâmplare s-au conglăsuit cu ele atâtea sinoade ecumenice, atâtea locale, şi atâția Părinți din parte. Şi dimpotrivă, cu totul prea lesne este să creadă cineva, cum că canoanele cele atâtea şi atâtea, având înaintea lor pe acestea apostoleşti, ca pe atâtea pilde originale şi temelii prea întemeiate (fundamentele), după imitație (urmare sau pilduire) s-au conglăsuit cu ele, şi asupra acestora s-au mai zidit.

CANOANELE CELE 85 ALE SFINȚILOR ŞI ÎNTRU TOT LĂUDAȚILOR APOSTOLI, ÎN LIMBA NOASTRĂ TÂLCUITE

CANONUL 1

Episcopul să se hirotonească de doi episcopi, sau de trei[26].

---

[26] Anaclit episcopul Romei zice că: canonul acesta întâiul, este cuvânt al Apostolului Petru, şi că, după legiuirea canonului acestuia au hirotonit pe Iacov fratele Domnului aceşti trei Apostoli Petru, Iacob şi Ioan, şi măcar că dumnezeiescul Hrisostom zice că, l-a hirotonit pe el Domnul. Ci poate că Domnul adică l-a ales pe el episcop al Ierusalimului (hirotonia cea după Hrisostom, în loc de alegere luându-se), iar aceşti trei Apostoli după înălțarea Domnului prin dumnezeiasca sfințită săvârşire l-au hirotonit pe el, precum şi Dositei mărturiseşte în cartea pentru cei ce au patriarhisit în Ierusalim. Dar pentru ce episcopul se hirotoneşte de trei sau de doi episcopi, iar prezbiterul şi ceilalți clerici de unul numai? De crezut este cum că acesta este pricina cea dinlăuntrul, şi mult mai de aproape. Că de vreme ce după Apostolul *„Cel mai mic de cel mai mare se blagosloveşte"* (Evrei: 7,7), care osebit pentru preoție s-au zis la hirotonia prezbiterului (adică a preotului) mai mic fiind, ajunge un singur episcop, ca unul ce este mai

(Sinod 1, can. 4; Sinod 7, can. 3; Antiohia, can. 19; Laodiceea, can. 12; Sardica, can. 6; Constantinopol, can. 1)

TÂLCUIRE

Zicerea „episcop”, mai întâi adică chiar li se dă, de dumnezeieştile şi Sfintele Scripturi a lui Dumnezeu, celui ce pe toate le priveşte şi le cercetează, precum mărturiseşte Iov zicând: „Aceasta este partea omului necredincios de la Domnul, şi agonisita averilor lui de la Cercetătorul” (adică de la Dumnezeu) (cap 20, stih 29); şi iarăşi: „Iar certarea Ta a păzit pe duhul meu” (cap.10, stih 12); şi Domnul nostru Iisus Hristos, precum zice Petru verhovnicul Apostolilor pentru dânsul: „Că eraţi ca nişte oi rătăcite. Ci v-aţi întors acum la Păstorul şi Păzitorul sufletelor voastre”(epistola întâi, cap.2, stih 25). Iar al doilea şi după dar, glasul acesta să dă celor de Dumnezeu aleşi, precum zice pentru Eleazar Însuşi Dumnezeu: „episcop (cercetător) Eleazar fiul lui Aaron preotul” (Numeri: 4,16). Şi către Iezechia zice Dumnezeu: „Fiul omului, pândar te-am dat pe tine casei lui Israil” (cap. 3 stih 12). Şi în scurt să zic, episcopi se numesc în Scriptura cea veche, atât luătorii aminte şi păzitorii ocârmuirilor şi a locurilor celor din lăuntru şi bisericeşti, precum este scris pentru cel mai sus Eleazar, cum că avea purtare de grijă pentru tot cortul (Numeri: 4,16), şi pentru arhiereul Iodae, cum că a aşezat purtători de grijă în casa Domnului: „Şi a pus preotul luători aminte în casa Domnului”.(IV Împăraţi: 11,18), cât şi luători aminte a lucrurilor şi ocârmuirilor celor din afară şi politiceşti, precum s-a scris: „S-a mâniat Moisi pe cei mai mari ai oştii, pe cei peste mii, şi pe cei peste sute”. (Numeri: 31,14). Nici unul din Apostoli s-a hotărât, ori s-a numit episcop, când vieţuia Domnul pe pământ, care singur este episcopul sufletelor noastre, ci pe singura stăpânire de a vindeca toată boala, şi de a scoate pe draci o aveau ei (Matei: 10; Marcu: 3). Iar după învierea din morţi şi înălţarea Mântuitorului nostru, trimiţându-se aceştia de Dânsul, precum El s-a trimis de Tatăl în toată lumea, şi toată stăpânirea de a lega şi dezlega luând ei şi toate darurile Sfântului Duh în ziua Cincizecimii, nu numai numele cel apostolesc îl aveau, din însăşi lucrurile, ci cu adevărat şi pe însuşi cel episcopesc, precum mărturiseşte Sfântul Epifanie că zicând: „Cei întâi Pertu şi Pavel însuşi Apostolii, au fost şi episcopi”. Asemenea şi toţi ceilalţi precum adeveresc Părinţii. Pentru aceasta au şi rânduit de trei, sau de doi episcopi să se hirotonească episcopii cei din cetăţi. Ci şi ei prin sate şi prin cetăţi propovăduind, precum zice Sfântul Climent episcopul, la epist. I către Corinteni: „Cercetând cu duhul, aşează părţile propovăduirii lor, în episcopi, şi diaconi ai celor ce urma să creadă. Pentru aceea şi purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind către credincioşii cei ce erau în Trallesa porunceşte: „Cinstiţi şi pe episcopul vostru ca pe Hristos, precum au rânduit vouă fericiţii Apostoli”. Şi aceasta adică pentru zicerea episcop. Iar zicerea hirotoniei se face de la aceasta: „întind mâinile”, şi are două însemnări: fiindcă, hirotonie se numeşte şi hotărârea şi alegerea a vreunui dregător, care se făcea cu întinderea mâinilor norodului, după zicerea lui Demostene, „măcar pe oricare voievod de oşti aţi hirotoni” (cuv: 1 asupra lui Filip). Şi mai ales după obiceiul Bisericii care din vechi stăpânea, când fără împiedicare mulţimile adunându-se, hirotonea adică alegea prin întinderea mâinilor, pe arhierei precum zice Zonara, măcar că la urmă pe acesta soborul cel în Laodiceea, întru al cincilea canon al său l-a stricat, zicând că: „Nu se cade hirotoniile sau alegerile a se face, în fiinţa de faţă a celor ce se învaţă credinţa”. Iar hirotonie în ziua de astăzi se numeşte, cea prin rugăciuni şi prin chemarea Sfântului Duh, făcându-se sfinţita săvârşire a arhiereului, punând întru

---

mare şi mai covârşitor cu treapta decât acela. Iar la a episcopului, de asemenea tagmă şi de asemenea treaptă fiind, şi nu mai mic fiind, nu ajunge un singur episcop ca de unul ce este de asemenea treaptă, şi nu decât acela mai mare. Deci ca cel mai mare pe cel mai mic să blagoslovească, doi sau trei pe cel unul hirotonesc. Fiindcă negreşit mai buni, adică mai mari sunt cei doi decât cel unul, precum zice Solomon (Ecleziast stih 4).

aceeaşi vreme şi mâinile sale pe capul celui ce se hirotoneşte, după hotărârea aceea apostolească: „Mâinile în grabă pe nici unul să pui". Şi este lucrul acesta tuturor prea cunoscut. Deci porunceşte canonul acesta, că, tot arhiereul (ori mitropolit de ar fi, ori arhiepiscop, ori episcop) să se hirotonească de doi episcopi ori de trei[27]. Şi să vede că, chipul cuvântului este pe dos. Că cel mai curat, şi mai ales ar fi fost, de ar fi zis aşa: episcopul să se hirotonească de trei episcopi, ori (mai puțin) de doi. Aşa rânduielile Apostolilor fără formăluire pe însuşi canonul acesta l-au aşezat zicând: „Iar episcopul poruncim a se hirotoni de trei episcopi, ori însă cel mai puțin de doi" [28].

SIMFONIE (unire de glasuri)

Întru un glas cu canonul acesta, şi multe alte canoane legiuiesc: „Că trebuie cu adevărat ori toți episcopii eparhiei (după al 4-lea al soborului 1 şi al 3-lea al soborului 7 şi al 19-lea al celui din Antiohia), ori mulți (după al 13-lea al celui din Cartagina) să se adune şi să hirotonească pe episcopul. Dar fiindcă aceasta este anevoie, cel mai puțin trebuie să-l hirotonească trei, şi ceilalți să se facă împreună hotărâtori la hirotonia lui prin scrisorile lor. Şi adeverind pe acest apostolesc cel al 58-lea al soborului din Cartagina, zice: forma cea veche se va păzi, ca nu mai puțini[29] de trei episcopi să fie de ajuns la hirotonia episcopului, mitropolitul adică, şi alți doi episcopi. Pe însăşi aceasta zice şi canonul cel întâi al soborului local din Constantinopol. Încă şi al 12-lea al celui din Laodiceea rânduieşte cum că cu judecata episcopilor celor de primprejur trebuie a se aşeza episcopii la stăpânirea bisericească. Iar dacă după întâmplare va rămâne într-o eparhie un singur episcop care chemându-se de mitropolitul, nici nu va merge, nici prin scrisori nu va împreună alege pe cel ce urmează a se hirotoni arhiereu, atunci trebuie mitropolitul să se împreună aleagă şi să-l hirotonească pe el cu episcopii apropiatei străinei eparhii, asemenea şi pe însuşi mitropolitul înşişi aceşti apropiați cu locul trebuie a-l alege şi a-l hirotoni, după canonul al 6-lea al celui din Sardica. Iar rânduielile apostolilor (cartea a 8-a, cap. 27) poruncesc, că cel ce se va hirotoni de un episcop să se caterisească dimpreună cu cel ce l-a hirotonit, afară numai dacă după nevoie de prigoană, ori altă oarecare pricină nu pot mulți a se aduna, şi cu alegerea acestora se va hirotoni de unul. Precum Sidirie s-a hirotonit episcop Palebiskei, după Sinesie, nu de trei ci de un episcop de Filon, pentru că nu puteau episcopii a se înfățişa în vremurile acelea.

---

[27] Iar episcopii cei ce se hirotonesc trebuie a fi trecuți cu vârsta, adică numai puțin de 50 de ani afară numai dacă în vreo mică eparhie nu se află cineva trecut cu vârsta după rânduielile cele apostoleşti, cartea a doua cap.1, şi după epistola 52 a Sfântului Ciprian. Ori şi peste treizeci de ani după nearaua 137 a lui Iustinian.

[28] Iar episcopul se hotărăşte de împărații Leon şi Constantin aşa: „episcopul este luător aminte şi purtător de grijă al tuturor sufletelor celor ce se adună în Bisericile eparhiei sale, având putere săvârşitoare peste prezbiter, diacon, anagnost, şi psalt (cântăreț) şi monah. Iar însuşirea episcopului este cu cei smeriți adică a se împreună smeri, iar pe cei ce se mândresc a-i defăima... Şi mai întâi a se primejdui pentru turmă şi pe strâmtorarea acelora a sa chinuire a o face (în pravilele împăraților 8, foaia 92 a cărții, a 2-a a lui Ghiur). Iar mitropolit pentru aceasta se numeşte episcopul, după Gavriil al Filadelfiei (în cuvântul pentru preoție), pentru că este ca maica cetății sale, pe care este dator a o hrăni duhovniceşte cu învățăturile şi cu viața şi cu Sfinte năravurile sale, şi cu veniturile eparhiei sale". Vezi şi la canonul 58 cel apostolesc. Iar cum că obicei prea folositor a urma în Biserica lui Dumnezeu, cei ce urmau a se hirotoni episcopi, a se face întâi monahi apoi a se face episcopi, vezi la subînsemnarea canonului 51 apostolesc.

[29] Poate pentru aceasta au zis nu mai puțini de trei, nu împotrivindu-se canonului apostolesc, ci pentru că în vremurile acelea era mai multă mulțimea episcopilor decât în vremurile Apostolilor, în care era şi nevoia prigoanei.

CANONUL 2

Prezbiterul (preotul) şi diaconul, şi ceilalţi clerici să se hirotonească de un episcop[30].

(Apostolic, can. 26, 70; Sinod 1, can. 19; Trurlan, can. 33; Sinod 7, can. 11; Gangra, can. 6; Laodiceea, can. 24, 26, 30; Vasilie cel Mare, can. 51, 89.)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că: fiecare preot şi diacon şi ceilalţi clerici, ipodiaconi adică, anagnoşti şi psalţi, şi cei de aici, să se hirotonească numai de un episcop[31].

CANONUL 3

Dacă vreun episcop ori prezbiter afară de rânduiala Domnului cea pentru jertfă, va aduce alte oarecare la Jertfelnic: ori miere, ori lapte, ori în loc de vin, băuturi meşteşugite, ori păsări, ori oarecare vite, ori legume afară de rânduire, să se caterisească. Afară de mănunchi de grâu nou, ori struguri la vremea cuviincioasă.

Dar să nu fie iertat a se aduce altceva în Altar, decât untdelemn la candelă, şi tămâie la vremea aducerii înainte.

(Apostolic, can. 4; Sinod 6, can. 28, 32, 57, 95; Cartagina, can, 44; Theofil, can. 8)

TÂLCUIRE

Când Domnul nostru Iisus Hristos a predanisit Apostolilor taina dumnezeieştii Sfintei lucrări, a rânduit lor să nu săvârşească cu nici un alt fel fără numai cu pâine şi cu vin amestecat cu apă, însuşi El întâi făcând aceasta la cina cea de taină, precum în liturghia Sfântului Iacob, fratele Domnului, s-a scris: „din vin dregând (paharul adică) şi din apă". Pentru aceasta şi dumnezeieştii Apostoli în canonul acesta rânduiesc, cum că oricare episcop ori preot călcând rânduirea ce Domnul a rânduit pentru jertfa aceasta

---

[30] Cleric prost (inferiori) şi de obşte se numesc toţi aceia care au punere de mână ieraticească şi bisericească de la episcopul şi de la cei de aici ai rânduielii bisericeşti, până la anagnost şi psalt (cântăreţ) şi catehet şi portar, după canoanele 26, 68 şi 70 apostoleşti, şi după canoanele 24 şi 30 ale Laodiceei, şi după epistolia marelui Vasile cea către horepiscopii cei de sub dânsul, şi după nomiconul lui Fotie titlul I, cap 31. Pentru care şi nearaua 123 a lui Iustinian zice aşa: „Iar prezbiterii şi diaconii şi ipodiaconii şi anagnoştii şi psalţii pe care toţi clerici îi numim, care şi canonici se zic după al 6-lea al Antiohiei şi după alte canoane". Iar chiar clerici se numesc toţi cei ce afară de Altar au hirotesie. Iar Valsamon, tâlcuind la canonul 51 al marelui Vasilie, zice că: *„Şi monahii clerici se numesc".* Şi s-au numit clerici după Hrisant (Sintagmation foaia a 20-a), de la clerul (sau sorţul) ce au aruncat Apostolii pentru Matia. Iar în ziua de astăzi, clerici se numesc mai vârtos cei ce au boierie şi cinuri bisericeşti, atât cei sfinţiţi cât şi lumenii.

[31] Însemnează că măcar deşi episcopii, prezbiterii, diaconii, şi ipodiaconii, se zic chiar să se hirotonească, iar anagnoştii şi psalţii, să se pecetluiască adică să se hirotesească după Zonara, şi cei asemenea lor (că hirotesia este mai de obşte decât hirotonia), iar iconomii, ecdichii (arătătorii dreptăţii), prosmonarii (străjuitorii) să se pună înainte, după canonul 2 al soborului IV. Iar Simeon al Tesalonicului, zice că, episcopii, prezbiterii şi diaconii se hirotonesc, iar ipodiaconii se hirotesesc, iar anagnoştii se pecetluiesc (se blagoslovesc). Cu toate acestea canonul acesta, nici o deosebire nu face, ci la toţi clericii zice numele hirotoniei. Şi acesta încă însemneaz-o, după Hrisostom (în cuvântul întâi către Filipeni, foaia a 5-a, tomul 4) cum că episcopul, prezbiter şi diacon se numeşte (ca unul ce cuprinde lucrările acestora) şi dimpotrivă prezbiterii episcopi se numesc. Iar că prezbiterii, şi diaconii se alegeau precum episcopii, arătat este din canonul al 3-lea al soborului al VII-lea, şi al 7-lea a lui Teofil şi Chiril al Alexandriei tâlcuind la capitolul 8 al numerilor, zisa aceea: „Şi vei aduce pe leviţi înaintea Domnului, şi îşi vor pune mâinile lor pe leviţi", zice pentru cei ce se cheamă la sfinţita lucrarea lui Hristos hotărăsc noroadele, cu toate că hotărârea aceasta, nu se lucrează în ziua de astăzi. Iar forma mărturiei care se dă celor ce vor să se hirotonească preoţi şi diaconi, vezi la sfârşitul cărţii, care mărturie iscălită fiind de preoţii cei mai aleşi, şi de clerici, se vede că are loc de alegere.

nesângeroasă, ar aduce pe Sfânta Masă alte oarecare feluri, ori miere (de pildă), ori lapte, ori în loc de vin, băuturi meşteşugite, adică toată băutura cea bețivă, precum rachiul ce se face din feluri de roduri, ori bere ori altceva asemenea; ori va aduce păsări ori niscaiva vite, ori legume, unul ca acesta să se caterisească[32]. Ci aduce-se la Altar, mănunchiuri de spice noi de grâu, (precum evreii le aduceau lui Dumnezeu: „Că spice noi zice, prăjite (coapte) nu veți mânca, până ce nu veți aduce voi darurile Dumnezeului vostru. Şi iarăşi, veți aduce mănunchiuri pârga secerişului vostru la preot şi struguri" (Leviticon: 23; 10,14). Însă nu ca o nesângeroasă jertfă a trupului şi sângelui Domnului, nu fie! Ci ca o pârgă, şi întâi arătate roduri în vremea cuviincioasă, când se vor coace[33]. Drept aceea nu este iertat a aduce cineva alt ceva în Sfântul Altar, afară de untdelemn pentru luminare, şi tămâie la vremea ce se săvârşeşte dumnezeiasca Liturghie.

SIMFONIE

Întru un glas cu canonul acesta, şi cel de aici al 4-lea rânduieşte că, celelalte poame să nu se aducă la Jertfelnic, ci la casa episcopului, ca nişte întâi arătate. Iar cel al 44-lea al soborului din Cartagina rânduieşte altceva, a nu se aduce la Sfintele Taine, decât numai pâine şi vin amestecat cu apă[34]. Iar cel 28 al soborului 6 porunceşte, ca strugurii

---

[32] Trebuie să ştim că certările ce le poruncesc canoanele acestea: să caterisească, să se afurisească, şi să se anatematisească, acestea după meşteşugul gramaticii a treia persoană care nu este de față, la care spre a se da porunca aceasta de nevoie trebuie a fi a doua persoană, o tâlcuiesc mai bine. Canoanele poruncesc soborului episcopilor celor vii să caterisească pe preoți, ori să afurisească, ori să anatematisească pe mireni, când calcă canoanele. Însă dacă soborul nu va pune în lucrare caterisirea preoților, ori afurisirea, anatematisirea mirenilor, preoții aceştia şi mirenii, nici caterisiți nu sunt cu lucrul nici afurisiți, ori anatematisiți. Învinovățiți însă sunt, aici spre caterisire, ori afurisire, ori anatematisire, iar acolo spre dumezeiasca osândă. Precum şi când un împărat va porunci slugii sale să bată pe un altul care i-a greşit, dacă sluga cea poruncită nu va lucra porunca împăratului, acela ce a greşit împăratului a rămas nebătut, învinovățit însă spre bătaie. Drept aceea tare greşesc cei fără minte care zic cum că în vremurile acestea toți cei sfințiți care în afară de canoane s-au hirotonit, sunt cu lucrarea caterisiți. De cei sfinți, prihănitoare limbă este aceea ce nebuneşte pe acest fel de cuvinte le bârfeşte, neînțelegând că porunca canoanelor fără de punerea în lucrare a persoanei a doua, adică a soborului, este nesăvârşită, fără mijlocire şi mai înainte de judecată, nelucrând de sineşi. Însuşi dumnezeieştii Apostoli arătat se tălmăcesc pe sineşi cu al 46-lea canon al lor, fiindcă nu zic că îndată acum cu lucrul se află caterisit oricare episcop sau preot care va primi botezul ereticilor, ci a se caterisi poruncind, adică a sta de față la judecată, şi de se va dovedi că a făcut acesta atunci să se dezbrace cu hotărârea voastră de preoție, aceasta poruncim.

[33] Pentru această pricină, precum se vede la praznicul adormirii Preasfintei de Dumnezeu Născătoare, aduceau struguri la patriarhul, în Altarul Bisericii celei din Vlaherna, după sfârşitul dumnezeieştii Liturghii, precum zice Valsamon. Iar în ziua de azi, obiceiul cel ce în multe locuri se ține, este a se aduce struguri la praznicul schimbării la față a Mântuitorului, şi a se blagoslovi de preoți. Şi ar putea cineva a se nedumeri, pentru ce numai spicele grâului şi strugurii să se învrednicească de atâta cinste, şi să se aducă înlăuntru în Altar, şi nu vreo altă roadă? Poate pentru acesta, pentru că din acestea se face pâinea şi vinul care se prefac în trupul şi sângele Domnului. Şi cum că noile mănunchiuri nu sunt legume precum a tâlcuit Valsamon, se arată din însuşi canonul acesta care pe legume arătat le-a oprit. Pe mănunchiuri, şi Teodorit spice noi le-a tâlcuit la tâlcuirea celei leviticeşti, şi Filon iudeul. Iar canonul 44 a soborului din Cartagina, anume zice: Să se aducă pârga de struguri şi de grâu.

[34] Mai arătat decât toți proorocii şi mai deslușit a proorocit pe acestea trei feluri de creştinească jertfă Solomon zicând, ca din partea ipostaticii înțelepciuni a lui Dumnezeu, în capul al nouălea a pildelor. „Veniți de mâncați pâinea Mea. Şi beți vinul carele am dres vouă". Iară în loc de care am dres, arăbeasca tălmăcire are, cel amestecat cu apă. Vezi (Ravvenul Samuil, alcătuire de aur cap. 20). Şi înseamnă cum că unirea vinului şi a apei în potir, odată se face la dumnezeiasca Liturghie, la punerea înainte numai la început adică. Că apa cea caldă

ce se aduc în Sfântul Altar, trebuie a se blagoslovi de preot cu osebită rugăciune şi blagoslovenie de cea a tainelor, ca noi luând cu blagoslovenie din mâinile preoţilor, să mulţumim lui Dumnezeu, că prin buna întocmirea vremilor iconomiceşte cele spre îndestularea vieţii noastre. Iar pe preoţii cei ce nu fac aşa, ci unesc strugurii aceştia cu trupul şi sângele Domnului, caterisirii îi supune. Iară cel 32 al aceluiaşi mustră pe armeni, ca pe unii ce aduc vin numai, şi nu amestecat cu apă. Iar cel 99 al aceluiaşi, opreşte şi a se aduce la Jertfelnic cărnuri fripte. Iar cel 57 al aceluiaşi, anume opreşte a se aduce la Jertfelnic lapte, şi miere. Măcar că acestea se aduceau mai înainte după zisul canon 44 al soborului din Cartagina, pentru prunci. Iar cel al 8 al lui Theofil rânduieşte ce să se facă, câte vor rămâne din aducerile înainte şi din ape.

CANONUL 4

Celelalte poame toate la casă trimită-se pârgă episcopului, şi prezbiterilor, şi nu la Jertfelnic. Şi arătat este, cum că episcopul şi prezbiterii, le vor împărţi diaconilor şi celorlalţi clerici.

(Apostolic, can. 3; Sinod 6, can. 28, 32, 57, 59; Cartagina, can. 44; Theofil, can. 8)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că toate celelalte poame, (afară de spicele de grâu, şi de struguri, şi de unt de lemn, şi de tămâie) să nu se aducă în Sfântul Altar, ci să se trimită la casa episcopului şi a preoţilor, când sunt întâi arătate. Ca cei ce trimit acestea, vrednică mulţumire se înalţă lui Dumnezeu printr-înşii, căci le-au dăruit nişte bunătăţi ca acestea. Şi este arătat că episcopul şi preoţii nu se vor îndulci de ele singuri, ci le vor împărţi şi diaconilor, şi celorlalţi clerici ca şi ei să se împărtăşească[35]. Vezi tâlcuirea canon 3 apostolesc.

CANONUL 5

Episcopul sau prezbiterul sau diaconul, pe femeia sa să nu o lepede cu pricinuire de evlavie. Iar de o va lepăda, să se afurisească, iar mai rămânând să se caterisească.

(Sinod 6, can. 13, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 4, 33)

TÂLCUIRE

Legea cea veche adică ierta celor căsătoriţi a-şi despărţi pe femeile sale când voia, şi fără de nici o binecuvântată pricină. Iar Domnul la Evanghelie, a oprit aceasta foarte. De unde şi Apostolii urmând rânduirii Domnului, opresc aceasta în canonul acesta şi zic: episcopul, sau preotul, sau diaconul, să nu îşi lepede femeia, adică să nu o despartă cu sila, adică fără de învoiala aceleia pentru pricinuire şi chip de evlavie. Iar de o va despărţi, să se afurisească, până ce se va îndupleca ca iarăşi să o ia în casa sa. Iar de va rămâne întru pizma sa şi nu va voi a o primi, să se caterisească de preoţie şi de istov. Fiindcă cu aceasta ce face să vede că necinsteşte nunta, care după Apostolul este cinstită, şi că socoteşte patul şi împreunarea necurate, care de însuşi Apostolul s-

---

care în vremea împărtăşirii singură la urmă se pune, pentru altă pricină pune. Şi vezi subînsemnarea canonului 32 al soborului al 6-lea. Drept aceea rău fac oarecare făcând a doua unire în vremea heruviceştii cântări, şi punând vin şi apă în Potir. Şi de acum înainte (să) înceteze (despre) această nerânduială, ca să nu cadă sub canon şi sub certare. Că niciodată întru altă vreme se face a doua unire fără numai când se întâmplă a se vărsa Sfintele, ori a uita preotul, şi vezi la acelaşi subînsemnare a canonului al 32-lea al soborului al 6-lea.

[35] Mai curat înşişi Apostolii, pentru acestea rânduind în rândurile lor cartea 2 cap 27 zic, că, poamele şi protofanisima (adică cele ce întâi se arată), şi zeciuielile grâului, a vinului, şi unt de lemnului, şi a celorlalte seminţe, că se trimit la episcop şi la preoţi, ca ei să le împartă la clerici. Adică la cei afară de Altar câte o parte, iar la cei din lăuntru Altarului, câte două părţi. Dar vezi şi cartea a patra a aceloraşi rânduiri cap. 6, 7, 9, 10. Ca să te înveţi de la care trebuie a primi clericii acest fel de daruri şi coşurile, şi de la care să nu le primească. Vezi şi subînsemnarea canonului al 8 al lui Theofil.

au numit nespurcate (Evrei: 13; I Coloseni: 4). Las a zice că şi la această despărțire mijloceşte preacurvie, precum au zis Domnul: „Cela ce şi-ar lăsa pe femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească" (Matei: 5,32). Dar şi apostolul a zis: „Legatu-te-ai cu femeie, nu căuta dezlegare. Şi să nu vă lipsiți pe unul de altul, fără numai din învoire, ca să vă zăboviți cu postul şi cu rugăciunea" [36] (I Corinteni: 7;5,27).

SIMFONIE

Aşa şi soborul al 6-lea în canonul 13 rânduieşte, ca să rămână statornice şi nedespărțite căsătoriile celor sfințiți, şi fiind aceştia mai înainte de a se sfinți însurați, să nu se oprească pentru nuntă de a lua preoția. Nici să fie datori când se hirotonesc a mărturisi, că după ce se vor face preoți să se despartă de femeile lor, precum un nelegiuit obicei ca acesta a stăpânit la Roma. Iar deşi canonul al 4-lea şi al 33 al soborului din Cartagina zic că episcopii şi preoții şi diaconii şi ipodiaconii să fie întreg înțelepți, şi să se depărteze de femeile lor după hotarele lor, dar tâlcuitorii canoanelor, Zonara şi Valsamon, şi mai ales soborul al 6-lea în canonul 13, tâlcuind canoanele cele de mai sus: să se depărteze numai la vremea efimeririi lor (a săptămânii, după obişnuința limbii noastre), şi nu totdeauna, afară de episcopi şi vezi acolo.[37]

CANONUL 6

Episcopul sau prezbiterul sau diaconul, lumeşti purtări de grijă să nu ia asupră-şi, iar de nu să se caterisească.

(Apostolic, can. 81, 83; Sinod 4, can. 3, 7; Sinod 7, can. 1; Sinod 1-2, can. 11; Cartagina, can. 18)

---

[36] Înseamnă că în vremurile vechi era iertat a avea episcopii femei, pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte să nu despartă episcopul pe femeia sa. Iară din vremea soborului 1 se vede s-au luat obiceiul a nu se însura sfințiți, şi mai ales arhiereii, însă câți voiau şi nu de nevoie, precum aceasta se arată din cuvintele ce au pus înainte Sfântul Pafnutie mărturisitorul şi episcopul unei cetăți a Tivaidelor de sus la soborul 1, precum vom zice în următoarea subînsemnare a aceluiaşi canon adeveritor al obiceiului acestuia încă nu era. Iar Sfântul şi a toată lumea soborul 6, mai în urmă şi prin canon a întărit obiceiul acesta, rânduind în al 12-lea canon al său de nevoie singuri episcopii să nu aibă femei. Nu stricând pe acest apostolesc (că nu rânduieşte ca preoții cei ce au femei să le lepede, adică să le despartă în silă şi fără învoirea lor, care este împotriva apostolescului canon, ci cu amândoura învoire şi cu mulțumire despărțindu-se femeile, aşa cei ce le aveau pe ele preoții, ori diaconii, ori ipodiaconii, să se hirotonească episcopi, după canonul 48 al aceluiaşi), ci înainte purtând grijă zice pentru mântuirea şi mai multa sporire creştinilor, şi pentru neprihănirea arhiereştii vrednicii. Fiindcă şi Moise, după ce s-a învrednicit prorocescului dar, cu femeie nu s-a împreunat după Sfântul Epifanie. (tomul 2, cartea 3 alegerea 87)

[37] Fiindcă latinii aduc înainte pe dumnezeiescul Epifanie care în alegerea 50 zice, pe bărbatul unei femei nu-l primeşte Biserica spre preoție de nu se va înfrâna despre dânsa, cu care se uneşte la socoteală şi Inochentie şi Dialogul: se cade a zice cum că nouă nu ne pasă ce au zis sau ce au socotit oarecare Părinți, ci ce zice Scriptura şi soboarele cele de toată lumea, şi socoteala obştească a Părinților. Că socotința unora nu se întăreşte dogmă în Biserică. Zice încă şi Sozomen cartea 1, cap. 23 „Pafnutie mărturisitorul la întâiul sobor în Niceea nu a lăsat să se oprească nunta preoților, măcar de o voiau oarecare ci au zis că nunta preoților este întreagă înțelepciune, şi trebuie a se lăsa fieştecare în voia sa după predania cea veche a Bisericii. Că scrie şi Pavel lui Timotei, diaconii să fie bărbați a unei femei. Şi lui Tit: „De este cineva neprihănit, bărbat al unei femei"; şi soborul cel din Gangra anatematiseşte pe cei ce nu se împărtăşesc de preot însurat, canon 4. Căci a împiedica nunta preoților, este socoteală a ereticilor, şi mai ales a maniheilor, precum zice Augustin, eres. 40 şi 46. Că mai ales şi pildele mărturisesc, că Felix episcopul Romei, a fost fiu al preotului Felix. papa Agapit fiu al prezbiterului Gordian. Papa Ghelasie, fiu al lui Valerie episcop, şi mulți alții au fost fii de preoți, şi mărturiseşte acelaşi Epifanie la acelaşi loc, că socoteala aceea, numai la unii se urma şi nu la toți. Dar poate că cu sfătuitor chip o zice acesta, nu cu silnic.

TÂLCUIRE

Nu este iertat celor preoțiți (ori sfințiți) a se împletici pe sineşi în lucruri lumeşti, ci să se îndeletnicească la dumnezeiasca slujbă a făgăduinței lor, şi să păzească mintea lor slobodă de fieştece tulburare şi zarvă lumească. Drept aceea şi canonul acesta rânduieşte, ca episcopul, sau preotul, sau diaconul, să nu primească asupră-şi purtări de grijă lumeşti. Iar de le primeşte acestea, şi nu voieşte a le lepăda de la sine, ci rămâne întru ele, să se caterisească. Iar cartea cea pravilicească a lui Fotie titlu 8 zice că, episcopii nu se cade a primi purtări de grijă, şi a se face epitropi, nici ai însuşi rudeniilor lor, după a 13, 14, 15, titlu 1, cartea a 3-a a celor împărăteşti. Afară numai dacă epitropia aceasta este ca să se împartă pomene, şi milostenii pentru ruda lor cea moartă, după neara 68 a înțeleptului Leon. Citeşte şi canoanele însemnate la margine unite cu acesta, care opresc pe clerici de la lumeştile purtări de grijă.

CANONUL 7

Dacă vreun episcop ori prezbiter, ori diacon, Sfânta zi a Paştilor mai-nainte de primăvăreasca isimerie cu iudeii o va săvârşi, să se caterisească.

(Apostolic, can. 70, 71; Sinod 6 can. 11; Antiohia, can. 1; Laodiceea, can. 37, 38; Cartagina, can. 60, 81, 117)

TÂLCUIRE[38]

[38] Pentru aflarea Paştilor, îndreptare prea aleasă şi care nu se putea a se face mai bine, zice Matei Vlastar, au aşezat şi au dat Sfântul şi de toată lumea soborul 1, după canonul 1, al soborului din Antiohia, care în canoanele soborului 1 nu se află. Dar precum zice Valsamon, se află în practicalele aceluia. Dar se află şi acum şi la Matei Vlastar, şi în Sfintele Evanghelii tipărite, şi în alte cărți multe. Deci pe amănunțita cunoştință a pascaliei aceasta, noi lăsând a o învăța deosebit şi chiar pascaliocuvântătorii noştri, atâta numai zicem la această subînsemnare, cum că patru oarecare de nevoie se caută pentru pasca noastră:

1. Că pasca trebuie a se face totdeauna după izmeria primăverii.
2. Că nu se cade a se face întru aceeaşi zi cu legiuita pască a iudeilor. (care amândouă acestea ce hotărăsc de acest al 7 -lea apostolesc canon.)
3. Ca să nu se facă chiar şi nehotărât după izmerie, ci după cea întru lună plină a lui martie, care se va întâmpla după izmerie.
4. Ca să se facă în întâia duminică ce se va întâmpla după lună plină (iar aceste două din predanie le avem, şi nu din canon). Drept aceea ca să se păzească câte patru rânduielile acestea de o potrivă în toată lumea, şi să prăznuiască creştinii întru această vreme, şi întru această zi Sfintele Paşti, şi să nu aibă trebuință în fiecare an de astronomi, şi de soboare, au întocmit de Dumnezeu înțelepțiții Părinți dreptarul cel pentru Paşti. Dar însemnează că, pentru nerânduiala mişcării lunii (în greceşte, anomalia) nu se păzeşte a patra rânduire totdeauna, ci câte o dată se calcă. Fiind că după acestaşi Vlastar, după 300 de ani, cu două zile după întâia plină lună, urmează a se face legiuita Pască în zi de duminică. Iar aceste două zile, care prisosesc din nerânduiala aceasta adăugându-se, trec uneori peste duminica a I-a care se întâmplă după luna plină a lui martie, în care duminica aceea noi prăznuim Stâlpările, şi în cea viitoare facem Paştile. Iar din această puțină călcare, nici o abatere din blagocestie, nici ceva necuviincios, ori primejdie sufletească nu urmează. Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom, (în cuvântul către cei ce postesc la Paştile cele dintâi) zice: scumpătatea timpului, şi pândire a zilelor, Biserica lui Hristos nu ştie. Fiindcă de câte ori mâncăm pâinea aceasta de viață făcătoare, şi paharul acesta, vestiți moartea Domnului, şi Paşti săvârşeşte. Ci fiindcă la soborul 1 sau adunat Părinții şi au rânduit când să se facă Paştile, cinstind Biserica pretutindenea învoirea şi unirea, au primit rânduiala pe care ei au făcut. Deci trebuia după Hrisostom, şi latinii mai mult să cinstească învoirea şi unirea Bisericii decât pe pândirea vremilor (adică pe a ismeriei, care s-au pogorât acum la 11 martie, fiind în vremea soborului 1 la 21 martie). Şi să prăznuiască Paştile cu noi, şi să nu necinstească pe acei 318 de Dumnezeu purtători Părinți, care o au legiuit aceasta după dumnezeiasca luminare, socotindu-i pe aceştia ca pe nişte fără de minte, şi ocărând Biserica, pe maica noastră a tuturor. Că, (zice după urmare Hrisostom) de ar fi şi greşit Biserica, negreşit nu s-ar fi pricinuit atâta mare vină, din

Două echinocții face soarele în an, adică una în timpul primăverii, iar alta în timpul toamnei. Şi să zic echinocții (isimerii), fiindcă atunci întocmai este ziua cu noaptea, şi dimpotrivă, noaptea cu ziua. Şi echinocțiul de toamnă (tomnateca isimerie), se face în luna septembrie, când soarele intră în prima miră (lună plină) a zodiei ce se cheamă cumpănă (balanță). Nu acelei în stele şi simțite, ci acelei fără de stele şi gândite. Iar echinocțiul de primăvară (cea primăvăreasca isimerie), se face în luna martie, când soarele intră în prima miră (lună plină) a zodiei ce se cheamă berbec, nu acelui simțit şi în stele, acelui ce este schimbăcios, ci acelui gândit şi fără stele ce este neschimbăcios după astronomi. Deci echinocțiul de primăvară, pentru nepotrivirea a însăşi mişcării soarelui de la apusuri către răsărituri, nu se face totdeauna întru una şi aceeaşi zi, ci în vremea Sfinților Apostoli, era în 22 a lui martie după rânduiala aceloraşi Apostoli (cartea 5, cap 17), ori după alții în 23. Iar în timpul primului sobor a toată lumea, era în 21 martie, după Sevastos şi alții. Şi acum în vremurile noastre, se face în 11, ori şi 10 a lui martie (că după astronomii vechi, Ptolemeu şi alții, o noapte şi o zi se pogoară în 300 de ani şi ceva puțin mai mulți, iar după cei mai noi, o noapte şi o zi se pogoară în 134 de ani; precum se vede în cartea numită „Tomos agapis", foaia 540). Acestea aşa mai înainte fiind cunoscute, canonul acesta apostolesc rânduieşte,

---

amărunta paza aceasta a vremii, cât de mare rău s-a pricinuit din osândirea aceasta, şi din dezbinarea cea din sobornicească Biserică. Fiindcă zice „nu poartă grijă Dumnezeu şi Biserica pentru acest fel de pândire a vremilor şi a zilelor, de cât pentru singură unirea şi Paşti. Şi vezi iubitule, cum dumnezeiescul Hrisostom numeşte schismatici pe latini, pentru că din nou au izvodit pascalia lor şi calendarul, nu pentru că nu este aceasta după ismeria dreaptă. Pentru că şi noi vedem că ismeria au rămas cu adevărat 11 zile înapoi, ci pentru că aceştia s-au deosebit de noi, care este o vinovăție neiertată, după acest Sfânt. Că zice întru acelaşi cuvânt: a posti cineva şi a face Paştile în această vreme, ori în aceeaşi după 21 a lui martie să zicem precum facem noi, ori după 11 a lui martie, precum fac latinii, aceasta nu este vinovăție. Iar a dezbina cineva Biserica, şi a se împotrivi cu prigonire şi a face împerechieri şi desperechieri, şi a deosebii pre sineşi pururea de obştescul soborul Bisericii, aceasta este păcat neiertat, şi de prihană vrednic, şi are multă muncă şi pedeapsă. Că trebuie să ştie ei că şi soboarele cele de toată lumea, care s-au făcut după cel întâi, şi ceilalți Părinți, vedea cu adevărat şi ei, că nici înțelepții ce erau, că mult sau pogorât ismeria. Dar însă n-a voit a o strămuta din 21 martie, unde o au găsit soborul 1. Cinstind mai mult pre învoirea şi unirea Bisericii, decât pre amărunțimea ismeriei, care nu pricinuieşte, nici la aflarea Paştilor noastre vreo tulburare, nici vătămare la blagocestie. Iar mai ales că, amărunțimea aceasta pricinuieşte latinilor două necuviințe mari, adică, a prăznui ei Paştile, ori cu iudeii, care este împotriva apostolescului canonului acestuia, ori mai înainte de iudei. Şi cum că mai mult place lui Dumnezeu rânduiala Paştilor, şi în scurt a zice, a calendarului nostru, decât rânduiala Paştilor şi calendarul latinilor, este văzut din minunile ce au arătat şi arată până acum pentru aceasta. Că şi în părțile Iliupolei cei din Egipet (Egipt), unde sunt piramidele cele două mari, în fiecare an lucrează Dumnezeu o minune ca aceasta: Adică în seara joii celei mari a noastre (nu a latinilor) pământul varsă moaşte şi oase vechi de oameni. De care să umple un câmp lat, care stau până în joia Înălțării, şi atunci să ascund şi nicidecum se văd, până iarăşi la joia cea mare. Aceasta nu este vre-un basm ci adevărat lucru, şi mărturisit de istoricii vechi şi noi, iar mai ales de Gheorghie Coresie Hiotul, şi de pururi pomenitul Nectarie patriarhul Ierusalimului, care în Hronograful arăbesc îl povesteşte în foaia 266 şi cu ochii săi l-au văzut, precum din cele ce zice mai jos se vede. (iar oasele aceste omeneşti mai înainte vestesc învierea morților ce va să fie, precum le-au văzut şi proorocul Iezechia). Dar scrie şi pomenitul Coresie, că Pashasin scria către papa Leon (precum s-a arătat în epistola 63 a lui Leon), cum că prăznuind oarecând Paştile răsăriteneşti adică în 22 a lui martie, iar apusenii în 25 a lui martie, un izvor de apă fiind uscat mai înainte, s-a umplut de apă în 22 a lui martie la Paşti noaptea, adică şi nu la Paştile latinilor. Vezi pe Dositei cartea pentru patriarhii Ierusalimului care povesteşte de o minune ce s-au făcut la Veligrad, adeveritoare calendarului nostru, şi surpătoare calendarului latin, pe care o au văzut un Paisie patriarh al Ierusalimului adică, un aluat ce s-a plămădit de o latină în ziua proorocului Ilie, s-au prefăcut în piatră uşoară numită chisira.

căci care episcop ori prezbiter ori diacon ar prăznui Sfintele Paşti mai înainte de echinocțiu de primăvară, împreună cu paştile iudeilor, să se caterisească (fiindcă iudeii cei mai înțelepți, păzeau să prăznuiască după echinocțiu paştile, după Vlastar, precum a rânduit Moise aceasta). Iar cei mai țărănoşi, o prăznuiau înainte de echinocțiu, după cum arată canonul acesta, şi după urmare de două ori întru acelaşi an prăznuiau Paştile, precum aceasta înseamnă în epistolia împăratului Constantin, ca pentru Paşti[39], ce se află în cartea 1 a istoriei lui Teodorit, capitolul al 10-lea şi al 9-lea cum zic alții. Dar când să se săvârşească aceasta? După echinocțiu şi după paştile legii vechi, după echinocțiu, căci echinocțiul fiind măsură despărțitoare a unui an deplin dacă înaintea echinocțiului vom prăznui, facem de două ori Paştile întru acelaşi an, şi după urmare de două ori însemnăm moartea Fiului lui Dumnezeu, iar de o vom prăznui după echinocțiu, numai un Paşti facem în an, şi prin urmare o moarte a lui Hristos vestim. Pentru aceea şi însuşi Apostolii în aşezământurile lor (cartea 5, cap 17) acestea zic: „Se cade voi fraților zilele Paştilor cu scumpătate a le face, cu toată sârguința, după schimbarea echinocțiului, ca nu de două ori în an a unei pătimiri să faceți pomenire, ci odată în an, aceluia ce odată a murit. Şi iarăşi după paştile iudeilor, întâi, ca înainte să fie închipuirea, adică junghierea Mielului, şi apoi să urmeze ceea ce se închipuia, adică moartea Domnului şi învierea." Încă şi alta, ca să nu o prăznuim în altă zi a săptămânii precum prăznuiesc iudeii, în oricare zi se întâmplă 14 a lunii, ci totdeauna duminică, precum şi aceasta în acelaşi loc Apostolii o zic. Că pentru aceasta şi câteodată când se întâmplă a fi legiuitele paşti (ale iudeilor) în zi de duminică, noi nu prăznuim întru aceeaşi Paşti ci în viitoarea duminică, ca să nu prăznuim împreună cu iudeii. Fiindcă şi după însuşi adevărul lucrurilor, atunci întâi iudeii paştile lor au prăznuit, şi apoi Învierea Domnului s-a făcut, al cărui chip şi aducerea aminte aduc Paştile care pe tot anul acum noi le prăznuim.

SIMFONIE

Şi cum că cu iudeii nu se cade a împreună prăznui, ori darurile sărbătorilor lor şi azimele a le primi, şi apostolescul canon 70 ci şi 37 şi 38 al celui din Laodiceea rânduieşte. Ci nici se cade a ne ruga împreună cu ei, după apostolescul canon 65, nici untdelemn a aduce în sinagoga lor, după apostolescul canon 71. Şi cateriseşte pe cei hirotesiți canonul 1 al soborului din Antiohia pe care nu păzesc hotarul cel pentru Paşti a întâiului sobor, ci o săvârşesc cu iudeii. Iar canonul 60 şi 81 şi 117 a celui din Cartagina rânduieşte pentru zilele Paştilor când să se afle, şi unde să se scrie, şi la ceilalți să se spună. Iar canonul 11 al soborului 6 opreşte încă şi de a chema vreun creştin pe iudei spre lecuire, ori a se scălda cu dânşii.

CANONUL 8

Dacă vreun episcop ori prezbiter ori diacon, sau oricare din catalogul preoțesc, aducerea înainte făcându-se, nu se va împărtăşi, spuie pricina, şi de va fi bine cuvântată, aibă iertare. Iar de nu o va spune să se afurisească, ca unul ce s-a făcut pricinuitor de vătămare norodului, şi prepus a făcut întru el asupra celui ce o a adus, ca şi cum nu sănătos o a adus[40].

---

[39] Că marele Constantin cel întocmai cu Apostolii, pe lângă alte bunătăți ce a făcut a adaos şi aceasta, să roage pe întâiul sobor a toată lumea să rânduiască ca să se prăznuiască Sfintele Paşti în toată lumea întru una şi aceeaşi zi. Că nu au suferit fericitul să vadă pentru praznicul acesta despărțită Biserica lui Hristos, şi că se fac multe soboare în osebite părți şi că apusenilor li se stă împotrivă pentru aceasta despre cei din Asia. Apusenii urmând obiceiul bătrânilor celor mai înainte de ei, iar cei din Asia urmând lui Ioan Evanghelistul, şi celorlalți Apostoli, precum scrie Policarp al Smirnei către Victor al Romei după Eusebie cartea 5 cap 13. Vezi şi cuvintele lui Hrisostom cele pentru Paşti, în care minunat aligoriseşte pe cele ale Paştilor vechi în Hristos.

[40] Întru alte tipărituri nu se află aceasta, ca cum nu sănătos o a adus.

(Ancira, can. 1,2; Petru, can. 10)

TÂLCUIRE

Canonul acesta va, ca toți și mai ales cei hirotonisiți, să fie înainte gătiți și vrednici a se împărtăși cu dumnezeieștile Taine când se face aducerea înainte, adică sfințita slujbă a trupului Domnului. Iar dacă cineva din ei nu se va împărtăși fiind de față la dumnezeiasca Liturghie, să spună pricina, pentru care nu s-a împărtășit[41], și de va fi dreaptă și binecuvântată să ia iertare. Iar de nu voiește să o spună, să se afurisească. Fiindcă se face pricină de vătămare norodului, pentru că dă prilej să prepue (presupună) norodul, că preotul ce a liturghisit este nevrednic, și pentru aceasta n-a voit a se împărtăși de la el.

CANONUL 9

Toți credincioșii cei ce intră în Biserică și aud Scripturile, dar nu îngăduiesc la rugăciune, și la Sfânta Împărtășire, ca unii ce fac nerânduială în Biserică trebuie să se afurisească.

(Sinod 6, can. 66; Antiohia, can. 2; Timotei, can. 3,13)

TÂLCUIRE

Amândoi tâlcuitorii sfințitelor canoane, Zonara și Valsamon, tâlcuind apostolescul canonul acesta, cu un glas zic cum că, creștinii câți intră în Biserică când se săvârșește dumnezeiasca Liturghie, și aud dumnezeieștile Scripturi dar nu așteaptă până în sfârșit nici se împărtășesc, aceștia trebuie să se afurisească, fiindcă pricinuiesc nerânduială în Biserică. Și Zonara zice așa: „De la toți canonul acesta cere, Sfânta Jertfă săvârșindu-se până la sfârșit să îngăduiască la rugăciune, și la Sfânta Împărtășire. Că și mirenilor atunci ades a se împărtăși li se cere." Iar Valsamon: „rânduirea canonului acestuia prea iute este, că afurisește pe cei ce intră în Biserică, și nu așteaptă până la sfârșit, nici se împărtășesc" [42].

[41] Din canonul acesta se dezleagă păruta împotrivire ce se naște întru următorul apostolesc canon al 9-lea, și între Hrisostom, și între celelalte canoane a soboarelor și ale Părinților. Căci apostolescul canon 9, rânduiește să se afurisească toți creștinii aceia care intră la Liturghie și aud Scripturile și nu se împărtășesc. Și Hrisostom zice să iasă afară din Biserică, și să nu se roage împreună cu credincioșii, cei ce nu sunt gătiți a se împărtăși. „Că zice (în voroava 3 către Efeseni) nu ești vrednic a te împărtăși? Nu ești dar vrednic nici împreună a te ruga cu cei vrednici de a se împărtăși". Auzi pe diacon că strigă, câți sunteți în pocăință (chemați) ieșiți. Câți nu se împărtășesc, sunt în pocăință. Pentru ce auzind pe diacon că zice, câți nu puteți a vă ruga ieșiți, și tu stai cu obrăznicie, și nu ieși? Iar canoane ale soboarelor și ale Părinților la multe părți orânduiesc dimpotrivă, să stea împreună cu credincioșii, și să se roage împreună în vremea Liturghiei mulți din cei ce se pocăiesc, încă să nu se împărtășească. Deci pe această părută împotrivire o dezleagă și o învoiește canonul acesta al optulea, poruncind celui ce împreună se roagă cu credincioșii și nu se împărtășește să spună pricina de care se oprește și nu se împărtășește. Pentru că, cu troposul acesta și împreună se roagă până în sfârșit, și nici se împărtășește nici se afurisește. Că poate i se fi întâmplat ceva omenesc adică, ori apă să fi băut, ori să fi vărsat, ori altceva să fi pătimit.

[42] Neprecurmare (neîncetat) de la dumnezeiasca Împărtășire învață canonul acesta. Iar deși zice Valsamon, la canonul al 8-lea apostolesc, că este cu neputință a se împărtăși creștinii în fiecare zi, iată că i se astupă gura de canonul acesta, și nevrând mărturisește cum că este prea iute, pentru că afurisește pe cei ce fug și nu se împărtășesc. Căci cum ar fi voit dumnezeieștii Apostoli să legiuiască lucru ce nu era cu putință a se păzi? Apoi canonul nu zice în fiecare zi. Ci pe cei ce nu îngăduiesc la Sfânta Împărtășire, când se săvârșește dumnezeiasca Liturghie. Iar celor ce rău tâlcuiesc canonul și zic că afurisește pe cei ce nu așteaptă la Liturghie, până ce se vor împărtăși cei vrednici, le astupă gura Mateu Vlastar la slova alfa cap 25 zicând: „Eu socotesc că, creștinii cei vechi precum se sârguiau să creadă drept, întocmai se sârguiau și să viețuiască drept. Pentru aceasta și multe obiceiuri bune ce le pomenesc dumnezeieștile canoane, care se obișnuiau în vremurile de atunci, acestea acum în vremurile noastre sunt

SIMFONIE

Întru un glas cu canonul acesta rânduieşte şi cel al 2-lea al soborului din Antiohia zicând: „Toţi cei ce intră Biserică în vremea dumnezeieştii Liturghii, şi aud Sfintele Scripturi, dar se întorc (asemenea să zicem să feresc ca şi cum pentru evlavie şi smerenie, după tâlcuirea preabunului tâlcuitor Zonara) de dumnezeiasca Cuminecătură după vreo oarecare nerânduială, aceştia zic să se afurisească. Pe îndesirea împărtăşirii o adevereşte şi canonul 66 al soborului 6 poruncind creştinilor în toată săptămâna cea luminată, să se zăbovească cu psalmi şi cu laude, şi să se împărtăşească de dumnezeieştile Taine. Ci încă şi din canonul 3 al Sfântului Timotei, îndesirea împărtăşirii se socoteşte." Că dacă acela iartă pe cel ce se învredniceşte a se împărtăşi, nu însă în toate zilele ci numai duminica (deşi în alte prescrieri este, numai la vremi), următor este că cei ce nu se îndrăcesc să iartă a se împărtăşi încă mai des. Iar oarecarii vor că pentru aceasta acesta Timotei în canonul 3 rânduieşte ca sâmbăta şi duminica prin învoire să nu se împreune bărbaţii cu femeile, ca adică să se împărtăşească. Fiindcă în vremea aceea numai în zilele acestea precum am zis, se săvârşea dumnezeiasca Liturghie. Şi adevereşte pe socoteala lor aceasta şi dumnezeiescul Iustin zicând în a doua apologie (sau dezvinovăţire): „Că în ziua soarelui, adică duminica, se adună toţi creştinii la Biserici (care pentru aceasta şi Kiriaca (domneşti) se numea)" şi să împărtăşea cu dumnezeieştile Taine. Şi cum că de-a pururea creştinii se cade a îndesi la dumnezeiasca Împărtăşire, o adeverează de la apus dumnezeiescul Ambrozie zicând aşa: „Vedem pe mulţi fraţi că se adună mai cu lenevire la Biserică, şi mai ales că duminicile nu sunt de faţă la Taine." Şi iarăşi acestaşi prihănind pe cei ce nu des se împărtăşesc, zice pentru pâinea cea de taină: „Dumnezeu a dat nouă pâinea aceasta pentru toate zilele, şi noi o facem numai de o dată în an." Iar de la Asia, mai ales după mai osebit chip dumnezeiescul Hrisostom o cere de la creştini. Şi vezi înainte cuvântarea tâlcuirii epistolei către Romani, în cuvântul 8, şi către Evrei în cuvântul 18 la fapte,. şi în voroava 5 a epistolei 1 către Timotei,. şi în voroava 17 a celei către Evrei, şi în cuvântul cel către cei ce Paştile cele întâi le postesc. În voroava întâi către Efeseni, în cuvântul către cei ce se lipsesc de dumnezeieştile adunări, în voroava 28 a celei 1 către Corinteni, în cuvântul cel la fericitul Filogonie, şi în cuvântul pentru post în care vezi cât se nevoieşte, şi cât ritoriseşte (predică) limba aceea frumoasă, ca să îndemne pe creştini să se împărtăşească întru aceeaşi vreme, şi cu vrednicie, şi ades. Dar vezi şi pe marele Vasilie în epistolia către Kesaria Patrikia, şi în cuvântul 1 pentru Botez[43]. Ci şi cel ce va lua aminte rugăciunile a toatei dumnezeieştii Liturghii, oare nu vede arătat, cum că toate acestea privesc spre a se împărtăşi creştinii cei ce se adună la Liturghie, câţi adică sunt vrednici?

într-alt fel şi deosebite. La atâta ne-au adus răzvrătita şi lenevicioasa viaţă care o vieţuim, încât nici să credem că vreodinioară creştinii au fost ajuns la atâta faptă bună, ca să se împărtăşească ades la fiecare Liturghie".

[43] Şi marele Grigorie al Tesalonicului legiuieşte în decalogul cel după Hristos că, creştinii să se cuminece în toată duminica, şi în fiecare mare praznic (Filocalie faţa 951). Asemenea zice şi Simeon al Tesalonicului că să nu lase creştinii să treacă 40 de zile, ci pe cât este cu putinţă şi mai curând să se împărtăşească şi în fiecare duminică de este chip, şi mai ales bătrânii şi bolnavii (cap 360) ci şi ortodoxa mărturisire, zice că, creştinii cei mai evlavioşi să se mărturisească în toată luna. Iar dacă aceasta este arătat că şi să se împărtăşească în fiecare lună, însă să se împărtăşească cu cuviincioasă înainte gătire a zdrobirii inimii, a mărturisirii, a împlinirii canonului, şi a postului după putere. Pentru care vezi la subînsemnarea canonului 13 al soborului 6.

CANONUL 10

Dacă cineva cu cel scos de la împărtăşire (achinonitos) măcar, în casă de s-ar împreună ruga, acesta să se afurisească.

(Apostolic, can. 11, 12; Antiohia, can. 2; Cartagina, can. 9)

TÂLCUIRE

Numele achinonitos (ne împărtăşit), are trei însemnări. Căci ori arată pe cel ce stă împreună în Biserică şi se roagă împreună cu ceilalți creştini dar nu se împărtăşeşte cu dumnezeieştile Taine, ori arată pe cel ce nici se împărtăşeşte nici stă împreună şi rugându-se cu credincioşii în Biserică ci se afuriseşte (să deosebeşte) de dânşii, şi iese afară din Biserică şi de la rugăciune, ori în cele din urmă arată că, fiecare cleric ce se va face de cliros achinonitos (cleric neîmpărtăşit), episcopul să zicem de episcopii cei împreună cu el, preotul de preoții cei împreună cu el, ori diaconul de diaconii cei împreună cu el, şi ceilalți după urmare, şi fiecare neîmpărtăşit adică osebit de credincioşii cei din Biserică, este întru aceeaşi vreme şi tainelor neîmpărtăşit, dar fiecare de taine neîmpărtăşit, nu este neîmpărtăşit şi de adunarea credincioşilor. Precum sunt clericii cei ce s-au caterisit, şi dintre cei ce se pocăiesc cei ce stau împreună, care nici se împărtăşesc nici din Biserică ies, ca cei ce se catihisesc (adică, se învață credința) precum am zis. Iar canonul acesta, ne împărtăşit înțelege după a doua însemnare pentru care şi zice: oricine s-ar ruga împreună cu acela ce pentru păcate s-a osebit (s-a afurisit) de la adunare şi de la rugăciunea credincioşilor, măcar şi de nu s-ar împreună ruga în Biserică ci în casă, unul ca acesta, ori hirotonisit de va fi ori mirean, să se afurisească asemenea cu acela de la Biserică şi de la rugăciunea cea cu creştinii. Pentru că această împreună împărtăşire de rugăciune pe care o face cu cel afurisit (osebit, sau despărțit) cunoscându-l şi ştiindu-l în acest fel, priveşte spre necinstea şi defăimarea celui ce l-a despărțit şi îl cleveteşte pe el, ca şi cum cu nedreptate l-a despărțit (afurisit).

CANONUL 11

Dacă cineva cleric fiind, cu caterisit cleric împreună s-ar ruga, să se caterisească şi el.

(Apostolic, can. 28; Antiohia, can. 4; Cartagina, can. 10)

TÂLCUIRE

În două chipuri se poate a se tâlcui canonul acesta. Dacă adică acesta împreună s-ar ruga, se va lua în loc de, împreună va liturghisi, toată noima canonului este aceasta: Oricare cleric împreună va liturghisi în ştiință cu cleric caterisit, să se caterisească şi el asemenea cu acela (care aceasta este şi mai dreaptă). Dacă zicerea se roagă împreună însemnează chiar după zicerea sa, a se împreună ruga, înțelegerea canonului este aceasta: Oricare cleric s-ar împreună ruga în ştiință cu clericul acela ce nu numai s-a caterisit, ci şi a îndrăznit după caterisis să lucreze ceva din ale clirosului (clericului) ori şi de s-a caterisit adică pentru păcate de clericatul său, iar după caterisis, iarăşi căzând întru aceleaşi păcate, s-a despărțit încă şi de adunarea şi de rugăciunea credincioşilor, unul ca acesta zic să se caterisească, asemenea cu acela.

CANONUL 12

Dacă vreun cleric ori mirean afurisit, adică neprimit, ducându-se în altă cetate se va primi fără de scrisori recomenduitoare, să se afurisească şi cel ce l-a primit şi cel ce s-a primit.

(Apostolic, 32, 33; Sinod 4, can. 11, 13; Sinod 6, can. 17; Antiohia, can. 6, 7, 8, 11; Sardica, can. 7, 8, 9; Laodiceea, can. 41, 42; Cartagina, can. 97, 117)

TÂLCUIRE

Altul este cel afurisit, şi altul cel neprimit. Că cel afurisit adică se desparte de la Biserică şi de la rugăciunea credincioşilor, iar cel neprimit pentru multe chipuri, de arhiereu nu se primeşte. Deci canonul acesta pe amândoi pomenindu-i împreună, numai pentru cel neprimit arată aici. Pentru aceea şi acest, adică nu este tălmăcitor numelui afurisit, ci parte de cuvânt deosebitor, care osebeşte pe cel afurisit de cel neprimit[44]. Drept aceea hotărăşte aşa: dacă cleric ori mirean se vor face neprimiţi de arhiereul lor (mireanul poate pentru că s-a prihănit de el pentru vreo greşeală, iar clericul pentru că cere să se hirotonisească, şi arhiereul cercetând cele pentru el a aflat oarecare îndoieli, pentru care nu l-a primit la hirotonie), apoi se vor duce la alt oraş şi s-ar primi de arhiereul de acolo, fără să aibă scrisorile arhiereului lor recomenduitoare şi de credinţă şi de viaţă şi de hirotonie, iar mai ales de prihănirea lor[45], să se afurisească

---

[44] Canonul apostolesc 10, 11 se vede că pomenesc pentru cei ce s-au afurisit şi s-au caterisit, şi rămân în eparhia, în care s-au afurisit. Iar acesta, pentru cei ce s-au afurisit şi în altă eparhie s-au dus.

[45] Trei scrisori era obicei a lua clericii ce mergeau de la un loc la altul. Două adică acei ce erau neprihăniţi la cinste, din care una se numea ipaticească pentru că arăta în vremea căruia ipat, şi în care zi s-a hirotonisit, după canonul 97 al soborului din Cartagina, iscălită de arhiereu ca să se vadă rânduiala celor ce mai înainte s-au hirotonisit şi a celor mai pe urmă, iar cealaltă se numea slobozitoare şi pacinică, care arăta că aceştia au slobozire şi nu se opresc a lucra cele ale clirosului la locul acela, unde s-ar duce după canonul 1 şi 8 al Antiohiei, şi 17 al celui 6 şi 13 al celui din Cartagina. Dar lua pe lângă acestea şi a treia scrisoare clericii aceia care s-au prihănit adică la cinstea lor, însă s-au dezvinovăţit, care se numea recomenduitoare şi canonicească, pentru că recomanda şi dezvinovăţea faima (ipolipsul) lor cel ce se prihănise, după 41 al celui din Laodiceea şi 8 din Antiohia, şi mai ales 11 al soborului 4 şi după acest 12 apostolesc canon, şi cel ce lua carte slobozitoare şi pacinică, nu avea trebuinţă să ia şi ipaticească ori recomenduitoare. Iar cel ce lua recomenduitoare ori ipaticească, nevoie era să ia pe lângă acestea slobozitoare. Drept aceea şi dumnezeiescul Hrisostom (în voroava 11 a epistoliei către Evrei, şi către Efeseni) zice: „Trebuie arhiereii să cerceteze pe clericii şi preoţii străini care merg în eparhia lor, dacă să zic pe sineşi clerici şi preoţi. Pentru că nu este fără primejdie necercetata împărtăşire, şi primirea lor.” Şi precum se luptă şi mult cercetează de sunt cu adevărat pravoslavnici şi credincioşi, aşa trebuie a cerceta de sunt cu adevărat hirotonisiţi preoţi. Şi nu cu nebăgare de seamă să se împărtăşească cu cei ce cu adevărat sunt preoţi, şi cu cei ce se zic pe sineşi preoţi, nefiind. Căci dacă aşa cu neluare aminte toţi întocmai se vor primi, toate lucrurile Bisericii vor cădea. Iar dacă cei ce s-au dus la alt loc vor cere numai hrană, şi chiverniseală ca nişte săraci, cele de acest fel să nu aibă a le cerceta arhiereul. Însă însemnează căci carte slobozitoare luau şi episcopii, de la mitropolitul lor ducându-se de la locul lor, după canonul 31 din Cartagina, ci şi săracii lua scrisori pacinice (paşnice), ca să umble pentru milostenie, după 11 al soborului 4. Şi să trimitea de episcop şi scrisori către împăratul, şi către boierii palatului îndemnătoare pentru ajutorul sărmanilor şi săracilor, şi pentru izbăvirea osândiţilor, după al 7, 8 şi 9-lea din Sardica. Iar episcopii cei ce se duc către împăratul, şi prezbiterii, şi clericii, trebuie să aibă scrisori şi de la toţi episcopii eparhiei, iar mai ales de la mitropolitul, după al 11-lea canon al soborului din Antiohia. Iar scrisorile acestea către împăratul, zice Armenopul, că se numesc pacinice epistolii (în partea 3 epigrafi 2 a scurtării canoanelor). Dar am zis mai sus că scrisorile cele recomenduitoare, erau recomenduitoare şi credinţei. Pentru că după ce armenii au schimbat felul Botezului zicând: în Numele Tatălui al celui mai mare, şi al Fiului al celui mai mic, şi al Duhului al celui mai de jos, după mărturia lui Chedrino, şi pe, Slavă Tatălui, şi Fiului, şi Sfântului Duh, răsturnându-l zic ei: Slavă Tatălui, prin Fiul, întru Sfântul Duh, şi după urmare fiindcă mulţi să făţărniceau că sunt pravoslavnici; ca să nu se amăgească pravoslavnicii, s-au rânduit să se scrie cartea cea recomenduitoare întru acest chip: T.F.S.D. adică, Tatăl, Fiul, Sfântul Duh. Şi după pricină se pecetluia scrisoarea cu amin. Înseamnă pe lângă acestea că se obişnuia a se trimite de la cei de curând hirotonisiţi, şi către cei de curând hirotonisiţi Patriarhi trei feluri de scrisori, care se numeau, sobornniceşti, împrumutatnice, şi înscăuetnice, şi sinodiceşti adică se ziceau scrisorile care le trimite fiecare din patriarhi la ceilalţi patriarhi, mărturisind dreptslăvitoare credinţă,

şi arhiereul care i-a primit aşa, şi ei căci cu acest fel de chip s-au primit de el. Acela adică, căci afară de canoane, fără de scrisori i-a primit pe ei, iar aceştia ori căci n-au avut purtare de grijă să ia scrisori recomenduitoare de cinstea lor, ori căci spunând minciuni au amăgit pe episcopul şi i-a primit.

CANONUL 13

Iar de ar fi afurisit, prelungească-se asupra lui afurisirea[46] fiindcă a mințit, şi a amăgit pe Biserica lui Dumnezeu.

(Apostolic, can. 12; Cartagina, can. 116)

TÂLCUIRE

Canonul acesta este unit cu canonul 12, şi după înțelegere, şi după alcătuire şi grăire. Fiindcă acela adică precum am zis, a vorbit de clericul şi mireanul cel neprimit, iar acesta vorbeşte de clericul şi mireanul cel afurisit, zicând aşa: Dacă vreun cleric ori mirean vor fi afurisiți de arhiereul lor, iar mergând într-alt loc vor ascunde şi nu vor mărturisi cum că sunt afurisiți, şi pentru ascunderea aceasta s-ar primi de arhiereul locului aceluia, care nu ştia afurisirea lor, asupra unora ca aceştia să se adauge mai mult afurisirea, fiindcă au spus minciuni, şi au amăgit pe Biserica şi arhiereul locului aceluia.

CANONUL 14

Episcopului să nu-i fie slobod lăsându-şi nemernicia (eparichia) sa, la alta a sări, măcar deşi de cei mai mulți de s-ar sili, fără numai de va fi vreo binecuvântată pricină care îl sileşte pe el a face aceasta, ca ceva mai mult folos să poată a face celor de acolo sub cuvânt de blagocestie (evsevie, bună cinstire de Dumnezeu), şi aceasta încă nu de sineşi, ci cu chemarea multor episcopi, şi cu rugăminte prea mare.

(Sinod 1, can. 1, 15 4, 5; Antiohia, can. 16, 21; Sardica, can. 1, 2; Cartagina, can. 57)

TÂLCUIRE

Alta este sărire şi păşire, de la o eparhie la alta, şi alta este mutare şi trecere[47] şi sărire adică este, când cu lăcomie de mai multă avere şi cu de sineşi voie pornindu-se arhiereul, va lăsa eparhia sa (de nu cumva neavând eparhie petrece fără lucrare) şi va răpi alta fără cuvânt, care şi se osândeşte, şi sub canoniceşti certări cade, după 1 şi al 2-lea canon al celui din Sardica. Iar mutare este, când pentru mare nevoie şi întărire a blagocestiei (eusebiei) de mulți episcopi rugat fiind arhiereul, va trece de la o eparhie la alta, spre mai mult duhovnicesc folos al eparhioților acelei eparhii (şi aceasta încă poate la o vreme, şi nu întru toată viața sa), care şi se iartă după oarecare iconomii[48].

---

după socotința soborniceştii Biserici aşa numindu-se, pentru că sinodiceşte se scria. Iar împrumutatnice erau scrisorile acelea care cereau pe patriarhi să împreună voiască prin răspuns la hirotonia patriarhului acelui. Şi înscăuetnice se zice, scrisorile acelea care se făceau la începutul provivasirii (suirii) patriarhului în scaunul cel patriarhicesc. Precum am zice, cele ce se numesc acum sirharitica (heretisitoare). Vezi pe Dositei la foaia 469 a cărții numită Dodecavivlion. Iar pe forma recomenduitoarei şi a slobozitoarei scrisori, vezi la sfârşitul cărții.

[46] În altele se află, că până acolo se sfârşeşte canonul acesta, iar cea de aici nu se află.

[47] Iar la Valsamon şi la Vlastar se deosebeşte mutarea, şi trecerea. Că mutare este adică, când se va muta vreun arhiereu înțelept şi îmbunătățit (având însă eparhie) la mai mare ori şi mai la mică eparhie, pentru întărirea blagocestiei ce se primejduieşte. Precum Grigorie Teologul s-a mutat de la Sazimi la Constantinopol. Iar trecerea este când vreun arhiereu stă fără lucrare (pentru că, poate s-a stăpânit eparhia sa de păgâni) va trece la altă văduvită eparhie cu socotință obştească a soborului pentru înțelepciunea lui şi îmbunătățirea. Dar amândouă acestea se iartă să se facă, precum zice Valsamon, pentru canonul acesta, şi pentru al 16-lea al celui din Antiohia.

[48] Vezi pe pururea pomenitul patriarhul Dositei cartea 3 pentru cei ce au patriarhisit în Ierusalim, fața 220. Dar însemnează şi Armenopul arătat (partea 1 epigrafi 4 a scurtării

Pentru aceea şi canonul acesta rânduieşte cum că, nu este iertat episcopul a lăsa eparhia sa, şi cu lăcomie şi de sineşi fără nici o binecuvântată pricină şi a sări la alta măcar şi de alţii de ar fi silit a face aceasta. Ci atunci să treacă la altă eparhie mai mică ori mai mare ori văduvitoare, când este vreo binecuvântată şi dreaptă pricină ce îl sileşte la aceasta. Adică, când poate să pricinuiască creştinilor eparhiei aceleia mai mult câştig sufletesc şi folos duhovnicesc, cu blagocestivul (milostivul) cuvântul învăţăturii sale decât altcineva. Însă, şi aceasta să nu o facă de la sineşi adică cu a sa pornire, ci cu judecata şi alegerea multor episcopi, şi cu mare rugăminte, şi poftire[49]. Citeşte şi canoanele cele unite la socoteală, la margine însemnate.

CANONUL 15

Dacă vreun prezbiter ori diacon sau oricare din catalogul clericilor, părăsind (eparhia) nemernicia sa la alta se va duce, şi desăvârşit mutându-se va petrece întru alta fără de socotinţa episcopului său, acesta poruncim de aceea să nu mai liturghisească. Mai ales dacă, chemându-l episcopul lui să se întoarcă, nu a ascultat rămânând întru nerânduiala sa ca un mirean, însă acolo împărtăşească-se.

(Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 2; Sardica, can. 15, 16, 17; Cartagina, can. 63, 98)

TÂLCUIRE

Canonul al 6-lea al soborului 4 porunceşte să nu se hirotonească preot ori diacon ori altul oarecare cleric aşa chiar şi nehotărât la fiecare Biserică, ci hotărât la Biserică de oraş ori de sat ori la mănăstire. Deci care dintru dânşii cu chip ca acesta se va hirotonisi, rânduieşte apostolescul canonul acesta să nu lase Biserica sa cea rânduită,

---

canoanelor) cum că trecerea aceasta a episcopului, care din canonul acesta se arată, este numai la o vreme, şi nu pe totdeauna, pentru folosul norodului, şi iarăşi să se întoarcă la eparhia sa.

[49] Precum preasfinţitul Proclu de la Kizic, şi Teologul Grigorie de la Sasimi, şi mulţi alţii cu acest fel de iconomicesc şi de nevoie chip, lăsându-şi episcopiile şi mitropoliile ce aveau mai înainte, s-au mutat la scaunul cel a toată lumea al Constantinopolului. Precum Meletie, de la Sevastia la Verria, apoi la Antiohia. Şi Alexanndru, de la Flaviada (care era sub Anavarzia) la Ierusalim. Şi marele Eustatie, de la Verria cea din Siria, la Antiohia, şi alţii. Şi de vreme ce (zice Dositei în cartea 3 numită Decavivlios faţa 221) iconomia aceasta la mulţi s-a făcut şi mai vârtos în vremurile de acum pricină de răutate, pentru aceasta zice, când se face mutare este afară de cuvânt şi afară de lege. Fiindcă cele ce s-au făcut după vremi cu iconomie, şi după nevoie, lege a Bisericii nu se fac. Drept aceea şi sinodicescul răspuns ce l-a dat Manuil Patriarhul Constantinopolului la anul 1250 cum că episcopul după ce a făcut paretisis de episcopia sa, poate a se muta la altă episcopie cu sfatul mitropolitului şi a celorlalţi episcopi. Răspunsul acesta zic este pierzător, şi ca unul ce se împotriveşte canoanelor este de lepădat. Pentru aceea şi Areta al Chesariei zice: „Mutările pentru lăcomie şi cu pofta de slava deşartă se lucrează, amândouă fiind vrednice de ură, una ca o slujire de idoli, iar alta ca o boală satanicească. Ci şi Iulie al Romei scria către evseviani, şi de socotiţi cu adevărat întocmai şi asemenea cinstea episcopilor şi nu din mărimea cetăţilor judecaţi pe episcopi, se cădea celui ce mică i s-au încredinţat a rămâne întru cea ce i s-a încredinţat şi a nu defăima pe ceea lui încredinţată şi a trece la ceea ce nu i s-a încredinţat, ca pe cea de la Dumnezeu dată să o defăimeze, iar pe slava deşartă a oamenilor să o iubească. Şi papa Damas scria către paulini: „noi pe cei ce trec de la o eparhie la alta până atunci străini de împărtăşirea noastră îi avem, până când se vor întoarce la a lor eparhie." Dar zice şi Teodorit: (cuvânt 5 cap 10) „Dacă episcopul va trece de la un loc la altul, şi se va hirotonisi în locul său alt episcop, să rămână argos (liber) de vrednicia arhierească cel ce a lăsat turma sa, până ce va muri acela ce s-a hirotonisit pentru eparhia lui." Vezi şi cartea 7 a lui Socrat cap 36: însemnează căci pentru iconomie, şi pogorâre de episcopi s-a făcut, adică de la mai mare eparhie la mai mică. Că Ioann codonatul de la scaunul Alexandriei s-a mutat la Tiron. Dar a zis şi oare care legiuitor că, pe cel ce a luat două episcopii, de a doua nuntă îl numim.

şi să meargă la alta a unei străini eparhii, fără de socotința şi slobozitoarea scrisoare a episcopului său. Iar de o ar face aceasta, poruncim să nu lucreze la Biserica aceea nici o slujire de ale preoției ori a clericiei, şi mai ales de l-a chemat înapoi episcopul său ca să se întoarcă, iar el rămânând în nerânduiala sa şi întru pizma sa nu a făcut ascultare a se întoarce. Însă ca un mirean roagă-se împreună cu creştinii Bisericii aceleia, şi împărtăşească-se împreună cu dânşii. Citeşte şi canoanele cele la margine însemnate.

CANONUL 16

Iar dacă episcopul la care ei se află, întru nimic socotind arghia (oprirea) cea hotărâtă asupra lor îi va primi pe ei ca pe nişte clerici, să se afurisească ca un învățător de nerânduială.

(Sinod 6, can. 7, 18; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 64)

TÂLCUIRE

Singur episcopul Calcedonului are voie din învechită obişnuire a lua ori de unde ar voi (şi negreşit că de la episcopii cei supuşi lui) clerici, şi a-i împreună număra în Bisericile eparhiei sale, după canonul 64 al acestuiaşi sinod, iar celorlalți episcopi niciodată li se dă o voie ca aceasta. Pentru aceasta şi apostolescul canonul acesta, atârnat fiind de canonul cel mai de sus, după grăire şi după noimă zice: iar dacă episcopul întru a cărui eparhie se află clericii aceştia străini, cu toate că ştie cum că ei sunt opriți după canoane de arhiereul lor, ci ar defăima oprirea aceasta şi i-ar primi pe ei ca pe nişte clerici lucrând ale clirosului[50] lor, adică un episcop ca acesta zic să se afurisească. Pentru că se face învățător de nerânduială, şi de sminteli. Citeşte şi canoanele cele unite însemnate la margine.

CANONUL 17

Cel ce cu două nunți s-a împleticit după Botez, ori a avut posadnică (țiitoare), nu poate a fi episcop, ori prezbiter, ori diacon, sau orice din catalogul cel ieraticesc.

(Sinod 6, can. 3; Vasilie, can. 12)

TÂLCUIRE

Păcatele câte le-ar face omul înaintea botezului, nu pot a-l opri de preoție şi de cliros (cler). Fiindcă credem cum că, i le spală toate Sfântul Botez. Nu însă şi câte ar face şi după ce se va boteza. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte cum că, cel ce după Sfântul Botez, de două ori se va însura (dar se însoară de două ori nu numai cel ce va lua cu nuntă a doua femeie, ci şi cel ce cu sfințită cuvântare se va logodi cu a doua femeie, sau va lua cu nuntă pe cea logodită cu altul)[51] sau are muiere țiitoare,[52] nu

---

[50] Soartei

[51] Logodna ce se face după închipuirea împăratului Alexie Comnino, şi după însemnarea patriarhului Nicolae, adică cu obişnuitele sfințite rugăciuni şi cu obişnuita la cei ce se logodesc sărutare, şi când bărbatul este de 15 ani, iar femeia de 13 după legiuirea cea mai nouă a împăratului Leon celui înțelept. Logodna zic care se face cu chipul acesta, nu se osebeşte de nunta cea desăvârşit, după hotărârea împăratului Nichifor Votaniat, şi după patriarhul Constantinopolului Ioan Xifilin, şi după soborul cel cu dânsul care a întărit pe hotărârea lui Nichifor, fiindcă şi legea cea politicească precum nu iartă a se însoți rudeniile celor însoțiți când au împiedicare după obişnuitele trepte, cu acestaşi chip nu iartă a se însoți nici rudeniile celor după lege logodiți. Ci şi sobornicescul tom legiuieşte cu singure acesteaşi pricini să se dezlege logodna, cu care se dezleagă şi nunta. Iar alta şi pentru că canonul 98 al soborului 6 cu vina preacurviei osândeşte pe cel ce ar lua femeia pe cea cu altul logodită, încă acela fiind viu. Iar preacurvia arătat este că se zice către femeia măritată. Drept aceea soborul ca pe o nuntă împlinită a socotit pe logodnă. Deci fiindcă după dovezile acestea, logodna în rânduială de nuntă se socoteşte, ceea ce se face după legi, pentru aceasta de două nunți se socoteşte şi cel ce numai s-a logodit cu a doua femeie, ori cel ce a luat pe cea cu altul logodită. Iar celelalte logodne, care numai cu cuvinte se fac şi goale arvune, încât după amănunțimea Bisericii, nici

poate a se face arhiereu, ori preot, ori diacon, oricât de puțin a se împreună numără în catalogul, ori în treapta cea ieraticească.

CANONUL 18

Cel ce va lua văduvă, ori lepădată, ori curvă, ori slujnică ori din cele de la teatre, nu poate a fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din catalogul ieraticesc.

(Sinod 6, can. 3, 26; Vasilie, can. 27)

TÂLCUIRE

Dacă preoții iudeilor erau opriți a-şi lua femeie curvă ori izgonită de bărbatul ei (Levitic: 12;7,23), ori măcar având ea nume prihănit: „Că muierea curvă zice, şi spurcată nu îşi vor lua, şi muierea lepădată de bărbatul ei. Că Sfânt este Domnul Dumnezeul său" (Matei: 12,5). Cu cât mai vârtos aceasta este oprită despre preoții Evangheliei: „Că iată mai mare decât Altarul este aici". Pentru aceasta şi apostolescul canonul acesta rânduieşte că, cel ce va lua femeie văduvă ori izgonită de bărbatul ei, ori curvă, ori roabă, ori pe una din muierile cele ce se află la comedii şi la teatre, şi se fățărnicesc în multe fețe, nu poate să se facă episcop, ori preot, ori diacon, sau cât de puțin să se numere împreună în tagma ieraticească. Fiindcă toate muierile acestea sunt clevetite ori prihănite, iar cei sfințiți (ierosiți) din toate părțile trebuie a fi neprihăniți, şi neprinşi (I Timotei: 3,2), precum zice fericitul Pavel. Iar canonul 3 al soborului 6 zice: „că presviterii, diaconii, ori ipodiaconii, care au luat văduvă, ori după hirotonie au căzut în nuntă fără de lege, aceştia despărțindu-se de muierile lor, să se oprească de preoție la puțină vreme, şi să se certe cu canon. Apoi iarăşi să-şi primească treptele preoției sale, iară la mai mare treaptă să nu sporească măcar că soborul al 6-lea atunci cu pogorământ a iconomisit pe unii ca aceştia, de atunci însă şi în urmă a hotărât acestaşi sobor: să stăpânească iarăşi apostolescul canonul acesta.

CANONUL 19

Cela ce două surori a ținut, ori nepoată de soră, nu poate fi cleric.

(Sinod 6, can. 3, 26; Neocezareea, can. 2; Vasilie, can. 23, 47; Teofil, can. 5)

TÂLCUIRE

Dintre nunți, altele se zic necuvioase, câte se fac cu rudenii ori cu eretici. Iar altele fără de lege, precum este când cineva va lua muiere pe cea căreia tatăl său din pruncie i-a fost epitrop. Şi altele osândite, precum când va lua cineva femeie pe cea afierosită lui Dumnezeu, călugăriță. Dar cu obştesc nume, toate nunțile acestea pot a se numi nelegiuite (precum soborul al 6-lea în canonul 3 de obşte nelegiuite numeşte pe nunțile cele cuprinse în canoanele 17 şi 18 ale Apostolilor). Iar acest canon numai pentru nunțile necuvioase vorbeşte, hotărând că oricine va lua femeie pe două surori

---

logodne sunt nici se numesc, aşa asupra acestora soborniceştile canoane pot a-şi arăta lucrarea lor (şi vezi pentru logodirea mai pe larg la cap 11 a învățăturii celei pentru însoțire).

[52] Posadnică (ori țiitoare) după patriarhul Fotie, este femeie cinstită cu care cela ce împreună locuieşte făcând arătată mărturie pentru împreună locuirea aceasta, se arată la mulți că o are femeie a sa. Iar de nu face mărturia aceasta, înverşunare lucrează cu dânsa. Ori şi într-alt chip. Posadnică este aceea ce viețuieşte împreună cu bărbat după lege, fără a se blagoslovi cu nuntă. Dar însemnează că măcar de şi posadnica aceasta se ierta de legile cele dinafară, însă de legile Bisericii noastre nu se iartă creştinilor nicidecum să aibă acest fel de muieri, drept aceea şi canonul 31al Sfântului Nichifor zice: „Că de are cineva o posadnică ca aceasta şi nu voieşte a o lăsa, nici a se blagoslovi prin cununie cu dânsa, nu trebuie preoție a primi în Biserică nici proaducerile lui şi Liturghiile, fiindcă prin faptă ocăreşte şi necinsteşte legile şi canoanele Bisericii." Şi Petru hartofilaxul şi diaconul Bisericii mari în al 5-lea răspuns al său zice: „Că nu se cuvine a primi cineva de la casa celui ce are femeie necununată cu lege, nici proaducere, nici lumânări, nici unt de lemn, nici tămâie." Dar se deosebeşte curva de posadnică, căci aceasta păcătuieşte cu mulți, iar posadnica cu unul.

ori va lua pe nepoata cea mare a sa, nu poate a se face cleric. Pentru că fiecare necuvioasă nuntă, ori din sânge ori din cuscrie este, nu numai împiedică pe cineva a nu se face cleric, ci şi îl supune certărilor. Că marele Vasilie pomenind de cei ce iau două surori în canonul 78 şi 87 al său, îi canoniseşte 7 ani, să se depărteze de dumnezeieştile Taine. Iar canonul 2 al soborului din Neocezareea, rânduieşte să se scoată afară de la împărtăşirea dumnezeieştilor Taine, muierea aceea care va lua doi fraţi. Iar canonul 27 al marelui Vasilie hotărăşte, că presbiterul carele în neştiinţă va cădea în nuntă nelegiuită adică care se rudeşte, să aibă numai cinstea şederii iar de celelalte lucrări ale preoţiei să se depărteze, şi nici în ascuns nici în arătare să blagoslovească pe cineva, şi nici să împărtăşească pe cineva. Pe însuşi canonul acesta al marelui Vasilie îl pomeneşte anume soborul 6 în canonul 26 al său, adăugând soborul că mai întâi să se despartă nelegiuita nuntă, şi aşa să aibă cinstea şederii. Iar al 5-lea canon a lui Teofil zice, că cela ce înainte de Botez a luat pe nepoata sa, şi după Botez s-a hirotonisit diacon, nu se caterisește, dacă aceea a murit, ori el o a lăsat mai înainte de a se împreuna cu ea trupeşte. Iar legea cea politicească cartea 60 titlul 37 porunceşte că toate necuvioasele nunţi să se despartă şi să se certe. Iar cei ce se împreunează cu două surori sau nepoata lor (precum apostolescul acesta canon porunceşte), porunceşte să li se taie nasurile şi să se bată şi ei şi muierile cele ce cu dânşii împreună s-au stricat. Iar de nu vor voi a se despărţi unii ca aceştia, trebuie cu domnească stăpânire să se despartă.

CANONUL 20
Clericul ce dă chezăşii, să se caterisească.
(Sinod 4, can. 30)

TÂLCUIRE
Două însemnări are a da cineva chezăşii. Pentru că ori dă cineva pe sineşi chezaş pentru altul, ori dă pe altul chezaş pentru sine. Iar acest canon după întâia însemnare luându-se a da cineva chezăşii, zice: Ori care cleric ar da pe sineşi chezaş pentru altul, să se caterisească. Fiindcă după chipul acesta, făcuta chezăşuire în cele mai de multe ori la omeneştile cuviinţe să obişnuieşte, adică la pricini de vămeşii şi de biruri şi la pricini de bani, şi în scurt a zice la interesurile neguţătoreşti de care lumeşti şi mireneşti lucruri clericii trebuie să fie slobozi. Şi mai ales la chezăşuirile cele de acest fel urmează şi alte multe ispite în care ei nu trebuie de voie a se arunca pe sineşi. „Că de vei lua (zice parimiastul) în chezăşie pe prietenul tău, vei da vrăşmaşului mâna ta, pentru aceasta zice, nu da pe sineţi în chezăşuire ruşinându-te" (Pilde: 6,10; 22,26). Că de nu vei avea de unde vei plăti, vor lua aşternutul cel de sub coastele tale. Pentru câştigurile şi lucrurile lumeşti precum am zis, nu trebuie clerici a da pe sineşi chezaş. Pentru că deşi suntem porunciţi a ne pune sufletul nostru pentru dragostea fratelui nostru, nu însă la omeneştile cuviinţe după marele Vasilie. Iar pentru folosul fraţilor şi după scopul bunei plăceri a lui Dumnezeu, nu numai chezaşi trebuie a da pe sineşi clericii, ci şi pe însuşi sufletul lor. Precum de pildă: dacă un cleric întâmpinând pe unul ce cu nedreptate se trage ca să se pună în închisoare, fiindcă nu are pe nimenea să dea chezaş pentru sineşi către judecătorul iar fi milă de reaua întâmplare a lui, şi ar da pe sineşi chezaş pentru fratele, unul ca acesta zic cleric, nu numai nu se caterisește ci şi se laudă de Dumnezeu şi de oameni, ca unul ce a plinit evangheliceasca şi dumnezeiasca poruncă, că zice: „Izbăviţi pe cel ce se nedreptăţeşte. Şi pe cei ce-i trag spre moarte, scoate-i şi a răscumpăra pe cei ce se ucid nu te scumpi" (Isaia: 10,17; Pilde: 24,11). Şi acesta adică pentru întâia însemnare, a nu da cineva pe sineşi chezaş pentru altul precum s-a zis, iar ecumenicul sinod 4 după a doua însemnare luând aceasta a da chezăşuiri, au cerut în canonul 30 al său ca să dea episcopii Egiptului chezaşi pe alţii pentru sineşi, că nu se vor duce din Constantinopol până ce se va hirotonisi arhiepiscopul Alexandriei, şi cu chipul acesta se unesc canoanele, acest

apostolicesc adică şi acel al soborului 4 şi nu se împotrivesc între ele. Fiindcă cel apostolicesc după altă însemnare a luat pe a da chezăşuiri, iar cel al soborului 4 după alta.

CANONUL 21

Famenul, dacă din bântuirea oamenilor s-a făcut ori în goană s-a lipsit de cele ale bărbaţilor, ori de s-a născut aşa şi este vrednic, facă-se episcop.

(Apostolic, can. 22, 23, 24; Sinod 1, can. 1, 2 ; Sinod 2, can. 8)

TÂLCUIRE

În trei se despart famenii, în hadâmbi în sfărâmaţi şi în scopiţi. Şi hadâmbii adică sunt aceia ce s-au născut din pântecele maicii lor, fără de boaşă şi fără părţile cele născătoare de copii, pentru care a zis Domnul: „Sunt fameni, care s-au născut aşa din pântecele maicii lor (precum a fost Dorotei, prezbiterul Bisericii celei din Antiohia, cum mărturiseşte Eusebie în Bisericeasca Istorie cartea 7, cap 32)," (Matei: 19,12) iar sfărâmaţii sunt aceia ale cărora născătoare de copii părţi le-au sfărâmat şi le-au strâns părinţii lor când erau prunci, şi le-au făcut netrebnice spre facerea de copii cu strânsul acela. Iar scopiţii sunt aceia care şi-au lepădat părţile născătoare de copii, ori cu cuţit sau cu alt meşteşug şi unealtă. Acestea aşa fiind cunoscute, zice acest canon că dacă cineva s-a făcut famen din răutatea şi vătămarea oamenilor, ori în vreme de goană li s-au tăiat de gonaci mădularele cele născătoare de copii al bărbaţilor ori de s-a născut aşa din pântecele maicii sale, dar este vrednic pentru preoţie, să se facă episcop. Fiindcă el nu s-a făcut pricinuitor unei scopiri ca aceasta, ci ori de la fire ori de la oameni răi a pătimit răul cel de acest fel. Pentru care trebuie mai ales să se miluiască şi nu să se urască şi să se pedepsească. Pentru scopire încă rânduiesc şi canoanele următoare, 22, 23 şi 24 ale Apostolilor. Iar canonul cel 1 al soborului 1 zice: Că orice cleric pentru boală de se va scopi de către doftori, ori de către barbari, acesta să rămână în cler. Iar mirean fiind să se facă cleric, iar care sănătos fiind s-a scopit pe sineşi acesta cleric fiind, să înceteze de a lucra cele ale clericiei sale, iar mirean fiind să nu se facă cleric. Iar al 8-lea canon al soborului 1 şi 2 pe însuşi acest canon al celui 1 Sobor, punându-l înainte, zice: Oricare cleric va scopi pe altcineva, ori însuşi cu mâna sa ori va pune pe altul, să se caterisească, şi oricare mirean va face aceasta să se afurisească. Iar dacă preoţi ori mireni vor scopi pe cei ce au oarecare patimă, nu se osândesc.

CANONUL 22

Cela ce şi-a tăiat mădularele sale, să nu se facă cleric, că de sine ucigaş al luişi este şi vrăjmaş al zidirii lui Dumnezeu.

(Apostolic, can. 21, 23, 24; Sinod 1, can. 1; Sinod 1 şi 2, can. 8)

TÂLCUIRE

Cel mai sus zis canon hotărăşte pentru cei scopiţi cu sila, iar acesta pentru cei scopiţi de voie zicând: oricare s-ar scopi pe sineşi cu voia sa sănătos fiind, ori cu mâinile sale, ori ar pune pe altul şi l-ar scopi, să nu se facă cleric.[53] Fiindcă el însuşi este

---

[53] Fiindcă oarecare eretici cu rea socoteală şi mai ales ualisienii auzind pe Domnul zicând: „De te sminteşte ochiul tău cel drept, scoate-l pe el," asemenea şi, „Dacă mâna ta ori piciorul tău cel drept te smintesc taie-le pe ele," rău şi cu greşeală a tâlcuit zicerea. Pentru aceea şi zic ei, cum că trebuie cineva a ciunti şi a tăia mădularele acelea, care îl îndeamnă spre păcat, precum dumnezeiescul Epifanie pomeneşte de ereticii cei de acest fel. Deci pentru aceasta câţi ca aceştia se vor afla care să-şi ciunteze mădularele trupului lor sănătoşi fiind, supuşi sunt şi ei certării apostolescului canonului acestuia, precum sunt şi vrăjmaşi ai făpturii lui Dumnezeu. Fiindcă cuvintele Domnului cele mai sus zise, nu se înţeleg după slovă, ci se tâlcuiesc tropologhiceşte. Adică, de avem rudenii ori prieteni atâta de mult apropiaţi şi iubiţi nouă precum sunt mădularele trupului nostru, prietenia însă a unora ca aceştia ne împiedică

ucigaş luişi, şi vrăşmaş al fāpturii lui Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu l-a făcut pe el bărbat cu toate născătoarele de copii mădulare, iar el lepădându-le pe ele se preface pe sineşi întru o străină şi de mirare fire. Pentru că nici bărbat este căci nu poate să lucreze cele ale bărbaților şi să nască om asemenea lui, nici iarăşi femeie căci nu poate a pătimi cele ale femeilor, adică a se în greca şi a naşte ca femeile. Ci oarecum este o a treia grozăvie, şi cum ar zice cineva este un mijloc între bărbați şi între femei. Vezi şi tâlcuirea celui al 21-lea apostolesc.

CANONUL 23

Dacă oarecare cleric fiind pe sineşi se va ciunti, caterisească-se. Că ucigaş al luişi este.

(Apostolic, can. 21, 22, 24; Sinod 1, can. 1; Sinod 1 şi 2, can. 8)

TÂLCUIRE

Şi aceste canon asemenea cu cel mai de sus pentru scopire pomeneşte. Acela însă porunceşte să nu se facă cleric oricare mirean fiind s-ar scopi pe sineşi. Iar acesta zice că, dacă cineva cleric fiind mai înainte apoi s-ar scopi pe sineşi sănătos fiind, ori pe altul ar pune de l-ar scopi, să se caterisească fiindcă este ucigaş luişi. Şi nu numai dumnezeieştile canoane, ci şi legile cele politiceşti pedepsesc pe cei ce vor scopi, ori pe sineşi ori pe alții, cu feluri pedepse adică cu răpirea averilor sale, cu izgonire, cu aceeaşi pătimire, adică să se scopească şi el de alt om. Şi dacă vreun rob s-ar scopi de către stăpân fiind sănătos ori bolnav, poruncesc legile să se facă slobod. Fotie cap 14 a titlului întâi.

CANONUL 24

Mireanul pe sineşi ciuntindu-se, să se afurisească trei ani. Căci vrăşmaş al vieții sale este.

(Apostolic, can. 21, 22, 23; Sinod 1, can. 1; Sinod 1 şi 2, can. 8)

TÂLCUIRE

Iar de va fi mirean cel ce s-ar ciunti şi s-ar scopi pe sineşi sănătos fiind, ori pe altul ar pune şi l-ar scopi, porunceşte acest canon să se deosebească de la dumnezeieştile Taine, şi de adunarea creştinilor în Biserică trei ani. Pentru că cu scopirea aceasta se face vrăşmaş vieții sale.

CANONUL 25

Episcopul, ori prezbiterul, ori diaconul, întru curvie, ori în călcare de jurământ, ori în furtişag, prinzându-se, să se caterisească şi să nu se afurisească. Că zice Scriptura: „Nu vei izbândi de două ori pentru aceeaşi." Asemenea şi ceilalți clerici.

(Sinod 1, can. 9; Sinod 6, can. 4, 21; Neocezareea, can. 1, 8; Cartagina, can. 35; Vasilie, can. 2, 17, 32, 44, 51, 70)

TÂLCUIRE

Toți cei preoțiți şi clerici trebuie a fi curați, şi nevinuiți, pentru aceasta şi acest canon rânduieşte aşa. Ori care episcop, ori preot, ori diacon s-ar prinde, adică s-ar dovedi că a făcut curvie ori călcare de jurământ, sau furtişag (după canonul 28 al Postnicului,

---

de la dragostea lui Dumnezeu şi de la mântuirea sufletului nostru precum dumnezeiescul Hrisostom, Teofilact, Epifanie, şi alți părinți tâlcuiesc zicerea cea de acest fel. Şi însemnează că pe scopiți, Teologul Grigorie adică îi numeşte bărbați întru femei, şi femei întru bărbați. Iar marele Vasilie (în epistolia către Simplikia) pe neamul scopiților îl numeşte necinstit, a tot pierzător, nebărbat, de fier osândit, şi alte multe, adăugând cum că nici întru mărturie este vrednic de crezare. Iar dumnezeiescul apostol, vinovat blestemului judecă pe cel ce s-ar scopi pe sineşi. Că aşa blestemă pe nesupuşii Galateni: „O de s-ar tăia de tot (de s-ar scopi, precum tâlcuieşte Hrisostom şi Teofilact) cei ce răzvrătesc pe voi." (Galateni: 5,12)

adică care aduce asupră-i pedeapsă de moarte, iar pedeapsa de moarte nu este tăierea capului, ori altă moarte, precum tâlcuieşte Valsamon, sholiasind capul 25, al titlului 9 al nomocanonului lui Fotie, ci izgonirea, orbirea, tăierea mâinii, şi altele asemenea),[54] să se caterisească de preoţie, dar să nu se afurisească, şi de la Biserică şi de la rugăciunea creştinilor. Pentru că zice dumnezeiasca Scriptură, nu vei pedepsi de două ori pentru unul şi acelaşi păcat. Întocmai cu cei preoţiţi se caterisesc de clerul lor dar nu se afurisesc, şi câţi clerici s-ar prinde întru zisele aceleaşi păcate. Dar în canonul acesta se cuprind două lucruri vrednice de luare aminte: unul adică preoţiţii şi clericii, măcar că nu se afurisesc de la împărtăşire, adică de la adunarea şi rugăciunea creştinilor celor ce intră în Biserică, ca cei ce se catehisesc după canoanele 3, 32, 51 ale marelui Vasilie, nu se împărtăşesc însă cu preacuratele Taine ca nişte nevrednici fiind şi sub canon, până când ar găsi de cuviinţă arhiereul lor ori duhovnicul lor.[55] Şi altul încă, că cei ce s-au prins nu în toate ci întru singure păcatele acestea care le pomeneşte acest canon, preoţiţi adică şi clericii (iar de s-ar prinde şi în altele asemenea acestora, adică în preacurvie ori în furare de cele sfinţite), se caterisesc numai şi nu se afurisesc. Pentru că sunt şi alte păcate în care câţi preoţiţi şi clericii se vor prinde, se caterisesc şi se afurisesc împreună. Precum sunt cei ce cu bani s-au hirotonisit, ori cu stăpânirea boierilor, după canonul 29 şi 30 al Apostolilor. Şi însemnează că cei preoţiţi şi clericii, ce pentru păcatele mai sus însemnate se caterriseau adică dar nu se afuriseau, iar dacă şi după caterisire iarăşi cădeau întru aceleaşi ori în alte păcate, atunci şi de la Biserică desăvârşit se afuriseau ca cei ce se catehiseau. Pentru aceea şi canonul 1 al soborului din Neocezareea rânduind că, preotul de va curvi ori va preacurvi se afurisește de la Biserică, ca mirenii ce se pocăiesc. Aceasta zic prea bine se învoieşte cu acest apostolesc, măcar şi de s-ar înţelege că zice pentru preotul cel ce de două sau de trei ori a curvit, sau a preacurvit.

SIMFONIE

Ci şi canonul 8 al acestuiaş din Neocezareea sobor zice că, se caterisește preotul care vieţuieşte împreună cu muierea sa ceea ce a preacurvit. Iar canonul 21 al soborului 6 zice: clericii cei de istov caterisiţi pentru canoniceşti vinovăţii, dacă de

---

[54] Dar însemnează pe lângă acestea, că de vreme ce furarea de cele sfinţite are rudenie cu furtişagul şi decât ea mai grea, pentru aceasta şi episcopul ori preotul ori diaconul care s-ar prinde în furare de cele sfinţite, se caterisește după canonul 10 al soborului 1 şi 2, şi de vreme ce vinovăţia (catosiosiei – furări de afierosiri) este asemenea cu a furării de cele sfinţite. Dar însemnează şi aceasta, că de vreme ce cel apostolesc 61 canon opreşte a nu se preoţi cel ce mai-nainte de hirotonie se va vădi că a curvit ori a preacurvit, ori alt păcat oprit despre cei credincioşi a făcut, iar păcatele ce le pomeneşte acest canon sunt oprite, apoi dar, nu numai că sunt caterisitoare de preoţie, ci tot odată sunt şi împiedicătoare de preoţie, şi cei ce mai înainte de preoţie întru acestea s-au vădit, nu se preoţesc.

[55] Iar de ar zice cineva că, clericii cei caterisiţi îndoit se pedepsesc dacă nu se vor împărtăşi, învaţă-se că nu se pedepsesc îndoit fiindcă împreună cu caterisirea nu se şi afurisesc de la Biserică după acest canon (şi aceasta pentru că nu li se mai dă lor clericia şi preoţia, precum zice Vasilie canon 3), şi nu pentru că nu se împărtăşesc. Căci de ar fi aşa, şi mirenii urma a se pedepsi îndoit, dar nu se cade. Căci când ei păcătuiau de moarte, nu numai că se goneau din Biserica credincioşilor cu cei ce se catehiseau, ci nici se împărtăşeau, dar însă nu se zice că se pedepsesc îndoit. Căci depărtarea de dumnezeiasca Împărtăşire, nu li se socotea pedeapsă. Dar ce zic acestea? Învaţă-se cel ce aceasta pune înainte, cum că nu numai a se depărta se cade clericii caterisiţi de împărtăşire, ci se cade şi prin zdrobirea trupului, şi prin toată robia a se depărta şi de îndulcirile, pentru care a pierdut preoţia, după canonul 2 al lui Vasilie. Fiindcă singură depărtarea împărtăşirii, nu este destul a-i vindeca de patimi. Însemnează încă, că nu numai cei ce după hirotonie au curvit, ori au preacurvit, ori alte împiedicătoare păcate au făcut, ci şi cei ce mai înainte de hirotonie, dacă după hirotonie le vor mărturisi acestea, ori se vor vădi, întocmai se caterisesc şi ei, după canonul 9 al soborul 1 pe care citeşte-l.

bunăvoie se vor pocăi, să-şi tundă părul capului după chipul clericilor. Iar de nu se vor părăsi de păcat cu voia lor, să-şi ție părul ca mirenii. Iar canonul 17 al marelui Vasilie zice că, prezbiterii care s-au jurat să nu lucreze cele al preoției (din oarecare nevoie şi primejdie) a arătat adică, nu trebuie să ierurghisească ca să nu smintească, adică pe cei ce îi ştiu că s-au jurat, ci întru ascuns să se pocăiască pentru jurământul ce a făcut. Iar canonul 70 al acestuiaşi rânduieşte: Dacă diaconul, ori prezbiterul va păcătui cu femeie până la sărutare, va înceta de preoție la o vreme după Zonara, iar cu dumnezeieştile Taine se va învrednici a se împărtăşi împreună cu ceilalți preoți şi diaconi, iar de se va vădi că a păcătuit ceva mai mult decât sărutare, se va caterisi. Canonul 4 al soborului 6 caterisește pe episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul ce se va împreuna cu muiere afierosită lui Dumnezeu, adică cu călugăriță. Iar Ioan Postnicul zice că, dacă cineva mai-nainte de a se preoți (sau de a se hirotoni) a căzut în păcatul malahiei (care şi curvie îndeosebi se zice de unii din sfinți), acesta să se certe, apoi să se hirotonească. Iar de a căzut după hirotonie, să rămână argos (liber) un an, şi să se canonisească cu alte certări, şi aşa să ierurghisească. Iar dacă după cunoştința păcatului, iarăşi va mai cădea de două şi de trei ori întru aceeaşi patimă, unul ca acesta să se caterisească şi să se pună în rânduială de citeț (anagnost).

CANONUL 26

Dintru cei ce au intrat în cleros neînsurați, vrând să se însoare, poruncim numai anagnoştii (citeții) şi psalții.

(Sinod 4, can. 14; Sinod 6, can. 6; Cartagina, can. 19, 33; Vasilie, can. 69)

TÂLCUIRE

Prezbiterii, şi diaconii, şi ipodiaconii, mai-nainte de a se hirotonisi, au voie a-şi lua femeie (prin cununie), şi după nuntă să se hirotonisească, iar dacă după hirotonie s-ar însoți cu femeie, se caterisesc de la treapta lor după canonul 6 al soborului 6. Iar citeții şi cântăreții şi clericii cei mai josiți au voie a se căsători, şi după ce se vor face clerici fără de păcătuire, şi să păşească înainte şi la mai mare treaptă. Drept aceea acest canon, porunceşte unii ca aceştia să se însoțească cu femeie, şi după ce s-au făcut clerici însă cu femeie credincioasă, şi nu cu de altă credință, după canonul 14 al soborului 4 de toată lumea. Iar canonul 9 al celui din Cartagina rânduieşte: cum că citeții când vor ajunge la vârsta de 14 ani, să fie siliți ori a se însoți prin nuntă, ori să mărturisească înfrânare adică a păzi feciorie. Iar după ce se vor însoți să nu fie siliți a se înfrâna mai mult de ce este rânduit, după canonul 33 al acestuiaşi. Iar canonul 69 al marelui Vasilie zice că citețul de va cădea cu logodnica sa mai-nainte de a se cununa, să fie argos (liber) un an, apoi să se primească, iar la mai înaltă treaptă însă să nu se suie. Iar de ar fura nunta fără de logodnă, să înceteze de slujba sa. Iar canonul 6 al soborului al 6-lea anume pune înainte pe acest canon.[56]

CANONUL 27

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, ce va bate pe credincioşii care ar păcătui ori pe necredincioşii ce ar fi nedreptățit ori prin unele ca acestea ar voi a-i înfricoşa, poruncim să se caterisească. Că nicăieri Domnul ne-a învățat aceasta. Ci dimpotrivă, el bătut fiind, nu bătea, ocărându-se, nu ocărârea, pătimind, nu îngrozea.

(Sinod 1 şi 2, can. 9; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 57, 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107; Epistola 1 Petru, can. 2, 22)

TÂLCUIRE

Învățând Domnul pe ucenicii săi dumnezeieştile Sale porunci, zicea: „Cele ce zic vouă ucenicilor mei, tuturor (creştinilor) le zic" (Marcu: 13,37; Matei: 5,39). Iar una din

---

[56] Iar pentru hirotesirea şi epanghelma anagnoştilor, şi psalților, vezi canonul 33 şi 75 al soborului 6.

poruncile lui este, ca să întoarcem obrazul nostru cel stâng, celui ce ne-ar lovi peste cel drept. Deci dacă de toţi creştinii trebuie a se păzi porunca aceasta, cu mult mai vârtos de cei ierosiţi (adică sfinţiţi, ori preoţiţi). Şi mai ales de episcopi, pentru care scria dumnezeiescul Pavel către Timotei: „Cum că episcopul se cade a nu fi bătăuş" (I Timotei: 3,3). Pentru aceasta şi canonul acesta, zice: Oricare episcop, ori preot, ori diacon loveşte pe creştinii ce îi greşesc ori pe necredincioşii ce ar nedreptăţi pe alţii, şi voieşte adică ca cu lovire de acest fel se fac să se teamă de el ceilalţi, poruncim să caterisească unul ca acesta. Pentru că Domnul întru nici o parte a Evangheliei ne-a învăţat să facem aceasta. Iar mai ales cu totul dimpotrivă cu pilda sa ne-a învăţat. Pentru că bătându-se de ostaşi, şi de iudei, în vremea patimii, n-a ridicat mâna sa să-i bată, şi el prihănindu-se şi ocărându-se, nu ocăra nici prihănea. Şi pătimind pe Cruce, nu îngrozea că îi va pedepsi, ci ruga pe Tatăl său ca să-i ierte. Ai căruia Domn următori se cade a fi cei ierosiţi, mustrând însă pe cei ce păcătuiesc şi nedreptăţesc, ca şi ceilalţi să se teamă. Precum zice Pavel, şi înţelepţindu-i, uneori cu învăţătura şi sfătuirea, iar alteori şi cu bisericeştile certări, dar nu şi izbândind cu urgie şi cu mânie pentru necinstea să zicem ori pentru greşeala ce le-a făcut unii ca aceştia, ori bătându-i şi toiegindu-i. (I Timotei: 5,20) Pe însuşi acest canon şi canonul 9 al soborului 1 şi 2 pomenindu-l, zice: Cum că nu numai se caterisesc ierosiţii acei ce vor lovi însuşi cu mâna lor, ci şi acei ce vor pune pe alţii să bată.

CANONUL 28

Dacă vreun episcop, ori prezbiter, ori diacon, caterisit după dreptate pentru vinovăţii arătate, ar îndrăzni a se atinge de Liturghia (slujba) cea oarecând încredinţată lui, acesta de istov taie-se de la Biserică.

(Antiohia, can. 4, 12, 15; Sardica, can. 14; Vasilie, can. 88)

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că dacă vreun episcop, ori preot, ori diacon s-ar caterisi după dreptate şi după lege pentru vinovăţii arătate şi dovedite,[57] episcopul de sobor,

[57] Clericii cei după dreptate pentru vinovăţii arătate caterisiţi de sobor întreg (adică de toţi episcopii din acea eparhie, şi de mitropolitul) nu mai pot a face apelaţie, adică a se cerceta judecata lor, la mai mare bisericească judecătorie. Fiindcă unora ca aceştia nu li se mai dă loc de dezvinovăţire, ori nădejde de întoarcere la starea lor de alt sobor, după canoanele 4 şi 15 al Antiohiei. Iar de este aceasta adevărată precum şi este, apoi ajutorul apelaţiei nu se dă la fiecare ce s-ar osândi, precum nu drept zice Valsamon la tâlcuirea canonul 12 al Antiohiei, nici toate pricinile pot a se apelarisi la mai înalt judeţ. Pentru că nici hotărârea aleşilor judecători nu se ridică la altă judecătorie, după canonul 109 şi 140 al Cartaginei; Nici a clericului aceluia ce se va duce de la nemernicia şi Biserica sa, caterisirea ceea ce s-a făcut după sfătuirea episcopului său, după canonul 3 al Antiohiei, are loc de aceea de dezvinovăţire. Nici aceluia ce lăsând pe soborul cel mai mare, va alerga la împăratul, după canonul 12 al acestuiaşi. Nici a patriarhului hotărâre, nici poate a mai întinde judecata sa la mai mare judecătorie, acela ce cu orice chip s-ar mulţumi şi ar tăcea când se făcea hotărârea judecăţii sale. Deci din acestea zice să încheie cum că, este neadevărat canonul acela, pe care împotriva lui Atanasie îl puneau înainte arienii, iar împotriva lui Hrisostom îl puneau înainte Teofil al Alexandriei, care zice aşa: „Oricare episcop, ori prezbiter, cu dreptate s-au cu nedreptate caterisit, dacă el de sineşi ar lua iarăşi Biserica sa mai-nainte de a se face sobor, lui nu i se mai dă loc de dezvinovăţire la alt sobor". Că este arătat, că aceste fel de canon, nu face osebire între cel drept şi nedrept; ci întocmai pe amândoi osândeşte în aceeaşi pedeapsă şi osândă. Şi pentru aceasta se împotriveşte dumnezeieştii Scripturi, care nu voieşte să se pedepsească dreptul ca păgânul (Facere: 18). Se împotriveşte încă şi canonului 14 al Sardichiei, fiindcă acesta zice că, cel ce cu nedreptate s-a caterisit, şi mai-nainte de sobor s-a întors la Biserica sa, nu aibă de aici loc de dezvinovăţire. Iar al Sardichiei cu mai amară numai şi mai grele cuvinte înţelepţind pe unul ca acesta, nu zice, că să nu afle loc de dezvinovăţire la alt sobor. Drept aceea acest canon, fiindcă s-a făcut de arieni, şi nu zice drept, s-a stricat de soborul din Sardica.

iar preotul, şi diaconul, ori de episcopul lor, ori de soborul lor, şi apoi după o legiuită caterisire ca aceasta, de ar fi îndrăznit a întrebuința Liturghia cea dată lor oarecând[58]

---

[58] Dar s-ar nedumeri cineva, dacă Hirotonia, Botezul, Sfințirea Apei, şi celelalte ce ar fi îndrăznit cei ce cu dreptate, şi pentru arătate vinuiri de sobor s-au caterisit, de au oare putere şi ființă, ori de sunt cu totul fără putere, şi neînființate, şi ca cum nici cum s-ar fi făcut şi pentru aceasta de trebuie a se face din început de preoți necaterisiți? Se vede că după oarecare, sunt fără putere şi cu totul fără ființă, şi pentru aceasta este trebuință a se face din început, ca şi cum nu s-ar fi făcut cu totul mai înainte. Căci, dacă hirotoniile, şi alte sfințite săvârşiri, ce le-ar face afară de enorie vreun episcop, sunt fără putere, după canon 13 al Antiohiei, cu cât mai mult lucrurile cele îndrăznite, a celui cu dreptul şi după lege caterisit sunt fără putere şi fără ființă? Iar de ar zice cineva că după dumnezeiescul Hrisostom (Voroava a 2-a a epistoliei a 2-a către Timotei şi 11. a celei către Tesaloniceni 1 şi după 8 a celei către Corinteni 1): „Că darul nu pe toți hirotoniseşte, prin toți însă şi prin însuşi cei nevrednici lucrează; „răspundem, că şi prin toți cei necaterisiți lucrează, dar nu şi prin cei caterisiți, şi deshirotoniți." Am zis pentru lucrurile cele îndrăznite a celui cu dreptate şi pentru arătate păcate caterisit, cum că trebuie de al doilea a se face, ca şi cum ar fi înființate, şi nu ar fi. Căci de ar fi aşa, trebuie acest caterisit, când se desvinovățea, şi să se mai hirotonească de al doilea. Ci însă, după canonul 56 al Cartaginei cel ce opreşte hirotonisirile cele de al doilea, acesta nu s-a hirotonisit de al doilea. Deci avea puterea preoției (deşi pe lucrare nu o avea din pricina caterisirii). Drept aceea şi lucrările cele de dânsul îndrăznite nu trebuie a le mai îndoi. Că cela ce cu dreptate s-a caterisit, şi dinlăuntru de sineşi pentru nevrednicia sa, şi din afară de la sobor, a pierdut lucrarea preoției. Iar cel ce cu nedreptate s-a caterisit, numai din afară, şi nu de la sineşi s-a lipsit de a lucra, şi poate a se asemăna, precum zic oarecare, cela ce cu dreptate s-a caterisit, ca un meşter, a căruia şi mâinile de sineşi s-a zgârcit, şi nu pot să apuce, şi uneltele meşteşugului său i le-au luat. Drept aceea, şi mâinile, să zicem, de şi-ar mişca, în zadar le mişcă, şi lucrul cel de dânsele făcut, se pare adică a fi, ci cu adevărul nu este; atât pentru ciunția lor, cât şi pentru lipsa uneltelor. Iar cel ce cu nedreptate s-a caterisit se aseamănă cu meşterul, care mâinile îşi are sănătoase, nu are însă şi uneltele meşteşugului. Pentru aceea şi când i se vor da iarăşi, poate a le apuca şi meşteşugul a-şi lucra, şi lucrul lui este cu adevărat lucru. Iar cel ce este ciunt, adică cel cu dreptate caterisit, nici mai-nainte de a i să da, nici după ce i se vor da uneltele, poate a le apuca, şi a face cu ele vreo ispravă. Iar de ar zice cineva că nu trebuie a se poftori hirotoniile şi botezurile celui cu dreptul caterisit, căci canonul opreşte îndoirile Botezului şi ale hirotoniilor, învață-se că opreşte cu adevărat, pe îndoirile botezurilor celor adevărate, şi ale hirotoniilor asemenea, nu pe ale celor neadevărate, care sunt cele de cei cu dreptate caterisiți făcute. Şi marele Vasilie însă în canonul 3 zice, că diaconul cel odată caterisit, de ajuns are pe osânda caterisirii. Şi în scurt toți clericii cei ce au păcătuit păcatul cel de moarte din treapta lor se pogoară zice în canon 32 al său, şi nu li se mai dă lor clerul şi preoția. Iar dacă nu li se mai dă, arătat că şi sfințitele lucrări care le-ar face, se socotesc ca cum s-ar fi făcut şi de mireni, în locul cărora ei s-au aruncat. Iar Manuil Malaxos notarul (la tălmăcirea canonului ce au făcut la anul 1565 la cap 30) patriarhului Constantinopolului a poruncit câți s-au hirotonisit de arhierei caterisiți, de au ştiut caterisirea lor, să fie şi ei caterisiți să nu se hirotonească de al doilea. Iar de nu a ştiut, să se hirotonisească de al doilea de arhierei necaterisiți. Şi Teodor Studitul zice, că preotul caterisit nici un lucru ieraticesc face, ci este lumesc (mirean) ca şi mai-nainte, şi dar al Sfântului Duh nu are pentru că s-a luat de la el. Şi de va da vreunuia preoția, acela nu este preot. Acestea aşa zicându-se, de mine se socotesc acestea zise a fi cu îndoială, şi ce să zic hotărâtor, nu ştiu. Fiindcă nici acesta de față apostolesc, nici cel 4 al celui din Antiohia, zic ceva pentru acestea, care din amândouă, Sfinte lucruri, cutezându-se de către cei ce cu dreptul sunt caterisiți, se socotesc ca cum nu ar fi, ca şi cele de către eretici, după cel 46 apostolesc, sau ca cum ar fi. Iar mai ales şi mai cu deosebire, pentru că văd pe cel 6 al soborului 4 ecumenic că zice că, nu are tărie hirotonia celui hirotonisit nehotărâtor nu ca una ce nu ar fi şi nu s-ar fi făcut nici pentru că ar fi neînființate şi ca cum nu ar fi Taine cele ce se vor lucra de dânsul; ci ca una ce rămâne nelucrătoare, şi nu se pune în lucrare şi în faptă, şi nu pentru alta, ci numai pentru necinstea şi ocara celui ce a hirotonisit. Şi fiindcă cele asemenea din cele asemenea se cuvine a se încheia şi a se judeca, apoi şi cele neîntărite care rânduieşte canonul 13 al celui din Antiohia, se cuvine a se înțelege şi a se lua precum soborul 4 le-a înțeles şi le-a primit, şi nu precum cei mai de sus le-au înțeles

(Liturghie aicea înțelege şi pe arhieria episcopului, şi pe ieria preotului şi diaconului), unii ca aceştia zic, afurisească-se desăvârşit de la Biserică. Una adică pentru îndrăzneala cea peste măsură şi obrăznicia lor, iar alta că la cei ierosiți, după caterisis, altă canonicească pedeapsă nu rămâne, decât a se despărți desăvârşit şi de Biserică, şi aceasta cu dreptate. Căci dacă după canonul 14 al soborului din Sardica cel ce nu se caterisește cu dreptate, ar îndrăzni a lucra cele ale soartei sale, mai-nainte de altă sobornicească judecată trebuie a se înțelepți cu amare şi aspre cuvinte, dacă după cel al 5-lea al soborului 1 cel ce este scos din adunare, nu după dreptate ci după oarecare micşorare de suflet şi prigonire a episcopului său, nici acestea poate a întrebuința ceva ieraticesc lucru mai-nainte de sobornicească certare, cu cât mai vârtos nu poate a lucra ceva de ale preoției, cel cu dreptate pentru vederate păcate caterisit? Şi dacă marele Vasilie, pe Grigorie cel ce era numai oprit de el, îl înfricoşează cum că-l va osândi cu anatema, de va îndrăzni a lucra ceva mai-nainte de îndreptarea sa, cum nu se cuvine desăvârşit a se rupe din Biserică cel cu dreptate şi pentru arătate păcate caterisit, şi după caterisis va îndrăzni a lucra vreo lucrare preoțească.

CANONUL 29

Dacă vreun episcop prin bani ar apuca vrednicia aceasta, sau prezbiterul, sau diaconu, să se caterisească şi el şi cel ce l-a hirotonisit, şi desăvârşit taie-se şi de la împărtăşire, ca Simon vrăjitorul de mine Petru.

(Sinod 4, can. 2; Sinod 6, can. 22, 23; Sinod 7, can. 4, 5, 19; Vasilie, can. 90; Epist. lui Ghenadie şi a lui Tarasie; Naum, can. 1, 9)

TÂLCUIRE

În canonul cel 25 al lor au zis dumnezeieştii Apostoli, că nu vei izbândi de două ori împreună. Iar întru acest de față canon, cu îndoită pedeapsă pedepsesc pe cei ce se hirotonisesc cu bani, pentru covârşirea răutății zicând aşa: Ori care episcop, sau prezbiter, sau diacon, va lua vrednicia ierosinei cu bani, să se caterisească şi cel ce s-a hirotonisit şi cel ce l-a hirotonisit, şi să se despartă desăvârşit de la Biserică şi de la rugăciunea credincioşilor, precum s-a despărțit şi Simon vrăjitorul de mine Petru. Căci mai greu păcat şi mai rău nu se poate afla, decât a vinde cineva şi a cumpăra darul Duhului Sfânt, cel ce este cu neputință a se vinde şi a se cumpăra. Pentru aceasta şi dumnezeiescul Tarasie scriind către Adrian papa Romei, dovedeşte că cei ce hirotonisesc cu bani sunt mai păgâni decât pnevmatomahul Machidonie (luptătorul de Duhul Sfânt); fiindcă acela adică, bârfea cum că Duhul cel Sfânt este rob şi zidire a lui Dumnezeu Tatăl, iar cei ce hirotonisesc cu bani se vede că rob al lor fac pe Duhul Sfânt, vânzându-l ca pe rob celor ce le dau bani, aşijderea şi cei ce se hirotonisesc ca pe un rob pe el îl cumpără de la cei ce îl vând. Şi precum Iuda vânzătorul a vândut pe Fiul lui Dumnezeu, aşa şi ei prin arginți vând pe Duhul Sfânt. Însă întru aceeaşi epistolie a lui Tarasie, se vede că dumnezeiescul Hrisostom împreună soborul de lângă el, a făcut pogorământ şi a iertat a se împărtăşi înlăuntru în Altar, câți au dat bani lui Antonin episcopului şi sau hirotonisit.[59]

şi le-au luat. Vezi însă şi în tomul 2 al Practicalelor sinoadelor foaia 993 că s-au adunat întreg sobor în Constantinopol în zilele împăratului Ioann Comnino, şi al patriarhului Mihail Oxitul în anul 1143. Care sobor prihăneşte pe Leontie, pentru că a botezat de al doilea pe cel botezat de un iereu caterisit pentru vinovății arătate, fiindcă a socotit că nu este deplinit botezul cel făcut de iereu caterisit. Ci şi Iosif Vrienie în epistolia cea către Nikita zice, că sunt Sfinte şi deplinite cele îndrăznite de către cei caterisiți. Însă şi aceasta o mărturiseşte şi înțeleptul Evghenie Vulgarul în cercetările cele criticale ale gramaticii lui Neofit, aducând ajutător pe Nicolae Cabasila.

[59] Iar papa Grigorie scriind către Riga Carol zice, că simoniacii sunt cei mai mari decât toți ereticii (foaia 323 a tomului dragostei) şi Ghenadie Sholarul zice, că simonia este pricina, pentru care au căzut creştinii în primejdiile barbarilor celor fără de Dumnezeu, că este mai

CANONUL 30

Dacă vreun episcop, lumeşti stăpânitori întrebuinţând, printr-înşii ar câştiga vreo Biserică, caterisească-se, şi afurisească. Şi toţi părtaşii lui acestea.

(Sinod 4, can. 2; Sinod 7, can. 3, 5; Laodiceea, can. 13)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta, asemenea cu cel de mai sus îndoit pedepseşte pe unul şi acelaşi păcat, zicând: Oricare episcop ar întrebuinţa stăpânitori lumeşti, şi prin mijlocirea lor ar lua vreo episcopie, sau mitropolie, să se caterisească împreună şi să se despartă de Biserică, asemenea şi clericii câţi s-ar împărtăşi cu dânsul, ori arhiereii cei ce l-au hirotonisit pe el, veri prezbiteri, veri diaconi, veri ipodiaconi, sau veri citeţii, toţi zic, să se caterisească din soarta lor, şi să se afurisească (adică să se despartă de la Biserică).

CANONUL 31

Dacă vreun prezbiter, defăimând pe episcopul său, va aduna îndeosebi, şi Jertfelnic altul ar înfiinţa, nici o vină ştiind asupra episcopului întru buna credinţă şi întru dreptate, caterisească-se, ca un iubitor de începătorie. Că este tiran, aşijderea încă şi ceilalţi clerici, şi câţi să vor uni cu dânsul, iar cei lumeşti să se afurisească. Acestea însă facă-se după una, şi a doua, şi a treia rugăminte a episcopului.

(Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 31, 34; Sinod 1 şi 2, can. 13, 14, 15; Gangra, can. 6; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 10, 11, 62)

TÂLCUIRE

Rânduiala ţine şi pe cele cereşti, şi pe cele pământeşti, după Teologul Grigorie. Deci se cuvine buna rânduială, pretutindeni a se păzi ca una ce ţine şi păzeşte pe toate, iar mai ales între cei bisericeşti, care sunt datori a cunoaşte fiecare măsurile sale, şi hotărârile rânduielii sale a nu le trece. Ci prezbiterii, şi diaconii, şi clericii toţi să se supună episcopului lor, iar episcopii mitropolitului lor, iar mitropoliţii, patriarhului lor. Pentru aceasta şi apostolescul canonul acesta rânduieşte aşa: Oricare prezbiter ar defăima pe episcopul său, şi fără să cunoască că greşeşte el arătat sau întru buna credinţă, sau întru dreptate adică, fără să-l cunoască pe el că arătat este sau eretic, sau nedrept, ar aduna îndeosebi pe creştini, şi zidind altă Biserică,[60] ar liturghisi într-însa

---

mare decât toate păcatele, şi păgânătate prea grea, şi eres de articolul cel întâi al Credinţei (foaia 207 a aceluiaşi tom); Iar Isidor Pilusiotul zice: „Deci tot oricare vinde ieria ca şi Caiafa, ucigaş de Hristos să află. Că cele ce în lucrări a încredinţa nu poate, acelea cu dogme păgâneşti le câştigă." (Epistolia 300, 15) Pentru acestea toate dar trebuie a se strica atât hrisovul împăratului Isachie Comnino ce rânduieşte, că se cade a lua arhiereul cel ce hirotoniseşte de la iereii cei hirotonisiţi şapte galbeni unul de la citeţ, trei de la diacon, şi trei de la prezbiter, cât şi soborniceştile hotărâri ale patriarhilor Mihail şi Nicolae care întăresc pe hrisovul cel mai sus, fiindcă arătat se împotrivesc apostoleştilor şi soborniceştilor şi părinteştilor canoane. Iar legile politiceşti care se împotrivesc canoanelor sunt fără de tărie, zice însuşi şi Hrisostom. Vezi faţa 18 la începutul cărţii, că împăraţii de multe ori nu cu folos pun legile (voroava 6 la oborârea chipurilor împărăteşti) las a zice, că iarăşi şi însăşi politiceştile legi surpă pe zisul hrisov, că nearaoa 123 a lui Iustinian, ce se află în cartea 3 din Vasilecale cu titlul 1 cap 9 legiuieşte să se păzească mai mult decât toate porunca aceasta, adică a nu se hirotonisi cineva cu dare de bani, sau pe alte oarecare lucruri şi chipuri, iar de se va face aceasta, atât cei de dau, cât şi cei ce iau, încă şi cei ce intră mijlocitori în dările acestea, singuri se osândesc pe sineşi după dumnezeieştile Scripturi, şi sfinţitele canoane, caterisindu-se de ierie şi de cinstea soartei. Iar banii care se vor da la hirotonie să se dea Bisericii, sau eparhiei aceleia ai căreia purtare de grijă a vrut să cumpere. Iar mijlocitorul, sau apărătorul unor hirotonii ca acestea porunceşte să dea Bisericii aceleia îndoit decât a dat cei ce s-au hirotonisit celor ce i-au hirotonisit.

[60] Iar patriarhiceştile stavropighii ale monastirilor şi Bisericilor care în osebite mitropolii, şi arhiepiscopii, şi episcopii se zidesc, acestea nu sunt alte Jerfelnice, nici cei ce zidesc pe

osebit, fără de voia şi socoteala episcopului său,[61] unul ca acesta ca un iubitor de începătorie să se caterisească. Fiindcă, ca un tiran cu silă şi tiraniceşte, caută să răşluiască cuvenita stăpânire a episcopului său; Ci şi clericii ceilalţi câţi se vor uni cu dânsul la o nesupunere ca aceasta, să se caterisească şi ei întocmai, iar cei lumeşti, să se afurisească. Acestea însă să se facă, după ce episcopul va îndemna cu dulceaţă şi cu blândeţe de trei ori pe cei ce s-au despărţit de el, să se lase de o pornire ca aceasta, şi ei vor stărui în pizma lor. Iar câţi se despart de episcopul lor mai-nainte de sinodiceasca cercetare, pentru că el propovăduieşte în auzul tuturor vreo rea socoteală şi eres, unii ca aceia, nu numai că certărilor celor mai de sus nu se supun, ci şi cuviincioasei cinstei celor drept slăvitori se învrednicesc, după canonul 15 al celui 1 şi 2 sobor.

---

acestea, se canoniceştile sale venituri. El trebuie să hirotonisească într-însele, să ierte, sau să oprească nunţile locuitorilor din ele, şi în scurt să-şi aibă într-însele ori ce alt pronomion episcopesc. Iar câţi oameni au locuit în locul patriarhiceştilor stavropighii, mai-nainte de a se zidi ele sau şi în urmă după ce s-au zidit, aceştia fiind de loc să fie întru toate supuşi arhiereului locului. Iar de vor fi străini să se supună patriarhicescului exarh, şi iarăşi (foaia 237) patriarhiceştii exarhii nu se cuvine să stăpânească satele patriarhiceştilor mănăstiri, sau pe norodul cel ce este într-însele, sau casele de rugăciune câte cu patriarhicească Cruce nu s-au întemeiat, şi nu s-au zidit... fiindcă acestea de episcopul locului se stăpânesc. Drept aceea din cuvintele acestea se adună (adică se înţelege), cum că nu se cuvine a se face supun certărilor apostolescului canonului acestuia, după Valsamon. Că de vreme ce toate mitropoliile şi arhiepiscopiile s-au împărţit patriarhilor, şi toţi mitropoliţii, şi arhiepiscopii supuşi fiind ocârmuirii patriarhilor, după canonul 6 şi 7 al soborului 1 şi cel 2 şi 3 ale soborului al 2-lea pomenesc la sfinţitele slujbe numele acelora; Pentru aceasta, după cuprinderea acestor sfinţite canoane, au dreptate patriarhii şi eparhiile mitropoliilor şi al arhiepiscopiilor cele împărţite lor să dea stavropighii, şi să se pomenească numele lor într-însele. Fiindcă pricina aicea este despre stavropighie, subînsemnăm cuvântul cel deplinit şi desluşit pentru dânsele, precum curat se vede în foaia 235 şi 236 a grecomanescului Ghiur. Că singhelul cel ce este într-însul al patriarhului Ghermano rânduieşte aşa, că în singure mănăstirile acelea, sau în Bisericile acele ortodoxe sau în casele de rugăciune, se cuvine a se pomeni numele patriarhului, întru a cărora temele s-a pus patriarhicescul stavropighion, adică în care s-a înfipt Crucea trimisă de patriarhul. Şi aşa asupra acestei patriarhiceşti Cruci s-au zidit. Că în unele ca acestea arhiereul cel de loc nici o împărtăşire are, nici sfinţitele slujbe, nici de la întărirea igumenului, nici de la judecata sufleteştilor greşeli încât nici însuşi cele canoniceşti poate a le cere de la cei ce sunt într-însele, căci toţi cei sfinţiţi, care în mănăstirile cele de aceste fel se numesc patriarhiceşti, şi se supun patriarhicescului exarh. Iar unde din început nu s-au pus temelie Crucea patriarhicească, acolo arhiereul locului stăpâneşte măcar moşie mănăstirească, măcar metoc de ar fi, măcar că-şi lăsau casă de rugăciune. Şi întru acestea se cuvine a se pomeni numele lui. El se cuvine a întări pe egumenul cel dintr-însele, a le cerceta şi a le judeca pe ele, şi a lua de la dânsele patriarhiceşti stavropighii mănăstirile, sau Bisericile, sau casele de rugăciune, după ce s-au zidit, ci mai-nainte de zidire. Şi din acestea, câteva numai după cinstirea, şi pronomion dat patriarhilor, dar nu şi toate mănăstirile cele ce urmează a se zidi, sau Bisericile, sau casele de rugă; ca să nu se calce canoanele, care rânduiesc, ca mănăstirile şi monahii, să fie supuşi arhiereului locului. Şi vezi şi canonul 4 al soborului a toată lumea 4 că, după porunca episcopului şi prezbiterului face stavropighii.

[61] Zice însă dumnezeiescul Hrisostom (în a 11 voroavă către Efeseni) cum că a zis un om Sfânt, că nici sângele muceniciei poate a spăla păcatul osebirii şi a despărţirii Bisericii. Şi a dezbina cineva Biserica este răul cel mai cumplit, decât a cădea în eres. Scrie însuşi Dionisie al Alexandriei mărturisitorul în epistolia cea către Navat episcopul, că se cuvine a pătimi cineva orişice rău ar fi numai a nu dezbina Biserica, şi că este mai slăvită mucenicie, ce ar suferi cineva pentru a nu dezbina Biserica, decât mucenicia ce o ar răbda pentru a nu sluji idolilor. Fiindcă în mucenicia cea pentru a nu sluji idolilor, mărturiseşte pentru folosul sufletului său, iar întru cea pentru a nu dezbina Biserica mărturiseşte pentru folosul, şi unirea a toată Biserica.

CANONUL 32

Dacă vreun prezbiter, sau diacon, de episcop se afuriseşte, acesta să nu se poată a se primi de altul, ci numai de cel ce l-a afurisit pe el. Fără numai dacă din întâmplare s-ar săvârşi episcopul cel ce l-a afurisit.

(Apostolic, can. 12, 13; Sinod 1, can. 5; Sofia, can. 1; Antiohia, can. 6; Sardica, can. 14; Cartagina, can. 11, 37, 141)

TÂLCUIRE

Şi întru al 12-lea şi al 13-lea din canoane ale lor a zis dumnezeieştii Apostoli că, clericii cei ce sunt neprimiți şi afurisiți de către însuşi episcopii lor, nu se cuvine a se primi de alți episcopi. Şi întru aceasta însă asemenea, însăşi aceasta o rânduiesc, cu oarecare adăugire zicând: oricare prezbiter, sau diacon, s-ar afurisi de episcopul său, acesta nu este iertat a se primi, şi a se dezlega de afurisire, nu numai de episcop de altă eparhie, ci nici de altul ce ar fi din aceeaşi eparhie, şi mitropolie. Ci să se primească şi să se dezlege de afurisire numai, de însuşi episcopul acela, ce l-au afurisit. Afară numai, de să va întâmpla a muri episcopul sau mitropolitul, sau patriarhul cel ce l-au afurisit, mai-nainte de a lua iertare prezbiterul, sau diaconul. Căci atunci poate şi episcopul, sau mitropolitul, sau patriarhul cel ce s-a făcut moştean după moartea celui ce a afurisit, să-i dezlege de legătură, şi nu altul. Însă două lucruri trebuie a însemna cineva la acest apostolicesc canon. Unul adică, că toți cei ce se vor afurisi de episcopul lor, sau cu dreptate sau cu nedreptate, trebuie să stea aşa afurisiți, şi să nu îndrăznească a scăpa de afurisire, până se va face bisericeasca cercetare despre aceasta, după canonul 14 al Sardichiei şi cel 37 al Cartaginei;[62] afară numai de s-ar osândi, mai-nainte de a se judeca, şi a se chema la bisericeasca judecătorie.[63] Şi alta încă, că după canonul 121 al Cartaginei, dacă episcopul ar afurisi pe cineva, pentru că mai-nainte mărturisind păcatele sale la dânsul, în urmă au tăgăduit, se cuvine şi ceilalți episcopi a nu se împărtăşi cu cel ce l-a afurisit, în câtă vreme şi el nu se va împărtăşi cu cel de dânsul afurisit pentru o pricină ca aceasta. Şi aceasta să se facă, pentru ca să se păzească episcopul a nu prihăni pe nimenea fără a putea să dovedească catigoria (prihana). Iar după cartea legii lui Fotie titlul şi capul 9, şi după

---

[62] Deci nu zice drept Valsamon în tâlcuirea canonului 32 celui din Cartagina rânduind oarecum, că cei afurisiți fără dreptate de episcopul nu au nevoie a păzi acest fel de afurisire. De vreme ce canoanele acestea din potrivă rânduiesc. Însă din canonul acesta se încheie că şi părinții cei duhovniceşti nu se cade a dezlega certările celorlalți de o tagmă cu dânşii Părinți duhovniceşti, de nu vor fi ele afară din canoane, şi cu totul fără cuvânt.

[63] Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom fiindcă se învinovățea, că nu a păzit afurisirea ce o a glăsuit asupra sa soborul cel de pe lângă Teofil, ci nu o a băgat în seamă, mai-nainte de altă sobornicească cercetare, s-a dezvinovățit zicând: Că, nici ca de cât înfățişat la judecată, nici prihănirile pârâşilor săi le-au auzit. Nici vreme cât de puțin i s-a dat pentru a se dezvinovăți, (Metafrastul în viața lui Hrisostom) precum şi cel 74 apostolesc rânduieşte, care şi citeşte-l. Însemnează însă, că trei feluri de afurisiri sunt. Că unul dumnezeiesc este, despre care pentru Pavel s-a zis, că a fost afierosit (adică ales) din pântecele maicii sale de Dumnezeu spre buna vestire (Romani: 11). Iar alta binecuvântată şi canonicească, ceea ce se face după canoane. Şi a treia cea fără cuvânt, şi care se face afară de canoane. Deci afurisirea aceea ce se făcea de cei vechi, cuprinde despărțire sau de taine, sau de Biserică, şi de rugăciunea ce cu cei credincioşi, sau de împreună adunarea cu clericii cei de o ceată cu dânşii, precum am zis în tâlcuirea celui al 10-lea apostolesc. Iar afurisirea cea ce acum se face, care cuprinde despărțire de Treimea cea PreaSfântă şi de o ființă, şi blestem, şi neiertare, şi nedezlegare, până şi după moarte, nu are asemănare cu afurisirea celor vechi, ci vine a fi asemenea cu anatema. Despre care vezi prolegomena soborului din Gangra. Pentru acestea cuvintele acestea ca unele ce nu sunt canoniceşti, nu se cade a se scrie în cărțile de blestem. Tu însă vezi rogu-te că se conglăsuieşte cu acest apostolesc şi canonul 1 al soborului, din Sfânta Sofia, rânduind să fie şi de patriarhul Constantinopolului afurisiți, sau caterisiți sau anatematisiți, cei ce sunt aşa de papa Romei.

scoliastul Valsamon, dacă episcopul, sau prezbiterul ar afurisi pe cineva (adică l-ar despărţi) ori de împărtăşirea dumnezeieştilor Taine după Valsamon şi Vlastar, sau şi de starea cea împreună cu cei credincioşi, şi de rugăciunea cea în Biserică, fără de vreo canonicească şi binecuvântată pricină, afurisirea adică aceasta să se dezlege de ierul cel mai mare, iar episcopul sau prezbiterul cel ce a afurisit, să se afurisească de către mai marele său, în câtă vreme va socoti acela că este destulă. Aceasta însă să se facă pentru ca să pătimească cu dreptate acela, ceea ce asupra celuilalt cu nedreptate a lucrat. Drept aceea atât în tomul 1 al practicalelor soboarelor la foaia 11 se scrie că încă trăind cel ce a afurisit, afurisirea se dezleagă de sobor, de nu s-ar face cu dreptate. Cât şi cel al 7-lea al lui Nicolae zice că, legătura cea fără cuvânt care o ar fi făcut un egumen ce s-a săvârşit din viaţă, asupra altuia, pentru ca să rămână în egumenie, şi apoi s-ar fi dus, această legătură, zic, este fără tărie, şi pentru aceasta cel legat, de arhiereu, se dezleagă.[64] Vezi şi tâlcuirea celui al 12 apostolesc.

CANONUL 33

Nici unul din străini episcopi, sau prezbiteri, sau diaconi fără sistatica (sau recomendaţie) să se primească, şi aducându-le încă acestea, cercetează-se; şi de vor fi propovăduitori ai bunei credinţe, primească-se. Iar de nu, cele spre trebuinţă lor dându-li-se, la împărtăşire pe ei să nu-i primiţi. Că multe se fac după amăgire.

(Apostolic, can. 12; Sinod 4, can. 11, 13; Sinod 6, can. 14; Antiohia, can. 7, 8; Laodiceea, can. 41; Cartagina, can. 31, 97)

TÂLCUIRE

În canonul 12 al lor rânduiesc Sfinţii Apostoli a nu se primi nici un cleric străin de alt episcop fără a avea scrisori sistaticale (adică recomenduitoare). Şi în canonul acesta încă însuşi aceasta o rânduiesc, cu oarecare adăugire, zicând: Nici un străin episcop, sau prezbiter, sau diacon, nu se cuvine a se primi de alţi episcopi, fără a aduce scrisori, episcopul adică ale mitropolitului său, iar prezbiterul, sau diaconul ale episcopului, sau ale mitropolitului său, recomenduitoare, şi de credinţa, şi de buna viaţă, iar mai ales de neprihănitul său nume. Dar deşi vor aduce cu sineşi recomendaţii ca acestea, iarăşi cercetează-se de sunt ortodocşi au ba; Căci poate să fi greşind ei întru credinţă: şi cel ce a dat lor cărţile cele recomenduitoare, greşeala aceasta nu a ştiut. Iar dacă cercetându-se se vor afla că sunt propovăduitori ai Ortodoxiei, şi ai bunei cinstiri, atunci să se primească la împărtăşire (însă să nu se ierte şi a se împreună număra la vreo Biserică din cele de acolo şi a lucra ale preoţiei fără a avea pe lângă cărţile cele recomenduitoare, încă şi carte slobozitoare, şi arătătoare că au voie a lucra oriunde ar merge slujba preoţiei, după canonul 17 al soborului 6). Iar de se vor afla rău credincioşi şi eretici să nu vă cuminecaţi cu dânşii, zice, ci daţi lor, cele trebuincioase şi de nevoie, şi trimiteţi să se ducă de la voi. Căci multe necuviinţe urmează de la nişte

---

[64] Iar câţi cu nedreptate se vor afurisi, pentru numele lui Dumnezeu, adică ori pentru credinţă ori pentru predaniile Bisericii, ori şi pentru porunca lui Hristos; Aceştia se cade a se bucura, fiindcă sunt vrednici de fericire, după cuvântul Domnului, ce zice: „Fericiţi veţi fi când vă vor urî pe voi oamenii, şi vă vor despărţi pe voi, şi vă vor ocărî, şi vor lepăda numele vostru ca un rău, pentru Fiul Omului" (Luca: 6,22). Iar pentru cei ce afurisesc fără cuvânt şi după patimă, acestea zice Dionisie Ariopag la cap 7 a bisericeştii ierarhii: „Aşa au şi ierarhii afurisitoarele puteri, ca nişte arătători ai dumnezeieştilor drepturi, nu că doar pe înţeleapta dumnezeiasca începătorie ca să zicem aşa, slujitoreşte urmează pornirilor celor fără cuvânt. Ci ca cum ei, cu chip prorocitor mişcându-i Duhul începătorul săvârşirilor, pe cei judecaţi de Dumnezeu, după dreptate afurisindu-i." Şi iarăşi: „Deci dumnezeieştii ierarhi aşa se cuvine a întrebuinţa şi afurisirile, şi toate ierarhiceştile puteri, în ce chip i-ar mişca pe ei dumnezeiasca începătorie cea săvârşitoare". Şi acestea tâlcuindu-le dumnezeiescul Maxim zice, dacă afară de socotinţa lui Dumnezeu va afurisi ierarhul, dumnezeiasca judecată nu-i urmează lui. Căci după dumnezeiasca judecată, şi nu pentru voia sa, acestea este dator a le aduce.

străini ca aceştia din amăgirea, pentru că nu se face pentru ei cuviincioasa cercetare. Vezi şi sub însemnarea canonului 12 al Sfinților Apostoli.

CANONUL 34

Episcopii fiecărui neam (nație) se cuvine a şti (a cunoaşte) pe cel întâi întru dânşii şi al socoti pe el ca de cap, şi nimic ceva de prisos a face. Iar ei singure acelea fiecare a face câte se cuvin episcopiei sale şi satelor celor de sub dânsa. Dar nici acela fără de socoteala tuturor să facă ceva, că aşa va fi o unire şi se va slăvi Dumnezeu prin Domnul întru Sfântul Duh: Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh.

(Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36, 39; Antiohia, can. 9)

TÂLCUIRE

Precum când capul boleşte, şi nu propune lucrarea sa sănătoasă, şi celelalte mădulare ale trupului rău se află, sau şi se fac desăvârşit netrebnice; Cu un chip ca acesta, şi când cela ce ține rânduială de cap în Biserică, nu are cuvenita sa cinste, şi tot celălalt trup al Bisericii negreşit se va mişca fără rânduială. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte: ca toți episcopii ai fiecărei eparhii trebuie a cunoaşte pe acela, care este întâi între dânşii[65] adică pe mitropolitul. Şi să-l socotească pe el, ca şi cap al lor, şi fără de socoteala lui nici o lucrare de prisos să facă: care nu se cuvine adică (necuvenită), în parohia episcopilor lor, ce covârşindu-se pe acestea, priveşte la starea cea de obşte a toatei eparhiei; Precum, de pildă, sunt întrebările cele despre dogme, iconomiile şi îndreptările greşealelor celor obşteşti, stările şi hirotoniile arhiereilor, şi altele asemenea. Ci să se adune la mitropolitul, şi împreună cu el să se sfătuiască pentru obşteştile lucruri cele de acest fel, şi ceea ce s-ar arăta a fi mai bine pentru acestea, obşteşte să se hotărască. Iar unul fireşte care din episcopi, acelea numai să le facă îndeosebi, fără de socoteala mitropolitului, câte se cuvin în hotarele episcopiei sale, şi în satele care sunt supuse episcopiei sale. Însă precum episcopii nu pot a lucra vreo obştească lucrare fără socotința mitropolitului lor, aşa asemenea şi mitropolitul, nu se cuvine a face vreo acest fel de lucrare obştească singur şi îndeosebi, fără de socotința tuturor episcopilor săi.[66]

Căci cu chipul acesta va fi unire, şi dragoste şi între episcopi, şi mitropoliți, şi între clerici şi între cei lumeni. Iar din unirea şi dragostea aceasta va slăvi Dumnezeu şi Tatăl, prin Fiul său, şi Domnul nostru Iisus Hristos, care a arătat oamenilor numele Părintelui Său, şi a legiuit dragostea zicând: „Întru aceasta vor cunoaşte toți că ai Mei ucenici sunteți, de veți avea dragoste întru voi". (Ioan: 13,35) Şi se va slăvi întru Sfântul Duh, care prin darul Său ne-a unit pe noi întru o duhovnicească împreunare. Adică, din unirea aceasta, se va slăvi Sfânta Treime, Tatăl, Fiul, şi Sfântul Duh, după

---

[65] Însemnează că cel întâi al episcopilor, se zice după canonul 6 al Sardichiei, episcop al mitropoliei, şi exarh al eparhiei, iar după cel 34 şi altele ale celui din Cartagina: protevon se zice. Iar după cel 46 al acestuiaşi se numeşte episcop al scaunului întâi, iar de obşte după cele mai multe canoane, se numeşte mitropolit, iar cel întâi între mitropoliți se numeşte, sau exarh al ocârmuirii, după canoanele 9, 17 ale soborului 4 şi 6 ale celui de al doilea sau patriarh. Şi vezi subînsemanarea 2 a canonului 6 al soborului 1. Iar exarh al iereilor, sau iereu vârfelnic nu se zice, după canon 46 din Cartagina. Şi fiindcă, cuvântul şi rânduiala ce are mitropolitul către episcopi, acestaşi are şi patriarhul către mitropoliți, şi precum mitropolitul este întâi şi cap al episcopilor, aşa este şi patriarhul întâi şi cap al mitropoliților. Pentru aceasta şi acest canon apostolesc nu se înțelege mai mult pentru episcopi către mitropolitul, decât pentru mitropoliți către patriarhul, ci întocmai pentru amândouă părțile asemenea.

[66] Pentru aceasta şi Ioan Chitru zice, că de va sluji mitropolitul în episcopia episcopului său, trebuie a o face aceasta cu socotința şi voia episcopului său. La diptihă (pomelnic) să se pomenească numele patriarhului, şi nu al episcopului. Fiind cu necuviință cel mai mare a pomeni numele celui mai mic: (la Armenopol în perilipsul canoanelor supra scris 4)

evanghelicescul glas, ce zice: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune, şi să slăvească pe Tatăl vostru cel ce este în Ceruri”.[67] (Matei: 5,16)

CANONUL 35

Episcopul să nu îndrăznească a face hirotonii afară din hotarele sale, în cetăţile şi satele cele ce nu sunt supuse lui. Iar de se va vădi că au făcut aceasta, fără socotinţa celor ce ţin cetăţile, sau satele acelea, să se caterisească şi el, şi aceia pe care i-au hirotonisit.

(Sinod 2, can. 2; Sinod 3, can. 8; Sinod 6, can. 20; Antiohia, can. 13, 22; Sardica, can. 3, 11, 12)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta pentru unirea şi buna rânduială a episcopilor şi a mitropoliţilor s-au rânduit, zicând: episcopul nu se cade a îndrăzni afară de hotarele episcopiei sale să facă hirotonii, sau altă bisericească slujbă să lucreze în oraşele şi satele acelea, ce nu sunt supuse lui (ci nici mitropolitul are voie să meargă în enoriile episcopilor lui, şi a săvârşi hirotonii, sau altceva arhiereticesc). Ci atunci numai, are voie a lucra cele de acest fel, când va fi poftit de arhiereul locurilor acelora. Iar de s-ar vădi că au făcut aceasta de sineşi fără de socotinţa şi voia arhiereilor, care stăpânesc oraşele şi satele acelea, să se caterisească şi el care peste hotar a hirotonisit, şi aceia pe care i-a hirotonisit.[68] Pentru că cu chipul acesta se văd a fi întru unul şi acelaşi loc totodată doi episcopi, sau doi mitropoliţi, care lucru este afară de lege, şi oprit de canonul 8 al soborului întâi, şi de cel al 12-lea la soborului 4. Pentru aceasta şi soborul 6 în al 20-lea canon al său rânduieşte, că cel ce va merge în episcopie străină şi va învăţa în public de la sineşi, fără de voia arhiereului locului, să înceteze de lucrarea arhierească, şi să

[67] Pentru aceasta şi episcopii Egiptului înfăţişându-se la soborul 4 au urmat apostolescului acestuia canon, şi nu au iscălit îndată în epistolia lui Leon, zicând: Că fără de socotinţa celui întâi între ei, adică al episcopului Alexandriei, nu au voie a face vreo lucrare. (praxis 4 a soborului 4. Vezi şi canon 30 a aceluiaşi sobor.)

[68] Ar putea întreba cineva dacă clericii cei hirotonisiţi de arhiereul cel de peste hotar, fără de socotinţa arhiereului locului, caterisindu-se pot iarăşi a-şi lua treapta soartei, din care au căzut, sau nu pot? Se vede că pot; precum zic oarecare. Fiindcă nu pentru vinovăţii canoniceşti, nu pentru al loruşi păcat din soarta lor s-au scos; Ci pentru pricina celui ce i-a hirotonisit pe ei afară de hotar. Şi mai ales, când nici au ştiut că cel ce l-a hirotonisit, fără de socotinţa arhiereului locului i-a hirotonisit. Şi de vreme ce pot iarăşi a-şi lua soarta treptei, oare cu a doua hirotonie, a arhiereului locului, ca nişte caterisiţi, aceasta o mai iau, sau cu singură înduplicarea şi plinirea a lui? Poate cu singură înduplecarea lui. Aceasta adică, pentru că este oprit a se face al doilea hirotonisiri, după canoane. Şi aceasta, şi pentru că, precum unul de ar răpi o femeie, şi fără ştirea arhiereului şi a născătorilor (părinţilor) ei, ar pune pe vreun preot şi i-ar cununa, de-ar afla arhiereul în urmă şi născătorii femeii, şi ar primi nunta, nu se mai face a doua cununie (drept aceea şi marele Vasilie în canonul 22 voieşte ca cu singură voia născătorilor să aibă tărie şi întărire căsătoria cea de acest fel răpită). Cu un chip ca acesta şi hirotonia celor hirotonisiţi de arhiereul cel de peste hotar, numai de va primi arhiereul locului, are tărie şi putere, ca cum ar fi fost chiar a sa hirotonie. Căci, precum pricina caterisirii unora ca acestora s-a născut din nevrerea socotinţei arhiereului locului, aşa şi întărirea hirotoniei lor se naşte din voinţa şi socotinţa arhiereului lor, însă este arătat că cel ce va mărturisi că va păzi feciorie şi nu se va însura dacă hirotonisindu-se de arhiereu de peste hotar se va caterisi, nu poate în urmă a se însura pentru că s-a scos din soarta sa. Fiindcă nu poate a pune de pricină, că pricina soartei a făcut mărturisirea fecioriei; Şi pentru aceasta căzând din soartă, strică şi cade totodată şi din feciorie. Pentru că era slobod lui mai-nainte a se însura, şi apoi a se face cleric. Deci nu pentru clericie a iubit pe feciorie, ca şi pentru căderea din clericie să urască pe feciorie, ce o a iubit pe ea însăşi îndeosebi, pentru aceasta şi a o strica nu poate.

lucreze numai cele ale prezbiterului. Poate nu pentru alte pravăț decât pentru a nu se face această nerânduială, a fi adică, întru aceeaşi episcopie, totodată doi episcopi, unele voind altul, şi altele altul, care acela a îndrăznit a o face. Căci de nu ar fi fost acesta pravățul acestui sobor, pentru ce să pogoare pe episcopul la treapta prezbiterului? De vreme ce pogorârea aceasta este furare de cele Sfinte, după canonul 29 al soborului 4. Şi dacă episcopul cel ce învață peste hotar este nevrednic de episcopie, nevrednic trebuie a fi şi de prezbiterie. Iar de este vrednic de prezbiterie, pentru ce să nu fie de episcopie? Deci arătat este că pentru aceasta îl pogoară pe acesta în treapta prezbiteriei, pentru ca să rămână iarăşi un episcop întru episcopie, şi nu doi. Că au păcătuit aşa fără mijlocire întru vrednicia episcopească, făcând a fi doi episcopi întru aceeaşi episcopie, pentru care şi se cateriseşte din aceasta. Dar nu a păcătuit în vrednicia prezbiterului, de vreme ce, doi şi mulți prezbiteri nu este oprit a fi întru aceeaşi episcopie, pentru aceasta nici se cateriseşte de preoție (deşi Zonara şi Valsamon zic, că cel ce învață în public fără de socotința episcopului locului, pentru aceasta se pogoară în treapta prezbiterului, pentru ca să se smerească, ca unul ce a iubit slava şi s-a înălțat). Drept aceea şi sfințitul Fotie (titlul 9 cap 11), spre dezlegarea părutei împotriviri a canoanelor, celui 29 adică al soborului al 4-lea şi cel 20 al celui al 6-lea a propus pe cel 8 al soborului 1. Însă şi slujba prezbiterului trebuie a o lucra episcopul cel de peste hotar, cu voia şi slobozenia episcopului celui de loc. Iar de nu este cu voia aceluia, nici aceasta poate a o lucra, ci petrece ca un lumean (adică ca un mirean) până ce se află întru acel loc străin, după canoane. Însă pentru ca să încheiem totul canonului acestui apostolesc, zicem aşa: episcopul care săvârşeşte arhieraticeasca slujbă în străină eparhie după voia episcopului locului, nu săvârşeşte cu puterea şi lucrarea arhieriei sale (căci cu chipul acesta ar fi doi episcopi întru o episcopie, ca cum având două osebite puteri şi lucrări). Ci cu episcopeasca putere, şi lucrare a episcopului locului (pentru că cu chipul acesta, amândoi episcopii se socotesc ca un episcop). Şi de este aceasta aşa precum şi este, cel ce a lucra ceva arhieresc fără de voia episcopului locului, se cateriseşte, şi din episcopeasca sa putere, care neavând, ca unul ce de peste hotar fiind a lucrat.[69] Încă şi din cea străină a episcopului locului, pe care putea a o avea cu voia şi slobozeniea aceluia: Dar o a furat şi o a însuşit luişi.

CANONUL 36

Dacă vreunul hirotonindu-se episcop, nu ar primi slujba, şi purtarea de grijă a norodului ce s-a încredințat lui, acesta trebuie să fie afurisit, până ce ar primi. Asemenea şi prezbiterul, şi diaconul. Iar dacă mergând acolo nu ar fi primit, nu din a sa socoteală, ci din răutatea norodului, el adică fie episcop, iar clirosul cetății afurisească-se. Căci ai unui norod acest fel de nesupus nu s-au făcut învățători.

(Sinod 6, can. 37; Ancira, can. 18; Antiohia, can. 17, 18)

TÂLCUIRE

Supuneți-vă şi ascultați pe mai marii voştri (Evrei: 13,17; Corinteni: 7,24). Şi întru ceea ce te-ai chemat întru aceasta şi rămâi, zice dumnezeiescul Apostol. Tot aceasta rânduieşte şi canonul acesta zicând: Cel ce se va hirotonisi prin dumnezeiasca ierosăvârşire a rugăciunilor, episcop unei eparhii, sau prezbiter, şi diacon unei enorii (parohii), apoi nu primeşte această dumnezeiască slujbă, şi purtarea de grijă a norodului ce i s-au încredințat, ci s-ar împotrivi şi nu ar merge la Biserica ce i s-a sortit lui, unul ca acesta să se afurisească, până ce va primi să meargă. Iar de ar merge episcopul la eparhia sa, iar norodul eparhiei, pentru nesupunerea şi răutatea sa, şi nu

---

[69] Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom în voroava a 3-a către Coloseni zice, până ce ne aflăm în scaunul acesta al Constantinopolului, până ce avem proedria (întâia şedere), avem şi vrednicia şederii întâi şi scutirea, deşi suntem nevrednici.

pentru vreo rea socoteală, şi pricină vrednică de prihană a episcopului, nu l-ar primi, el fie episcop adică împărtăşească-se de vrednicia, şi slujirea cea cuvenită episcopului, iar clericii eparhiei cei ce nu l-au primit pe el, afurisească-se, de vreme ce nu au povăţuit cu învăţătura, şi cu buna lor pildă, pe nesupusul norod cel de acest fel.[70]

CANONUL 37

De două ori pe an facă-se Sinod al episcopilor, şi cercetează-se între dânşii dogmele bunei cinstiri de Dumnezeu, şi întâmplătoarele bisericeştile împotrivă ziceri dezleagă-se, odată adică, în a patra săptămână a Cincizecimii, (cei după Sfintele Paşti), Iar al doilea, în douăsprezece zile ale lunii lui octombrie.

TÂLCUIRE

Pentru nedumeririle cele despre dogme, şi pentru împotrivă zicerile cele bisericeşti, ce are fiecare, şi în scurt a zice, pentru canoniceştile întrebări, poruncesc dumnezeieştii Apostoli în canonul acesta, ca de două ori în an să se facă local localnic Sinod de episcopi, cu mitropolitul al fiecărei eparhii, ca să cerceteze între sineşi îndoielile ce urmează în dogmele bunei cinstiri, şi ca să dezlege fiecare împotrivă zicere bisericească ce s-ar întâmpla a avea cineva către arhiereul său, adică sau pentru că s-au afurisit de dânsul, sau pentru că altă pedeapsă bisericească a luat de la dânsul cu nedreptate. Şi un sobor, să se facă în a patra săptămână după Sfintele Paşti; Iar celălalt să se facă, în 12 ale lunii lui octombrie.[71] Iar ce deosebire are localnicul sinod de cel a toată lumea, vezi prolegomena sinodului 1, asemenea şi ce osebire are de cel sătesc, vezi la prolegomena soborului ce s-a făcut în vremea lui Ciprian. Iar sinod chiar, este după Vlastar, adunare de arhierei, ce se face, sau pentru a se da hotărâre

---

[70] Însemnează din canonul acesta cum se cuvine a fi clericii, adică nu numai ei învăţaţi, ci şi în destui a învăţa şi a înţelepţi pe alţii. Căci, iată cum, măcar de şi ei nu s-au făcut pricinuitori răului, însă fiindcă n-au povăţuit bine pe norodul lor, să afurisesc şi cad sub canoniceşti certări.

[71] Însemnează, că şi vremea, şi numărul localnicilor acestora soboare, după alt chip s-au iconomisit de soboarele cele mai din urmă. Căci o vreme a unuia din aceste două soboare, sau mutat pentru folos de canonul al 5-lea al soborului 1 a toată lumea, spre a se aduna mai-nainte de Sfântul marele Post; Pentru ca să se ridice din mijloc cu judecata soborului, toată prigonirea şi patima ce ar avea clericii, şi lumenii între dânşii, şi către arhiereul lor, şi aşa să se proaducă de dânşii cu curăţenie şi fără de patimă darul postului către Dumnezeu. Iar numărul acestor localnice soboare, după pomenitul al 5-lea canon al soborului 1 şi după al 19-lea la celui al 4-lea şi al 20-lea al Antiohiei s-a păzit neschimbat, spre a se face aceste adică de două ori în an. Iar după al 8-lea al celui al 6-lea şi al 6-lea al celui al 7-lea şi al 26-lea şi 60 şi 104 a Cartaginiei. Şi după 20 şi 21 capul al întâiului titlu a cărţii a 3-a din Vasilicale sau împuţinat, spre a se face odată în an sobor, pentru greutăţile călătoriei, şi pentru întâmplări care oprea. Ci şi această dată s-au rânduit de canon 81 al soborului din Cartagina, să se facă la 21 August; Iar cel 61 al acestuiaşi sobor zice, că în vremea soborului să se cerceteze însuşi persoane prin locţiitorii cei ce sunt de faţă în Soborul fieştecărei eparhii. Porunceşte însă canonul 40 al celui din Laodiceea, ca episcopii să meargă la soborul aceasta pentru ca să înveţe, şi să se înveţe cele cuviincioase. Iar oricare stăpânitor ar opri a nu se face soborul acesta, să se afurisească după canonul 6 al soborului 7. Şi câţi mitropoliţi s-ar lenevi la aceasta, sau câţi episcopi sănătoşi fiind şi slobozi de neapărată purtare de grijă, nu s-ar afla de faţă la soboarele acestea, să se certe frăţeşte. Iar dacă unii nu vor arăta celui mai întâi adică mitropolitului, împiedicarea, pentru care nu au putut a se înfăţoşa la sobor, să se facă neîmpărtăşiţi de către ceilalţi, şi la singură eparhia lor să se împărtăşească, după canon, 84, 85 din Cartagina, iar Fotie (titlu 130 şi cap 8) rânduieşte, ca stăpânitorii cei ce nu vor sili pe arhierei să facă soboarele acestea sau care nu vor arăta împăratului (neurmarea lor), să se certe cu prea mari pedepse. Şi iarăşi la acestaşi titlu şi cap, zice, că lângă mitropoliţi, să se facă soboare de episcopi, iar lângă patriarhi, să se facă soboare de mitropoliţi. Şi cum că nu se împotriveşte acestui apostolesc canon cel, 104 din care vezi la tâlcuirea aceluia.

pentru buna cinstire de Dumnezeu (şi pentru buna rânduială a Bisericii); sau pentru a se surpa vreo vătămare ce se făcuse, sau urma a se face a bunei cinstiri de Dumnezeu (şi a faptei bune), cu armele blagocestiei.

CANONUL 38

A tuturor bisericeştilor lucruri, episcopul aibă purtare de grijă şi ocârmuiască-le pe ele, fiindu-i Dumnezeu cercetător. Însă să nu-i fie lui cu putință a reşlui ceva din ele, sau rudelor sale a dărui cele ale lui Dumnezeu. Iar de ar fi săraci, deie-le ca unor săraci, dar nu sub pricinuirea acestora, să vândă cele ale Bisericii.

(Apostolic, can. 41; Sinod 4, can. 26; Sinod 7, can. 11, 12; Sinod 1 şi 2, can. 7; Ancira, can. 15; Gangra, can. 7, 8; Antiohia, can. 24, 25; Cartagina, can. 34, 41; Teofil, can. 1; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Dacă episcopului i se încredințează sufletele oamenilor, cărora toată lumea nu le este vrednică, cu mult mai vârtos se cuvine a i se încredința lucrurile Bisericii. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, ca episcopul să aibă purtare de grijă pentru toate lucrurile Bisericii, ori a moşiilor şi a celor nemişcătoare câştiguri, ori a odoarelor şi a celor mişcătoare, şi să le chivernisească cu frică şi cu luare aminte, socotind că, are pe Dumnezeu privitor şi cercetător la chivernisirea acestora. Însă deşi are purtare de grijă şi chivernisirea lor, dar nu are şi voie a şi le însuşi luişi şi să zică că este al său vreun lucru din acestea, sau să dăruiască rudelor sale lucrurile cele afierosite lui Dumnezeu. Iar dacă rudele lui acestea sunt săraci, dă-le şi lor cele spre trebuință, precum dă şi celorlalți săraci. Adică miluiască-i pe ei chiar ca pe nişte săraci, şi nu ca pe rude. Însă miluiască-i pe ei din roduri şi din producturile cele ce în fiecare an se adună din lucrurile Bisericii, iar nu din pricina lor să aibă voie a vinde vreun lucru din acestea.

CANONUL 39

Prezbiterii, şi diaconii, fără de socotința episcopului nimic să săvârşească. Că el este căruia i s-au încredințat norodul Domnului, şi de la care să se ceară cuvântul cel pentru sufletele lor.

(Sinod 7, can. 14; Laodiceea, can. 57; Cartagina, can. 6, 7, 41, 50)

TÂLCUIRE

Apostolescul canonul acesta rânduieşte, că prezbiterii, şi diaconii fără de socoteală şi voia episcopului lor, nu pot să lucreze nici o slujire ieraticească, atât din acelea ce se cuvin arhieraticeştii vrednicii a episcopului, cât şi din acelea, a cărora putere o au ei, prin taina hirotoniei, iar lucrarea lor a o săvârşi nu pot fără de socotința arhiereului. (acestea însă spre pildă este, adică, a nu spovedi, nici ierta pe cei ce se pocăiesc, după canonul 6, 7, 8 al soborului din Cartagina,[72] a afierosi lui Dumnezeu pe fecioare, după

[72] Pentru aceea şi prezbiterii, atât cei neînsurați cât şi cei însurați, prin scrisoare şi dare de voie iau de la arhiereu stăpânire de a lega şi a dezlega. Că având aceştia înlăuntru în ierosini putere cuprinse, de a lega şi a dezlega păcatele, prin slobozenia aceasta şi cartea arhierească (Entaltirion), mai iau şi lucrarea acestui duhovnicesc lucru. Însă mulți arhierei nu numai prin scrisoare şi prin o singură voie, ci încă şi prin hirotesie fac pe duhovniceştii Părinți, care lucru este mai bun şi mai sigur, şi nici o necuviință naşte. Că hirotesia (adică punerea mâinilor) aceasta este împătăşire de blagoslovenie, după Tarasie, şi după soborul 7 (şi vezi subînsemnarea canonului 8 al 1) şi de darul duhovnicesc după Faptele Apostolilor, „că prin punerea mâinilor Apostolilor zice: Se dă Duhul cel Sfânt" (nu are trimitere). Şi cu drept cuvânt este a se face, atât după cei ce zic că cu putere se cuprinde în ierosini a lega şi a dezlega, cât şi după cei ce zic cele din potrivă. Din care unul se vede a fi şi Simeon al Tesalonicului, că zice (răspunsul 11) că prezbiterii nu au împreună cu hirotonia şi puterea de a lega şi a dezlega, ci singuri episcopii. Iar după dare de voie, şi porunca episcopilor şi după nevoie, şi ei pot a o lucra. Zice însă canonul 30 al lui Ioan Chitru, că duhovnicii câți vor lua odată voia şi alegerea

canonul 6 al acestuiaşi. A nu hirotesi şi atunci anagnost, sau monahi; şi altele asemenea.) Fiindcă, zice, că episcopului chiar şi mai cu deosebire, i s-au încredinţat norodul lui Domnului, şi de la dânsul mai cu deosebire, ca de la un păstor, cu îndatorire are a i se cere de la Dumnezeu seamă pentru sufletele turmei sale.

CANONUL 40

Fie arătate însuşitele lucruri ale episcopului (dacă însă ar avea ale sale), şi arătate cele chiriaceşti. Ca să aibă stăpânire episcopul săvârşindu-se, pe ale sale cărora va voi, şi cum va voi, a le lăsa. Şi nu cu pricinuire de bisericeşti lucruri se cade cele ale episcopului, când va fi având muiere, şi copii, sau rudenii sau casă. Că drept este înaintea lui Dumnezeu, şi înaintea oamenilor, ca, nici Biserica să sufere vreo pagubă, pentru neştiinţa lucrurilor episcopului, nici episcopul sau rudele lui, cu pricinuirea Bisericii, să se jefuiască. Sau şi să cadă în vorbe oamenii lui, şi moartea lui cu ocări să se îmbrace.

(Sinod 4, can. 22; sin. 6, can. 35; Antiohia, can 24; Cartagina, can. 30, 40, 89)

TÂLCUIRE

Dumnezeieştii Apostoli nici un lucru cinstind mai mult decât pe dreptate, rânduiesc în canonul lor acesta, că se cuvine a fi arătate, atât lucrurile ce are episcopul ale sale (de s-ar cuveni câtuşi de cât să aibă ale sale, el care este mort lumii, şi lucrurilor lumii) ori cele ce a câştigat mai-nainte de a se face episcop, ori cele ce i-au venit moştenire, din darul rudelor sale. Atât, zic, trebuie a fi arătate lucrurile episcopului, cât şi lucrurile Bisericii, ale episcopiei, sau ale mitropoliei. Pentru care sfârşit? Pentru ca să aibă episcopul stăpânire, când va muri, să lase lucrurile sale[73] la aceia care va voi, şi cu orice fel de chip va voi. Însă să le lase la feţe drept slăvitoare, şi nu la ereticeşti,[74] ca să nu se piardă pentru pricina lucrurilor Bisericii, lucrurile episcopului, care se întâmplă uneori să aibă muiere (şi vezi canon 5 apostolesc) şi copii, sau rudenii, şi slugi sărace, fiindcă drept este, şi înaintea lui Dumnezeu, şi înaintea oamenilor, nici Biserica a se păgubi de lucrurile sale de către rudele sau poate de către îndatorii episcopului, nefiind osebite lucrurile lui, ci mestecate cu cele ale Bisericii, nici episcopul, sau rudele lui, să se lipsească de lucrurile cele ce se cuvin lor, fiind amestecate cu lucrurile Bisericii. Nici este drept ca, rudele şi moştenitorii episcopului să cadă în ispite, şi în multe vorbe şi judeţuri, pentru a osebi lucrurile lui de cele ale Bisericii, şi din pricina tuturor acestora, să se hulească pomenirea mortului episcop, în loc de a se ferici. Deci pentru ca să lipsească toate gâlcevile acestea, se cuvine episcopul a avea izvod curat de toate lucrurile sale, şi după izvodul acesta să-şi facă testament (adică diată)[75] la

---

de la arhiereu ca să mărturisească, numai este trebuinţă a o mai lua şi de la moştenitorul aceluia. Că cel ce odată s-a născut, nu poate de două ori a se naşte. Căci după alt chip pot aceştia a se lipsi de darul duhovniceştii slujbe, fără numai de vor cădea în vreun păcat. Că atunci se caterisesc şi de ierosini, şi de epanghelma duhovnicească. Drept aceia după canonul acesta duhovnicii trebuie să aibă ierosinea lor lucrătoare. Iar câţi nu o lucrează pentru oarecare opritoare a lor păcate, nici a spovedi nu se cuvine. Şi câţi o fac aceasta, afară de canoane fac. Şi vezi mai pe larg subînsemnarea canonul 102 al soborului 6.

[73] Am zis că cele ce au câştigat mai-nainte de a se face episcop să fie arătate, şi să le lase unde va voi, pentru că după canonul 40 al Cartaginei dacă episcopii, şi clericii mai-nainte fiind săraci, în urmă au câştigat în episcopie sau în cliros lucruri mişcătoare, sau nemişcătoare, se cade să le lase Bisericii căreia îi slujesc (ci şi din lucrurile ce le vor câştiga, din darul cuiva, sau din clironomia rudească, trebuie să afierosească Bisericii lor ceea ce bine vor voi).

[74] Fiindcă canonul 89 din Cartagina, rânduieşte ca şi după moartea sa să se anatematisească episcopul, care va lăsa moştenitori luişi elini, sau eretici, dar şi canonul 4 al acestuiaşi opreşte pe episcopi şi pe clerici de a dărui lucrurile lor la eretici, măcar şi rudenii ale lor de ar fi aceştia.

[75] Închipuirea testamentului vezi-o la sfârşitul cărţii.

moartea sa, şi să lase precum am zis, averea sa la cei ce va voi (însă cei ce vor moşteni pe episcop, se cuvine a plăti şi datorie de va avea). Iar dacă şi episcopul sau şi oricare alt cleric, sau şi diaconiță, ar muri fără a face testament de lucrurile sale, şi fără a avea moştenitori legiuiți, lucrurile acestora, le moşteneşte Biserica aceea la care ei au fost hirotonisiți, după legiuirea lui Fotie, titlul 10 cap 5, rânduirea 3 a titlului 2 din Nearale.

CANONUL 41

Poruncim ca episcopul să aibă stăpânire peste lucrurile Bisericii, că dacă sufletele cele scumpe ale oamenilor lui i s-au încredințat, apoi cu cât mai mult trebuie de a porunci pentru bani, încât după a lui stăpânire toate să se ocârmuiască, şi celor ce au trebuință prin prezbiteri şi diaconi să li se dea cu frica lui Dumnezeu şi cu toată evlavia. Să se împărtăşească însă şi el din cele trebuincioase (de ar avea trebuință) la trebuințele sale cele de nevoie, şi la ale fraților celor din străini, ca nici într-un chip ei să fie lipsiți. Că legea lui Dumnezeu a rânduit, ca cei ce stau înaintea Altarului (Jertfelnicului) de la Jertfelnic să se hrănească.(I Corinteni: 9,13) Fiindcă nici ostaşul cândva se lipseşte de simbria sa, purtând arme asupra potrivnicilor.

(Apostolic, can. 38; Sinod 4, can. 26; Sinod 7, can. 12; Antiohia, can. 24, 25; Teofil, can. 10, 11; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta asemenea cu cel al 38-lea dă episcopului toată stăpânirea asupra bisericeştilor lucruri, zicând: Poruncim ca episcopul să aibă stăpânire peste lucrurile Bisericii. Căci, dacă încredințăm lui sufletele cele scumpe ale oamenilor, cărora toată lumea nu este vrednică, mult ne-am lipsi, adică, nu trebuie a le porunci, că toți banii şi lucrurile Bisericii, trebuie a se ocârmui după stăpânirea lui, şi a se împărți la cei scăpătați, şi săraci, cu frica lui Dumnezeu, şi cu toată evlavia, prin prezbiteri şi diaconi.[76] Şi pentru ce să se ocârmuiască acestea, şi să se împartă prin aceştia? Pentru ca să se păzească pe sineşi episcopul, mai presus de tot prepusul, şi prihana, ca cum că singur el le mănâncă, şi rău le iconomiseşte. De vreme ce se cuvine bine a se îngriji, nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci şi înaintea oamenilor, precum şi parimiastul (paremistul) mai-nainte a zis, şi Apostolul Pavel în urmă, şi să se păzească pe sineşi fără poticnire înaintea tuturor, şi neprihănit întru toate, însă zice, şi episcopul trebuie să primească din lucrurile Bisericii cheltuielile, atât pentru trebuințele sale cele de nevoie (de nu are ale sale adică, ci este sărac), cât şi pentru trebuințele tuturor fraților celor străini care ar veni la dânsul. Încât, după nici un chip, nici el, nici străinii să se lipsească de cele de nevoie. Pentru că şi legea lui Dumnezeu porunceşte de la Altar să se hrănească; adică, din jertfele cel ce se proaduc la Jertfelnic, iereii cei ce stau înaintea Jertfelnicului şi jertfesc.[77] Şi nici un ostaş cândva ridică arme asupra vrăşmaşilor, adică nu merge la război, cu a sa cheltuială. Vezi însă, că şi canonul zice, cum că arhiereii se cuvine a cheltui din venitul Bisericii numai în trebuințele lor cele de nevoie, şi nu în cele de prisos, petreceri, şi desfătări. Şi cum că se cuvine a fi iubitor de

---

[76] Pentru aceasta şi Iustin Filosoful şi mucenicul, în a sa a doua apolighie (răspundere) pentru creştini, zice acestea: „Cei avuți şi voind, fiecare după bună voința sa, ceea ce voieşte dă." Şi ceea ce se adună se învistiereşte la proestos (stătătorul înainte). Şi acesta împarte şi orfanilor, şi văduvelor, şi celor lipsiți pentru boală, sau pentru altă pricină, şi celor ce sunt în legături, şi străinilor celor ce sunt nemerniciți, şi în scurt tuturor celor ce sunt în nevoie li se face purtător de grijă.

[77] Că după Teodorit, care tâlcuieşte: stih 6, 7 al cap 3 al cărții celei leviticeşti, din vitele cele ce se jertfeau (afară numai de arderile de tot), alte mădulări adică se proaduceau la Jertfelnic precum rărunchii cei doi cu prapurul; seul care era asupra pântecelui, şi asupra coapselor, şi urechile maiului. Iar celelalte cărnuri se dădeau preoților pentru ca să le mănânce (foaia 971 a tomului 1 al celor opt cărți).

străini, şi iubitor de săraci, precum porunceşte fericitul Pavel lui Tit şi lui Timotei să fie arhierei. (I Timotei: 3,2; Tit: 1,8).

CANONUL 42

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, cu tavle zăbovindu-se, sau cu beţii, ori înceteze, ori caterisească-se.

(Apostolic, can. 43, 54; Sinod 6, can. 9, 50; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 24, 55; Cartagina, can. 47, 69)

TÂLCUIRE

Cei ierosiţi se cuvine a fi înainte tuturor pildă vie şi închipuire a toată buna rânduială, şi a faptei bune, şi îndemnarea către toată facerea de bine. Dar de vreme ce unii dintr-înşii se abat din calea cea dreaptă a faptei bune, şi se îndeletnicesc la jucarea cu sorţi, adică în tavle (jocurile de noroc, şi alte jocuri), încă şi în beţii şi în bancheturi, pentru aceasta apostolescul canonul acesta rânduieşte, ca oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon se îndeletniceşte întru aceste necinstite lucruri, sau să înceteze despre ele, sau să se caterisească de ierosini.

CANONUL 43

Ipodiaconul, sau citeţul, sau cântăreţul, cele asemenea făcând, ori înceteze ori afurisească-se. Aşijderea şi mireanul.

(Apostolic, can. 44, 54; Sinod 6, can. 9, 50; Laodiceea, can. 24, 55; Cartagina, can. 47, 69)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta rânduieşte, ca oricare ipodiacon, sau citeţ, sau cântăreţ, face cele asemenea, care opreşte canonul de mai sus 42, adică care şi joacă în tavle, sau în cărţi, sau altele asemenea, şi se zăboveşte în beţii, şi în bancheturi, sau să înceteze de la nişte astfel de fapte de necinste, ori neîncetând să se afurisească. Aşijderea şi mirenii cei ce se zăbovesc întru acesteaşi, sau să înceteze despre ele, sau să se osebească din adunarea celor credincioşi.

CANONUL 44

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, camătă cerând de la cei ce se îndatoresc de la el, ori înceteze, ori caterisească-se.

(Sinod 1 can. 17; Sinod 6, can. 10; Laodiceea, can. 4; Cartagina, can. 5, 6; Vasilie, can. 14)

TÂLCUIRE

De a împrumuta cineva argintul său cu dobândă, este oprit şi de legea cea veche. Că zice Dumnezeu în a doua lege (cap 23) nu vei cămătări fratelui tău argintul cu camătă, şi camătă de pe mâncări, şi camătă de pe tot lucrul. Şi David lăudând pe cel drept, pe lângă celelalte ale lui fapte bune, şi pe aceasta o adaugă, zicând: „Argintul său nu l-a dat în camătă” (Psalm: 14,6), şi dacă aceasta a fost oprită la iudei, cu mult mai vârtos este acum oprită la noi creştinii.[78] Că zice: „că mai mare decât Biserica este aici” (Matei:

---

[78] Pentru aceasta şi nearaoa lui Leon porunceşte, că, deşi împăraţii cei mai-nainte de noi au primit dobânda pentru împietrirea inimii, şi cruzimea împrumutătorilor, noi însă am judecat cu dreptul, să lipsească desăvârşit din petrecerea creştinilor o faptă ca aceasta, ca o necuviincioasă a vieţii lor, şi oprită de dumnezeieştile legi. Pentru aceasta blândeţea noastră porunceşte, a nu avea cineva voie, cu totul, nici întru o pricină a lua dobândă, ca nu cumva vrând să păzim legea omenească, să călcăm Legea lui Dumnezeu. Ci oricâtă dobândă ar lua vreun împrumutător, să se socotească în capetele datoriei (Armenopol cartea 3 titlul 7). Iar deşi sholion al titlului 2 al capului 1 al legiuirii lui Fotie zice, că nearaoa 131 a lui Iustinian, ce este în cartea a 5-a titlul 3 cap 9 hotărăşte, că, de va lăsa cineva prin testamentul său, dar spre bine cinstitoare pricini (adică spre sloboziri de robiri întâmplându-se, spre zidiri de Sfinte Biserici, spre chivernisiri şi hrane de săraci, şi de orfani nevârstnici), poruncim în vreme de

12,6). Că dacă de toţi creştinii este oprit a se face acest lucru, cu mult mai vârtos despre cei ierosiţi, şi despre clerici, care se cuvine a fi chip şi pildă a tot binele? Şi mai ales nevoitorii, şi postnicii, cei răstigniţi lumii. Pustnic şi cămătarnic, este lucru nepilduit întru adevăr, şi neprimit la auzul omenesc. Pentru aceasta dar şi apostolescul canonul acesta rânduieşte, ca oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, împrumutând banii săi, cere de la datornicii săi dobândă, sau să înceteze de la acest rău câştig sau să se caterisească, asemenea de aici să cuvine şi monahului să-şi primească potrivitele lor certări, adică afurisire, şi neîmpărtăşire, cu statornică făgăduinţă, că de acum înainte se vor depărta de arătata, şi vrednica de osândire călcare de legea aceasta.

CANONUL 45

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, împreună cu ereticii rugându-se, numai să se afurisească. Iar de au dat lor voie, ca unor clerici a lucra ceva, să se caterisească.

(Apostolic, can. 65; Sinod 3,can. 2, 4; Laodiceea, can. 6, 9, 32, 33, 34, 37; Timotei, can. 9)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon numai împreună s-ar ruga, dar nu şi împreună ar liturghisi, cu ereticii, să se afurisească. Că cel ce împreună se roagă cu afurisiţii (precum acest fel sunt ereticii) trebuie împreună a se afurisi şi el, după canonul 10 al acestoraşi Apostoli. Iar de au iertat ereticilor acestora să lucreze vreo slujire, ca şi clerici, să se caterisească. Fiindcă oricare cleric va şi liturghisi (împreună liturghisi) cu cel caterisit (precum unii ca aceştia sunt şi ereticii, după canonul 2 şi 4 al soborului 3) împreună se caterisește şi el, după al 11-lea al Apostolilor. Că se cuvine pe eretici să-i urâm şi să ne întoarcem feţele despre ei, dar nu cândva şi să ne rugăm împreună cu ei, sau să iertăm lor a lucra vreo slujire bisericească, ori ca nişte clerici, ori ca nişte ierei.

CANONUL 46

Episcopul, sau prezbiterul, ereticesc botez primind, sau jertfă, a se caterisi poruncim. Că ce conglăsuire este lui Hristos cu veliar? Sau ce parte credinciosului cu necredinciosul?

(Apostolic, can. 47, 68; Sinod 2, can. 7; Sinod 6, can. 95; Cartagina, can. 1, 6, 15; Vasilie, can. 1, 20, 47, 2)

şase luni după ce s-ar arăta testamentul cel de acest fel, să se dea dăruirea aceasta şi pomana la feţele cărora s-au lăsat. Iar dacă epitropii şi iconomii testamentului mortului, ar prelungi vremea peste acelea şase luni, şi nu vor da pomana aceasta, să o dea de aici înainte cu dobândă, şi cu toată legiuita creştere de la vremea, care a murit cel ce o a lăsat. Dacă nearaoa aceasta, zic, rânduieşte aşa, şi Fotie însuşi aceasta zice, titlul 9 cap 27. Iar sholiastul Valsamon zice, că se cuvine să mulţumim patriarhului Fotie, pentru că bine a tâlcuit, că se cuvine episcopii şi clericii să ceară dobândă. Aceasta nici ca decât trebuie să tulbure pe cel ce citeşte. Pentru că Fotie va adică să ceară clericii dobânzi, nu pentru bani, sau pentru alte lucruri, care ei ale lor împrumutează. Pentru că aceasta este faptă potrivnică Sfintelor canoane, şi Evangheliei, şi dumnezeieştii legi. Ci precum este cu totul arătat din însăşi cuvintele nearalei, dobândă înţelege, că trebuie să ceară, pentru cele sufleteşti ce le lasă cei ce mor la feţe nevoiaşe, pentru sufleteasca lor mântuire, iar iconimiile morţilor le ţin ca să le mănânce ei, şi prelungesc vremea dării lor. Drept aceea nu se reazeme cămătarnicii şi lingătorii de dobânzi pe cuvintele acestea ale lui Valsamon, că aceste cu adevărat toiag de trestie, după proorocul Iezechil, (12,6) sau mai bine a zice, trestie de sineşi sfărâmată, şi nimic îi ajută, ci mai vârtos la pământ îi aruncă, şi îi oboară în prăpastia cea de suflet pierzătoare (Matei: 12,20). Căci, dacă noi creştinii avem poruncă evanghelicească când împrumutăm, să nu nădăjduim că vom lua nici însăşi capetele: „împrumutaţi nimica nădăjduind" (Matei: 6,35). Şi Sirah zice: „de vei împrumuta, fii ca cum ai pierdut" (Sirah: 8,15), cum vom fi iertaţi, dacă luăm şi dobânzi?

TÂLCUIRE

Dreptslăvitorii creştini se cuvine a se feri de eretici, şi slujirile lor a le urî. Iar mai vârtos însuşi ereticii se cuvine a se mustra şi a se înțelepți de către episcopi şi prezbiteri, doar cumva vor înțelege şi se vor întoarce, din rătăcirea lor. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că, oricare episcop, sau prezbiter, ar primi ca de drept şi adevărat botezul ereticilor[79] sau jertfa ceea ce se proaduce de dânşii, unul ca acesta,

---

[79] Pentru aceasta şi Sfântul Ieromartirul Chiprian care a stătut episcop al Calcedonului, şi tot soborul cel dimprejurul său, cel de optzeci şi patru de episcopi, ce s-au adunat în Calcedon, urmând apostolescului acestuia canon care leapădă botezul ereticilor de obşte, încă şi apostolescului canon 68 celui ce zice, că cei de eretici botezați sau hirotonisiți, este cu neputință, a fi ori creştini, ori clerici. Urmând ei zic, canoanelor acestora, au aşezat canon prin care leapădă botezul ereticilor, şi al schismaticilor împreună. Dovedindu-o aceasta, şi din alte multe scripturilnice ziceri, iar mai ales din acea apostolească: „Un Domn, o credință, un Botez" (Efeseni: 4). Că dacă, zic ei, una este soborniceasca Biserică, şi unul este Botezul cel adevărat, cum poate fi adevărat botezul ereticilor, şi al schismaticilor, de vreme ce ei nu sunt înlăuntru în Biserica cea sobornicească ci s-au rupt dintr-însa prin eres? Iar de este adevărat botezul ereticilor şi al schismaticilor, şi este adevărat şi cel al drept slăvitoarei şi al sobornicestii Biserici, apoi nu este un Botez, precum Pavel strigă, ci două. Care este prea cu necuviință. Adaugă însă ei şi aceasta, că socoteala aceasta, de a nu primi botezul ereticilor, ne este nouă şi proaspătă a lor, ci veche, şi de cei mai dinainte ai lor cercată, canonul acestui sobor şi sfântul a toată lumea al 6-lea sobor (cu canonul al doilea) l-au pecetluit. Şi de unde mai-nainte era canon de localnic şi particularnic sobor, acum este canon de a toată lumea sobor, ca unul ce de acesta s-a pecetluit. Într-un glas cu Sfântul Chiprian şi cu soborul cel de lângă el, şi Firmilian cel ce a stătut exarh al soborului celui din Iconia (pe care marele Vasilie în întâiul său canon, îl numeşte al său, ca pe unul ce era episcop al Chesariei), strică şi leapădă botezul ereticilor. Că scriind către Sfântul Chiprian, zice acestea, dar cine, măcar de ar fi ajuns şi la vârful săvârşirii şi al înțelepciunii, poate a se întări, şi a crede, că singură suprachemarea celor trei nume ale Sfintei Treimi, este destulă spre iertarea păcatelor, şi spre sfințenia Botezului, de nu este adică drept slăvitori, şi acela ce botează? Citeşte toată epistolia acestuia, care se află în cartea cea pentru cei ce au patriarhisit în Ierusalim (cartea 1, cap 16, paragraf 4) de nevoie fiind la această pricină. Să uneşte la această socoteală şi marele Vasilie, pe ale cărui canoane aşijderea le-a pecetluit cel al 6-lea sobor a toată lumea (în canonul 2) că adăugând în întâiul său canon a zice, care Botezuri sunt primite, şi care neprimite, în două le împarte pe acestea, zicând: Că, botezul ereticilor: adică al celor cu totul despărțiți de Biserică, şi care după însăşi credință sunt osebiți de cei drept slăvitori, şi a cărora osebire priveşte dea dreptul la credința cea întru Dumnezeu, s-au părut bine cuvântată pricină celor din început cu totul a se lepăda. Iar botezul schismaticilor, sau socotit adică a fi de cuviință de către soborul cel de lângă Chiprian, şi Firmilian al nostru, să se lepede şi acesta; fiindcă schismaticii cei ce se numesc curați zic, şi înfrânați, şi de sac purtători, şi idroparastații (adică cei ce săvârşesc Liturghia numai cu apă), şi alții, sau despărțit la început de Biserică, şi despărțindu-se numai aveau în sineşi darului Duhului Sfânt, fiindcă darea acestuia se tăiase. Pentru aceea ca nişte mireni făcându-se, nici dar duhovnicesc aveau, nici stăpânire de a boteza, sau a hirotonisi; Şi după urmare cei ce se botezau de dânşii, ca de mireni botezându-se, au poruncit să se boteze cu adevăratul Botez al Bisericii cei soborniceşti, dar însă fiindcă s-au socotit de cuviință de către oarecare părinți ai Asiei, să fie primit botezul schismaticilor, pentru oarecare iconomie a multora, fie primit. Însă însemnează, că botezul schismaticilor, care în întâiul său canon îl primeşte marele Vasilie, în cel 47 al său îl leapădă, zicând, noi cu un cuvânt, pe cei curați, şi înfrânatici, şi de sac purtători, pe toți îi botezăm. Iar de este la voi oprit Botezul al doilea, pentru oarecare iconomie, precum este şi la Romani, cuvântul nostru însă să aibă putere de a strica adică pe botezul acestora. Drept aceea dacă pe botezul schismaticilor îl strică marele Vasilie, pentru că le lipseau săvârşitul, dar, de prisos este de a mai întreba cineva de se cuvine să boteze pe eretici. Iar în canonul al 20 al său hotărâtor zice, că pe eretici nu-i primeşte Biserica, fără a-i boteza. Aceastaşi socotință o are şi marele Atanasie, şi pe ale acestuia cuvinte le-a pecetluit soborul al 6-lea că zice, întru al treilea cuvânt asupra arienilor: „Arienii se primejduiesc şi întru însăşi plinirea tainei, a Botezului zic. Căci, dacă deplinirea prin Botez se

dă în numele Tatălui, şi al Fiului, iar arienii nu zic Tată adevărat, fiindcă tăgăduiesc pe întocmai ființa cea dintr-însul, tăgăduiesc însă şi pe adevăratul Fiu, şi pe altul din nou plăsmuindu-l cu nălucirea lor zidit din cele ce nu au fost, pe acesta îl numesc Fiu, cum dar Botezul cel ce se dă de dânşii, nu este cu totul nefolositor, şi zadarnic? Şi se vede adică după mască, că este Botez, dar cu adevărul nici un ajutor are către credință, şi către buna cinstire. Că nu cel ce zice Doamne, acela dă şi pe adevăratul Botez, ci cel ce zice şi cheamă numele, şi care are şi credință dreaptă. Pentru aceasta dar şi Mântuitorul nu a poruncit Apostolilor să boteze chiar numai, ci mai întâi le-a zis să învețe pe cei ce vor să se boteze, şi aşa să-i boteze în numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh, pentru ca să se facă credința dreaptă din învățătură, şi cu dreaptă credință să se adauge săvârşirea botezului. Pentru aceasta şi multe alte eresuri, zic numai numele Sfintei Treimi, dar fiindcă nu le cugetă acestea drept, nici credința o au sănătoasă, şi nefolositor au şi pe Botezul cel dat de dânşii, fiind lipsiți de buna cinstire. Drept aceea urmează, că cel ce se stropeşte de dânşii, mai mult se spurcă cu păgânătatea, decât se izbăveşte de ea. Deci şi cei ce cugetă cele al arienilor, măcar de şi citesc cele scrise, şi zic numirile Sfintei Treimi la Botez, însă amăgesc pe cei ce iau Botez de la dânşii, fiindcă sunt mai necinstitori de Dumnezeu decât ceilalți eretici. Dar şi Teologul Grigorie întru un glas, cu sfinții cei mai-nainte zişi, zice în cuvântul cel la Sfântul Botez, către arieni, sau şi către macedonieni întinzându-se, care se catehiseau. Iar de şchiopătezi încă, şi nu primeşti deplinirea dumnezeirii Fiului şi a Duhului, caută pe altul să te boteze, sau mai bine zice, să te înece în apa botezului, fiindcă eu nu am voie a despărți dumnezeirea Fiului, şi a Duhului, de dumnezeirea Tatălui, şi a te face mort, în vreme ce se cuvine a doua oară a te naşte prin Botez. Încât nici darul Botezului să-l aibă, nici pe nădejdea care se naşte prin Botez, pierzând în puținele slăviri ale celui de o ființă şi de asemenea ființă mântuirea ta. De vreme ce pe oricare din cele trei ipostasuri o ai pogorî din vrednicia dumnezeirii pe toată Sfânta Treime o pogorî din aceasta, şi pe sineți te lipseşti de deplinirea cea prin Botez. Zice încă şi dumnezeiescul Hrisostom (în voroava cea la început, era Cuvântul) „Nu te amăgească pe tine o ascultătorule adunările ereticilor, că au Botez dar nu luminare. Şi se botează cu trupul, iar cu sufletul nu se luminează.” Ci şi Sfântul Leon în epistolia cea către Nichita zice: „Nici un eretic dă sfințenie prin Taine.” Iar Ambrosie în cuvântul cel pentru cei ce se catehisesc, zice: „Botezul celor rău cinstitori de Dumnezeu, nu sfințeşte.” Acestea aşa zicându-se, cu dreptate s-ar nedumeri cineva, pentru ce sfântul a toată lumea sobor al 2-lea şi al 7-lea canon al său, încă şi cel al 6 a toată lumea sobor în canonul 95 al său, nu a lepădat botezul tuturor ereticilor, după apostoleştile canoanele acestea şi după soborul cel de lângă Sfântul Ciprian, şi după toți ceilalți mari de Dumnezeu înțelepțiți Părinți mai sus pomeniți, ale cărora conscripturi, însuşi acest al 6-lea a toată lumea sobor, precum am zis, în al 2-lea canon al său, l-a pecetluit, ci al altor eretici le-au primit botezul, iar al altora nu? Pentru ca să se facă dar lesne de înțeles dezlegarea nedumeririi acesteia, este trebuință a şti cineva mai-nainte, că două feluri de chivernisire, şi de îndreptare, se păzesc în Biserica lui Hristos. Un fel se numeşte scumpătatea, iar celălalt, se numeşte iconomie şi pogorământ. Cu care chivernisesc mântuirea sufletelor iconomii Sfântului Duh, uneori cu unul alteori cu altul. Deci Sfinții Apostoli în canoanele lor cel mai-nainte zice, şi toți pomeniții Sfinți, au întrebuințat scumpătatea, şi pentru aceasta desăvârşit leapădă botezul ereticilor; Iar soboarele acestea două de toată lumea, au întrebuințat iconomia, şi botezul arienilor şi al macedonenilor l-au primit, şi al altora. Iar pe al evnomianilor, şi al altora încă, nu l-au primit. Pentru că, mai ales în vremea soborului al 2-lea arienii şi macedonenii erau în putere, şi nu numai că erau mulți întru mulțime, ci aveau şi mari puteri lângă împărați, şi pe lângă stăpânitori, se aflau şi la senat. Drept aceea, întâi pentru ca să-i tragă la dreapta slăvire, şi să-i îndepărteze mai cu lesnire, şi alta pentru ca să nu se întâmple mai mult să-i sălbăticească asupra Bisericii, şi asupra creştinilor, şi răul mai rău să se facă, au iconomisit lucrul aşa, dumnezeieştii Părinți aceia iconomisindu-şi cuvintele lor cu judecată (Psalm 111,5). Şi s-au pogorât a primi botezul lor. Iar cum că, acestea nu le zicem de la sine-ne, şi cu cuvinte goale, mărturii sunt la aceasta la aceşti doi mari Părinți, Vasilie zic, şi Grigorie. Că marele Vasilie, temându-se de împărăteştile şi dregătoreştile puteri, ale luptătorilor Duhului, şi îngrijindu-se ca nu cumva să năvălească, asupra Bisericii Chesariei, care atunci era Finix singur înființat al Ortodoxiei, au întrebuințat iconomia, şi până la destulă vreme nu nume arătat Dumnezeu pe Duhul cel Sfânt. Iar marele Grigorie vrând a arăta puterile şi sălbăticia arienilor, şi macedonienilor, în însuşi recomenduitorul cuvânt ce îl face către cei

150 episcopi ai acestui 2 a toată lumea sobor, zice, pentru dânşii acestea: „Cu adevărat fiare cumplite au căzut asupra Bisericii, care nici după însemnarea noastră cruţându-ne, ci neruşinându-se a fi decât vremea mai puternici”. Unde arată, că şi cu toate că împăratul era drept slăvitor, şi cu toate că drept slăvirea s-a înfăţişat, şi sobor de toată lumea asupra lor s-a făcut, însă ei încă erau grei şi sălbatici asupra dreptei slăviri, şi mai puternici decât creştinii. Au zis însă şi mai sus marele Vasilie, că, Botezul celor curaţi (adică al navatianilor) pe care l-au primit şi al 2-lea şi al 6-lea sobor (l-au primit pentru iconomia celor mulţi) căci de nu ar fi fost cuvântul acesta al iconomiei, cu soborul al 6-lea ne s-ar fi împotrivit şi luişi, şi soborului al 2-lea de toată lumea, primind el botezul oarecăror eretici, şi canoanele lui Vasilie pecetluindu-se (adică întărindu-se), care în canonul 1 şi în cel 47 desăvârşit strică botezul ereticilor? Au doară nu citea aceste canoane lui Vasilie? Sau pentru ce să nu facă osebire, şi să zică, că pecetluieşte pe toate celelalte canoane ale lui, afară numai de cel 1 şi 47? Arătat este dar, că, au lăsat să înţelegem noi, că marele Vasilie întrebuinţează scumpătatea, iar el, şi cel al 2 a toată lumea au întrebuinţat iconomia, şi aşa nu se vede vreo împotrivă zicere, sau împotrivire între dânşii, şi cuvântul acesta al iconomiei este pricina cea mai întâi şi domnitoare, pentru care soboarele acestea, botezul altor eretici l-a primit, şi al altora nu. Însă pe lângă cuvântul iconomiei au stătut şi a doua pricină, pentru care a făcut aşa. Iar aceasta este, căci, ereticii aceia al căror botez le-au primit soboarele acestea, păzeau neschimbat felul, şi materia Botezului ortodocşilor, şi se botezau după forma soborniceştii Biserici; Iar ereticii aceia, al cărora botez nu l-au primit, au schimbat săvârşirea Botezului şi o au stricat, adică chipul felului, să zicem aşa, chemarea, sau întrebuinţarea materiei, adică a afundărilor şi a ieşirilor din apă. Şi cum că aceasta a stătut pricina, martori vrednici de credinţă sunt, mai întâi însuşi cuvintele canonului al 7 al soborului 2. Că pentru ce alta, botezul evnomianilor, şi al savelianilor nu l-au primit, iar pe al arienilor şi al macedonenilor l-au primit, de vreme ce de o potrivă, şi evnomianii, şi arienii, şi macedonenii sunt cu totul cumpliţi eretici? (fiindcă Evnomie asemenea ca Arie hulea asupra dumnezeirii a Unuia Născut Fiului Tatălui, zicându-L pe El zidire a Tatălui, şi slujitor precum se vede în cuvântul al 2-lea al marelui Vasilie cel asupra lui Evnomie; Şi asemenea că Macedonie hulea asupra dumnezeirii Duhului, zicându-L pe El că este al treilea cu firea după Tatăl, precum se vede aceasta în cuvântul al 3-lea al marelui Vasilie cel asupra lui Evnomie). Şi savelianii, şi arianii, sunt întocmai după eresuri, precum zice Teologul Grigorie.” Întocmai este spre păgânătate, şi savelianeşte a împreuna, şi arieneşte a despărţi, cea întâi adică cu faţa, iar cea a doua, cu firile. Şi iarăşi, că răul în amândouă este de-o potrivă, măcar deşi se află în cele potrivnice. Şi socoteala lui Savelie introduce iudaismul, după sfinţitul Fotie, iar cea a lui Arie, bagă elinismu? Pentru ce dar cei ce sunt deopotrivă după eresuri, nu s-au primit deopotrivă de către sobor? Arătat este, că arienii, şi macedonieni se botezau fără schimbare, ca şi dreptslăvitorii, în trei afundări, şi în trei scoateri, şi în trei chemări ale Sfintei Treimi, fără a schimba nici felul chemărilor nici materia apei (că măcar deşi arianul Ualie a pus lege ca botezul să se facă întru o afundare, precum zice Dositei la Dodecavivlion foaia 86 însă legea aceasta nu s-a ascultat, nici s-a întărit, ci a rămas nelucrătoare la arieni. Fiindcă nici pomenire de aceasta cât de puţin canonul nu face, întru cele ce pomeneşte botezul ereticilor, nici Zonara, sau Valsamon, sau Aristin, sau Anonimul (cel nenumit). Tâlcuitorii canoanelor o zic aceasta. Şi măcar de au schimbat arianii şi chemările Botezului după Chedrino, şi după acestaşi Dositei, zicând în numele Tatălui celui mai mare, şi al Fiului celui mai mic, şi al Sfântului Duh celui şi mai mic; Dar nu au făcut schimbarea aceasta înaintea soborului al 2-lea ci în urmă, precum acestaşi Dositei zice). Iar evnomianii schimbând chipul materiei Botezului, numai într-o afundare se botezau; precum însăşi cuvintele ce le are canonul arată anume: „Că pe evnomiani, zice, care întru o afundare se botează şi cel precum şi savelianii chipul materiei botezului, adică pe cele trei chemări stricându-le, învăţa, că Tatăl, şi Fiul, şi Duhul sunt o faţă. Iar cum că se boteza după chipul Botezului Bisericii ereticii aceia al cărora Botez soborul l-a primit, martor este şi Zonara tâlcuitorului canoanelor. Că citind canonul al 7-lea al soborului 2 acestea zice anume: „Nu se botează dar de al doilea aceştia, căci despre Sfântul Botez la nimic se osebesc de noi, ci întocmai ca şi creştinii, se botează”. Şi cum că dimpotrivă, nu după forma Botezului Bisericii, se botezau ereticii aceia, al cărora botez nu l-au primit, martor este iarăşi acestaşi Zonara zicând: „Aceştia dar, şi toţi ceilalţi eretici a se boteza Sfinţii Părinţi au legiuit. Că ori nu s-au norocit de dumnezeiescul Botez, sau norocindu-se, nu drept nici după chipul dreptslăvitoarei Biserici, s-au norocit de el”. Deci pentru că

ereticii aceea păzeau chipul apostolescului Botez, canoanele acelor două soboare, i-au primit ca botezați. Şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentru iconomie, precum am zis. Că de le-ar fi lipsit iconomia, negreşit nu ar fi stătut împotriva apostoleştilor canoane, care poruncesc dimpotrivă, adică să nu primim botezul ereticilor. Toată teoria, care până acum o am făcut aici, nu este aici de prisos, mai ales este şi prea de nevoie, de obşte adică pentru toată vremea, iar mai ales pentru ziua de astăzi, pentru gâlceava cea mare, şi prigonirea cea multă, ce se face pentru botezul latinilor, nu numai între noi şi latini, ci şi între noi, şi între cei de o cugetare cu latinii. Deci urmând celor zise fiindcă locul apostolescului canon o cere, zicem că botezul latinilor este minciunonumit botez. Şi pentru aceasta, nici după cuvântul amărunțimei este primit, nici după cuvântul iconomiei. Nu este primit după cuvântul amărunțimei, întâi pentru că sunt eretici. Şi cum că latinii sunt eretici, nici o trebuință este acum să arătăm vreo dovadă. Că însuşi aceasta, că avem atâta ură şi atât întoarcere, iată atâtea veacuri despre dânşii, este arătată dovadă, căci ca pe nişte eretici îi urâm, adică precum şi pe arieni, sau pe savelieni, sau pe macedonienii cei luptători de Duh. Dar de ar pofti cineva a înțelege şi din cărți eresurile lor, acestea le va afla toate, în cărțile preasfântului patriarh al Ierusalimului Chir Dositei biciul papistaşilor, cu prea înțeleptele lor surpări. Însă în destulă ştiință poate să ia şi din cărticica înțeleptului Miniat cea numită piatra smintelii. Ajungă însă câte despre dânşii Sfântul Marcu al Efesului (în adunarea 25 cea în Florenția) de față a zis aşa: Noi pentru nimic alta ne-am dezbinat de latini, decât pentru că sunt, nu numai shismatici, ci şi eretici, pentru aceasta nici se cuvine măcar a ne uni cu dânşii. Încă şi marele eclesiarh Silvestru zicea (cart 9 cap 5): „Osebirea latinilor, este eres, şi aşa o au avut cei mai-nainte de noi. Deci mărturisit fiind, că latinii sunt prea vechi eretici, mai întâi îndată din aceasta sunt nebotezați, după marele Vasilie de mai sus şi după Chiprian şi Firmilian sfințiții cei mai-nainte de el; pentru că mireni făcându-se ei, fiindcă s-au rupt din dreptslăvitoarea Biserică, nu mai au cu sineşi pe darul Sfântului Duh, prin care dreptslăvitorii ierei săvârşesc Tainele. Aceasta este o dovadă, care este atât de mare şi ne împotrivă zisă, cât sunt mari, şi cărora nu li se poate zice împotrivă, şi canoanele marelui Vasilie, şi ale Ieromartirului Ciprian, fiindcă au luat, şi mai ales au întărire de la Sfântul a toată lumea al 6-lea sobor. Al doilea latinii sunt nebotezați, pentru că nu păzesc cele trei afundări la cel ce se botează, precum din început au primit de la Sfinții Apostoli dreptslăvitoarea Biserică. Latinii cei mai-dinainte mai întâi stricând apostolescul Botez, cu pravățul şi cu nădejdea întoarcerii acelora şi a cunoştinței, pentru ca să nu se facă fiară mai sălbatică asupra Bisericii, fiindcă era mulțime prea multă, şi puternici întru lucrările cele din afară. Şi au nimerit pravățul acesta şi nădejdea. Pentru că cu iconomia aceasta şi mai blânzi s-au făcut aceia către cei dreptslăvitori, şi atâția s-au întors la buna cinstire, încât, în puțin, ori desăvârşit au lipsit, ori prea puțini au rămas. Deci şi cei mai-nainte de noi asemenea au iconomisit, şi au primit botezul latinilor, mai ales după chipul cel al doilea. Pentru că papismosul atunci era îndricul său, şi toate puterile împăraților Europei le avea în mâinile sale, iar împărăția noastră îşi da duhul. Drept aceea de nevoie era, că de nu s-ar fi făcut iconomia aceasta, papa, ar fi ridicat neamurile cele apuseneşti asupra celor răsăriteneşti, şi ar fi robit, şi ar fi ucis, şi alte nenumărate răutăți le-ar fi făcut. Dar acum când relele cele de acest fel nu ni le pot face, fiindcă au pus asupra noastră dumnezeiască pronie, acest fel de păzitori care şi însăşi trufaşilor acelora desăvârşit le-au smerit sprânceana. Acum zic, când nimic asupra noastră poate turbarea papismosului, ce mai trebuie iconomie? Că iconomia are măsuri şi hotare, şi nu este veşnică şi nehotărâtă. Pentru aceasta şi Teofilact al Bulgariei zice: „cel ce face ceva după iconomie, nu chiar ca un lucru bun, face aceasta: Ci ca un lucru trebuincios la o vreme (tâlcuirea la cap 5 stih 11 către Galateni). În destul am iconomisit, zice Teologul Grigorie în lauda cea către Atanasie: „Nici (socoteala) cea străină primindu-o, nici pe a noastră stricându-o, care cu adevărat ar fi rea iconomie. Aşa zic şi eu. Cu adevărat întrebuințau turnare, adică puțină apă pe creştetul copilului turnând. Care încă şi acum pe la oarecare locuri se lucrează. Iar cei mai mulți cu o legătură de peri de porc, de trei ori aruncă puține picături de apă pe fruntea pruncului. Iar între alte locuri, precum au vestit nouă de acolo întorcându-se la noi oarecine, că puțin bumbac (care fieştecine poate şti câtă apă au ridicat bumbacul) zice, împlântându-l în apă, ung cu acela pe copil, şi aşa îl botează. Deci, nebotezați sunt latinii, pentru că nu fac cele trei afundări şi scoateri, după apostoleasca predanisire. Pentru aceste trei afundări, cât sunt de nevoie şi de neapărate, spre deplinirea Botezului, nu zicem. Cel ce pofteşte, cetească, ci după toată nevoia, cetească cartea prea mult

poruncim ca să se caterisească. Fiindcă ce conglăsuire are Hristos cu diavolul? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Căci cei ce primesc cele de către eretici, sau şi ei au aceleaşi socoteli ale acelora, sau cel puţin nu au osârdie spre a-i scoate pe dânşii din cacodoxia lor. Că cei ce binevoiesc (adică se învoiesc) la slujbele acelora, cum pot a-i mustra pe ei ca să lepede eresul lor cel cacodox şi rătăcit.

CANONUL 47

Episcopul, sau prezbiterul pe cel ce are Botez după adevăr, de-l va boteza din început, sau pe cel spurcat de către cei necinstitori de Dumnezeu, de nu îl va boteza, să se caterisească. Ca unul ce-şi bate joc de Crucea, şi de moartea Domnului, şi nu osebeşte pe ierei de către minciunoierei.

(Apostolic, can. 46, 68; Sinod 2 can. 7; Sinod 6, can. 95, 84; Calcedon, can. 1; Cartagina, can. 8, 35, 57; Vasilie, can. 1, 20, 47)

TÂLCUIRE

Un Botez este predanisit nouă dreptslăvitorilor creştini atât de Domnul nostru, cât şi de dumnezeieştii Apostoli, şi Sfinţii Părinţi. Fiindcă una au stătut şi Crucea şi moartea Domnului, întru a cărora închipuire se face Botezul. Pentru aceasta apostolescul canonul acesta rânduieşte, că, oricare episcop, sau prezbiter, ar boteza de al doilea din

---

învăţatului, şi preaînţeleptului Evstratie Arghentios. Ci şi noi la apostolescul canonul al 50-lea vom zice, câtă trebuinţă de acum cere. Iar dacă oarecare dintre însuşi latinii şi dintre cei ce cugetă latineşte, ar propune cele trei chemări ale Sfintei Treimi, nu trebuie a se face că au uitat cele ce au auzit mai sus de la Sfinţitul Firmilian, şi de la marele Atanasie; cum că sunt adică nelucrătoare dumnezeieştile numele acelea din gura ereticilor scoţându-se. Pentru că de nu ar fi aceasta, negreşit ar trebui să credem, că şi babornițile fac minuni, fiindcă descântă cu dumnezeieştile nume; deci când latinii, şi ca nişte eretici botez nu pot da, pentru că au pierdut darul cel începător desăvârşirii, şi pe lângă aceasta, au răsturnat şi apostolescul Botezul acelor trei afundări. Deci, zic, cei ce primesc stropirea latinilor, socotească ce au să răspundă, la stăpânirea acestui apostolesc canon, încă şi la a celui după acesta adică al 47-lea! Ştiu ce propun nenumiţii apărători ai latinescului minciunobotez. Că propun că obişnuia Biserica noastră a-i primi cu ungerea Sfântului Mir pe cei ce din latini se întorceau. Şi că se află şi oarecare rânduială tipărită, care arată în ce chip să-i primim. Şi către acestea chiar şi cu dreptate răspundem acestea. Cum că ajunge că mărturiseşti, că cu Mir îi primeau; apoi, eretici sunt. Că pentru ce cu Mir dacă nu ereau eretici? Deci eretici fiind mărturisiţi, nu este de crezut, că dreptslăvitoarea şi apostoleasca Biserică, ar fi vrut cu dinadinsul să strice apostoleştile şi soborniceştile canoanele acestea, ce mai sus le-am însemnat. Ci precum se vede, şi precum de cuviinţă este a crede, că oarecare mare iconomie au vrut să întrebuinţeze pentru latini Biserica, având şi pilda pravăţului său, pe acel mare şi Sfânt al doilea de toată lumea sobor. Că au iconomisit soborul al 2-lea precum am zis, şi a primit botezul arianilor, şi al macedonienilor, rea iconomie este aceasta, când printr-însa, nici pe latini putem ai întoarce, şi noi călcăm scumpătatea sfinţitelor canoane, şi primim minciunobotezul ereticilor." Că a iconomisi se cuvine unde nu se face călcare de lege, zice dumnezeiescul Hrisostom. Iar cum că cu iconomie s-au făcut închipuirea aceea, dintru aceasta este arătat, că până atunci răsăritenii botezau pe apusenii cei ce se întorceau. Precum o mărturiseşte aceasta localnicul sobor cel din Laterano Romei; Care s-a făcut la anul de la Hristos 1215 că zice acesta în canonul 4 că răsăritenii nu liturghiseau, acolo, unde mai-nainte ar fi liturghisit apusean, de nu ar fi făcut mai-nainte Apă Sfântă, spre curăţire. Şi apoi zice, că răsăritenii al doilea boteza pe apusenii cei ce veneau la Biserica răsăritului, adică ca pe unii ce nu aveau Botez Sfânt şi apostolesc (dodecavivlion a lui Dositei foaia 8, 24). Deci, când până atunci, după mărturia a însuşi vrăjmaşilor, răsăritenii îi botezau, arătat este, că în urmă pentru mare iconomie au întrebuinţat chipul mirului, fiindcă nu folosea slăbiciunii cei mai de pe urmă a neamului nostru, să aţâţe mai mult mânia papismosului, şi cu aceasta încă, fiindcă atunci surpaseră şi stricaseră toate cele rău făcute în Florenţa, şi multă latinească mânie era pentru acestea. Drept aceea, şi după ce au trecut iconomia trebuie să-şi aibă locul lor amărunţimea şi apostoleştile canoane.

început şi de iznoavă, ca pe un desăvârşit nebotezat, pe cel ce cu adevărat sau botezat după aşezământul Domnului, şi al Apostolilor, şi al dumnezeieştilor Părinți, fără de schimbare, adică, precum se botează dreptslăvitorii creştini, unul ca acesta să se caterisească. De vreme ce cu acest al doilea de nou Botez, a doua oară răstigneşte şi pilduieşte pe Fiul lui Dumnezeu; Care lucru, zice Pavel, că este cu neputință. Şi îndoieşte moartea Domnului, pe care moarte mai mult nu-l stăpâneşte, după acestaşi Pavel.[80] Aşijderea şi oricare episcop, sau prezbiter nu ar boteza cu Botezul

---

[80] Deci nu zice drept Valsamon în tâlcuirea canonului 19 al soborului 1 sau şi alții asemenea cugetători cu Valsamon, cum că se cuvine a se boteza a doua oară aceia, care fiind mai-nainte botezați după dreapta credință, s-au făcut apoi eretici, şi după aceasta iarăşi s-au întors la dreptslăvitoarea credință. Aducând spre mărturie pe apostolescul canonul acesta, şi pe cel 19 al soborului 1 ce zice: că cei ce s-au făcut pavliani când vor năzui la sborniceasca Biserică se cade de iznoavă a se boteza. Nu zic aceştia drept pentru trei pricini: 1. pentru că, cu acest de al doilea Botez care ei îl vor, două botezuri băgă în sborniceasca Biserică: Care în Simbolul Credinței un Botez mărturiseşte, luând prilejul mărturisirii acesteia de la Pavel care zice, „Un Domn, o credință, un Botez" (Efeseni: 4,5). Şi cât după aceştia a doua oară răstignesc pe Fiul lui Dumnezeu cu a doua botezare, şi răstignire şi moartea Lui o îndoiesc, care lucru este prea păgânesc. „Că, zice, de bună voie păcătuind noi, numai rămâne jertfă pentru păcate. Adică Crucea, şi Botezul închipuitorul Crucii, după dumnezeiescul Hrisostom (voroava 20 către Evrei 6,6; 10,14,26) că cu o jertfă, zice, a îndeplinit întru veşnicie pe cei ce se sfințesc, şi, cu neputință este cei ce odată s-au luminat, apoi au căzut (adică în iudaism, şi de obşte în eres, după Hrisostom) iarăşi prin pocăință a se înnoi, a doua oară răstignind loruşi pe Fiul lui Dumnezeu". 2. Că apostolescul canonul acesta, pe care spre mărturia socotelii lor îl aduc, nu zice pentru dreptslăvitorii cei mai-nainte botezați, ci pe cei ce din naştere sunt eretici, şi de dânşii spurcați, apoi venind la dreapta slăvire. Drept aceea şi nu zice de al doilea să-i botezăm, ca pe unii ce mai-nainte au fost botezați, ci să-i botezăm (că de nu va boteza zice) ca pe unii ce niciodată ar fi fost botezați după dreapta slăvire. Iar canonul 19 al soborului 1 zicând de iznoavă să se boteze cei ce s-au făcut pavliani, (pavlianiți numeşte pe cei ce din naştere au eresul lui Pavel Samosateului), şi nu pe cei ce în urmă s-au făcut aşa (deşi ceva de acest fel se vede că însemnează zicerea pavlianicesc) fiindcă soborul 6 în canonul 95 al lui, aducându-şi aminte de însuşi canonul acesta al soborului 1 la zicerea, pe cei ce s-au făcut pavliani o au schimbat întru zicerea, pavlianişti, asemenea adică cu donatişti, şi montanisti, care nume arată mai mult eresul cel din naştere, şi nu pe cel în urmă făcut. Precum şi însuşi Valsamon acesta, dar şi Zonara, după înțelegerea aceasta tâlcuieşte canonul, precum vom vedea în tâlcuirea aceluia, iar deşi canonul acesta a întrebuințat zicerea lui Anavantizo, care arată că, a doua oară Botez, ci o a întrebuințat nu chiar, ci cu rea întrebuințare. Pomenind adică Botezul nostru către botezul ereticului Pavel. Precum şi marele Vasilie în canonul 47 această zicere o au întrebuințat a anavaptismosului, nu că doar era adevărat Botez acela, ci precum ereticii aceia îl numeau. Precum şi Pavel Apostolul a zis dumnezei şi domni pe dumnezeii elinilor; Nu că doar erau adevărați dumnezei, ci precum aceea îi numeau (I Corinteni: 8). Şi al 3-lea că: „De ar fi fost iertat a se boteza iarăşi creştinii cei ce se fac eretici, sau că se leapădă de credință, pentru ce însuşi soborul 1 în canonul 11 şi 12 al său rânduieşte, că cei ce s-au lepădat de credință în vremea goanei, să facă atâția ani ascultând (din afară de Biserică rugile) şi atâția ani căzând (înaintea uşilor Bisericii şi cerând iertare de la cei ce ieşeau din Biserică în vremea ce ar fi fost cu putință să-i boteze a doua oară, şi aşa, şi pe dânşii să-i curățească de lepădare, şi soborul să scape de atâtea osteneli şi griji ale sufleteştii îndreptării acestora?" Pentru acestea dar pricini, ne este iertat a boteza cineva a doua oară pe cel cu adevărat botezat, după acest apostolicesc canon 47 şi după cel 57 al Cartaginei deşi de eretici s-au spurcat. Fiindcă rămâne Botezul cel dintâi. Că darurile lui Dumnezeu sunt necăite. Pentru aceasta şi canonul 35 al soborului din Cartagina nu iartă a se boteza de al doilea clericii cei caterisiți pentru vinovății, şi aşa iarăşi să se ridice la treapta ierosirii. Ci se curățeşte cineva de spurcăciunea eresului, cu anatematisirea aceluiaşi eres cu pocăință vrednică de cuvânt, şi rânduiala curățitoarelor rugăciuni al patriarhului Metodie, pe care Biserica le citeşte asupra celor ce s-au lepădat de credință, şi în sfârşit cu pecetea Sfântului Mir. Iar după cuviincioasa cercare, şi după canonul rânduit de duhovnicescul părinte, şi cu trupul şi sângele Domnului „Că sângele

soborniceştii şi dreptslăvitoarei Biserici pe cel spurcat, adică pe cel botezat de către necinstitorii de Dumnezeu, adică de eretici, să se caterisească. Fiindcă batjocoreşte Crucea, şi moartea Domnului, rău şi cu greşeală socotind, că spurcatul şi pângăritul botezul ereticilor, este în închipuirea Crucii şi a morţii Domnului, care nu este, şi pentru aceasta îl primeşte pe el, şi îl are asemenea cu Botezul dreptslăvitorilor. Şi pe lângă acestea, fiindcă nu osebeşte pe adevăraţii iereii dreptslăvitorilor, din mincinoşii iereii ereticilor. Ce deopotrivă pe amândoi ca pe nişte adevăraţi îi primeşte. Că nici urâtul botez al ereticilor face creştini adevăraţi pe cei ce întru dânsul se botează, nici hirotonia lor face adevăraţi ierei pe cei ce se hirotonisesc de dânşii, după apostolescul canon 68. Însă însemnează că, precum am zis, întru închipuirea Crucii şi a morţii Domnului se face Sfântul Botez. Că zice Pavel: „Câţi în Hristos ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat. Şi împreună cu dânsul dar ne-am îngropat prin Botez întru moarte" (Romani: 6,3) şi, împreună sădiţi ne-am făcut, cu asemănarea morţii Lui. Dar şi Crucea Botez s-a numit de către Domnul, după Hrisostom, care zice: „Botezul, cu care Eu mă Botez, vă veţi boteza" (Matei: 20;22,23). Şi iarăşi „Cu Botez am a mă boteza, şi cum mă strâmtorez, până ce se va sfârşi"! (Luca: 12,50)

CANONUL 48

Dacă vreun mirean pe a sa muiere lepădându-o pe alta va lua, sau pe cea de altul lepădată, să se afurisească.[81]

---

lui Hristos zice, ne curăţeşte pe noi de tot păcatul" (I Ioan: 1,7). Iar copiii agarenilor care se botează cu Botezul nostru, nu cu socoteala binecinstitoare, ci pentru ca să nu se facă trupurilor lor bolnăvicioase sau puturoase, soborniceşte s-a hotărât în vremea patriarhului Luca a se boteza al doilea, de ar voi să vină la credinţa noastră. Fiindcă la botezul lor, nu au fost unită credinţa păgânilor născătorilor lor. Asemenea se cade a se boteza şi cei ce ar fi botezaţi de ne ierosit, formăluit însă cu minciună, că este iereu. Pe lângă aceştia şi aceia ce s-ar fi botezat de om lumesc în vreme de primejdie, de nu ar muri ci ar trăi după aceasta. Fiindcă după apostolescul acest 47 singuri episcopii, şi prezbiterii au voie a boteza, şi nu lumenii. După 1 canon al lui Vasilie, ce zice, pe cei de către lumeni botezaţi îi botezăm. Că ceea ce se face în vreme de primejdie, şi după întâmplare, nu este lege în Biserică, după al 17 al celui 1 şi al 2-lea. Acestuiaşi zice şi Valsamon şi Vlastar. Se cade însă să adăugăm şi aceasta într-această subînsemnare, că după al 80-lea al Cartaginei 84 al soborului 6 se cade a se boteza şi copii aceia care nici însuşi ştiu de s-au botezat, pentru nevrâsnicia lor, nici alţii martori se aflã adeverind, că s-au botezat. Vezi şi subînsemnarea celui 24 al Postnicului, pentru pruncul cel în primejdie botezat nu de iereu, că adică de va trăi, să se boteze de iereu. Fiindcă şi Dionisie al Alexandriei pe un iudeu botezat de un mirean în vreme de boală ce îngrozea moartea, l-a botezat pe el din început după ce s-a însănătoşit. Precum se istoriseşte în tomul 11 foaia 188 al Vizantidei. Adăugăm însă aicea că dacă lumeanul poate a-i boteza în vreme de primejdie, poate după urmare şi a-i mirui, şi a-i împărtăşi (şi vezi subîsemnarea canonului 58 al soborului 6) este însă socotinţă unora, că pruncii de mireni în primejdii botezaţi, se cade a se pomeni de vor muri împreună cu cei dreptslăvitori ca unii ce sunt întru nădejde de a dobândi dumnezeiasca milă. Iar cei nu în primejdii botezaţi de mireni şi neierosit ci făţărnicit iereu, aceştia murind să nu se pomenească, că nebotezaţi sunt. Însemnează însă că pe latini nu-i zică că a doua oară îi botezăm, ci că îi botezăm. Fiindcă botezul lor minţeşte numele său. Şi cu totul nu este botez, ci o singură „goală stropire."

[81] Scumpătatea adică, şi hotărârea Domnului întocmai vrea ca nici bărbatul să-şi despartă pe muierea sa, nici muierea pe bărbatul său. Că întocmai Domnul şi pentru bărbat, şi pentru muiere a zis: „Oricare ş-ar lăsa pe muierea sa, şi va lua pe-a altuia, preacurveşte" (Marcu: 10,11), fără să adauge afară de cuvânt de curvie, sau la bărbat numai, sau la muiere numai. Ci a lăsat aceasta să o înţelegem noi cu neosebire la amândoi. Iar obiceiul Bisericii, bărbatului adică îi dă stăpânire a se despărţi de muierea sa, aflându-o curvind, sau preacurvind; iar muierea să nu se despartă de bărbatul său măcar de l-ar găsi curvind, sau preacurvind. Iar de s-ar despărţi pentru cuvântul curviei sau al precurviei, şi el nerăbdând s-ar însura cu a doua muiere, muierea cea dintâi ce s-a despărţit de el, are păcatul despărţirii acesteia, iar bărbatul

este vrednic de iertare, pentru că s-a însurat a doua oară, şi muierea lui cea a doua nu se osândeşte de preacurvă. Acest obicei, ce a încăput în Biserică din romaniceasca şi politiceasca lege, nu-l primeşte Teologul Grigorie că zice (în cuvântul cel la zicerea Evangheliei, când a sfârşit Iisus cuvintele acestea): „Pe cei mai mulți şi de obşte mireni oameni îi văd greşit înțelegând pentru întreaga înțelepciune. Şi legea ce o au despre aceasta o văd nepotrivită. Căci pentru care pricină legea aceasta pe muiere o pedepseşte, de va curvi, iar bărbatului îi dă voie să curvească? Şi muierea de va vicleni patul bărbatului, se judecă de preacurvă, iar bărbatul având muierea sa, de va curvi cu alte muieri, este nevinovat"? Eu nu primesc legiuirea aceasta, nu laud obiceiul; bărbați au fost cei ce au făcut legea aceasta, şi pentru aceasta numai împotriva femeilor au legiuit. Fiindcă însuşi ei legiuitorii ai politiceştii legi acesteia, taților adică au legiuit a fi fiii supuşi, iar partea cea mai slabă, adică pe maică femeie neputincioasă fiind o au lăsat fără purtarea de grijă, ne legiuind a fi fiii şi acesteia supuşi. Iar Dumnezeu nu a legiuit aşa, ci zice: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe maica ta, care este poruncă întâia întru făgăduințe, ca să-ți fie ție bine" (Matei: 15,4; Marcu: 7,10; II Lege: 5,16 Ieşire: 10,12) şi cel ce grăieşte rău asupra tatălui său sau asupra maicii sale, cu moarte să se omoare. Deopotrivă şi către tatăl şi către maică, şi ascultarea o a cinstit, şi ocara o a pedepsit. Şi blagoslovenia tatălui întăreşte casele fiilor, iar blestemul maicii dezrădăcinează temeliile. Vedeți potrivire de legiuiri? Unul este făcătorul şi al bărbatului şi al muierii. Un pământ sunt amândoi. O Lege amândoura, o înviere. Întocmai şi din bărbat şi din femeie ne-am născut. Şi cu o datorie sunt datori fii către amândoi născătorii. Cum dar tu legiuitor bărbat ceri întreagă înțelepciune de la femeie, şi tu nu o păzeşti? Cum ceri ceea ce nu dai? Cum având trup asemenea cu al femeii, nu legiuieşti asemenea? Iar de socoteşti relele cele din vremea călcării de poruncă, a păcătuit Eva? Dar a păcătuit şi Adam. Pe amândoi i-a amăgit şarpele, şi nici femeia s-a aflat mai neputincioasă întru a se amăgi, nici bărbatul mai tare spre a nu se amăgi. Iar de socoteşti bunătățile cele din a doua facere, să ştii că Hristos pe amândoi i-a mântuit cu pătimirile sale, s-a făcut trup pentru bărbat, dar şi pentru femeie. A murit pentru bărbat, dar şi femeia cu moartea Lui se mântuieşte. Poate socoteşti că a cinstit pe bărbat pentru că s-a născut din sămânța lui David? Ci şi din Fecioară născându-se a cinstit pe femeie. Vor fi zice, amândoi un trup, şi trupul cel unul dar trebuie să aibă asemănare. Iar Pavel şi bărbatului îi legiuieşte întreaga înțelepciune. Cu care chip? „Taina aceasta, zice, mare este, iar eu zic de Hristos, şi de Biserică" (Efeseni: 5,32). Bine este femeia a se ruşina de Hristos, prin ruşinarea care arată către bărbatul său; bine este şi bărbatul a nu necinsti Biserica lui Hristos, prin necinstea ce face muierii sale, curvind cu alta. Asemenea însă şi Hrisostom însăşi aceasta o mărturiseşte întru a cincea voroavă a cei 1 către Tesaloniceni: Rogu-mă, zice, să ne păzim de păcatul acesta. Pentru că precum noi bărbați pedepsim pe muierile noastre, când îşi vând cinstea lor la alții, aşa şi pe noi ne pedepsesc, de nu legile romanilor, ci Dumnezeu, când vindem cinstea muierilor noastre, curvind cu altele. Fiindcă şi aceasta, adică păcatul bărbaților cu alta, preacurvie este. Că preacurvie este nu numai a preacurvi cu altul muierea cea măritată, ci şi bărbatul cel însurat preacurvind cu alta. Ia aminte cu deamăruntul la aceasta ce-ți zic: nu este preacurvie aceasta numai a păcătui bărbații cei însurați cu străină muiere măritată, ci şi aceasta a păcătui cu muiere nemăritată, şi aceasta întocmai este preacurvie. Pentru că, deşi muierea aceea cu care ar păcătui nu este legată cu bărbat, dar cel ce păcătuieşte este legat cu muiere. Şi pentru aceasta ai călcat legea, şi ai nedreptățit pe însuşi trupul tău. Că pentru ce tu pedepseşti pe muierea ta, măcar şi cu bărbat slobod de ar curvi? Negreşit pentru că este preacurvie, măcar şi cel ce a curvit cu dânsa nu are muiere, ci pentru că muierea ta este legată cu bărbat (cu tine adică). Deci şi tu, fiindcă eşti legat cu muierea când vei curvi cu muiere slobodă, asemenea preacurvie este şi curvia ta aceasta. Cel ce va lăsa, zice Domnul, pe muierea sa fără cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească. Şi cel ce ia pe cea lăsată, preacurveşte (Matei: 5,32; 19,7). Şi de este aceasta aşa, au nu preacurveşte cu mult mai vârtos cel ce având muierea sa, păcătuieşte cu muiere slobodă? Cu adevărat fiecăruia este arătat. Şi nu numai Grigorie, şi Hrisostom, ci şi însuşi Vasilie nu suferă a urma obiceiul acesta, care surpă porunca cea predanisită de Dumnezeu, atât întru alte părți, cât şi întru a douăsprezecea hotărâre a iticalelor sale. Zice însă şi în canonul său 35 că, când va lăsa muierea pe bărbatul său, se cuvine să cercetăm pentru ce pricină l-a lăsat, şi de se va vedea că muierea fără cuvânt şi fără pricină l-a lăsat, bărbatul să fie vrednic de iertare, iar muierea de canon de certare, ca una ce s-a făcut pricină răului. Iar pricină binecuvântată de despărțire

între bărbat şi între muiere alta vreuna nu este, decât curvia, sau preacurvia bărbatului şi a muierii. Ci şi nearaoa 117 a lui Iustinian ce este în cartea 28 a Vasilicalelor titlul 7 rânduieşte, că de are bărbatul altă muiere, ori în cetatea ce se află, ori în casa sa, şi păcătuieşte cu dânsa, iar muierea lui cea legiuită i-ar zice depărteză-te de aceia, şi el nu voieşte a se depărta, se dă voie a se dezlega nunta pentru râvnirea muierii lui celei legiuite. Din care râvnirea aceasta, unele femei mănâncă otravă şi se omoară, altele îşi pierd minţile, altele se aruncă în prăpastie, altele alte preanecuvioase fac. Precum pilde ca acestea urmează în toate zilele mai în fiecare cetate şi ostrov şi sat, pentru că, precum mânia bărbatului este plină de râvnă pentru muierea lui care a preacurvit, precum zice Solomon (Pilde: 6,34) şi nu va cruţa în ziua judecăţii. Nu va schimba vrajba cu nici o plată de izbăvire, nici se va dezlega mânia lui pentru multe daruri. Cu asemenea chip (ca să nu zic şi mai mult) plină de râvnă este şi mânia, adică inima muierii întru bărbatul său care curveşte. Însă însemnează că, măcar deşi Domnul a iertat a se despărţi bărbaţii de muierile lor pentru cuvântul curviei, adică al preacurviei, arhiereii însă nu se cuvine a le da voie de a se şi însoţi ei cu alte feţe. Ci să-i lase aşa osebiţi în îndelungată vreme, până ce partea cea vinovată se va căi, şi va cădea smerindu-se către partea nevinovată, şi va făgădui de aici înainte să-i păzească cinstea, şi aşa iarăşi să se unească. Pentru că şi Domnul n-a iertat a se despărţi aşa prost pentru singură preacurvia, ci chiar şi după întâiul cuvânt pentru râvna, care urmează din o preacurvie ca aceasta, şi pentru uciderea ce poate urma din râvna aceasta. Iar după al doilea cuvânt, şi pentru amestecarea şi stricarea neamurilor care urmează din această preacurvie, precum zice Teologul Grigorie. Drept aceea după zisa lui Zonara în tâlcuirea canonului 9 şi 21 ale marelui Vasilie, nu este silit bărbatul, dacă nu voieşte, spre a o avea pe preacurvă muierea sa, ci de va voi, fără a greşi o are pe ea, şi împreună locuieşte cu ea. Şi ce zic fără a greşi! Lăudat şi preaînţelept este bărbatul acela, care însuşi va primi iarăşi pe muierea sa, şi după ce a curvit (însă cu făgăduinţă a nu mai greşi) pentru două pricini. Mai întâi pentru dragostea şi milostivirea ce arată către trupul său, zic adică către muierea sa, urmând Însuşi Stăpânului a toate Dumnezeu, care şi preacurvă fiind mai-nainte firea omenească, şi curvind cu idolii, a primit a o face mireasă a Sa, prin întrupeasca iconomie, şi a o mântui prin pocăinţă şi prin unirea cea cu Sine. Şi precum însuşire este a unui bărbat înţelept că rănindu-se vreun mădular, să nu-l taie de la sine, ci să se silească a-l vindeca, aşa de înţelept bărbat însuşire este, că greşind mădularul său, adică muierea, să nu o despartă, ci mai vârtos să se silească a o îndrepta prin pocăinţă şi întoarcere. Şi al doilea, pentru că necurăţia cea de acest fel urmată între bărbat şi între muiere, după depărtarea lui Dumnezeu, şi din pricina păcatelor lor mai dinainte a urmat (şi cercetează-şi fiecare fiinţa sa, şi va găsi cuvântul nostru adevărat). Drept aceea amândouă părţile se cuvine a suferi unul pe altul, şi nu a se despărţi. Că dacă Apostolul zice bărbatul credincios se cuvine a locui împreună cu necredincioasa femeie, şi altminteri, femeia credincioasă, cu bărbatul necredincios, pentru nădejdea mântuirii amândoura, „Că ce ştii, bărbate, de vei mântui pe femeie, şi ce ştii femeie, de-ţi vei mântui bărbatul?" (I Corinteni: 7,16). Cu cât mai vârtos se cuvine împreună a locui, şi a nu se despărţi unul de altul, măcar şi curvie de ar urma, de vreme ce nu-i desparte nici păgânătatea cea mai rea decât toate păcatele? Şi acestea ce am zis pentru bărbat, se înţelege asemenea şi pentru femeie. Iar de zice Parimiastul „Bărbatul ce-şi ţine pe muiere preacurvă este fără de minte şi necredincios" (Pilde: 18,23). Zicerea aceasta este a asprimii şi a nemilostivirii legii celei vechi, şi nu a blândeţii şi a bunătăţii legii celei bune a Evangheliei. Iar mai vârtos şi însuşi Scriptura cea veche, cu gura proorocului Maleahi zice „Pe femeia tinereţii tale să nu o lepezi, ci dacă urându-o o vei depărta, păgânătatea va acoperi gândurile tale, zice Domnul Atotţiitorul" (Maleahi: 2,15,16). Iar dacă până în sfârşit, nu este chip, nici vreo meşteşugire, a se uni de aici înainte bărbatul şi femeia, partea cea nevinovată de mare nevoie poate a doua oară a se căsători, dar nu cândva şi partea aceea ce a curvit, şi s-a făcut pricinuitoare acestei despărţiri. Că în loc de cântările şi lumeştile nunţii a doua, se cade mai mult a se tângui şi a plânge pentru păcatul său, şi în întunericul întristării, şi a văduvei celei vii a se afla că, pe care Dumnezeu i-a împreunat ea i-a despărţit. Ce zic? Şi pagubă din averile sale se cade să sufere partea aceea, care s-a făcut pricină despărţirii, precum legile împărăteşti poruncesc, după Hrisostom (cuvânt la zicere, femeia s-a legat cu lege şi celelalte). Iar a nu se căsători a doua oară partea ce a preacurvit dintre amândouă, se încheie din nearaua 38 a lui Leon. Că porunceşte aceasta, că bărbatul muierii celei ce a preacurvit, să ia zestrea ei, iar pe preacurva să se bage în mănăstire, şi să fie silită şi nevrând a se călugări. Iar câte lucruri are

(Sinod 6, can. 87; Ancira, can. 20; Cartagina, can. 113; Vasilie, can. 9, 21, 35, 77)

TÂLCUIRE

Fiindcă şi Domnul a poruncit în Evanghelie, că oricare îşi va lăsa muierea sa, fără cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească (Matei: 5,32; 19,7). Şi oricare va lua pe cea lăsată, preacurveşte. Pentru aceasta şi dumnezeieştii Apostoli urmând rânduirii Domnului, zic întru acest canon al lor: oricare mirean îşi va despărți muierea sa fără cuvânt de curvie, adică de preacurvie (că evanghelistul în loc de preacurvie aici, curvie a înțeles, şi vezi despre aceasta canonul al 4-lea al Sfântului Grigorie Nissa) şi va lua pe alta slobodă de nuntă, să se afurisească, aşijderea să se afurisească, şi dacă, după ce se va despărți de muierea sa fără de cuvânt de curvie, va lua pe altă muiere despărțită fiind şi aceea de bărbatul său, fără cuvânt de curvie, adică de preacurvie. Acestea însă ce le-am zis pentru bărbat, trebuie a se înțelege şi pentru muierea aceea, ce-şi va lăsa pe bărbatul său, fără cuvânt de curvie, şi va lua pe altul. Iar oricare bărbat, sau muiere,

---

mai multe decât zestrea sa, să le împartă copiii săi şi mănăstirea sa. Sau de nu va fi având copii, să le ia născătorii şi rudele sale. Iar nearaoa 117 a lui Iustinian porunceşte că, dacă bărbatul muierii celei ce pentru preacurvie se păzeşte în mănăstire, va muri în vremea a doi ani, mai-nainte de a o lua iar, ea să se călugărească (şi să nu se căsătorească a doua oară adică). Iar cum că este iertat a-şi lua bărbatul iarăşi pe muierea sa ce a preacurvit, sunt martori, despre o parte Armenpolul (cartea a 6-ea titlul 2) iar despre altă parte sfințitul Fotie (cap 2 titlul 1) zicând: nearaoa 134 a lui Iustinian (pusă în cartea 28 a Vasilicalelor, după Valsamon) rânduieşte că, poate bărbatul a lua iarăşi pe muierea sa ce a preacurvit în vremea a doi ani, după ce a preacurvit, şi s-a osândit a se băga în mănăstire pentru preacurvie, şi a locui împreună cu ea are toată stăpânirea şi voia, fără a se teme cât de puțin de vreo primejdie pentru aceasta, şi fără a se vătăma nunta de făcutul păcat de despărțire. Aceasta şi marele Vasilie sfătuind îndeamnă să se milostivească bărbatul dacă se va pocăi şi se va îndrepta muierea sa, şi să o ia iarăşi, ca pe un mădular al său. Dar şi canonul 93 al soborului 6 iartă, de va voi ostaşul să-şi ia iarăşi pe femeia sa, măcar de ar fi luat-o altul, pentru îndelungata lui înstrăinare. Asemenea şi canonul 8 al celui din Neocezareea se vede că iartă pe preotul, de va voi, a viețui împreună cu muierea sa ce ar fi păcătuit, însă să se caterisească. Însemnează însă, că nu poate fieştecine a porni pâră pentru preacurvie, ci numai cinci fețe rânduite, şi acestea să fie prea de aproape ale muierii. Adică tată, frate, unchi de pe tată, şi unchi de pe maică; Iar mai cu deosebire şi mai mult decât toți bărbatul ei. Însă până nu se dezleagă nunta, altcineva nu se iartă a porni acest fel de pâră, decât singur bărbatul muierii, prin cinci martori, mărturisind ei în frica lui Dumnezeu, că, o a văzut fățiş preacurvind. Şi se porneşte pâra cea pentru preacurvie în curgere de cinci ani, şi nu în mai mulți (Armenopul cartea 1 titlul 3). Pe lângă toate acesta însă se cuvine a se şti de toți, că legile politiceşti şi împărăteşti niciodată iartă bărbaților a-şi omorî muierile, chiar de le-ar şi prinde preacurvind. Pentru aceasta prea rău fac cei ce omoară, sau pe femeile lor, sau pe surori, şi pe fete şi pe rudenii, pentru că au curvit sau au preacurvit. Deci fiindcă din toate acestea ce am zis se înțelege că, nu se cuvine a se despărți bărbatul de femeie, sau femeia de bărbat, pentru aceasta este de nevoie a suferi o parte pe alta, după Teologul Grigorie. Şi atât femeia se cade a suferi pe bărbat, măcar de o ocăreşte, măcar de o bate, măcar de cheltuieşte zestrea ei, sau altceva de-i face, cât şi bărbatul pe femeie, măcar deşi se îndrăceşte, după canonul 4 al lui Timotei, măcar alte metehne de ar pătimi, şi neputință de ar avea, după Hrisostom (în cuvântul la zicerea: muierea s-a legat cu lege şi celelalte) măcar deşi legile împărăteşti şi cele dinafară, pentru multe pricini iartă a se despărți bărbatul de muiere şi muierea de bărbat, dar Hrisostom (în acelaşi) împotrivindu-se lor zice, că nu are a ne judeca Dumnezeu după legile acestea, ci după legile cele ce însuşi le-a legiuit despre nuntă. „O singură pricină binecuvântată despărțire este cea rânduită de legi, după împărații Leon şi Constantin, când o parte vrăjmăşuieşte viața celeilalte (titlul 13 din alegerea legilor), se despart încă după dreptul cuvânt, când o față este drept slăvitoare, iar cealaltă ereticească, după canonul 72 al soborului 6". Când sunt rudenii din sânge, sau din cuscrie, după cel 54 al aceluiaşi; sau din Botez după cel 53 al aceluiaşi. Şi când stăpânul lor (adică de sunt robi) n-ar voi a se învoi la nunta lor, după cel 40, 41 şi 42 ale marelui Vasilie. Iar forma cărții de despărțire vezi-o la sfârşitul cărții.

despărțindu-se fără pricină binecuvântată, şi se vor căsători al doilea ca nişte preacurvari se cuvine a se canonisi şapte ani cu neîmpărtăşirea, după canonul 87 al soborului 6, canon 20 al celui din Ancira şi 77 şi 37 al marelui Vasilie. Citeşte şi canonul 113 al celui din Cartagina care hotărăşte, că dacă bărbatul şi muierea se vor despărți fără de curvie, ori trebuie să rămână văduvind, ori să se împace, şi să se unească, precum aceasta o zice şi apostolul Pavel în cea 1 către Corinteni cap. 7 stih 11.

CANONUL 49

Dacă vreun episcop, sau prezbiter după rânduirea Domnului nu ar boteza în Tatăl, şi în Fiul, şi în Sfântul Duh, ci în trei fără de început sau în trei firi, sau în trei mângâietori, să se caterisească (Matei: 28,19).

TÂLCUIRE

Când a trimis Domnul pe ucenicii Săi la propovăduirea Evangheliei, le-au zis: „Mergând învățați pe toate neamurile, botezându-i pe ei, în Numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh". Deci apostolescul acesta canon rânduieşte, că oricare episcop, sau prezbiter nu va boteza cu chipul acesta, după porunca aceasta a Domnului, ci în trei fără de început, şi în trei firi, şi în trei mângâietori, să se caterisească. Fiindcă oarecare eretici, hulind pe Sfânta Treime, cu un chip ca aceasta se boteza. Iar Biserica celor drepslăvitori, un fără de început au luat a zice pe Tatăl, pentru că este fără de cauză şi nenăscut. Măcar deşi Fiul fără de început se zice după hronicescul început, precum teologhiseşte Teologul Grigorie. Aşişderea şi Duhul cel Sfânt, dar nu şi după cauză şi după firescul început. Că această însuşire a singur Tatălui este. Şi un Fiu pentru negrăita naştere. Şi un Mângâietor, pe Duhul cel Sfânt pentru purcederea Sa cea mai presus de cuvânt din singur Tatăl. Însemnează însă că toate canoanele Apostolilor care pomenesc despre Botez, numai de episcop şi prezbiteri fac pomenire, fiindcă numai lor le este iertat a boteza, nu şi diaconilor, şi altor oarecărora clerici.

CANONUL 50

Dacă vreun episcop, sau prezbiter nu va săvârşi trei afundări ale unei Taine, ci o afundare, care se dă întru moartea Domnului, să se caterisească. Că nu a zis Domnul întru moartea Mea botezați. „Ci mergând, învățați pe toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh" (Matei: 28,19).

(Sinod 2, can. 7)

TÂLCUIRE

Trei sunt prea de nevoie, şi cu adevărat cu totul neapărate la taina Sfântului Botez. Apă Sfințită; afundare în apă şi scoaterea întreită; şi chemarea a câtetrele ipostasurile cele mai presus de dumnezei. În canonul 49 cel mai de sus dumnezeieştii Apostoli despre cele trei chemări au poruncit şi au învățat, care nume să zicem, şi cu ce rânduială. Iar întru acest al 50-lea rânduiesc după urmare despre cele trei afundări şi scoateri din apă. De vreme ce, precum am zis, sunt de nevoie[82] după cele ce chiar se zic

[82] Dogmă căreia nu i se poate zice împotrivă a dreptslăvitoarei noastre credințe este, că moartea lui Iisus Hristos a stătut un mijloc de nevoie pentru mântuirea a tot neamului omenesc, şi pentru împăcarea omului cu Dumnezeu. Pentru că fără de aceasta cu neputință era a se împăca omul cu Dumnezeu, ci ar fi fost de nevoie să rămână în veacuri vrăjmaş al lui neîmpăcat. Şi aceasta însemnându-o Pavel zicea: „Vrăjmaşi fiind noi, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său" (Romani: 5,10). Drept aceea şi pentru a se lucra totdeauna pomenirea negrăitei acesteia faceri de bine a lui Dumnezeu către om, şi pentru a se lucra de aici înainte totdeauna mântuirea oamenilor prin moartea Acestuia, atât însuşi Cel ce cu trupul a suferit moartea aceasta, şi începătorul mântuirii noastre Domnul, cât şi dumnezeieştii Săi Ucenici, şi toți purtătorii de Dumnezeu Părinți au rânduit, ca de nevoie şi neapărat la toată

taina să se facă închipuirea morții Lui, şi la toată sfințita lucrare şi sfințenia Bisericii noastre; Dar după mai deosebitul tip, închipuirea stăpâneştii morți, la taina botezului se lucrează, prin cele trei afundări ce întru dânsa se săvârşesc. Am zis după deosebitul tip, fiindcă la toate celelalte, dinafară de om se face închipuirea stăpâneştii morți; Iar la Sfântul Botez, însuşi omul întru sineşi lucrează pe moartea Domnului. Adică însuşi cel ce se botează cu închipuire moare, şi împreună se îngroapă cu Iisus în apa botezului. Şi martor la aceasta este însuşi Apostolul Pavel zicând: „Câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat, aşadar împreună ne-am îngropat cu dânsul prin Botez întru moarte" (Romani: 6,4). Deci pentru ca să se facă întru noi asemănarea morții lui Hristos, şi a îngropării Sale celei de trei zile, de nevoie se cuvine să se facă cele trei afundări, iar alminteri este cu neputință. Şi ascultă cât este conglăsuită cu dumnezeiasca Scriptură, şi cu canoanele Apostolilor, şi predanisirea Părinților cea despre nevoia cea neapărată a afundărilor, că acolo şi Sfântul Dionisie Areopagitul învățătorul tainelor contemporanul (cel de o vreme) cu Sfinții Apostoli cu obişnuita sa preaslăvită grăire acestea le teologhiseşte. Deci are cel ce cu sfințenie se botează, pe simboliceasca învățătură ce tainic îl povățuieşte, ca cu cele trei afundări în apă, pe domneasca începătoare moarte a îngropării celei de trei zile şi de trei nopți a lui Hristos dătătorului de viață să o urmeze. Şi iarăşi, osebit într-acea de tot acoperire ce prin apă s-a luat spre închipuirea morții, şi a îngropării celui pururea vecuitor. Şi aiurea, de trei ori pe (catehumeni) adică, ierarhul îl botează împreună cu cele trei afundări şi scoateri, glăsuind asupra celui ce se botează pe întreitul ipostas al dumnezeieştii fericiri. A Sfântului Chiril Ierusalimleanului, în cuvintele cele catehisitoare. A Sfântului Atanasie celui mult pătimitor la tâlcuirea apostoleştii ziceri; împreună sădiți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui (Hristos adică). A Sfântului Grigorie Nissa în cel catehiticesc. A lui Hrisostom (în voroava 24 la Ioan) unde zice: „Care este cuvântul botezului? Dumnezeieştii închipuiri se săvârşesc întru El, mormânt, şi omorâre, şi înviere, şi viață. Şi toate acestea împreună se fac. Căci, ca într-un mormânt aflându-se capetele noastre în apă, omul cel vechi se îngroapă, şi afundându-se jos se ascunde tot de odată. Apoi iarăşi ieşind noi, cel nou se ridică iarăşi." Şi iarăşi (în voroava 40 la cea I către Corinteni) şi a ne boteza şi a ne afunda, apoi iarăşi a ieşi din apă. Este închipuirea pogorârii lui în iad, şi ieşirii de acolo. Pentru aceasta şi mormânt pe Botez îl numeşte Pavel, zicând: „Împreună ne-am îngropat cu El prin Botez" Şi iarăşi ceea ce este mitra la prunc, aceea este credinciosului apa. Că în apă se plăsmuieşte şi se închipuieşte. Şi Ioan Damaschin, prin cele trei afundări, Botezul însemnează pe cele trei zile ale îngropării Domnului." Dar ce aduc spre mărturie pe Părinții noştri cei vechi către întărirea neapărării afundărilor celor întru Botez? Citească cela ce voieşte pe înțeleptul bărbat Corderie Teologul latinilor, şi-l va vedea pe el în cuvântul lui cel despre Botez, cum surpă pe socoteala cea rea a lui Toma Achinatul, care slăveşte că ar fi lucru adiafor, de a se face Botezul ori în trei afundări, ori nu; Şi cum hotărăşte a se păzi cu neschimbare cele trei afundări în trei ieşiri, după rânduiala botezului al răsăriteneştii noastre Biserici. Dar şi însuşi numele colimvitrilor (adică scăldătorilor) întru care se botezau, şi se scăldau cei ce se botezau, singur prin sineşi poate a dovedi nevoia afundărilor, fără de multe alte dovezi. Se află scrisă şi în lexiconul franțiscului Pivatu, că Sfântul Oton prin trei afundări boteza, temându-se, însă, zice ca nu cumva latinii stricând apostoleştile legiuiri cele rânduite asupra botezului, să-şi pricinuiască loruşi ocară au poruncit să-şi facă colimvitre din marmură, şi să-şi statornicească înlăuntru în Biserici, mai înalte fiind decât fața pământului ca un cot, pentru ca să poată într-însele cu lesnire afunda pruncii botezându-se. Drept aceea şi în Biserica Sfântului Marcu din Veneția şi până astăzi se află o colimvitră ca aceasta spre ruşinarea papiştilor. Încă şi papa Pelaghie întru un glas cu acesta hotărăşte: Că, neapărat trebuie ca cele trei afundări la Sfântul Botez. Deci din toate aceste zise ce încheiere urmează? Aceasta adică: De vreme ce cele trei afundări şi ieşirile sunt de nevoie întru Botez, pentru a se închipui prin ele moartea cea de trei zile şi de trei nopți şi îngroparea, şi învierea Mântuitorului, cu care se dă de la Dumnezeu oamenilor mântuirea, şi lăsarea păcatelor, şi împăcarea cu Dumnezeu. Apoi dar stropirea apusenilor lipsită fiind de afundări şi de scoateri, prin urmare este lipsită şi de închipuirea morții celei de trei zile şi de trei nopți şi a îngropării, şi a Învierii Domnului. Iar dacă de acestea, arătat este şi mărturisit, că este lipsită şi de tot darul, şi sfințenia, şi lăsarea păcatelor. Iar de se împotrivesc latinii zicând, că stropirea lor prin cele trei chemări ale Sfintei Treimi este dătătoare de sfințenie şi de dar, învață-se, că Botezul nu se săvârşeşte prin singure chemările cele ale Sfintei Treimi, ci are trebuință neapărat de închipuirea morții, şi a

de nevoie, şi întăritoare ale adevăratului şi dreptslăvitorului Botez. Şi fără de acestea, nu numai nu se săvârşeşte Botezul, ci cu totul nici poate a se numi Botez. Căci dacă, vaptizo va să zică afund, din cele trei pogorâri în apă, adică din cele trei afundări, sau vaptismata, şi vaptisma adică Botez se numeşte, şi nu de la altceva. Dar să vedem şi ce anume rânduiesc Apostolii: Oricare episcop, sau prezbiter întru o taină a Botezului, nu va săvârşi trei afundări, ci o singură afundare numai, care s-ar face ca şi când întru moartea Domnului, să se caterisească (vezi apostolescul aceasta canon ce profeticeşte surpă pe Evnomie, care el întâi a născocit pe o afundare în Botez, dar poate şi alţi eretici o făceau aceasta în vremea Sfinţilor Apostoli). Fiindcă nu a zis Domnul nouă Apostolilor Săi, când ne-a trimis la propovăduire, întru moartea Mea botezaţi. Nu, ci ne-a zis: „Mergând învăţaţi toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh". Adică botezaţii pe ei în trei afundări şi scoateri, şi la fiecare afundare, un fiecare nume al Sfintei Treimi să-l ziceţi. Căci cu o afundare şi scoatere, nici moartea de trei zile şi trei nopţi a Mântuitorului cu înţelegere se arată, nici taina şi cunoştinţa de Dumnezeu a Sfintei Treimi cu deplinire se descoperă. Drept aceea şi botezul cel de acest fel, ca unul ce este pustiu şi de teologie şi de întrupeasca iconomie, este prea păgânesc şi prea rău slăvitor. Iar cu acele trei afundări şi scoateri, şi credinţa cea întru Sfânta Treime luminat se vesteşte, şi moartea cea de trei zile şi trei nopţi, şi îngroparea, şi învierea Mântuitorului totodată se închipuieşte. Şi după urmare, prin acestea Botezul nostru ţine împreună întru sine pe cele mai întâi două dogme ale dreptslăvitoarei credinţei noastre, a teologiei zic, a Treimii celei de viaţă făcătoare, şi a întrupeştii iconomii a lui Dumnezeu Cuvântului.

CANONUL 51

Dacă vreun episcop, sau prezbiter sau diacon sau oricare din catalogul cel ieraticesc de nuntă, şi de cărnuri, şi de vin, nu pentru nevoinţă ci pentru urâciune s-ar depărta, uitând, că sunt bune foarte, şi că bărbat şi femeie a făcut Dumnezeu pe om, ci hulind ar cleveti pe făptură, ori îndreptează-se, ori caterisească-se, şi de la Biserică leapădă-se, aşişderea şi mireanul.

(Apostolic, can. 50; Sinod 6, can. 13; Ancira, can. 14; Gangra, can. 1, 9, 14, 21; Vasilie, can. 86)

TÂLCUIRE

De vreme ce toate sunt curate celor curaţi cu ştiinţa, şi toată zidirea lui Dumnezeu este bună, şi nimic este de lepădat primindu-se cu mulţumire, precum osebit zice Pavel: Şi nici una este spurcată, sau necurată după a sa fire şi estime (Tit: 1,15; I Timotei: 4,4; Romani: 14,14). Pentru aceasta şi dumnezeieştii apostoli în canonul lor

---

îngropării, şi a Învierii Domnului. Că nici singură credinţa cea în Treime mântuieşte pe cel ce se botează, ci împreună cu dânsa de nevoie este şi credinţa cea întru moartea lui Hristos, şi aşa prin amândouă întru aceasta în mântuire şi în fericire. Că zice Marele Vasilie: În trei afundări, şi în trei chemări, Taina Botezului se săvârşeşte, ca şi chipul morţii (Lui) să se închipuiască şi cu predanisirea cunoştinţei de Dumnezeu să ne luminăm la suflet cei ce ne botezăm. Însemnează însă, că, precum zicem că botezul apusenilor este ereticesc şi neprimit, pentru cele ce s-au zis, aşa se cade şi noi dreptslăvitorii să luăm aminte bine la al nostru a nu se face în ligheanuri şi în covăţele întru care abia se afundă parte din picioarele copiilor ce se botează. Pentru aceasta, de vreme ce mustrăm pe apuseni că au stricat apostolescul Botez, apoi se cade şi noi dreptslăvitorii să luăm aminte bine la al nostru, a nu se face în ligheanuri şi în scafe, în care abia să se afunde o părticică din picioarele pruncilor ce se botează; Las a zice, că de multe ori sunt crăpate şi scafele acelea, ori se răstoarnă şi se varsă Sfânta Apă. Pentru aceasta se cuvine, de vreme ce mustrăm pe latini să păzim pe al nostru Botez neprimejduit şi neprihănit. Şi după aceasta precum şi pentru toate celelalte purtare de grijă şi datorie stă asupra păstorilor sufletelor (adică a arhiereilor, şi a iereilor) noi însă, facem lucrul pândarului, şi strigăm dând ştire. Iar ei să ia aminte de datoriile loruşi, ca unii ce au a da şi cuvânt.

acesta obşteşte hotărăsc, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau măcar de ar fi catalogul iereilor, sau al clericilor, uitând că toate câte a făcut Dumnezeu sunt bune foarte (Facere: 1), şi că Dumnezeu a făcut pe om bărbat şi femeie, s-ar depărta de nuntă, şi de mâncarea cărnii, şi de băutura vinului, nu pentru nevoința, şi înfrânarea trupului,[83] ci pentru că se îngrețăluieşte de acestea, şi cu chipul acesta huleşte şi

[83] Atât din canonul acest apostolesc, cât şi din cel 14 al soborului din Ancira, urmează cu înțelegere dreaptă şi prea adevărată, că oarecare, şi episcopi, şi prezbiteri, şi diaconi, care nefiind monahi, şi în vremea de atunci şi acum, din voia lor nu mâncau carne, nici mănâncă, nu pentru îngrețoşare sau pentru altă oarecare ereticească rea socoteală. Nicidecum (că această însuşire este a elinilor, care slăveau că dobitoacele cele necuvântătoare au suflet cuvântător, pentru aceasta nici îndrăzneau a le junghia precum zice Plutarh, şi a marchianiştilor, şi de obşte a maniheilor, după Epifanie, şi engratiştilor, după Vasilie, şi a bogomililor după Valsamon, ci pentru înfrânare precum zice canonul acesta, şi pentru nevoința trupului. Am zis că episcopii şi prezbiterii şi diaconii cei ce nu erau monahi, că aveau voie a se înfrâna despre carne sau a o mânca. Iar după ce s-au obişnuit în Biserica lui Hristos, acest prea folositor obicei, a nu se face episcopi mai-nainte de a se face monahi (care se adeverează din cuvintele ce au zis mitropolitul Cheasariei, şi cel al Calcedonului către țiitorul locului a lui papa Ioan, în soborul ce s-a făcut în vremea patriarhului Fotie, zicând aşa: „Şi la răsărit dacă cineva nu se face monah, episcop sau patriarh nu se face. Şi iarăşi în vremea arhieriei acestuia (lui Fotie adică) mulți monahi s-au ales şi clerici, şi Simeon al Tesalonicului (cap 266) zice, că Biserica pe cei mai mulți din cei ce urmează a se face episcopi mai întâi făcându-i monahi aşa îi aşează episcopi, vezi şi subînsemnarea apostolescului canon 80. După ce obiceiul acesta, zic a stăpânit, nici aceştia se cuvine a mânca carne (zice pururea pomenitul Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlion foaia 779 adică, patriarhul către patriarhi, şi arhiereul către arhierei, nu eu) şi câți dezleagă afară de cuviință fac, fiindcă pricinuiesc mare sminteală creştinilor celor proşti şi tuturor încă. Pentru aceasta şi Chedrino prihănea pe episcopul lui Constantin Copronim, adică pe patriarhul lui, că din monah s-a făcut încununat adică cleric şi mânca carne." Iar dacă arhiereii după arhiereul şi patriarhul acesta Dositei, nu se cuvine a mânca carne, cu cât mai vârtos monahii? Care pentru trei pricini mai ales se cuvine a se părăsi de mâncarea cărnii: Întâi pentru că scoposul şi sfârşitul monahiceştii făgăduințe este întreaga înțelepciune, fecioria şi înfrânarea şi smerirea trupului. Iar mâncarea cărnii prea îngrăşătoare fiind mai mult decât toate mâncările, după urmare se împotriveşte întregii înțelepciuni şi fecioriei, adică se împotriveşte scoposului şi sfârşitului acesteia, fiindcă zădărăşte pe trup, şi ridică război de necuviincioase pofte împotriva sufletului. Şi dacă monahii după marele Vasilie se cuvine a întrebuința nu dieta cea grasă, ci pe cea puțin hrănitoare, şi dacă nici mâncările cele mai dulci nu se cuvine a le mânca, fiindcă acestea arată iubire de îndulcire, după acestaşi Sfânt (vezi mai pe larg la canon 71 al acestuiaşi), cum dar ar fi cu cuviință să mănânce carne, care este mai îngrăşătoare decât toate mâncările, şi mai hrănitoare, şi mai îndulcitoare? Al doilea nu se cuvine monahii a mânca carne, pentru căci calcă acest prea vechi obicei al monahilor, zic pe depărtarea de mâncarea cărnii. Iar cum că obiceiul cel ca acesta este prea vechi şi folositor, şi mai-nainte de anii împărătesei Teofanei, arătat este şi din mărturia ce am zis mai sus: Căci Copronim a fost cu 150 ani mai-nainte de Teofana, povesteşte încă şi dumnezeiescul Hrisostom (în întâiul cuvânt către Teodor cel căzut) cu un monah în pustietăți aflându-se, ruga pe cel ce şade împreună cu el să meargă să-i aducă carne ca să mănânce, iar de nu ar merge (pentru necuviincioasa şi oprita cererea lui adică) îl îngrozea că se va pogorî singur în târg. Şi aiurea acestaşi, povestind obiceiurile mănăstirilor de atunci zice: Acolo toate sunt curate de jumări (adică de putoarea fripturii de carne) şi de sângiuri (tomul 4, voroava 14 la 1 către Timotei foaia 307), istoriseşte şi Nichifor Grigoras în romana istorie că, femeia lui Ioan Glicheul s-a făcut monahie; şi cere ca şi bărbatul ei să se facă monah; iar împăratul foarte iubindu-l îl oprea; mai ales că pătimind de revmaticali la încheieturile trupului după vremi, era de nevoie a mânca carne după sfatul doftorilor, iar de s-ar fi făcut monah, aceasta nu i-ar fi mai fost legiuită şi lăudată fapta. Încă şi dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului, arătat zice că mâncarea cărnii este oprită de la monahi. (cuvântul 1 din cele mai de pe urmă pentru cei ce sfințenie se liniştesc). Iar împăratul Nichifor Votaniat făcându-se monah, după ce a pierdut împărăția, întrebat fiind de oarecine, de suferă cu mărime de suflet monahiceasca viață? A

răspuns aşa: „Singură depărtarea de mâncarea cărnii mă amărăşte, iar pentru celelalte puţină grijă am" (Meletie al Atenei în Bisericeasca Istorie tom al 2 foaia 414), viaţa încă a lui Ioan al Scării zicând că Sfântul mânca toate care fără prihană se potriveau epanghelmei, aceasta adevereşte. Vezi şi la Everghetinos: foaia 425. Dar ce aduc mărturii de la oameni? Când însuşi Doamna Născătoare de Dumnezeu a mărturisit, cât de veche şi folositoare de suflet este depărtarea de mâncarea cărnii, poruncind prin facerea de minuni către preasfântul Dositei, încă copil fiind, pe lângă altele, şi să nu mănânce carne, precum aceasta o povesteşte înţeleptul avă Dorotei, însă pecete acestor zise fie canonul, 34 al Sfântului Nichifor mărturisitorului. Ce zice arătat acestea „Dacă vreun monah va lepăda Sfântul chip va mânca carne, şi va lua muiere, unul ca acela de nu se va pocăi, trebuie să se anatematisească, ori cu sila îmbrăcându-se în chipul monahicesc să se închidă înlăuntru în monastire". Scrie încă şi Teofilact al Bulgariei împotriva monahilor latini, prihănindu-i că mânca zama cărnii, şi după urmare leapădă mâncarea cărnii de la monahi ca una ce se face nu după cuviinţă. Zice încă şi Sfântul Meletie mărturisitorul în Alfavitarul său, că toţi adică şi mirenii şi monahii sunt datori a păzi poruncile lui Dumnezeu. Iar monahii mai cu osebire trebuie a avea feciorie, fugirea de lume, şi lepădare de mâncarea cărnii, zicând aşa: „Toţi suntem datori a păzi poruncile ziditorului. Singură aceasta mai cu osebire se adaugă monahilor; acestaşi pot numai să o proaducă stăpânului; fecioria adică, fugirea de lucrurile lumeşti, depărtare de mâncarea cărnii, şi strâmtorarea şi necazul. Iar al treilea şi mai pe urmă nu se cade monahii a mânca carne de nu atât pentru împiedicare către pravăţul şi sfârşitul monahiceştii vieţi, deşi nu că este împotriva predanisirii celei vechi a Bisericii şi a Părinţilor, ci măcar pentru sminteala ce pricinuieşte în inimile celor mulţi, monahii mănâncă carne. Aceasta este o propunere care din singur auzul se face împiedicare multora. Căci atât Apostolul Pavel despre o parte zice, nu voi mânca carne în veac ca să nu smintesc pe fratele meu; şi iarăşi: bine este a nu mânca carne şi a nu bea vin, nici a face aceea întru care fratele tău se poticneşte, sau se sminteşte, sau slăbeşte (I Corinteni: 8,13; Romani: 14,21). Când şi avva Pimen despre alta: Aflându-se oarecând la o masă ce avea bucate de carne n-a venit să mănânce, zicând, că aceasta o face spre a nu pricinui sminteală creştinilor celor de acolo. Iar de pun înainte monahii noştri cei ce mănâncă carne, pentru a scăpa de mustrarea ştiinţei lor, că şi marele Vasilie zice (aşezământ 26) că s-au iertat de către Părinţi a se pune în buruieni sau în legume o bucăţică de slănină, şi că şi Pahomie hrănea porci în mănăstire, şi Simeon noul Teolog hrănea porumbi. Învaţă-se unii ca aceştia, că pricinuitoarele acestea cuvinte, asemenea le propun şi monahii latinilor. Însă marele Vasilie, zicând că s-a iertat aceasta de către Părinţii cei de pe lângă Marea Neagră nevoitori, a fost de nevoie pentru că în părţile acelea untdelemn nu se afla, şi pentru că urma boală între fraţi din mâncarea cea cu totul neunsă, al doilea şi pentru că atât de puţin se pune încât nici o îndulcire pricinuia, că nici cât de puţin se prăjea, după cuvântul Sfântului. Că acea puţină parte într-atâta mulţime de apă, sau de s-ar fi întâmplat în legume de mâncare fiind aruncată nu este prihănire de desfătare, ci înfrânare de nevoitori cu adevărat. Şi al patrulea că deşi o zice aceasta marele Vasilie: Cu aceasta nu iartă mâncarea cărnii ci încă din împotrivă cu totul leapădă dieta cea grasă, precum am zis, şi mâncările cele drese, şi mai dulci, iubire de dezmierdare le numeşte. Laudă însă pe mâncarea ceea ce are puţină hrană, şi mâncările cele mai proaste, şi mai lesne dobândite, precum este untdelemnul (sau uleiul) şi vinul, şi legumele şi cele de asemenea. Iar către zisa Sfântului Pahomie, şi a Sfântului Simeon trebuie a zice, că acestea le hrănea mai întâi pentru străini, şi al doilea pentru monahii cei bolnavi; după Dositei. Precum şi băi aveau prin mănăstiri pentru bolnavi. Ci şi acum de se bolnăveşte vreun monah în primejdii de moarte şi va lua poruncă de la doctor să mănânce carne, nu se osândeşte mâncând, că o întrebuinţează ca pe o doctorie, şi nu spre îndulcirea şi lăcomia pântecelui. Iar de va zice cineva că soborul cel din Gangra în canonul al 2-lea al său anatematiseşte pe cel ce osândeşte pe cel ce mănâncă carne, se ştie că acestaşi sobor se dezvinovăţeşte iarăşi prin canonul 21 al său, că aceasta o au zis nu pentru cei ce nu mănâncă carne, nu pentru nevoinţă şi înfrânare, ci pentru mândrie, sau şi pentru îngreţoşare, şi adaugă zicând: „Noi şi înfrânarea ceea ce se face cu cucernicie şi cu cinstire de Dumnezeu o primim". Iar fiindcă oarecare eretici numiţi engratevte (adică înfrânaţi) care se îngreţoşau de cărnuri şi nu la mâncau, ne pun înainte aceasta, că pentru ce nu mâncăm şi noi carnea tuturor dobitoacelor, răspunde marele Vasilie către dânşii zicând: canon 86 că după socoteală, la noi toate cărnurile ca nişte buruieni şi ierburi se socotesc, precum a zis Dumnezeu; „Ca nişte

clevetește pe făptura lui Dumnezeu, că este necurată și rea, unul ca acesta, zic, ori să se îndrepteze și să se învețe a nu le îngrețălui, și a nu-și întoarce despre acestea, socotind, că nici nunta și împreunarea cu muierea cea după lege este vătămătoare, nici cărnurile, nici vinul, ci întrebuințarea cea rea a acestora. Pentru că de ar fi fost rele și vătămătoare, nu s-ar fi făcut de Dumnezeu, care din fire este bun. Iar de nu se va îndrepta, să se caterisească, și îndată să se despartă și de la Biserică. Așișderea încă și oricare mirean s-ar îngrețălui de acestea, să se afurisească.

CANONUL 52

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, pe cel ce se întoarce de la păcat nu îl primește, ci îl leapădă, să se caterisească. Că mâhnește pe Hristos, Cel ce a zis: „Bucurie se face în Cer pentru un păcătos ce se pocăiește" (Matei: 18, 12; Luca: 15,7).

(Cartagina, can. 53, 72)

TÂLCUIRE

Zice Domnul „Pe cel ce vine către Mine, nu-l voi scoate afară" (Ioan: 6,37). Pentru aceasta și dumnezeieștii Apostoli, în canonul acesta rânduiesc: „Că oricare episcop, sau prezbiter, nu-l primește pe cel ce se întoarce de la păcat și se pocăiește, ci îl leapădă, și îl gonește pe el de la sine, ca Navat acela, îngrețeluindu-se de dânsul, oarecum, și întorcându-și fața sa pentru păcatele lui, să se caterisească". Pentru că cu aceasta ce face mâhnește pe Hristos, care a zis, „Bucurie se face în cer, adică îngerilor celor ce sunt în cer, pentru un păcătos care se pocăiește de păcatele sale cele mai dinainte" (Luca: 15,7). Și de vreme ce însuși Domnul iarăși a zis, „n-am venit să chem pe cei drepți ci pe cei păcătoși la pocăință" (Matei: 9,13); arătat este, că cel ce nu primește pe cei păcătoși, se împotrivește și face împotriva lui Hristos. Iar cel ce se împotrivește lui Hristos, nu este ucenic al Lui. Iar nefiind ucenic al Lui, nici vrednic este a avea preoție. Căci cum poate a o avea, și a fi primit lui Hristos? Cel ce s-a făcut pe sineși potrivnic lui Hristos, și se împotrivește voii Lui?

CANONUL 53

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon în zile de sărbătoare nu se împărtășește din cărnuri și din vin, îngrețoșându-se, și nu pentru înfrânare, să se

---

buruieni sau ierburi v-am dat vouă pe toate" (Facere: 9,3). Iar după deslușirea folosirii, precum nu mâncăm de obște toate ierburile, ci numai cele nevătămătoare și folositoare. Așa nici toate cărnurile mâncăm, ci numai cele nevătămătoare și trebnice, la sănătatea trupului. Pentru că buruiană este și cucuta, și mătrăguna. Carne este și cea a vulturului, și cea a câinelui, ci precum nu mănâncă vreun înțelept cucuta și mătrăguna fiind otrăvitoare și aducătoare de moarte, așa asemenea nu va mânca cineva carne de câine sau de vultur (sau de altele ca acestea) fiindcă sunt și vătămătoare la sănătate și netihnite la gust, afară numai de s-ar afla o mare nevoie și foamete. Că atunci, și câine, și vultur de ar mânca, nu păcătuiește. Fiindcă acestea nu sunt oprite de Scriptura Nouă. Că Apostolii, la Fapte (cap 15,29) au oprit numai a nu mânca cineva cele jertfite idolilor, și sângele, și sugrumat, iar în canonul 63 asemenea a oprit a nu mânca cineva cele prinse de fiară, mortăciune și sânge. Iar de ar sta cineva împotrivă zicând: că și câinele, și vulturul în scriptura veche se numesc necurate, răspundem: că nu pentru că sunt grețoase și urâcioase se numesc așa, că nimic este spurcat și necurat în firea sa. Ci se numesc așa pentru trei pricini: întâi și mai de temei pricină este, precum mai sus a tâlcuit marele Vasilie, că toate cele necurate sunt vătămătoare sănătății trupului, încă și doctorii înșiși aceasta o adeverează. A doua, pentru că așa se socotesc de cei mai mulți oameni, după Procopie. Și a treia, pentru a nu se închina lor iudeii ca unor dumnezei, după Teodorit. Drept aceea iubind Dumnezeu sănătatea trupului nostru, și vrând a ne face să nu le mâncăm, le-au numit necurate, ca și de la însuși numele să le urâm și să ne ferim de ele.

caterisească. Ca unul ce-şi are vătămată ştiinţa, şi s-a făcut pricinuitor multora de sminteală.

(Apostolic, can. 51; Ancira, can. 14; Gangra, can. 1, 9, 14, 18; Vasilie, can. 86)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta asemenea cu cel al 18-lea rânduieşte că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon în zile de sărbători, nu mănâncă carne, nici bea vin, nu pentru nevoinţă şi înfrânare,[84] ci pentru că se îngreţăluiesc de ele, să se caterisească. Fiindcă este vătămat cu ştiinţa, adică nesimţitor. Şi fiindcă se face pricinuitor de sminteală la mulţi oameni, care adunându-se la sărbători, aveau obicei a face dragoste, adică mese obşteşti, şi a mânca toţi împreună. Pe care mese Pavel le numeşte domnească cină, adică obştească, în epistola cea 1 către Corinteni, cap. 11,21.

CANONUL 54

Dacă vreun cleric se va vădi mâncând în cârciumă, să se afurisească, afară numai dacă în călătorie găzduind pentru nevoie în vreo casă de oaspeţi.

(Apostolic, can. 42, 43; Sinod 6, can. 9; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 24; Cartagina, can. 47, 69)

TÂLCUIRE

Cei sortiţi lui Dumnezeu se cuvine a fi mirenilor pildă de viaţă vrednică de cinstire, ca nu din pricina lor să se hulească numele lui Dumnezeu. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că oricare cleric s-ar afla că mănâncă în cârciumă să se afurisească. Pentru că intrând aceştia în cârciumă, ce altă se arată, decât că au viaţă necinstită, şi

[84] Din canonul acesta se înţelege, că nu se caterisesc episcopii, şi prezbiterii, şi diaconii, care nu din îngreţoşare, ci pentru adevărata nevoinţă şi înfrânare, sau cu totul nu mănâncă carne, nici bea vin, sau la o vreme şi pe zile hotărâte, de n-ar voi să mănânce, şi să bea, şi în zile de sărbători. Dar încă şi ceilalţi, care de unele ca acestea (sau şi de alte oarecare mâncări) se feresc, ori monahi, ori lumeni, pentru nevoinţă şi înfrânare nu se osândesc de canonul acesta ca nişte călcători, după socoteala împreună amânduror tâlcuitorilor dumnezeieştilor canoane, a lui Zonara zic, şi a lui Valsamon, de s-ar feri de acestea, şi în zile de sărbători. Căci, nici se îngreţoşează de dânsele, precum zice canonul, nici în celelalte zile mâncându-le, în singure sărbătorile se depărtează de ele. Ci întocmai şi întru acelea, şi întru acestea se feresc pentru singură înfrânare. Însă pentru ca să fie ferirea şi postul unora ca acestora nesmintitor cu totul la cei mulţi, mai bine este unii ca aceştia şi în zilele sărbătorilor, deosebi şi singuri să-şi mănânce pâinea lor. Încă se înţelege după urmarea aceasta şi înainte. Pentru, ori din deşertăciunea lui l-a ocărât, şi se cuvine a se trece cu vederea ca unui deşert ce din necunoştinţă face, şi se cade a se milui, sau că i s-a făcut nedreptate şi trebuie a se ierta. Aşa şi cel ce ocăreşte pe arhiereul, după asemănare nu se cade a se pedepsi, ori ca un deşert, ori ca un fără de minte şi bârfitor, ori ca unul ce s-ar fi nedreptăţit. De vreme ce dacă împăratul fiind persoană dinafară, se opreşte de lege a pedepsi pe unii ca aceştia ce l-ar ocărî, cu cât mai vârtos arhiereul fiind persoană dinlăuntru şi duhovnicească, şi următor chiar al prea blândului şi nepomenitorului de rău Hristos? Afară numai dacă cel ce l-a ocărât este statornic cu mintea, şi obraznic şi semeţ, însuşi aceasta trebuie a se înţelege, şi pentru cei ce ocăresc pe prezbiter, şi pe diacon. Iar legile cele iubitoare de bună cinstire lui Dumnezeu ale împăraţilor poruncesc, că, oricare ar intra în Biserică când se săvârşesc tainele, sau alte Sfinte slujbe, şi ar ocărî pe episcopul, sau ar opri să nu se săvârşească acestea, să se certe cu pedeapsă de cap. Însuşi aceasta să se păzească şi când se fac litanii, şi rugi, şi se află acolo episcopi şi clerici, adică de cap, cel ce ar tulbura litania şi ruga. Din canonul acesta încheie încă şi cel ce va ocărî pe trupescul său părinte, sau pe duhovnicescul său bătrân, se cuvine a se certa: „Că cel ce grăieşte de rău, zice, pe tatăl său sau pe mama sa (oricare ar fi, ori cleric, ori mirean, ori monah) cu moarte să se sfârşească” (Leviticon: 20,9; Matei: 15,4), însă moartea acestora este lipsirea dumnezeieştii Împărtăşiri, care la cei înţelepţi se socoteşte moarte adevărată după canonul, 55 al marelui Vasilie.

să sunt stricaţi, nu numai după pofta mâncărilor şi a băuturilor, ci şi întru celelalte moraluri, căci adunându-se în cârciumi necinstiţi bărbaţi, şi femei necinstite, negreşit cel ce se întâlneşte cu unii ca aceştia nu va rămâne ne împărtăşit de răutatea acelora. Fiindcă după Pavel „Strică pe obiceiurile cele bune, vorbele cele rele" (I Corinteni: 15,33). Afară numai dacă clericul aflându-se în călătorie, şi ne găsind altă casă spre a găzdui, ar intra în hanuri de nevoie pentru a se odihni. Vezi şi la tâlcuirea 42 apostolescului canon.

CANONUL 55

Dacă vreun cleric ar ocărî pe episcopul, să se caterisească. „Că pe mai marele norodului tău nu-l vei grăi de rău" (Ieşire: 22,28).

(Sf. Sofia, can. 3)

TÂLCUIRE

Episcopul şi arhiereul, întru închipuirea Domnului fiind, şi cap sfinţit al trupului Bisericii socotindu-se, se cuvine a dobândi mai multă cinste decât ceilalţi ierosiţi (adică sfinţiţi). Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că oricare cleric ar ocărî pe episcopul, să se caterisească,[85] fiind scris în lege: „Nu vei grăi de rău pe înainte stătătorul norodului tău şi pe stăpânitorul, ori pe cel din lăuntru adică şi duhovnicesc, ori pe cel dinafară şi trupesc". Că pentru aceasta şi arhiereu se zice episcopul, ca un stăpânitor şi începător al iereilor, şi ierarh, ca un mai mare şi începător al celor sfinţite, după dumnezeiescul Maxim, şi Areopagitul Dionisie. Iar canonul 3 al soborului din Sfânta Sofia zice: oricare ar îndrăzni a lovi, sau a închide pe episcopul, şi fără pricină, sau şi cu pricină scornită şi mincinoasă, unul ca acesta să se anatematisească.

CANONUL 56

Dacă vreun cleric va ocărî pe prezbiter, sau pe diacon, să se afurisească.

TÂLCUIRE

Prezbiterii, şi diaconii, având loc de mâini, prin care episcopul chiverniseşte Biserica, se cuvine şi ei a dobândi cuviincioasa cinste, nu însă şi atâta câtă se cade a o dobândi arhiereul. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că oricare cleric ar ocărî pe prezbiter, sau pe diacon, să se afurisească numai (care acesta este mai puţină pedeapsă) şi nu să se caterisească, ca cel ce va ocărî pe arhiereul (care este mai mare pedeapsă). Căci, precum capul este mai presus decât mâinile şi celelalte mădulare ale trupului, iar mâinile sunt mai josite decât capul, aşa prin urmare şi cei ce necinstesc capul, de mai mare pedeapsă au trebuinţă, însă cei ce necinstesc mâinile mai puţină pedeapsă trebuieşte.

CANONUL 57

Dacă vreun cleric pe şchiop, sau pe surd, sau pe orb, sau pe cel rănit la picioare îl va batjocori, să se afurisească. Aşişderea şi mireanul.

TÂLCUIRE

Cei ce-şi au mădularele trupului vătămate şi urâcioase, se cuvine mai ales a se milui, a se ajuta, şi de mâini a se duce de către cei ce-şi au mădularele întregi şi sănătoase, iar nu a se lua în râs şi a se batjocori. Pentru aceasta canonul acesta rânduieşte, că oricare cleric va batjocori pe surd sau pe şchiop, sau pe orb, sau pe cel ce este rănit şi urâcios la picioare, să se afurisească. Asemenea încă şi mireanul de va face aceasta, să se afurisească. Căci, au doară nu este destulă certarea şi pedeapsa ce o dă lor Dumnezeu pentru judecăţile, ce singur El le ştie, şi pentru aceasta şi oamenii luând

[85] Fiind însă că şi Fotie în titlul 9 cap 36 zice, căci cartea 9 a condicei titlul 7 aşezământului 1 rânduieşte că cel ce ocăreşte pe împăratul nu se pedepseşte, nici pătimeşte ceva rău.

judecata lui Dumnezeu, adaugă ticăloşiilor acestora, pedeapsă peste pedeapsă, cu batjocurile şi cu luările în râs ale lor? Vai de netemerea de Dumnezeu şi de marea mândrie! Nu, pentru Domnul nu, să nu îndrăzniţi, fraţii mei, de acum înainte, sau a batjocori, sau a fugi de grozavii cei asemenea, ca de foc şi de spurcăciune. Obişnuind a zice parimia acea fără cuvânt şi prea nebunească: Fugiţi de cei însemnaţi. Ci mai vârtos înlesniţi şi ajutaţii cu toate chipurile, ce puteţi. Ca şi de la Domnul să vă miluiţi, arătându-vă către cei împreună cu noi robi milostivi şi înduraţi. Pentru aceasta şi Dumnezeu porunceşte nici să prihănească cineva pe surd pentru că nu aude, nici să pună piedică înaintea picioarelor orbului, pentru că nu vede. „Nu vei grăi de rău asupra orbului, şi înaintea orbului nu vei adăuga poticnire, şi te vei teme de Domnul Dumnezeul tău" (Levitic: 19,14).

CANONUL 58

Episcopul sau prezbiterul nepurtând grijă de cler, sau de popor, şi neînvăţându-i pe ei bună cinstire de Dumnezeu, să se afurisească, iar stăruind în nepurtare de grijă şi lenevire, să se caterisească.

(Sinod 4, can. 25; Sinod 6, can. 19, 80; Sinod 1 şi 2, can. 16; Sardica, can. 11, 12; Cartagina, can. 79, 82, 86, 131, 132, 133; Grigorie, can. 6; Petru, can. 10)

TÂLCUIRE

Datorie neapărată este episcopului a învăţa în toate zilele pe norodul cel supus lui bine cinstitoare dogme, şi a-l îndrepta pe el către dreapta credinţă şi îmbunătăţita petrecere. Că zice Dumnezeu prin proorocul Iezechiel către proestoşii noroadelor: „Fiul omului, pândar te-am pus pe tine casei lui Israil, şi casei lui Iuda. De nu vei desluşi, nici vei grăi, va muri cel fără de lege întru fărădelegea sa, şi sângele lui din mâna ta îl voi cere" (Iezechiel: 3,17). Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte: „Oricare episcop, sau prezbiter (că învăţători trebuie a fi şi prezbiterii)[86] nu va purta de grijă de clericii săi, şi de tot norodul celălalt, şi nu-i va învăţa pe ei dogmele şi faptele bunei cinstiri de Dumnezeu, să se afurisească până se va îndrepta. Iar de va stărui în nepurtare de grijă şi în lenevirea sa, să se caterisească desăvârşit, ca un nevrednic de episcopie, şi de prezbiterie.[87]

---

[86] Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu este multă osebire între prezbiteri şi între episcopi. Că şi ei au primit învăţătoria şi purtarea de grijă a Bisericii, că cu singură hirotonia îi covârşesc, şi pentru singură aceasta se socotesc că întrec pe prezbiteri." (voroava 11 la cea I către Timotei la început.)

[87] Pentru aceasta şi deosebi Pavel în cea I către Timotei (3,2) zice: Că episcopul se cade a fi învăţător. Şi către Tit (1,9) ca să se ţină de cuvântul cel credincios al învăţăturii, ca să poată a îndemna pe ceilalţi la sănătoasa învăţătură, şi a mustra pe cei ce grăiesc împotriva ei. Atâta mare şi neapărată este datoria arhiereilor, ce o au către norodul cel încredinţat lor. Drept aceea deşi altă nu îi îndeamnă spre a nu se lenevi, ci a fi treji, măcar îndeamnă-i numele de episcop cel au, care însemnează pândar. Cei ce sunt la pândă, se cade a priveghia şi a vede, nu a se lenevi, şi a dormita. Că pentru aceasta şi înlăuntru în Altar sfinţitul sinod (adică scaunul cel împreună cu ale conslujitorilor săi), sau aşezat, ca arhiereul suindu-se şi şezând într-însul mai sus decât ceilalţi să vadă de sus, ca din pătulul pândirii pe norodul cel supus lui, şi mai cu scumpătate să-l cerceteze pe el. Iar prezbiterii împreună stând şi împreună şezând cu el de aici se îndeamnă ca şi ei să cerceteze şi să îndrepteze pe norod, ca unii ce sunt daţi arhiereului împreună ostenitori, precum zice Zonara. Însăşi această înţelegere o arată şi scaunul arhiereului cel ce stă în Biserică (strana arhierească) mai înalt decât celelalte şi pândă preaînaltă pentru aceasta numindu-se, şi sfinţita înălţime a scaunului, după diaconul Ignatie (în viaţa patriarhului Nichifor). Iar dacă episcopul şi prezbiterii sunt neînvăţaţi şi nu au putere de a învăţa, trebuie cu unire să cheme de la alte locuri învăţători şi sfinţiţi propovăduitori, dând lor cele spre îndestularea vieţii şi cinstea cea cuviincioasă, să aşeze şcoli în eparhiile lor, şi prin acelea să-şi împlinească datoria învăţăturii, ci ei sunt datori norodului. Iar într-alt chip, stăpânirea canoanelor se cade totdeauna a avea tărie. Şi nearaua pururea pomenitului

CANONUL 59

Dacă vreun episcop sau prezbiter, vreunul din clerici sărac fiind, nu îi va da cele trebuincioase, să se afurisească. Iară stăruind, să se caterisească, ca unul ce a ucis pe fratele său.

(Apostolic, can. 4, 41)

TÂLCUIRE

Lucrurile şi veniturile Bisericilor se numesc sărăceşti, pentru că se cuvine a se împărți la săraci. Şi dacă se cade a se împărți la alți săraci şi lipsiți, de către proestoşii Bisericilor, cu cât mai vârtos se cade a se împărți acestea la clericii cei supuşi lor, săraci fiind şi trebuință având? Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte că oricare episcop sau prezbiter nu dă cele trebuincioase spre viață din veniturile episcopiei sau ale enoriei (că aveau şi enoriile prezbiterilor venituri, despre care vezi la sub însemnarea canonului 4 al soborului al 4-lea). clericului acelei episcopii care are trebuință, sau al enoriei, să se afurisească, până ce va începe a da. Iar de va stărui întru nemilostivirea sa, să se caterisească, desăvârşit. Pentru că, cât despre voința sa s-a făcut ucigaş fratelui său. Că cel ce nu are cele întăritoare vieții sale, negreşit moare. Iar cel ce are, şi nu dă celui ce nu are şi se primejduieşte, negreşit ucigaş al aceluia este. Iar deşi acela cu lucru nu a murit, dumnezeiasca pronie dând lui prin alți iubitori de săraci cele îndestule spre viață, însă cel ce are şi nu i-a dat, ucigaş se judecă pentru nemilostivirea, şi cruzimea sa. Citeşte apostolescul canon 4 încă şi cel 41 ce rânduieşte, ca din lucrurile şi veniturile Bisericilor, trebuie episcopii să chivernisească trebuințele, atât pe ale sale, cât şi pe cele ale fraților celor străini întâmplându-se; iar dacă trebuințele străinilor se cuvine ale chivernisi, cu cât mai mult pe al clericilor supuşilor săi?

CANONUL 60

Dacă cineva cărțile necinstitorilor de Dumnezeu cele minciunosuprascrise, ca pe nişte Sfinte în adunare (Biserică) le-ar citi, spre vătămarea norodului, şi a clerului, să se caterisească.

(Sinod 6, can. 2, 63; Sinod 7, can. 9; Laodiceea, can. 51)

TÂLCUIRE

Din cărți, unele adică, de eretici, şi de necinstitori de Dumnezeu fiind alcătuite în numele sfinților cu minciună s-au suprascris, spre amăgirea şi rătăcirea celor mai proşti, precum este Evanghelia ceea ce se numeşte a lui Toma, fiind scrisă cu adevărat de manihei, iar deasupra scrise cu numele Apostolului Toma: apocalipsurile cele numite ale lui Avraam, Isaac, Iacov, şi ale de Dumnezeu Născătoarei. Bârfele lui hrisomal (păr de aur), pe care ereticul Pamfil le-a scris deasupra teologhiceştii voroave. Şi alte nenumărate ca acestea, de care face pomenire Sfântul Meletie[88] mărturisitorul,

---

împărat Alexie Comnino a rânduit fiecărui dascăl al marii Biserici porție de hrană şi simbrie; şi să aibă cinste de asta îndată după împărăteştii boieri şi pe lângă patriarhul, ca unii ce țin locul aceluia. Încă şi Pavel a zis: „Cei ce se ostenesc în cuvânt şi întru învățături de îndoită cinste să se învrednicească" (I Timotei: 5,17). Scriu şi apostolii şi în aşezămintele lor (cartea a 7-a cap 10) acestea „Pe cel ce grăieşte ție cuvântul lui Dumnezeu îl vei slăvi, aducându-ți aminte de el ziua şi noaptea. Şi îl vei cinsti nu ca pe pricinuitorul naşterii, ci ca pe cel ce s-a făcut ție pricinuitor de a fi bine. Că unde este învățătură despre Dumnezeu, acolo Dumnezeu de față este".

[88] Care pe lângă cele zise sunt acestea: Apocalipsis a lui Adam, a lui Lameh; Rugăciunea lui Iosif celui frumos; Apocalipsis a lui Moisi, şi Diata; Psalmii lui Eldad şi a lui Solomon; Străine ziceri lui Isaia; Apocalipsis a lui Sofonie. Cartea a treia a lui Esdra; Apoclipsis a de Dumnezeu Născătoarei, şi a lui Petru, şi a lui Pavel; Epistolia lui Varnava; Încungiurările Apostolilor; Carte a lui Matei şi a lui Varnava. Învățătura lui Climent; Faptele lui Pavel; Învățătura lui Ignatie şi a

prin stihuri politiceşti, în cea de dânsul numită Alfavita. Iar altele dreptslăvitoare fiind şi binecinstitoare şi scrise de bărbaţi dreptslăvitori şi sfinţi, sau notevsit (adică s-au stricat) de eretici în urmă; Precum s-au notevsit de cei răi slăvitori, aşezămintele Apostolilor cele prin Clement, pentru aceasta şi s-au lepădat, precum zice aceasta ecumenicul sobor al 6-lea în canonul, al 2-lea al său. Şi cele apocrifa (ascunse) ale lui Ilie, şi ale lui Ieremia, şi ale lui Enoh, încă şi ale altor prooroci, şi patriarhi.[89] Pentru aceasta şi canonul acesta apostolesc rânduieşte. Că oricare le-ar întrebuinţa acestea în auzul de obşte, şi ar pune să se citească în Biserică ca nişte Sfinte, cărţile necinstitorilor de Dumnezeu şi rău slăvitorilor, cele minciunosuprascrise, pentru ca să vatăme sufleteşte pe norodul cel de obşte, şi pe clerici, să se caterisească. Căci cărţile cele de acest fel se cuvine să se osândească, sau cel mai puţin, să se ascundă, dar nu să se citească în Biserică.

CANONUL 61

De se va face vreo prihănire asupra unui credincios, de curvie, sau de preacurvie, sau de altă oarecare faptă oprită, şi se va vădi, să nu se înainteze în cler.

(Sinod 2, can. 6; Cartagina, can. 59, 138)

TÂLCUIRE

Cel ce se va prinde în curvie, sau în preacurvie, sau într-altă necuviinţă ca aceasta, nu numai cleric fiind şi ierosit (adică sfinţit cu hirotonia), după 25 al Apostolilor, ci şi

---

lui Policarp, Cărţile Ucenicilor lui Simon, a lui Dima şi Cleov şi Nicolai. Iar cărţile ereticilor manihei sunt: A şaptea Evanghelie; Dragostea cea în şapte cuvinte; Lucrarea rugăciunilor; Pragmatia Urieşilor; Evanghelia lui Filipp; Cele copilăreşti ale lui Hristos; Şi Faptele lui Andrei. Iar Sfântul Nichifor în canoanele 3, 4 ale sale (care sunt în tomul al 2-lea al adunării canoanelor foaia 918) zice: că nu se cuvine să primim Apocalipsa lui Pavel, şi altele ca acestea. Că spurcate şi necurate sunt. Nici Apocalipsul lui Esdra, şi a lui Zosima; şi cele două mucenii al Sfântului Gheorghie; şi ale Sfinţilor Mucenici Chiric şi Iulita). Însemnează însă că Înţelepciunea lui Solomon se citeşte în Biserică în auzul norodului împreună cu cărţile cele canonisite ale Scripturii, pentru că, carte canonicească se numeşte de canonul 30 al soborului din Cartagina. Încă şi Atanasie în epistolia sa cea prăznuitoare pe aceasta o numără împreună cu cărţile cele ce se citesc. Iar de o numesc oarecare apocrifa (ascunsă) rău zic, că se mustră de acestaşi epistolie a lui Atanasie. Însemnează pe lângă acestea, că scriitorul cărţii cei soborniceşti scrie, că Sfântul sobor a toată lumea cel 1 prin minune a cunoscut cărţile cele întestăluite şi canoniceşti, şi pe cele ascunse şi mincinoase ale ereticilor, că punându-le pe toate împreună sub Sfânta Masă, şi rugându-se Domnului, o minune! Pe cărţile cel canoniceşti le-au aflat deasupra Sfintei Mese, iar pe cele ascunse sub dânsa.

[89] Am zis, că s-a notevisit cele apocrifa (ascunse) ale lui Ilie, şi Ieremia, şi Enoh, încă şi ale altor patriarhi, pentru că până în vremurile Sfinţilor Apostoli, erau nenotevisite şi curate. Pentru care Pavel, din cele ascunse ale lui Ilie, a luat zicerea ceea ce o scrie în capul al doilea, aceea întâi către Corinteni, care zice: „Ci precum este scris, cele ce ochiul nu le-a văzut, şi urechea nu le-a auzit, şi pe inimă de om nu s-au suit, care au gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe el. Precum aceasta o mărturiseşte mai întâi, Grigorie oarecare ce a stătut arhidiacon patriarhului Tarasie, a unchiului înţeleptului Fotie; Şi al 2-lea însuşi înţeleptul Fotie, în întrebările cele ce se numesc Amfilohia, de la Grigorie luându-o aceasta. Că nicăieri în cărţile Sfintei Scripturi cele ce se găsesc, zicerea aceasta a lui Pavel aşa anume nu se află. Iar din cele ascunse ale lui Ieremia a luat, zicerea aceea ce o pomeneşte în capul 5 a celei către Efeseni, care zice. „Pentru aceasta zice: Deşteaptă-te cel ce dormi, şi te scoală din morţi, şi va lumina ţie Hristos." Precum şi aceasta o adeverează însuşi Grigorie, şi pe desluşitorul Fotie. Iar apostolul Iuda în sobornicească sa epistolie(Iuda: 1;14,15), aduce o întreagă parte din cele ascunse ale lui Enoh. Adică: „Şi a proorocit de aceştia şi Enoh cel al şaptelea de la Adam, zicând: Iată au venit Domnul întru întunericile sfinţilor Săi îngeri, ca să facă judecată împotriva tuturor, şi să mustre pe toţi necredincioşii, de toate faptele păgânătăţii lor, cu care a făcut fără de lege, şi de toate cuvintele lor cele aspre, care a grăit împotriva lui păcătoşii cei necredincioşi"; Şi celelalte. Au fost ascunse însă şi ale altor patriarhi.

mirean fiind, se opreşte de a se face, nu numai ierosit (adică diacon sau prezbiter sau arhiereu), ci nici cleric prost, citeț adică, sau cântăreț, sau uşeri, şi nici ca cum din cei ce se numesc afară de Altar. Precum canonul acesta rânduieşte, zicând aşa: De s-ar face vreo prihănire de către cineva împotriva vreunui creştin, cum că adică a curvit, sau a preacurvit, sau vreun alt păcat a făcut, oprit de sfințitele canoane, creştinul acela de se va dovedi cu adevărat, că a făcut păcatul acela, pentru care se prihăneşte, să nu se înainteze în cler, adică să nu se hirotonisească cleric al Bisericii. „Se cuvine însă mai întâi a se cerceta fețele prihănitorilor, şi a zicătorilor împotrivă, de nu sunt robi, sau iertați din robie, să nu fie opriți de legile cele politiceşti despre a pârî", după canonul 138 din Cartagina: „Să nu fie prihăniți şi de alții că toți aceştia nu sunt primiți a da pâră nici asupra unei oarecare fețe, de nu vor dovedi mai întâi că sunt nevinovați de prihănirile acelea, cu care au fost prihăniți, după Armenopolul cartea 1 titlul 2 şi după canonul 6 al soborului 2 a toată lumea". Deci de vor fi slobozi pârâşii de cele mai de sus, şi vor dovedi adevărată prihănirea cea împotriva candidatului aceluia, unul ca acesta nu se face cleric. Iar de nu vor putea în vreme de trei luni a o dovedi adevărată, ei să se afurisească (adică să se oprească) pentru totdeauna de împărtăşirea preauratelor Taine de către arhiereul cel ce are să hirotonisească pe cleric, ca nişte clevetitori şi neadevărați pârâşi. Iar clericul cel cu nedreptate clevetit şi pârât să se hirotonisească, ca unul ce s-a arătat curat şi nevinovat de prihană; precum porunceşte întâiul aşezământ al titlului 1 din nearale (Fotie titlul 1 Cap 8). Pentru aceasta aceeaşi neara hotărăşte, că alegerile episcopilor, şi ale clericilor, să se facă înaintea a tot norodului Bisericii, pentru ca să aibă slobozenie cel ce va voi a zice. Asemenea şi soborul din Cartagina în canonul 59 însăşi aceasta zice, hotărând că, dacă se va naşte vreo împotrivă zicere de prihănire şi de vinovăție despre oarecare, când se fac psifii şi alegerile arhiereilor, să se cerceteze cei ce zic împotrivă, şi după ce se va arăta ipopsifiul curat înaintea feței a tot norodului de prihănirile cele aduse asuprăi, atunci să se hirotonisească episcopul. Arătat însă este că aceasta ce o zice soborul pentru episcopi, se înțelege întocmai şi pentru clerici. Despre care vezi subînsemnarea canon 2, 30 al Apostolilor, şi 5, 13 Laodiceea.

CANONUL 62

Dacă vreun cleric pentru frica omenească (adică de frică de iudeu, sau de elin, sau de eretic), s-ar lepăda, de numele lui Hristos adică, lepădat să fie. Iar dacă de numele de cleric, caterisească-se. Pocăindu-se, ca un mirean primească-se.

(Sinod 1, can. 10; Ancira, can. 1, 2, 9, 12; Petru, can. 10, 14; Epist. Atanasie, can. 10; Vasilie, can. 45; Teofil, can. 2)

TÂLCUIRE

Canonul acesta porunceşte, că oricare cleric pentru frica omeneştilor munci, a iudeilor adică, sau a elinilor, sau a ereticilor, s-ar lepăda de numele lui Hristos, unul ca acesta, după ce se va căi, nu numai să se caterisească de clericie, încă să se lepede şi din adunare, şi să stea în rânduiala celor ce se pocăiesc. Iar dacă pentru frica omenească s-ar lepăda de numele clerului său, adică, cum că este cutare cleric, sau citeț adică, sau cântăreț, sau altceva, să se caterisească numai de clericatul său. Că cu dreptate este a se lipsi, de ceea ce s-a lepădat, şi nu a voit să zică că o are. Iar după ce unul ca acesta se va pocăi, să se primească la împărtăşirea cea cu credincioşii ca un norodnic, adică, să se roage împreună cu cei credincioşi.[90]

---

[90] „Însemnează însă, că după Hrisostom (voroava trei la Anna proorocița) nu este un chip de lepădare numai, ci multe şi osebite, pe care Pavel însemnându-le zice: „Pe Dumnezeu îl mărturisesc că îl ştiu, iar cu faptele îl tăgăduiesc" (Tit: 1,16) şi iarăşi, „Dacă cineva de ai săi, şi mai ales de casnici nu poartă grijă, de credință s-a lepădat, şi este mai rău decât un necredincios" (I Timotei: 5,8), şi iarăşi, „Fugiți de lăcomia de averi, care este slujire de idoli".

CANONUL 63

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau oricine din catalogul clericesc, va mânca carne întru sângele sufletului său, sau de fiară prins, sau mortăciune, să se caterisească. Că aceasta legea o a oprit. Iar de ar fi mirean, să se afurisească. (Faptele Apostolilor 20: 18,19).

(Sinod 6, can. 67; Gangra, can. 2)

TÂLCUIRE

Fiindcă Dumnezeu dând legea cea pentru mâncăruri lui Noe, i-a zis, ca nişte buruieni şi ierburi le-am dat vouă pe toate. Fără numai carne cu sângele sufletului nu veți mânca (Facere: 9:3,4). Pentru aceasta în canonul acesta dumnezeieştii Apostoli rânduiesc, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau măcar oricine ar fi din catalogul iereilor şi al clericilor, ar mânca carne cu sânge, care este sufletul dobitocului, adică sugrumat, după Hrisostom, sau ar mânca prins de fiară, adică dobitoc prins şi omorât de lup, să zicem, sau de urs, sau de altceva de acest fel, sau şi de pasăre, sau ar mânca mortăciune, adică mort de sineşi, clericul cel ce va mânca zic cele de acest fel, să se caterisească. Fiindcă şi legea le-a oprit a nu se mânca; atât cea dată lui Noe, precum am zis, cât şi cea dată lui Moise în capul 17 a celei leviticeşti. Iar de va fi mirean cele ce le-ar mânca să se afurisească.[91]

Pentru că aceasta şi canonul 45 al marelui Vasile zice, că: „Oricare creştin cu faptele sale ocărăşte pe Hristos, nimic se foloseşte din singur numele creştinismului." Vezi şi canonul 11 al soborului 1 însă înfricoşată cu adevărat este istoria, care se pomeneşte în viața marelui Paisie; Că acesta avea un ucenic, către care un evreu oarecând a zis acestea: Hristos, căruia voi vă închinați, nu este acela care are să vie, ci altul. Către care cuvinte, a răspuns acela cu prostime numai aceasta, poate aşa este adevărul. Şi îndată, o minune! A pierdut darul Sfântului Botez. Drept aceea pentru înfricoşata istoria aceasta, oprească-şi creştinii limba lor şi să nu zică glasurile acestea lepădătoare: de nu voi veni de hac cutăruia să nu mor creştin, şi altele asemenea. Pentru că mă tem, ca nu dintru aceasta să-şi piardă şi ei darul Sfântului Botez. Şi să nu poată a-l mai dobândi ca cel zis mai sus fără de mare pocăință şi îndreptare. Că atât de delicat lucru este credința, încât poate a se lepăda de dânsa şi cel ce ar călca o singură silabă, sau ar face o singură amenințare împotriva credinței. Pentru aceasta şi Teologul Grigorie zice: Nevoitorii bunei cinstiri de Dumnezeu cu osârdie alegea mai bine a pătimi, care pătimiri înduplecă şi pe cel prea viteaz, şi acestea poate pentru o silabă, sau pentru amenințare, decât rău a se mântui prin lepădare. Că Numele Dumnezeu în scurt este scris. Pe care îl vând, şi pe altul nu este cu putință a-l lua (la voroava capului 10 de la Matei). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: Mai rău păcat decât lepădarea de credință nu este (cuvântul pentru pocăință).

[91] Pentru aceasta cei ce ucid cu puşca, şi îndată nu le taie grumazul, pentru a se scurge tot sângele, tare păcătuiesc, ca unii ce mănâncă carne cu sângele sufletului, şi calcă canonul acesta apostolesc. Că ce se osebesc, rogu-vă, dobitoacele cele prinse de fiară, sau păsările cele lovite de vulturi, pe care opreşte canonul, despre cele ce se omoară cu plumă? Mai nimic. Pentru că, precum totdeauna întru acelea rămâne sângele, aşa asemenea şi întru acestea. Deci se cuvine îndată ce vânătorii omoară vânatul, să-l junghie pentru ca să se verse tot sângele său. Precum aceasta Dumnezeu o porunceşte, zicând: „Şi omul, om din fiii lui Israel au din nemernicii, care se află întru voi, care va vâna vânat de fiară, au pasăre, care se mănâncă, va vărsa sângele ei, şi-l va acoperi cu pământ" (Levitic: 17,13). De aici şi Ioan Chitrul zice, că de va cădea în vreun vas vreo vietate din cele ce se zic necurate, de va fi neputredă, şi de curând căzută, să nu se lepede lucrul cel de hrană ce va fi în vas, ci după ce se va sfinți să fie spre întrebuințare şi hrană. Afară numai de se îngrețeluieşte a mânca stăpânul lucrului sau deşi se vatămă sănătatea lui din aceea. Iar de ar fi putrezit vietatea, să se lepede ceea ce ar fi în vas, nu numai pentru că vatămă sănătatea hrana aceştia, ci şi pentru ca să nu se pară că mănâncă sugrumat şi mortăciune, şi sângele dobitocului, cel ce o mănâncă aceea. Pentru aceasta şi nearaua aceasta 58 a lui Leon înțeleptului rânduieşte, că cei ce vând, sau mănâncă orice fel de mâncare, care ar avea sânge, să se bată, şi să se tundă, şi să se osândească cu izgonire pentru totdeauna, şi averile lor să se risipească. Iar câți stăpânitori, şi judecători nu vor pedepsi pe unii ca aceştia, să se păgubească de zece litre de aur.

CANONUL 64

Dacă vreun cleric s-ar afla postind în ziua duminicii, sau sâmbăta, afară de una numai, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se afurisească.

(Sinod 6, can. 55, 56; Gangra, can. 18; Laodiceea, can. 29; Petru, can. 15; Teofil, can. 1)

TÂLCUIRE

Alt lucru este postul, altul dezlegarea postului, şi altul stricarea postului. Şi postul chiar este desăvârşita nemâncare, sau şi a mânca cineva o dată în zi, întru al nouălea ceas, cu mâncare uscată, adică numai de pâine şi apă. Iar dezlegarea postului este, a mânca cineva mai-nainte de al nouălea ceas, ori smochine, ori stafide, sau altceva de acest fel. Sau şi a mânca afară de pâine, şi de apă, şi alte oare care feluri de mâncăruri proaste: precum de pildă, legumi, vin, sau unt de lemn, sau raci, scoici, şi alte de acest fel. Iar stricarea postului este când mănâncă cineva din toate de mâncare, şi carne adică, şi peşte, şi lapte, şi brânză, şi celelalte. Deci în canonul acesta rânduiesc dumnezeieştii Apostoli, că oricare cleric, s-ar afla postind în ziua duminicii sau a sâmbetei, cu deplinită nemâncare, sau şi cu mâncare uscată întru al nouălea ceas, afară de o singură sâmbătă: adică de sâmbăta cea mare, întru care se afla trupul Domnului în mormânt, şi întru care şi toți dreptslăvitorii postim, după glasul Domnului ce a zis: „Iar vor veni zile când se va lua de la dânşii Mirele, şi atunci vor posti" (Matei: 9,15) (vezi şi însemnarea canonului 29 al soborului 6). Un cleric ca acesta, zic, să se caterisească, iar de va fi mirean unul ca acesta să se afurisească. Căci sâmbăta nu o postim, chiar şi în ființă, pentru că este zi de odihnă, întru care s-a odihnit Dumnezeu despre lucrurile zidirii Sale, după aşezământurile Sfinților Apostoli (cartea 5 cap 14) şi după al doilea cuvânt, pentru că marchioniții posteau sâmbăta, împotrivindu-se cinstei Ziditorului a toate, după Sfântul Epifanie la eresul împotriva lui Marchian. Zice încă şi Margunius în tâlcuirea canonului 11 al soborului din Ancira, că posteau în ziua sâmbetei, şi ereticii cei ce se numeau colutiani, şi apolinariani, spre izbăvirea celor adormiți. Deci pe lângă pricina ce chiar şi din lăuntru, pentru care nu postim sâmbăta, care este precum am zis, odihna Ziditorului a toate, şi pentru aceasta încă nu postim, ca să nu se socotească că ne unim cu ereticii cei pomeniți. Iar duminica nu postim, pentru învierea Domnului nostru şi bucuria cea a toată lumea. Că sâmbăta aduce pomenirea zidirii şi a facerii celei dintâi a lumii, ca una ce este sfârşitul şi pecetea ei. Iar duminica poartă chipul zidirii şi a facerii celei de a doua ca un început al ei, iar mai vârtos ca un început şi al celei dintâi zidiri. Să se ştie însă, că nu sunt călcători ai canonului acestuia, cei ce pentru adevărată nevoință cu cinstire de Dumnezeu, postesc zece zile de rând, sau şi 15, postind prin urmare în cursul acestor zile sâmbetele şi duminicile, cuprinse într-însele, precum Zonara şi Valsamon, într-un glas zic, atât în tâlcuirea canonului 53 cât şi întru acestui apostolesc. Însă şi aceştia, întru aceste zile, şi mai ales duminica, se cuvine a nu posti toată ziua, ci să dezlege postul, mai-nainte de al nouălea ceas, cu oarecare mâncare proastă, iar nu stricătoare de post. Latinii însă nu pot a se îndrepta că postesc sâmbăta pentru nevoință. Pentru că precum scrie Platin, papa Inochentie a surpat postul miercurei, şi în locul acestuia a introadus postul sâmbetei. Deci cum postul sâmbetei poate pentru nevoință a se posti de către latini, care răul cu rău vindecă, şi cu nelegiuitul post al sâmbetei strică pe legiuitul post al miercurei.

CANONUL 65

Dacă vreun cleric, sau mirean va intra în sinagoga iudeilor, sau a ereticilor, spre a se ruga, să se şi caterisească, şi să se afurisească.

(Apostolic, can. 7, 45, 71; Sinod 6, can. 11; Antiohia, can. 1; Laodiceea, can. 6, 32, 33, 37, 38)

TÂLCUIRE

Mare păcat socoteşte canonul acestea a intra vreun creştin în sinagoga iudeilor, sau a ereticilor, pentru ca să se roage. Că ce parte este credinciosului cu cel necredincios (II Corinteni: 6,15) după dumnezeiescul Apostol? Căci, dacă însuşi iudeii intrând în sinagogile lor şi jertfe făcând, fără de lege fac, fiind opriți afară de Ierusalim a aduce jertfă după lege (precum o mărturiseşte aceasta dumnezeiescul Iustin în dialogul cel către Trifon, Sozomen în Bisericeasca Istorie cartea 5 cap 21 şi Hrisostom în cuvântul al 2-lea împotriva iudeilor), cu cât mai vârtos face fără de lege creştinul acela ce se roagă împreună cu răstignitorii lui Hristos. Dar şi Biserica şi adunarea ereticilor, ca una ce împotrivă de dreptslăvitori cugetă, nu se cuvine a se cinsti, ci mai vârtos a se lepăda. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că, oricare cleric, sau mirean ar intra în sinagoga iudeilor, sau a ereticilor pentru rugă, clericul, ca unul ce foarte a păcătuit, să se caterisească împreună şi să se afurisească, iar mireanul, numai să se afurisească, fiindcă, ca un mirean mai puțin a păcătuit de cât clericul, făcând-o aceasta, că a se caterisi fiind mirean nu se poate. Sau mai drept, precum alții tâlcuiesc, clericul cel ce ar intra în sinagoga să se roage, să se caterisească, iar mireanul să se afurisească.

CANONUL 66

Dacă vreun cleric în vreo gâlceavă lovind, şi dintr-o lovitură omorând, să se caterisească pentru sumeția lui. Iar de va fi mirean să se afurisească.

(Sinod 6, can. 91; Ancira, can. 21, 22, 23; Epist. Atanasie; Vasilie, can. 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 56, 57; Grigorie, can. 5)

TÂLCUIRE

În canonul lor 27, dumnezeieştii Apostoli caterisesc pe clericii cei ce bat sau pe credincioşii ce au păcătuit, sau pe necredincioşii ce au nedreptățit, precum am zis în tâlcuirea aceluia. Iar în canonul acesta rânduiesc că, dacă vreun cleric în vreme de gâlceavă, ar lovi pe cineva cu o singură grea lovire, şi din singură aceea l-ar omorî, unul ca acesta să se caterisească;[92] Măcar că nu a lovit cu o singură grea lovire; măcar că nu a voit să-l omoare, ci pentru că s-a biruit de mânie, şi s-a arătat semeț şi obraznic, ridicând mâna şi lovind, care lucru este oprit clericilor (las a zice pentru păcatul cel mare şi de moarte al uciderii ce a făcut). Iar de va fi mirean cel ce a făcut ucidere ca aceasta, să se despartă de cuminecarea tainelor, şi de la adunarea şi Biserica credincioşilor.

CANONUL 67

Dacă cineva pe vreo fecioară nelogodită silind-o ar avea-o, să se afurisească; şi să nu fie lui slobod a lua pe alta, ci pe aceea să o ție, pe care o a ales, măcar săracă de ar fi.

(Vasilie, can. 22, 23, 25, 26, 6)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că oricare cu sila ar strica pe vreo fecioară, care nu este logodită cu altul, şi o are pe ea în casa sa, să se afurisească pentru această silnică stricare. Şi să nu aibă voie a-şi lua altă muiere, ci pe aceea însăşi, pe care singur el o a ales, şi măcar de ar fi şi de neam prost şi săracă.

---

[92] Însemnează că deşi acesta se catériseşte numai, şi nu se desparte de ruga celor credincioşi şi de Biserică, nu se iartă însă şi a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine, împreună cu cei credincioşi, până la vremea, ceea ce ar găsi de cuviință arhiereul, sau duhovnicescul lui părinte, precum am zis în tâlcuirea apostolescului canon 25.

CANONUL 68

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon ar primi a doua hirotonie de la oarecine, să se caterisească şi el şi cel ce l-a hirotonisit. Fără numai de ar dovedi, că de la eretici are hirotonia. Că cei ce de al unii ca aceştia sunt botezați, sau hirotonisiți, nici credincioşi, nici clerici este cu putință a fi.

(Apostolic, can. 46, 47; Sinod 1, can. 8; Sinod 2, can. 7; Sinod 6, can. 95; Cartagina, can. 57, 77, 101)

TÂLCUIRE

A se hirotonisi cineva de două ori în deosebite chipuri poate a se socoti. Sau pentru că cel hirotonisit a defăimat pe cel ce mai întâi l-a hirotonisit, sau pentru că socoteşte că va lua mai mult dar de la cel ce l-ar hirotonisi de al doilea, având mai multă credință către acela, sau pentru alta oarecare pricină de aceste fel. Pentru aceasta canonul acesta rânduieşte, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, ar primi a doua hirotonie[93] de la oarecine, să se caterisească şi el, şi cel ce l-a hirotonisit. Afară numai de se va dovedi că are hirotonia de la eretici. Pentru că cei de eretici botezați, sau hirotonisiți, nici măcar creştini pot a fi cu acest ereticesc botez, sau mai bine a zice spurcare, nici ierei şi clerici, cu această ereticească hirotonie. Pentru aceasta fără primejdie unii ca aceştia şi se botează de ierei dreptslăvitori, şi se hirotonisesc de dreptslăvitorii arhierei; drept aceea prin urmare şi marele Vasile scriind către nicopoliteni, zice: „Eu nu voi număra împreună cândva cu adevărații preoți ai lui

[93] Pentru ce pricină din cele 7 Taine, numai două nu se repetuiesc (repetă), Botezul şi Hirotonia ieriei? Scolasticii zic pentru că acestea lasă şi întipăresc haractir neşters. Care haractir după dânşii (în partea 4 a teologiei, precum stă la Nicolae vulgarul în catihisis) este o ființă practică ce se aflã în suflet şi putere mai presus de fire. Această socotință a scolasticilor o au urmat mai toți teologii cei noi ai noştri, şi mai ales Coresie. Iar mie mi se pare că pentru aceasta numai aceste nu se repetă într-una şi aceeaşi viață a celor ce le primesc acestea, pentru că se fac în chipul morții Domnului, care odată făcându-se, nu se mai repetă. Că cei ce se botează întru moartea Domnului se botează, după Pavel şi după canonul 47 apostolesc. Iar iereii căzând din ierie, pentru aceasta nu se hirotonisesc al doilea, fiindcă închipuiesc pe Iereul cel Întâi şi Mare, care a intrat deodată întru cele Sfinte, veşnică izbăvire aflând, după Pavel; şi rămâne întru veşnicie necăzută avându-şi preoția. Aceasta după socoteala mea este pricina de nu se hirotoniseşte a doua oară preotul, că necăzută este preoția întru Hristos. Drept aceea şi închipuirea lui, se cade a sta totdeauna întru curățenia ceea ce se cere la preoție, pentru a se păzi bine asemănarea, întru arhetipon (întâiul chip) şi întru iereul ce-i poartă chipul lui, şi alta încă, pentru că iereul chiar stă întru a ierosi adică, întru a jertfi jertfa cea de Taină, care este jertfa cea fără de sânge, prin care se vesteşte moartea Domnului cea una, după Pavel. Că de ar fi cuvânt îndestulat pentru că nu se repetă Tainele acestea haractirul cel aflat de scolastici; pentru ce Mirul se poftoreşte, cu toate că pecete se numeşte, şi pecetluirea şi haractir închipuieşte în suflet? Că zice evanghelistul Ioan „Şi voi darul ce ați luat de la el întru voi rămâne" (I Ioan: 2,27). Şi Pavel, cel ce v-a pecetluit pe voi, zice, şi-a dat arvuna Duhului în inimile voastre (II Corinteni: 1,22). Dar şi David, uns al Domnului pe Saul îl numeşte, nu numai după ce l-a defăimat Dumnezeu, ci şi după moarte (II Împărați: 1,14). Drept aceea pentru cuvântul acesta, adică pentru singuratica moartea Domnului, şi un singur diacon, şi un singur prezbiter, şi un arhiereu numai se cade a se hirotonisi întru o Liturghie, şi nu doi sau mulți, după Simeon al Tesalonicului (răspunsul 39). Şi după Iov în sintagmation a lui Hrisant, iar câți nu se vor hirotonisi singuraticeşte aceştia ce sunt, nu ştie zice acelaşi Simeon, ca unii ce nu-s hirotoniți după predania Bisericii. Măcar că citeți şi ipodiaconi se hirotonisesc mulți la una şi mădulare mai nedeplinite decât preoția, şi ca unii ce se hirotetisesc afară de Altar, după acelaşi Iov. Pentru cuvântul acesta, adică pentru a nu se poftori moartea cea unatică a lui Hristos, au rânduit şi soborul cel în cetatea Antisiodor localnic în vremea lui Iraclie împăratul la anul 613 adunat. A nu se face două Liturghii întru o zi pe una şi aceeaşi masă, care şi aceasta o calcă papistaşii.

Hristos, pe acela ce s-a hirotonisit şi a luat purtarea de grijă a norodului din spurcatele mâinile ereticilor, spre spurcarea dreptslăvitoarei credinţe".

CANONUL 69

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau ipodiacon, sau citeţ, sau cântăreţ, Sfântul marele post nu-l posteşte, sau miercurea, sau vinerea, să se caterisească. Fără numai de s-ar opri pentru boală trupească. Iar de a fi mirean, să se afurisească.

(Sinod 6, can. 29, 89; Laodiceea, can. 49, 51, 52; Petru, can. 15; Dionisie, can. 1; Timotei, can. 8, 10)

TÂLCUIRE

Tuturor împreună, şi celor bisericeşti, şi celor lumeşti, le porunceşte canonul acesta să postească întocmai şi asemenea, atât postul cel mare, cât şi toate miercurile, şi vinerile, zicând acestea anume: Oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau citeţ, sau cântăreţ, nu posteşte Sfântul marele post, sau fiecare miercuri, şi vineri, să se caterisească, afară numai de nu poate a posti pentru vreo boală trupească. Iar de este mirean cel ce nu le posteşte acestea, să se afurisească. Că Sfântul marele Post îl postim, după dumnezeiescul Hrisostom (în cuvântul la cei ce posteau primele Paşti) ce zice nu pentru Paşti, nu pentru Cruce, ci pentru păcatele noastre... Fiindcă Paştile nu sunt pricină de post şi de plâns, ci de veselie şi aceeaşi Liturghie, ca nişte de bucurie. Drept aceea nu se cuvine să zicem că plângem pentru Cruce. Că nu plângem pentru aceea, să nu fie! Ci pentru păcatele noastre. Postim însă marele post, după urmarea Domnului, care a postit în munte 40 de zile. Iar cele două zile ale săptămânii le postim, miercurea adică, căci întru această zi, s-a făcut sfatul pentru vânzarea Domnului nostru, iar vinerea, căci întru această zi a pătimit cu trupul moartea cea pentru mântuirea noastră, precum iromartirul Petru zice în al 15-lea canon al său. Şi dumnezeiescul Ieronim,[94] „Fiind însă canonul 50 al celui din Laodiceea porunceşte ca bucate uscate să mâncăm în tot Sfântul marele post precum şi dumnezeiescul Epifanie la eresul 75 zice în postul cel de patruzeci de zile, (fie) mâncare uscată şi curăţie. Iar apostolescul acesta canon, în cuvântul postului împreună a numărat miercurea şi

[94] Se osebesc miercurile şi vinerile luminatei săptămâni, şi a săptămânii celei după Cincizecime, întru care stricăm cele ale săptămânii celei luminate pentru bucuria învierii Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu, iar cele ale săptămânii celei după Cincizecime, pentru bucuria pogorârii Sfântului Duh, ca şi după aceasta să se arate că Sfântul Duh este de o fiinţă cu Fiul, şi cu nimic este mai jos decât acela, precum zice Chitrul în canonul 25 al său. Iar stricarea postului miercurilor sau a vinerilor ce o facem, când se întâmplă praznicele naşterii lui Hristos şi ale dumnezeieştilor Arătări, se vede că o vindecă postul cel ce a apucat mai-nainte al ajunului, care este rânduit în tipic a se face totdeauna la praznicele acestea, pentru această pricină socotesc, iar stricarea postului ce se face miercurile şi vinerile în cele douăsprezece zile după naşterea Domnului, şi înainte de lăsatul de carne, şi în săptămâna mâncării de brânză, nici de o parte poate a se vindeca. Iar pricina ce o aduc oarecare la aceasta că adică armenii postesc în acele 12 zile pentru câinele arţivurie, iar în săptămâna cea înainte de lăsatul de carne, ninivitenii, iar în săptămâna brânzei tetradiţii. Pricina aceasta, zic, este cu totul neputincioasă şi rece. Fiindcă noi dreptslăvitorii nu ne osebim de cei răi slăvitori şi de eretici cu mâncările, ci cu dogmele credinţei. Pentru aceasta şi Pavel zicea, legea poruncilor, cu dogmele stricându-o. Pentru aceasta, atât Valsamon, cât şi Ioan al Chitrului care zic că să dezlegăm miercurile şi vinerile acestea, pentru că postesc întru ele ereticii cei mai sus arătaţi, nu zic ne hotărât ca toţi dreptslăvitorii să dezlege, ci numai aceea ce împreună locuiesc şi împreună petrec cu pomeniţii eretici. Că Valsamon în al 52-lea răspuns ce face către Marcu al Alexandriei zice acestea: „Însă şi aceasta se va face când cineva petrece împreună cu tetradiţii sau cu armenii. Iar Ioan în răspunsul 27 ce face către Cabasila al Dirahiei, asemenea zice; şi mai ales de ne-am întâmpla a petrece împreună (cu nişte eretici ca aceştia adică); nu însă cu pricinuirea aceasta să facem bucurie pântecelui.

vinerea cu postul ce de patruzeci de zile. Deci şi postul fiecărei miercuri şi vineri cu mâncare uscată se cade a se face asemenea cu postul cel de patruzeci de zile." Iar mâncarea uscată este, a mânca cineva odată în zi după al nouălea ceas fără untdelemn şi vin, precum am mai zis în tâlcuirea celui 64 apostolesc. Pentru aceasta şi Valsamon opreşte nici raci, nici cele de acest fel a se mânca miercurea şi vinerea şi în postul cel mare. Împreună mărturiseşte cu adevărul acesta şi dumnezeiescul Epifanie zicând: „Postul miercurea şi vinerea, până în ceasul al nouălea fie. Ci şi Filostorgul (cartea 10 a Bisericeştii Istorii) zice postul miercurei şi al vinerei nu se îngrădeşte numai în nemâncare de carne, ci se canoniseşte acesta întru a nu gusta cineva hrană până seara. Pentru aceasta şi fericitul Benedict în canonul său 41 rânduieşte monahilor celor supuşi lui să postească miercurea şi vinerea până în ceasul al nouălea." Zice încă şi purtătorul de Dumnezeu Ignatie în epistolia sa cea către Filipeni „Postul cel mare să nu-l defăimați, că cuprinde urmarea petrecerii Domnului." După săptămâna patimii, ne treceți cu vederea miercurea şi vinerea postind, săracilor dând ce aveți de prisos. Nu să amăgească dar unii zicând, că postul miercurei şi al vienerei nu este legiuire apostolească. Că iată Apostolii în canoanele lor îl numără pe acesta cu postul marelui Post. Iar în aşezămintele lor cu postul săptămânii celei mari. Căci scris într-însele „se cade a posti săptămâna cea mare, şi miercurea şi vinerea.[95] Dar ce am zis că-l legiuiesc pe ele Apostolii? Însuşi Mântuitorul Hristos pe postul acestor două zile l-a fost legiuit. Şi cum că aceasta este adevărată, ascultă pe însuşi Sfinții Apostoli, ce zic în aşezămintele lor (cartea 5 cap 14) ne-au poruncit nouă însuşi să postim miercurea şi vinerea. Vezi, că Însuşi Domnul este puitor de lege al postului acestor două zile?" Însă de vreme ce precum s-a dovedit, asemenea este postul cel mare cu postul miercurei şi vinerei, prin urmare asemenea este şi dezlegare acestor două posturi la cei bolnavi. „Drept aceea, precum Timotei în canonul 8 şi 10 al lui, iartă pe muierea cea lehuză, ca în postul cel mare să bea vin, şi să mănânce îndestulă hrană, încât să se poată ține, iară pe cel tare uscat de vreo covârşitoare boală îl iartă a mânca unt de lemn în postul cel mare. Întru asemenea chip se cade a se ierta să mănânce numai unt de lemn, şi să bea vin miercurea şi vinerea cel ce s-a uscat de o mare boală. Asemenea zice şi dumnezeiescul Ieronim, că întru aceste două zile nu trebuie a se

[95] Iar de este întocmai postul miercurei şi al vinerei cu Sfântul Postul cel mare, arătat este că precum întru acela nunți nu se fac, după canonul 52 al soborului din Laodiceea, aşa nu se cade a se face nici miercurea nici vinerea. Şi de este aceasta, arătat că nici cei după lege căsătoriți nu se cade trupeşte a se împreuna nici întru o miercuri şi vineri pentru cucernicia şi cinstirea postului, precum nici în Sfântul marele Post. Că necuviincios lucru este, despre o parte a nu strica posturile acestea cu mâncări, iar despre alta a le strica, cu trupeasca împreunare. Pentru aceasta şi proorocul Ioil însemnând, că în vremea postului să cade a se înfrâna despre împreunare cei căsătoriți, zice: „Sfințiți postul, propovăduiți vindecarea... Iesă mirele din aşternutul său, şi mireasa din cămara sa" (cap 2). Iar dumnezeiescul Pavel arătat zice, că cei căsătoriți după lege, întru o unire se cade a se depărta de trupeasca împreunare, pentru a se zăbovi în post, şi în rugăciuni (I Corinteni: 7,5), adică să se depărteze şi când este precum am zis post, şi când se roagă şi se gătesc a se cumineca cu dumnezeieştile Taine. Şi sâmbăta şi duminica, după canonul 13 al lui Timotei, şi în toate sărbătorile. După dumnezeiescul Hrisostom (Cuvântul pentru feciorie) unde aduce spre mărturie zicerea de mai sus a lui Ioil, şi zice. Că dacă cei de curând însoțiți, care încă pofta le este înfocată, şi tinerețea zburdatică, nu se cade a se împreuna în vreme de post şi de rugă, cu mult mai vârtos ceilalți bărbați şi femei mai de mult însoțiți, care nu au atâta silă trupească, se cuvine a nu se împreuna. Acelaşi Sfânt părinte povesteşte şi cum posteau creştinii cei vechi Sfântul marele Post, zicând: Sunt unii întrecându-se între sineşi, unii adică două zile întregi petrec fără mâncare; iar alții nu numai de vin, şi de unt de lemn, ci întrebuințarea tuturor bucatelor o leapădă de la masa lor, mâncând numai pâine şi bând apă, petrec tot postul.

dezlega postul fără de mare nevoie. Aceeaşi zice şi Sfinţitul Augustin.[96] Însă, fiindcă iubitorii de trup vrând a strica postul cel mare, şi miercurea şi vinerea, ori punând pricină că sunt bolnavi fără a fi, sau şi fiind bolnavi, zic, că nu este îndestul numai untul de lemn şi vinul spre a întări slăbiciunea lor, pentru pricinuirile acestea, este trebuinţă a se întreba vreun doftor iscusit, şi temător de Dumnezeu, ce mâncare poate fi îndestulă spre întărirea slăbiciunii, şi aşa după rânduirea doftorului, să sloboază arhiereul, sau duhovnicul, pe bolnav să dezlege postul, şi să nu se încredinţeze în singure pricinuirile bolnavilor, şi mai ales când bolnavii cei de acest fel s-ar întâmpla a fi din cei ce se zic de bun neam.

CANONUL 70

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau oricine din catalogul clericilor, va posti împreună cu iudeii, sau va prăznui cu dânşii, sau ar primi de la dânşii ospăţurile praznicului, precum azime, sau ceva de acest fel, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească.

(Apostolic, can. 7, 65, 71; Sinod 6, can. 11; Antiohia, can. 1; Laodiceea, can. 29, 37, 38; Cartagina, can. 60, 81, 117)

TÂLCUIRE

Dacă cel ce numai se roagă împreună cu cei afurisiţi, se afuriseşte, sau cu cei caterisiţi numai, împreună se cateriseşte. Cu mult mai vârtos cel ce posteşte şi serbează împreună cu iudeii ucigaşii lui Hristos, cleric fiind se caterisеşte, iar mirean se afuriseşte. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau oricare fiind din catalogul clericilor, posteşte cu iudeii, sau serbează cu dânşii paştile, sau alte sărbători, sau primeşte de la dânşii daruri de ospăţ ale sărbătorii lor, precum sunt azimile[97] (pe care ei la zilele pascăi lor le mănâncă, şi la

---

[96] De aici se cunoaşte cât sunt vrednici de osândă aceia, ce au umplut ceasloavele cele din nou tipărite de dezlegări la vin şi la unt de lemn, puse nu numai la sfinţii cei mari ci şi la cei mici, şi în scurt a zice la cei fără doxologii, sau (slavocântare) care acestea nu le au vechile scrise cu mâna, şi tipărite ceasloave care se află. Pentru aceasta cei ce s-au înştiinţat de aceasta îndreptează-se; şi urmeze mai bine celor vechi, decât celor noi. Iar pentru ca să deplinim cuvântul cel pentru posturi, adăugăm aici şi aceasta, că, cele trei posturi, al naşterii Mântuitorului, al Sfinţilor Apostoli, şi al lui august, le întăresc încă, şi Simeon al Tesalonicului (în răspunsul 54) şi aşezămintele cele din început, şi obşteştile tipice ale ierusalimiţilor şi ale studiţilor, şi în scurt toate osebitele tipice ale împărăteştilor mănăstiri din Sfântul Munte. Ci şi însuşi aceasta că postul cel dinaintea Sfintelor Paşti se numeşte mare, arată, că sunt şi alte posturi, acesta însă covârşeşte, precum aceasta descoperit o încheie Simeon al Tesalonicului (în răspunsul 56). Deci în posturile naşterii Domnului, şi al Sfinţilor Apostoli, marţea şi joia, se face dezlegare la unt de lemn şi la vin, nu şi la peşte, după tipice; iar lunea, miercurea, şi vinerea postim de unt de lemn şi de vin, şi întru acestea de se va întâmpla aliluia, adică Sfânt neslavocuvântat se face la al 9-lea ceas o mâncare şi uscată mâncarea; iar de se va întâmpla Sfânt slavocuvântat se face de două ori mâncare.

[97] Însemnează, din canonul acesta că întocmai se cade a se certa şi cei ce mănâncă spurcatele corbanuri ale agarenilor; şi mai ales cele ale baeramurilor lor celor urâte de Dumnezeu. Şi câte altele obişnuiesc a face la sataniceştile şi de Dumnezeu urâtele sunete (adică tăiere împrejur) ale copiilor lor. De aici se vede că sunt vrednici de osândă latinii, care au chenotomisit taina dumnezeieştii Euharistii, şi au introdus iudaiceştile azime. Căci azimile sunt chenotomie (adică nouă scornire) este arătat că de la Hristos, până la 1053 cu pâine dospită liturghisea biserica apusenilor. Că întru acest an Leon al nouălea s-a făcut întâi aflător al azimilor. Că preamincinoase s-au dovedit propunerea cea de la latini, că Domnul ar fi săvârşit cina cea de taină cu pâine nedospită 1. „Întâi după ce s-a aflat pâinea dospită”, de Domnul dată. Că povesteşte Nicolae Idruntul în cea asupra azimelor, căci când au luat frânghii Constantinopolul, au găsit în împărătescul schevofilachiul, cinstitele lemne cununa de spini, sandalii Mântuitorului, şi un cui. Au găsit însă şi în oarecare vas de aur împodobit cu pietre

toată sărbătoarea lor, şi la toată jertfa azimele proaduce), sau altceva ca acestea, primind să se caterisească. Iar de va fi mirean să se afurisească. Căci măcar deşi cei ce primesc unele ca acestea, şi împreună postesc şi împreună prăznuiesc, nu sunt de o cugetare cu iudeii (că de ar fi fost unii ca aceştia, s-ar cuvenit nu a se caterisi, sau a se afurisi, ci şi anatemei a se da după canonul 29 al soborului din Laodiceea). Dar însă dau prilej de sminteală, şi prepus că cinstesc slujbele iudeilor, care lucru este străin de dreptslăvitori. Las a zice, că şi se spurcă unii ca aceştia cu împreună petrecerea ucigaşilor de Hristos. Către care zice Dumnezeu, postul şi nelucrarea şi sărbătorile voastre le urăşte sufletul meu.

CANONUL 71

Dacă vreun creştin ar aduce untdelemn la altarul păgânilor, sau în sinagoga iudeilor, în sărbătorile lor, sau lumânări ar aprinde, să se afurisească.

(Apostolic, can. 7, 65, 70; Sinod 6, can. 11; Antiohia, can. 1; Laodiceea, can. 29, 37, 38; Cartagina, can. 59, 82, 123)

TÂLCUIRE

Că din aceasta ce face se arată, că cugetă de adevărate mincinoasele slujbele acelora, şi tainele lor cele spurcate.

CANONUL 72

Dacă vreun cleric, sau mirean ar lua din Sfânta Biserică ceară sau untdelemn, să se afurisească; şi pe lângă cele ce a luat încincit să adaugă.

(Apostolic, can. 73; Sinod 1 şi 2, can. 10; Grigorie, can. 8)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că, oricare cleric, sau mirean ar lua din Biserică, ceară sau untdelemn, şi le-ar întrebuința în treburi nesfințite şi obşteşti, să se afurisească. Şi după ce le va întoarce la aceeaşi Biserică întregi, precum le-a luat, să-i dea lângă acestea, şi o a cincia parte din prețul acelora, iar Aristin a tâlcuit încincit. Încât după dânsul canonul zice, ca să întoarcă cele ce au jefuit cele sfințite ceară sau untul de lemn ce le-a luat, şi încă de cinci ori pe atâta. Încă şi Iosif Egipteanul cel ce a tălmăcit canoanele arăbeşte încincit a tălmăcit. Totuşi tâlcuirea cea mai dinainte mai bună este că se potriveşte cu cincimea şi zeciuiala rodurilor, ce dă evreii preoților, care se află în multe părți ale Sfintei Scripturi, şi nu înseamnă încincit, sau înzecit, ci la cinci, sau la zece una.

CANONUL 73

Vas de aur, sau de argint, sfințindu-se, sau prostire, nimenea să nu le mai sfeterisească (reşluiască) spre a sa întrebuințare. Că lucru fără de lege este. Iar de se va vădi cineva, să se certe cu afurisanie.

(Apostolic, can. 75; Sinod 1 şi 2, can. 10; Grigorie, can. 8)

---

scumpe şi cu mărgăritare, pâine: din care a dat Domnul Apostolilor. Pentru aceea şi suprascrie acest fel ave: „Aici se află dumnezeiasca pâine, pe care Hristos o a împărțit ucenicilor săi în vremea cinei, zicând: luați, mâncați, acesta este trupul Meu." Şi fiindcă era dospită, sau sfătuit apusenii cei ce o au aflat să o ascundă, episcopul Alvestaniei, şi Ipopsifiul Vitleemului care o aflaseră. Dar n-au putut cu bunăvoința lui Dumnezeu, (Şi mărturiseşte această istorie de adevărată şi Gheorghie al Cherchirei aflându-se la anul 1146) şi al II-lea s-a dovedit, după cel întâi Ioan al Ierusalimului, şi apoi de la dânsul luând prilej Evstratie Arghent, a scris asupra azimelor, şi cu cuvinte din scriptură şi neîmpotrivite a dovedit că Domnul nu a mâncat paştile cele ale legii în vremea când s-a dat la Patimă, şi prin urmare, nici a săvârşit cina cea de taină cu azime. Citeşte şi pe Dositei cartea 8, cap 12.

TÂLCUIRE

Şi acest canon asemenea cu cel mai de sus opreşte obşteasca întrebuinţare a celor sfinţite, rânduind ca nimenea să nu ia, nici să întrebuinţeze spre a sa slujbă vase de aur sau de argint, sau poale şi veşminte, care sunt sfinţite şi lui Dumnezeu afierosite.[98] Pentru că luarea aceasta, şi întrebuinţarea este urâtă lui Dumnezeu şi afară de lege. Iar de s-ar vădi cineva că o face aceasta, să se afurisească. Iar care pedeapsă iau de la Dumnezeu cei ce spurcă lucrurile cele afierosite lui, şi le întrebuinţează spre obşteasca întrebuinţare, mai mult decât toţi au arătat Baltasar împăratul, care fiindcă a spurcat vasele cele de aur şi de argint, pe care le-au jefuit Nabucodonosor tatăl lui din Biserica lui Dumnezeu cea din Ierusalim, făcând să bea cu ele vin atât el, cât şi cei mari şi ţiitoarele, dalcaucii lui. Întru aceeaşi noapte când a făcut aceasta, s-au omorât, şi împărăţia lui s-a împărţit la mezi şi la perşi. Iar papa Ştefan, după Platin, zice, că sfinţitele îmbrăcăminţi, nici preotul poate a le întrebuinţa în trebuinţă din afară. Citeşte şi tâlcuirea celui mai de sus canon 72.

CANONUL 74

Episcopul de s-ar prihăni pentru oarece, de către oameni vrednici de credinţă, nevoie este a se chema el de către episcopi, măcar de ar întâmpina, şi ar mărturisi, sau se va vădi, hotărască-se certarea. Iar dacă chemat fiind nu va asculta, să se cheme şi a doua oară, trimiţându-se la el doi episcopi. Iar dacă şi aşa nu va asculta, să se cheme şi a treia oară, iarăşi doi episcopi trimiţându-se către dânsul, şi dacă şi aşa defăimând nu va întâmpina, Sinodul hotărască asupra lui cele socotite, ca să nu socotească fugind de judecată că câştigă.

(Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9, 17, 21; Antiohia, can. 14, 15; Sardica, can. 4; Cartagina, can. 8, 12, 16, 27, 96, 105, 131, 137, 138, 139; Teofil, can. 9)

TÂLCUIRE

Pâra cea asupra episcopului, pe care o arată canonul acesta nu este pricină bănească, adică pentru însuşi lucrul al cuiva şi prihană a sa cum că s-a nedreptăţit adică de episcopul, ori s-a păgubit, precum nu bine a tâlcuit Valsamon. Ci pentru pricină bisericească, care poate a clăti treapta lui. Şi de unde este arătat? De la oamenii cei vrednici de credinţă, pe care ca pârâşi îi introduce canonul. Căci, cei ce pârăsc asupra episcopului pentru pricină de bani, şi prihăniri ale sale, nu se cercetează ori dreptslăvitori sunt, ori răuslăvitori, ori prihăniţi, ori neprihăniţi, adică vrednici de credinţă; ci orice fel ar fi unii ca aceştia, se primesc la pâră, după canonul

[98] Înseamnă însă că după răspunsul al 7-lea al lui Ioan Chitrul, care se află în manuscrise, uneltele cele ce au slujit la înnoirea sfinţitelor vase celor stricate, nici ne lucrătoare se cade a rămâne, nici în mare pentru aceasta a se arunca, fiindcă n-au luat îndată şi sfinţenia pentru că s-au atins de cele sfinţite. Dar nici locul, unde le topesc meşterii se cade a se săpa, sau a se acoperi cu altă materie ca şi când să nu se calce. Pentru că precum mâinile noastre care prind, când cele Sfinte, când spurcăciunile trupului nostru, nu le avem ca Sfinte nici ca spurcate, aşa se cade să socotim şi uneltele acestea. Fără numai ce s-ar afierosi în ştiinţa tuturor dumnezeieştilor Biserici atunci ca sfinţite se socotesc. Iar de vom zice, că acestea au luat sfinţenie, însă lucrătoarea putere a focului şterge sfinţenia aceasta. Pentru aceasta şi împărăteştile legi poruncesc că vasele cele din argint şi de aur ale Bisericilor, mai întâi să se topească, şi apoi să se dea spre răscumpărarea robilor. Nici sfinţitele veşminte de se vor spăla nu se spurcă. Că după primul canon al lui Nichifor, dacă antimisul ce după neştiinţă s-ar spăla, nu-şi leapădă sfinţenia, nici se spurcă, cu cât mai vârtos celelalte veşminte spălându-se nu se spurcă; se vede însă din aceasta ce zice Nichifor, după neştiinţă: Cum că nu se cuvine oricum a se spăla antimisele, şi acoperămintelor Sfintelor potire. Iar de se vor strica desăvârşit, atât acestea, cât şi toate celelalte ieraticeşti veşminte, şi poale, sfătuiesc unii, că se cuvine a se arde în foc (care şi mai bine este) sau să se arunce în adâncul mării, sau să se îngroape în loc necălcat.

al 6-lea al soborului 2 şi după al 8-lea şi 27 al celui din Cartagina. Iar cei ce-l pârăsc pe el pentru bisericeşti pricini, se cuvine a fi şi dreptslăvitori, şi neprihăniți, adică vrednici de credință, că întru alt fel nu se primesc la pâră după aceleaşi canoane. Pentru aceasta şi Zonara se vede conglăsuind cu hotărârea cea de aceste fel a canoanelor. Deci zice canonul, dacă vreun episcop s-ar pârî de oameni vrednici de credință, şi neprihăniți pentru vreo bisericească vină, este nevoie a se chema de episcopi la judecată. Şi de va veni, şi va mărturisi însuşi de sineşi, că este adevărată pâra cea de acest fel, sau, tăgăduind el, de se va dovedi prin mustrări ne împotrivă zise, de către pârâşi; atunci să se hotărască de episcopi datornica certare cea asupra lui. Iar de se va chema şi nu va asculta să vie la judecată, să se trimită către el doi episcopi, şi să-l cheme şi de-al doilea; iar de nu va asculta iarăşi, să se trimită iarăşi doi episcopi la el, şi să-l cheme şi de al treilea. Şi dacă şi de a treia oară va defăima şi nu va merge, de aceea dar Sinodul episcopilor şi nefiind el de față, hotărască asupra lui, certările cele ce i se vor părea drepte şi legiuite, ca să nu socotească că cu aceasta câştigă şi se foloseşte, fugind de judecată, şi prelungind vremea.

CANONUL 75

La mărturia cea împotriva episcopului, eretic să nu se primească, dar nici credincios unul numai, că pe gura a doi, sau a trei martori, va sta tot graiul.

(Sinod 1, can. 2; Cartagina, can. 40; Teofil, can. 9; II Lege: 17, 6)

TÂLCUIRE

Nu numai cei ce pârăsc pe episcopul nu se cuvine a fi eretici, precum am zis mai sus, ci nici cei ce mărturisesc împotriva lui. Dar nici unul mărturisind împotriva episcopului, este primit. Fiindcă este scris în legea cea veche: pe gura a doi martori, sau a trei, va sta, şi se va adeveri tot cuvântul şi prihănirea ce va fi cu îndoială.[99]

---

[99] Însemnează că, dacă mulțimea martorilor nu va fi vrednică de crezare, se cuvine a se cerceta chipul şi voința lor, după apostoleştile aşezăminte, cartea 2 cap 49 că de multe ori se poate, şi doi şi trei şi mulți martori a se uni la rău, şi a mărturisi minciună. Precum minciuni au mărturisit asupra Susanei, asupra lui Navute, asupra lui Ştefan, şi asupra Domnului. Pentru că vrednici de credință, zice titlul 1 al cărții 21 din cele împărăteşti (Fotie titlul 9 cap 2) se cuvine a fi martorii. Şi vrednici de credință fiind, de prisos se vede a fi de a se mai jura. Că jurându-se cad în prepus că nu ar fi vrednici de credință; de la chipul şi fapta lor cea bună, şi pentru aceasta vor să adevereze şi să încredințeze mărturia lor cu jurământuri, pentru aceasta după Armenopul şi lege este unde zice a nu jura martorii (cartea 1 titlul 1) zicând însă legea să fie martorii vrednici de credință, arătat este că opreşte a nu mărturisi oameni de jos târâtori, desfrânați, neînsemnați, necunoscuți, luptători cu fiară, măscărici, jucăuşi, sau care s-au osândit în judecătoria publică, că au clevetit pe cineva, sau că au preacurvit, sau că au furat, sau că alta oarecare nelegiuire au făcut, şi nu s-au dezvinovățit după aceasta de osândă, sau că s-au pus în lanț şi în închisoare pentru necuviințele cele zise şi răutăți. Cel ce ar fi mărturisit mai întâi spre prihănirea cuiva, nu mărturiseşte iarăşi spre ajutorul lui. La pricini de vinovății se cade a nu se crede numai glasurile martorilor, nefiind de față adică, ci să fie de față însuşi în persoană, şi să fie siliți a descoperi, şi păcatul, şi anul, şi luna, şi locul, întru care s-a făcut păcatul, şi să nu fie siliți însă a mărturisi şi ziua şi ceasul. Iar de nu le vor putea dovedi acestea, să se izgonească din hotarul acela. Boierii şi preoții fără voia lor nu se trag să mărturisească, ci cu voia. Iar arhiereii şi de sineşi de vor voi a mărturisi, să nu se cheme spre a mărturisi, ci să se întrebe numai în casă. Iar ereticul şi necredinciosul împotriva dreptslăvitorului nu mărturisesc după Armenopul cartea 1 titlul 6 şi după cartea 1 a codicii titlul 5 aşezământ 21 a cărții celei de lege a lui Fotie titlul 9 cap 2. Iar credincioşii unul asupra altuia mărturisesc. Iar aşezământul Apostolilor cartea 2 cap 8 zic să nu rămână nepedepsit martorul relelor; adică cel nedrept şi mincinos. Precum şi Parimiastul aceeaşi o zice, de la care şi Apostolii s-au împrumutat. Iar Hrisostom (în cuvântul că trei robii au introdus păcatul) zice întru pâra celui ce a ocărât, sau a bătut pe tatăl său, ajunge fără altă dovadă mărturia a singur tatălui său. Şi după dreptate, pentru că niciodată tatăl s-ar face pârâşi fiului său, care şi banii şi averile, de

CANONUL 76

Cum că nu se cuvine episcopul făcând har fratelui, sau fiului, sau rudeniei a hirotonisi în dregătoria episcopiei pe cine voieşte, că moştenitori a face episcopiei, nu este drept, dăruind cele ale lui Dumnezeu pentru patima omenească. Că nu este dator a pune Biserica lui Dumnezeu sub moştenitori. Iar de va face cineva aceasta fără tărie rămâie hirotonia, şi el ceartă-se cu afurisirea.

(Antiohia, can. 23; Cartagina, can. 40)

TÂLCUIRE

Arhiereasca stăpânire cu adevărat har şi dar a Sfântului Duh. Cum dar poate cineva aceasta a o dărui altuia ca un drept clironomicesc? Pentru aceasta şi apostolescul acesta canon rânduieşte, că nu se cuvine episcopul a face har, şi a hirotonisi diadoh în dregătoria episcopiei pe cine ar voi din fraţii, sau fiii, sau rudeniile lui. Pentru că nu este drept a face cineva moştenitori, a episcopiei, şi a arhieriei (precum face adică şi a celorlalte lucruri lumeşti), şi a dărui darurile lui Dumnezeu, precum este arhiereasca stăpânire, pentru patima omenească, adică pentru legătura şi iubirea rudească. Dar nici se cuvine a supune cineva sub moştenire pe Biserica lui Dumnezeu, făcând-o să se numească părintesc drept. Iar de o ar face aceasta vreunul din episcopi, şi ar hirotonisi diadoh episcopiei pe vreo rudă a sa, nelucrătoarea fie hirotonia celui aşa hirotonisit, iar cel ce l-a hirotonisit, să se afurisească. Că de Sinod trebuie a se face episcopii. Că dacă după canonul 40 al sinodului din Cartagina episcopii nu au stăpânire a lăsa rudelor lor, sau altora cărora ar voi, lucrurile ce după episcopie le-au câştigat, în cuvânt de moştenire (fără numai câte au câştigat din moştenirea rudelor lor, sau în dar ce s-ar fi făcut chiar lor de la oarecare). Cum pot să lase rudelor lor, sau altora cărora ar voi, ca o moştenire, pe însăşi episcopia?

CANONUL 77

Dacă cineva va fi vătămat la ochi, sau rănit la picior, dar ar fi vrednic de episcopie, să se facă. Că nu meteahna trupului pe el spurcă, ci spurcăciunea sufletului.

(Sinod 6, can. 33)

TÂLCUIRE

Legea cea veche poruncea să nu aibă vreo prihană în trup cei ce vor a se face prezbiteri, ci să fie întregi la toate mădularele şi neprihăniţi: „Că tot omul în care este prihană nu se va apropia: omul cel orb, sau cel şchiop, sau cel cu nasul tăiat, sau cel cu urechea tăiată. Sau omul, a cărui mână este ruptă, sau piciorul rupt, sau ghebos, sau cu ochii urduroşi, sau cu albeaţă, sau omul întru care este râie sălbatică, sau pecingine, sau cu un boş” (Levitic: 21,18-20). Ci şi dacă după preoţie ar fi dobândit în trup vreo meteahnă de acest fel, înceteze de a ierurghisi (adică de a lucra cele sfinţite). Iar Legea cea nouă a darului Evangheliei, metehne de acest fel, şi ciuntiri ale trupului, nu le socoteşte ca opritoare de preoţie. Ci mai vârtos cere de la dânşii a-şi avea sufletul curat de toată spurcăciunea. Pentru aceasta şi canonul acesta zice, dacă cineva îşi are ochiul vătămat, adică de este cu un ochi, sau încrucişat, sau scurt la vedere, sau are stricat piciorul, adică de este şchiop, sau de are vreo altă ciuntire şi vătămare de acest fel la trup, care nu opreşte spre a se lucra lucrările cele sfinţite; şi de este vrednic cel ce le are acestea a se face episcop, să se facă. De vreme ce ciuntirea trupului nu-l face pe el nevrednic, ci spurcăciunea sufletului cea din păcat.

---

multe ori şi însuşi viaţa voieşte a o da pentru fiul său, dacă ocara ce a făcut asuprăşi fiul nu ar fi fost adevărată şi covârşitoare. Iar neara 123 a lui Iustinian, şi cea 76 a înţeleptului Leon rânduiesc, că prezbiterii şi diaconii de vor mărturisi minciună în pricină de bani şi din afară, fără a jura, să se argosească trei ani, şi să se închidă în mănăstire. Iar de vor şi jura, să se caterisească de preoţie. Iar în pricină de vinovăţie şi bisericească de vor mărturisi minciună să se caterisească, şi să se închidă în mănăstire.

CANONUL 78

Iar surd fiind şi orb, să nu se facă episcop, nu ca un spurcat, ci ca să nu se împiedice cele bisericeşti.

TÂLCUIRE

Că cel ce nu vede, sau nu aude, cum poate a ierurghisi? Sau a prinde cele Sfinte, sau a citi, sau a auzi cuvintele cele ce se glăsuiesc de norod? Însemnează însă că cel ce a asurzit după preoție, sau a orbit, nu se cade a se caterisi de dânsa. Că faptă nemilostivă este una ca aceasta. Că politicească lege în cartea 8 titlul 1 cap 1 tema 4 zice: că cel orb şi a judeca poate, şi nu se scoate din singlit. Altă stăpânire însă nu ia, ci rămâne în ceea ce a avut mai-nainte de patimă.[100]

CANONUL 79

De are cineva demon, cleric să nu se facă. Dar nici împreună cu cei credincioşi să se roage. Iar curățindu-se să se primească. Şi de va fi vrednic să se facă.

(Sinod 6, can. 60; Timotei, can. 2, 3, 15)

TÂLCUIRE

Fiecare îndrăcit ca un necurat se judecă. Fiindcă dă presupus că pentru mârşăvia vieții sale, s-a dat slobozenie diavolului şi a intrat într-însul. „Cum dar unul ca acesta se va înainta în cler?" De vreme ce vasul lui e putred, Mir nu i se încredințează, după Teologul Grigorie.[101]

CANONUL 80

Cel ce din viața păgânească a venit (către noi), şi s-a botezat, sau din petrecere mârşavă, nu este drept îndată a se prohirisi episcop. Că nedrept lucru este, cel ce încă

---

[100] Pentru aceasta şi Valsamon la întrebarea şi răspunsul 23 către Marcu al Alexandriei, împreunând aceste două canoane apostoleşti, cel 77 zic şi acest 78 zice: Neoprit să ierurghisească cel ce are oarecare neputință şi meteahnă trupească. Iar dacă din pricina neputinței se opresc lucrările preoției, încetez neputinciosul de sfințita lucrare, nu se înstrăinează însă şi de dregătorie, ci mai vârtos unul ca acesta va afla milostivire, şi va dobândi cinstea cea mai dinainte, va avea însă şi cele spre îndestularea vieții şi celelalte, după obiceiul de mai-nainte.

[101] Însemnează însă că cei ce se îndrăcesc ori totdeauna ori în vremi, de se primejduiesc spre moarte, neapărat trebuie a se împărtăşi cu chipul ce va socoti preotul. Căci, dacă cei ce se află în păcate de moarte şi se pocăiesc, în vremea morții se iartă de către milostivirea Bisericii, după canonul al 5-lea al Sfântului Grigorie Nissa, şi după ale altora, a se împărtăşi cu Sfintele Taine, pentru a nu se lipsi de un acest fel de ajutor în călătoria lui, cu cât mai vârtos cei ce se îndrăcesc se cade a se împărtăşi, care de multe ori şi fără a cădea în păcate de moarte, pentru necuprinse judecățile lui Dumnezeu, se slobod a se munci de diavolul? Aşişderea şi dacă cei îndrăciți în vreme când pătimesc, se vor arunca în prăpăstii, sau cu alt chin se vor omorî, se cade a li se cânta şi a se pomeni şi de preoți a se îngropa, pentru că nu au fost în mintea lor, ci afară de minte şi de diavolul purtați; după canonul 14 al lui Timotei. „Pe lângă acestea dacă cel îndrăcit nu se va curăți de demon (nebotezat fiind) nu poate a se boteza; iar în primejdie de moartea fiind, după canonul al 2-lea al lui Timotei să se boteze. Şi dacă în vremea morții se botează, iată dar că în vremea morții se şi iartă a se împărtăşi. Şi de se îndrăceşte muierea atâta, încât şi cu lanțuri a se lega, nu poate bărbatul a o despărți; preacurvie mijlocind la aceasta după canonul 15 al lui Timotei. Se cuvine însă să ştim că, după marele Grigorie al Tesalonicului (duminica 4 a Sfântului mare Post) în două chipuri demonii ispitesc pe oameni ori după lucrare, nevăzut adică şi dinafară; după care chipuri pe toți oamenii îi supără cu năvălirile gândurilor şi ale patimilor," ori după ființă, adică arătat şi dinlăuntru, precum la cei ce se îndrăcesc. Că după ființă în oarecare chip intrând într-înşii demonii şi alcătuirea trupului prefăcându-o, şi mai ales creierii, şi pe aceştia stăpânindu-i, îi fac pe ticăloşii afară din sine. Pentru aceasta şi despre Iuda este scris, că a intrat într-însul satana, stăpânindu-l pe el, dinafară oarecum mai-nainte fiind, şi prin cugetări lovindu-l.

n-a arătat cercare, a fi altora învăţători, fără numai de se va face aceasta după dumnezeiesc Har.

(Sinod 1, can. 2; Sinod 1 şi 2, can. 17; Neocezareea, can. 12; Sardica, can. 10; Laodiceea, can. 3; Chiril, can. 4)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că nu este drept a se face episcop îndată, acela ce ori din păgâni şi necredincioşi va veni la binecinstitoarea credinţă şi se va boteza, ori de la viaţă mârşavă şi înrăutăţită ar veni la pocăinţă, precum este în a comedianţilor, şi a măscăricilor, şi a celorlalţi de acest fel[102] că nedrept lucru şi greşit a se face, învăţător al celorlalţi, care este episcopul, cel ce încă nu a dat ispită şi dovadă, de este sănătos după credinţă, şi neprihănit după viaţă. Că ispitirea aceasta are trebuinţă de vreme, şi în puţină vreme nu se poate da. Fără numai atunci se poate prohirisi, de se va face descoperire pentru dânsul din dumnezeiesc Har, precum s-a făcut Apostolului Anania pentru Pavel, când a zis Domnul către dânsul în vedenie: „Mergi, că vas de alegere Îmi este acesta, de a purta numele Meu înaintea neamurilor, şi a împăraţilor, şi a fiilor lui Israel"[103] (Fapte: 9,15).

CANONUL 81

Am zis, cum că nu se cuvine episcopul, sau prezbiterul a se pune pe sineşi în ocârmuiri publice, ci să se îndeletnicească la trebuinţele bisericeşti. Deci ori să se supună a nu o face acesta, ori să se caterisească. Că nimenea poate a sluji la doi domni, după dumnezeiasca poruncă.

(Apostolic, can. 6, 83; Sinod 4, can. 3, 7; Sinod 7, can. 10; Sinod 1 şi 2, can. 11; Cartagina, can. 18)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta asemenea cu cel al 6-lea opreşte pe cei ierosiţi a nu se împletici în lucruri lumeşti, zicând: am zis (după canonul 6 al nostru adică), cum că nu se cuvine episcopul, sau prezbiterul, a se pogorî pe sineşi în politiceşti şi lumeşti purtări de grijă şi ocârmuiri, ci să se îndeletnicească în slujbele, şi trebuinţele Bisericii. Deci ori să se înduplece a nu o face aceasta de acum înainte; sau de nu se va îndupleca, să se caterisească. „Pentru că nimenea poate a sluji la doi domni, şi a plăcea amândoura, după cuvântul Domnului".(Matei: 6,24; Luca: 16,13)

CANONUL 82

Slugile în cler a se prohirisi fără de socotinţa stăpânilor, nu dăm voie, pentru mâhnirea stăpânilor celor ce-i au. Că una ca aceasta face răsturnare caselor. Iar dacă

---

[102] Ci şi ofiţerii nu se cuvine a se face clerici, ca să nu urmeze ocară şi prihană Bisericii lui Dumnezeu după cartea 3 a Vasilicalelor titlul 10 cap 27.

[103] Precum s-a făcut la Sfântul Ambrozie episcopul Mediolanului, pentru care scrie Teodorit în cartea a patra cap 6 al Bisericeştii Istorii zicând: „Acestea aflându-le împăratul a poruncit ca îndată să se înveţe credinţa, şi să se boteze, şi să hirotonisească bărbatul acel vrednic de laudă... Că a socotit a fi dumnezeiască alegere încredinţându-se din conglăsuirea celor ce din potrivă cugeta (adică a necredincioşilor), încă şi Socrat scrie pentru dânsul în cartea a 4-a cap 30 a Bisericeştii Istorii, că împăratul mirându-se de unirea norodului la un cuget, şi cunoscând ceea ce s-a făcut lucru al lui Dumnezeu, a arătat episcopilor să slujească lui Dumnezeu celui ce porunceşte să-l hirotonisească. Şi Sozomen în cartea a şasea capul 24 a înţeles pentru unirea Bisericii celei din Mediolan că Dumnezeu îl încununează cu acestea (că alegerea norodului este descoperire dumnezeiască). Scrie încă acelaşi Sozomen şi pentru patriarhul Nectarie al Constantinopolului, cum că fiind încă îmbrăcat cu podoaba Sfântului Botez, s-a vestit cu obştească alegere a soborului, episcop al Constantinopolului, în loc de ighemon al cetăţii Samosatelor. Şi a adaugă că nu s-a întâmplat acestea fără descoperire dumnezeiască, cartea 7 cap 8 a Bisericeştii Istorii.

când va s-ar arăta sluga vrednică spre hirotonie de treaptă, precum s-a arătat şi Onisim al nostru, şi-l vor ierta stăpânii, şi-l vor slobozi, şi-l vor scoate din casă, facă-se.

(Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3; Cartagina, can. 73, 90; Vasilie, can. 40, 41, 42; Epist. Filimon)

TÂLCUIRE

Nu se cade a face cineva cele ce se fac altora, pricină de sminteală şi de scârbă. Iar pricină de sminteală şi de scârbă se face, a hirotonisi cineva rob fără de socoteala stăpânului său. Pentru aceasta şi canonul acesta opreşte acest lucru, zicând: Nu iertăm a se înainta robi la cler, şi la preoţie, fără de socoteala stăpânilor lor, pentru ca să nu scârbim pe însuşi stăpânii lor. Pentru că lucrul acesta case întregi răstoarnă (că poate robul acel sortit să fi fost, sau chivernisitor casei stăpânului său, sau să fi fost epistat al dughenei lui, sau bani ai stăpânului său să fi avut în mâinile sale, şi pentru toate acestea hirotonia lui ar fi pricinuit scârbă stăpânului său). Iar dacă robul s-ar arăta vrednic de hirotonie, precum s-a arătat şi Onisim al nostru, trebuie episcopul să împărtăşească lucrul stăpânului lui, şi dacă acela va primi şi se va învoi, şi prin gura a doi sau a trei martori îl va slobozi pe el după canonul 85 al soborului al 6-lea şi-l va trimite pe el din casa sa spre semnul deplinitei slobozenii, atunci hirotonisească-se. Aşa a făcut şi Pavel, nu a voit să ţină pe Onisim robul, cu toate că l-a găsit pe el îndemânatic în slujba propovăduirii, ci l-a trimis către Filimon stăpânul lui. Dar nici în mănăstiri se cade a se primi robii spre a se face monahi, fără de socotinţa stăpânului lor, după canonul 4 al soborului al 4-lea. Şi roabă încă şi care fără voia stăpânului său s-ar mărita, curveşte, după canonul 40 şi 42 al lui Vasile. Pentru că după acesta, tocmelile şi făgăduinţele celor ce sunt supuşi sub stăpâni nici o încredinţare au. Şi după canonul 41 al acestuiaşi, nunta care s-ar face fără de voia stăpânului, a văduvei muieri, se dezleagă, dacă acela nu voieşte. Pentru aceasta şi soborul cel din Gangra cu canonul 3 anatematiseşte pe acela, care pentru pricinuirea dumnezeieştii cinstiri învaţă pe rob să defaime pe stăpânul său, şi să se depărteze de la slujba lui. Iar după canonul 73 al soborului din Cartagina, slobozirile robilor se cade a se propovădui în Biserică.[104]

---

[104] Însemnează că supuşi după legi, se zice de patru feluri. Sau după noroc, precum robii către stăpâni. Sau după fire, precum fiii către părinţi. Sau după nuntă, precum femeia către bărbat, şi dimpotrivă bărbatul către femeie; sau după scrisoare, precum soldaţii către voievozi (adaug unii şi a cincia supunere, duhovnicească alcătuire, care au ascultătorii către stareţii lor). Deci despre supunerea muierii către bărbat, şi a bărbatului către muiere, vezi subînsemnarea canonului 48 al soborului 6, iar despre supunerea fiilor către părinţi vezi subînsemnarea 27 al soborului al 4-lea şi subînsemnarea canonului 22 al celui din Cartagina, şi canonul 38 al lui Vasile. Iar despre supunerea robilor către stăpâni (în parte însă şi despre supunerea ostaşilor către voievozi) vorbim aici. Deci nearaoa înţeleptului Leon cea 9, 10 şi 11 rânduiesc, că robul cel ce după neştiinţa stăpânului său se va face cleric, sau monah, sau episcop, de a fost fugar de la el, până în trei ani să se caute de către stăpânul său, şi aflându-se să se întoarcă iarăşi şi să fie rob. Iar de ar fi fost arătat lui, şi s-a făcut cleric, sau monah, rânduieşte să se ceară numai până la un an. Iar Fotie titlul 1 cap 36 zice, că după aşezământul 36 al titlului al 3-lea al cărţii 1 a codicei: robul nici după socotinţa stăpânului său se face cleric, de nu se va slobozi mai-nainte, iar aşezământul al 2-lea al titlului din nearale legiuieşte, că de au ştiut stăpânul când robul său se face cleric, şi nu a zis împotrivă, se slobozeşte. Şi Mihail încă Ataliotul în sinopsul (adică în adunare) titlul 3 zice, că se sloboade robul, dacă ştia stăpânul său când se hirotonisea, şi a tăcut. Acelaşi aşezământ zice, că episcopia, şi pe robi îi sloboade din supunerea stăpânilor lor; şi pe ostaşi din a voievozilor lor, dacă adică se va face cu voia înaltei stăpâniri. Însemnează însă pe lângă acestea, că legea zice că, de se întreabă cineva, şi nu zice împotrivă ci tace, şi ar fi lucru despre care se întreabă spre folosul său, se socoteşte în loc de înduplecare, iar de este spre paguba sa, se ia în loc de tăgadă. Însă cel ce a ştiut hirotonia robului său, şi nu a zis împotrivă, cu toate că este spre paguba sa lucrul, se ia însă în loc de că s-a învoit, şi aceasta este osebită pentru slobozenia celui ce s-a făcut cleric. Aşa se scrie în

CANONUL 83

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, la oaste zăbovindu-se şi vrând amândouă a le ţinea, romana, şi ieraticeasca ocârmuire, caterisească-se. Că cele ale Cezarului, Cezarului, şi cele lui Dumnezeu, lui Dumnezeu.

(Apostolic, can. 6, 10; Sinod 7, can. 10; Sinod 1 şi 2, can. 11; Cartagina, can. 18)

TÂLCUIRE

Şi între alte canoane dumnezeieştii Apostoli opresc pe cei ierosiţi de a ocârmui lucruri mireneşti, şi de a primi lumeşti purtări de grijă, dar şi întru acesta asemenea o fac aceasta zicând: oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, se îndeletniceşte la oaste, adică nu în întrebuinţarea armelor şi a războaielor, ci în orcârmuirea lucrurilor ostăşeşti, precum la împărţirea merinzilor ostaşilor, la primirea hranelor lor, şi la alte chivernisiri ca acestea, deci oricare se îndeletnicesc la unele ca acestea şi va să le aibă amândouă, şi stăpânirea împărătească romană, şi ocârmuirea ieraticească şi bisericească precum am zice, şi stăpânirea din afară şi stăpânirea dinlăuntru,[105] unul ca acesta, de nu va înceta din aceste, să se caterisească. Pentru că lucrurile şi stăpânirile Cezarului şi ale împăratului, Cezarului se cuvine a se da. Adică, la oameni din afară şi împărăteşti. Iar lucrurile şi stăpânirile lui Dumnezeu, asemenea lui Dumnezeu se cuvine a se da. Adică la oameni dumnezeieşti şi duhovniceşti, precum sunt episcopii, şi prezbiterii, şi diaconii.

---

scolia lui Valsamon cea la titlul 1 cap 36 în Pravila lui Fotie. Încă după Armenopul cartea 1 titlul 18 se sloboade robul de va muri stăpânul său, fără a face diată. Cel ce se cumpără de la războaie de este avut, să-şi deie preţul său, şi să se răscumpere. Iar de este sărac, să slujească trei sau cinci ani pe cel ce l-a cumpărat, şi aşa să se sloboade. Se sloboade şi acela ce cu ştirea stăpânului său s-a făcut ostaş, sau monah, sau cleric. Iar robii cei ce vor lăsa nevoinţa cinului după ce s-au făcut monahi, şi vor veni la altă petrecere, să se facă iarăşi robi, după cartea a 4-a titlul 1 cap 11 tema 13, însemnează însă pe lângă aceste, că de două feluri sunt robii. Unii se nasc robi, câţi s-au născut din robi, iar alţii se fac, câţi se robesc de oştiri. Iar cei ce slujesc cu plată la stăpâni, nu sunt robi, ci slugi năimite.

[105] În două se împarte stăpânirea şi începătoria. Alta este lumească, pe care o a încredinţat Dumnezeu împăraţilor şi stăpânitorilor, iar alta duhovnicească, care o a încredinţat Dumnezeu arhiereilor şi sufleteştilor iconomi. Însă una alteia este potrivnică. Că una este pământească, iar alta cerească. Una poartă sabie şi omoară; iar cealaltă cu blândeţe iartă şi îmbiază. Pentru aceasta şi Hrisostom zice: „Altele sunt hotarele împărăţiei, şi altele hotarele prezbiteriei, împăratul are încredinţate acestea de aici, iar eu cele cereşti" (eu când zic, pe preotul zic). Împăratului trupul i s-a încredinţat, iar preotului sufletul. Împăratul rămăşiţuri de bani iartă, iar prezbiterul datorii de păcate. Acela sileşte, acesta mângâie. Acela are arme simţitoare, acesta arme duhovniceşti (cuvânt 4 la Ozia tom: al 5-lea foaia 149). Aceeaşi necuviinţă urmează dacă sau împăratul va îndrăzni a intra în Sfântul Altar, sau arhiereul a împărăţi şi a încinge sabie. Precum o a păţit aceasta uriaşul cel cu două coarne al Romei, papa zic. Carele pe lângă aceasta că este dinlăuntru şi după duh arhiereu, va să fie din afară, şi după trup împărat. Să blagoslovească şi să omoare, să ţie cârja cea păstorească şi sabia cea ucigătoare. Amestecare neamestecată şi grozăvie străină! Vadă dar însuşi că se află călcător al apostolescului acestuia canon, şi caterisirii se supune vrând a le avea pe amândouă; şi stăpânirea romanicească; şi ocârmuirea ieraticească. Către aceasta preatrebnice sunt cele de cuviosul episcop Cudruvis, către marele Constantin zice: (La Atanasie în epistolia cea către cei ce pretutindenea se nevoiesc la viaţa monahicească) „Ţie Dumnezeu ţi-a încredinţat împărăţia, nouă ne-a încredinţat cele ale Bisericii. Şi precum cel ce ar răpi stăpânirea ta, se împotriveşte lui Dumnezeu cel ce o a rânduit; aşa teme-te şi tu ca nu cumva trăgând la sineţi cele ale Bisericii, să te faci vinovat unei mari vinovăţii. Că scris este daţi înapoi cele al Cezarului, Cezarului; şi cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Deci nici nouă nu ne este iertat a stăpâni pe pământ (ce ar avea a zice către acestea papa cel ce cu amândouă chipurile stăpâneşte?), nici tu o împărate ai stăpânire a tămâia.

CANONUL 84

De va ocărî cineva pe împăratul; sau pe stăpânitorul fără dreptate, să ia pedeapsă. Şi de va fi cleric adică, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească.

TÂLCUIRE

Mosaiceasca lege zice, „pe mai marele norodului tău nu-l vei grăi de rău” (Ieşirea: 22,28), iar corifeul (vârfelnicul) Petru cu deosebire, cinsteşte pe împăratul (I Petru: 2,17). Iar Pavel porunceşte să ne rugăm pentru împăraţi şi pentru toţi cei ce sunt cu covârşire, măcar şi necredincioşi de ar fi (I Timotei: 2,2). Iar aici Apostoli de obşte zic: Iar ocară la împăraţi se socotesc mustrările cele mai aspre. Oprind însă canonul pe cel ce ocăreşte pe împăratul fără dreptate, după ceea ce se face a lăsat să înţelegem din deosebire că, de vor fi împăraţii sau stăpânitorii păgâni, sau vor păcătui, se iartă a-i mustra pe ei aceia, cărora li se cuvine a mustra şi nişte feţe ca acestea. Dar însă nici cel ce a ocărât, se cuvine a se pedepsi îndată.[106] Vezi subînsemnarea 85 apostolesc.

CANONUL 85

Fie vouă tuturor clericilor şi mirenilor cărţi vrednice de cinstire şi Sfinte: ale Testamentului celui vechi adică, ale lui Moise cinci, Facerea, Ieşirea, cea Leviticească, Numeri, a doua Lege. A lui Isus Navi una, a Judecătorilor una. A lui Ruth una. A Împăraţilor patru. Paralipomena din cartea zilelor două. Esdra două. Estera una, a Macabeilor trei; a lui Iov una; Psaltirea una. A lui Solomon trei, Pildele, Eclesiastul, şi Cântarea Cântărilor; a Proorocilor douăsprezece: una a lui Isaia; una lui Ieremia; una a lui Iezechiil; una a lui Daniil. Din afară însă mai adaugă-se vouă a învăţa tinerii voştri, înţelepciunea a mult învăţatului Sirah. Iar ale noastre, adică ale noului Testament, Evanghelii patru, a lui Matei, a lui Marcu, a lui Luca, şi a lui Ioan. Patrusprezece epistolii ale lui Pavel. Două epistolii ale lui Petru. Ale lui Ioan trei. A lui Iacov una. A lui Iuda una. Ale lui Clement două epistolii. Şi aşezământurile cel prin mine Clement în opt cărţi proglăsuite către voi episcopii (care nu trebuie a se publica către toţi pentru cele într-însele tainice) şi faptele noastre al Apostolilor.[107]

---

[106] Pentru a se îmblânzi împăraţii şi stăpânitorii, şi a fi iubitori de oameni către ocărâtorii lor, ieie pildă de la marele Constantin, şi de la marele Teodosie. Căci Constantin, fiindcă oarecare a împroşcat chipul lui cu pietre, şi îl îndemnau prietenii să-i pedepsească. El pipăindu-şi faţa, şi zâmbindu-se a zis aceste vrednice de pomenire: „Nicăieri pe fruntea mea văz că s-au făcut rană, ci sănătos îmi este capul, şi toată faţa, (Hrisostom în cuvântul 20 la Andriante tom al 6-lea) iar Teodosie cu toate că antiohienii i-au doborât icoana, şi alte necuviinţe i-au făcut. După ce a mers însă Flavian al Antiohiei, şi l-a rugat, atât s-a îmblânzit, încât a zis către dânsul: Şi ce lucru mare şi de mirarea este de vom ierta celor ce ne-au ocărât, oameni şi ei fiind, când stăpânul lumii rugă pe părintele Său pentru cei ce l-au răstignit pe El zicând, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac. (Hrisostom întru acelaşi, foaia 602.)

[107] Însemnează însă că în multe cărţi manuscrise şi tipărite, şi mai ales în sinopsul lui Alexie Arestin, se văd şi alte canoane suprascrise, unele în numele lui Petru, iar altele în numele lui Pavel, care nu se cade a le primi, ci a le lepăda ca neadevărate, şi minciunosuprascrise, căci şi Sfântul de toată lumea al 6-lea sobor în canonul 2 pe singure aceste 85 le primeşte, ca adevărate canoane al Apostolilor. Iar pe celelalte minciunoscrise le socoteşte. Însă fiindcă Grigorie episcopul Pisiuntei a zis în Sfântul al 7-lea sobor, că adunarea Apostolilor ceea ce s-a făcut în Antiohia (din nouă canoane ale sale, care se află în biblioteca Cezareei Palestinei ce se făcuse de mucenicul Pamfil, precum însemnează apusenii) în canonul său al 8-lea au rânduit a nu se mai amăgi întru idoli cei ce se mântuiesc, ci împotrivă să închipuiască Dumnezeu bărbătescul şi preacuratul chip al lui Hristos. Pe acest canon al Apostolilor zic, îl primim, şi pentru că soborul al 7-lea l-au primit, şi pentru că se conglăsuieşte, cu vechile istorii. Fiindcă şi femeia ceea ce i-a fost curs sânge vindecându-se de Mântuitorul a afierosit stâlp în Paneada precum istoriseşte Eusebie cartea 7 cap 8 pe care l-a sfărâmat Iulian, precum zice Sozomen cartea 3, cap 1 şi Nichifor cartea 10, cap 30 (la Dositei în Dodecavivlion foaia 18) vezi şi la prolegomena apostoleştilor acestora canoane.

(Sinod 6, can. 2; Laodiceea, can. 51, 60; Cartagina, can. 32, 54; Atanasie, can. 39)

TÂLCUIRE

După ce au învăţat Apostolii şi au legiuit prin sfinţitele lor canoane în ce chip se cuvine atât clericii, cât şi de obşte toţi mirenii creştini în a vieţui în lume; în sfârşit învaţă, şi care cărţi se cade a le citi. Şi cărţile adică cele ne canonisite şi minciunosuprascrise au învăţat în canonul lor al 60-lea să nu le citim. Iar cele canonisite şi Sfinte prin canonul acesta ne învaţă pe noi să le citim, pe care le şi numără, precum aici se văd. Pomeneşte însă cărţile acestea şi soborul cel din Laodiceea în canonul 60 şi cel din Cartagina în canonul 32 dar şi marele Atanasie în prăznuitoarea sa epistolie a 39. Şi Grigorie Teologul în stihurile sale, şi Amfilohie al Iconiei prin iambliceşti stihuri. Deci marele Atanasie în pomenita epistolie în două desparte toate cărţile vechii Scripturi: în cele canonisite, şi în cele ce sunt de citit. Şi canonisite adică a vechei Scripturi zice că sunt douăzeci şi două de cărţi, după numărul literelor evreiceşti (precum aceasta o zice şi Teologul Grigorie, şi dumnezeiescul Ioan Damaschin) care sunt acestea: 1. Facerea, 2. Ieşirea, 3. Leviticul, 4. Numeri, 5. A doua lege, 6. Isus a lui Navi, 7. Judecătorii, 8. Ruth, 9. Cea întâi şi a doua a Împăraţilor împreună (care şi Samuil se numesc de evrei. Iar cea a 3-a şi 4-a a Împăraţilor: 1 şi 2 a împăraţilor se numesc), 10. Cea a treia şi a patra a Împăraţilor, 11. Întâia şi a doua împreună Paralipomenon (adică a rămăşiţelor), 12. a lui Esdra întâi şi a doua împreună, 13. Psalmii, 14. Paremiile (Pildele), 15. Eclesiastul, 16. Cântarea Cântărilor, 17. Iov, 18. Proorocii cei mici dousprezece care se numesc o carte, 19. Isaia, 20. Ieremia împreună şi Plângerile, şi Baruh, şi Epistolia, 21. Iezechiel, 22. Daniil. Iar cărţi ce se citesc de cei ce de curând se catehisesc sunt acestea: Înţelepciunea lui Solomon, care şi preaîmbunătăţită (virtoase) se zice după Eusebie (cartea 11, cap 7 despre evangheliceasca pregătire) înţelepciunea lui Sirah, care şi aceasta pe preaîmbunătăţită se zice după Gheorghe Singhelul. (Însemnează însă că Sirah la apuseni se numeşte bisericesc) Estir, Iudit, şi Tovias. Dar însemnează că şi cartea Estirei una fiind, cu cărţile cele canonisite împreună se numără, precum şi canonul acesta apsotolesc între cele canonisite pe aceasta o numără, şi soborul cel din Laodiceea, şi cel din Cartagina. Ci şi Înţelpciunea lui Solomon, şi Iudith, şi Tobit, împreună se numără cu cărţile cele canonisite de soborul cel din Cartagina. Canoniceşti cărţi însă se socotesc de canonul acesta apostolesc, şi cărţile cele trei ale Macabeilor.[108] Iar cărţi canoniceşti ale Scripturii celei noi sunt acestea: Evangheliile

[108] Însemnează că alţii numără pe Daniil cu Iezechiel o carte, şi aşa împlinesc pe 22 număr a evraicescului Alfavit. Iar sinodul din Laodiceea, numără pe Ruth cu Judecătorii o carte, şi aşa împlineşte pe al 22-lea număr. Care este şi mai bun, fiind încredinţat de sinod. Aşa dară nedrept este şi greşit şirul şi rânduiala şi cunoscută de toţi şi tipărită, în care se află cărţile vechiului Testament, pentru multe pricini. Întâi pentru că are despărţit în două cartea lui Estir, aşezând o parte cu cele canonizate, iar pe alta cu cele apocrife, în vreme ce apostolescul acesta canon, o carte lămurit o numeşte, şi al 60-lea a celui din Laodiceea şi al 30-lea din Cartagina, şi marele Atanasie şi Amfilohie, aşişderea o carte o numără. Al doilea fiindcă şi a lui Ezdra cel 2 cărţi în două deosebite părţi le aşează, pe una adică în cele canonizate, iar pe alta în cele apocrife, în vreme pe acestea două cărţi ca una le numără şi aceste apostolesc canon, şi sinodul din Laodiceea, şi din Cartagina, şi marele Atanasie, şi Teologul Grigorie, şi Sfântul Amfilohie. Al treilea fiindcă pe Baruh, şi pe epistolia lui Ieremia le despărţeşte de profeticeasca carte a lui Ieremia, şi le numără cu cele apocrife, în vreme ce sinodul din Laodiceea şi marele Atanasie o carte le numără pe tustrele acestea (pentru ce sinodul din Laodiceea, scrie în număr multoratec epistoliile lui Ieremia, în vreme ce una numai se află, precum şi Atanasie epistolie în număr singuratic o numeşte? Mă mir!). Al patrulea că pe acele trei cărţi ale Macabeilor între cele apocrife le numără pe care apstolescul acesta canon le numeşte canonice. Al cincilea fiindcă pe cartea lui Neemia o numără între cele canonizate, despre care nicicum se face pomenire, nici de către apostolescul acesta canon, nici de către sinodul din

cele 4, Faptele Apostolilor, Cele şapte sobornicești epistolii, adică a lui Iacov una, a lui Petru două, ale lui Ioan trei, a lui Iuda una, ale lui Pavel epistolii 14, şi Apocalipsa. Despre care măcar că zice dumnezeiescul Amfilohie în stihurile cele iamblicești, că mulți cu adevărat o judecă a fi cu adevăr a lui Ioan (Evanghelistului), iar cei mai mulți o judecă ca o neadevărată. Încă ca o carte canonisită pe aceasta o primeşte soborul cel din Cartagina canon 30. Şi marele Atanasie în mai-nainte zisa epistolie cea 39. Şi dumnezeiescul Dionisie Areopagitul, tainică privire pe aceasta numindu-o, şi scoliastul Sfântului Dionisie dumnezeiescul Maxim, la multe locuri din scoliile sale de aceasta pomeneşte. Şi dumnezeiescul Ieronim zicând-o pe această cartea cea mai înaltă a lumii. Iar de şi Teologul Grigorie aceasta nu o numeşte în stihurile sale; ci întru alcătuitorul său cuvânt, cel face către cei 150 de episcopi ai Sinodului al 2-lea arătat o pomeneşte aceasta, zicând: Mă înduplec a crede că alți (îngeri) pe altă Biserică o apără precum Ioan mă învață prin Apocalipsis, (adică prin descoperirea ce i s-a făcut). Dar şi Origen avea tâlcuire la Apocalipsis. Pomeneşte de aceasta şi Chiril al Alexandriei (foaia 669 a celor cinci cărți) şi Clement Stromateul (foaia 856 a acelor cinci cărți) o primesc pe aceasta şi Apolinarie, Efrem, Papias, Iustin, Irineu, Tertulian, Lactandius, Sevir, Silpichie, Augustin, Metodie, Ipolit, Andrei al Cezareei. Şi însuşi cel a toată lumea al doilea Sinod, înaintea căruia Teologul Grigorie a glăsuit cuvântul cel alcătuitor care pomeneşte despre Apocalipsis. Meliton al Sardelor, Teofil al Antiohiei, şi alții. Iar cele două epistolii ale lui Clement, pe care le pomeneşte apostolescul acesta canon sunt trimese către Corinteni, ca din partea Bisericii celei din Roma, şi tipărite în adunarea tomului întâi al practicalelor sinoadelor, din care cea a 2-a ne adevărată se judecă de către Fotie; foaia 156 a Miriovivlei. Iar aşezământurile Apostolilor, care şi învățătură a Apostolilor se numesc, de către marele Atanasie, şi de către canonul al 2-lea al sinodului 6 s-au lepădat de către al 2-lea canon al celui a toată lumea al 6-lea sinod, adică, fiindcă s-a notevsit (adică s-au reformăluit) de către eretici. Dar de vreme ce nu toate s-au notevsit, ci la oarecare părți, pentru aceasta mulți din Părinți, şi mai înainte de sinodul al 6-lea care mai ales este Teologul Grigorie, dar încă şi Sfințitul Maxim, au întrebuințat ziceri dintr-însele. Şi Teologul adică în cuvântul cel despre Paşti: „Asupra străjei mele voi sta, cu oaie aligoriceşte pe Hristos pentru îmbrăcămintea nestricăciunii." Care zicere o a luat din aşezământurile acestea, după Nichita. Iar dumnezeiescul Maxim perioade (adică cuprinderi) întregi întrebuințează din aşezământurile acestea la scoliile lui Dionisie. Şi ce zic pe unii? Însuşi cel a toată lumea sinod al 5-lea aduce mărturie din aceste aşezământuri în epistolia lui Iustinian; că se cuvine pentru cei ce s-au săvârşit a se da milostenie. Foaia 392 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor. Dar şi după cel al şaselea a toată lumea Sinod din aşezământuri a întrebuințat mărturie sinodul cel din Sfânta Sofia. Şi Mihail încă Chirulariul şi patriarhul Constantinopolului, cu sinodul cel împreună cu el, care se afla în viață în anul 1053 a adus mărturie împotriva tunderii bărbilor, care se află în cartea întâia a apostoliceştilor aşezământuri în capul al 3-lea zicând aşa: „Nu vă veți smulge bărbile voastre; că frumsețea ziditorul Dumnezeu o a făcut să fie pentru femei, iar

---

Laodiceea, nici de către cel din Cartagina, nici de către marele Atanasie, sau de Grigorie şi de Amfilohie. Al şaselea şi fiindcă în oarecare ediții numeşte apocrife pe cărțile cele ne canonizate, în vreme ce nicicum se cuvine cu acest nume să se numească, precum zice marele Atanasie în epistolia mai sus zisă. Fiindcă numele, de apocrife, li s-au pus de către eretici, spre a putea cu aceasta a scrie ce voiesc, şi să înşele pe cei simpli cum că ar fi cărți apocrife şi vechi de ale Sfinților, dar bine este pe cărțile necanonizate a vechiului Testament să se numească anaghinoscomene (cele ce se citesc), şi nu apocrife, însă anaginoscomene acestea trebuie să se numească: Neemia, Cântarea celor 3 Tineri, Vil şi balaurul, şi Susana. Cu toate despre cărțile acestea nici o pomenire se face, nici în apostolescul canon, nici în sinodul Laodiceei, nici a celui din Cartagina, nici de către marele Atanasie, nici de către dumnezeiescul Grigorie, nici de către Amfilohie.

pentru bărbaţi cu dreptul a judecat a fi nepotrivită." Şi vezi la foaia 978 în tomul al 2-lea al Sinodicalilor. Şi acum precum se află tipărite, mi se pare că nu au nici un neadevăr şi necuviinţă. Iar Pimen (adică păstorul) de care carte pomeneşte marele Atanasie în epistolia cea de multe ori zisă, este o carte care nu se află vremile noastre. Poate să fi fost însă una ca aceasta, precum este şi cuvântul ce face Ioan al scării către Păstorul. Şi în scurt a zice, era cartea aceasta, învăţând pe păstorul oilor celor cuvântătoare, cu ce chip să păstorească pe acestea spre păşunea cea mântuitoare, şi cum să le păzească nevătămate de unghiile lupilor celor gândiţi a demonilor, zic, şi a oamenilor celor rău slăvitori. Ne-au vestit însă unii că păstorul acesta se află o carte prea veche într-o mănăstire a Eladei, facerea a lui Cuart, unuia din Apostolii cei şaptezeci. Pe păstorul îl pomeneşte şi Sfântul Maxim în scoliile dumnezeiescului Dionisie. Şi este mărimea ei pe cât este a Psaltirii. Însemnează că canonul 54 al Cartaginei pe lângă cărţile Scripturii celei vechi şi a celei nouă, porunceşte a se citi şi vieţile mucenicilor, care cuprind muceniciile lor, în zilele praznicilor lor.

PROLEGOMENA DESPRE SFINTELE ŞI ECUMENICELE SINOADE

Patru oarecare însuşiri caracteristice ale sinoadelor celor ecumenice găsesc că se află semănate pe la mulți, şi mai ales la Dositei (în Dodecabiblion foaia 1018), din care, cele trei sunt departe şi obşteşti, şi oarecare sinoade locale, iar cea una mai de luat aminte este, şi pentru că să zic aşa, fiinţealnica, şi întăritoarea, şi prea osebita deosebire a tuturor sinoadelor celor ecumenice; şi mai întâi însuşirea tuturor celor ecumenice este, a se aduna prin porunci, nu ale papei, sau ale cutărui patriarh, ci prin poruncile împărăteşti. Aceasta şi la localnicul sinod cel în Sardica a urmat, care s-a adunat de Constantin şi Costant, în Antiohia, şi acela cu porunca lui Constantin a fost adunat, deşi pentru altă socoteală a înnoirilor Bisericii celei din Antiohia (Dositei Dodecabiblion foaia 133). Al doilea, pentru a se face întrebare despre credință, şi prin urmare a se aşterne hotărâre, şi hotar dogmatic, la fieştecare din cele ecumenice sinoade (Dositei foaia 633 în Dodecabiblion). Dar şi aceasta a urmat la oarecare localnice, precum la cel din Cartagina, care împotriva eresului lui Pelaghie şi a lui Celestin făcând cercetare au aşezat hotare dogmatice. Al treilea a fi toate dogmele cele aşezate de dânşii, şi canoanele, Ortodoxe, binecinstitoare, şi unite, cu dumnezeieştile Scripturi, sau cu sinoadele cele ecumenice de mai înainte, pentru aceasta şi mult vestită este socoteala Sfântului Maxim, cea zisă la o pricină ca aceasta: „Pe sinoadele cele făcute, credința binecinstitoare le întăreşte, şi iarăşi, dreptățimea dogmelor judecă pe sinoade dar, şi această însuşire, este obştească şi la cele mai multe localnice sinoade, afară de oarecare. Iar a patra şi cea mai de pe urmă este, a conglăsui, şi a primi cele rânduite de sinoadele cele ecumenice, şi cele canonisite de toți patriarhii şi arhiereii cei dreptslăvitori ai soborniceştii Biserici, sau prin însăşi înfăţoşarea lor, sau prin ai lor locțiitori, sau şi aceştia nefiind, prin scrisorile lor. Această conglăsuire a patriarhilor şi a arhiereilor lumeni, este precum am zis, întăritorul, şi desluşitorul caracter, al sinoadelor celor ecumenice. Întăritor adică, pentru că le întăreşte pe ele, şi le face a fi, după numele ce poartă, sinoade ecumenice, iar desluşitori, pentru că nici la un alt localnic sinod socotindu-se, deosebeşte pe singure cele ecumenice, despre cele localnice. Drept aceea pe sinodul cel ce s-a făcut în Vlaherna în vremea lui Copronim, numit de către luptătorii de icoane sinod ecumenic, atât Sfântul Ghermano, şi Damaschin şi noul Ştefan, şi alții mulți cât şi cel al 7-lea ecumenic sinod, în a şasea practică a lui, l-a mustrat zicând că: fără de conglăsuirea tuturor celorlalți patriarhi, sinod ecumenic, nici se face, nici se zice. Că Epifanie din partea sinodului al 7-lea a zis: cum dar mare şi ecumenic ar putea fi acela pe care nici l-au primit, şi la care nici s-au conglăsuit întâi şezătorii ai celorlalte Biserici, ci anatemei pe acestea l-au dat? (Dositei 634, a dodecabiblion) mai cu aceste mustrări a mustrat şi Sfântul Maxim, pe minciuno-

sinod a lui Pir monotelitului (adică al celui ce dogmatisea o singură voie întru Hristos Domnul), pentru că pe acesta îl numea Pir, sinod ecumenic. Am zis că conglăsuirea, şi primirea tuturor patriarhilor, întăreşte pe sinoadele cele ecumenice, şi nu numai singură fiinţa lor de faţă, sau cea prin ai loruşi locţiitori. Pentru că întru toate cele 7 ecumenice sinoade, nici un papă a fost de faţă în persoană. Iar întru cel al doilea, sau şi în cel al 5-lea ecumenic sinod, nici în persoană, nici prin locţiitori, au fost de faţă Damas, şi Vighilie papii, dar aceste ecumenice sinoade, iarăşi au rămas ecumenice, pentru că aceiaşi papi, s-au unit la cele hotărâte de către acelea, şi prin scrisorile lor şi prin iscălituri le-au primit pe ele, şi cum că singură înfăţoşarea sa cea în persoană, sau cea prin ai loruşi locţiitori nu întăreşte pe sinoadele cele ecumenice, ci mai vârtos unirea şi conglăsuirea; au arătat cele două sinoade cel din Sardica, şi cel din Florenţa, că cel din Sardica, cu toate că s-a numit la începutul său ecumenic sinod (vezi la 1 cuvântare a lui). Şi au fost de faţă la acesta toţi patriarhii, unii în persoană, iar alţii prin locţiitori. Fiind însă, că s-au despărţit şi nu s-au unit la cele de această hotărâte patriarhii şi arhiereii răsăritului, acest la început numit ecumenic sinod, s-a făcut localnic la isprava şi sfârşitul lui. Asemenea şi cel din Florenţa, de şi ecumenic s-a numit, fiind însă că locţiitorii patriarhului Antiohiei, şi episcopilor răsăritului şi mai întâi, şi al însuşi patriarhului Alexandriei Marcu, zic, preasfântul acel al Efesului, nu s-au unit cu dânsul, cel ecumenic dar s-a schimbat în localnic. Şi ce zic localnic? Şi în minciuno-numit s-a schimbat după dreptate, pentru că nu avea nici pe a treia însuşire a sinoadelor celor ecumenice. Că hotărârea cea de dânşii aşezată nu a fost unită cu dumnezeiasca Scriptură, şi cu celelalte sinoade. Vezi că neunirea oarecărora patriarhi, şi pe cele ecumenice le face localnice? Şi dimpotrivă unirea tuturor patriarhilor lumii, şi pe cele localnice le face ecumenice, şi le schimbă în soborniceşti. Fiindcă localnicele sinoade şi canoanele lor cele de ecumenicele sinoade, şi mai ales de cel al 6-lea ecumenic, fiind primite, ecumenică stăpânire, adică: şi axioma (vrednicie) peste tot cuprinzătoare iau. Deci din aceste zise cu lesnire poate a se închipui orismosul (definiţia) Sinodului celui ecumenic întru acest chip: „Ecumenic sinod este cel adunat prin împărătească poruncă, cel ce aşează hotărâre dogmaticească despre credinţă, cel binecinstitor, şi dreptslăvitor, şi unit cu Sfintele Scripturi, sau cele ecumenice de mai-nainte, pe care sinod unirea tuturor patriarhilor şi arhiereilor soborniceşti Biserici l-au primit, sau prin înfăţoşarea a însuşi persoanelor, sau prin locţiitori, sau şi aceştia nefiind, prin scrisorile şi iscăliturile lor. Deci tot sinodul ecumenic care are aceste caracteristice însuşiri, acesta este sfânta şi soborniceasca Biserică, întru care în Simbolul Credinţei mărturisim că credem. De aici cu alte patru însuşiri după teologi se înavuţeşte aceasta: 1. A fi pururea vie şi nelipsită. Că zice: „Şi alt Mângâietor voi da vouă, ca să rămână cu voi veac" (Ioan: 14,16) şi, „Iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului" (Matei: 28,20). 2. A fi negreşitoare, şi nesmintitoare, că Biserica a cărei faţă o ţine sinodul ecumenic, „stâlp şi întărire a adevărului" după Pavel (I Timotei: 3,15) şi că ceea ce se socoteşte de sinoadele ecumenice, aceea şi de Sfântul Duh, Duhul Adevărului este socotit, că acela zice că va învăţa pe voi toate, şi vă va aduce aminte de toate (Ioan: 14,26), care lucru mai vârtos la ecumenicele sinoade se arată adevărat. Că dacă canonul al 8-lea al făcătorului de minuni Grigorie zice, despre sinodul localnic cel în Ancira adunat: Că până când se va socoti ceva obşteşte de către sfinţii cei împreună adunaţi, şi mai întâi decât dânşii de către Sfântul Duh, cu cât mai vârtos se socoteşte aceasta că este adevărată, zicându-se pentru sinoadele ecumenice! La care însuşi Duhul Sfânt stăruind asupră-le, le luminează pe ele, şi nu le lasă a se rătăci la hotărârile lor! Că insuflă dreptatea sa Dumnezeu în nenumăraţii ierei cei ce se adună la sinod, după epistolia cea către Celestin a sinodului celui din Cartagina. 3. De a avea vrednicie prea înaltă, şi preaputernică, nu numai întru a întinde drepţile şi adevărurile cu sfătuire, ci şi întru a sili spre supunere pe cei ce se împotrivesc, punând asupră-le bisericeştile certări cele cuviincioase lor, şi judecând, şi aspru cercetând şi

pe papi, şi pe patriarhi, şi pe toţi cei ce se află în toate părţile lumii, arhierei şi clerici şi mireni. 4. A pune hotar, şi mărginire la fiecare cerere ce se iveşte, şi la pricină şi obştească, şi particularnică, şi a dezlega toată gâlceava, şi prigonirea ereticilor şi a schismaticilor. Că sobornicească, zice Chiril al Ierusalimului (în cateheza 18) se numeşte Biserica, că de obşte peste tot învaţă, fără lipsire, şi fără osebire toate dogmele cele ce se întind spre cunoştinţa oamenilor şi despre cele văzute, şi despre cele nevăzute. Drept aceea şi de către toţi, nu dumnezeiasca Scriptură, ci ecumenicul sinod se propovăduieşte, că este cel mai de pe urmă judecător al bisericeştilor pricini, după canonul al 6-lea al sinodului al 2-lea al căruia judecător socoteala şi hotărârea nu se supune apelaţiei altui mai mare judeţ. Că dacă apelarisirea este o jeluire despre oricare judeţ către altul mai mare, după cartea a 9-a a Vasilicalelor titlul 1, hotărârea cea cu îndoială a episcopilor, se supune la apelarisirea judeţului celui mai mare a mitropoliţilor; iar a mitropoliţilor la a exarhului, sau a patriarhului ocârmuirii; şi a patriarhului la sinodul ecumenic, şi aici de aici toată apelarisirea se mărgineşte, şi se sfârşeşte nefiind alt judeţ mai mare decât sinodul ecumenic. Iar deşi judecătoria patriarhilor nu se supune apelaţiei, după Vasilicale, şi după Iustinian, şi după Leon înţeleptul, aceasta însă, se înţelege, pentru că alt patriarh nu poate a se face judecător asupra hotărârii altui patriarh, şi nu pentru sinodul ecumenic, care cercetează şi judecă toate cele judecate de către toţi patriarhii, şi papii, ca şi cum nu s-ar fi judecat cândva, fiindcă hotărârea eparhului, măcar deşi apelaţiei nu se supune: fiindcă nu se mai atinge de către altcineva, cu toate acestea nedumeririle care eparhul nu poate a le hotărî, le cercetează şi le hotărăşte însuşi împăratul. Drept aceea, dreptul ce are monarhul întru cele politiceşti, acelaşi drept îl are şi sinodul ecumenic în Biserică (Dositei în Dodecabiblion foaia 309 şi 384). Am zis însă că judecătorul cel mai de pe urmă în Biserică nu este Sfânta Scriptură, precum aceasta o zic luterocalvinii, ci sinodul ecumenic, fiindcă dumnezeiasca Scriptură la multe părţi neluminat vorbind, şi fiecare din ereticii către al său eres strâmbând noima Scripturilor cea neluminată, de nevoie trebuieşte tâlcuirea pentru a tâlcui adevărata noima Scripturii, care nu este altul, fără numai ecumenicul sinod. Încă şi alta, pentru că pe lângă cele adevărate, şi soborniceşti cărţi al Scripturii, fiindcă au îndrăznit ereticii a le suprascrie ca pe nişte canoniceşti şi pe cele neadevărate, şi ereticeşti cărţi ale lor, pentru aceasta sinodul ecumenic alege pe cele adevărate, şi leapădă pe cele neadevărate, şi ascunse, precum sinodul al 6-lea a făcut pentru apostoleştile aşezăminturi, şi cel întâi însuşi (şi vezi la subînsemnarea apostolescului canon 60). Pentru care şi Sfinţitul Augustin aceasta ştiindu-o luminat a socotit (epistolia 154) zicând: Nu aş fi crezut în Evanghelie, de nu m-ar încredinţa vrednicia de credinţă a Bisericii. Drept aceea din toate cele zise se încheie, că nimenea poate a se împotrivi sinoadelor celor ecumenice, rămânând binecinstitor şi dreptslăvitor; ci de obşte şi fără osebire fiecare este dator a se supune lor. Că cel ce se împotriveşte lor, se împotriveşte Duhului celui Sfânt, celui ce grăieşte prin sinoadele cele ecumenice, şi se face eretic şi anatematesit, fiindcă şi papa Dialogul (cap 1, epis. 24) anatematiseşte pe cei ce nu se supun Sinoadelor ecumenice. Şi însăşi sinoadele acestea pe cei ce nu se supun loruşi îi anatematisesc. Ce zic eretic? Ca un păgân şi necinstitor de Dumnezeu se socoteşte cel ce nu ascultă de Biserică, a cărei faţă poartă sinodul cel ecumenic. Că zice Domnul, „Şi de nu va asculta de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş" (Matei: 18,17). Fiindcă hotărârea şi judecata cea mai de pe urmă şi mai desăvârşită a Bisericii este sinodul cel ecumenic, după Augustin (epistolia 162). Şi aceasta este ceea ce însuşi Dumnezeu a poruncit a se păzi şi în sinodul prezbiterilor legii vechi. Iar de va fi, zice: vreun grai în judecată, care să nu-l poţi lesne dezlega, între sânge şi sânge, şi între judecată şi judecată... Şi vei merge la prezbiterii şi leviţii, şi la judecătorul, care va fi în zilele acelea şi ei cercetându-l vor spune ţie judecata... Nu te vei abate din cuvântul, care-ţi vor spune ţie, în dreapta sau în stânga. Şi omul care se va semeţi ca să nu asculte de prezbiterul, sau de judecătorul,

va muri omul acela, şi vei scoate pe cele rău din Israel (II Lege: 17;2,8). Se cuvine însă pe lângă cele zise să adăugăm şi aceasta, că cu adevărat şi mai cu deosebire singure şapte sinoade ecumenice s-au numit, pentru că toate acestea după legile sinoadelor celor ecumenice s-au adunat; şi pentru că ceea ce a fost de nevoie spre cunoştinţă, întru dânsele s-au rânduit. Drept aceea toate întrebările câte se nasc din cele rânduite de acele şapte, cu lesnire se dezleagă (Dositei în Dodecabiblion foaia 633). Iar după cel al şaptelea sinod, cu toate că altele s-au numit ecumenice precum cel 1 şi 2 şi cel adunat în Biserica Sfintei Sofii; însă cu rea întrebuinţare s-au numit aşa, pentru că nici unul dintru acestea s-au adunat după legile sinoadelor ecumenice. Şi pentru aceea nu au putut a se împreună număra cu cele şapte ecumenice, nici numărul lor al adaoge. Că cel ce de latini s-au numit al 8-lea ecumenic adică, cel ce s-a făcut împotriva lui Fotie, în urmă de către cel ce s-a făcut pentru Fotie s-a surpat, şi cu totul nici a se numi sinod s-a osândit. Şi măcar că toate acele şapte ecumenice sinoade pentru cuvântul de a fi ecumenice sinoade, sunt de o cinste şi întocmai. Însă acest întâi sinod, şi pentru vechime şi pentru sfinţenie, a stătut şi stă pururea pilda cea mai întâi închipuită, şi ştiinţa cea mai întâi începătoare a tuturor sinoadelor celor ecumenice, şi acestuia a urmat de aici înainte şi sinoadele cele după dânsul, şi întru proclamaţiile (poruncile) lor, şi întru şederile lor, şi întru hotărârile lor, şi pe acesta Dialogul papă cap al tuturor Sinoadelor l-au numit, şi un cuvânt se află în gura tuturor, adică: stăpânească cele rânduite în sinodul din Niceea. Mult au ostenit sinodul cel adunat în Cartagina şi în practicalele sale, şi în canoanele sale, şi în epistoliile sale cele către Bonifatie şi către Celestin, pentru ca să nu primească alte canoane, fără numai pe acestea adevărate canoane al sinodului din Niceea. Şi marele Atanasie, şi dumnezeiescul Ioan Hrisostom, tare striga să nu stăpânească alte canoane, fără numai canoanele sinodului din Niceea.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL ÎNTÂIUL SINOD

Sfântul şi ecumenicul întâiul sinod s-au adunat în Niceea Bitiniei, în timpul marelui Constantin, la anul de la Hristos, 325. Iar bărbaţii cei mai întâi întru acesta au fost, Alexandru al Constantinopolului, Viton şi Vichentie prezbiterii, împreună cu cuviosul episcop al Curdubei din Ispania, tustrei împreună ţinând locul lui Silvestru (papa) al Romei, şi al lui Iulie; Alexandru patriarh al Alexandriei, împreună luptători având pe marele Atanasie, aflându-se atunci diacon. Eustatie al Antiohiei, Macarie al Ierusalimului, Pafnutie şi Spiridon, Iacov şi Maxim, bărbaţi împodobiţi cu apostoleşti daruri, şi cu muceniceşti pătimiri, şi alţii mulţi fiind la număr după tradiţia cea de obşte, şi de toţi mărturisită a Bisericii 318 pe lângă care însă, au fost şi altă mulţime de clerici, de prezbiteri, şi de diaconi, şi s-au adunat acest sinod împotriva lui Arie, care hulea, că Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu, nu este de o fiinţă cu Tatăl, şi prin urmare nu este Dumnezeu adevărat, ci zidire, şi făptură[109], şi trei ani şi jumătate ţinând acest sinod (măcar deşi Ghelasie la Fotie citirea 256 în şase ani şi jumătate zice) a predat dumnezeiescul şi Sfinţitul Simbolul dreptslăvitoarei noastre credinţe, cel de obşte cunoscut de către toţi. Întru care pe Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu, l-au propovăduit Dumnezeu adevărat, de o fiinţă cu Tatăl, adică având aceeaşi fiinţă şi fire întocmai cu Tatăl, şi prin urmare aceeaşi slavă, şi stăpânire, şi domnie, şi pururea vecuire, şi toate

---

[109] Că Arie prezbiter fiind al Alexandriei, şi vrând să scape de urâciunea ceea ce se ridicase de către dreptslăvitorii creştini, asupra lui Pavel Samosateului, care dogmatisea, că Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu om gol S-a născut din Fecioară, zicea el adică, cum că a fost acesta mai înainte de naşterea cea după trup, nu însă ca Dumnezeu, ci ca una din zidiri şi din făpturi în vreme făcut de la Tatăl. Iar în câte părţi s-a despărţit eresul lui Arie, vezi la subînsemnarea canonului întâi al sinodului al 2-lea ecumenic.

celelalte lui Dumnezeu cuviincioase însuşiri ale dumnezeieştii firi. Care simbol este anume aşa: „Credem întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul Făcătorul tuturor celor văzute, şi al celor nevăzute. Şi întru unul Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, cel născut din Tatăl, Unul-Născut, adică, din fiinţa Tatălui, Dumnezeu din Dumnezeu, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, de o fiinţă[110] cu Tatăl, prin care toate s-au făcut, cele din ceriu, şi cele de pe pământ. Care pentru noi oamenii, şi pentru a noastră mântuire s-au pogorât, şi s-au întrupat şi om s-au făcut. Au pătimit, au înviat a treia zi, şi s-au suit la ceruri, şi şade de-a dreapta Tatălui, şi iarăşi va să vie să judece vii şi morţii. Şi întru Sfântul Duh. Iar pe cei ce zic, că era oare cândva, când nu era, şi că mai-nainte de a se naşte nu era, şi că din cele ce nu era s-au făcut! Sau că din alt ipostas (faţă) zic, că este, sau din altă fiinţă, Fiul lui Dumnezeu, sau că este schimbăcios şi prefăcăcios, pe aceştia îi anatematiseşte totalnica (sobornicească), şi apostolească Biserică.[111] Pe acest simbol însă, Teodor al Ierusalimului l-a numit dreaptă mărturisire a credinţei. Iar Damas al Romei, zid împotrivitor armelor diavolului. Şi de obşte de către toată Biserica se numeşte

[110] Însemnează că, cuvântul *„de o fiinţă"*, şi mai înainte de I-ul sinod se întrebuinţa între cei binecinstitori; iar fiindcă după dumnezeiescul Ilarie, savelianii şi cei de pe lângă Pavel Samosatul, l-au întrebuinţat pe acesta ca să surpe treimea ipostasurilor celor dumnezeieşte începătoare, pentru aceasta Părinţii cei 180 adunaţi în Antiohia în anul 272 împotriva lui Pavel Samosatul, pe acest cuvânt l-au lepădat; după nume numai (măcar că după înţelegere şi după însemnare îl mărturisea) pentru ca să nu deie apucare ereticilor, şi mai ales pentru că Pavel cu vicleşug meşteşugind, trei fiinţe din glasul OMOUSIULUI (de o fiinţă) zicea că sunt. Una adică cea mai întâi era a Tatălui, iar a 2-a a Fiului, şi a 3-a a Sfântului Duh, şi că din aceea aceste se propun ca nişte părţi, precum zice Atanasie, (împotriva eresului arienesc) iar sinodul din Niceea, ecumenic fiind, pentru vrednicia sa, nu numai după înţelegere, ci şi după nume au poruncit a se propovădui (vezi la Dodecabiblion a lui Dositei, foaia 1031). *„de o fiinţă",* (OMOUSION) iar nu de asemenea fiinţă (OMIUSION) precum ziceau vicleneşte arienii cei pe jumătate (imiarianişti), pe Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu sinodul acesta l-a propovăduit. Că de *„împreună"* sau pe de *„aceeaşi",* despre *„o fiinţă"* se zice, după Aristotel şi în logică. Iar de asemenea se zice la felurime, şi de obşte la cele întâmplătoare fiinţe, şi nu la fiinţei, ci la fire. Şi iarăşi, *„de o fiinţă",* l-au zis pe el, şi nu *„de o împreună fiinţă",* (SINUSION), precum însemnează dumnezeiescul Epifanie în Anghirot; că *„de o împreună fiinţă",* însemnează unire fără de oarecare deosebire (precum o zice Savelie). Iar *„de o fiinţă",* însemnează pe unirea cea cu deosebire, şi pe sporirea a unui ipostas despre celălalt.

[111] Însemnează că simbolul acesta al celui din Niceea, nu numai că este puţin schimbat în oarecare de acest cunoscut nouă tuturor, şi în toate zilele rostit, ci şi aceasta: „a Căruia împărăţie nu va fi sfârşit", nu cuprinde nici teologia Sfântului Duh, şi celelalte articole până la sfârşit. Că sinodul al 2-lea pe acestea le-au plinit, şi l-au adus în rânduiala aceasta neschimbată, întru care acum îl rostim. Drept aceea la al 4-lea sinod praxis 5 foaia 1515 a adunării sinoadelor tomul 2 unde se află simbolul sinodului din Niceea cu aceasta, „a Căruia împărăţie nu va fi sfârşit", negreşit greşeală este a tipografiei. Fiindcă oriunde se află aiurea, fără de acest cuvânt se află, precum în simbolul al însuşi sinodului acestui din Niceea (la foaia 283 a tomului 1 al adunării sinoadelor) în praxis 18 al sinodului al 6-lea (foaia 650) a tomului 2 al sinoadelor) în practicalele sinodului din Cartagina, la Socrat cartea 1 cap 7 şi pretutindenea. Şi fiindcă acest cuvânt cel al 2-lea ecumenic l-au adaos, vezi şi în prologul aceluia. Însemnează încă că simbolul acel din Niceea, în alte codice se află cuprinzând aceasta, „i au şezut de-a dreapta Tatălui" iar întru altele nu. Şi aceasta o însemnăm aicea, ca un lucru vrednic de ştiinţă, că Simbolul Credinţei se zicea în Biserica cea din început numai în vinerea cea mare, când episcopul catihisea pe cei ce se găteau a se boteza în noaptea sâmbetei cei mari când a doua zi strălucea ziua cea purtătoare de lumină, precum istoriseşte Teodor anagnost în cartea a 2-a a Bisericeştii Istorii, apoi s-au rânduit de Timotei al Constantinopolului să se zică la fiecare Liturghie, în anul 515; în vremea lui Anastasie împăratul, precum acelaşi Teodor zice. Iar apoi în anul 545 Iustin împăratul întâi a rânduit, şi în ce vreme a Liturghiei să se rostească acesta în toate Bisericile răsăritului, adică mai-nainte de dumnezeiasca rugăciune, Tatăl nostru.

„prapor" (adică semn) caracteristic, şi steagul dreptslăvitorilor. Prin care aceştia ca nişte adevăraţi ostaşi ai lui Hristos, se deosebesc de vrăşmaşii lui Hristos, şi de cei ce se făţărnicesc cu numele lui Hristos, în vremea ce sunt fraţi mincinoşi şi rău slăvitori. Că şi ostaşii prin semne (adică prin steaguri) desluşesc şi deosebesc pe ostaşi de cei potrivnici. Drept aceea şi de la metafora ostăşeştilor simboluri s-au numit, şi Simbolul Credinţei. Au paradosit acest sfânt sinod şi rânduiala pentru Paşti, pe care acum o ţine nestrămutată totalnica (soborniceasca) răsăriteană Biserică. Despre care (vezi pe al 7-lea apostolesc canon, şi pe cel întâi al sinodului din Antiohia) dar încă şi pe acestea de faţă douăzeci sfinţite canoane le-au aşezat. Care nehotărât sunt întărite de cel întâi canon al sinodului al 4-lea, iar hotărât de al doilea al sinodului al 6-lea şi de cel 1 al celui al 7-lea, însemnează însă că practicalele acestui întâi sinod acum nu se află nici elineşte, nici latineşte, ci singure acelea, câte Eusebiu al Pamfiliei, Rufin, Socrat, Sozomen, Teodorit, şi Ieronim, şi alţii, iar mai cu deosebire, şi mai ales Ghelasie Chisicheanul, care se afla în vremea lui Zinon împăratul la anul 476, care în urmă şi episcop al Cezareei Palestinei s-a făcut (vezi la tomul 1 foaia 151 a adunării sinoadelor). Acestea singure zice, se află câte cei mai de sus, şi Ghelasie acesta le-a scris. Iar conscrierea (alcătuirea) lui Ghelasie, practică o numeşte Nichita Honiatul, iar Fotie mai mult istoricească, decât practicească, o pomeneşte însă aceasta şi Ioan Chiparisianul. (Vezi la Dositei foaia 108 din Dodecabiblion).

CELE 20 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ŞI ECUMENICULUI ÎNTÂI SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Dacă cineva în boală, de către doftori s-a hirurghisit, sau de către barbari s-a tăiat, acesta rămâie în clir (soartă). Iar dacă vreunul sănătos fiind s-a tăiat pe sineşi, acesta în clir (soartă) cercetându-se, se cuvine a înceta. Şi de acum înainte nici unul dintru cei de acest fel nu trebuieşte a se înainta; precum aceasta este prea arătată, că s-a zis pentru cei ce întrebuinţează lucrul, şi care îndrăznesc pe sineşi a se tăia. Aşa, dacă careva de către barbari, sau de stăpâni s-au scopit, iar altmintrelea s-ar afla vrednici, pe unii ca aceştia îi primeşte în cliros (soartă) canonul.

[Apostolic, can. 21, 22, 23; Sinod 1 şi 2, can. 8]

TÂLCUIRE

Câteva canoane ale Apostolilor rânduiesc despre scopire, fiind însă, că precum se vede au fost rămas întru nelucrare, pentru aceasta, au urmat trebuinţa de a rândui despre aceasta şi canonul acesta. Care şi zice: Cel ce pentru patimă, şi pentru boală s-au scopit de către doctori, sau şi de barbari în vremea goanei, acesta cleric fiind se lucreze cele ale soartei sale. Iar cel ce sănătos fiind, s-a scopit pe sineşi, acesta şi cleric fiind se cade a înceta din lucrările clericeşti (soartei). Şi din cei de acest fel, câţi sunt mireni, de astăzi înainte, nici unul se cuvine a se face cleric. Precum însă aceasta o zicem pentru cei ce înadins, şi de voie îndrăznesc a se scopi pe sineşi, de asemeni iarăşi zicem, că dacă oarecare s-a scopit de barbari, sau de stăpânii lor, adică fără de voie şi tiraniceşte, şi ar fi vrednici, unii ca aceştia se primesc de către canonul (ori de acesta adică, ori de cel 21 apostolesc), spre a se face clerici. Citeşte şi tâlcuirea a celui 21 apostolesc.

CANONUL 2

Fiindcă multe, sau de nevoie, sau altmintrele nevoiţi fiind oamenii, s-au făcut afară de canonul cel bisericesc. Încât oameni din viaţă păgânească viind acum la credinţă, şi în puţină vreme catehizându-se, îndată la baia cea duhovnicească se aduceau, şi îndată ce se botezau se aduceau la episcopie, sau la prezbiterie. Bine s-a socotit a fi de acum înainte, ca nimic de acest fel a se face; fiindcă şi timp trebuie celui ce se

catehiseşte, şi după botez mai multă cercare. Că lămurită este apostoleasca scriptură ce zice, nu de curând sădit (neofit), ca nu mândrindu-se să cadă în osândă şi în cursa diavolului (I Timotei: 3,6). Iar dacă, după ce a trecut timp s-ar afla vreo greşală sufletească pentru faţa aceea, şi s-ar vădi de către doi, sau trei martori, unul ca acesta înceteze de la cliros. Iar cel ce ar face afară de acestea, ca împotriva marelui Sinod obrăznicindu-se, acesta se va primejdui despre cler.

(Apostolic, can. 80; Sinod 1 şi 2, can. 17; Sardica, can. 10; Laodiceea, can. 3; Chiril, can. 4)

TÂLCUIRE

Ceea ce rânduieşte canonul 80 al Sfinţilor Apostoli, şi canonul acesta rânduieşte; că zice, fiindcă în timpurile trecute au urmat a se face multe lucruri, afară de bisericescul canon (adică de acesta 80 al Apostolilor), sau de nevoie, sau din altă pricină pornindu-se oarecare. Încât, a-i boteza ei îndată pe aceea care cu puţin timp mai înainte de la păgâneasca, şi necredincioasa viaţă au venit la dreptslăvitoarea credinţă, şi în puţină vreme s-au învăţat taina bunei cinstiri, şi împreună cu Botezul a-i înainta pe ei şi la episcopie, sau la prezbiterie; adică a-i hirotonisi pe ei prezbiteri şi episcopi. Fiind, zic, că aceste aşa afară de lege se făceau, s-a socotit de cuviinţă de acum înainte a nu se face. Căci cel ce se catehiseşte, şi mai-nainte de a se boteza are trebuinţă de îndestulă vreme[112] pentru a se catehiza, şi a se învăţa bine toate dogmele credinţei, şi după ce se va boteza, iarăşi are trebuinţă de multă ispitire. Că zice Apostolul Pavel către Timotei, nu pe cel de curând sădit (să-l hirotoneşti) adică pe cel de curând catehizat, şi din nou sădit în via lui Hristos, ca nu înălţându-se, să cadă în însuşi păcatul, şi în cursa cea asemenea în care a căzut diavolul, adică în mândrie. Iar dacă trecând vreme s-a afla la cel ce cu vreme în destulă şi cu cercare, şi s-a catehizat, şi s-a botezat, şi s-a hirotonisit, s-ar afla zic vreun păcat sufletesc[113] şi s-ar vădi pentru acela de doi, sau trei martori,

---

[112] Vremea catehizării nu se rânduieşte de toţi una şi aceeaşi, că din apostoleştile aşezăminturi, un an se rânduieşte a se catehiza cei ce vin la dreptslăvitoare credinţă, doi de canonul 42 al localnicului sinod, celui adunat în Iliviria ispanioleasca cetate, puţin mai înainte de ecumenicul întâiul sinod. Şi de nearaoa 144 a lui Iustinian încă doi ani se rânduieşte pentru samaritenii cei ce vin la credinţă. Şi din canonul 25 al localnicului sinod cel adunat în Ahati în anul 506 opt luni s-au rânduit pentru iudeii cei ce se întorc la credinţă. Iar canonul 8 al sinodului al 7-lea voieşte să nu primim pe evreii cei ce cu făţărnicie cred. Ci numai pe cei ce cu adevărat cred, şi mustră pe cele ale evreilor; unii socotesc că numai într-atâtea zile se face catehizare, câte are postul cel mare; luându-o aceasta din canonul 45 al sinodului din Laodiceea şi din epistolia lui Ieronim cea către Pammahie, şi din întâia catihisire a lui Chiril patriarhul Ierusalimului. Dar însă din acestea alta nu se încheie, fără numai că în postul cel mare se face partea cea mai de pe urmă, şi mai cu de-amăruntul a catehizării, pentru că atuncea se botează catehumenii (adică cei ce se învăţa buna credinţă) în noapte sâmbetei celei şi a zilei celei luminat. Uneori însă se scurta vremea catehizării pentru împrejurări de nevoie. Pentru aceasta catehumenii cei ce se primejduiesc de moarte, se botează mai-nainte de vremea hotărâtă a catehizării, după canonul 12 al celui din Neocezareea; după cel 47 din Laodiceea; după 52 din Cartagina. După al 5-lea a lui Vasile, şi după al 5-lea al lui Chiril.

[113] Păcat sufletesc, Zonara zice pe tot păcatul cel ce se naşte din abaterea acelor trei puteri ale sufletului, din puterea cea cuvântătoare zic, din puterea mâniitoare şi poftitoare. Iar Valsamon zice: tot păcatul ce pricinuieşte vătămare sufletului, ori din trupească poftă are începutul, ori din sufletească. Iar alţii păcat sufletesc au zis, pe cel ce se face din sufleteştile patimi, adică din trufie, din neascultare, şi din altele. Însă chiar păcat sufletesc, despre care zice aicea canonul, este trufia, şi înălţarea şi mândria, că singură patima aceasta se potriveşte duhovniceştei, şi nematerialnicei firii sufletului. Şi aceasta este osânda şi cursa în care a căzut diavolul. După zicerea Apostolului care o aduce aicea canonul, şi după tâlcuirea ce-i face dumnezeiescul Ambrozie. Pentru aceea şi Sfinţitul Augustin (cartea 3 despre cetatea lui Dumnezeu) zice: nu este diavolul, nici beţiv, nici altceva de acest fel, dar este mândru şi zavistnic. Deci de va cădea episcopul în patima mândriei şi o va arăta pe ea prin cuvinte şi fapte, şi se va vădi de doi, sau trei martori, să înceteze de la cliros. (adică de lucrarea soartei

unul ca acesta, să înceteze de a lucra cele ale ieriei. Iar care va voi a face afară de acestea, acesta ca unul ce se obrăzniceşte împotriva marelui sinodului acestuia se va primejdui, şi la ierie, adică se va caterisi. Vezi şi tâlcuirea canonului, 80 apostolesc.

CANONUL 3

A oprit desăvârşit marele sinod, nici episcopului, nici prezbiterului, nici diaconului, nici măcar vreunuia din cei ce sunt din cler, a-i fi cu putinţă să aibă împreună locuitoare muiere; afară numai decât maică, sau soră, sau mătuşă, sau de singure feţele acele cu care ar putea scăpa de tot prepusul.

(Sinod 6, can. 5; Sinod 7, can. 22, 23; Ancira, can. 19; Cartagina, can. 45; Vasilie, can. 88)

TÂLCUIRE

Cei ierosiţi (adică sfinţiţi), şi clericii nu se cuvine a pricinui vreo pricină de presupus, şi de sminteală poporului, pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că, marele sinodul acesta, cel întâi adică, desăvârşit a oprit, a nu avea stăpânire şi voie, nici episcopul, nici prezbiterul, nici diaconul, nici altcineva din clerici să aibă muiere străină în casa sa, şi a locui împreună cu dânsa, afară numai maică, sau soră, sau mătuşă, sau singure feţele acelea care nu dau presupus.

CANONUL 4

Episcopul mai vârtos se cuvine a se aşeza adică de către toţi cei ce sunt în eparhie; iar de ar fi cu greu una ca aceasta, sau pentru nevoia ce sileşte, sau pentru depărtarea căii. Fără sminteală trei împreunându-se, împreun-alegători făcându-se şi cei ce nu sunt de faţă, şi împreună învoindu-se prin scrisori, atuncea să se facă hirotonia. Iar tăria celor ce se fac, să se dea mitropolitului în fiecare eparhie.

(Apostolic, can. 1; Sinod 7, can. 3; Antiohia, can. 19, Sardica, can. 6; Laodiceea, can. 12; Cartagina, can. 12, 58, 59)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că episcopul se cuvine mai ales a se hirotonisi de toţi episcopii eparhiei. Iar de este cu greu a se aduna toţi, sau pentru nevoia ce sileşte, sau pentru lungimea călătoriei, negreşit trei episcopi să se adune, iar cei ce nu sunt de faţă să se facă împreună-hotărâtori prin scrisori la hirotonie, şi atuncea să se hirotonisească. Iar tăria şi pecetluirea tuturor celor ce se fac; adică tăria alegerii acesteia ce se face acum de către toţi episcopii, şi rânduirea unuia din cei trei ce s-au ales (că trei după bisericeasca închipuire se aleg) rânduirea zic a unuia spre a primi vestirea hirotoniei, să rămână şi să se aducă, ca la un chiriarh la mitropolitul fiecărei eparhii. Dar fiindcă tâlcuitorii, adică Zonara şi Valsamon, tălmăcesc pe a se aşeza în loc de a se alege, iar alţii în loc de a se hirotonisi. Aceasta se cuvine să o ştim, că mai întâi şi chiar a se aşeza, însemnează pe a se face. Şi aşezi este în loc de fac, sau arăt. Deci şi aici mai întâi şi cuprinzător, acest se cuvine a se aşeza însemnează, că se cade a se face, a se arăta, a se prohirisi de către toţi. Am zis cuprinzător, şi mai întâi, că

---

sale.) Poate pentru ca să se smerească, şi să-şi măsoare cugetarea sa, şi aşa iarăşi să primească lucrarea ieriei. Iar dacă se va mândri şi mai mult, şi nu va voi a înceta, să se caterisească şi desăvârşit de treapta sa. Iar cum că arătata mândrie, este caterisitoare; arătat este şi de la navatiani, care pentru aceasta s-au lepădat de la Biserică, pentru că din mândria şi trufia lor, se numeau pe sineşi curaţi, şi pe cei ce în vremea goanei s-au lepădat şi în urmă s-au pocăit, nu-i primeau, şi cu cei căsătoriţi a doua oară nu se împărtăşeau, unii însă au zis că păcat sufletesc înţelege canonul aici pe socoteala cea rău slăvitoare şi păgânească. Dar de ar fi fost aceasta, s-ar fi cuvenit cel ce o are aceasta, nu numai să înceteze ci şi straşnic să se caterisească, şi de la Biserică să se lepede. Deci fiindcă păcat de moarte este mândria, iar cei ce fac păcatul cel de moarte, cad din treapta lor, după canonul 32 al marelui Vasilie; pentru aceasta şi canonul acesta pe cel ce a căzut în acest fel de păcat, îl pedepsesc cu încetarea ieriei.

această arătarea are rânduială sfințită, adică mai întâi să se aleagă, și apoi să se hirotonisească. Şi aşa cu deplinătate înţelegem, că s-a aşezat, adică s-a făcut episcop. Încât a se aşeza are pe amândouă însemnările, precum şi a se face; că însemnează şi a se alege, însemnează şi a se hirotoni. Una de către toţi, iar alta de către trei, şi după canonul acesta, şi după cel întâi apostolesc mai aceasta este şi tălmăcirea sinodului al 7-lea celui a toată lumea întru al 3-lea al său canon. Că şi când trei singuri hirotonisesc, mai întâi de către toţi se alege, împreun-alegători toţi făcându-se prin scrisori..

CANONUL 5

Despre cei ce se fac achinoniţi (neîmpărtăşiţi), ori din cei din cler, ori din cei din tagma (rânduiala) mirenească, de către episcopii fiecărei eparhii, să se ţie socotinţa, după canonul ce zice, pe cei de către alţii lepădaţi, de alţii să nu se primească. Însă să se cerceteze nu cumva din micşorarea de suflet, sau din vreo filonichie (prigonire), sau din vreo de astfel de necuviinţă a episcopului, s-au lepădat din adunare. Deci ca acesta se ia cuviincioasa cercetare, s-a socotit că este bine în fiecare an, la fiecare eparhie de două ori în an, să se facă sinoade. Ca de obşte toţi episcopii eparhiei adunându-se la un loc, întrebările cele de acest fel să se cerceteze, şi aşa cei ce cu dovadă au greşit episcopului, cu cuvânt achinoniţi (scoşi de la împărtăşire) de către toţi se vor socoti a fi, până când obştimea episcopilor va socoti pentru dânşii a face o hotărâre mai iubitoare de oameni. Iar sinoadele să se facă, unul adică, mai înainte de postul mare; Că toată micşorarea de suflet stricându-se, darul curat să se aducă lui Dumnezeu. Iar cel al doilea, pe la timpul toamnei.

(Apostolic, can. 12, 13, 32, 37, Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Antiohia, can. 6, 20; Sardica, can. 20, 10 ; Cartagina, can. 26, 37, 104, 116, 141)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte acestea, pentru clericii şi mirenii care s-au afurisit de către episcopii fiecărei eparhii, să ţie, şi să rămâie adevărată socotinţa ceea ce este legiuită, precum canonul (cel 32 al Apostolilor adică sau şi cel al 12-lea) acel vechi rânduieşte, că adică să nu se primească la împărtăşire de către alţi episcopi, cei de către alţi episcopi afurisiţi. Însă să se facă cercetare nu cumva aceşti afurisiţi s-au afurisit pentru vreo împuţinare de suflet, sau prigonire, sau altă oarecare împătimire a episcopului. Drept aceea pentru ca să ia lucrul acesta cuviincioasa cercetare, şi celelalte cercări de acest fel, s-a socotit de cuviinţă a se face sinoade localnice de două ori pe ani în fiecare eparhie, şi să se adune toţi episcopii de obşte, să cerceteze. Şi aşa după ce se va face cercetarea cea de acest fel, cei ce arătat au greşit episcopului, şi cu drept chip s-au afurisit de el, să rămână afurisiţi, după cuvântul urmării şi al dreptăţii, şi de către toţi ceilalţi episcopi, până când se va părea de cuviinţă obştimii episcopilor ca să dea o mai iubitoare de oameni hotărâre pentru aceşti afurisiţi (adică opriţi de împărtăşire). Că dacă cel ce a afurisit pe ei, să zicem, s-ar împietri, şi după trecere de timp n-ar voi să-i dezlege de afurisire, sau şi de va muri, este slobod sinodului după ce va cunoaşte de ajuns pe timpul certării, să-i dezlege pe ei de aceasta. Iar sinoadele acestea să se facă, unul mai-nainte de marele post, ca dezlegându-se toată micşorarea de suflet, şi greşeala, care ori arhiereul o a făcut către cler, şi către popor, sau din potrivă clerul şi poporul, către arhiereul, să se proaducă lui Dumnezeu curat, şi neprihănit darul postului. Iar cel al doilea să se facă în timpul toamnei. Citeşte şi pe al 32, şi 33 apostolesc.

CANONUL 6

Obiceiurile cele din început ţie-se, cele în Egipt şi în Libia, şi în Pentapoli, ca episcopul cel ce este în Alexandria să aibă stăpânire peste toate acestea; fiindcă şi episcopului ce este în Roma aceasta este obişnuită. Aşişderea însă şi în Antiohia, şi în celelalte eparhii să se păzească întâietatea (presvia) Bisericilor. Şi de obşte aceea fie

arătată, că, dacă cineva fără de socotinţa mitropolitului s-ar face episcop, unul ca acesta marele sinod a hotărât a nu se cuveni a fi episcop. Însă dacă cu obşteasca alegere a tuturor binecuvântată fiind, şi după canonul bisericesc, doi sau trei, pentru a loruşi prigonire ar grăi împotrivă, ţie-se hotărârea celor mai mulţi.

(Apostolic, can. 34; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36; Antiohia, can. 19; Cartagina, can. 13)

TÂLCUIRE[114]

Canonul acesta rânduieşte, ca să se păzească vechile obiceiuri ale celor trei patriarhi: al celui al Alexandriei chiar şi după întâiul cuvânt, iar al Antiohiei, după al doilea cuvânt, iar al Romei pe scurt şi cuprinzător (iar pentru al Ierusalimului cu osebire zice sinodul acesta în al 7-lea canon al său, şi pentru al Constantinopolului zice sinodul al 2-lea întru al treilea canon); încât, patriarhul (pe care episcop îl numeşte aici, nefiind încă obiceiul a se numi cineva cu nume de patriarh)[115] al Alexandriei, să aibă

---

[114] Pricina pentru care s-a dat de sinod canonul acesta, este aceasta. Era obiceiul la episcopii Egiptului, şi al Libiei, şi al Pentapolei a avea mai întâi pe al Alexandriei, şi fără de socotinţa aceluia a nu face vreun lucru bisericesc; precum zice Epifanie, că această stăpânire întrebuinţându-o şi Sfinţitul Mucenicul Petru episcopul Alexandriei, a caterisit pe Meletie episcopul Licopolei în Tivanda, precum mărturiseşte marele Atanasie în a doua sa Apologie, şi însemnează încă acelaşi sfânt, că mai-nainte de Petru, fiindcă în Pentapoli a Libiei de sus, câţiva episcopi au primit socotinţa lui Savelie, şi atâta tărie au luat mincinoasele dogmele aceluia încât abia se propovăduia în Biserici Fiul lui Dumnezeu. Aceasta aflându-o Dionisie al Alexandriei, a trimis la ei soli ca să-i întoarcă la adevărata dogmă a Bisericii; din acestea dar se arată, că episcopul Alexandriei, şi mai înainte de acest sinod avea patriarhiceştile pronomii din învechit obicei (care mai vârtos au stăpânit de la cel 34 apostolesc, ce zice, că episcopii fiecărui neam, se cuvine să cunoască pe unul mai întâi, şi altele) avea stăpânirea nu numai a ocârmui cele bisericeşti ale eparhiilor de acolo, şi ale ocârmuirilor, ci şi a caterisi episcopi, şi mitropoliţi, ai climei aceleia. Şi fiindcă zisul Meletie cel caterisit de al Alexandriei, se apucase de a silnici obiceiul cel de acest fel, şi a îndrăzni să hirotonisească alţi episcopi în ocârmuirea Alexandriei, pentru aceasta sinodul acesta 1 în Niceea au reînnoit prin acest canon obiceiul cel din început.

[115] Că nume de patriarh mai întâi a început a se zice în vremile lui Teodosie celui mic, patriarhii mai întâi zicându-se cu osebire episcopi ai apostoleştilor scaune. Acest Teodosie mai întâi a numit pe al Romei patriarh, şi pe dumnezeiescul Hrisostom, precum aceasta o arată Socrat în cartea 7 cap 3, s-a zis însă numele acesta şi în sinodul din Calcedon, şi mai ales de Iustinian s-au numit patriarhi, patriarhii. Şi însemnează două oarecare, numele acestea, sau pe episcopii cei ce s-au făcut efori, şi exarhi în oarecare eparhii, şi ocârmuiri de către obştesc sinod, precum au făcut aceasta cel al 2-lea a toată lumea sinod, după Socrat cartea 5 cap 8, dintre care unul a fost, şi Grigorie Nissa, supus celui al Cezareei. Şi s-au numit aceştia cu acest nume patriarhi nu de la covârşirea scaunelor, ci de sinodiceasca hotărâre. Ca să aibă mai multă tărie spre sădire şi spre dezrădăcinare, fiindcă întocmai era cu ceilalţi patriarhi. Pentru aceasta şi Grigorie Nissa scriind către Flavian al Antiohiei, asupra lui Chesarias cel ce îl defăimase pe el zicea: de s-ar judeca după vrednicia preoţiei, întocmai şi deopotrivă de către sinod, şi un pronomion amânduror nouă s-ar fi făcut, iar mai ales îngrijirea îndreptării celor obşteşti, întru a fi întocmai. Sau însemnează chiar pe episcopii cei ce au cinstea cea întâi în Biserică, de la covârşirea scaunelor acelora, şi de la întâia dregătorie nu personală fiind ca acelora; ci cuvenită scaunelor acelora, după moştenire. Care cinci au fost: cel al Romei, al Constantinopolului, al Alexandriei, al Antiohiei, şi cel al Ierusalimului. Şi fiindcă cel 1 a lepădat frâul, a rămas 1 cel al Constantinopolului; sau adaos şi al cincilea cel al Moscovei cei mari; dar şi acesta acum nu este. Iar deşi Petru al Antiohiei scriind către cel al Achiliei a zis, că singur el cu deosebire se zicea patriarh, cu care s-a unit şi Valsamon, totuşi nu căutăm ce zic episcopii pentru sineşi, ci ceea ce pentru dânşii zice sobornicească Biserică. A numit însă Dionisie, şi Timotei Eluros (Motocul) patriarh şi pe cel al Efesului, dar o a stricat aceasta sinodul al 4-lea. A numit şi Teodor istoricul patriarh pe al Tesalonicului; totuşi aşa l-a zis, ori după cuvântul

stăpânire peste episcopii, şi mitropoliţii Egiptului, şi ai Libiei, şi ai Pentapolei. Precum şi patriarhul Romei acelaşi obicei ţinea[116] a avea stăpânire şi şederea mai sus decât toţi episcopii, şi mitropoliţi. Aşişderea încă şi patriarhul Antiohiei a avea stăpânirea peste episcopii, şi mitropoliţii Siriei, şi ai Chilisiriei (Covăţiteisiriei), ai amânduror Chilichiilor, ai Mesopotamiei, şi ai tuturor celorlalte supusei lui ocârmuiri. Şi nu numai pronomiile patriarhilor acestora porunceşte canonul acesta a se păzi. Ci încă şi pronomiile celorlalte eparhii, şi a Bisericilor celor supus mitropoliţilor, atât celor ce sunt patriarhi, cât şi celor ce nu sunt supuse patriarhilor, şi atuncea şi acum adică, celor neatârnaţi, precum al Asiei, al Pontului, al Trachiei, al Ciprului, al Africii, şi al celorlalte (măcar că alţii zic că alte eparhii numeşte canonul aici, că cuprinzător numeşte pe ocârmuirile cele supuse celorlalţi doi patriarhi, al Constantinopolului, şi al Ierusalimului, şi că mitropoliţi numeşte numai pe patriarhi. Dar tâlcuirea cea dintâi este mai bună, şi vezi la Dositei în dodecabiblion foaia 117 şi 123). Încât nici un lucru ce atârnă de bisericeasca ocârmuire să nu se facă fără de socotinţa acestora. Şi fiindcă cea mai mare treabă şi mai de căpetenie din toate cele bisericeşti sunt hirotoniile, pentru aceasta prin urmare adaoge canonul, că oricare s-ar face episcop, fără de socotinţa mitropolitului său, au hotărât marele sinodul acesta, ca unul ca acesta să nu fie episcop. (Căci deşi mulţimea episcopilor ar fi ales pe episcopul, întărirea însă a alegerii se cuvenea a se face de mitropolitul, şi pe care acela l-ar fi ales, se cuvenea a se face episcop; şi vezi subînsemnarea canonului al 4-lea al acestui 1 sinod). Însă dacă de obşte toţi vor alege pe cineva de episcop după canoanele bisericeşti, iar doi, sau trei ar zice împotrivă, nu după dreptul cuvânt şi cu dreptate, ci cu prigonire, şi în pizmă, hotărârea celor mai mulţi să biruiască; precum şi canonul al 19-lea al sinodului din Antiohia rânduieşte. Iar canonul al 13 al sinodului din Cartagina zice, că dacă dintre alegătorii, care au şi iscălit, în urmă s-ar împotrivi vreunul însăşi mărturisirei sale şi iscăliturii, acela însuşi pe sine se va lipsi de cinstea episcopului. Citeşte şi tâlcuirea la cel apostolesc 34.

CANONUL 7

Fiindcă obicei, şi tradiţie (predanie) veche, s-a apucat a se ţinea, ca episcopul Eliei să se cinstească, aibă-şi urmarea cinstei, păzindu-se dregătoria sa cu mitropolia.

[Apostolic, can. 34; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36; Antiohia, can. 19]

TÂLCUIRE

Două tâlcuiri primeşte canonul acesta. Că Valsamon şi Anonimul (nenumitul) tâlcuitorul al canoanelor, cu care împreună se unesc şi câţiva papişti şi calvini, tâlcuiesc, că de vreme ce veche tradiţie au apucat, şi obicei, a se cinsti episcopul Eliei,

---

exarhilor, precum a făcut sinodul al 2-lea, cum am zis, ori precum alţii zic, pentru multele episcopii ce avea, mai la patruzeci. (Dositei, dodecabiblion).

[116] Nu tâlcuiesc drept pe canonul acesta cei ce năvălesc de la Biserica Romei. De unde papa Felix pricindu-se cu Acachie al Constantinopolului, stricând canonul a zis, că episcopul Romei în fiecare sinod are tăria, precum canonul (acesta adică) al sinodului din Niceea voieşte. Şi mai înainte de acesta şi Pashasinus locţiitorul lui Leon, pe dos a zis aceluiaşi canon în sinodul al 4-lea. Noi însă din însăşi graiurile canonului aflăm adevărata înţelegere a sinodului acestuia. Deci zicem că de vreme ce Meletie a răsturnat dreptăţile episcopului Alexandriei, precum am zis, a dat pricină sinodului acestuia să pună canonul acesta, şi să rânduiască nu vreun lucru nou, ci numai să întărească rânduielile şi obiceiurile, care din vechime se păstrau, nu numai la patriarhi, ci şi la mitropoliţi, şi nu numai întru hirotonii, pe care le abătea Meletie, ci şi întru toată altă dreptate, ce se cuvine patriarhilor, şi mitropoliţilor după Bisericile cele supuse lor. Adică a avea stăpânire fiecare patriarh peste eparhiile cele supuse lui. Şi dar şi ocârmuirea episcopului Romei este îngrădită, ca şi a celorlalţi patriarhi.

adică al Ierusalimului[117], pentru că întru dânsul s-a întrupat, şi a pătimit Domnul şi mântuitoare propovăduire dintr-însul a ieşi prin Sfinţii Apostoli a toată lumea, să-şi aibă cinstea potrivită cu cea dintâi, şi în anii cei din urmă, însă singură cinstea fără de stăpânire, şi fără de dregătorie. Pentru că stăpânirea şi dregătoria se cuvine a păzi mitropolia Palestinei, zic adică a Cezareei[118] care se numeşte a lui Straton, căreia precum zice, se supunea Ierusalimul. Precum adică şi canonul 12 al sinodului din Calcedon rânduieşte, că cetăţile câte prin împărăteşti scrisori au luat nume de mitropolie, episcopii acei (mitropolii) dobândească-şi singură cinstea, iar dreptăţile sale să se păzească mitropoliei celei după adevăr. Cu care chip Marchian a cinstit pe Healchidona, şi Valentinian pe Niceea, după practicala 13 a sinodului 4. Iar Zonara şi alţii vor că, precum canonul cel mai de sus a dat protia celui al Alexandriei, şi celui al Antiohiei, sau mai bine a zice le-au înnoit, ca pe unele din nou schimbate. (Că protia celui al Romei nu s-a înnoit. Fiindcă era precum am zis întreagă, şi nestrămutată) într-acest chip şi canonul acesta a mai hotărât cinstea celui al Ierusalimului. Adică precum acela a întărit acelora, nu numai pronomii, şi cinstea patriarhicească, ci şi rânduiala cinstei acesteia, după care, cel al Romei este întâi, iar al Alexandriei al doilea, şi al Antiohiei al treilea, aşa şi canonul acesta a întărit patriarhului Ierusalimului, nu numai cinstea patriarhicească, ci şi rânduiala cinstei. Pentru aceasta nu a zisă aibă-şi cinstea, ci aibă-şi urmarea cinstei. Adică să fie cu rânduiala cinstei al 4-lea după cei trei. Iar a se păzi vrednicia sa cu mitropolia, însemnează că cinstea aceasta patriarhicească, nu este personală, şi particulară, ci afierosită mitropoliei Ierusalimului, încât să treacă la toţi moştenitorii scaunului celui după vremi, şi nu numai la acesta, şi la acela. Iar cum că Ierusalimul a fost mitropolie, martori sunt, atât Iosip zicând: despre Iudeea în cartea 7 cetate mare, şi mitropolie a tot neamul iudeilor. Cât şi Filon, mitropolie nu a unei ţări a iudeii, ci şi a celor mai multe. Că apostolescul scaun al Ierusalimului, nu numai că este cel mai întâi decât toată lumea, ci şi patriarhicesc pronomion a avut din început, şi are. Întâi, pentru că a avut eparhii supuse luişi, şi ocârmuire patriarhului cuvenită. Drept aceea proestoşii Bisericilor cei de loc, şi nu cel al Cezareei, au hirotonisit pe Dion al Ierusalimului, după ce s-a dus Narchis. Iar arătându-se iarăşi Narchis, iarăşi de fraţi se cheamă, după Eusebiu, şi nu de fratele, sau de al Cezareei. Iar Narchis a făcut sinod cu 14 episcopi pentru Paşti mai înainte de sinodul 1. Al doilea, pentru că patriarhul Ierusalimului în sinodul 1 el întâi a iscălit, iar Eusebiu al Cezareei al 5-lea, şi peste tot a zice, că mitropoliţii se schimbă adică, întru iscălituri, şi în şederile sinoadelor, şi cuvântările către împăraţi, alteori mai întâi, şi alte ori mai în urmă. Iar cel al Ierusalimului, totdeauna întâiul între Părinţii sinodului, şi de-a pururea împreună cu patriarhii se numără, şi cu mitropoliţii niciodată. Şi citeşte de Dositei în dodecabiblon cartea 2 cap 4. Iar de am şi da că Ierusalimul ar fi fost supus Cezareei, dintru aceasta ce iese? Că precum Vizantia mai întâi era supus Iracliei, iar apoi după

---

[117] Însemnează că după Iosip despre Iudeea cartea 7, cap 18 Ierusalimul s-a numit, pentru că Melchisedec întâiul zidind cetatea, a zidit şi Biserică, din aceasta cetatea au numit-o Ierusalim. Şi numele Ierusalimului este tot evreiesc, însemnând vedenia de pace, după Sfinţii Părinţi. Şi Ierusalim mai întâi numindu-se, în urmă Elia capitolia s-a numit, după Dion istoricul. Elia de la Adrian care se poreclea Elius, care săpându-se mai înainte Ierusalimul, şi cu boi arându-se, şi semănându-se după istoricul Eusebiu, şi abia de pe faţa pământului cunoscându-se, după Teologul Grigorie, Elia s-a poreclit, după Teodorit şi Eusebiu. Iar capitolie, pentru că în locul Bisericii lui Dumnezeu, au zidit capiştea lui Dia celui ce se cinstea în capitolia Romei, acelaşi Adrian, după însuşi Dion istoricul.

[118] Cezareea s-a numit, pentru că după Eusebiu, Irod o a zidit aceasta în numele lui August Chesariul. Care mai întâi se numea turnul lui Straton. Întru care şi statui ale Chesarului şi ale Romei se aflau după Iosip iudeul cartea 15 cap 13. Însă trei Cezarei erau în Asia, una mitropolia aceasta a Palestinei, a doua cea a Capadociei (care şi maza Chesarului se numea, după Sozomen, cartea 5 cap 4, încă şi mazaca). Şi a treia cea a lui Filip.

ce Vizantia s-a făcut patriarhie, Iraclia s-a supus ei. Întru acest chip, de am şi ierta (care nu este) că se supunea Ierusalimul Cezareei, după ce Ierusalimul s-a cinstit a fi patriarhie, Cezareea a rămas cu dregătoria sa, a fi mitropolie a Palestinei, şi mai plecată însă decât Ierusalimul. Fiindcă ea, este numai mitropolie, iar Ierusalimul patriarhie.

CANONUL 8

Pentru cei ce se numeau pe sineşi curaţi cândva, iar venind către soborniceasca, şi apostoleasca Biserică, au socotit sfântul, şi marele sinod, ca hirotesindu-se ei, apoi aşa să rămână în cler. Însă mai întâi de toate, aceasta se cuvine a o mărturisi ei în scris, că se vor învoi, şi vor urma dogmelor soborniceştei, şi apostoleştei Biserici. Adică şi cu cei însoţiţi prin a doua nuntă a se împărtăşi, şi cu cei ce în vreme de goană au căzut; pentru care şi timp s-a rânduit, şi vreme s-a hotărât; ca ei să urmeze întru toate dogmele soborniceştei Biserici. Deci ori unde s-ar afla, ori prin sate, ori prin cetăţi numai ei singuri hirotonisiţi, cei aflaţi în cler, vor fi întru aceeaşi schimă (chip). Iar (unde) ar fi episcop al soborniceştii Biserici, şi ar veni oarecare, este arătat cum că episcopul Bisericii va avea dregătoria episcopului, iar cel ce se numeşte episcop de către cei ce se zic curaţi, că aveau cinstea prezbiterului. Afară de nu cumva i s-ar părea episcopului (însuşi) al împărtăşi de cinstea numelui. [Sinod 7, can. 14; Ancira, can. 13; Neocezareea, can. 14; Antiohia, can. 8, 10] Şi dacă aceasta nu îi va plăcea lui, va socoti un loc, ori de horepiscop, ori de prezbiter, pentru cel ce se socoteşte negreşit a fi în cler. Ca să nu fie doi episcopi în cetate.

[Apostolic, can. 46, 47, 68; Sinod 2, can. 7; Sinod 6, can. 95; Laodiceea, can. 7, 8; Cartagina, can. 66; Vasilie, can. 1, 47; Teofil, can. 12]

TÂLCUIRE

Curaţi se zic navatianii (aşa pe sineşi numindu-se după mândria cugetului, precum scrie Eusebiu cartea 6, cap 43). Iar Navat a fost prezbiter al Bisericii romanilor, carele nu primea pe aceea, ce în vremea goanei s-a fost lepădat (de credinţa lui Hristos) iar apoi s-au căit. Ci nici cu cei însoţiţi prin a doua nuntă se împărtăşea. Şi după Botez zicea, că nu se mai poate milui cel ce a păcătuit, după Epifanie la eres 59, şi după Augustin eres 38. Deci acesta măcar că în dogmele credinţei nu a greşit, nici era eretic, ci numai schismatic, după 1 canon al marelui Vasile. Pentru ura de fraţi a sa însă şi nemilostivirea socotelii, şi mândria sa, s-a anatematisit, de sinodul cel ce s-a făcut în Roma în vremea lui papa Cornelie, după Eusebiu, şi de sinoadele ce s-au făcut în Cartagina, în vremea lui Ciprian, şi în Antiohia şi în Italia împotriva lui. De la acesta s-a numit navatiani şi cei ce au urmat relei socotelii lui. Aceasta aşa fiind cunoscute, zice canonul acesta, că dacă navatianii cei de acest fel, vor veni la soborniceasca Biserică, s-a socotit de cuviinţă să se hirotetisească[119] şi aşa să se primească, şi să rămâie în

[119] Hirotesia aici nu este hirotonie, precum poate a prepune cineva, ci este a se pune mâna preoţilor pe capetele ereticilor celor ca aceştia, şi aşa să se primească ca pocăindu-se. Că aşa prin hirotesie (şi nu prin hirotonie). Şi canonul 49 al celui din Cartagina, voieşte a se primi cei ce se pocăiesc. Şi că este adevărat cuvântul meu, mărturiseşte şi sinodul al 7-lea, că citindu-se canonul acesta la întâia praxă a aceluiaşi, şi întrebându-se, cum se cade a se înţelege zicerea hirotetisindu-se, a zis preasfântul Tarasie; spre blagoslovenie se zice aici hirotesia, şi nu spre hirotonie. Drept aceea din canonul acesta trebuie a se învăţa Părinţii cei duhovniceşti, să-şi pună mâinile pe capetele celor ce se pocăiesc, când le citesc rugăciunea cea iertătoare, precum o zice aceasta şi canonul 35 al celui din Cartagina anume. Că de nevoie este hirotesia aceasta la taina pocăinţei. Şi auzi ce zic Apostolii în aşezământurile lor. (cartea 2 şi cap 18) „Primeşte pe cel ce a păcătuit, când se va tângui, şi punându-ţi mâna pe capul lui, lasă-l apoi să rămână în turmă.” Şi iarăşi (la acelaşi cap 43) „Precum primeşti pe cel necredincios, după ce îl vei boteza, aşa şi pe cel păcătos, după ce îl vei hirotetisi ca pe un curat îl vei aşeza la păşunea cea duhovnicească. Şi hirotesia i se face lui în locul botezului. Fiindcă prin punerea mâinilor se

soarta lor, cei ce erau adică şi în chip clerici (aşa prin hirotesie au primit pe donatişti şi canonul 66 al sinodului din Cartagina) însă trebuie să mărturisească în scris, că au să păzească toate dogmele soborniceştii Biserici. Cum că vor primi pe cei de-a doua nuntă, şi pe cei ce de silă s-au lepădat de Hristos, şi cum că îi vor iconomisi pe ei, după rânduitele vremi, şi după canonul pocăinţei celor ce s-au lepădat de Hristos; şi aşa, oriunde s-ar afla, ori în cetăţi, ori în sate, să rămână în cler, şi în treapta în care s-a aflat fiecare hirotonisit. Adică episcopul să rămână episcop; prezbiterul, prezbiter; şi diaconul, diacon; să rămână însă episcopul, acolo unde episcop dreptslăvitor al soborniceştii Biserici nu este. Iar dacă la aceeaşi Biserică se află şi dreptslăvitorul episcop, acesta să-şi aibă dregătoria, şi toată lucrarea, şi numele de episcop, iar novatianul cel ce mai-nainte a fost episcop, să aibă pe singură cinstea prezbiterului; afară numai de va voi dreptslăvitorul episcop, să aibă şi acela cinste, şi numele gol de episcop[120] însă nu şi să lucreze vreo sfinţită slujbă ca episcop, pentru ca să nu urmeze necuviinţa aceasta, a fi doi episcopi întru una şi aceeaşi cetate (despre care vezi canon 35 apostolesc şi pe cel al 16 al celui 1 şi al 2-lea sinod[121] iar de nu va voi nici aceasta, se cuvine a ierta să aibă loc de episcop[122] sau de prezbiter, pentru ca împreună să se numere şi el cu ceilalţi ierosiţi, şi clerici, şi să nu se arate cu totul căzut din cler.

CANONUL 9

Dacă oarecare fără cercetare s-a proadus prezbiteri, sau cercetându-se ş-au mărturisit păcatele lor[123]. Şi mărturisindu-se ei, afară de canon pornindu-se oamenii, asupra unora ca acestora ş-au pus mâna, pe aceştia canonul nu-i primeşte. Că pe neprihănirea o apără sobornicească Biserică.

(Apostolic, can. 25, 61; Neocezareea, can. 9, 10; Teofil, can. 3, 5, 6)

---

dă Duhul cel Sfânt celor ce credeau. Obişnuirea hirotesiei acesteia însă, în darul acest nou, a apucat a se ţine de la legea veche, că aşa şi arhiereul prin punerea mâinii primea jertfele arderilor de tot, şi ale mântuirii, şi cele pentru păcat. Şi vezi capetele 1 şi 3 şi 4 ale cărţii Leviţilor. Însemnează însă, că cu iconomie au primit sinodul acesta pe navatiani, precum însemnează marele Vasile în canonul 1. Vezi, şi tâlcuirea canonului al 7-lea al sinodului 3 unde canonul 39 al sinodului din Iliviria zice că prin hirotesie să se primească ereticii.

[120] Precum şi pe Meletie cercetându-se l-au osândit sinodul 1 să petreacă în Lico, gol nume de episcop având, şi de aici înainte nici în cetate, nici în vreun sat să hirotonisească. Sozomen în Bisericeasca Istorie, cartea 10, cap 14 şi Socrat cartea 10 cap 9.

[121] Scrie Sozomen, în cartea a 4-a cap 14 povestind despre Felix, şi despre Liberie episcopii Romei, zice. Aceasta Dumnezeu iconomisind să moară Felix, şi să rămâie singur Liberie, pentru a nu se necinsti scaunul lui Petru, de doi povăţuitori chivernisindu-se, care este semn de prigonire, şi străin de bisericescul canon. Iar Epifanie la eresul 68 zice: Nici odată Alexandria a avut doi episcopi. Şi Cornelie al Romei, scriind către Fanie al Antiohiei, prihăneşte pe Mavdat că cerea să se facă, care s-a şi făcut episcop al Romei, însuşi Cornelie acesta fiind într-însa legiuit episcop; şi zice, deci cum nu cunoştea, că într-o Biserică un episcop se cuvine a fi, şi nu doi?

[122] Fiindcă nu este slobod a se face episcop în sat, sau într-un târg mic, în care şi un singur prezbiter este destul, pentru a nu se defăima numele episcopului, după canonul 6 al sinodului din Sardica, pentru aceasta, în nişte oraşe mici ca acestea, şi în sate, se făcea cei ce se numea horepiscopi. Deci horepiscopul după canonul 10 al Antiohiei, se făcea de episcopul cetăţii aceleia, la care supus, şi însuşi şi satul lui. Zice dar canonul acesta, că unul ca acesta se hirotonisească citeţi, ipodiaconi, şi (eforchistis) adică catehisitori. Dar să se caterisească de va îndrăzni fără voia episcopului celui din cetate a hirotonisi prezbiter sau diacon, măcar de ar avea şi hirotesie de episcop. Iar canonul 8 al aceluiaşi sinod, iartă a da neprihăniţi horepiscopi cărţi paşnice, adică slobozitoare celor ce ar cere. Aşişderea încă şi canonul 13 al celui din Anghira, rânduieşte că fără scrisorile adevăratului episcop să nu hirotonisească horepiscopii, prezbiteri, sau diaconi, nici în locul lor, nici întru altă cetate.

[123] Ioan Antiohianul în adunarea canoanelor, în loc de „păcatele lor” are „Cele greşite de dânşii” care este şi mai drept.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că, cei ce vor să se ierosească, se cuvine a fi curaţi de păcate care opresc ierosirea (adică sfinţirea), şi se cuvine a se cerceta viaţa, şi petrecerea lor. Iar dacă oarecare s-au făcut prezbiteri, fără a se cerceta, sau şi cercetându-se şi-au mărturisit păcatele lor, fiind opritoare de prezbiterie, iar arhiereii cei ce i-au cercetat, pornindu-se afară din canoane, au hirotonisit pe ei prezbiteri, aceştia, zic, care cu nevrednicie s-au prezbiterit, neprimiţi sunt de a lucra preoţeşte. Că vădindu-se de către alţii, sau însuşi mărturisindu-şi păcatele cele opritoare de preoţie, ce au făcut mai-nainte de hirotonie, se caterisesc după Valsamon şi Zonara. Sau înceteze despre a lucra preoţeşte, după anonimul (nenumitul) tâlcuitor al canoanelor. Dar adaoge şi pricina canonul, pentru care cei ce au căzut în păcate nu sunt primiţi la preoţie. Fiindcă zice, că soborniceasca Biserică apără, şi voieşte a fi prezbiterii neprihăniţi întru păcate, precum porunceşte Pavel, a fi şi episcopul, zicând: „Se cuvine episcopul a fi neprihănit” (I Timotei: 3,2) adică nu numai neînvinovăţit, ci şi cu totul neprihănit, şi ne catigorit[124].

CANONUL 10

Câţi dintre cei ce au căzut s-au prohirisit (adică s-au hirotonisit) prin neştiinţă, sau şi mai-nainte ştiind cei ce i-au prohirisit, aceasta nu face sminteală canonului bisericesc, căci cunoscându-se se caterisesc.

(Apostolic, can. 62; Ancira, can. 1, 3, 12; Petru, can. 10)

[124] Însemnăm însă aici o socoteală sobornicească şi obştească, că toţi cei ce afară de canoane, şi cu nevrednicie s-au hirotonit, mai-nainte de a se caterisi de sinod, cu adevărat sunt prezbiteri. Fiindcă precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Pe toţi Dumnezeu nu-i hirotoneşte, însă prin toţi el lucrează; deşi ei ar fi nevrednici, pentru a se mântui norodul” (voroava 2 către Timotei la cea 2). Şi iarăşi: „Fiindcă şi prin cei nevrednici darul lucrează nu pentru dânşii, ci pentru cei ce vor să se folosească.” (voroava 11 la cea 1 către Tesaloniceni) Şi Iarăşi: „Acum dar şi prin cei nevrednici a obişnuit a lucra Dumnezeu. Şi nimic darul Botezului de la viaţa prezbiterului se vatămă”. (voroava 8 la cea 1 către Corinteni) Dar şi în voroava a 3-a la cea către Coloseni prin multe aceasta o dovedeşte. Întru care şi acestea le zice: „Darul lui Dumnezeu care şi întru cei nevrednici lucrează, nu pentru noi, ci pentru voi.” Şi iarăşi, „nu pe mine mă defaimă, ci prezbiteria. De mă vei vedea gol de aceasta, atuncea defaimă-mă. Atuncea nici eu voi suferi a porunci. Până însă şedem în tronul acesta, până când vom avea şederea întâi, avem stăpânirea şi tăria, deşi nevrednici suntem.” Iar Simeon al Tesalonicului (în răspunsul al 13-lea) zice, „prin hirotonie lucrează darul întru dânşii, ori arhierei de sunt, ori ierei, pentru mântuirea celor ce vin, şi câte Taine vor săvârşi, sunt cu adevărat Taine. Vai însă (adaoge acelaşi iarăşi) unora ca acestora. Care ori mai-nainte de hirotonie au greşit, ori după hirotonie, că nevrednici sunt de preoţie. Şi de vor a se pocăi, şi a se mântui, înceteze desăvârşit de la preasfintele lucrări al preoţiei. Fiindcă nimic altă îi va ajuta spre pocăinţă, de nu mai-nainte se vor părăsi de preoţie.” Vezi şi mărturia lui Hrisostom pentru paretisire la forma canoniceştii paretisiri la sfârşitul cărţii.

TÂLCUIRE

Câţi au căzut[125], adică s-au lepădat de Domnul nostru Iisus Hristos, apoi s-au pocăit, nu se fac prezbiteri. Căci cum este cu putinţă a se face prezbiter cel ce după canoane este oprit a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine până la moartea sa? Pentru aceasta şi canonul acesta zice, că, acei câţi dintre cei ce s-au lepădat (de Hristos) s-au hirotonisit, ori pentru că arhiereul cel ce i-a hirotonisit nu ştia lepădarea; sau pentru că ştia dar n-a băgat samă, sau au socotit că hirotonia poate ca şi botezul să-i curăţească, precum tâlcuieşte Valsamon. Aceasta zic, a se hirotonisi adică prin neştiinţă, sau în ştiinţă, nu aduce vreo sminteală sau împiedicare bisericescului canon, încât a nu-i opri despre a lucra preoţia, nu. Pentru că după ce se vor vădi, că întru acest chip s-au hirotonisit, se caterisesc. Câţi însă mai-nainte de botez au jertfit idolilor, aceştia botezându-se, se preoţesc, ca unii ce se spală de păcat după canonul 12 din Ancira. Iar câţi pentru Hristos s-au muncit, şi s-au închis, şi de silă şi nevoie au primit în mâini tămâie, sau în gură mâncări de jertfă, aceştia, dacă cealaltă viaţă a lor este bună, se prohirisesc clerici, după canon 3 al aceluiaşi. Însemnează însă, că nu numai cei ce mai-nainte de hirotonie s-au lepădat (de credinţă) apoi hirotonisindu-se se caterisesc, ci şi câţi după hirotonie s-au lepădat, şi citeşte canonul 62 apostolesc.

CANONUL 11

Pentru cei ce au călcat credinţa fără de silă, sau fără de luarea averilor, sau fără primejdie, sau ceva de acest fel, care s-au făcut sub stăpânirea lui Lichinie, au socotit sinodul, deşi au fost nevrednici de iubire de oameni, însă să se milostivească spre ei. Deci câţi cu adevărat se vor căi, trei ani vor face ca nişte credincioşi între cei ascultători, şi şapte ani vor cădea jos. Iar doi ani fără proaducere se vor împărtăşi cu poporul de rugăciuni.

(Ancira, can. 6; Petru, can. 2; Vasilie, can. 73, 81; Grigorie, can. 2)

TÂLCUIRE

Alte canoane pentru cei ce de multa silă, şi de mare nevoie se lepădau de credinţă vorbesc, iar canonul acesta vorbeşte pentru cei ce fără de nevoie se leapădă, zicând: Cei ce au călcat credinţa cea în Hristos fără de oarecare nevoie, sau primejdie, s-au lipsirea averilor lor, care au fost cei ce erau în vremile tiranului Lichinie. Aceştia zic, măcar că erau în vremile nevrednici de iubirea de oameni, şi de sincatavasis (conpogorământ), s-au părut însă sinodului să arate milă spre dânşii. Deci câţi cu adevărat, şi din inimă, dar nu cu făţărnicie, şi cu minciună, se căiesc pentru păcatul ce au făcut, aceştia trei ani vor face între ascultători. Adică vor sta în pridvor înaintea sfintelor şi împărăteştilor porţi ale Bisericii, pentru ca să asculte dumnezeieştile Scripturi, până ce va zice diaconul câţi sunteţi catisihindu-vă ieşiţi, după aceasta să iasă. Iar doi ani vor cădea jos, adică vor intra în Biserică, şi vor sta în partea cea din urmă a amvonului; să iasă însă şi aceştia împreună cu cei ce se catihisesc, când zice diaconul, câţi sunteţi catihisindu-vă ieşiţi. Iar doi ani se vor împărtăşi întru rugăciuni împreună cu norodul. Adică vor sta împreună cu cei credincioşi să se roage, şi să nu

---

[125] Însemnează, că în vremea goanelor câţi rămâneau statornici în credinţa lui Hristos, în de obşte se numeau stătători. Care se împărţeau în două, în mărturisitori, şi mucenici. Şi mărturisitori se ziceau, cei ce luau feluri de chinuri pentru mărturisirea lui Hristos, şi nu se omorau. Iar mucenici, cei ce mureau în temniţe şi în munci. Iar câţi dimpotrivă nu stăruiau în credinţa lui Hristos, se numeau căzuţi, sau greşiţi, sau călcători, spre deosebirea de cei stătători. Care se despărţeau în patru rânduieli. Cei întâi se numeau cei ce jertfiseră, pentru că au jertfit idolilor, sau au mâncat jertfă idolească. Cei al doilea care au tămâiat, pentru că au tămâiat idolii. Cei al treilea libelatici, pentru că da libel, adică în scris mărturisea, că nu sunt creştini, sau şi cumpăra acest fel de mărturie de la eparhul că au jertfit. Şi cei al patrulea, vânzători, care temându-se de gonaci vindeau Sfinţitele cărţi ale creştinilor spre a se arde. (Adolf Labiul din Bisericeasca Istorie cartea 2 cap 3).

iasă cu cei ce se catihisesc, fără însă a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine, până ce se vor sfârşi acei doi ani.

CANONUL 12

Iar cei ce vor fi chemaţi de har, şi pornirea cea întâi arătând, şi brâiele lepădând, iar după acestea, la a loruşi borâtură se vor întoarce, ca câinii, încât unii şi arginţi a da, şi cu beneficii spre a isprăvi, ca iarăşi să se ostăşească, aceştia, zece ani să cadă, după vremea de trei ani a ascultării. Peste toate acestea, se cuvine a cerceta buna voinţă a lor, şi felul căinţei. Căci câţi cu frică, şi cu lacrimi, şi cu răbdare, şi cu faceri de bine, îşi vor arăta întoarcere cu lucrul şi nu cu chipul, aceştia plinind vremea hotărâtă a ascultării, după cuviinţă se vor împărtăşi de rugăciuni, împreună cu a fi slobod episcopului, a socoti şi ceva mai iubitor de oameni pentru dânşii. Iar câţi cu nebăgare de seamă au adus, şi au socotit că le ajunge lor spre întoarcere, chipul întrării în Biserică, numai decât plinească vremea.

(Petru, can. 9, 11; Sinod 6, can. 102; Ancira, can. 2, 5, 7; Laodiceea, can. 1, 2; Vasilie, can. 2, 3, 74, 84; Grigorie, can. 4, 5, 7, 8)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta pentru ostaşii creştini, se vede că vorbeşte, care se aflau în anii lui Lichinie, şi rânduieşte aşa: câţi ostaşi creştini, chemându-se, şi împuternicindu-se de dumnezeiescul Har, au arătat mai întâi vitejie şi pornirea spre mucenicie, şi brâiele le-au aruncat, semne fiind a ostăşiei lor; iar după aceasta s-au întors ca câinii la borâtura loruşi, adică s-au căit, şi s-au lepădat de credinţă. Încât unii dintr-înşii şi bani au dat, şi cu beneficii, adică cu feluri de daruri, au dobândit iarăşi ostăşia cea dintâi, aceştia zic, după ce vor face trei ani în locul ascultătorilor, să facă, şi zece ani încă în locul celor ce cad. Adică, să intre în Biserică, şi să iasă împreună cu cei ce se catehisesc. Însă peste toate acestea arhiereul, şi duhovnicescul părinte, se cuvine să cerceteze voinţa unora ca acestora, şi felul, şi aşezarea căinţei lor[126]. Căci, câţi cu frica lui Dumnezeu se pocăiesc, şi cu lacrimi şi cu umilinţă fac pe Dumnezeu milostiv, şi rabdă chinuiri, şi fac faceri de bine, milostenii adică, şi alte bunătăţi. Şi în scurt a zice, se pocăiesc cu adevărat şi curat, şi nu cu făţărnicie, şi numai întru arătare. Aceştia, zic, după ce vor împlini acei trei ani cu ascultătorii, după dreptate roagă-se împreună cu cei credincioşi, şi din Biserică să nu iasă. Şi pe lângă conpogorământul acesta, este slobod arhiereului a arăta pentru dânşii încă mai multă iubire de oameni, şi milostivire. Iar câţi cu nebăgare de seamă şi cu lenevire se pocăiesc, şi socotesc că este îndestul spre

[126] Pentru aceasta dumnezeiescul Hrisostom (cuvântul 2 pentru preoţie) zice aceste: „Nu se cade după măsura păcatelor să pună păstorul şi certările. Ci să socotească, şi proeresul păcătoşilor, nu cumva vrând a cârpi, pe cea ruptă, mai rău să o rupă, şi silindu-se să îndrepteze pe cel căzut, mai mult să-l doboare. Că cei neputincioşi după proeresis (adică după mai-nainte alegere şi voinţa) de se vor certa câte puţin, vor putea, de nu desăvârşit, dar măcar în parte a se izbăvi de păcate şi de patimi; iar dacă deodată de va da cineva toate cuviincioasele certări şi canonisiri, îi va lipsi şi de cea puţină îndreptare, ce o putea lua. Şi iarăşi: Multă înţelepciune trebuie să aibă păstorul, şi mii de ochi, ca să vadă din toate părţile deprinderea sufletului. Pentru că precum unii, neputând suferi asprimea canonului, se fac tari în cerbice, şi sărind cad în deznădăjduire. Aşa iarăşi dimpotrivă, sunt unii care pentru că nu au luat canon potrivit păcatelor lor, se lenevesc, şi mai răi se fac, şi se îndeamnă a păcătui mai mult. Pentru aceasta în vremea patriarhului Luca, un episcop canonisind prea în puţină vreme pe un ostaş, ce făcuse ucidere de bună voie, şi dându-i în scris nevinovăţirea lui, s-a învinovăţit de sinod pentru pogorământul acesta covârşitor, ce a făcut; iar episcopul, a adus spre mărturie canonul acesta al sinodului acestuia. Însă a auzit de la sinodul acela, că arhiereilor s-a dat voie să adaoge, sau să împuţineze certările canoanelor, nu însă şi să facă covârşitoare şi necercetată conpogorâre. Apoi pe ucigaşul ostaş sinodul l-a supus certărilor canoanelor, iar pe episcopul l-au pedepsit cu oprirea arhieriei întru atât a rânduită vreme.

pocăință a intra în Biserică după arătare împreună cu cei ce cad, şi să iasă iarăşi cu cei ce se catehisesc. Aceştia zic, plinească, şi acei trei ani ai ascultării, şi acei zece ani întregi ai căderii.[127]

CANONUL 13

Iar pentru cei ce călătoresc (din viață) vechea şi canoniceasca lege se va păzi şi acum, încât, de se călătoreşte vreunul, de merindele cele mai de urmă şi prea de nevoie, să nu se lipsească. Iar dacă cel deznădăjduit, şi poate s-a împărtăşit, va rămâne iarăşi între cei vii, fie împreună cu cei ce se împărtăşesc de singură rugăciunea. Iar de obşte, şi pentru oricare ar călători din (viață), cerându-se a se împărtăşi de Euharistie, episcopul cu cercetare împărtăşească-l din prosfora (proaducere).

TÂLCUIRE

După ce dumnezeieştii Părinți aceştia au rânduit despre certare, şi cu ce chip, şi în câtă vreme se cuvine a fi neîmpărtăşiți cei ce s-au lepădat de Hristos. În canonul acesta rânduiesc, căci câți dintre unii ca aceştia, se primejduiesc să moară, la aceştia să se păzească şi canoniceasca lege (care se socoteşte a fi canonul 6 al sinodului din Ancira, mai vechi fiind decât acest 1 sinod ecumenic). Încât, oricare se va deznădăjdui spre moarte, să nu se lipsească de cea de săvârşit, şi mai de pe urmă, şi prea de nevoie merindă pentru călătoria aceea şi înstrăinarea, care este împărtăşirea dumnezeieştilor Taine[128]. Însă dacă acesta ce s-a hotărât de moarte, şi s-a împărtăşit cu sfintele Taine, se va însănătoşi iarăşi, acesta să stea numai cu cei credincioşi, şi să se roage împreună, nu însă şi să se împărtăşească. Iar Valsamon zice, că unul ca acesta, pentru care vorbeşte canonul acesta, fiindcă se află în locul celor ce împreună stau, pentru aceasta şi întru acelaşi iarăşi i se porunceşte a rămâne. Iar de a fost în locul ascultătorilor, iarăşi întru acela a rămâne. Şi în de obşte, în canonul acela în care se

[127] Însemnează că în canonul acesta se păzesc acele două ce marele Vasile în canonul al 3-lea al său le pomeneşte. „Adică obiceiul, şi forma, scumpătatea, şi mărginirea. Obiceiul adică, şi forma, sunt acei trei ani ai ascultării, şi cei zece ai căderii. Iar scumpătatea şi mărginirea sunt lacrimile, şi suferirea relei pătimiri, facerile de bine, şi de obşte pocăința cea adevărată şi curată. Şi la cei ce au primit scumpătatea, s-a făcut pogorământ a împlini numai cei trei ani ai căderii. Iar la cei ce aceasta nu au primit, nici un pogorământ li s-au făcut, ci li s-a poruncit să păzească toți anii." Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom în voroava 14 la cea a doua către Corinteni zice, „Eu nu cer mulțimea anilor, ci îndreptare sufletului. Aceasta dar arată, de s-au umilit cei ce au păcătuit, de ş-au schimbat viața, şi iată s-au făcut tot. Iar încât aceasta nu este din prelungirea canonisirii nici un folos se naşte. Căci şi la ranele cele trupeşti, nu căutăm de s-au legat de multe ori, ci de le-au folosit legătura. Deci de le-au folosit în puțină vreme, nu se mai lege; iar de nu, leagă-se încă şi mai mult de zece ani. Şi până atuncea nu se dezlege, până ce se va folosi rănitul prin legătură.

[128] Scrie însă şi Dionisie al Alexandriei lui Favie trimițând „Că un credincios bătrân ce se numea Serapion, a fost jertfit idolilor, bolnăvindu-se greu şi trei zile fără glas fiind, întru a patra zi puțin împuternicindu-se, a chemat pe nepotul său, şi a zis să vină un iereu. A mers copilul la prezbiterul; şi era vreme de noapte. Sau întâmplat însă de a fost prezbiterul bolnav, încât nu a putut să meargă. Şi fiindcă eu (zice Dionisie) am fost dat poruncă prezbiterilor, ca să ierte a se împărtăşi cei ce se primejduiesc la moarte, mai ales dacă aceasta rugându-se o cer, pentru ca să moară şi să se ducă din viața aceasta cu bună nădejde, prezbiterul dar a dat copilului o părticică din preasfânta pâine, şi i-a zis că să o ude, şi să o toarne în gura bătrânului, şi aşa făcând copilul, şi acela puțin înghițind, îndată şi-a dat duhul." (Eusebiu în Bisericeasca Istorie cartea a 6-a cap 44). Încă şi Ilie mitropolitul Critului, scriind către oarecare Dionisie monah zice: „Că dacă cineva încă de puțin răsuflă, şi desăvârşit nu a murit, însă este întru nesimțire, şi nici a lua, nici a mânca poate, sau şi într-alt chip, scuipă ceea ce-i pun în gură, de este zic cineva aceste fel, se cuvine prezbiterul cu luare aminte, să pecetluiască buzele lui şi limba lui cu atingerea şi turnarea dumnezeieştilor Taine".

află fiecare când se primejduia mai-nainte de împărtăşire, se cade a se întoarce iarăşi la acela după împărtăşire. Şi pentru ca să zicem cu canon cuprinzător şi obştesc, fieştecărui om (creştin) adică ce se primejduieşte spre moarte, şi cere a se împărtăşi cu dumnezeiasca Euharistie, episcopul sau şi duhovnicescul părinte, cu cercare, să-l împărtăşească pe el cu dumnezeieştile Taine.

CANONUL 14

Pentru cei ce se catihisesc şi au căzut, au socotit sfântul şi marele sinod, ca, trei ani ei să fie ascultători numai, după aceasta să se roage cu cei ce se catehisesc.

(Neocezareea, can. 5; Laodiceea, can. 19; Vasilie, can. 20; Timotei, can. 6; Chiril, can. 5)

TÂLCUIRE

Catehumeni se numesc de la Catiho, care se tâlcuieşte, învăţ prin cuvânt pe cei începători la credinţă, fiindcă se catehizau aceştia, şi se învăţau dogmele dreptslăvitoarei credinţe. Însă se împărţea în două rânduieli. Şi rânduiala cea întâi era mai îndeplinită, şi-l numea a celor ce pleacă genunchii, care primesc credinţa, iar numai Botezul îl mai întârziau. Pentru aceea intrau şi în Biserică, până la rugăciunea celor ce se catehisesc, după canonul 19 al sinodului din Laodiceea, care rugăciune în taină zicându-se, şi la vremea ei mâna preotului punându-se asupra lor, îşi plecau genunchii. Iar când se striga, câţi sunteţi chemaţi ieşiţi, ieşeau din Biserică. Iar cea a doua rânduială era mai nedeplinită, şi se numea a ascultătorilor, care în pridvor stând către împărăteştile uşi, ascultau dumnezeieştile Scripturi, şi după ascultarea dumnezeieştii Evanghelii ieşeau, după Vlastar, şi după scoliastul lui Armenopul la perilipsul canoanelor (partea 5 suprascrierea 3) care amândouă rânduieli luminat se văd şi în închipuirea Bisericii care o am închipuit la sfârşitul cărţii. Iar cardinalul Bona (cartea 1 despre lucrările Liturghiei) şi alţii oarecare, pe lângă aceste două rânduieli, numără şi alte două, de la părinţii apuseni aceste adunându-le. Şi acestea se numeau, una a celor pricepători (pentru că cerea botezul) şi alta a celor aleşi. Care aşa se ziceau, după ce se înscriau în catalogul celor ce abia aveau a se boteza. Pe care îi numeşte capul al 7-lea al cărţii a 8-a a apostoleştilor aşezăminturi luminaţi, şi Chiril în catehisirile sale, iară botezaţi capul al 8-lea al aceleiaşi cărţi a aşezământurilor. Pe aceştia îi pomeneşte şi canonul al 6-lea al lui Timotei. Acestea aşa fiind zise, zice canonul acesta: Câţi catehumeni fiind din rânduiala cea întâi şi mai deplinită, s-au lepădat de credinţă, s-a părut a fi cuviincios sfântului şi marelui sinodului acestuia, trei ani să stea în cea a doua, şi mai nedeplinită rânduială a celor ce se catehisesc, a celor ce ascultă în pridvor, şi după acei trei ani să se roage împreună cu cea întâi, şi mai deplinită rânduială a celor ce se catehisesc înlăuntru în Biserică. Cu dreptate însă s-ar nedumeri cineva, pentru ce sinoadele aşa ceartă pe cei ce se catehisesc, când păcătuiesc, iar marele Vasile în canonul 20 al său zice: „şi de obşte cele ce se face în viaţă de cel ce şi catehiseşte nu se aduc la dare de seamă." Spre dezlegarea zicerii acesteia împotrivă arătată, după Zonara, că nu a zis marele Vasile să nu se certe catehumenii, greşind mai înainte de Botez. Că atuncea ar fi potrivnic sinodiceştilor canoane. Ci că păcatele catehumenilor nu se aduc dare de seamă, adică la muncă după ce s-au botezat ei. Fiindcă s-au iertat prin Sfântul Botez, nu numai de câte, catehumeni fiind, au făcut, ci încă, şi de cele ce au făcut mai-nainte de a se face catehumeni, adică întru necredinţă fiind. Se ceartă însă catehumenii, pentru că şi ei, deşi cu lucrul nu înlăuntru Bisericii, nici cu lucrarea, mădulări ale Bisericii, însă cu pofta, şi cu îndurarea sufletului, şi cu puterea sunt în Biserică. Căci după teologul (în cuvântul cel de Sfântul Botez) sunt aceştia înaintea uşilor bunei cinstiri; şi s-au zămislit în credinţă, măcar de nu s-au născut încă prin Botez. Fiindcă nici sunt deznădăjduiţi de toată nădejdea mântuirii, dacă de nevoie vor muri nebotezaţi) precum aceasta se arată din cuvântul cel asupra îngropării, ce face dumnezeiescul Ambrozie către împăratul Valentinian, ce a murit încă catehizându-se. Deci sinoadele, pentru aceasta ceartă pe

cei ce se catehisesc, ca pe cei ce sunt acum ai lor, şi credinţa o au primit, şi creştini se numesc. Şi câte Legea le zice lor, ca unora ce sunt în lege le grăieşte după apostolescul cuvânt (Romani: 3,19).

CANONUL 15

Pentru multa tulburare şi gâlcevile ce s-au făcut, s-a socotit desăvârşit a se ridica din mijloc obiceiul, cel ce afară de apostolescul canon s-a aflat în oarecare părţi. Încât din cetatea în cetate, a nu se muta, nici episcop, nici prezbiter, nici diacon. Iar dacă cineva după hotărârea sfântului şi marelui sinod, s-ar apuca a face ceva de acest fel, s-au s-ar da pe sineşi vreunei lucrări de acest fel, negreşit se strica lucrarea, şi se va aşeza la Biserica, la care episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul s-a hirotonisit.

(Apostolic, can. 14, 15; Sinod 4, can. 6; Antiohia, can. 3, 21; Sardica, can. 1, 16; Cartagina, can. 57)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte acestea, s-a socotit de cuviinţă a se rădica din mijloc cu desăvârşire obiceiul, care în oarecare părţi s-a izvodit afară de aşezământul şi legiuirea apostolescului canon (celui 14 adică, dar şi celui al 15-lea). Pentru multele tulburări, şi gâlcevile cele între unii cu alţii ce călcarea aceasta s-au urmat. Că adică a nu trece dintru o cetate întru alta nici episcop, nici prezbiter, nici diacon. Iar dacă cineva în urma canonului acestuia al acestui sfânt sinod, s-ar apuca a face una ca aceasta şi s-ar muta dintru o cetate întru alta, mutarea aceasta ce o va face, negreşit se va surpa, şi episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul se va aşeza la Biserica aceea, la care s-a hirotonisit. Fiindcă nu numai episcopul, ci şi prezbiterii, şi diaconii, se cuvine a se hirotonisi la Biserica rânduită, şi nu slobod, după al 6-lea canon al sinodului 4 şi după al 14 şi 15 apostolesc.

CANONUL 16

Câţi aruncându-se în primejdie, nici frica lui Dumnezeu înaintea ochilor având, nici bisericescul canon ştiind, se vor duce de la Biserica lor prezbiteri, sau diaconi, sau oricare, se cercetează (cuprind) în canon; aceştia nicidecum trebuie a fi primiţi la altă Biserică, ci toată sila trebuie a li se face, ca să se întoarcă la a loruşi parohie. Sau, stăruind (nătângindu-se), se cuvine a fi achinoniţi (neîmpărtăşiţi). Iar de ar îndrăzni vreunul a răpi locul ce se cuvine altuia, şi va hirotonisi în Biserica sa, neînvoindu-se episcopului de la care a fugit cel ce se cercetează în canon, fără tărie fie hirotonia.

TÂLCUIRE

Canonul cel mai de sus rânduieşte ca iarăşi să se aşeze prezbiterii, şi diaconii la Biserica aceea întru care s-au hirotonisit, iar acesta şi arghie (adică nelucrare) pune asupra unora ca acestora, de nu se vor îndupleca a se întoarce, zicând: Câţi prezbiteri, sau diaconi, sau cei împreună număraţi în canon, şi în cler[129], nici de Dumnezeu temându-se, nici canonul Bisericii cunoscându-le (cel al 15-lea apostolesc adică) aruncându-se în primejdie se vor duce de la Biserica aceea la care s-au hirotonisit; aceştia zic, nicidecum se cuvine a se primi la alta (fără de scrisori adică recomanduitoare şi slobozitoare), ci trebuie a fi siliţi să se întoarcă la Bisericile lor. Iar de vor stărui în pizma lor, trebuie a fi neîmpărtăşiţi. Nu însă de Taine, nu de mirenii şi credincioşii cei din Biserică (căci după chipul acesta ar fi împotrivnic canonul acesta celui al 15-lea apostolesc, care pe unii ca aceştia de la împărtăşirea cea cu mirenii în

---

[129] Canonici, şi în canon cercetaţi, cu osebire se numesc clericii, fiindcă viaţa şi mintea, şi cuvântul lor, se povăţuieşte, şi se îndreptează după sfinţitele canoane, cele apostoleşti zic, sinodiceşti, şi părinteşti. canonici pe lângă aceştia se zic şi monahii, precum aceasta se vede în multe canoane, dar încă şi monahiile, pentru aceeaşi pricină canonice se numesc; fiindcă mirenii, necanonisit, şi oarecum cu slobozenie petrec.

Biserică nu-i scoate) ci de cei de o tagmă cu dânşii simpresbiteri şi sindiaconi. Adică a nu siliturghisi cu cei ierosiţi, şi a rămânea argoşi (nelucrători). Iar de ar îndrăzni vreun episcop a răpi cu vicleşug pe străin cleric al altui episcop, şi al hirotonisi pe el (poate în mai mare treaptă) în Biserica sa, fără a voi episcopul clericului, de la care a fugit, fie fără de tărie hirotonia cea de acest fel. Citeşte şi pe 15 apostolesc.

CANONUL 17

Fiindcă mulţi din cei certaţi (adică cuprinşi) în canon, pe lăcomia de averi, şi urâtul câştig vânând, au uitat dumnezeiasca scrisoare ce zice: „Argintul său nu l-a dat în camătă" (Psalm: 14,5). Şi împrumutând, sute cer înapoi. Au îndreptat (au judecat cu dreptul) sfântul şi marele sinod, ca de se va afla cineva după hotărârea aceasta luând dobânzi, din întrebuinţare, sau într-alt chip întrebuinţând lucrul, sau în jumătate de dobândă cerând, sau măcar altceva izvodind pentru urâtul câştig, se va caterisi de cliros şi străin de canon va fi.

(Apostolic, can. 44; Sinod 5, can. 10; Laodiceea, can. 4; Cartagina, can. 5, 20; Vasilie, can. 14)

TÂLCUIRE

Multe canoane opresc dobânzile banilor. Dar şi acesta, aceasta o rânduieşte, zicând: fiindcă mulţi canonici, adică clerici, iubind lăcomia de averi şi urâtul câştig, au uitat psalmicescul cuvânt al lui David, cel ce zice, argintul său n-a dat în camătă, dreptul adică, cel ce voieşte a lăcui în muntele cel sfânt al Domnului, adică în Cereasca Împărăţie. Ci împrumutând cel de la datornicii lor se ia sute, adică zece lei la sută (care era dobânda cea mai grea decât celelalte). Fiind zic, că o fac aceasta clericii, au judecat cu dreptul sfântul şi marele sinodul acesta, că dacă în urma canonului acestuia, s-ar afla vreun cleric să ia dobândă, sau ca o neguţătorie oarecare întrebuinţând lucrul, sau şi după alt chip (voind adică a nu se arăta că el ia dobândă) dă banii săi la cei ce au trebuinţă, însă se învoieşte cu dânşii să ia şi el parte din dobândă, şi din câştigul banilor, numindu-se pe sineşi, nu împrumutător, ci părtaş). Deci ori care s-ar afla că face aceasta, sau că cere jumătate de dobândă, sau vreun alt lucru asemene izvodeşte pentru urâtul câştig. Unul ca acesta se va caterisi din cler, şi se va înstrăina din canoniceasca rânduială. Citeşte la 44 apostolesc.

CANONUL 18

Au venit la sfântul şi marele sinod (ştiinţă), că în oarecare locuri, şi cetăţi, prezbiterilor, Euharistia diaconii o dau. Care nici canonul, nici obiceiul au predanisit, ca cei ce stăpânire nu au prosfora (proaduce), celor ce prosforează se le dea trupul lui Hristos. Şi aceia s-a făcut cunoscut, că acum unii din diaconi şi mai înainte de episcop, se ating de Euharistie. Deci acestea toate ridice-se, şi rămâie diaconii întru măsurile lor, ştiind ei, că, a episcopului sunt slujitori, iar decât prezbiterii mai mici. Şi să ia după rânduială Euharistia după prezbiterul, ori episcopul dându-le lor, ori prezbiterul. Dar nici a şedea între prezbiteri să fie iertat diaconilor. Că afară de canon, şi afară de rânduială este cel ce făcea; iar dacă unul nu ar voi a se supune, şi după hotărârile acestea, înceteze de diaconie.

(Laodiceea, can. 20; Sinod 6, can. 7)

TÂLCUIRE

Pretutindeni se cuvine a se păzi buna rânduială, iar mai ales între cei sfinţiţi, (adică hirotonisiţi) pentru aceasta şi canonul acesta îndreptează un lucru ce fără de rânduială se făcea. Că zice, au venit la auzul sfântului, şi marelui sinodului acestuia, că în oarecare locuri, şi cetăţi, diaconii dau dumnezeiasca Împărtăşire prezbiterului, care aceasta nici vreun canon în scris, nici obicei nescris o a predanisit, a da adică trupul lui Hristos preoţilor celor ce-l ierurghisesc pe el, diaconii cei ce nu stăpânire a-l ierurghisi (adică cu sfinţenie a-l lucra). Pe lângă acestea încă şi aceasta s-a vestit, că unii din

diaconi se împărtăşesc înainte de prezbiteri. Deci toate neorânduielile acestea să se ridice din mijloc, şi diaconii să rămâie în hotarele lor, adică nici Euharistia să o dea preoţilor, nici mai-nainte de preoţi să se împărtăşească. Ştiind că a episcopului sunt slujitori, precum şi însuşi numele acesta însemnează: că diacon va să zică slujitori. Iar decât preoţii sunt mai josiţi şi mai mici, „Iar cel mai mic de cel mai mare se binecuvintează" (Evrei: 7,7), precum zice apostolul, şi nu pe dos. Primească dar după rânduială dumnezeiasca Euharistie după ce se vor împărtăşi prezbiterii, dându-o aceasta lor, sau episcopul, sau (de nu va fi de faţă episcopul) prezbiterul. Dar nici voie este diaconilor a şedea între prezbiteri, fiindcă aceasta este fără rânduială şi afară de canon. Că arată, că diaconii ar fi de o cinste cu prezbiterii, care lucru nu este. Iar dacă şi în urma canonului acestuia nu ar voi careva din diaconi a se supune, înceteze de diaconia sa.

CANONUL 19

Pentru cei ce s-au făcut următori lui Pavel (Samosatelui), apoi au năzuit la sobornicească Biserică, sau pus hotărâre a doua oară a se boteza ei negreşit. Iar dacă unii în timpul trecut, s-ar fi rânduit în cler, de s-ar arăta neprihăniţi şi nemânjiţi după ce de al doilea se vor boteza hirotonisească-se de episcopul sobornicéştii Biserici. Iar dacă certare i-ar afla pe ei neharnici, se cuvine a se caterisi ei. Aşişderea încă şi pentru diaconiţe, şi de obşte pentru toţi cei cercetaţi (număraţi) în canon, aceeaşi închipuire se va păzi. Am pomenit însă pentru diaconiţe care se numără în schimă; fiindcă nici vreo hirotesie oarecare au, negreşit între mireni să se numere ele.

[Apostolic, can. 47; Sinod 1, can. 2; Sinod 5, can. 95; Laodiceea, can. 7, 8; Cartagina, can. 66; Sinod 4, can. 15; Sinod 5, can. 14, 40; Vasilie, can. 44; Cartagina, can. 5, 51, 135]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte pentru cei ce s-au născut în eresul lui Pavel Samosateului, iar după aceasta au năzuit la sobornicească Biserică, zicând că, canon şi tip s-au dat ca negreşit a doua oară să se boteze ereticii cei de acest fel (vezi însă că cu rea întrebuinţare numeşte sinodul Botez pe botezul pavlianiştilor, şi alăturându-l pe el cu Botezul nostru, nu cu însuşi acela al lor, au întrebuinţat graiul acesta, adică a doua oară să se boteze; şi vezi prolegomena sinodului din Calcedon, fiindcă nu se botează ei întocmai ca şi cei dreptslăvitori). Iar dacă unii dintr-înşii s-au hirotonisit clerici mai-nainte de drepslăvitorul Botez, neştiind arhiereii ce i-ar fi hirotonisit, că sunt eretici, sau că au fost hirotonisiţi în clerul pavlianiştilor. Aceştia zic după ce a doua oară se vor boteza în dreptslăvitorul Botez, de se va vedea viaţa lor neprihănită, şi nemânjită, să se hirotonisească de episcopul sobornicéştii şi dreptslăvitoarei Biserici, fiindcă întâia hirotonie ce au luat eretici fiind, cu totul nici se socoteşte hirotonie. Căci cum este cu putinţă cel ce nu este botezat după dreptslăvitoarea credinţă, a lua venirea Sfântului Duh, şi darul şi hirotonie? Iar cercetându-se de se vor afla nevrednici de preoţie, se cuvine a se caterisi, adică a se scoate din cler, că cu rea întrebuinţare s-au luat aici caterisirea în loc de scoatere. Fiindcă se caterisesşte chiar, cel ce s-a ridicat mai-nainte la înălţimea ierosirii şi a clirosului. Iar aceştia ce nici ca cum au luat hirotonia, din care înălţime se vor caterisi? Cu adevărat nici din una. Sau poate că zice, a se caterisi din preoţia şi clirosul pavlianiştilor. Că precum Botez au numit pe cel după a lor rânduială făcut, aşa au numit şi cler pe cel al lor, şi prin urmare caterisis; precum şi canonul al 8-le al celui din Laodiceea cler numeşte pe cel al montaniştilor. Şi aceasta ce am zis pentru bărbaţi, trebuie a se păzi fără schimbare, şi la femei. Adică dacă unele din femeile pavlianiştilor se vor fi hirotonisit de episcop dreptslăvitor diaconiţe, neştiind eresul lor, sau de vor fi şi fost hirotonisite în ceata diaconiţelor cea a pavlianiştilor, acestea, zic, să se boteze a doua oară, şi de se vor arătat vrednice de diaconie după Botez, hirotonisească-se diaconiţe (şi vezi şi canoanele 46 şi 47 apostolesc, şi pe al 7-lea al sinodului al 2-lea). Iar ceea ce adaugă canonul, zicând: Am

pomenit de diaconițe care se numără în schimă, fiindcă nici au vreo hirotesie, negreşit între mireni să se numere ele; măcar că este cu anevoie de înțeles. Însă înțelegerea este aceasta, că, am pomenit însă osebit pentru diaconițe, care la pavlianişti avea schima aceasta, adică slujba diaconițelor, că şi acestea, precum şi ceilalți clerici ai lor, ca nişte mireni se cuvine a se socoti. Pentru că, precum acia nu aveau vreo hirotonie, lipsiți fiind de dumnezeiescul dar, aşa şi diaconițele cele ce erau la dânşii, numai schima (adică chipul) diaconițelor aveau, iar hirotesie adevărată, şi de dar dătătoare nu aveau, încât, ca nişte mirence se cade a se cunoaşte şi ele după Botez, precum era şi mai-nainte.

CANONUL 20

Fiindcă sunt unii care duminica pleacă genunchii şi în zilele Cincizecimii. Pentru a se păzi toate întru toată parichia (parohia) sau socotit de sfântul sinod, stând, rugăciunile a se da lui Dumnezeu.

(Sinod 6, can. 90; Petru, can. 15)

TÂLCUIRE

Obiceiurile cele de Apostoli, şi de Părinți predanisite, se cuvine de obşte a se păzi toate, de toate Bisericile, şi nu unele de unele numai. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte că, de vreme ce oarecare creştini pleacă genunchii (adică îngenunchind) şi în ziua duminicii, şi în zilele cele după Paşti până la Cincizecime (adică până la duminica Pogorârii Sfântului Duh). Care lucru este afară de canoane, şi necuviincios. Deci spre a se păzi toate apostoleştile şi părinteştile predanii, întru toate dreptslăvitoarele Biserici a toată lumea; dintre care una este, şi a nu pleca genunchii în ziua Duminicii, şi întru toată cincizecimea. A socotit de cuviință sfântul sinodul acesta, ca să-şi dea toți creştinii rugăciunile lor lui Dumnezeu, în zilele acestea, nu îngenunchiați, ci stând şi drepți. Iar marele Vasile, în capul 27 din cele pentru Sfântul Duh care este canon al 91-lea să nu plecăm genunchii dumineca şi în Cincizecime, ci şi cuvântul, şi pricinile le adaugă pentru care aceasta nu facem. Că duminica zice, stând drepți ne rugăm[130] nu numai că întru dânsa împreună cu Hristos ne-am sculat, şi

[130] Pentru aceasta şi marele Vasile (cuvintele sunt ale lui Vlastar) alcătuind foarte bine mai mult decât toți curățitoarele rugăciuni, „Care se citesc în ziua a cincizecea întru care Sfântul Duh peste ucenicii Domnului s-au pogorât, şi cu chip de rob şi cu plecarea genunchilor au sfătuit pe norod să le asculte, pentru ca să mărturisească cu chipul acesta fireasca stăpânie a Sfântului Duh, şi să arate, şi după aceasta că Duhul cel Sfânt este de o Ființă cu Fiul, căruia tot genunchiul se pleacă, după Apostolul. Acestea, zic, făcându-le, nu au judecat a fi de cuviință să se citească în ceasul al treilea al zilei întru care au venit Sfântul Duh peste sfinții apostoli. Pentru că nu era de cuviință, El care era tăinuitor şi învățător al Tainelor celor ascunse al Sfântului Duh, şi să strice vechile pronomii ale duminicii, care mari Taine şi socoteli cuprind, pe care însuşi mai-nainte le-au întărit, zic adică a nu pleca genunchii duminica. Pentru aceasta, ca să nu se facă această necuviință, au rânduit a se citi cu îngenunchere în seara Cincizecimii, când şi duminica şi Cincizecimea se sfârşeşte. Pentru aceasta cei ce citesc rugăciunile acestea dimineața, rău, şi cu greşeală, şi afară de canoane fac. Iar de s-ar nedumeri cineva, pentru ce Apostolul Pavel a plecat genunche, rugându-se în zilele Cincizecimii? Că în capul 20 al faptelor este scris, că Pavel trecând prin Efes, fiindcă se sârguia a se afla în Ierusalim în ziua a Cincizecea. Şi după aceasta adauge, acestea zicând: (Pavel adică) plecându-şi genunchele sale împreună cu toți ei s-au rugat. Şi iarăşi în următorul cap 21 scrie însuşi Luca: că mergând din Tir plecând genunchele pe malul mării ne-au rugat." Dezlegarea este gata, că starea Bisericii atunci încă era ne canonisită, şi oarecum era în pruncie, fiindcă încă atuncea se punea temeliile cele mai de căpetenie, şi nu luase săvârşirea, nici toată amărunțimea. Însemnează însă, că canonul acesta nu zice pentru plecările de genunchi, cele ce la noi mai în de obşte metanii mari (care pentru sărutarea Sfintelor Icoane se fac, şi mai ales înaintea înfricoşatelor Taine, nu le opreşte canonul atât al 10-lea al Sfântului Nichifor, nici duminica, nici întru toată Cincizecimea, cât şi sfințitele cântări ce zic, când, înaintea Ta cădem celui ce te-ai sculat din

suntem datori a asculta cele de sus şi cereşti, dar şi pentru că ziua duminicii se vede oarecum a fi asemănare şi închipuire a viitorului veac, întru care adică toți se vor afla sculați. Pentru care şi începătoare fiind aceasta a zilelor, nu s-au numit de Moise întâia, ci una. Care şi a opta este, însemnând pe cea cu adevărat a opta ce are a fi după sfârşitul veacului acestuia al şaptelea. Şi în toată cincizecimea împreună stând drepți ne rugăm, pentru că aceasta este aducătoare aminte de Învierea ceea ce se nădăjduieşte în veacul cel viitor, ca prin chipul cel drept să mutăm mintea noastră de la veacul de acum la cel viitor. Unit cu marele Vasile zice şi dumnezeiescul Iustin în întrebarea 115 hotărâtor, că în duminică genunchi nu se pleacă, fiind semnul Învierii, prin care cu darul lui Hristos ne-am slobozie de păcat şi din moarte. Iar în Cincizecime nu plecăm genunchele, fiindcă aceasta este de o putere cu ziua duminicii, după cuvântul învierii; şi că obiceiul acesta a luat început din vremile Apostolilor, precum zice Fericitul Irineu mucenicul, care şi episcop Lucdunelor a stătut, în cuvântul cel pentru Paşti. Încă împreună mărturiseşte şi dumnezeiescul Epifanie, că îngenunchere nu se face în toată Cincizecimea. Acestea zic, şi Sfințitul Augustin în epistola cea către Ianuarie, şi Ieronim împotriva luchiferianilor, şi dumnezeiescul Ambrozie şi Tertulian. Ci şi canonul 1 al lui Teofil hotărăşte a se cinsti fiecare duminică, şi a se prăznui. Fiindcă ea şi întâia este ca început de viață, şi a opta, ca o covârşitoare iudaicescului Sabatism, adică în a zilei a şaptea. Însemnează că canonul 56 al sinodului din Cartagina zice, că între cele ce s-au cercat şi s-au ispitit în Niceea era scris, să liturghisească prezbiterii postiți; însă în canoanele acestea ale sinodului din Niceea nicăieri una ca aceasta se află.

---

mormânt. Şi când, Veniți să ne închinăm şi să cădem, înaintea lui Hristos celui ce a Înviat. Şi altele multe ca acestea. Am zis că plecările de genunchi, cele ce se fac pentru sărutarea Icoanelor nu se opresc. Fiindcă pe cele ce se fac din obicei şi acesta le opreşte, în acelaşi canon zicând aşa: Trebuie pentru sărutarea celor sfinte a pleca genunchele şi duminica, nu însă a face îngenuncherile cele din obicei. Precum în multe manuscrise codice s-au scris. Iar dumnezeiescul Isaia acestea le opreşte, că scriind către Teodora îi zice: Că de va face îngenuncheri duminică, şi în Cincizecime, unui prea greu canon se supune. Şi Sfântul Calist şi Ignatie Xantopul, asemene le opresc, zicând, după oarecare tainice, şi negrăite cuvinte. Dar şi tipicele pe metaniile cele mari le ridică din mijloc şi duminica, şi sâmbetele, şi în toată Cincizecimea, şi cuvântul este, pentru că în aceste fel de căderi se cuprinde, şi îngenuncherea cea oprită de canoane). Nu zice, zic, canonul pentru îngenuncherile cele de acest fel, ci pentru îngenuncherea, după care pe genunchi stând ne rugăm, precum face în seara sfintei duminicii Pogorârii Sfântului Duh. Drept aceea de aici se încheie, că a ne ruga îngenunchiați, nu este obicei latinesc şi păgânesc; ci bisericesc, şi Evanghelicesc. Evanghelicesc, pentru că şi Domnul aşa s-a rugat; „Că plecându-şi genunchii se ruga" (Luca: 22,41). Iar apostolesc obicei, pentru că şi Pavel cu osebire aşa se ruga, precum am zis mai sus. Şi iarăşi, „Pentru acesta plec genunchii mele, zice, către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos" (Efeseni: 3,14). Şi mai ales Iacov fratele Domnului, a căruia, precum scrie Metafrastul şi alții, i s-au umflat genunchii ca ale cămilei, de desele îngenuncheri. Şi în de obşte Apostolii în aşezământurile lor zic (cartea 8, cap 9 şi 15): Căci credincioşii plecând genunchele se rugau lui Dumnezeu în vremea Liturghiei, şi în sfârşit este bisericesc; pentru că sinodul al 6-lea în canonul al 90-lea zice, că în seara duminicii plecând genunchele aducem lui Dumnezeu rugăciune. Şi marele Vasile (în cuvânt; al căruia început este „Omul după chipul...") scrie, că pentru aceasta în 7 stări s-a împărțit vremea rugăciunii, pentru ca să se facă oarecare odihnă la dinadinsirea îngenuncherii celei întru rugăciuni. Însă nu se cade cineva totdeauna îngenunchiat a se ruga, ci şi stând, şi după canonul acesta şi după Evanghelia, ce zice: „Când stați rugându-vă"... (Marcu: 11,25)

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL DOILEA SINOD

Sfântul şi ecumenicul (a toată lumea) al doilea sinod (sobor), s-a făcut în vremea marelui Teodosie, în anul 381, care şi i se zice al sinoadelor celor ecumenice ce s-au făcut în Constantinopol. Iar Părinţii cei mai însemnaţi întru dânsul au fost, Nectarie al Constantinopolului, Timotei al Alexandriei, Meletie al Antiohiei, Chiril al Ierusalimului, Grigorie Teologul, şi Grigorie Nissa, şi alţi mulţi episcopi de la răsărit, fiind la număr 150. Iar de la apus nici unul au fost de faţă la acesta, nici în persoană papa Damas, nici locţiitor al lui, dar nici epistolie sinodicească se vede a lui la aceste sinod[131]. În urmă însă s-au unit, şi împreună au hotărât la cele hotărâte de sinod, şi Damas, şi toată apuseana Biserică, şi până acum de ecumenic sinod îl primeşte şi-l mărturiseşte pe el. S-au adunat însă acest sinod mai întâi asupra lui Machedonie, care hulea, că Duhul cel Sfânt este zidire a Fiului, iar prin urmare şi asupra lui Apolinarie, şi evnomianilor, adică a evdoxianilor şi a savelianilor, şi a marchilianilor, şi a fotinianilor[132], şi în scurt toate eresurile le-au anatematisit, cele ce s-au făcut în timpul stăpânirii lui Constanţie, a lui Iulian, şi a lui Valent împăraţilor celor dinaintea sinodului acestuia. Îndreptând Doxologia, şi închinăciunea Preasfintei Treimi ce s-a fost schimbat de arieni[133], au înnoit dogma sinodului celui din Niceea ca pe o cu totul adevărat ortodoxă

[131] Este vrednică de însemnat aceasta ce a urmat la sinodul acesta, fiind surpătoare părutului privilegiu al papilor de acum al Romei, adică cum că papii cu de la sine_stăpânire adună sinoadele cel ecumenice. Că iată la acest de faţă ecumenic, nu numai nu l-au adunat papa Damas, dar nici însuşi în persoană nu a fost, nici prin locţiitori, nici prin sinodicească obişnuită epistolie, şi cu toate acestea, ca adevărat ecumenic, toţi apusenii, şi atunci împreună l-au mărturisit, şi acum împreună mărturisesc.

[132] Despre fiecare din aceştia vezi la subînsemnarea întâiului canon al acestui sinod.

[133] Că arienii, dar şi imiarienii (jumătate arienii) şi pnevmatomahii (luptătorii Duhului) au schimbat vechea şi obişnuita în Biserică slavocuvântarea Preasfintei Treimi. Că în loc de, Slavă Tatălui, şi Fiului, şi Sfântului Duh, ziceau, Slavă Tatălui prin Fiul întru Duhul Sfânt, ca cu osebirea prepoziţiilor, să facă rău cinstitorii osebirea fiinţei, rânduielii, şi cinstei dumnezeieştilor începătoarelor feţe ale Treimii celei de o fiinţă şi de o cinste. Pentru aceasta şi Leontie al Antiohiei, cel ce s-a scopit pe sineşi, văzând pe cei dreptslăvitori că pun la Fiul pe şi, conjuncţie (legătoare) iar de arieni, pe prin, şi că la Sfântul Duh, cu tăcere le treceau şi pe una şi alta, glăsuind numai sfârşitul, adică, şi în vecii vecilor. În tomul întâi al sinoadelor faţa 247. Iar în vremea împăratului Anastasie Dicopul (închizând în Africa Bisericile dreptslăvitorilor Trasmundul mai marele srienilor vandali), şi că 120 de episcopi izgonind în Ostrovul Sardiniei, un arian anume Varvar (iar după alţii, varvarul ce vrea să se boteze au auzit că), vrând a boteza pe oarecine au zis, se botează cutare, în Numele Tatălui prin Fiul, întru Duhul Sfânt; şi o minune! Îndată desăvârşit s-a uscat Colimvitra. (Dositei foaia 446 din Dodecavivlion).

(dreptslăvitoare). Drept aceea, pentru ca să se arate că aceluiaşi soleşte cu sinodul din Niceea, al Simbol Credinţei osebit nu a făcut, ci pe al aceluia puţin schimbându-l, şi adăugându-l cu aceasta: „A căruia Împărăţie nu-i va fi sfârşit", pentru eresul hiliastului (miaşului)[134] Apolinarie, şi pe aceasta: „Şi întru Duhul Sfânt; articolului 8, mai pe larg arătându-l şi celelalte 4 articole până la sfârşit împlinindu-le întru acest chip neschimbat l-a făcut, precum de către toţi dreptslăvitorii acum se citeşte, şi precum în sinodul acesta al 2-lea se vede (foaia 286 a tomului 1 a adunării sinoadelor) şi întru a 5-a practică a acestuiaşi. (foaia 155 a aceluiaşi tom. Însă deşi adăugirile şi schimbările acestea, care acest al doilea sinod au făcut în Simbolul celui din Niceea, cu toate acestea, şi sinoadele cel din urmă, ca pe un Simbol, pe cel a celui dintâi, şi pe cel al celui al doilea sinod le-au primit. Iar pentru ce adăugirile acestea le-au făcut acesta, vezi la subînsemnarea canonului al şaptelea al sinodului al 3-lea. Şi pe lângă toate acestea, şi pe aceste 7 canoane le-au aşezat, care privesc spre întărirea şi buna rânduiala Bisericii, întărite fiind nehotărât de canonul 1 al sinodului al 4-lea iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea şi de cel întâi al celui al 7-lea (vezi pe Dositei faţa 222 la Dodecavivlion).

CELE 7 CANOANE ALE SFÂNTULUI ŞI ECUMENICULUI AL DOILEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Au hotărât Sfinţii Părinţi cei adunaţi în Constantinopol a nu se strica credinţa Părinţilor celor trei sute optsprezece, ce s-au fost adunat în Niceea Vitiniei, ci a rămânea aceea domnitoare, şi a se anatematisi toate eresurile, şi cu deosebire cel al evnomianilor, adică al evdoxianilor, şi cel al imiarienilor (jumătate arieni), sau al pnevmatomahilor (luptătorilor Duhului). Şi cel al savelianilor, şi cel al marchelianilor, şi cel al fotinianilor, şi cel al apolinarianilor.

[Sinod 2, can. 1; Sinod 6, can. 2; Cartagina, can. 5]

TÂLCUIRE

Acest întâi canon al acestui sinod dogmatiseşte, că aceşti 150 Sfinţi Părinţi, ce s-au adunat în Constantinopol, au hotărât că dreptslăvitoarea credinţă, adică Simbolul Credinţei al celor trei sute optsprezece Părinţi ce s-au adunat în Niceea Viteniei, să nu se strămute, ci să rămâie statornic, şi neschimbat. Iar tot eresul să se anatematisească. Şi mai cu deosebire să se anatematisească eresul evnomianilor[135], adică a celor ce se

---

[134] Mulţi amăgindu-se din cuvintele capului 20 al Apocalipsei, unde zice, că s-a închis şi s-a legat satana o mie de ani, şi cum că drepţii şi cei au parte la învierea cea dintâi, au împărăţit cu Hristos o mie de ani, au nălucit aceştia, că după ce se va face a doua venire, şi obşteasca judecată, au să împărăţească drepţii aici pe pământ împreună cu Hristos o mie de ani, şi după aceasta să se suie în Ceruri. Pentru aceasta şi mieşi unii ca aceştia s-au numit. Şi două cete de mieşi au stătut. Că unii din ei ziceau, că întru acea mie de ani au să dobândească toată îndulcirea, şi trupeasca dezmierdare, aceştia erau cei de pe lângă Kirinth ucenicul lui Simon vrăjitorului în veacul 1 şi marchianiştii în veacul 2. Iar alţii ziceau că nu vor dobândi îndulciri pătimaşe, ci mai ales gânditoare, şi cuviincioase la oamenii cuvântători, al cărora începători au fost Papias al Ierapoiei (Evsevie în Bisericeasca Istorie cartea 3 cap 34) şi alţii. De unde şi Apolinarie acest fel de mieşi au stătut din ceata cea întâi, precum de marele Vasilie se arată (în epistolia 232) şi de Teologul (cuvânt 51) şi de Ieronim (cartea 18 la Iasaia). Pentru aceasta spre surparea eresului acestuia au adaos în Simbolul sinodului din Niceea, sinodul acesta acest cuvânt, împrumutându-se cu acesta, din ceea ce a zis, Arhanghelul Gavriil către Fecioară: „Şi Împărăţiei lui nu va fi sfârşit".

[135] Însemnează că următorii lui Arie după sinodul 1 din Niceea, în trei rânduieli s-au împărţit, după Epifanie eres 73, 74 şi alţii se numeau neasemănaţi, pentru că ziceau pe Fiul neasemănat întru toate cu Tatăl, al cărora începător a stătut atât Evnomie al Galatiei care a fost şi episcop al Chizicului, şi care boteza pe cei ce veneau la rea slăvirea lui întru o singură

numesc evdoxiani, eresul imiarienilor (jumătate arieni)[136], adică a pnevmatomahilor (luptătorilor Duhului). Eresul următorilor lui Savelie[137]. Eresul următorilor lui Markelie[138]. Eresul ucenicilor lui Fotino[139]. Şi eresul ucenicilor lui Apolinarie[140].

CANONUL 2

Episcopii cei de peste ocârmuiri, pe Bisericile cel afară de hotarele lor să nu le bântuiască, nici să tulbure Bisericile. Ci după canoane, episcopul Alexandriei, numai pe cele din Egipt iconomisească. Iar episcopii răsăritului, pe singur Răsăritul să-l ocârmuiască. Păzindu-se protiile (presvia) Bisericii antiohianilor, cele în canoanele celui din Niceea. Şi episcopii ocârmuirii asiaticeşti, cele ale Asiei numai să le ocârmuiască. Şi cei ponticeşti, pe singure cele ponticeşti, şi cei ai celei trakiceşti, numai pe cele ale Trakiei să le iconomisească. Iar nechemaţi episcopi peste ocârmuire, să nu năvălească la hirotonie, sau la alte oarecare iconomii bisericeşti. Păzindu-se însă canonul cel mai-nainte scris pentru ocârmuiri, bine arătat este că cele ale fiecărei eparhii sinodul eparhiei le va ocârmui, după cele hotărâte în Niceea. Iar Bisericile lui Dumnezeu cele ce sunt între neamurile cele barbare, trebuie a se iconomisi după obiceiul Părinţilor ce au apucat a ţinea.

---

afundare, cu picioarele fiind în sus, şi cu capul în jos. Bârfea însă că muncă şi gheenă cu adevărat nu este, ci numai pentru frică s-au îngrozit, şi împreună cu el Aetiul. Însă se numeau evnomieni, şi evdoxieni, de la Evdoxiul asemenea cugetători lui Evnomie, celui ce a stătut şi patriarh al Constantinopolului, şi pe Evnomie l-au hirotonisit episcop al Chizicului.

[136] Iar alţii se numeau jumătate arieni. Fiindcă în jumătate se împărtăşeau din eresul lui Arie. Care pe Fiul îl ziceau că este întru toate asemenea, şi de o fiinţă cu Tatăl, zicerea însă OMOUSIOS (adică deofiinţă) nu voiau a o primi, ca pe o mai înaltă, şi cu toate că aceasta era întrebuinţare, şi la Părinţii cei din început şi mai-nainte de întâiul sinod (vezi la prolegomena Sinodului 1); iar începător al acestora a fost, Vasilie cel din Ancira. Din partida aceasta a semiarienilor fiind Machedonie, a ridicat război şi asupra dumnezeirii Sfântului Duh, pe care şi acesta al 2-lea Sinod l-a osândit, de la care şi următorii lui, luptători de Duhul Sfânt s-au numit. Aceşti ai treilea, nici „de o fiinţă" ziceau pe Fiul, nici nu „de o fiinţă", prin mijlocul arienilor, şi a jumătate arienilor umblând.

[137] Savelie cel din Lidia, şi din Ptolemaida a Pentapolei fiind episcop, primind eresul lui Noit, Smirneanului, adică, după Teodor, şi Epifanie, iar după Augustin, Efisanului, atâta mult l-au semănat, încât cei ce îl bârfeau nu se mai numeau noitiani, ci saveliani de la dânsul. Şi zicea el că Tatăl, şi Fiul, şi Sfântul Duh sunt trei numiri ale uneia şi aceleiaşi feţe, şi că după osebirile lucrărilor, când se numeşte Tată, şi când Fiu, şi când Duh.

[138] Markel era din Anghira, a îmbrăţişat însă eresul lui Savelie. Şi nu numai om gol zicea pe Hristos; ci şi bârfea că după a doua judecată are a se lepăda trupul Domnului, şi a se duce întru nefiinţă (după Evsevie în Bisericeasca Istorie cartea 3 şi că prin urmare împărăţia lui va avea sfârşit).

[139] Fotinos cel ce se trăgea din Sirmion, ce a stătut episcop Sirmiului aceleaşi cugeta împreună cu Pavel Samosateul, că nici pe Sfânta Treime o mărturisea, pe Dumnezeu, numindu-l numai Duh Făcător al totului, iar pe Cuvântul numai rostitor, ca pe oarecare organ mihanic (mecanic), nici pe Hristos îl zicea Dumnezeu, ci om gol, care pe cuvântul lui Dumnezeu, acel rostitor, l-au primit, şi şi-au luat estimea din Maria. (După Sozomen Bisericeasca Istorie cartea 4 cap 6). Despre aceasta vezi şi canonul 7 al Laodiceei.

[140] Apolinarie cel ce a fost episcop în Laodiceea Siriei. Primind eresul lui Arie celui ce pe lângă altele zicea, şi că Cuvântul era în trupul lui Hristos în loc de suflet. Şi după Atanasie, şi după Epifanie. Că zicea, că Cuvântul a luat trup fără de suflet. Şi altă dată ruşinându-se de necunoştinţa sa, zicea, că a luat suflet, fără de minte însă, şi necuvântător, despărţind, după platoniceştii filosofi, pe suflet, de minte. Care zicea, că nu se cuvine să ne închinăm unui om purtător de Dumnezeu. Către care întorcând dimpotrivă Teologul Grigorie zicea: că se cuvine să ne închinăm nu unui trup purtător de Dumnezeu, ci lui Dumnezeu purtătorului de om. Grigorie în epistolia a 2-a către Clidonie. Tot el încă bârfea încă că şi carnea Hristos a avut-o din veac, rău înţelegând zicerea aceasta, „al doilea Om din Cer", şi că prin urmare nu ar fi luat trup de carne din Fecioară, precum mărturiseşte marele Vasilie întru o epistolie a sa.

(Apostolic, can. 34, 35; Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 20, 30, 39; Antiohia, can. 9; Sardica, can. 3, 11, 12)

TÂLCUIRE

De vreme ce precum mărturiseşte Socrat cartea 5, cap 5, a lucra peste hotare mainainte se făcea cu ne luare aminte pentru goanele (ce suferea Biserica) care lucru, precum zice Teodorit, după multa râvnă îl făceau şi fericitul Evsevie al Samosatelor. Pentru aceasta pace arătându-se în soborniceasca Biserică, s-au aşezat canonul acesta, care nici pentru singuri mitropoliţii cei ne atârnaţi pomeneşte, precum au tâlcuit Valsamon, nici pentru singuri patriarhii. Ci pentru amândouă părţile împreună după Dositei (foaia 233 pentru cei ce au patriarhit în Ierusalim) ca fiecare dintre dânşii să iconomisească cele ce s-ar întâmpla în eparhia şi ocârmuirea sa, şi să nu năvălească în străină, şi să tulbure dreptăţile Bisericilor. Ci după canoane (cel al 6-lea adică, şi al 7-lea al sinodului întâi, şi cu mult mai vârtos cele 34 şi 35 apostoleşti) cel al Alexandriei să iconomisească pe singure enoriile (parohiile) cele din Egipt (şi anume pomeneşte pe al Alexandriei Ainodul, pentru că episcopul Alexandriei, împreună cu cei de pe lângă el, au lucrat, şi s-au hirotonisit Maxim Kinicul în Constantinopol, şi s-a lepădat marele Grigorie, de la ocârmuirea, şi enoria sa). Iar mitropoliţii răsăritului, cele ale răsăritului; păzindu-se pronomiile celui al Antiohiei, după canonul celui din Niceea (al 6-lea adică) şi mitropoliţii Asiei, şi ai Pontului, şi ai Trakiei, să iconomisească numai eparhiile cele cuvenite lor. (Acestea însă s-au rânduit în urmă să se hirotonisească de cel al Constantinopolului, după canonul 28 al sinodului 4.) Porunceşte însă pe lângă acestea, că şi patriarhii împreună şi mitropoliţii, să nu sară peste ocârmuirile, şi eparhiile lor pentru ca să hirotonisească, sau alte bisericeşti iconomii să săvârşească între ale celorlalte enorii, fără a fi chemaţi. Şi cum că, ale fiecărei eparhii a mitropoliţilor bisericeştile pricini, ori alegerile, ori hirotoniile, ori certările, ori dezlegările, şi celelalte de acest fel, le va iconomisi sinodul eparhiei. Iar a fiecăreia ocârmuire a patriarhului, sinodul ocârmuirii va ocârmui iconomiile cele de acest fel, precum a hotărât sinodul cel din Niceea (în canonul 6), că asemenea sunt cei ce au zis cel din Niceea, nici un episcop să se facă fără socotinţa mitropolitului, cu aceasta ce zice şi acesta, că cele ale fiecărei eparhii, sinodul eparhiei (a mitropolitului adică) le va ocârmui. Iar Bisericile lui Dumnezeu cele ce se află între neamurile barbare, la care, sau nici atâţia mulţi episcopi se află, încât ar fi destui spre împlinire de sinod, ori ar fi nevoie a merge acolo vreun episcop ales pentru a întări pe creştini în credinţă. Aceste Biserici, zic, se cuvine a se iconomisi după obiceiul Părinţilor cel ce a apucat a se ţine. Adică se cuvine episcopii cei cu apropiere de loc, şi mai vrednici de cuvânt să meargă la dânsele, pentru ca să plinească lipsurile sinodului celui de loc. Care, deşi este afară de canoane lucrul, însă pentru nevoie l-a iertat sinodul. Citeşte 34 şi 35 ale Apostolilor şi 6 al celui 1.

CANONUL 3

Episcopul însă al Constantinopolului, să aibă pronomiile (presvia) cinstei, după episcopul Romei, pentru că ea este nouă Romă.

TÂLCUIRE

Canonul cel mai de sus de obşte pentru patriarhi (şi mai ales pentru al Alexandriei, şi al Antiohiei) şi pentru mitropoliţi a rânduit, iar acesta cu deosebire pentru al Constantinopolului rânduieşte, şi zice, că patriarhul Constantinopolului să aibă pronomiile cinstei după papa şi patriarhul Romei. Fiindcă Constantinopolul este şi se numeşte Roma nouă. Iar prepoziţia, după, nu arată aici urma vremii, precum zic unii împreună cu Aristin, dar nici pogorâre şi micşorare, precum nu drept a tâlcuit Zonara (fiindcă cel al Alexandriei este după cel al Constantinopolului, iar după al Alexandriei, al Antiohiei, şi după al Antiohiei, al Ierualimului, după canonul 36 al sinodului 6, vor fi

patru feluri de pogorâri de cinstiri. Şi prin urmare cinci osebite cinstiri, una decât alta mai naltă. Care lucru împotrivit la toată soborniceasca Biserică, şi singur primit latinilor şi latino-cugetătorilor), ci însemnează potrivire în cinste, şi în rânduială. După care unul este întâiul, iar altul al doilea. Potrivire în cinste adică, pentru că Părinţii cei din Calcedon, prin canonul 28 zic, că aceşti 150 episcopi pronomiile cele de o potrivă ale celui al Romei cei vechi, le-au dat celui al Romei cea nouă. Şi cei adunaţi în Trulla prin canonul 36 zic, de o potrivă pronomii cu cel al Romei să dobândească cel al Constantinopolului. Iar în rânduială, pentru că şi aceia, şi aceştia în canoanele lor al doilea după cel al Romei zic, pe al Constantinopolului. Nu al doilea cu cinstea, ci al doilea cu orânduiala cinstei. Căci după firea lucrurilor, cu neputinţă este a se afla două oarecare întocmai fiind şi întâi şi al doilea zicându-se între sine, fără de rânduială. Pentru aceasta şi Iustinian în nearaua 130 ce se află în cartea 5 din Vasilicale titlul 3. Pe cel al Romei, îl zice întâi, iar pe al Constantinopolului că are a doua rânduială după cel al Romei. Însă însemnează că, fiindcă Zonara tâlcuind canonul, adaugă legiuirea aceasta a lui Iustinian, este arătat că micşorarea şi pogorârea ce o au zis mai sus a celui al Constantinopolului, către cel al Romei, o au zis numai după rânduiala cinstei, şi nu chiar după cinste. După care şi întru iscălituri, şi întru şederi, şi întru pomenirile numelor lor, unul este întâi, iar celălalt este al doilea. Unii însă zic, că canonul numai cinstea o dă celui Constantinopolului, iar în urmă trebuinţa ceea ce silea i-au dat lui şi stăpânire de a hirotonisi pe mitropoliţii cei din Asia şi din Pont, şi din Trakia. Iar sinodul cel din Calcedon în epistolia cea către Leon zice, că din vechi obicei, avea el acest fel de stăpânire de a hirotonisi; şi nu numai l-a adeverit canonul 28 al acestui al 4-lea sinod. Citeşte şi cel 28 al 4.

CANONUL 4

Despre Maxim chinicul, şi despre nerânduiala lui făcută în Constantinopol, încât nici Maxim episcop sau a se face, sau a fi, nici cei de dânsul hirotoniţi în orice treaptă de cler. Toţi desfăcându-se, şi cei de pe lângă dânsul, şi cei de dânsul s-au făcut.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că Maxim acesta[141] cu totul să nu se socotească că s-a făcut, sau că este episcop, nici cei de dânsul hirotoniţi în oricare treaptă, cu totul să nu se socotească că s-au hirotonit. Fiindcă toate s-au desfăcut, atât cea a lui afară de hotară, şi afară de canoane făcută de egipteni hirotonie, cât şi hirotoniile cele de dânsul făcute de dânsul altora.

CANONUL 5

Precum tomul apusenilor, am primit şi pe cei din Antiohia care mărturisesc o Dumnezeire, a Tatălui, şi a Fiului, şi a Sfântului Duh.

(Sinod 2, can. 1; Sinod 6, can. 1, 2; Cartagina, can. 1)

---

[141] Maxim acesta a fost egiptean, cu rânduiala filosof kinic (câinesc), împrietenindu-se cu Teologul Grigorie în Constantinopol, s-a catehisit de dânsul şi s-a botezat, şi dar s-a numărat în cler făcându-se apărător cuvântului „de o fiinţă". Însă în urmă vrăşmăşuind scaunul Constantinopolului, a trimis bani către Petru al Alexandriei, şi acela a trimis pe oarecare şi l-au hirotonit episcop al Constantinopolului în casa oarecărui fluierar, după Grigorie ucenicul Teologului, care i-a scris viaţa. Iar Teodorit, şi Sozomen zic, că venind în Vizantia episcopii egipteni împreună cu Timotei al Alexandriei, au furat hirotonia, şi au aşezat pe Maxim episcop al Cosntantinopolului. Văzând însă sinodul necuviinţa, pe dânsul l-au caterisit, şi hirotoniile cele de el făcute le-au stricat. Şi fiindcă Maxim acesta s-a arătat că cugetă cele ale lui Apolinarie, s-a anatematisit încă de către sinod.

TÂLCUIRE

Canonul acesta osebit este şi particular, că zice, că precum am primit tomul apusenilor, adică hotărârea ceea ce adeverează pe Sfântul Simbolul Părinţilor celor din Niceea, şi anatematiseşte pe toţi cei ce cugetă din potrivă, pe care Simbol l-au aşezat apusenii Părinţi cei ce s-au adunat în Sardica[142]. Aşa asemenea am primit şi hotărârea credinţei celor ce în Antiohia s-au adunat[143]. Care mărturisesc o dumnezeire a Tatălui, şi a Fiului, şi a Sfântului Duh, potrivit adică cu Părinţii cei ce s-au adunat în Niceea.

CANONUL 6

De oarece mulţi bisericeasca buna rânduială voind a o tulbura şi a o răsturna, cu vrăjmăşească plăcere, şi cu clevetiri, pricini oarecare plăsmuiesc, asupra dreptslăvitorilor episcopi celor ce iconomisesc Bisericile, nimic alta, fără numai a mânji numele iereilor, şi tulburări popoarelor celor paşnice apucându-se a face. Pentru aceasta au plăcut sfântului sinod al episcopilor celor ce împreună au venit în Constantinopol, ca nu fără cercetare să se apropie prihănitorii, nici tuturor a se da voie să aducă prihănirile asupra celor ce iconomisesc Bisericile, nici însă pe toţi a-i opri. Ci dacă cineva, a sa oarecare pâră, adică însuşitoare ar aduce asupra episcopului, că s-a asuprit, sau altceva afară de dreptate de dânsul a pătimit. Pentru nişte prihăniri ca acestea a nu se cerceta, nici faţa prihănitorului, nici religia. Că trebuie cu tot chipul, şi ştiinţa episcopului a fi slobodă, şi cel ce zice că s-a nedreptăţit, ori de care religie de ar fi, să-şi afle drepturile. Iar de ar fi bisericească pâra ceea ce se aduce asupra episcopului, atunci trebuie a se cerceta feţele pârâtorilor. Că mai întâi ereticilor să nu le fie slobod a face pâri asupra dreptslăvitorilor episcopi pentru lucruri bisericeşti. Eretici însă zicem pe cei de demult lepădaţi de la Biserică, şi pe cei mai în urmă de noi anatematisiţi. Iar pe lângă aceştia, şi pe cei ce se fac a mărturisi credinţa cea sănătoasă, dar s-au rupt şi împotriva canoniceştilor noştri episcopi împreună se

---

[142] Pricina pentru care s-a făcut tomul acesta, ca în scurt să zicem este aceasta. Fiindcă au aflat Constanţie şi Consta împăraţii, că cei de pe lângă Evsevie tulbură Biserica, şi cum că au caterisit pe marele Atanasie, şi pe Pavel al Constantinopolului, au poruncit să se adune sinod în Cetatea Sardica cea iliricească, atât de apuseni Părinţi, cât şi de răsăriteni. Deci răsăritenii mergând la sinod din Filiopoli au scris apusenilor să nu pună împreună să şadă în sinod pe Atanasie şi pe Pavel ca pe nişte caterisiţi; că aceştia erau vrăşmaşi Cuvântului „de o fiinţă". Iar apusenii au scris dimpotrivă, acestora, că nu-i cunosc pe ei caterisiţi, sau greşiţi. Acestea auzindu-le răsăritenii, s-au dus de la sinod, şi s-au întors în Filiopoli. Iar apusenii singuri rămânând, au săvârşit sinodul; desvinovăţind pe Atanasie şi pe Pavel, adeverind însă şi credinţa cea din sinodul Niceeii, nimic adăugând sau scăzând. Deci această arătare şi adeverire a credinţei, o numeşte canonul acesta, tom al singuri apusenilor, nu şi al răsăritenilor, fiindcă ei s-au dus.

[143] Socrat în cartea 2 cap 10 povesteşte că cei de pe lângă Evsevie al Nicomidiei, în sinodul Antiohiei, cel adunat în vremea lui Constantin, nici cât de puţin nu au prihănit credinţa cea din Niceea, ci după altă ţesătură şi grăire au alcătuit hotărârea credinţei, în care se văd cum că mărturisesc o Dumnezeire a Tatălui, şi a Fiului, şi a Sfântului Duh. Care credinţă acolo la Socrat stă. Deci această hotărâre a credinţei, zice canonul acesta, că o a primit sinodul; (măcar că cu vicleşug aceasta s-a alcătuit mai întâi de Evseviani ca câte puţin, să tragă pe cei mulţi la socoteala arianilor, precum la acelaşi loc zice însuşi Socrat) care hotărâre şi tom, şi Teodorit cartea 5, cap 9 o numeşte. Că în epistolia cea sinodicească, ce sinodul acest al doilea o trimite romanilor, pomeneşte de aceasta, zicând aşa: „Deci cele ale credinţei care de noi fără de sfială se propovăduieşte ca în cuprindere sun acest fel; despre şi mai pe larg se pot povăţui sufletele cu tomul cel din Antiohia care s-a făcut de sinodul cel adunat acolo poftind a se bine noroci; şi cu cel ce în anul trecut s-a alcătuit de sinodul ecumenic cel în Constantinopol adunat, în care credinţa mai pe larg o am mărturisit. Deci precum canoanele cele 25 a celui din Antiohia s-au primit, aşa şi hotărârea credinţei de mai sus a aceluiaşi dreaptă fiind, (deşi cu vicleşug făcut adică) de sinodul acesta al 2-lea s-au învrednicit primirii.

adună. Iar apoi şi cei care ar fi osândiţi de Biserică, pentru oarecare pricini, sau achinoniţi (lepădaţi de la împărtăşire) sau din cler, ori din mireneasca rânduială, nici acestora să le fie slobod a prihăni pe episcop, mai înainte de a se dezbrăca de vinovăţia lor cea dintâi. Aşişderea şi cei ce sunt sub prihănire mai veche; să nu fie primiţi mai înainte la prihănirea episcopilor, sau altor clerici, mai întâi de a se dovedi pe sineşi nevinovaţi de vinovăţiile cele puse asupra lor. Însă dacă oarecare nici eretici fiind, nici achinoniţi (neîmpărtăşiţi), nici osândiţi, nici mai-nainte prihăniţi pentru oarecare greşale, ar zice că au oarecare bisericească pâră asupra episcopului; aceştia porunceşte sfântul sinod, mai întâi a-şi înfăţoşa pârile înaintea tuturor episcopilor eparhiei, şi înaintea acelora să vădească vinovăţiile episcopului celui ce ar fi în oarecare pricini. Iar de s-ar întâmpla a nu putea eparhioţii spre îndreptarea pârilor celor ce s-ar aduce asupra episcopului, atunci ei să vină la un mai mare sinod al episcopilor ocârmuirii aceleia, care împreună se vor chema pentru prihana aceasta, şi să nu înfăţoşeze mai întâi pâra, până ce ei nu vor da în scris că se vor certa cu întocmai primejdie însuşi, dacă se vor dovedi întru rânduiala lucrurilor că clevetesc pe pârâtul episcop. Iar dacă cineva defăimând acestea ce s-au socotit după cele mai sus arătate, ar îndrăzni, ori împărăteştile auzuri a le tulbura, sau judecătoriile boierilor lumeşti, sau sinodul ecumenic a tulbura, pe toţi episcopii ocârmuirii necinstindu-i, unul ca acesta nicidecum întru prihănire să fie primit, ca unul ce a ocărât canoanele, şi bisericeasca buna rânduială o au vătămat.

(Apostolic, can. 74; Sinod 4, can. 9, 17, 21; Cartagina, can. 8, 12, 14, 15; Sinod 6, can. 27, 36, 96, 105, 134, 137, 138, 139; Ancira, can. 12, 14, 15)

TÂLCUIRE

Acestea zice canonul acesta. De vreme ce mulţi, vrând a tulbura buna rânduială a Bisericii clevetesc vrăjmăşeşte pe dreptslăvitorii episcopi, neisprăvind alta din aceasta, fără numai să întineze numele celor preoţiţi, şi să tulbure popoarele. Pentru aceasta au socotit de cuviinţă sinodul acesta, ca nici toţi prihănitorii episcopilor să se primească, nici iarăşi toţi să nu se primească. Ci dacă prihănirile vor fi particulare, numai pagubă de bani purtând, adică de va prihăni cineva pe episcopul, că l-a nedreptăţit, sau că la asuprit, luându-i toate lucrurile mişcătoare, sau nemişcătoare, la acestea nu trebuie a se cerceta faţa pârâtorului, nici religia lui, ci ori de ce religie ar fi el, se cuvine a se primi şi a-şi lua dreptul său. Iar de vor fi pârile învinovăţitoare care pot adică să-l pogoare din treapta sa. În ce fel este furarea celor Sfinte, sfinţita lucrare cea afară de hotare, şi altele. La acestea se cuvine a se cerceta pârâşii, mai întâi adică a nu fi eretici, greşind din dogme, atât cei ce din vechime s-au anatematisit de Biserică, cât şi cei din nou acum de către noi. Iar al 2-lea a nu fi schismatici[144]. Adică despărţiţi de Biserică, pentru oarecare obiceiuri vindecătoare, după canonul 1 al marelui Vasilie, şi împotriva canoanelor, adică a celor drepslăvitori, şi după canoane fiind episcopii soborniceşti, ei împreună se adună în deosebi. Al treilea, a nu fi ori desăvârşit rupţi de la Biserică pentru oarecare greşale ale lor, ori vremelniceşte despărţiţi de clerici, sau de mireni. Dar şi acei ce atunci au apucat, a se pârî de către alţii, nu sunt primiţi la pâra episcopului, sau altor clerici mai-nainte de a se dezvinovăţi pe sineşi, de vinovăţiile cele ce s-au adus asupra lor. Însă dacă cei ce pârăsc pe episcopul întru aceste bisericeşti, şi învinovăţitoare prihăni, vor fi slobozi de toate metehnele cele mai sus înşirate, porunceşte sfântul sinod, că aceştia, mai întâi să înfăţişeze vinovăţiile pârâtului episcop înainte sinodului a tuturor episcopilor eparhiei aceleia. Iar dacă

[144] Pentru aceasta şi marele Atanasie, în dezvinovăţitorul răspunsul său către monarhul zice acestea: melitiani sunt pârâşii, cu totul nu se cuvine a se crede. Că schismatici, şi vrăjmaşi ai Bisericii s-au făcut, nu acum, ci de la fericitul Petru, cel ce şi mucenic s-a făcut. Iar pentru ce eretici pe schismatici, şi osebit adunaţi i-au numit canonul. Vezi a doua subînsemnare a întâiului canon al marelui Vasilie.

sinodul eparhiei nu poate îndrepta acest fel de pricină a vinovățiilor, atunci pârâșii să apelarisească judecata la sinodul cel mai mare al episcopilor ocârmuirii[145]; și acolo să ia sfârșit pricina. Însă fiindcă în cartea 60 din Vasilicale, titlul 26 cap 6 s-a scris, că oricare s-ar arăta vânzător, și mincinos în pârile ce va face la vinovăție de pedeapsă, să ia pedeapsa aceea ce o ar fi luat pârâtul. Pentru aceasta urmând canonul acesta politiceștii legii acesteia adaoge, că, cel ce pârăște să nu înceapă pârile, de nu va da mai întâi în scris făgăduință, că va primi întocmai osânda, ce o ar fi primit episcopul fiind pârât cu dreptul, și cu adevărul, de se va dovedi că cu nedreptate și cu clevetire l-a pârât. Iar cel ce va defăima acestea, și necinstind pe toți episcopii ocârmuirii, ar îndrăzni a apelarisi judecata sa la împăratul[146], sau la județuri de boieri lumești, sau să

---

[145] Numele ocârmuirii multe însemnări are, cât în lucrurile cele bisericești. 1. Că însemnează pe episcopia și lăcuirea fiecărui episcop, după canonul 62 al sinodului din Cartagina; 2. Pe eparhia mitropolitului după canonul 28 al sinodului al 4-lea; 3. Eparhiile multor mitropoliți care se află întru o ocârmuire după canonul acesta al 6-lea al sinodului al 2-lea; 4. Enoria fiecărui patriarh, precum se zice în multele locuri ale practicalelor sinoadelor, precum în cele ale sinodului din Efes. „Sfântul Sinod al răsăritenei ocârmuiri." Și 5. „Enoriile a doi sau a trei patriarhi împreună" Precum s-a zis întru cel al 7-lea. Ioan, și Toma locțiitorii ai răsăritenei ocârmuiri, la al Antiohiei adică, și al Ierusalimului. Acestea așa zicându-se, sinodul ocârmuirii după 1 și 2 însemnare niciodată se zice. Iar după cea a 4-a și 5-a mai ales se zice. Și din vechi, și până acum se lucra, și se lucrează. Iar după cea a 3-a se lucra din vechime după canonul acesta al sinodului, și după 9 și 28 al sinodului 4, iar după sinodul 4 au încetat de a se lucra sinodul cel de acest fel. Pentru aceasta și Iustinian prin așezământul 29 al titlului al 4-lea a cărții întâi (la Fotie titlul 9 cap 6) nicicum pomenește de acestea întru cele ce zice despre pricinile episcopilor, și ale clericilor. Că zice „ori singur mitropolitul, ori cu sinodul său va judeca pe episcopul, sau pe clericul (adică, dacă sinodul eparhiei va judeca)". Patriarhul cel al cârmuirii acelea cercetează, și întru cele judecate de el rămân, ca cum ar fi judecat el din început. Că nici se mai apelarisesc hotărârile patriarhilor. Iar ceea ce zice aici canonul, sinodul ocârmuirei, exarh al ocârmuirii au numit canonul 9 și 28 al sinodului al 4-lea altul fiind decât patriarhul, precum la tâlcuirea canoanelor acelora vom zice. Și pentru ca să zicem mai arătat: sinod al ocârmuirii era adunarea mitropoliților ai unei ocârmuiri, împreună cu întâiul și exarhul lor, care fiindcă acum nu se lucrează, sinodul fiecărui patriarh, judecă toate bisericeștile pricini ale mitropoliților ocârmuirii celei supus lui. Fiindcă acesta mai mare s-a făcut decât sinodul ocârmuirii, după ce patriarhii au luat desăvârșit stăpânire în sinodul 4 de a hirotonisi pe mitropoliții lor. Adăugând însă sinodul în canonul acesta, să nu caute cineva sinod ecumenic după judecata sinodului ocârmuirii. Au dat nouă să înțelegem, după ceea ce se face, că sinodul ecumenic este judecătorul cel mai de pe urmă al tuturor pricinilor bisericești, și la el se suie toată apelarisirea. Despre care vezi în procuvântarea celui 1 ecumenic în a treia subînsemnare.

[146] Iar deși zice Valsamon că împăratul toate le poate, și pentru aceasta poate a da, și dinafară judecători, ca să judece pe episcopul și pe fiecare cleric, poate însă după luarea aminte a legii, a schimba judecătoria bisericească în politicească. Zicem că, adevărat poate cele iertate și drepte, nu însă și cele neiertate, și nedrepte. Fiindcă după Hrisostom (cuvânt că trei chipuri de robii au introdus păcatul) legile sunt începătoare și stăpânitoare și a însuși stăpânitorilor. Că asupra singur dreptului nu este pusă lege, după Apostolul; și citește tâlcuirea canonului 9 al sinodului 4 că și înșiși împărații rânduiesc, ca bisericeștile pricini să nu se judece de stăpânitori lumești. Iar dacă Pavel al Constantinopolului și Atanasie împreună cu papa Iulie au cerut de la Constant, și de la Constanție a se face sinodul ecumenic care s-a numit cel din Sardica, ca să cerceteze cele pentru ei, și Hrisostom, și Inochentie, au cerut de la Arcadie și de la Onorie a se face sinod ecumenic, pentru ca să cerceteze cele pentru Hrisostom. Deși sfinții aceștia zic, au cerut sinod ecumenic, nu se supun certării canonului acestuia, una adică, pentru că papi și patriarhi ai lumii fiind altă judecată decât ei mai înaltă nu aveau, afară decât sinodul ecumenic, și alta încă pentru că aceasta a cerut de nevoie, fiindcă cei ce localnic vrea să judece pe Atanasie și pe Pavel, erau vrăjmași arătați și evseviani, asemenea și cei vreau să judece pe Hrisostom.

facă sinod ecumenic[147], unul ca acesta cu totul să nu fie primit la pâră, fiindcă a ocărât sfinţitele canoane, şi bisericeasca buna rânduială o au stricat.

CANONUL 7

Pe cei ce din eretici se adaog la ortodoxie (dreaptă slăvire), şi la partea celor ce se mântuiesc îi primim, după supus urmare, şi obicei. Pe arieni adică, şi pe machedonieni, şi pe savatieni, şi pe navatieni, pe cei ce se zic pe sineşi curaţi, şi mai buni[148], şi pe cei patrusprezecelnici, adică tetradiţi (mercurieni), şi pe apolinarişti îi primim dându-şi libele (adică mărturisirea credinţei), şi anatematisind pe tot eresul, care nu cugetă, precum cugetă Sfânta Soborniceasca şi Apostoleasca Biserica lui Dumnezeu. Şi pecetluindu-i mai-nainte cu Sfântul Mir, pe frunte, pe ochi, şi pe nări, şi pe gură, şi pe urechi, şi pecetluindu-i pe ei, zicem: Pecetea Darului Sfântului Duh. Pe evnomiani care se botează întru o afundare, şi pe montanişti, cei ce aici se zice frighi, şi pe saveliani, care învaţă, că Tatăl şi Fiul este o faţă (Yopatorie), şi alte oarecare cumplite fac, şi pe celelalte eresuri toate, (fiindcă aici sunt mulţi, mai ales cei ce năvălesc din ţara Galatenilor). Pe toţi cei ce din aceştia vor voi a se adăuga la Ortodoxie, ca pe elini îi primim. Şi în ziua cea dintâi îi facem creştini. Iar întru a doua catehumeni, iar întru a treia îi jurăm, cu insuflare de trei ori în faţă, şi în urechi, şi aşa îi catihisim, şi îi facem să zăbovească în Biserică îndestul, şi să asculte Scripturile. Şi atunci îi botezăm.

[Apostolic, can. 46, 47, 68; Sinod 1, can. 8, 19; Sinod 6, can. 95; Laodiceea, can. 7, 8; Cartagina, can. 66; Vasilie, can. 1, 5, 47]

TÂLCUIRE

Canonul acesta orânduieşte cu ce chip se cuvine să primim pe cei ce din eresuri vin la Ortodoxa credinţă, şi la partea celor ce se mântuiesc. Zicând, că pe arieni, şi machidonieni, şi navatieni, despre care am zis în canonul întâi al sinodului acestuia. Şi pe savatieni[149] şi pe patrusprezeceri, adică tetradiţi[150] şi apolinarişti, îi primim, după ce

---

[147] Iar dacă Pavel al Constantinopolului şi Atanasie împreună cu papa Iulie au cerut de la Constant, şi de la Constanţie a se face sinodul ecumenic care s-a numit cel din Sardica, ca să cerceteze cele pentru ei, şi Hrisostom, şi Inochentie, au cerut de la Arcadie şi de la Onorie a se face sinod ecumenic, pentru ca să cerceteze cele pentru Hrisostom. Deşi sfinţii aceştia zic, au cerut sinod ecumenic, nu se supun certării canonului acestuia, una adică, pentru că papi şi patriarhi ai lumii fiind altă judecată decât ei mai înaltă nu aveau, afară decât sinodul ecumenic, şi alta încă pentru că aceasta a cerut de nevoie, fiindcă cei ce localnic vrea să judece pe Atanasie şi pe Pavel, erau vrăjmaşi arătaţi şi evseviani, asemenea şi cei vreau să judece pe Hrisostom.

[148] În epistolia, care de la Constantinopol s-a trimis, către Martirie al Antiohiei, ce cuprinde anume canonul acesta tot, care sinod, prin acea scrisoare hotărăşte a se primi ereticii, scriind aşa: Pe cei ce se zice pe sineşi curaţi şi mai curaţi; iar aristerus sau stângaci, întru altele se află aristus mai buni.

[149] Savatie după Socrat cartea 5,21 din iudei creştinându-se de către Marhchian episcopul navatianilor ce în Constantinopol s-a hirotonisit prezbiter. Urma însă şi după creştinism iudaiceştile obiceiuri, prăznuind cu iudeii şi Paştile, şi altele. Dar încă după obiceiul iudeilor, serbând şi sâmbăta (şi pentru aceasta poate aşa s-a poreclit) după Valsamon. Şi cei ce i-au urmat lui savatiani s-a numit. Care erau şi navatiani. Se numesc însă navatianii aceştia, aristeri (adică stângaci) ori după stricarea vorbei, în loc aristi (mai buni), şi mai curaţi decât toţi, că pe cei de a doua nuntă, şi pe cei ce au fost căzut în vremea goanei nu-i primeau, şi de necurăţia lor se fereau. Ori pentru că se îngreţoşau de mâna stângă, şi cu dânsa nu voiau a primi orice fel de lucru, după Valsamon. Ci vrednic de nedumerire este, pentru ce pe navatianii aceştia sinodul 1, prin canonul 8, i-au primit cu singură mărturisirea. Iar acest al doilea prin pecetluirea Sfântului Mir. Dezlegând nedumerirea aceasta răspundem că, chiar, şi după întâiul cuvânt această iconomie, au făcut sinodul 1 pentru pogorământ ca să nu lenevească pe navatiani despre a se întoarce către dreapta slăvire, că dreptslăvitorii îi miruiesc pe ei ca pe

vor da libele, adică mărturisire în scris, în care să anatematisească şi pe al lor eres, încă şi pe tot alt eres care nu cugetă, precum cugetă Sfânta Soborniceasca, şi Apostoleasca Biserica lui Dumnezeu, (precum şi sinodul întâi cel ecumenic o au cerut aceasta în scris de la navatieni cu deosebire în canonul 8) ale cărora mai întâi pecetluim cu Sfântul Mir fruntea, ochii, nările, gura, şi urechile la fiecare pecetluire zicând: „Pecetea Darului Sfântului Duh”. Pe toţi aceştia însă aşa îi primim, nebotezându-i a doua oară, fiindcă după Zonara, întru Sfântul Botez cu nimic se deosebesc de noi, ci întocmai cu dreptslăvitorii se botează, pe arieni însă, şi machedonieni, arătat fiind eretici, i-a primit canonul fără al doilea Botez iconomiceşte, după întâiul cuvânt pentru multa mulţime a ereticilor celor de acest fel ce aflau întru acea vreme. Iar după al 2-lea cuvânt, şi pentru că întocmai ca noi se botezau. Pe evnomieni însă, care întru o afundare se botează, şi montanişti, care aici în Constantinopol, se numesc frighi[151]. Şi pe saveliani, care zic că o faţă este Tatăl, şi Fiul, şi alte rele fac, şi pe toate celelalte eresuri al ereticilor, (dintre care mulţi se află aicea, şi mai ales câţi se trag din Ţara Galatilor). Pe aceştia, zic, pe toţi, ca pe ellini îi primim. Adică ca pe unii cu totul nebotezaţi (Pentru că aceştia, ori cu totul nu s-au botezat, ori de s-au botezat, însă nu drept, şi precum se botează dreptslăvitorii. Pentru aceasta nici se socotesc botezaţi), şi în ziua dintâi, îi facem pe ei creştini, adică îi facem să primească toate dogmele creştinilor, afară din pridvorul Bisericii, puindu-şi preotul mâna peste ei, după canonul 39 al localnicului sinod din Iliviria, care este ţară a Ispaniei[152]. Iar a doua zi îi facem catihumeni, adică îi numărăm în rânduiala catihumenilor. Iar a treia zi le citim obişnuitele lepădări (de satana) însuflând de trei ori în faţă şi în urechile lor, şi aşa îi catihisim pe ei (adică îi învăţăm) în parte cele ale credinţei, şi îi facem să rămâie în Biserică mult timp[153] şi să asculte dumnezeieştile Scripturi, şi atuncea îi botezăm pe ei[154].

---

nişte nemiruiţi. Iar după al 2-lea cuvânt acest al doilea sinod i-a primit pe ei prin pecetluirea Sfântului Mir. Fiindcă după Teodorit navatianii nu se ungeau cu Sfântul Mir. Care despre dânşii zice aşa: Şi celor ce se botează de ei, nu le aduc pe Sfânta Ungere, pentru aceasta dar şi pe cei ce din eresul acesta se împreunează cu trupul Bisericii îi unge au poruncit prealăudaţii Părinţi, adică Părinţii acestui al 2-lea sinod, şi cei ai sinodului din Laodiceea prin canonul 1.

[150] Patrusprezeceni sau mercurieni, pentru că precum Paştile nu sunt duminică, ci ori în ce zi s-ar fi întâmplat luna de 14 zile, postind, şi priveghind.

[151] Montanos a fost în veacul 2, s-a arătat după Evsevie cartea 5 cap 15 a istoriei în Misia Frighei (Pentru aceasta şi frighi de la dânsul se numeau) minciuno-prorocind de diavolul povăţuit, mângâietor pe sineşi numindu-se, şi apostoleştilor predanii împotrivindu-se, având însă două muieri următoare lui, Priscila şi Maximila, proorociţe pe ele le numea. Învăţa să se despartă nunţile. Să se depărteze de mâncări oamenii, pentru îngreţoşare. Aceasta, şi cei de dânsul învăţaţi, praznicul Paştilor îl răsucea. Întru o faţă pe Sfânta Treime amesteca. Şi sânge de prunc împuns de dânşii, cu făină mestecându-l, şi pâine făcând cu dânsa liturghiseau, şi cu aceea se împărtăşeau. Montaniştii aceştia, şi pepuzieni se numeau, pentru că lăudau cu covârşire, un sat al Frighiei numit Pepuza, pe care îl numeau şi Ierusalim.

[152] Că aşa şi canonul 8 al sinodului întâi prin punerea mâinilor, au primit pe navatiani, iar sinodul în Iliviria acesta s-a adunat, puţin mai-nainte de sinodul 1. Dar şi toţi ereticii şi schismaticii, întorcându-se la soborniceasca Biserică, prin hirotesie (punerea mâinilor) se cade a se primi.

[153] Cât timp însă se cere pentru catihisire vezi subînsemnarea canonului al doilea al sinodului întâi.

[154] Canonul acesta, fără apărare, şi după toată nevoia botează şi pe latini, ca pe unii ce se botează nici întru o afundare. Că dacă pe cei ce întru afundare, cu cât mai vârtos pe cei nici întru una botezaţi? S-au zis pentru aceştia îndestul şi cu dovedire, în tâlcuirea apostolescului canon 46.

SIMFONIE

„După canonul acesta neschimbat voieşte a se iconomisi navatienii, şi patrusprezecerii întorcându-se către ortodoxie, şi canonul 7 al sinodului din Laodiceea, cu anatematisirea eresului adică, şi cu pecetea Sfântului Mir. Iar frighii întorcându-se porunceşte canonul 1 al aceluiaşi sinod să se boteze. Dar şi canonul 45 al sinodului 6 nu este alta, decât, o repetuire (poftorire) a canonului acestuia. Adăugând că maniheii, valentiniani, şi marchioniştii se cade a se boteza întorcându-se la dreaptaslăvire. Iar evtihienii, şi dioscoriţii, şi sevirianii să se primească prin anatematisirea eresurilor lor, ca şi navatianii adică, şi ceilalţi. Iar canonul 19 al sinodului 1 voieşte ca negreşit să se boteze pavlianiştii precum şi canonul 95 al sinodului 6 aceasta mărturiseşte. Iar cel 43 al marelui Vasilie zice să se boteze întorcându-se engratiţii (înfrânaţii), şi sacoforii (purtătorii de sac), şi apotactiţii (lepădaţii). (Pentru care vezi canonul 95 al sinodului 6.) Iar cel al 5-lea al acestuiaşi zice, să primim pe ereticii cei ce la sfârşitul vieţii se pocăiesc nu însă fără judecată, ci cu cercare, citeşte şi pe 46 şi 47 apostolesc.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL TREILEA SINOD

Sfântul şi ecumenicul (a toată lumea) al treilea sinod (sobor), s-a adunat în Efesul cel din Asia în Biserica cea mare a cetăţii, care se numeşte Maria de Dumnezeu Născătoarea[155] în timpul împărăţiei lui Teodosie celui mic, în anul de la Hristos 431. Fiind la mulţime peste 200 de Părinţi. Iar povăţuitor întru el era vestitul între Părinţi Chiril al Alexandriei, care plinea mai-nainte şi locul lui Celestin al Romei, mai sus şezând în locul aceluia, în urmă însă s-a trimis de la apus locţiitori al patriarhului Romei, Arcadie şi Proect episcopii, şi Filip presbiterul. Iuvenelie al Ierusalimului, şi Memnon al Efesului. S-au adunat însă împotriva lui Nestorie, care se trăgea din Germanichia cetatea cea în Antiohia, după Teodorit, şi prin dumnezeiasca depărtare s-a fost suit în scaunul Constantinopolului. Căci, sorbind ticălosul din apele cele tulbure, şi ereticeşti ale lui Diodor, şi Teodor, al Mopsuestiei, s-au făcut răucugetători despre Taina Întrupeştei Iconomii. Că pe unul Hristos, în două feţe, şi ipostasuri îl împărţeau, om gol închipuind deosebit ipostas, fără de cuvântul ce l-a primit, şi Dumnezeu fără partea cea goală de adăugirea omenirii. Precum am zice pe Unul Fiu, în doi fii îl împărţeau, şi altul ziceau că este Fiul lui Dumnezeu, şi altul Fiul Fecioarei. Pentru aceasta şi pe Sfânta Fecioara şi cea după trup Maică a Lui, nu voia a o numi de Dumnezeu Născătoare. Deci sfântul sinodul acesta, pentru acestea pe acesta anatematisindu-l[156] osebit hotar de credinţă[157] au făcut, întru care pe Hristos l-au

---

[155] Aceasta o zice epistolia lui Chiril către clerul alexandrenilor şi praxis 1 a acestui sinod.

[156] După ce s-au anatematisit răucinstitorul Nestorie de sinodul acesta, neliniştindu-se, ci iarăşi propovăduind eresul său, mai întâi după Teofan s-a izgonit în Tas. Apoi în orasul Arabiei cu împreună lucrarea lui Ioan al Antiohiei. Iar acolo aflându-se urâtul de Dumnezeu, l-a ajuns mânia lui Dumnezeu. Că după Evagrie i-a putrezit limba, şi după Chedrinul şi Nichifor (cartea 14 a Istoriei sale) şi tot trupul. Iar în Tivaida de sus înfricoşată şi dureroasă moarte a luat, precum povesteşte Sfântul Ghermano, patriarhul Constantinopolului, unde scrie pentru sfintele sinoade. Că în timpul lui Marchian împăratului prin ajutorul oarecărora prieteni ai lui, s-a învrednicit a lua scrisori Nestorie prin care se chema de la izgonire. Deci luându-le aceste scrisori, şi întrând în ieşitoare, până a nu şedea zicea, precum au auzit oarecare stând dinafară, „Te-am arătat pe tine Marie, că om ai născut." Şi o minune! Îndată cu hula aceasta, Îngerul Domnului l-a lovit, şi s-au vărsat toate măruntaiele lui, în vasul necurăţiei sale, şi şi-a dat sufletul. Întârziind dar el a ieşi; fiindcă împărătescul boier ce fu trimis, cu scrisorile se grăbea, slugile lui au bătut în uşă. Iar el nerăspunzând, au scos uşa, şi întrând slugile împreună cu boierul, l-au aflat mort pe vasul său, întru care erau toate măruntaiele lui vărsate. Atunci cei ce auziseră hula, au spus boierului, şi toţi au cunoscut că pentru singură aceasta a luat acel fel de moarte, întocmai cu al lui Arie. Pentru aceasta a zis Isaia „Vai de bărbatul acesta, nu vor plânge pentru el. Şi celelalte.

dogmatisit Unul după ipostas (faţă) desăvâşit Dumnezeu pe acestaşi, şi Om desăvârşit pe acestaşi, nu altul, şi altul, ci un Fiu, pe acestaşi, de sus adică din Tatăl fără Maică, iar jos din Maică fără Tată, iar pe pururea Fecioara Maica Lui, chiar, şi cu adevărat de Dumnezeu Născătoare a se numi au predanisit, ca una ce chiar, şi cu adevărat pe Dumnezeu Cuvântul cu trup l-a născut[158] căci când exarhul sinodului acestuia Sfântul Chiril al Alexandriei acestea le-a propovăduit în acest sinod: „Nu om îndumnezeit propovăduim, ci Dumnezeu întrupat mărturisim, pe roaba Sa o a făcut Maică, cel după Fiinţă fără de Maică, şi după iconomie pe pământ fără de Tată". Iar în epistolia cea către Nestorie, pe care osebita sa hotărâre o a făcut acest al 3-lea Sinod (precum zice Dositei şi precum se arată din practicalele sinodului al 4-lea faţa 16 a tomului 6 al sinodicalelor) al cărei început este aşa: „Bârfesc precum am aflat". Acestea le zice acestaşi Chiril: „A se întrupa, şi a se face om, însemnează pe Cuvântul cel din Dumnezeu, că nu firea Cuvântului prefăcându-se s-a făcut carne, dar nici că întru tot omul s-a schimbat, în cel din suflet şi din trup. Ci aceea mai vârtos, că carne însufleţită cu suflet cuvântător unindu-şi Cuvântul luişi după ipostas, cu negrăit şi neînţeles chip s-a făcut om, şi a stătut Fiu Omului. Nu numai după voie, sau după bunavoinţă, dar nici numai ca în adăogirea feţei, şi că, osebite sunt firile cele ce ţin către adevărata unire, că unul este dintru amândouă Hristos şi Fiu. Nu ca cum s-ar fi stricat osebirea firilor pentru unire, ci mai vârtos ne-a făcut nouă pe Unul Domnul, şi Hristos, şi Fiu, prin negrăita, şi nepriceputa lucrare către unirea, a dumnezeirii şi a omenirii... Şi iarăşi dacă după unirea cea după ipostas, sau ca de un neajuns, sau ca de un neîncuviinţat ne-am lepăda, cădem întru a zice doi fii... Şi iarăşi, aceasta soleşte pretutindeni cuvântul scumpătăţitei credinţe. Aşa vom afla pe Sfinţii Părinţi că au cugetat. Aşa au cutezat pe Sfânta Fecioară a o zice de Dumnezeu Născătoare, nu că doar firea Cuvântului, adică dumnezeirea Lui, a luat început de a fi din Sfânta Fecioară. Ci că

---

[157] Zic unii că de vreme ce s-au rânduit de sinodul acesta a se numi Născătoare de Dumnezeu Preasfânta Fecioară, precum şi cu adevărat este, au voit Sfântul Chiril a o scrie aceasta şi în simbolul sinoadelor cel 1 şi 2 ecumenice, dar pentru evlavia simbolului s-au lăsat. Şi făcând numai osebită hotărâre Părinţii, întru aceea au dogmatisit-o aceasta, că pentru unirea lui Dumnezeu Cuvântul cea după Ipostas, adică Ipostasul cel unul al lui Hristos, ca pe o arătată dovadă de simbol, nu au voit a o adaoga într-însul; Că mărturisind Părinţii în simbol pe Fiul lui Dumnezeu, că s-a născut din Tatăl, şi s-a pogorât şi om s-a făcut, arătat este că pe unul şi acestaşi Hristos, după ipostas îl mărturisesc, că Dumnezeu este, şi om acestaşi.

[158] Însemnează că precum zicerea „de o fiinţă" era obişnuită Părinţilor, şi mai-nainte de 1-iul sinod. Ci el o au întărit aceasta, şi în toată lumea o au predat-o. Aşa şi pe Sfânta Fecioara Maria, de Dumnezeu Născătoare o au numit, şi alţi Părinţi, mai-nainte de acest al 3-lea sinod. Ci sinodul acesta, pe aceasta preadulce numire a Fecioarei întărindu-o, ca pe o hotărâre dogmatică în toată lumea o au predat. „Că cel mai întâi Origen a numit de Dumnezeu Născătoare pe Fecioara, tâlcuind stih 33 cap 22 al legii a 2-a, dar şi Socrat (cartea 7 a Istoriei sale cap 32) zice că acestaşi Origen tâlcuind epistolia lui Pavel cea către Romani pe larg au scris, în ce chip Născătoarea de Dumnezeu se zice Fecioară. Iar Chiril al Alexandriei scriind către Nestorie zice, că şi marele Atanasie Născătoare de Dumnezeu pe ea o numea, şi o mărturisea, şi Amon episcopul Andrianopolei, precum şi Alexandru al Alexandriei, scriind către Alexandru al Constantinopolului (cel de pe vremea 1 sinod adică) de Dumnezeu Născătoare o au zis pe Preasfânta Fecioara. Şi marele Vasilie în cuvântul cel la Naşterea Mântuitorului zice, pentru că nu primeşte, auzul iubitorilor de Hristos, că Născătoarea de Dumnezeu nu a încetat cândva a fi Fecioară, socotesc că sunt îndestule mărturiile aceluia; şi Grigorie Teologul în 1 epistolie către Clidonie zice: oricine pe Maria nu o socoteşte de Dumnezeu Născătoare, fără Dumnezeu este. Şi în cuvântul cel 1 pentru Fiul, către ellini întinzându-se, zice; că unde ai cunoscut întru cele ale tale Fecioară de Dumnezeu Născătoare? Socrat cartea 7 cap 32. Pentru aceasta împărăteasa cea Preacinstitoare de Dumnezeu (Elena adică) naşterea de Dumnezeu Născătoarei (adică Vifleemul) cu monumente minunate o a împodobit. Şi alţii mulţi.

născându-se dintr-însa sfântul trup, şi însufleţindu-se loghiceşte, cu care şi unindu-se Cuvântul după ipostas, se zice că S-a născut după carne" (aceasta stă şi în tomul 1 al sinodicalelor, foaia 436.). Şi Proclu episcopul Chizicului cel de atuncea în Biserica cea mare, şezând eresiarhul Nestorie, aşa a serbat: „Împreună ne-au chemat pe noi aici Sfânta, şi de Dumnezeu Născătoarea Fecioara Maria, neîntinata vistierie a fecioriei. Raiul cel cuvântător al lui Adam celui al doilea. Cămara unirii amânduror firilor. Prăznuirea mântuitoarei împăcări, şi celelalte." Iar după ce au rânduit (acest al 3-lea sfânt sinod) că, alt simbol afară de acela ce l-au dat întâiul, şi al doilea ecumenic sinod, să nu cuteze cineva a scrie, sau măcar a adăuga ceva, sau a scădea dintr-însul, pe cei ce vor călca porunca aceasta i-au anatematisit. Şi au întărit sinodul acesta, şi osândirea lui Pelaghie şi a lui Celestin, pe are o au luat ei mai-nainte de la multe localnice sinoade, şi mai ales de al cel din Cartagina. Iar pe lângă toate acestea, şi pe aceste 8 canoane, şi această epistolie către Pamfilia le-au alcătuit, întru a 7-a şi cea mai de pe urmă a sa praxă, de nevoie fiind spre buna rânduială, şi starea Bisericii, pe care nehotărât le-au întărit canonul 1 al sinodului al 4-lea, iar anume şi hotărâtor canonul al doilea al sinodului al 6-lea şi cel întâi al sinodului al 7-lea.

CELE 8 CANOANE ALE SFÂNTULUI ŞI ECUMENICULUI AL TREILEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Fiindcă se cuvine să ştie şi cei ce lipsesc de la sfântul sinod, şi care rămân prin ţară sau în cetate, pentru oarecare pricină bisericească, sau trupească, cele ce pentru dânşii s-au închipuit, facem cunoscut sfinţeniei şi dragostei voastre, că dacă vreun mitropolit de eparhie, apostatisindu-se sau despărţindu-se de sfântul şi ecumenicul sinod, va trece către adunarea apostasiei (revoltei), sau după aceasta s-ar adăuga (unii cu dânsa), sau cele ale lui Celestin au cugeta sau va cugeta. Aceasta nicidecum poate lucra împotriva episcopului eparhiei, fiindcă este nelucrător, şi scos de către sinod, de acum înainte de la toată bisericeasca împărtăşire. Ci încă şi se va supune întru totul episcopilor eparhiei, şi mitropoliţilor de prin prejur care cugetă cele ale ortodoxiei, şi din treapta episcopiei se va scoate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta înştiinţează pe cei ce nu s-au aflat în sinod, de caterisirea lui Ioan al Anitohiei, a lui Teodorit episcopul Chirului, a lui Iva episcopul Edesei, şi a celor împreună cu aceştia 30 episcopi[159], zicând: fiindcă episcopii cei ce nu s-au înfăţoşat la

[159] Pricina pentru care s-au caterisit aceştia, a fost aceasta. După ce sinodul acesta a osândit pe rău-cinstitorul Nestorie, şi l-a caterisit, după trei zile a venit şi acest Ioan al Antiohiei împreună cu Teodorit, cu Iva şi cu 30 de episcopi, care ori că scârbindu-se, pentru că nu au îngăduit venirea lor sinodul, (ori şi pentru că au avut prieteşug cu Nestorie) au prihănit caterisirea lui Nestorie, ca pe o nebinecuvântată, şi întâi pricinuitoare, ca cum a caterisirii acestei fără cuvânt au numit pe dumnezeiescul Chiril şi pe Memnon al Efesului ca când ei ar fi fost îndreptători în sinod. Şi atâta prigonire s-a făcut între Ioan şi Chiril, şi între cei de lângă ei, încât, despre o parte cei de pe lângă Ioan au caterisit pe cei de lângă Sfântul Chiril. Iar despre alta, cei pe lângă Sfântul Chiril, au caterisit pe cei de pe lângă Ioan. Dar şi Teodorit douăsprezece capete a scris împotriva a douăsprezece anatematisiri, pe care dumnezeiescul Chiril împotriva lui Nestorie le-a alcătuit. Şi Iva încă, a scris o epistolie pentru Nestorie, care împreună cu cele douăsprezece capete ale lui Teodorit, ca o rea cinstitoare s-a lepădat de către sinodul al 4-lea şi de către cel al 5-lea. În urmă însă cu împreună-lucrarea împăratului, iarăşi s-au unit şi Ioan şi Teodorit cu Sfântul Chiril. Şi Ioan adică, după ce iarăşi s-a descoperit eresul lui Nestorie, s-a făcut pricinuitor (după Zonara şi Evagrie cartea 1 cap 7) a se izgoni Nestorie din mănăstirea cea din Antiohia unde mai întâi se afla, în Oas, ce turceşte se zice Iprim. Iar Teodorit la sinodul al 4-lea arătat au anatematisit pe Nestorie şi eresul lui. Pe care eres îl număra împreună cu

sfântul sinodul acesta pentru vreo pricină a lor bisericească, sau trupească, trebuie să ştie cele ce s-au făcut pentru aceşti zişi. Facem cunoscut dragostei voastre, că oricare mitropolit s-a despărţit de sfântul şi ecumenicul sinodul acesta, şi s-au unit cu adunarea apostasiei (revoltei), a lui Nestorie adică, şi a lui Ioan, şi a celor împreună cu dânsul, sau mai în urmă se va uni, sau au cugetat ereticeştile dogme ale lui Chelestin[160], acesta nici o putere are a face ceva rău asupra episcopilor, sau şi asupra mirenilor, asupra celor dreptslăvitori. Fiindcă s-au făcut lepădat de la sinodul acesta despre toată bisericeasca împărtăşire, şi sfinţita lucrare, şi fiindcă are a se face de aici înainte cu totul lepădat din treapta episcopiei, încă şi dintre însuşi drepslăvitorii episcopi, şi mitropoliţii cei ce sunt prin prejur.

CANONUL 2

Iar dacă oarecare episcopi eparhioţi s-au lipsit de sfântul sinod, şi s-au unit cu apostasia (revolta), ori s-ar ispiti a se uni, ori şi iscălind în caterisirea lui Nestorie, s-au întors către adunarea apostasiei. Aceştia cu totul după socotinţa sfântului sinod, străini să fie de preoţie, şi căzuţi din treaptă.

TÂLCUIRE

Şi acest canon, asemene cu cel dintâi zice, că dacă niscaiva episcopi din eparhia Antiohiei, nu s-au aflat faţă în sinod. Ci ori s-au unit cu apostazia (revolta) acestui al Antiohiei, sau în urmă s-ar uni, sau şi după ce au iscălit, şi au adeverit caterisirea lui Nestorie, iarăşi s-au întors la apostaticeasca lui adunare. Aceştia zic, s-a socotit de cuviinţă de către sfântul sinod, să fie străini de preoţie, şi lepădaţi din treapta episcopiei.

CANONUL 3

Iar dacă oarecare din clericii ce se află în fiecare cetate, sau sat, de către Nestorie, şi de cei ce sunt împreună cu el, de preoţie s-au oprit pentru că cugetă drept, i-am îndreptuit şi pe aceştia a-şi lua iarăşi treapta lor. Şi în de obşte clericilor celor ce împreună cugetă cu ortodoxul şi ecumenicul sinodul acesta, le poruncim ca episcopilor celor ce au apostat (revoltat), sau s-au depărtat, nici decât să se supuie, sub nici un fel de chip.

TÂLCUIRE

De vreme ce patriarh al Constantinopolului fiind Nestorie, a afurisit, şi a caterisit pe clericii aceia ce nu erau de o cugetare cu el, dar şi episcopii cei de o socoteală cu el printr-alte ţări aceastaşi o au făcut. Pentru aceasta canonul acesta a judecat cu dreptul ca aceşti caterisiţi să-şi dobândească iarăşi treapta lor. Şi totaliceşte zicând au

---

eresurile în cartea cea despre bârfiturile ereticilor, şi în caterisirea lui Nestorie a iscălit împreună cu cel al Antiohiei la sinodul al 3-lea.

160 Chelestin următor învăţătorului său Pelaghie, unit cu Nestorie s-au făcut în eres, după Sfinţitul Fotie la citirea 54 fiindcă acela hulea întru Fiul lui Dumnezeu. Iar Chelestin întru Duhul cel Sfânt, precum scria Chiril către Teodosie. „Că Nestorie zice, că, de vreme ce Hristos este de firea noastră, iar Dumnezeu voieşte toţi a se mântui, şi după voinţa sa fiecare poate a-şi îndreptat greşeala sa, pentru aceasta, nu Cuvântul lui Dumnezeu este Cel ce S-a născut, ci omul Cel ce S-a născut din Maria, pentru vrednicia fireştei voinţei Sale, avea pe cuvântul lui Dumnezeu următor luişi, cu singura vrednicia, şi cu aceeaşi numire împărtăşindu-se de dumnezeire. Iar Chelestin zicea, că nu Dumnezeu adică Duhul cel Sfânt împarte fiecăruia precum voieşte cele spre buna cinstire (de Dumnezeu) spre mântuire; ci firea omului care pentru păcat este căzută din fericire, aceasta după vrednicia voinţei, adică proeresul, ori cheamă, ori împinge de la sine pe Duhul cel Sfânt. Şi mai-nainte de darul, stăpânirea de sineşi a omului povăţuieşte. Drept aceea voinţa omului îndestulă spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Relele dogme ale lui Chelestin acestuia, l-au anatematisit şi acest al 3-lea sinod şi mai înainte de acesta cel din Cartagina, împreună cu cele ale lui Pelaghie.

poruncit ca după nici un chip să fie supuşi apostaţilor episcopi, clericii aceia ce sunt de o cugetare cu dreptslăvitorul şi ecumenicul sinodul acesta.

CANONUL 4

Iar dacă vreunul din clerici ar aposta (revolta) şi ar îndrăzni ori îndeosebi, ori în public a cugeta cele ale lui Nestorie, sau ale lui Chelestin, şi aceştia de sfântul sinod, s-au îndreptuit a fi caterisiţi.

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta deopotrivă cu cel mai de sus cuprinde pentru clericii aceia, de ar aposta, şi ori îndeosebi, ori în auzul poporului, ar îndrăzni a cugeta, sau a învăţa dogma lui Nestorie, şi a lui Chelestin celui de o cugetare cu el, zicând, că s-a judecat drept de sfântul sinod, că unii ca aceştia să fie caterisiţi din treapta lor.

CANONUL 5

Câţi pentru fapte necuviincioase de către sfântul sinod, sau de episcopii lor s-au osândit, şi pentru acestea Nestorie, după toată a sa nebăgare de seamă, şi cei ce cugetă ale sale fără canonisire s-au ispitit, sau s-ar ispiti a le da împărtăşirea, sau treaptă. Am îndreptuit să rămâie şi aceştia nefolosiţi, şi întru nimic a fi mai puţin decât cei caterisiţi.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că clericii câţi pentru oarecare păcate, ce aduc asupra aforisirii, s-au caterisit, s-au afurisit, ori s-au caterisit de sfântul sinodul acesta, sau de însuşi episcopii lor. Iar Nestorie, şi cei de o socoteală cu el, fără a face vreo osebire între oprit, şi neoprit, ori au îndrăznit de a le da iertare de aforisire, ori lucrare de preoţie, ori şi după aceasta de vor îndrăzni, aceştia, zic, am judecat drept ca să rămâie nefolosiţi de această iertare afară de canoane, şi să fie iarăşi caterisiţi ca şi mai înainte.

CANONUL 6

Aşişderea şi care ar voi cu orice chip a strămuta cele ce s-au lucrat în sfântul sinod cel din Efes, pentru fiecare; sfântul sinod a hotărât, de ar fi episcopi, sau clerici, desăvârşit să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni, să fie neîmpărtăşiţi.

TÂLCUIRE

Canoanele cele mai de sus mai particulare sunt, iar acesta în de obşte rânduieşte, căci, câţi ar îndrăzni a strămuta cu orice chip cele lucrate pentru fiecare pricină în sinodul cel din Efes; aceştia, de ar fi episcopi, sau clerici, să se caterisească, iar de ar fi lumeni să se aforisească.

CANONUL 7

Acestea citindu-se, a hotărât sfântul sinod, altă credinţă nimănuia a-i fi slobod să aducă sau să scrie, sau să alcătuiască, afară de cea hotărâtă de Sfinţii Părinţi, cei adunaţi în cetatea Niceenilor, împreună cu Sfântul Duh; iar pe cei ce îndrăznesc, ori a alcătui altă credinţă, ori a propune, ori a o proaduce celor ce voiesc a se întoarce la cunoştinţa adevărului, sau din elinism, sau din iudaism, sau din orice fel de eres. Aceştia, de ar fi episcopi, sau clerici, străini să fie, episcopii de episcopie, şi clericii de clericat, iar de ar fi lumeni, să se anatematisească. Şi după asemenea chip, de s-ar vădi oarecare, ori episcopi, ori clerici, ori mireni sau că cugetă, sau că învaţă cele în propusa scriere de către Harisie prezbiterul, despre înomenirea Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu, adică spurcatele şi răzvrătitele dogmele lui Nestorie, care s-au şi supus (unii ca aceştia), supuie-se hotărârii sfântului acestuia şi ecumenicului sinod. Încât, adică, episcopul să se înstrăineze de episcopie, şi să fie caterisit. Iar clericul asemenea

să cadă din cler. Iar mirean de ar fi cineva, şi acesta să se anatematisească. Precum s-a zis.

TÂLCUIRE

Fiindcă întru acest sfânt şi ecumenic sinod s-au citit şi simbolul sfântului şi ecumenicului sinodului întâi celui din Niceea, şi simbolul lui Nestorie celui de o cugetarea cu iudeii, întru care se cuprindeau spurcatele lui dogme, care s-au adus în sinod de Harisie presbiterul Filadelfiei; pentru această pricină, după citirea acestora, sfântul sinodul acesta a aşezat acest canon, hotărând, că nu este iertat vreunuia a alcătui, sau a scrie, sau a înfăţoşa la cei ce se întorc către ortodoxie, altă credinţă, adică alt simbol de credinţă[161], afară de Simbolul Credinţei cel hotărât de Părinţii cei

---

[161] Pricina pentru care sinodul a anatematisit pe cei ce ar îndrăzni a alcătui alt simbol al credinţei, este aceasta. Sfântul Marcu al Efesului, în a 5-a praxă a sinodului din Florenţa zice, că, peste treizeci de simboale ar fi alcătuit ereticii împotriva Cuvântului: „de o fiinţă". De la care au luat prilej şi Nestorie răucinstitorul, de a alcătuit al său simbol, şi al preda celor ce veneau la dreptslăvitoarea credinţă, elinilor adică, iudeilor, şi ereticilor, precum se arată aceasta în canonul acesta. Deci acest al 3-lea sinod, mai înainte văzând, nu cumva, din slobozenia aceasta de a se scrie simboale, să urmeze vreo nouă scornire (kenotomie) întru dreaptaslăvire, au oprit de a se scrie de aici înainte alt simbol al credinţei, afară de cel al întâiului, şi a celui al doilea sinod împreună (căci ca unul acestea se socotesc) şi de a se preda în obşte. Însă nu au oprit de a se scrie altă credinţă, adică de obşte a vreunui eretic. Că aceasta şi mai înainte de sinodul al 3-lea era oprită pururea, nu numai de sinoade, şi de episcopi, ci şi fiecare dreptslăvitor creştin. Ci alta afară de credinţa Părinţilor celor din Niceea, măcar de ar fi aceasta şi dreptslăvitoare, nici au oprit pe eretici despre aceasta. Căci câte legea şi sinodul le zice, celor ce sunt în lege le zice. Însă dreptslăvitorilor creştini, şi nu cutăruia sau cutăruia, ci de obşte tuturor împreună, atât sinoadelor, cât şi în scurt fiecăruia de obşte: „Că nimănui a-i fi cu putinţă aceasta", şi celelalte. Iar zicând nimănui, va să zică peste tot, şi generală hotărâre este. Şi vezi tălmăcirea sinodului acestuia cea pentru simbol, ce o face dumnezeiescul Chiril în epistolia cea către Acachie. Că sinodul îngrijindu-se pentru scurtimea, nu au zis hotărâtor nimănui a-i fi slobod să alcătuiască altă arătare a credinţei; ci ceea ce sinodul a lăsat a o zice în sinodul acesta al său, aceasta exarhul său, adică Dumnezeiescul Chiril, ca însuşi sinodul în epistolia cea către episcopul Melitinei luminat o arată zicând „Sfântul şi ecumenicul sinodul, cel adunat în cetatea Efesului, mai înainte au socotit lucru de nevoie de a nu trebui Bisericii lui Dumnezeu a face altă alcătuire a credinţei, afară de ceea ce este, pe care Părinţii cei de trei ori fericiţi grăind o au hotărât. Care va să zică că nu numai nu se cade a alcătui cineva alt simbol dreptslăvitor, afară de cel al sinodului din Niceea, dar nici măcar pe însuşi acest simbol dreptslăvitor este iertat al aduce cu alt fel de grăire. Precum şi dumnezeiescul Marcu al Efesului, şi Visarion al Niceei în sinodul ce s-a făcut în Florenţa prea-vitejeşte aceasta o au dovedit. Dar ce zic cu alt fel de grăire? Nu este iertat a schimba cineva din sfântul simbol, nu numai o zicere, ci nici măcar o singură silabă. Şi că aceasta este adevărată, martor este iarăşi însuşi Dumnezeiescul Chiril acesta. Iar când zic Chiril, pe însuşi al 3-lea sinod ecumenic îl zic. Că acela a fost exarh al sinodului, şi mai ales sinodul este care grăieşte prin gura lui. Că scriind acesta în cea către Ioan al Antiohiei, acestea zice: „După nici un chip suferim a se clăti de către oarecare credinţa cea hotărâtă, adică simbolul credinţei, al Sfinţilor Părinţilor noştri celor adunaţi în Niceea după vremi alcătuit. Nici însuşi nouă dăm voie, sau altora, ori zicere a schimba din cele puse acolo, sau o silabă a o trece." Şi dacă nici o silabă a o schimba cineva nu este iertat, cu mult mai vârtos nici a adăogi ceva întru el, nici a scădea. Pentru aceasta papa Agaton în timpul sinodului al 6-lea scriind către împăraţii romani zicea: „Una şi mai aleasă pentru totdeauna a avea ne rugăm şi credem, ca nimic afară de cele canoniceşti hotărâte, să se împuţineze, nici să se schimbe, nici să se adaoge, şi acestea cu graiurile şi cu înţelegerile neschimbate să se păzească." Iar sinodul al 7-lea zice: „Noi legiuirile Părinţilor le păzim, noi pe cei ce au adaos, sau scad din Biserică îi anatematisim." Dar nu cumva altele au zis şi altele au făcut cu lucrul? Nu. Ci şi cu lucrul şi în faptă au adeverit cuvintele acelea, fără a adăogi sau a scădea în obştescul simbol toate sinoadele cele ecumenice de la cel al 3-lea încoace. Şi măcar că au avut nevoie să o facă aceasta. Că sinodul al 3-lea deşi a avut nevoie să adaoge în simbol

aceste prea de nevoie ziceri, atât pentru cea desăvârşit stingere a eresului lui Nestorie, cât şi pentru adeverirea dreptslăvitoarei cugetări, pe unirea cea după Ipostas, zic, şi pe zicerea de Dumnezeu Născătoarei, şi cu toate acestea nu au îndrăznit cât de puţin a schimba sfinţitul simbol, ci osebită hotărâre din afară făcând, au pus într-însa şi zicerile acestea, şi câte pentru acelea. Iar sinodul al 4-lea şi nevoie având a adăuga în obştescul simbol pe amândouă firile Cuvântului celui ce s-a Înomenit, pentru eresul celor ce dogmatiseau o singură fire întru Hristos, aceasta însă nu o au făcut. Asemenea şi cel al 5-lea pe veşnicia muncii; şi cel a 6-lea pe cele 2 lucrări (ale Dumnezeu-omului Iisus). Şi cel al 7-lea pe închinarea Sfintelor Icoane, au fost silite (acestea sfintele sinoade) a le adăogi în sfântul simbol; pentru ereticii cei ce cugetă cele dimpotrivă. Însă nu au îndrăznit a o face acesta, şi nekenotomisit (neînnoit) au păzit pe obştescul Simbolul Credinţei. Şi măcar că aceste glasuri nu erau adăogire a simbolului după credinţă, ci tălmăcirea celor pe scurt cuprinse în sfântul simbol, şi adăogire numai după ziceri. Pentru ce? Negreşit evlavisind şi cinstirea simbolului Părinţilor din Niceea, şi hotărârea sinodului al 3-lea, care supune anatemei pe toată adăogirea în simbol, ori pe cea după credinţă, ori pe cea după ziceri adică. Pe însăşi această cinstire a simbolului Părinţilor celor din Niceea. Şi pe această hotărâre a sinodului al 3-lea după urmarea sfinţitelor sinoade, se cuvenea a o respectui şi Biserica apusenilor, şi a nu adăogi în simbol nelegiuitat adăogire, cea, şi din Fiul. Care şi singură a fost îndestulă să dezbine pe apuseni de răsăriteni, să întărâte între dânşii război prea sălbatic, şi să pricinuiască relele cele vrednice de lacrimi. Şi mai pe urmă de toate, câte istoriile şi cărţile noastre în scris. Dar zic apusenii, că precum sinodul al 2-lea nu a greşit adăugând în simbolul celui întâi, aşa nici Biserica apusenilor a greşit iertând adăogirea aceasta. Dar se cuvine a zice că asemănarea aceasta este cu totul neasemănată, că cel al 2-lea ecumenic, aceeaşi vrednicie a celui 1 ecumenic avându-o au adaos, după cuvântul cel chiar şi prea de căpetenie, pentru că nu era oprit de alt sinod ecumenic de mai-nainte de a adaoga cineva în simbol (şi măcare că sinodul cel ce s-a făcut în Sardica mai-nainte de cel al doilea, au oprit afară de credinţa cea din Niceea să nu alcătuiască cineva alta, cu toate că acesta şi pentru că au fost particular şi local, şi pentru că aceasta o au zis pentru arienii cei ce învaţă altă credinţă împotriva zicerii, „de o fiinţă", şi nu pentru dreptslăvitorul sinod ecumenic, nu era volnic a se face învăţător celui al 2-lea ecumenic, care purta faţa a toată Biserica. Că pururea localul şi particularul sinod, urmează celui ecumenic, iar nu cel ecumenic celui localnic). Iar după al doilea cuvânt, şi pentru că adăogirile acele ce au făcut cel al 2-lea în simbolul celui dintâi erau adăogiri numai după ziceri, nu însă şi după credinţă, şi tălmăcire mai vârtos celor în scurt cuprinse. Şi de unde este arătat aceasta? De la sinoadele cele ce au primit ca pe unul pe al celui întâi şi al celui al doilea simbol, numindu-l simbol numai al celui din Niceea, nu însă şi al celui din Constantinopol al 2-lea pentru că se cuprinde întru al celui dintâi sinod tălmăcirea celui al doilea. Că şi acest al treilea sinod în canonul acesta a hotărât a nu fi iertat nimănui a alcătui altă credinţă afară de cea hotărâtă de Sfinţii Părinţi cei adunaţi în cetatea Niceenilor, şi Sfântul Chiril al acestuiaşi zice în epistolia cea către cel al Antiohiei, dar şi Ioan al Constantinopolului, şi Vighilie al Romei scriind către Evtihie al Constantinopolului, unul îl zic (pe simbolul) acesta. Şi în cea a cincia adunare a cei în Florenţa, aşa este scris: „Al celui întâi şi al 2-lea sunt arătările credinţei acestea", adică simboalele, iar mai vârtos simbolul. Iar cum că mai mult au descoperit decât au adaos Părinţii sinodului al 2-lea în simbolul celui dintâi, anume mărturisesc mulţi. Că şi cel ecumenic al 6-lea în idict scrie că Părinţii cei 150 cu însuflarea Sfântului Duh au povăţuit simbolul cel ce mare şi vrednic de cinstire se zice, cele pentru Sfântul Duh adeverindu-le, că este Dumnezeu prin care mai însemnat au descoperit. Şi Iustinian în nearaoa cea către Epifanie al Constantinopolului zice: „Pentru că cu mărturii din Scripturi pe aceastăşi învăţătură (adică simbolul celor din Niceea) Sfinţii Părinţi cei 150 zişi, descoperindu-o o au arătat. Dar şi Teologul Grigorie în cea către Clidonie, zice: „Noi nimic am preţuit mai mult vreodinioară decât credinţa cea din Niceea. Ai căreia îi suntem, cu ajutorul lui Dumnezeu, şi vom fi, mai îndreptând, cele cu lipsă zise a credinţei aceia de Părinţii aceia pentru Sfântul Duh." Însă măcar deşi adăogirile acestea ale celui al 2-lea sinod sunt chiar desvăliri, adică tălmăciri, precum s-au dovedit, cu toate acestea prea fărădelege ar fi făcut a adaoge el în simbol, şi tălmăcirile acestea, de ar fi apucat mai-nainte vreun sinod ecumenist ar fi oprit pe adăogire orice fel ar fi în simbol cu anatematisire, precum au oprit-o acest al 3-lea ecumenic. Drept aceea din urmare prea fărădelege şi sub anatema este adăogirea în simbol cea a apusenilor, nu numai pentru că este adăogire potrivnică după credinţă, pricinuitor de

adunați în cetatea Niceenilor, prin luminarea Sfântului Duh. Iar cei ce vor îndrăzni, ori a alcătui alt simbol de credință, ori al propune pe acela în arătare, ori al şi înfățoşa elinilor, şi iudeilor, şi ereticilor, celor ce se întorc la cunoştința adevărului. Unii ca aceştia, de vor fi episcopi şi clerici, să fie lepădați din episcopie şi din clericat, iar de vor fi mireni, să se anatematisească. Asemenea încă şi câți se vor vădi că cugetă întru sineşi ori învață pe alții spurcatele, şi ereticeştile dogme ale lui Nestorie despre înomenirea Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu, care se cuprind în alcătuirea cea de dânsul alcătuită, şi adusă în sinodul acesta de Harisie presbiterul, şi aceştia zic, de vor fi episcopi, şi clerici, să fie caterisiți, şi din episcopie şi din clericat lepădați. Iar de vor fi mireni, să se anatematisească, precum mai-nainte am zis.

CANONUL 8

Lucru din nou scornit (kenotomit), afară de bisericeştile legiuiri, şi de canoanele Sfinților Apostoli. Şi care de slobozenia tuturor se atinge ne-au vestit preaiubitorul de Dumnezeu sinepiscopul Righin, şi cei împreună cu dânsul prea iubitori de Dumnezeu episcopi ai eparhiei Chiprienilor Zinon, şi Evagrie. Drept aceea fiindcă obşteştile patimi de mai mare vindecare au trebuință, ca unele ce şi mai mare vătămare aduc, şi mai vârtos, dacă nici vreun obicei vechi a urmat, ca episcopul cetății Antiohenilor, să

---

pricină făcând pe Fiul, şi două începătorii întroducând în Dumnezeire, şi mulțime de alte necuviințe. Dar şi pentru că, de am şi zice, precum ei zic, că au fost tălmăcire, şi adăogire numai după ziceri, cu toate acestea, nici într-un chip se cuvenea a se adăogi în simbol, pentru hotărârile atât al acestuia al 3-lea cât şi ale celor de aici înainte ecumenice sinoade, care poruncesc a se păzi cu totul neschimbat obştescul simbol, şi care pe toată adăogirea ce s-ar face întru el, o supun anatemei. Ci încă şi Petru al Antiohiei, răul relelor au zis pe adăogire, pentru care rău este că se cântă împreună cu simbolul în Biserica romanilor şi neîndreptându-se, pentru aceasta zic, Serghie al Constantinopolului au scos din pomenire pe papa Serghie al 4-lea şi de atunci s-au făcut ruperea cea mare între noi, şi între apuseni, dar ce zic pe ai noştri? Şi însuşi Ioan papa al Romei, fiind față prin locțiitorii săi Petru şi Pavel şi Evghenie în sinodul cel ce s-a adunat în timpul împărăției lui Vasilie Machedon, în anul 879 care şi hotărârea acelui sinod o au primit, care zice. „Dacă cineva afară de sfințitul simbolul acesta ar îndrăzni altul a scrie, sau a adăogi, sau a scoate, sau hotărâre a numi sau adăogire, şi împuținare întru cel dat nouă a o face aceasta, osândit fie, şi de toată creştineasca mărturisire străin. Că a împuțina, sau a adăogi, arată nedeplinită pe cea din început şi până astăzi urmată a noastră mărturisire întru Sfânta TREIME." Şi însuşi papa zic, această hotărâre primindu-o, au osândit pe adăogirea cea în simbol, zicând: „Iarăşi mai arătăm cuvioşiei tale, că despre articolul acesta, pentru care s-au întâmplat smintelile în Bisericile lui Dumnezeu, să aibă deplină încredințare întru noi, că nu numai, nu o zicem aceasta, că Duhul din Fiul se purcede; ci şi pe cei ce mai întâi au îndrăznit cu a lor ieşiri din minți a o face aceasta, călcători ai dumnezeieştilor cuvinte îi judecăm, şi prefăcători ai teologiei Stăpânului Hristos, şi a Părinților, care sinodiceşte adunându-se, au predat sfântul simbol, şi împreună cu Iuda pe ei îi rânduim." Ci că şi mai-nainte de Ioan acesta, sinodul al 3-lea cel adunat în Tolit, în vremea lui Ricard împăratul Ispaniei, în anul 589 a poruncit să se citească în Ispania şi în Galia sfântul simbol fără de adăogire, întocmai precum Iustin împăratul mai-nainte a rânduit aceasta, să se citească mai-nainte de dumnezeiasca rugăciune „Tatăl nostru", în toate Bisericile răsăritului în anul 545. Şi Leon al Romei cel al 3-lea la începutul veacului al IX-lea (sinod făcându-se în Achiisgran, şi în care Ioan Monahul Ierosolimitul vitejeşte luptându-se împotriva adăugirii în simbol); întrebat de marele Carol, ce socoteşte despre aceasta, nu numai adăogirea o a lepădat, ci şi pe tot sfântul simbol, fără de aceasta, o a săpat în 2 table de argint, întru una în limba elinească, iar în cealaltă în limba latinească, pe care le-a aşezat la mormintele Sfinților Apostoli Petru şi Pavel, anatemei supuind pe cei ce ar îndrăzni să adaoge, sau să scadă dintru acesta, după cardinalul Baronie, şi iesuitul Petavie. Vezi şi la sinodul cel din Florența de la cea a treia până la cea a şaptesprezecea adunare, unde pe aceasta prea rea adăogire vitejeşte elinii noştri o au lepădat, iar latinii fără de glas au rămas.

facă hirotoniile cel în Kipru, precum prin libele (scrisori), şi prin însuşi glasurile lor, au învăţat bine cinstitorii bărbaţi, cei ce au avut intrarea în sfântul sinod vor avea nebîntuirea, şi ne silnicia proiestoşii sfintelor Biserici, celor din Kipru, după canoanele cuvioşilor Părinţi, şi după vechiul obicei, înşişi ei făcând hirotoniile preacuvioşilor episcopi. Aceastaşi însă se va păzi şi la celelalte ocârmuiri, şi la Bisericile cele pretutindenea. Încât nimeni din iubitorii de Dumnezeu episcopi, altă eparhie care n-a fost mai înainte şi din început sub acelaşi, adică sub cei mai-nainte de el, să puie mâna pe ea. Ci şi de au apucat cineva, şi de altul de s-a făcut silit fiind, aceasta să o dea înapoi, ca nu canoanele Părinţilor să se calce nici măcar cu chip de sfinţită lucrare, ca să nu încapă mândria stăpânirii lumeşti, nici să lăsăm slobozenia câte puţin pierzându-o, pe care o au dăruit nouă cu sângele său Domnul nostru Iisus Hristos, slobozitorul tuturor oamenilor. Deci au socotit sfântul şi ecumenicul sinod a se păzi pentru fiecare eparhie, curate şi nesilite dreptăţile cele cuvenite ei din început, şi după vechiul obicei ce s-a apucat, fiecare mitropolit având voie la cele întocmai cu cele lucrate, a primi spre a sa întărire. Iar dacă cineva ar arăta un chip luptător celor acum hotărâte, fără tărie acesta a fi s-a socotit de tot sfântul şi ecumenicul sinod.

(Apostolic, can. 35; Sinod 2, can. 2; Sinod 6, can. 20; Antiohia, can. 13, 22; Sardica, can. 3, 11, 12) (Apostolic, can. 34; Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 2, can. 20; Sinod 6, can. 36, 39; Antiohia, can. 9)

TÂLCUIRE

De vreme ce Kiprul după ocârmuirea cea dinafară, era supusă Dukului (ducelui) Antiohiei, care şi trimitea voievod oştenesc într-însul. De aici episcopul Antiohiei urmând politicescului şi celui din afară chip, şi legii acesteia, au voit să arate supuse luişi eparhia aceasta, şi după ocârmuirea cea din lăuntru, şi bisericească, hirotonind pe episcopii cei din Kipru afară de hotarele sale, şi neurmând după vechiul obicei. Lucru ce este afară de apostoleştile canoane de cel 34, 35. Deci primind sinodul pe Righin arhiepiscopul Constanţiei, care din vechi se numea Salamina, iar acum Amohostos, şi episcopii cei împreună cu el Zinon al Kirinei, şi pe Evagrie al Solonului, care şi prin scrisori, şi prin viul glas, spuind acestea: Legiuieşte prin canonul acesta, că, după canoane, şi după vechiul obicei mitropoliţii Kiprului să hirotonisească însuşi de sineşi pe episcopii cei din Kipru, şi despre altul să rămâie nesupăraţi, şi ne siliţi. Făcând însă canon generalnic, şi sobornicesc, Părinţii sinodului acestuia, adaog, că însăşi aceasta să se păzească şi la celelalte ocârmuiri şi eparhii pretutindenea. Încât să nu reşluiască, şi să-şi însuşească nici un episcop altă eparhie, ce din început şi din vechime nu a fost supuse, ori stăpânirii sale, ori procatohilor lui. Iar dacă vreunul cu sila îşi va însuşi aceasta, să o dea înapoi, ca să nu calce canoanele Părinţilor, şi ca nu arhiereii propunând poate ca un acoperământ sfinţita lucrare, sub acesta pe ascuns să ia deşarta slavă de lumească stăpânire şi de aicea robindu-se nedreptăţii, să piarză câte puţin slobozenia, pe care slobozitorul tuturor oamenilor Iisus Hristos cu sângele său o a dăruit nouă. Deci s-a socotit de cuviinţă de către sfântul acesta şi ecumenicul sinod, să rămâie curate, şi ne silite, dreptele pronomii, care din început şi din învechit obicei, au dobândit fiecare eparhie. Şi fiecare mitropolit să aibă voie a lua copie întocmai de pe canonul acesta spre întărirea, şi adeverirea pronomiilor mitropoliei sale. Iar de ar arăta cineva tip (formă), sau lege politicesc, şi împărătească, potrivnică canonului acestuia, au socotit de cuviinţă tot sinodul acesta, ca politiceasca legea aceasta să rămâie fără tărie şi nelucrătoare.

EPISTOLIA ACESTUIAŞI SFÂNT ŞI ECUMENIC AL TREILEA SINOD, CĂTRE SFINŢITUL SINOD CEL DIN PAMFILIA PENTRU EUSTATIE CEL FĂCUT LOR MITROPOLIT

Fiindcă de Dumnezeu însuflata Scriptură (Pilde 25,29; Sirah 32,29) zice: „Toate cu sfat să faci, mai vârtos celor ce au primit soarta sfinţitei dregătorii se cade cu toată scumpătatea a face cercetare pentru cele ce se cuvine să facă. Pentru că cei ce voiesc a petrece viaţa aşa fel urmează aceea adică, că ei aflându-se în buna nădejde despre cele ale lor, ca de un norocos vânt se poartă după pornirea dorinţei lor, cuvântul acesta mult adevăr-asemănare are. Iar uneori se întâmplă, că întristarea ce iute şi nesuferită împovărând, pe minte, cumplit o tulbură, mutându-o de la vânarea celor trebuincioase, şi înduplecându-o la cele nepotrivite fiinţei sale, ca cum ar vedea ceva folositor. Ceva de acest fel am văzut că au pătimit preacucernicul şi prea-iubitorul de Dumnezeu Eustatie. Că s-a hirotonit canoniceşte, precum se mărturiseşte. Tulburat însă fiind, precum zice, de către oarecare şi în neaşteaptate împrejurări încăpând, apoi din foarte multa neiscusinţă obosind de a mai sta asupra purtărilor de grijă celor ce veneau asupra sa, şi putând a opri ocările cele ce i se aduceau asuprăşi, a adus, nu ştim în ce chip, carte de paretisire; Că trebuia ca unul ce odată i se încredinţase ieraticeasca purtarea de grijă, de aceasta să se ţie cu vitejie duhovnicească (sinod 1 şi 2, can. 16; Petru, can. 10; Chiril, can. 2, 3) şi a se găti a suferi de bună voie ostenelile şi sudorile cele cu plată. Fiindcă după ce odată s-au arătat pe sineşi a fi obosit, acesta pătimindu-o mai mult din neiscusire, decât din lenevire şi trândăvire, a voastră cinstire de Dumnezeu de nevoie au hirotonit pe preacucernicul şi prea iubitorul de Dumnezeu, pe fratele nostru şi sinepiscopul Teodor, purtătorul de grijă al Bisericii. Că nu era de cuviinţă a văduvi Biserica, şi turmele Mântuitorului a petrece fără purtător de grijă. Însă fiindcă a venit către noi plângând, nu despre cetate, nici despre Biserică prigonind pe zisul cinstitorul de Dumnezeu episcopul Teodor, şi cerând adică cinste de episcop, şi numire; ne-a durut inima pe toţi pentru bătrân, şi obşteşti socotind noi a fi lacrimile lui, ne-am silit a afla, de a suferit zisul caterisire legiuită, adică, ori de s-au adus asupra lui de către oarecare ce au bârfit împotriva cinstei lui, oarecare mustrări de fapte necuviincioase. Şi dar am aflat că nimic de aceste s-au lucrat, s-au făcut însă mai vârtos de către zisul în loc de învinovăţire paretisire. Drept aceea nici pe a ta cinstire de Dumnezeu o am prihănit căci ai hirotonisit după trebuinţă în locul lui pe pomenitul cucernicul episcopul Teodor." Fiind dar că pentru neiscusirea bărbatului, nu urmează mult a ne filonichisi (disputa), trebuia însă mai vârtos a ne fi milă de bătrân, fiind depărtat aşa într-atâţia ani şi din cetatea ceea ce l-a născut pe dânsul afară, şi din părinteştile locuinţi, am îndreptuit şi am hotărât fără de toată zicerea împotrivă să aibă, şi numele episcopiei, şi cinstea şi împărtăşirea. Aşa însă, încât nici să hirotonisească, nici vreo Biserică apucând să ierurghisească cu de la sine stăpânire. Ci dacă împreună s-ar lua, adică dându-se voie, de s-ar întâmpla, de către vreun frate, şi sinepiscop, după aşezare sufletească şi dragostea cea întru Hristos. Iar de veţi voi ceva mai bun pentru el, ori acum, ori în viitorime, şi aceasta va plăcea sfântului sinod.

(Sinod 1 şi 2, can. 16; Petru, can. 10; Chiril, can. 2, 3)

TÂLCUIREA EPISTOLIEI

Acest Eustatie pentru care zice epistolia aceasta au fost episcop al Pamfiliei, care este eparhie a Ataliei. Căzând însă în griji, şi în pricini ale episcopiei, şi obosind pentru micşorare de suflet şi neiscusirea ce avea în lucrările episcopiei, şi în ispite, a făcut în scris paretisis (adică lepădare de episcopie). Deci în locul lui sinodul cel de acolo a hirotonit pe altul. Acesta dar mai în urmă a venit la sfântul acesta şi ecumenicul sinod, cu lacrimi cerând, nu episcopia de care s-a paretisit, ci să aibă cinstea, şi numele episcopului. Iar sinodul jelindu-l, şi durere simţind pentru dânsul, mai ales pentru bătrâneţile şi lacrimile lui, şi pentru înstrăinarea de patria sa, şi de părinteasca sa

casă, iar mai ales, şi mai cu deadinsul, pentru că, nu pentru vreo oarecare răutate caterisindu-se s-a paretisit, nu pentru lenevirea şi trândăvirea sa (pentru că de ar fi urmat acestea, nu l-ar fi miluit cândva pe el sinodul, nici măcar nume gol de episcop i-ar fi dat) ci fiindcă pentru micşorarea de suflet a lui, şi pentru neiscusinţa întru lucrări, au hotărât să aibă şi numele de episcop; adică a se zice episcop. Şi cinstea, adică a şedea împreună cu episcopii. Şi împărtăşirea, adică a se împărtăşi împreună, şi a liturghisi împreună, şi a hirotonisi împreună cu episcopii, nu însă însuşi de sineşi, ci cu voia şi porunca episcopului celui de loc. Zice însă pe lângă acestea episcopilor Pamfiliei sinodul, cum că orice altă vor socoti mai bun, şi mai presus, ca să dea lui Eustatie, ori acum, ori mai în urmă, aceasta va plăcea şi sinodului. Şi aceasta nu este alta, precum tâlcuieşte anonimul (nenumitul) tâlcuitor, decât, al pune pe el episcop vreunei eparhii lipsite de episcop[162].

[162] Mulţi din epistolia aceasta, fac socoteală, că se dă voie arhiereilor a se paretisi de eparhiile lor, dar a-şi ţine cinstea, şi lucrarea arhieriei. Se rătăcesc însă unii ca aceştia; că mai ales cu totul dimpotrivă se înţelege, după Zonara, şi Valsamon, şi Vlastar. Şi i se arată din cuvintele ei, că nu se cuvin a se face paretisiri. Că zice: „Trebuie Eustatie, fiindcă odată i s-au încredinţat purtarea de grijă a episcopiei să o ţie cu duhovnicească vitejie, să se lupte împotriva ostenelilor, şi de voie să sufere sudorile cele cu plată pentru episcopie." Aceasta însăşi se arată şi din dişenţarea ce a avut sinodul, când a văzut paretisirea lui Eustatie cea în scris. Pentru că dacă ar fi fost obiceiul şi voie a se face aceasta, cum s-ar fi nedumerit sinodul de aceasta, ca cum s-ar fi făcut lucru nou şi străin? Că zice: „Nu ştim, şi cu chip, au dat carte de paretisire." Iar aceasta o adeverează şi Chiril exarhul sinodului acestuia (a căruia se înţelege că este alcătuirea epistoliei acesteia). Zicând în canonul său al 3-lea „Nu este plăcut lucrul acesta canoanelor Bisericii, a da adică arhiereii paretisiri în scris. Căci de sunt vrednici a ierughisi, rămâie întru aceasta şi nu se paretisească, iar de nu sunt vrednici, nu iasă din episcopie cu paretisirea, ci ca nişte osândiţi, pentru lucrurile cu care s-au prihănit cu multe strigări. Însăşi aceasta se încheie şi din canonul al 16-lea al sinodului celui 1 şi al 2-lea. Pentru că dacă acel canon cateriseşte pe cel ce va lăsa eparhia mai mult decât 6 luni numai, şi porunceşte a se hirotoni alt episcop în locul lui. Cu cât mai vârtos opreşte pe acela ce s-ar paretisi de eparhia sa desăvârşit? Iar deşi zice canonul acestea să nu se hirotonisească altul în locul episcopului celui viu, dacă el cu voie nu se va paretisi de episcopie. Însă se cuvine a se înţelege că pentru oarecare pricină opritoare, şi ascunse se paretiseşte. Dar şi aceasta, mai jos acestaşi canon ca cum îndreptându-o, zice, că să se hirotonisească altul, după ce se va cerceta pricina celui viu, şi se va face caterisirea lui. Ci şi marele Atanasie în epistolia cea către Dracontie scrie: episcopul mai înainte de a se pune episcop viază pentru sineşi, iar după ce se pune, „nu mai viază pentru sineşi, ci pentru creştinii aceia, pentru care s-a pus episcop". Iar de propun pe Teologul Grigorie că s-a paretisit, precum aceasta o zice şi Valsamon, învaţă-se că nu s-a paretisit de a sa episcopie. Care era Sasima, ci de străină, adică de Nazianz, precum el însuşi îi încredinţează. Că scriind către Grigorie Nissa, zice: „Nu Nazianzului, ci sasimilor ne-am propus, (episcop adică). Deşi pentru puţină vreme cucernicindu-se Părintelui (Tatălui nostru), şi celor ce ne-au rugat, ca străin am primit purtarea de grijă." Iar către Filagrie scriind zice acestea: „Şi de este lucru de primejdie pe precum scrii, a-şi lăsa cineva Biserica sa, care Biserică zici? De zici pe a noastră adică Sasima, şi eu însuşi aceasta o zic, şi drept ziceţi. Iar de am lăsat pe cea străină, şi care nu s-a propovăduit în numele nostru, adică pe Nazianz, nevinovaţi suntem. Iar de ne oprim pentru aceasta, pentru că câtăva vreme am purtat grijă pentru ea, şi mulţi alţii se vor opri, câţi la o vreme au purtat grijă de străine eparhii."

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL PATRULEA SINOD

Sfântul şi ecumenicul (a toată lumea) al patrulea sinod (sobor), s-a adunat în Calcedon, cetate vestită a Petiniei, în timpul Împăratului Marchian şi Pulheriei la anul 451 după Hristos. Iar Părinţii întru el au fost la număr şase sute treizeci, din care cei mai însemnaţi, şi mai covârşitori au fost, Anatolie al Constantinopolului, Pashasin, şi Lukinsie episcopul, împreună cu Bonifatie, şi cu Vasilie prezbiterii, cu care au fost şi Iulian episcopul, ţinând aceştia locul preasfântului Leon al Romei. Maxim al Antiohiei, Iuvenalie al Ierusalimului. Care au osândit şi anatemei au dat pe nenorocitul, Evtihie arhimandritul, şi pe Dioscor apărătorul acestuia, care după Sfântul Chiril s-au fost făcut episcop al Alexandriei. Că aceştia căzând în rătăcirea cea împotriva lui Nestorie, împreună au căzut în asemenea pierzare a aceluia. Pentru că acela în două feţe, şi în două ipostasuri împărţea pe Unul Hristos. Iar aceştia pe cele două firi ale lui Hristos dumnezeirea adică şi omenirea, din care se alcătuieşte şi întru care se cunoaşte, şi se închină, cu semeţie întru o fire le amesteca, necunoscând nebunii, că din această păgânească cugetare, se încheie a nu fi Hristos din aceeaşi fire a Tatălui, şi din aceeaşi fire a oamenilor, şi din alte oarecare. Drept aceea sfântul sinodul acesta urmând simbolului celui întâi din Niceea şi celui al doilea din Constantinopol, şi Epistoliei Sfântului Kiril al Alexandriei, adică hotărârei celui al treilea din Efes. Dar însă şi epistolia preasfântului Leon al Romei, simbolul cel de obşte al celui dintâi din Niceea, şi al celui al doilea sinod din Constantinopol l-au lăsat nejignit, anatematisind pe acei ce ar îndrăzni a adaoge, sau a scădea dintr-însul. Şi au făcut a sa hotărâre a Ortodoxei Credinţe, având acestea anume (în praxa 5): „Urmând dar noi dumnezeieştilor Părinţi, pe Unul şi acestaşi Fiu pe Domnul Iisus Hristos a-L mărturisi, cu un glas toţi învăţăm, că desăvârşit este acestaşi întru Dumnezeire, şi desăvârşit acestaşi întru omenire. Dumnezeu cu adevărat, şi om cu adevărat acestaşi, din suflet şi din trup, „de o fiinţă" cu Tatăl după dumnezeire, şi „de o fiinţă" acestaşi cu noi după omenire. Întru toate asemenea cu noi, fără de păcat. Mai-nainte de veacuri din Tatăl născut, după dumnezeire, iar în zilele cele mai de pe urmă, acestaşi pentru noi, şi pentru mântuirea noastră din Maria Fecioara de Dumnezeu Născătoarea, după omenire, pe unul şi acestaşi Hristos, Fiu, Domn, Unul-Născut, din două firi fără amestecare, fără schimbare, fără împărţire, fără despărţire cunoscându-se, nicăieri osebirea firilor stricându-se pentru unire, ci mai vârtos păzindu-se însuşirea amândurora firilor, şi întru o faţă, şi întru un ipostas aflându-se. Nu în două feţe împărţindu-se, sau despărţindu-se, ci unul şi acestaşi este Fiu, şi Unul-Născut Dumnezeu Cuvântul, Domnul Iisus Hristos. Precum din început proorocii pentru El, şi însuşi Domnul Iisus Hristos ne-au învăţat şi simbolul Părinţilor ni l-au predat. Au surpat însă sinodul

acestaşi pe lotreasca adunare ceea ce în Efes mai-nainte s-au fost adunat, în anul 448, întru care Dioscor a fost întâi şezător, pe Evtihie apărându-l, iar locţiitorii episcopului Romei, nu se ascultau; şi Sfântul Flavian al Constantinopolului lovindu-se cu piciorul, şi cu multe lovituri rănindu-se, s-a săvârşit. În sinodul acesta (praxa 8) Fericitul Teodorit zicând: „Anatema lui Nestorie, şi celui ce nu zice de Dumnezeu Născătoare pe Sfânta Fecioara Maria, şi celui ce împarte pe Fiul cel Unul-Născut. Ci şi pe Evtihie anatematisindu-l, şi toate eresurile, şi iscălind în cele hotărâte de sinod s-au îndreptat, şi au şezut la locul său în sinod, şi eparhia sa iarăşi şi-au luat." Iar pe lângă toate acestea, au aşezat şi aceste treizeci de canoane ce se află în a sa 15-a praxă. Întărite adică şi adeverite anume şi hotărâtor, de canonul 2 al sinodului 6 iar nehotărâtor de cel întâi al sinodului 7 care sunt de nevoie pentru buna împodobire şi starea Bisericii. Iar practicalele sinodului acestuia în trei tomuri se despart: Şi tomul cel întâi, cuprinde osebite epistolii, şi pe cele în Constantinopol în timpul lui Flavian, şi cele în Efes, de lotreasca adunare lucrate. Iar tomul 2 cuprinde cele şaisprezece praxe ale acestuiaşi sinod din Calcedon. Şi tomul 3 cuprinde osebite epistolii ale sinodului şi al împăraţilor, şi alte câteva, câte după dânsul s-au făcut, care privesc către dânsul (adică către sinodul acesta) vezi la Dositei, faţa 331 până la 397 şi al 2-lea tom al sinodicalelor.

CELE 30 DE CANOANE AL SFÂNTULUI ŞI ECUMENICULUI AL PATRULEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Canoanele cele aşezate de Sfinţii Părinţi în fiecare sinod până acum, am îndreptuit a se ţinea.

(Sinod 6, can. 2; Sinod 7, can. 1)

TÂLCUIRE

Canonul acesta judecă că este cu dreptul a stăpâni, adică a-şi avea tăria, şi puterea, toate canoanele, care din început şi până acum s-au dat de Sfinţii Părinţi, care canoane trebnicesc, ori spre scumpătatea dogmelor, ori şi spre bisericeasca buna rânduială, în fiecare sinod şi ecumenic şi localnic.

CANONUL 2

Dacă vreun episcop pentru bani ar face hirotonie, şi la vânzare ar deduce pe darul cel nevândut, şi ar hirotoni pe bani episcop, sau horepiscop, sau presbiteri, sau diaconi, ori pe altul oarecare din cei număraţi în cler, ori ar provivasi (înainta) pentru bani iconom, sau ecdic (avocat), sau paramonar, sau ori pe cine din canon pentru al său mârşav câştig, cel ce s-ar vădi că a făcut aceasta, să se primejduiască despre treapta sa. Şi cel hirotonisit nimic să se folosească din hirotonia cea din negoţ, sau din provivasire (înaintare). Ci să fie străin de vrednicia sa, sau de purtarea de grijă, ce au dobândit pentru bani. Iar dacă cineva s-ar arăta şi mijlocind pentru nişte aşa urâte şi nelegiuit luări, şi acesta, de ar fi cleric să cadă din treapta sa, iar de va fi mirean sau monah, să se anatematisească.

(Apostolic, can. 29, 30, Sinod 6, can. 22, 23; Sinod 7, can. 3, 4, 5, 19; Vasilie, can. 91; Laodiceea, can. 12; Epistolia lui Ghenadie şi Tarasie)

TÂLCUIRE

Episcopii adică, şi prezbiterii, şi diaconii se hirotonisesc, după Zonara, iar citeţii, şi psalţii, şi egumenii, şi hirotesesc, şi se pecetluiesc, iar alţii se înaintează numai fără pecete, precum iconomii[163] şi ecdichii, şi paramonarii şi prosmonarii (adică stăruitorii).

---

[163] Iconomii adică, se face pentru ca să iconomisească lucrurile Bisericii după socoteala episcopului, precum zice canonul 10 al lui Teofil, 26 al sinodului 4, şi cel 11 al sinodului 7. Iar ecdichii (adică avocaţii) se face pentru a ajutat pe cei ce se nedreptăţeau, şi să izbăvească pe

Deci oricare episcop, (rânduieşte canonul acesta) pe toţi aceştia, şi pe ceilalţi clerici, i-ar face cu bani, şi pentru mârşavul său câştig ar vinde pe nevândutul darul Duhului, acesta vădindu-se, să se caterisească din treapta arhieriei. Dar şi acela ce cu chipul s-ar hirotonisi, să nu se folosească de hirotonia, sau înaintarea aceasta neguţătorească, ci să fie lepădat, şi din preoţia, şi din oficia ce a luat. Iar de s-ar face cineva mijlocitor la aceste mârşave câştiguri, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi monah, sau mirean, să se anatematisească.

CANONUL 3

Au venit la sfântul sinod înştiinţare, că oarecare din cei număraţi în cler, pentru mârşav câştig se fac năimiţi străinelor averi, şi lucrează lucruri lumeşti, lenevindu-se despre Liturghia lui Dumnezeu, şi alergând prin casele lumenilor, şi primind asuprăşi încredinţări de averi pentru iubirea de argint. Deci au hotărât sfântul şi marele sinod, ca nimeni de acum înainte, nici episcop, nici cleric, nici monah, să poată moşii să-şi închirieze, sau a se băga pe sineşi în lumeşti ocârmuiri de lucruri. Afară numai dacă de legi s-ar chema, la neapărată epitropie a celor nevârstnici, sau episcopul cetăţii i-ar rândui să poarte grijă de lucruri bisericeşti, sau de orfani, sau de văduve fără de purtări de grijă, şi de feţe ce mai ales au trebuinţă de bisericescul ajutor, pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva s-ar apuca de aici înainte a călca cele hotărâte, unul ca acesta supuie-se certărilor bisericeşti.

(Apostolic, can. 6, 81, 83; Sinod 4, can. 7; Sinod 1 şi 2, can. 11; Cartagina, can. 18; Sinod 7, can. 10)

TÂLCUIRE

Canonul acest rânduieşte, fiindcă au venit la auzul sinodului că oarecare clerici, pentru mârşavul câştig îşi închiriază moşii străine, şi se împleticesc pe sineşi în lucruri lumeşti pentru câştig, lenevindu-se despre slujbele preoţiei. Şi intrând în casele celor lumeşti, şi moşiile lor pentru iubire de argint le iau asuprăşi. Pentru aceasta au hotărât sfântul acesta sinod, de aici înainte, nici un episcop, sau cleric, sau monah, să nu ia în chirie moşii, şi să nu se bage pe sineşi în ocârmuiri de lucruri lumeşti. Afară numai de va fi chemat de legi spre a se face epitrop de copii nevârstnici, curator (nevârstnici sunt până la 14 ani), sau purtători de grijă a afilicilor (de la 14 până la 25) şi afară numai, dacă episcopul cetăţii l-ar îndemna pe el să poarte grijă de lucrurile Bisericii, sau de orfani, şi de văduve ce nu ar avea purtători de grijă, şi de alte feţe care mai ales au trebuinţă de bisericescul ajutor, şi apărare. Nu pentru vreun câştig, şi dobândă, ci mai vârtos pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva de aici înainte ar îndrăzni a le călca acestea, unul ca acesta să se facă vinovat bisericeştilor certări. Şi care sunt acestea? Cele ce apostoleştile canoane le rânduiesc: Adică căderea lor cea din cler.

CANONUL 4

Cei ce cu adevărat, şi din curăţenie petrec viaţă monahicească, învrednicească-se de cinste cuviincioasă. Iar fiindcă oarecare, monahicescul chip întrebuinţându-l cu făţărnicie, şi Bisericile, şi politiceştile lucruri le tulbură, înconjurând cu nebăgare de seamă prin cetăţi, ci încă şi monastiri meşteşugesc a-şi face. Sau socotit dar nimeni nicăieri a zidi, nici mănăstire a alcătui, sau casă de rugăciune fără de voia episcopului cetăţii. Iar monahii cei ce petrec prin fiecare cetate şi sat, să se supuie episcopului, şi să îmbrăţişeze liniştea, şi să ia aminte de singură ajunarea, şi de rugăciune, în locurile acelea stăruind în care de lume s-au lepădat, şi nici bisericeştile, nici lumeştile lucruri, a le supăra, sau a se împărtăşi, părăsind mănăstirile lor. Fără numai de li s-ar da voie

---

cei ce se tiraniseau de oarecare, şi să apere pe cei ori pentru ce bântuire şi asuprire năzuiesc la Biserică. De două feluri era avocaţii, Biserici după canonul acesta, şi dinafară şi împărăteşti, după canonul 83 şi 107 al celui din Cartagina. Şi se zice aceştia, după Valsamon, defensori adică apărători, şi bisericeşti avocaţi, după Iustinian.

când va pentru trebuință de nevoie de către episcopul cetății. Şi nici pe un rob să primească în mănăstire pentru a se face monah fără de voia stăpânului lui. Iar pe cel ce ar călca hotărârea noastră aceasta, am poruncit să fie neîmpărtăşit, pentru a nu se huli numele lui Dumnezeu. episcopul cetății însă trebuie a face trebuincioasă purtarea de grijă pentru mănăstiri.

(Sinod 4, can. 24, Sinod 7, can. 17, 21; Sinod 1 şi 2, can. 1; Apostolic, can. 82; Vasilie, can. 40, 42; Cartagina, can. 73, 90; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3)

TÂLCUIRE

Acestea rânduieşte canonul acesta. Că cei ce cu adevărat şi fără vreo fățărnicie petrec monahiceasca viață, să se învrednicească de cuviincioasa cinste. Dar fiindcă unii întrebuințează monahiceasca schimă spre arătare, şi spre amăgire ca să se cinstească, şi tulbură bisericeştile, şi politiceştile lucruri, voind a le ocârmui, şi înconjură cu nebăgare de seamă prin cetăți, şi se apucă să-şi zidească mănăstiri loruşi. Pentru aceasta au socotit de cuviință sinodul, ca nici un monah, nici prin sate, nici prin cetăți, nici în pustie, sau în vreo altă parte să zidească şi să alcătuiască mănăstire, sau casă de rugăciune fără de voia episcopului celui de loc. Iar monahii cei ce se fac în fiecare cetate, sau sat, să se supună episcopului locului, şi să se liniştească în singură rugăciunea, şi în post zăbovindu-se, şi rămânând în mănăstirile acelea unde şi-au tuns părul capului, fără a le lăsa pe ele şi fără a se încâlci pe sineşi în treburi bisericeşti, şi politiceşti; afară numai dacă de nevoie, şi de trebuință s-a rândui de episcopul la aceasta, judecându-l el a fi iscusiți. Pe lângă acestea însă s-au socotit de cuviință, a nu se primi vreun rob în mănăstire ca să se tundă monah fără de voia stăpânului lui. Ca nu văzând oamenii şi pe monahi încâlcindu-se în lucruri lumeşti, şi stăpânii mâhnindu-se pentru robii lor, să hulească tagma monahicească, şi din aceasta se huleşte printr-înşii numele lui Dumnezeu. Deci oricare ar călca canonul acesta, să se afurisească. Însă precum monahii ce se cuvine a se zăbovi în lucrurile cele cuviincioase monahilor; aşa şi episcopul trebuie a avea cuviincioasă purtare de grijă pentru mănăstirile lor, apărându-i, şi miluindu-i în trebuințele cele de nevoie, ori dintru ale sale, ori din sărăceştii bani ai Bisericii, după canonul 41 apostolesc, şi 25 al Antiohiei, pentru două pricini, întâi, pentru ca să rămâie ei liniştiți, şi nerăspândiți, şi al 2-lea ca să dobândească şi el din aceasta folos sufletesc.

CANONUL 5

Pentru episcopii, sau clericii, ce se mută din cetate în cetate, s-a socotit ca, canoanele cele despre aceştia aşezate de către Sfinții Părinți, să-şi aibă tăria.

(Apostolic, can. 14, 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 6, can. 17; Antiohia, can. 3, 16, 21; Sardica, can. 1, 2, 15, 16, 19; Cartagina, can. 57, 63, 90)

TÂLUCUIRE

Canonul acest rânduieşte să aibă tărie canoanele acelea ce s-au aşezat de Sfinții Părinți, care opresc mutările episcopilor şi ale clericilor, de la o cetate la alta, şi de la o eparhie la altă eparhie.

CANONUL 6

Nimeni cu neatârnare să se hirotonisească, nici prezbiter, nici diacon, nici oricare din cei din tagma bisericească, decât osebit să se numească cel ce hirotoniseşte sau pentru Biserica cetății, sau mucenicească, sau pentru mănăstire. Iar cei ce hirotonisesc cu neatârnare, a hotărât sfântul sinod ca acest fel de hirotesie să fie fără tărie, şi nicăierea să poată lucra spre ocara celui ce i-a hirotonisit.

(Neocezareea, can. 13)

TÂLCUIRE

Vrând sfântul sinodul acesta cu lesnire a opri mutările celor sfinţiţi cu hirotonie ce se face din loc în loc afară de canoane, a cărora începutul şi rădăcina este că se hirotonesc neatârnat şi nehotărât. Rânduieşte prin acest canon al său, a nu se hirotonisi de aici înainte cu aceste fel de chip, nici preot, nici diacon, nici altul oarecare bisericesc. Fără numai hotărâtor pentru Biserică cetăţenească, sau sătească, sau mănstirească, sau mucenicească, zicând în glas arhiereul la rugăciunea hirotoniei: „dumnezeiescul dar prohiriseşte pe cutare prezbiter, sau diacon, a cutărei Biserici, sau mănăstire, anume." Adică întocmai precum în glas se zice şi numele eparhiei la hirotonia fiecărui episcop. Iar câţi nehotărâtor se vor hirotonisi, au poruncit sfântul sinod să fie fără tărie hirotonia lor. Şi nici într-un loc să poată a o lucra. Pentru ca să se necinstească din această lucrare arhiereul cel ce o au dat afară de canoane, ca din aceasta să se înţelepţească, şi altă dată să nu facă aceasta. Iar tu cititorule suspină rogu-te! Fiindcă în ziua de astăzi nici la o hirotonie de diacon, sau de prezbiter se zice în glas numele Bisericii, sau al mănăstirii osebit, precum canonul acesta porunceşte. Care lucru se vede că pe lângă celelalte şi acesta este întăritor al hirotoniei, deşi călcătorii acestuia nicicum o socotesc.

CANONUL 7

Cei ce odată în cler s-au rânduit, şi monahi, am hotărât, ca nici la oaste, nici la dregătorie lumească să vie. Sau aceasta îndrăznindu-o, şi necăindu-se ca să se întoarcă la aceasta, care pentru Dumnezeu mai-nainte o au ales, să se anatematisească.

(Apostolic, can. 6, 81, 83; Sinod 4, can. 3, 6; Sinod 1 şi 2, can. 11; Cartagina, can. 18; Sinod 3, can. 1)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta ca clericii şi monahii, nici ostaşi să se facă, nici lumeşti dregătorii să ia asupră-şi, iar cei ce îndrăznesc acestea, şi nu se căiesc să se întoarcă iarăşi la rânduiala cea mai dinainte a vieţii, care pentru Dumnezeu o au fost ales, să se anatematisească. Pentru ce însă canonul 83 al apostolilor îi caterisește numai pe aceştia, iar acesta şi anatematiseşte? Ori că acela zice, după Zonara, şi după ceilalţi tâlcuitori, pentru acei ce, purtând chipul clerului, vin la unele ca acestea. Iar acesta zice pentru cei ce leapădă şi chipul clericului, şi al rânduielii monahiceşti, şi iau asupră-şi unele ca acestea. Dar poate pentru că aceste zice pentru aceia, ce, după ce odată îndrăznesc a face unele ca acestea, nu mai vor a se pocăi, şi a se întoarce la viaţa cea dintâi (care cel apostolesc nu zice), pentru aceasta ca pe unii ce nu se pocăiesc, mai tare i-au pedepsit pe aceştia.

CANONUL 8

Clericii (caselor) sărăceşti, şi ai mănăstirilor, şi ai celor muceniceşti, să rămână sub stăpânirea episcopilor celor ce sunt în fiecare cetate, după predarea Sfinţilor Părinţi, şi nu cu obrăznicie să se desfrâneze, împotriva episcopului lor. Iar cei ce vor îndrăzni a răsturna acest fel de întipuire, ori în ce chip, şi nu se vor supune episcopului lor, de vor fi clerici, să-i supune certărilor canoanelor, iar de vor fi monahi, sau mireni, să fie ackinoniţi (neîmpărtăşiţi).

TÂLCUIRE

Rânduirea canonului acestuia este aceasta. Că, clericii, şi cei ierosiţi care se află la casele cele hrănitoare de săraci, adică la orfanotrofii: la girocomii (hrănitorii de bătrâni), şi nosocomii (spital), şi al mănăstirii, şi în Bisericile mucenicilor, trebuie a rămâne totdeauna supunându-se episcopilor fiecărei cetăţi, după predarea Sfinţilor Părinţi, şi a nu sări cu obrăznicie din stăpânirea episcopului lor. Iar câţi vor îndrăzni cu orice chip a călca canonul acesta, şi a nu se supune episcopului lor, aceştia, de vor fi

ierosiţi şi clerici, să fie supuşi certărilor canoanelor, celor ce le-ar afla de cuviinţă, însuşi episcopul acel de loc. Iar de vor fi monahi, şi mireni să se afurisească. Pentru ce însă mai sus zicând canonul, clerici şi monahi, jos zice, şi mireni? Pentru ca să arate pe mirenii aceia, în a cărora razim, şi apărare, răzându-se clericii, şi monahii, se obrăznicesc asupra arhiereului, şi nu i se supun[164].

CANONUL 9

Dacă vreun cleric are judecată cu cleric, să nu lase pe episcopul său, şi să alerge la judeţuri lumeşti. Ci mai întâi cerceteze-se pricina de episcopul său. Sau cu voia episcopului său, de acei ce ar voi amândouă părţile, să se facă judecată. Iar de ar face cineva afară de acestea, să se supună canoniceştilor certări. Iar dacă vreun cleric ar avea judecată cu al său cu alt episcop, să se judece de sinodul eparhiei. Iar dacă vreun episcop cu mitropolitul al aceleiaşi eparhii, sau cleric s-ar gâlcevi, năzuiască, ori la exarhul ocârmuirii, ori la scaunul împărăteştei cetăţi a Constantinopolului, şi la acela să se judece.

(Apostolic, can. 74; Sinod 1, can. 6; Sinod 4, can. 17, 21; Antiohia, can. 14, 15; Cartagina, can. 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 87, 96, 105, 115, 118, 134, 137, 138, 139)

TÂLCUIRE

Când un cleric va avea judecată cu alt cleric, rânduieşte canonul acesta să nu lase pe episcopul său, şi să-şi caute judecată la judeţuri lumeşti. Ci mai înainte să o caute la episcopul său, sau şi cu socotinţa şi voia episcopului său, să se cerceteze judecata de judecători aleşi, cu care s-ar mulţumi amândouă părţile, pârâşul adică, şi pârâtul. Iar oricare cleric ar face într-alt chip, să se supună de către episcopi canoniceştilor certări. Iar când clericul ar avea judecată cu însuşi episcopul său, să caute judecata la sinodul eparhiei. Iar când episcopul iarăşi, sau clericul, ar avea judecată cu mitropolitul, meargă la exarhul ocârmuirii[165], sau la scaunul împărăteştei cetăţi a Constantinopolului, şi la acela cercetează-se judecata.

---

[164] Pentru aceasta şi în praxa 11 a sinodului, ce s-a făcut în timpul împăratului Vasilie Makidon, prea drept despre aceasta este scris: „Nu este iertat nici unui mirean, orice fel ar fi, ori cuvânt să pornească pentru pricini bisericeşti, ori să stea împotriva unei întregi Biserici, sau unui sinod ecumenic. Pentru că a urmări şi a cerceta cineva unele ca acestea, acesta este lucru al patriarhilor, şi al iereilor, şi al învăţătorilor, cărora de la Dumnezeu li s-a dat putere a dezlega şi a lega. Că adică mireanul, de ar fi şi plin de toate înţelepciunea, şi evlavia, însă tot mirean este, şi oaie, dar nu şi păstor. Iar arhiereul, de ar arăta şi toată neevlavia, dar însă păstor este, până ce se află în locul arhiereilor. Drept aceea nu se cuvine oile a se purta împotriva păstorilor lor.

[165] Precum albinele fagurul, aşa osebite şi feluri de socoteli au înconjurat partea aceasta a canonului acestuia. Că ai noştri împotrivindu-se începătoriei papei, şi vrând a cinsti pe patriarhii Constantinopolului, s-au abătut la covârşiri. De unde Macarie al Ancirei exarhi ai ocârmuirii înţelege pe ceilalţi patriarhi, iar patriarhului Constantinopolului îi dă apelarisirea cea peste tot, şi pe acesta îl va să fie cel întâi, şi mai înalt judecător peste toţi patriarhii. Au urmat însă împreună cu Macarie şi Alexia în istorie, şi Nicolae al Metonei scriind împotriva începătoriei pape. Iar papiştii iarăşi, vrând a întări monarhia papei urmează acestor ai noştri, şi primesc a fi peste toţi judecător al Constantinopolului, cu socoteală pentru ca să arate, că de este al Constantinopolului asupra tuturor judecător, fiindcă al Romei este mai întâi şi de cât al Constantinopolului după canoane. Al Romei este dar şi judecătorul cel mai de pe urmă şi obştesc al tuturor patriarhilor, încă şi asupra însăşi Constantinopolului, şi că la el se ridică apelaţia a tuspatru patriarhilor lumii. Iară aceşti papistaşi sunt apostatul Visarion, Viniul, şi Belarmin. Şi papa Nicolae, încă scriind împotriva lui Fotie către Mihail împăratul zice, că exarh al ocârmuirii canonul va să înţeleagă pe papa Romei. Şi că, al ocârmuirii ce zice în număr singuratic se înţelege în loc de al ocârmuirilor multoratic, precum zice şi dumnezeiasca Scriptură de multe ori întrebuinţează pe cel singuratic în loc de multoratic, precum aceea: Şi se ridică izvor din pământ, în loc de izvoare. Şi că canonul zice la exarhul ocârmuirii să se judece, adică la papa Romei mai întâi şi chiar, cel ce are judecată cu mitropolit, iar după

iertare şi al 2-lea cuvânt, la cel al Constantinopolului. Dar aceştia toţi departe de adevăr s-au rătăcit. Căci cum că al Constantinopolului nu are stăpânire a lucra în ocârmuirile şi hotarele celorlalţi patriarhi, nici s-a dat lui de canonul acesta apelarisirea a toatei Biserici (care apelarisire este ridicare judecăţii de la oricare judeţ la alt judeţ mai mare, după cartea 9 a Vasilicalelor titlul 1) arătat este: Întâi pentru că în a 4-a praxă a sinodului acestuia din Calcedon, Anatolie al Constantinopolului fiindcă a fost lucrat afară de hotare, luând Tirul de la Fotie episcopul său, şi dându-l lui Evsevie al Viritului, coborând şi aforisind pe Fotie, s-au înfruntat şi de la boieri, şi de către tot sinodul pentru aceasta. Şi măcar că multe pricinuiri au pus, cu toate acestea, câte au lucrat acolo s-au stricat de sinod, şi Fotie s-a îndreptat, şi episcopiile Tirului şi-au luat. Pentru aceasta şi Isaac al Efesului zicea către Mihail Paleologul, că patriarhul Constantinopolului nu-şi întinde stăpânirea peste patriarhiile răsăritului. (Pahimeri cartea 6 cap 1). Al doilea că legile politiceşti şi împărăteşti nu hotărăsc că numai judecata şi hotărârea patriarhului Constantinopolului nu primeşte apelaţie, ci nehotărât în a fiecăruia patriarh, şi a patriarhilor în număr multoratic. Că zice Iustinian în Nearaoa 123, patriarhul ocârmuirii aceleia hotărască, care ar fi unite cu legile şi canoanele bisericeşti, nici o parte nu va putea zice împotriva hotărârii lui. Şi înţeleptul Leon la titlul 1 al epistoliei legilor sale, zice judecătoria patriarhului apelaţiei nu se supune, nici de altul se mai cercetează, începător fiind al celor bisericeşti. Că de la dânsul sunt toate judecătoriile, şi la dânsul se sfârşesc. Şi Iustinian iarăşi cartea 3 cap 2 al adunării celei bisericeşti, potrivitul patriarh a cerceta hotărârea, neavând trebuinţă de apelaţie, şi cartea 1 titlul 4 al bisericescului aşezământ: Nu se apelarisesc hotărârile patriarhilor. Şi iarăşi cartea 1 titlul 4 cap 29. Iar asupra hotărârilor patriarhilor, s-au legiuit de împăraţii cei mai-nainte de noi a nu se face apelaţie. Deci dacă după împăraţii aceştia, care se unesc cu sfinţitele canoane, hotărârile tuturor patriarhilor, nu primeau apelarisire, adică nu se ridică la altă patriarhicească judecătorie, cum Constantinopolul poate acestea a le mai cerceta? Şi de ar fi avut scop canonul acesta, al sinodului 4 şi cel al 17-lea al acestuiaşi, ca al Constantinopolului să aibă apelarisirea celorlalţi patriarhi, cum ar fi legiuit împăraţii cu totul dimpotrivă, când ei ştiau că de nu se unesc legile cele politiceşti cu canoanele, rămân fără tărie? Şi al treilea, că de vom zice după papistaşii de mai sus că cel al Constantinopolului judecă pe patriarhi, şi de-al doilea le judecă judecăţile lor, fiindcă canonul nu face osebire şi al căruia patriarh, aşadar va judeca acestaşi, şi va judeca şi va cerceta şi pe cel al Romei, şi aşa cel al Constantinopolului ar fi şi cel mai întâi şi cel mai de urmă şi obştesc judecător al tuturor patriarhilor şi al papei însuşi. Şi dar cu izvodirile ce caută să întărească ei monarhiceasca dregătorie a papei, cu însăşi acestea oboară şi o prăpăstuiesc. Şi al 4-lea, că nu are voie cineva, nici mitropolit nici patriarh, a lucra ceva peste hotarul Bisericii, fără numai în cele supuse lui, după canoanele Sfinţilor Apostoli, 34, 35; al sinodului 1 canoanele 6, 7; al sinodului 2 canoanele 3, 8; al sinodului 6 canoanele 20, 36, 39; a celui din Sardica 3, 11, 12; al celui din Antiohia 9, şi altele; şi cum dar canonul acesta şi celelalte ar fi orânduit împotriva acestora tuturor? Al cincilea că dacă cel al Constantinopolului ar fi luat un privilegiu ca acesta, cum patriarhii Constantinopolului de multe ori având pricini cu papii, nu au zis că au aceste privilegiu, ci că numai cinste deopotrivă; sau cum nici un creştin altul în pricinile cele de acest fel ale lor nu a zis cândva că al Constantinopolului este mai mare decât al Romei? Viu dar este Domnul, viu! Adevărata tălmăcire a canonului este aceasta: exarh al ocârmuirii, după Valsamon, nu este mitropolitul eparhiei, (Fiindcă ocârmuirea cuprinde multe eparhii şi mitropolii). Ci mitropolitul ocârmuirii, nici patriarhul. Că ceea ce zice canonul 6 al sinodului 2 ecumenic, că de ar necinsti cineva pe toţi episcopii ocârmuirii, împreună şi pe exarhul ocârmuirii, care zice canonul acesta. Iar sinodul ocârmuirii şi exarhul ocârmuirii altă rânduială au, osebită de ceea ce are fiecare patriarh împreună cu epsicopii cei supuşi lui. Deci exarh al ocârmuirii, este mitropolitul ocârmuirii, cel ce are oarecare pronomii, mai presus de ceilalţi mitropoliţi ai ocârmuirii. Însă acum pronomiul acesta al exarhilor nu lucrează. Că deşi se zic oarecare mitropoliţi, exarhi. Nu au însă supuşi loruşi, şi pe mitropoliţii cei din ocârmuire. Se vede dar, după însuşi Valsamon, că alţii oarecare au fost în vremurile acelea exarhi ai ocârmuirilor, (dintre care după Zonara, a fost cel Chesariei Capadochiei. Cel al Efesului, cel al Tesalonicului, şi cel al Corintului, care purtau polistavrii în Biserica lor. Adică Feloniul cu multe Cruci). Însă acest, pronomion a rămas nelucrător, sau îndată, sau puţin în urma sinodului acestuia al 4-lea.

CANONUL 10

Să nu fie iertat unui cleric a se număra totodată şi în Bisericile a două cetăţi, şi în aceea pentru care din început s-a hirotonosit, şi în aceea ce a alergat, ca la o mai mare oarecum, pentru pofta slavei deşarte. Iar cei ce o ar face aceasta, să se aşeze la Biserica lor, la care din început s-au hirotonisit, şi acolo numai să liturghisească. Însă dacă vreunul s-a mutat acum de la o Biserică la alta, cu nimic de lucrurile Bisericii cei mai dinainte să se împărtăşească, adică de la cea mucenicească ce a fost sub dânsa, sau din casa săracilor, sau a primitorilor de străini. Iar pe cei ce îndrăznesc după hotărârea marelui, şi ecumenicului sinodului acestuia, a face ceva din cele acum oprite, a hotărât sfântul sinod, să cadă din treapta lor.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 20: Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 98; Sardica, can. 15, 16, 19)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că nu este iertat un cleric a se număra totodată în Bisericile a două cetăţi (sau şi a uneiaşi cetăţi după al 15-lea canon al sinodului 7) întru una la care de la început s-a hirotonisit, iar la alta la în urmă s-a mutat, ca la una ce este mai mare, pentru slava deşartă, şi pentru urâtul câştig. Iar câţi după canonul acesta fac această necuviinţă, să se întoarcă la Biserica cea mai dinainte pentru care s-a hirotonisit. Şi acolo numai să lucreze cele ale clericatului. Iar de au apucat cineva până acum a se muta de la o Biserică la alta, rămânând în mutare, să nu mai dobândească vreo pensie din lucrurile Bisericii mai dinainte, din cele primitoare de străini zic, hrănitoare de săraci, şi muceniceşti Biserici. Iar câţi în urma canonului acestuia al marelui sinod vor îndrăzni a face ceva din acestea, aceştia să se caterisească. Iar nearaoa 16 ce se află în titlul al 3-lea al cărţii 3 a Vasilicalelor rânduieşte, că de va muri vreun cleric al vreunei Biserici, să nu se hirotonisească îndată acolo altul, ci de se vor afla la alte Biserici mai mulţi clerici, peste cei rânduiţi, să ia din aceia, şi să plinească numărul clericului celui lipsit, până ce vor ajunge clericii la câtimea cea din început rânduită Bisericii noastre.

CANONUL 11

Toţi săracii, şi care au trebuinţă de ajutor, cu cercetare, şi cu epistolii, adică numite singure păciuitoarea bisericeşti am hotărât să umble, şi nu cu recomendaţii. Pentru că epistoliile recomenduitoare se cuvin a se da singur feţelor ce sunt în ipolipsis.

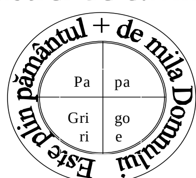
(Apostolic, can. 12, 33; Sinod 4, can. 13; Sinod 6, can. 17; Antiohia, can. 7, 8, 11; Laodiceea, can. 41, 42; Sardica, can. 7, 8; Cartagina, can. 31, 97, 116)

TÂLCUIRE

Toţi săracii, şi cei ce au trebuinţă de ajutor, hotărăşte canonul acesta, mai întâi să se cerceteze, dacă cu adevărat au trebuinţă de ajutor, şi aşa să ia de la episcopi mici scrisori, care se numesc paşnice, pentru că pricinuiesc pace celor ce pătimeau de mânia, şi de nedreapta socoteală a stăpânitorilor, şi a celor puternici (aceste scrisori însă se numeau şi apolitike, slobozitoare), dar să nu ia şi recomenduitoare. Pentru că recomendaţiile mai de multe ori se cuvine a se da feţelor acelora, al căror nume s-au fost defăimat mai-nainte, iar prin recomenduitoarele scrisori se recomenduieşte şi se dezvinovăţeşte[166], citeşte tâlcuirea şi subînsemnarea canonului 12 apostolesc.

---

[166] S-a întâmplat să aflu la un loc că epistolioarele date la săraci au fost în astfel de formă, şi cu astfel de cuvinte scrise.

CANONUL 12

Au venit la noi ştiinţă, că oarecare afară de bisericeştile legiuiri năzuind la stăpâniri, prin pragmatice pe o eparhie au tăiat-o în două, încât din aceasta sunt doi mitropoliţi întru aceeaşi eparhie. Deci a hotărât sfântul sinod, de aici înainte nimic de acest fel a se îndrăzni de vreun episcop. Fiindcă cel ce se va apuca a face una ca aceasta cade din treapta sa. Iar câte cetăţi acum prin scrisori împărăteşti, care cu nume de mitropolie s-au cinstit, singură cinstea dobândeasc-o, şi episcopul cel ce ocârmuieşte Biserica ei, însă păzindu-se însuşitele dreptăţi ale mitropoliei celei adevărate.

(Sinod 1, can. 8; Apostolic, can. 34; Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36, 39)

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare episcopi iubitori de începătorie, năzuind la împăraţi, prin porunci împărăteşti (că acestea sunt pragmaticele (negoţiaţiile) ce le zice aicea canonul) cereau să se cinstească cu nume de mitropolie episcopiile lor, şi pe o eparhie şi mitropolie împărţeau în două. Încât din aceasta urmau a fi întru una şi aceeaşi mitropolie, doi mitropoliţi (care lucru este afară de sinodiceştile canoane, şi mai ales de cel al 8-lea canon al sinodului întâi), şi să se prigonească între sineşi din pricina aceasta episcopii eparhiei aceleia. Pentru aceasta au hotărât sfântul sinodul acesta, ca de aici înainte nici un episcop să îndrăznească aceasta. Iar oarecare, numai de s-ar apuca de una ca aceasta, deşi nu o ar isprăvi, să se caterisească. Iar câte cetăţi şi episcopii, au apucat de s-au cinstit prin împărăteşti scrisori cu nume de mitropolie, să aibă numai cinstea cea din numele acela, şi ele, şi episcopii cei ce le au. Dreptăţile însă, şi stăpânirea lucrurilor mitropoliei, să se păzească mitropoliei celei ce cu adevărat, şi din început se zice, şi este mitropolie, fără a putea cel nou ce cu singură cinstea să zice mitropolit, a sfeterisi (a-şi însuşi) ceva din acestea. Iar dreptul chiar a adevăratei mitropolii, este a hirotonisi mitropolitul ei pe episcopul mitropoliei celei din nou cinstite, după canonul 6 al sinodului întâi, care zice, că nu este episcop cel ce nu se face cu socotinţa mitropolitului.

CANONUL 13

Clericii străini, şi anagnoşti în altă cetate, fără de scrisori recomenduitoare ale episcopului lor să nu liturghisească.

(Apostolic, can. 12, 15)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că străinii clerici şi anagnoştii, să nu poată a lucra ceva al clericatului lor în altă eparhie, fără să aibă scrisori recomenduitoare, de hirotonia, şi de ortodoxia, şi de cealaltă vieţuire a lor. Ca nişte mireni însă să se împărtăşească acolo.

CANONUL 14

Fiindcă în oarecare eparhii s-au iertat anagnoştilor şi psalţilor a se însura, au hotărât sfântul sinod a nu fi iertat vreunul din aceştia a lua muiere de altă religie. Iar cei ce acum dintr-o însoţire ca aceasta au făcut copii, de au apucat a boteza pe cei născuţi dintr-înşii de către eretici, să-i aducă pe ei la împărtăşirea soborniceştii Biserici. Iar de n-au apucat a-i boteza, să nu poată a-i boteza de eretici, încă nici a-i împreuna prin nunta cu faţa ereticească, sau evreiască, sau elinească. Fără numai când ar făgădui că se va muta la ortodoxa credinţă, faţa ceea ce s-a împreunat cu cel ortodox. Iar dacă cineva ar călca hotărârea aceasta a sfântului sinod, să se supuie canoniceştii certări.

(Apostolic, can. 26; Sinod 6, can. 6, 72; Laodiceea, can. 10, 31; Cartagina, can. 19, 29, 33)

TÂLCUIRE

Măcar că canonul 26 al Apostolilor porunceşte că anagnoştii şi cântăreţii după hirotesie, de vor voi pot să se însoare, cu toate acestea din canonul acesta se vede, că acest lucru nu era pretutindenea iertat, (şi mai ales în Africa după al său canon 19), porunceşte dar sfântul sinodul acesta, că în locurile acelea unde se iartă aceasta, să nu fie slobod vreunui citeţ şi cântăreţ a lua muiere de străină religie. Iar câţi au ajuns a naşte copii din acest fel de nelegiuită nuntă, să-i aducă la soborniceasca Biserică, şi de i-au botezat cu botezul ereticilor, dacă botezul acel ereticesc, cu care s-au botezat, nu era deosebit de cel al ortodoxiei, după materie şi fel, ci ar putea fi primit de soborniceasca Biserică, să-i ungă cu Sfântul Mir, numai precum zice Zonara. (mai drept însă este, şi mai sigur a se boteza, fiindcă botezul tuturor ereticilor este întinăciune, şi nu botez, după tâlcuirea canoanelor 46, 47, 68 apostoleşti.) Iar dacă botezul acela n-ar fi primit, din nou să-i boteze. Şi dacă încă nu i-au botezat, să nu-i mai boteze în botezul cel ereticesc, nici să-i împreuneze prin nuntă cu faţă ereticească adică, sau cu iudeu, sau cu elin, adică cu necredincios, şi slujitor de idoli. Iar dacă poate şi ereticul va făgădui a se face ortodox, facă-se mai întâi după făgăduinţa sa, şi atuncea să se săvârşească nunta. Iar cel ce le-ar călca acestea, să fie supus canoniceştilor certări, celor mai de sus adică apostoleşti.

CANONUL 15

Diaconiţe femei să nu se hirotonisească mai-nainte de patruzeci de ani, şi aceasta cu amărunţită cercetare; iar dacă, după ce au primit hirotesia, şi au rămas câtăva vreme în slujbă, se va da pe sineşi nunţii ocărând darul lui Dumnezeu, una ca aceasta anatematisească-se împreună cu cel ce s-a împreunat cu ea.

(Sinod 1, can. 19; Sinod 6, can. 14, 40; Vasilie, can. 44)

TÂLCUIRE

Pentru în lesnicioasa amăgire şi lesnicioasa căderea a femeilor, porunceşte canonul acesta, să nu se hirotonisească diaconiţă mai tânără de patruzeci de ani de vârstă. Şi de atâţia fiind încă, să nu se hirotonisească fieştecum, ci cu scumpătăţite ispitiri a vieţii şi petrecerii ei. Iar dacă cu un chip ca acesta hirotonisindu-se, şi câtăva vreme diaconind, în urmă ar defăima darul lui Dumnezeu, şi s-ar mărita, una ca aceasta să se anatematisească împreună cu cel ce o a luat pe ea muiere. Iar Armenopolul zice (cartea 6, titlul 3) că cei ce vor curvi cu diaconiţă, şi cu călugăriţă, să li se taie nasurile împreună şi a celor cu care au curvit.

CANONUL 16

Fecioara care s-a afierosit pe sine stăpânului Dumnezeu, aşişderea încă şi monahii să nu fie iertat a se căsători. Iar de se vor afla făcând aceasta, să fie neîmpărtăşiţi. Am hotărât însă ca să aibă stăpânia iubirii de oameni pentru aceştia, episcopul locului.

(Sinod 4, can. 7; Sinod 6, can. 44; Cartagina, can. 19; Vasilie, can. 6, 18, 19, 20, 60)

TÂLCUIRE

Din vechi, unele femei în chip mirenesc fiind, se afieroseau pe sineşi lui Dumnezeu, precum aceasta se arată din canonul, 45 al sinodului 6 şi mărturisea să fecioarească, stăpâne fiind cugetărilor sale, şi după ce mai multă vreme se ispitea de rămân în mărturisirea lor, se numărau împreună cu celelalte fecioare (că fecioară una ca aceasta se numeşte, după canonul 18 al marelui Vasilie). Dar şi chipul cel negru îl îmbrăca, după canonul 45 al sinodului 6. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, că fecioarele acestea, dar şi monahii încă, care, ori cu chip tăcut, primesc necăsătoria, ori şi întrebându-se mărturisesc să fecioarească după canonul 19 al marelui Vasilie; aceştia, zic, nu este iertat a se căsători, şi a-şi călca făgăduinţele şi mărturisirile ce au dat către Dumnezeu. Căci, dacă tocmelile ce fac oamenii între sineşi le adeverează numele lui Dumnezeu luându-se în mijloc, precum zice Teologul Grigorie, cât de mare

este primejdia a se afla aceştia călcători tocmelilor acelora, ce dea dreptul le-au făcut către Dumnezeu? Şi dacă după marele Vasilie (aschitecesc aşezământ 21) monahul, ca unul ce şi-a adus trupul său ca pe un rod şi l-a afierosit lui Dumnezeu, nu îl mai stăpâneşte pe el ca pe o afierosire dumnezeiască, nici este drept a-l avea spre întrebuinţarea şi slujirea rudelor sale, cu cât mai vârtos nu poate a-l avea spre întrebuinţarea trupeştei împreunări? Iar de s-ar afla unii făcându-o aceasta, să se aforisească, însă stăpânirea să o aibă episcopul locului, de a arăta iubire de oameni asupra acestora, şi ori a uşura certările lor, ori şi a scurta vremea certărilor, nu însă rămâind neruptă însoţirea, ci după ce se vor despărţi cei împreunaţi unul de altul. Că curvie, ori mai bine a zice preacurvie este, nu nuntă ceea ce s-a făcut, după marele Vasilie în canonul 6 şi 18 al său.

CANONUL 17

Parikiele (parohiile) cele ţărăneşti de prin fieştecare eparhie, sau cele de prin sate, să rămână nestrămutate la episcopii cei ce le ţin pe ele, şi mai ales dacă fără silă în timp de treizeci de ani pe ele ţinându-le le-au iconomisit. Iar dacă în curgerea acelor treizeci de ani s-a făcut vreo gâlceavă, sau s-ar face pentru acestea, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptăţit, a porni judecată întru acestea la sinodul eparhiei. Iar de s-ar nedreptăţi cineva de mitropolitul său, la exarhul ocârmuirii, sau la scaunul Constantinopolului să se judece, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă vreo cetate s-a înnoit, de împărăteasca stăpânire, sau iarăşi s-ar înnoi, politiceştilor şi publicilor forme, să urmeze şi rânduiala bisericeştilor parikii.

(Apostolic, can. 74; Sinod 1, can. 6; Sinod 4, can. 9, 21; Antiohia, can. 14, 15; Cartagina, can. 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 87, 96, 105, 115, 118, 128, 129, 130, 137, 138, 139; Sinod 6, can. 25, 38)

TÂLCUIRE

Parikiile (nemerniciile) cele ţărăneşti sunt enorii mici, care se aflã şi pe la margini şi la locuri depărtate, şi se locuiau de puţini oameni, numindu-se cătunuri. Iar nemernicii săteşti, sunt parohii, care se apropiau de ţarini şi de sate, şi aveau mai mulţi locuitori. Deci aceste nemernicii (parohii) ale fieştecărei eparhii, porunceşte canonul acesta, să rămâie nereşluite, şi nezmulte de la episcopii cei ce le ţin pe ele, şi mai ales de le-au avut pe ele în stăpânirea lor în curgere de treizeci de ani, cu bună credinţă, şi fără silă, adică, fără a sili pe cineva, şi a le răpi cu nedreaptă pricină. Iar dacă în timpul celor 30 de ani, s-au făcut vreo pricire pentru acestea, sau după canonul acesta s-ar face, este voie celor ce zic că se nedreptăţesc pentru ele, a-şi căuta pricina lor, la sinodul eparhiei. Iar dacă cineva, s-ar nedreptăţi pentru acestea de mitropolitul său, să-şi caute judecata sa la exarhul şi cel mai întâi al ocârmuirii, (al căruia lucru s-a făcut nelucrător după aceste al patrulea sinod, precum am zis la subînsemnarea canonului 9 al acestuiaşi sinod) sau la cel al Constantinopolului, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă până acum s-a zidit vreo cetate prin împărăteasca stăpânire, sau de acum înainte are a se zidi, atuncea nu va căuta a o supune pe aceasta episcopul cel ce se megieşeşte, ca pe o parohie a sa. Fiindcă rânduiala parohiilor acelei Biserici, are a urma legilor şi poruncilor politiceşti, ce le-ar rândui împăratul pentru acea din nou zidită cetate, şi nu din potrivă[167].

[167] Au iertat sinodul împăratului, ca să rânduiască pentru parohii (enorii) la singure cetăţile cele de dânsul zidite, şi nu de obşte la toate, precum socoteşte Valsamon. Pentru că după canonul 12 al aceluiaşi sinod, mitropoliile cele ce prin scrisorile împărăteşti s-au cinstit, numai cinstea o dobândesc, şi ele, şi episcopul lor. Iar dreptăţile şi pronomiile neschimbate se păzesc mitropoliei celei ce a fost mai-nainte, şi care după adevăr este mitropolie.

CANONUL 18

Vinovăţia congiuraţiei, sau a fatriei, şi de legile cele din afară cu totul este oprită. Dar cu mult mai vârtos în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta. Deci dacă oricare cleric, sau monah s-ar afla, ori congiuraţi, ori fac fatrii, ori închegând meşteşugiri asupra episcopilor, sau clericilor celor împreună cu ei, cu totul să cadă din treapta lor.

(Apostolic, can. 31; Sinod 6, can. 34; Cartagina, can. 10, 62; Gangra, can. 6; Antiohia, can. 5; Sinod 1 şi 2, can. 3, 14, 15)

TÂLCUIRE

Congiurare este, când se leagă oarecare între sine cu jurământuri. Iar fatria, când împreună se leagă cu unire şi hotărâre, ca să nu lase nimic din cele ce s-au sfătuit împotriva cuiva, până ce le vor isprăvi. Congiurare au făcut iudeii aceia, precum istoriseşte Sfinţitul Luca la Fapte, care împreună s-au jurat împotriva lui Pavel, anatematisindu-se pe sineşi nici să mănânce, nici să bea, până ce vor omorî pe Pavel. (Fapte 23,21) Deci zice canonul acesta, că vinovăţia conjurării şi a fatriei, şi de însăşi legile cele dinafară, atât ale elinilor, cât şi ale ortodocşilor împăraţi, care pe cele mai multe legi de la elini le-au luat; este cu totul oprită. Cu mult mai vârtos dar se cuvine, a se opri de a nu se face aceasta în Biserica lui Dumnezeu. Deci de se vor afla oarecare clerici sau monahi a se împreunăjura, şi a fatriasi, sau alte oarecare lucrări aspre şi rele a informa, (că aceasta însemnează zicerea închegând, după ceea ce zice, s-a închegat ca laptele inima lor, adică s-a învârtoşat ca brânza) împotriva episcopilor lor, şi a clericilor celor împreună cu ei, unii ca aceştia să se caterisească.

CANONUL 19

A venit la auzul nostru, că în eparhii canonisitele sinoade de episcopi nu se fac, şi din aceasta multe din lucrurile cele bisericeşti, car au trebuinţă de îndreptare rămân întru negrijire. Deci a hotărât sfântul sinod, după canoanele Sfinţilor Părinţi de două ori pe an să se adune la un loc episcopii în fiecare eparhie, ori unde ar socoti episcopul mitropoliei, şi să îndrepteze toate cele ce s-ar ivi. Iar episcopii care nu ar fi împreună, aflându-se prin cetăţile lor, şi mai ales întru sănătate petrecând, şi slobozi fiind de toată neapărata şi de nevoie îndeletnicire, frăţeşte să se mustre.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 81, 84, 85, 104)

CANONUL 20

Clericii ce se află la o Biserică, precum am hotărât acum, să nu fie iertat a se rândui la Biserica altei cetăţi, ci să fie mulţumiţi de aceea întru care din început s-au învrednicit a liturghisi; afară de aceea, care pierzându-şi patria lor, de nevoie au trecut la altă Biserică. Iar dacă vreun episcop după hotărârea aceasta, ar primi vreun cleric cuvenit altui episcop, au socotit sinodul, neîmpărtăşit a fi cel ce a primit şi cel ce s-a primit, până ce clericul cel mutat s-ar întoarce la Biserica sa.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 98; Sardica, can. 15, 16, 19)

TÂLCUIRE

Clericii (precum s-a zis în canonul 8) ce se află la o Biserică, nu au voie a se muta la Biserica altei cetăţi, ci să rămâie la aceea pentru care din început s-au hirotonisit. Afară de aceea numai, care fugind din patria lor pentru vreo nevoie, de năvălirea poate a barbarilor, s-au mutat la altă Biserică, (care şi aceştia după ducerea barbarilor trebuie a se întoarce la Biserica lor, după canonul 18 al sinodului al 6-lea) iar oricare episcop, după canonul acesta, va primi cleric al altui episcop, să se aforisească şi cel primit şi primitorul de împărtăşirea sinepiscopilor lui, şi clericul de a clericilor, până ce străinul cleric se va întoarce la Biserica sa.

CANONUL 21

Clericii, sau mirenii prihănind pe episcop sau pe clerici, simplu şi necercetat, să nu se primească spre prihănire, de nu se va cerceta mai înainte ipolipsul lor.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Cartagina, can. 8, 27, 137, 138, 139)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte ca clericii aceia şi mirenii, ce prihănesc (adică pârăsc) pe episcopi, şi pe clerici, nu pentru vreo pricină de bani şi osebită a lor, ci de bisericească şi învinovăţitoare, să nu se primească pâra lor simplu şi necercetat, de nu mai-nainte se va cerceta petrecerea lor, de este neprihănită şi neocărâtă.

CANONUL 22

Nu fie iertat clericilor după moartea episcopului lor, a răpi lucrurile cele cuvenite lui. Precum şi de vechile canoane s-a oprit. Iar cei ce fac una ca aceasta, să se primejduiască din treptele lor.

(Apostolic, can. 40; Antiohia, can. 24; Sinod 6, can. 35; Cartagina, can. 30, 89)

TÂLCUIRE

Nu se cade, zice canonul acesta, ca clericii, după moartea episcopului lor, să-i răpească lucrurile lui, precum şi vechile canoane aceasta o opresc (cel apostolesc 40 şi al Antiohiei 24), iar cei ce fac aceasta, să se primejduiască a-şi pierde treapta şi dregătoria lor.

CANONUL 23

A venit la auzul sfântului sinod, că oarecare clerici şi monahi, nimica fiindu-le încredinţat de episcopul lor, uneori încă şi neîmpărtăşiţi făcuţi fiind de dânsul, mergând la împărăteasca cetate în Constantinopol, petrec mult într-însa, făcând tulburări, şi tulburând bisericeasca stare, răsturnând şi casele unora. Deci a hotărât sfântul sinod ca mai întâi unora ca acestora să li se aducă aminte, prin avocatul preasfintei Biserici a Constantinopolului, pentru a ieşi din împărăteasca cetate. Iar dacă întru aceleaşi lucruri ar stărui neruşinându-se, şi fără de voia lor prin acelaşi avocat să se scoată, şi să se întoarcă la locurile lor.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 98; Sardica, can. 15, 16, 19)

TÂLCUIRE

Înştiinţându-se sinodul acesta, că unii clerici şi monahi, neavând încredinţată lor vreo bisericească ocârmuire, nejudecându-i vrednici spre aceasta episcopul lor, iar câte odată opriţi de împărtăşire fiind ei de către episcopul, merg în Constantinopol, şi mult timp petrecând într-însul tulbură starea Bisericii, şi răzvrătesc casele, ori ale creştinilor celor ce-i primesc, sau ale clericilor celor ce le urmează lor. Pentru aceasta porunceşte prin acest canon al său, mai întâi să li se vestească prin avocatul Bisericii să se ducă cu pace din Constantinopol. Iar de stăruiesc într-aceste lucruri cu neruşinare, să se izgonească şi fără a voi prin însuşi avocatul, şi să se ducă la locurile lor. Iar care sunt avocaţii, vezi la subînsemnarea canonului al 2-lea al acestuiaşi sinod.

CANONUL 24

Mănăstirile cele odată consfinţite după socoteala episcopului, să rămâie pentru de-a pururea mănăstiri. Şi lucrurile cele ce se cuvin lor să se păzească, şi să nu se mai facă acestea lăcaşuri lumeşti. Iar cei ar ierta a se face aceasta, să se supună certărilor celor din canoane.

(Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 49; Sinod 7, can. 12, 19; Sinod 1 şi 2, can. 1; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte ca mănăstirile câte au apucat odată a se catieroti (consfinţi), cu socoteala şi voia episcopului locului, (precum mai înainte am zis la canon 4 al acestui sinod), acestea trebuie să rămâie totdeauna mănăstiri, şi de acum înainte să nu se facă obşteşti şi lumeşti locaşuri. Asemenea şi câte lucruri au mişcătoare şi nemişcătoare, trebuie a se păzi nerăpite şi neîmpuţinate. Iar câţi, deşi înşişi ei nu le vor face lumeşti locaşuri, nici vor lua din lucrurile lor, ci vor da voie altora să facă aceasta, aceştia să se facă vinovaţi certărilor canoanelor. Şi care sunt certările acestea? Acelea ce sinodul al 7-lea le cuprinde în al 13-lea canon al său, pe clerici adică caterisindu-i, iar pe monahi, şi mirenii aceia aforisindu-i, care au răpit mănăstirile şi episcopiile, şi le-au făcut obşteşti locaşuri, şi nu vor a le întoarce înapoi, pentru a se face iarăşi sfinţite, precum au fost şi mai-nainte.

SIMFONIE

Iar canonul 49 al sinodului al 6-lea nu porunceşte numai a nu se face mănăstirile obşteşti şi lumeşti lăcaşuri, ci şi a nu se da de cineva acestea la oameni lumeşti pentru a le apăra adică şi a le ocârmui. Ci şi canonul 12 al sinodului al 7-lea opreşte de a înstrăina vreun egumen averile mănăstiri. Iar cel al 19-lea al acestuia nu iartă a lua vreun monah lucrurile ce au dat mănăstirii sale, dacă de sine se va duce din ea. Dar şi cel al 2-lea al lui Chiril voieşte să rămâie nereşluite odoarele şi averile de la Bisericile ce le au pe ele[168].

---

[168] Zice însă şi cartea 11 din împărăteştile aşezământuri titlu 8 aşezământul 51 (la Fotie titlu 2 cap 1) „Cele sfinţite au drept dumnezeiesc, şi nu se stăpânesc de cineva. Iar lucru sfinţit este acela ce s-a afierosit în public." Şi iarăşi aşezământul al 10-lea titlu 1: „sfinţit lucru este cel ce cu dreptate şi prin preoţi s-au afierosit lui Dumnezeu, precum Biserici şi vase, iar acela ce-l face cineva sfinţit cu de la sine putere, nu este sfinţit. Deci lucrului celui de acest fel sfinţit, şi Biserica de va cădea, locul rămâne sfinţit. Şi nu poate cineva, să-l stăpânească. Că cel ce odată s-a făcut sfinţit, nu încetează cândva de a nu fi sfinţit. Ci deşi aşezământul 36 cartea 11 titlul 7 zice că cele sfinţite când se vor robi de barbari, încetează de a fi sfinţite, precum şi cel slobod, când se robeşte, încetează de a fi slobod, iar după ce scăpat din robie iarăşi se fac sfinţite, aceasta, zic, se înţelege că încetează de a fi sfinţite după lucrare, nu însă şi după putere; Că după putere, de-a pururea sunt sfinţite, şi mai ales vasele cel sfinţite şi mişcate. Care şi robindu-se de multe ori îşi arată puterea sfinţeniei lor ceea ce este întru ele, şi cu lucrarea. Precum o au arătat, atât sicriul lui Dumnezeu, când s-a robit de cei de alt neam, doborând pe idolii lor, şi de şoareci umplând locurile lor, şi pe dânşii rănindu-i la şezut. (I Împăraţi 5,9) cât şi vasele cele sfinţite care s-au robit de babilonieni din Biserica Ierusalimului, omorând pe Valtasar, pentru că le-au întrebuinţat ca pe nişte obşteşti, şi nesfinţite. (Daniil 5,30) Cu toate acestea, ceea ce zice marele Vasilie, este pe cât adevărat, pe atâta mai înfricoşat. Că zice, că ceea ce se va afierosi în numele lui Dumnezeu, până atunci are cinste ca un lucru sfânt, până ce se păzeşte voia lui Dumnezeu într-însul; pentru aceasta şi casa aceea, şi Biserica cea din Ierusalim, s-a lăsat pustii de dumnezeiescul dar, după cuvântul Domnului: „Iată casa voastră se lasă pustie". Pentru că nu se păzea voia lui Dumnezeu într-însa, adică preoţii cei ce slujeau într-însa nu păzeau voia lui Dumnezeu. Cele sfinţite nu poate cineva a le stăpâni, măcar deşi mulţi ani le-ar fi luat rodurile, după titlul 6 al aşezământului 10. Cele sfinţite nu putem a le avea ca pe ale noastre, după aşezământul 23 cartea 6, titlul 1. Dacă în mijlocul a două locuri obşteşti şi nesfinţite, se află loc sfinţit, nu se poate face trecere prin locul cel sfinţit la cel nesfinţit. După aşezământul 14 al titlului 1. Se opreşte a zidi cineva în loc sfinţit, după a 4-a instituţie adică introducerea legilor titlul 15 nimeni nu poate a vinde, sau a schimba, sau a dărui, sau amanet a pune mănăstirea, unde s-a întemeiat jertfelnic, şi unde s-au făcut sfânta Liturghie, şi nevoinţă monahicească. Şi de s-ar face una ca aceasta, nu are tărie, şi cel ce a vândut va pierde şi preţul ce a luat, şi mănăstirea, ori şi lucrul mănăstirii ce l-au vândut. Şi cel ce a cumpărat încă asemenea, va pierde şi preţul ce a dat, şi lucrul ce a cumpărat. Şi preţul acesta se va da la mănăstirile cele de loc, şi la Biserica cea de loc. După aşezământul 1 al titlului al 2-lea din nearale (la Fotie titlul 11 cap 1) Iar aşezământul al 2-lea al titlului al doilea

CANONUL 25

Fiindcă oarecare din mitropoliţi, precum despre aceasta ne-am înştiinţat, se lenevesc despre păstoriile cele încredinţate lor, şi întârzie hirotoniile episcopilor. S-a socotit de către sfântul sinod în curgerea a trei luni să se facă hirotoniile episcopilor, de nu cândva poate neapărată nevoie ar face a se prelungi timpul întârzierii. Iar dacă cineva nu o va face aceasta, să se supună bisericeştilor certări. Însă venitul Bisericii celei văduvite, să se păzească întreg de iconomul acestei Biserici.

(Apostolic, can. 58; Sinod 6, can. 19; Sinod 1 şi 2, can. 16; Sardica, can. 11, 12; Cartagina, can. 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru , can. 10)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca mitropoliţii să nu se lenevească despre păstoriile lor, şi să întârzie hirotoniile episcopilor celor supuşi lor, ci după moartea episcopului celui ce s-a săvârşit, să hirotonisească alt episcop la văduvita episcopie, în vreme de trei luni. Afară numai, dacă vreo neapărată nevoie va sili a se prelungi mai mult vremea întârzierii (poate ori de barbari s-a robit episcopia aceea, ori alt vreun rău i s-a întâmplat, şi pentru aceasta nu poate cineva a merge acolo). Iar care mitropolit se va lenevi la aceasta, să se facă vinovat certărilor canoniceşti. Rodurile însă, şi veniturile lucrurilor episcopiei aceleia, trebuie să le păzească iconomul acestora, întregi şi nereşluite, până se vor încredinţa celui ce are a se hirotonisi.

CANONUL 26

Fiindcă în oarecare Biserici, precum ne-am înştiinţat, fără de iconomi, episcopii întrebuinţează bisericeştile lucruri, s-a socotit ca toată Biserica ce are episcop, să aibă şi iconom din clericatul său, care să iconomisească cele bisericeşti, după socotinţa episcopului său. Ca să nu fie fără martori iconomia Bisericii, şi din aceasta să se răsipească lucrurile acesteiaşi Biserici, şi să se pricinuiască defăimare preoţiei. Iar de nu o va face, acesta să fie supus dumnezeieştilor canoane.

(Apostolic, can. 38, 41; Sinod 7, can. 11, 12; Antiohia, can. 24, 25; Sinod 1 şi 2, can. 7; Cartagina, can. 34, 41; Gangra, can. 7; Ancira, can. 15; Teofil, can. 10; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Fiindcă zice canonul acesta, că ne-am înştiinţat, că în câteva eparhii, fără de iconomi episcopii ocârmuiesc lucrurile Bisericii de sineşi, şi precum înşişi voiesc. Pentru aceasta s-a socotit de cuviinţă, ca episcopul al fiecărei Biserici să aibă iconom, nu din casnicii săi, slugi sau rudenii. Ci din clericii săi, iconomisind lucrurile Bisericii, după socotinţa episcopului său. Ca să nu fie fără martor, unde, şi cum, şi când, se cheltuiesc veniturile Bisericii, şi din acestea să dea arhiereul prepus poporului şi pricină de a-l prihăni, că rău le risipeşte pe acestea. Iar arhiereul care va face afară de canonul acesta, să fie vinovat certărilor dumnezeieştilor canoane. Şi precum arhiereul se cuvine a avea iconom asupra lucrurilor Bisericii, aşa şi egumenul se cuvine a avea iconom asupra lucrurilor mănăstirii[169].

---

din nearale. (Fotie titlul 10 cap 1 şi Armenupol cartea 3 titlu 4) Poruncesc că iconomii şi epitropii, şi ceilalţi chivernisitori ai Bisericilor şi ai sfintelor Lăcaşuri, şi hartularii, şi Părinţii şi fii acestora, să nu dea cumva lucru bisericesc ca să-l sădească, sau să-l orânduiască, sau şi amanet să-l puie ei, ca să ia bani pentru acestea. Pentru că cei ce le-ar lua, şi banii vor pierde, şi cheltuiala ce vor face pentru a le lucra, şi cei ce le vor da, vor pierde împreună cu preţul ce l-au luat, încă şi suma cât au cheltuit cei ce le-au lucrat, şi banii aceştia se vor da dumnezeiescului Lăcaş, al căruia a fost lucrul. Căci şi Biserica căzând locul nu se nesfinţeşte nici se vinde.

[169] Însemnează că iconomul în tot anul trebuie a da socoteală episcopului (sau şi igumenului) despre iconomia lucrurilor Bisericii, sau ale mănăstirii. Iar de se va întâmpla a muri mai înainte de a da socoteală, să o dea clironomii lui, după aşezământul 42 al titlului 3 din nearale

CANONUL 27

Cei ce răpesc femei cu nume de căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună se sfătuiesc cu cei ce le răpesc, a hotărât sfântul sinod, de ar fi clerici să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni să se anatematisească.

(Sinod 6, can. 92; Ancira, can. 11; Vasilie, can. 22, 30, 38, 42, 53)

TÂLCUIRE

Canonul acesta mai aspru ceartă pe cei ce răpesc femei pentru a le lua în împărtăşire de nuntă, decât celelalte canoane care pomenesc despre răpirea femeilor. Căci nu numai pe cei ce le răpesc, ci şi pe cei ce lucru au ajutat, şi cu sfătuire la acest fel de răpire, de vor fi clerici, îi caterisește, iar de vor fi mireni, să se anatematisească[170] şi cu dreptate. Pentru că cel ce le răpeşte, poate a pune de pricină că-l îndeamnă necuviincioasa iubire de muieri, iar cei ce împreună lucrează, şi împreună ajută, nici de o pricină de acest fel se îndeamnă, către această necuviincioasă faptă, fără numai de răutatea socotelii lor.

CANONUL 28

Pretutindeni hotărârilor Sfinţilor Părinţi urmând, şi pe canonul cel de curând citit al celor 150 prea de Dumnezeu iubitorilor episcopi, care s-au adunat în zilele fericitului întru pomenire marelui Teodosie, a celui ce s-a făcut împărat împărăteştei cetăţi a lui Constantin, Noua Romă, cunoscându-l; aceasteaşi şi noi poruncim şi hotărâm pentru presvia (privilegiile) preasfintei Biserici, a acestui Constantinopol, Noua Romă. Fiindcă scaunul Romei celei mai vechi, pentru că împărăţea cetatea aceea, Părinţii după cuviinţă i-au dat presvia înaintirii; şi cu acestaşi chip pornindu-se şi preaiubitorii de Dumnezeu episcopii cei 150 cele de o potrivă presvii le-au dat şi preasfântului scaun al Romei celei noi, cu drept cuvânt judecând, că cetatea, ceea ce s-a cinstit cu împărăţie şi cu singlit, să dobândească şi presviele cele de o potrivă cu împărăteasca cetate Roma cea veche, şi întru lucrurile cele bisericeşti, ca aceea să se mărească, a doua după aceea fiind. Şi ca pe singuri mitropoliţii ponticeştei, şi asianeştei, şi a trachiceştei ocârmuiri, dar încă şi episcopii, cei ce sunt în barbariceştile locuri ale ocârmuirilor mai înainte zise, să se hirotonisească de la mai-nainte zisul preasfântul scaun al preasfintei Biserici celei din Constantinopol. Adică fiecare mitropolit al ocârmuirilor celor mai înainte zise, împreună cu episcopii eparhiei hirotonisind pe episcopii eparhiei, precum învaţă dumnezeieştile canoane. Iar mitropoliţii ziselor ocârmuiri, să se

---

(la Fotie titlu 10 cap 1) iar Malax în Istoria Patriarhilor zice, că marele iconom al averilor, se cade a fi ierodiacon (sau prezbiter), şi când liturghiseşte arhiereul stă în partea Sfintei Mese purtând stiharul său. Şi ţinând în mâini Sfinţita Repidă; aduce la arhiereu pe cel ce are a se hirotonisi. Cercetează veniturile şi cheltuielile, şi toate socotelile averilor Bisericii, ţinând condica şi scriindu-le. De 4 ori pe an le înfăţoşează arhiereului; cercetează şi poartă grijă de lucrurile Bisericii ce văduveşte, până ce i se face ei arhiereu, şi la judecăţi stă dea dreapta arhiereului. Iar Zonara în Istoria lui Isakie Comnino zice: Că marele iconom, şi skevofilaxul, atunci se rânduia de împăratul. Şi Comnino acesta a rânduit să se prohirisască amândoi de patriarhul.

[170] Aspru pedepseşte sinodul, dar asemenea şi politiceştile legi pe răpirile nunţilor, pentru că este lucru necinstit pricinuitor de răsturnare a case întregi, de ucideri, de tulburări, şi în scurt de multe rele. Şi măcar, de am zice, că născătorii, sau stăpânii femeilor răpite, mai în urmă s-ar îndupleca a primi nunţile, însă de silă şi fără voia lor se înduplecă, pentru necinstele şi stricările, ci mai de multe ori urmează mai înainte de nuntă, ale fiicelor, şi ale slujnicilor lor care se răpesc. Şi pentru că alţii în urmă nu le voiesc pe ele. Am zis însă că cu adevărat pentru cuvântul acesta, canonul acesta şi politiceştile legi straşnic pedepsesc pe cei ce răpesc femei. Pentru că de ar fi fost pentru supunere sub stăpân, iată că şi marele Vasilie după canonul său 22 nunţile fetelor celor ce sunt sub stăpânire făcute din răpire, va, să rămâie întărite cu învoirea părinţilor lor, precum s-a zis mai sus; iar politiceştile legi pe nunţile cele din răpire le desleagă, măcar deşi părinţii celor răpite se vor îndupleca în urmă a le primi, precum am zis.

hirotonisească, precum s-a zis, de arhiepiscopul Constantinopolului, alegerile într-un glas făcându-se mai-nainte, după obicei, şi la dânsul aducându-se.

(Apostolic, can. 34; Sinod 2, can. 3; Sinod 6, can. 36)

TÂLCUIRE

Fiindcă la acest al 4-lea sinod s-a citit canonul al 3-lea al sinodului al 2-lea care rânduieşte să aibă arhiepiscopul Constantinopolului privilegiile înaintei cinstei după arhiepiscopul Romei, fiindcă aceasta este noua Romă; pentru aceasta şi Părinţii sinodului acestuia, prin acest al lor canon, înnoiesc şi adeverează pe pomenitul canon, şi acesteaşi le pomenesc, şi le hotărăsc pentru privilegiile acestuiaşi Constantinopol Roma nouă. Căci, zic ei, precum scaunului Romei celei vechi, pentru că se află într-însa împărăţie, cu drept cuvânt au dat Părinţii pronomii, a se zice adică întâiu cu rânduiala, între ceilalţi patriarhi. Într-acestaşi chip cu aceastaşi ţintire s-au pornit întocmai şi cei 150 de prea iubitori de Dumnezeu episcopi ai sinodului al 2-lea, şi au dat pronomiile cinstei cele întocmai şi neschimbate, şi preasfântului scaun al Romei noi, adică al Constantinopolului[171],judecând a fi de cuviinţă, fiindcă cetatea aceasta, s-a cinstit cu

[171] Pricinile cele mai de căpetenie, pentru care s-au dat canonul acesta, sunt 5, trei adică departe (de ceea ce se numeşte de noi), iar două de nevoie şi de luat aminte. 1. Fiindcă canonul 34 apostolesc porunceşte, ca episcopii fiecărui neam, se cade a avea pe unul întâi, şi al socoti de cap; şi fiindcă canoanele 6 şi 7 ale sinodului 1 au supus pe toate ocârmuirile la episcopul Romei, iar pe altele la al Alexandriei, pe altele la al Antiohiei, şi pe altele la al Ierusalimului, trebuia prin urmare şi ocârmuirile Asiei ale Pontului (adică ale Mării Negre), şi ale Traciei cele neatârnate; să aibă întâi şi cap pe al Constantinopolului şi să se supună lui, şi de el să se hirotonisească. Pentru că era învecinat, şi mai ales pentru că acest fel de obicei a urmat din început. Că pe mulţi mitropoliţi din aceştia patriarhii Constantinopolului au hirotonisit. Căci Hrisostom, a hirotonisit pe Iraclid al Efesului, şi ducându-se la Efes şi întorcându-se la Constantinopol 13 episcopi a caterisit. Şi cel al Anchirei, şi Memnon al Efesului (cel ce la sinodul al 3-lea vitejeşte a stătut) de cel al Constantinopolului s-a hirotonisit. Drept aceea şi adevărat se vede că este ceea ce am zis mai sus ca o dezlegare la nedumerirea în subînsemnarea canonului 9. Şi se vede dar că pe mitropoliţii ocârmuirilor acestora îi supune judecăţii patriarhului Constantinopolului. 2. Fiindcă şi sinodul 2 în al 3-lea canon al său, a dat pronomii de cinste patriarhului Constantinopolului, urma încă a i se da şi pronomiile stăpânirii. 3. Că se cuvenea a lua pronomii de stăpânire patriarhul Constantinopolului, pentru că veneau osebiţi patriarhi şi arhierei spre a se jelui împăratului la nevoile lor, şi trebuia întâi a se întâlni cu dânsul, aflându-l pe el împreună lucrător şi ajutător, şi printr-însul să se înfăţoşeze la împăratul, precum Iustinian vechi obicei adeverind, o au rânduit aceasta. Pentru aceasta în Praxa 16 a sinodului 4 Nunehi al Laodiceei a zic, când locţiitorii papei de la Roma se nemulţumeau de privilegiile patriarhului Constantinopolului. „Slava patriarhului Constantinopolului, slavă a noastră este; fiindcă şi purtările de grijă ale noastre asupra sa le primeşte. 4. Se cădea să ia pronomiile stăpânirii patriarhului Constantinopolului asupra celor mai de sus trei ocârmuiri. Pentru că precum se vede în praxa 13 a sinodului 4 multă sminteală a urmat în Efes pentru nelegiuitele hirotonii ale lui Ştefan şi ale lui Vasian, încă şi în Asia, şi în Pont, şi în Tracia asemenea a urmat, unde, murind episcopii, se întâmpla la alegeri şi la hirotonii multe tulburări, fără de ocârmuitori fiind ei, după epistolia cea către Leon a acestuia al 4-lea sinod. Şi între Evnomie al Nicomidiei, şi între Anastasie al Niceei, multe gâlcevi s-au făcut pentru episcopia Vasilinupolei. 5. Cea de pe urmă, pentru că răucinstitorul de Dumnezeu Discor în tâlhărescul sinod cel din Efes, a rânduit pe Flavian al Constantinopolului, nu întâi, ci al cincilea afară de canoane, de care lucru s-a mâhnit şi Leon al Romei, şi locţiitorii lui, în acest al 4-lea sinod, pentru care l-au şi înfruntat pe el. Deci pentru toate pricinele acestea sinodul prin acest canon înnoind pe cel al 3-lea al sinodului al 2-lea a dat patriarhului Constantinopolului şi pronomiile cinstei de asemenea cu a celui al Romei, care va să zică patriarhicească dregători, şi pronomiile cele de o potrivă ale stăpânirii asemenea cu cel al Romei, care sunt cele ale celor trei pomenite ocârmuiri ale mitropoliţilor. Nu numai din obicei, ci şi prin canon întărite hirotonii fiind împrejurul scaunului Constantinopol. Că precum cel al Romei are pronomiile cinstei şi ale stăpânirei, adică

împărăție, și cu singlit, asemenea ca și Roma, se cuvine a dobândi întocmai cu Roma cea veche și pronomiile cele asemenea, și să se mărească și aceasta ca aceea, în lucrurile cele bisericești; cu singură osebirea aceasta, că Roma cea mai veche să fie întâi cu rânduiala, iar Roma cea nouă, să fie a doua cu rânduiala. Pe lângă acestea poruncim și hotărâm, ca să se hirotonisească de la sfântul scaun al Constantinopolului cel mai sus zis, singuri mitropoliții (nu adică și episcopii cei supuși mitropoliților. Că fiecare din ei se hirotonisește de mitropolitul său și de episcopii eparhiei, precum zice dumnezeieștile canoane. Și mai ales cel al 6-lea al sinodului 1.) Și nu numai a se hirotonisi mitropoliții pomenitelor ocârmuiri, ci și episcopii cei ce se află în barbaricește locuri, care sunt învecinate cu aceste zise ocârmuiri, precum cei ce se zic alani, se află și se hotărăsc cu ocârmuirea Mării Negre. Iar rușii, cu cea a Traciei. Încă pomeniții mitropoliți să nu se hirotonisească de cel al Constantinopolului, precum însuși va voi și va hotărî, ci alegerile să le facă sinodul cel de sub dânșii și să le aducă, după obicei la patriarhul Constantinopolului, și el să hirotonisească pe aceea, pentru care s-ar uni cei ce i-au ales, ori toți, ori cei mai mulți[172].

CANONUL 29

Pe episcop a-l aduce în treapta prezbiterului este ierosilie. Iar dacă pe aceia vreo pricină dreaptă îi depărtează din lucrarea episcopiei, nici loc de prezbiter a ținea le este iertat. Iar dacă afară de vreo vinovăție s-au scos din dregătorie, către vrednicia episcopiei iarăși se vor întoarce.

TÂLCUIRE

Într-a patra praxă a sinodului acestuia al 4-lea este scris (foia 150 tom 2 al adunării sinoadelor) că Fotie episcopul Tirului, a jeluit împăratului Marchian, că Eustatie episcopul Viritului (sau după alții Evsevie al Tirului; dar cea mai dintâi este și mai adevărată) a rupt de la Tir câteva episcopii, Vivlon, zic, Votri, și Tripoli, Ortosiada, Arcada, și Antarandul, și pe episcopii cei de sub dânsul hirotonisiți stricându-i, în

---

dregătorie patriarhicească, și a stăpâni hotarele Apusului, așa și cel al Constantninopolului aceleași pronomii le are, adică patriarhiceasca dregătorie, și a fi începător peste mai sus numiții mitropoliți, fiind ei din hotarele lui. Și acestea sunt bisericeștile lucruri, ce le pomenește aici canonul, întru care precum cel al Romei se mărește, așa și cel al Constatntinopolului, fără vreo deosebire, afară numai de aceasta: că cel al Romei este întâi cu rânduiala, iar cel al Constantinopolului al doilea cu rânduiala. Și aceste pronomii ale celui al Constantinopolului, nu numai Părinții sinodului acestuia le-au întărit și le-au pecetluit, ci și tot senatul boierilor împărătești, deși deputații papei, care măcar că mai-nainte au prihănit pe Dioscor văzând că se lățesc hotarele celui al Constantinopolului, mai au leșinat împotrivindu-se la acestea; drept aceea arătat mințesc papolatrii, zicând: că protiile și pronomiile lui, și a se mări întru lucrurile cele bisericești, îi mărturisesc lui însuși pronomion de stăpânire întru toată Biserica; adică monarhiceasca și nepăcătuitoarea dregătorie. Că de ar fi arătat acestea una ca aceasta, trebuia să o aibă aceasta și cel al Constantinopolului. Fiindcă patriarhul Constantinopolului, după canoane, este de o măsură întocmai și neschimbată a cinstei și a stăpânirei, și a mărirei cu ale papei Romei. Ci dar de nu a luat patriarhul Constantinopolului aceasta cândva din canoane, apoi dar nici al Romei. Și nici privilegiile patrirhului Romei, sunt cele ce se zice de papiști, ale legiuirii marele Constantin date către Silvestru episcopul Romei precum ei zic, ca să umble adică cu semnele împărăteștei măriri imitând pe împăratul. Să aibă pe capul său în loc de cunună, ca un fel de piele prea strălucită. A purta omofor împărătesc, și hlamidă porfiră; și îmbrăcăminte roșie; calul împodobit cu podoabă și cu toate semnele împărătești; și împăratul să-l ție de frâu ca vizitiul, și să se mărească clerul Bisericii lui, ca și singlitul, atât la îmbrăcăminte, și la încălțăminte, cât și la călărime.

[172] Însemnează că sinodul acesta al 4-lea în praxa 15 a sa a așezat aceste 30 canoane. Dar nu știu cum nici acest 28, nici cel 29 și cel 30 nu se află, nici în adunarea canoanelor făcută de Ioan al Antiohiei, nici în Nomocanonul lui Ioan al Constantinopolului celui din scolastici, nici în arabiceasca tălmăcire a lui Iosif egipteanului. Iar în celelalte în toate se află.

treaptă de prezbiteri i-au pogorât. Deci această pricină o au înfăţoşat la sinod singlitul boierilor, la care pricină atât locţiitorii papei, cât şi patriarhul Constantinopolului, şi tot sinodul răspunzând, au dat canonul acesta, zicând, că este ierosilie (adică jefuire de cele sfinte) a pogorî cineva pe episcop în treapta şi în locul prezbiterului. Căci, dacă pentru vreo oarecare vinovăţie se caterisеşte, şi din lucrările arhieriei se scoate cineva, unul ca acesta, nici preot poate fi, nici a lucra lucrurile preotului. Iar dacă şi fără a avea vreo opritoare vinovăţie s-a scos din arhierie, aceasta ca unul ce cu nedreptate a căzut din dregătoria ce avea, va primi iarăşi, după tot cuvântul dreptăţii, locul său, şi va fi iarăşi episcop. Iar Zonara zice, că, a se pogorî cu nedreptate episcopul în treaptă de presbiter, este mai mare decât sfinţit. Pentru că prin chemarea arhiereului, cu venirea Sfântului Duh şi Bisericile, şi cele sfinţite, se catierosesc şi se sfinţesc; şi cu adevărat mai mare este cel ce sfinţeşte decât cele ce se sfinţesc. Pentru ce însă canonul acesta opreşte această faptă, iar cel al 20-lea al sinodului 6 în locul prezbiterului pogoară, pe episcopul cel ce învaţă peste hotare fără de voia episcopului celui de loc? Vezi dezlegarea nedumeririi acesteia la apostolescul canon 35.

CANONUL 30

Fiindcă preacucernicii episcopi ai Egiptului, nu ca luptându-se cu soborniceasca credinţă, a iscăli în epistolia preacuviosului arhiepiscop Leon, de astă dată s-au oprit, ci zicând că obicei este în egipteneasca ocârmuire, afară de socotinţa şi închipuirea arhiepiscopului nimic de acest fel a face, şi se roagă a li se învoi lor până la hirotonia episcopului celui ce are a fi al marii cetăţi Alexandrenilor; de cuviinţă s-au socotit de către noi şi cu iubire de oameni a li se da îngăduire sau ca după asemenea chip să rămâie în împărăteasca cetate, până s-ar hirotonisi arhiepiscopul marii cetăţi a Alexandrenilor. Aşa să dea chezeşi că nu vor ieşi din cetatea aceasta, până ce cetatea Alexandrenilor va primi episcop.

(Apostolic, can. 20, 34)

TÂLCUIRE

Este scris în a 4-a praxă a sinodului acestuia, că după caterisirea lui Dioscor al Alexandriei, zece (sau 13 după alţii) episcopi ai acestuiaşi alexandrean, pe Evtihie, şi pe Dioscor acesta, au anatematisit, şi dogmele lor, nu se înduplecă însă a iscăli în epistolia Sfântului Leon al Romei, pe care o au trimis către Sfântul Flavian al Constantinopolului, (care şi stâlp al ortodoxiei s-a numit, precum am zis) pentru că cuprindea toată ortodoxa cugetare a credinţei. Nu pentru că se luptă împotriva dreptslăvitoarelor dogme celor cuprinse într-însa, ci pentru că ziceau, cum că, au fost obicei la ocârmuirea Alexandriei, ca fără de socoteala şi voia arhiepiscopului lor, să nu facă nimic de acest fel episcopii lui. Însă arhiereii sinodului, şi acestea zicându-le ei nu-i credeau, ci îi prepunea că ar fi de străină socoteală, şi căutau să-i caterisească. Iar boierii şi singlitul, socotind oarece pentru dânşii cu iubire de oameni, au propus sinodului, să nu se caterisească, ci să li se dea termen să rămâie aşa, necaterisiţi adică, în împărăteasca cetate, până ce se va hirotonisi alt arhiepiscop al Alexandriei. (că s-a fost caterisit, precum am zis, mai înainte Dioscor al Alexandriei) la socoteala boierilor, şi sinodul împreună urmând, a hotărât să rămâie aşa, şi să dea chizeşi, că, nu vor fugi din Constantinopol, până ce se va hirotonisi episcop Alexandriei, care a stătut Apolinarie (pe care l-a moştenit Proterie) cel ce s-a hirotonisit după Dioscor. (foaia 241 a tomului 2 al adunării sinoadelor.)

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL CINCILEA SINOD

Sfântul şi ecumenicul (a toată lumea) al cincilea sinod (sobor), (care se numără al doilea din cele ce s-au făcut în Constantinopol), s-a făcut în anul 553 în timpul Împăratului Iustinian întâi, care se cuprinde în 8 praxe în limba latinească, după Dositei, cartea 5, cap 16 din Dodecabiblion. Iar în cea elinească în cinci Praxe, după tomul 2 al sinodicalelor, foaia 261 şi s-au adunat la dânsul Părinţi în număr 165, între care mai mult strălucea Mina la început, apoi după moştenire Eutihie, care au stat patriarhi ai Constantinopolului; Virghilie al Romei, aflându-se în Constantinopol, nu însă şi de faţă în sinod, nici însuşi în persoană, nici prin locţiitori (precum au urmat şi la cel al 2-lea ecumenic sinod), întărind, însă, sinodul în urmă prin înscrisă arătare; Apolinarie al Alexandriei, Domnos al Antiohiei, Didim şi Evagrie împlinind locul lui Evstohie al Ierusalimului. Şi a anatematizat sinodul conscrierile lui Diodor al Tarsupolei şi ale lui Teodor al Mopsustiei, dar şi pe însuşi Teodor acesta, şi pe Diodor, după Fotie, codica 18 şi după praxa sinodului al 7-lea, precum se arată şi la foaia 14 a tomului 1 al catalogului celui despre tâlcuitorii care mai întâi cugetând dogmele lui Nestorie le-au lăsat acestea în scris şi după moarte (mai ales Teodor al Mopsustiei care, fiind învăţător al lui Nestorie, zicea că altul este Dumnezeu Cuvântul şi altul Hristos, supărat fiind de patimile sufletului şi de pofta trupului) au anatematizat şi cele conscrise de Fericitului Teodorit asupra celor 12 capete ale Sfântului Chiril[173] şi epistola ceea ce se zice a lui Iva, episcopul Edesei, către Marin Persul[174] au

---

[173] Însemnează că cele conscrise de Teodorit asupra Sfântului Chiril nu de obşte s-au anatematizat, ca cele ale celui al Mopsustiei şi ca epistolia lui Iva; ci acele câte apără socoteala cea rea a lui Nestorie şi care cu rea tălmăcire arată pe Chiril eretic. Şi acestea sunt, precum dimpotrivă zicerile lui Chiril se arată, că Teodorit zice pe unirea Dumnezeu Cuvântului către om sheticească (relativă) şi că pe cei ce zic pe unirea aceasta că este după ipostas îi anatematiseşte, fiindcă este străină, zice, de dumnezeieştile Scripturi şi de dumnezeieştii Părinţi. Că unirea cea după ipostas este de prisos şi câte altele Sfântul Chiril le surpă şi hulitoare le socoteşte. Că pe acestea cel ce le laudă este anatema. Dar nu s-a anatematizat de sinod şi dogma aceasta, că Duhul cel Sfânt nici din Fiul, nici prin Fiul îşi are subzistenţa, care întru acelea zice Teodorit; fiindcă dogma aceasta nu a fost a lui Nestorie, ci era şi este dogmă a Bisericii catolice. Pentru aceasta nici dumnezeiescul Chiril vreodată, nici Chelestin papa, scriind către Nestorie, nici Ioan al Antiohiei, nici Acachie al Veriei, care sfătuia pe Nestorie, nici împăraţii în Sacrele (decretele) lor cele asupra lui Nestorie zic că Nestorie a hulit în teologia Sfântului Duh, ci numai în pricina iconomiei întrupării, precum am zis.

[174] Am zis „ce se zice" pentru că Chedrino aşa o scrie şi Evagrie (foaia 346 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor şi 347) şi mai ales pentru că în praxa a şasea a sinodului al 7-lea (foaia 85)

anatematizat şi pe însuşi Origen şi pe Didim şi pe Evagrie şi dogmele lor cele urâte; care bârfeau că sufletele sunt mai-nainte de trupuri[175] şi că sufletele intră după moartea unui trup într-alt trup şi că munca are sfârşit, că demonii au să ia dregătoria cea dintâi a îngerescului har, pe care o au avut, că sufletele au să învieze goale, fără de trupuri şi că cereştile trupuri au suflete, încă şi alte rele socoteli. Au anatematizat şi pe Antim Trapezutiul, care cugeta păgâneştile cugetări ale Eutihie, pe Sevir, şi pe Petru al Apamiei, şi pe Zoora[176]. Iar canoane, sinodul acesta, care să privească spre bisericeasca stare, nu a aşezat, ci numai 14 anatematizări împotriva pomeniţilor eretici şi altora şi 25 numai împotriva celor origenişti. Acestea se cuprind în foaia 341 a tomului al doilea al sinodicalelor.

se zicea că s-a scris aceasta de Iva, nu a fost, însă, adevărat că s-a şi scris de el. Pentru aceasta şi Părinţii sinodului al 4-lea nu pe el l-au anatematizat, ci numai Epistola; fiindcă prihăneşte sinodul cel din Efes că fără judecată a osândit pe Nestorie, că leapădă cele 12 capete ale Sfântului Chiril, că laudă pe Nestorie şi pe Teodor al Mopsuestiei şi îl primeşte ca pe un sfânt şi dreptslăvitor, şi că pe Hristos îl mărturiseşte om gol. Că şi însuşi Iva a mărturisit în sinodul al 4-lea că epistola aceasta nu a fost a sa şi toate dreptslăvitoarele dogme cele împotriva epistolei în sinodul al 4-lea le-a mărturisit, foaia 372, tomul 2, al sinodicalelor, şi foaia 390.

175 Pe această proesti a sufletelor Origen o zicea pricină de proorismos (adică de mai-nainte hotărârea) şi de apodokimasie (adică de a lepădării). Că, de au făcut sufletele bunătăţi în lumea cea gândită, se hotărau dinainte la împărăţie, iar de au făcut rele, se lepădau la muncă. Împotriva acestei socoteli scrie Ieronim epistola către Pammah şi Leon în epistolia 93 şi Chiril al Alexandriei prin 24 de epihirime o surpă.

176 Iar Nicolae Bulgarul în sfinţitul Catihisis, foaia 133, nu ştiu cum zice că sinodul al 5-lea a anatematizat pe Petru Cnafeul care zicea: „Sfinte fără de moarte, Cel ce Te-ai răstignit pentru noi”. Că nu de Sinodul al 5-lea acela s-a anatematisit, ci cu destui ani mai-nainte de sinodul 5 de sinodul cel ce s-a făcut în Roma împotriva lui, în vremea lui Felix al Romei şi a lui Acachie al Constantinopolului şi a lui Zinon împăratul.

DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL SINOD AL ŞASELEA

Sfântul şi ecumenicul sinodul al şaselea (care se numără al treilea din cele ce s-au făcut în Constantinopol) s-au adunat în anul de la Hristos 680. În anii lui Constantin Pogonatul, nepotul lui Iraclie, în secretul zeescului palat, care se zice trulă şi se cuprinde în 18 praxe (la foaia 527 al tomului al 2-lea al sinodicalelor) şi s-au adunat la dânsul 170 părinţi la număr după Fotie, Nichifor, Nil, Anonimul, (nenumitul), sau dupre alţii 284 iară căpeteniile lor ce au figurarisit mai mult, au fost Gheorghie al Constantinopolului; Teodor şi Serghie prezbiterii împreună cu Ioan diaconul, exarhii lui Agaton al Romei; Petru monahul în locul celui al Alexandriei; Gheorghe prezbiterul în locul celui al Ierusalimului. Au fost de faţă însă şi trei episcopi în locul celor apuseneşti ce în Roma atunci se adunase. Iară sinodul acesta a osândit pe Serghie, pe Pirr, pe Pavlu, şi pe Petru patriarhii Constantinopolului. Pe Onorie al Romei[177] pe Chir al

[177] Toată funia şi toată anghira o mişcă latinii (după proverb) silindu-se a dezvinovăţii pe marele lor pontific pe Onorie zic al Romei. Şi nesuferind a auzi pe cel de dânşii crezut fără de păcat răucinstitoriu şi eretic, şi de un ecumenic sinod anatemisit. Uneori adică, cutează semeţii a zice, că au greşit acest ecumenic sinod, necercetând bine cele ale lui, şi fără cercetare osândindu-l. Iar alte ori că Onorie la singură omenirea lui Hristos cugeta că se află o voie fiincă toate puterile sufletului, se supunea stăpânitoarei minţii lui Hristos, şi nu era în omenirea Lui altă cugetare a Trupului, şi altă cugetare a Duhului (despărţite adică precum este în ceilalţi oameni), şi altă dată multe alte le bârfesc şi în deşert grăiesc. Deci către acestea toate se cuvine a zice că un sinod ecumenic precum este acesta, este în destul, în loc de multe zeci de mii de latini, şi socoteala şi hotărârea lui negreşită fiind, se cinsteşte mai mult decât toate latineştile socotinţe, greşite fiind şi păcătoase. Dar ce zic unul; şi două şi trei sinoade, şi nu unul, ci doi şi trei împreună. Că nu numai Sinodul al 6-lea, ci şi cel al 7-lea în praxa a 6-a a sa pe Onorie împreună l-au osândit. Încă şi cel ce după acestea s-au făcut carele şi al 8-lea după latini se numeşte, pe acesta l-a osândit în praxa a 10-a, dar şi Leon al 2-lea, puţin în urma sinodului al 6-lea împreună cu praxele sinodului al 6-lea, şi pe osândirea lui Onorie au primit. Şi către autocratorul, acestea scria: „Anatematisim pe aflătorii rătăcirii, cei noi, pe Teodor Faranitul, şi pe Onorie, carele pe această apostolească Biserică, nu cu învăţătura apostoleştii predări o strălucea, ci cu spurcata propovăduire, pe nespurcata Biserică a se spurca au dat voie. Şi Adrian al 2-lea iarăşi asemenea zice, că, scaunul cel al Romei de nimenea se judecă, afară de numai de va fi cuvânt de eres, şi pentru această pricină, Onorie s-au anatematisit. Şi papa Agaton scriind către împăratul Pogonat, de eretic mărturiseşte pe Onorie. Deci cum poate cineva a zice, cum aşa că toţi Părinţii ai acestor sinoade, şi mai ales Leon şi Adrian, şi Agaton papii, s-ar fi vorbit, şi cu nedreptate ar fi osândit, pe cel la dânşii drept. Sau cum locţiitorii patriarhului Romei, cei ce au fost de faţă în sinod, ar fi tăcut, dacă sinodul cu nedreptate ar fi osândit pe Onorie, şi nu ar fi prihănit hotărârea sinodului. Dar iată cum şi Constantin împăratul preacinstitoriu de Dumnezeu fiind şi prieten al Bisericii romanilor, ar fi

Alexandriei, pe Teodor ce au fost episcop cetățean Faran după Zonara şi Valsamon, sau că se trăgea din Faran, după Leon al 2-lea al Romei ce scrie către împăratul. Pre Macarie al Antiohiei, împreună cu Ştefan ucenicul lui şi pe bătrânul Polihronie cel ce cu minte de prunc, care toți aceştia au îndrăznit a dogmatisi la Hristos o voie şi o lucrare. Şi au dogmatisit sinodul, dimpotrivă că, Cel unul cu fața Domnul nostru Iisus Hristos după întrupare, precum are două firii aşa are şi două fireşti voi şi două firerşti lucrări,[178] dumnezeiască adică voie şi lucrare: şi omenească voie şi lucrare, nedespărțite împreună şi neamestecate. Fiindcă nici dumnezeirea nici omenirea: adică amândouă firile lui Hristos, nu au rămas fără voie şi fără lucrare după unire. Căci, dacă însuşirile firilor s-ar fi stricat, care sunt voia, şi lucrarea, negreşit şi însăşi firile împreună cu ele s-ar fi strticat. Căci toată firea cu fireştile Sale însuşiri împreună stă şi este, şi fără de acestea a sta nu poate. Şi în scurt a zice, au dogmastisit sinodul acesta, că, în ipostasul (fața) Dumnezeului Cuvântului lucra în fiştecare chip cu împărtăşirea şi a unuia şi a altuia, care însuşire o avea. Cuvântul adică lucrând aceasta, care este a Cuvântului: Iar trupul săvârşind, ceea ce este a trupului. Precum au dogmatisit adică sinodul al 4-lea prin Epistolia lui Leon. Că nu au fost însuşire a uneia şi aceiaşi lucrări, precum zice preaînțeleptul Fotie, de a scula pe cel slăbănog, de a osteni din călătorie, de a învia pe Lazăr, şi de a lăcrima pentru el. Dar nici au fost însuşire a uneia şi aceeaşi voi, a cere să treacă de la El paharul morții, şi a o numi iarăşi pre moarte slava Sa, şi a voi lucrul cel nevrut. Că cel dintâiul, era lucrare a dumnezeirii, iar cel al 2-lea, lucrare a omenirii. Şi dimpotrivă voia cea dintâi era cea a omenirii, iară cea a doua, era a dumnezeirii. Canoane însă şi acest sinod nu au aşezat.

---

suferit o aceasta, carele de față fiind, în sinod au pecetluit cu împărătescul său inel hotărârea sinodului, pentru a nu mai putea cineva să adauge sau să scază. Este dar adevărat Dumnezeu care au grăit prin sinodul acesta ecumenic, iar tot omul şi toata aflarea de cuvinte a celor împotrivitori, este zadarnică şi mincinoasă. După Apostolul, frumoasă este însă dilema (adică propoziția care se ia în două chipuri), ce un mare şi prea înțelept dascăl al nostru, în vremile acestea, pentru Onorie acestea propune papistaşilor: „Onorie ori au fost eretic ori nu: de au fost iată se află papă greşit în credință, iar de nu au fost eretic au greşit în credință Leon şi Adrian şi Agaton, nedrept pe el ca pe un eretic osândindu-l şi anatematisindu-l. Şi aşa ori dintr-o parte ori din alta, nepăcătuirea ce se zice a papei, despre cele ale credinței s-au dezlegat întru a nu fi, şi las a zice pe papa Marcelin şi ce s-au făcut închinători de idoli; pe Liverie ce s-a făcut arian, pe Anastasie al 2-lea ce a ajutat pe arieni, şi pe alții nenumărați greşiți întru credință"

[178] Fireşti se cuvine să zicem voile, şi lucrările lui Hristos, şi nu ipostaticeşti. Pentru că de le vom zice ipostaticeşti, vom fi siliți să dăm şi la Sfânta Treime trei voi şi lucrări, fiindcă trei ipostasuri sunt ale Ei. Ci precum o voie şi o lucrare întru Sfânta Treime se zice şi este, aşa şi o fire a Ei este, aşa şi întru Hristos două voi, şi două lucrări zicem, că şi firi două sunt, din care, şi întru care, iar mai ales care El însuşi este. Foarte bine înalt grăieşte dumnezeiescul Ioan Damaschin, şi preteologhiceşte pentru acestea două voi şi lucrări ale lui Hristos, nedespărțite totodată şi neamestecate, înalt zicând: Un ipostas Hristos fiind din două firi, dumnezeiască şi omenesacă, acestea dumnezeieşte, şi acelea omeneşte, acesta-Şi voia-Şi lucra pe cele dumnezeieşti, şi Dumnezeu bărbăteşte pe cele omeneşti. Că deşi ca Dumnezeu voia pe cele dumnezeieşti, şi ca omul pe cele omeneşti, dar însă nici ca Dumnezeu gol, voia cele dumnezeieşti, nici ca omul gol cele omeneşti, ci ca Dumnezeu îmbărbățit, adică înomenit, cu firească dumnezeiască voie şi lucrare, ca Dumnezeu şi om acestaşi, voia şi lucra cele omeneşti, fireşte fiind a voi şi a lucra ca omul, cele omeneşti. Că voieşte şi lucrează cele însuşite amândorura firilor, cu împărtăşirea amândorura părților, a dumnezeirii adică, cu de sine-Şi stăpânire şi atot stăpâneşte prin omenirea Sa lucrându-le iar omenirea cu desine-Şi stăpânire, şi întru toate dumnezeieşti Sale voi supunându-se, şi acestea voindu-le, care dumnezeiasca voie, voieşte a le vrea pentru unimea ipostasului (din Libelul, adică mărturisirea credinței, cel pentru dreapta cugetare, ce s-au păvățuit adică de Damaschin. Şi s-au dat de Ilie episcopului Petru, mitropolitul Damascului).

DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL CINCI-ŞASELEA SINOD SAU MAI BINE A ZICE, AL ŞASELEA SINOD

Acest sfânt al cinci-şaselea[179] s-au mai căpetenic a zice al şaselea[180] sinod s-au adunat în faimosul şi împărătescul palat caspraxa din Constantinopol care se zice Trula, în timpul lui Iustinian al 2-lea fiul lui Pogonat, care şi Rinotmit (nas tăiat) s-a numit, la anul de la Hristos 691. Şi au fost Părinţi adunaţi la număr 227 după Valsamon şi Zonara, iar după scriitorul sinodiceştei cărticele 240. Ai cărora căpetenii au fost, Pavel al Constantinopolului; şi Vasilie episcopul Gortinei celei din Crit, şi oarecare episcop al Ravenei, care ţinea locul celui al Romei, Petru al Alexandriei, Anastasie al Ierusalimului, şi Gheorghie al Antiohiei. Şi s-au adunat acest sinod după împărăteasca poruncă, şi pentru cercetarea vreunui osebit eres, nu pentru rânduirea credinţei, cu chip ca din aceasta să ia prilej a se numi însuşit şi osebit sinod, ci pentru aşezare de canoane trebuincioase, ce privesc spre îndreptarea şi bunăstarea Bisericii. Care sunt aceste următoare, adeverite de a douaşi a patra şi a opta praxă a sinodului al 7-lea cel ecumenic, şi de întâiul canon al acestuia. De trei papi, de Adrian cel întâi, de Grigorie al doilea, şi Inokentie al treilea, şi de Gratian, de legaţii papei în sinodul al 7-lea. De sinodul cel ce se zice întâi şi al doilea, pomenind pe canonul 31 al acestuia, întru al 12-lea canon al său. De Kedrino, de Ioan Damaskin care zice: „Pipăie hotărârile sinodului

---

[179] Pentru multe pricini se zice şi este ecumenic sinodul acesta. 1. Pentru că în cuvântul cel rostitor către Iustinian, dar şi în canonul său al 3-lea ecumenic se suprascrie. 2. Pentru că sinodul al 7-lea în a 8-a praxă a sa, şi în canonul 1 al său ecumenic îl numeşte. Dar încă şi Adrian al Romei cel întâi în epistolia cea către Tarasie, ce se află în praxa a 2-a a sinodului al 7-lea (foaia 748 a adunării sinoadelor) împreună cu sinoadele ecumenic pe acesta îl numără. 3. Pentru că canoanele sale legiuieşte şi rânduieşte, nu întru o parte a lumei, ci a toată lumea, şi în Bisericile cele răsăritene, şi în cele apusene. Şi anume în Roma, în Africa, în Armenia în eparhiile cele ce sunt în Barbaria; precum se zice în canoanele 12, 13, 18, 29, 55, 56. Şi de râs lucru cu adevărat ar fi, dacă sinodul acesta nefiind ecumenic, nici ar fi avut vrednicie de ecumenic sinod, să fie legiuit, întru atâtea şi atâtea eparhii. Şi mai ales să îmbunătăţească canoane ale multor localnice sinoade, pentru care vezi la subînsemnarea al 2-lea al Sinodului acestuiaşi. 4. Pentru că cei patru patriarhi ai lumii, au fost de faţă în el, şi cel Romei prin locţitori, şi l-au primit, şi Bisericile de pretutindeni. Care este înfiinţată cunoaştere, şi haractir recomenduitor al celor ecumenice. Şi 5. Şi cea mai de pe urmă, pentru că se uneşte în canoanele sale cu dumnezeieştile Scripturi, şi cu apostoleştile şi sinodiceştile predanisiri şi aşezământuri, care şi aceasta este semn şi însuşire celor ecumenice, precum am zis în procuvântarea celui 1 sinod, de nu cumva şi aiurea mai cu deosebire.

[180] Am zis că cu mai de căpetenie cuvânt se numeşte sinodul acesta la al şaselea. Pentru că, deşi tâlcuitorii canoanelor cei mai din urmă, şi alţii, uneori, al cinci-şaselea pe el îl numesc. Fiindcă rămăşiţa sinodului al 5-lea şi al celui al 6-lea o au împlinit, aşezând canoane, adică care ajută la bisericeasca bunăstare, pe care acelea nu le-au aşezat; cu toate acesta chiar şi cu adevărat acesta, al şaselea, şi este, şi numeşte. 1. Pentru că, după scriitorul Roman în prolegomena sinodului acestuia, arhiereii cei ce au alcătuit pe cel al 6-lea ecumenic în zilele Pogonatului, au alcătuit şi pe acesta în zilele lui Iustinian fiului lui. Că 43 de episcopi după acestaşi istoric, ce a fost întru acela, de faţă a fost şi întru acesta. Se vede însă din cuvintele Sfântului Tarasie că ar fi fost mai mulţi, cele propuse în sinodul al 7-lea. 2. Pentru că sinodul al 7-lea în a patra, şi în a opta praxă şi în întâiul său canon, al şaselea pe acest sinod îl numeşte. Şi Adrian cel 1 în epistolia cea către Tarasie, ca cum ar fi fost canoanele acestui sinod ale celui chiar al şaselea le primeşte (foaia 748 a adunării sinoadelor) şi către Carol împăratul Galiei scriind, al şaselea îl numeşte, şi sfântul sinod. Şi legaţii papei ca pe al 6-lea îl adeverează pe acesta în sinodul al 7-lea. Şi Inokentie al 3-lea prin canonul 32 al acestui sinod zice: „S-au poruncit în sinodul al 6-lea”. Şi Gratian în numele chiar al celui al 6-lea pomeneşte de acesta. Şi 3. Pentru că sinodul acesta se potriveşte cu cel al 6-lea mai mult decât cu cel al 5-lea şi că este mai apropiat de acela cu anii, şi că asemenea după loc, fiindcă întru acelaşi al Trulei, unde s-au adunat cel al 6-lea acolo s-a adunat şi acesta.

al 6-lea şi vei afla acolo mustrare. De tâlcuitorii canoanelor, de Fotie, de iscăliturile cele cu însuşi mâna, atât a împăratului, cât şi a locţiitorilor celui al Romei, ale patriarhilor, şi ale Părinţilor celor într-însul adunaţi. Şi cuprinzător a zice, de toată soborniceasca Biserică, măcar deşi latinii cei mai noi le clevetesc pe ele, fiindcă mustră kenotomiile (înnoirile) lor. Iar întâiul Adrian papa în epistolia sa cea către Tarasie; această vrednică de laudă mărturie pentru canoanele acestea ne-au lăsat: „Cele deacest sfânt al 6-lea sinod le primesc, împreună cu toate canoanele; cele ce de el s-au rostit cu legiuire şi dumnezeieşte." Întru care se arată: „În oarecare scrisori ale cinstitelor Icoane; şi adaoge pe tot canonul 82 al sinodului acestuia." (foaia 747 a adunării sinoadelor). Iar papa Grigorie în epistolia cea către Sfântul Ghermano (care stă în a patra praxă a sinodului al 7-lea) pentru însuşi canonul acesta al acestuia al 6-lea sinod zice: „Pentru această pricină de prea mare mântuire este adunarea sfinţilor care cu dumnezeiesc sfat, au predat Bisericii capul acesta." Şi vezi că sfântă adunare pe sinodul acesta îl numeşte, şi că dumnezeiesc sfat s-au dat canoanele acestuia. Şi îndestulă este singură mărturia patriarhului Tarasie, cea pentru canoanele acestea, a astupa şi a îngrădi gurile celor potrivnici, iar mai ales mărturia a tot sinodului al 7-lea care zice aşa: „Oarecare bolind de neştiinţă, se smintesc de canoanele acestea, zicând: Oare ale sinodului al 6-lea sunt? Se ştie dar unii ca aceştia, cum că sfântul şi marele sinod al 6-lea în timpul lui Constantin s-a adunat împotriva celor ce ziceau o lucrare şi o voie întru Hristos. Părinţii ai căruia sinod, pe eretici i-a anatematisit, şi ortodoxa credinţă întărindu-o, s-au dus pe la casele lor în al 14 an, al lui Constantin. După aceasta însă... aceştiaşi Părinţi împreună adunându-se în zilele lui Iustinian fiul lui Constantin, canoanele cele mai înainte arătate le-au aşezat; şi nimeni pentru acestea să nu se îndoiască. Că cei ce au iscălit în zilele lui Constantin aceiaşi şi în zilele lui Iustinian în hârtia aceasta au iscălit, precum se face arătat din potrivirea cea neschimbată a iscăliturilor însuşi a mâinilor lor. Că se cuvine lor sinod ecumenic arătând, a aşeza şi canoanele bisericeşti (praxa 4 a sinodului al 7-lea foaia 780 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor). Într-această a 4-a praxă a sinodului al 7-lea este scris, că s-au citit în sinodul al 7-lea însuşi hârtia acea întâi scrisă, întru care au iscălit Părinţii sinodului acestuia al 6-lea. Iar Petru al Nicomidiei a zis, că avea şi altă carte, care cuprindea canoanele acestuia al 6-lea sinod.

CELE 102 DE CANOANE
ALE SFÂNTULUI ŞI ECUMENICULUI AL 6-LEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Rânduială prea bună este celui ce începe fiece cuvânt şi lucru, de la Dumnezeu începe, şi la Dumnezeu a încheia, după teologhicescul grai. Drept aceea aceia şi buna cinstire propovăduindu-se de noi acum luminat. Şi Biserica, întru care Hristos a pus temelia aceasta se preaîntinde, neîncetat crescând şi sporind, ca cedri Libanului; şi acum făcând noi început Sfinţitelor cuvinte, hotărâm cu dumnezeiescul dar a fi nekenotomisită (ne înnoită) şi nestrămutată credinţa cea predanisită nouă, atât de însuşi văzătorii şi slujitorii Cuvântului aleşilor de Dumnezeu Apostoli. Dar încă şi de cei 318 Sfinţi şi fericiţi Părinţi, cei în Niceea adunaţi, în zilele lui Constantin celui ce a fost al nostru împărat, împotriva lui Arie celui răucinstitor, şi împotriva păgâneştei religii sau mai potrivit a zice a eteroteiei (a străinei Dumnezeiri) celei de dânsul dogmatisite. Care Părinţi cu unită socotinţă a credinţei pe o fiinţă a dumnezeieştii începătoarei firi a celor trei ipostasuri o au descoperit nouă şi o au întărit, nelăsând loc a se ascunde sub obrocul necunoştinţei. Ci arătat învăţând pe cei credincioşi cu o închinăciune a se închina Tatălui, şi Fiului, şi Sfântului Duh. Şi socoteala nepotrivitelor trepte a dumnezeirii stricându-o şi zmulgându-o, şi jucăriile cele pruncești din nisip alcătuite de către eretici împotriva dreptei slăviri coborându-le şi răsturnându-le. Aşişderea şi credinţa cea propovăduită în zilele marelui Teodosie fostului nostru împărat, de către

cei 150 Sfinţi Părinţi adunaţi; în însăşi împărăteasca cetate, o întărim, teologhiceştile glasuri îmbrăţişându-le, şi pe spurcatul Machedonie împreună cu cei întâi vrăjmaşi ai adevărului izgonindu-l, care obrăzniceşte au îndrăznit a socoti pe Stăpânitorul, ca pe un rob, şi rupe pe unimea cea neruptă tâlhăreşte voind, ca să nu fie deplinită taina nădejdii noastre. Cu spurcatul acesta ce a turbat împotriva adevărului, şi pe Apolinarie învăţătorul (tainicul) răutăţii împreună osândindu-l, care a bârfit păgâneşte că Domnul a luat trup nemintit şi neînsufleţit, de aici şi acesta socotind că nedeplinită va fi nouă mântuirea. Dar încă şi învăţăturile cele aşezate de purtătorii de Dumnezeu Părinţi, cei adunaţi în cetate Efesenilor mai întâi în zilele lui Teodosie fiul lui Arcadie fostului nostru împărat, ca pe o întărire neruptă a bunei cinstiri, le pecetluim, un Hristos pe Fiul lui Dumnezeu şi întrupat propovăduindu-l, şi pe Preacurata pururea Fecioara care fără sământă l-a născut pe El, chiar şi cu adevărat de Dumnezeu Născătoare socotindu-o, şi pe bârfitoarea lui Nestorie despărţire, ca pe mutată de la dumnezeiasca soartă izgonindu-o, care om deosebit, şi Dumnezeu deosebit, pe unul Hristos îl dogmatisea, şi iudaiceasca păgânătate o înnoia. Dar şi credinţa ca stilografisită (descrisă) a celor 630 de Părinţi de Dumnezeu aleşi în mitropolia Calcedonienilor în zilele lui Marchian fostul şi acestuia al nostru împărat, ortodoxeşte întărim. Care pe unul Hristos Fiul lui Dumnezeu din două firi împreună alcătuit, şi întru acesteaşi amândouă firile slăvit, cu mare şi înalt glas marginilor lumii o a dat; şi pe Evtihie cel cu mintea deşartă, care hotăra că taina cea mare a iconmiei cu părere s-a săvârşit, ca pe o spurcăciune oarecare şi lepădătură din sfinţitele îngrădiri ale Bisericii l-au lepădat, şi împreună cu acesta şi pe Dioscor şi pe Nestorie, acela, al despărţirii, iar acesta, al amestecării fiind apărători şi ajutători, pe cei din diametrul (cu totul) căzuţi întru aceeaşi prăpastie a păgânătăţii, şi a pieirii şi a ateiei (nedumnezeirii). Dar şi glasurile cele binecinstitoare ale celor 165 purtători de Dumnezeu Părinţi întru această împărătească cetate, adunaţi în timpul lui Iustinian fericitului întru aducere aminte fostului nostru împărat, le cunoaştem ca de Sfântul Duh grăit, şi pe urmaşii noştri îi învăţăm. Care pe Teodor al Mopsuestiei învăţătorul lui Nestorie, pe Origen, pe Didim, şi pe Evagrie, pe cei ce au replăsmuit elineştile mitopii (sau faceri de basme), şi perioade şi schimbări ale oarecărora trupuri şi suflete, ne-au închipuit cu nălucirile minţii şi cu visuri, şi despre reînvierea morţilor păgâneşte hulind. Cele scrise de Teodorit împotriva dreptei credinţe, şi a celor 12 capete ale fericitului Chiril, şi epistolia ceea ce se zice a lui Iva, sinodiceşte le-au anatematisit şi le-au lepădat. Şi credinţa, cea de sfântul sinod al 6-lea de curând adunat întru această împărătească cetate, în zilele fericitului întru aducere aminte Constantin fostului nostru împărat, care mai mult a primit tărie, prin cele ce binecinstitorul de Dumnezeu împărat cu peceţi a întărit tomurile (scrisorile) acestui sinod, spre asigurarea cea întru toţi vecii. Şi iarăşi mărturisim a păzi neatinse şi nestricată, ceea ce a învăţat lămurit cu iubire de Dumnezeu, învăţându-ne a slăvi două fireşti voi, şi două fireşti lucrări la întrupeasca iconomie a unuia Domnului nostru Iisus adevăratului Dumnezeu, iar pe cei ce pe dreapta dogmă a adevărului o au strâmbat, şi o voie şi o lucrare întru unul Domnul Dumnezeul nostru Iisus Hristos pe popoare a crede au învăţat, cu hotărârea bunei cinstiri de Dumnezeu osândindu-i, pe Teodor zicem al cetăţii Faran, pe Kir al Alexandriei, pe Onorie al Romei, pe Serghie, pe Pirr, pe Pavel, şi pe Petru care în aceasta de Dumnezeu păzită cetate au preseduit, pe Macarie fostul episcop al Bisericii Antiohenilor, pe Ştefan ucenicul lui, şi pe Polihronie cel fără de minte (anatematisindu-i); de aici neatins fiind obştescul trupul lui Hristos Dumnezeului nostru, şi în scurt a zice: Legiuim cu ale tuturor bărbaţilor celor ce au fost bună încuviinţarea Bisericii lui Dumnezeu, care au fost luminători în lume, cuvântul vieţii ţiindu-l, credinţa a o păzi adevărată (Filipeni: 2;15,16), şi până la sfârşitul veacului neclătită a rămâne, şi conscriptele şi dogmele lor cele de Dumnezeu predanisite. Lepădând şi noi, şi anatematisind pe toţi, pe care i-a lepădat şi i-a anatematisit (şi ei), ca pe vrăşmaşii adevărului, şi care au întărâtat cele deşarte împotriva lui Dumnezeu, şi

nedreptate au cugetat spre înălţime. Iar dacă cineva dintre toţi nu vor ţine şi nu vor îmbrăţişa prozisele dogme ale bunei cinstiri de Dumnezeu, şi nu vor slăvi, şi nu vor propovădui aşa, şi s-ar apuca a meşteşugi împotriva acestora, fie anatema, după hotărârea cea acum aşezată de către proarătaţii Sfinţii şi fericiţii Părinţi, şi din creştinescul catalogul, ca un străin să se scoată şi să cadă. Că noi nici a se adaoge, nici iarăşi a se scoate după cele mai înainte hotărâte, nicidecum am socotit, sau nici măcar după orice fel de cuvânt am putut.

TÂLCUIRE

Canonul acest întâi nici de Zonara, nici de Valsamon s-a tâlcuit. Fiindcă nu este altă, fără numai o scurtă cuprindere atât a dogmelor, şi a hotărârilor credinţei a sfintelor şi ecumenicelor şase sinoade, celor ce s-au făcut mai înainte de acesta sinod, şi de ereticii aceia, împotriva cărora fiecare din acestea s-au adunat. Cât şi a timpurilor şi a locurilor, în care, şi la care s-au făcut, şi nu numai repetuire, ci şi pecetluire a dogmelor acestora. Drept aceea noi urmând însuşi acestor tâlcuitori, hotărârile şi dogmele acestor zise sfinte sinoade, şi timpurile şi locurile, dar şi pe ereticii împotriva cărora fiecare din acestea s-au adunat, trimitem pe cititori să le afle mai pe larg la începuturile canoanelor ale fiecărui sinod. Ca nu cele acolo zise, în zadar aici să le mai zicem. Oarecare ziceri numai le vom arăta mai descoperit, care nu sunt atât lesne înţelese de cei proşti. Deci făcând început canonul acesta de la zicerea Teologului Grigorie, care zice: Că prea bună rânduială este, ca tot cel ce va să înceapă orice cuvânt şi lucru, să-l înceapă de la Dumnezeu, şi să sfârşească la Dumnezeu. Hotărăşte să rămâie nekenotomisită şi nestrămutată credinţa cea dreaptă, atât de Sfinţii Apostoli[181], cât şi de Părinţii sinodului întâi, (care şi eteroteie (străină dumnezeire)[182], sau mai bine a zice politeia (multa dumnezeire) o au stricat, şi de-ofiinţă, adică pe Sfânta Treime o au propovăduit că este de una şi aceeaşi fiinţă şi fire) şi de Părinţii sinodului al doilea (ale cărora teologhiceşti glasuri Părinţii acestui sinod zic că le îmbrăţişează. Iar acestea sunt acelea ce s-a adaos de al doilea sinod în Simbolul Credinţei, la teologia Sfântului Duh. Că, pe lângă aceea ce era, şi întru Duhul Sfânt, de cele întâi sinod zice, acest al 2-lea a adaos, Domnul, de viaţă Făcătorul, care din Tatăl se purcede, şi împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat, şi slăvit, care a grăit prin Prooroci) şi de Părinţii celui al 3-lea şi al 4-lea şi al 5-lea şi al 6-lea sinod. Şi în scurt a zice, Părinţii sinodului acestuia legiuiesc să rămâie adevărate, şi până la sfârşitul veacului neclătite, credinţa, şi dogmele cele de Dumnezeu predanisite ale tuturor Sfinţilor, care au strălucit în Biserica lui Dumnezeu, şi au stătut în lume ca nişte luminători şi de viaţă dătători. Şi împreună anatematisesc şi ei pe toţi vrăşmaşii adevărului, adică pe ereticii aceia pe care i-au anatematisit şi Sfinţii aceia Părinţi.

---

[181] Unii vor că Sfinţii Apostoli când au fost să se despartă, şi să meargă la propovăduire în anul 44; au făcut adunare prea mare, şi vrednică de cuvânt (precum mai-nainte am zis) în care şi simbol al credinţei au alcătuit, şi aduc martori la aceasta pe mulţi din apusenii Părinţi, că simbolul acesta este al Apostolilor. Precum şi câţiva din teologii cei mai noi ai noştri, aduc din acesta mărturii la oarecare din teologiceştile lor ziceri; care poate însemnează, şi predanisita de Apostoli credinţă, ce pomeneşte aici canonul. Dar fiindcă preasfântul şi preaînţeleptul Marcu al Efesului, pentru simbolul acesta îndestul a răspuns latinilor în Florenţa zicând: „Noi nici am văzut simbol al Apostolilor." Precum scrie Silvestru marele eclesiarh cartea 6, cap 6. Pentru aceasta predanisita de Apostoli credinţă aici se înţelege, sau ce neînscris şi prin glas predanisită de Apostoli perilipsis (adică în scurt cuprindere) a dogmelor credinţei, sau credinţa ceea ce din Sfintele Evanghelii, şi din apostoleştile epistolii, sau şi din aşezământuri se adună, adică dogmele credinţei. Se vede însă că se cuprinde simbolul acesta în apostoleştile aşezământuri (în cartea 7 cap 42).

[182] Etiroteia lui Arie a fost, fiindcă, altul zice pe Dumnezeu Tatăl, şi altul pe Fiul. Că pe Tatăl îl zicea a fi nezidit, iar pe Fiul zidire, şi prin urmare, pe Tatăl mai mare, iar pe Fiul mai mic, şi aceasta este socoteala nepotrivitelor trepte. Ce o zice aici canonul, că o au stricat întâiul sinod.

Hotărând şi aceasta, că nici ştiu, dar nici pot după oricare chip a adăogi ceva, sau a scădea din dogmele acelor. Dar şi oricare nu ține dogmele bunei cinstiri ale prozişilor Sfinților Părinți, nici le cugetă cu mintea, nici le propovăduieşte cu limba, ci se apucă a se împotrivi acestora, aceasta zic ei, să fie anatema, şi din catalogul creştinilor să se lepede, şi să se taie ca un mădular putred şi străin (de la trupul Bisericii al căruia Capul este Hristos).

CANONUL 2

Au socotit însă sfântul sinodul acesta şi aceasta, preabine şi prea cu sârguință, ca şi de acum înainte să rămâie adevărate, şi întărite spre vindecarea sufletelor şi tămăduirea patimilor, canoanele cele de Sfinții şi fericiții Părinți cei mai-nainte de noi primite şi întărite, dar încă şi predanisite nouă în numele Sfinților şi slăviților Apostoli 85 la număr. Fiind însă că întru aceste canoane se porunceşte să primim noi, aşezământurile cel prin Climent ale acestor Sfinți Apostoli, care în unele din vechi de către cei de străină slăvire pentru vătămarea Bisericii, oarecare neadevărate şi străine de Evsevie (bunacinstire) s-au vârât, frumusețea cea de bună cuviință a dumnezeieştilor dogme înnegrindu-o, lepădarea aşezământurilor celor de acest fel potrivit o am făcut spre zidirea şi asigurarea creştineştii turme. Nicidecum judecând noi a fi primite ereticeştile minciuno-cuvântări, şi ale alătura cu adevărata şi întreaga învățătura a Apostolilor. Pecetlui însă şi pe celelalte toate sfințite canoane aşezate de Sfinții şi fericiții Părinții noştri. Adică ale celor 318 Sfinți Părinți adunați la Niceea, şi a celor în Ancira, dar încă şi a celor Neocesareea. Aşişderea şi ale celor în Gangra. Pe lângă acestea însă şi a celor în Antiohia Siriei. Dar însă şi ale celor în Laodiceea Frigiei. Încă şi ale celor 150 ce s-au adunat întruaceasta de Dumnezeu păzită împărătească cetate. Şi ale celor 200 ce mai întâi s-au adunat în mitropolia Efesenilor. Şi ale celor şase sute treizeci Sfinți şi fericiți Părinți în Calcedon adunați. Aşişderea ale celor în Sardica. Încă şi ale celor în Cartagina. Dar însă, încă şi ale celor acum a doua oară întru această de Dumnezeu păzită şi împărătească cetate adunați în zilele lui Nectarie întâiului şezător (presedent) al împărăteştei cetății acesteia, şi a lui Teofil celui ce a fost arhiepiscop Alexandriei. Dar şi ale lui Dionisie fostului arhiepiscop al marei cetăți Alexandriei. Şi ale lui Petru fostului arhiepiscop al Alexandriei şi mucenicul. Şi ale lui Grigorie fostului episcop al Neocesareei de minuni făcător, ale lui Atanasie arhiepiscopul Alexandriei, ale lui Vasilie arhiepiscopul Cesareei Capadociei, ale lui Grigorie Nissa, ale lui Grigorie Teologul, ale lui Amfilohie episcopul Iconie, ale lui Timotei arhiepiscopul marei cetăți Alexandriei celui mai dinainte, ale lui Teofil arhiepiscopul Alexandriei, ale lui Kiril arhiepiscopul Alexandriei, şi ale lui Ghenadie fostului patriarh al de Dumnezeu păzitei şi împărăteştei cetății aceştia. Dar încă şi canonul cel aşezat de Ciprian fostul arhiepiscop al țării Afrorilor (Calcedon) şi mucenicul, şi de sinodul său, care numai în locurile mai înainte zişilor mai întâi şezători, după obiceiul cel predanisit lor au stăpânit. Şi nimănui să-i fie slobod a preface canoanele cele mai înainte arătate, sau a le strica, sau altele afară de canoanele care ne stau înainte a primi, alcătuite de oarecare şi minciuno-suprascriere ale celor ce s-au apucat că cârciumărească adevărul. Iar dacă cineva se va prinde kenotomisind (înnoind) vreun canon din cele zise, sau apucându-se ar răsturna, vinovat va fi după canonul cel de acest fel, a primi certarea precum acelaşi canon învață, şi prin acelaşi întru ceea ce greşeşte a se vindeca.

[Apostolic, can. 75; Sinod 4, can. 1; Sinod 7, can. 1]

TÂLCUIRE

Fiindcă în fiecare sinod, şi mai ales în cele ecumenice, şi hotar se făcea, înlăuntru căruia se cuprindeau dogmele credinței, şi canoane se scriau, întrebuințând ele spre buna stare a Bisericii, şi spre buna rânduială. Pentru aceasta şi sinodul acesta, după ce în canonul său cel întâi a pecetluit, şi a întărit hotarele credinței sfintelor sinoade celor

ecumenice, acum întru acest al 2-lea pecetluieşte, şi întăreşte şi canoanele. 1. Pe cele 85 la număr ale Sfinţilor Apostoli, pe care zice, că şi Părinţii cei mai înainte de dânsul le-au primit, şi le-au întărit. (că apostoleştile aşezământuri cele prin Clement, fiindcă de cei de străine socoteli s-au neteisit (s-au stricat) în oarecare părţi, pentru vătămarea Bisericii, le leapădă pentru siguranţa creştinilor. Însă precum acestea astăzi se află tipărite, mie mi se pare că nici o necuviinţă şi neteisire cuprind ele. Şi vezi pentru dânsele în apostolescul canon 85). 2. Ale celor 4 ecumenice sinoade. 3. Pe ale sinoadelor celor locale anume[183]. 4. Pe ale Sfinţilor Părinţi în parte anume. Adăogând sinodul, că nu este iertat nimănui, pe toate canoanele cele mai înainte arătate, ori a le strica, ori a nu le primi, ori altele în locul acestora minciuno-suprascrise a primi. Iar de s-ar arătat cineva că se apucă a strica, sau a surpa vreun canon din acestea, acela să ia certarea ce o cuprinde acel canon, pe care strică, sau îl surpă. Adică de cuprinde şi hotărăşte canonul aforisire sau caterisire, sau anatema, acestea să le ia şi cel ce îl strică, sau îl surpă pe canon; casă tocmească greşeala sa, din însuşi canonul acela, întru care a greşit[184].

CANONUL 3

Fiindcă binecinstitorul şi iubitorul de Hristos împăratul nostru, a rostit către sfântul acesta ecumenicul sinod, că cei ce se numără în cler, şi dau pe cele dumnezeieşti altora să fie curaţi şi liturghisitori neprihăniţi, şi vrednici de jertfa cea înţeleasă a marelui Dumnezeu, care şi arhiereu şi jertfă, şi a curăţi cele puse asupra lor din nelegiuitele nunţi. Pe lângă aceasta însă, cei ai preasfintei Biserici a romanilor, propunând să se păzească canonul scumpătăţii; iar cei supuşi scaunului păzitei de Dumnezeu şi împărăteştei cetăţii acesteia, (voind a se păzi) cel al iubirii de oameni şi al milostivirii, întru una pe amândouă unindu-le părinteşte împreună şi cu iubire de Dumnezeu, ca nici blândeţea să fie slabă, nici să lăsăm înăsprită împetroşerea. Şi mai ales căderea din neştiinţă ce a trecut la nu puţină mulţime de bărbaţi. Socotim că cei ce au trecut la a doua nuntă, şi până la cincisprezece a trecutei luni ianuarie, al trecutului Indiction, a anului şase mii o sută nouăzeci şi nouă, robindu-se păcatului, şi

---

[183] Se osebesc oarecare canoane ale unor localnice sinoade, care nu s-au pecetluit (adică nu s-au întărit) atâta, pe cât s-au îndreptat, sau mai bine a zice s-au îmbunătăţit de către sinodul acesta. Precum cel al 4-lea de către cel al 33-lea al acestuia. Cel al 15-lea al Neocesareei de către cel al 16-lea, cel al 48-lea al Cartaginei de cel 29 al acestuia. Şi altele asemenea de către altele. Însemnează însă că canoanele postnicului, deşi de canonul acesta nu se pomenesc (nu ştiu pentru care pricină, poate pentru pogorământul ce fac) însă s-au primit de toată Biserica. Şi vezi la prolegomena postnicului. Asemenea s-au primit de Biserică şi canoanele ce în urmă s-au făcut ale Sfântului Nichifor, şi canoniceştile întrebări-răspunsuri cele făcute în zilele lui Nicolae patriarhul.

[184] Iar care este sinodul cel a doua oară adunat în Constantinopol în zilele lui Nectarie, pentru care zice canonul acesta? Vezi-l după cel în Sardica. Pe lângă acestea, însemnează că ale lui Timotei celui mai dinainte numeşte canonul acesta pe canoane, spre osebirea lui Timotei al Alexandriei, care se numea eleur (numit motoc) şi era pe vremea sinodului al 4-lea în urma aceluia adică, însemnează însă şi că, fiindcă latinii prihănesc sinodul acesta, pentru că nu pomeneşte localnicele sinoade cele ce s-au făcut la apus, nici canoanele acelora, pe care le-au adunat Vartolomeu Carangea, şi alţii mulţi înaintea lui. Către aceasta răspundem: Că sinodul, a înşirat canoanele acelea ale Sinoadelor şi ale Părinţilor, câte erau în întrebuinţarea Bisericii. Totodată însă au primit împreună şi canoanele, ale localnicelor sinoade celor de la apus, câte se unesc cu canoanele sinoadelor celor ecumenice. Şi în scurt precum cel al 5-lea ecumenic a primit pe cele ale lui Augustin, şi ale lui Ambrosie apusenilor, şi de obşte însă, ci câte au aşezat întru dreapta credinţă, şi spre mustrarea ereticilor. Aşa şi noi cele drepte ale sinoadelor celor ce s-au făcut la apus le primim, însă nu toate fiindcă papa Romei multe străine legiuieşte întrînsele. Pentru aceasta şi cele mai multe din cele localnice la apus au greşit, şi mai ales că dintrînsele au ieşit mai întâi adăogirea în simbol, şi pricina cea mai întâi şi mai de pe urmă a răutăţilor şi a desbinării (adică a ruperii).

nealegând mai bine a se spăla de acesta, să se supuie canoniceştei caterisiri. Iar cei ce de acest fel de patimă a nunţii a doua se cuprinse-se, şi mai înainte de cunoştinţa noastră cunoscând folosul, şi răul de sineşi tăindu-l, şi departe au gonit împreunarea aceasta străină şi neadevărată. Sau şi ale cărora muierile cel de a doua nuntă acum s-au săvârşit, sau şi ei au căutat spre întoarcere, de iznoavă învăţându-se întreaga înţelepciune, şi de nelegiuirile lor degrab părăsindu-se, ori prezbiteri, ori diaconi întâplându-se a fi. Aceştia au socotit sinodul a conteni despre toată ieraticeasca Liturghie, adică despre lucrare, dar sub cuvânt la o hotărâtă vreme fiind certaţi. Iară de cinstea şederii şi a stării să se împărtăşească, îndestulându-se cu înainte şederea, şi plângându-se Domnului, ca să li se ierte nelegiuirea cea din neştiinţă. Că a binecuvânta pe altul, cela ce este dator a-şi griji ranele sale, este lucru nepotrivit. Iar cei ce s-au împreunat adică cu o singură femeie, şi s-a întâmplat văduvă cea luată; aşişderea încă şi cei ce după hirotonie cu o singură nelegiuită nuntă s-au împreunat, adică prezbiterii, diaconii şi ipodiaconii, acum în puţină vreme oprindu-se de sfânta Liturghie şi certându-se, iarăşi să se aşeze la treptele lor, nicidecum sporind la mai mare treaptă, arătat este că, deslegându-se nelegiuita însoţire a lor. Iar acestea la cei ce au rămas până la cincisprezece, precum s-a zis a lunii lui ianuarie a Indictionului al patrulea în greşalele cele mai înainte zise, şi numai pentru cele preoţeşti am întipuit, hotărândde acum înainte, şi înnoind canonul cel ce opreşte, ca cel ce se va însoţi cu două nunţi după botez, sau ţiitoare va câştiga: „Să nu poată a fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din catalogul ieraticesc. Aşişderea şi cel ce va lua văduvă, sau lepădată, sau amorizată, sau slujnică, sau din cele ce pe scenă (adică actriţă), să nu poată a se face episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din ieraticescul catalog."

(Apostolic, can. 17, 18, 19; Sinod 6, can. 26; Vasilie, can. 12, 27)

TÂLCUIRE

Părinţii sinodului acestuia, şi răul ce se făcea atuncea îndreptându-l, şi pe viitorime sigurisind, acest iconomicesc canon l-au dat. Că de vreme ce împăratul i-a rugat să curăţească preoţimea de necurăţia nelegiuitelor nunţi, întru care căzuse. Şi despre o parte adică, locţiitorii patriarhului Romei au propus să se păzească scumpătatea canoanelor la cei bisericeşti, iar despre alta, episcopii cei de sub patriarhul Constantinopolului zicea să se fac conpogorământ, şi iubire de oameni către dânşii, aceştia dregând împreună pe amândouă, scumpătatea zic, şi conpogorământul (şi mai ales pentru că multă mulţime din preoţii cei de atuncea căzuse într-acest fel de nunţi din neştiinţă) pentru rugămintea împăratului, au hotărât, că, cei ierosiţi câţi căsătorindu-se de a doua oară, au rămas nepocăiţi până la vremea sinodului acestuia, şi nu s-au despărţit de nelegiuitele nunţi, aceştia să se caterisească desăvârşit, şi mireni să se facă. Iar câţi dimpotrivă ierosiţi fiind şi însoţiţi cu a doua nuntă, prezbiteri adică, sau diaconi, mai-nainte de a se face sinodul s-au căit, şi s-au despărţit cu voia lor de această nelegiuită nuntă, sau că muierile murindu-le cele de al doilea, s-au întors către întreaga înţelepciune, şi pocăinţă. Aceştia, zic, s-au judecat de cuviinţă, să contenească de a lucra cele al preoţiei, până la o stare de vreme hotărâtă, însă să se împărtăşească de şederea şi de starea cea împreună cu cei ierosiţi din afară de Altar plângându-se către Dumnezeu, pentru ca să li se ierte nelegiuirea lor cea din neştiinţă, şi pe nimeni să binecuvinteze. Pentru că nu este lucru cuviincios a da binecuvântare altora, cel ce este dator a-şi vindeca prin pocăinţă ranele sufletului său, precum zice canonul 27 al marelui Vasilie. Iar câţi prezbiteri, sau diaconi, sau ipodiaconi, şi-au luat femei văduve, sau câţi în urmă după ce s-au hirotonisit, s-au căsătorit, şi aceştia asemenea, după ce vor rămânea nelucrători a ori ce fel de sfinţită lucrare în puţină vreme, iarăşi să lucreze cele ale ieriei lor, însă la mai mare treaptă nu se înalţă, ci la treptele în care s-au aflat fiecare dintr-înşii, acolo să rămână. Însă aceasta să se facă după ce se vor despărţi de nelegiuitele însoţiri. Acestea cu iconomie hotărându-le, şi

cu conpogorământ Părinţii aceştia, pentru ierosiţii cei arătaţi, reînnoiesc, adică hotărăsc ca de acum înainte să-şi aibă tăria lor canoanele Sfinţilor Apostoli cel 17 şi 18 adică; pe care le şi arată anume, a cărora tâlcuire vezi-o, împreună şi pe al celui al 19 apostolesc.

CANONUL 4

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon şi ipodiacon, sau anagnost, sau psalt, sau portar ar preacurvi cu femeie afierosită lui Dumnezeu, să se caterisească, ca unul ce a stricat pe mireasa lui Dumnezeu. Iar de va fi mirean să se aforisească.

(Apostolic, can. 25; Sinod 1, can. 9; Sinod 4, can. 16; Sinod 6, can. 26; 21, 40, 44, 45; Ancira, can. 19; Neocesareea, can. 9; Vasilie, can. 3, 6, 17, 18, 19, 20, 32, 51, 60, 70)

TÂLCUIRE

Canonul acesta caterriseşte pe clericii cei ce curvesc cu femei afierosite lui Dumnezeu, sau cu călugăriţă, aforiseşte însă pe mirenii cei ce au făcut aceasta fiindcă au stricat pe mireasa lui Hristos Dumnezeu mirelui sufletelor, ori fecioară de ar fi fost ea mai înainte şi s-a făcut călugăriţă, ori şi văduvă. Însă nu numai cu călugăriţă de vor curvi cei ierosiţi şi clericii se caterisesc, ci şi cu mireancă muiere de vor curvi. După canonul 25 apostolesc, şi 16 al sinodului 4.

CANONUL 5

Nimeni din cei din catalogul preoţesc, afară petrecând din cei din canon care poartă persoane neprepuelnice, să aibă muiere, sau slujnică, păzindu-şi de aici sieşi neprihănirea. Iar dacă careva va călca cele de noi hotărâte, să se caterisească. Pe aceasta să o păzească şi cei scopiţi, purtând grijă de neprihănirea lor. Iar călcând (hotărârea aceasta) de vor fi clerici, să se caterisească. Iar de vor fi mireni să se aforisească.

(Sinod 1, can. 3; Sinod 7, can. 18, 22; Ancira, can. 19; Cartagina, can. 45; Vasilie, can. 89)

TÂLCUIRE

Rânduirea canonului acestuia este aceasta. Nimeni din cei ierosiţi petrecând cinstit, să nu aibă muiere ţiitoare în casa sa, sau slujnică, afară de feţele cele fără de prepus pe care le cuprinde canonul al 3-lea al sinodului întâi care sunt acestea, maică, soră, şi mătuşe ori de pe tată ori de pe maică, pentru ca să se păzească pe sineşi neprihănit înaintea poporului. Iar care din aceştia va călca canonul acesta, să se caterisească. Asemeni însă şi cei scopiţi păzind şi aceia neprihănirea pentru sineşi, să nu locuiască împreună cu feţe sub prepus. Iar de ar îndrăzni a face aceasta; clerici fiind (fără de voie fiind scopiţi, sau din fire) să se caterisească, iar mireni fiind să se aforisească.

CANONUL 6

Fiindcă s-au zis de apostoleştile canoane, aducându-se cineva în cler din cei neînsuraţi, singuri anagnoştii şi cântăreţii pot a se însura, şi noi aceasta păzindu-o, poruncim, de acum înainte nicidecum ipodiacon, sau diacon, sau prezbiter, după hirotonia cea pusă asupra lui, să nu aibă voie, a-şi alcătui luişi căsătorie nuntească. Iar de va îndrăzni a face aceasta, să se caterisească. Iar de va voi vreunul din cei ce vin către cler, cu lege de nuntă să se împreuneze cu muiere, să o facă aceasta mai înainte de hirotonia ipodiaconului, sau a diaconului, sau a prezbiterului.

(Apostolic, can. 25; Sinod 4, can. 14, 25; Ancira, can. 13; Cartagina, can. 19, 33).

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul 26 al Sfinţilor Apostoli rânduieşte, că singuri anagnoştii şi cântăreţii pot a se căsători, după ce se vor hirotonisi. Pe acesta şi Părinţii sinodului acestuia întărindu-l prin acest canon, poruncesc, ca de acum înainte nici un ipodiacon, sau diacon, sau prezbiter după ce se va hirotonisi, să nu aibă voie a se însura. Iar de o va

face aceasta, să se caterisească[185]. Iar de va voi cineva din aceştia a se însura, însoarăse mai-naintea hirotoniei.

CANONUL 7

Fiindcă ne-am înştiinţat că la unele din Biserici se află diaconi, având oficii bisericeşti, şi de aici unii dintre dânşii obrăznicie întrebuinţând, şi de la sine stăpânire, şed mai sus decât prezbiterii, poruncim ca diaconul, deşi în dregătorie sau în orice fel de oficie bisericească s-ar afla, unul ca acela să nu şadă mai sus decât prezbiterul. Afară numai, dacă purtând faţa însuşi patriarhului său, sau a mitropoitului, va merge într-o altă cetate pentru vreo pricină de căpetenie. Că atunci, ca unul ce plineşte locul aceluia, se va cinsti. Iar de va îndrăzni cineva a face una ca aceasta, întrebuinţând tiranicească sumeţie, unul ca acela din treapta sa pogorându-se, cel mai de pe urmă de cât toţi să fie din ceata întru care se numără în Biserica sa; fiindcă Domnul nostru sfătuieşte, a nu ne bucura de şederile mai sus, după învăţătura ce se află la Sfântul Evanghelist Luca, ca de la însuşi Domnul şi Dumnezeul nostru. Că zice, către cei chemaţi pildă ca aceasta: „Când te vei chema de către cineva la nuntă, să nu şezi la locul cel mai de sus. Nu cumva altul mai cinstit decât tine fiind chemat de el, şi venind, cel ce te-a chemat pe tine şi pe acela, va zice: Dă locul acestuia. Şi atunci vei începe cu ruşine a ţine locul cel mai de jos. Ci când vei fi chemat, şezi la locul cel mai de jos. Căci, când va veni cel ce te-a chemat să zică ţie: Prietene, suie-te mai sus. Atunci va fi ţie cinstea înaintea celor ce vor şedea împreună cu tine. Că tot cel ce se înalţă pe sineşi, se va smeri; şi cel ce smereşte pe sineşi se va înălţa". (Luca: 14,7) Aceasta însă se va păzi şi la celelalte finţite cete. Fiindcă decât dregătoriile lumii, mai bune ştim pe cele duhovniceşti.

(Sinod 1, can. 18; Laodiceea, can. 20)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, fiindcă oarecare diaconi, având oficii bisericeşti (care se numesc boierii, şi cinstiri, şi prilejuri de câştig, după Valsamon, în ce chip sunt cele ale clericilor cele din afară, a marelui iconom adică, a marelui sechelar, a schevofilaxului (păzitorul de vase), a hartofilaxului (păzitorul de hârtie), a micului sechelarie, şi protecdicului (întâiul avocat) se obrăznicesc şi şed mai sus decât prezbiterii. De aici înainte nici un diacon, în orice cin bisericesc aflându-se, să nu şadă mai sus decât prezbiterii, afară numai dacă purtând faţa patriarhului, sau a mitropolitului, s-ar trimite la alt loc, pentru vreo bisericească trebuinţă. Că atunci se va cinsti mai mult decât prezbierii, nu ca un diacon, ci ca unul ce poartă faţa patriarhului sau a mitropoitului, precum am zis. Iar care diacon tiraniceşte întrebuinţând sumeţia, va şedea mai sus decât prezbiterul, acela, de se va întâmpla a se cinsti mai mult decât ceilalţi diaconi de o treaptă cu dânsul, să se facă cel mai de pe urmă şi mai josit decât toţi diaconii. Precum învaţă Domnul prin pilda pomenită în acest canon. Şi nu numai diaconii se cuvine a nu se cinsti mai mult decât prezbiterii, şi a nu şedea mai sus, ci şi celelalte mai josit cete, ale celor Sfinţiţi, şi ale clericilor, nu se cade a şedea mai sus decât cetele cele mai înalte decât ele. Adică nici ipodiaconii decât diaconii, nici citeţii, decât ipodiaconii. Fiindcă dacă la dregătoriile cele lumeşti şi din afară, cei mai josiţi cu dregătoria nu şed mai sus, nici se cinstesc mai mult decât cei mai de sus, şi care au dregătorii mai mari, cu cât mai vârtos se cade aceasta a se păzi la dregătoriile cele duhovniceşti, care se dau cu dumnezeiescul darul Duhului, care sunt mai sus şi mai înalte decât cele lumeşti.

---

[185] Pentru aceasta atâta al doilea aşezământ al titlului 1 din nearale (Fotie titlul 9 cap 28) legiuieşte, că cel ce hirotoniseşte pe cel neînsurat, trebuie să-l întrebe, de poate vieţui cu întreaga înţelepciune, şi feciorie. Şi ca să se scoaţă din episcopie episcopul acela, ce va da voie unui ipodiacon, sau diacon să se însoare după ce se va hirotonisi.

CANONUL 8

Întru toate voind şi noi să stăpânească cele legiuite de Sfinţii Părinţii noştri, reînnoim şi pe canonul cel ce zice că în fiecare an să se facă sinoade de episcopii cei ce se află în fiecare eparhie, unde episcopul mitropoliei va socoti. Însă fiindcă atât pentru năvălirile barbarilor, cât şi pentru alte pricini ce se întâmplă, cu neputinţă este proşezătorii Bisericilor de două ori pe an a face sinoadele, s-a socotit ca în tot chipul odată pe an să se facă sinod în fiecare eparhie, de prozişii episcopi, pentru bisericeştile întrebări, precum este cu putinţă a se ivi. De la sărbătoarea Sfintelor Paşti până la încheierea lunii octombrie a fiecărui an, la locul unde va socoti episcopul mitropoliei precum mai înainte s-a zis. Iar episcopii cei ce nu vor veni împreună, aflându-se prin cetăţile lor, şi mai ales întru sănătate petrecând, şi de toată neapărata şi cea de nevoie îndeletnicire slobozi fiind, frăţeşte să se certe.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 81, 84, 85, 104)

TÂLCUIRE

Părinţii aceştia întăresc cu adevărat şi reînnoiesc canonul Sfinţilor Părinţi, celor înainte de ei, ce porunceşte să se facă în fiecare an două sinoade în fiecare eparhie. Dar fiindcă se îngreunează arhiereii a se aduna de două ori pe an, pentru năvălirile şi frica barbarilor vrăşmaşi, şi pentru celelalte ale vremilor stări împrejur, negreşit şi cu neapărat chip poruncesc să se facă sinod de episcopi, odată pe an în fiecare eparhie pentru a cerceta şi a îndrepta bisericeştile pricini ce s-ar întâmpla. Iar sinodul acesta să se facă la vremea, cea de la Sfintele Paşti până la sfârşitul lui octombrie, la locul acela însă, unde ar găsi de cuviinţă mitropolitul fiecărei eparhii. Iar câţi episcopi aflându-se la episcopiile lor, şi fiind sănătoşi, şi slobozi de orice nevoie şi purtare de grijă, de nu se vor înfăţişa în sinod, aceştia să se mustre frăţeşte.

CANONUL 9

Nici unui cleric să fie iertat a avea prăvălie de cârciumă. Că dacă unuia ca acestuia, a intra în cârciumă nu este iertat, cu cât mai vârtos altora întru aceasta a sluji, şi ceea ce nu este lui legiuit a face? Iar de ar face ceva de acest fel, ori să înceteze, ori să se caterisească.

(Apostolic, can. 42, 43, 54; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 24; Cartagina, can. 18, 47, 69)

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăşte, că nici unui cleric, este iertat a avea cârciumă, căci dacă nu este iertat măcar a intra în cârciumă, cu cât mai vârtos a sluji într-însa celor ce intră, şi a face acelea ce nu sunt iertate epanghelmei sale? Iar care va face dimpotrivă, nepărăsindu-se să se caterisească. Iar dacă având el a sa cârciumă, va pune pe alţii şi vor sluji într-însa, aceasta, după Zonara, nu-i pricinuieşte vătămare şi împiedicare. Însă mai bine este a vinde (sau a o da în chirie) şi a cumpăra altă avere mai cinstită, şi mai potrivită epanghelmei clericilor. Citeşte şi pe 42 apostolesc.

CANONUL 10

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, luând camătă sau cele ce se zic sutimi, ori să înceteze, ori să se caterisească.

(Apostolic, can. 44; Sinod 1, can. 17; Laodiceea, can. 4; Cartagina, can. 5, 20; Vasilie, can. 14)

TÂLCUIRE

Acest canon zice, că oricare din acei arătaţi va lua dobânzi pentru banii ce va împrumuta, ori doisprezece, ori şase, la suta de lei (să zicem), acesta ori înceteze de aceasta, ori de nu va înceta să se caterisească.

CANONUL 11

Nici unul din cei ce se numără în ieraticeasca tagmă, sau mirean, să mănânce azimile cele de la iudei, nici să se împrietenească cu aceştia, nici la boale să-i cheme, şi doftorii de la dânşii să primească, nici în băi nicidecum să se scalde împreună cu aceştia. Iar de s-ar apuca cineva a face una ca aceasta; de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

CANONUL 12

Şi aceasta încă au venit la cunoştinţa noastră, că atât în Africa, cât şi în Libia, şi întru alte locuri, iubitorii de Dumnezeu proşezătorii (presedenţii) cei de acolo împreună locuiesc cu muierile lor, şi după hirotonia ceea ce a venit peste dânşii, nu se leapădă, piedică punând celorlalţi şi sminteală. Deci multă sârguinţă având noi, pentru a se face toate spre folosul turmelor celor de sub mâna noastră; s-a socotit, ca nicidecum una ca aceasta de acum să nu se mai facă. Iar acesta o zicem, nu spre stricare, sau surparea celor apostoliceşte legiuite, ci de mântuirea şi de sporirea cea spre mai bine a popoarelor noi purtând grijă, şi a nu se da oarecare prihănire asupra ieraticeştei aşezări. Că zice dumnezeiescul Apostol: „Toate spre slava lui Dumnezeu faceţi-le, neîmpiedicători faceţi-vă şi iudeilor, şi elinilor, şi Bisericii lui Dumnezeu. Precum şi eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulţi, ca să se mântuiască" (I Corinteni: 10,31-33). „Următori ai mei faceţi-vă, precum şi eu al lui Hristos" (I Corinteni: 4,16). Iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, să se caterisească.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 30, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 4, 33)

TÂLCUIRE

Zic Sfinţii Părinţi, fiindcă ne-am înştiinţat, cum că în Africa şi în Libia (sau că cu două numiri numeşte pe acest loc, fiindcă o parte ce este către amiazăzi, din cele patru părţi ale lumii, Libia, mai-nainte numindu-se, Africă mai în urmă s-a numit, după Hrisand. Ori Libie numeşte de obşte pe toată partea aceea. Iar Africă cu deosebire, pe oarecare eparhie cuprinsă de acel loc după Meletie) şi întru acele locuri, arhiereii cei de acolo, şi după ce se hirotonisesc locuiesc împreună cu femeile lor, şi pricinuiesc sminteală celorlalţi. Noi dar silindu-ne a lucra toate cele ce privesc către obştescul folos al creştinilor celor ce se păstoresc, poruncim, ca de acum înainte nici un arhiereu să locuiască împreună cu femeia sa, după ce se va hirotonisi[186], însă aceasta poruncim,

---

[186] Însemnează că pentru trei oarecare pricini mai de căpetenie, au oprit sinodul acesta prin canon ecumenic de a avea arhiereii femei. 1. Pentru că arhiereii fiind din rânduiala ce deplinitoare, şi mai înaltă decât toate celelalte bisericeşti rânduieli, se cuvine a fi depliniţi întru faptele cele bune, şi mai ales întru feciorie, şi curăţie. Pentru aceasta şi către scumpătăţita întreaga înţelepciune se cade a-şi îndrepta viaţa lor. 2. Pentru că arhiereii cei ce aveau femei şi copii, dăruiau după moartea lor fiilor lor episcopia ca o clironomie, şi multe din lucrurile Bisericii rău se răpeau, precum aceasta o zice canonul al 6-lea al Apostolilor. 3. Pentru că grija femeii şi a fiilor, şi toată casa, îi opreau de a se îngriji pentru turma lor. Fiindcă după Pavel: „Cel însurat se grijeşte cele ale lumii cum va plăcea femeii". Deci pentru a nu se face toate necuviinţele acestea, au oprit despre nuntă pe arhierei aceste ecumenic sinod prin canonul acesta. Am zis prin canon ecumenic, pentru că, şi mai-nainte de sinodul acesta era oprită nunta de la arhierei, însă de localnic canon, iar nu de sobornicesc. Şi de unde este arătat? 1. De la dumnezeiescul Hrisostom tâlcuind cuvântul lui Pavel, (ce zice pentru episcopi, care este fără de prihană, bărbat al unei femei) şi zicând. Pentru aceasta a zis, bărbat al unei femei, nu căci acum aceasta se păzeşte în Biserică. Pentru că arhiereul se cade a fi împodobit, cu desăvârşită sfinţenie şi curăţenie. Ci căci atunci către elinii cei ce aflau în curvie, mare lucru se socotea aceasta, a avea adică numai o singură femeie, (cuvânt 2 la Iov) şi 2. Din canoanele localnicului sinod din Cartagina, cel al 4-lea şi al 33-lea care stăpânea în locurile Africii, şi rânduia, că episcopii, şi prezbiterii şi diaconii, să facă hotărâre: adică făgăduinţă, a se depărta de femeile lor (cu învoirea obştească şi a femeilor). Iar sinodul acesta, a se depărta adică

nu spre surparea şi stricarea atât al obştescului canon al Apostolilor celui al 5-lea adică, care aforiseşte pe episcopul acela ce cu pricinuire de evlavie îşi va despărţi pe femeia sa cu sila, cât şi a aşezământului ce osebit face Pavel către Tit, zicând: „Vei aşeza prin cetăţi prezbiteri" (adică episcopi după Hrisostom, fiindcă, precum am zis la începutul celui 1 apostolesc, episcopul ia şi numele prezbiterului. Şi este arătată aceasta şi din ceea ce pe urmă se adaugă, ce zice Apostolul, că se cade episcopul şi celelalte). Care va fi fără de prihană, bărbat al unei femei, nu poruncim aceasta, zice, spre stricare acestora. Ci purtând grijă pentru mântuirea, şi sporirea creştinilor întru cele mai deplinite, şi pentru ca să nu pricinuiască oarecare prihănire împotriva arhieriei. Căci deşi arhiereii cei ce împreună petrec cu femeile lor, vieţuiesc întru întreaga înţelepciune şi înfrânare; cu toate acestea norodul cel de obşte se scandaliseşte, şi-i prihăneşte, prepuind cea dimpotrivă din împreună-locuinţa lor ce a de acest fel. Că dumnezeiescul Apostol ne porunceşte, oricâte am face, întru slava lui Dumnezeu să le facem, şi să nu ne facem sminteală iudeilor, şi elinilor, şi creştinilor. Precum zice, şi eu întru toate tuturor plac. Fiindcă nu caut folosul meu, ci pe al celor mulţi ca să se mântuiască. Faceţi-vă următori ai mei, precum şi eu următor al lui Hristos. Iar de va locui vreunul din arhierei împreună cu femeia sa, să se caterisească.

CANONUL 13

Fiindcă în Biserica romanilor am aflat că în rânduială de canon s-au predanisit, că cei ce vor a se învrednici de hirotonia diaconului, sau a prezbiterului, să mărturisească că nu se vor mai împreuna cu femeile lor. Noi vechiului canon urmând al apostoleştei scumpătăţi şi rânduieli, însoţirile sfinţilor bărbaţi cele după legi, şi de acum înainte voim a avea tărie, nici ca cum dezlegând tocmeala cea către muierile sale, sau lipsindu-i pe ei de împreunarea unuia cu altul la vremea ce cuviincioasă. Drept aceea, de se va afla vreunul vrednic spre hirotonia de ipodiacon, sau de diacon, sau de prezbiter, acesta nicidecum să se oprească a se înainta la acest fel de treaptă. Împreună locuind cu legiuita femeia, nici iarăşi în vremea hirotoniei să i se ceară a mărturisi, că se va depărta de legiuita împreunare cea cu femeia sa. Ca nu de aici nunta cea de Dumnezeu legiuită, şi binecuvântată cu venirea sa cea faţă, să fie siliţi a ocărî, căci glasul Evangheliei strigă: „Cele ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă". (Matei: 19,6) Şi Apostolul învaţă că „Cinstită este nunta, şi patul nespurcat" (Evrei: 13,4). Şi „Legatu-te-ai cu femeie? nu căuta deslegare" (I Corinteni: 7,27). Că ştim că precum şi cei ce s-au adunat în Cartagina luând purtare de grijă pentru viaţa cea cinstită a slujitorilor, au zis, ca ipodiaconii cei ce pipăie sfinţitele Taine, şi diaconii şi prezbiterii după hotarele lor,a se înfrâna şi despre soţiile lor, ca şi cea prin Apostoli predanisită şi din însăşi învechimea păzită, şi noi asemenea să o păzim, ştiind că vreme este la tot lucrul, şi mai ales a ajunării, şi a rugăciunii. Că trebuie cei ce stăruiesc înainte jertfelnicului în vremea întrebuinţării celor sfinte a fi înfrânaţi întru toate, ca să poată, ceea ce cer obşteşte de la Dumnezeu, a dobândi. Deci de va îndrăzni cineva afară de apostoleştile canoane pornindu-se, pe oarecare din cei sfinţiţi, prezbiteri, zicem, sau diaconi, sau ipodiaconi, a-i lipsi de împreunarea şi împărtăşirea

---

episcopii de femeile lor, dar încă şi cu totul a nu locui împreună cu ele, prin canonul acesta legiuieşte a se păzi pretutindeni. Iar ca şi prezbiterii şi diaconii să se depărteze de femeile lor (nu au oprit) ci au iertat prin al 30-lea canon, dar nu şi pretutindeni. Ci în locurile cele barbariceşti numai, pentru năravul lor cel sălbatic, şi păgânătatea credinţei. Iar cum că locuiau împreună, precum zice sinodul, unii ca aceştia cu muierile lor, şi după ce se făgăduiau, arătat este din canonul 33 al sinodului din Cartagina. Şi nu se împotriveşte sinodul acesta, Apostolescului canon al 5-lea, sau rânduirii lui Pavel, nici le surpă nici le strică acestea. Ci fiindcă vede sinodul Biserica sporind, şi petrecerea creştinilor înflorind întru faptele cele bune, au canonisit să înflorească şi petrecerea arhiereilor cu neînsurarea, şi cu întreaga înţelepciune.

cea către legiuita femeie, să se caterisească. Aşişderea şi, dacă vreun prezbiter, sau diacon, pe femeia sa cu pricinuire de evlavie o va lepăda, să se aforisească, iar stăruind, să se cataerisească.

TÂLCUIRE

Aceasta rânduieşte canonul acesta, zicând: fiindcă ne-am înştiinţat că la Roma se păzeşte ca un canon necălcat, ca să mărturisească în vremea hirotoniei cei ce vor a se face diaconi, şi prezbiteri, că după hirotonie nu se vor mai împreuna cu femeile lor; noi urmând vechiului canon al Sfinţilor Apostoli, celui al cincilea adică, voim şi rânduim să rămâie întărite şi nedespărţite însoţirile celor sfinţiţi, fără a-i despărţi pe dânşii după hirotonie, de la împreunarea legiuitelor lor femei, ceea ce se cuvine a se face în cuviincioasa vreme. Adică când nu este post, şi când nu slujesc dumnezeieştile Taine;[187] drept aceea cel ce este căsătorit cu femeie legiuită, de va fi vrednic de hirotonie şi până la prezbiter să se facă, fără a fi îndatorit de nevoie a mărturisi, că hirotonisindu-se se va despărţi de muierea sa. Pentru ca să nu necinstească nunta cea de Dumnezeu legiuită, şi în Cana Galilei blagoslovită. Şi precum Domnul însuşi prin Evanghelie zice: „Pe cei ce Dumnezeu i-a împreunat omul să nu despartă". Şi Apostolul învaţă că: „Nunta este cinstită şi patul nespurcat"; şi iarăşi „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căuta să desparţi". Precum dar Părinţii sinodului din Cartagina purtând grijă pentru cinstirea celor ierosiţi, au hotărât, ca ipodiaconii, diaconii, şi preoţii cei ce se ating de sfintele Taine, să se înfrâneze despre soţiile lor, după însuşi ale lor hotărâri şi după canonul 33. Ca predanisirea cea prin Sfinţii Apostoli dată, şi care din însăşi în vechime au stăpânit, şi noi asemenea să o păzim, după canonul 3 al acestuiaşi (adică în scrisele predanisiri şi cele nescrise, după Zonara şi Valsamon), aşa şi noi acesteaşi cu Părinţii aceia zicându-le, rânduim, că, cele de mai sus trei rânduieli (tagme) ale celor ierosiţi să se înfrâneze de muierile lor, în vreme de post, şi de rugăciune după Pavel. Pentru că cei ce stau înaintea jertfelnicului se cuvine a fi înfrânaţi despre toate în vreme ce ierurghisesc, pentru ca să poată prin înfrânarea aceasta, să primească de la Dumnezeu, ceea ce cer de obşte, sau în parte adică, după Zonara, sau pentru obştescul folos al norodului (după al 3-lea canon al sinodului din Cartagina). Deci oricare va

---

[187] Însemnează că Luca patriarhul fiind întrebat, câte zile se cade a se depărta de femei cei ce vor a se împărtăşi? A hotărât sinodiceşte, că trei zile să nu se apropie de femeile lor. Nu numai cei sfinţiţi, ci şi mirenii cei însuraţi. Căci, dacă Dumnezeu a poruncit evreilor trei zile să nu se apropie de muierile lor, gătindu-se să primească legea cea veche (Ieşire: 19,15), cu cât mai vârtos se cuvine a le păzi acestea cei ce vor să primească întru sineşi, nu legea, ci pe însuşi puitorul de lege Dumnezeu, prin dumnezeiasca Euharistie? Şi dacă Avimeleh (sau Aviatar) arhiereul, vrând a da pâinile punerii înainte, lui David şi vitejilor lui, i-a întrebat, de sunt curaţi de femei, şi ei au răspuns, că trei zile sunt de când sunt păziţi de împreunarea cu femeie (I Împăraţi: 21,5). Cum nu se cuvine dar a fi trei zile curaţi de împreunarea femeiască (arătat că de femeile cele legiuite se zice, că într-alt chip nici este iertat a se apropia) cei ce vor să se cuminece cu stăpânescul Trup? Dar şi cei ce vor să se căsătorească prin nuntă, se cuvine a se mărturisi şi mirele şi mireasa, a posti şi a se pregăti, şi înainte de a se începe dumnezeiasca Liturghie să se cunune, iar după ce se vor cununa, să se înceapă dumnezeiasca Liturghie, şi sfârşindu-se să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, păzindu-se a nu se împreuna în noaptea aceea, precum un preasfânt obicei şi rânduială ca aceasta, şi se păzea, şi se păzeşte până acum de adevăraţii creştini cei ce vor să se mântuiască. Pentru aceasta după Valsamon, şi mai sus numitul patriarh Luca, supune canonisirii pe cei nou căsătoriţi care s-ar împreuna întru aceeaşi zi după sfânta Împărtăşire. De aici încheiem din cea mai mare pe cea mai mică, că de este destulă spre gătirea dumnezeieştii Cuminecături depărtarea cea de trei zile de trupeasca amestecare, cu mult mai vârtos este destul spre aceasta postul cel de trei zile. Şi cu toate că de dumnezeieştile canoane postul înainte împărtăşirii, nu se rânduieşte; cei ce pot însă a posti mai înainte de aceasta şi o săptămână întreagă, bine fac. Vezi şi subînsemnarea celui 63 apostolesc şi cel al 7-lea al Neocesareei.

cuteza afară de apostolescul canon a opri pe mai sus numiţii clerici de împreunarea cu femeile, să se caterisească[188].

CANONUL 14

Canonul sfinţilor, şi de Dumnezeu purtătorilor Părinţilor noştri să stăpânească şi întru aceasta, ca prezbiterul mai înainte de treizeci de ani să nu se hirotonisească, măcar de ar fi omul cu totul vrednic, ci să aştepte. Că Domnul nostru Iisus Hristos, în anul al treizecilea s-a botezat, şi a început a boteza, şi a început a învăţa; Aşişderea, nici diaconul mai înainte de 25 ani, iar diaconiţa mai-nainte de 40 să nu se hirotonisească.

(Sinod 1, can. 19; Sinod 4, can. 15; Neocesarea, can. 11; Cartagina, can. 21)

TÂLCUIRE

Canonul acesta anume aşează pe cel al 11-lea al sinodului din Neocesareea, întărindu-le pe acela, şi rânduind, a nu se hirotonisi treptele arătate mai-nainte de a ajunge cu vârsta la anii arătaţi. Căci şi Domnul la vârsta de treizeci ani s-a botezat, şi a început a învăţa propovăduirea Evangheliei; precum arată dumnezeiescul Luca (cap. 3,23). Căruia se cuvine a urma şi prezbiterii, ca nişte învăţători ai credincioşilor. Dar milostiv fie Dumnezeu, pentru călcarea sfintelor canoane cea de acum! Şi dacă călcătorii canoanelor acestora nu se înduplecă de sfinţiţii şi de Dumnezeu purtătorii şi Sfinţii Părinţi, înduplece-se măcar de un om lumean şi mirean, care este împăratul Iustinian, care în a sa neara 123 zice, nu iertăm a se face prezbiter mai jos fiind cu vârsta de treizeci de ani; nici diacon mai jos de 25, nici ipodiacon mai jos de 20. Citeşte şi pe cel al 19-lea al sinodului 1 şi subînsemnarea celui al 11-lea al sinodului din Neocesareea.

CANONUL 15

Ipodiaconul nu mai puţin de 20 de ani să se hirotonisească; iar dacă cineva din cei ce s-ar afla în orice fel de ieraticească stare, afară de anii cei rânduiţi s-ar hirotonisi, să se caterisească.

---

[188] Hulesc latinii, zicând, că au greşit sinodul acesta legiuind Bisericii celei din Roma despre nunţile preoţilor, şi că arătat se împotrivesc Sfântului Duh, celuia ce prin ei grăieşte. Pentru că ecumenic fiind acesta, cu stăpânire legiuieşte în toată lumea, fără vreo osebire, că şi papii se supun sinoadelor, ca şi toţi arhiereii, precum Pelaghie al 2-lea aceasta zice. Însă nu au greşit sinodul acesta pentru nunta preoţilor rânduind. Fiindcă şi Scripturii urmează, care voieşte nunta să rămâie nedeslegată; şi celui întâi ecumenic sinod, care s-au ferit de aceasta de a se face adică cu sila despărţirea nunţii preoţilor. De vreme ce însă acest obicei în Roma era necălcat, iar mai ales canon, şi silea pe mulţi fără voie a-i despărţi (fără voie însă zic, că mulţi iubind vrednicia preoţiei, şi nu puteau a o dobândi având femei, erau siliţi pentru slava epanghelmei a se despărţi de femeile lor şi nevrând); să curvească în urmă şi să se înverşuneze, şi ţiitoarea să aibă; pentru aceasta, zic, au oprit sinodul această silnicie, că pe arhierei nevoie era a-i opri de nuntă pentru pricinile ce am zis la al 12-lea canon, şi mai ales pentru a nu dărui fiilor lor lucrurile Bisericii. Iar pentru preoţi nu este atât nevoie, pentru că preotul s-a rânduit a fi casnic unei mici parohii, sau unui sat. Iar în silă a se despărţi, ceea ce pricinuia canonul cel din Roma a mărturisirii preoţilor (că desăvârşit se vor despărţi de femei) este afară de lege, şi legiuire împotriva Sfântului Duh. Iar dacă prihănesc latinii pe acest sinod, pentru ce lucrează ceea ce s-a legiuit de el? Că pe preoţii neamului maroniştilor celui de prin prejurul muntelui Libanului, ce se află în Fenicia, ce este de o cugetare cu latinii îi iartă să-şi aibă muierile lor. Prihănească-se dar pe sineşi ticăiţii pentru că iartă pe arătaţii preoţi ai maroniştilor ca şi în ziua când se împreunează cu muierile lor să liturghisească, împotrivindu-se lui Pavel, şi sfintelor canoane. Prihănească-se încă, şi pentru că iartă în Lehia pe dreptslăvitorii preoţii cei a doua oară căsătoriţi, să-şi aibă preoţia numai de vor primi să se facă papişti.

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăşte că oricare din aceste 4 stări se va hirotonisi afară de anii cei zişi, să se caterisească.

CANONUL 16

Fiindcă cartea faptelor predată de către Sfinţii Apostoli şapte diaconi a se aşeza, iar Părinţii sinodului celui din Neocesareea, aşa au zis arătat în canoanele cele de ei aşezate, că şapte diaconi sunt datori a fi după canon, măcar oricât de mare ar fi cetatea. Şi se va încredinţa din cartea faptelor. Noi cu apostoleasca zicere potrivind gândul Părinţilor, am aflat că cuvântul lor, nu a fost pentru bărbaţii cei ce slujesc Tainelor, ci pentru slujirea în trebuinţele meselor, cartea faptelor aşa având: „În zilele acelea, înmulţindu-se ucenicii, au făcut cârtire elinii împotriva evreilor, căci văduvele lor se treceau cu vederea întru slujba cea de toate zilele. Şi chemând cei doisprezece pe mulţimea ucenicilor au zis: „Nu este cu plăcere nouă ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu, să slujim meselor. Socotiţi drept aceea fraţilor dintre voi şapte bărbaţi mărturisiţi, plini de Duhul Sfânt, şi de înţelepciune, pe care să-i rânduim la treaba aceasta. Iar noi întru rugăciune, şi întru slujba cuvântului ne vom zăbovi, şi a plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulţimea; şi au ales pe Ştefan, bărbat plin de credinţă, şi de Duh Sfânt, şi pe Filip, şi pe Prohor, şi pe Nicanor, şi pe Timon, şi pe Parmena, şi pe Nicolae nemernicul antiohian; pe care i-a pus înaintea Apostolilor" (Fapte: 6,1). Acestea tâlcuindu-le dascălul Bisericii Ioan cel cu gura de aur, aşa vorbeşte, vrednic lucru este de a se mira cineva, cum nu s-a rupt mulţimea pentru alegerea bărbaţilor! Cum nu s-au socotit lepădaţi şi osândiţi de către dânşii Apostolii! Dar oare ce dregătorie aveau aceştia? Şi care hirotonie au primit? De nevoie este a o şti; oare cea a diaconilor? Dar însă, acest lucru în Biserici nu este; cea a prezbiterilor este iconomia? Cu toate că încă nici un episcop era, ci Apostolii numai. Drept aceea, socotesc, că nici a diaconilor, nici a prezbiterilor, nume a fi, cunoscut este şi arătat. Deci, asupra acestora propovăduim şi noi că, acei prozişi şapte diaconi, să nu se ia pentru cei ce slujesc Tainelor, după protâlcuita învăţătură, ci aceştia sunt, cei ce li s-au încredinţat iconomia obşteştei trebuinţe a celor atunci adunaţi, care ni s-au făcut nouă tip (formă) şi întru aceasta, de iubirea de oameni, şi de purtarea de grijă pentru cei lipsiţi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează, sau mai bine a zice îmbunătăţeşte pe cel al 15-le al sinodului din Neocesareea. Care hotărăşte a se afla numai şapte diaconi, şi nu mai mulţi şi în cea mai mare cetate, precum cartea faptelor istoriseşte. Deci zic Părinţii sinodului acestuia, că noi cumpănind tâlcuirea ce o au Părinţii, cu cele zise în Apostoleştile Fapte pentru cei şapte diaconi, am aflat că aceea nu erau slujitori Tainelor ci ai meselor, precum din însăşi faptele se înţelege. Drept aceea şi Părinţii aceştia unindu-se cu dumnezeiescul Hrisostom, propovăduiesc că diaconii aceşti, precum am zis, nu erau slujitori ai Tainelor, ci ai trebuinţei celei de obşte, şi ai porţioanelor (sau pensiilor) creştinilor de atunci[189]. Care ni s-au făcut pildă de iubire de oameni, şi de purtare de grijă, ce trebuie să avem pentru săraci; şi nu numai Părinţii

---

[189] De aici unii îndemnându-se, zic, că aceşti şapte diaconi nu se cade a se zugrăvi ca slujitorii Tainelor cu tămâitoare, cu stihar, şi cu orar, şi cu capetele descoperite. Eu însă, văzând despre o parte pe purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind în epistolia cea către Traleseni, că arhidiaconul Ştefan liturghisea la Iacov fratele Domnului Liturghie curată şi neprihănită. Şi despre alta, văzând la capetele al 4-lea şi al 46-lea ale cărţii a 8-a a apostoleştilor aşezăminturi că se numără acei şapte diaconi cu episcopii şi cu prezbiterii, şi cu aceştia împreună se numără, din care unul era şi Ştefan. Socotesc aceştiaşi au fost şi diaconi slujitori ai Tainelor, şi prin urmare, că nu este cu necuviinţă a se închipui slujitori Tainelor.

aceştia nu au urmat canonului pomenit de sinodul din Neocesareea, ci şi împăraţii Iustinian, şi Iraclie cei mai-nainte de dânşii, că cel I-iul o sută de diaconi, iar cel al doilea mai mult de o sută, au aşezat în Biserica cea mare. Şi de obşte toate Bisericile, după avuţiile lor, au şi numărul diaconilor, şi al clericilor.

CANONUL 17

Fiindcă clericii oarecăror Biserici, lăsând pe a loruşi Biserici, întru care s-au hirotonisit, către alţi episcopi au alergat, şi fără de ştirea episcopului lor în străine Biserici s-au aşezat, şi din aceasta s-au întâmplat a se face ei nesupuşi; poruncim, ca de la luna lui ianuarie al trecutului al 4-lea Indiction, nici unul din toţi clericii, măcar în oricare treaptă s-ar întâmpla a fi, să nu aibă voie fără de în scrisă slobozenie a episcopului său, a se rândui întru altă Biserică. Pentru că, cel ce de acum înainte nu se va păzi de aceasta, ci ruşinând, cât din partea sa, pe cel ce a pus hirotonie asupra lui, să se caterisească şi el, şi cel ce fără cuvânt l-a primit.

(Apostolic, can. 12, 15, 33; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 11, 13, 20, 23; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3, 7, 8, 11; Laodiceea, can. 41, 42; Sardica, can. 7, 8, 15, 16, 19; Cartagina, can. 31, 63, 97, 98, 116)

TÂLCUIRE

Nu iartă canonul acesta să-şi lase clericii Bisericile lor, şi să se mute la altele, fără de ştirea, şi slobozitoare scrisoare a episcopului lor, pentru că din pricina aceasta se fac nesupuşi.

CANONUL 18

Clericii cei ce cu pricinuire de barbaricească năpădire, sau altfel oarecum din întâmplare strămutându-se, când va înceta despre dânşii nevoia, sau năvălirile barbarilor, pentru au fost fugit, iarăşi la Bisericile lor, poruncim să se întoarcă, şi nu îndelungă vreme a le lăsa pe ele fără pricină. Iar dacă vreunul nu va face după canonul acesta, să se aforisească, până s-ar întoarce la Biserica sa, însăşi aceasta dar să se facă şi episcopului celui ce îl ţine pe el.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 16, 19; Cartagina, can. 63, 98)

TÂLCUIRE

Nu numai pe clericii cei ce fără pricini îşi lasă Bisericile lor, nu-i iartă canonul acesta, ci nici pe cei ce se vor duce de la ele, ori pentru năvălirile barbarilor, ori poate pentru greutăţile datoriilor şi dărilor, ori pentru foamete, ori pentru ciumă, ori pentru oarecare întâmplare. Că porunceşte, ca după ce va înceta pricina pentru care s-au dus, iarăşi să se întoarcă la Bisericile lor. Iar de nu, să se aforisească şi el, şi episcopul ce-l ţine în eparhia sa, până ce se va întoarce la ale sale.

CANONUL 19

Cum că se cuvine proestoşii Bisericilor, în toate zilele, iar mai cu deosebire în duminici pe toţi clericii, şi pe norod să-i înveţe cuvintele evseviei (bunei cinstiri), din dumnezeiasca Scriptură culegând înţelesurile adevărului, şi judecăţile. Şi să nu calce hotarele cele acum puse, sau predarea cea de la purtătorii de Dumnezeu Părinţi. Ci, şi scripturelnic cuvânt de s-ar porni, nu alt fel pe acesta să-l tâlcuiască, decât, precum au aşezat luminătorii Bisericii, şi învăţătorii prin cărţile lor. Şi mai mult întru acestea să sporească, decât alcătuind cuvinte ale lor, ca nu, poate cândva, nefiind îndestulaţi la aceasta, să cadă din cuviinţă. Că prin învăţătura prozişilor Părinţi, noroadele învăţându-se de cele alese şi bune, şi cele nefolositoare, şi vrednice de lepădat, viaţa îşi vor îndrepta spre mai bine, şi nu se vor vâna de patima necunoştinţei, ci luând aminte la învăţătură, pe sineşi se vor ascuţi spre a nu pătimi rău, şi de frica muncilor celor ce se gătesc, îşi vor lucra mântuirea.

(Apostolic, can. 58; Sinod 1, can. 2, 5, 16; Laodiceea, can. 19; Cartagina, can. 79, 131, 132, 133; Petru, can. 10; Grigorie, can. 6)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, ca episcopii mai cu deadinsul, iar prin urmare şi prezbiterii, în fiecare zi, iar mai vârtos duminicile[190] (sau şi în celelalte sărbători) să înveţe pe tot cler şi pe norod, fiindcă întru aceste zile, încetând creştinii de la lucrul lor, se adună la Biserici, şi ascultă dumnezeieştile cuvinte, şi prin urmare, cei ce învaţă, mai mult folos le pricinuieşte. Însă să nu înveţe şi cuvinte şi noimele lor; ci din dumnezeieştile Scripturi, fără a ieşi din hotarele şi dogmele credinţei, cele sinodiceşte întărite, sau afară din predarea purtătorilor de Dumnezeu Părinţi. Şi dacă când vor vorovi cuvânt al Scripturii întru alt chip, să nu-l tălmăcească, decât precum l-au tălmăcit în cărţile lor dascălii Bisericii; şi mai mult să se sârguiască a spori întru a învăţa cele ale dumnezeiştilor Părinţi, decât a alcătui cuvinte ale lor. Ca nu cumva întrebuinţând noime de ale lor, şi neputând câteodată a le înţelege bine, să cadă de la cuviinţă, şi de la adevăr. Căci din învăţătura aceasta a Părinţilor învăţându-se noroadele, care sunt cele folositoare sufletelor lor, şi care nefolositoare, îşi prefac viaţa lor din răutate întru fapta bună, şi din întunericul necunoştinţei se izbăvesc. Şi iarăşi luând aminte la aceasta, şi auzind chinurile şimuncile ce vor să ia cei răi, pentru frica acelora, se depărtează de răutăţi, şi lucrează cele pentru mântuirea lor.

CANONUL 20

Să nu fie slobod episcopului întru altă cetate, ce nu este cuvenită lui, a învăţa în public. Iar de se va vădi cineva făcând aceasta, să înceteze despre episcopie; să lucreze însă cele ale prezbiterului.

(Apostolic, can. 35; Sinod 2, can. 2; Sinod 3, can. 8; Antiohia, can. 13, 22; Sardica, can. 3, 11, 12)

TÂLCUIRE

Nu este iertat (zice canonul) vreunui episcop a învăţa în arătare şi în public, în eparhie străină, fără voia episcopului locului. Fiindcă acest fel de învăţătură se face spre necinstea aceluia, ca cum acesta ar fi înţelept, şi învăţător, iar acela ar fi neînţelept şi neînvăţat. Şi care se va arăta făcând una ca aceasta, să înceteze despre dregătoria episcopului, şi să facă numai cele ce se cuvin prezbiterului. Însă în auzul poporului şi obşteşte opreşte canonul acesta a învăţa, dacă în deosebire l-ar întreba pe episcop cineva pentru oarecare lucruri, şi va răspunde, nu păcătuieşte. Şi nu se împotriveşte canonul acesta celui 29 al sinodului al 4-lea pentru cele zise în al 35-lea al Apostolilor, pe care şi citeşte-l.

CANONUL 21

Cei ce au căzut în vinovăţii canoniceşti, şi pentru aceasta sunt supuşi cei desăvârşite şi pururelnice caterisiri, şi în locul mirenilor împinşi, dacă de bună voie către întoarcere privind, se leapădă de păcatul, pentru care au căzut din dar, şi s-au făcut pe

---

[190] Întru acest canon, s-au aflat o însemnare zicând aşa. Însemnează canonul acesta, şi miră-te cum astăzi nu se lucrează; că pe cuviosul patriarhul acela kir Ioan, ce se zicea al Calcedonului, care era în vremea lui Alexie Comnino, în toate duminicile învăţa. Pentru aceea şi se află învăţăturile lui în carte preadeosebită. Se află însă şi chiriacodromion al lui Ioan, sau al lui Gheorghie Xifilin patriarhul Constantinopolului, şi ale altor patriarhi şi episcopi. Unit cu canonul acesta zice, şi Sfântul Iustin în apologia a doua pentru creştini. Că, duminicile să adunau creştinii în Biserică din toate părţile, şi după ce se citea în vremea Liturghiei, citirile Scripturii celei noi, şi ale celei vechi, făcea proestosul sfătuire prin cuvânt, şi chemare a urmării acestor bunătăţi. Iar cum că şi prezbiterii sunt proestoşi ai Bisericilor, se arată şi din cuvântul al 15-lea al Sfântului Grigorie Teologul, unde pe prezbiteri îi numeşte păstori, iar pe episcopi arhipăstori. Şi Zonara încă împreună şezători în Altar cu episcopii pe ei îi numeşte.

sineşi desăvârşit străini de acelaşi, în chipul clerului tunde-se. Iar de nu o vor alege aceasta de voia lor, grijească-şi pletele ca şi mirenii, ca unii ce au cinstit mai mult petrecerea cea în lume decât cereasca viață.

(Apostolic, can. 25; Sinod 1, can. 9; Sinod 6, can. 4; Neocesareea, can. 9; Vasilie, can. 3, 17, 32, 50, 70)

TÂLCUIRE

Câți ierosiți pentru canoniceşti vinovății, pentru curvie, zicând, sau precurvie, sau alte păcate de acest fel, desăvârşit şi pentru totdeauna fiind caterisiți, şi în formă de mireni îmbrăcați, şi împreună cu mirenii stând în Biserică, porunceşte canonul acesta, că de se vor pocăi de bună voie, şi se vor depărta desăvârşit de păcatul acela, să-şi tundă perii capului, adică să aibă semnul acel numit papalitra în creştet, care era chip şi semn al clericilor[191]. Iar de nu se vor pocăi de bună voie, grijindu-şi pletele, ca şi cei lumeşti, ca de la chipul cel mirenesc ruşinându-se, să vie cândva întru simțirea răutății lor, şi să se pocăiască.

CANONUL 22

Cei ce pe bani se hirotonisesc, ori episcopi, sau ori de care clerici, şi nu după cercetare, şi alegere a vieții, a se caterisi poruncim. Încă şi cei ce i-au hirotonisit.

(Apostolic, can. 29; Sinod 4, can. 2; Sinod 6, can. 23; Sinod 7, can. 4, 5, 19; Vasilie, can. 91; Epistola Ghenadie şi Tarasie)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta să se caterisească episcopii, şi alții oarecare clerici, ce se vor hirotonisi prin darea de bani, şi nu pentru vrednicie, şi îmbunătățita lor viață; împreună şi cei ce i-au hirotonisit; vezi apostolescul canon 29. Citeşte şi suspină frate pentru călcarea unor canoane ca acestea atât de înfricoşate. Fiindcă în ziua de astăzi întru acest chip se lucrează simonia, ca cum ar fi o faptă bună, şi nu eres urât de Dumnezeu, precum îl numeşte Preasfințitul Ghenadie. Dacă, după perilipsurile sfințitelor canoane, va căuta cineva lucrările cele bisericeşti ale stării de acum, negreşit nu se dumireşte, şi nu află cea mai mică asemănare cu starea cea mai

---

[191] Papalitra care şi Garrara se numeşte este o rotundă tundere a părului din creştetul capului, şi nu este obicei latinesc, ci a toatei Bisericii răsăriteneşti şi apuseneşti, precum din canonul acesta se adeverează, şi de la sfinți. Că Ieronim, scriind către Augustin zice, rog pe cununa ta, asemenea şi Augustin, scriind către episcopul Proculian, zice, să nu ai parte de cununa mea. Se face însă, nu spre cinstea Apostolului Petru, precum zic apusenii. Ci mai întâi şi chiar, spre semnul chipului clericesc, după care aceştia se osebeau de cei ce nu erau clerici, precum zice canonul. Iar în urmă şi după alegoricescul chip, spre închipuirea cununii cei de spini a Domnului, precum tâlcuieşte Sfântul Ghermano în cea pentru tainica teorie. Deci clericii Bisericilor noastre, nu spre împodobire tunzând de sus şi de jos puțin pletele, în cruciş adică, şi în mijloc lăsându-le netunse, şi cu totul nestricate, iar apusenii, fiindcă îl face acesta spre împodobire, deasupra şi dedesubt răzând pletele, şi mijlocul adeseori tunzându- l, şi nepotrivite făcându-le făcut cu cununa sfinților, pentru aceasta Maxim Margunie în însemnarea 35 la canoanele sinodului din Antiohia, curvească cunună o a numit pe acela semn al latinilor. Vezi pe Dositei în Dodecavivlion la foaia 778 iar cum că se cuvine a face în creştetul capului aceste fel de cunună, şi clericii noştri învață-se din canonul acesta. Că nu este drept hotare veşnice a strămuta, pe care le-au pus Părinții noştri. Pentru aceasta şi Valsamon tâlcuind canonul 44 al marelui Vasilie zice, că clericii cei caterisiți se prefac, şi cu chipul acesta se întocmesc canoanele, şi cel 25 apostolesc, şi cel 3 al marelui Vasilie, şi câte alte canoane zic, ca unii ca aceştia să se arunce în locul mirenilor. Şi alții, că, cei caterisiți, dacă în urmă de voie vor urî păcatul, şi desăvârşit se vor părăsi de el, şi se vor pocăi, aceştia să-şi ia iarăşi forma clericatului, ce au pierdut-o. Iar dacă aceasta este aşa, arătat este dar că aceştia se suiau iarăşi, la locul celor ierosiți, şi îşi avea stare şi cinstea şederii numai, nu şi a lucrării treptei pierdute.

dinainte, spre a-şi putea vindeca nedumerirea sa. Pentru că toţi cei bisericeşti afară de lege i-au rânduiala, şi asemeni vieţuiesc, şi se săvârşesc; pentru aceasta şi jugul robiei zace asupră-ne, şi sporeşte cu asprime. Noi însă nu simţim, şi mai fără ruşine facem fără de legi.

CANONUL 23

Pentru ca nimeni, ori din episcopi, sau din prezbiteri, sau din diaconi, dând preacurata Cuminecătură să cere harul de la cel ce se împărtăşeşte pentru acest fel de împărtăşire, bani sau orice fel de lucru. Că nici este cumpărat harul, nici cu bani am împărţit sfinţenia Duhului, ci celor vrednici de dar, fără vicleşug se cuvine a se da. Iar de s-ar arăta cineva din cei număraţi în cler, cerând de al acela, pe care îl cuminecă cu preacurata Cuminecătură, orice fel (de plată) să se caterisească, ca un râvnitor al rătăcirii, şi a răutăţii lui Simon.

(Apostolic, can. 29; Sinod 4, can. 2; Sinod 6, can. 22; Sinod 7, can. 4, 15, 19; Vasilie, can. 91; Epistolia Ghenadie şi Tarasie)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că nici un episcop, sau prezbiter, sau diacon, să nu ceară cu îndatorire de la aceea, pe care îi împărtăşeşte cu dumnezeieştile Taine, parale, sau vreun alt fel de plată, oricât de mică ar fi, pentru dumnezeiasca Împărtăşire. Căci darul sfintelor Taine nu se vinde, nici cu bani dăm sfinţenia dumnezeiescului Duh. Ci fără plată, celor ce sunt vrednici de el; că pentru aceasta şi darul de cei mulţi se numeşte dumnezeiasca Împărtăşire. Iar cel ce o ar face aceasta, să se caterisească, ca un următor al lui Simon vrăjitorului, care a socotit că cu bani se vinde harul Preasfântului Duh. Citeşte şi pe 29 apostolesc.

CANONUL 24

Nu fie slobod vreunuia din cei ce se numără în ieraticeasca tagmă, sau din monahi, a merge la alergarea cu caii (să privească), sau să sufere scenicile jocuri. Ci şi de se va chema vreunul la nuntă, când vor intra însă jocurile spre jucărelile cele spre amăgire, să se scoale, şi îndată să se ducă. Aşa poruncind învăţătura Părinţilor noştri; iar dacă vreunul s-ar prinde întru aceasta, sau să înceteze, sau să se caterisească.

(Apostolic, can. 42, 43; Sinod 6, can. 51, 62, 66; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 3, 54; Cartagina, can. 17, 70)

TÂLCUIRE

Nu este iertat vreunuia din cei sfinţiţi, sau din monahi, precum zice canonul acesta, să meargă la locurile acelea, unde se fac alergări de cai să privească, sau să asculte cântece de cele muiereşti. Dar şi la nuntă de va fi chemat vreun cleric: să meargă, însă când vor veni să cânte acest fel de cântări amăgitoare şi sataniceşti, să se scoale şi să fugă îndată, precum porunceşte învăţătura Părinţilor. Adică canonul 54 al sinodului din Laodiceea. (Măcar că acela adaugă, că nici alte priviri ce se fac la nunţi, şi la cine, nu se cade a privi cei sfinţiţi, ci trebuie a fugi.) Iar care se va prinde că a făcut aceasta, ori să înceteze, ori să se caterisească.

CANONUL 25

Pe lângă toate celelalte reînnoim şi canonul cel ce învaţă, ca parohiile cele ţărăneşti sau săteşti ale fiecărei Biserici, să rămâie nestrămutate la episcopii cei ce le ţin pe ele. Şi mai ales de le-au iconomisit în vreme de treizeci de ani fără silă ţiindu-le. Iar dacă, în lăuntrul celor treizeci de ani, s-a făcut oarecare pricire, sau s-ar face pentru ele, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptăţit, a porni (judecată) pentru acestea la sinodul eparhiei.

(Sinod 4, can. 17; Cartagina, can. 128, 129, 130)

TÂLCUIRE

Canonul acesta înnoieşte pe cel al 17-lea al sinodului al 4-lea pe care îl şi pune anume; însă nu tot, ci parte din acela; pentru aceea şi vezi tâlcuirea acestuia acolo.

CANONUL 26

Prezbiterul, carele din neştiinţă s-au poticnit la nuntă neiertată, de şedere împărtăşească-se după cele legiuite nouă de sfinţitul canon, iar de celelalte lucrări să se depărteze. Că destul este unuia ca acestuia iertarea, iar a binecuvânta pe altul cel ce este dator a-şi vindeca rănile sale, este lucru necuviincios. Că binecuvântarea este împărtăşire de sfinţenie. Iar cel ce aceasta nu o are, pentru poticnirea cea din neştiinţă, cum o va da altuia? Deci, nici înaintea norodului, nici îndeosebi să binecuvinteze, nici trupul lui Hristos să-l împartă altora, nici altceva să liturghisească, ci îndestulându-se cu şederea mai sus, plângă-se către alţii, şi Domnului ca să i se ierte lui nelegiuirea cea din neştiinţă. Bine arătat fiind, că acest fel de nuntă neiertată se va dezlega, şi nicidecum bărbatul va avea împărtăşire cu aceia, pentru care s-au lipsit de sfinţita lucrare.

(Apostolic, can. 19; Sinod 6, can. 3; Neocesareea, can. 2; Vasilie, can. 23, 27, 78)

TÂLCUIRE

Canonul acesta[192] este însuşi al 27-lea al marelui Vasilie; care rânduieşte ca prezbiterul acela, care prin cununie ar lua prin neştiinţă pe vreo rudenie a sa, acela, fiindcă nu ştia rudenia, pentru aceasta se iartă, şi să aibă cinstea şederii împreună cu prezbiterii ceilalţi. Iar de toate celelalte lucrări ale preoţiei să se depărteze. Adăogând sinodul că şi cinstea şederii acesteia să o aibă, după ce mai întâi se va despărţi de neiertata nunta aceea, pentru care s-a caterisit de preoţie; că de nu se va despărţi, nu numai că şi de cinstea aceasta se va lipsi, ci se va supune şi sub certări.

CANONUL 27

Nimeni din cei ce se numără în cler să nu se îmbrace în haină necuvenită, nici în cetate petrecând, nici în cale mergând, ci să întrebuinţeze îmbrăcăminţi cele acum obişnuite celor ce se numără în cler. Iar dacă unul va face una ca aceasta, pe o săptămână să se aforisească.

(Sinod 7, can. 16; Gangra, can. 12, 21)

TÂLCUIRE

Clericii, şi cei ierosiţi se cuvine a fi cucernici şi după chipul cel din afară, pentru că Dumnezeu cu adevărat vede în inimă, iar oamenii privesc la starea cea din afară a trupului, după ceea ce este scris: „Omul vede în faţă, iar Dumnezeu vede în inimă". (I Împăraţi: 16,7) Drept aceea din cele dinafară chibzuiesc şi aşezarea cea din lăuntru a inimii. Pentru aceasta şi canonul acesta porunceşte, ca nici un cleric să nu poarte haine nepotrivite epanghelmei sale. Adică de mult preţ, şi de mătase, sau şi ostăşeşti, nici în cetate aflându-se, nici în călătorie, ci să întrebuinţeze hainele cele obişnuite

---

192 Din canonul acesta arătat se dovedeşte că toţi prezbiterii (cum şi arhiereii) care se vor caterisi pentru arătatele lor vinovăţii, sau şi de către duhovnicul cu sfătuire se vor opri pentru ascunsele lor păcate, cele vrednice de caterisire, sau şi însuşi mustraţi de ştiinţă se vor paretisi, aceştia nu pot, nici a blagoslovi, nici a sfinţi, nici vreo altă sfinţită lucrare a face, nici întru ascuns, nici în arătare. Nici a cumineca pe cineva, nici Apă Sfinţită a face, nici botezuri, nici masluri. Fiindcă întru toate sfinţitele lucrări acestea, se face împărtăşire de binecuvântare şi de sfinţenie, pe care ei nu o au, după cuprinderea canonului acestuia. Dar nici gândurile a asculta, şi duhovnici a se face pot unii ca aceştia. Pentru că după Simeon al Tesalonicului (răspunsul 11) duhovnicescul părinte trebuie şi a blagoslovi, şi iertătoare rugăciune a rosti, şi a liturghisi, şi pe cei ce se mărturisesc a-i cumineca, şi pentru cei ce se pocăiesc a mijloci. Şi în scurt a zice, duhovnicul trebuie să aibă preoţia lucrătoare, după Kitrus (vezi şi subînsemnarea celui 39 apostolesc).

clericilor, adică cucernice şi umilite. Iar care ar face dimpotrivă, să se aforisească pe o săptămână.

CANONUL 28

Fiindcă ne-am înştiinţat că în osebite Biserici, struguri proaducându-se în Altar, după oarecare păzit obicei, liturghisitorii Altarului împreunându-i pe aceştia cu jertfa cea fără de sânge a proaducerii, aşa pe amândouă împreună le împart poporului. Împreună am socotit, ca să nu mai facă vreunul din cei sfinţiţi aceasta, ci spre viaţa veşnică, şi spre iertarea păcatelor singură proaducerea să se dea poporului. Iar aducerea strugurilor ca o pârgă socotindu-o ei, osebit binecuvântându-o iereii să dea dintr-însa celor ce cer spre mulţumirea dătătorului rodurilor, prin care trupurile noastre, după dumnezeiasca hotărâre, cresc şi se hrănesc. Deci dacă vreun cleric ar face afară din cele rânduite, să se caterisească.

(Apostolic, can. 3, 4; Sinod 6, can. 32, 57, 99; Cartagina, can. 40)

TÂLCUIRE

De vreme ce în unele locuri, după oarecare obicei proaduceau unii struguri şi îi puneau pe Sfânta Masă, pe care unindu-i prezbiterii cu preacuratele Taine, le împărţeau pe amândouă împreună la norod, pentru aceasta porunceşte canonul acesta, ca de acum să nu mai cuteze vreun prezbiter a face aceasta[193]. Ci dumnezeiasca Cuminecătură singură să o dea celor vrednici, pentru viaţa veşnică, şi pentru iertarea păcatelor lor[194]. Iar struguri ca pe o pârgă să-i blagoslovească cu osebită rugăciune, şi să-i împartă norodului, spre mulţumirea lui Dumnezeu. Iar care va face afară de canonul acesta, să se caterisească. Citeşte şi pe cel al 3-lea apostolesc.

CANONUL 29

Canonul celor adunaţi în Cartagina învaţă, ca, sfintele altarului să nu se săvârşească, decât de oameni postiţi, osebindu-se o zi a anului, întru care se săvârşeşte dumnezeiasca Cină, poate atunci, pentru oarecare pricinuiri folositoare Bisericii după locuri, acei dumnezeieşti Părinţi, întrebuinţând o iconomie ca aceasta. Dar pe noi nimeni silindu-ne a lăsa scumpătatea, hotărâm, apostoliceştilor, şi părinteştilor predări urmând, că nu se cade în patruzecime a deslega joia săptămânii celei de pe urmă, şi toată patruzecimea a o necinsti.

(Apostolic, can. 69; Sinod 6, can. 89; Laodiceea, can. 49, 50, 51, 52; Cartagina, can. 48, 56; Dionisie, can. 1; Timotei, can. 8, 10)

---

[193] Drept aceea şi preoţii şi arhiereii trebuie în vreme de ciumă, să întrebuinţeze chip spre a împărtăşi pe cei bolnavi, care să nu calce canonul acesta, punând în strafidă sfântul trup, ci în vreun vas sfinţit, şi de acolo să-l ia, sau ciocli, sau bolnavii, cu linguriţa. Apoi vasul cu linguriţa să se puie în oţet, şi oţetul să se verse acolo unde se spală preoţii după sfânta Liturghie, sau cu oricare chip ar putea, mai neprimejduitor şi canonicesc.

[194] Şi nu numai osebit de struguri (sau de poamă) se cuvine a se da dumnezeiasca Împărtăşire, ci de osebită şi de însuşi părticelele celelalte puse în Sfântul Potir. Pentru aceasta şi Simeon al Tesalonicului (cap 94) zice, că preoţii se cuvine bine să ia aminte, a nu împărtăşi pe creştini din părticelele (adică din cea scoasă pentru Născătoarea de Dumnezeu, din cetele cele 9, nici din părticelele cele scoase pentru fiecare nume ce pomenesc) ci din însuşi trupul Domnului. Iar de vor fi mulţi cei ce au să se împărtăşească (precum urmează mai ales în joia cea mare, la sărbătoarea naşterii Domnului, la al Sfinţilor Apostoli, şi al Născătoarei de Dumnezeu) atunci să nu puie părticelele în sfântul Potir, pentru ca să nu greşească, să împărtăşească pe vreunul dintr-însele, ci să le lase pe sfântul Disc, şi după ce va împărtăşi pe norod, atunci punându-le, va săvârşi, precum aşa obişnuiesc a face şi la lavrele cele mari ale Sfântului Munte. Îngrijindu-se prezbiterii la nişte zile ca acestea, a scoate Agneţ mai mare după analogia norodului ce are a se împărtăşi.

TÂLCUIRE

Precum Domnul nostru Iisus Hristos în seara joii celei mari, mai întâi a mâncat Cina cea de obşte, şi după aceea a dat dumnezeieştile Taine Apostolilor, cu un chip ca acesta au apucat a se ţine obiceiul şi în locurile Africii, mai întâi a mânca cei de acolo în joia cea mare oarecare desfătate mâncări, după Zonara, deslegătoare fiind a obişnuitei uscatei mâncări ce se face în toate zilele postului celui mare, şi apoi să săvârşească Liturghie, şi să se împărtăşească cu sfintele Taine. Deci sinodul acesta îmbunătăţind canonul al 48-lea al sinodului din Cartagina, care cuprinde acest obicei, rânduieşte, că Părinţii aceia, poate au întrebuinţat iconomia aceasta, pentru oarecare pricini folositoare în locurile acelea; iar noi (zic Părinţii acestui sinod) neavând vreo pricină, care să ne silească, a lăsa scumpătatea canoanelor, urmăm atât predaniilor Apostolilor, adică canonului al 69-lea al lor, care rânduieşte, ca toţi să postească sfânta patruzecime (întru care aceste patruzeci de zile se cuprinde şi joia cea mare, şi toată săptămâna mare) cât şi cele ale Părinţilor, adică canonul 8 al Părinţilor din Laodiceea, care rânduieşte, că nu se cade cineva a dezlega postul joii celei mari a săptămânii celei de pe urmă a marelui post, şi prin dezlegarea aceasta să necinstească, şi să netrebnicească tot postul patruzecimii; ci trebuie toată patruzecimea a o posti cu mâncare uscată, împreună adică cu joia cea mare.

SIMFONIE

„Însemnează însă, că nu numai acest 48 al Cartaginei hotărăşte, că se cuvine iereii postiţi a Liturghisi, dar şi cel 56 acestea zice, că aceasta s-ar fi adeverit şi de sinodul cel din Niceea. Dacă însă se primejduieşte cineva spre moarte, trebuie a-l cumineca şi după ce a mâncat, după al 9-lea canon al Sfântului Nichifor. Iar dumnezeiescul Hrisostom categorisit fiind, pentru ce a împărtăşit pe oarecare după ce au mâncat, scrie în epistolia cea către Chiriac episcopul: De am făcut aceasta să se şteargă numele meu din cartea episcopilor. Iar fiindcă că-mi zic aşa, şi prigonesc, surpe pe Pavel, care după ce a cinat, pe toţi cei din casă i-a botezat. Surpe aceştia încă şi pe Hristos, care după ce a cinat a dat Apostolilor împărtăşirea. Pentru aceasta cei ce vor a se cumineca, până înainte de miezul nopţii au voie a bea apă, şi după aceasta se cuvine a nu pune nimic în gură, până după împărtăşire. Citeşte şi pe 69 apostolesc.”

CANONUL 30

Toate voind noi spre zidirea Bisericii a se lucra, am socotit a iconomisi şi pe iereii cei ce se află în Bisericile cele barbariceşti, ca apostolescul canon cel pentru a nu-şi lepăda pe femeia sa cu pricinuire de evlavie, şi a covârşi pe cât ar putea, şi a face lucruri mai presus de cele rânduite, din aceasta învoindu-se cu soţiile lor, de împreunarea cea unul către altul se depărtează. Hotărâm, aceştia să nu mai locuiască împreună cu ele, după nici un chip cândva, ca de aici să ne dea dovadă desăvârşită pentru făgăduinţă. Către aceasta însă pentru dânşii, nu pentru alt ceva, ne-am înduplecat, decât pentru împuţinarea de suflet a socotelii lor, şi pentru înstrăinarea moralurilor, şi neîntărirea.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 12, 13, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 3, 4, 33)

TÂLCUIRE

Fiindcă cei ierosiţi ce se află în barbaria Africii, precum am zis, vrând să covârşească legiuirea apostolicescului al 5-lea canon, care porunceşte, a nu-şi despărţi vreun iereu pe femeia sa cu pricinuiri de evlavie, se învoiesc cu femeile lor, şi se depărtează de trupeasca împreunare; pentru aceasta canonul acesta hotărăşte, că, cei ce au făcut aşa, să nu mai locuiască împreună cu femeile lor după nici un chip. Întâi adică, pentru ca să arate cu despărţirea aceasta a împreună-locuirii, că nu pentru făţarnică, şi mincinoasă evlavie, ci cu adevărat pentru dorul întregii înţelepciuni, şi al fecioriei au făcut acest fel de făgăduinţă, şi învoire. Şi alta încă, pentru că, din deasa privire, şi

împreuna petrecere cu femeile lor, se îndeamnă iarăşi spre trupeasca împreunare cu dânsele. Însă şi aceasta, zice, o am iertat lor, nu pentru altă pricină, ci pentru socoteala lor cea cu micşorare de suflet, şi pentru sălbaticul lor moral, după Zonara, sau pentru străinătatea bunei rânduieli a bisericeştilor moraluri, după Valsamon. Şi pentru neîntărirea credinţei lor. (Şi vezi că însuşi aceasta de o iartă sinodul în barbaria pentru pricinile acestea, la Roma nu o iartă a se face, pentru domesnicia moralurilor, pentru bisericeasca buna rânduială, şi pentru celelalte, şi cu toate că obiceiul acesta de la Romani a urmat şi în barbaria, după canonul al 4-lea al sinodului din Cartagina.) Citeşte şi pe al 5-lea apostolesc.

CANONUL 31

Clericii cei ce liturghisesc, sau botează prin casele cele de rugăciune, care se află prin case, hotărâm a o face aceasta sub socotinţa episcopului celui de loc. Încât, dacă vreun cleric, aceasta nu o va păzi aşa, să se caterisească.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 34, 59; Sinod 1 şi 2, can. 12, 13, 14, 15; Gangra, can. 6; Antiohia, can. 5; Laodiceea, can. 58; Cartagina, can. 10, 62)

TÂLCUIRE

Nu iartă canonul acesta a liturghisi, sau a boteza, preoţii prin cămări, sau în casa cuiva, cea de rugăciune, adică rânduită şi afierosită spre rugăciune, nesfinţită fiind însă, fără de voia şi socotinţa episcopului de loc. Pentru că aceasta este parasinagoghi (adică complot) şi apostasie împotriva episcopului, ci să o facă aceasta cu socotinţa şi voia lor. Iar care nu o va păzi aceasta, să se caterisească.

CANONUL 32

Fiindcă au venit la ştiinţa noastră, cum că în ţara armenilor, cei ce săvârşesc jertfa cea fără de sânge, numai vin proaduc la Sfinţita Masă, nemestecându-l pe el cu apă, propunând ei pe învăţătorul Bisericii pe Ioan cel cu gura de aur, care zice, prin tâlcuire la Evanghelia lui Matei acestea: „Pentru care pricină n-au băut apă după ce a înviat, ci vin?" (Voroava: 52). Pe alt eres rău din rădăcină zmulgându-l. Fiindcă sunt unii care întrebuinţează în Taine apă, arătând că şi când au predat Tainele, şi când a înviat, a întins masă goală fără de taine, vin întrebuinţând. Din rodul zice al viei (Matei: 26,29). Deci via, vin, iar nu apă naşte. Şi din aceasta ei socotesc că surpă învăţătorul preaducerea apei întru sfinţita jertfă. Ca nu şi de acum înainte să fie ţinuţi de neştiinţă, învăţătura părintelui cu ortodoxie o descoperim. Că răul eres al idroparastaţilor vechi fiind, care în loc de vin, întrebuinţează în jertfa lor numai apă, stricând acest de Dumnezeu purtător bărbat nelegiuita învăţătură a acestui fel de eres, şi arătând, că ei de-a dreptul se împotrivesc apostoleştei predări, au formăluit cuvântul cel pomenit. Fiindcă şi în Biserica sa, unde i s-au încredinţat păstoreasca administraţie, a predat a se mesteca cu apă, când ar trebui a se săvârşi jertfa cea fără de sânge, arătând dregirea cea din sânge şi din apă din cinstita coastă a izbăvitorului, şi mântuitorului nostru Hristos Dumnezeu, care s-a vărsat spre învierea a toată lumea, şi spre izbăvirea de păcate. Şi prin toate Bisericile încă, unde duhovniceştii luminători au strălucit, această rânduială de Dumnezeu dată stăpâneşte. Fiindcă şi Iacov fratele cel după trup al lui Hristos Dumnezeului nostru, căruia întâi i s-au încredinţat scaunul Bisericii Ierusalimului. Şi Vasilie, episcopul Bisericii Chesarenilor, a căruia laudă s-a răspândit prin toată lumea, în scris predând nouă tainica sfinţita lucrare, aşa săvârşind în dumnezeiasca Liturghie din apă, şi din vin a dat sfinţitul Pahar. Şi cuvioşii Părinţi cei ce s-au adunat în Cartagina, aşa anume au pomenit, ca întru cele sfinte nimic mai mult decât trupul, şi sângele Domnului să se proaducă, precum şi însuşi Domnul a predat, adică pâine, şi vin, cu apă amestecat. Deci dacă vreun episcop , sau prezbiter, nu după predata de Apostoli rânduială face, şi neamestecând apa cu vin, aşa va proaduce jertfa

cea preacurată, să se caterisească, ca unul ce cu nesăvârşire pe Taină o vesteşte, şi înnoieşte cele predate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează răul obicei, care apucase a se ține în țara armenilor, a liturghisi adică numai cu vin, fără a-l amesteca cu apă, după bisericeasca predare. Şi fiindcă ei aduc, spre adeverirea acestui fel de obicei al lor, mărturie din tâlcuirea, ce face Ioan Hrisostom la Evanghelia lui Matei, şi socotesc că acest dumnezeiesc Părinte fiindcă zice acolo, că Domnul, şi mai-nainte de înviere, şi după Înviere, a întrebuințat vin, surpă prin cuvântul acesta pe unirea apei la Taine. Pentru această greşită înțelegere a lor, Părinții aceştia arată adevărata înțelegere a cuvintelor sfântului, zicând că, fiindcă era un eres vechi ce se numea al idroparastaților care numai apă întrebuințau la dumnezeiasca Taină, şi nu vin. Dumnezeiescul Hrisostom surpând acest fel de eres, aşa a grăit cuvântul, şi nu ca cum primind acest rău obicei al idroparastaților. Fiindcă însuşi sfântul acesta prin dumnezeiasca sa Liturghie a predat Bisericii Constantinopolului, că în jertfa cea fără de sânge a Tainelor, să se amestece apă cu vin, spre arătarea sângelui, şi a apei ce au ieşit din cinstita coasta Domnului, fiind spânzurat pe Cruce, pentru lăsarea păcatelor şi învierea a toată lumea. După evangheliceasca zicere aceea: Unul din ostaşi cu sulița a împuns coasta Lui, şi îndată a ieşit sânge şi apă. Şi nu numai Hrisostom, ci şi Iacov fratele lui Dumnezeu, şi întâiul ierarh al Ierusalimului[195]. Şi marele Vasilie în liturghiile sale.

CANONUL 33

Fiindcă ne-am înştiințat că în țara armenilor, numai cei din neamul preoțesc se aşează în cler, urmând obiceiurilor iudaiceşti, se apucă a lucra aceasta, iar unii dintre dânşii şi netunşi, se aşează ieropsalți, şi anagnoşti ai dumnezeiescului lăcaş. Am socotit, ca de acum, să nu fie cu putință celor ce voiesc a înainta pe oarecare în cler, privind la neamul celui ce se proheiriseşte. Ci ispitindu-i, de vor fi vrednici după hotărârile cele puse în sfințitele canoane, a se număra în cler, pe aceştia să-i prohirisească bisericeşti, ori de au fost din strămoşi preoți, ori şi de nu. Dar nici a ierta pe cineva dintre toți, a rosti în amvon, dumnezeieştile cuvinte către popor, după rânduiala celor în cler numărați. Dacă nu vreo ieraticească tundere va întrebuința unul ca acesta, şi de nu va primi canoniceşte binecuvântare de la păstorul său. Iar de se va vădi cineva făcând afară de cele mai sus scrise, să se aforisească.

(Apostolic, can. 77; Sinod 7, can. 14; Laodiceea, can. 23; Cartagina, can. 22)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta pe cei ce se află în țara armnenilor îi îndreptează, care nu numai clerici făceau pe singuri cei ce se trăgeau din neam ieraticesc, urmând obiceiului iudeilor, care făceau prezbiteri pe cei ce se trăgeau din singură seminția lui Levi. Ci şi cântăreți, şi citeți aşeza în Biserică, fără hirotesie de arhiereu. Rânduiesc (Părinții sinodului acestuia) că de acum înainte să nu caute, de este din neam ieraticesc cel ce are a se hirotonisi, ci să-l ispitească de este cu adevărat vrednic a se face cleric. Şi pe lângă acestea, ca să nu lase pe vreunul să rostească în amvon dumnezeieştile cuvinte

[195] Însemnează că Liturghia fratelui Domnului, după canonul acesta, este primită. Care din vechime se săvârşea în Palestina, iar acum nu este lucrătoare, şi numai în oarecare locuri, şi uneori se săvârşeşte. Iar Valsamon că şi sinod ecumenic o primeşte, zice însă la întâia întrebare a lui Marcu al Alexandriei, că nu este primită. Poate pentru că la unele locuri se vede a fi minciunoşită. Că, „De tine se bucură"; ce zice să se cânte după, „Mai ales pentru Preasfânta Preacurata" nu este veche cântare, ci mai de curând. Vezi şi catehisul. Dar şi Emanuil Malaxos în capul 220 al Nomocanonului istoriseşte cum că Biserica a întrebuințat Liturghia lui Iacov până în zilele marelui Vasilie.

norodului[196], de nu va lua mai întâi, de la arhiereu canoniceasca pecetluire de citeț. Iar care va face afară de acestea, să se aforisească.

CANONUL 34

Şi aceasta încă ieraticescul canon luminat vorovindu-o, că vinovăția congiurației, sau a fatriei şi de legile cele dinafară cu totul s-a oprit; cu mult mai vârtos dar în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta, şi noi ne sârguim a păzi, încât de s-ar afla oarecare clerici, sau monahi, sau conjurându-se sau întovărăşindu-se, sau prilejuri pândind asupra episcopilor, sau conclericilor, cu totul să cadă din treapta sa.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 1 şi 2, can. 13, 14, 15; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 10, 62)

TÂLCUIRE

Canonul acesta este însuşi cel al 18-lea al sinodului al 4-lea şi citeşte tâlcuirea lui acolo, vezi însă şi tâlcuirea celui apostolesc 31.

CANONUL 35

Nu fie iertat vreunuia din toți mitropoliții, săvârşindu-se vreun episcop ce ar fi supus scaunului său, lucrurile lui, sau cele ale Bisericii lui, a le lua, sau a-şi-le însuşi, ci fie sub paza clerului Bisericii, a căruia răposatul se aflå întâişezător, până la înaintarea altui episcop. Afară de nu au rămas clerici în Biserica aceea. Că atunci mitropoitul acestea le va păzi neîmpuținate, toate dându-le episcopului ce se va hirotonisi.

(Apostolic, can. 40; Sinod 4, can. 22; Antiohia, can. 24; Cartagina, can. 30, 89)

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte şi pe mitropoitul despre a lua lucrurile unui episcop supus al său, după ce ar trece din viața aceasta. citeşte-l şi pe cel 40 apostolesc.

CANONUL 36

Înnoind cele legiuite de cei o sută cincizeci Sfinți Părinți, ce s-au adunat întru aceasta de Dumnezeu păzită şi împărătească cetate, şi ale celor şase sute treizeci, ce s-au adunat în Calcedon, hotărâm, ca scaunul patriarhului Constantinopolului, să dobândească presbiile (pronomiile) cele întocmai cu ale scaunului Romei celei vechi, şi întru lucrurile cele bisericeşti, ca acela să se mărească, al doilea după acela fiind, după care numeră-se scaunul al marei cetăți a Alexandrenilor, apoi cel al Antiohiei, şi după acesta, cel al cetății Ierusalimlenilor.

(Apostolic, can. 30; Sinod 2, can. 3; Sinod 4, can. 28)

TÂLCUIRE

Canonul acesta reînnoieşte pe canonul 3 al sinodului al 2-lea ecumenic, şi pe cel al 28-lea al sinodului al 4-lea ecumenic, care cuprind pentru pronomiile scaunului

---

[196] Însemnează că, după cartea a doua capul 57 al apostoleştilor aşezământuri, celelalte cuvinte al dumnezeieştilor Scripturi citețul le rostea norodului pe loc înalt în mijloc stând, iar Evangheliile diaconul, sau prezbiterul. Iar după Teologul Grigorie, precum zic unii, şi Evangheliile, se vede că le zicea el în cel întâi înfruntătorul cuvânt împotriva lui Iulian: „Şi ce, nu trebuia aceste (adică evangheliceştile porunci) a le şti cu scumpătate, cel ce s-a învrednicit de cinstea dregătoriei altarului celui mare, a se face citeți oarecând al dumnezeieştilor cuvinte? Iulian adică. Dar poate dumnezeieşti cuvinte, ce acela citea, să fi fost şi alte Scripturi, dar nu şi Evangheliile. Care zice sfântul adică, că Iulian le citea, nu însă şi că citea Evangheliile, măcar deşi alcătuirea cuvântului aceasta dă a înțelege. Ori aceasta o zice teologul aşa, şi pentru că în cuvintele ce se citesc în Biserică de către citeți, au şi ziceri multe al Evangheliei semănate într-însele.

Constantinopolului, cale căror tâlcuiri vezile la locul lor, citeşte şi canonul al 6-lea al sinodului 1 ecumenic, şi subînsemnarea aceluia, în care vorbim pentru cei 5 patriarhi.

CANONUL 37

Fiindcă în osebite vremi s-au făcut barbariceşti năvăliri, şi mai multe cetăţi din acestea au ajuns a fi supuse celor fără de lege, încât de aceasta nu putea întâiul şezător al unei cetăţi ca aceştia după hirotonia cea asupra lui, să-şi primească scaunul său, şi a se înscăuna într-însul cu ieraticească aşezare, şi aşa după obiceiul ce apucase a se ţine hirotoniile, şi toate cele ce episcopului se cuvin, şi a lucra şi a întrebuinţa. Noi păzind acestea, şi sevasul preoţiei, şi nicidecum voind spre vătămarea bisericeştilor drepturi, păgâneasca înjurare a se lucra, celor aşa hirotonisiţi, şi pentru prezisa cauză neaşezându-se în scaunele lor. Am hotărât, să se păstreze neprejudecare, ca şi hirotoniile deosebiţilor clerici să le facă, şi stăpânirea presedenţiei după acelaşi hotar a o întrebuinţa, şi adevărată, şi legiuită să fie toată ocârmuirea cea purcezătoare de sub dânşii. Că nu se va opri de nevoia timpului, şi de scumpătatea descrierii, hotarul iconomiei.

(Apostolic, can. 36; Ancira, can. 18; Antiohia, can. 17, 18)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că, de vreme ce oarecare arhierei după ce s-au hirotonisit, nu au putut merge la scaunele şi eparhiile lor[197] fiindcă s-au robit de năvălirile barbarilor; pentru aceasta sinodul păzind cinstea şi sevasul arhieriei, şi nesuferind, ca robirea barbarilor să pricinuiască împiedicare bisericeştilor dreptăţi, hotărăşte, că, cei într-acest chip hirotonisiţi, iar pentru prilejul, şi frica barbarilor nu au putut a se aşeza la scaunele lor, neînvinuit să facă hirotoniile trebuincioşilor clerici al eparhiei lor, şi depărtaţi fiind ei de ea, precum canoanele povăţui, şi să-şi aibă cinstea, şi stăpânirea proedriei lor, după acelaşi hotar, adică precum s-a hotărât a fi eparhia lor, întâi, adică, sau a doua, sau trei, şi mai departe. Şi câte ar lucra cu arhierească dreptate, adică ca arhierei, să fie adevărate şi legiuite. Căci măcar că scumpătatea, adică de a merge ei la scaunele lor, şi a lucra unele ca acestea, s-au micşorat pentru nevoia vremii, şi a barbarilor. Însă nu se va micşora de aceasta şi hotarul iconomiei, adică şi de a lucra ei acestea la scaunele lor, măcar departe fiind de ele.

CANONUL 38

Canonul cel aşezat de Părinţii noştri, şi noi îl păzim, care aşa învaţă, de s-ar fi înnoit vreo cetate din porunca împărătească, sau încă şi de s-ar înnoi, politiceştilor şi publicelor forme, urmeze şi rânduiala lucrurilor celor bisericeşti. Acest canon este însuşi al 17-lea al sinodului 4. Şi vezi-i tâlcuirea acolo.

(Sinod 4, can. 17)

CANONUL 39

Fratele, şi sinliturghisitorul nostru Ioan proşezătorul Ostrovului Kiprilor, împreună cu poporul său, în eparhia Elispontului, pentru barbariceştile năpădiri, şi spre a se slobozi de păgâneasca robie, şi curat se supune scripturile precreştineştei stăpâniri, mutându-se din numitul ostrov; cu purtare de grijă a iubitorului de oameni Dumnezeu, şi cu osteneala iubitorului de Hristos, şi a binecinstitorului împăratului nostru, hotărâm, ca neînnoite să se păzească pronomiile cele date scaunului bărbatului celui

---

[197] Scaun se zice, nu chiar parohia, ci ceea ce este locuită cu creştini, şi cu clerici. Drept aceea cei ce hirotonisesc în numele oarecăror cetăţi, sau oraşe sau sate care de creştini, şi clerici, sunt pustiite, aceştia proestoşind un loc fără de locuitori credincioşi, şi fără clerici, sunt dintre cei neatârnat hirotonisiţi, după papisticeasca idolopie a lor (adică facere de idoli), a patriarhilor răsăritului care este afară de canoane, după cel al 6-lea al sinodului 4. Pentru aceasta unii ca aceştia nu trebuie a se cinsti cu presedentie de episcop.

mai sus numit de către purtătorii de Dumnezeu Părinți cei întâi adunați în Efes, ca Iustianupolul cel nou să aibă dreptul cel al Constantinopolului, şi preaiubitorul de Dumnezeu episcopul cel aşezat asupra ei, să şadă mai sus decât toți cei ai eparhiei Elispontenilor, şi de către episcopii săi să se hirotonisească, după vechiul obicei. Că obiceiurile cele în fiecare Biserică, şi de Dumnezeu purtătorii Părinții noştri au socotit să se păzească; episcopul cetății Chizicenilor supus fiind întâiului şezător a prezisului Iustinianupol, potrivit tuturor celorlalți episcopi, celor de sub arătatul întâiul şezător preaiubitorul de Dumnezeu Ioan. De către care, trebuința cerând, şi episcopul al aceleiaşi cetăți a kizicenilor se va hirotonisi.

(Apostolic, can. 34; Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36; Antiohia, can. 9)

TÂLCUIRE

În timpul împăratului Iustinian al doilea, Ioan arhiepiscopul Ciprului ducându-se din eparhia sa împreună cu norodul său, a venit în eparhia Elespontului (iar Elespontul este, după Valsamon răsăriteneştile hotare, cele de la Avid, adică cetatea cea răsăritenească din afară, ce se întind până la Tracia; iar după Hrisant, gâtul mării cel ce se întinde de la Tenedo până la Caliupoli) atât pentru năvălirile barbarilor, cât şi pentru că slobozindu-se din robia lor, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi cu silința împăratului s-au supus împărăției greceşti. Pentru aceasta canonul acesta porunceşte să se păzească întregi pronomiile cele hărăzite scaunului Ciprului, de către canonul al 8-lea al sinodului al treilea, şi noul Iustinianupol acesta să aibă dreptul Constantinopolului (adică să fie şi acesta neatârnat ca şi aceia sau, precum cea asienească, ponticească, şi trachicească s-au supus scaunului Constantinopolului, precum am zis la canonul 28 al sinodului al 4-lea, aşa şi eparhia Elespontului să se supună scaunului Ciprului) şi să se hirotonisească arhiepiscopul acesteia de către episcopii săi, după vechiul obicei. Deci, mitropolitul cetății Chizicului să se supună celui al Ciprului, precum şi toți episcopii cei din Cipru, şi trebuința cerând, de dânsul să se hirotonisească.

CANONUL 40

Fiindcă a se lipi de Dumnezeu prin depărtarea din tulburările vieții, este faptă foarte mântuitoare, trebuieşte noi nu necercetat a primi afară de vreme pe cei ce aleg viața monahicească. Ci a păzi hotarul cel predat nouă de către Părinții şi întru acestea, încât atunci se cuvine a se primi dând mărturia vieții celei după Dumnezeu, ca adevărată, şi din cunoştință, şi cu judecată făcută, după împlinirea cuvântului. Deci să fie cel ce va a se supune sub jugul monahicesc, numai puțin, decât de zece ani, supuse această vreme întâiului şezător, şi cercării celei de dânsul, de va socoti că este mai de folos a-i prelungi vremea, spre introducere în monahiceasca viață, şi aşezare. Că deşi marele Vasilie în sfințitele sale canoane, pe ceea ce de voie se aduce pe sine lui Dumnezeu, şi îmbrățişează fecioria, de şaptesprezece ani fiind, legiuieşte a o numără în ceata fecioarelor, Deci dar noi urmând pildei celei pentru văduve, şi diaconițe, analoghiceşte (şi proporționat) am îngrădit a fi în numita vârsta şi cei ce aleg monahiceasca viață. Că la dumnezeiescul Apostol este scris: Văduva de şaizeci de ani cu vârsta a se număra în Biserică. Iar sfințitele canoane, au predat diaconița a se hirotonisi la vârsta de patruzeci de ani, Biserica cu dumnezeiescul dar mai întărită fiind, şi văzând că sporeşte înainte, şi întărirea şi asigurarea credincioşilor întru păzirea dumnezeieştilor porunci, care şi noi prea bine înțelegându-o aceasta, desăvârşit am rânduit, bunăcuvântarea harului celui ce voieşte să înceapă nevoințele cele după Dumnezeu, ca oarecare pecete în grabă noi însemnându-o întru el, de aici ele spre a nu se lenevi pe multă vreme, şi a nu se zăbovi punând noi la cale, mai ales cu adevărat grăbindu-ne şi către a bunului alegere: şi aşezare.

(Sinod 1, can. 9; Sinod 4, can. 15; Sinod 6, can. 14; Cartagina, can. 6, 51, 153; Vasilie, can. 18, 24)

TÂLCUIRE

Cei ce voiesc a se face monahi, sau monahii, nu se cuvine, după canonul acesta, a se primi fără cercetare; şi afară de vremea cuviincioasă, şi de hotarul cel dat de dumnezeieştii Părinţi (şi mai ales de marele Vasilie). Ci atunci se cuvine a se primi mărturisirea, şi făgăduinţa ce vor da unii ca aceştia către Dumnezeu, ca adevărată, şi din a loruşi voinţă făcută, după ce se va deplini judecata minţii lor, precum în canonul 18 zice marele Vasilie, şi mai ales întru a sa a 15-a hotărâre pe larg. Deci cel ce voieşte a se face monah, să nu fie mai puţin de zece ani, însă în stăpânirea arhiereului să fie de a-i face cercarea lui, şi să-i adaoge anii (după măsura socotinţei sale celei din fire), de va socoti mai de folos. Căci deşi marele Vasilie în pomenitul canon al său, rânduieşte, a se împreună număra în ceata fecioarelor fecioara ce va fi mai sus de şaisprezece, sau şaptesprezece ani. Dar noi (zic Părinţii acestui sinod) urmând pildei văduvelor, şi a diaconiţelor, acei 16 şi 17 ani ai lui Vasilie, în zece ani am împuţinat. Căci, Apostolul rânduieşte: Să se numere văduva în Biserică, nu mai puţin de 60 de ani. Iar Părinţii sinodului al 4-lea zic să se hirotonisească diaconiţa în vârstă de 40 de ani, în canonul al 15-lea. Văzând noi Biserica lui Dumnezeu sporind cu dumnezeiescul dar, şi statornicia ce arată creştinii întru păzirea dumnezeieştilor porunci. Acestea şi noi bine socotindu-le, canonul acesta am rânduit, întipărind în fragedul suflet al celui ce vrea să înceapă duhovniceştile nevoinţe ale monahilor, ca pecetea, buna cuvântare a dumnezeiescului dar, şi întărindu-l pe el în canonul acesta, nu spre a se lenevi în multă vreme despre lucrarea faptelor bune, ci spre a alege în grabă partea cea bună.

CANONUL 41

Cei ce se află prin cetăţi, sau prin sate, voind a se duce în închideri, şi a lua aminte de sineşi în singurătate, mai întâi trebuie a intra în mănăstire, şi a se învăţa singuratica petrecere, şi în vreme de trei ani exarhului mănăstirii întru frica lui Dumnezeu a se supune, şi după toate chipurile, precum se cuvine, împlinind ascultarea. Şi aşa mărturisind despre proalegerea cea întru acest fel de viaţă, şi că din toată inima de bună voie o îmbrăţişează aceasta, să se ispitească de către proşezătorul (presedentul) locului. Apoi aşa alt an, să stăruiască în afară de închisoare, ca scopul lor mai mult să se arate. Că atunci vor da deplină încredinţare, că nu vânându-se de deşarta slavă, ci pentru însuşi binele cel adevărat, vânează liniştea aceasta. Iar după împlinirea a atâtui timp, de vor rămâne întru aceeaşi proalegere, să se închidă ei, şi să nu le mai fie iertat, când vor voi, a se depărta din acest fel de singurătate. Fără numai dacă pentru vreun obştesc folos, sau pentru vreo altă nevoie ce îi sileşte pe ei de moarte, s-ar trage către aceea, şi aşa, cu bincuvântarea episcopului locului. Iar afară de zisele pricinuiri, apucându-se a ieşi din locuinţele lor, mai întâi adică fără voia lor să se închidă în pomenita închisoare, iar apoi cu posturi, şi cu alte aspre petreceri să-i vindece pe ei. Ştiind, după ceea ce este scris: „Că nimeni punând mâna pe plug, şi întorcându-se înapoi, este îndreptat întru Împărăţia Cerurilor" (Luca 9,62).

TÂLCUIRE

Mare, şi îndrăzneaţă faptă este, că, îndată din lumeasca viaţă, a se depărta cineva, şi a se închide în lăuntru în închisori (precum în peşteri, sau în alt fel de locuinţă închisă), şi de la o covârşire să sară la altă covârşire, de la noianul vieţii zic, cel mult tulburător, la noianul cel cu anevoie umblat al liniştii. Pentru aceasta Părinţii aceştia, în canonul acesta, rânduiesc, că cei ce voiesc a o face aceasta, mai întâi să meargă în mănăstire, şi după ce trei ani vor arăta întru toate ascultarea către egumenul, să se cerce de către arhiereul, de vor mărturisi că de bună voie, şi din toată inima doresc acest fel de

depărtare. Apoi după aceasta, să se liniştească în vremea unui an afară de închisoare, pentru ca să dea mai multă încredinţare, că nu pentru slava deşartă, ci numai pentru binele liniştirii, doresc viaţa aceasta. Şi dacă după toate acestea vor sta statornici în cugetarea şi sârguinţa aceasta, atunci să se închidă, şi mai mult să nu aibă a ieşi afară, când vor voi, afară numai pentru obştescul folos al norodului, şi pentru primejdie de moarte. Însă şi atunci să iasă cu blagoslovenia, şi cu voia episcopului locului. Iar dacă fără de pricinile acestea ar ieşi, în silă să se închidă iarăşi în pomenita lor închisoare, şi cu postiri, şi cu alte rele pătimiri, să se canonisească, pentru ca să se înveţe, că, precum a zis Domnul: „Cel ce pune mâna sa pe plug, adică cel ce va începe vieţuirea cea după Dumnezeu, apoi se va întoarce la lumeasca viaţă, acesta nu poate a merge drept la Împărăţia Cerurilor".

CANONUL 42

Cei ce se zic pustnici, care poartă negru, şi plete la cap, înconjurând prin cetăţi, printre bărbaţi mireni, şi printre muieri petrecând, şi epanghelma lor ocărând, hotărâm de vor alege a-şi tunde pletele, primind şi chipul celorlalţi monahi, aceştia să se aşeze în monastire, şi între fraţi să se numere. Iar de nu o vor alege aceasta, desăvârşit să fie goniţi din cetăţi, şi să locuiască în pustietăţi, din care şi pe numirea lor o au plăsmuit.

TÂLCUIRE

Fiindcă din vechi mulţi amăgitori de noroade, pustnici numindu-se, purta negre, şi plete la cap, şi înconjurau prin cetăţi, printre bărbaţi şi muieri, ocărând epanghelma monahicească. Pentru aceasta porunceşte canonul acesta, că unii ca aceştia, de voiesc a-şi tunde părul, ca şi ceilalţi monahi ce se află prin monastiri[198], şi a se aşeza în monastire, bine. Iar de nu vor voi desăvârşit să se gonească de prin politii, şi să se ducă să locuiască în pustietăţi, de unde mincinos, şi nu cu adevărat, s-au numit pe sineşi pustnici.

CANONUL 43

Cu putinţă este creştinului a alege viaţa asceticească (nevoitoare), şi pe ameţeala cea mult tulburătoare a lucrurilor vieţii lepădându-o să intre în monastire, şi după chipul monahicesc să se tundă, măcar în ori ce fel de greşeală s-ar prinde; că Mântuitorul nostru Dumnezeu a zis: „Pe cel ce vine către mine, nu-l voi scoate afară" (Ioan: 6,37) fiind dar că monahiceasca petrecere, ne închipuieşte nouă pe viaţa cea întru pocăinţă, împreună binevoim celui ce cu adevărat se adaogă către aceasta. Şi nici un chip îl va opri pe el despre împlinirea scopului său.

(Sinod 1 şi 2, can. 2)

TÂLCUIRE

Precum se vede, voind unii a se face monahi, se opreau de către oarecare, poate pentru păcatele ce ar fi făcut. Pentru aceasta canonul rânduieşte, că are voie fiecare creştin (de sineşi stăpân fiind adică, şi nu sub stăpân, după cel apostolesc 82) a se

---

198 Însemnează că din canonul acesta, monahii cei ce sunt în chinovii şi în monastiri, se cuvine a-şi tunde măsurat părul capului, atât din canonul acesta, cât şi din cuvântul cel pentru feciorie al marelui Atanasie, şi din cel 1 paşnic al lui Grigorie Teologul, şi din multe istorii al Lavsaiconului. Fiindcă la monahi vremea aceasta, este vreme de plângere, după Hrisostom (voroava 56 Matei) şi după Ioan al Scării. Iar Dumnezeu prin Isaia zice, că semn de plângere, şi de tânguire, şi de bocit, este raderea capului (Isaia: 22,12). Şi dacă, după Pavel, de obşte tot bărbatul purtând plete se sluţeşte, cu mult mai vârtos monahii, şi mai ales tineri, şi diaconii? Că unii ca aceştia, cu cât smintesc pe ceilalţi cu feţele lor, cele tinere şi fără barbă, pe atât smintesc şi cu pletele lor cele lungi şi pieptănate. De acestea dar se cade a se păzi cei ce păzi cei ce se află prin cetăţi, şi mai ales în Constantinopol.

lepăda de lume, şi a se duce în monastire spre a se tunde[199], măcar de ar fi făcut şi păcatul cel mai mare. Fiindcă şi Domnul a zis: că „pe cel ce vine către Mine nu-l voi scoate afară". Deci de vreme ce viaţa monahilor închipuieşte pe pocăinţă, precum şi stâlpul închipuieşte pe lucrul cel ce se scrie pe el. Pentru aceasta şi noi ne mulţumim, şi împreună ne bucurăm cu cei ce o procinstesc pe ea, şi nici o pricină (de păcat adică, nu şi de sub stăpânire) nu-i va opri pe unii ca aceştia de la împlinirea ţintirei lor. Zice însă şi canonul 25 al lui Nichifor, că dacă fiind cineva bolnav, ar cere monahicescul chip, se cade a i-l da, fără întârziere de vreme, şi darul să nu i se oprească. Tot aceasta o zice şi Valsamon, şi Simeon al Tesalonicului; însă fără de bătrân, care urmează al primi pe el spre supunere, nici un monah să se facă, după canonul al doilea al sinodului întâi şi al doilea.

CANONUL 44

Monahul prinzându-se în curvie, sau luând femeie spre împărtăşirea nunţii, şi spre împreună petrecerea, certărilor celor ce curvesc după canoane se va supune.

(Sinod 4, can. 16; Ancira, can. 19; Vasilie, can. 6, 18, 19, 20, 60)

---

[199] Tunderea aici canonul zice pe chipul cel mare şi Îngeresc, fiindcă, după Valsamon (la tâlcuirea canonului al 2-lea al sinodului din Sfânta Sofia), chiar tunderea este îmbrăcarea cea în chipul cel mare şi Îngeresc. Trebuie însă a şti, că din început chipul monahicesc a fost unul şi singur, cel mare adică, precum scrie Sfântul Teodor Studitul în testamentul său. Nu vei da cuiva chipul cel ce-i zic mic, apoi pe cel mare; pentru că chipul unul este, precum şi Botezul, în ce chip l-au întrebuinţat Sfinţii Părinţi. Şi dumnezeiescul Grigorie Palama întru o epistolie către Pavel ieromonahul zice, acesta este marele şi monahicescul chip. Iar chip mic al monahilor Părinţii nu ştiu, ci oarecare dintre cei mai noi, s-a arătat, că l-au întrebuinţat în două, fiind însă că fac aceleaşi întrebări şi răspunsuri, şi făgăduinţe atât la cel mic, cât şi la cel mare, iarăşi un chip îl socotesc. Şi Simeon al Tesalonicului (cap 20) zice, că precum Botezul este unul şi singur, aşa şi chipul monahilor. Că chipul cel mic este aravonă şi început al celui mare, şi s-au izvodit de oarecare urmaşi Părinţi pentru neputinţa (sau şi lenevirea) oamenilor. Şi Molitfelnicul, încă şi Valsamon, chipul cel mic îl numesc arvună al celui mare. Iar Iov, cel ce se numeşte păcătos, în cartea cea pentru Taine (la sintagmation a lui Hrisant al Ierusalimului) şi al 3-lea chip adaogă zicând, aşa: monahicescul chip de la cel mai mic spre cel mai deplin sporeşte, de la chipul cel mic purtător de rasă numit, la sfântul chip cel al tunderii. Şi de la acesta iarăşi la cel mare Îngeresc numit; asemeni dar şi cartea rugăciunilor în trei împarte rânduielile chipului, în rânduiala purtătorilor de rasă, a chipului celui mic, şi a chipului celui mare. Şi nu numeşte chip mic pe cel purtător de rasă ca Iov, ci pe cel ce se numeşte de către noi de obşte purtător de Cruce, pe care Iov mai sus l-a numit chip al tunderii. Acestea aşa fiind zise, câţi vor apuca a se face purtători de rase, nu mai pot a lepăda rasa şi a se însura (ferească Dumnezeu). Căci cum vor îndrăzni aceasta, de vreme ce şi perii capului l-au tuns, care însemnează că au lepădat toată cugetarea lumească şi au afierosit viaţa lor lui Dumnezeu. Cum, când şi rasă monahicească blagoslovită a îmbrăcat, şi camilafcă, şi numele ş-au schimbat, şi două rugăciuni de preot li s-au citit, prin care mulţumeşte lui Dumnezeu, pentru că fu slobozit din viaţa cea deşartă şi lumească. Şi i-a chemat la cinstitul cin al monahilor şi roagă pe Dumnezeu să-i primească întru mântuitorul său jug? Şi dacă cel ce făgăduieşte numai a se face monah, fără a îmbrăca rasă, nu trebuie a călca, ci a-şi împlini făgăduinţa sa; după ceea ce scrie: „Rugăciunile mele voi da Domnului." Cu cât mai vârtos cel ce rasa o a îmbrăcat? Pentru aceasta şi Valsamon (tâlcuirea canonului 5 al sinodului 1 şi 2) zice: cel ce a îmbrăcat rasa nu are voie de aici a se face mirean, ci va fi silit a-şi împlini întâiul său scop. Adică, să ia chipul cel desăvârşit, iar de nu va voi, se va pedepsi, precum legea porunceşte la titlul 1 al cărţii a patra. Şi iarăşi câţi purtători de Cruce se află (adică îmbrăcaţi în mantie) se îndoiesc că nu ar fi datori a păzi scumpătatea chipului celui mare (megaloshimos adică a schimnicilor), nu se amăgească, ci aducă-şi aminte că aceleaşi făgăduinţe au dat, şi pentru aceea sunt datori a păzi aceeaşi asprime de viaţă; şi sârguiască-se dar, a lua chipul cel mare şi desăvârşit.

TÂLCUIRE

Monahul de se va dovedi că a curvit, ori că s-a însurat, ca un curvar, şapte ani să se certe după canoane, mai întâi desfăcându-se şi nelegiuita nuntă, hotărăşte canonul acesta[200].

CANONUL 45

Fiindcă ne-am înştiinţat, că în oarecare femeieşti monastiri cele ce voiesc a se învrednici sfinţitului chipului aceluia, cu haine de mătase, şi în tot felul de înveşmântări, încă şi cu podoabe cu aur, şi cu pietre scumpe împestriţe, se împodobesc de către cei ce le aduc pe ele, şi aşa apropiindu-se la Jertfelnic, se dezbracă din îmbrăcămintea atâtei materii, şi că îndată se face asupra lor binecuvântarea chipului, şi se îmbracă ele cu îmbrăcămintea cea neagră. Hotărâm, ca de acum să nu se mai facă aceasta; că nici este lucru cuvios, ceea ce acum prin a sa voie a lepădat toată desfătarea vieţii, şi au înbrăţişat petrecerea cea după Dumnezeu, şi o au adeverit aceasta cu cugetări neclintite, şi aşa au venit în monastire, ca iarăşi să-şi aducă aminte prin podoaba aceasta stricăcioasă şi trecătoare, de cele ce au uitat. Şi dintru aceasta să rămână cu îndoială, şi sufletul să se tulbure, ca valurile cele ce se învăluiesc, şi încoace şi încolo se întorc; încât nici lacrămă, este, cu putinţă a mai slobozi oarecând, nici a arăta cu trupul umilinţa cea din inimă. Ci deşi puţină oarece s-ar ivi lacrămă, precum se întâmplă, nu este mai mult pentru aşezarea nevoinţei cei monahiceşti, decât pentru că părăseşte lumea, şi cele din lume, să se socotească de către cei ce o văd pe aceasta că se apropie.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta pe cele ce vin spre a se face monahii, de a veni cu haine de mătase şi cu podoabe scumpe, şi a se îmbrăca îndată în cele monahiceşti. Că nu este de cuviinţă, ceea ce de bună voie au lepădat dulceaţa vieţii, şi a iubit petrecerea cea după Dumnezeu, a veni iarăşi întru pomenirea, celor ce le-au defăimat, şi le-au uitat prin acest fel de podoabe[201]. Încă şi a se tulbura sufletul ei ridicându-se asupră-i

---

[200] Valsamon văzând că curvarul monah însurându-se se canoniseşte, de canonul acesta, ca şi un mirean, zice, că aceasta compogorâre se face pentru monahii aceia, care de sineşi, şi de bună voie se despart de nelegiuita lor nuntă, şi care vor năzui la mărturisire, şi la pocăinţă, nu şi de cei ce în silă sunt trimişi la pocăinţă.

[201] Din cuvintele acestea ale canonului încheiem, că uitarea aceasta prin oarecare îndelungată vreme în monastire, şi prin ispitire se face, şi prin urmare. Că şi atunci monahii, şi monahiile, cu hainele cele lumeşti făceau cercare, şi nu cu îmbrăcăminte de rase. Că cu îmbrăcămintea cea neagră, zice, după ce veneau în monastire se îmbrăcau; iar mai arătat se face aceasta din canonul 135 al celui din Cartagina. Vezi şi 1 a lui Nicolae. Şi însemnează după Pahimer la tălmăcirea ce face la Sfântul Dionisie, că îmbrăcămintea neagră a monahilor însemna, că ei petrec monahiceşte, strânşi întru sineşi, precum şi colorul cel negru se strânge întru sine, monahiceasca rânduială este a petrece monahiceşte; că aceasta însemnează îmbrăcămintea cea neagră. Pentru aceasta şi marele Atanasie în cuvântul cel pentru feciorie zice, îmbrăcămintea ta este neagră, nu cu vopsea boită, ci însăşi firească. Însă nu numai cele negre sunt însuşite monahilor. Ci şi cele lae, adică nici desăvârşit negre, nici albe; pentru aceasta şi Hrisostom zice în cel pentru feciorie, nu în hainele cele lae, şi în culori este feciorie. Iar negrul color, însemnează încă şi plângerea, şi întristarea ce trebuie să aibă monahul. Că cei ce se întristează şi plâng pentru moartea oarecăror rudenii ale lor, obişnuiesc a se cerni. Fiind însă că am pomenit pentru îmbrăcămintea monahicească, bine este să tâlcuim aici şi ce însemnează fiecare. Deci cămaşa, însemnează pe haina veseliei, şi dumnezeiasca dreptate, cu care se îmbracă monahul în locul hainelor celor de piele, şi în locul goliciunii lui Adam, după Evhologion, şi după Simeon al Tesalonicului. Paliul (care era o haină şi o îmbrăcăminte ca în chipul rasei celei ce se poartă pe deasupra, sau amândouărasei, precum şi Simeon al Tesalonicului îmbrăcăminte pe deasupra o numeşte, şi Avva Isaac zicând, înfăşură-ţi paliolul tău), îmbrăcăminte voieşte să fi fost, şi nu ca monahii de acum paliolul luându-l, în locul

năluciri lumeşti, ca nişte valuri, încât nici lacrămă a o mai lăsa să scoaţă, când se tunde, cu care să-şi arate umilinţa inimii. Iar deşi ar scoate puţină lacrimă, poate, că se socoteşte de cei ce privesc, că o au scos, nu pentru că s-a învrednicit Îngerescului chip, ci pentru că a lăsat lumea, şi cele din lume.

CANONUL 46

Cele ce aleg viaţa asceticescă, şi se aşează în monastire, nicidecum să iasă, iar dacă vreo nevoie neapărată pe ele le-ar trage spre aceasta, cu binecuvântare, şi cu învoirea proestoasei facă-o aceasta. Şi atunci nu singure de sineşi ci cu oarecare bătrâne, şi proestoase, în monastire cu porunca igumeniei, iar a dormi afară ele nicidecum le este slobod. Dar şi bărbaţii cei ce urmează viaţă monahicească, trebuinţa silind, şi ei cu bine cuvântarea celui ce i s-au încredinţat igumenia să iasă. Drept aceea, cei ce calcă hotărârea cea acum de noi poruncită, ori bărbat ar fi, ori femeie, cuvenitelor certări să se supună.

---

acestuia întrebuinţează pe cel ce se numeşte paramand, în vreme ce numele paramandiului însemnează îmbrăcăminte, ca o a doua mandie (mantie) (pentru aceasta, precum se vede în Evhologhion mandie numeşte pe chipul cel mic şi nu bucăţica aceasta în patru colţuri, ce o poartă acum cei îmbrăcaţi în chipul cel mic dinapoi la spate) palion acestea zic, însemnează pe podoaba nestricăciunii şi a cinstirii, şi pe dumnezeiescul acoperământ şi învelire, după Evhologhion, şi după Simeon al Tesalonicului. Brâul de curea fiind, şi mijlocul strângând, unde sunt rărunchii partea cea poftitoare, însemnează pe omorârea trupeştilor pofte, şi pe întreaga înţelepciune, şi a fi gata întru slujbe monahul, după Evhologhion, şi Simeon, şi Chiril al Ierusalimului şi Dorotei, şi Sozomen. (cartea 3,13). Sandalii sau papucii, însemnează că se cade monahul gata a alerga în calea Evangheliei păcii, fără a se poticni, ci a călca peste şerpii cei gândiţi. Şi că precum sandalii sunt supuşi celuilalt trup, aşa şi trupul se cade a fi supus sufletului, după Evhologhion, Simeon, şi Chiril al Ierusalimului. Acestea sunt veşmintele celui mic şi stavrofor (purtătorul de Cruce); iar cel îmbrăcat în megaloschimos (adică chipul cel mare schimnicul) are şi aceste trei îmbrăcăminte mai mult, cuculion, analavul, şi mandia. Însă cuculiul însemnează, pe coiful mântuirii, după Evhologhion, şi pe umbrirea dumnezeiescului Har, care leapădă înţelegerile lumii, după Simeon, şi după Chiril al Ierusalimului, pe nerăutate, şi pe smerenie. Că şi pruncii cei fără de răutate acest fel de cuculiu (tichii) poartă, după Sozomen şi Dorotei. Iar analavul (care şi Anavolevs, adică slujitor se numeşte de Sozomen, este de piei după Simeon, iar acum se numeşte polistavrion) însemnează că monahul ia asupră-şi Crucea Domnului, şi urmează Lui, după aceleaşi mărturii. Având însă şi dinainte şi dinapoi Cruci, însemnează că şi lumea s-a răstignit monahului, cu depărtarea de dânsa, şi monahul lumii, cu neîmpătimirea cea către dânsa, după zicerea: „Mie lumea s-a răstignit, şi eu lumii". Iar Sozomen zice că strângând aceasta amândouă spetele, însemnează că monahul este gata spre slujbă. Iar mandia (care este îmbrăcăminte fără mâneci Sozomen o numeşte coloviu şi Dorotei iarăşi), cuprinzătoare fiind a tuturor celorlalte, însemnează că monahul este înfăşurat în ea, ca în mormânt după Simeon. Iar Sozomen, şi Dorotei zic, că aceasta neavând mâneci, însemnează că monahul nu se cade a ridica mâna asupra cuiva, nici a face ceva de ale omului celui vechi. Iar întinderea mandiei, însemnează pe întraripărea Îngerilor, după Chiril al Ierusalimului. Că Îngeresc se cheamă chipul monahilor, iar cele patru cornuri ale mantiei, însemnează pe cele patru generalnice bunătăţi, înţelegerea, întreaga înţelepciune, dreptatea, şi bărbăţia; are adică şi semn roşu mantia, care însemnează după Avva Dorotei, că monahii prin acela se cunosc, şi sunt ostaşi ai Cerescului Împărat. Iar că aceasta se dă numai celui cu chipul cel mare, se înţelege din zicerea lui Simeon Tesalonicul. Iar în sfârşit, ca o cuprinzătoare a tuturor se îmbracă mantia. (cap 273 când şi mai cu glas zice preotul: „Fratele nostru cutarele a luat marele şi Îngerescul chip" măcar că Evhologhiul pentru mantia schimnicului nici ca cum pomeneşte. Iar camilavhiul, şi epanocamilavhul binecuvântare osebită nu au. Unii însă buna cuvântare cuculiului o zic şi la camilavhul purtătorului de Cruce; acestea aşa fiind zise, se cade preotul în locul acelui mic paraman, să binecuvinteze rasa cea de deasupra şi să o dea monahului să o îmbrace; ca nu când îi dă rasa cea pe deasupra să nu aibă rugăciune şi bunacuvântare a zice. Iar dacă cineva ar voi a purta paramandul acel mic, peste dulamă în loc de Cruce, mi se pare că nici o necuviinţă urmează.

(Sinod 6, can. 46)

TÂLCUIRE

Nu vor Părinţii aceştia cât de puţin a ieşi din monastirile lor monahiile; iar deşi vreo neapărată nevoie le-ar sili spre aceasta, cu binecuvântarea, şi voia proestoasei să iasă, şi atunci, nu singure, ci împreună cu alte bătrâne cu vârsta, şi cu înţelepciunea. Iar a dormi noaptea afară din monastirea lor, cu totul nu este iertat. Ci şi monahii aşişderea, nevoia silind, iasă cu binecuvântarea egumenului. Iar câţi vor face într-alt chip, să se certe cu potrivitele certări, ce va socoti egumenul, sau egumenia, ori bărbaţi de ar fi, ori femeie.

CANONUL 47

Nici în monastirea bărbătească femeie, nici în femeiască bărbat, să doarmă. Că afară de toată poticnirea, şi de sminteală se cade a fi credincioşii, şi a-şi îndrepta viaţa lor, către buna cuviinţă, şi apropiată Domnului; iar de va face cineva aceasta, ori cleric de ar fi, ori mirean, să se aforisească.

(Sinod 7, can. 18, 20, 22)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că nici o femeie de obşte, să doarmă noaptea în monastire bărbătească, nici bărbat de obşte iarăşi, în monastire femeiască. Pentru că de obşte creştinii, se cuvine a nu pricinui vreo sminteală, şi prepus altora, ci să-şi petreacă viaţa lor cu bună cuviinţă, şi bineplăcută Domnului. Şi cu mult mai vârtos se cuvine a păzi despre aceasta monahii, căci dimpotrivă, şi loruşi îşi pricinuiesc sminteală, aprinzând focul cel în fire sădit al poftei, şi bărbaţii, şi femeile; şi altora pricinuiesc sminteală, dându-le prepusuri necuviincioase pentru dânşii. Şi care o ar face aceasta, să se aforisească, ori cleric de ar fi, ori mirean.

CANONUL 48

Femeia celui ce se ridică la proşederea episcopiei, după învoirea cea între dânşii, mai-nainte despărţindu-se de bărbatul său, după hirotonia episcopiei cea pusă asupra lui, să intre în monastire, care va fi zidită departe de aşezarea episcopului, şi purtarea de grijă de la episcop aibă-o. Iar de se va arăta vrednică, înainteze-se şi la dregătoaria diaconiţei.

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, ca femeia celui ce are a se face arhiereu, mai-nainte să se despartă de el cu de obşte învoire, şi a ei şi a lui. După ce el se va hirotonisi, ea să intre în monastire depărtată de eparhia lui, întru care să se călugărească. Însă să i se poarte de grijă pentru cele de nevoie spre îndestularea vieţii, de către fostul ei bărbat (de va fi săracă adică), şi aceasta o au poruncit canonul a se face, ca nu văzând unul pe altul, adeseori să-şi aducă aminte de petrecerea şi împreună vieţuirea lor cea mai dinainte, şi prin urmare să se aprindă spre trupească iubire. Iar de va fi vrednică, să se facă şi diaconiţă; citeşte şi apostolescul canon 5 şi cel 12 al sinodului 6 şi subînsemnarea canonului 40 al aceluiaşi sinod. Din acest canon însă cu dreptate închei Vlastar, că nici femeile preoţilor ce mor pot a doua oară a se mărita.

CANONUL 49

Reînnoind şi acesta sfinţit canon, hotărâm, ca monastirile cele odată consfinţite (catierosite) după socotinţa episcopului, să rămâie pentru totdeauna monastiri, şi lucrurile cele cuvenite lor, să se păzească pentru monastire, şi să nu mai poată a se face ele lumeşti locuinţe, şi nici de către oricare dintre toţi să se dea acestea la bărbaţi lumeşti. Ci deşi până acum s-a făcut aceasta, hotărâm ca nicidecum să se urmeze; iar cei ce s-ar apuca a o face aceasta de acum înainte, să se supuie certărilor celor din canoane.

(Sinod 4, can. 24; Sinod 7, can. 13)

TÂLCUIRE

Acest canon reînnoieşte pe cel al 24-lea al sinodului 4 pe care îl şi aşterne anume, şi vezi tâlcuirea acolo. Adăogând aceasta numai mai mult decât acela, ca nici să se dea monastirile de către oricine (adică de cleric, nici de monah, nici de mirean), la bărbaţi lumeşti, spre a le ocârmui adică, şi de s-a făcut aceasta până acum, de acum înainte însă să nu se facă.

CANONUL 50

Nimeni dintre toţi ori din mireni, ori din clerici de acum să nu se mai joace în chive, iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

(Apostolic, can. 42, 43)

TÂLCUIRE

Opresc Părinţii aceştia de a se juca vreun mirean, sau cleric în chive, adică în ghioci, sau în cărţi sau în dame, sau într-alt jocuri de acest fel. Iar care după canonul acesta, s-ar juca întru acestea, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANONUL 51

Desăvârşit opreşte sfântul, şi ecumenicul sinod, pe cei ce se zic mimi, şi teatrele acestora, dar apoi şi privirile vânaturilor, şi jocurile cele de pe scenă, a se face. Iar dacă cineva canonul l-ar defăima, şi către ceva din aceste oprite pe sineşi s-ar da, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

(Sinod 6, can. 24, 62, 66; Cartagina, can. 17, 70)

TÂLCUIRE

Cu toată deplinătatea opreşte canonul acesta de a se face cei ce se zici mimi care, uneori urmează chipurile arapilor, alteori ale armenilor, şi alteori ale robilor. Şi uneori lovind cu palmele peste faţă, cu toate acestea îndeamnă pe privitori să se strice de râs. Iar privirea vânaturilor este[202] a privi cineva fiarele, lei, adică, sau urşi, sau altele, să se lupte unele cu altele, sau cu oamenii ce sunt osândiţi spre moarte. Că nemilostivire şi cruzime mare este a privi cineva sângele unora ca acestora vărsându-se, şi a râde. Opreşte încă pe lângă acestea şi jocurile, şi gingăşiturile cele necinstite ce fac, ori bărbaţii, ori femeile, la teatre. Drept aceea actori se numesc cei ce făţărnicesc, când că sunt împăraţi, alte ori domni, alte ori slugi, şi alteori altceva. Şi care va defăima canonul ceva, şi va face dimpotrivă, clericul să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

CANONUL 52

Întru toate zilele ajunării sfintei păresimi, afară de sâmbăta şi duminica, şi de sfânta zi a Bunei Vestiri, să se facă sfinţita Liturghie a celor mai înainte sfinţite.

(Apostolic, can. 69; Laodiceea, can. 49, 51)

TÂLCUIRE

Zilele sfintei patruzecimi sunt zile de plângere şi de umilinţă, iar a se proaduce jertfă deplinită către Dumnezeu, şi mai ales întru pomenirile sfinţilor, de către mulţi se socoteşte pricină de serbare, de bucurie, şi de prăznuire. Pentru aceea şi obişnuiesc a împreună prânzi întru aceea; iar plângerea, şi serbarea, împotrivitoare sunt una alteia. Pentru aceasta porunceşte canonul acesta, ca în celelalte zile ale marelui post, să se

---

[202] Din acest canon se înţelege, că toţi clericii şi cei sfinţiţi, şi monahii nu se cuvine a fi vânător, şi nici într-un fel. Că de vreme ce opreşte măcar a privi luptele fiarelor, cu mult mai vârtos îi opreşte despre a vâna însuşi. Şi cei sfinţiţi de nu vor înceta să se caterisească, iar monahii să se aforisească, după canonul acesta.

facă Liturghia celor mai înainte sfinţite[203], adică a celei deplinite şi proaduse dumnezeiasca jertfă a doua proaducere, adică prosfora. Iar sâmbetele, şi duminicile, ca în nişte zile mai line, şi nu de post, aşijderea şi în ziua Buneivestiri, ca una ce este început şi cap al mântuirii noastre, şi prin urmare şi sărbătoare, şi praznic, iartă a se săvârşi jertfa, şi Liturghie deplinită.

CANONUL53

Fiindcă mai mare este rudenia cea după Hristos decât legătura cea a trupurilor, ne-am înştiinţat însă că în oarecare locuri, unii primind copii din sfântul şi mântuitorul Botez, şi după aceasta, văduvind maicile acelora, se învoiesc de fac împreună locuinţă prin nuntă; hotărâm ca de acum nimic de acest fel să se facă. Iar dacă oarecare după canonul acesta s-ar vădi făcându-o aceasta, mai întâi adică, unii ca aceştia să se despartă de această nelegiuită însoţire. Iar apoi, şi certărilor curvarilor să se supuie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte de a lua cineva femeie pe cumătra sa văduvind, ai cărei fii i-a primit din Sfântul Botez. Fiindcă rudenia cea după Hristos, după care se fac

---

203 Însemnează că Liturghia cea mai înainte sfinţită nu este a lui Grigorie Dialogului, căci acela nu ştia limba ellinească, după epistolia 29 a cărţii a şasea a lui; şi căci în conscrierile lui aceasta nu se aflǎ; ci este din vremile moştenitorilor Apostolilor după răspunsul 56 al lui Simeon al Tesalonicului. Şi mai înainte de vremile Dialogului, precum se arată din canonul 49 al sinodului din Laodiceea şi mai ales din obiceiul ce era la Răsărit, precum zice Vasilie în cea către Chesaria Patrichia, şi la apus, precum zice Ieronim în cea către Pamahie, să se împărtăşească creştinii miercurile şi vinerile, cu prosfinţita Pâine. Că arătat este că aceştia împărtăşindu-se zicea oarecare rugăciuni şi mai înainte de împărtăşire, şi după ce se împărtăşeau, care în scurt a zice, era Liturghia celor mai înainte sfinţite de atunci, şi aceasta o zice Arghentul. Însă pomenim pe Dialogul la apolisul (otpustul) acestei liturghii, sau pentru că acesta predându-o aceasta romanilor în zilele marelui post, după Mavrichie ierodiaconul Bisericii celei mari care a scris sinaxarele, şi după Maxim Margunie tălmăcitorul lor, şi după Mihail Constantinopoliteanul, au dat sfat şi răsăritenilor să o săvârşească în toate zilele marelui post, precum vor unii; sau şi pentru că fiind mai înainte, s-a împodobit în urmă de către Dialogul, şi s-a adus în rânduiala care acum se vede. Însă s-a aflat de către Părinţi cea mai înainte sfinţită, pentru ca să se facă părtaş cereştii vieţi şi a darului celui din sfintele Taine şi în zilele cele de post. Că şi Vlastar în capul al 5-lea al literei T zice: „Precum ostaşii cei ce se luptă, după ce încetează bătălia, seara se împărtăşesc din hrana cea pregătită, pentru a se întări cu ea, şi a doua zi iarăşi să bată pe vrăşmaşi, aşa şi noi creştinii, luptându-ne împotriva patimilor şi a diavolului în zilele marelui post, ne împărtăşim în de seară (cei vrednici adică şi pregătiţi) cu trupul şi sângele Domnului, cele mai înainte sfinţite de sâmbătă, şi de duminică, ca să ne întărim cu ele, şi mai cu vitejie iarăşi să batem pe gândiţii vrăşmaşi. (aceasta însă nu de la sine o zice Vlastar, ci de la altă sholie mai veche o a tălmăcit, care noi o am aflat) însăşi aceasta o pomenesc şi mai înainte sfinţitele rugăciuni ale însuşi acesteia. Vezi însă că în de seară se cuvine a se săvârşi cea mai înainte sfinţită după tipice, şi după apusenescul sinod cel în Cabilon. Drept aceea cei ce împreună dimineaţa o săvârşesc, greşesc, şi îndreptează-se. Căci cum pot a zice într-însa, „Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului" care nu este, nici de amiază zi? Şi nu numai miercurea şi vinerea, ci şi lunea, şi marţea, şi joia neoprit după canonul acesta de către cei ce voiesc se face mai înainte sfinţita Liturghie. Iar cei ce nu adapă pe sfânta Pâine cu preacuratul sânge, precum în liturghii se rânduieşte, şi nici adăpată păzesc spre a se face cu ea cea mai înainte sfinţită, arătat este că sunt de o cugetare cu latinii. Că a relei cinstiri a latinilor este şi aceasta, a împărtăşi pe mireni numai din pâine, cu Taina Euharistiei, precum apusenescul sinod cel adunat în Constantia Ghermaniei la anul 1414 fără de lege a legiuit. Iar pentru câte pricini se păstra prosfinţita Pâine, vezi pe Evstratie Arghentul la foaia 284 şi subînsemnare canon 14 al sinodului Laodiceei. Din vechime însă se păstra şi vin prosfinţit în Biserici, precum mărturiseşte şi Hrisostom în epistolia 1 către Inochentie, şi Ieronim epistolia 4 către Rufin, şi Grigorie Teologul în cuvântul cel asupra îngropării către Gorgonia, şi localnicul sinod cel în Tolit, şi alţii.

duhovniceşti fraţi, nănaşul, şi cumătra sa, este mai mare decât cea trupească (mai mare însă, nu după câtime, ci după trepte, că până la a treia treaptă numai aceasta se opreşte după adâncime. Ci după felurime şi relaţie, şi vezi la canonul al 8-lea cel pentru nunţi). Iar care ar îndrăzni a face aceasta, mai întâi să se despartă de această nelegiuită nuntă, apoi să se canonisească ca nişte curvari. Însă aceasta ce zice canonul pentru primirea din Botez, trebuie a se ţine şi la înfiuirea ceea ce se face prin săvârşirea sfinţitelor rugăciuni, după nearaoa 24 a lui Leon înţeleptului.

CANONUL 54

Dumnezeiasca Scriptură pe noi aşa luminat învăţându-ne, nu vei intra la nici o rudenie ale trupului tău, spre a-i descoperi ruşinea lui (Levitic: 18,6); de Dumnezeu purtătorul Vasilie pe oarecare din nunţile cele oprite le-a numărat în canoanele sale, cu tăcere pe cele mai multe trecându-le, şi cu amândouă făcându-ne folos. Că mulţimea numelor celor de ruşine lăsându-le, ca să nu spurce cuvântul cu graiurile, în generalnice numiri a cuprins necurăţiile. Prin care cuprinzător a arătat nouă nunţile cele nelegiuite. Fiind însă că cu acest fel de tăcere, şi cu necunoştinţa opririi neiertatelor nunţi, pe sineşi firea se tulbura; am socotit împreună mai descoperit a arăta cele pentru aceasta, hotărând de acum înainte, cel ce se va împreuna prin împreunare de nuntă cu vara sa, sau tatăl, şi fiul, cu maică şi fiică, sau cu două fete surori, tatăl, şi fiul, sau doi fraţi, cu maică şi fiică, sau doi fraţi, cu două surori. Să cadă sub canonul cel de şapte ani, arătat că despărţindu-se ei de nelegiuita însoţire.

TÂLCUIRE

Fiindcă dumnezeiasca Scriptură arătat ne învaţă, zicând: O omule nu vei lua spre împărtăşire de nuntă pe nici o rudenie trupească a ta. Şi aceasta zicere marele Vasilie în canonul 87 al său, unele nunţi oprite în canoanele sale le-a numărat (precum în cel 76 pe nunta celui ce ia pe cumnata sa de femeie. În 78 pe cea a celui ce ar vrea să ia două surori, şi pe alţii întru altele) tăcând pe cele mai multe, fiind de ruşine. Ca nu cu numele acestora să spurce cuvântul; cuprinzător însă cu obştescul nume al necurăţiei, pe toate nelegiuitele nunţi cam întunecat le-a arătat (aceasta însă ce zice sinodul, că o a zis Vasilie, Vasilie o zice, că o a zis dumnezeiasca Scriptură, adică dumnezeiescul Pavel, zicând: „Iar curvia şi necurăţia, nici să se numească întru voi”, şi celelalte). Iar din tăcerea aceasta firea oamenilor s-a tulburat de rudeştile sângiuri, pentru aceasta noi mai curat hotărâm despre aceasta prin canonul acesta, că de acum înainte, cel ce va lua de femeie pe vara sa, sau tatăl şi fiul, de vor lua maică şi fiică, sau două surori, sau doi fraţi, de vor lua maică şi fiică, sau două surori; aceştia mai întâi să se despartă de nelegiuita însoţirea aceasta, şi apoi şapte ani să se canonisească. Iar marele Vasilie în 68 al său canon de obşte hotărăşte să se canonisească cu certarea preacurvarilor, adică 15 ani, nunta ceea ce se va face cu rudenie oprită. Vezi învăţătura cea despre însoţiri.

CANONUL 55

Fiindcă am aflat că cei din cetatea romanilor, în ajunările sfintei patruzecimi, în sâmbetele acesteia ajunează, afară de urmarea Bisericii cea predată. Au socotit sfântul sinod, ca şi la Biserica romanilor nestrămutat să se păzească canonul, cel ce zice: „Dacă vreun cleric s-ar afla ajunând în sfânta duminică, sau sâmbăta, afară de una, şi singură (sâmbăta mare) să se caterisească. Iar mirean fiind, să se aforisească.”

TÂLCUIRE

Sinodul acesta prin acest canon opreşte de a posti vechii romani (ori cu desăvârşită nemâncare, ori cu mâncare uscată întru al 9-lea ceas) în sâmbetele marelui post; (că se face dezlegare în ele la vin, la unt de lemn, la raci, şi al cele de acest fel), şi rânduieşte

că se cuvine a se păzi neclintit şi la Roma, canonul 64 al Sfinţilor Apostoli, pe care şi îl pune anume, a căruia tâlcuire citeşte-o.[204]

CANONUL 56

Asemeni ne-am înştiinţat că şi în ţara armenilor, şi întru alte locuri, în sâmbetele, şi duminicile sfintei patruzecimi, unii mănâncă ouă şi brânză. Deci s-a socotit şi aceasta, ca Biserica lui Dumnezeu cea întru toată lumea, o orânduială urmând, ajunarea să o săvârşească, şi a se depărta, precum de tot felul de junghietură, aşa şi de ouă şi de brânză, care rod sunt şi naşteri acelora, despre care ne înfrânăm. Iar de n-ar păzi-o aceasta; de vor fi clerici, să se caterisească; iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum se vede: creştinii cei ce se aflau în armenia, auzind apostolescul canon că opreşte de a posti cineva sâmbăta, şi duminica, şi neînţelegând bine aceasta, mâncau brânză, şi ouă, în sâmbetele şi duminicile marelui post. Pentru aceasta sinodul acesta, prin acest canon, hotărăşte, ca toată Biserica lui Hristos, care se află în toată lumea, să păzească una şi aceeaşi rânduială, şi să postească zilele acestea (dezlegând numai în ele la vin, la unt de lemn, şi la cele cu pielea ca de hârb (ostracoderma)) şi precum se depărtează de vietăţile cele ce se junghie, în marele post, aşa să se ferească şi de brânză, şi de ouă. Care sunt roduri, şi naşteri acestor fel de vietăţi.[205]

CANONUL 57

Că nu trebuie la Jertfelnic a se proaduce miere, şi lapte.
(Apostolic, can. 3)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta să nu se aducă în Sfântul Altar pe Sfânta Masă lapte, şi miere, într-un glas cu cel al 3-lea apostolesc, a căruia tâlcuire citeşte-o. Îmbunătăţeşte însă acesta şi îndreptează pe cel al 44-lea al celui din Cartagina, care rânduieşte a se proaduce cele de acest fel, după oarecare localnic obicei.

CANONUL 58

Nimeni din cei rânduiţi între mireni să-şi dea luişi din dumnezeieştile Taine, fiind de faţă episcop, sau prezbiter, sau diacon. Iar cel ce ar îndrăzni ceva de acest fel, ca unul ce face afară din cele rânduite, o săptămână să se afurisească; de aici învăţându-se, a nu cugeta afară de ceea ce se cuvine a cugeta (Romani: 12,3).

TÂLCUIRE

A se împărtăşi vreun mirean însuşi pe sineşi cu dumnezeieştile Taine, fără de nevoie (când este adică de faţă episcop, sau prezbiter, sau diacon, după Zonara) este lucru de mândrie, şi cel ce face aceasta îşi însuşeşte luişi cu nelegiuire dregătoria preoţiei. Că acest lucru este însuşi al preoţilor, nu al mirenilor. Pentru aceasta dar canonul acesta, pe cel ce ar îndrăzni a face aceasta, fiind de faţă preot, îl desparte de Biserică o

---

[204] Fiindcă acest canon, ca o sabie cu două ascuţişuri pătrunde inimile papistaşilor, pentru aceasta preasumeţii prihănesc pe sinodul acesta ecumenic, că nu bine a rânduit aceasta, dar prihănirea lor se ridică asupra însuşi Apostolilor, căci acesta canonului lor urmând, a rânduit aceasta.

[205] De se zic şi peştii junghieturi (că poate ar zice cine, că dumnezeiescul glas a zis lui Petru: „Sculându-te Petre, junghie şi mănâncă"; ce să junghie? Cele câte cu patru picioare şi fiară, şi cele târâtoare. Iar târâtoare şi peştii se zic, după cea scrisă: „Să scoată apele târâtoare de suflete vii" (Facerea: 1,20), trebuie a ne feri şi de ouăle peştilor, adică de icre în marele post. Iar de nu se zic acestea junghieturi, ci numai cele de uscat, şi zburătoare, nu greşim mâncând icre în sâmbetele şi duminicile marelui post. Iar cei ce nu mănâncă, mai bine fac.

săptămână, ca să se învețe a nu cugeta mai presus de ceea ce se cade a cugeta, după Apostolul.[206]

CANONUL 59

Nici într-un chip în casă de rugăciune care se află în casă, Botez să nu se săvârşească, ci cei ce voiesc a se învrednici de preacurata luminare, la soborniceștile Biserici vă vină, şi acolo să dobândească darul acesta. Iar de se a prinde vreunul nepăzind aceste hotărâte de noi; de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, a nu se face Botez în case de rugăciuni, care se cuprinde în case locuite, ci în Bisericile cele soborniceşti, şi prin urmare în cele înscăunate. Iar cel ce nu va păzi aceasta; de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.[207]

CANONUL 60

Apostolul strigă, că cel ce se lipeşte de Domnul, un duh este (I Corinteni: 6,17), arătat este că şi cel ce se împrieteneşte pe sineşi cu împotrivnicul, una se face prin legătura cea către dânsul. Deci cei ce se fățărnicesc că se îndrăcesc, şi cu fățărie se schimonosesc cu răutatea chipurilor ca nişte îndrăciți, s-a socotit cu tot chipul a se certa, şi a-i supune pe ei unor acest fel de aspre viețuiri, şi osteneli, cărora după cuviință s-ar supune cei cu adevărat îndrăciți, pentru a se izbăvi de lucrarea dracului.

TÂLCUIRE

Unii pentru răutatea socotinței lor, şi pentru adunarea câştigului, se fățărnicesc că au drac, şi fac schimonisiturile celor îndrăciți, şi în mişcările lor cele fără de rânduială şi cu fățărnicie, înconjurând cetățile, pricinuitori de tulburare şi de privelişte făcându-se oamenilor. Drept aceea canonul acesta porunceşte să se certe unii ca aceştia după tot chipul, şi întru acest fel, şi la aşa de mari asprimi de viețuire, şi osteneli să se supună, în acel fel, şi în care se supun cei ce cu adevărat sunt îndrăciți, ca cu acestea să se slobozească de dracul. Cu care şi aceştia ce cu fățărnicie se îndrăcesc s-au împrietenit, şi una s-au făcut cu ei; precum şi cel ce se lipeşte, şi se împrieteneşte cu Domnul, un duh se face cu El, precum zice Pavel. Iar Valsamon zice, că unii ca aceştia în osebite vremi se legau cu lanțuri, şi se închideau prin închisori de către mulți patriarhi, şi arhierei.

---

[206] Iar monahii cei de prin pustii, pentru că nu se află prezbiteri de față, să ia voie de la arhiereu, precum zice Simeon al Tesalonicului (Întrebarea 41) să păzească într-un Chivot curat prosfințitele Taine, şi să se împărtăşească din ele cu multă evlavie, întru acest chip; pe un loc curat întinzând o sfințită poală, şi peste ea punând un acoperământ (pocrovăț), peste care punând lingurița întru care să ia părticica preasfântului trup, şi punându-o pe acoperământ, după ce mai înainte va rosti Psalmi, şi rugăciuni, sau Trisaghion, şi tămâind, şi închinându-se de trei ori, aşa să se împărtăşească de acolo, nu cu mâna, ci cu gura; apoi având într-un pahar pus vin şi apă, să-şi clătească gura. Întocmai este scris în viața Cuviosului Luca ce s-a nevoit în muntele Stiriul. Că întrebând el pe mitropolitul Corintului (cel de atunci), de se cuvine cel ce se află în pustii a se împărtăşi însuşi, în lipsă de preot, a luat voie de la el a se împărtăşi, numai cu însuşi acestaşi chip.

[207] Aici cu dreptate trebuie a se nedumeri cineva. Pentru ce sinodul acesta în canonul 31 al său a ierta a se face Botez în case de rugăciune cu voia arhiereului; iar în canonul acesta desăvârşit opreşte aceasta? Deci după Zonara, nici desăvârşit este iertat a se face Botez în casă de rugăciune, nici desăvârşit este oprit a nu se face. Ci se cuvine, zice, a fi preoții cunoscuți şi nu străini, şi cu voia arhiereului a lucra.

CANONUL 61

Cei ce se dau pe sineşi fermecătorilor, sau celor ce se zic sutaşi, sau altora oarecărora de acest fel, ca cum de la aceia să afle, orice ar voi să li se descopere. După cele ce mai înainte s-au hotărât de către Părinţi pentru dânşii, să cadă sub canonul exaetiei (cel de şase ani); sub aceastaşi certare însă trebuie a se supune şi cei ce trag urşi după sine, sau dobitoace de acest fel spre jocul şi spre vătămarea celor mai proşti, şi cei ce spun norocul, şi menirea, şi genealogia (de tragerea neamului), şi o mulţime de nişte graiuri ca acestea, după bârfirile rătăcirii. Şi cei ce se zic gonitori de nori, şi vrăjitori, şi străjuitori, şi fermecători. Rămânând întru acestea însă, şi neschimbându-se, şi neferindu-se de aceste pierzătoare, şi elineşti meşteşuguri, cu totul hotărâm să se lepede de la Biserică. Precum şi sfinţitele canoane învaţă. „Că ce împărtăşire este luminii cu întunericul", precum zice Apostolul? „Sau ce învoire Bisericii lui Dumnezeu cu idolii? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Şi ce învoire este lui Hristos cu veliar"? (II Corinteni: 6,14-16]

TÂLCUIRE

Creştinul nu se cuvine a întrebuinţa nici un lucru, din cele ce elinii le întrebuinţau, fermecătorii adică, şi vrăjitorii, şi altele asemenea; pentru aceasta canonul acesta şase ani rânduieşte să se depărteze de sfintele Taine creştinii cei ce se dau pe sineşi vrăjitorilor[208], şi celor ce se numesc sutaşi[209] sau altora asemeni, cu socoteală ca să afle de la dânşii lucrurile cele ce voiesc (ca să găsească adică banii, sau alte oarecare ce au pierdut) precum şi Părinţii cei mai dinainte asemeni au canonisit. Întocmai însă cu cei mai de sus în şase ani canoniseşte, şi pe cei ce poartă urşi după sine, sau alte dobitoace de acest fel pentru joc, şi vătămare a multor oameni, şi pe cei ce spun noroacele oamenilor, şi ce au să pătimească în viaţa lor, şi că s-au născut în zi bună, sau rea, şi alte cuvinte amăgitoarea de acest fel. Aşijderea canoniseşte şi pe cei ce se numesc gonaci de nori şi pândesc închipuirile norilor, mai ales când apune soarele, şi după închipuirile lor spun cele viitoare. Şi pe vrăjitori (aceştia sunt cei ce amestecă cu chemările demonilor, psalmi ai lui David, nume de ale sfinţilor, şi a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru care zice dumnezeiescul Hrisostom: Că măcar numele Preasfintei Treimi de l-ar chema, sau semnul Crucii, de ar face, să se ferească creştinii şi să fugă de la dânşii). Şi străjuitori (adică cei ce fac baiere, legându-le cu mătase şi scriind într-însele chemări de draci), aşijderea şi cel ce le poartă. Şi vrăjitorii, toţi cu acest canon să se canonisească, de se vor pocăi, şi se vor părăsi de acestea. Iar de vor rămâne în răutatea şi rătăcirea aceasta, desăvârşit să se lepede de la Biserica lui Hristos, şi să se despartă din adunarea creştinilor, precum şi dumnezeieştile canoane hotărăsc. Se cuvine însă să însemnăm, că certarea aceasta ce o dă canonul, o dă numai mirenilor, atât celor ce fac drăciile acestea, cât şi celor ce le primesc. Căci clericii cei ce ar face unele ca acestea, negreşit urmează a se caterisi, după Valsamon şi Zonara.[210]

---

[208] Fermecători se zic cei ce se afierosesc pe sineşi dracilor, şi socotesc că prin palmă, sau prin lighean, sau prin jertfe, sau prin alte amăgitoare plăzmuiri, şi închipuiri, provăd cele ce vor să fie; pentru aceasta aşezământul 13 al legii legiuieşte, ca un ucigaş să se muncească cel ce face jertfe oprite, adică vrăjeşte cu acestea. Încă şi cel ce va plăti sau va îndemna pe el să le facă, să se izgonească. Şi averile lor să se răpească după capul 23 al cărţii a 9-a din codică.

[209] Sutaşi se ziceau cei mai procopsiţi (după socoteala lor) şi mai bătrâni dintre vrăjitori, şi mai cu ştiinţă decât ceilalţi.

[210] Pentru aceasta se cuvine a se caterisi şi preoţii aceia ce citesc la bolnavi hârtia ce se numeşte a Ghealei (precum în limba noastră Samca). Şi cei ce iau lumânări de smoală, şi mergând prin locuri ascunse, le aprind, şi citesc carte solomonicească, sau mai bine a zice drăcească, sau alte oarecare chemări, şi numiri drăceşti, şi afurisesc cu acelea pe vrăjmaşii lor, cerând sau să moară ei, sau să piară dobitoacele lor, sau să li se facă o altă pagubă. Pentru aceasta toate cărţile acelea vrăjitoreşti şi de acest fel, trebuie a se strica de către judecătorul

CANONUL 62

Cele ce aşa se zic calande, şi cele ce se zic vota, şi cele ce se numesc vrumalia, şi prăznuirea ceea ce se săvârşeşte în ziua dintâi a lui Martie, deodată voim cu totul a se ridica din petrecera credincioşilor. Dar însă şi săltările muierilor cele în arătarea publicului, care pot a face multă vătămare şi pierzare. Încă şi săltările, şi slujbele cele ce se fac în numele dumnezeilor celor ce mincinos se numeau de către elini, sau de bărbaţi, sau de muieri, după oarecare vechi obicei, şi străin de viaţa creştinilor, le lepădăm, hotărâm ca nici un bărbat să se îmbrace cu podoabă muierească, sau muierea cu cea cuvenită bărbaţilor. Dar nici cu măşti comiceşti, sau satiriceşti, sau traghiceşti, să se îmbrace. Nici să chiuie în numele urâtului Dionisie (Bahus) când tescuiesc strugurii în linuri. Nici storcând vinul în vase, cu chip de a porni râsul neştiinţei, sau al deşertăciunii, lucrând cele ale drăceştii rătăciri. Deci cei ce de acum înainte ceva din cele mai înainte zise s-ar apuca să facă, după ce s-au înştiinţat de acestea, aceştia de vor fi clerici, poruncim să se caterisească, iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Calende se numesc întâiele zile ale fiecărei luni, în care obişnuiau elinii a prăznui,ca când să petreacă toată luna întru veselie.[211] Iar bota, şi brumalia erau sărbători elineşti; bota, adică păscătoare şi oi, întru cinstea zeului Pan, care se socotea de elini, că este eforul oilor, şi al celorlalte dobitoace; iar brumalia întru cinstea lui Dionisie (Bahus); că bromie era porecla lui Dionisie la elini de la Vromos care însemnează vuietul sau trăsnetul, de la care se numeşte. Aceasta însă romanii brumalia o numea adică pe vromos; şi sărbătoare, în număr multoratic brumalia; care de asemenea sunt cu cele ce elinii le zicea Dionisia. Deci porunceşte canonul acesta, ca aceste elineşti sărbători, încă şi prăznuirea ceea ce se săvârşea în ziua dintâi a lui martie, ca când pentru buna întocmirea aerului, desăvârşit să se ridice de la petrecerea creştinilor. Nici jocuri obşteşti măcar de femei să se facă, nici sărbători, şi jocuri de bărbaţi, sau de muieri în numele mincinoşilor dumnezei ai elinilor. Hotărăşte însă pe lângă acestea, ca nici vreun bărbat să îmbrace haină muierească, nici muierea haină bărbătească; nici să se măscărească cu obrăzare comiceşti, adică pricinuitoare de râs. Sau traghiceşti, adică pricinuitoare de plâns, şi de lacrimi. Sau satiriceşti, adică cuviincioase satirilor, şi

---

locului, precum rânduieşte cartea 18 a legii titlul 1 rânduirea 35 (la Fotie titlu 9 cap 25) şi să se ardă, precum au ars în Efes cărţile cele vrăjitoreşti cei ce au crezut, care erau de preţ de cincizeci de mii de arginţi (Fapte: 19,19). Sub certările acestui canon se cuvine a se supune şi babornițele acelea, ce vrăjesc cu bobi, sau toarnă cărbuni, sau descântă, sau sugrumă prunci, sau se răpesc în aer de draci, şi se poartă din loc în loc ca Simon vrăjitorul, şi ca alţii de asemenea. Asemenea şi păstorii cei ce leagă oarecare osişor la picioarele oilor, sau a ţapilor, ca să li se înmulţească turma; şi în scurt toţi vrăjitorii şi vrăjitoriţele, şi cei ce merg la dânşii, pocăindu-se, cu acest canon să se canonisească, iar rămânând întru aceste drăcii, cu totul să se lepede din adunarea creştinilor, ca pe o parte a lui satana şi nu lui Hristos.

[211] Şi Valsamon şi alţii zic, că Calandos, Nonos, şi Idos fraţi fiind avuţi, în vreme de război, şi de foamete au hrănit pe Roma. Caland 12 zile, iar Nonos 10 zile şi Idos 8 zile, câte trei împreună într-o întreagă lună. Pentru aceasta romanii ca să rămână facerea de bine a acestora pururea pomenită, şi să veşnicească datoria mulţumirii cea către dânşii, au numit întâi pe cele 12 zile calande, de la caland; iar cele 10 după acestea, none, de la nonos; iar pe ce cele 8 din urmă, idus, de la idos, şi întru acele zile serbau, şi multe necinstite fapte făceau. Acestora urmând şi creştinii aceia, ce fac în ziua dintâi a lui ianuarie care se numesc colindări, cântece cântând şi jucând pe la uşile caselor, umblând, şi făcând şi bârfituri, şi istorii de râs, şi versuri oarecare ca când în numele marelui Vasilie cântând, care se cuvine a se opri de către arhierei, şi de către Părinţii duhovniceşti, şi să se canosisească credincioşii a nu face lucrurile acestea păgâneşti, şi elineşti, precum canonul acesta zice.

bachilor, care în cinstea lui Dionisie, jucau ca nişte uimiţi, şi îndrăciţi;[212] şi ca să nu cheme cineva numele urâtului Dionisie (care se socotea că este dătătorul şi eforul vinului), când se calcă strugurii în teascuri, nici să râdă, şi să chiuiască, când se toarnă vinul nou în vase. Deci oricare de acum înainte, după ce s-a înştiinţat de acestea, s-ar apuca întru ştiinţă a face ceva din drăciile şi elineştile faptele acestea, de va fi cleric, să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANONUL 63

Martirologiile (istoriile mucenicilor) cele mincinos plăsmuite de vrăjmaşii adevărului, că doar ar necinsti pe mucenicii lui Hristos, şi ar aduce la necredinţă pe cei ce le aud, poruncim, a nu se publica prin Biserici, ci să se dea focului acestea. Iar pe cei ce le primesc, sau ca la nişte adevărate iau aminte la acestea, îi anatematisim.

TÂLCUIRE

Necredincioşii, şi vrăşmaşii adevărului, vrând să prihănească pe cele ale creştinilor, precum se vede, au scris oarecare de râs şi străine, ca cum le-ar fi zis, şi le-ar fi făcut mucenicii lui Hristos; ca şi mucenicii din acestea să se ocărească, şi credinţa dreptslăvitorilor să se batjocorească. Drept aceea canonul acesta porunceşte a nu se citi în Biserică acest fel de cuvinte mincinoase, ci să se ardă, iar cei ce le plinesc pe acestea ca pe nişte adevărate să se anatematisească.[213]

CANONUL 64

Cum că nu se cuvine mireanului a porni cuvânt în public, sau a învăţa, însuşindu-şi de aici luişi dregătorie dăscălească, ci a urma rânduirii celei predate de Domnul, şi a deschide urechea, la cei ce au luat darul învăţărescului cuvânt, şi a se învăţa de la dânşii cele dumnezeieşti. Că într-o Biserică osebite mădulare a făcut Dumnezeu, după glasul Apostolului (I Corinteni: 12,27). Pe care Teologul Grigorie arătat tâlcuind pe rânduiala cea întru acestea o arată zicând: „Pe această rânduială să o cinstim fraţilor, aceasta să o păzim. Unul oricare fie ureche. Iar altul limbă; unul mână; iar celălalt altceva. Acela înveţe; iar acesta învaţă-se; şi după puţine; şi cel ce se învaţă (fie) întru bună supunere, şi cel ce dă întru blândeţe; şi cel ce slujeşte întru osârdie; să nu fim toţi limbă, parte cea preagata; că, au doar toţi sunt Apostoli? Au doar toţi prooroci; Au doar toţi tâlcuitori? Şi după oarecare: Ce te faci pe tine păstor oaie fiind? Ce te face cap, picior fiind? Ce te apuci a comendui oşti, fiind rânduit între soldaţi? Şi aiurea înţelepciunea porunceşte; nu fi grabnic în cuvinte, nu te întinde împreună cu bogatul sărac fiind; nici căuta a fi mai înţelept decât cei înţelepţi." (În cuvântul pentru buna rânduială în grăiri) Iar de se va prinde cineva strămutând canonul acesta, patruzeci de zile să aforisească.

---

[212] Însăşi acestea le fac creştinii şi în ziua de astăzi, de multe ori şi cei sfinţiţi, şi clericii, în săptămânile lăsatului de carne, şi de brânză, şi într-alte multe locuri, iar mai ales la ostroave, unde locuiesc latinii; zic adică, purtând măşti, şi barbunte, şi haine muiereşti îmbrăcând bărbaţii, uneori şi muierile purtând haine bărbăteşti, şi jucând în privelişte. Pentru care zice Dumnezeu: „Nu vor fi haine de bărbat pe femeie; nici se va îmbrăca bărbatul cu podoabă muierească; că urâciune este Domnului Dumnezeului tău tot cel ce face acestea". (II Lege: 22,5) Şi cu adevărat urâte sunt lui Dumnezeu acestea, şi elineşti meşteşugiri, şi străine de creştini; care se cuvin arhiereii a se sili cu toată puterea lor, să le oprească, ca pe unele ce sunt prihană creştinismului, cu certare de aforisire.

[213] Pentru aceasta mari haruri suntem datori să mărturisim noi răsăritenii (precum şi apusenii, cum aud aceste haruri, asemeni le mărturisesc) Sfântului Simeon Metafrastul (adică tălmăcitorului); care cu multă osteneală a scris vieţile sfinţilor Mucenici, şi ale cuvioşilor Părinţi, curăţindu-le de toată minciuna, şi singur mergând pe la multe locuri, şi pe altele din însuşi vederea, iar altele din încredinţare sigură adunându-le.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta pe tot mireanul a nu învăța ca un dascăl în arătare, şi în Biserică, ci mai vârtos el învață-se de la cei ce au luat darul învățăturii. Căci precum într-un trup se află osebite mădulare, precum zice Pavel, aşa şi într-o Biserică se află osebiți oameni, după rânduiala ce Dumnezeu o dat fiecăruia. Precum Teologul Grigorie tâlcuind cuvântul Apostolului zice, că altul este în Biserică ureche, altul limbă, altul mână, şi altul altceva mădular, nici toți sunt limbă, adică învățători, nici toți Apostoli, nici toți Prooroci. Deci, omule, tu oaie fiind, ce te face păstor? Picior fiind, ce te faci cap? Soldat fiind, ce te apuci a te face general de oşti? Zice şi Solomon: Nu fii lesnicios a vorbi, nici sărac fiind, să te întreci cu cei bogați, nici căuta a te face mai înțelept între cei înțelepți. Iar care va face afară de canonul acesta, să se aforisească pe 40 de zile. De va fi însă vreun mirean iscusit în cuvânt, şi cu chip cucernic, nu se opreşte de a răspunde şi a învăța îndeosebi pe cei ce îl întreabă, precum zice Zonara, şi capul 32 a cărții a 8-a din apostoleştile aşezământuri; că vor fi zice toți învățați de Dumnezeu; în ce chip grăia şi Apolos, şi învăța cele pentru Domnul, cu toate că numai botezul lui Ioan ştia (Fapte 18,25) şi Achila, şi Priscila, cei ce au învățat pe acestaşi Apolos mai cu scumpătate calea lui Dumnezeu (acolo).

CANONUL 65

Focurile de la luni noi ce se aprind de către unii înaintea prăvăliilor, şi a caselor sale, care le săreau unii, după oarecare vechi obicei, bârfesc, de acum poruncim a nu se mai lucra. Deci oricare va face ceva de acest fel, de va fi cleric, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se aforisească. Că scris este în cartea 4 a Împăraților: „Şi a zidit Manasi jertfelnic tuturor oştilor cereşti, în cele două curți ale casei Domnului, şi au trecut prin foc pe fiii săi, şi se descânta şi se vrăjea, şi au făcut engastrimiți (bârfitori din pântece), şi au înmulțit cunoscători, şi au înmulțit a face răutate înaintea Domnului, ca să-l mânie pe El" (21,5-6).

TÂLCUIRE

Fiindcă după urmarea elinilor, şi a păgânilor, oarecare creştini aprindeau focuri înaintea prăvăliilor, şi a caselor sale, peste care săreau. Sinodul acesta pe clericii care ar face una ca aceasta de aici înainte, îi cateriseşte, iar pe mireni, îi aforiseşte. Şi vrând a arăta, că dacă nişte obiceiuri elineşti ca acestea făcându-se de către iudeii cei nedepliniți, porneau pe Dumnezeu spre mânie, şi spre urgie, cu cât mai vârtos pe El îl mânie, când se fac de noi creştinii cei depliniți, şi ucenicii Evangheliei, zice: „Că împăratul Manase a făcut jertfelnic, adică aducea jertfe oştii şi puterii cerului, adică stelelor (şi mai ales lunii; precum este scris la Ieremia. A tămâia împărătesei cerului şi a jertfi ei jertfe, adică lunii) într-amândouă curțile casei Domnului; şi treceau pe fiii săi prin foc, şi se descânta, şi se vrăjea, şi au făcut grăitori din pântece, şi ghicitori şi au înmulțit a face ce este rău întru ochii Domnului, ca să-l întărâte pe El. Însemnează însă, că aceasta ce se zice, a trecut prin foc pe fiii săi, sinodul aici o au înțeles, în loc de, că au făcut Manasi pe fiii săi să sară prin foc; iar Chiril al Alexandriei la tâlcuirea lui Isaia, o a tâlcuit în loc de, că de tot au ars pe fiii săi în foc, proaducându-i pe ei jertfă dracilor.

CANONUL 66

Din sfânta zi a învierii lui Hristos Dumnezeului nostru, până la duminica nouă, toată săptămâna se cuvine a se zăbovi credincioşii nelipsit în sfintele Biserici, cu psalmi şi cu laude, şi cu cântări duhovniceşti, veselindu-se şi serbând întru Hristos, şi luând aminte la citirea dumnezeieştilor Scripturi, şi desfătându-se cu sfintele Taine. Că aşa vom fi cu Hristos împreună înviați, şi împreună înălțați. Nicidecum dar în proarătatele zile să se săvârşească alergare de cai, sau vreo altă privelişte de norod.

TÂLCUIRE

Fiindcă toată săptămâna cea luminată, ca o zi cu numele Domnului numită se socoteşte, pentru aceasta canonul acesta rânduieşte, că toţi creştinii în săptămâna aceasta se cuvine a îngădui înlăuntru în Biserici, veselindu-se şi serbând învierea Domnului cu psalmi, şi cu laude, şi cu cântări duhovniceşti, luând aminte la cuvintele dumnezeieştilor Scripturi, şi împărtăşindu-se cu dumnezeieştile Taine. Pentru că cu un chip ca acesta împreună vom învia, şi împreună ne vom înălţa cu Hristos.[214] Drept aceea în zilele acestea alergături de cai să nu se facă, nici vreo altă privelişte de norod, necuviincioasă adică, de jucărei, sau de jocuri, sau de luptări, sau de altă banchetuire de acest fel.

CANONUL 67

Dumnezeiasca Scriptură ne-a poruncit, a ne depărta de sânge, de animal sugrumat şi de curvie. Deci pe cei ce pentru lacomul pântece, sângele de orice fel de vită cu oarecare meşteşug îl fac de mâncare, şi aşa îl mănâncă, potrivit îi certăm. Deci, de acum înainte oricine se va apuca sânge de vită, cu orice fel de chip, de va fi cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. (Fapte 9: 3, 4; Levitic 17: 13; Fapte 15: 28, 29)

TÂLCUIRE

Acestea fiind oprite de dumnezeiasca Scriptură cea veche, şi mai ales s-au oprit şi de cea nouă ca nişte desfrânătoare şi nu de nevoie.

CANONUL 68

Pentru a nu fi iertat nimănui cărţi de ale Testamentului vechi, şi ale celui nou, şi ale sfinţilor şi aleşilor propovăduitorilor şi învăţătorilor noştri, ale strica, sau a le rupe, sau vânzătorilor de cărţi, sau celor ce se zic făcători de miruri, sau altcuiva dintre toţi a le da spre pierzare; fără numai de cumva desăvârşit, ori de cari, ori de apă, ori cu vreun alt chip, s-ar netrebnici; iar cel ce se va prinde de acum înainte făcând ceva de acest fel, pe un an să se aforisească; asemeni şi cel ce cumpără acest fel de cărţi, dacă nici el le ţine pe acestea spre folosul său, nici altuia de le dă spre facerea de bine şi spre a se păzi, ci de se va apuca a le strica pe acestea să se aforisească.

TÂLCUIRE

Nu este slobod, zice canonul acesta, nimănui a strica, sau a rupe cărţi de ale Testamentului vechi şi ale celui nou, şi de ale învăţătorilor celor aleşi, care cu cercetare au fost primite (că mulţi au scris, şi s-au lepădat), ori a le da cârciumarilor de cărţi, adică celor ce le strică, ori celor ce vând mirodenii, sau altcuiva spre stricăciune, fără numai de s-au mâncat desăvârşit de viermi, sau de au putrezit şi s-au şters literele pentru vechime, încât nu se poate citi, ci şi atunci acest fel de hârtii, nu se cuvine a se întrebuinţa în lucrări necinstite, şi a se arde, sau a se îngropa în loc necălcat, pentru ca să nu se spurce cele Sfinte, şi care cuprind cuvinte sfinţite. Că se potriveşte şi la

[214] Din canonul acesta învaţă-se şi creştinii cei de acum, că sfântă viaţă întrebuinţau credincioşii cei vechi, întru aceste sfinte zile ale Învierii! Şi dimpotrivă care necuviincioasă viaţă vieţuiesc aceştia acum, şi îndrepteze-se, părăsindu-se de banchetuiri, de jocuri, de comedii, de cântece, şi alte necuviinţe ce fac întru acestea. La Moscova aud, că creştinii în fiecare zi a săptămânii acesteia merg de la o Biserică la alta, şi fac litanii, ca să nu găsească vreme de a face altă vreo necuviinţă; care aceasta se cuvine a se face şi de creştinii noştri, ca să nu se abată la nerânduieli şi la necuviinţe. Este cunoscut la mulţi, şi celălalt preasfânt obicei, care se ţine în Moscova, a nu se culca cu muierile lor bărbaţii cei mai evlavioşi în toată luminată săptămâna aceasta, şi după urmare nici nunţi a face întru aceasta. Cu adevărat preasfânt obicei, care se cuvine a-l urma creştinii noştri. Căci, precum am zis, toată săptămâna aceasta, se socoteşte ca luminată ziua aceea cu numele Domnului numită.

aceasta zicerea Proorocului Isaia, aceasta: „Şi va fi odihna lui (Hristos adică şi Dumnezeu) cinstită" (11,16).

CANONUL 69

Să nu fie iertat cuiva dintre mireni săvârşind, a intra în lăuntru în Sfinţitul Altar, că împărăteştii stăpâniri şi domniri îi este iertat aceasta, când ar vrea să aducă daruri Ziditorului său, după oarecare preaveche predare.

TÂLCUIRE

Sfântul Altar afierosit fiind celor preoţiţi; pentru aceasta canonul acesta opreşte a intra într-însul pe oricare mirean, afară numai de împăratul; şi acesta încă, nu ca un mirean, ci ca unul ce are stăpânie, şi domnie, şi este unsul Domnului.[215] Căruia s-a iertat a intra după veche tradiţie, când voieşte a aduce daruri Ziditorului său Dumnezeu şi să se cuminece.

CANONUL 70

Să nu fie iertat femeilor în vremea dumnezeieştii Liturghii a vorbi, ci după glasul Apostolului Pavel, tacă (I Corinteni: 14,34). Că nu li s-a dat voie lor a grăi, ci a se supune, precum şi legea zice (Facerea: 3,16). Iar de voiesc a se învăţa ceva, în case întrebe-şi pe bărbaţii lor.

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, să nu grăiască femeile în vremea dumnezeieştii Liturghii (încă şi întru toate adunările credincioşilor ce se face în Biserică).[216]

CANONUL 71

Cei ce se învaţă legile politiceşti, nu trebuie a întrebuinţa obiceiuri elineşti, nici prin teatre a se judeca, sau a săvârşi cele ce se zic rostogoliri, sau a se îmbrăca cu haine afară de obştească întrebuinţare, nici în vremea când încep învăţăturile, sau când

---

[215] Însemnează, că după Teodorit Bisericeasca Istorie cartea 5 cap 17, deşi credinciosul împăratul Teodosie s-a dezlegat de către Sfântul Ambrosie din legătura vărsării de sânge căreia i-a fost pricinuitor, cu toate acestea, aducând lui Dumnezeu darurile la Sfântul Altar, şi aşteptând acolo ca să se împărtăşească, nu s-au lăsat de Ambrosie, zicându-i, că cele din lăuntru o împărate, sunt umblate de singuri prezbiterii; ci i s-au poruncit să stea afară de Altar; şi de atunci împăratul, şi în Constantinopol venind îşi aducea darurile lui Dumnezeu în lăuntru în Altar, şi îndată ieşea, neîmpărtăşindu-se în lăuntru, după obicei. Şi arătând prea credinciosul împărat cu pilda sa, că nu se cuvine a se împărtăşi în lăuntru împăraţii cei ce au făcut vărsare de sânge. De aici îndeamnă-se preoţii, şi duhovnicii să taie obiceiul cele nelegiuit, care prin multe locuri urmează, de intra lumenii în sfântul Altar, şi-i face să cadă sub pedeapsa împăratului Ahasz, care fiind lumean, s-a apucat să lucreze cele ale iereilor; căci, după oarecare chip şi aceştia îşi însuşesc cele ale preoţilor, intrând în locul cel rânduit pentru ierei. Şi de este lucru nelegiuit numai a intra mirenii în Altar, oarecât mai nelegiuit este ceea ce fac oarecare preoţi neînvăţaţi, de pun mireni, sau citeţi în joia cea mare şi potrivesc sfintele la Sfânta Proscomidie în Altar (care lucru la noi cu darul lui Dumnezeu nici s-a auzit). Părăsească-se pentru dragostea lui Dumnezeu, ca să nu cadă sub caterisirea preoţiei lor. Iar Simeon al Tesalonicului zice (cap 143) că împăratul se împărtăşeşte în Altar, numai în vremea când se ungea împărat, şi după diaconi, şi nu la Sfânta Masă; ci de laturi pe o măsuţă aşternându-se Antimis.

[216] Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom zice aşa: „Odată a învăţat femeia (adică pe Adam în Rai) şi pe toate le-a răsturnat, pentru aceasta zice, să nu înveţe. Şi iarăşi, că atâta trebuie a fi ea tăcută, zice, încât nu numai pentru cele ale vieţii, ci nici pentru cele duhovniceşti să grăiască în Biserică. Aceasta este podoaba ei, aceasta cinstea, aceasta mai mult pe ea o poate împodobi decât hainele cele scumpe." (Voroava 9 la cea 1 către Timotei, faţa 283 Tom 4)

ajung către sfârşitul lor, sau, peste tot să zicem, pe la mijlocul acestui fel de învăţături. Iar dacă cineva de acum înainte va îndrăzni a face aceasta să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum cei mai fără de socoteală dintre cei învăţaţi ai atenienilor, obişnuiau precum scrie Teologul Grigorie în cuvântul asupra îngropării marelui Vasilie, a se lupta cu împotrivnicii lor, şi a apuca cetăţile, şi căile, şi altele asemeni ca acestea obiceiuri a face sofiştilor celor tineri; întru acest chip şi creştinii cei ce se învăţau legile politiceşti, întrebuinţau aceste elineşti obişnuinţe, şi se judecau în teatre, pentru cine dintre ei să se facă mai întâi, făcea încă şi cele ce se ziceau rostogoliri, adică arunca oarecare semne, când se prigoneau învăţătorii, care dintre ei să ia pe cutare ucenic, şi care pe cutare (precum am zice, ca nişte sorţi). Sau purtau îmbrăcăminte afară de ceea ce se obişnuia la mulţi. Şi acestea toate porunceşte canonul să nu se facă, nici când încep învăţătura legilor, nici când ajung la mijlocul ei, nici când o sfârşesc. Iar care de aici ar mai face aceasta, să se aforisească.

CANONUL 72

Să nu fie iertat bărbatul dreptslăvitor a se împreuna cu muiere eretică, nici iarăşi bărbat eretic a se însoţi cu femeie dreptslăvitoare, ci deşi s-ar afla ceva de acest fel că s-a făcut de vreunul dintre toţi, nunta să se socotească neîntărită, şi nelegiuita însoţire să se deslege, că nu trebuie cele neamesteacate a se amesteca, nici cu oaia lupul a se împletici, şi cu partea lui Hristos soarta păcătoşilor. Iar de va călca cineva acestea de noi hotărâte, să se aforisească. Iar dacă unii încă întru necredinţă aflându-se, şi încă nu sunt număraţi în turma celor dreptslăvitori, s-au însoţit cu legiuită nuntă, între sineşi, apoi, o parte adică binele alegându-l, a alergat la lumina Adevărului; iar cealaltă, se ţine încă de legătura rătăcirii, nealegând a căutat către dumnezeieştile raze ale adevărului (însă de binevoieşte cea necredincioasă a locui împreună cu cel credincios, sau dimpotrivă cel necredincios cu cea necredincioasă) să nu se despartă, după dumnezeiescul Apostol: „Că se sfinţeşte bărbatul necredincios prin femeia credincioasă, şi se sfinţeşte femeia necredincioasă prin bărbatul credincios". (I Corinteni: 7,14)

[Sinod 4, can. 14]

TÂLCUIRE

Poate că din învoirea aceasta, şi din împreună locuinţa, se va povăţui şi cealaltă parte către buna cinstire; după zicerea a însuşi acestui dumnezeiesc Apostol, că ce ştii femeie de-ţi vei mântui bărbatul? Şi ce ştii bărbate de-ţi vei mântui femeia? (I Corinteni: 7,16) Teamă-se de certarea acestui sfânt sinod arhiereii cei ce slobod nişte asemenea însoţiri, şi nici întru un chip să ierte nişte nunţi ca acestea.

CANONUL 73

Crucea cea făcătoare de viaţă arătându-se nouă mântuire, trebuie să punem toată silinţa, spre a da cinstea ce cuviincioasă aceea prin care ne-am mântuit din greşeala cea veche. Drept aceea şi cu gândul, şi cu cuvântul, şi cu simţirea dându-i ei închinăciune, închipuirile Crucii cele ce se fac de oarecare pe faţa pământului, a se şterge cu tot chipul poruncim, ca nu cu călcarea celor ce umblă, semnul biruinţei noastre, să se ocărască. Deci, de acum înainte cei ce fac chipul Crucii pe faţa pământului, poruncim să se afurisească.

TÂLCUIRE

Hotărăşte canonul acesta ca să ne sârguim cu tot chipul a da cuviincioasa cinste Sfintei Cruci, prin care ne-am mântuit, şi din robia păcatului ne-am slobozit, şi cu gândul aducându-ne aminte adică, de câte bunătăţi printr-însa ne-am norocit; şi cu cuvântul, povestind acestea şi la alţii, şi mulţumind lui Hristos celui ce s-a răstignit pe

ea. Şi cu simţire, sărutându-o, cinstindu-o, ori unde o vom vedea. Şi fiindcă unii, mai proşti, însemnează pretutindeni închipuirea cinstitei Cruci, până şi pe faţa pământului, poate pentru evlavie, pentru aceasta porunceşte sinodul, oriunde s-ar afla semnul Sfintei Cruci, jos închipuit, să se şteargă, şi să se strice, pentru a nu se călca, şi a nu se necinsti de cei ce umblă, semnul cel biruitor al mântuirii noastre. Şi cei ce de acum înainte ar face semnul Sfintei Cruci pe locul unde s-ar călca în picioare, să se aforisească.

CANONUL 74

Că nu se cuvine întru cele domneşti (locurile consfinţite Domnului), sau în Biserici, a face cele ce se zic agape, şi în lăuntru în casă a mânca, şi a aşterne acubita. Iar cei ce îndrăznesc a face aceasta, ori să înceteze, ori să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 28 din Laodiceea, care opreşte a face creştinii agape adică ospeţe din dragoste, care aduc spre unire pe cei ce împreună mănâncă, în domnitoarele Biserici. Şi a nu aşterne aşternuturi moi, şi înalte, pe care le numesc cu cuvânt latineşte acubite, că pe unele ca aceastea şezând creştinii mâncau.[217] Iar câţi ar îndrăzni a face aceasta, ori să se părăsească, ori să se aforisească. Trebuie a însemna, că Valsamon, chiriaca (domneşti) voieşte să înţeleagă aici canonul, fiecare loc afierosit Domnului, precum nartica, adică şi tinda Bisericii.

SIMFONIE

„Întocmai cu acesta şi cel 49 al celui din Cartagina, opreşte pe episcopi şi pe clerici, şi pe mireni în Biserici să nu facă ospeţe, afară numai, dacă după nevoie după nevoie vor mânca oarecare străini ce călătoresc. Însemnează că, deşi opresc canoanele acestea la Biserici a se face agape (dragoste), nu opresc însă a se face şi în casele obşteşti. Pentru că cel 27 al acestuiaşi sinod al Laodiceei porunceşte să nu ia cei sfinţiţi, şi mirenii, părticele oarecare din bucate cu nesaţiu, când se cheamă la acest fel de agape. Iar cel 11 din Gangra anatematiseşte pe care defaimă pe cei ce fac acest fel de agape (afară din Biserică adică) şi întru cinstea Domnului chemând pe fraţi, şi dispreţuite făcându-le, nu voiesc să meargă la acestea. Iar cel 76 al acestuia al 6-lea aforiseşte pe cei ce vând vin, şi mâncări, sau alte oarecare înlăuntrul sfinţitelor curţi. Însă şi cel 97 al acestuiaşi, pe clerici îi cateriseşte, iar pe mireni îi aforiseşte, pe care vor poposi în lăuntrul locurilor celor sfinţite. Dar cel 88 al acestuiaşi, pe clerici îi cateriseşte, iar pe mireni aforiseşte, care bagă dobitoace în sfinţitul locaş, afară însă dacă numai de mare nevoie. Vezi şi subînsemnarea celui 83 al acestuaişi al 6-lea sinod.

---

[217] Obiceiul de a face creştinii ospăţuri în Biserică, s-au început din vremurile Sfinţilor Apostoli, care în ziua duminicii mai vârtos, când vrea să se împărtăşească, aduceau la Biserică pâine şi vin cei mai avuţi, ca după împărtăşirea dumnezeieştilor Taine, precum zice Zonara, şi Hrisostom la voroava 27 a celei 1 către Corinteni pofteau pe cei mai săraci, şi toţi împreună şezând mâncau. Fiind însă că Corintenii au stricat rânduiala aceasta, şi fiecare din cei mai avuţi îşi mâncau singuri bucatele sale, şi nu dădea celor săraci, încât de aici urma, altul adică a flămânzi, iar altul a se îmbăta; pentru aceasta dumnezeiescul Pavel, în capul 11 al celui 1 către Corinteni îi mustra, şi pentru că defaimă cu aceasta pe Biserica lui Dumnezeu, şi că ruşinează oarecum pe cei săraci, neavând să mănânce la acest fel de obşteşti ospăţuri; deci aceste cuvinte ale Apostolului propunându-le marele Vasilie, din acestea încheie că, obşteasca Cină nu se cuvine a o mânca în Biserică cineva, unit cu canonul 28 al celui din Laodiceea, şi cu acest 74. Iar domnitoarele ce le pomeneşte canonul acesta aşa se numeau; fiindcă în cele mai de multe ori duminicile se săvârşea întru ele dumnezeiasca Liturghie. Fiind ele afierosite lui Dumnezeu împăratului a toate, nu de la oameni dobândindu-şi ele numirea, ci de la însuşi Domnul tuturor, de la care şi domnitoare sau domneşti s-au învrednicit a se numi.

CANONUL 75

Cei ce vin în Biserică spre a cânta voim nici strigări necuviincioase a întrebuința și firea spre răcnire a o sili, nici a zice ceva din cele nepotrivite neînsușite Bisericii; ci cu multă luare aminte și cu umilință a aduce lui Dumnezeu, privitorul celor ascunse acest fel de psalmodii. Că sfințitul cuvânt a învățat evlavioși a fi fiii lui Israel (Levitic: 15,30).

TÂLCUIRE

Cântarea Psalmilor ceea ce se face în Biserică rugăciune este către Dumnezeu pentru a se milostivi asupra păcatelor noastre. Și cel ce se roagă și se tânguiește, trebuie a avea moral cucerit și umilit, iar a răcni cineva arată moral semeț și neevlavios. Pentru aceasta poruncește canonul acesta ca cei ce cântă în Biserică să nu-și silească firea lor pentru a striga puternic. Nici să zică altele necuviincioase în Biserică. Dar care ar fi cele neîncuviințate în Biserică? Răspunde Zonara tâlcuitorul a fi cântecele femeiești cele jalnice (prin aceasta zice și multele tereremuri și cea peste măsură pestrițime a cântării sau cele ce pleacă spre curvie). Însă poruncește canonul acesta ca toate acestea să lipsească din Biserică și cântăreții să aducă lui Dumnezeu cântările cu multă luare aminte, ca Celui ce vede cele ascunse ale inimii adică și mai ales cugetele inimii celui ce cântă și se roagă, căci strigările sunt ale celor din afară. Pentru că și sfințitul cuvânt al Leviticului învață a fi către Dumnezeu cucernici fiii lui Israel.[218]

SIMFONIE

Zice și Proorocul David „cântați cu înțelegere". Acest grai tâlcuindu-l marele Vasilie (în adunarea în scurt 279) zice: Înțelegerea cuvintelor sfintei Scripturi se aseamănă cu felurimea bucatelor ce mănâncă gura. Fiindcă după Iov (cap: 12,11) „Gâtlejul gustă bucatele". Iar mintea judecă cuvintele. Așa dar dacă sufletul cuiva judecă puterea fiecărui cuvânt, precum și gustul pe felurimea bucatelor, acesta plinește daviticeasca această poruncă. Adaugă același Vasilie iarăși (vezi adunarea în scurt 281) că oricare nu merge în Biserică să cânte cu dorință, acela ori să se îndrepteze, ori să se izgonească. Iar dacă sunt psalți mulți, zice, (vezi adunarea în scurt 307) aceștia, să

---

[218] Pentru că și dumnezeiescul Hrisostom (în voroava „Am văzut pe Domnul șezând pe scaun" fața 120 tomul 5) oprește mult pe cântările cele din coruri, și neîncuviițatele săltări, și răcnetele cele neobișnuite, și strigările cele fără rânduială. Tâlcuind psalmicescul acela (cuvânt), „slujiți Domnului cu frică", și foarte tare mustrând pe aceia, care amestecă cu duhovniceștile cântări, shimile din afară cele teatricești, și strigările cele fără înțeles (care sunt și acum tereremurile, și nenanelile, și alte fără înțeles) cuvinte, și zice, că acestea sunt însușite, nu celor ce slavoslovesc pe Dumnezeu, ci celor ce joacă și amestecă drăceștile jocuri cu îngereasca slavoslovie; învață pentru aceasta prin multe, că se cuvine cu frică, și cu inimă înfrântă să înălțăm slavosloviile către Dumnezeu, ca să fie acestea primite, ca o tămâie cu bun miros. Cu totul vrednică de laudă și de adevăr este și cuvântul acela care îl zice preaînțeleptul Meletie Piga în a 3-a scrisoare cea pentru creștinism. Pentru aceasta dar numai glasurile cele omenești sunt primite în Biserică, care sunt împărtășite firii și simple, iar organiceștile sunete cele luminate ca pe cele cu totul oprite le izgonesc dumnezeieștii Părinți. Pe care cântări musicești și organicești s-au nevoit oarecare din acești de acum a le băga iarăși în Biserică. Iar tereremurile și nenanelele ce se cântă nu se arată a fi vechi, ci noi. Pentru că în scrierile lui Ioan Damaschin, și în facerile altor vechi cântăreți, nu se află aceste neînțelese cuvinte și cratimi. Se arată a fi începute din timpul lui Ioan Cucuzel. Iar cratimile pe care psalții de astăzi le cântă la privegheri, cu toate că sunt îndoite, de multe ori și întreite cu chimenul, se fac în adevăr fără dulceață și îngreoitoare evlavioșilor ascultători; pentru aceasta rugăm pe canoniceștii psalți, ca să cânte sintoma (în scurt), pentru a fi acestea mai frumoase, și să rămână vreme de a se face și citire, și canoanele a se cânta mai rar, în care stă tot sufletescul rod al privegherii. Zic oarecare, că, neînțelesele aceste tereremuri s-au primit în Biserică, pentru plăcerea și îndemnarea norodului celui prost.

întrebuinţeze psalmodiile (cîntare de Psalmi), cu rândul (efimeria), adică după săptămână. Iar cel din Laodiceea al 15-lea canon porunceşte să nu cânte în Biserică altul careva, afară de cei canonici, şi din cărţile cele de piele psalţii să cânte. Adică numai de pe cele de membrană, cântând însă şi de pe alte cărţi de psaltichie. Dar şi cel 23 al acestuiaşi, zice, că nu pot psalţii când cântă orariu. Se cuvine însă ca printre cântări să fie şi citire (şi rugăciune) după cel 17 al acestuiaşi.

CANONUL 76

Cum că nu trebuie în lăuntru în sfinţitele curţi, a se aşeza cârciumă,[219] sau a se pune înainte felurile cele de aromate, sau alte vânzări a se face, păzind noi aromsevasul (cucernicia) către Biserici. Că Mântuitorul nostru şi Dumnezeu prin petrecerea cea în trup învăţându-ne pe noi, poruncea a nu face Casa Părintelui Său casă de neguţătorie (Ioan: 2,16). Care şi mesele schimbătorilor de bani le-a răsturnat, şi pe cei ce făceau Biserica locaş mirenesc i-a izgonit. Deci de se va prinde vreunul în greşeala aceasta de faţă, să se aforisească.

TÂLCUIRE

„A zis Domnul iudeilor (Luca: 19,46) scris este: Casa mea, casă de Rugăciune se va chema (Isaia: 56,7). Iar o aţi făcut pe ea peşteră de tâlhari (Ieremia: 7,10)". Drept aceea ca să nu se zică şi celor credincioşi acest înfricoşat cuvânt, opresc Sfinţii Părinţi prin canonul acesta, a nu se pune cârciume, adică a nu se vinde vin, sau rachiu, sau alte feluri de mâncări, după Zonara; sau şi oarecare feluri de aromatica, după Valsamon, sau alte oarecare neguţătorii a se face, în lăuntru în curţile Sfinţitelor Lăcaşuri, şi ale dumnezeieştilor Biserici, pentru a se păzi cinstea lor. Pentru că şi Domnul legiuind nouă, zice, să nu facem casa Tatălui Său, casă de neguţătorie, care şi banii celor ce vindeau monedele, sau banii cei răi i-a risipit, şi pe cei ce făcuseră pe Biserică casă obştească cu bici de frânghie i-a izgonit. Iar care va îndrăzni a face aceasta, să se aforisească.[220] Citeşte şi cel 74 al acestuiaşi al 6-lea sinod.

CANONUL 77

Că nu se cuvine cei sfinţiţi, sau clericii, sau aschitiii, a se scălda în baie, cu muieri; nici tot creştinul mirean; că această prihănire este întâia la păgâni. Iar de se va vădi cineva întru aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 30 al sinodului din Laodiceea, afară însă de certări numai, căci zice că nu se cuvine cei sfinţiţi ce sunt în lăuntrul Altarului, cum şi ceilalţi clerici ce sunt afară de Altar, adică monahii şi aschitii, şi de obşte fiecare creştin, a se scălda în băi împreună cu muierile; fiindcă această necuviinţă la păgâni se vede a fi cea întâia prihănire, şi cea mai mare sminteală împotriva creştinilor. Iar

---

219 Se află mâncăruri la alţii, precum şi Zonara tâlcieşte.

220 Pe lângă acestea şi marele Vasilie categoriseşte (vezi după Platon 40) vânzările şi cumpărăturile care se fac la Bisericile mucenicilor şi ale sfinţilor, la sărbătorile lor, zicând: „Că creştinii pentru alt nu se adună la Biserici, şi împrejurul Bisericilor, fără numai să se roage, şi să vină întru aducerea aminte a celor ce până la moarte au stătut şi s-au nevoit pe care nevoinţe le-au arătat sfinţii pentru buna cinstire, şi să se îndemne şi ei către aceeaşi râvnă, şi nu ca să facă serbare, şi pe Biserica lor, bâlci şi neguţătorie. Adăugând el şi aceasta, că foarte se mânie Dumnezeu asupra celor ce vând şi cumpără în Biserici, ori împrejurul Bisericilor, precum aceasta (o au arătat) Iisus Hristos. Care totdeaunaşi pretutindeni blând fiind şi smerit cu inima, şi numai asupra celor ce în Biserică vinde şi cumpără, au ridicat frânghia să-i lovească. Fiindcă neguţătorii aceştia prefac pe casa rugăciunii, în peşteră furilor şi tâlharilor. Şi vezi, că tâlhari şi furi numeşte Domnul pe vânzători, şi de obşte pe neguţători, pentru nedreptăţile, şi minciunile, pe care le întrebuinţează la neguţătoria lor.

Apostolul porunceşte „a nu ne face sminteală iudeilor, şi ellinilor, şi Bisericii lui Dumnezeu” (I Corinteni: 10,32). Şi dacă, precum zice Zonara, şi numai chiar a întâmpina cineva muiere în cale, sau în casă, îi tulbură gândul, cum dar nu se va afunda, şi nu se va porni spre poftă mintea bărbaţilor acelora, care se scaldă împreună cu muierile? Dar nici cei însoţiţi după lege se cuvine a se scălda împreună, după Valsamon, sau în baie, sau în mare, sau în râu; că îşi stăpânesc trupurile sale pentru naşteri de copii, şi nu pentru a se dezgoli, şi a-şi vedea ruşinea lor.

CANONUL 78

Că se cuvine celor ce se luminează a se învăţa credinţa, şi în joia săptămânii a o spune episcopului, sau prezbiterilor.

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta, este întocmai cu cel din Laodiceea 46 care zice că cei ce se catehisesc şi se gătesc spre luminare, şi spre Botez, se cuvine în toată vremea catehisirii lor (iar câtă este aceasta? Vezi sub însemnarea canonului al 2-lea al sinodului întâi), pentru ca să se înveţe bine dogmele ortodoxei credinţe, şi în fiecare joi a săptămânii, după Zonara, să le zice de rost arhiereului, sau prezbiterilor celor ce-i catehisesc pe ei. Ca nu neştiind taina noastră să se boteze, şi neînvăţaţi şi neîntăriţi fiind, cu lesnire să se amăgească de către eretici.

CANONUL 79

Nelehusită pe dumnezeiasca naştere cea din Fecioară mărturisind, precum şi fără de sământă s-a făcut, şi la toată turma propovăduind, pe cei ce din neştiinţă fac ceva din cele ce nu se cuvin, îndreptării îi supunem. Drept aceea fiindcă unii după ziua sfintei naşteri a lui Hristos Dumnezeului nostru, arată fierbând semidale, şi aceasta unii altora împărţindu-o, cu pricinuire adică de cinstea lehusirii a Preacuratei Fecioarei Maici. Poruncim nimic de acest fel a se săvârşi de cei credincioşi, că aceasta nu cinste aduce Fecioarei celei ce mai presus de minte şi de cuvânt, a născut cu trup pe Cuvântul cel neîncăput, din cele obşteşti, şi ale noastre a hotărî, şi a însemna pe cele după negrăita sa naştere. Deci de se va vădi cineva de acum înainte, făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisescă.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare creştini, de la neştiinţă pornindu-se a doua zi după naşterea lui Hristos fierbe semidale (adică făină de grâu curată), şi alte feluri oarecare, care împărţindu-le unii altora le mănâncă, făcându-o aceasta ca şi când întru cinstea lehusirii Născătoarei de Dumnezeu (precum se obişnuieşte a se face şi la celelalte femei, care după natură nasc); pentru aceasta opreşte canonul acesta de a face creştinii acest lucru. Fiindcă a asemăna noi prin acest fel de obicei, cu obşteasca, şi smerita naşterea noastră a oamenilor, pe naşterea cea negrăită a pururea Fecioarei, aceasta nu i se socoteşte cinste, celei ce mai presus de minte şi de cuvânt a născut cu trup pe Dumnezeu Cuvântul cel întru toate neîncăput, ci mai vârtos necinste. Că precum fără de sământă, şi din Duhul Sfânt, mărturisim pe zămislirea de Dumnezeu Născătoarei, aşa asemeni şi pe naşterea acesteia, o mărturisim mai presus de toată moşirea şi lehusirea, care este naşterea de prunc cea cu dureri, şi următoare curgere a sângiurilor după Zonara.[221] Iar care va voi a o face aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

---

[221] Pentru aceasta nu trebuie să închipuiască zugravii pe Născătoarea de Dumnezeu la sărbătoarea naşterii lui Hristos, culcată pe pat, ca cum cuprinsă de dureri. Dar nici se cuvine să se scrie în minee a doua zi după naşterea lui Hristos, zicerea acestea. Lehusirea Născătoarei de Dumnezeu, ci numai, soborul Născătoarei de Dumnezeu; căci după Grigorie Nissa, ce se conglăsuieşte cu sinodul acesta, naşterea lui Hristos, fără lehusire a fost. Căci zicând numele

CANONUL 80

Dacă vreun episcop, au prezbiter, sau diacon, sau din cei ce se numără în cler, sau mirean, nici o nevoie grea având, sau lucru greu încât a lipsi de Biserica sa mai mult; ci în oraş petrecând, în trei zile de duminici, şi în trei săptămâni nu s-ar împreună aduna. De va fi cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se îndepărteze de la împărtăşire.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau de diacon, şi de obşte oricare cleric, sau mirean, fără de mare nevoie, şi grea silă, a nu lipsi de la Biserica sa, ci aflându-se în lăuntru în oraş, în trei duminici nu va merge împreună cu ceilalţi credincioşi la Biserică. De va fi cleric să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească. Că, din două una este, ori unul ca acesta nu este credincios, ori credincios fiind, defaimă obşteasca cântarea de laudă cea către Dumnezeu, şi rugăciunea.

CANONUL 81

Deoarece am aflat că în oarecare cetăţi, în tresfinţita cântare, împarte cu adăogire se glăsuieşte, după sfinte fără de moarte, aceasta, cel ce te-ai răstignit pentru noi, miluieşte-ne pe noi. Şi aceasta de Sfinţii Părinţi cei vechi, ca o străină de evsevie (buna cinstire), dintr-un imn (laudă) ca acesta s-au lepădat, împreună cu nelegiuitul eretic cel ce a aflat acest fel de glas. Şi noi întărind cele mai dinainte cu bună cinstire legiuite de către Sfinţii Părinţii noştri, anatematisim pe cei ce încă după hotărârea aceasta primesc acest fel de glas în Biserică, sau întru alt chip oarecum îl împreunează cu tresfinţita cântare. Şi de ar fi ieraticesc călcătorul celor hotărâte, poruncim să se dezbrace acesta de vrednicia ieraticească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Cel întâi Petru Cnafeul (adică nălbitorul), şi următorii lui care slăveau (că Mântuitorul Hristos cu dumnezeirea a pătimit), au îndrăznit să adauge în tresfinţitul Imn (laudă), după, sfinte fără de moarte, aceasta, Cel ce te-ai răstignit pentru noi.[222] Deci ereticii

---

lehusirei nu este mai presus de nestricăciune şi neispitită de nuntă; iar a închipui oarecare femei spălând pe Hristos în lighean precum se vede la multe icoane ale Naşterii lui Hristos, aceasta este cu totul necuviincios, şi aflare a oamenilor trupeşti. Şi care cu tot chipul trebuie a se lepăda. Fiindcă şi dumnezeieştii cântăreţi şi făcători de cântări, numesc de multe ori pe naşterea Născătoarei de Dumnezeu lehusie, zică-se cu rea întrebuinţare şi numele acesta despre nelehusia naşterii acestei lehusii, fără de durere, şi în loc de simplă naştere înţelegându-se.

[222] De la Dumnezeu a luat Biserica lauda cea întreit sfântă. Că istoriceşte Sfinţitul Teofan, cum că, cutremure făcându-se în Constantinopol, şi înfricoşându-se cetăţenii, au ieşit la câmp, făcând litanie (împreună cu împăratul Teodosie cel mic, şi Proclu patriarhul desculţi, după Glica) deci întru o zi s-a răpit un copil în aer, şi a auzit dumnezeiesc glas care zicea, să spună episcopului, şi poporului, să litanisească cu aceste cuvinte: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de Moarte, miluieşte-ne pe noi; zice însă Nichifor, că locul unde s-a înălţat copilul s-a numit înălţare dumnezeiască, iar acum se numeşte psomatia. Deci de atunci a poruncit împăratul pretutindenea a se cânta imnul acesta în limba elinească. Pentru aceasta şi din vechi marele Savva a iertat armenilor creştinii să cânte slujba bisericească a lor în limba armenească, iar cântarea cea întreit sfântă, nu armeneşte; ci elineşte. Şi până acum latinii la litania îngropării lor, elineşte cântă lauda cea întreit sfântă, şi nu latineşte, pentru cinstea limbii, întru care s-a glăsuit de la Dumnezeu. Şi se înalţă lauda aceasta Sfintei Treimi. Că, Sfinte Dumnezeule, însemnează pe Tatăl, care este Izvorul cel dumnezeieşte născător, al dumnezeirii Fiului, şi al Sfântului Duh. Iar, Sfinte Tare, însemnează pe Fiul, care este şi tare, şi putere, şi braţ al Părintelui, prin care toate s-au făcut. Iar fără de moarte, însemnează pe Sfântul Duh, care se zice dătărul de viaţă. Iar miluieşte-ne pe noi, unit singuratic, zicându-se,

aceştia împreună cu acest fel de adăogire, s-au osândit de către sinodul, ce s-a făcut în Roma în vremea lui Felix, mai înainte de sinodul al 5-lea. Şi mai ales nălbitorul acesta s-a anatematisit (vezi dar procuvântarea sinodului al 5-lea). Dar fiindcă se află încă oarecare moştenitor al eresului nălbitorului, zicând tresfinţitul Imn împreună cu hulitoarea adăogirea aceasta, sinodul acesta anatematiseşte pe cei ce o primesc pe ea, şi ori făţiş în Biserică, ori îndeosebi o unesc la întreit sfânta cântare, şi clerici fiind aceştia îi caterriseşte, iar mirenii fiind îi aforiseşte.

CANONUL 82

Întru unele zugrăviri din sfinţitele icoane, se închipuieşte miel arătat cu degetul de Înaintemergătorul, care s-a luat spre închipuirea darului, în loc de adevăratul miel Hristos Dumnezeul nostru Cel ce mai înainte s-a arătat nouă prin lege. Deci figurile cele vechi, şi umbrele, ca pe nişte simboluri ale adevărului, şi mai înainte însemnări, predat Bisericii îmbrăţişându-le, darul cinstim, şi adevărul, ca plinirea legii, aceasta primindu-o. Deci ca deplin şi întru zugrăvituri, feţele tuturor să se închipuiască, poruncim ca chipul mielului Hristos Dumnezeului nostru, Cel ce a ridicat păcatul lumii, de acum înainte, după omenire, să se închipuiască şi pe icoane, în locul mielului celui vechi. Prin aceasta înţelegând noi smerirea lui Dumnezeu Cuvântul, şi povăţuindu-ne spre pomenirea petrecerii Lui cu trup, şi a pătimirii Sale, şi a mântuitoarei morţii Sale, şi a izbăvirii lumii celei ce din aceasta s-a făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare zugrăvesc, pe Hristos, ca oaie, şi miel, iar pe Înaintemergătorul arătându-l pe el cu degetul său şi zicând: „Iată Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan: 1,29). Pentru aceasta porunceşte canonul acesta, ca de aici înainte să nu se facă una ca aceasta, ci să se zugrăvească Hristos ca un om desăvârşit, după chipul omenesc. Ca prin aceasta să ne aducem aminte de petrecerea cea cu trup, şi de pătimire, şi de moartea Lui, şi de mântuirea lumii ceea ce prin acesta s-a făcut. Căci, pe închipuirile cele vechi ale legii le cinstim, pentru că însemna pe adevărul Evangheliei, şi al darului, dintre care una era şi mielul cel ce se junghia la Paşti, spre închipuirea lui Hristos luându-se, a adevăratului miel Cel ce a ridicat păcatul lumii. Acum însă după ce a venit însuşi Adevărul şi lucrurile, mai mult decât pe închipuri le cinstim şi le primim.[223]

CANONUL 83

Nimeni să dea Euharistia trupurilor celor moarte, că scris este: „Luaţi, mâncaţi" (Matei: 26,26). Iar trupurile morţilor, nici a lua pot, nici a mânca.

însemnează, pe o domnie şi o dumnezeire a tustrele feţelor. Iar ieşitul din minte nălbitorul, adăogând, pe, cel ce te-ai răstignit pentru noi, nu numai împreună cu împreună cu Fiul răstigneşte pe Tatăl, şi pe Duhul cel Sfânt, precum zice Damaschin în cartea 3 cap 57. Ci şi a patra faţă bagă în Sfânta Treime, şi osebit pune pe Dumnezeu Fiul, şi osebit pe Hristos cel ce s-a răstignit, după Valsamon.

[223] Acest canon îl pomeneşte pe Gheorghe Chedrinul, drept aceea şi de aici se astupă gurile papistaşilor, care clevetesc pe canoanele acestui sinod, zicând, că nici un istornic, l-a pomenit pe acesta, căci şi papa Adrian îl primeşte pe acest canon, scriind către Tarasie. Însemnează încă, că după canonul acesta, nu se cuvine zugravii a închipui, ori pe Crucea lui Hristos, ori pe alte Sfinte Icoane vitele cele patru singure, care în legea veche mai înainte închipuiau pe cei patru evanghelişti, ci mai vârtos cinstind mai întâi adevărul, să zugrăvească pe evanghelişti cu chip omenesc. Şi împreună de vor zugrăvi cu evangheliştii şi pe cele patru vite socotesc că nu vor păcătui.

TÂLCUIRE

Fiindcă, după Zonara, obicei vechi era a împărtăşi cu Euharistia, adică cu dumnezeieştile Taine trupurile cele moarte; pentru aceasta Sfinţii Părinţi opresc a nu se mai urma aceasta. De unde se înţelege că nici a boteza cineva pe morţi se cuvine.

CANONUL 84

Canoniceştilor legiuri ale Părinţilor urmând, hotărâm şi pentru prunci, de câte ori nu se află martori adevăraţi, care fără îndoială să zică că aceştia sunt botezaţi, şi nici ei pentru nevârstnicia, nu vor putea a răspunde cu îndestularea pentru sfinţita taină cea dată lor, fără de vreo sminteală a fi dator a se boteza aceştia. Ca nu cumva acest fel de îndoire să-i lipsească pe ei de curăţirea cea de acest fel a sfinţeniei.
(Cartagina, can. 80)

TÂLCUIRE

De câte ori nu se vor afla martori vrednici de credinţă, pentru oarecare prunci, să adeverească că sunt botezaţi (pentru că poate robindu-se ei de către barbari, s-au dus în locuri depărtate[224] după aceea s-au răscumpărat de creştini), şi nici ei înşişi sunt îndestulaţi a încredinţa, că sunt botezaţi, pentru nevrednicia lor, întru care s-ar fi botezat. Unii ca aceştia hotărăşte sfântul sinod, fără de nici o oprire a se boteza; ca nu pentru îndoirea aceasta, să se lipsească de curăţirea cea prin Botez. Vezi şi subînsemnarea a celui 47 apostolesc.

CANONUL 85

Pe gura a doi, sau a trei martori a se adeveri tot graiul, scriptoriceşte am luat (II Lege: 17,5). Deci robii cei sloboziţi de către stăpânii lor, asupra a trei martori rânduim să-şi dobândească acest fel de cinste. Cei ce au fost de faţă la întăritură, vor da şi încredinţare slobozeniei de la sine şi pentru cele ce s-au făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă după legile politiceşti, slobozenia robilor este un lucru ce nu are preţ, pentru aceasta când urma a se face mărturisire pentru ea, trebuia a se înfăţişa cinci sau şi mai mulţi martori pentru ca să se adeverească dovada. Aceasta însă o surpă sfântul sinod, şi hotărăşte că şi singuri trei martori sunt îndestul spre a întări slobozenia aceasta a robilor.

CANONUL 86

Cei ce adună curve spre vătămarea sufletelor, şi le hrănesc, de ar fi clerici să se afurisească, şi să se caterisească hotărâm; iar de ar fi mireni să se afurisească.

TÂLCUIRE

A fi cineva păstor de curve, adică a aduna, şi a hrăni curve spre vătămarea sufletelor, pentru ca să câştige plata cea pentru curvie, şi legile cele politiceşti opresc, şi pedepsesc[225] cu cât mai vârtos canoanele bisericeşti. Pentru aceasta şi canonul acesta totodată afuriseşte, şi cateriseşte pe clericii aceia ce o fac aceasta (care este o

---

[224] Precum aceasta o zic practicalele sinodului din Cartagina, sau de s-au găsit lepădaţi la drumuri, sau la uşile Bisericilor, precum se aceasta se întâmplă la pruncii cei născuţi din curvii, şi nu se ştie de sunt botezaţi.

[225] Pentru aceasta şi cartea 60 din vasilicale titlu 38 cap 1. Porunceşte să se slobozească fiica de sub stăpânirea tatălui său, şi roaba din a stăpânului său, dacă ei caută să le facă curve. Iar de nu vor voi ele a se slobozi, să se izgonească, şi averile lor să se răpească. Asemenea încă şi cap al 2-lea pedepseşte şi pe păstorii de curve de vor fi din proşti, cu izgonire; iar de vor fi ostaşi, cu răpirea averilor. Iar Fotie titlu 13 cap 21 zice, că hrănitor de curve se zice şi bărbatul acela, ce ştie pe muierea sa că curveşte, şi tace, după carte 24 din vasilicale titlu 2 cap 14.

pedeapsă prea grea, şi îndoită. Fiindcă clericilor îndestulă le este singură caterisirea), iar pe mireni îi aforiseşte.

CANONUL 87

Ceea ce pe bărbatul său îşi părăseşte este preacurvă, de a venit către altul, după sfinţitul şi dumnezeiescul Vasilie, din proorocia lui Ieremia prea bine aceasta luându-o, că muiere de se va face a altui bărbat, nu se va întoarce la bărbatul său, ci spurcându-se se va spurca (Ieremia: 3,1). Şi iarăşi: Cel ce are preacurvă, nebun şi păgân este (Pilde: 18,23; Ediţia 1688). Deci de se va vădi că au fugit fără cuvânt de la bărbatul său, el adică este vrednic de iertare, iar ea de certare. Iertare însă i se va da lui spre a se împărtăşi cu Biserica. Cel ce-şi va părăsi însă pe muierea sa ceea ce legiuit i s-a împreunat lui, şi va lua pe alta, după hotărârea Domnului, este supus judecăţii preacurviei (Matei: 5,32; 19,7; Marcu: 10,11; Luca: 16,18). Şi s-au canonisit de Părinţii noştri, unii ca aceştia un an să se tânguiască, doi ani să asculte, trei ani să cadă, şi întru al şaptelea să stea împreună cu cei credincioşi, şi aşa să se învrednicească proaducerii, de se vor pocăi însă cu lacrimi.

(Apostolic, can. 48; Ancira, can. 20; Cartagina, can. 113; Vasilie, can. 9, 35, 37, 77; Iez. 3, 1; Pilde, 18,22)

TÂLCUIRE

Acest canon este alcătuit din trei canoane ale marelui Vasilie, şi începutul acestuia este luat din cel al 9-lea al lui Vasilie, ce zice, muierea ceea ce va lăsa pe bărbatul său, şi va lua pe altul, este preacurvă, precum şi dumnezeiescul Vasilie înţelepţeşte a încheiat aceasta, şi din proorocia lui Ieremia, care zice: „De va lua muierea alt bărbat, nu poate mai mult a se întoarce la bărbatul ei cel dintâi" (fără a o voi el adică după Zonara) fiindcă a preacurvit. Şi din pildele lui Solomon, care zice: „Că este păgân, şi fără cunoştinţă bărbatul acela ce-şi ţine pe muierea sa ceea a preacurvit cu alt bărbat". Iar cel de aici înainte (a canonului acestuia, este luat din al 35-lea al marelui Vasilie; şi zice) Deci, de se va vădi, că fără cuvânt, şi fără pricină au fugit de la bărbatul său (fără cuvânt de curvie adică; încât, din aceasta se înţelege din deosebire, că cu drept cuvânt poate femeia a fugi de la bărbatul său. Că nici o altă pricinuire este binecuvântată, fără numai cuvântul curviei şi al preacurviei) bărbatul adică este vrednic de iertare, ca unul ce n-a dat pricină acestei depărtări fără cuvânt, şi poate lua pe alta. Iar muierea dimpotrivă, este vrednică de certările preacurviei, ca una ce s-a făcut pricinuitoare depărtării acesteia. Iertarea însă ce va lua bărbatul ei, este, a sta împreună cu cei credincioşi în Biserică, şi a nu se aforisi, nu însă şi a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine. (Iar cealaltă parte a canonului acestuia este chiar canonul cel 77 al marelui Vasilie, care zice) Acela însă ce îşi lasă pe femeia sa cea legiuită, (fără cuvânt de curvie), şi ia pe alta, se supune certării preacurviei, după hotărârea Domnului, care zice: „Cel ce îşi va lepăda pe muierea sa, şi va lua pe alta, preacurveşte cu ea". Însă după conpogorâre, de se va pocăi cu lacrimi, se canoniseşte unul ca acesta şi cei asemeni cu dânsul de către Părinţii (cei din Ancira adică după canonul 20 şi de marele Vasilie după canonul 77) şapte ani a nu se împărtăşi, petrecând 2 ani tânguindu-se, iar 2 împreună cu ascultătorii, iar 3 cu cei ce cad (cu feţele la pământ înaintea uşilor Bisericii, cerând mijlocire de la cei ce intră şi ies din Sfânta Biserică) şi întru al 7-lea să stea împreună cu cei ce stau în Biserică, şi aşa să se împărtăşească.

CANONUL 88

Nimeni în lăuntru în Biserică să bage dobitoc ori de ce fel; afară numai, dacă călătorind cineva, prea mare nevoie întâmpinându-l, casă, şi sălăşluire negăsind, va poposi într-o Biserică ca aceasta. Pentru că nebăgând pe dobitoc în lăuntru, poate să se întâmple a se strica cumva dobitocul. Şi el cu pierzarea dobitocului, de acolea neputând a întâmpina călătoria, să se dea în primejdie de moarte. „Că sâmbăta pentru

om s-a făcut" (Marcu: 2,27) ne învăţăm, încât prin toate să socotim că este mai de preţuit mântuirea, şi nepătimirea omului. Iar de se va vădi cineva, fără nevoie, precum s-a zis, că a băgat dobitoc, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta de a băga cineva dobitoc în Biserică. Că, cele sfinţite de evlavie şi de cinstire sunt vrednice, afară numai aflându-se cineva în călătorie, de mare nevoie, vifor mare întâmplându-se, şi neavând unde năzui, ar băga dobitocul într-însa. Ca nu el rămânând afară să se strice, şi omul să se primejduiască de moarte, neputând lupta în călătoria sa. Şi aduce canonul mărturie din Scriptură, din care se înţelege, că precum sâmbăta s-a rânduit de lege pentru a se odihni robul, şi dobitocul omului, ca din aceasta să mai poată a sluji pe stăpânul său. Asemeni şi odihna aceasta a dobitocului în Biserică, nu se face pentru dobitoc, ci pentru om. Iar fără de o mare nevoie ca aceasta de va îndrăzni a băga pe dobitoc în Biserică, cleric fiind, hotărăşte canonul să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANONUL 89

Zilele mântuitoarei patimi în post, şi în rugăciune şi întru umilinţa inimii petrecându-le, trebuie credincioşii în ceasurile cele de mijloc ale nopţii celei după sâmbăta cea mare a se desposti, dumnezeiştii Evanghelişti, Matei, şi Luca, cel dintâi adică, prin zicerea dimineaţa sâmbetelor, iar cel de pe urmă, prin (zicerea) dimineaţă adâncă, arătându-ne nouă adâncimea nopţii.

(Dionisie, can. 1)

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăşte, ca credincioşii să petreacă toată săptămâna mare a sfintelor patimi cu post şi rugăciune, şi cu umilinţa inimii, adevărată adică, şi nu făţărnicită (iar mai ales vinerea mare, şi sâmbăta mare, în care zile trebuie a se sili spre a petrece fără mâncare) iar după miezul nopţii a sâmbetei mari trecute, şi a duminicii mari celei viitoare, să înceteze postul[226] fiindcă acum au înviat Domnul, precum se arată de dumnezeieştii Evanghelişti. Că Matei, zicând: că dimineaţa sâmbetelor au venit femeile să cerceteze mormântul, au arătat cu aceasta că trecuse sâmbăta, şi multă parte din noaptea cea după sâmbătă. Iar Luca zicând iarăşi: Că venind ele în dimineaţă adâncă, au arătat că rămăsese multă parte din noapte, până a se face ziua duminică; încât din amândouă acestea se încheie, că, pe la miezul nopţii a înviat Domnul, trecând ceasul al şaselea, şi începându-se al şaptelea.[227]

---

[226] Încetarea postului ce o zice canonul a se face după miezul nopţii, Valsamon zice, că în vremea de atunci într-alt chip se obişnuia a se face de creştinii cei vechi, care chip în vremile de acum cu totul este netrebnic. Alţii însă pe încetarea postului, o zic; că este mâncare de brânză şi de ouă, adică a Paştilor. Luându-o aceasta din capul 19 al cărţii 5 a apostoleştilor aşezăminturi. Însă, ori aceasta de este, ori aceea, creştinii se cade după miezul nopţii, mai întâi să asculte toată slujba de dimineaţă a învierii, şi aşteptând până se va săvârşi dumnezeiasca Liturghie, apoi să înceteze postul, şi să mănânce Paşti cu veselie şi bucurie. Că zic apostoleştile aşezăminturi (la acelaşi loc) „Pentru aceasta şi voi înviind Domnul, aduceţi jertfa voastră, pentru care a poruncit vouă prin noi zicând, aceasta faceţi-o întru pomenirea mea, şi de aici lăsaţi postul veselindu-vă. Vezi că zic întâi să se facă Liturghia, şi apoi să mâncăm Paşti? Drept aceea să cuteze a strica postul, până a nu se săvârşi dumnezeiasca Liturghie; nici Părinţii să lase pe copii ca să facă o necuviinţă ca aceasta.

[227] Că pentru aceasta şi zicem că Domnul a înviat în ziua duminică, fiindcă după Vlastar (la litera 8 cap 3) şi după Hrisant al Ierusalimului (în geografie) ziua la cei bisericeşti se începe de la al 7-lea ceas la nopţi, şi se sfârşeşte la al 6-lea ceas al următoarei nopţi, şi orice lucru se face în aceste 24 de ceasuri ale acestei zile şi nopţi, se vede că se face întru o zi. Însemnează însă aici, că întru aceasta zi a învierii, de două ori se făcea sărutare: una de dimineaţă, în

CANONUL 90

În duminici a nu pleca genunchile canoniceşte am luat, de la purtătorii de Dumnezeu Părinţii noştri, învierea lui Hristos cinstindu-o; deci ca nu neştiută să fie nouă claritatea luării aminte acesteia, facem cunoscut credincioşilor, ca, după intrarea preoţilor în Altar la vecernia sâmbetei, după obiceiul ce stăpâneşte, nimeni să plece genunchile până la vecernia duminicii viitoare. Întru care, după intrarea în Altar ce se face în slujba cea de seara, iarăşi plecând genunchile, aşa aducem Domnului rugăciunile. Că a învierii Mântuitorului nostru, înainte mergătoare luând noi pe noaptea cea după sâmbătă, laudele de aici duhovniceşte le înţelegem, sărbătoarea împlinindu-o din întuneric la lumină, ca de aici întru o întreagă noapte şi zi, să prăznuim noi învierea.

TÂLCUIRE

Fiindcă am luat (zice canonul) să nu plecăm genunchi duminicile, de la purtătorii de Dumnezeu Părinţi, ai Sinodului întâi adică, de la dumnezeiescul Petru, şi de la marele Vasilie, pentru învierea Domnului, facem cunoscut credincioşilor, ca, să înceteze plecarea genunchilor după intrarea în sfântul Altar, ce fac iereii la vecernia sâmbetei, şi să o înceapă iarăşi după intrarea în Altar a iereilor (adică după vohodul) care se face la vecernia duminicii; adică dintr-o seară până în cealaltă seară; că înainte mergătoare şi începătoare a învierii Domnului, luând noi pe noaptea cea după sâmbătă, de atunci începem cântările cele de înviere, şi de la întunericul nopţii celei după sâmbătă (care se socoteşte a duminicii) începem prăznuirea. Şi până ce ţine lumina zilei duminicii, o săvârşim pe ea. Ca cu chipul acesta, întru o noapte şi zi întreagă, să prăznuim învierea.[228]

CANONUL 91

Muierile cele ce dau buruieni otrăvitoare şi pierzătoare, şi cele ce primesc otrăvile cele omorâtoare de prunci, pedepsei ucigaşului să se supună.

împărătescul palat, şi osebit în Biserici, cântându-se: „Ziua Învierii” la sfârşitul slujbei de dimineaţă. Şi alta, seara la slujba vecerniei mari în Biserica cea mare a Sfintei Sofiei, când se făcea sărutarea împăratului cu toţi boierii lui, precum povesteşte curopalatul zicând: „Şede împăratul în tron, domesticul cel mare ţinând sabia, şi toţi boierii, intrând fiecare până la cel mai de pe urmă, mai întâi sărută piciorul lui cel drept (pentru avtocratoria împărăţiei) apoi mâna cea dreaptă (pentru că este unsul domnului împăratul şi apărătorul Bisericii, precum tâlcuieşte Simeon al Tesalonicului) şi cu dreapta sa aceasta (pentru că este împărat şi ostaş, bogat şi sărac, întru Hristos, deopotrivă). Pentru aceasta pe această a doua sărutare mulţi din neştiinţă o numesc a doua înviere. Iar despre ouăle cele roşii ce se mănâncă în zilele învierii, mulţi multe zic neîncredinţate. Iar Paisie al Gazei bărbat înţelept, dezlegând oarecare întrebări către împăratul Rusiei îi zicea, că, când au zis evreii (către Pilat): „Sângele lui asupra noastră şi asupra fiilor noştri”, îndată s-au roşit toate lucrurile ce aveau ei prin casele lor, şi prin urmare şi ouăle încă. Drept aceea spre pomenirea minunii, roşim şi noi ouăle la ziua învierii. Şi aceasta minune, o avem din vechi predanisiri.

[228] Dar când, şi de cine s-a ridicat din Biserica noastră răsăriteană, acest evanghelicesc, apostolesc, şi părintesc obicei al îngenuncherii? Cu scumpătate nu ştim să spunem. Că chibzuire însă socotim, că să se fi ridicat aceasta, după desbinare, poate de oarecare ai noştri, cu covârşire râvnitori, ci se împotriveau obişnuirilor Bisericii apuseneşti, prin urmare încă şi acestui canonicesc obicei. Şi că această socotinţă a noastră este adevărată, vezi pe Meletie Piga al nostru la sfârşitul cărţii a 3-a cea despre creştini, unde vorbeşte despre plecările de genunchi (faţa 210 a tipăririi în Bucureşti). Pentru că şi papalitra ce se numeşte la apuseni, adică cununa cea de pe cap a clericilor, obicei canonicesc fiind, s-a ridicat de către ai noştri. Asemenea şi altele, precum şi deasa împărtăşire, care la apuseni se urmează.

TÂLCUIRE

Canonul acesta supune certării uciderii pe muierile (sau pe bărbații) ce dau băuturi omorâtoare de prunci, asemeni şi pe muierile cele ce le primesc ca să piardă pe nevinovații prunci fiind îngrecate (îngreuiate).

CANONUL 92

Cei ce răpesc femei cu nume de împreună căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună voiesc cu cei ce le răpesc, sau hotărât sfântul sinod, de ar fi clerici, să cadă din treapta lor; iar de ar fi mireni, să se anatematisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este întocmai cu canonul 27 al sinodului al 4-lea şi citeşte tâlcuirea acolo.

CANONUL 93

Muierea a cărei bărbat este dus, şi nearătat unde s-ar afla, mai înainte de a se încredința pentru moartea lui, cu altul căsătorindu-se, preacurveşte. Aşişderea şi ostăşițele, a cărora bărbații nearătați fiind unde s-ar afla, măritându-se, aceluiaşi cuvânt se supun. Precum şi cele ce pentru ducerea bărbatului nu aşteaptă întoarcerea, însă are oarecare iertare lucrul aici, pentru că este prepusul mai mult de moarte. Iar ceea ce s-a măritat cu cel părăsit la o vreme de muierea sa, după neştiință, apoi lăsându-se ea, pentru că s-a întors către dânsul cea mai dinainte; a curvit cu adevărat, însă întru neştiință. Deci de nuntă nu se va opri, mai bine însă ar fi de ar rămâne aşa. Iar de s-ar întoarce oarecând la o vreme ostaşul, a căruia muierea pentru îndelungata lipsirea aceluia, s-ar fi măritat cu alt bărbat, acesta de va voi, să-şi ia iarăşi pe muierea sa, iertare dându-se ei pentru neştiință, şi bărbatului celui ce s-a fost căsătorit cu dânsa, către a doua nuntă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este alcătuit din trei canoane, ale marelui Vasilie; (că începutul lui, este anume canonul 31 al aceluiaşi) zicând, de se va duce bărbatul al vreunei muieri, şi multă vreme nu va veni, iar ea mai înainte de a auzi şi a se încredința că a murit bărbatul său, va lua pe altul său, preacurvă este[229] (iar partea cea următoare este canonul 36 al aceluia); aşişderea şi muierile ostaşilor, de se vor mărita a doua oară, neauzind că vin bărbații lor, preacurve sunt. Însă acestea a doua oară măritându-se, au oarecare iertare (mai multă adică decât ale celor ce nu sunt ostaşi şi în lipsa lor se mărită a doua oară). Căci bărbații acestora, ostaşi fiind, şi în războaie petrecând, mai mult se prepun că au murit, decât că sunt vii.[230] Iar muierea aceea, care (partea aceasta a canonului este anume din cel 46 al aceluiaşi părinte) va lua de bărbat pe cel lăsat o

---

[229] Pentru aceasta şi Nichita al Iracliei zice, că de se va duce bărbatul femeii într-alt loc, şi acolo va lua țiitoare, şi muierea lui va aştepta 3 ani, şi nu va veni, apoi bărbatul ei se va despărți de țiitoare, dar nu şi de muierea sa. Muierea lui însă nu poate lua alt bărbat, ci să rămână aşa. Că a se mărita a doua oară, este slobodă numai, când va muri bărbatul ei, după Apostolul (fața 300 a lui Ghiur Grecorum). Dar nu şi când este viu. Iar Neraoa lui Leon rânduieşte că de se va robi o față din cei căsătoriți, nu poate cea slobodă a se căsători cu altul. Căci slobozindu-se din robie, are voie a-şi lua pe soția sa, măcar de va fi căsătorit cu alta.

[230] Într-un glas cu canonul acesta rânduieşte şi nearaoa 117 a lui Iustinian titlul 7 cartea 28 din Vasilicale (la Fotie tiltlu 13 cap 3) zice: de se va afla ostaşul sau alt oarecare în armat la război ori în câți ani, muierea lui este datoare a-l aştepta, măcar deşi nu ar lua scrisori de la el. Iar de va auzi că a murit, să nu se mărite, până nu se va încredința de la mai marii cetei în care a fost bărbatul ei, care înaintea Evangheliei în scris să adevereze, să cu adevărat bărbatul ei a murit, şi aşa încă un an să aştepte, şi apoi este slobodă; iar într-alt chip măritându-se, ca o preacurvă se ceartă şi ea, şi bărbatul ce o a luat, şi zece litre de aur să dea adevăratului bărbat, de s-ar întoarce de la război, care şi voie are de va vrea să-şi ia iarăşi muierea.

vreme de muierea lui, neştiind că a fost însurat, apoi se va lăsa de dânsul, pentru că s-a întors la dânsul muierea cea mai dinainte, de a curvit cu adevărat, întru neştiinţă însă; dar nu se şi osândeşte ca o preacurvă. Drept aceea nu se va opri de a-şi lua legiuit bărbat, de va voi; mai bine însă este şi mai fără sminteală de nu se va mărita. Iar rămăşiţa de aici a canonului, este însuşită rânduire a sinodului acestuia; iar de se va întoarce ostaşul de la război după câţiva ani, a căruia muierea a doua oară s-a măritat pentru înstrăinarea lui cea de mulţi ani, acesta de va voi, îşi ia iarăşi pe muierea sa, iertându-se atât ei, cât şi bărbatului celui al doilea ce o luase. Pentru că neştiind că acela este viu, s-a fost căsătorit.[231]

CANONUL 94

Pe cei ce se jură cu jurăminturi elineşti (păgâneşti) canonul îi supune certărilor; şi noi acestora le hotărâm aforisire.

TÂLCUIRE

Obiceiurile elinilor se cuvine a se urî de către creştini, şi a nu se jura creştinii cu numele mincinoşilor dumnezei ai acelora, zicând zeu (unul din dumnezei lor). Şi nu numai jurământurile cele după obiceiul elinilor sunt oprite de noi, ci şi tot felul jurământuri. Că zice Domnul: „Să nu ne jurăm nici pe cer, nici pe pământ, nici pe Ierusalim, nici pe capul nostru" (Matei: 5,34). Ci în loc de tot jurământul să zicem numai, pe aşa, aşa, şi pe nu, nu. Că orice vom zice mai mult decât acestea este de la diavolul. Însăşi aceastaşi o adeverează şi Iacov fratele Domnului (Iacov: 5,12), dar şi însuşi Osie proorocul legii vechi opreşte jurământurile zicând: „Nu vă juraţi pe Dumnezeul cel viu" (Osie: 4,16). Pentru aceasta şi marele Vasilie canonul 29 zice, că jurământul de odată este oprit, şi cu mult mai vârtos cel ce se face de către cineva pentru a face răul altuia.

CANONUL 95

Pe cei ce dintre eretici se adaugă la ortodoxie, şi în partea celor ce se mântuiesc îi primim după aşezata urmare, rânduială şi obicei. Pe ariani adică şi machedoniani, şi navatiani, pe cei ce se zic pe sineşi curaţi,[232] şi ariseri[233] (stângaci), şi pe patrusprezeciani, adică mercuriani şi apolinarişti îi primim, dând ei libele (mărturisirea credinţei în scris), şi anatematisind pe tot eresul ce nu cugetă, precum cugetă sfânta lui Dumnezeu soborniceasca şi apostoleasca Biserică, pecetluindu-se ei, adică ungându-se ei mai întâi cu Sfântul Mir la frunte, şi la ochi, şi la nări, şi la gură, şi la urechi. Şi pecetluindu-i pe ei zicem: pecetea Darului Duhului Sfânt. Iar pentru pavlianistii, ce apoi năzuiesc la sobornicasca Biserică, hotărâre s-a aşezat, a se boteza negreşit. Pe evnomiani însă care se botează într-o afundare şi pe montanistii cei ce aici se zic frigi, şi pe saveliani cei ce slăvesc iopatorie (fiu-părintime), şi fac alte oarecare cumplite, şi pe toate celelalte eresuri, fiindcă multe sunt aici, mai ales cei ce vin din ţara galatenilor, pe toţi cei ce dintre aceştia voiesc a se adăuga la ortodoxie, ca pe elini îi primim. Şi în ziua dintâi, îi facem pe ei creştini, ia întru a doua, catihumeni; apoi în a treia, îi jurăm pe ei însuflându-i de trei ori în faţă, şi în urechi. Şi aşa îi catehisim pe ei, şi îi facem să zăbovească în Biserică şi să asculte Scripturile, şi atunci îi botezăm. Încă şi maniheii, şi valentinianii, şi marchioniştii, şi cei din eresurile cele asemenea. Nestorianii trebuie a facelibeluri, şi a anatematisi eresule, pe Nestorie, şi pe Evtihie, şi pe Dioscor, şi pe Sevir, şi pe ceilalţi exarhi ai acestor fel de eresuri, şi pe cei ce cugetă

[231] Zice însă Vlastar că Părinţii aceştia au hotărât să aibă iertare pentru a doua însoţire muierile acelea, care sunt gata a se lepăda bărbatul al doilea, şi nu stăruiesc întru păcătuirea cea din neştiinţă a nunţii a doua; nu să se ierte şi cele ce se împotrivesc, şi nu vor a se despărţi de bărbaţii cei al doilea ai lor (cap 5. stih 3)

[232] În altele: Cei ce se zic curaţi şi preacuraţi.

[233] În altele: preabuni.

cele ale lor, şi pe toate eresurile cele ce mai înainte s-au pomenit. Şi aşa a se împărtăşi cu Sfânta Cuminecătură.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, de la început şi până la aceasta, „şi atunci pe ei îi botezăm", este chiar canonul 7 al sinodului 2. Iar partea cea din mijloc, ce zice: „Iar pentru pavlianişti", până la aceasta, „a se boteza ei negreşit", este chiar din canonul 19 al sinodului 1, pentru aceasta nici le mai tâlcuim, ci vezi tâlcuirea lor acolo. Iar rămăşiţa canonului acestuia, este chiar rânduire a sinodului acestuia, zicând: Că şi maniheii,[234] şi valentinianii,[235] şi marchionistii,[236] venind la dreaptaslăvire se cuvine a se boteza, ca şi evnomianii, şi montaniştii, după tâlcuirea lui Valsamon. Iar nestorianii,[237] şi evtihianii, dioscoriţii, şi sevelianii[238] trebuie să anatematisească în scris eresul lor, şi pe eresiarhii lor, şi pe toţi cei ce cugetă eresul lor, cu care se numără şi monoteliţii; ca şi navatianii adică, şi machedonianii, şi aşa să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine.

CANONUL 96

Cei ce întru Hristos prin Botez s-au îmbrăcat, au mărturisit a urma petrecerea lui cea în trup. Deci pe cei ce părul capului spre vătămarea celor ce îi văd cu aflări de împletire îl împodobesc şi îl gătesc, şi amăgitură din aceasta propun sufletelor celor neîntărite, cu certare potrivită părinteşte îi vindecăm, povăţuindu-i pe ei şi înţelepţeşte a vieţui înăţându-i, către a ceasta, lăsând amăgirea, şi deşertăciunea cea din materie, către fericita şi nepierzătoarea viaţă, mintea neîncetat să-şi mute, şi cu frică să aibă curată petrecere, şi să se apropie de Dumnezeu cu curăţia cea în viaţă după dorinţă. Şi pe omul cel din lăuntru, mai mult decât pe cel dinafară, să-l împodobească cu fapte bune, şi cu neprihănite năravuri, încât o rămăşiţă de amăgirea celui potrivnic să poarte în sineşi. Iar dacă cineva afară de canonul acesta ar face, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat, zice marele Pavel (Galateni: 3,27). Drept aceea adaugă canonul acesta, că cei ce s-au îmbrăcat întru Hristos, se cuvine şi a petrece după dânsul, şi a întrebuinţa toată curăţia, şi neîntinarea, şi nu a-şi împodobi trupul cu prisosinţă şi cu dinadinsul. Şi aforiseşte pe creştinii, cei ce-şi împletesc părul capului lor, pieptănându-l şi netezindu-l, şi propunându-l ca pe o

---

234 Manis Persul, rob fiind în multă vreme, schiticesc s-a numit după Teodor; eretic, cacomit; cartea 1 cap 26. Numit fiind şi Cuvrichie după Epifanie eresul 66. Maniheu s-a numit în urmă de către următorii săi, şi reaua slăvire a lui Vasilid, şi Marchion în al 3-lea veac au semănat, după Augustin în cea pentru eresuri cap 46, zicea către altele, că, sufletele în păsări, şi dobitoace şi în târâtoare, intră după moarte, după Teodor (acoloşi).

235 Valent care pe al 2-lea veac a fost, zicea, că Hristos trupul din cer luându-l, ca printr-un canal prin Fecioară a trecut, nimic luând dintr-însa. Tertulian cartea împotriva lui Valent, cap 15. Valentinianii tăgăduiau învierea trupurilor, pe Testamentul vechi îl lepădau, citind proorocii, replăzmuiau oarecare basme la tâlcuirile lor. Încă şi altele bârfind răucredincioşii, după anonimul (nenumitul) tâlcuitor al canoanelor.

236 Marchion ucenic a fost oarecăruia Cherdon ucenicului lui Vasilid şi Satornin următorii lui Simon vrăjitorul, după Tertulian cartea, Pentru trupul lui Hristos. Acest Marchion întrebând oarecând pe Sfântul Policarp, de-l cunoaşte pe el cine este? A răspuns sfântul, că foarte bine îl cunoaşte, a fi întâi născut fiu al diavolului. (Irineu cartea 3, cap 3) a zis acesta a fi trei începătorii, întâi nevăzutul Dumnezeu, a doua cel văzut şi Făcător al lumii, şi al treilea diavolul. Botezau nu numai odată, ci de trei ori, iertând şi pe femei să boteze. Acesta după canonul 47 al marelui Vasilie, ocăra nunta şi vinul. Zicea pe făptură a fi necurată, şi pe Dumnezeu îl zicea făcătorul relelor, s-a arătat aceasta în al 2-lea veac.

237 Pentru aceştia am zis în prologul sinodului al 3-lea.

238 Pentru aceştia vezi în prologul sinodului al 4-lea.

amăgire sufletelor celor neîntărite, şi lesne întoarse spre păcat, atât pe ale bărbaţilor, cât şi pe ale femeilor,[239] cu certarea aceasta de aforisirii povăţuind pe unii ca aceştia, îi învaţă să lase toată amăgirea, şi deşertăciunea, şi împodobirea trupului acestui materialnic şi stricăcios, şi să-şi înalţe mintea lor către viaţa cea fericită şi nestricăcioasă, apropiindu-se după putere de Dumnezeu, cu curăţirea vieţii, şi împodobind mai mult pe omul cel din lăuntru cu moraluri bune, şi cu bunătăţi, adică pe suflet, mai ales decât pe omul cel din afară, adică pe trup, cu aceste amăgitoare şi zadarnice împodobiri. Încât să nu aibă asuprăşi nici un semn al răutăţii diavolului, de care prin Sfântul Botez s-au lepădat.

CANONUL 97

Pe cei ce împreună cu muierile lor locuiesc, sau într-alt chip cu nebăgare de seamă sfintele locuri obşteşti le fac, şi cu defăimare se arată către ele, şi aşa şed într-însele, şi din vrednicele de cinstire case ale celor ce se catehisesc, poruncim a se scoate. Iar de nu va păzi cineva aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Sfinţite locuri nu numeşte canonul aici pe dumnezeieştile Biserici, ci pe locuinţele de prin prejurul dumnezeieştilor Biserici, precum sunt cele ce se zic catehumena; în care locuiau unii cu muierile lor, şi le întrebuinţau ca pe celelalte obşteşti locuri, fără a face osebire între locul sfânt, şi între cel de obşte. Şi porunceşte să se izgonească unii ca aceştia dintr-însele. Iar care nu va voi a păzi aceasta, cleric fiind să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANONUL 98

Cel ce va lua întru împărtăşire de nuntă muiere, pe cea logodită cu altul, încă viu fiind logodnicul ei, să se supună vinovăţiei preacurviei.

TÂLCUIRE

Logodna ce se va face după lege, în vârstă legiuită adică a bărbatului, şi a femeii, cu darea inelelor, şi cu sfinţită cuvântare, şi cu obişnuită sărutarea celor ce se logodesc, o logodnă ca aceasta, zic, are aceeaşi putere cu nunta cea deplinită (şi vezi subînsemnarea canonului 17 apostolesc). Pentru aceasta canonul acum porunceşte, că cel ce va lua pe cea asemeni logodită, viu încă fiind logodnicul ei, să se certe întocmai, ca şi cel ce ar lua pe cea măritată cu altul încă trăind acela, unul ca acela să se certe ca un preacurvar, adică precum şi pe acela care a voit a lua de femei pe cea măritată cu altul. Pentru că şi soţie numeşte logodnicul pe logodnica sa, precum şi dreptul Iosif logodnicul, se numeşte de către evanghelişti bărbat al Preasfintei

[239] Sub această aforisire a canonului acestuia cad, după Zonara, şi cei ce nicicum nu pun brici pe capul lor, nici îşi taie perii capului, ci înadins îi lasă ca să se facă lungi până la brâu, ca ai muierilor. Asemenea şi cei ce îşi vopsesc pletele ca să se facă roşii, sau ca aurul, sau îi leagă cu trestii ca să se facă creţi. Sau pun peruci, şi străin păr pe capul lor. Acestei aforisiri se supun şi cei ce-şi rad bărbile, ca să se facă drepte, şi frumoasă în urmă, şi nu creţe, sau pentru ca să se arate totdeauna ca nişte tineri fără de bărbi. Şi cei ce cu cărămidă înfocată îşi ard perii bărbii câţi sunt mai lungi decât ceilalţi, sau mai strâmbi, sau cu ţinbistre îşi smulg perii feţei ca să se arate frumoşi. Sau îşi vopsesc bărbile, ca să nu se arate bătrâni. Aşişderea şi muierile cele ce se sulimenesc, şi pun dresuri pe faţa lor ca să se arate frumoase, şi să tragă pe bărbaţi spre sataniceasca iubirea lor. O şi cum ticăloasele îndrăznesc a necinsti chipul ce le-a dat Dumnezeu, cu aceste mici împodobiri? Ah! Şi cum le va cunoaşte Dumnezeu de sunt făpturi, şi chipuri ale sale, când ele poartă altă faţă diavolească! Şi alt chip satanicesc.

Fecioare, şi de asemeni şi Preasfânta Fecioară, femeie lui Iosif. Fiindcă şi de către legea cea veche, putere de nuntă avea şi logodna.[240]

CANONUL 99

Încă şi aceasta ne-am înştiinţat că în ţara armenilor se face, încât oarecare în lăuntru în Sfinţitele Altare, fierbând părţi de cărnuri, le proaduc, rămăşiţuri iudaiceşte împărţind preoţilor. Drept aceea noi păzind neîntinarea Bisericii, poruncim, a nu fi slobod cuiva din cei sfinţiţi să ia părţi deosebite de cărnuri de la cei ce le proaduc, ci cu cele ce s-ar mulţumi cel ce proaduce, cu acelea îndestulează-se, afară din Biserică acest fel de proaducere făcându-se. Iar dacă cineva aceasta nu o ar face aşa, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Şi Zonara, şi Valsamon, şi Aristin, şi anonimul tâlcuitor, toţi de obşte tâlcuiesc, precum că în lăuntru Altarelor armenii fierbeau cărnurile. Mie mi se pare însă că tâlcuitorii aceştia, neînsemnând cu comă, împreunând pe părţile cărnurilor cele fierbea, cu, în lăuntrul Altarelor, au rătăcit. Însă nu este aşa; căci în Altare nu se împreună, cu părţile cărnurilor ce le fierbea, ci despărţindu-se cu coma, le împreuna cu, aduc prinoasele. Pentru că este foarte cu neputinţă a crede pentru necuviinţă, ca să fiarbă carnea în lăuntrul Sfântului Altar, şi să-l facă pe acesta bucătărie. Canonul acesta zice, că acest obicei ce se făcea în Armenia, a fierbe cărnuri la casele lor adică, şi apoi a proaduce părţi dintr-însele în lăuntrul în Sfântul Altar, iereilor (precum proaduceau şi iudeii iereilor părţi din dobitoacele cele ce se jertfeau) acest obicei, zic, de aici înainte, să nu se mai facă. Dar nici preoţii să aibă slobozenie a lua părţile dobitocului acele ce vor, şi să se mulţumească cu cele ce va da creştinul cel ce le aduce, şi proaducerea acestora însă să o facă afară din Biserică, şi nu în Sfântul Altar. (Într-aceasta se face arătată noima noastră cea mai de sus.) Dacă se fierbeau cărnurile acestea în Altar, trebuia canonul să oprească şi aceasta, ca pe o cu totul necuviincioasă, precum au oprit şi proaducerea lor (căci care nu va voi a se părăsi de aceasta, să se aforisească). Iar Valsamon zice (la tâlcuirea canonului 3 apostolesc), că au văzut egumen preot caterisit, şi gonit din egumenie, pentru că a băgat în Sfântul Altar carne, şi brânză. Vezi şi tâlcuirea celui al 3-lea apostolesc.

CANONUL 100

Ochii tăi drepte să vază, şi, cu toată paza ţineţi inima ta, porunceşte înţelpciunea (Pilde: 4,22,25). Că lesne introduc simţirile trupului în suflet pe cele ale loruşi. Deci, zugrăviturile cele ce ademenesc pe vedere, ori pe table, ori într-alt chip cumva puse înainte, şi strică pe minte, şi pornesc spre aprinderile îndulcirilor celor de ruşine, poruncim de acum nici într-un chip şi orice fel a se însemna. Iar dacă cineva s-ar apuca a face aceasta, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zugrăveau pe pereţi, şi pe scânduri, oarecare zugrăviri necinstite, adică, muieri goale, sau scăldându-se, sau de bărbaţi sărutându-se, sau alte urâciuni ca acestea, care amăgesc ochii celor ce le văd, şi mintea, şi inima lor pornesc spre pofte trupeşti; pentru aceasta canonul acesta porunceşte, ca chipurile cele de acest fel nicidecum să se mai zugrăvească; iar de le-ar zugrăvi cineva, să se aforisească. Căci cele cinci simţiri ale trupului, şi mai ales cea mai întâi, şi împărăteasa vedere, cu lesnire bagă chipurile acelora ce le vede în lăuntru în suflet. Pentru aceasta şi Solomon

---

[240] Conglăsuindu-se cu canonul acesta hotărăşte şi în capul al 2-lea titlul al 58-lea cartea 6 din Vasilicale şi tema 3 cap 12 titlu 37 a acestei cărţi 60 că ca un preacurvar să se judece care va lua de femeie pe cea logodită cu altul. Vezi şi în capul 11 cel despre învăţătura nunţilor.

sfătuieşte, ochii fiecăruia să vadă drepte, şi lucruri bune, şi fieştecare să-şi păzească mintea şi inima sa cu toată paza, despre toate cele de ruşine potrivnice simţurilor sale.

CANONUL 101

„Trup al lui Hristos, şi Biserică, pe omul cel zidit după Chipul lui Dumnezeu" (I Corinteni: 12,27; II Corinteni: 6,16), dumnezeiescul Apostol cu mare glas îl numeşte, fiind dar mai presus de toată simţita zidire cel ce s-a norocit de cereasca vrednicie cu mântuitoarea patimă, mâncând şi bând pe Hristos, deapururea se uneşte cu viaţa cea pururea vecuitoare, şi sufletul, şi trupul îşi sfinţeşte cu împărtăşirea dumnezeiescului dar. Drept aceea, de voieşte cineva a se împărtăşi cu preacuratul trup în vremea adunării, şi una cu acela a se face cu împărtăşirea, mâinile închipuindu-şi în chipul Crucii, aşa apropie-se, şi primească împărtăşirea darului. Că pe cei ce cinstesc mai mult pe oarecare vase de aur, sau de altă materie, făcându-le spre primirea dumnezeiescului dar, mai mult decât pe mână, şi printr-însele se învrednicesc preacuratei împărtăşiri, nici întru un chip îi apropiem, ca pe unii ce mai mult cinstesc decât pe icoana lui Dumnezeu pe materia cea neînsufleţită, şi omului supusă. Iar de s-ar vădi cineva că dă preacurata împărtăşire celor ce aduc nişte vase ca acestea, să se aforisească, şi însuşi, şi cel ce le aduce.

TÂLCUIRE

În timpul acela era obicei a se împărtăşi şi mirenii, ca şi cei sfinţiţi, luând în mâini sfântul trup; precum în ziua de astăzi o iau Anafora. Şi fiindcă unii, poate că pentru evlavie, şi cinste mai multă către dumnezeieştile daruri, făceau vase de aur, sau de altă materie de mult preţ, şi întru acelea primind preacuratul trupul Domnului, aşa se împărtăşeau cu el. Pentru aceasta canonul acesta nu primeşte această urmare, de se şi făceau pentru evlavie; căci omul, şi pentru că s-a făcut după chipul lui Dumnezeu, şi pentru că mănâncă trupul, şi bea sângele lui Hristos, prin acestea sfinţindu-se, şi pentru că fiind trup, şi Biserică a lui Hristos, după Apostolul, covârşeşte pe toate zidirile cele simţite, şi neînsufleţite, şi prin urmare, mâinile lui sunt mai cinstite, decât tot vasul. Drept aceea cine voia a se împărtăşi cu trupul Domnului, trebuia să-şi închipuiască mâinile în chipul Crucii, şi să-l primească. Iar care din mireni l-ar fi primit în vas, şi oricare preot l-ar fi dat întru acest chip, amândoi hotărăşte canonul să se aforisească, adică să se oprească de dumnezeiasca împărtăşire.

CANONUL 102

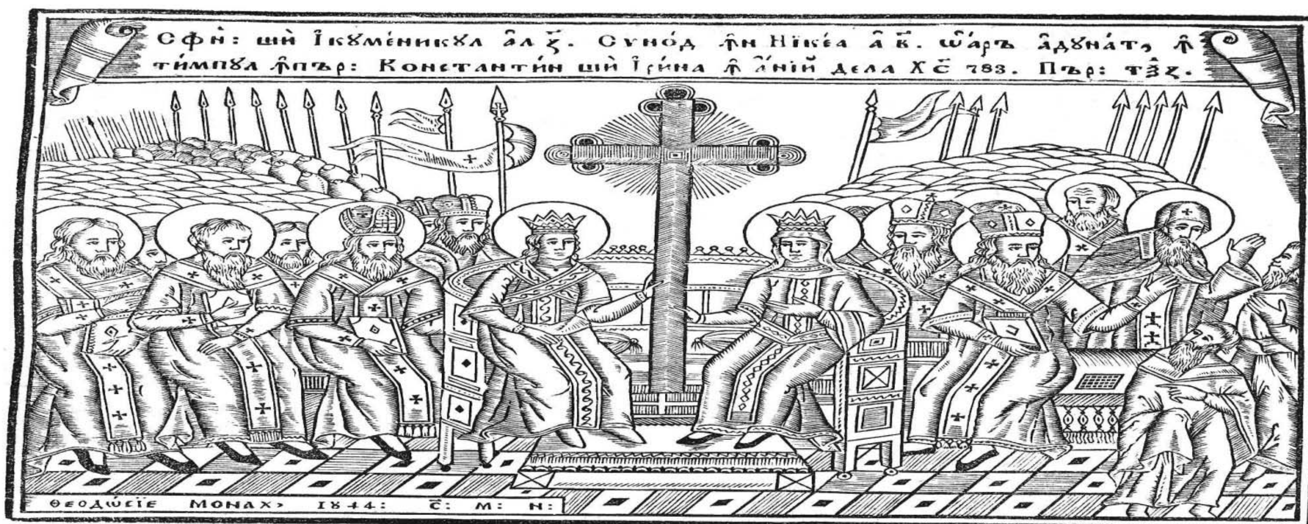
Trebuie dar cei ce au luat de la Dumnezeu stăpânire a dezlega, şi a lega, să ia aminte felurimea păcatului, şi gătirea către întoarcerea celui ce a păcătuit, şi aşa potrivită boalei pe vindecare să o aducă. Ca nu pe ne măsurarea întru amândouă întrebuinţându-o să greşească către mântuirea celui ce boleşte. Că nu simplă (proastă) este boala păcatului, ci de multe feluri, şi multe odrasle de vătămare odrăsleşte, din care răul mult se revarsă, şi înainte sporeşte, până să stea împotriva puterii celui ce vindecă. Drept aceea cel ce se arată ştiutor de doftoria cea întru duhul, mai întâi se cade a cerceta dispoziţia (aşezarea sufletească) celui ce a păcătuit, şi de se înduplecă spre sănătate, sau dimpotrivă prin chipurile sale cheamă asupră-şi pe boală, să privească în ce chip poartă grijă de întoarcerea sa în vremea pocăinţei; şi de nu stă împotriva doftorului, şi de nu creşte rana sufletului prin aducerea leacurilor celor ce se pun asupra ei, şi aşa milostivirea să o măsoare după vrednicie. Că tot cuvântul lui Dumnezeu şi celui ce i s-a încredinţat păstoreasca ighemonie, este, a întoarce pe oaia cea rătăcită, şi de şarpe rănită a o tămădui. Şi nici către prăpastia deznădăjduirii a o împinge, nici frâiele a le slăbi spre abaterea şi defăimarea vieţii. Ci cu un chip numaidecât, ori prin doftoriile cele mai aspre şi mai pietroase, ori prin cele mai moi şi mai blânde, să stea împotriva patimii, şi să se nevoiască spre închiderea rănii, ispitind rodurile pocăinţei, şi înţelepţeşte iconomisind pe omul cel chemat către strălucirea

cea de sus. Deci amândouă se cuvine a le şti noi, şi cele ale scumpătăţii, şi cele ale obiceiului. Şi a urma, la cei ce nu primesc mărginirea, cu chipul cel predat, precum ne învaţă pe noi Sfinţitul Vasilie.

TÂLCUIRE

După ce sinodul acesta a rânduit despre multe, şi osebite certări, în sfârşit prin canonul acesta lasă totul la judecata episcopilor, şi a duhovniceştilor Părinţi, stăpânirea de a lega şi a deslega. Zicând, că ei se cuvine a socoti şi felurimea păcatului, adică de este de iertare, sau de este de moarte, şi plecarea ce are păcătosul spre pocăinţă, şi aşa să aducă potrivită lecuirea cu boala lui. Nu cumva dând ei celor mari de suflet, şi osârdnici spre pocăinţă, certări compogorâtoare, şi uşoare, iar celor mai leneşi, şi mici de suflet, dimpotrivă să le dea canoane aspre, că nici pe unul vor îndrepta, nici pe altul, ci mai vârtos îi vor pierde. Pentru că atât de mult în felurit este păcatul, şi atât de tare creşte, încât stă împotrivă, adică biruieşte şi puterea, şi meşteşugul duhovnicescului doftor (ori şi aşa mult înfelurit este păcatul, şi foarte creşte, până ce ajunge a veşteji şi pe meşteşugul duhovnicescului doftor). Deci pentru aceasta doftorul sufletelor mai întâi de toate trebuie să socotească aşezarea (dispoziţia) şi plecarea păcătosului, deşi iubeşte sănătatea sufletului său cu fierbinte pocăinţă, sau dimpotrivă, deşi îşi creşte păcatul său asuprăşi. Şi cu ce chip se poartă cu păcatul. De nu se împotriveşte mântuitoarelor doftorii ce-i dă (precum o fac aceasta cei stricaţi de minte, împotrivindu-se doftoriilor ce le dau doftorii cei trupeşti). Şi de nu creşte mai mult cu acestea rana păcatului. Acestea toate, zic, trebuie mai întâi duhovnicul a le socoti, şi aşa după analoghie (proporţie) să măsoare milostivirea. Uşurând certările la cel leneş, şi mic de suflet, îngreunându-le la cel osârdnic şi mare de suflet. Şi amândouă făcându-le pentru milostivire. Ca pe cel mare de suflet să-l curăţească de păcat, iar la cel mic de suflet să nu facă rana mai rea. Şi în scurt a zice, tot scopul, şi lui Dumnezeu, şi duhovnicului aceasta este, a întoarce oaia cea rătăcită, adică pe păcătosul (la pocăinţă), să-l vindece rănit fiind de şarpele cel gândit, şi nici să-l împingă în prăpastia dejnădăjduirii cu grelele canonisiri, nici iarăşi să slăbească frâul lui, cu uşoarele canoane, şi cu aceasta să-l arunce în defăimare, şi în lenevire. Ci cu tot chipul, ori cu cele aspre şi iuţi leacuri, ori cu cele uşoare şi blânde, să se silească a-l face sănătos; cercând rodurile pocăinţei lui, şi cu înţelepciune iconomisindu-l către strălucirea cea de sus a Sfintei Treimi (care este Împărăţia Cerurilor, după Teologul Grigorie). Deci duhovnicul, pe amândouă trebuie a le şti (precum în canonul al 3-lea al marelui Vasilie anume se zice aceasta) adică şi scumpătatea a o şti, şi obiceiul. Şi dacă păcătoşii nu vor a păzi scumpătate, pentru care se face compogorământ, şi de ani, şi de canonisirea păcatelor lor, măcar să le poruncească să păzească obiceiul. Adică întregi anii cei rânduiţi de canoane, şi certările.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL ŞAPTELEA SINOD

Sfântul şi ecumenicul (a toată lumea) al 7-lea sinod (sobor) s-a adunat în Niceea Vetiniei a doua oară în timpul lui Constantin, şi a Irinei maicii lui, în anul de la Hristos 783. Iar Părinţi au fost la acesta, dreptslăvitori adică trei sute cinzeci, s-au adăugat însă şi alţi şaptesprezece, care mai întâi erau luptători de Icoane, în urmă însă căindu-se s-au primit de sinodul acesta. Încât toţi au fost trei sute şaizeci şi şapte. Iar covârşitori şi mai însemnaţi între ei era Tarasie al Constantinopolului, Petru arhiprezbiterul Romei, şi alt Petru prezbiter şi acesta şi egumen al monastirii Sfântului Sava din Roma, ţiind locul lui papa Adrian. Toma singhelul şi ieromonahul Ioan, ieromonahul, plinind locul apostolescului scaun, adică în locul lui Apolinarie al Alexandriei, al lui Teodorit al Antiohiei, şi al lui Ilie al Ierusalimului. Aveau însă multă putere în sinodul acesta şi monahii, fiindcă era de faţă întru acesta 136 arhimandriţi ai monastirilor. Şi s-au adunat sinodul acesta, împotriva păgânilor, şi prihănitorilor de creştini luptători (iconomahi) ai Sfintelor Icoane, pe care anatematisindu-i, şi mai ales pe Anastasie, pe Constantin, şi pe Nichita, care în vremea luptătorilor de Icoane au stătut minciuno-patriarhi (pseudo-patriarhi) ai Constantinopolului, ca unii ce Sfintele Icoane, nu numai nu le sărutau, şi nu li se închinau, ci şi idoli le numeau, şi le ardeau, şi le călcau, şi pe drumuri le târa, şi în tot chipul le batjocoreau. Acest sinod stricând însă (în praxa a 6-a) şi hotărârea cea minciuno-numită şi dată de mincinosul sinodul cel adunat în Vlaherna în timpul lui Constantin Copronim, Epifanie şi Ioan diaconii citindu-l. Şi pe Sfântul Ghermano, şi pe Ioan Damaschinul, şi pe Gheorghe Ciprianul din nou propovăduindu-i de dreptslăvitori şi sfinţi, au dat hotărâre în a şaptea praxă a sa, aşa fiind anume: „Hotărâm împreună cu toată scumpătatea, şi stăruirea, ca întocmai după chipul cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci, să se înalţe şi cinstitele şi Sfintele Icoane, cele zugrăvite cu vopsele, sau cu mozaic, sau cu altă materie cu iscusinţă aşezată, în sfintele lui Dumnezeu Biserici, pe Sfintele Vase, şi pe veşminte, pe pereţi, şi pe scânduri, în case şi în căi, atât Icoana Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi a Preacuratei Stăpânei noastre Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, cât şi ale cinstiţilor Îngeri[241], şi ale tuturor Sfinţilor. Că cu cât mai adeseori

[241] Deci în praxa a 5-a a acestui sinod, citindu-se cuvântul lui Ioan al Tesalonicului, întru care dovedeşte, că se cuvine a se închipui Îngerii precum s-au văzut de mulţi simţitoreşte de multe ori, cu chipul trupurilor lor. Au răspuns Tarasie, că a dovedit părintele acesta că se cuvine a se zugrăvi Îngerii, pentru că sunt scrişi împrejur, şi pentru că s-au arătat la mulţi ca oameni. Iar cu socotinţa lui Tarasie s-a unit şi sinodul. Însă trupuri însuşite ale îngerilor tâlcuiesc oarecare mai noi teologi, că sunt trupurile cele vremelnice, pe care le-au luat ca să se facă cu ele văzuţi ochilor, lipite către ei din fiinţa aerului. Iar numitul Ioan zice în praxa a 5-a, că pentru aceasta

prin iconicească însemnare se privesc, cu atâta mai mult şi cei ce le privesc pe acestea se deşteaptă către aducerea aminte, şi dorirea prototipilor celor întâi. Şi acestora a le da sărutare, şi cinstitoare închinăciune. Nu însă adevărata slujirea cea după credinţa noastră, care se cuvine singurei dumnezeieştii firi. (Că slujirea se hotărăşte de către marele Vasilie, că este slujirea cea întinsă şi necurmată, şi nerăspândită către dumnezeirea căreia slujim; hotărârea cea în scurt 230) ci după chipul ce ne închinăm cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci, şi Sfintelor Evanghelii, şi celorlalte sfinţite lucruri." Şi a le face proaducerea de tămâieri, şi de lumini, spre cinste acestora, precum cu bună cinstire se obişnuiau şi cei vechi. Că cinstea Icoanei trece la chipul cel întâi[242], şi cel ce se închină Icoanei, se închină întru ea ipostasului celui scris în ea.[243] Că aşa se

---

se închipuiesc Îngerii, pentru că au trupuri subţiri. Aducând şi martori la aceasta pe marele Vasilie, pe marele Atanasie, şi pe dumnezeiescul Metodie. Că cu subţiri trupuri după aceştia sunt şi îngerii, dar nu cu totul desăvârşit fără trupuri ca Dumnezeu. Că zice marele Vasilie în capul 16 al cuvintelor celor pentru Sfântul Duh, despre Îngeri: „Pentru aceasta şi în loc sunt, şi văzuţi se fac, în felul trupurilor lor arătându-se celor vrednici." Încă şi dumnezeiescul Ilarie zice, că tot cel zidit, este şi trupesc, (cap 2 la Matei) ci şi Origen cu trupuri subţiri a înţeles pe Îngeri (despre începătorii cartea 1 cap 7, şi cartea 2) şi Tertulian în multe locuri, şi mai ales în voroava cea pentru trupul lui Hristos (cap 6) şi Iustin, şi Clement Stromateul (cartea 3) şi Atinagora în Apologie (adică desvinovăţire); şi Ciprian (pentru haina fecioarească), şi Ambrosie (în cartea pentru Noe şi pentru corabie) şi Eusebie (în cartea 5 pentru evangheliceasca progătire), şi Sulpichie Sevirul (pentru Bisericeasca Istorie), şi Lactantie (cartea 2 a introducerilor) şi Augustin. Iar pe lângă toţi aceştia şi marele Macarie Egipteanul. Şi vezi capul 67 al lui Simeon Metafrastului în Filocalie, faţa 270.

[242] Zicerea aceasta este a marelui Vasilie, precum însuşi sinodul acesta în a 6-a praxă a sa zice aceasta: Şi însuşi Vasilie în canonul 18 pentru Sfântul Duh. Zice însă şi Atanasie „Deci cel ce se închină icoanei, prin ea se închină împăratului." Asemenea însă şi Hrisostom: „Nu ştii, că de vei ocărî icoana împăratului în faţa dregătoriei lui aduci ocara?" (Foaia 859 al tomului al 2-lea al sinodicalelor). Cinstea aceasta însă, alt fel se face chipului celui întâi (adică însuşi persoanei) şi alt fel Icoanei (după Vlastar) că aceluia adică se face slujitoreşte, iar Icoanei, cu chip relativ.

[243] Icoană se zice, (greceşte adică de la eikene) de la asemănarea ce are cu prototipul (întâiul chip). Şi alta se zice firească, precum este fiecare firesc fiu, către firescul său tată (pentru aceasta şi dumnezeiescul Vasilie; pe zicerea cea mai de sus, adică, cinstea Icoanei (a chipului adică) o au luat la firescul chip al Fiului şi Cuvântului către Dumnezeu şi Tatăl). Iar alta următorească şi meşteşugească, precum este ceea ce cu vopsele se face, şi cu altă materie lesnicioasă, despre care este cuvântul aici. Şi firescul chip adică se osebeşte cu adevărat după ipostas de pricinuitorul său, fiindcă, Tatăl şi Fiul sunt două ipostasuri. Nu se osebeşte după fire, fiindcă Ei una sunt după firea omenirii. Iar cel meşteşugesc este dimpotrivă, după fiinţă adică se osebeşte de întâiul chip, căci întâiul chip este însufleţit şi viu om, iar chipul lui este neînsufleţit şi materie moartă. Pentru care şi acest al 7-lea sinod a zis în a 6-a praxă a sa: Că Icoana nu este după fiinţa întâiului chip, iar după ipostas, adică după urmarea ipostasului este una cu întâiul chip. Că un ipostas este a închipui, şi a-l întâiului chip; fiindcă întâi chip se vede în Icoană, şi Icoana se înfiiţează întru întâiul chip, că umbra de la trup, şi a se despărţi de el este cu neputinţă. Fiindcă ipostasul se închipuieşte, şi nu firea. Şi fiindcă la fiecare Icoană se scrie nu numele firii, adică acesta este chiar chip de om, ci numele ipostasului, adică cum că este a lui Hristos; sau a lui Ioan, sau a altuia. Pentru aceasta şi sinodul în praxa mai de sus zice, că Icoana se aseamănă cu întâiul chip numai cu numele, şi după aşezarea mădularelor celor ce-l caracterizează. Este însă şi al treilea chip, care se zice înţeles şi însemnător. Precum erau întâiele închipuiri ale tainelor darului Evangheliei şi al adevărului. Iar închipuirile acestora erau semnele (simbolurile) legii vechi şi ale proorocilor; după care, şi la slava vecerniei a duminicii ortodoxiei se zice (adică a întâiei duminici a marelui post), că darul Evangheliei, şi Biserica, mai înainte au însemnat pe chipul cortului mărturiei. Fiindcă acesta, ca un întâi chip şi nepricinuit, mai înainte era de chipul cortului; iar chipul acestuia, în urma darului a fost făcut, nu după vreme, ci după aceasta, că a fost chip şi pricinuit; şi iarăşi întâi chipuri sunt lucrurile cele din viitorul veac, iar închipuirea ale acelora sunt tainele darului Evangheliei.

(Pentru aceea atât dumnezeiescul Pavel a zis, că umbra având legea, nu pe însuşi chipul lucrurilor. Unde chip adică înțelege pe darul, iar lucruri pe cele ale viitorului veac; cât şi marele Vasilie în canonul 91 chip al viitorului veac a numit pe duminică. Drept aceea şi unii Părinți au zis antitipon (în loc de chip) al trupului şi al sângelui Domnului, pe dumnezeiasca Euharistie după sfințenie, către lucrurile cele ce se vor descoperi gol şi arătat în viitorul veac potrivindu-l pe el, acoperite fiind acum de întâmplările pâinii şi a vinului, precum tâlcuieşte Sfântul Maxim.) La Sfintele Icoane una şi aceeaşi este şi închinăciunea şi sărutarea; Pentru aceasta şi sfântul sinod în a 7-a praxă a zis, după toate a se primi cinstitele Icoane, şi a ne închina lor, şi a le săruta; că amândouă aceeaşi însemnează; precum în hotărârea cea mai de sus zice: Şi a le da lor sărutare, şi cinstitoare închinăciune. Iar mai pe larg luându-se închinăciunea, însemnează pe toată cinstea şi închinăciunea ce cu cădere ce se face înaintea Sfintelor Icoane, precum a zis dumnezeiescul Damaschin în cel pentru Icoane. Alta este închinăciunea cea slujitorească, alta cea fără atârnarea şi ținere, alta cu atârnarea şi ținere. Că închinăciunea cea slujitorească numai lui Dumnezeu, şi lui Hristos însuşi se dă, şi pâinii şi vinului celor ce s-au prefăcut la dumnezeiasca Euharistie, în trupul şi sângele lui Hristos; că cel ce se închină lui Hristos, după Vlastar, însuşi Tatălui şi Duhului celui Sfânt împreună se închină, firii celei una în Treime, şi închinându-se lui Hristos ca lui Dumnezeu şi Stăpânului se închină Lui, pentru sine şi nu pentru altul, după sinodul cel ce s-a făcut în vremea patriarhului Nicolae şi a împăratului Alexie Comnino pentru Icoane la anul 1084. (foaia 981 a tomului 2 a sinodicalelor) Fiindcă slujirea chiar robirea însemnează, după Augustin (cap 45 pentru adevărata religie) Şi cuprinde credința şi nădejdea mântuirii noastre. Iar Sfintei Icoanei lui Hristos, nu slujitoreşte ne închinăm, întocmai adică Icoanei ca întâiului prototip celui însemnat într-însa; nici ca unora dumnezei slujim Sfintelor Icoane, precum ne prihăneau luptătorii de Icoane, să nu fie; că acest lucru este străin de bisericeasca predanie. Pentru care şi sinodul acesta în hotărârea sa a zis: Şi acestora sărutare şi cinstitoare închinăciune să le dăm, nu însă slujirea cea adevărată după credința noastră, care se cuvine numai dumnezeieştii firi. Şi însuşi Dumnezeu încă a zis, „Domnului Dumnezeului tău te vei închina, şi Lui unuia vei sluji" (II Lege: 6,13; Matei: 4,10; Luca: 4, 8). Vezi că închinăciunea o au lăsat a se da şi altuia, iar slujirea nu o au iertat altuia cuiva, decât numai Luişi unuia. Precum şi Anastasie al Teupolei preabine a tâlcuit zicerea aceasta. Că ori la care altul se zice slujirea, după întâmplare se înțelege, şi nu chiar, şi însemnează pe singură cinstea. Precum este ceea ce pentru Vasilie se zice în oarecare Tropar: „O Vasilie înțelepte şi slujitorule al Născătoarei de Dumnezeu" (pentru aceasta şi închinăciunea ce se face către dumnezeieştile Taine după prefacere, fiindcă este slujitorească, se cuvine a se face cu osebire de ceea ce li se face mai înainte de prefacere, adică cu robească şi până la pământ închinăciune). Iar închinăciune fără împărtăşire a Icoanei este, când se închină cineva la Icoană numai celui ce se închipuieşte, şi nu şi Icoanei şi celui închipuit. dar aceasta închinăciune nu se dă Sfintelor Icoane; căci după chipul acesta, şi alte multe pot a fi Icoane şi închipuiri neînchinate, fiindcă numai se înțeleg ca nişte pomeniri a oarecărora (precum pot a se înțelege toate zidirile, închipuiri ale Ziditorului). Iar închinăciunea cea cu atârnare şi cu ținere, de mijloc fiind, între cea slujitorească şi între cea fără împărtăşire, aceasta chiar se dă Sfintelor Icoane, se zice însă cu atârnare, fiindcă Icoana (adică chipul), nu se zice de sineşi, ci către oarece, şi cu atârnare; că chipul este chip al celui ce se închipuieşte. Drept aceea pentru atârnarea aceasta şi ținerea ce are către cel ce se închipuieşte după asemănarea ipostasului adică, şi după numele cel scris pe ea, împreună se cinsteşte şi împreună se închină cu cel închipuit, cu o închinăciune adică, de acelaşi nume însă şi împărtăşitoare, şi aceasta nu după toate şi fără schimbare, precum zice Teodor Studitul în epistolia cea către Atanasie. Că lui Hristos celui închipuit slujitoreşte precum am zis ne închinăm, iar chipului Lui cu atârnare pentru ținerea cea către Acela; asemeni şi însuşi Sfinților şi trupurilor lor, ca unor slujitori şi robi ai lui Hristos ne închinăm cu închinăciune cuviincioasă slugii, pentru apropierea lor cea către Hristos, iar Icoanelor lor cu atârnare ne închinăm pentru ținerea ce au ele către dânşii, din asemănarea ipostasului lor, şi din numele lor cel scris pe ele, precum sinodul cel mai de sus din vremea lui Nicolae patriarhul au rânduit; aşişderea, şi însăşi Născătoarei de Dumnezeu; cu prea slujitorească cinste ne închinăm, ca Preasfintei Maicii lui Dumnezeu, iar chipului Ei, cu atârnătoare închinăciune. Însemnează însă că deşi se zice în praxa a 4-a a acestui sinod, că cinstitele Icoane sunt deopotrivă la cinste cu Evanghelia, şi cu cinstita Cruce, fiindcă adică toate acestea se închină cu atârnătoarea

închinăciune, cu toate acestea după rânduiala închinăciunii, mai întâi ne închinăm Sfintei Evanghelii (poate precum zice Hrisostom, pentru că cele zise de Sfinți, sunt închipuiri ale sufletelor lor; şi prin urmare pentru că şi cuvintele Sfintei Evangheliei sunt închipuiri ale sufletului şi a inimii Domnului. Pentru aceasta şi se protimisesc (a da întâietate) apoi Crucea, apoi Icoana lui Hristos, Icoana Născătoarei de Dumnezeu; şi prin urmare Icoanele Sfinților, precum se arată aceasta în aceeaşi praxă; din cuvântul Sfântului Maxim, şi de obşte a zice, după rânduiala şi vrednicia prototipurilor; aşa urmează şi rânduiala închinării chipurilor lor. Sfintelor Icoane nu se închină oamenii pentru materie, ci pentru asemănarea ce au cu cel închipuit pe ele. Drept aceea Părinții acestui sfânt sinod în oarecare voroave a lor, au zis, că lemnele închipuirii Crucii, când se vor strica se ard. Şi zugrăveala Icoanelor şi chipul când se va strica desăvârşit, scândura se arde ca un lemn prost; unii însă pentru evlavie le îngroapă. Sfintele Icoane nu trebuie a se unge cu Sfântul Mir, sau a se sfinți cu rugăciuni de preot: 1. Pentru că noi nu ne închinăm lor pentru că sunt miruite, sau pentru că sunt sfințite cu rugăciuni, ci îndată ce vedem chip Sfânt, fără a cerceta măcar despre Mir şi rugăciune, ne închinăm lui, şi pentru numele Sfântului, şi pentru asemănarea ce are cu acela a căruia este chipul. Pentru aceasta în a 6-a praxă a sinodului acestuia, sinodul luptătorilor de Icoane cel din vremea lui Copronim au prihănit pe Sfintele Icoane zicând, că numirea Icoanelor nici sfințită rugăciune au, care să le sfințească; ca din aceasta către sfințenie să se mute din lucru obştesc, ci rămâne o obştească şi necinstită, precum o a făcut zugravul. Iar către acestea sfântul al 7-lea sinod răspunzând prin Epifanie diaconul, nu a zise că s-a făcut rugăciune asupra Icoanelor, ci a zis că, precum multe sfințite lucruri, rugăciune sfințită nu primesc, ci de la însuşi numele lor sunt pline de dar şi de sfințenie, precum este chipul Sfintei Cruci, car este vrednică de cinste şi de închinăciune la noi, cu toate că se face fără de vreo rugăciune, şi noi cu singură închipuirea ei credem că luăm sfințenie, şi cu închinăciunea ce-i facem, şi cu însemnarea ei pe frunte, şi cu pecetluirea ei ce în aer se face cu degetul (vezi că nu cu trei degete se făcea din învechime semnul Crucii, ca acum, ci cu un deget, care zice şi Hrisostom în oarecare cuvânt al său, şi vezi despre aceasta în a 2-a însemnare a canonului 91 al lui Vasilie) nădăjduim să izgonim pe draci. Asemeni precum şi multe vase sfințite avem, şi le sărutăm, şi nădăjduim că vom lua de la ele sfințenie, măcar că sfințită rugăciune nu au. Asemeni şi Sfânta Icoană, ce nu are rugăciune, închinându-ne ei şi sărutându-o, ne împărtăşim de sfințenie, înălțând cinstea la cel închipuit pe ea. Iar de nu pot luptătorii de Icoane să zică că Sfintele Vase sunt necinstite şi de obşte, fiindcă nu au rugăciune, ci sunt precum le-au făcut, țesătorul, zugravul, şi argintarul, şi le au pe ele sfinte şi cinstite. Asemeni dar se cuvine să aibă şi pe cinstitele Icoane ca sfinte şi cinstite şi sfințite, deşi nu au rugăciune. 2. Nu au trebuință Sfintele Icoane de rugăciune şi miruire; pentru că după Dositei foaia 658 din Dodecavivlon numai singur papistaşilor nelegiuire este de a face Icoane prin rugăciuni şi prin oarecare alcătuiri. Că ei se fălesc, că papa alcătuieşte Icoane din ceară curată, din Sfântul Mir şi din apa sfințeniei (adică din Aghiasmă), şi că citeşte asupra lor rugăciuni minunate, şi că pentru aceasta Icoanele acelea fac minuni. (Precum mint ei, că Leon al 3-lea a trimis o Icoană ca aceasta lui Carol regele Franței, şi acela o avea la evlavie. Şi că papa Urban altă una a trimis lui Ioan Paleologului, şi că acesta s-a cinstit cu litanii în Biserică.) Vezi că rugăciunea cea pentru Sfintele Icoane este papistăşească, şi nu dreptslăvitoare? Şi din nou izvodită şi nu veche? Pentru aceasta nici într-un Evhologhion (Molitfelnic) din cele vechi manuscrise aceasta nu se află. Şi am luat aminte că această rugăciune nici în cele tipărite mai-nainte de 100 de ani nu se află. 3. Se face cunoscut că Sfintele Icoane de rugăciune şi de miruire nu au trebuință. Pentru că şi pe pereții Bisericii se zugrăvesc, şi în nartice, şi în curțile lor, şi de obşte pe căi, şi pe uşi, şi pe Sfintele Vase; şi nici se miruiesc cândva, nici rugăciuni li se citesc, şi cu toate acestea se cinstesc şi se închină. Pentru asemănarea ce au cu aceia ale cărora sunt. Se cuvine să însemnăm, că şi Părintele cel fără de început se cuvine a se zugrăvi precum s-a arătat lui Daniil Proorocului ca un vechi de zile. Iar deşi papa Grigorie în epistolia cea către Leon Isavrul (foaia 712 a tomului al 2-lea din sinodicale) zice că nu închipuim pe Tatăl Domnului Iisus Hristos; dar aceasta nu prost a zice, ci că nu-l zugrăvim după dumnezeiască fire; că aceasta cu neputință zice, este a se zugrăvi, şi a se închipui firea lui Dumnezeu. Care şi sinodul acesta face, şi toată soborniceasca Biserică, şi nu că nu-l zugrăvea pe el precum s-a arătat proorocului; că de nu l-am zugrăvi pe el nicidecum, pentru ce să zugrăvim atât pe Tatăl, cât şi pe Duhul Sfânt, în chip de Îngeri, de bărbați tineri, precum s-au arătat lui Avraam? Apoi deşi, să zicem, că Grigorie zice aceasta, dar socoteala

unui sinod de mulți oameni şi ecumenic mai mult se protimiseşte decât socoteala unuia. Iar deşi Sfântul Duh se cuvine a se zugrăvi în chip de porumb, precum s-a arătat, zicem: Că, de vreme ce un persan cu numele Xenaias, zicea pe lângă altele, că este de minte copilărească a se zugrăvi Sfântul Duh precum s-a arătat în chip de porumb. Iar acest al 7-lea sfânt sinod l-au anatematisit pe el împreună cu ceilalți luptători de Icoane. Din aceasta se socoteşte că după sinodul acesta trebuie a se zugrăvi în chip de porumb precum s-a arătat. Aceasta adeverează şi însuşi Dositei (fața 655 din dodecavivlon). Că prea înțeleptul Platon arhiepiscopul Moscovei însemnează la a 2-a din cele 10 porunci în drepslăvitorul său Catehisis, că nu se cuvine cineva a socoti pe o Icoană mai sfântă decât alta, nici să nădăjduiască întru una mai mult decât întru alta. Iar Dositei al Ierusalimului zice, că Sfintele Icoane fac minuni, ori pentru că s-au zugrăvit de vreun sfânt (însă aceasta mulți nu o primesc), sau pentru altă pricină (poate pentru evlavia închinătorilor), şi pentru dumnezeiasca iconomie; şi că a scobi drepslăvitorii scândurile Sfintelor Icoane, şi a pune în lăuntru părți din cinstitul Lemn, şi din Sfinte Moaşte, şi a se închina lor împreună şi Icoanelor, aceasta nu se opreşte. Deci cu cutremur se cuvine a ne închina Sfintelor Icoane, şi să credem că darul Dumnezeiesc vine asupra lor, care ne împarte sfințenie nouă, după Vlastar; şi se cuvine să ne facem vrednici de închinarea Sfintelor Icoane, păzind noi curate cele cinci simțiri, şi aşa să ne închinăm lor. După praxa a 6-a a acestui al 7-lea sinod. Iar câți au Sfintele Icoane numai spre aducerea aminte, şi nu şi spre a le săruta, sunt jumătate răi şi minciuno-adevărați, după aceeaşi a 6-a praxă a sinodului. Pentru şase oarecare pricini se închipuiesc şi se închină Sfintele Icoane: 1. Că împodobesc Bisericile; 2. Că învață pe cei ce nu ştiu carte, proorociile proorocilor, nevoințele cuvioşilor, chinurile mucenicilor, şi patimile şi minunile lui Hristos, după Sfântul Nil, în a patra praxă a acestui sinod; 3. Că aduc aminte celor ştiutori de carte cele ce poate le-au uitat. De unde şi cărți se zic Icoanele ale înțelepților şi ale neînvățaților, precum zice Sfântul Dialog în cartea cea către Secund. 4. Că cresc dorul creştinilor celor ce le privesc. Pentru aceasta a zis sinodul, că cei ce le privesc pe ele se deşteaptă spre pomenirea şi dorirea celor scrişi pe ele. 5. Că îndeamnă pe cei ce le văd spre urmarea faptelor Sfinților, după Sfântul Nil, şi după marele Vasilie în orația cea către Gordie, şi după acesta al 7-lea sinod. 6. Pentru că îndeamnă pe cei ce le văd a chema cu credință şi cu nădejde pe Dumnezeu ca Mântuitor, iar pe Sfinți ca mijlocitori către Dumnezeu, ca prin solia lor să li se dea toate cererile cele către mântuire. Şi luptători de Icoane (iconomahi) au stătut nu numai cei ce au fost în vremea împăraților celor luptători de Icoane, ci şi arienii mai înainte, şi în urmă toți cei ce slăveau o fire în Hristos, şi acum toți lutero-calvinii. Din aceste zise se dovedeşte că rău fac latinii, cei ce nu scriu numele Sfinților tuturor pe Icoanele lor, căci după cele hotărâte de acest sinod, Icoana, adică chipul, se aseamănă cu acela al căruia este chipul, ci şi se sfințeşte, atât de la caracter, cât şi de la numele cel închipuit. dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice, că se cade a se scrie numele lui Iisus Hristos încă şi pe Crucile cele nezugrăvite, ce se înfig pe la căi, sau pe la uşi, sau şi la alte părți. Ca de la nume să se cunoască că sunt ale lui Hristos, şi nu ale tâlharilor celor ce s-au răstignit împreună cu Hristos. De nevoie este însă, să adăugăm şi aceasta aici, că cei ce țin Icoane Sfinte la praznicile oarecăror Sfinți, şi se poartă cu ele încolo şi încoace, sărind cu necuviință ca nişte îndrăciți, şi spunând ca când cele viitoare, şi arătând lucruri ascunse, şi alte mincinoase proziceri, şi vrăji făcând, aceştia zic, se cuvine prea greu a se canonisi de către arhierei şi duhovnici, pentru că înnoiesc superstițiile (disidemoniile) elinilor şi ale păgânilor, şi trebuie a se îndrepta cu aspre pedepse de către Sfânta Biserică. Trebuie a şti şi aceasta: că de vreme ce sfântul sinodul acesta la multe locuri zice, că ceea ce arată Scriptura, şi Evanghelia prin graiuri, aceea înfăţişează zugravul prin Icoane; pentru această pricină zugravii trebuie bine a lua aminte, şi a şti mai întâi ce zice Scriptura şi Evanghelia, ca să zugrăvească Icoanele după înțelegerea Sfintei Scripturi. Sau de nu ştiu ei, să întrebe pe cei ce ştiu ca să se învețe, şi să nu zugrăvească unele în loc de altele, şi de multe ori încă prea necuviincioase şi împotriva Evangheliei. Precum a zugrăvit pe Domnul la înjumătățirea Praznicului Cincizecimii copil tânăr, şi fără de barbă învățând, de vreme ce Domnul atunci era Bărbat desăvârşit după Botez. A zugrăvi pe Apostolul Pavel la înălțare, şi la Pogorârea Duhului Sfânt, de vreme ce el s-a făcut ucenic al lui Hristos după acestea, şi după uciderea cu pietre a lui Ştefan. A zugrăvi Învierea lui Hristos, nu din mormânt ieşind, şi pe ostaşi împrejurul mormântului fiind şi străjuind, şi pe Îngeri pe piatră şezând, precum zice Evanghelia; ci zugrăvind, pe Hristos în iad pogorându-se, şi pe Adam şi pe Eva de mâinile Lui țiindu-se, şi uşile şi încuietorile iadului zăvorâte; şi mulți

întăreşte învăţătura Sfinţilor Părinţilor noştri, adică predanisirea soborniceştii Biserici, ceea ce de la marginile pământului până la marginile lui au primit Evanghelia. Şi pe lângă toate acestea, sinodul acesta au dat întru a opta praxă a sa şi acestea 22 de canoane, de nevoie fiind la buna rânduială şi aşezarea Bisericii. Cu care s-au adeverit, împreună şi tot sfântul şi ecumenicul sinodul acesta al 7-lea de sinodul cel ce după acesta s-a adunat în Sfânta Sofia, şi de toţi tâlcuitorii canoanelor. Iar practicalele sinodului acestuia, care în opt lucrări se cuprind, se află în tomul al 2-lea al sinodicalelor, la foaia 719, iar împreună cu practicalele se află, şi osebite epistolii ce se întind către sinodul acesta.

CELE 22 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ŞI ECUMENICULUI AL 7-LEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Celor ce s-au norocit de vrednicia ieraticească, mărturiile şi isprăvile le sunt însemnările (descrierile) cele ale canoniceştilor aşezământuri, pe care cu bucurie primindu-le, împreună cu apărătorul de cele dumnezeieşti David cântăm către stăpânul Dumnezeu zicând: „În calea mărturiilor tale m-am desfătat ca întru toată bogăţia" şi „Ai poruncit dreptate a fi mărturiile tale în veac"; „Înţelepţeşte-mă şi voi fi viu" (Psalm: 118,14; 138,144). Şi dacă proorocescul glas porunceşte nouă în veac să păzim poruncile lui Dumnezeu, şi să vieţuim întru ele, arătat este că ele rămân de-a pururea neclătite, şi nemişcate. Că şi văzătorul de Dumnezeu Moisi aşa zice: „Întru ele nu este cu putinţă a se adăogi, şi din ele nu este cu putinţă a se scădea" (II Lege: 12,32). Şi dumnezeiescul Apostol Petru întru acestea lăudându-se strigă: „La care doresc Îngerii a privi". Şi Pavel zice: „Sau noi, sau Înger din cer, de va vesti vouă afară de ceea ce aţi primit, anatema fie" (Galateni: 1,8). Deci acestea aşa fiind şi mărturisindu-ne nouă, bucurându-ne de ele, ca cum ar afla cineva dobânzi multe (Psalm: 118,162), cu îmbrăţişare primind dumnezeieştile canoane, şi întreg aşezământul lor şi neclătit îl întărim, care s-a aşezat de către trâmbiţele Duhului prealăudaţii Apostoli, şi de către sfintele ecumenice sinoade, şi de către cele ce s-au adunat pe alocuri, spre predarea unor aşezământuri ca acestea, şi de către Sfinţii Părinţii noştri, că de unul şi acelaşi Sfânt Duh luminându-se, au hotărât cele folositoare, şi pe cei ce ei îi dau anatemei, şi noi îi anatematisim, iar pe cei ce îi caterisesc, şi noi îi caterisim, iar pe cei ce îi aforisesc, şi noi îi aforisim; iar pe cei ce îi dau certării, şi noi aşişderea îi supunem. „Că neiubitor de argint este chipul; îndestulându-ne cu acestea" (Evrei: 13,5); arătat strigă dumnezeiescul Apostol Pavel cel ce s-a suit întru al treilea cer şi a auzit graiuri nespuse.

(Sinod 4, can. 1; Sinod 6, can. 2)

TÂLCUIRE

Dumnezeieştile canoane, sunt mărturii celor sfinţiţi, fiindcă mărturisesc şi arată lor cum se cuvine a petrece. Iar isprăvile lor sunt, pentru că păzindu-se de către dânşii, isprăvesc şi îşi îndreptează viaţa lor. Pe acestea dar canoane sinodul acesta cu bucurie primindu-le prin canonul acesta, prooroceştile cuvintele acelea ale lui David, le înalţă

---

draci întunecaţi fiind acolo, şi pe toţi patriarhii şi proorocii care nu sunt icoană a învierii, ci închipuire a pogorârii Domnului în iad, fiind sufletul despărţit de trup; că sufletul singur cu puterea cea dumnezeiască ce avea s-a pogorât în iad, iar trupul zăcea în mormânt mort; iar la înviere iarăşi s-a unit sufletul cu trupul, şi aceasta este învierea. Pe lângă acestea, nu se cuvine a zugrăvi la Icoana Pogorârii Duhului Sfânt un om dedesubtul Apostolilor, şi a însemna lumea, ci în locul acestuia, se cade a zugrăvi pe Proorocul Ioil, ce zice: „Voi turna din Duhul meu peste tot trupul", precum aşa au oarecare vechi Icoane. Acestea şi alte asemeni necuviinţe închipuiesc zugravii din neştiinţă şi din rău obicei, ci îndrepteze-se, silindu-se încă a se face buni şi iscusiţi zugravi, ca Icoanele cele ce se fac de ei, să aibă asemănare cu aceia ale cărora sunt chipurile, precum porunceşte sfântul sinod acesta, şi nu a fi oarecare grozăvii neasemănate.

către Dumnezeu, care aşa zic: M-am bucurat Doamne întru mărturiile Tale, precum m-aş fi bucurat de aşi fi avut toate bogăţiile lumii. Şi Tu ai poruncit să păzesc mărturiile Tale în veac, cu care înţelpţeşte-mă şi voi fi viu în ele. Şi dacă glasul acesta al Proorocului ne porunceşte să păzim mărturiile lui Dumnezeu deapururea, şi să fim vii într-însele; arătat este, că şi ele rămân deapururea şi neclătite. Pentru aceea şi Moisi zice: „Nici să adaogă cineva în cele ale legii, nici să scoată". Şi corifeul (vârfelnicul) Petru se laudă întru acestea zicând, că: „şi Îngerii doresc a privi, întru acelea adică ce au arătat nouă Apostolii cei ce bine au vestit cu Duhul lui Dumnezeu". Şi Pavel anatematiseşte, măcar de înger de ar fi, cel ce bine vesteşte, afară de cele predanisite. Pentru aceasta şi noi (zic Sfinţii Părinţi) bucurându-ne de dumnezeieştile canoane, precum se bucură ostaşii, când găsesc prăzi multe la vrăşmaşii lor cei biruiţi, precum şi aceasta o zice David, le îmbrăţişăm pe ele cu bucurie, şi le ţinem, şi le întărim, atât pe cele aşezate de Sfinţii Apostoli, cât şi pe cele ale celor 6 ecumenice sinoade, şi ale celor localnice, şi ale Părinţilor celor din parte. Anatematisind adică pe cei ce şi ei îi anatematisesc, caterisind însă pe cei ce şi ei îi caterisesc, şi aforisind pe cei ce şi ei îi aforisesc; şi de obşte a zice, certând şi noi pe cei ce şi ei îi ceartă. Căci, precum aceia, neavând socoteală iubitoarea de argint, se îndestulează în avuţiile acestea, ce le au, precum zice Pavel, aşa şi noi nici adăogim, nici scădem, ci ne îndestulăm în canoanele cele hotărâte de Sfinţii Părinţi[244]. Vezi şi pe cel 1 al sinodului 4 şi prolegomena canoanelor cea de la începutul cărţii.

CANONUL 2

De vreme ce cântând ne împreunăm cu Dumnezeu. „Întru îndreptările tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele tale" (Psalm: 118,16), toţi creştinii (sunt datori) a păzi lucrul acesta mântuitor, iar mai ales, cei îmbrăcaţi cu ieraticeasca vrednicie. Pentru aceasta hotărâm, ca tot cel ce urmează a se înainta la treapta episcopiei, desăvârşit să ştie Psaltirea, ca dintru aceasta şi pe tot clerul lui aşa să sfătuiască a-l învăţa; să se cerceteze însă cu încredinţare de mitropolitul, de are osârdie a citi, cu luare aminte, şi nu în treacăt, atât sfintele canoane, cât şi Sfânta Evanghelie, şi cartea dumnezeiescului Apostol, şi toată dumnezeiasca Scriptură. Şi a petrece după dumnezeieştile porunci, şi a învăţa pe norodul său; că fiinţă a ierarhiei noastre sunt cuvintele cele de Dumnezeu predanisite. Adică, adevărata ştiinţă a dumnezeieştilor Scripturi, precum marele Dionisie a zis. Iar de s-ar îndoi, şi nu ar pofti aşa să facă şi să înveţe, să nu se hirotonisească. Că prooroceşte a zis Dumnezeu: „Tu cunoştinţa o ai depărtat; şi eu te voi depărta pe tine a nu ieratevsi mie" (Osea: 4,6).

(Cartagina , can. 24)

TÂLCUIRE

Şi toţi creştinii mireni trebuie a cugeta, şi a se îndeletnici de dreptăţile lui Dumnezeu, şi a nu uita cuvintele lui, precum cântă ei şi se făgăduiesc împreună cu proorocul în toate zilele, iar mai ales şi mai cu deosebire cei ierosiţi. Pentru aceasta hotărăşte canonul acesta, ca negreşit, să ştie noimele psaltirii, cel ce urmează a se face episcop, pentru ca să înveţe din ele pe norodul său, ca şi ei să se înveţe. Aşişderea să se cerceteze unul ca acela cu încredinţare de mitropolitul, de are dorinţă a citi, nu pe deasupra şi numai zicerile, ci după adâncime, şi cu înţelegerea noimelor, sfinţitele canoane, ce mai sus le-am pomenit, Sfânta Evanghelie, Apostolul, şi toată dumnezeiasca Scriptură, şi nu numai a le citi, ci şi a petrece precum acestea poruncesc, şi a învăţa pe turma sa după acestea. Fiindcă, precum hotărâtor zice

[244] Vezi aici cât de vrednice de cinstire şi de cucernicie sunt dumnezeieştile canoane, pentru că cu titlurile şi numirile acelea cu care se cinsteşte Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, şi sfântă, cu acelea însuşi cinsteşte pe dumnezeieştile canoane sfântul acesta sinod, mărturie, şi dreptăţi, şi altele ca acestea numindu-le.

Dionisie Areopagitul[245], Fiinţă şi întărire a bisericeştii ierarhii sunt cuvintele cele de Dumnezeu predanisite, adică adevărata înţelegere, şi scumpătăţita cunoştinţă a dumnezeieştilor Scripturi. Iar de se îndoieşte, şi nu are dorinţă a le face acestea el, şi a învăţa şi pe ceilalţi, să nu se facă episcop, că zice Dumnezeu prin proorocul Osie: „Tu cunoştinţa legilor mele o ai gonit de la tine, şi eu pe tine te voi goni de a nu fi preot al meu".

CANONUL 3

Toată alegerea făcută de către boieri, pentru episcop, sau pentru prezbiter, sau pentru diacon, neîntărită să rămână după canonul ce zice. Dacă vreun episcop lumeşti stăpânitori întrebuinţând, prin aceştia ar lua Biserică, să se caterisească şi să se aforisească, şi toţi cei ce se împărtăşesc cu dânsul. Că trebuie cel ce urmează a se înainta la episcopie, de episcopi a se alege, precum de către Sfinţii Părinţi cei din Niceea sa hotărât, în canonul ce zice. Episcopul se cuvine, mai ales de toţi cei ce sunt în eparhie a se aşeza; iar dacă una ca aceasta ar fi cu anevoie, ori pentru vreo neapărată nevoie, ori pentru lungimea căii, negreşit trei la un loc adunându-se, împreună alegători făcându-se şi cei ce nu vor fi faţă, şi conglăsuindu-se prin scrisori, atunci hirotonia să se facă. Iar întărirea celor ce se fac, să se dea mitropolitului în fiecare eparhie.

(Apostolic, can. 1, 2, 30, 61; Sinod 1, can. 4; Laodiceea, can. 5, 13; Cartagina, can. 59; Timotei, can. 7)

TÂLCUIRE

Canonul acesta împreună se alcătuieşte din al 30-lea canon, al Apostolilor, şi din cel al 4-lea al sinodului 1 care fiindcă le-am tâlcuit, vezi a lor tâlcuire acolo. Numai aceasta însă cu deosebire are canonul acesta, ca toată alegerea de episcop, sau de prezbiter, sau de diacon, ce s-ar face cu stăpânirea şi silnicia stăpânitorilor, să rămână fără tărie. Şi ca episcopii să se aleagă de către episcopi, după chipul cel mai întâi adică. Iar cum că şi prezbiterii, şi diaconii se aleg, se arată mai ales de canonul acesta, despre care vezi subînsemnarea celui al 2-lea apostolesc. Iar cum că şi creştinii se cuvine după urmare a alege împreună cu arhiereii, pe cei ce au se hirotonisi, arată tâlcuirea celui

---

[245] Însemnează că de acest ecumenic sinod se întăresc Scripturile Areopagitului Dionisie de adevărate, şi se astupă gurile celor ce zic să sunt străine, sau cu îndoială. Că zicerea aceasta este luată din capul 1 al bisericeştii ierarhii, precum şi aceea ce o arată următorul al 4-lea canon acestuiaşi, pentru Petru care zice: „Petru vârfelnicul, şi căpetenia Apostolilor," zicerea este a acestuiaşi Dionisie, care se ia din capul al 3-lea al dumnezeieştilor numiri. Sunt cărţi adică amândouă, din care mai ales iau materie de împotrivă zicere cei ce nu drept clevetesc pe ale lui Dionisie. Şi nu numai acest de faţă sinod, dar încă şi cel al 6-lea ecumenic conscriptele lui Dionisie le întăreşte, în praxa a 6-a întru care pomeneşte despre lucrarea cea dumnezeiască bărbătească, luând sinodul zicerea aceasta din a 4-a epistolie a sfântului către Gaie. Încă şi sinodul cel în Roma adunat în vremea lui Martin asupra celor ce slăveau o voie întru Hristos. Şi Sofronie în sinodul cel în Ierusalim adunat. Şi Andrei al Critului tâlcuieşte cele în capul al 3-lea din cele despre dumnezeieştile numiri, unde se zice despre adormirea Născătoarei de Dumnezeu. Şi dumnezeiescul Maxim îl tâlcuieşte, şi Damaschin de el pomeneşte în cartea 1 cap 12 din cele dogmaticeşti. Şi papa Agaton în epistolia 15 cea către împăratul Constantin. Iar de nu pomenesc sfinţii cei vechi de conscriptele lui Dionisie, aceasta o fac după Coresie, fiindcă voia să dovedească cuvintele lor din singure mărturiile Scripturii. Şi măcar că şi Petru Lanseliul, şi Corderiul Iezuitul dovedesc, că ceea ce zice Teologul Grigorie în cuvântul cel la naşterea lui Hristos: „care şi de altul oarecare din cei mai înainte de noi prea bine şi preaînalt s-a filosofit", o zice pentru Dionisie unde tâlcuia lauda Serafimilor, care a fost mai înainte de Grigorie. Şi nu pentru Atanasie, precum zice Nichita. Că Atanasie trăia, când trăia şi Grigorie, şi nu mai înainte de el. Şi dar două ecumenice sinoade, şi două localnice, şi atâţia alţi sfinţi, sunt mai de crezut decât mulţi nenumăraţi împotrivă grăitori.

61 apostolesc. Vezi şi pe cel întâi, şi al 2-lea apostolesc, şi subînsemnarea celui al 5-lea din Laodiceea.

CANONUL 4

Propovăduitorul adevărului dumnezeiescul Apostol Pavel, oarecum ca un canon spunând prezbiterilor Efesenilor, iar mai ales şi toatei ieraticeştii pliniri, aşa a cutezat a zice: „Argintul, sau aurul, sau îmbrăcămintea, a nici unuia nu am poftit; toate le-am arătat vouă, că aşa ostenind trebuie a sprijini pe cei neputincioşi, mai fericit socotind că este a da, decât a lua". (Fapte: 20;33,35) Pentru aceasta şi noi de la acesta învăţându-ne, hotărâm nicidecum episcopul a fi rău câştigător, pricinuind pricinuiri întru păcate, a cere aur, sau argint, sau altceva, de la episcopii cei supuşi lui, sau de la clerici, sau de la monahi. Că zice Apostolul „Nedrepţii Împărăţia lui Dumnezeu nu o vor moşteni" (I Corinteni: 6,9); şi „nu sunt datori fiii a învistieri născătorilor lor, ci născătorii fiilor lor" (II Corinteni: 12,14). Deci dacă vreunul pentru cererea de aur, de vreun alt fel oarecare, ori pentru oarecare a sa împătimire, s-ar afla oprind de Liturghie, şi aforisind pe vreunul din clericii cei de sub el, sau Biserică cinstită închizând, a nu se face întru ea slujbele lui Dumnezeu, întru cele nesimţite îndelungându-şi nebunia sa, negreşit nesimţitor este, şi aceleiaşi pătimiri se va supune: „Şi se va întoarce durerea lui pe capul lui" (Psalm: 7,17,16), ca un călcător de porunca lui Dumnezeu, şi de apostoleştile aşezăminturi. Că porunceşte şi Petru corifeul (vârfelnicul) Apostolilor şi căpetenia: „Păstoriţi turma lui Dumnezeu cea dintre voi, nu cu silnicie, ci cu voie după Dumnezeu, nu cu mârşav câştig, ci cu osârdie. Nu ca cum stăpânind pe clerici, ci chip făcându-vă turmei; şi arătându-se arhipăstorul, veţi lua cununa slavei cea neveştejită". (I Petru: 5,2)

TÂLCUIRE

Fiindcă marele Pavel, şi prin cuvânt, şi prin faptă îndatorește pe arhiereii efesenilor, şi printr-înşii pe toţi arhiereii cei din urmă, să nu poftească argintul, sau aurul, sau haine, ci prin osteneala mâinilor să ajute pe cei neputincioşi şi care au trebuinţă, şi că mai fericit este a da cineva decât a lua. Pentru aceasta canonul acesta porunceşte, ca nici un arhiereu să nu ceară cu îndatorire, şi după mârşavul câştig, aur sau argint, sau vreun alt lucru, de la episcopii cei supuşi lui, sau de la clerici, sau de la monahi, fiindcă nedreaptă este cererea aceasta, şi nedrepţii Împărăţia lui Dumnezeu nu o moştenesc, după acestaşi Apostol. Şi pentru că fiii nu-s datori a aduna ca să dea născătorilor, ci născătorii să dea fiilor. Deci, oricare arhiereu s-ar afla, să facă argos, sau să aforisească pe vreun preot, sau cleric, sau să închidă Biserica pentru ca să ia bani, sau pentru vreo altă împătimire a sa, unul ca acesta să pătimească ceea ce face, adică să se facă argos, şi să se aforisească, de va fi episcop de mitropolitul său, de va fi mitropolit de patriarhul său. Că şi verhovnicul Petru acestea îndatoreşte pe arhierei, ca să pască turma lui Dumnezeu, nu silniceşte şi tiraniceşte, ci cu blândeţe şi de voie, după Dumnezeu; nu pentru urâtul câştig, ci cu osârdie; nu ca cum stăpânind pe cler, ci ca chip şi pildă făcându-se turmei, ca, când se va arăta arhipăstorul Hristos întru a doua sa venire, să ia de la dânsul cununa cea neveştejită a slavei. Citeşte şi pe cel 29 apostolesc.

CANONUL 5

Păcat de moarte este, când oarecare păcătuind neîndreptaţi vor rămâne. Iar decât aceasta mai rău este, când cei ce au căzut se ridică împotriva evseviei (bunei cinstiri), şi adevărului, cinstind mai mult pe mamona decât pe ascultarea lui Dumnezeu, şi canoniceştile Lui aşezăminturi nesuferindu-le. „Întru aceştia nu este Domnul Dumnezeu, de nu cumva smerindu-se, se vor deştepta din greşeala lor" (III Împăraţi). Că trebuie ei mai mult a se apropia de Dumnezeu, şi cu inimă zdrobită, a cere lăsare şi iertare păcatului acestuia, iar nu a se făli cu nelegiuitul dar. „Că aproape este Domnul

de cei zdrobiți cu inima" (Psalm: 33,18), deci, pe cei ce se fălesc, că prin darea de aur s-au rânduit în Biserică, şi întru acest rău obicei nădăjduindu-se, care înstrăinează de la Dumnezeu, şi de toată preoția, şi din aceasta cu față neruşinată, şi cu gură deschisă, şi cu cuvinte ocărâtoare pe cei aleşi de Sfântul Duh, pentru fapta bună a vieții, şi rânduiți fără dare de aur, necinstindu-i, mai întâi făcându-o aceasta, să ia treapta cetei loruşi cea mai de pe urmă. Iar de vor stărui, prin certare să se îndrepteze. Iar de se va arăta vreunul că o au făcut aceasta cândva pentru hirotonie, facă-se după apostolescul canon ce zice: „Dacă vreun episcop prin bani ar dobândi cinstea aceasta, sau prezbiter, sau diacon, să se caterisească şi el, şi cel ce l-a hirotonit, şi desăvârşit să se taie de la împărtăşire, ca Simon de mine Petru." Aşişderea şi după canonul al 2-lea al cuvioşilor Părinților noştri celor din Calcedon, ce zice: „Dacă vreun episcop pentru bani ar face hirotonie, şi la vânzare ar pogorî pe nevândutul dar, şi va hirotonisi pentru bani episcop, sau horepiscop, sau prezbiter, sau diacon, sau pe vreunul din cei ce în cler se numără, sau ar înainta pentru bani iconom, sau defensor (avocat), sau paramonar, sau ori pe care din cei canoniceşti, pentru mârşava agonisirea sa, cel ce ar face aceasta, vădindu-se, să se primejduiască în treapta sa. Şi cel ce s-a hirotonisit nimic să se folosească din hirotonie, sau din înaintarea (cea după neguțătorie), ci fie străin de vrednicia, sau de purtarea de grijă, care pentru bani o au dobândit. Iar de se va arăta vreunul şi mijlocind pentru relele şi nelegiuitele vătămări, şi acesta, de va fi cleric, din treapta sa să cadă, iar de va fi mirean, sau monah să se aforisească".

[Apostolic, can. 29; Sinod 4, can. 2; Ioan 5, can. 16]

TÂLCUIRE

Oarecare, vrând a se împreună număra în clerul vreunei Biserici, de bună voie aducea bani la ea, cu socoteală iubitoare de Dumnezeu, nu ca prin aceştia să dobândească soarta, ci ca cum afierosindu-i lui Dumnezeu, după Valsamon. Iar la urmă fălindu-se cu darea de bani, şi cinstind mai mult pe mamona, şi avuția, decât pe sfintele canoane, cerea şederile mai sus, şi cu obrăznicie, ocăra pe clericii aceia, care de Sfântul Duh fiind aleşi, pentru îmbunătățita lor petrecere, se împreună numărau în cler fără de dare de bani. Pentru aceasta dar porunceşte canonul acesta, ca unii ca aceştia să se pogoare în treapta cea mai de jos a clericatului lor. Iar de stărui încă întru aceasta, să se certe de către arhierei mai cu grea certare. Aducând însă Părinții aceştia şi zicerea aceea a lui Ioan, păcat de moarte numesc pe fălirea cea neîndreptată a unor clerici ca aceştia[246], iar mai rău păcat decât acel de moarte numesc, pe obrăznicia lor şi neruşinarea asupra celorlalți clerici. Şi că, întru aceştia nu este Domnul Dumnezeu, după Scriptură, iar nelegiuită faptă numesc, pe darea lor cea de bani, nu însă de sine, căci ea este bună, la început şi iubitoare de Dumnezeu; ci pentru fala lor cea din urmă şi obrăznicia. Deci ia aminte să nu iei darea banilor aceasta spre hirotonie. Căci canonul se vede, că cuprinde două părți: cea dintâi opreşte a nu da, nu, spre a se hirotonisi, că aceasta este în urmă, ci spre a se împreună număra şi ei în parohia vreunei Biserici, şi apoi se obrăznicesc, şi defaimă pe clericii cei săraci şi evlavioşi.

---

[246] Mitrofan al Smirnei tâlcuind sobornicieştile epistolii, zice, că păcat de moarte, despre care zice Ioan, este tot păcatul, care se pedepsea de legea cea veche, cu pedeapsa de moarte. Precum este hula asupra lui Dumnezeu, uciderea de bună voie, păcătuirea cu dobitoc, preacurvia, şi celelalte. Iar păcat nu de moarte, este acela ce nu se pedepsea cu moartea, precum uciderea cea nu de voie, şi altele. Iar Anastasie Sinaitul (la întrebarea 54) zice, că păcat de moarte este cel ce se face întru cunoştință. Iar nu de moarte cel ce se face întru necunoştință. Şi hula cea asupra Dumnezeu este păcat de moarte, ci şi cel întru cunoştință mare păcat, precum uciderea, preacurvia, şi celelalte. Fiindcă acestea omoară pe suflet. Iar sinodul acesta păcat de moarte zice, pe cel neîndreptat şi nepocăit. Şi unit cu sinodul acesta zice şi ecumenie, că, păcat de moarte este cel ce nu se îndreptează prin întoarcere. Ca cel al lui Iuda, şi al pomenitorilor de rău. Despre care s-a zis: Căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte (Pilde: 12,28).

Deci această faptă o opresc ca pe o nelegiuită. Apoi adaogă şi pe a doua, că de ar aduce banii aceştia, pentru hirotonie, să se caterisească, după canoanele cele mai dinainte. Adaugă iarăşi canonul, că cine a voit a da bani pentru a se hirotonisi cleric, sau preot, să ia certările canonului 29 apostolesc, şi ale canonului al 2-lea al sinodului al 4-lea care şi zic să se scoată din dregătorie; şi vezi şi tâlcuirea lor acolo.

CANONUL 6

Fiindcă este canon ce zice, de două ori pe an în fiecare eparhie trebuie a se face, prin adunarea episcopilor canoniceştile întrebări (cvestii). Pentru zdrobire, şi pentru că cu anevoie le este în călătorie celor ce se adună, au hotărât Cuvioşii Părinţii sinodului al 6-lea, numaidecât şi fără de nici o pricinuire, odată în an să se facă, şi cele greşite să se îndrepteze. Deci pe acest canon şi noi îl reînnoim; şi de s-ar afla vreun stăpânitor oprind acesta lucru, să se aforisească. Iar dacă vreunul dintre mitropoliţi s-ar lenevi a face aceasta, fără de vreo nevoie şi silă, şi fără de vreo oarecare bine cuvântată pricinuire, să se supună certărilor. Iar sinodul făcându-se pentru canoniceşti şi evangheliceşti lucrări, se cuvine episcopii cei adunaţi a fi în cugetarea şi întru purtarea de grijă de a se păzi dumnezeieştile şi de viaţă făcătoarele poruncile lui Dumnezeu: „Că întru a le păzi acestea, răsplătire multă este" (Psalm: 18,12), „pentru că şi făclie este porunca, iar legea lumină, şi calea vieţii este mustrarea şi pedepsirea" (Pilde: 6,23); şi „Porunca Domnului este strălucită luminând ochii" (Psalm: 18,9); să nu aibă voie însă mitropolitul, din cele ce aduce episcopul cu sineşi a-i cere, ori dobitoc, ori altceva. Iar de s-ar vădi că a făcut aceasta, va da înapoi împătrit.

[Apostolic, can. 37: Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8]

TÂLCUIRE

Acest canon reînnoieşte pe cel al 8-lea al sinodului al 6-lea ca odată pe an negreşit să se adune episcopii, pentru bisericeşti şi canoniceşti întrebări, nefiind cu putinţă a se face de două ori pe an aceasta. Adaugă însă aceasta, că oricare stăpânitor va opri acest fel de adunare, să se aforisească. Şi oricare mitropolit, se va lenevi despre aceasta, fără de vreo mare nevoie şi binecuvântată pricină, să fie supus certării.

CANONUL 7

Dumnezeiescul Apostol Pavel a zis că: „Ale oarecăror oameni păcatele sunt mai înainte arătate, iar ale unora după aceea urmează" (I Timotei: 5,24). Deci păcatelor mai înainte venite, urmează şi alte păcate (acestora). Drept aceea păgânescului eres al prihănitorilor de creştini, i-a urmat împreună şi alte păgânătăţi. Că precum chipurile cinstitelor Icoane le-a ridicat din Biserică, şi alte oarecare obiceiuri le-au părăsit, care trebuie a se reînnoi, şi după legiuirea cea înscrisă şi nescrisă, aşa a se ţine. Deci câte cinstite Biserici s-au consfinţit fără de Sfintele Moaşte ale mucenicilor, poruncim să se facă punere de Moaşte într-însele cu obişnuita rugăciune, iar cel ce va consfinţi Biserici fără de Sfintele Moaşte, să se caterisească, ca unul ce a călcat bisericeştile tradiţii.

[Cartagina can. 91]

TÂLCUIRE

Zicerea aceasta apostolească, marele Vasilie altfel o a tâlcuit, iar sinodul acesta mai simplu o a luat, zicând, că la întâmplatele păcate ce a făcut cineva mai înainte, urmează şi alte păcate. Precum s-a întâmplat şi defăimătorilor de creştini iconomahi (luptătorilor de Icoane); care după ce au dezbrăcat sfintele Biserici de Sfintele Icoane, au defăimat şi alte oarecare ale Bisericii, şi le-au lepădat. Acelea dar canoniceşti obişnuinţe sfântul sinod reînnoindu-le, atât pe cele în scris cât şi pe cele nescrise legiuiri şi predări, le întăreşte. Deci, câte dumnezeieşti Biserici s-au sfinţit fără de Moaşte muceniceşti, să se aşeze de dânşii întru acelea, muceniceşti Moaşte, citindu-se

şi rugăciunea ceea ce pomeneşte de ele[247]. Iar care arhiereu de aici înainte, fără de Sfintele muceniceşti Moaşte, ar sfinţi Biserică, acela, ca un călcător de bisericeştile predanisiri, să se caterisească.

CANONUL 8

Fiindcă rătăcindu-se oarecare din religia evreilor, li s-a părut că amăgesc pe Hristos Dumnezeul nostru, făţărnicindu-se a fi creştini, însă întru ascuns lepădându-se de Hristos, şi întru nearătare serbând sâmbetele, şi alte iudaiceşti făcând, hotărâm ca aceştia, nici la împărtăşire, nici la rugăciune, nici în Biserică să se primească, ci arătat a fi după a loruşi religie evrei, şi nici pe copiii lor ai boteza, nici robi a cumpăra, sau a câştiga. Iar dacă cu curată credinţă se va întoarce vreunul dintr-înşii, şi va mărturisi din toată inima, defăimând obişnuirile şi lucrările cele ale loruşi, întru atâta încât şi alţii să se mustre şi să se îndrepteze. Acesta să se primească, şi copiii lui să se boteze. Şi să se asigure ei a se depărta de evreieştile meşteşugiri. Iar de nu vor urma aşa, nici cum să se primească.

---

[247] Sfintele muceniceşti Moaşte se aşează după aşezământul vechiului Evhologhion (Molitfelnic) după sfinţita lucrare a catierosirei (sfinţirii) Bisericii, într-acest chip. Luând arhiereul cele trei părţi de muceniceşti Moaşte, şi punându-le în cutie, şi turnând peste ele Sfântul Mir, închide cutia. Şi de stă Sfânta Masă pe cinci stâlpi (după vechea urmare), aşează cutia aceea pe stâlpul cel din mijloc; iar de stă numai pe un stâlp, în mijlocul aceluia deasupra le aşează. Iar de sunt părţile muceniceştilor Moaşte mari (unii zic, fiindcă nu se pot pune deasupra stâlpului, să se îngroape dedesubtul Sfintei Mese); iar după aceasta toarnă deasupra stâlpilor aromatele cele topite cu ceară şi se pune deasupra lor Sfânta Masă. Însă patru lucruri sunt vrednice de însemnat la pricina aceasta a sfinţirii Bisericilor. 1. Că sfinţirea fiecărei Biserici, trebuie a se face de arhiereu, după aşezământul şi închipuirea Evhologhiului. Drept aceea de iartă la multe locuri arhiereii a face înnoiri de Biserici (adică sfinţiri) precum la Moscova arhiereii dau voie arhimandriţilor să sfinţească dumnezeieştile lăcaşuri care este afară de rânduiala Evhologhiului. Că pretutindeni şi Evhologhiul, şi Simeon al Tesalonicului, care vorbeşte despre acestea, arhiereu zic să facă, iar nu preot. Iar sfinţiri mici, nici Evhologhiul arată, zice pomenitul Simeon; că se văd acestea a fi mai noi aflări precum în ziua de astăzi se urmează de către protoierei cu voia arhiereilor a se face cu Sfinţit Antimis. (care şi de acela de arhiereu este sfinţit având în el muceniceşti moaşte). 2. Că Moaştele ce urmează a se învistieri în Biserică, trebuie a fi muceniceşti, iar nu cuvioşeşti, nici arhiereşti. Pentru aceasta este lăudat obiceiul ce se păzeşte în Rusia: că acolo muceniceştile Moaşte se păzesc la arhiepiscopi, şi când urmează trebuinţa a se sfinţi vreo Biserică, de acolo le ia singur arhiereul, pentru a nu se face greşeală, ca în loc de muceniceşti Moaşte, să se învistierească alte oarecare Sfinte Moaşte. 3. Că şi aceste muceniceşti Moaşte trebuie a se învistieri sub Sfânta Masă, şi nu în vreo altă parte a Bisericii, ca să se plinească cuvântul acela: dumnezeiască horă a mucenicilor, temelia Bisericii. Precum rânduieşte slujba înnoirilor. Iar câţi le pun acestea în vreo altă parte, foarte greşesc. 4. Şi cea mai de pe urmă, că la înnoirea fiecărei Biserici, ori mici, ori mari, este nevoie şi fără apărare trebuie a se învistieri muceniceşti Moaşte, sub Sfânta Masă. Drept aceea, câţi arhierei săvârşesc înnoiri mari, ori câţi arhierei, ori preoţi, săvârşesc înnoiri mici şi mai scurte numite fără de muceniceşti Moaşte, trebuie a se caterisi, după hotărârea canonului acestuia. Că recomenduitoarea şi fiinţelnica osebire a înnoirilor (adică a sfinţirilor) Bisericii este învistierirea muceniceştilor Moaşte, şi fără de acestea, cu neputinţă este a se face. Iar antimisele fiindcă au sfinţitoarea putere, care o dăruieşte lor sfinţirea vreunei Biserici; ori şi cu săvârşirea sfinţirii rugăciunilor, încă şi starea cea de şapte zile pe Sfânta Masă în sfinţita Biserică, şi săvârşirea în acele şapte zile asupra lor a dumnezeieştii Liturghii, plinind locul sfinţirii Sfintei Mese. Că pentru aceasta şi fără oprire acestea se dau, unde ar cere trebuinţa de ele, şi nu se îngrădesc numai şi enoria aceea, unde s-au sfinţit, precum nu se îngrădeşte Sfântul Mir nici celelalte sfinte. Ci se pun deasupra meselor acelor care nu s-au sfinţit după întâiul răspuns al lui Petru, şi a patriarhului Manuil Haritonul (faţa 239 a lui Ghiur); iar Simeon Tesalonicul la cap 127 între altele zice, cu toate că rânduiala consfinţirii se cuvine a se săvârşi de arhiereu, însă de nevoie se poate face şi de preot învăţat.

TÂLCUIRE

Hotărăşte canonul acesta, a nu se împărtăşi cineva, nici a se ruga împreună, nici în Biserică a primi pe evreii aceia, ce cu făţărnicie numai s-au făcut creştini, şi au venit la adevărata credinţă, iar într-ascuns se leapădă, şi batjocoresc pe Hristos Dumnezeul nostru, păzind sâmbetele, şi altele iudaiceşti obiceiuri (adică a-şi tăia împrejur pe fiii lor, a numi necurat pe cel ce se atinge de mort, sau de lepros, şi altele asemenea), spre a fi aceştia iarăşi evrei ca şi mai înainte, şi nici a boteza pe fiii lor, nici să-i lase pe aceştia a cumpăra rob, sau prin schimb, sau prin daruri, spre a-l omorî pe dânsul. Iar dacă cu curată şi neîndoită credinţă s-ar întoarce oarecare evreu, şi din toată inima ar mărturisi creştineasca ortodoxie, defăimând la arătare necredinţa evreiască, ca să se înveţe şi alţi evrei şi să se îndrepteze, pe unul ca acesta se cuvine a-l primi, şi pe copiii lui a-i boteza, poruncindu-i cu tărie a se depărta de evreieştile desidemonii. Iar care nu se întorc în aşa chip, nicidecum să se primească.

CANONUL 9

Toate copilăreştile jucării şi furioasele bakhesmuri, mincinoasele conscripte, cele ce s-au făcut împotriva cinstitelor Icoane, de trebuinţă este a se da în episcopia celui al Constantinopolului, ca să se pună cu celelalte cărţi ale ereticilor. Iar de s-ar afla vreunul ascunzându-le acestea, de ar fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, să se caterisească; iar de ar fi mirean, sau monah, să se afurisească.

(Apostolic, can. 60; Sinod 6, can. 2, 63; Laodiceea, can. 51)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că, toate mincinoasele cărţi, ce au alcătuit iconomahii (luptătorii de Icoane), împotriva Sfintelor Icoane, care sunt atât de stricăcioase, ca şi jucăriile cele copilăreşti, şi atât de nebuneşti, precum turbatele şi nebunele bakhe ale muierilor acelora, care jucau bete la serbarea lui Dionisie eforului beţiei (care şi bahos se numea). Toate acelea zic să se dea la patriarhia Constantinopolului, ca să se pună cu ale altor eretici, la un loc ca acela, de unde să nu poată a lua cineva din ele ca să le citească, nici odinioară. Iar de le-ar ascunde cineva pentru a le citi, sau altora a le da, de va fi ierosit să se caterisească, iar mirean sau monah, să se afurisească. Vezi şi cel 60 apostolesc.

CANONUL 10

Fiindcă unii din clerici amăgindu-se calcă canonicescul aşezământ, lăsându-şi a lor parohie, la altă parohie aleargă, şi mai mult la însăşi cetatea cea de Dumnezeu păzită şi împărătească, năzuiesc la boieri, făcând Liturghiile în casele de rugăciuni ale lor, aceştia fără de slobozenia episcopului lor, şi voia patriarhului Constantinopolului, nu este iertat a se primi în orice casă sau Biserică. Iar de o va face aceasta vreunul, stăruind, să se caterisească. Iar câţi cu ştirea mai înainte zişilor ierei o ar face aceasta, nu este lor iertat a primi asupră-şi purtări de grijă politiceşti şi lumeşti, ca unii ce sunt opriţi de a face aceasta de dumnezeieştile canoane. Iar de s-ar vădi vreunul, ţinând vreo purtare de grijă mai mare decât cele zise, ori să înceteze, ori să se caterisească. Mai vârtos însă să fie spre învăţătura, şi a copiilor şi a casnicilor, citindu-le dumnezeieştile Scripturi. Că spre aceasta şi preoţia li s-a sortit.

(Apostolic, can. 6, 15, 81, 83; Sinod 4, can. 3, 5, 10, 23; Sinod 1 şi 2, can. 11; Cartagina, can. 18, 63, 98; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 7, can. 17, 18; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 16, 19)

TÂLCUIRE

Două nelegiuiri deodată opreşte canonul acesta, şi a nu se muta clericii de la o cetate la alta, şi mai ales la Constantinopol (sau la orişicare capitalie), şi a nu năzui la boieri, şi a Liturghii în casele de rugăciuni ale lor, fără de voia episcopului lor, şi a patriarhului, întru a căruia eparhie au năzuit, amândouă fiind afară de aşezământul dumnezeieştilor canoane. Deci porunceşte, ca, clericul, de ar îndrăzni a o face una ca

aceasta fără de voia amânduror ierarhilor, şi ar stărui întru aceasta, să se caterisească. Iar şi cei ce vor fi primiţi cu voia amânduror, să nu ia asupră-şi purtări de griji lumeşti, ci să înveţe pe copii şi pe slugile creştinilor. Iar care cleric ar primi epistasie (adică inspecţie), de moşii boiereşti, ale cărora epistaţi se ziceau mai mari, poate ca unii ce mai boiereşte epiestisea şi mai mult câştigătoare lucruri, ori să înceteze despre aceasta, ori neîncetând, să se caterisească.

CANONUL 11

Îndatoriţi fiind toţi a păzi dumnezeieştile canoane, şi pe cel ce zice, a fi iconomi la toate Bisericile, cu tot chipul suntem datori nestrămutat, a-l ţine. Şi dacă fiecare mitropolit la Biserica sa va pune iconom, bine ar fi. Iar de nu, din însăşi stăpânirea este voie episcopului Constantinopolului a prohirisi iconom la acea Biserică. Aşişderea şi mitropoliţilor, dacă episcopii cei supuşi lor, nu voiesc a aşeza iconomi la ale loruşi Biserici. Şi însăşi aceasta să se păzească şi la monastiri.

(Apostolic, can. 38, 41; Sinod 4 can. 26; Sinod 7, can. 12; Sinod 1 şi 2, can. 7; Ancira, can. 15; Gangra, can. 7; Antiohia, can. 24, 25; Cartagina, can. 34, 41; Teofil, can. 10; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul 26 al sinodului al 4-lea porunceşte ca toată Biserica să aibă iconom, iconomisind cu voia şi ştirea arhiereului lucrurile aceleia, pentru aceasta şi canonul acesta pe însuşi acela îl întăreşte, adăugând, că, de nu va voi mitropolitul a aşeza iconom la mitropolia sa, are voie patriarhul său cu stăpânire a-i aşeza iconom, aşişderea şi mitropolitul la episcopii săi. Şi însuşi aceasta să se facă şi la monastiri.

CANONUL 12

Dacă vreun episcop, sau egumen, s-ar afla din ţarinile episcopiei, sau ale monastirii, dând la mână boierească, sau oricărei alte feţe dându-le, fără tărie fie darea, după canonul Sfinţilor Apostoli ce zice, purtarea de grijă a tuturor bisericeştilor lucruri episcopul aibă-o, şi ocârmuiască-le pe ele ca cum Dumnezeu priveşte. Să nu-i fie iertat lui însă a reşlui (sfeterisi) întru acelea, sau rudelor sale a dărui cele ale lui Dumnezeu. Iar de ar fi săraci, să le dea ca unor săraci, dar nu cu pricinuirea acestora să le vândă. Iar de ar pune pricină că aduce pagubă, şi nimic este spre folos ţarina, nici aşa să dea locul boierilor celor de loc, ci clericilor, sau lucrătorilor de pământ, iar de ar întrebuinţa vicleşug rău, şi de la cleric, sau de la lucrător de pământ, ar cumpăra vreun boier ţarina, şi aşa fără tărie fie vânzarea, şi întoarcă-se la episcopie, sau la monastire, şi episcopul, sau egumenul cel ce a făcut aceasta, să se izgonească. episcopul din episcopie, şi egumenul din monastire, ca unii ce risipesc rău, cele ce nu au adunat.

(Apostolic, can. 38, 41; Sinod 4, can. 26; Sinod 7, can. 11; Sinod 1 şi 2, can. 7; Ancira, can. 15; Gangra, can. 7; Antiohia, can. 24, 25; Cartagina, can. 34: 41; Teofil, can. 10; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Ţarine (avturghii) sau proprietăţi se numesc, toate lucrurile cele ce aduc venit, şi mai ales cele nemişcătoare. Precum moşii, vii, pomete, şi altele; pentru acestea dar hotărăşte canonul acesta, zicând, că oricine le-ar înstrăina, şi le-ar da la boieri, sau cu vânzare, sau cu schimb, să rămână fără tărie, şi lucrurile să se întoarcă, de au fost episcopeşti, la episcopie, iar de au fost monastireşti, la monastire, precum şi canonul 38 al Sfinţilor Apostoli rânduieşte. Iar de ar pune pricină arhiereul, sau egumenul, că cutare ţarină sau vie nu aduce câştig şi venit, ci mai mult pagubă, vândă-le pe ele, nu la boieri şi al puternici însă, ci la clerici, sau la lucrători de pământ[248], la oameni adică

---

[248] Pricina de care nu vrea canonul a se vinde lucruri bisericeşti sau monastireşti la boieri, ci, sau la clerici sau la lucrătorii de pământ, ni se pare a fi aceasta, că ele fiind afierosite lui Dumnezeu, iar cele afierosite se numesc sfinţite şi sărăceşti. Deci ca nişte sfinţite, se cuvine a se da celor sfinţiţi şi lui Dumnezeu afierosiţi, precum sunt clericii. Iar ca nişte sărăceşti, se

smeriți şi proşti. Iar dacă cu vicleşug le-ar da mai întâi la clerici sau la lucrători de pământ, cu socoteala ca în urmă să le ia vreun boier de la ei. Vânzarea aceasta să rămână fără tărie, iar vânzătorul episcop, să se izgonească din episcopie, şi egumenul din monastire; pentru că afierosirile acelea ce alții le-au afierosit, şi bine le-au adunat, aceştia rău le-au risipit, şi le-au vândut. Vezi şi tâlcuirea celui 38 apostolesc.

CANONUL 13

Fiindcă pentru nenorocirea ce a fost pentru păcatele noastre în Biserici, s-au răpit oarecare sfinte case de oarecare bărbați, episcopii adică, şi monastiri, şi s-au făcut obşteşti sălăşluiri. Dacă cei ce le țin pe acestea, vor binevoi a le da înapoi, precum din vechi să se statornicească, bine este, iar de nu, de vor fi din catalogul cel ieraticesc, aceştia poruncim să se caterisească, iar de vor fi monahi sau mireni, să se aforisească; ca unii ce sunt osândiți de Tatăl, şi de Fiul, şi de Sfântul Duh, şi să se aşeze, unde viermele nu se sfârşeşte, şi focul nu se stinge (Isaia: 66,24; Marcu: 9). Că glasului Domnului se împotrivesc, celui ce zice. „Nu faceți casa Părintelui Meu, casă de neguțătorie". (Ioan: 2,16)

(Sinod 4, can. 4, 24; Sinod 6, can. 49; Sinod 7, can. 12, 19; Sinod 1 şi 2, can. 1; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

În vremea luptătorilor de icoane, pe lângă alte rele ce s-au făcut, sau izgonit pentru Sfintele Icoane de dânşii, şi mulți arhierei din episcopiile, şi din mitropoliile lor, şi mulți monahi din monastirile lor. Şi fiind ele pustii, le-au răpit oarecare mireni, şi le-au făcut lăcaşuri lumeşti. Pentru aceasta dar canonul acesta porunceşte, că dacă cei ce stăpânesc episcopiile acestea, şi monastirile, vor voi a le da înapoi, pentru ca să se facă iarăşi precum au fost mai înainte episcopii şi monastiri, bine este. Iar de nu vor voi, clerici fiind, să se caterisească, iar monahi, ori mireni, să se aforisească, ca nişte osândiți pentru aceasta de Sfânta Treime, şi să se aşeze în locul acela, unde viermele nu se sfârşeşte, şi focul nu se stinge, după Isaia, şi după glasul Evangheliei, fiindcă se împotrivesc cuvântului Domnului, pe care îl zice: Nu faceți casa Tatălui meu... şi celelalte; citeşte şi pe cel al 4-lea şi al 24-lea al sinodului al 4-lea.

CANONUL 14

Cum că rânduială urmează în preoție, tuturor este bine arătat. Şi cu scumpătate a se păzi încredințările preoției, este lucru bine plăcut lui Dumnezeu. Deci, fiindcă vedem, că fără de hirotesie din pruncie unii iau tunderea clericatului, neluând încă de la episcop hirotesia; şi citesc pe amvon în adunare, afară de canon făcându-o aceasta, poruncim de acum înainte a nu se face aceasta. Aceasta însă a se păzi şi la monahi. Că hirotesie de anagnost, este slobod fiecărui egumen, a face numai în însăşi monastirea sa. Dacă şi însuşi egumenului i s-a făcut hirotesie de episcop spre şederea întâi egumenească; adică fiind el prezbiter. Aşişderea şi după obiceiul vechi, horepiscopii după voia dată de episcopul, se cuvine a proherisi anagnoşti.

(Sinod 6, can. 33; Cartagina, can. 22)

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din pruncie s-au fost afierosit lui Dumnezeu, şi îmbrăcând haine cuviincioase clericilor, primeau şi tundere de la însuşi născătorii lor, după oarecare obicei, ca când ar fi afierosiți, şi aceştia viind în vârstă, îndrăzneau şi citeau

---

cuvine a se da săracilor, precum sunt lucrătorii de pământ. Drept aceea darea cea de acest fel este potrivită cu cei ce o iau, precum dimpotrivă, de s-ar da la boieri, ar fi cu totul nepotrivită, ca unii ce nu sunt sfințiți, şi ca unii ce nu sunt săraci. Însă poate zice canonul, să se vândă la plugari şi săraci, pentru ca de la aceştia să poată iarăşi a le cumpăra, de va avea chip în urmă Biserica sau monastirea aceea, care lucru nu poate cu lesnire a-l face de le-ar vinde la cei bogați.

dumnezeieştile cărţi înaintea poporului (nădăjduindu-se poate în tunderea cea din pruncie) fără a se hirotesi, şi fără a lua pecetluirea şi tunderea citeţului de la arhiereu. Pentru aceasta porunceşte canonul acesta, că una ca aceasta să nu se mai facă, ca un lucru necuviincios şi ne canonisit. Şi nu numai mirenii să nu citească fără pecetluirea arhiereului, dar nici monahii. Însă egumenul monastirii, preot fiind, şi cu hirotesia arhierească fiind făcut egumen, are voie în monastirea sa numai a hirotesi citeţi. Aşişderea horepiscopii cu voia episcopului eparhiei, a hirotonosi citeţi, după învechit obicei[249] (pentru care vezi şi subînsemnarea canonului al 8-lea al sinodului 1). Citeşte şi pe 33 al celui al 6-lea.

CANONUL 15

Clericul de acum înainte să nu se aşeze la două Biserici. Că aceasta este însuşire de neguţătorie şi de rău câştig, şi străin de bisericescul obicei. Că am auzit din însuşi glasul Domnului, că „nu poate cineva la doi domni a sluji; că ori pe unul va urî, şi pe altul va iubi, sau pe unul va îmbrăţişa, şi pe celălalt va defăima" (Matei: 6,24). Deci „fiecare, după apostolescul glas, întru ceea ce s-a chemat, întru aceea este dator a rămâne" (I Corinteni: 7,20) şi a sluji într-o Biserică. Că cele ce pentru răul câştig se fac în bisericeştile lucruri, sunt străine de Dumnezeu. Iar cât pentru trebuinţa vieţii acesteia, feluri de meşteşuguri sunt. Dintru acestea dar cel ce ar voi, agonisească-şi cele de trebuinţa trupului, că a zis Apostolul: „Trebuinţelor mele, şi celor ce sunt împreună cu mine, mâinile acestea au slujit" (Fapte: 20,34); şi mai ales întru de Dumnezeu păzită cetatea aceasta. Iar în satele cele din afară, pentru lipsa oamenilor, să se sloboaze.

[Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 10, 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 16, 19; Cartagina, can. 63, 98]

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta, a nu se număra vreun cleric în clerul a două Biserici, ce se află ori într-o cetate, ori în două. Făcându-o aceasta pentru răul câştig, care este străin şi de Dumnezeu, şi de cei bisericeşti. Iar în satele cele pe dinafară, să se ierte a se face aceasta, pentru lipsa preoţilor şi a clericilor. Vezi şi pe cel 15 apostolesc.

CANONUL 16

Tot luxul, şi împodobirea trupului, străine sunt de ieraticeasca rânduială. Deci, episcopii, sau clericii, cei ce se împodobesc pe sineşi, cu haine strălucite şi luminate, aceştia trebuie a se îndrepta. Iar de ar stărui, să se dea certării. Aşişderea şi cei ce se ung cu mirodenii. Şi fiindcă eresul prihănitorilor de creştini, rădăcina amărăciunii în sus odrăslind, spurcăciune s-a făcut sobornicеştii Biserici, şi cei ce l-a primit pe acesta, nu numai zugrăviturile Icoanelor le-au urât, ci şi toată evlavia o au lepădat, de cei ce vieţuiesc cu cucernicie şi cu evlavie îngreuindu-se. Şi s-a plinit la ei cea scrisă: „Urâciune este păcătosului, cinstirea de Dumnezeu" (Sirah: 1,24). Deci de se vor afla oarecare bătându-şi joc de cei îmbrăcaţi cu îmbrăcăminte proastă şi cucernică, prin certare îndreptează-se. Că din învechitele vremi, tot bărbatul ieraticesc cu măsurtică şi cucernică îmbrăcăminte petrecea. Că tot ceea ce nu este pentru trebuinţă, ci pentru împodobire, are prihănire de deşertăciune, precum a zis marele Vasilie; ci nici cu

---

[249] Încă şi canonul al 6-lea al Sfântului Nichifor iartă asemenea pe egumenul prezbiter, a hirotoni şi ipodiacon. Iar dumnezeieştile legi ale ortodocşilor împăraţi, deplinind sfintele canoane întru aceasta, aşează şi cum trebuie a se face egumenul. Adică episcopul nu trebuie să facă egumen în monastire după treaptă, dar să-l facă pe acela pe care, ori toţi monahii, ori cei mai îmbunătăţiţi îl vor alege, mărturisind că în ştiinţă adevărată l-au ales pe dânsul, şi nu pentru prieteşug, ori har; dar pentru că-l ştiu pe dânsul că este ortodox şi întreg înţelept, şi vrednic a ocârmui pe monahi, şi pe monastire. Cu asemenea chip să se facă şi egumenia monastirilor femeieşti.

îmbrăcăminte de țesături cu mătăși împiestrită se îmbracă; nici adăogeau oarecare fimbrii (singefuri) cu străină floare la marginile hainelor lor. Că au auzit de la limba cea de Dumnezeu grăitoare, că cei ce poartă cele moi, în casele împăraților sunt.

(Sinod 6, can. 27; Gangra, can. 12, 21)

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește pe episcopi și pe clerici, și pe toți cei bisericești de a purta haine strălucite, fiind aceasta lucru străin de bărbații cei sfințiți, așișderea și ungerea cu mirodenii.

CANONUL 17

Unii din monahi părăsindu-și monastirile lor poftind a stăpâni, și lepădându-se de a asculta, se apucă a zidi case de rugăciuni, neavând cele spre gătire. Deci de se va apuca vreunul a face aceasta, să se oprească de episcopul locului; iar de va avea cele spre gătire, cele sfătuite de dânsul, aducă-se întru împlinire. Și aceastași să se păzească și la mireni, și la clerici.

(Sinod 4, can. 24; Sinod 7, can. 21; Sinod 1 și 2, can. 1)

TÂLCUIRE

Unii din monahi iubitori de stăpânire fiind, și nevoind însuși a asculta de alții, ci alții de dânșii, lăsându-și monastirile, se apucă să zidească case de rugăciuni, fără să aibă cheltuială ca să isprăvească lucrul. Pentru aceasta canonul poruncește, ca unii ca aceștia să se oprească de către episcopul locului. Iar de vor avea trebuincioasa cheltuială, să urmeze lucrul. Aceasta însă să se facă și dacă mireni sau clerici s-ar apuca să zidească case de rugăciuni. Vezi și pe al 4-lea canon al sinodului al 4-lea și pe cel 21 al acestuiași.

CANONUL 18

Nesmintitori faceți-vă și celor din afară (II Corinteni: 6,3), zice dumnezeiescul Apostol. Iar a petrece muieri în episcopii, sau și în monastiri, este lucru pricinuitor de toată sminteala. Deci de se va vădi vreunul că a dobândit roabă, sau slobodă în episcopie, sau în monastire, spre încredințarea vreunei slujbe, să se certe. Iar stăruind să se caterisească. Iar de s-ar întâmpla prin satele lor a fi muieri, și ar voi episcopul, sau egumenul, a merge întru acelea, de față fiind episcopul, sau egumenul, nicidecum să se încredințeze vreo slujbă vreunei muieri întru acea vreme, să petreacă întru alt loc deosebi, până ce se va duce episcopul sau egumenul de acolo, pentru neprihănirea.

(Sinod 1, can. 3; Sin 6, can. 6; Sinod 7, can. 22; Ancira, can. 19; Cartagina can. 45; Vasilie, can. 89)

TÂLCUIRE

Dumnezeiescul Apostol Pavel poruncește să nu dăm sminteală, nici celor din afară, adică celor ce nu sunt de o credință cu noi. Pentru aceasta Sfinții Părinți prin canonul acesta opresc de a se afla muieri prin episcopii, și monastiri, pricinuind aceasta mare sminteală și prihană arhiereilor, și egumenilor, înaintea creștinilor, și acelor de străină credință. Iar dacă pe la metoacele episcopiilor, sau a monastirilor s-ar întâmpla a fi muieri, și a merge arhiereul, sau egumenul acolo, în câtă vreme vor fi ei acolo, ele să fie depărtate.

CANONUL 19

Atât s-au împărțit spurcăciunea iubirii de argint la povățuitorii Bisericilor, încât și unii din bărbații și femeile ce se zic evlaviști, uitând porunca Domnului, se amăgesc, și prin aur fac primirile celor ce vin în tagma ieraticească, și în viața monahicească. Și se face, a celor ce începutul nu este bun, și totul a fi de lepădat, precum zice marele Vasilie: Că nici este cu putință lui Dumnezeu, și lui mamona a sluji (Matei: 6,24). Deci,

de se va afla vreunul aceasta făcând, de va fi episcop, sau egumen, sau cineva din ceata ieraticească, ori înceteze, ori să se caterisească, după canonul al doilea al sfântului sinod celui din Calcedon. Iar de va fi egumen, să se izgonească din monastire, şi să se dea întru altă monastire spre supunere. Aşişderea şi egumenul cel ce n-are hirotonie de prezbiter. Iar la cele ce se dau de către născători, cu cuvânt de zestre fiilor, sau lucrurile cele câştigate de ei, aducându-le, şi mărturisind cei ce le aduc că acestea sunt afierosite lui Dumnezeu; am hotărât, ori de ar rămâne, ori de ar ieşi din monastire, acestea să rămână în monastire, după făgăduinţa celui ce le-a adus; de nu va fi pricina a întâiului stătător.

(Apostolic, can. 29; Sinod 4, can. 2; Sinod 6: 22, 23; Vasilie, can. 91; Epistolia lui Ghenadie şi Tarasie)

TÂLCUIRE

Povăţuitorii Bisericilor se numesc, arhiereii, preoţii, şi egumenii monastirilor. Fiindcă aceştia s-au rânduit a sta înainte mirenilor, şi după dreapta credinţă, şi după fapta bună. Deci zice canonul, că de vreme ce aceştia atât s-au stăpânit de iubirea de argint, încât, prin bani primesc pe cei ce vin la tagma ieraticească, şi la viaţa monahicească. Şi se plineşte la dânşii zicerea marelui Vasilie ce zice: că, aceluia, a cărui începutul este rău, şi toate în urmă sunt rele. Pentru aceasta după canonul al 2-lea al sinodului ecumenic al 4-lea hotărăşte şi sinodul acesta, ca cei ce vor face una ca aceasta, hirotonisiţi fiind, să se caterisească, iar cei nehirotonisiţi să se dea sub povăţuirea altor povăţuitori. Iar lucrurile (ori mişcătoare, ori nemişcătoare) care având-le cineva, ori date de născători, ori de sineşi câştigate aducându-le la monastire unde se face monah, şi afierosindu-le, hotărăşte canonul să rămână ale monastirii, după făgăduinţa dată de el, ori de va rămâne el în monastire, ori de se va duce de voia sa; fără de vreo pricină (despre egumenul); că din pricina egumenului ducându-se, poate şi a le lua, însă şi aşa ducându-se, este dator a le afierosi la altă monastire.

CANONUL 20

De acum înainte hotărâm, a nu se face îndoită monastire, că sminteală, şi poticnire multora se face aceasta. Iar dacă oarecare împreună cu rudeniile voiesc a se lepăda de lume, şi a urma vieţii monahiceşti, bărbaţii adică, de trebuinţă este a se duce în monastire bărbătească, şi femeile a intra în monastire femeiască. Că acest lucru este bine plăcut lui Dumnezeu. Iar cele ce până acum sunt îndoite, ţie-se, după canonul sfântului părintelui nostru Vasilie, şi după aşezământul lui, aşa închipuiască-se. Nu petreacă într-o monastire monahi, şi monahii; că preacurvie mijloceşte împreuna petrecere. Nu aibă vreun monah îndrăzneală către moanhie, sau monahia către monah, îndeosebire a vorovi. Nu se culce monah în monastire femeiască. Nici împreună să mănânce îndeosebi cu monahia. Şi când se aduc cele de trebuinţă, de la bărbătească parte către cele împărtăşitoare (canonice), afară de poartă să le ia egumenia monastirii femeieşti, cu oarecare bătrână monahie. Iar de s-ar întâmpla, vreo rudenie monah a veni să vadă pe ruda sa, în fiinţa egumeniei, vorbească cu aceea, prin puţine şi scurte cuvinte.

(Sinod 6, can. 46, 47; Sinod 7, can. 18, 20, 22)

TÂLCUIRE

Monastire îndoită Zonara zice, că ar fi fost două monastiri învecinate, şi atât de apropiate, încât se auzeau glasurile de la una la alta. Iar alţii oarecare, cu care se uneşte şi Valsamon, zic că ar fi fost una şi aceeaşi monastire, întru care petreceau bărbaţi şi femei împreună, însă nu străini după trup, ci rudenii unii cu alţii. Eu a-şi zice că mai adevărată se vede a fi, a doua socotinţă, după voroava cea din început, şi după conglăsuirea canonului acestuia adeverindu-se. Dar rânduirea, pe care mai jos o

pomeneşte canonul marelui Vasilie, despre îndoitele monastiri, prea adevărată şi neîmpotrivă zisă dovedeşte pe întâia socotinţă. Deci ori într-un chip, ori întru altul canonul acesta porunceşte a nu se mai face de acum acest fel de îndoite monastiri, ca nişte pricinuitoare de sminteală. Iar câte au apucat a se face acest fel, să petreacă după aşezământul, şi legiuirea marelui Vasilie, care este aceasta, adică: monahi şi monahii, să nu împreună locuiască într-o monastire, fiindcă preacurvie urmează acestei împreună locuinţe. Să nu aibă îndrăzneală monahul îndeosebi a vorbi cu monahia, sau monahia cu monahul. Să rămână monahul în monastire femeiască, nici să mănânce împreună cu monahie. Şi când aduc monahii din monastire bărbătească cele de trebuinţă spre îndestularea vieţii monahiilor, să le lase afară de poarta monastirii, şi de acolo egumenia cu alta oarecare monahie bătrână să le ia înlăuntru. Iar dacă vreun monah ar voi să vadă pe o monahie rudenia a sa, de faţă fiind egumenia s-o vază, şi să vorbească cu ea puţine cuvinte, şi în grabă să se ducă[250].

CANONUL 21

Monahul sau monahia, nu trebuie a-şi lăsa monastirea sa, şi a se duce întru alta. Iar de s-ar întâmpla aceasta, a se ospăta ei, de nevoie este; iar a se primi fără de socotinţa egumenului său, nu se cuvine.

(Sinod 4, can. 4; Sinod 7, can. 19; Sinod 1 şi 2, can. 3, 4, 5; Cartagina, can. 88)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că nu se cuvine monahul, sau monahia a lăsa monastirea, întru care s-a tuns, şi a se duce întru alta. Iar de ar face aceasta vreunul, se cuvine a se primi ca un străin şi a se ospăta de părinţii monastirii celei străine câteva zile (ca nu cumva neprimindu-se, să fie silit a se duce în lume, şi a petrece cu feluri de oameni), nu însă şi a se ţine, şi a se număra împreună cu fraţii monastirii celei străine, fără de voia, şi slobozitoare scrisoare a egumenului său.[251]

---

[250] Aceastaşi marele Vasilie, în hotărârile cele pe larg 33 zice, că la voroavele ce este trebuinţă a face monah cu monahie, trebuie a se alege, şi feţele care au să vorbească împreună, şi vremea, şi locul cel potrivit, şi nevoia, încât toate să fie cucernice, şi afară de tot prepusul. Şi feţele să fie, dintre călugări cei mai bătrâni şi cucernici, şi evlavişti, şi înţelepţi, spre a face toată întrebarea şi răspunderea. Iar din monahii asemenea cele mai bătrâne, şi mai înţelepte. Iar când vorbesc împreună, să fie două de faţă, sau şi trei, atât din monahi, cât şi din monahii. Iar numai doi, unul şi una îndeosebi, să nu vorbească, pentru prepus, şi pentru că nu este de crezare vrednic spre adeverirea celor ce se zic. Iar câţi alţi fraţi au trebuinţă a vorbi cu vreo monahie, să vorbească prin mijlocirea bătrânelor acelora, şi aleselor monahii, şi acelea să spună surorilor acelora care sunt cercetându-se de dânşii. Ci şi monahii cei ce aduc la monahii cele de trebuinţă şi slujesc, trebuie a fi cercaţi, şi cucernici, şi în vârstă sporiţi, spre a nu pricinui cuiva rău prepus; însăşi aceasta se rânduieşte de acestaşi marele Vasilie, într-alt loc, că de vor fi două monastiri aproape vecinate, şi una ar fi săracă, iar cealaltă îndestulată, trebuie cea îndestulată, a ajuta pe cea săracă, ca una ce este datoare, şi sufletul a-şi pune unii pentru alţii, după poruncă. Iar de nu ajută se cade cea săracă a răbda îndelung, şi urmând lui Lazăr a se bucura pentru nădejdea veacului celui viitor, de sărăcia aceasta, rămânându-le lor mângâiere şi bucurie. Zice şi Sfântul Nichifor în canonul său 22: că dacă ieromonahul, tânăr cu vârsta, slujeşte la monahii, nu se cade cineva a se împărtăşi de la el cu Sfintele Taine. Precum se vede, ca din aceasta să se ruşineze, şi să se îndrepteze.

[251] Fiindcă canonul acesta nehotărâtor s-a pus, nehotărând pricinile pentru care poate cineva a se duce din monastirea sa. Noi după putinţă cercetând, am aflat acestea de aici înainte. 1. A se duce monahul din monastirea sa dacă egumenul este eretic, după canonul 17 al lui Nichifor. 2. De intră muieri în monastire, după acelaşi al lui Nichifor. 3. De vor fi copii mireni învăţând carte în monastire. Fiindcă prin acestea se prihăneşte monastirea, şi se pricinuieşte sminteală. Iar marele Vasilie pentru o singură pricină iartă a se duce cineva din monastirea sa. Adică, de i se pricinuieşte vătămarea de suflet. Care zice, că trebuie mai întâi a arăta celor ce au putere a o îndrepta. Şi de nu o vor îndrepta, atunci să se despartă de ei nu ca de nişte fraţi, ci ca de

CANONUL 22

Lui Dumnezeu toate a le da, şi nu voinţelor noastre a ne robi, mare avuţie este. Că „ori de mâncaţi, ori de beţi, dumnezeiescul Apostol zice, toate întru slava lui Dumnezeu faceţi-le" (I Corinteni: 10,31). Deci Hristos Dumnezeul nostru în Evangheliile sale începuturile păcatelor a poruncit a le tăia. Că nu numai preacurvia de dânsul se munceşte, ci şi pornirea cugetului spre apucare de preacurvie s-a osândit, zicând el: „Cel ce caută la muiere spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu ea în inimia sa" (Matei: 5,29). Deci de aici învăţându-ne, datori suntem a curăţi gândurile. Că „deşi toate sunt slobode, dar nu toate folosesc" (I Corinteni: 10,23), ne învăţăm din apostolescul glas. De nevoie dar este fiecărui bărbat să mănânce pentru ca să vieze, şi la cei ce viaţa le este cu nuntă, şi cu fii, şi cu aşezarea mirenească, a mânca împreună bărbaţii cu femeile, este lucru din cele neprihănite, numai să aducă mulţumirea celuia ce dă hrana, şi nu prin oarecare meşteşugiri muiereşti, adică prin sataniceşti cântece, de alăute, şi curveşti răsfrângeri. Asupra cărora vine proorocescul blestem, cel ce zice aşa: „Vai celor ce cu alăute şi cu cântări beau vinul, iar la lucrurile Domnului nu se uită, şi la lucrul mâinilor lui nu gândesc" (Isaia: 5,13). Şi dacă cândva ar fi unii ca aceştia între creştini, îndreptează-se. Iar de nu, să se ţină pentru dânşii cele canoniceşti aşezate de cei mai înainte de noi. Iar celor ce viaţa le este liniştită şi singuratică. Cel ce s-a împreunat cu Domnul Dumnezeu a ridica jugul monahicesc, „va şedea cu singurătate şi tăcere" (Plângerile lui Ieremia: 3,27). Dar însă şi celor ce au ales ieraticeasca viaţă, nicidecum le este iertat îndeosebi a mânca împreună cu muieri. Fără numai oareunde cu oarecare temători de Dumnezeu şi evlavioşi bărbaţi, şi femei. Ca şi aceasta împreună mâncare să aducă spre isprava duhovnicească. Şi cu rudenii încă aceasta facă-o. Şi iarăşi, dacă în călătorie se va întâmpla cele ale trebuinţei de nevoie a nu le purta cu sineşi monahul, sau bărbatul ieraticesc, şi de nevoie ar voie să poposească, ori în case de obşte, ori în casa oarecăruia, să aibă voie el a o face aceasta, fiindcă trebuinţa îl sileşte.

[Apostolic, can. 42, 43; Sinod 1, can. 3; Sinod 6, can. 5, 46, 47; Sinod 7, can. 18, 20; Cartagina, can. 45, 69; Ancira, can.19; Laodiceea, can. 24; Vasilie, can. 89]

TÂLCUIRE

Rânduieşte acest canon, că mirenii cei ce au femei şi copii, a mânca şi împreună a bea cu femeia şi alţi bărbaţi, nu este lucru de prihană, însă şi aceştia nu se cade a bea vinul cu giucăreli şi sataniceşti cântece, şi cu răsfrângeri curveşti de jocuri, ori cu răcnete, ca să nu moştenească blestemul, şi vaiul acela cel aduce Isaia asupra celor ce fac unele ca acestea, şi care nu cercetează lucrurile Domnului. Ci trebuie să

---

străini. Iar dacă vreun monah pentru nestatornicia sa, şi nu pentru vătămare sufletească s-ar duce din monastirea sa, acesta, ori trebuie a se îndrepta, cu statornicia sa în monastire, ori nevrând să nu se primească întru altă monastire. Iar altă pricină binecuvântată de despărţire, şi de ieşire, adaoge însuşi sfântul, că cuvântul şi învăţătura nu primeşte, afară de vătămarea sufletului. (dacă însă pentru porunca Domnului, un frate s-ar duce întru altă parte, aceştia nu se despart unul de altul, ci plinesc iconomia.) Asemenea şi canonul 6 al lui Nicolae rânduieşte, că de se vatămă cineva sufleteşte, se cade spună vătămarea sa proestosului. Şi de nu o va îndrepta el, şi primejdia este vederată, ducă-se din monastire, şi dacă egumenul îl va lega ca să nu se ducă, el nu bage samă de această legătură, ci ducă-se. Unii pun şi altă pricină binecuvântată, că, aflându-se vreun monah vrednic de liniştire, cu voia egumenului poate acesta a se duce, ca singur cu singur Dumnezeu să vorbească, după cuviosul Ioan al Scării. Însă bine trebuie a lua aminte la aceasta. Că nu pentru fiecare este depărtarea şi liniştirea. Şi mai ales pentru depărtarea cea de voie. Că fără voie şi egumenul se izgoneşte din monastirea sa, şi întru alta se bagă, de primeşte cu bani pe cei ce vor a se face monahi, după canonul 19 al acestuiaşi, şi cel ce fără stareţ s-a tuns se dă la altă monastire, după canonul 2 al sinodului 1 şi 2. Şi cel ce fără ispitire de 3 ani s-a tuns, după al 5-lea al acestuiaşi. Şi pentru îmbunătăţire şi îndreptare, arhiereul mută pe monahii cei îmbunătăţiţi, după al 4-lea al acestuiaşi.

mulţumească lui Dumnezeu, celui ce-i hrăneşte. Iar de nu se vor îndrepta şi nu vor înceta de unele ca acestea, să primească certările, a aforisirii adică, cele ce canoanele sinoadelor celor mai dinainte le-au rânduit asupra unor creştini ca aceştia. Şi mirenii adică acest fel. Iar monahii cei ce s-au făgăduit lui Dumnezeu a se linişti cu singurătate şi a tăcea, ridicând jugul nevoinţei asupra lor, după aceea a lui Ieremia. Dar încă şi toţi cei ierosiţi, nicidecum au voie a mânca împreună cu femei, îndeosebi, singuri cu singure, măcar rudenii de le-ar fi, decât fiind împreună bărbaţi şi femei evlavioşi şi temători de Dumnezeu. Şi dacă de mare nevoie ar fi silit în călătorie poposind să intre în case de obşte, sau în casa cuiva. Şi atunci însă cu evlavie şi cu frica lui Dumnezeu, ca nu monahii, şi cei ierosiţi, văzând femeile cu poftă şi cu patimă, să preacurvească în inima lor, care lucru îl osândeşte Domnul. Ci şi măcar de nu s-ar sminti ei de a lor privire (care lucru este foarte rar), ci ca să nu smintească pe ceilalţi, nu se cuvine a face aceasta.

PROLEGOMENA
DESPRE CEL CE SE ZICE ÎNTÂIUL ŞI AL DOILEA SINOD

Sinodul (soborul) acesta se numeşte aşa de Zonara, de Valsamon, de Vlastar, şi de alţii. Sfântul şi marele întâiul şi al doilea sinod, cel în Constantinopol adunat în preacinstita Biserică a Sfinţilor Apostoli. S-a adunat însă acesta în timpul împăratului Mihail fiul lui Teofil, şi a Cezarului Varda unchiului lui după maică în anul 861. Iar Părinţi au fost la acesta trei sute optsprezece, dintre care covârşitor era preasfinţitul Fotie al Constantinopolului, care decurând atunci după ce s-a izgonit dumnezeiescul Ignatie la Mitilini, a fost înălţat cu sila şi fără de voie de Cesarul Varda la scaunul Constantinopolului. Şi locţiitorii lui papa Nicolae, Rodoald al Portului, şi Zaharia al Anagniei, care era atunci în Constantinopol trimişi împotriva iconomahilor (luptătorilor de Icoane).[252] Iar pricina pentru care se numeşte întâiul şi al doilea, este după Zonara, Valasmon, Vlastar, şi Milie (faţa 920 al tomului a 2-a a sinodicalelor) aceasta: S-au făcut întâia adunare a sinodului acestuia[253], şi după ce cei ortodocşi au vorbit cu cei eterodocşi (de străină slăvire, poate aceştia să fi fost rămăşiţele ce ar fi rămas dintre iconomahi, precum am zis) şi au învins ortodocşii, iar cei eterodocşi s-au învins, s-au hotărât a se scrie câte s-au vorbit în sinod, ca să rămână adevărate şi

---

[252] Două pricini zice Dositei (în Dodecavivlon al său foaia 702) că au stătut, pentru care s-a făcut sinodul acesta: sau (precum vor alţii) că după ce Varda a izgonit pe dumnezeiescul Ignatie, pentru că n-a voit a-l împărtăşi pe el în ziua dumnezeieştii arătări (adică a Botezului Domnului) ca pe unul ce-şi lepădase pe femeia sa şi se prepunea că preacurveşte cu nora sa, şi a suit cu silnicie şi fără voie în scaunul Constantinopolului pe preaînţeleptul Fotie protasicrit fiind, au înduplecat cei de lângă Varda pe locţiitori lui papa Nicolae cei trimişi împotriva luptătorilor de Icoane, şi au adunat acest sinod, şi aducând de la Mitilin pe Ignatie, l-au caterisit în arătare de unde şi Valsamon zice că, sinodul acesta s-a purtat împotriva lui Ignatie, şi Nichita, David al Paflagonilor care a scris viaţa lui Ignatie, sau (precum alţii vor) că împăratul Mihail pentru ca desăvârşit să stingă pe luptătorii de icoane, şi pentru ca să contenească dezbinarea ce se făcuse în biserică pentru amândoi patriarhii Ignatie şi Fotie, au trimis la Roma boieri cu daruri, şi au adus pe locţiitorii papei. Iar săvârşindu-se sinodul, monarhul Mihail a trimis două tomuri lui papa Nicolae, unul cuprinzând cele lucrate pentru Sfintele Icoane, iar altul ce cuprindea caterisirea lui Ignatie. Au mai trimis însă şi epistolia prin Leon Asicritul, precum aceasta se vede din epistolia a 10-a lui Nicolae, întru al 6-lea tom al practicalelor celor de viniul date la lumină, la foaia 486 şi care nu zice bine însă că la acest sinod au fost papa Adrian. Că era Nicolae, precum se vede aceasta din a doua epistolie a sa către Mihail.

[253] Iar întru întâia adunare a sa se cateriseşte Ignatie în arătare, şi se întăreşte scaunul Constantinopolului lui Fotie, precum zice Chedrino în tomul 6 al practicalelor, şi Zonara (în tomul 2 al Hronicilor), şi papa Nicolae (în a 10 epistolie cea către patriarhii răsăritului).

sigure. Iar ereticii nesuferind a se scrie acestea, pentru ca să nu se arate că s-au biruit, şi prin urmare ca să nu se izgonească din biserica şi adunarea credincioşilor, atât tulburare şi război au făcut, încât şi cuţite au scos, şi ucideri au făcut. Şi cu un chip ca acesta s-a stricat adunarea cea întâi, fără a se face vreo înscrisă hotărâre şi ispravă (rezultat). Iar după trecere de timp, iarăşi s-a făcut a doua adunare a acestuiaşi sinod, şi iarăşi vorbire s-a făcut a celor ortodocşi cu ereticii pentru aceleaşi. Şi atunci s-au scris dogmele cele vorbite pentru credinţă. Drept aceea pentru aceasta sinodul acesta, unul fiind chiar şi cu adevărat, întâi şi al doilea s-a numit pentru întâmplarea întâi şi a doua a lui adunare. Iar întru a doua adunare a lui s-au dat şi aceste 17 canoane ale lui, de nevoie fiind la buna împodobire şi starea Bisericii, care se adeveresc şi se întăresc şi de nomocanonul lui Fotie, şi de tâlcuitorii canoanelor, şi de toată Biserica. Însemnează însă că în oarecare codici manuscrise 30 de canoane se află în numele acestui sinod numite. Dar noi numai pe cele cunoscute de Biserică, şi de tâlcuitori tâlcuite le-am tâlcuit, iar pe celelalte ca necunoscute Bisericii le-am lăsat. Şi s-a rânduit mai întâi sinodul acesta de către toţi tâlcuitorii, decât celelalte localnice sinoade ce s-au făcut mai înainte de acesta, sau pentru că a stătut mare şi mai de mulţi Părinţi decât acelea, sau mai bine pentru că îndată a urmat după cel al 7-lea ecumenic sinod, şi după ani, şi pentru că s-au adunat împotriva acelorași iconomahi, împotriva cărora şi acel al 7-lea s-au fost adunat, şi după oarecare chip cu aceasta acesta s-a făcut îndeplinirea aceluia.

CELE 17 CANOANE ALE SINODULUI CELUI ÎN BISERICA SFINŢILOR APOSTOLI ADUNAT CE SE ZICE 1 ŞI AL 2-LEA TÂLCUITE

CANONUL 1

Zidirea monastirilor, lucru aşa de respectat şi cinstit şi de fericiţii şi cuvioşii Părinţii noştri din vechi bine socotit, astăzi se vede rău făcându-se. Că oarecare punând nume de monastire averilor sale, şi făgăduindu-se că lui Dumnezeu afierosesc pe ele, domni pe sineşi ale celor afierosite se înscriu şi cu singură numirea socotesc meşteşugind a amăgi pe Dumnezeu. Că aceeaşi stăpânire şi după afierosire, nu se ruşinează a o răpi, pe care mai înainte nu se opreau a o avea. Şi atâta preocupare fac lucrului, încât multe din cele afierosite de însuşi cei ce le-au afierosit se văd vânzându-se, mirare şi urâciune pricinuind celor ce le văd. Şi nu numai căinţă nu le este lor pentru cele odată afierosite lui Dumnezeu, că îşi slobod loruşi stăpânire, ci şi altora pe aceasta fără sfială o dau. Deci pentru acestea a hotărât sfântul sinod, nimănui a fi iertat să zidească monastire, fără de socotinţa şi sfatul episcopului. Acela însă stăruind şi dând voie, şi îndatorita rugăciune săvârşind precum de cei din vechi cu iubire de Dumnezeu s-a legiut, să zidească adică monastire, şi cu toate cele potrivite ei întru aceeaşi brevie (codică) să se scrie, şi în arhivele cele episcopeşti să se păstreze, nicidecum având voie cel ce le-a afierosit, fără de socotinţa episcopului, a se aşeza pe sineşi egumen, sau în locul său, a pune pe altul. Că dacă cele ce cineva dăruieşte unui om, peste acestea nu poate a fi stăpân, cum se va lăsa să răpească stăpânirea acestora, care cineva lui Dumnezeu le consfinţeşte şi le afieroseşte?

(Sinod 4, can. 4, 24; Sinod 6, can. 49; Sinod 7, can. 12, 13, 17, 19; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zidind monastiri şi afierosind lucrurile lor la ele, iarăşi după afierosire nu numai le stăpâneau şi le vindeau, ci şi pe alţii puneau stăpânitori peste ele, pentru aceasta canonul acesta rânduieşte ca fiecare monastire să se zidească cu voia şi ştirea arhiereului celui localnic, care să săvârşească şi obişnuita rugăciune, când se pune temelia. Şi să se scrie în brebie (codică) atât monastirea cea din nou zidită, cât şi toate lucrurile şi averile cele afierosite ei, sau de cel ce o a zidit, sau de alţi creştini, şi această brevie să se păzească cu singuranţie în episcopie sau mitropolie. Pentru a nu

putea de aici înainte cel ce le-a afierosit a reşlui ceva dintr-însele, şi atât de înstrăinat să fie de ea ctitorul şi afierositorul, încât nici el să se facă egumen al ei fără de voia episcopului, nici pe altul a aşeza într-însa, ca cum aceasta ar fi însuşită lui.[254] Fiindcă dacă peste acelea ce dăruieşte cineva omului nu mai poate a porunci mai mult, cum acela pe cele afierosite odată lui Dumnezeu, poate a le stăpâni iarăşi? Unul ca acesta se socoteşte ca un fur de cele sfinte, şi osândei lui Anania şi Safira se supune.

CANONUL 2

Fiindcă unii se formăluiesc a se îmbrăca cu viaţa monahicească, nu ca să slujească lui Dumnezeu cu curăţenie ci cu cucernicia chipului să dobândească nume de evlavie, şi de aici să afle îmbelşugată dobândire îndulcirilor sale, şi numai lepădarea părului făcându-o în casele lor locuiesc şi nici o urmare sau aşezare a monahilor împlinind, au hotărât sfântul sinod, ca nimeni să se învrednicească monahiceştei schime, fără de fiinţa de faţă a celui îndator a-l primi pe el întru supunere şi întru povăţuirea cea asupră-şi, şi care să făgăduiască purtare de grijă, pentru mântuirea sufletului lui. Bărbat fiind adică iubitor de Dumnezeu, şi proiestos de monastire, şi îndestulat a mântui suflet adus de curând la Hristos. Iar de se va vădi vreunul tunzând pe oarecare fără de fiinţa de faţă a povăţuitorului celui îndatorit a-l lua pe el sub ascultare, acesta caterisirii să se supună, ca un nesupus canoanelor şi stricător al monahiceştii bune rânduieli. Iar cel ce fără cuvânt şi fără rânduială s-a tuns, să se dea în ascultarea şi în monastirea ce localnicul episcop va socoti. Că tunderile cele fără judecată şi greşite, şi pe schima cea monahicească o necinstesc, şi numele lui Hristos au făcut a se huli.

TÂLCUIRE

Unii vrând ca să-i evlavisească lumea (sau şi pentru vreo boală oarecare, sau de întristare îndemnându-se) cu făţărnicie se călugăresc, apoi iarăşi şed ca mai înainte în casele lor în lume fără a păzi vreo rânduială şi canon călugăresc, această neorânduială oprindu-o sfântul sinod rânduieşte, ca nici un preot sau şi arhiereu să nu tundă călugăr fără a fi de faţă stareţ şi nănaş duhovnicesc, care are a primi purtare de grijă a sufleteştii mântuirii lui, care să fie om iubitor de Dumnezeu şi proestos de monastire, şi de ajuns întru a iconomisi către mântuire pe cei de curând şi începători monahi. Iar de ar face cineva aceasta (ce opreşte canonul) să se caterisească ca un călcător de canoane, şi acel tuns fără stareţ, să se bage întru altă monastire în care va socoti episcopul, spre ascultare şi supunere. Căci de acest fel de necuviinţă nu numai chipul cel preacinstit al monahilor s-a necinstit, ci şi pe cei necredincioşi îi fac să hulească numele lui Hristos, văzându-i pe monahi vieţuind fără rânduială şi nebăgare de seamă.[255] Şi vezi, că, şi cel ce a apucat a se călugări fără de stareţ primitor, nu mai

---

[254] Aceasta asemeni să o păzească şi aceia care zidesc schituri ori afierosesc lucruri la acelea, ori dumnezeieşti lăcaşuri, ori alte oarecare afierosind lui Dumnezeu, după ce însă le-au afierosit numai pot şi aceştia toţi a mai stăpâni cele afierosite.

[255] Însemnează că după canonul acesta nu se cuvine unul şi acelaşi şi a tunde şi stareţ primitor a fi, că se învinovăţeşte certării acesteia, decât mare nevoie nefiind altul. Iar va avea acelaşi chip, al mantiei adică sau a schimnicului, cel ce vrea să-l ia monahul, atât stareţul lui cât şi preotul cel ce-l tunde, măcar că de la vreun canon nu am luat, dar însă fiindcă obiceiul acesta din predanisire se păzeşte, trebuie a se urma. Că zice despre aceasta şi preasfinţitul patriarh Luca împreună cu sinodul cel de pe lângă sine, dezlegând oarecare întrebări ce în manuscrise se păzesc: „Pentru tunderea în schima cea mare ce se face de cel în mantie (adică de purtătorul de Cruce preot) totdeauna este îndoială. Iar mai vârtos mi s-a întâmplat a vedea un canon, care se zice a fi al patriarhului Nichifor, întru care se zice anume, schimnicul să se tundă de preot schimnic. Că ce are cineva, aceea dă. La noi însă se vede că lucru al preotului este a tunde, nu căci este monah, ci căci este preot ori de ce chip ar fi, însă dacă gândul celui ce se va face monah se clăteşte pentru îndoire, tundă-se schimnicul de preot schimnic (afară de cumva va fi vreo nevoie sau împiedicare) pentru neîndoirea, şi nu pentru nevoie.

poate a lepăda chipul, ci purtându-l se dă în ascultarea altei monastiri. Vezi şi subînsemnarea canonului 21 al sinodului 7.

CANONUL 3

Şi aceasta rău făcându-se, iar cu mult mai rău, dându-se trecerii cu vederea şi lenevirii, s-a judecat a dobândi îndreptare. Că dacă fiind vreunul proiestos de monastire, pe monahii cei rânduiţi sub dânsul fugând ei, nu i-ar căuta cu multă silinţă, sau aflându-i, nu-i va lua la sine, şi nu s-ar nevoi a-i câştiga şi a-i însănătoşi cu potrivita şi cuviincioasa doftorie a greşalei, aceasta a hotărât sfântul sinod, să se supună aforisirii. Că dacă cel ce i s-au încredinţat purtare de grijă a dobitoacelor celor necuvântătoare, neîngrijindu-se de turmă, nu se lasă necertat, acela căruia i s-a încredinţat păstoreasca începătorie a oilor lui Hristos, văzând mântuirea lor cu trândăvia şi lenevirea, cum nu va lua pedeapsa îndrăznirii? Iar nesupunându-se monahul fiind chemat înapoi, de către episcopul se va aforisi.

(Sinod 4, can. 4; Sinod 7, can. 19, 21; Cartagina, can. 88)

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta de a fugi monahul din monastirea sa la alta, sau a se rătăci încoace şi încolo. Iar dacă oarecare fără rânduială vor face aceasta, pe egumenul monastirii îl supune certării, de nu-i va căuta cu multă silinţă, şi după ce-i va găsi, de nu se va nevoi a-i întoarce înapoi şi a vindeca pe fiecare, după sufleteasca boală ce are. Căci, dacă cel ce naşte şi păzeşte necuvântătoarele dobitoace, se pedepseşte de se va lenevi şi nu va purta grijă de ele, cu mult mai vârtos se va pedepsi păscătorul oilor lui Hristos, cel ce din lenevire vinde mântuirea lor, pe care Hristos i-a răscumpărat cu sângele Său. Iar dacă căutat fiind monahul şi rugat de a se întoarce s-ar arăta nesupus, se aforiseşte de arhiereu.

CANONUL 4

În multe chipuri vicleanul sau nevoit cu ocară a bate cinstea monahiceştii schime, şi a aflat ajutor spre aceasta în timpul eresului celui mai dinainte. Că monahii lăsându-şi monastirile lor de sila eresului, unii adică la altele, iar alţii în casele bărbaţilor celor lumeşti cădeau. Dar însă, ceea ce de dânşii pentru buna cinstire de Dumnezeu atunci se făcea îi arăta fericiţi, iar în nărav dobitocesc căzând îi făcea de râs. Că acum pretutindeni buna cinstire întinzându-se, şi de sminteli Biserica izbăvindu-se, încă oarecare din monastire ducându-se şi ca un râu cu anevoie oprit, încoace şi încolo învârtindu-se şi strămutându-se, de multă nepodoabă umplu monastirile, şi întru sineşi multă neorânduială îşi adună, şi cinstea supunerii o rup şi o strică, şi pe nestatornicia pornirii acestora şi pe nesupunere sfântul sinod curmându-o, au hotărât. Că dacă vreun monah fugând din monastirea sa, s-ar pleca altei monastiri sau va intra în lumeasca locuinţă, şi el şi cel ce l-a primit, aforisit să fie până ce fugarul s-ar întoarce din monastirea aceea din care rău a ieşit. Însă dacă episcopul pe oarecare din monahii cei mărturisiţi în evlavie şi în cinstea vieţii, va voi a-i muta întru altă monastire pentru buna statornicie a monastirii, sau şi în casă lumească va socoti a-i aşeza pentru mântuirea celor ce locuiesc într-însa, sau aiurea va binevoi a-i pune să epistatisească, aceasta nici pe cei ce-i primesc nici pe monahi îi face vinovaţi.

(Sinod 4, can. 4; Sinod 7, can. 13, 19, 21; Cartagina, can. 88)

TÂLCUIRE

Fiindcă în vremea luptării Sfintelor Icoane se izgoneau de eretici, şi monahii îşi lăsau monastirile, ori se duceau întru altele sau năzuiau în casele mireneşti. Şi de atunci obişnuindu-se, şi în vremea dreptei cinstiri de Dumnezeu şi a păcii o făceau aceasta, încât cu nestatornicia lăsându-şi monastirile lor le despodobeau (că podoaba monastirii este a rămânea totdeauna monahii într-însa cu linişte, şi a nu ieşi adeseori), ci şi multe nerânduieli şi năravuri stricate şi osebite cu dulceaţă le aduceau într-însele.

Acest rău oprindu-l sinodul, aforiseşte şi pe monahii fugari şi pe cei ce i-ar primi, până ce se vor întoarce la a loruşi monastire. Însă de va voi arhiereul locului pentru folos a-i muta dintr-una într-alta, sau în case lumeşti pentru mântuirea celor ce locuiesc, atunci nici monahii aceia, nici cei ce îi primesc sunt vinovați aforisirii.

CANONUL 5

Lepădările cele fără judecată şi fără ispitire, aflăm că mult strică monahiceasca buna rânduială. Că cu semeție aruncându-se oarecare pe sineşi în monahiceasca viață, şi de către asprimea şi osteneala nevoinței împuținându-se, iarăşi ticăloşeşte se întorc la viața cea iubitoare de trup şi îndulcitoare. Pentru aceasta a hotărât sfântul sinod ca nici unul a se învrednici monahiceştii schime, mai înainte de a-i face pe ei ispitiți şi vrednici ai acestui fel de viață, prin timpul cel de trei ani rânduit lor spre cercare, şi acesta a se ține cu tot chipul au poruncit. Afară numai de cumva vreo grea boală căzând asupră-i va sili a împuțina timpul cercării sau de cumva ar fi vreun bărbat evlavist, care şi în lumescul chip a petrecut viață monahicească. Că la un bărbat ca acesta spre deplinita ispitire, va fi destul şi timpul de şase luni. Iar de va face cineva afară de acestea, egumenul adică căzând din egumenie, să-şi afle pedeapsa nerânduielii prin petrecerea întru supunere, iar cel ce s-a făcut monah, să se dea întru altă monastire care păzeşte monahiceasca scumpătate.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii fără a face vreo cercare, aşa fiecum, sau mai bine a zice cu obrăznicie şi neorânduială se fac călugări, apoi nesuferind ostenelile vieții monahiceşti se întorc iarăşi la cea dintâi a lor iubire de trup şi viață mirenească, pentru aceasta canonul acesta rânduieşte, ca nimeni să se facă călugăr negreşit mai întâi să se ispitească trei ani. Afară numai, atunci se scurtează vremea de trei ani, când acela de vreo grea boală ar ajunge în primejdie de moarte sau de va fi vreunul atât de evlavist, încât şi când se afla în lume petrecea viață monahicească. Că pentru acesta destulă este şi vremea de şase luni spre cercare. Iar de ar îndrăzni vreun egumen a face monah mai înainte de vremea rânduită, acela să fie scos din egumenie şi să se dea sub ascultarea altui egumen, iar monahul cel el tuns să se dea într-o altă monastire care păzeşte monahiceasca scumpătate. Însemnează că, nici cel ce fără ispitire de trei ani a apucat a se face monah, nu poate a se dezbrăca de chipul monahicesc, ci numai se dă în altă monastire pentru deprinderea vieții monahiceşti.

CANONUL 6

Monahii nimic al lor propriu sunt datori a avea, ci toate ale lor a le afierosi monastirii. Că zice fericitul Luca pentru cei ce credeau în Hristos şi care închipuiau viețuirea monahilor: „Că nici unul zicea că din averile sale ceva este al său, ci era lor toate obşteşti" (Fapte: 4,32). Pentru aceea celor ce vor a fi monahi, li se dă voie pentru averilor lor mai întâi a testălui, şi oricăror fețe vor voi celor neoprite de lege a da pe ale lor. Căci după ce se vor face monahi, peste toate cele cuvenite lor monastirea are stăpânire, şi nimic pentru a lor a purta grijă sau a testălui (despozarisi), li se dă voie. Iar de se va vădi vreunul însuşindu-şi oarecare avere, care nu s-a afierosit monastirii, şi robindu-se patimii iubirii de câştig, aceasta de către egumenul sau de către episcopul să se ia şi în ființa a multora vânzându-se, săracilor şi lipsiților să se împartă. Iar cel ce a cugetat a răpi un câştig ca acesta, după vechiul Anania cu potrivita certare sfântul sinod a hotărât a se înțelepți. Şi arătat este că cel ce pentru monahii bărbați sfântul sinod a canonisit, aceleaşi şi pentru monahiile femei au îndreptuit a se ținea.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul aceasta, că monahii ca unii ce sunt morți lumii, nu se cuvine a avea vreun lucru lor însuşit, ci toată avuția lor să o afierosească monastirii unde s-a

tuns, aşişderea şi femeile monahii. Ca să se plinească şi la ei ceea ce zice evanghelistul Luca la faptele Apostolilor pentru creştinii cei ce din început crezuseră în Evanghelie, şi care închipuiau petrecerea monahilor cea chinovicească. Pentru aceasta, câţi şi câte vor a se călugări, mai înainte au voie a împărţi averile lor la câte feţe nu opresc politiceştile legi (însă nu şi la eretici după canonul 30 şi 89 al sinodului din Cartagina, nici la fii neadevăraţi, cărora numai a 12-a parte din averea lor pot a le da, când au şi adevăraţi fii, după Zonara). Iar după ce se vor călugări, numai au voie a purta grijă sau a le împărţi, ci toate le stăpâneşte monastirea. Iar dacă vreunul se va vădi că după ce s-a făcut monah, a oprit vreun lucru pentru sineşi şi nu l-a afierosit monastirii, lucrul orice fel ar fi să-l ia egumenul sau localnicul arhiereu. Şi vânzându-l înaintea a multora pentru ne prepunere să-l împartă săracilor, iar monahul cel ce l-a tăgăduit asemănându-se lui Anania, să se înţelepţească cu potrivită certare.

CANONUL 7

Multe din episcopii le vedem căzând şi primejduindu-se a se da pierzării cu totul, pentru că cei ce proiestoşesc peste acestea, purtarea de grijă şi silinţa cea pentru ele o cheltuiesc întru a face din nou monastiri. Şi pe acestea smulgându-le şi răşluirea veniturilor meşteşugindu-o, pe creşterea acelora o neguţătoresc. Deci a hotărât pentru aceasta sfântul sinod nici unuia din episcopi a-i fi iertat din nou a-şi zidi monastire a sa, spre risipirea episcopiei sale. Iar de se va vădi vreunul aceasta îndrăznindu-o, el adică cuviincioasei certări să se supună, iar monastirea cea de nou zidită de el ca cum din început nici ar fi câştigat drept de monastire, să se întărească episcopatului ca un drept de sineşi câştigat, că nimic din cele afară de lege şi fără cuviinţă înfiinţate poate a aduce sminteală celor înfiinţate canoniceşte.

(Apostolic, can. 38; Sinod 4, can. 26; Sinod 7, can. 11, 12; Antiohia, can. 24, 25; Ancira, can. 15; Gangra, can. 7; Cartagina, can. 34, 41; Teofil, can. 10; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta de a trece cu vederea episcopii pe episcopiile lor cele ce primejduiesc a se pierde, şi a zidi monastiri loruşi cu cheltuiala lucrurilor episcopiilor. Căci precum monastirile nu este drept a se lipsi de lucrurile lor, aşa nici episcopiile, şi mai ales când se primejduiesc. Iar de va îndrăzni vreun episcop a face una ca aceasta, să-şi ia cuviincioasa certare, iar monastirea cea din nou zidită de el să rămână ca o avuţie dreaptă a episcopiei. Fiindcă cele ce se fac fără de lege, nu vatămă nici surpă pe cele ce legiuit şi canoniceşte se fac.

CANONUL 8

Dumnezeiescul şi sfinţitul canon al Apostolilor, pe cei ce se taie pe sineşi ucigaşi de sineşi se judecă şi preoţi fiind îi cateriseşte, iar nefiind şi de înaintarea cea la preoţie îi opreşte. Făcând de aici cunoscut că, dacă cel ce pe sineşi se taie este ucigaşi de sineşi, şi cel ce altul taie negreşit ucigaş este. Că cu dreptate l-ar pune cineva pe unul ca acesta ocărâtor şi al însăşi făpturii este, şi pentru aceasta a hotărât sfântul sinod că, dacă vreun episcop sau prezbiter sau diacon, s-ar pârî că scopeşte pe cineva sau cu mâna sa sau din poruncă, acesta caterisirii să se supună, iar de ar fi mirean să se aforisească. Afară de nu cumva căzând în vreo boală, ar fi silit spre tăierea părţii ce pătimeşte. Că precum canonul cel 1 al sinodului din Niceea, pe cei ce în boală s-au scopit nu-i pedepseşte pentru boală, aşa şi noi, nici pe preoţii cei ce poruncesc a se scopi cei bolnavi îi osândim, nici iarăşi pe mirenii cei ce întrebuinţează lucrarea mâinilor lor spre tăiere, îi învinovăţim. Că aceasta o socotim vindecare bolii, iar nu vrăjmăşuire a făpturii, sau ocară a zidirii.

(Apostolic, can. 21, 22, 23, 24; Sinod 1, can. 1)

TÂLCUIRE

Precum apostolescul canon 22 porunceşte a nu se face cleric cel ce se scopeşte pe sineşi, şi cel 23 caterisește pe cei ce clerici fiind se scopesc pe sineşi ca pe nişte ucigaşi de sineşi şi ocărâtori ai făpturii lui Dumnezeu. Aşa şi acest canon, caterisește pe clericii acei ce, ori cu mâinile lor ori cu porunca lor vor scopi pe vreunul, iar pe mirenii cei ce ar face aceasta îi aforiseşte. Iar de va cădea cineva întru o patimă ca aceasta pentru care este silit a se scopi, atunci nici preoții cei ce au poruncit scopirea aceasta se caterisesc, nici mirenii cei ce au scopit pe un bolnav aşa cu mâinile lor, se aforisesc.

CANONUL 9

Apostolescul şi dumnezeiescul canon, rânduind pe iereii cei ce se apucă a bate pe credincioşii cei ce au păcătuit sau pe necredincioşii cei ce au nedreptățit, caterisirii să se supună, că meşteşugind a-şi vindeca mânia lor şi apostoleştile aşezăminturi rău însemnându-le, au înțeles pe cei bat cu mâinile lor, nici canonul ceva de acest fel însemnând nici dreptul cuvânt aceasta a o înțelege slobozind. Că zadarnic lucru cu adevărat şi foarte greşit ar fi, să caterisească pe cel ce de trei ori sau de patru ori bătând ar lovi cu mâna sa. Iar voie dându-se a bate din poruncă, ar trece necertat pe cel ce cu nemilostivire şi până la moarte adaoge pedeapsa. Pentru aceasta canonul oprind chiar de a bate, şi noi aşa împreună hotărâm. Că trebuieşte preotul lui Dumnezeu, şi cu învățături şi cu sfătuiri câteodată, însă şi cu bisericeştile certări pe cel ce face necuviință a-l povățui, iar nu cu bice şi cu lovituri a sări asupra trupurilor oamenilor. Iar de ar fi unii cu totul nesupunându-se, şi înțelepțirii canonisirilor ne dând ascultare, pe aceştia prin arătarea cea către stăpânitorii locului, nimeni opreşte ai înțelepți. Că şi canonul cel al 5-lea al sinodului din Antiohia, pe cei ce bagă în Biserică gâlcevi şi tulburări, au canonisit a-i întoarce prin mâna din afară.

(Apostolic, can. 27; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 57, 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107)

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din cei ierosiți rău tălmăcind apostolescul canon 27 care caterisește pe aceştia ce lovesc pe credincioşi sau pe necredincioşi, zic că, canonul caterisește numai pe cei ce lovesc cu însăşi mâna lor, şi nu pe aceia care cu porunca lor pun pe alții şi bat pe cineva, vrând cu reaua tălmăcirea aceasta să-şi vindece mânia lor cea necuvântătoare. Că cu necuviință este zice canonul acesta, să socotim că dumnezeieştii Apostoli au poruncit a se caterisi preotul cel ce cu mâna sa ar lovi pe cineva de trei sau de patru ori, iar a nu se pedepsi cel ce va pune pe alții să bată pe cineva foarte aspru şi până la moarte. Drept aceea, fiindcă apostolescul canon curat şi nehotărâtor zice să se caterisească preotul cel ce va bate pe cineva, sau cu mâna sa sau prin alții, şi (Sfinții Părinți ai sinodului acestuia zic) noi asemenea hotărâm. Căci preoții lui Dumnezeu se cuvine a pedepsi pe cei ce fac necuviință cu învățături şi sfătuiri, iar câteodată şi cu bisericeşti certări, adică cu aforisiri sau cu anatematisiri când nu se supun cu sfătuirile, şi nu a sări asupra oamenilor cu bătăile. Iar dacă nici cu bisericeştile certări unii nu se înțelepțesc, au voie cei bisericeşti a da la stăpânitorii cei din afară ca să-i pedepsească.

CANONUL 10

Cei ce s-au arătat pe sineşi dați patimilor, nu numai de certarea cea de la sfintele canoane nu se înfricoşează, ci şi de însăşi acelea îndrăznesc a-şi bate joc. Că le strâmbă pe ele, şi către împătimirea lor le minciunoşează din ceea ce voiesc ele, ca cu filotimia împătimirii după Teologul Grigorie, nu numai fără învinovățire să le fie lor răul, ci şi dumnezeiesc să se socotească. Că apostolescul canon cel ce zice: „vasul de aur sau de argint sfințindu-se, sau pânză, nimeni de aici să le ia spre a sa întrebuințare, că fără de lege lucru este". Iar de se va vădi cineva (că o a făcut aceasta)

să se certe cu aforisire. Pe acesta dar (canon) spre ajutorul nelegiuirilor lor înțelegându-l, zic că nu trebuie a se judeca vrednici de caterisire, cei ce cinstita îmbrăcăminte a Sfintei Mese, sau vreun alt veşmânt le întrebuințează spre îmbrăcămintea lor, încă nici pe Sfântul Potir. O ce păgânătate! Sau cinstitul Disc sau cele asemenea acestora cheltuindu-le în trebuința lor, le mânjesc. Căci canonul zice, cei ce cad întru acesta aforisirii să se supuie, dar nu caterisirii au îndreptuit. Şi cine ar putea suferi mărimea stricăciunii (notevsirii) celei de acest fel şi a păgânătății? Căci canonul trimițând aforisiri asupra celor ce numai cât spre întrebuințarea loruşi ar lua lucrul cel sfințit, iar nu şi întru desăvârşită răpire, pe cei ce răpesc şi ierosilesc (fură cel sfinte) cele sfinte al sfintelor îi slobod de caterisire, şi pe cei ce spre slujba mâncărilor, cât după judecata lor cinstitele Discuri şi Sfințitele Potire le molipsesc (întină), îi fac necaterisiți. Cu toate că arătată se face spurcăciunea, şi vederat fiind că cei ce fac unele ca acestea nu numai în caterisire ci cad şi în învinovățirea păgânătății celei mai de pe urmă. Pentru aceasta a poruncit sfântul sinod ca cei ce (pe Sfântul Potir, sau Discul, sau Lingura, sau cinstita îmbrăcăminte, şi cel ce se zice Aer, şi de obşte) ori şi ce din cele sfințite ce sunt în Altar, şi din Sfintele Vase, sau din veşminte, spre câştigul lor le răpesc sau spre nesfințită întrebuințare le uneltesc, caterisirii cei desăvârşit să se supună. Că una este a spurca, iar alta a fura pe cele sfinte. Şi dar pe cei ce iau vasele cele din afară de Altar afierosite, sau veşminte, spre nesfințită întrebuințarea lor sau altuia le dau, pe aceştia canonul îi aforiseşte, şi noi împreună îi aforisim. Iar pe cei ce desăvârşit le răpesc, osândirii ierosiliei le supunem.

(Apostolic, can. 72, 73; Grigorie, can. 8)

TÂLCUIRE

Şi pe canonul 73 al Apostolilor ce aforiseşte pe cei ce vor întrebuința în obştească şi nesfințită slujire vas sfințit sau veşmânt, unii rău tâlcuindu-l ziceau: că nu sunt vrednici de caterisire cei ce îmbrăcămintea Sfintei Mese cămaşă sau alt veşmânt o fac lor, sau Sfântul Potir şi cinstitul Disc şi celelalte dumnezeieşti Vase ce sunt în Altar, spre trebuința lor le cheltuiesc, sau le spurcă cu nesfințita întrebuințare. Fiindcă Apostolii aforisesc numai pe cei ce fac unele ca acestea, şi nu-i caterisesc. Deci rânduieşte canonul acesta că, cei ce zic acestea strâmbă pe apostolescul canon, şi după patimile lor rău îl tălmăcesc. Căci dacă canonul aforiseşte pe acei ce nu le răpesc, ci numai le întrebuințează la slujba de obşte pe vasele cele afară de Altar sfințite numai cu afierosirea la Biserică, cum nu sunt vinovați, nu numai de caterisire ci şi de păgânătatea cea mai de pe urmă, cei ce şi le răpesc şi spurcă pe însăşi sfintele sfinților cu întrebuințările cele obşteşti şi necurate, pe sfintele şi dumnezeieştile Potire zic, şi Discuri, şi pe cele asemenea, prin care se săvârşesc sfintele şi înfricoşatele Taine? Deci oricare ierosit (sfințit) va răpi cele ce se află în Sfântul Altar, Sfintele Vase sau veşminte, sau le va întrebuința la slujbă nesfințită, acesta desăvârşit să se caterisească. Fiindcă răpirea aceasta (ca să zicem aşa) este furare de cele sfinte (şi este mai mare decât simpla ierosilie). Iar nesfințita slujbă cea de acest fel, este spurcare şi întinare celor sfinte. Iar pe cei ce întrebuințează vasele sau veşmintele cele ce se află afară de Sfântul Altar la trebuințe obşteşti ale lor sau le dau la alții, şi apostolescul canon îi aforiseşte, şi noi asemeni; iar pe cei ce desăvârşit le răpesc îi supunem osândirii furătorilor de cele sfinte.

CANONUL 11

Pe prezbiterii, sau diaconii cei ce iau asupră şi lumeşti dregătorii, sau purtări de grijă, sau cele ce se zic curatorii în casele boierilor, dumnezeieştile şi sfințitele canoane caterisirii îi supun. Deci aceasta şi noi întărindu-o, şi despre ceilalți ce în cler se numără, rânduim ca dacă vreunul dintre ei ar întrebuința lumeşti dregătorii, sau ar lua asupră şi cele ce se zice curatorii în casele boierilor, sau pe la moşii, acesta să se izgonească din clerul său. Că „nimeni poate a sluji la doi domni" (Matei: 6,24; Luca:

16,13), după nemincinosul glas cel însuşi grăit al lui Hristos, adevăratului Dumnezeului nostru.

(Apostolic, can. 6, 81, 83; Sinod 4, can. 3, 7; Sinod 7, can. 10; Cartagina, can. 18)

TÂLCUIRE

Canonul acesta nu numai pe cei dinăuntrul altarului sfinţiţi precum celelalte canoane rânduiesc, ci şi pe toţi clericii cei de afară de altar îi opreşte de a lua asupră-şi lumeşti dregătorii şi curatorii, adică epistasii şi purtări de grijă, ori în case boiereşti ori pe la moşiile lor. Iar cei ce ar cuteza din aceştia a face împotrivă, porunceşte a se lepăda din clerul lor. Fiindcă după cuvântul Domnului nimeni poate a sluji la doi domni. Vezi şi pe cel al 6-lea apostolesc.

CANONUL 12

Sfântul şi ecumenicul al 6-lea sinod, pe clericii cei ce în casele de rugăciune ce sunt înăuntru în casă liturghisesc, sau botează fără de ştirea episcopului, caterisirii îi supune, şi noi aceasta împreună o hotărâm. Că Sfânta Biserică drept îndreptând şi cuvântul cel adevărat solindu-l şi apărându-l, şi cinstirea petrecerii păzindu-o şi învăţând a se depărta de lucrul cel urât şi necuvios, cei ce vieţuiesc cu neînvăţătură şi sunt supuşi pe la case spre a rupe buna rânduială a ei, şi spre a o umple de multă tulburare şi sminteli. Pentru aceasta sfinţitul şi de Dumnezeu ajutatul sinod de acum, conglăsuindu-se cu sfântul şi ecumenicul al 6-lea sinod, a rânduit să fie însemnaţi sau rânduiţi cei ce liturghisesc în casele de rugăciune ce sunt prin case, lepădarea din clericat adică făcându-li-se lor de către episcopul locului. Iar dacă oarecare afară de aceştia nebinevoind episcopul, intrând prin case vor îndrăzni a se atinge de Liturghie, aceştia să se caterisească. Iar cei ce se vor cumineca din împărtăşirea acestora, aforisirii să se supună.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 59: Sinod 1 şi 2, can. 13, 14, 15; Gangra, can. 6; Cartagina, can. 10, 62; Antiohia, can. 5; Laodiceea, can. 58)

TÂLCUIRE

Unit este canonul acesta cu cel 31 al sinodului al 6-lea pe care l-am tâlcuit, şi vezi acolo. Numai aceasta însă adaugă Părinţii sinodului acestuia că, cei ce vor să liturghisească în casele de rugăciune cele nesfinţite (cu Sfinte Moaşte adică) ce sunt prin case, se cuvine a fi rânduiţi, şi osebiţi spre aceasta de arhiereul locului. Iar alţii de vor îndrăzni nerânduiţi de arhiereu, să se caterisească, iar mirenii cei ce se vor împărtăşi cu dânşii la aceasta, să se aforisească.

CANONUL 13

Semănăturile ereticeştilor zâzanii (neghine) aruncându-le în Biserica lui Hristos (diavolul) cel cu totul rău, şi acestea văzându-le din rădăcină tăiate cu sabia Duhului, au venit pe altă cale de meşteşugire, apucându-se a despărţi trupul lui Hristos cu mânia (turbăciunea) schismaticilor. Ci şi pe această vrăşmăşia lui sfântul sinod zăticnindu-o, au hotărât de acum înainte ca, ori prezbiter ori diacon, osândindu-l pe episcopul său pentru oarecare vinovăţii, mai înainte de sinodiceasca judecată şi cercetare şi de osândirea cea deplinită asupra lui ar îndrăzni a se depărta de împărtăşirea lui, şi numele lui nu-l va pomeni în sfinţitele rugăciuni a liturghiilor după obiceiul predat Bisericii, acesta să se supună caterisirii, şi de toată ieraticeasca cinste să se lipsească. Că cel rânduit în ceata prezbiteriei şi judecata mitropoliţilor o răpeşte şi mai înainte de judecată el osândeşte după socoteala sa, pe părintele şi episcopul său. Acesta nu este vrednic nici de cinstea prezbiterului nici de numire. Iar cei ce vor urma acestuia, de ar fi oarecare din cei ierosiţi, şi ei să cadă din cinstea lor, iar de ar fi monahi sau mireni desăvârşit să se aforisească de Biserică, până când scuipând legătura cea către schismatici, se vor întoarce către episcopul său.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 31, 34: Sinod 1 şi 2, can. 12, 14, 15; Gangra, can. 6; Cartagina, can. 10, 11, 62; Antiohia, can. 5)

TÂLCUIRE

Atât cu ereticii cât şi cu schismaticii, se apucă diavolul să rupă trupul lui Hristos, adică pe Biserica Lui. Pentru aceasta canonul acesta rânduieşte că, oricare prezbiter sau diacon s-ar despărţi de împărtăşirea episcopului lor şi numele lui nu-l vor pomeni după obicei, mai înainte de a cerceta sinodul vinovăţiile lui şi de a-l osândi, unii ca aceştia să se caterisească, pentru că nu sunt vrednici a avea vrednicia şi numele prezbiterului sau al diaconului, cel ce osândeşte pe duhovnicescul părinte şi episcopul lor, şi mai înainte răpesc judecata mitropoliţilor. Că mitropoliţii iar nu clericii judecă pe episcopi. Iar cei ce împreună urmează unor apostaţi ca aceştia, de ar fi ierosiţi să se caterisească, iar de ar fi monahi sau mireni să se aforisească (adică să se despartă), şi nu numai de dumnezeieştile Taine ci şi de Biserică, până când se vor uni cu episcopul lor.

CANONUL 14

Dacă vreun episcop pricinuire de vinovăţie făcând asupra mitropolitului său şi mai înainte de sinodiceasca cercetare s-ar depărta pe sineşi de împărtăşirea cea cu el, şi nu ar pomeni numele lui după obicei întru dumnezeiasca mistagoghie (dumnezeieştile Taine), aceasta a hotărât sfântul sinod, a fi caterisit dacă numai apostasind de mitropolitul său va face schimă. Că se cuvine fiecare a-şi cunoaşte măsurile sale, şi nici prezbiterul a defăima pe episcopul său, nici episcopul pe mitropolitul său.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 31, 34: Sinod 1 şi 2, can. 12, 13, 15; Gangra, can. 6; Cartagina, can. 10, 11, 62; Antiohia, can. 5)

CANONUL 15

Cele rânduite pentru prezbiteri, episcopi, şi mitropoliţi, cu mult mai vârtos pentru patriarhi se potrivesc. Drept aceea dacă vreun prezbiter, sau episcop, sau mitropolit ar îndrăzni a se depărta de împărtăşirea cea către patriarhul său, şi n-ar pomeni numele lui precum este hotărât şi rânduit întru dumnezeiasca mistagoghie, ci mai înainte de sinodiceasca înfăţoşare şi de deplinita lui osândire ar face schismă, aceasta a hotărât sfântul sinod, cu totul a fi străin de toată ieratia (preoţia), dacă numai se va vădi că a nelegiuit acest lucru. Şi mai ales s-au pecetluit şi s-au hotărât acestea pentru cei ce cu pricinuire de oarecare vinovăţie se depărtează de ai lor întâi şezători şi fac schismă, şi rup unirea Bisericii. Că cei ce se despart pe sineşi de împărtăşirea cea către întâiul şezător al lor pentru oarecare eres osândit de sfintele sinoade, sau de Sfinţii Părinţi, de acela adică care eresul în public îl propovăduia, şi cu capul descoperit îl învăţa, unii ca aceştia nu numai canoniceştii certări nu sunt supuşi, îngrădindu-se pe sineşi despre împărtăşirea numitului episcop, mai înainte de sinodiceasca cercetare, ci şi de cinstea cea cuvenită celor dreptslăvitori se vor învrednici. Că nu au osândit episcopi, ci minciuno-episcopi şi minciuno-învăţători. Şi nu cu schismă au rupt unirea Bisericii, ci s-au silit a izbăvi Biserica de schisme şi de împărţiri.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 10, 31, 34: Sinod 1 şi 2, can. 12, 13, 14; Gangra, can. 6; Cartagina, can. 10, 11, 62; Antiohia, can. 5)

TÂLCUIRE

Cele ce canoanele cele mai de sus au rânduit pentru episcopi şi mitropoliţi, acesteaşi le rânduieşte cu mult mai vârtos canonul acesta pentru patriarhi. Însă acestea să se facă dacă pentru oarecare vinovăţii, curvii să zicem sau ierosilii (adică furare de cele sfinte) şi altele ca acestea, s-ar despărţi de împărtăşirea cu întâiul şezător al lor, iar dacă întâi şezătorii cei numiţi ar fi eretici şi eresul lor l-ar propovădui întru arătare, şi supuşii lor pentru aceasta se despart de ei mai înainte încă de

sinodiceasca judecată pentru eresul acela. Unii ca aceştia despărţindu-se de aceia nu numai nu se osândesc, ci şi de cinstea cea cuvenită ca nişte dreptslăvitori, sunt vrednici. Că nu pricinuit schismă Bisericii cu osândirea aceasta, ci mai ales o au slobozit de schisma şi eresul minciuno-episcopilor acelora.

CANONUL 16

Pentru gâlcevile şi tulburările cele ce în Biserica lui Dumnezeu se întâmplă, şi aceasta de nevoie este a se hotărî. Că cu nici un chip să se aşeze episcop, în Biserica al căreia întâiul şezător este viu, şi se află în cinstea sa, fără numai dacă el de bună voie se va paretisi de episcopie. Că trebuie mai întâi pricina celui ce urmează a se izgoni din episcopie, canoniceşte cercetându-se, să se aducă întru împlinire, apoi aşa după a lui caterisire altul în locul lui să se provivasască la episcopie. Iar dacă vreunul din episcopi întru cinstea sa aflându-se, nici a se paretisi ar voi, nici norodul său a-l păstori, ci depărtându-se de episcopia sa mai mult de şase luni şi întru alt loc va zăbovi, nici împărăteştii porunci supunându-se nici slujbele patriarhului său slujindu-le, nici însă de oarecare cumplită boală ce îi face desăvârşită nemişcare stăpânindu-se, unul ca acesta dar ce nici după una din pricinile zise se opreşte depărtându-se de episcopia sa, şi peste vreme de şase luni întru alt loc zăbovindu-se, de cinstea şi de vrednicia episcopului desăvârşit se va înstrăina. Că cel ce se leneveşte despre purtarea de grijă a turmei celei încredinţate lui, şi se zăboveşte întru alt loc peste vreme de şase luni, au hotărât sfântul sinod, de arhieria prin care s-au rânduit a păstori desăvârşit să se facă străin, şi în locul episcopiei lui altul să se rânduiască.

(Apostolic, can. 58; Sinod 6, can. 19, 80; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru, can. 10; Grigorie, can. 16; Chiril, can. 1)

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, să nu se hirotonisească episcop la vreo eparhie a cărei episcop încă se află viu şi încă îşi are arhiereasca vrednicie, fără numai de se va paretisi de bună voie, sau de va zăbovi într-alt loc neîngrijindu-se de eparhia sa, vreme mai multă de şase luni.

CANONUL 17

Întru toate de bisericeasca bună rânduială îngrijindu-ne, şi aceasta a o hotărî am socotit că este de nevoie. Că de acum înainte nici unul din mireni sau din monahi, deodată să se ridice la înălţimea episcopiei, ci în bisericeştile trepte mai înainte cercetându-se, aşa să primească hirotonia episcopiei. Că deşi până acum din mireni sau monahi oarecare trebuinţă cerând, îndată s-au făcut vrednici de cinstea episcopiei, şi cu fapta bună strălucind şi Bisericile lor înălţându-le, dar însă rara întâmplare ne punându-o lege Bisericii, hotărâm de acum înainte aceasta să nu se mai facă, de nu cel ce se hirotoniseşte ar trece după cuvânt prin ieraticeştile trepte, în fiecare tagmă plinind legiuita vreme.

(Apostolic, can. 80; Sinod 1, can. 2; Laodiceea, can. 3; Sardica, can. 10; Neocesareea, can. 12; Chiril, can. 4)

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte a se ridica cineva la înălţimea arhieriei, adică a nu se hirotonisi cineva arhiereu, din mireni sau din monahi, îndată. Ci mai întâi să se hirotonisească după rânduială în fiecare treaptă a ierosinei, adică citeţ, ipodiacon, diacon, şi prezbiter. Iar al doilea să rămână destulă vreme în fiecare treaptă, şi după acestea vrednic aflându-se, să se hirotonisească episcop. Că deşi până acum în vreme de nevoie, s-au făcut din mireni şi din monahi îndată episcopi (adică fără a face mai întâi obişnuita şi rânduita vreme în fiecare treaptă a ierosinei) care s-au arătat vrednici şi cu fapta bună au strălucit şi eparhiile lor le-au slăvit, însă întâmplarea aceea în parte şi rară, ce se face în vreme de nevoie nu se face lege sobornicească Bisericii. (precum

aceasta o zice şi Teologul Grigorie, şi praxa a doua a sinodului cel făcut în Sfânta Sofia, zicând: bunătăţile cele rare nu pot a fi lege la cei mai mulţi); pentru aceasta de astăzi înainte aceasta să nu se mai facă.

PROLEGOMENA DESPRE SINODUL CEL ADUNAT ÎN SFÂNTA SOFIE

Sfântul sinod (sobor) cel în partea din dreapta a catehumenilor marii Biserici, adică a Sfintei Sofiei, adunat[256] s-a făcut în anul de la Hristos 879 întru al 13 an al împărăției lui Vasilie Macedon, Părinți fiind într-însul 383 dintre care cuvântători erau: Preasfințitul Fotie patriarhul Constantinopolului; Petru prezbiterul cardinalul şi locțiitorul lui papa Ioan, împreună cu Pavel, şi cu Evghenie, Ilie prezbiterul locțiitorul lui Teodosie al Ierusalimului, Cosma prezbiterul apocrisiarul (răspunzătorul) lui Mihail al Alexandriei, Vasilie episcopul Martirupolei şi locțiitorul lui Teodosie al Antiohiei. S-au făcut însă sinodul acesta chiar cu adevărat, ca să se curme smintelile ce urmaseră între răsăriteni şi apuseni pentru Bulgaria[257], iar prin urmare şi pentru ca să se unească

---

[256] Pentru sinodul acesta a grăit Sfântul Marcu al Efesului, vorbind cu Iulian întru a 6-a adunare a sinodului în Florența. Iar mai curat grăieşte despre acesta în mărturisirea cea pentru credință, aşa: „Primesc şi îmbrățişez pe lângă cele 7 sinoade şi pe cel după acestea adunat în vremea binecinstitorului Vasilie împăratul romanilor, şi a preasfântului patriarhului Fotie, pe cel ce s-a numit şi ecumenic şi cel al optulea; însă cu toate că acesta s-a numit ecumenic al optulea, dar de obşte către toți s-a hotărât a se numi, sinodul cel din timpul lui Fotie (trebuia însă mai bine a se numi pentru Fotie, fiindcă şi altele s-au făcut în timpul lui Fotie, precum am zis), pentru că nu s-a dat întru dânsul noi hotărâri pentru vreo dogmă, precum s-au întâmplat în celelalte şapte ecumenice, precum am zis în prolegomena sinodului 1.

[257] Pricina pentru care au urmat scandalurile pentru Bulgaria, în scurt aceasta au stătut: împăratul Mihail fiul lui Teofil biruind pe bulgari, prin duhovniceasca împreună lucrarea şi ostenelile lui Ignatie şi ale lui Fotie patriarhilor, au botezat pe stăpânitorii lor, şi pe cel întâi al lor l-au numit cu numele său Mihail; deci pentru această pricină, şi pentru că din început Bulgaria a fost supusă mitropolitului Tesalonicului, cel supus patriarhului Constantinopolului, au trimis acolo Ignatie al Constantinopolului, şi Fotie arhiepiscop, iar papa Nicolae zavistuind, căuta să stăpânească pe Bulgaria, fiind dar că de Fotie nu i se ierta a face aceasta, scriindu-i lui că Bulgaria se cuvine împăratului. El adunând sinod în Roma, caterisește şi anatematiseşte pe Fotie, şi pe cei ce se împărtăşesc cu el îi aforiseşte, iar în Bulgaria a trimis prezbiteri şi miruia a doua oară pe cei miruiți de preoții din Constantinopol, învățând acolo pe purcederea Sfântului Duh şi din Fiul. Pentru aceasta şi Fotie, adunând sinod în Constantinopol dimpotrivă au caterisit pe Nicolae, şi pe cei de Nicolae făcuți neîmpărtăşiți, el îi primea în tot locul. Murind însă Mihail şi Nicolae, şi scoțându-se Fotie, s-a întors la scaun Ignatie. Ci şi acesta neînduplecându-se a hirotonisi papa în Bulgaria, pentru această pricină papa Ioan, cel după Adrian, nu a primit sinodul cel ce s-a făcut în Roma şi în Constantinopol împotriva lui Fotie. Iar după ce a murit Ignatie, iarăşi s-a întors Fotie la scaun. Care pentru ca să dovedească lumii că sunt minciuni câte au meşteşugit asupra sa, şi pentru ca să îndrepteze cugetarea cea rău cinstitor ce la apus se şoptea despre purcederea Sfântului Duh şi din Fiul, care şi în Bulgaria se propovăduia, şi pe lângă acestea pentru ca să se facă pace şi unire Bisericilor şi episcopilor,

episcopii cei dezbinați pentru scoaterea lui Ignatie, şi hirotonia lui Fotie. Deci acest sinod propovăduind pe sfântul şi ecumenicul al 7-lea sinod, că este cu adevărat ecumenic, şi cu celelalte 6 ecumenice împreună numărat, şi pe toți cei ce pe acesta nu-l numără împreună cu acelea anatematisindu-i (că erau unii ca aceştia în Galia) au primit pe sfințitul Fotie, şi ca legiuit şi canonicesc patriarh l-au propovăduit, şi pe sinoadele cele ce asupra lui Fotie s-au făcut în Roma, şi în Constantinopol, le-au lepădat şi le-au izgonit. Şi acestea făcându-le, şi întru a 6-a şi a 7-a praxă a sa drept şi cu bună cinstire hotărând. Ca sfântul Simbolul Credinței să rămână nechenotomist (adică fără a se pune în el vreo nouă izvodire) şi neclătit în veac, şi asupra celui ce va voi adăuga sau a scădea ceva din el înfricoşatei anatemi glăsuind, au dat şi acestea trei canoane întru a 5-a praxă a sa, trebuincioasă fiind spre buna rânduială şi starea Bisericii. Pe care toată a noastră Sfânta Biserică le-au primit şi le primeşte de adevărate, precum tâlcuitorii sfințitelor canoane de obşte toți arată şi adeverează.[258]

---

alții numindu-se ignatiani iar alții fotiniani, au înduplecat pe împăratul Vasilie, şi au adunat acest sinod, scriind şi el către papa Ioan al 8-lea şi celorlalți patriarhi libelul credinței. Iar pentru Bulgaria, fiindcă iarăşi o cerea papa Ioan, şi voia a nu hirotoni într-însa patriarhul Constantinopolului, nici a trimite acolo omofor obosind mai mult Părinții pentru sminteli, au zis că aceasta se cuvine împăratului, şi aşa deodată au scăpat de gâlcevi. Întru aceeaşi s-au trimis propovăduitori ai Evangheliei, de patriarhul Ignatie, la neamurile păgâne cele din Boemia, Chiril şi Metodie frații cei ce se trăgeau din Tesalonic, şi au tras la buna cinstire pe neamul acesta, şi pe stăpânitorul lor. Dintre care Chiril a stătut întâi episcop în Praga, aceştia au făcut şi literele cele slavoneşti. De unde şi chirileşti se zic, iar de către unii din neştiință ilireşti. Au zavistuit şi acestui de Dumnezeu plăcut lucru nu puțin papei de atunci, precum se vede în istoria cea pentru aceştia, păstrată în sfânta monastire a Hilandarului. Iar tânărul Andronic împăratul romanilor întru un hrisov al său, cel dat monastirii Xiropotamului, scrie că Pavel fiul împăratului Mihail Rangave, şi adevăratul frate al patriarhului Ignatie, a întors la buna cinstire de Dumnezeu pe neamul serbilor. De unde şi spre cinstea lui, craiul Serbiei a zidit monastirea ce se numeşte a Sfântului Pavel. Era şi Dumnezeiescul Pavel acesta scopit, ca şi fratele său patriarhul Ignatie, scopiți fiind de tiranul Leon Armeanul.

[258] Însemnează pentru sinodul acesta căci ca o sabie cu două ascuțişuri au intrat în inimile apusenilor cu minunatele şi luminatele glăsuirile sale, şi cu de Dumnezeu insuflata hotărâre ce a făcut pentru întărirea sfântului Simbolului Credinței. Că nici un alt sinod ca acesta nu a grăit nici a tâlcuit necuviințele ce pot urma din scăderea sau adăogirea ce s-ar face întru acest sfânt Simbol al Credinței. Drept aceea, şi după multe chipuri se nevoiesc ca să-l dovedească mincinos prin 27 de puneri împotrivă, pe care prea potrivite le dezleagă pururea pomenitul Dositei în foaia 730 din Dodecavivlon al său, cum că cu totul nici cum s-ar fi făcut acest sinod ci zic ei că Fotie l-ar fi plăsmuit. Întru atât obrăznicie îi aduce nebunia lor, pentru amara mustrare ce li se face din acesta. Dar lumina nu se ascunde, că afară de tâlcuitorii canoanelor care sunt şi mai vechi, şi însuşi Vecus cel de o socoteală cu latinii îl pomeneşte pe acesta, şi alegere au scris din practicalele acestuia. Iar mai ales şi cu deosebire prea înțeleptul dascăl şi teologul Iosif Vrienie în cuvântul cel pentru Sfânta Treime, care era în viață pe la sfârşiturile împărăției greceşti, pe larg pomeneşte cele de dânsul, şi în sfârşit, zice, că până în vremea sa, se păzeau încă în Biserica cea mare, practicalele lui, cu iscăliturile cele de însuşi mâinile, lui Petru, ale lui Pavel, şi ale lui Evghenie locțiitorilor lui papa Ioan, adică latineşti. După acesta cel între sfinți Marco al Efesului, întru a şasea adunare a sinodului celui din Florența, aşa l-a adeverit pe acesta de adevărat sfânt sinod, încât zice de atunci adică din vremea sinodului aceluia şi până acum, se citeşte în Biserica cea mare a Constantinopolului întru acest chip: „Toate cele asupra preasfințiților patriarhi Fotie şi Ignatie, scrise, sau grăite, fie anatema; şi acesta zicându-le Marco al Efesului, cardinalul Iulian, cel ce era vorbind cu Marcu, a rămas fără glas, ne având ce zice împotrivă. Mărturisesc încă şi mulți din latini ființa acestui sinod, care este Ivul episcopul Carnoviei, şi Gratian monahul." Însă singure epistoliile lui papa Ioan sunt îndestule în locul tuturor, din care una se scrie deasupra către preasfințitul Fotie, iar cealaltă către împărați, care sunt practicalele cele tipărite de Viniul la foaia 93 a tomului al 7-lea. Iar cele ce sinodul acesta despre Simbolul Credinței în praxa a 6-a şi a 7-a ale sale a zis (că de mâhnire mi s-au părut a le lăsa) sunt acestea: „Hotărârea credinței celei preacurate a

CELE 3 CANOANE ALE SINODULUI CELUI ADUNAT ÎN BISERICA SFINTEI SOFIA TÂLCUITE

CANONUL 1

Au hotărât sfântul şi ecumenicul sinodul acesta ca, oricare din clericii sau mirenii sau episcopii cei din Italia, în Asia sau în Europa sau în Libia petrecători sub legătură s-au caterisire s-a făcut de către sfinţitul papa Ioan, ca să fie unii ca aceştia şi de către sfinţitul Fotie patriarhul Constantinopolului, întru aceeaşi hotărâre a certării, adică ori caterisiţi ori anatematisiţi ori aforisiţi. Pe câţi însă şi Fotie preasfinţitul patriarh, clerici sau mireni sau din arhieraticeasca şi ieraticeasca tagmă, ori în care parohie (locuinţe) îi va face supuşi aforisirii sau caterisirii sau anatematisirii, să-i aibă pe ei şi preasfinţitul papa Ioan, şi sfânta lui Dumnezeu Biserică a romanilor cea încredinţată lui, întru aceeaşi judecată a certării. Nimic din presviile cele cuvenite preasfinţitului scaun al Bisericii romanilor, nici din cele cuvenite întâiului şezător al ei, întru nimic să se prihănească, nici acum, nici după acestea.

(Apostolic, can. 12, 13, 32; Antiohia, can. 6; Sardica, can. 14; Cartagina, can. 11, 37, 141)

TÂLCUIRE

Pentru ca să se împace multele sminteli şi prigonirile ce urmaseră atunci în răsăriteana şi apuseana Biserică între Nicolae al Romei şi Adrian, şi între Fotie al Constantinopolului, între care întâia pricină a stătut eparhia Bulgariei precum am zis, rânduieşte acest canon al sinodului acestuia că, câţi clerici sau mireni sau episcopi s-au aforisit ori s-au caterisit ori s-au anatematisit de papa Ioan al Romei, atât câţi se află în Europa câţi şi în Asia şi Africa, aceştia să fie aforisiţi şi caterisiţi şi anatematisiţi şi de Fotie al Constantinopolului. Aşişderea şi câţi ca aceştia ori în care parte de loc s-au aforisit ori s-au caterisit ori s-au anatematisit de cel al Constantinopolului, să fie aforisiţi, caterisiţi, şi anatematisiţi şi de papa Romei, fără a se strămuta privilegiile Bisericii romanilor şi ale papei nici acum, nici în viitorime a fi, adică întâi cu rânduiala cinstei decât ceilalţi patru patriarhi. Însă acestea atunci se făceau când Biserica romanilor nici în credinţă greşise, nici cu noi răsăritenii se prigonea. Iar acum, nici o unire sau împărtăşire avem noi cu dânsa, pentru ereticeştile dogme, sub care ea a căzut.

CANONUL 2

Deşi până acum unii din arhierei în schima monahilor pogorându-se, erau siliţi a rămâne la înălţimea arhieriei, şi aceasta făcându-o se trecea cu vederea. Deci dar sfântul şi ecumenicul sinodul acesta, şi această trecere cu vederea îndreptându-o, şi la bisericeştile legiuiri pe această necuviincioasă lucrare întorcându-o a hotărât, ca oricare episcop sau oricare altul din arhieraticeasca vrednicie va voi a se pogorî la monahiceasca viaţă şi a împlini locul pocăinţei, acesta să nu se mai apuce de vrednicia arhiraticească. Că tocmelile monahilor au cuvânt de supunere şi ucenicie, iar nu de învăţătorie sau de întâia şedere, nici făgăduiesc pe alţii a păstori, ci a se păstori. Drept aceea precum mai înainte s-a zis, legiuim de acum nici unul din cei ce sunt în catalogul arhieraticesc sau din păstori, să nu se pogoare pe sineşi în ceata celor ce se păstoresc şi se pocăiesc. Iar de ar îndrăzni vreunul a face aceasta după glăsuirea şi înştiinţarea hotărârii celei acum glăsuite, el pe sineşi lipsindu-se de

---

creştinilor cea din început de la Părinţi şi ajunse până la noi, şi cu mintea şi cu limba o primim şi tuturor luminat o vestim, nimeni dintr-însa scăzând, nici adăugând, nici schimbând, nici minciunoşind." Şi iarăşi: „Deci oricine abătându-se la această ieşire din minte, ar îndrăzni, precum mai sus s-a zis, alt simbol a alcătui, şi hotar al legii a-l numi, sau adăugire, sau scădere a face în cel dat nouă de sfântul şi ecumenicul marele sinod cel întâi în Niceea, anatema să fie."

treapta arheraticească, să nu se mai întoarcă către cea mai dinainte vrednicie, de care prin însuşi lucrurile s-a lepădat.

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte a nu se pogorî arhiereii şi păstorii de la înălţimea arhieraticeştii vrednicii, la prostimea chipului monahicesc (precum asemenea este oprit şi de a se paretisi de eparhiile lor, fără numai pentru canoniceşti vinovăţii ce vor fi având care opresc arhieria, şi mărturisindu-se dânşii la duhovnicesc părinte, că aşa mai înainte paretisindu-se, să se pogoare în ceata monahilor). Iar de ar îndrăzni vreunul a o face după hotărârea aceasta ori în ce chip, acesta să nu mai poată a avea înălţimea vredniciei arhieriei, nici a lucra vreo arhieraticească sfinţită lucrare. Fiindcă mai întâi tocmelile ce fac monahii când primesc schima sunt de supunere şi de ucenicie şi de pocăinţă, iar nu de stăpânire şi de învăţătorie şi de viaţă neprihănită, pe care le are vrednicia arhiereilor.

CANONUL 3

Dacă vreunul din mireni călcând şi defăimând dumnezeieştile şi împărăteştile porunci, batjocorind încă şi înfricoşatele aşezământuri şi legile Bisericii ar îndrăzni a bate vreun episcop, sau a-l închide fără pricină, sau şi plăzmuindu-i pricină, unul ca acesta anatema să fie.

(Apostolic, can. 55)

TÂLCUIRE

Nici odinioară au lipsit relele din lume, şi dar adevărată este socotinţa înţeleptului aceluia ce zice că, cei mai mulţi sunt răi. Că iată şi în vremile cel vechi se băteau, şi se închideau de către mireni arhiereii. O ce cutezare! Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte că, dacă vreun mirean luând domnie şi stăpânie, sau şi pricinuitor făcându-se luişi de moarte sufletească (că domn se numeşte şi cel de sineşi ucigaş), ar defăima poruncile împărăteşti, şi tot odată ar batjocori şi predaniile cele nu înscrise şi legile cele înscrise al Bisericii, şi ar îndrăzni (că cu adevărat de mare îndrăznire şi obrăznicie este a bate episcop) ca să bată pe vreun episcop (adică nu numai hotărâtor pe episcopul cel numit şi însemnat, ci şi pe cel cu totul smerit şi sărac ce s-ar întâmpla) sau să-l pună la închisoare, ori fără nici o pricină ori şi însuşi plăzmuind de la sineşi o mincinoasă pricină, unul ca acesta să se anatematisească.[259] Iar ce este anatema? Vezi la prolegomena sinodului din Gangra, citeşte şi canonul 55 apostolesc.

---

[259] Pentru aceasta şi Ignatie purtătorul de Dumnezeu scria către smirnani acestea: „Cinsteşte, zice fiule, pe Dumnezeu şi pe împăratul. Iar eu zic: cinsteşte adică pe Dumnezeu ca pe un pricinuitor şi Domn al tuturor, iar pe episcop ca pe arhiereul lui Dumnezeu, iar după arhierie, a lui Hristos. Şi după acestea, trebuie a cinsti şi pe împăratul. Că nici este vreunul decât Dumnezeu mai mare, sau potrivit întru toate cele ce sunt. Şi nici în Biserică este mai mare ceva decât episcopul ieratevsind lui Dumnezeu, pentru mântuirea a toată lumea... Cel ce cinsteşte pe episcopul, de Dumnezeu se va cinsti, precum cu adevărat cel ce va necinsti pe el, de Dumnezeu se va osândi... „că preoţia este care pricinuieşte întru oameni toate bunătăţile, asupra căreia cel ce se îndrăceşte nu om necinsteşte, ci pe Dumnezeu şi pe Hristos Iisus, pe arhiereul cel singur şi întâi născut după fire al Tatălui." Şi Vlastar încă zice că, „măcar şi mult binecuvântată de ar fi prihana asupra episcopului, cu toate acestea nici însuşi cel mai mare stăpânitor poate a izbândi, ci se cuvine a arăta prihănirea aceasta la sinod, care are volnicie a pedepsi pe episcopii cei ce păcătuiesc. (care mai întâi îi caterisește, apoi îi dă la stăpânitorii din afară, după canonul 5 al sinodului din Antiohia.) Iar împărăteştile legi hotărăsc că oricare va lovi iereu ori în Biserică fiind, ori afară, să se izgonească."

PROLEGOMENA
DESPRE SINODUL CEL ADUNAT ÎN CALCEDON
ÎN TIMPUL LUI CIPRIAN

Trei localnice[260] sinoade (soboare) pentru botezul de a doua oară s-au făcut în Calcedon, adică în Cartagina în timpul Sfântului Sfinţitului mucenicului Ciprian. Unul adică în anul de la Hristos 255 întru al patrulea an al împărăţiei lui Valerian şi a lui Galiin[261], întru care s-a rânduit ca afară din Biserică nimeni poate a se boteza, fiindcă unul este Botezul soborniceştei Biserici, pentru aceea şi ereticii cei ce vin la soborniceasca Biserică se cuvine a doua oară a se boteza. Iar cei ce mai înainte s-au botezat canoniceşte de cei dreptslăvitori care apoi s-au făcut eretici, aceştia iarăşi întorcându-se la ortodoxie, să se primească nu prin Botez precum zicea Navat, ci prin singură rugăciunea şi punerea mâinilor peste ei (pentru care vezi şi canonul al 8-lea al sinodului 1). Precum şi aceasta se arată şi din epistolia cea către Corintul, care epistolie este a 71-a a lui Ciprian. Iar cel al doilea în anul 258 (sau 256 după Milie în tomul 1 al sinoadelor) întru care au fost de faţă 71 de episcopi atât din Numidia cât şi din cealaltă Africă, pe care i-a adunat Sfântul Ciprian, ca cu mai mare putere să

---

260 Însemnează că cu acele patru însuşiri cu care se osebesc sinoadele ecumenice de cele localnice, cu acelea însăşi iarăşi se osebesc şi cele localnice de cele ecumenice, şi vezile acestea la 1-a subînsemnarea prolegomenei sinodului 1. Însă se osebeşte localnicul sinod de cel ce se zice al ţării, fiindcă sinodul ţării este acela pe care îl face episcopul, sau mitropolitul, sau patriarhul cu singuri clericii săi, fără de alţi episcopi, dintru alte părţi după Dositei (foaia 1015 din Dodecavivlon) iar sinod localnic este, când mitropolitul sau patriarhul cu mitropoliţii săi, sau cu episcopii se adună la un loc. Şi mai chear (clar) zicând, când episcopii uneia sau a două eparhii, împreună se adună, spre a cerceta bisericeştile pricini şi întrebări cele întâmplătoare. localnice sinoade se numesc, şi cele ce se rânduiesc de canoane, a se face în tot anul de episcopii fiecărei eparhii. Fiindcă şi aceştia de episcopi se fac după canonul 37 al apostolilor.

261 Pricinile pentru care s-au făcut sinodul acesta, una adică pentru că botezul a doua oară s-a început în Africa mai întâi prin învăţătura lui Agripin episcopul Cartaginei, sau precum zic alţii al lui Tertulian (precum aceasta se arată din cuvintele ce scrie Sfântul Ciprian în epistolia aceasta canonicească şi sobornicească către Iovian, zicând: Că nu socoteală nouă şi de curând întărită vă aducem, ci cu toată scumpătatea cercetată din vechi de Părinţii noştri cei ce au fost mai înainte). Şi alta încă, căci întru acele vremi s-a arătat şi Navat, care prezbiter fiind al Romei s-a făcut schismatic, că învăţa cum că cei ce au slujit idolilor în vremea goanelor, în urmă pocăindu-se erau neprimiţi de nu i-ar fi botezat de al doilea. Drept aceea şi din aceasta a lui rea slăvire, sau dezbinat de soborniceasca Biserică şi multă parte cu dânsul. Deci şi pentru aceştia era îndoială, adică pentru cei botezaţi de dânşii, de se cuvenea a se boteza în urmă întrocându-se la soborniceasca Biserică. Şi pentru aceasta oarecare episcopi au trimis către Sfântul şi dumnezeiescul Ciprian cerând dezlegarea nedumeririi. Deci sinodul acesta adunându-se, a rânduit cele mai de sus zise. Vezi pe Dositei foia 53, Dodecavivlon.

adeverească, şi să întărească rânduirea cea aşezată în cel mai dinainte sinod pentru botezul de-a doua oară. Care şi a rânduit întâi că, câţi fiind în Biserică clerici adică vor lăsa credinţa, aceştia întorcându-se, iarăşi să se primească numai ca nişte mireni. Şi al doilea că, atât să fie de neputernic botezul ereticilor, încât aceştia întorcându-se şi după ortodoxie botezându-se, să nu se socotească că a doua oară se botează cu al doilea Botez, ci să socotească, că întâia oară primesc Botez, ca cum cu totul neavând adevărat Botez. S-au făcut însă şi al treilea sinod în Cartagina întru acestaşi an de acestaşi Sfânt Ciprian, în care erau 84 de episcopi, care şi pe această sinodicească şi canonicească epistolie adică pe acest canon, l-au trimis către Iovian episcopul, şi către episcopii aceluia precum zice Zonara (şi epistolia arată), pentru că episcopul acesta a întrebat pe dumnezeiescul Ciprian de se cuvine a se boteza schismaticii navatianii venind către sobornicească Biserică. Iar precum zice mult ştiutorul Dositei (foaia 55 din Dodecavivlon) pentru ce s-a trimis epistolia aceasta de sinodul al 2-lea cel mai de sus către Ştefan papa Romei, arătând cele de el rânduite pentru al doilea Botez. Iar Ştefan făcând sinod în Roma, a desfiinţat epistolia rânduind a nu se îndoi botezul ereticilor, care botează precum botează soborniceasca Biserică[262] (precum acestea le scrie Ciprian în epistolia către Pompie episcopul savratensiilor în Africa). Drept aceea spre desăvârşita adeverire a Botezului de a doua oară, care şi odată şi a doua oară s-a hotărât sinodiceşte şi spre surparea celor de Ştefan rânduite, acest al 3-lea sinod s-a adunat de Sfântul Ciprian, şi a dat acest canon. Însemnează însă, că acest sinod mai vechi fiind decât toate sinoadele ecumenice şi localnice, se cuvenea a se rândui mai întâi şi decât cele ecumenice, dar fiindcă este localnic, are şi mai puţină vrednicie decât cele ecumenice, s-au prorânduit acelea, şi acesta după acelea (vezi pe Dositei, pentru sinoadele acestea foaia 53 şi 975 din Dodecavivlon şi foaia 98 a tomului 1 al sinodicalelor). Însuşi aceasta o au urmat şi la celelalte localnice ce s-au făcut mai înainte decât cele ecumenice, a se aşeza adică după cele ecumenice, pentru vrednicia lor. Iar Sfântul Ciprian care a adunat aceste sinoade a mărturisit învremea lui Dechie împăratul. Spre a căruia laudă, de ajuns este minunata oraţie ce o a împletit sfinţeniei sale teologhiceasca limbă a lui Grigorie.

CANONUL SFÂNTULUI LOCANICULUI SINOD A TREIA OARĂ ADUNAT ÎN CALCEDON ÎN TIMPUL LUI CIPRIAN TÂLCUIT

CANON

Iubiţilor fraţi, fiind noi în obştesc sfat am citit scrisorile de la voi trimise, pentru cei păruţi a fi botezaţi de către eretici ori schismatici, venind către soborniceasca Biserică care este una, întru care ne botezăm şi a doua oară ne naştem. Despre care şi suntem încredinţaţi, că şi voi înşivă aceleaşi făcându-le, întărirea soborniceştii Biserici o ţineţi. Însă de vreme ce sunteţi împreună părtaşi ai noştri, şi pentru obşteasca dragoste aţi voit a căuta despre aceasta, nu socoteală proaspătă vă aducem înainte, nici acum lucrată, ci pe cea din vechi cercată cu toată scumpătatea şi sârguinţa, de către cei ce au fost mai înainte de noi, şi de către noi bine ţinută o cuminecăm vouă şi o însoţim. Aceasta şi acum hotărâm care totdeauna cu tărie şi cu statornicie o ţinem, nimeni va

---

[262] Însemnează că nu numai în Africa, ci şi în Asia era obiceiul a se boteza a doua oară cei botezaţi de eretici (întorcându-se la ortodoxie), unde însuşi Ştefan acesta a scris către dânşii să înceteze de a boteza a doua oară, ci Asienii nu numai nu s-au înduplecat, ci şi sinod în Iconia a adunat în anul 258. Între care exarh a fost Sfântul Firmilian al Chesariei, întru care s-au adunat Părinţii din Capadochia, din Lichia, din Galatia şi din alte eparhii, şi au rânduit, ca nici o Sfinţită lucrare a ereticilor să fie primită, ci şi Botezul lor, şi Hirotonia, şi orice altă taină să nu fie primită, nefiind vrednică nici de un cuvânt (Dositei la foaia 58 din Dodecavivlon). Mai însemnează că dumnezeiescul Dionisie al Alexandriei cel dintr-o vreme cu Sfântul Ciprian, era de o socotinţă cu însuşi Ciprian, a se boteza adică a doua oară ereticii, precum zice Ieronim în catalogul bisericeştilor acturi, vezi la prolegomena lui Dionisie.

putea să se boteze afară din soborniceasca Biserică, unul fiind Botezul, şi în singură soborniceasca Biserică aflându-se. Că scris este: „Pe Mine m-au părăsit pe izvorul de apă vie, şi ş-au săpat loruşi lacuri sfărâmate, car nu pot a ţine apă"(Ieremia: 2,13). Şi iarăşi Sfânta Scriptură, mai înainte vestind zice: „De apă străină depărtaţi-vă, şi din fântână străină să nu beţi" (Pilde: 5; 15,16). Şi se cuvine a se curăţi şi a se sfinţi apa mai întâi de preot, ca să poată cu însuşi Botezul să şteargă păcatele omului celui ce se botează. Şi prin Proorul Iezechiil zice Domnul: „Şi voi stropi pe voi cu apă curată, şi voi curăţi pe voi. Şi voi da vouă inimă nouă, şi Duh nou voi da vouă"(Iezechiil: 36,25). Cum dar poate a curăţi şi a sfinţi apa cel ce însuşi este necurat, şi la care Duh Sfânt nu este? zicând Domnul la Numeri: „Şi de toate cele ce se va atinge necuratul, necurate vor fi"(Numeri: 19,22). Cum poate botezând, altuia a da iertarea păcatelor cel ce nu poate păcatele sale a le lepăda afară din Biserică fiind? Ci şi însăşi întrebarea care se face întru Botez este martor al adevărului. Că zicând celui ce se cercetează: „Crezi că viaţă veşnică, şi iertare de păcate iei?" Nu altceva zicem decât că în soborniceasca Biserică poate a se da; iar la eretici unde Biserică nu este, cu neputinţă este a lua iertare păcatelor. Şi pentru aceasta apărătorii ereticilor, sunt datori sau întrebarea a o schimba sau adevărul a-l apăra, de nu cumva le dau lor şi Biserica, însă de nevoie este a se unge cel ce se botează, ca luând hrisma (ungerea cu Sfântul Mir) să se facă părtaş al lui Hristos. A sfinţi dar untdelemn ereticul nu poate, cel ce nici Jertfelnic are, nici Biserică. Nu se poate dar nicidecât a fi hrismă la eretici. Că bine arătat este nouă, că nicidecum se poate la aceia a se sfinţi unt de lemn spre ungere. Că suntem datori a şti şi a nu ne fi necunoscut că este scris: „Untul de lemn al păcătosului să nu ungă capul meu"(Psalm: 140,6). Care lucru cu adevăra şi de demult l-a vestit Duhul cel Sfânt în Psalmi: „Ca nu cumva, abătându-se vreunul, şi din calea cea dreaptă rătăcindu-se, de către ereticii vrăjmaşii lui Hristos să se ungă. Căci cum se va ruga pentru cel ce s-a botezat (cel ce nu este preot) şi ierosilos şi păcătosul? Când zice Scriptura, că: „Dumnezeu pe păcătoşi nu-i ascultă, ci de este cineva cinstitor de Dumnezeu şi voia Lui o face, pe acesta îl ascultă" (Ioan: 9,31). Prin Sfânta Biserică înţelegem că se dă lăsarea păcatelor. Şi cine poate a da lucrul ce însuşi nu-l are? Sau cum poate a lucra lucruri duhovniceşti cel ce leapădă pe Sfântul Duh de la sine? Pentru aceasta este dator şi a se reînnoi cel ce vine către Biserică, ca înăuntru prin sfinţi să se sfinţească. Că scris este: „Fiţi sfinţi că Eu sfânt sunt, zice Domnul" (Leviţi: 11,44; 19,2; 20,7). Ca şi cel prins de rătăcire, întru adevăratul şi bisericescul Botez, şi de însăşi rătăcirea aceasta să se dezbrace, care om venind către Dumnezeu şi preot căutând, în rătăcire aflându-se a căzut în ierosilie (fur de cele sfinte). Că trebuie a se cerca botezul ereticilor, ca să binevoiască împreună cu cei botezaţi de dânşii. Că nu poate în parte (adică în osebire) a covârşi. De au putut a boteza, au putut şi Sfânt Duh a da. De nu au putut, că afară fiind Duh Sfânt nu are, nu poate dar pe cel ce vine a boteza. Unul fiind Botezul, şi unul fiind Sfântul Duh, şi una Biserica de la Hristos Domnul nostru (lui Petru Apostolul din început zicând) asupra unirii întemeiată. Şi pentru aceasta cele ce se fac de dânşii mincinoase şi deşarte fiind, toate sunt neprimite. Că nimic poate fi primit şi ales la Dumnezeu din cele ce se fac de aceia, pe care Domnul vrăjmaşi şi împotrivnici ai săi îi zice în Evanghelii. „Cel ce nu este cu Mine, împotriva Mea este, şi cel ce nu adună cu Mine, risipeşte" (Matei: 12,30). Şi fericitul Apostolul Ioan poruncile Domnului păzind, mai înainte a scris în epistolie: „Aţi auzit că antihrist vine, şi acum încă mulţi antihrişti s-au făcut. Drept aceea ştim că vremea de pe urmă este. Dintre noi au ieşit, dar n-au fost dintru noi" (I Ioan: 2,18). Drept aceea şi noi suntem datori a pricepe şi a înţelege, că vrăjmaşii Domnului şi cei ce se numesc antihrişti, nu sunt putincioşi a da darul Domnului. Şi pentru aceasta noi cei ce suntem împreună cu Domnul şi unirea Domnului o ţinem, care după vrednicia Lui ni s-a dat preoţia Lui în Biserică liturghisindu-o, câte împotrivnicii Lui adică vrăşmaşii şi antihriştii le fac, suntem datori a nu le primi şi ale departa şi a le lepăda, şi ca pe nişte spurcate a le socoti. Şi celor ce

vin la cunoştinţa adevăratei şi bisericeştii credinţe de la rătăcire şi de la răzvrătire, să le dăm desăvârşit taina dumnezeieştii puteri, şi a unirii, şi a credinţei, şi a adevărului.

TÂLCUIRE

Cu multe dovezi arată canonul acesta că botezul ereticilor şi al schismaticilor este neprimit. Şi că se cuvine a se boteza ei când se întorc la dreptslăvitoarea şi soborniceasca Biserică. 1. Pentru că Botezul este unul, şi pentru că el se află în singură soborniceasca Biserică. Iar ereticii şi schismaticii afară din soborniceasca Biserică aflându-se, prin urmare nici un Botez au. 2. Apa Botezului se cade mai întâi a se curăţi şi a se sfinţi prin rugile preotului şi prin darul Preasfântului Duh, apoi să curăţească şi să sfinţească pe cel ce se botează într-însa, dar ereticii şi schismaticii nu sunt preoţi. Ci mai vârtos furi de cele sfinte, nici curaţi ci necuraţi, nici sfinţi, ca unii ce nu au Duh Sfânt. Deci nici Botez au. 3. Pentru Botezul cel în Biserica cea sobornicească, se dă iertarea păcatelor, iar prin botezul ereticilor şi al schismaticilor, afară fiind e soborniceasca Biserică, cum poate a se da iertarea păcatelor. 4. Cel ce se botează după ce se botează, se cuvine a se unge cu Sfântul Mir cel mare, care s-a sfinţit prin venirea Sfântului Duh. Iar ereticul neavând Sfânt Duh, ca un despărţit de El pentru eres şi pentru schismă (adică pentru dezbinare) de soborniceasca Biserică, cum poate a sfinţi Mirul cel de acest fel? 5. Preotul se cuvine a se ruga către Dumnezeu pentru mântuirea celui ce s-a botezat, iar ereticul şi schismaticul, fur de cele sfinte fiind şi păcătos (nu atât pentru fapte, ci mai mult pentru eres şi pentru schismă, care este păcat mai mare decât toate), cum poate fi ascultat de Dumnezeu, în vremea când zice Scriptura: Că pe păcătoşi nu-i ascultă Dumnezeu. 6. Pentru că nu poate fi primit la Dumnezeu botezul ereticilor, şi al schismaticilor, fiindcă ei sunt vrăjmaşi ai lui Dumnezeu, şi antihrişti numindu-se de Evanghelistul Ioan. Deci pentru toate acestea şi altele, canonul acesta cu scumpătate voieşte a se boteza toţi ereticii şi schismaticii. Adăugând şi aceasta, că socotinţa aceasta a fi adică neprimit botezul ereticilor şi al schismaticilor, nu este nouă adică a Părinţilor sinodului acestuia, ci este veche cercată de cei mai dinainte de aceştia (adică din timpul lui Agripin episcopul Cartaginaiei, precum am zis în prolegomena sinodului acestuia, care mai a ajuns pe însuşi moştenitorii Apostolilor), şi care socotinţă cu multă silinţă şi scumpătate, este unită întru toate cu apostoleştile canoane 46, 47, 68. Şi nu numai de obşte canonul acesta leapădă botezul ereticilor şi al schismaticilor. Ci şi în deosebi fiecare din Părinţii cei 84 ai acestui sinod cu o osebită lucrare, adică cu 84 de hotărâri îl leapădă. Pentru aceasta şi ecumenicul al 2-lea sinod în al 7-lea canon al său în parte a păzit canonul acesta (deşi în celelalte nu l-au păzit, aceea făcându-o după iconomie şi conpogorâre, şi nu după scumpătate precum am zis în însemnarea canonului 46 apostolesc). Şi sinodul al 6-lea în canonul al 2-lea al său l-au pecetluit (deşi zice, că numai în locurile acelea ale Africii stăpânea, ci odată pecetluindu-l, mai mult l-au adeverit, şi nu l-au surpat). Îl primeşte însă pe acesta şi marele Vasilie, în întâiul său canon.

PROLEGOMENA
DESPRE LOCALNICUL SINOD CEL ÎN ANCIRA ADUNAT

Sfântul şi localnicul sinod cel în Anchira, Arhiepiscopia Galatiei adunat, s-a făcut după cei ce istorisesc despre dânsul, în anul de la Hristos 315. Iar Milie în tomul al 2-lea al sinodicalelor zice, că s-a adunat acesta în anul 314. Iar Părinţii cei ce împreună s-au adunat la acest sinod au fost 18, dintre care exarhi au fost Viteliul patriarhul Antiohiei Siriei, Agricolae mitropolitul Chesariei Capadochiei, Marcel arhiepiscopul al acesteiaşi Anchiri, şi Sfântul Sfinţitul mucenic Vasilevs, episcopul Amasiei. Care au dat aceste 25 de canoane, pentru cei ce în timpul tiranului Maxim s-au lepădat de Hristos, şi au jertfit idolilor, iar în urmă se întorceau la Biserică. Canoanele acestea însă, hotărâtor adică se întăresc de cel al 2-lea al sinodului al 6-lea ecumenic. Iar nehotărâtor de cel întâi al celui al 4-lea şi de cel întâi al celui al 7-lea şi prin întărirea aceasta, iau oarecum putere de sinod ecumenic. Pentru acest sinod mai înainte a zis dumnezeiescul Grigorie al Neocezareei fiind mai înainte cu 53 de ani înaintea sinodului, în canonul său cel al 8-lea (se însemnează despre acesta şi la foaia 976 a Dodecavivlei lui Dositei).

CELE 25 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINODULUI DIN ANCIRA TÂLCUITE

CANONUL 1

Prezbiterii cei ce au jertfit, apoi iarăşi s-au luptat, nu din meşteşugirea cuiva, ci din adevăr, nici mai înainte formăluindu-se, sau meşteşugindu-se, sau înduplecând, ca să se arate că s-au supus muncilor, pe acestea însă cu părere şi cu închipuire şi le-au adus asupră-le. Aceştia s-au socotit de către sinod de cinste şi de şedere a se împărtăşi, iar a proaduce (prosfora) aceştia, sau a vorovi, sau măcar a sluji ceva din preoţeştile slujbe a nu le fi iertat.

TÂLCUIRE

Dintre creştinii cei ce se lepădau de credinţă şi jertfeau la idoli, în timpul goanelor, alţii muncindu-se, şi nesuferind iuţeala muncilor, se lepădau de numele lui Hristos. Iar alţii, şi mai înainte încă de a cerca muncile, vindeau buna cinstire de Dumnezeu. Ca să nu se arate însă că de voie se lepădau, înduplecau pe muncitori, ori cu bani, ori cu rugăminte, să-i pună ca când şi pe ei la munci, nu cu adevărat însă, ci după arătare. Acestea aşa cunoscându-se, rânduieşte canonul acesta, ca prezbiterii cei ce cu adevărat muncindu-se, şi cu lucrarea, fără de vreo meşteşugire şi făţărnicie. Nesuferind însă muncile, au jertfit mai înainte idolilor, iar în urmă iarăşi căindu-se au mărturisit credinţa, şi au biruit. Aceştia adică să-şi aibă cinstea cea din afară şi şederea cu prezbiterii, (adică a se cinsti ca preoţii, şi la şederea cu preoţii), să nu aibă însă voie, nici a sluji cele sfinte, nici a învăţa, nici altceva preoţesc a lucra.

CANONUL 2

Aşişderea şi diaconii cei ce au jertfit, iar apoi iarăşi s-au luptat, cealaltă cinste adică să o aibă, să încetez însă ei de sfinţita Liturghie, şi de a aduce pâinea, sau paharul, sau a propovădui. Dacă însă oarecare din episcopi ştiu pentru aceştia vreo osteneală, sau smerenie de blândeţe, şi ar voi mai mult ceva a da sau a lua, la dânşii să fie stăpânirea.

TÂLCUIRE

Cele ce a rânduit canonul cel mai de sus pentru prezbiteri, rânduieşte acestea şi pentru diaconi, cu deosebire; că dacă episcopii locului cunosc că arată aceştia osteneală şi pocăinţă pentru lepădare, şi s-au smerit zdrobindu-se cu inima pentru păcat, şi că cu blândeţe se poartă către cei ce-i dojenesc pentru aceasta, şi nu cu semeţie, stă întru stăpânirea episcopilor a le da şi ceva mai mult decât singură cinstea cea din afară a diaconilor, pentru fierbinţeala pocăinţei. Iar de cunosc că ei dimpotrivă se pocăiesc cu lenevire şi cu răceală, au iarăşi stăpânire episcopii a-i lipsi pe ei şi de cinstea cea din afară a diaconilor.

CANONUL 3

Cei ce au fugit şi s-au prins, sau de-ai loruşi s-au dat, sau într-alt chip averile li s-au luat, sau munci suferind, sau în temniţă aruncându-se, şi strigând că sunt creştin, sau şi sfâşiindu-se, sau ceva în mână cu silă punându-li-se, de către cei silnici, sau oarecare mâncare pentru nevoie primind, însă mărturisind neîncetat că sunt creştini, şi tânguirea întâmplării pururea arătând cu toată sfiala şi chipul, şi cu smerenia vieţii. Aceştia, ca unii ce sunt afară de păcătuire, de împărtăşire să nu se oprească. Iar deşi s-au oprit de către vreunul, pentru mai multa scumpătate, sau pentru neştiinţa oarecărora, se cuvine îndată a se primi. Şi aceasta asemenea fie şi la cei din clericat, şi la ceilalţi mireni. S-au mai cercetat însă şi aceia, de se poate şi mirenii întru aceastaşi nevoie căzând, a se înainta în rânduială. Deci s-au socotit că şi aceştia, ca unii ce nimic au păcătuit, dacă şi petrecerea lor cea mai dinainte s-ar afla dreaptă să se prohirisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă după Teologul Grigorie, legea muceniciei este, ca nici de bună voie, şi de sineşi să alerge cineva la mucenicii, mai înainte îngrijindu-se pentru neputinţa şi slăbiciunea sufletului, ce însuşi poate a arăta, şi pentru pieirea şi munca ce au a lua cei ce-l vor munci. Nici iarăşi, când se va întâmpla a se prinde spre mucenicie, să nu fugă împuţinându-şi credinţa. Pentru aceasta şi creştinii cei de atunci, cunoscându-şi slăbiciunea firii lor, fugeau de gonaci şi se ascundeau. După evanghelicescul cuvânt: „Când vă vor goni pe voi din cetatea aceasta, fugiţi în cealaltă" (Matei: 10,23). Deci pentru unii ca aceştia rânduind canonul acesta, zice: Că dacă fugind s-au prins, ori s-au dat de către rudele lor elini fiind, sau de li s-au luat averile, sau munci de au suferit, şi în temniţă de s-au băgat, sau hainele de li s-au rupt şi s-au golit, sau de le-au pus cu sila în mâini tiranii tămâie, sau altă jertfă, sau în gură mâncare jertfită idolilor, şi toate acestea pătimindu-le strigau, că sunt creştini fără cât de puţin a tăgădui. Unii ca aceştia, dacă vor plânge pentru întâmplarea aceasta ce au pătimit, şi vor arăta plângere şi cu smerenia cea din afară, şi cu întristarea, şi a hainelor, şi a feţei, şi a vieţii, să nu fie opriţi de dumnezeiasca Împărtăşire. Că unii ca aceştia se socotesc nevinovaţi. Iar de cumva oarecare a oprit pe unii ca aceştia de dumnezeiasca Împărtăşire, sau pentru mai multa scumpătate, ori pentru nelămurirea lor, îndată să fie primiţi, ori clerici de ar fi, ori mireni unii ca aceştia. Încă şi mireni de ar fi unul dintre aceştia, poate a se face şi preot, dacă viaţa lui cea de mai înainte ar fi neprihănită, şi vrednică de preoţie; vezi şi canonul 62 apostolesc.

CANONUL 4

Pentru cei ce de silă au jertfit, şi pe lângă aceştia, şi pentru cei ce au cinat la idoli. Câţi traşi fiind acolo, au ieşit mai cu luminat chip, şi au întrebuinţat îmbrăcăminte mai de mult preţ, şi s-au împărtăşit din cina cea gătită cu nebăgare de seamă, au socotit (sinodul) un an a fi ascultători; şi trei ani a cădea; de singură rugăciunea a se împărtăşi în timp de 2 ani, şi atunci va veni la cea desăvârşită.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că cei ce au fost siliţi şi au jertfit idolilor, sau de au şi mâncat din cele jertfite idolilor, mai întâi se cuvine a fi cercetaţi cu ce socoteală o au făcut aceasta, şi după socoteala lor aşa să-şi primească şi canonisirea, căci dacă târâţi spre a jertfi, sau să mănânce cele jertfite idolilor, de au mers cu faţa veselă, şi de s-au împodobit cu haine, şi de le-au mâncat cu nebăgare de seamă, adică fără bătaie de cuget, şi fără mâhnire. Aceştia un an să stea la locul ascultătorilor, trei ani la locul celor ce cad, doi ani la locul celor ce stau, şi după toţi aceştia să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine.

CANONUL 5

Iar câţi au mers cu haină jalnică, şi şezând au mâncat, în toată vremea aceea lăcrimând, de au împlinit timpul de trei ani al căderii, fără proaducere (prosfora) să se primească. Iar de n-au mâncat, doi ani căzând, întru al treilea an să se împărtăşească, fără proaducere, ca deplinătatea întru al patrulea an să o ia. episcopii însă să aibă stăpânire cercetând chipul întoarcerii, a se milostivi (filantropisi), sau mai mult timp a adăuga. Iar mai întâi de toate cercetează-se şi viaţa cea mai dinainte, şi cea mai din urmă. şi aşa milostivirea (filantropia) să se măsoare.

TÂLCUIRE

Asemeni şi canonul acesta zice, că, câţi din cei siliţi spre a jertfi, au mers cu haine de plângere şi au mâncat din jertfe lăcrimând în toată vremea mâncării. Aceştia după trei ani ai căderii, să stea împreună cu cei credincioşi, fără însă a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine. Iar de nu au mâncat nicidecum din cele jertfite idolilor, doi ani să fie căzând (adică înaintea uşilor Bisericii), şi întru al treilea să stea împreună cu cei credincioşi, fără însă a se împărtăşi, şi după al patrulea an să se împărtăşească. Acestea adică sunt canonisirile cele din partea sinodului. Arhiereii însă au stăpânire a lua aminte chipul pocăinţei lor, şi de este adevărat şi cu căldură, pot să împuţineze vremea canonisirii; iar dacă dimpotrivă va fi cu lenevire şi cu nebăgare de seamă, pot să o adaoge. Însă datori sunt arhiereii a cerceta şi viaţa acestora cea mai înainte de mâncarea celor spurcate, şi cea după aceea, şi aşa să împuţineze, sau să prelungească canonisirea lor. Vezi şi pe cel 11 şi 12 al sinodului 1 şi cel al 4-lea al acestuia.

CANONUL 6

Despre cei ce s-au învins numai de ameninţare muncii şi a luării averilor, sau de a strămutării, şi au jertfit, şi până în vremea aceasta nu s-au pocăit, nici s-au întors. Acum însă în vremea sinodului apropiindu-se şi venind întru gândirea întoarcerii. A socotit sinodul ca până la ziua cea mare să se primească spre ascultare, şi după ziua cea mare trei ani să cadă, şi după alţi doi ani, să se împărtăşească fără proaducere (prosfora). Şi aşa să vină la deplinătate, încât toată exaetia (şesime de ani) să o plinească. Iar dacă oarecare mai înainte de sinodul acesta s-au primit la pocăinţă, să se socotească lor din anul acela începutul exaetiei (şesimea anilor). Dacă însă s-ar întâmpla primejdie şi aşteptare de moarte din boală, sau din altă oarecare pricină, aceştia cu hotărâre să se primească.

TÂLCUIRE

Iar câţi creştini s-au biruit de singure îngrozirile cel le făceau tiranii să-i muncească, şi că le vor lua averile, şi-i vor izgoni, şi au jertfit idolilor, şi după aceea nu s-au pocăit până acum, şi abia în vremea acestui sinod au venit întru gândire de pocăinţă şi de întoarcere. Pe aceşti zic, rânduieşte prin acest canon sinodul, a se canonisi şi a fi în locul ascultătorilor din săptămâna a patra după Paşti (când se adunase sinodul) până la viitoare zi ce mare şi strălucită a Paştilor, adică un an fără de o lună, apoi trei ani să cadă, şi doi să stea cu cei credincioşi; şi după plinirea acestor şase ani să se împărtăşească. Iar câţi mai înainte de sinodul acesta, dintre unii ca aceştia au fost primiţi la pocăinţă, să li se numere acei şase ani de la vremea când s-au primit. Dacă însă li s-ar întâmpla primejdii de moarte din boală, sau din altă pricină, atunci de nevoie să se împărtăşească. Cu hotărâre însă, adică, cu această rânduială, că de nu vor muri, să nu se împărtăşească iarăşi, până se vor împlini acei şase ani, precum însăşi aceasta o rânduieşte şi canonul 13 al sinodului 1. Citeşte şi cel 62 apostolesc; şi pe 11 al celui 1. Vezi şi desenul (Ihnografia) (sau planul) Bisericii la sfârşitul cărţii.

CANONUL 7

Despre cei ce împreună au ospătat la serbare păgânească, şi în loc hotărât păgânilor, ducând însăşi bucatele lor, şi mâncând. A socotit sinodul ca în doi ani căzând, să se primească. Iar de trebuie, pe fiecare cu proaducere (prosfora) (să se primească), a cerca este lucru al episcopilor, şi a cerceta şi pe cealaltă a fiecăruia.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, ca creştinii câţi cu bucatele lor s-au dus la serbarea păgânească, unde păgânii îşi fac prăznuirile lor, şi au mâncat împreună cu dânşii, doi ani căzând, să se primească. Iar episcopul cercetând viaţa lor cea mai dinainte şi cea de pe urmă, va judeca, sau să se primească aceştia numai întru rugăciunea cea cu credincioşii, sau împreună cu aceştia să se împărtăşească şi cu dumnezeieştile Taine. Vezi şi canonul 12 al sinodului 1 şi desenul (planul) Bisericii la sfârşitul cărţii, şi pe cel al 4-lea al acestuia.

CANONUL 8

Iar cei ce a doua oară şi a treia oară de silă au jertfit, în patru ani să cadă, iar doi ani, să se împărtăşească fără proaducere (prosfora), şi întru al şaptelea desăvârşit să se primească.

TÂLCUIRE

După ce Părinţii aceştia, au zis, pentru cei ce odată au jertfit, acum zic pentru cei ce de două ori şi de trei ori au jertfit[263], că cei ce de silă o au făcut aceasta, patru ani să fie căzând. Doi stând împreună cu credincioşii împărtăşindu-se numai de rugăciuni, şi nu adică, ca catehumenii scoţându-se din Biserică. Iar întru al şaptelea an să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Vezi şi desenul (planul) Bisericii şi canonul al 4-lea al acestuia.

CANONUL 9

Iar câţi nu numai s-au depărtat (de la credinţă), ci şi împotrivă s-au ridicat, şi fraţi au silit, şi s-au făcut pricinuitori de a silnici. Aceştia trei ani, să primească pe locul ascultării. Iar în cealaltă exaetie (şesanie sau şase ani) pe locul căderii. Şi alt an, împărtăşească-se fără proaducere. Ca zecimea anilor plinindu-o, să se împărtăşească

---

[263] Din canonul acesta, că unul şi acelaşi păcat odată făcându-se, mai puţină canonisire are, Însemnează iar de două sau de trei ori, sau şi de mai multe ori făcându-se, mai îndelungată are şi canonisirea.

de deplinătate. Însă pe cât în timpul acesta, pe atât şi cealaltă a lor viaţă să se ia aminte.

TÂLCUIRE

Iar câţi atât s-au temut de munci, încât, nu numai ei, s-au lepădat de credinţa lui Hristos, ci şi asupra altor credincioşi s-au ridicat, şi ori însuşi ei i-au silit să jertfească, şi să se lepede, sau pricinuitori s-au făcut, poate arătându-i, către gonaci, pe unde erau ascunşi. Hotărăşte canonul ca trei ani să asculte Scripturile, şase să cadă, unul să stea cu cei credincioşi, apoi sfârşindu-se zece ani, să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Însă întru aceşti zece ani se cade a se cerceta de arhiereul sau de duhovnicul, şi cealaltă viaţă a lor, şi de vieţuiesc rău şi cu lenevire, să li se adauge anii canonisirii.

CANONUL 10

Câţi se fac diaconi, în această stare rămân, de au mărturisit şi au zis că trebuie a se însura, neputând a rămâne aşa. Aceştia apoi însurându-se, să fie în slujba lor, pentru că s-au dat lor voie de către episcopul. Însă aceasta, dacă oarecare tăcând, şi primind în hirotonie ar rămânea aşa. După aceasta s-ar fi însurat, să înceteze de diaconie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că, câţi voiesc a se hirotonisi diaconi, de au mărturisit vederat ca înainte martorilor, că după hirotonie vor să se însoare, ne putând a feciori. Aceştia, dacă în urmă ar lua femei nu se caterisesc, ci îşi au slujba lor; fiindcă se înţelege, că s-au iertat de arhiereul ce i-a hirotonisit, a o face aceasta. Iar câţi diaconi iarăşi, când vor voi a se hirotonisi vor tăcea şi nu vor spune că vor a se însura, aceştia însurându-se după hirotonie, să se oprească de diaconie. Pentru că tăcerea lor, arată că s-au învoit şi au primit a rămâne feciorind în diaconie. Vezi şi canonul 6 al sinodului 6.

CANONUL 11

Fetele cele ce s-au logodit, şi în urmă s-au răpit de către alţii, au socotit sinodul a se da înapoi celor ce mai întâi s-au logodit cu ele, măcar de ar fi pătimit şi silă de la aceia.

TÂLCUIRE

Acest canon hotărăşte, că fetele câte au fost logodite mai înainte cu bărbaţi, apoi s-au răpit de către alţii, să se dea înapoi logodnicilor lor celor mai dinainte, măcar de s-au şi stricat de către răpitori. Nu cu sila însă, ci de le voiesc şi le cer logodnicii cei mai dinainte.

CANONUL 12

Cei ce au jertfit mai înainte de Botez, şi în urmă s-au botezat, s-au socotit a se înainta la rânduială ca unii ce sunt spălaţi.

TÂLCUIRE

În vremea veche, mulţi primeau creştinismul, şi credeau în Hristos, întârziau însă de a lua Sfântul Botez. Pentru această pricină şi Teologul Grigorie, şi marele Vasilie, au scris cuvintele cele îndemnătoare spre Botez. Deci pentru aceasta zice canonul, că de s-au prins aceştia ca creştini de către gonaci, şi au jertfit, dacă după jertfire s-au botezat, pot a se înainta şi la treapta de clerici şi de preoţie. Căci credem că Sfântul Botez i-a curăţit de toate păcatele cele mai dinainte, orice fel ar fi fost, sau de iertare vrednice, sau de moarte. Vezi şi pe al 2-lea apostolesc.

CANONUL 13

Horepiscopilor să nu le fie iertat, a hirotonisi prezbiteri sau diaconi. Dar încă nici prezbiteri ai cetăţii, fără a li se da voie de către episcopul cu scrisori întru altă parohie.

TÂLCUIRE

Nu este slobod horepiscopilor fără de înscris slobozenie de la episcopii locului a face hirotonii, nu numai întru alt loc, ci nici în locul lor, fără slobozenia arhiereului locului. Afară numai ipodiaconi, anagnoşti şi catehisitori, după canonul al 10-lea al sinodului din Antiohia.

CANONUL 14

Prezbiterii, sau diaconii cei ce sunt în cler, şi se depărtează de cărnuri, s-a socotit ca să se atingă ei (de ele), şi aşa, de vor voi, înfrânează-se pe sineşi, iar de nu vor voi, nici a mânca verdeţurile cele ce se pun împreună cu cărnurile, şi de nu s-ar supune canonului, să înceteze de la rânduiala lor.

(Apostolic, can. 51, 53)

TÂLCUIRE

Fiindcă se poate a se îngreţălui oarecare de carne întru adevăr, şi a zice întru arătare că se feresc de ea pentru înfrânare. Pentru aceasta spre a se ridica prepusul, porunceşte canonul, ca prezbiterii, sau diaconii ce nu mănâncă carne pentru înfrânare, să guste puţin din ea. Iar câţi atât de tare se feresc de carne, încât nici de verdeţurile cele fierte cu carnea mănâncă, unii ca aceia să înceteze de lucrarea preoţească. Căci cu aceasta dau prepus, că se îngreţăluiesc de carne, care lucru este eres al maniheilor şi al altor eretici. Citeşte şi pe 51 şi 53 apostoleşti.

CANONUL 15

Pentru lucrurile cele ce se cuvin domnitoarei Biserici, câte, le-au vândut prezbiterii, nefiind episcopi, să se întoarcă la domnitoarea Biserică. Însă în judecata episcopului stă, de se cuvine a lua înapoi preţul (cei ce l-au cumpărat), sau şi de nu, pentru că de multe ori venitul celor vândute dau însuşi lor mai mult decât preţul.

TÂLCUIRE

Dacă prezbiterii, şi ceilalţi clerici (de la treapta cea mai mare, şi până la cea mai josită) pentru oarecare trebuinţă, au vândut oarecare lucruri ale Bisericii episcopiei fără ştirea episcopului, sau nefiind de faţă, sau murind, Biserica, adică episcopia, le ia iarăşi înapoi de la cei ce le-au cumpărat. Însă în judecata episcopului stă a întoarce preţul vânzării, sau a nu-l întoarce. Căci de multe ori fiind lucrurile roditoare, pot cumpărătorii a scoate din venituri, mai mult decât preţul cumpărării, pentru aceasta nu este drept a-l lua de două ori. Vezi şi pe 38 apostolesc. Şi pentru ce însă se zice Biserica domnitoare, am zis la subînsemnarea celui 74 al sinodului 6.

CANONUL 16

Despre cei ce au gustat cele dobitoceşti, sau le şi gustă. Câţi au păcătuit mai înainte de a se face de 20 de ani, cincisprezece ani să fie căzând, împărtăşindu-se de rugăciuni numai. Apoi, întru împărtăşire, să fie cinci ani, şi atunci să se atingă de proaducere (prosfora). Să se cerceteze însă viaţa lor, şi cea din vremea canonisirii, şi aşa să dobândească iubirea de oameni. Iar dacă oarecare cu îmbelşugare au fost întru păcate, să aibă canonisirea cea lungă. Iar câţi trecând peste vârsta aceasta, şi femei având, au căzut în păcatul acesta, douăzeci şi cinci de ani îngenunchind, să se învrednicească împărtăşirii celei de rugăciuni. Apoi, împlinind cinci ani întru împărtăşirea rugăciunilor preoţilor, să se învrednicească de proaducere (prosfora). Iar dacă unii şi femei având, şi trecând vârsta de cincizeci de ani au păcătuit, la ieşirea din viaţă să se învrednicească împărtăşirii.

TÂLCUIRE

Câţi din creştini au căzut, sau cad în păcat cu dobitoacele necuvântătoare, porunceşte canonul acesta a nu se canonisi toţi deopotrivă. Ci cei ce au păcătuit

uneori, mai înainte de a fi de douăzeci de ani, şi ne având femei, aceştia cincisprezece ani să stea în locul celor ce cad cu genunchii la pământ, şi cinci să stea în Biserică cu cei credincioşi, împreună rugându-se. Şi apoi să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Însă, se cuvine a se cerceta, şi viaţa lor cea din vremea pocăinţei, şi de se pocăiesc cu fierbinţeală, să se canonisească mai cu pogorământ. Iar dacă cu lenevire, să nu dobândească nici un pogorământ. Iar dacă aceştia prea de multe ori, şi cu covârşire au căzut întru acest dobitocesc păcat, să se canonisească cu vremea cea mai îndelungată (adică de 20 de ani). Iar cei ce după trecerea a 20 de ani, având şi femei, au căzut întru acest spurcat păcat, douăzeci de ani să fie îngenunchind, şi cinci împreună cu credincioşii rugânduse, aşa, după treizeci de ani să se împărtăşească. Iar cei ce după vârsta de cincizeci de ani, avându-şi femei, a căzut întru acesta, numai la moartea lor să se împărtăşească.

CANONUL 17

Cei ce păcătuiesc cu dobitoace şi sunt leproşi adică s-au leproşat, aceştia au poruncit sfântul sinod, cu cei ce se îndrăcesc a se ruga.

TÂLCUIRE

Precum Moisi necuraţi numeşte pe cei leproşi, asemenea şi canonul acesta pe cei ce păcătuiesc cu dobitoace leproşi îi numeşte, adică necuraţi, şi leproşind adică spurcând şi pe însăşi dobitoacele acelea. Pe aceştia rânduieşte a se ruga împreună cu cei ce se bântuiesc (adică cu cei ce se îndrăcesc).[264]

CANONUL 18

Dacă oarecare s-au aşezat episcopi, şi nu s-au primit de parohia (parikia) aceea la care s-au numit, voind a merge într-alte parohii, şi a sili pe cei aşezaţi (acolo), şi a porni comploturi (tulburări) asupra lor. Aceştia să se aforisească. Dacă însă ar voi a se aşeza în prezbiteria, unde au fost mai înainte prezbiteri, să nu fie lepădaţi din cinstea aceea. Iar dacă se vor ridica cu tulburare asupra episcopilor celor aşezaţi acolo, să li se ia şi cinstea prebiteriei, şi să fie lepădaţi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că de s-au hirotonisit oarecare arhierei, şi nu s-au primit de eparhia lor, şi mergând la altă eparhie, silesc pe cei hirotonisiţi acolo, şi tulburări pricinuiesc. Aceştia, zice, să se osebească şi să nu aibă cinstea episcopului, ci de vor

---

[264] Însemnează că îndrăciţi, tâlcuim pe cei bântuiţi de dracul, (adică) urmând şi altora multora socoteala cea despre aceasta, iară mai ales dumnezeiescului Dionisie Areopagitului. Că acesta în capul 3 despre bisericeasca ierarhie în trei rânduieli desparte pe cei ce îi scot din Biserică în vremea dumnezeieştii Liturghii. În cei ce se pocăiesc, în cei ce se lucrează de către duhuri (adică ce se bântuiesc de duhuri necurate) şi în cei ce se catehisesc. Ci şi apostoleştile aşezăminturi cartea 8 cap 6 zic: „Rugaţi-vă cei ce vă lucraţi de duhuri necurate." Cu deadinsul toţi să ne rugăm pentru dânşii. Şi pe cei ce-i numesc aici că se lucrează de duhuri necurate, în următoarele capete 34 şi 37 (acoloşi) îi numesc că se bântuiesc de duhurile cele rele. „Va glăsui diaconul pentru cei ce se catehisesc, şi pentru cei ce se bântuiesc, şi pentru cei ce se luminează, şi pentru cei ce se pocăiesc. Iar îndrăciţi pe cei ce se bântuiesc (adică se învăluiesc de duhuri rele) şi Armenopolul a tâlcuit în epitomi a canoanelor epigrafi 6 titlul şi arghentul la foaia 259. dar încă şi Valsamon şi Zonara nu vor a fi îndrăciţi cei ce se bântuiesc, fiindcă câteodată cei ce se îndrăcesc se iartă a se împărtăşi cu Sfintele Taine după canonul al 3-lea al lui Timotei. Drept aceea şi cei ce păcătuiesc cu dobitoace care împreună cu aceştia se roagă, ar trebui şi aceea a se împărtăşi ca aceştia, care lucru canonul de mai sus nu-l voieşte. Răspundem, că deşi cei ce păcătuiesc cu dobitoace împreună se roagă cu cei ce se îndrăcesc, însă nu este nevoie a se împărtăşi aceştia ca şi aceia, fiindcă cei ce împreună se roagă şi împreună stau cu cei credincioşi nu se împărtăşesc cu Sfintele Taine, ca aceia, după canoane, până se sfârşeşte vremea stării cea rânduită lor.

voi, aibă singură şederea şi cinstea prezbiterilor. Iar de nu, ci tot pricinuiesc sminteli şi gâlcevi asupra episcopilor celor de loc, să piardă şi cinstea aceasta a prezbiterilor, şi desăvârşit să se izgonească de la Biserică. Citeşte şi pe 35 şi 36 apostolesc.

CANONUL 19

Câţi făgăduind fecioria, şi se leapădă de făgăduinţă, să plinească hotărârea canonisirii celor de a doua nuntă. Încă şi pe fecioarele cele ce petrec împreună cu oarecare, ca nişte surori [265] le-am oprit.

TÂLCUIRE

Cei ce tâlcuiesc canonul acesta, adică Valsamon, şi Vlastar, că cei ce vor făgădui fecioria către Dumnezeu, adică monahicească petrecere mai înainte de tundere, şi de îmbrăcarea hainelor, pot legiuit a lua femeie; împlinind canonul al celor de a doua nuntă. Zicând ei, căci călugăria nu se adeverează adică cu cuvintele, ci cu tunderea, şi cu hainele cele călugăreşti, se face, şi întăreşte. Iar marele Vasilie în canonul 18 al său, anume pomenind canonul acesta, zice, că unii ca aceştia nu se însoară, ci curvesc, şi porunceşte a nu se primi la împărtăşire, până ce se vor despărţi de aceasta după tâlcuitori legiuită nuntă, iar după marele Vasilie păcat mai mare fiind decât curvia. Că zice în canonul al 6-lea: Curviile călugărilor nu se socotesc de nuntă. Iar canonul 16 al sinodului al 4-lea zice cei ce se afierosesc pe sineşi lui Dumnezeu, nu pot a se căsători. Iar de vor zice, că făgăduinţa cuvintelor nu dă atât legătură, şi greutate celor ce au făgăduit, asculte pe Sfântul Atanasie ce zice la patima Domnului: „Câte făgăduim lui Dumnezeu, nu mai sunt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, şi de le vom lua, nu am luat ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, şi ne facem furi de cele sfinte." Fiindcă făgăduinţa nu stă numai în averi, ci şi în cuvinte, şi în proalegere (proerisis sau buna voinţă). Aşa şi monahiceasca petrecere, nu stă în tundere şi în haine, ci şi în cuvinte, şi în făgăduinţa cea către Dumnezeu. Deci câţi făgăduiesc ceva bun lui Dumnezeu, sunt datori a-l împlini. Precum am zice, feciorelnicul pe fecioria, înfrânatul pe înfrânare, şi cel prin nuntă însoţit pe întreaga înţelepciune, ca să nu se pedepsească ca Anania şi ca Safira. Şi nu numai pe ceea ce o au făcut înaintea oamenilor, ci şi pe ceea ce o au făcut şi însuşi ei în singurătate. Că zice dumnezeiescul Vasilie întru alt loc: „Tu vorbeşti întru ascuns cu sineţi, cuvintele tale însă se aud în cer." Şi este mai bun martor Dumnezeu cel din cer, care priveşte în inimi, decât oamenii care văd cele din afară. Deci, pentru ca să învoim canonul acesta cu cel al marelui Vasilie, este mai bine să-l înţelegem aşa: Că aceia câţi au făgăduit fecioria, adică monahiceasca petrecere, şi mai înainte de a se călugări s-a căsătorit, după ce se vor despărţi de această nelegiuită nuntă şi curvie după al 6-lea şi al 18-lea canon al marelui Vasilie, atunci să se canonisească ca cei de a doua nuntă. Adică, un an după al 18-lea al marelui Vasilie să nu se împărtăşească. Opreşte încă canonul a nu petrece împreună cu oarecare bărbaţi, femeile cele ce au făgăduit fecioria, numindu-se adică pe sineşi surori acelora cu care împreună locuiesc. Măcar deşi îi numesc pe ei fraţi. Că adică cu numirea aceasta, să ridice asupră-şi tot necuviinciosul prepus.

CANONUL 20

De au preacurvit muierea cuiva, sau va preacurvi careva, se cuvine ei în şapte ani a dobândi deplinirea, după treptele cele ce deduc (certare).

TÂLCUIRE

Acest canon pe muierea preacurvă, şi pe preacurvarul în şapte ani îi opreşte de împărtăşirea Sfintelor Taine. Însă anii aceştia să se iconomisească după mai sus zise rânduieli ale celor ce se pocăiesc. Adică un an să se tânguiască; doi să asculte; trei să cadă (în genunchi), şi întru al şaptelea an să stea împreună cu cei credincioşi. Şi aşa să

[265] În alte codice ca nişte fraţi.

se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, de se vor pocăi cu lacrimi. După canonul 77 al marelui Vasilie.

CANONUL 21

Despre femeile cele ce curvesc, şi îşi omoară fătul (rodul în pântece), şi se silesc a face pierderi. Hotărârea cea mai dinainte, până la ieşirea din viaţă le-au oprit, şi aşa se împreunează. Iar mai cu iubire de oameni oarece aflând noi, am hotărât vreme de zece ani, după treptele hotărâte.

TÂLCUIRE

Muierile cele ce întru ascuns curvesc, şi zămislind iau buruieni deşi omoară pruncii în pântece, sau ridică greutăţi peste putinţa lor, pentru ca să-l piardă fără de vreme. Acestea de alt canon mai din urma acestuia, până la sfârşitul vieţii lor se opresc a nu se împărtăşi, iar de acesta, mai cu pogorământ au rânduit Părinţii sinodului acestuia, ca după zece ani să se împărtăşească, care şi canonul al 2-lea al marelui Vasilie a rânduit. Iar anii aceştia să se iconomisească aşa, şi după Zonara şi Anonimul tâlcuitor: ca doi ani să se tânguiască, trei să asculte (rugăciunile), patru să cadă (la pământ), unul să stea cu cei credincioşi, şi aşa să se împărtăşească. Citeşte şi pe 91 al sinodului 6, pe cel 66 apostolesc. Vezi şi desenul (planul) Bisericii la sfârşitul cărţii.

CANONUL 22

Despre uciderile cele de voie, să cadă însă, iar de deplinătate la sfârşitul vieţii să se învrednicească.

TÂLCUIRE

Acest canon hotărăşte despre ucigaşii cei de voie, ca în toată viaţa să cadă (cu feţele la pământ în vremea rugăciunilor adică), iar numai la sfârşitul vieţii lor să se împărtăşească.

SIMFONIE

Iar marele Vasilie la canonul 56 canoniseşte pe aceştia în 20 de ani. Citeşte şi pe cel 66 apostolesc.

CANONUL 23

Despre uciderile cele nu de voie, hotărârea cea mai dinainte la al şaptelea (eptaeitie) an porunceşte a se împărtăşi de deplinătate, după hotărâtele trepte. Iar a doua, cincimea anilor o va plini.

TÂLCUIRE

Pe cei ce de silă au ucis cu deosebire i-au canonisit cele două canoane mai înainte de sinodul acesta rânduite pentru dânşii. Că cel mai vechi şapte ani îi canoniseşte pe aceştia (unul adică întru a se tângui, iar doi întru a asculta, trei întru a cădea, întru al şaptelea a sta împreună cu cei credincioşi, şi apoi să se împărtăşească). Iar canonul cel mai din urmă (care poate fi acesta al 23-lea) cinci ani îi canoniseşte. Iar marele Vasilie în canonul 57 zece ani îi canoniseşte. Vezi şi pe 66 apostolesc şi desenul Bisericii la sfârşitul cărţii.

CANONUL 24

Cei ce se vrăjesc, şi urmând obiceiurile păgânilor, sau introduc pe oarecare din fermecători în casele lor spre aflarea farmecelor, sau pentru curăţire, să cadă sub canonul cincimii anilor, după treptele hotărâte: trei ani adică, ai căderii, doi ani ai rugăciunii, fără proaducere (prosfora).

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte cinci ani a nu se împărtăşi, creştinii aceia, care nu numai însuşi întrebuinţează vrăji, şi urmează obiceiurile elinilor şi ale păgânilor, ci şi aceia încă care merg la vrăjitori, sau îi aduc prin casele lor, ori pentru ca să-i curăţească de farmecele ce alţii le-au făcut, din care poate s-au bolnăvit, sau vreo pagubă au pătimit, sau ca să le arate unde sunt ascunse farmecele cele de acest fel. Iconimisind aceşti cinci ani cu chipul arătat: adică trei ani să cadă (cu feţele la pământ), doi să stea cu cei credincioşi (al rugăciuni), şi apoi să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Vezi şi cel 61 al sinodului 6.

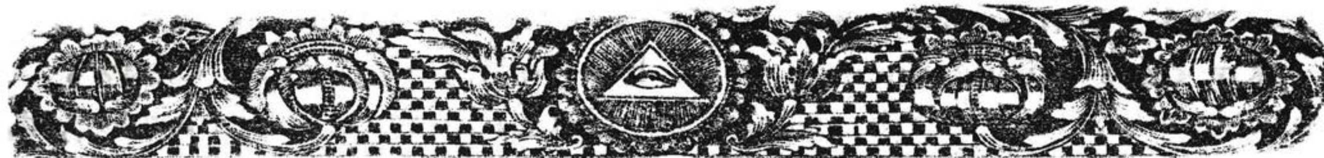
CANONUL 25

Logodindu-se cineva cu o fecioară, şi mai înainte stricând pe sora ei, încât şi îngrecându-o, iar în urmă s-au cununat cu cea logodită, şi cea stricată s-a sugrumat. Cei ce au ştiut de pricina aceasta, s-a poruncit în zece ani să se primească împreună cu cei ce stau, după hotărâtele trepte.

TÂLCUIRE

Dacă cineva s-ar logodi cu oarecare fecioară, iar mai înainte de a se cununa cu ea, a stricat pe sora logodnicei sale, încât o a şi îngrecat, şi apoi s-a cununat cu logodnica sa, iar cea stricată şi îngrecată sora ei ştiind aceasta, şi deznădăjduindu-se, de nesuferita mâhniciune s-au spânzurat. De ar urma o întâmplare ca aceasta, porunceşte canonul, ca cei ce au ştiut de această pricină, şi au tăcut, zece ani să se canonisească. Iar acei zece ani să se împartă la locurile celor ce se pocăiesc după rânduială. Vezi însă, că împreună cu cei ce au păcătuit, se pedepsesc şi cei ce ştiu păcatul, şi nu-l arată ca să se oprească. Căci cât despre dânşii, şi însuşi au făcut păcatul, că putând a opri să nu se facă această neiertată nuntă, şi uciderea celei sugrumate, ei însuşi sunt care le-au făcut acestea, după asemănarea zicerii: „Cel ce poate a opri răul, şi nu-l opreşte, însuşi este care îl face".

PROLEGOMENA
DESPRE LOCALNICUL SINOD CEL ADUNAT ÎN NEOCESAREEA

Sfântul şi localnicul sinod, cel adunat în Neocesareea Capadociei, ce se află în Pontul (provincie în Asia Mică) care se zice Ptolemoniacesc, după Ptolemeu şi Plinie, sau făcut în anul 315 după Dositei, şi Milie, întru acelaşi an, adică după Dositei, şi după alţii cu cel în Ancira, nu însă şi în aceeaşi vreme, ci puţin în urma aceluia. Iar după Milie, cu un an în urma aceluia. Şi s-au adunat la dânsul după Dositei (foaia 976 din Dodecavivlon) douăzeci şi trei de Părinţi, al cărora exarh a fot Vitalie. Care a dat aceste 15 canoane despre osebite pricini, de nevoie fiind pentru buna rânduială şi aşezarea Bisericii, care hotărâtor adică se întăresc de cel al doilea al celui al 6-lea ecumenic sinod. Iar nehotărâtor de cel întâi al celui al patrulea, şi cel întâi al celui al şaptelea şi prin întăritura aceasta primesc oarecare putere ecumenică.

CELE 15 CANOANE ALE LOCALNICULUI SINOD
DIN NEOCESAREEA TÂLCUITE

CANONUL 1

Prezbiterul de se va însura, din rânduiala sa se strămută, iar de va curvi, sau va preacurvi, desăvârşită să se scoată el, şi să se aducă la pocăinţă.

TÂLCUIRE

Fiindcă după apostolescul canon 26 singuri anagnoştii şi cântăreţii după hirotonie însurându-se, nu se caterisesc. Pentru aceasta acest canon rânduieşte, ca, dacă prezbiter, adică ieromonah, se va însura după preoţie, se scoate din rânduiala sa, adică se cateriseşte. Iar de va curvi, sau va preacurvi, desăvârşit se aforiseşte de Biserică, şi se pune în locurile celor ce se pocăiesc, ca şi mirenii.[266]

CANONUL 2

Muierea de se va mărita cu doi fraţi, să se dea afară până la moarte, însă în vremea morţii de va zice, că făcându-se sănătoase, va dezlega nunta, pentru iubirea de oameni, va avea pocăinţă. Iar dacă va muri muierea întru acest fel de nuntă fiind, sau bărbatul, cu anevoie va fi pocăinţa părţii celei rămase.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că dacă una şi aceeaşi muiere va lua doi bărbaţi fraţi (adică după moartea unuia pe celălalt) şi nu va voi a se despărţi de această nelegiuită nuntă, să se aforisească de Biserică până la moartea ei. Iar dacă primejduindu-se de moarte, va făgădui, că însănătoşindu-se, se va despărţi; atunci pentru iubirea de oameni, să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, şi însănătoşindu-se, se va primi în locurile celor ce se pocăiesc.[267] Iar de va muri, bărbatul, sau muierea fără a se despărţi de această nelegiuită nuntă, cu anevoie poate a fi primită întru pocăinţă

---

[266] După Valsamon şi Zonara la canonul 25 apostolesc, preoţii curvind, şi preacurvind se caterisesc numai, iar nu se aforisesc. Iar dacă după caterisire, iarăşi cad, atunci se şi aforisesc.

[267] Arătat este că muierea aceasta însănătoşindu-se, şi în locul celor ce se pocăiesc primindu-se, iarăşi rămâne neîmpărtăşită cu Sfintele Taine, până se va plini canonul cel dat ei pentru nelegiuita nuntă, după canonul 13 al sinodului 1 şi al 6-lea al celui din Ancira, şi al 5-lea al lui Nissa. Iar canonisirea acesteia este, după cel 78 al marelui Vasilie 7 ani. Iar trei după Postnicul întru certări.

partea ceea ce va rămâne vie; fiindcă, adevărata pocăinţă se face cu părăsirea răului, iar partea cea rămasă vie a nunţii celei nelegiuite, cum se va primi, sau cum se va socoti că cu adevărat se pocăieşte, când nu s-a părăsit, şi nu s-a despărţit de voie din nelegiuita nuntă? Că nedespărţindu-se mai înainte de moarte, arată că, de ar fi fost vie partea cea moartă, încă s-ar fi împreunat cu ea. Vezi şi pe 19 apostolesc.

CANONUL 3

Despre cei ce cad în mai multe nunţi, este arătat hotărâtul timp, iar întoarcerea, şi credinţa lor, scurtează timpul.

TÂLCUIRE

Acest canon zice, că timpul certării celor mai de multe nunţi, adică de trei nunţi, este arătat, că, deşi vremea celor de trei nunţi este rânduită, cu toate acestea însă pocăinţa lor cea pentru trei nunţi, şi credinţa lor cea fierbinte ce au către Dumnezeu, poate a îndemna pe arhiereul, sau pe duhovnicul lor.[268] Să împuţineze timpul canonisirii lor.

CANONUL 4

Dacă cineva poftind muiere îşi propune, a se culca cu dânsa, dar nu va veni întru lucru pofta sa, se vede, că prin dar a fost scăpat.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că dacă cineva cugetând va pofti vreo muiere, apoi pe lângă cugetarea poftei acesteia, se va îndupleca a se culca cu ea. Însă nu ar veni întru lucrare pofta sa, nu din vreo oprire dinafară, ci pentru că mai înainte de păcat, venindu-şi întru sineşi s-a depărtat, şi n-a împlinit fapta, după Zonara. Acesta zic, se vede că dumnezeiescul Dar l-a litrosit (scăpat) de fapta păcatului. Însă pentru înduplecarea şi silinţa ce a pus spre a face păcatul, trebuie a se certa de duhovnicul, precum zice şi Zonara. Pentru aceasta şi marele Vasilie în canonul 70 al său; pe diaconul cel ce va ajunge până a săruta muiere, şi mărturisindu-se, îl opreşte o vreme de Liturghia lui. (măcar că şi sărutarea nu este o proastă înduplecare, ci şi parte din faptă.) Iar pentru pornire, împrietenire, înduplecare, lupta, şi robirea, ori patima. Vezi canoanele 2, 3, 4 şi 5 ale postnicului, şi la subînsemnarea acelora. Vezi şi pe a 3-a însemnarea celui 90 al marelui Vasilie.

CANONUL 5

Cel ce se catehiseşte, intrând în domnitoarea episcopie (Biserică), stă în locul celor ce se catehisesc. Acesta însă păcătuind, de este din cei ce pleacă genunchii, se asculte, nemai păcătuind. Iar dacă şi ascultând încă păcătuieşte, să se scoată afară.

---

[268] Însemnează că nunta a treia Teologul Grigorie o au numit călcare de lege. Iar Poligamie (adică multe nunţi), precum şi însuşi canonul acesta, şi mai ales marele Vasilie o numeşte curvie scurtată. Însă la anul 922 de la mântuirea lumii, în vremea lui Constantin Porfirogenitul împărat, sau dat la lumină carte sinodicească hotărâtoare care se numeşte tomul unirii, care a rânduit că cei ce vor fi de patruzeci de ani, fiind însuraţi a doua oară, neavând copii, se iartă a lua şi a treia femeie, pentru a câştiga fii (se înţelege că asemeni şi femeile), să se canonisească însă cinci ani a nu se împărtăşi, fără a se împuţina anii nicidecum, şi după aceştia numai odată în fiecare an să se împărtăşească la sfânta Înviere. Iar de vor avea fii, nicidecum se iartă a treia nuntă. Iar câţi vor fi de treizeci ani, şi nu au copii, s-au iertat pentru tinerimea vârstei şi pentru lesnirea a lunecării, a lua şi a treia femeie, însă patru ani să se canonisească a nu se împărtăşi, şi după aceştia, numai de trei ori pe an să se împărtăşească, la învierea lui Hristos, şi la naşterea Lui, şi la adormirea Născătoarei de Dumnezeu. Iar având copii, cinci ani se canonisesc după obicei. Iar câţi sunt mai sus de patruzeci şi cinci de ani, aceştia nici cum se iartă a lua a treia femeie, măcar şi copii de nu au.

TÂLCUIRE

Două rânduieli era a celor ce se catehiseau. Una adică a celor mai depliniți, care stăteau în Biserică la Liturghie până la rugăciunea celor ce se catehisesc, pe care şi genunchii plecându-şi o ascultau, punându-şi peste ei, şi mâna preotului, şi aşa ieşeau din Biserică. Iar alta a celor mai nepliniți, care ca nişte mai de curând veniți la credință, ascultau numai dumnezeieştile Scripturi, şi după citirea Evangheliei, ieşeau afară. Deci zice canonul acesta, că dacă vreunul dintru aceştia mai depliniți care şi genunchii au plecat, va păcătui, să se pogoare în locul celor mai de jos al celor ce se catehisesc, de va face părăsire de păcat. Iar dacă iarăşi şi întru acel loc aflându-se va păcătui, desăvârşit să se scoată şi din nartică (pridvor), şi să se pună în locul celor ce se tânguiesc afară de uşa narticei (pridvorului). Vezi şi pe 14 a celui întâi şi desenul bisericii la sfârşitul cărții.

CANONUL 6

Ceea ce poartă în pântece, se cuvine a se lumina, când voieşte. Căci întru aceasta nimic se împărtăşeşte ceea ce naşte cu cel ce se naşte. Pentru ca, să se arate la mărturisirea a fiecăruia osebita voință.

TÂLCUIRE

Fiindcă fătul (pruncul) ce este în pântece, parte este a muierii celei îngrecate după tema a doua a capului întâi titlu 7 a cărții 31 din Vasilicale (după Fotie titlul 4 capul 10). Pentru aceasta voiau unii că nu s-ar cuveni femeia fiind îngreunată a se boteza, ci după ce va naşte. Ca nu împreună cu ea să se boteze şi pruncul. Şi apoi născându-se, iarăşi, botezându-se, să se socotească că s-a botezat de două ori. Care socoteală este nepotrivită. Drept aceea canonul acesta, împotrivindu-se celor ce o zic aceasta, rânduieşte, ca femeia îngreunată, fiind catehisită, poate când voieşte a se boteza. Fiindcă nu se luminează nici se botează împreună cu ea şi pruncul ce-l poartă în pântece, ci singură ea se botează. Căci întru a mărturisi cineva în timpul botezului că se împreunează cu Hristos, şi se leapădă de diavolul, şi în scurt, întru a se boteza cineva, trebuie a-şi arăta pe a sa voință, ori dea dreptul prin sineşi, precum se face la cei ce se botează în vârstă primitoare de cuvânt, în ce chip este mărturisirea acestei maici îngreunate. Sau prin mijlocirea primitorului (adică a nănaşului său), precum se face la cei ce botează în pruncie, iar pruncul cel ce este în pântece, nici însuşi poate a o arătat aceea, ne având încă voie, nici nănaş, încă nenăscut fiind, nici a se boteza putând.

CANONUL 7

Prezbiterul la nunțile celor de a doua (digami) nuntă, să nu mănânce. Fiindcă, nunta a doua cere pocăință, cine va fi prezbiterul, cel ce prin ospătare se învoieşte cu nunțile?

TÂLCUIRE

Acest canon opreşte pe preotul a mânca la nunta cununiei a doua. Fiindcă această nuntă este supusă canonisirii, iar preotul de va mânca, arată, că bine voieşte şi se bucură de această nuntă supusă canonisirii. Că nunta întâia după Teologul Grigorie, este lege. „Că una este legiuita însoțire, şi a femeii către bărbat, şi a bărbatului către femeie prin dumnezeiescul glas, şi prin venirea de față la nuntă cea în Cana Galileii, legiuită.” Pentru aceasta fiind neosândită, se încununează, şi cu dumnezeieştile Taine se împărtăşeşte, iar nunta a doua, este iertare, că după iertare şi conpogorâre se face întrebuințarea ei. Căci şi ceea ce zice Pavel despre văduve: „Iar de nu se înfrânează mărite-se”. (I Corinteni: 7,9) Hrisostom tâlcuind-o zice, că cu iertare, iar nu după poruncă (după chipul ce a iertat şi deasa împreunare a celor din întâia nuntă pentru

slăbiciunea lor). Iar dacă după iertare, arătat este că nici este binecuvântată, nici fără canonisire, ci supusă canonisirii, şi păcat.

CANONUL 8

Muierea vreunui mirean ce a preacurvit, de se va vădi arătat, unul ca acela nu poate a veni în slujba (bisericească adică). Iar dacă după hirotonie va preacurvi, este dator a o lăsa pe ea. Iar de va vieţui împreună, nu poate a se ţine de slujba cea încredinţată lui.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că de va preacurvi muierea vreunui bărbat mirean, şi arătat se va vădi de către feţele cele ce pot a o prihăni (despre care vezi la subînsemnarea canonului 48 apostolesc) bărbatul uneia ca acesteia, nu poate a se sui la vreo treaptă ieraticească. Iar de va preacurvi muierea vreunui preoţit, el de va voi a se ţine de preoţie să o lepede, iar nevrând, să piardă preoţia. Vezi şi cel apostolesc 25.

CANONUL 9

Dacă prezbiterul, mai înainte păcătuind în trup, s-a înaintat, şi va mărturisi, că a păcătuit mai înainte de hirotonie, să nu proaducă (prosforeze), rămânând întru celelalte, pentru cealaltă sârguinţă (a vieţii sale celei îmbunătăţite). Că celelalte păcate, mulţi au zis, că iartă şi pe hirotesia. Iar dacă însuşi nu va mărturisi, şi nu se va putea vădi arătat, la însuşi acela să fie stăpânirea.

TÂLCUIRE

Dacă vreun preot, mai înainte de hirotonie a păcătuit cu împreunare trupească. Şi după hirotonie va mărturisi însuşi (duhovnicescului său părinte, sau arhiereului), porunceşte canonul acesta, că nu se cuvine a lucra cele sfinţite. Să rămână însă în pronomiile preoţilor, adică în cinstea cea din afară. Acestea însă să le aibă pentru fapta bună a sa, şi mai ales pentru osârdnica pocăinţă, şi mărturisirea ceea ce de sineşi a făcut. Iar dacă se va vădi despre alţii, că a făcut păcatul acesta, nici aceste pronomii poate a le avea. Ci caterisindu-se se va lepăda în locul mirenilor, ca un mirean. Însă cinci martori trebuie să adeverească prihana aceasta a unui preot ca acesta.

CANONUL 10

Aşişderea şi diaconul de va cădea întru acestaşi păcat, să aibă rânduiala slujitorului.

TÂLCUIRE

Iar de va cădea şi diaconul în păcat trupesc mai înainte de hirotonie, şi după hirotonie va mărturisi însuşi, să se caterisească de diaconie, şi să aibă rânduiala slujitorului, şi a clericului, adică de ipodiacon, de citeţ, sau de cântăreţ. Însă de se va mărturisi singur de bună voie; iar de se va vădi de către alţii, cu vrednice de credinţă mărturii, precum s-a zis la al 9-lea canon, nici în rânduiala de cleric va putea a rămâne. Citeşte şi pe al 9-lea canon al sinodului întâi, şi 141 din Cartagina.

CANONUL 11

Prezbiterul mai înainte de 30 de ani să nu se hirotonisească, de ar fi omul şi foarte vrednic, ci să aştepte. Că Domnul Iisus Hristos în anul al 30-lea s-a botezat, şi a început a învăţa.

TÂLCUIRE

Acest canon întocmai l-a luat sinodul al 6-lea şi face canonul său 14. Şi vezi tâlcuirea lui acolo.

CANONUL 12

Dacă oarecare bolind se va lumina, nu poate a se înainta la prezbiterie. Că n-a fost credința lui din voință, ci din nevoie. Fără numai poate pentru sârguința sa cea din urmă, și credința, și pentru raritatea oamenilor.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta că dacă vreunul ce se catihisește, fiind sănătos, va zăbovi a lua Sfântul Botez. Apoi venind în primejdie de moarte din vreo boală, și temându-se se va boteza, unul ca acesta să nu se preoțească.

CANONUL 13

Prezbiterii săteni în domneasca episcopie (Biserică) a cetății, nu pot a proaduce (prosfora) în ființa episcopului, sau a prezbiterilor cetății, însă și nici pâine a da întru rugăciune, nici pahar. Iar dacă nefiind de față aceea, și singur va fi chemat spre rugăciune, dau.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că preoții de prin sate, să nu liturghisească în sobornicească Biserică a cetății. Și mai ales când este față episcopul, sau preoții cetății. Nici să împărtășească cu dumnezeiescul trup și sânge pe creștinii cei din cetate în vremea Liturghiei. Iar dacă din întâmplare lipsesc și episcopul, și preoții cetății, și va fi chemat vreun preot de sat (sau din mica politie) spre rugăciune, atunci poate a împărtăși fără greșeală pe cei de acolo. Că neatârnat nimeni se hirotonisește, ce fiecare întru ceea ce s-a chemat, acolo se cade și a rămâne, după Apostolul.

CANONUL 14

Iar horepiscopii, sunt adică spre închipuirea Apostolilor celor șaptezeci, iar ca niște împreună liturghisitori, pentru purtarea de grijă a săracilor, proaduc (prosforează) cinstindu-se.

TÂLCUIRE

Episcopii sunt spre închipuirea celor 12 Apostoli. Fiindcă și aceștia ca cei 12 Apostoli, împart la ceilalți prin Taine, și mai ales prin hirotonia celor sfințiți, pe darul Preasfântului Duh. Iar horepiscopii, după canonul acesta, sunt spre închipuirea celor 70 de Apostoli, căci și aceștia, ca cei 70, nu pot a împărți darul Preasfântului Duh cu hirotonia prezbiterilor, sau a diaconilor, pe care nu pot a-i hirotonisi. Nu se opresc însă de a ierurghisi, și de a se cinsti pentru sârguința ce arată spre a împărți veniturile Bisericilor sale la săracii frați. Și dacă horepiscopii sunt datori a împărți și a da săracilor banii și veniturile bisericilor sale, cu atât mai vârtos sunt datori adevărații episcopi a o face aceasta? Vezi și subînsemnarea canonului 8 al sinodului 1.

CANONUL 15

Sunt datori a fi șapte diaconi după canon, măcar de ar fi cetatea foarte mare. Te vei încredința însă din cartea faptelor.

TÂLCUIRE

Pe acest canon l-a îmbunătățit sinodul al 6-lea cel ecumenic, după canonul său cel 16 și vezi-le acestea acolo.

PROLEGOMENA
DESPRE LOCALNICUL SINOD DIN GANGRA

Sfântul şi localnicul sinod (sobor) cel adunat în Gangra mitropolia Paflagoniei, ce se află în Asia mică, după Plinie, Strabon, şi Ştefan, s-a făcut în anul 340.[269] Şi s-au adunat la dânsul 13 episcopi ale căror nume sunt acestea, precum se află în epistolia ce au trimis acestaşi sinod la sinliturghisiturii cei din Armenia. Evsevie, Elian, Evghenie, Olimpie, Vitinic, Grigorie, Filit, Pappos, Evlalie, Ipatie, Proeresie, Vasilie, şi Vasos. Şi s-a adunat sinodul împotriva oarecăruia Eustatie episcopul Sevastiei celei din Armenia, şi a ucenicilor lui, care socoteau şi învăţau pe ceilalţi, aceste ereticeşti socoteli, care se cuprind în fiecare canon al sinodului acestuia. Drept aceia Părinţii aceştia aforisind şi anatematisind pe ereticii aceia, precum se arată din pomenita lor epistolie cea către Armenia, au dat canoanele acestea, cu care osebit pe fiecare ereticească socoteală a lor o anatematisesc.[270] Şi se întăresc canoanele acestea, hotărâtor adică de ce al 2-lea

---

[269] Mulţămită multă fie fericitului întru pomenire şi mult învăţatului bărbat Dositei patriarhul Ierusalimului, care singur scrie că întru acest an s-a adunat sinodul acesta (foaia 976 a Dodecavivlei) fiindcă ceilalţi nimic spun pentru vremea acestuia. Iar Spiridon Milie zice, în tomul 1 al sinodicalelor, că s-a adunat sinodul acesta sau în anul 325, sau 330. Iar întru al 2-lea tom ca cum surpând ceea ce a zis mai înainte, zice, că vremea sinodului acesta este neştiută. Măcar şi Viniul zice, că s-au adunat cu 36 de ani după sinodul 1 cel ecumenic, adică în anul 361.

[270] Anatema se zice atât lucrul cel ce se despărţeşte de la oameni şi se afieroseşte lui Dumnezeu, car şi anatima (afieromă, sau danie) se numeşte; cât şi acela ce se desparte de la Dumnezeu şi de la Biserica creştinilor, şi se afieroseşte diavolului, car şi s-a obişnuit mai mult a se zice anatema, şi nu anatima (afierosit). Şi precum nu îndrăzneşte cineva a apuca cu mâna sa, ori a atinge lucrul ce l-a afierosit lui Dumnezeu, pentru cinstea şi, sevasul cel către Dumnezeu. (Că zice cea Leviticească: 27; 28): „Toată afierosirea (anaima) ce o ar afierosi omul Domnului, sfânta sfintelor va fi Domnului". Asemeni şi cu omul acela ce se va despărţi de la Dumnezeu, şi de Biserică, şi se va face afierosi (anatema) diavolului, nimeni cutează a se aduna şi a se împărtăşi împreună, ci toţi credincioşii se despart de dânsul. Drept aceea şi una şi alta anatema, fiindcă se desparte de oameni, nu se osebesc între ele, însă pentru că una se afieroseşte lui Dumnezeu, iar cealaltă se afieroseşte diavolului, sunt foarte potrivnice una alteia. Drept aceea dumnezeiescul Hrisostom despre a doua anatemă vorbind în cuvântul ce face, cum că nu se cuvine a anatematisi cineva pe nimeni viu, sau mort (tom 5). Zice: „Ce alta vrea să zică anatema ceea ce o zici omule, decât, că să se afierosească acela diavolului, şi mai mult să nu aibă loc de mântuire, să se facă înstrăinat de Hristos". Şi iarăşi: „Anatema desăvârşit desparte şi rupe pe om de la Hristos". Iar în tâlcuirea capului 23 al faptelor, unde zice: Că s-au anatematisit pe sineşi iudeii cei patruzeci, de nu vor omorî pe Pavel, tâlcuind zice aşa: „Ce este s-a anatematisit", au zis „În loc de a fi afară de credinţa cea întru Dumnezeu de nu vor face ceea ce au socotit împotriva lui Pavel." Iar Tarasie în răspunderea ce dezvinovăţitoare a sinodului 7 zice: „Greu lucru este anatema. Fiindcă face pe om departe de la Dumnezeu, una izgoneşte din Împărăţia Cerurilor, şi îl trimite în întunericul cel mai dinafară. (foaia 724 tomul 2 a sinodicalelor). Acestea aşa fiind cunoscute, fără vreme prihănesc oarecare (adică Vlastar şi Valsamon) pe sinodul acesta, pentru anatema ce face. Aducând spre mărturie pe dumnezeiescul Hrisostom. 1. Pentru că Hrisostomul în cuvântul mai de sus opreşte pe fiecare de a anatematisi pe cineva, viu sau mort, zicând: „dar ce? Acea anatemă ce o au îndrăznit cineva a o zice, de la cei ce au luat stăpânire de aceasta, tu cutezi omule a o zice, făcând lucru împotriva morţii Domnului, şi apuci mai înainte judecata împăratului?" Dar nu opreşte şi pe sinod de aceasta. Că zice întru acelaşi cuvânt iarăşi el, „dar

al sinodului al 6-lea. Iar nehotărâtor de cel 51 al sinodului al 4-lea şi de cel 1 al sinodului al 7-lea. Şi prin această întăritură iau oarecum putere de ecumenic sinod.

CELE 21 DE CANOANE ALE LOCALNICULUI SINOD DIN GANGRA TÂLCUITE

CANONUL 1

Dacă cineva prihăneşte nunta, şi pe ceea ce se culcă cu bărbatul său, credincioasă fiind şi evlavistă, o ar urî, sau o ar prihăni, ca cum n-ar putea intra întru împărăţie, anatema fie.

(Apostolic, can. 5, 51; Sinod 6, can. 13; Gangra, can. 1, 4, 9, 14)

TÂLCUIRE

Precum maniheii mai întâi, şi alţi eretici, legiuita nuntă o prihăneau, aşa şi ucenicii spurcatului Eustatie în urmă. Despre care cu chip proorocesc a zis dumnezeiescul Apostol: „Că în vremurile cele de apoi se vor depărta unii de la credinţă, întru făţărnicie grăind minciuni, fiind atraşi la a lor ştiinţă, oprind de a se însura" (I Timotei: 4,1-3). Pentru aceasta şi canonul acesta anatematiseşte pe unii ca aceştia ce prihănesc nunta, şi se îngreţăluesc de creştina şi evlavioasa femeie ca de un lucru necurat, care se culcă cu creştinul său bărbat, zicând ei că pentru trupeasca aceasta împreunare, ea nu poate intra în Împărăţia Cerurilor. Vezi şi pe cel 5 şi 51 apostolesc.

CANONUL 2

Dacă cineva pe cel ce mănâncă carne (afară de sânge, şi jertfă idolească, şi sugrumat), cu evlavie şi cu credinţă, l-ar osândi, ca cum nu ar avea nădejde, pentru că se împărtăşeşte cu aceasta, anatema fie.

(Apostolic , can. 51, 63; Sinod 6, can. 67; Ancira, can. 14; Vasilie, can. 86)

TÂLCUIRE

Şi aceasta Apostolul o au proorocit, că vor zice cei de pe lângă Eustatie care prihănea pe cei ce mănâncă carne. Că zice prin urmare la zicerea cea mai de sus: „A se feri de bucatele, pe care Dumnezeu le-a făcut spre împărtăşire" (I Timotei: 4,3). Pentru aceasta canonul acesta anatematiseşte pe cei ce prihănesc pe cel ce cu mulţumire şi cu credinţă mănâncă carne, şi zic că acesta n-ar avea nădejde de mântuire pentru că mănâncă. Vezi şi pe cel 51 şi 63 apostolesc.

CANONUL 3

Dacă cineva, cu pricinuire de teosevie (cinstire de Dumnezeu), ar învăţa pe slugă (sau şerbul) a defăima pe stăpân, şi a se depărta de slujbă, şi a nu sluji stăpânului său cu bună voinţă şi cu toată cinstea, anatema fie.

---

ce, ai luat atât stăpânire tu să anatematiseşti pe cineva? Pe care stăpânire de a anatematisi o au luat numai Apostolii, şi cei ce după toată scumpătatea s-au făcut diadohi ai Apostolilor? Cei ce sunt de dar şi de putere." Arătat este dar că şi Părinţii sinodului acestuia, ca diadohi ai Apostolilor aveau şi stăpânirea aceasta; precum şi ceilalţi Părinţi ai celorlalte sinoade, mai ales ai celor ecumenice, au anatematisit faptele ereticilor, şi pe dânşii împreună, precum se vede în practicalele sinoadelor. 2. Pentru că la sfârşitul cuvântului mai de sus însuşi Hrisostom zice, că trebuie să anatematisim ereticeştile dogme, şi să le mustrăm, măcar că şi milă a ne fi de oamenii eretici. (Iar Sfântul Varsanufie adaugă, că nu numai pe eretici, ci nici pe însuşi diavolul trebuie a-l anatematisi cineva, pentru că pe sine însuşi se anatematiseşte, fiindcă face voile şi faptele diavolului.) Adevărul însă este acesta, că sinodul acesta cu covârşire a întrebuinţa pe anatema, nu numai împotriva ereticeştilor şi schismaticelor cugetări ale lui Eustatie. Dar şi împotriva necuviinţelor acelora care cu singură aforisirea mirenilor, şi cu caterisirea celor preoţiţi, se vindecă de către celelalte canoane.

(Apostolic , can. 82; Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 85; Cartagina, can. 73, 90; Vasilie, can. 40, 42)

TÂLCUIRE

Fiindcă Apostolul şi către Timotei scriind zice: „Câţi sunt sub jug robi, pe stăpânii lor socotească-i vrednici de toată cinstea. Iar cei cu stăpâni credincioşi, să nu-i defaime, pentru că fraţi sunt, ci mai vârtos slujască-le" (I Timotei: 6,1,2). Şi către Tit: „Slugile, sau robii, să se plece stăpânilor săi, şi întru toate să fie lor bineplăcuţi" (Tit: 2,9). Deci fiindcă Apostolul acestea zice, iar eustatienii învaţă cele dimpotrivă, pentru aceasta canonul acesta, urmând apostoleştii învăţături, anatematiseşte pe cei ce învaţă dimpotrivă. Vezi şi pe cel apostolesc 82.

CANONUL 4

Dacă cineva s-ar îndoi, a se împărtăşi de proaducere, de la prezbiter însurat, ca cum nu i s-ar cuveni să liturghisească, anatema fie.

(Apostolic , can. 5; Sinod 6, can. 13, 48; Cartagina, can. 4, 33)

TÂLCUIRE

Acest canon anatematiseşte pe eustatieni, şi pe toţi ceilalţi cei ce se îndoiesc, şi se sfiesc a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine de la prezbiter însurat, zicând că pentru nuntă nu se cuvine a liturghisi. Citeşte şi pe cel 5 apostolesc.

CANONUL 5

Dacă cineva ar învăţa că, casa lui Dumnezeu este lesne defăimată, şi adunările ce se fac într-însa, anatema fie.

(Sinod 6, can. 80; Gangra, can. 20,21; Sardica, can. 11,12)

TÂLCUIRE

Canonul acesta anatematiseşte pe eustatieni, pentru că învăţau pe popor să fugă de Biserică, şi să defaime adunările creştinilor ce se fac într-însa. zicând adică, cum că în tot locul poate cineva a se ruga. Că Apostolul Pavel a zis să ne rugăm în tot locul (I Timotei: 2,8), dar n-a zis Apostolul să nu mergem şi în Sfintele Biserici, ci pentru ca să nu îngrădim numai în Ierusalim locul rugăciunii, precum marele Vasilie tâlcuieşte (întrebarea 50 despre Botez). Vezi şi pe canonul 80 al sinodului 6.

CANONUL 6

Dacă cineva afară de Biserică osebit ar îmbiserici, şi defăimând Biserica, ar voi a lucra cele ale Bisericii, nefiind împreună prezbiterul, după socotinţa episcopului, anatema fie.

(Apostolic , can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. , can. 31, 34; Sinod 1 şi 2, can. 12, 13, 14, 15; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 10, 11, 62)

TÂLCUIRE

Fiindcă eustatienii afară de obşteasca adunare a credincioşilor ce se făcea în Biserică, îşi făceau osebite adunări, şi defăimând Biserica lui Dumnezeu, săvârşeau slujbe osebite prezbiterii lor, fără de socotinţa şi slobozenia localnicului episcop, pentru aceasta canonul îi anatematiseşte pe ei, şi pe cei asemenea lor, ca pe unii ce fac dezbinare. Citeşte şi pe 31 apostolesc.

CANONUL 7

Dacă oarecine ar voi a lua aduceri de roduri bisericeşti, sau a da, afară din Biserică fără de socotinţa episcopului, sau a celuia ce i s-au încredinţat unele ca acestea, şi n-ar voi a face după socotinţa lui, anatema fie.

(Apostolic , can. 38)

TÂLCUIRE

Pe lângă alte necuviinţe ce făceau eustatienii, luau şi rodurile ce după obicei se aduceau la Biserică, şi le împărţeau loruşi, ca unora ce ar fi fost sfinţi. Pentru aceasta canonul îi anatematiseşte pe cei ce iau, şi dau unele ca acestea, fără de socotinţa şi voia episcopului, sau a economului Bisericii. Citeşte şi 38 apostolesc.

CANONUL 8

Dacă cineva dă, sau ia rod, afară de episcopul, sau de cel ce este rânduit asupra iconomiei facerii de bine, şi cel ce dă, şi cel ce ia, anatema fie.

(Apostolic , can. 38)

TÂLCUIRE

Şi acest canon aceeaşi putere o are, cu cel mai de sus. A căruia tâlcuire ajunge şi la acesta. Vezi şi pe 38 apostolesc.

CANONUL 9

Dacă cineva ar feciori, sau s-ar înfrâna, ca cum îngreţoşându-se de nuntă depărtându-se, şi nu pentru însuşi binele, şi sfinţenia fecioriei, anatema fie.

(Apostolic , can. 5, 51)

TÂLCUIRE

Bun lucru cu adevărat este fecioria, şi întreaga înţelepciune, şi când se fac pentru însuşi binele, şi pentru sfinţenia cea dintr-însa. Vezi şi pe 5 şi pe 51 apostoleşti.

CANONUL 10

Dacă oarecine din cei ce fecioresc pentru Domnul, s-ar înălţa împotriva celor căsătoriţi, anatema fie.

TÂLCUIRE

Acest canon anatematiseşte pe cei ce pentru dragostea Domnului păzesc fecioria, dar se mândresc împotriva celor după lege căsătoriţi, precum era eustatienii. Vezi pe cele apostoleşti 5 şi 51.

CANONUL 11

Dacă oarecine ar defăima pe cei ce fac agape (ospeţe) din credinţă, şi care pentru cinstea Domnului cheamă pe fraţi, şi nu ar voi a se împărtăşi chemărilor, pentru că batjocoreşte ceea ce se face, anatema fie.

(Sinod 6, can. 74; Laodiceea, can. 27; Cartagina, can. 49)

TÂLCUIRE

Obişnuiau creştinii cei de atunci, după ce se împărtăşeau cu dumnezeieştile Taine, a face ospeţe (agape), pentru frăţeasca dragoste, şi pentru cinstea Domnului a chema pe săracii fraţi să-i ospăteze. Pentru aceasta canonul acesta anatematiseşte pe cei ce nu vor a merge la acest fel de ospeţe (ce se fac adică nu cu oarecare necuviincioasă rânduială, ci numai pentru cinstea şi credinţa Domnului, şi pentru dragostea cea către săracii fraţi. Şi nu în lăuntru în Biserică căci aceasta este oprită, ci afară de Biserică), ci încă cu mândrie le defaimă pe acestea şi le dispreţuiesc, care precum se vede erau şi eustatienii. Citeşte şi pe canonul 74 al sinodului 6.

CANONUL 12

Dacă vreunul dintre bărbaţi pentru păruta nevoinţă întrebuinţează îmbrăcăminte (umilită), ca şi cum din aceasta având dreptate, a defăima pe cei ce evlavie poartă mătăsuri, şi care întrebuinţează îmbrăcămintea cea obştească, şi care este obişnuită, anatema fie.

(Sinod 6, can. 27; Sinod 7, can. 16; Gangra, can. 21)

TÂLCUIRE

Pe lângă altele învăța eustatienii pe ucenicii lor, să poarte haina cea pe deasupra stremțuroasă şi săracească, nu pentru adevărata nevoință, ci pentru fățărnicie, ca arătându-se ei oarecum ca nişte sfinți şi drepți cu acestea, să se slăvească de cei mulți, şi să prihănească pe cei ce cu Evlavie şi cu frica lui Dumnezeu (nu adică pentru ca să se mândrească cu acestea înaintea celor ce nu le au, nici pentru dragostea trupească, sau pentru luxul şi podoaba trupului), poartă haine de mătăsuri. Şi întrebuințează hainele ce sunt obişnuite, şi obşteşti la toți. Pentru aceasta canonul acesta îi anatematiseşte pe aceştia, şi pe cei asemenea ca pe defăimătorii fraților. Vezi şi canonul 27 al sinodului 6.

CANONUL 13

Dacă oarecare pentru păruta nevoință ar schimba îmbrăcămintea, şi în locul obişnuitei îmbrăcăminți muiereşti, ar lua asupră-şi bărbăteşti, anatema fie.

(Sinod 6 , can. 62)

TÂLCUIRE

Multe muieri învățându-se de eustatieni, dezbrăcându-se de obişnuitele muiereştile îmbrăcăminte, se îmbrăca cu bărbăteşti, socotind adică, că cu aceasta, se vor îndrepta şi se vor Sfinți. Pentru o fățărnicie ca aceasta dar, canonul acesta pe unele ca acestea le anatematiseşte. Vezi şi pe al 5-lea şi 51-lea apostoleşti.

CANONUL 14

Dacă vreo muiere ş-ar lepăda bărbatul, şi ar voi a se depărta, îngrețăluindu-se de nuntă, anatema fie.

(Apostolic , can. 5, 51; Sinod 6 , can. 13)

TÂLCUIRE

Şi această învățătură a eustatienilor era, a-şi lăsa muierile pe bărbații lor, şi bărbații pe muierilor lor, şi a se depărta, ca cum îngrețăluindu-se de nuntă. Pentru aceasta canonul acesta pe cei ce fac acestea îi anatematiseşte. Vezi şi pe al 5-lea şi 51-lea apostoleşti.

CANONUL 15

Dacă cineva ş-ar părăsi pe fiii săi, şi nu i-ar hrăni, şi cât despre sineşi, nu i-ar creşte întru cuviincioasa cinstire (teosevia) de Dumnezeu, ci, cu pricinuire de nevoință, nu s-ar îngriji, anatema fie.

(Cartagina , can. 42)

TÂLCUIRE

De vreme ce şi dobitoacele cele necuvântătoare, şi însăşi fiarele şi leii, se îngrijesc de țâncii şi puii lor, cu cât mai vârtos oamenii cei cuvântători, se cuvine a purta grijă de fiii lor? Pentru aceasta şi dumnezeiescul Pavel uneori zice: „Iar dacă cineva de a-i săi, şi mai ales de casnicii săi nu poartă grijă, s-a lepădat de credință, şi este mai rău decât un necredincios" (I Timotei: 8). Iar alteori, „Părinților hrăniți pe fiii voştri întru învățătura şi sfătuirea Domnului" (Efeseni: 6,4). Şi iarăşi pentru văduve zice „de au hrănit copii". Şi pentru prezbitere, şi bătrâne, „ca să învețe pe cele tinere să-şi iubească bărbații şi copiii" (Tit 2,4). Iar ereticul Eustatie, şi următorii lui, neascultând apostoleştile învățături, învățau pe născători să se lepede de copii lor, şi să se ducă la nevoințe. Pentru aceasta canonul acesta anatematiseşte pe nişte născători ca aceştia.

CANONUL 16

Dacă oarecare fii de născători, şi mai ales de credincioşi, s-ar depărta, cu pricinuire de cinstire (teosevie) de Dumnezeu, şi nu ar da cuvenita cinste născătorilor săi, cinstind adică mai mult pe cinstirea de Dumnezeu, anatema fie.

TÂLCUIRE

Nu numai născătorii sunt datori a purta grijă de fiii lor, ci şi fiii de născătorii lor, cărora se cuvine a le da cuviincioasa cinste. Iar fel al cinstei este şi a le odihni bătrâneţile, şi a-i hrăni neputincioşi fiind pentru bătrâneţe, şi având trebuinţă. Însă zicând canonul mai ales de născători credincioşi, voieşte ca nici fiii celor necredincioşi, sau a ereticilor, pe născătorii lor nu se cuvine a-i părăsi, dacă nu îi îndeamnă pe ei la necredinţă şi la eres. Pentru aceasta anatematiseşte pe fiii aceia ce-şi lasă pe născătorii lor fără de purtare de grijă, şi nu-i cinstesc, sau la bătrâneţe nu-i hrănesc, cu pricinuire de cinstire de Dumnezeu şi de fapta bună. Iar dacă născătorii necredincioşi fiind, sau eretici, îndeamnă pe fiii lor la necredinţă sau la eres, sau şi credincioşi fiind, îi opresc pe dânşii despre a vieţui după poruncile Domnului, sau îi îndeamnă la lucruri vătămătoare de suflet, atunci se cuvine a alege mai bine cinstirea de Dumnezeu şi fapta bună, şi a fugi de la ei (fără a-i urî) şi a se depărta. Vezi şi subînsemnarea canonului al 6-lea al sinodului 1 şi 2 şi 20 al celui al 6-lea.

CANONUL 17

Dacă vreuna din muieri pentru păruta nevoinţă şi-ar tunde părul, care l-a dat Dumnezeu spre pomenirea supunerii, ca una ce strică pornca supunerii, anatema fie.

TÂLCUIRE

Pavel Apostolul scriind către Corinteni zice: „Capul muierii este bărbatul” (fiindcă din Adam s-a luat Eva, şi pricinuitor al ei s-a făcut), şi mai jos, „de nu-şi acoperă capul său muierea tundă-şi părul. Iar de este lucru de ruşine a se tunde, sau a se rade muierea, apoi învălească-şi capul”. Şi iarăşi „muierea de are plete şi păr mult, aceasta este slava şi cinstea ei” (I Corinteni: 11;3,6,15). Iar Eustatie, şi ucenicii lui învăţau să-şi tundă muierile părul, ca când cu aceasta făceau lucru cinstitor de Dumnezeu şi faptă bună. Neînţelegând nepricepuţii, că învăţătura lor aceasta, şi însăşi firii se împotriveşte, care atât de mult judecă a fi lucru potrivit la muieri părul, încât nici pe o muiere o au făcut pleşuvă şi fără păr, precum pe mulţi bărbaţi i-a făcut. Pentru aceasta canonul, anatematiseşte pe cele ce ar urma acest lucru.

CANONUL 18

Dacă cineva pentru păruta nevoinţă ar ajuna duminica, anatema fie.

(Apostolic, can. 64)

TÂLCUIRE

Şi în dumnezeieştile zile (adică duminica) eustatienii posteau, şi pe ceilalţi învăţau să postească, care lucru este necuviincios. Fiindcă întru această zi a înviat Domnul, şi împreună cu sineşi a înviat şi firea omenească. Pentru aceasta se cuvine şi a ne bucura, şi a mulţămi mai ales lui Dumnezeu, şi nu a posti, ca şi în zilele cele de postire, fiindcă postul este semn de întristare şi de zdrobire, iar nu de bucurie.

CANONUL 19

Dacă vreunul din cei ce se nevoiesc, fără trupească nevoie s-ar mândri, şi posturile cele predate publicului (norodului), care se păzesc de Biserică, le-ar dezlega, întărind întru sine cugetare, de deplinătate, anatema fie.

(Apostolic, can. 69)

TÂLCUIRE

Eustatienii toate făcându-le împotriva dumnezeieştilor canoane, şi a predărilor, duminicile şi în celelalte dezlegate zile posteau, iar întru cele de post dezlega cugetând pentru sineşi că au ajuns întru deplinătate; şi dar nu au trebuinţă de aici înainte de a posti. Care acest fel de socoteală aveau şi masalienii, şi bogomilii eretici.

CANONUL 20

Dacă cineva ar prihăni, întrebuinţând socoteală mândră, şi îngreţăluindu-se de adunările mucenicilor, sau de liturghiile ce se fac întru dânsele, şi de pomenirile lor, anatema fie.

(Sinod 6, can. 80; Gangra, can. 5, 21; Sardica, can. 11, 12)

TÂLCUIRE

Pe lângă altele şi aceasta era învăţătură a eustatienilor, ca să defaime locurile şi Bisericile (templurile), întru care se aflau Sfinte Moaşte de mucenici. Şi a prihăni liturghiile ce se făceau acolo, şi adunările credincioşilor, şi a se îngreţălui de dânsele. Pentru aceasta canonul acesta anatematiseşte pe unii ca aceia, care socotesc pomenirile mucenicilor urâcioase, şi adunările ce se fac la ele, care sunt întru slava lui Dumnezeu, a Stăpânului mucenicilor.

CANONUL 21

Acestea însă le scriem, nu rupând pe cei voiesc a se nevoi în Biserica lui Dumnezeu după Scripturi, ci pe cei ce iau pretextul (pricinuirea) nevoinţei spre mândrie, ridicându-se asupra celor ce vieţuiesc mai cu simplicitate, şi afară de Scripturi, şi de bisericeştile canoane, introduc scornituri noi. Deci noi cu adevărat, şi pe feciorie cu smerenie o admirăm (ne mirăm), şi înfrânarea ceea ce se face cu cucernicie şi cu cinstire (teosevie) de Dumnezeu, o primim. Şi depărtarea cu smerenie de lucrurile cele lumeşti, o lăudăm. Şi căsătoria cea cinstită a nunţii o cinstim. Şi bogăţia cea cu dreptate, şi cu facere de bine, nu o defăimăm. Şi simplicitatea îmbrăcămintelor, cea numai pentru purtarea de grijă a trupului, şi fără curiozitate, o lăudăm, iar de cel moi şi desfătate purtări întru îmbrăcăminte ne întoarcem. Şi casele lui Dumnezeu le cinstim, şi adunările, cele ce se fac la ele, ca pe nişte sfinte şi folositoare le îmbrăţişăm. Nu închidem evsevia (buna cinstire) prin case, ci tot locul cel ce s-a zidit în numele lui Dumnezeu îl cinstim. Şi adunarea ceea ce se face în Biserica lui Dumnezeu, ca spre folosul publicului, o primim. Şi facerile de bine ale fraţilor ce se fac cu covârşire după predări prin Biserică la săraci le fericim. Şi toate, cuprinzător a zice, cele predate de dumnezeieştile Scripturi, şi de apostoleştile predări, a se face în Biserică ne rugăm Domnului.

(Apostolic , can. 51, 53; Sinod 6, can. 27, 80; Sinod 7, can. 16; Gangra, can. 5, 20)

TÂLCUIRE

Fiindcă Părinţii sinodului acestuia au oprit oarecare lucrări care se văd a fi îmbunătăţite. Precum fecioria, ferindu-se de nuntă, postul în zile dezlegate, şi altele asemenea. Pentru aceasta acum în canonul acesta din urmă al lor se dezvinovăţesc, zicând: Că acestea le-am hotărât, nu ca să rupem pe creştinii aceia ce iubesc a se nevoi întru Dumnezeu, după canoane şi după dumnezeieştile Scripturi, ci pentru ca să îndreptăm pe cei ce cu mândrie întrebuinţează nevoinţa, şi se fălesc împotriva celorlalţi, şi născocesc în canoanele Bisericii noutăţi.

PROLEGOMENA
DESPRE LOCALNICUL SINOD CEL DIN ANTIOHIA

Localnicul sinod cel adunat în Antiohia Siriei, s-a făcut în zilele lui Constanţie fiul marelui Constantin, de faţă fiind el în Antiohia[271] în anul 341. Şi s-au adunat la el, după Socrat adică (cartea 2 cap 8 a Bisericeştii Istorii) nouăzeci de Părinţi, iar după Sozomen (cartea 3, cap 5 nouăzeci şi şapte), după Teofan, o sută douăzeci. Dintre care, începător era Evsevie care mai întâi a fost al Biritului, iar în urmă al Nicomidiei, şi din al Nicomidiei s-a făcut episcop al Constantinopolului. Iar episcop al Antiohiei era atuncea Placot. Însă Iulie al Romei la acest sinod nu a fost faţă, nici persoană, nici prin locţiitori. Dar nici Maxim al Ierusalimului. Deci sinodul acesta, aceste 25 de canoane le-a dat, de nevoie fiind ele spre buna rânduială şi starea Bisericii. Care, pe lângă aceasta că cele mai multe, nu numai după înţelegere (noimă) se conglăsuiesc cu cele apostoleşti canoane (vezi la prolegomena apostoleştilor canoane) ci şi însăşi zicerile acelora întrebuinţează. Şi se întăresc încă, nehotărâtori adică de cel întâi al celui al 4-lea (măcar că şi acela, în a patra praxă a sa, din cuvânt în cuvânt pomeneşte şi pe al 4-lea şi pe al 5-lea canon al acestuia, precum vom zice) şi de cel 1 al celui al 7-lea. Iar hotărâtori, de ce al doilea al celui al 6-lea şi prin întăritura aceasta, oarecum primesc putere de sinod ecumenic.

CELE 25 DE CANOANE ALE LOCALNICULUI SINOD
DIN ANTIOHIA TÂLCUITE

CANONUL 1

Toţi cei ce îndrăznesc a dezlega hotărârea sfântului şi marelui sinod, cel adunat în Niceea, în fiinţa bunei cinstiri a preaiubitorului de Dumnezeu împăratului Constantin, pentru sfânta sărbătoare cea mântuitoare a Paştilor, să fie neîmpărtăşiţi, şi lepădaţi de Biserică de vor stărui împotrivindu-se mai cu prigonire celor bine dogmatisite. Şi acestea să fie zise pentru mireni. Iar dacă vreunul dintre preoestoşii Bisericii, episcop, sau prezbiter, sau diacon după hotărârea aceasta ar îndrăzni pentru răzvrătirea popoarelor şi tulburarea Bisericilor, a se osebi, şi cu iudeii a săvârşi Paştile, pe acesta sfântul sinod din dată acum străin de Biserică l-a judecat, ca pe unul ce nu numai luişi s-a făcut pricinuitor de păcat, ci şi multora de stricăciune şi de răzvrătire. Şi nu numai pe unii ca aceştia îi caterisește de Liturghie, ci i pe cei ce vor cuteza a se împărtăşi cu aceştia după caterisire. Iar cei caterisiţi să se lipsească şi de cinstea cea dinafară, pe care o au câştigat sfântul canon, şi preoţia lui Dumnezeu.

---

[271] Pricina pentru care sinodul acesta s-a adunat a fost aceasta. Marele Constantin a zidit Biserică mare în Antiohia cu opt coloane, şi rămânând negata o a gătit Constanţie fiul său, care aflându-se în Antiohia pentru războiul cu perşii, a voit a o sfinţi după cinci ani de la adormirea tatălui său. Deci Evsevie al Constantinopolului luând prilej, a înduplecat pe împăratul de a adunat sinodul acesta întru arătare adică, ca să se facă sfinţirea Bisericii mai strălucită, iar întru ascuns, pentru răsturnarea numelui omousiului (adică „de o fiinţă") precum zice Socrat (cartea 2 cap 8). Dar însă sinodul acesta în hotărârea sa, propovăduieşte Dumnezeu adevărat pe Fiul lui Dumnezeu, şi neprefăcut, şi neschimbat, şi chip adevărat şi al fiinţei şi al voiei şi al slavei lui Dumnezeu Tatălui. Pentru aceasta şi ecumenicul al 2-lea sinod în al 5-lea canon al său a primit hotărârea sinodului acestuia, fiindcă nu s-a împotrivit credinţei celei propovăduite în Niceea. Deşi nu a zis arătat pe Fiul omousion (adică „de o fiinţă") cu Tatăl.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, aforiseşte pe mirenii aceia ce calcă rânduirea şi canonul ce a dat sinodul cel întâi de faţă fiind şi marele Constantin, pentru sărbătoarea Paştilor (ca să serbeze adică după isimerie, şi nu împreună cu iudeii) care nu numai calcă aşezământul acesta, ci şi prigonindu-se stau împotrivă. Iar pe episcopii, prezbiterii, şi diaconii, ce ar călca hotărârea aceasta, tulburând Biserica, şi ar voi să serbeze cu iudeii Paştile, îi caterisește, atât de toată preoţia, şi de sfinţita lucrare cea în lăuntrul Altarului, cât şi de toată cinstea cea dinafară, cuvenită celor ierosiţi (adică de a avea măcar nume de sfinţiţi, şi de a şedea împreună cu cei sfinţiţi, şi în scurt a zice de toată lucrare cea afară de Sfântul Altar după Valsamon). Fiindcă unii ca aceştia şi pe sineşi s-au vătămat cu călcarea hotărârii acesteia, şi pe alţii i-a făcut să o calce. Dar nu numai pe ei îi caterisește, ci şi pe cei ce s-ar împărtăşi împreună cu dânşii, asemeni îi caterisește. Vezi şi pe cel al 7-lea apostolesc.

CANONUL 2

Toţi cei ce intră în Biserică, şi ascultă Sfinţitele Scripturi, dar nu se împărtăşesc de rugăciuni împreună cu norodul, sau se întorc despre împărtăşirea sfintei Euharistii, după oarecare nerânduială; aceştia să se facă lepădaţi de Biserică, până ce mărturisindu-se, şi arătând roduri de pocăinţă, şi rugându-se să poată a dobândi iertare. Şi să nu fie iertat a se împărtăşi cu cei neîmpărtăşiţi. Nici a se primi întru altă Biserică, cei ce întru alta nu se adună împreună. Iar de se va arăta vreunul din episcopi, sau din prezbiteri, sau din diaconi, că se împărtăşeşte cu cei făcuţi de canon neîmpărtăşiţi. Şi acesta să fie neîmpărtăşit, ca unul ce tulbură canonul Bisericii.

TÂLCUIRE

Întru o unire cu cel apostolesc al 9-lea rânduieşte canonul acesta. Că zice, se cuvine a se aforisi (adică a se despărţi) de la Biserică creştinii aceia, care merg la Biserică în vremea dumnezeieştii Liturghii, şi aud Scripturile, dar nu se roagă împreună cu credincioşii, ori se feresc de dumnezeiasca Împărtăşire, nu pentru vreo binecuvântată pricină, ci pentru oarecare necuviinţă. Nu ca urând, şi îngreţoşându-se de dumnezeiasca Cuminecătură, să nu fie; (căci de s-ar fi îngreţăluit de aceasta aşa, nu numai în aforisire, ci şi desăvârşit în anatema s-ar fi osândit unii ca aceştia). Ci pentru smerenie poate, şi pentru evlavie, se feresc de împărtăşire. Că aceasta o numesc Părinţii întoarcere, după Zonara. Se aforisesc însă aceştia până ce se vor pocăi, şi se vor ruga să se ierte. Şi fiindcă aforisire a zis canonul, rânduieşte şi aceasta, că nu este iertat cuiva, nici în casă a se ruga împreună cu cei ce s-au aforisit de Biserică, ori clerici, ori mireni, nici în Biserică a-i primi pe ei. Iar care episcop, sau prezbiter, sau diacon s-ar împărtăşi cu nişte neîmpărtăşiţi ca aceştia, sau în casă, sau în Biserică, să se facă el neîmpărtăşit de către ceilalţi, pentru că cu aceasta tulbură, şi calcă canoanele Bisericii cele ce rânduiesc despre aceasta. Vezi şi pe al 9-lea al 10-lea şi al 11-lea apostoleşti.

CANONUL 3

Dacă oarecare prezbiter, sau diacon, sau oricare din cei ai ieratiei (clerici), părăsind parohia sa, se va duce la alta, apoi desăvârşit mutându-se, se va ispiti să zăbovească la altă parohie multă vreme, să nu mai liturghisească. Mai ales dacă chemându-l episcopul său, şi sfătuindu-l să se întoarcă la parohia sa, nu va asculta. Iar de va stărui întru nerânduială, desăvârşit să se caterisească ele de Liturighie, ca să nu mai aibă încăpere de aşezare. Iar dacă caterisit fiind pentru această pricină, l-ar primi alt episcop, şi acela să dobândească certare de la obştescul sinod, ca unul ce slăbănogeşte bisericeştile legiuiri.

TÂLCUIRE

Canonul acesta următor fiind celor 15 şi 16 apostoleşti, care fiindcă acolo s-au tâlcuit, vezi-le.

CANONUL 4

Dacă vreun episcop caterisit de sinod, ori prezbiter, sau diacon de episcopul său, ar îndrăzni a lucra ceva a liturghiei, ori episcopul după obişnuirea cea dinainte, ori prezbiterul, ori diaconul. Să nu mai fie slobod lui nici întru al sinod, a-i fi nădejde de aşezare, nici loc de răspundere să aibă, ci şi cei ce se împărtăşesc cu dânsul toţi, să se lepede de la Biserică, şi mai ales, dacă aflând ei hotărârea cea dată asupra celor mai înainte zişi, ar îndrăzni a se împărtăşi cu dânşii.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că oricare arhiereu se va caterisi de către sinod, ori prezbiter, sau diacon se va caterisi de către episcopul său, şi fiind caterisit, ar îndrăzni a lucra vreo sfinţită lucrare, precum mai întâi, adică arhiereul a arhieriei, iar preotul pe a preoţiei, şi diaconul a diaconiei, mai înainte de a se cerceta judecata lor la altă judecătorie bisericească mai înaltă, aceştia zic, să nu aibă mai mult nădejde de îndreptare la alt sinod, nici să li se dea loc de a se dezvinovăţi. Fiindcă aceştia şi cei asemeni, s-au făcut lepădaţi de către fiecare sinod, pentru aceasta că nu a îngăduit a rămâne în caterisirea sinodului, după canonul 37 din Cartagina, dar şi câţi s-au împărtăşit cu cei caterisiţi ştiind caterisirea lor, toţi să se depărteze din Biserică.[272] Vezi şi pe 28 apostolesc.

---

[272] Pe însuşi canonul acesta îl pomeneşte sinodul al 4-lea în al 4-a praxă a sa, citit de Etie arhidiaconul şi primichiriul Bisericii mari. dar pentru ce canonul acesta mai în toate cărţile a practicalelor sinoadelor se însemnează al 83 nu mă dumiresc? Poate că să fie greşeală a scrierii (faţa 149 tomul al 2-lea al sinodicalelor). Însemnează însă, fiindcă la sinodul acesta a fost exarh Evsevie Arianul, şi următorii lui. Pentru aceasta nerânduit l-au lăsat, ca să le ajute, împotriva Părinţilor care atunci se goneau de dânşii, şi mai ales împotriva marelui Atanasie. Pentru aceasta Sfântul Atanasie, şi Sfântul Ioan Hrisostom, după Socrat cartea 6 cap 18 au prihănit canonul acesta, că nu este soborniceştii Biserici, ci acelei a arienilor. Că şi pe Atanasie prin canonul acesta l-au caterisit evsevianii, şi pe Hrisostom au căutat să-l caterisească episcopii cei ce în Constantinopol s-au adunat împotriva lui. Fiindcă adică după ce s-au caterisit au sărit în scaun, fără a hotărî alt sinod cele pentru dânsul. Încă şi papa Inochentie în epistolia ce trimite către Constantinopoliteni pentru Hrisostom, prihăneşte pe un canon acesta după Sozomen cartea 8 cap 26 şi după Dositei (foaia 133 despre cei ce au patriarhit în Ierusalim). Deci fiind zic, că şi sfinţii aceştia acest canon îl prihănesc. Iar ecumenicul al 4-lea sinod îl primeşte, precum am zis, şi cel al 6-lea ecumenic. Pentru aceasta este trebuinţă a se prosdiorisi (a se rândui), ca să rămână neprihănit; adică, să nu aibă loc de dezvinovăţire şi nădejde de aşezare episcopul acela ce se va caterisi, 1. La vinovăţii arătate, şi drepte după canonul 28 spostolesc. 2. Nu de sinod particular de câţiva episcopi ai eparhiei, şi din aceştia unul dând dreptate, iar altul osândind, după canonul 14 al acestui sinod din Antiohia (că atunci trebuie mitropolitul să cheme şi din episcopii megieşitelor ţări, ca să se cerceteze judecata, şi să se dezlege toată îndoiala, după acestaşi canon), dar ori de sinodul tuturor episcopilor eparhiei, care în conglăsuire osândind, iar nu neunindu-se după canonul 15 al acestuiaşi din Antiohia, ori de sinodul patriarhului ocârmuirii. 3. Şi să fie faţă cel ce se judecă, şi loc de răspundere să i se dea, după canonul 74 apostolesc, afară numai de s-a chemat, şi nu au întâmpinat după acestaşi apostolesc. 4. Şi pârâşii să nu-i fie vrăjmaşi vederaţi, nici aceiaşi să fie şi pârâşii, şi judecători, precum acestea s-au întâmplat la nelegiuita caterisire a lui Atanasie şi a lui Hrisostom. Despre care vezi la subînsemnarea canoanelor 28 şi 32 apostoleşti. Ci şi prezbiterii, şi diaconii, şi clericii cei mai de jos, întâi trebuie a şi căutat judecăţile lor la arhiereii lor. Iar de ar prihăni pe judecătoria lor, să cheme şi pe alţi megieşi episcopi, ori şi pe mitropoliţii eparhiilor lor, după canonul 36 din Cartagina. Şi cel 12 al acestuiaşi.

CANONUL 5

Oricare prezbiter, sau diacon, defăimând pe episcopul său, s-a despărţit pe sineşi de Biserică, şi osebit a adunat, şi Jertfelnic a aşezat, şi, chemându-l episcopul, nu s-ar supune, şi nu ar vrea lui a i se pleca, nici l-ar asculta, şi întâi, şi al doilea chemându-l, acesta desăvârşit să se caterisească, şi vindecare să nu mai dobândească, nici cinstea sa să poată a o lua. Iar de ar stărui tulburând, şi gâlcevind Biserica, prin stăpânirea cea din afară, ca pe un tulburător a-l întoarce.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 14,31; Sinod 1şi 2, can. , can. 13,14,15; Cartagina, can. 10 şi 11).

TÂLCUIRE

Din canonul 31 apostolesc este luat şi canonul acesta, care hotăreşte să se caterisească clericii cei ce defăimând pe arhiereul lor, şi deosebindu-se de Biserică, vor liturghisi deosebi, şi nici chemându-i îl vor asculta. Iar dacă şi după caterisis, nu vor înceta a tulbura Biserica şi pe arhiereu, să se înţelepţească prin stăpânirea politicească.[273]

CANONUL 6

Dacă oarecine de episcopul său s-a făcut achinonitos (neîmpărtăşit) să nu se primească mai înainte el de alţii, de nu s-ar primi de însuşi episcopul său. Sau, sinod făcându-se, întâmpinând se va dezvinovăţi, şi încredinţând pe sinod, ar primi altă hotărâre. Şi această hotărâre va fi la mireni, şi la prezbiteri, şi la diaconi, şi la toţi canonicii.

(Apostolic, can. 32; Sinod 1, can. 5; Sfânta Sofia, can. 1; Antiohia, can. 6; Sardica, can. 14; Cartagina, can. 11, 37, 141)

TÂLCUIRE

Oricare preot, sau diacon, sau cleric, sau mirean s-a aforisi de arhiereul său, să nu se primească de altul la împărtăşire, fără numai de cel ce l-a aforisit. Ori de se va înfăţişa înaintea sinodului, şi încredinţându-se sinodul de nevinovăţia lui, va da altă hotărâre.

CANONUL 7

Nimeni din străini fără scrisori paşnice, să nu se primească.

(Apostolic , can. 12)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, ca nici un străin să se primească de alt arhiereu, ne având scrisori slobozitoare de la arhiereul său.

CANONUL 8

Nici prezbiterii cei ce sunt prin sate să dea epistolii canoniceşti, decât către singuri învecinaţii episcopi să trimită epistolii. Iar horepiscopii cei neprihăniţi să dea (epistolii paşnice).

(Apostolic, can. 12; Sinod 1, can. 8)

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta, de a da scrisori canoniceşti, adică recomandaţii, preoţii cei ce se află prin sate, sau prin cetăţi mici, pe unde nu umblă episcopul adeseori, adică

---

[273] Şi pe canonul acesta îl pomeneşte sinodul 4 în a 4-a praxă a sa, pe care îl însemnează al 84 poate prin greşeala scriitorului. Şi l-a întrebuinţat asupra lui Carosu, şi a lui Dorotei arhimandriţilor, şi a monahului Varsuma Sirul. Căci ei şchiopătând la credinţă, numeau episcop pe Dioscor, şi după caterisirea lui. Şi zice acolo sinodul, că de nu se vor supune aceştia hotărârii sinodului, se vor pedepsi de stăpânirea cea din afară după canonul acesta, pe care şi canon al Părinţilor, episcopii sinodului al 4-lea l-au propovăduit.

protopopii satelor, după Valsamon precum am zice horepiscopii, ci numai să scrie ei episcopilor celor ce se megieşesc, iar nu şi celor mai depărtaţi. Că a singur arhiereului lucru este a scrie către arhiereii ce în locuri depărtate, şi a da recomandaţii, ca să se cerceteze mai bine feţele, care au a le lua. Totuşi şi horepiscopii, ce vor fi prihăniţi, pot să dea scrisori paşnice, adică, slobozitoare.

CANONUL 9

Episcopii tuturor eparhiilor, trebuie a cunoaşte pe proestosul episcop cel ce este mitropolie, şi el să primească purtarea de grijă a toată eparhia, pentru că la mitropolie din toate părţile năzuiesc toţi cei ce au trebuinţă. Pentru aceea s-a socotit de cuviinţă ca el şi cu cinstea să întărească. Şi nimic de prisos să facă ceilalţi episcopi fără de dânsul, după vechiul canon al Părinţilor noştri care stăpâneşte. Decât acestea singure, câte se cuvin eparhiei fiecăruia, şi satelor ce sunt sub dânsa. Ca fiecare episcop să aibă stăpânire peste eparhia sa, a ocârmui după cuviincioasa evlavie pentru fieştecine, şi a face purtare de grijă de toată ţara cea de sub cetatea sa, încât şi prezbiteri a hirotonisi, şi diaconi, şi toate cu judecată a le împărţi. Iar mai încolo nimic să se apuce a face, fără de episcopul mitropoliei. Nici el fără de socotinţa celorlalţi.

(Apostolic, can. 34)

TÂLCUIRE

Mai asemenea cu canonul 34 apostolesc este şi acesta, după cuvinte, şi după înţelegere (noimă). Drept aceea de vrei mai pe larg a şti, vezi la arătatul canon apostolesc.

CANONUL 10

Prezbiterii cei ce sunt în sate ori în politii, sau cei ce se numesc horepiscopi, de ar fi şi luat hirotesie de episcopi, au socotit sfântul sinod ca să-şi cunoască măsurile lor, şi a ocârmui Bisericile cele supuse lor, şi cu grija acestora a se îndestula, şi cu purtarea de grijă, şi a aşeza anagnoşti şi ipodiaconi, şi catehisitori, şi cu înaintarea acestora să se îndestuleze, dar nici prezbiter, nici diacon să îndrăznească a hirotonisi, fără de episcopul cel ce este în cetatea, căreia se supune şi el, şi satul. Iar de ar îndrăzni cineva să calce aceste hotărâte, să se caterisească, şi de cinstea de care se împărtăşeşte. Iar horepiscopul să e facă de episcopul cetăţii, căreia acela se supune.

(Sinod 1, can. 8)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, că horepiscopii cei aflători prin sate, şi prin mici cetăţi, de au şi hirotesie de episcop, însă trebuie să-şi păzească hotarele lor, şi să ocârmuiască numai pe Bisericile cele supuse lor, şi să hirotonisească numai anagnoşti, ipodiaconi, şi eforchistişi, adică catehisitori, dar nu şi preoţi, sau diaconi, fără de voia episcopului cetăţii aceleia, sub care sunt supuşi, şi ei şi satele lor. Iar de vor călca aceasta să se caterisească. Vezi şi subînsemnarea canonului al 8-lea al sinodului 1.

CANONUL 11

Oricare episcop, ori prezbiter, sau oricine din canonici, fără ştirea, şi scrisorile episcopilor ce sunt în eparhia aceea, şi mai ales aceluia ce este în mitropolie, s-ar porni a se duce la împăratul, acesta să se izgonească, şi lepădat să se facă, nu numai din împărtăşire, ci şi din vrednicia, de care se împărtăşise. Ca unul ce îndrăzneşte să supere auzurile preaiubitorului de Dumnezeu împăratului nostru, afară de legiuirea Bisericii. Iar de ar cere vreo de nevoie trebuinţă a năzui către împăratul, aceasta să o facă cu chibzuirea şi socoteala episcopului celui ce este în mitropolia eparhiei, ori acelora ce sunt întru dânsa, şi cu scrisorile acestora să se merinduiască (însoţească).

(Sardica, can. 7, 8, 9, 20; Cartagina, can. 117)

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta, de a merge vreun episcop, ori preot, ori cleric, la împăratul, şi a-l supăra pentru ale sale cereri, fără de mare nevoie, dar şi aceasta fiind, trebuie a o face cu sfatul mitropolitului său, şi a episcopului eparhiei aceleia, şi cu a lor scrisoare către împăratul, arătătoare şi de eparhia din care el este, şi de trebuinţa pentru care merge acolo.

CANONUL 12

Oricare prezbiter, sau diacon, caterisit de episcopul său, sau şi episcopul de către sinod, ar îndrăzni a supăra auzurile împăratului, de trebuinţă fiind ca la mai mare sinod de episcopi a se abate, şi dreptăţile cele ce socotesc că are, a le pune înaintea a mai mulţi episcopi, şi a aştepta cercetarea, şi judecata cea de la dânşii. Iar dacă pe aceştia defăimând, ar supăra pe împăratul, acesta nici de o iertăciune să se învrednicească, nici loc de dezvinovăţire să aibă, nici nădejde de aşezare să aştepte.

(Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 17; Cartagina, can. 115)

TÂLCUIRE

Din canonul acesta se face arătat, că dacă episcopul de sinod, sau preot, şi diacon de arhiereul său, caterisiţi, ar zice că se nedreptăţesc, are voie a-şi trage judecata la o mai mare judecătorie de episcopi, precum am zis la subînsemnarea canonului al 4-lea al acestuiaşi sinod.

CANONUL 13

Nici un episcop să îndrăznească de la altă eparhie, a se muta la alta, şi a hirotoni în Biserică pe oarecare spre înaintarea liturghiei, nici de ar duce pe alţii cu sineşi, fără numai chemat prin scrisori de s-ar duce, a mitropolitului adică, şi a episcopilor celor împreună cu el, acelora adică la a cărora ţară s-ar duce. Iar dacă, nimeni chemându-l, s-ar duce cu nerânduială, pentru hirotonia oarecărora, şi spre aşezarea lucrurilor bisericeşti, care nu se cuvin lui, fără tărie să fie cele de dânsul lucrate, şi el încă să-şi ia pedeapsa cuviincioasă a nerânduielii sale, şi a apucării celei fără cuvânt, caterisit fiind acum de aici înainte de sfântul sinod.

(Apostolic , can. 35; Sinod 2, can. 2; Sinod 3, can. 8; Sinod 6, can. 20; Antiohia, can. 22; Sardica, can. 3, 11, 12)

TÂLCUIRE

Multe canoane opresc, de a merge episcop, în eparhia altuia, şi de a hirotoni, ori alt lucru episcopesc a lucra, precum şi canonul acesta asemenea opreşte, şi pe cel ce ar urma din potrivă îl cateriseşte.

CANONUL 14

Dacă vreun episcop pentru oarecare vinovăţii s-ar judeca, apoi s-ar întâmpla a fi împerechere pentru dânsul întru episcopii eparhiei (provinciei), unii adică, hotărându-l nevinovat pe cel ce se judecă, iar alţii, vinovat. Pentru scăparea de toată îndoiala, s-au socotit de sfântul sinod, ca episcopul mitropoliei, de pe la eparhiile megieşitei ţări să cheme pe alţii oare care, care să mai judece, şi îndoirea să o dezlege, spre a adeveri împreună cu cei ai eparhiei pricina cea pusă înaintea lor.

TÂLCUIRE

Dacă vreun episcop judecându-se pentru niscareva vinovăţii ale sale către episcopii eparhiei, va urma a nu se uni la o socoteală toţi. Ci unii i-ar da dreptate, şi alţii l-ar învinovăţi. Rânduieşte canonul cele arătate, spre dezlegarea a toată îndoiala. Vezi şi pe al 4-lea al acestuia şi 74 apostolesc, şi 6-lea al sinodului 2 şi 9 şi 17 ale sinodului 4.

CANONUL 15

Dacă vreun episcop pentru oarecare vinovății s-ar fi pârât, şi s-ar judeca de toți episcopii ce sunt în acea eparhie, şi toți întru o unire o hotărâre ar da împotriva lui. Acesta de alții să nu se mai judece, ci să rămână adevărată hotărârea cea conglăsuită a episcopilor eparhiei.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9, 17)

TÂLCUIRE

Însă dacă vreun episcop pârât pentru a sale vinovății, s-ar judeca de către toți episcopii țării (eparhiei), şi toți într-un glas ar face hotărâre asupra lui. El după canonul acesta, nu mai poate a se judeca la alți episcopi, ci să rămână adeverită hotărârea episcopilor cea întru un glas asupra lui. Că conglăsuirea aceasta a lor arată, că este adevărată caterisirea lui. Iar Zonara zice, că şi toți episcopi eparhiei de l-ar judeca, însă nu toți s-ar conglăsui, în hotărâre, poate cel ce se judecă a-şi ridica judecata sa la altă judecătorie mai mare de episcopi.

CANONUL 16

Oricare episcop vacant (fără eparhie) aruncându-se pe sineşi asupra vreunei Biserici ce nu are episcop, ar răpi scaunul fără de sinod întreg. Acesta să fie lepădat, măcar şi tot poporul, pe care l-a răpit, de l-ar alege pe el. Iar sinod întreg acela să fie, la care este de față împreună şi mitropolitul.

(Apostolic, can. 14)

TÂLCUIRE

Episcopul vacant este care n-are Biserică ori pentru că el n-a primit pentru răutatea eparhiaților lui, şi nu pentru a sa răutate, după canonul 36 apostolesc, ori pentru altă binecuvântată pricină; de va răpi scaunul vreunei eparhii văduve, de asemenea pricini, fără a i-l da sinodul arhiereilor, şi mitropolitul. Porunceşte canonul să se scoată din acea eparhie, măcar şi tot norodul de l-ar voi. Vezi pe cel apostolesc 14.

CANONUL 17

Dacă vreun episcop luând hirotesie de episcop, şi rânduindu-se a purta grijă de popor, nu ar fi primit slujba, nici s-ar pleca a se duce la Biserica ce încredințată lui. Acesta să fie achinonitos (neîmpărtăşit), până când fiind nevoit ar primi, ori va rândui ceva pentru dânsul sinodul cel desăvârşit al episcopilor eparhiei.

(Apostolic , can. 36)

TÂLCUIRE

De se va hirotonisi cineva, prin sfințita săvârşire a rugăciunilor, episcop al vreunei eparhii, şi nu s-ar pleca a merge la acea încredințată lui, porunceşte canonul acesta, ca să se despartă de cuminecarea cu sinepiscopii săi, până când sau s-ar îndupleca a merge, ori sinodul cel ce are de față pe mitropolitul ar hotărî, ce să se facă pentru el. Că pentru binecuvântatele pricini ce le-ar arăta înaintea sinodului, poate sinodul acela să-l primească şi să-l dezlege de certarea necuminecării.

CANONUL 18

Dacă vreun episcop hirotonisindu-se la parohie, nu s-ar duce la ceea pentru care s-a hirotonisit, nu din a sa pricină, ci ori pentru lepădarea poporului, ori pentru altă pricină, care nu s-a făcut din partea sa. Acesta să se împărtăşească de cinste, şi de liturghisire. Numai nimic să supere lucrurile Bisericii, unde ar merge. Şi să aştepte acesta, ceea ce întregul sinodul eparhiei judecând, ar hotărî ce-i stă înainte.

(Apostolic , can. 36)

TÂLCUIRE

Mai aceleaşi ce şi canonul cel mai de sus, şi acesta le cuprinde, care şi cel 35 al Apostolilor le cuprinde. Deci episcopul cel ce nu pentru vreo pricină a sa vrednică de prihănit, ci ori pentru răzvrătirea eparhioţilor, ori pentru altă pricină binecuvântată, nu ar merge la eparhia pentru care s-a hirotonisit; să aibă şi cinstea de arhiereu, şi sfinţitele lucrări cele cuviincioase srhiereului să le lucreze. Însă smintelile, şi tulburări în străinele eparhii, unde s-ar afla el să nu pricinuiască (că fără ştirea şi voia srhiereului locului, nici o lucrare arhierească poate să facă), ci să aştepte, până ce sinodul cel întreg şi cu mitropolitul va rândui pentru dânsul ceva.

CANONUL 19

Episcop să nu se hirotonisească fără sinod, şi fiinţa de faţă a celui ce-i în mitropolia eparhiei (a provinciei sau ţării). Şi acesta fiind faţă negreşit, că mai bine este a fi împreună cu el toţi împreună slujitorii cei ce sunt în eparhie, şi să cade prin scrisoare a chema cel ce este în mitropolie. Şi de ar întâmpina toţi, mai bine este. Iar de ar fi cu anevoie aceasta, cei mai mulţi însă negreşit trebuie a fi de faţă, ori prin scrisori să se facă de un suflet. Şi aşa cu a tuturor, ori venire de faţă, ori hotărâre, să se facă aşezarea lui. Iar de s-ar face într-alt chip afară de cele hotărâte, nimic să poată hirotonia. Iar de i s-ar face aşezarea după canonul hotărât, dar unii ar zice împotrivă din însăşi a lor prigoană, să se ţină hotărârea celor mai mulţi.

(Apostolic, can. 1; Sinod 1, can. 4, 6)

TÂLCUIRE

Puţină osebire are canonul acesta de cel al 4-lea al sinodului 1. Deci mai pe larg de voieşti să înţelegi, vezi acolo.

CANONUL 20

Pentru trebuinţele bisericeşti, şi pentru dezlegările (pricinilor) celor nedumerite, s-a socotit a fi bine, de două ori în an să se facă sinoade de episcopi în fiecare eparhie. Odată adică, după a treia săptămână a sărbătorii Paştilor, iar în a patra săptămână a cincizecimii, să se încheie sinodul, înştiinţând pe eparhioţi cei ce sunt în mitropolie. Iar cel al doilea sinod să se facă pe la idus a lui octombrie, care este a zecea ipervereteu[274] ca, la însăşi sinoadele acestea să vină prezbiterii, şi diaconiii, şi toţi cei ce li se pare că se nedreptăţesc, şi de la sinod să dobândească judecată. Însă să nu poată oarecare de sineşi a le face, fără de aceia cărora li s-au încredinţat mitropoliile.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Laodiceea, can. 40; Cartagina, can. 26, 60, 61, 81, 84, 85, 104)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta, puţină osebire are de cel apostolesc 37. Pentru aceasta cel ce va voi mai cu amăruntul a cerceta să caute acolo.

CANONUL 21

Episcopul de la altă parohie la alta să nu se mute, nici de voia sa aruncându-se pe sineşi asupra ei, nici de popoare silindu-se, nici de episcopi nevoindu-se. Ci să rămână la Biserica care i s-a sortit de Dumnezeu din început, şi să nu se strămute de la ea, după hotarul cel pentru aceasta aşezat acum mai înainte.

(Apostolic, can. 14; Sinod 1, can. 15; Sinod 4, can. 5; Sardica, can. 1, 2; Cartagina, can. 57)

TÂLCUIRE

Puţină osebire are şi acesta de cel 14 apostolesc pe care şi citeşte-l.

---

[274] Ipervereteu este numele lunii siromachidoneşte.

CANONUL 22

Episcopul să nu intre în străină cetate de nu este supusă lui, nici în satul ce nu-i în partea lui, pentru hirotonia cuiva, nici să aşeze prezbiteri, ori diaconi, în locuri supuse altui episcop, fără numai cu voia a însuşi episcopului locului. Iar de ar îndrăzni cineva una ca aceasta, fără putere să fie hirotesia (punerea mâinilor), şi el să dobândească certarea de la sinod.

(Apostolic, can. 35; Sinod 2, can. 12; Sinod 3, can. 8; Sinod 6, can. 20; Antiohia, can. 13)

TÂLCUIRE

Şi acesta este unit cu cel 13 al însuşi acestuiaşi sinod. Vezi şi pe cel 35 apostolesc.

CANONUL 23

Episcopul să nu fie iertat în locul său a aşeza pe altul moştenitor, măcar către sfârşitul vieţii de ar fi. Iar de s-ar face ceva de acest fel, fără tărie să fie aşezarea. Ci să se păzească legiuirea cea bisericească, care cuprinde, că nu trebuie întru alt chip a se face, decât cu sinod, şi prin cercetarea episcopilor, celor ce după adormirea celui ce a răposat, au stăpânirea a ridica pe cel vrednic.

(Apostolic, can. 76)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta următor fiind celui al 76 apostolesc. Caută acolo.

CANONUL 24

Cele ale Bisericii, pentru Biserică bine este a se păzi cu toată sârguinţa, şi buna cunoştinţă. Şi credinţa cea către privitorul a toate, şi judecătorul Dumnezeu. Care şi a se chivernisi se cuvine cu judecata şi stăpânirea episcopului căruia îi este încredinţat tot poporul, şi sufletele celor ce se adună. Şi arătate să fie cele ce sunt în partea Bisericii cu ştirea celor dimprejurul lui, a prezbiterilor adică, şi a diaconilor. Ca să ştie aceştia şi să nu le fie necunoscut, care sunt ale Bisericii, încât nimic să le fie lor neştiut. Ca, de se va întâmpla episcopul să schimbe (să moară) viaţa, arătate fiind lucrurile cele ce sunt în partea Bisericii. Nici acestea să cadă şi să se piardă, nici cele osebite ale episcopului să se supere cu pricinuirea de lucruri bisericeşti. Că drept şi plăcut este şi la Dumnezeu, şi la oameni, cele osebite ale episcopului, oricărora ar voie el, a le lăsa, iar cele ale Bisericii, pentru dânsa a se păzi. Şi nici Biserica să sufere pagubă, nici episcopul, cu pricinuirea Bisericii, să se jefuiască. Sau să cadă şi în ispite cei din partea lui, şi el împreună după moarte cu ocară să se îmbrace.

(Apostolic, can. 38, 40)

TÂLCUIRE

Din canonul 38 şi 40 al apostolilor este alcătuit acesta, deci şi la acesta cel ce va voi mai cu deamăruntul a şti, să caute la acelea.

CANONUL 25

Episcopul să aibă stăpânirea lucrurilor Bisericii, ca să le chivernisească pentru toţi cei ce au trebuinţe, cu toată evlavia şi frica lui Dumnezeu. Dar să se împărtăşească şi el de cele trebuincioase (de ar avea trebuinţă) la trebuinţele sale cele de nevoie, şi fraţii cei străini ce se ospătează de dânsul, încât după nici un chip ei să se lipsească, după dumnezeiescul Apostol, ce zice: „Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea ne vom îndestula" (I Timotei: 6,8). Iar de nu s-ar îndestula cu acestea, ci ar schimba lucrurile în casnicele sale trebuinţe, şi veniturile Bisericii, sau rodurile ţarinilor, nu cu ştirea prezbiterilor, ori a diaconilor le-ar încredinţa în mâna cuiva, ci în mâna prietenilor, sau a rudelor, sau a fraţilor, sau a fiilor săi, ar da stăpânirea, spre a se păgubi pe ascuns prin unii ca aceştia socotelile Bisericii; acesta să dea seamă sinodului eparhiei (ţării), iar dacă şi întru alt chip ar cleveti episcopul şi prezbiterii cei împreună cu el, ca cele ce

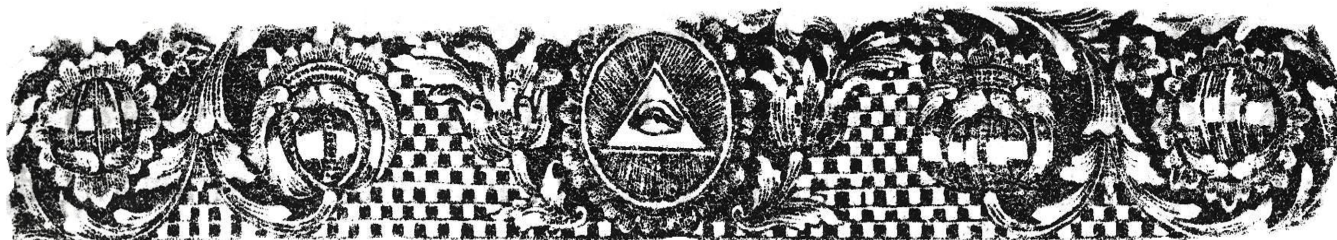
se cuvin Bisericii, ori din ţarini, ori şi din alt prilej bisericesc, la sineşi trăgându-le ei, încât să înghesuiască pe săraci, şi clevetire şi ocară să grămădească, cuvântului (Bisericii), şi acelor ce aşa chivernisesc, şi aceştia să dobândească îndreptarea, ceea ce se cuvine, cercând sfântul sinod.

(Apostolic, can. 38, 41)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta asemeni este alcătuit din cel 38 şi 41 apostolesc. Şi rânduieşte, ca episcopul să aibă stăpânirea spre a împărţi cu evlavie, şi cu frica lui Dumnezeu veniturile Bisericii la toţi săracii, şi străinii, încât a nu se lipsi ei nici de un lucru de nevoie. Să se împărtăşească însuşi el dintr-însele, cu cele numai de nevoie şi trebuitoare (de va fi sărac), că zice dumnezeiescul Apostol că având noi hrană şi îmbrăcăminte, să ne îndestulăm cu acestea numai, şi să nu căutăm cele de prisos. Iar dacă episcopul nu s-ar îndestula, numai cu cele de nevoie, ce ar cheltui cele ale episcopiei ori ale mitropoliei la trebuinţele sale, fără ştirea şi socotinţa preoţilor, şi a diaconilor ce iconomisesc acestea, ori ar dărui stăpânirea acestora la fiii, şi la rudele sale, ca cu chipul acesta să nu poată da seamă curată iconomii lui, de veniturile lucrurilor acestora (bisericeşti), zicând poate, că şi arhiereul, şi rudele lui, le răpesc. De va face, zic, episcopul aceasta, să se pedepsească de sinodul eparhiei. Iar dacă iarăşi episcopul, şi preoţii cei împreună iconomi cu dânsul, şi diaconiii, vor trage ei veniturile lucrurilor bisericeşti, şi săracii fraţi se strâmtorează, lipsindu-se de ajutorul cel dintr-însele, şi pe lângă acestea prihană, şi ocară se pricinuieşte însuşi acestora ce iconomisesc lucrurile Bisericii, şi samei cei ei dau pe tot anul (nefiind curată, ci vicleană şi tâlhărească) de ar face aceasta ei, să se îndrepteze de sinod, hotărând, şi cuviincioasa lor pedeapsă şi iconomia, ce se cade să se facă la acest fel de lucruri.

PROLEGOMENA
DESPRE LOCALNICUL SINOD DIN LAODICEEA

Sfântul şi localnicul sinod cel adunat în Laodiceea,[275] mitropolia (capitala) pacaticeştei Frighiei, s-a făcut după cei mai mulţi în anul 364 şi mulţi Părinţi la dânsul adunându-se de la multe eparhii (provincii) ale Asiei[276] au aşezat canoanele acestea, de nevoie fiind ele spre buna rânduială şi aşezarea Bisericii; care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4 şi de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului 6 prin întărirea aceasta ia oarecum putere de ecumenic.

CANOANELE CELE 60 ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD CELUI ADUNAT ÎN LAODICEIA TÂLCUITE

CANONUL 1

După bisericescul canon, cei ce slobod şi legiuit s-au împreunat prin a doua nuntă, şi nu s-au împreunat pe ascuns, puţin timp trecând, şi petrecând ei în rugăciuni, şi în posturi, trebuie, după iertare să li se dea împărtăşirea.

(Sinod 1, can. 12; Ancira, can. 7)

TÂLCUIRE

Canonul aceasta rânduieşte, ca cei însoţiţi prin a doua nuntă, după puţină vreme să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, după chipul iertării, pentru nevoia, şi aprinderea firii. Numai de este nunta lor aceasta a doua slobodă, şi legiuită, adică de nu este oprită pentru oarecare rudire. De nu s-au împreunat mai înainte de a se

---

[275] Laodiceea aceasta, este osebită de Laodiceea aceea de la malul mării ce este în Siria, şi care de obşte se zice Lihe. Iar Laodiceea aceasta, de care ne este cuvântul, de turci acum se numeşte Eshi Isar, a fost cinstită cu scaun de mitropolit, sub care se află 12 episcopi. Din această Laodicee s-a scris epistolia lui Pavel cea întâi către Timotei, precum se vede la sfârşitul ei.

[276] Se vede însă că acest sinod nu s-a adunat numai ca să aşeze aceste canoane, ci şi pentru altă pricină; care este aceasta, fiindcă oarecare în Asia şi în Frighia aceasta pacaticească, se îndoiau şi nu se dumereau pentru dogmele credinţei, nemărturisind pe Sfânta Treime „de o fiinţă". De care luând ştire binecinstitorul de Dumnezeu împărat Valentinian, a poruncit a se aduna sinod în Iliric, şi mărturisirea credinţei ceea ce s-a hotărât şi s-a adunat în acel sinod, care fiind întocmai cu credinţa cea întărită în Niceea, să se trimită şi la episcopii Frighiei acesteia; şi le scrie toate acestea Teodorit, în cartea 4 cap 6, 7 şi 8: „Că aflând împăratul Valentinian zice, că unii în Asia şi în Frihia se îndoiesc despre dumnezeieştile dogme, a poruncit să se adune sinod în Iliric" (şi s-a făcut acesta în anul 365 după tomul al doilea al sinodicalelor la scară, adică când au adunat acest de la Laodiceea); au trimis încă şi scrisoare împărătească acestaşi împărat către Frighia, aşa fiind suprascrisă. „Avtocratorii cei mari, şi pururea prea cinstiţii, biruitorii Augusti, Valerian, şi Val, şi Gratian, episcopilor ocârmuirii, asianeşti, şi ai frighiei, carofrighiei, şi pacatianiei, să se bucure întru Domnul". Aşişderea şi sinodul cel adunat în Iliric pe lângă acestea trimiţând aşa scrie: „episcopii Iliricului, Bisericilor lui Dumnezeu şi episcopilor ocârmuirii, asianeşti, ai frighiei, ai carofrighiei, şi ai pacatianiei, să se bucure întru Domnul". Însemnează însă şi aceasta: că epistolia Apostolului Pavel numită cea adusă în Laodiceea, nu este adevărată ci mincinoasă, că o a lepădat pe ea sfântul al 7-lea ecumenic sinod, în praxa 6.

blagoslovi, şi dacă după nuntă se vor pocăi, postindu-se, şi rugându-se. Iar marele Vasilie un an, ori doi, opreşte pe aceştia de împărtăşire, şi se vede, că în puţină vreme îi iartă sinodul acesta pentru postul lor, şi rugăciunea, şi pentru pocăinţa lor. Citeşte pe cel 12 a sinodului 1 şi cel 7 din Ancira.

CANONUL 2

Cei ce au păcătuit în feluri de greşale, şi îngăduiesc în rugăciunea mărturisirii şi a pocăinţei, şi fac, întoarcerea de la răutăţi desăvârşit după măsura greşalei, vreme de pocăinţă dându-li-se unora ca acestora, pentru îndurările şi bunătatea lui Dumnezeu să se aducă la împărtăşire.

(Sinod 1, can. 12)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că măcar în feluri de păcate de ar cădea cineva, dar le mărturiseşte, şi le urăşte, şi se întoarce despre ele, rugându-se, şi pocăindu-se lui Dumnezeu; unul ca acesta, dându-i-se de duhovnicul său vreme de pocăinţă, şi de canon, măsurată cu rele ce a făcut, să se ierte, şi să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Nu pentru sârguinţa, şi vrednicia lui, ci pentru nemărginita mila lui Dumnezeu. Care primeşte pe toţi cei ce se întorc.

CANONUL 3

Nu se cuvine cei de curând luminaţi, a se aduce în tagma ieraticească.

(Apostolic, can. 80)

TÂLCUIRE

Canonul acesta urmând celui 80 apostolesc. Vezi şi tâlcuirea lui acolo.

CANONUL 4

Nu se cuvine cei ierosiţi să îndatorească, şi să ia dobânzi, şi cele ce se zic jumătăţi de dobânzi.

(Apostolic, can. 44)

TÂLCUIRE

Nu se cade cei sfinţiţi să împrumute pentru ca să ia camătă şi jumătăţi de camătă sau din cursul monedei. Vezi la canonul 44 apostolesc.

CANONUL 5

Nu se cuvine să se facă hirotoniile în fiinţa de faţă a auzitorilor.[277]

---

[277] Însemnează că Zonara şi Valsamon la aceasta zic, că hirotonie aici numeşte canonul psifii (voturi) şi alegerile celor ce se ierosesc, care când se fac, nu se cuvine a fi de faţă oarecare mireni, care să audă cele ce se zic, ca nu auzind niscaiva prihăni asupra celor ce se aleg să se smintească, şi să se îndemne spre răutate. Iar alţii zic că hirotoniile cele prin rugăciuni sunt aceste zise (pentru că hirotonie se zice şi alegere şi psifíi, şi hirotonia ceea ce se face prin rugăciuni, precum am zis în tâlcuirea canonului 1 apostolesc) şi că nu se cuvine a se face (zic cea a doua) când sunt de faţă ascultători, care era una din rânduielile cele patru ale celor ce se catehisesc, ci când ies aceia din Biserică, şi rămân singuri credincioşii, atunci să se facă, adică după ce zice diaconul, câţi vă catehiţi ieşiţi, pentru că nu se cuvine unii ca aceştia neînvăţaţi fiind în credinţă şi nebotezaţi să asculte înfricoşatele rugăciunile acelea, ce se zic peste cei ce se hirotonisesc. Trebuie însă cei ce zic aşa să-şi aducă aminte, că hirotonia episcopului, care mai ales este prea săvârşitoare şi prea dumnezeiască. Se face într-o vreme, când încă sunt în lăuntru cei ce se catehisesc. Fiindcă se face mai înainte de Apostol. Şi cei ce se catehisesc ies după citirea Evangheliei. Şi nicăieri este scris, când se hirotoniseşte episcopul, mai înainte să iasă cei ce se catehisesc. Ci nici pentru hirotonia preoţilor, se cuvine a se înţelege aşa precum ei zic. Că şi fără a fi hirotonie, cei ce se catehisesc după obicei, mai înainte de vremea aceea a hirotoniei preoţilor, sunt scoşi afară. Drept aceea socotinţa cea mai dinainte mai bine

(Apostolic, can. 30, 61; Laodiceea, can. 13; Cartagina, can. 59)

CANONUL 6

Să nu fie iertat ereticilor să intre în casa lui Dumnezeu, stăruind ei în eres.

(Apostolic, can. 45, 65)

TÂLCUIRE

Nu sloboade canonul acesta pe eretici să intre în Biserica lui Dumnezeu, cea de ortodocşi ţinută, dacă nu vor a se întoarce şi stăruie în eres. Vezi şi cel apostolesc 45.

CANONUL 7

Cei din eresuri, adică din navatiani, sau fotiniani, ori din patrusprezeceni ce se întorc, ori catehumein ar fi ori credincioşi de ai lor, să nu se primească, mai înainte de anatematisi tot eresul, iar mai cu deadinsul pe acela întru care se ţine, şi atunci pe cei ce se ziceau la dânşii credincioşi, învăţându-i Simbolurile Credinţei, şi ungându-i cu Sfânta Ungere (hrismă), aşa să se împărtăşească cu Sfintele Taine.

(Apostolic, can. 46, 47; Sinod 2, can. 7)

TÂLCUIRE

Asemenea cu canonul al 7-lea al sinodului 2 zice şi acesta, că navatianii (pentru care vezi pe al 8-lea al sinodului 1) şi fotinianii (pentru care vezi pe cel 1 al sinodului 2) şi patrusprezecenii (pentru care vezi pe cel 7 al sinodului 2) întorcându-se la ortodoxie, să nu se primească, la împărtăşirea Tainelor până ce vor anatematisi toate eresurile, iar mai cu deadinsul pe al lor. Ori catehumeni de ar fi, ori cei ce la dânşii se numesc credincioşi. Apoi aceasta făcând, şi dogmele adevăratei credinţe învăţând, rânduieşte chipul cu care să se primească. Fiindcă se botezau aceia întocmai, ca şi cei ortodocşi, şi pentru aceasta nu trebuie a se boteza a doua oară. Vezi şi pe cele apostoleşti 46, 47 şi mai ales pe cel al 7-lea al sinodului 2.

CANONUL 8

Cei ce se întorc de la eresul celor ce se zic frighi, de ar fi şi în clerul cel la dânşii socotit, de s-ar zice şi prea mari. Unii ca aceştia cu toată sârguinţa să se catehisească, şi să se boteze de episcopii Bisericii, şi de prezbiteri.

(Apostolic, can. 46, 47; Sinod 2, can. 7)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta este unit cu cel al 7-lea al sinodului 2. Hotărăşte dar, ca şi acela, că cei ce se cheamă frighi, adică montanişti, dacă întorcându-se către Ortodoxie, se cuvine ca ellinii a se catehisi, şi a se boteza de către episcopi, şi prezbiteri după cercetare şi adeverire, măcar de ar fi aceia şi din cei ce se numesc preamari, precum dascăli şi covârşitori altora, măcar de ar fi şi din cei ce de către aceştia se numesc, nefiind adevăraţi clerici. Citeşte şi pe cele 46, 47 apostoleşti, şi mai ales pe al 7-lea al celui al 2-lea.

CANONUL 9

Să nu fie iertat a merge cei ai Bisericii, la cimitirele, ori la cele ce se zic martirii ale tuturor ereticilor, pentru rugăciune, ori pentru vindecare. Ci unii ca aceştia, de vor fi

---

nimereşte, că la alegerile episcopului nu trebuie a fi mireni, fiindcă se întâmplă multe învingeri de vorbe între alegători, şi până în ziua de astăzi, măcar că nu se face precum se cuvine lucrul, alegerile însă se face în taină. Iar hirotonia se face în fiinţa tuturor, pentru ca să se ia ca nişte martori, şi împreună lucrători cei de faţă, cântând împreună Axios, după canonul al 7-lea al lui Teofil al Alexandriei. Las a zice că înfricoşatele acelea rugăciuni se citesc în taină, unde de multe ori nici credincioşi cei ce sunt pe aproape pot a le auzi.

credincioşi, să se facă achinoniţi (neîmpărtăşiţi) până la o vreme, iar pocăindu-se, şi mărturisindu-se că au greşit, să se primească.

(Apostolic, can. 45)

TÂLCUIRE

Nu numai ereticii nu se cade a intra în Bisericile drepslăvitorilor, ci nici cei ai Bisericii, adică mirenii cei credincioşi, să meargă la cimitirele (ţintirimile) ereticilor, unde oarecare numiţi ai lor sau îngropat, ori la lăcaşurile, în care mucenici ai ereticilor sunt îngropaţi; că mulţi şi din eretici în vremea goanei şi a idolatriei, până la moarte au suferit, pe care mucenici i-au numit cei de o socoteală cu dânşii. Dar nicidecum ortodocşi creştini, zic, se cuvine a merge la aceştia, ori pentru rugăciune, sau pentru a se vindeca, adică, sau pentru ca să-i cinstească, ori pentru a căuta tămăduire de la aceştia în bolile lor. Iar câţi vor voi a o face aceasta, porunceşte canonul acesta, să se aforisească pe o vreme, până când se vor pocăi, şi vor mărturisi că au greşit. Vezi şi pe cel 45 apostolesc.

CANONUL 10

Nu se cuvine, ca cei ai Bisericii cu ne băgare de seamă să împreuneze spre împărtăşirea nunţii pe fiii lor cu eretici.

(Sinod 4, can. 14)

TÂLCUIRE

Nu se cade cei ai Bisericii[278] adică atât clericii cât şi mirenii dreptslăvitori, a-şi însoţi prin nuntă pe fiii, sau fiicele lor cu feţe ereticeşti, nefăcând deosebire între dreptcredincios şi eretic. Citeşte şi pe cel 14 al sinodului al 4-lea.

CANONUL 11

Nu se cuvine, să se aşeze în Biserică cele ce se zic prezbitere, adică întâişezătoare.

(Sinod 1, can. 4)

TÂLCUIRE

Zonara şi Valsamon zic, că acest canon rânduieşte ca să nu se facă în Biserică femeile cele ce se zic bătrâne, şi înaintea celorlalte şezătoare. Ci nici să se numească cu acest nume, căci în vremea veche erau la Biserici, femei ca acestea bătrâne, punând pe celelalte femei la rânduială, unde, şi cum să stea, şi să şadă fiecare în Biserică. Care lucru fiindcă se făcea pentru rea agonisire, şi mândrie, le-au oprit canonul de la aceasta. Iar alţii zic, că bătrânele acestea şi întâi şezătoare le opreşte canonul a nu se aşeza, adică a nu se hirotoni prin rugăciuni (nu a nu se face ele diaconiţe) ci cu acest nume de bătrâne, şi întâi şezătoare.

CANONUL 12

Episcopii cu judecata mitropoliţilor, şi a episcopilor celor dimprejur să se aşeze la începătoria bisericească, fiind de multă vreme cercaţi, şi în cuvântul credinţei, şi în vieţuirea dreptului cuvânt.

(Apostolic, can. 1; Sinod 1, can. 4)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca cu judecata, şi alegerea mitropoliţilor şi a episcopilor eparhiei, să se hirotonisească şi să se pună episcopii, fiind de mulţi ani cercaţi, şi mărturisiţi, şi după ortodoxele dogme cele ale credinţei, şi după vieţuirea cea

---

[278] Precum sinodul acesta în cel mai de sus al 9-lea canon zice să nu meargă la cimitirele ereticilor cei ai Bisericii, adică clericii, ori mirenii cei credincioşi, care şi însuşi el aceasta tâlcuieşte. Asemenea şi în acest canon zicând ca cei ai Bisericii că nu se însoare cu ereticii, să înţelege şi clericii şi mirenii creştini.

îmbunătăţită cu drept cuvânt făcută. Vezi şi pe cel 1 apostolesc, şi al 4-lea al sinodului 1.

CANONUL 13

Nu se dă voie celorlalţi să facă alegerile celor ce au să se aşeze în ieratie.

(Apostolic, can. 30, 61; Laodiceea, can. 5; Cartagina, can. 59)

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta de a face noroadele, şi neregulatele gloate de prin cetăţi, alegerile şi psifiile,(votaniţile) celor ce au să se hirotonească ierei (ori şi arhierei). Întâi că după dreptul cuvânt unii ca aceştia trebuie a se alege de arhierei, şi de sinierei, urmând şi împreună alegerile cele de la popor; şi al 2-lea că poate cei mai înţelepţi şi mai evlavioşi mireni se cuvine împreună să aleagă cu episcopii, şi preoţii pe cele ce urmează a se hirotonisi lor preot (sau şi arhiereu), dar nu şi norodul cel prost şi neregulat, pentru gâlcevile ce pot urma întru alegerile lor, unii pe unul alegând, şi alţii pe altul.

CANONUL 14

Să nu se trimită cele sfinte în alte parohii la sărbătoarea Paştilor, sub cuvânt de blagoslovenii.

TÂLCUIRE

Aveau obicei cei vechi se trimită la vremea Paştilor dumnezeieştile Taine de la o eparhie la alta, pentru blagoslovenia, şi sfinţenia acelora, către care se trimiteau.[279] Pe care obicei îl opreşte canonul acesta. Fiind necuviincios lucru a se purta preasfintele Taine prin căi depărtate, fără de mare nevoie.

CANONUL 15

Nu se cuvine mai mult decât canoniceştii psalţi cei ce se suie în amvon, şi cântă de pe membrane (carte de piele), să cânte în Biserică alţii oarecare.

(Sinod 6, can. 75)

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta de a cânta în biserică fieştecine. Ci numai cântăreţii cei canoniceşti adică cei număraţi în cler, şi hirotoniţi la fiecare Biserică, care şi în amvon se suie, şi cântă pe psaltichii de membrană, sau şi de hârtie, căci urmează nerânduială

[279] Însemnează că după Evstratie în cea pentru Taine foaia 284 pentru multe pricini atunci se ţinea Sfântul Artos. 1. Spre a se împărtăşi miercurile, şi vinerile, şi alte ori când voiau creştinii (fiindcă nu se făcea în toate zilele Liturghie) şi în răsărit precum zice Vasilie în epistolia cea către Chesaria Patrichia, şi în apus precum mărturiseşte Ciprian în epistolia 56. Şi Ieronim în cea către Pammahie, până în anii împărăţiei creştinilor; 2. pentru cei bolnavi; 3. pentru cei călători; 4. Pentru cei ce se mutau (din viaţă); 5. după Sfântul Iustin Apologia 2 cea pentru creştini, şi pentru cei ce nu puteau fi de faţă Liturghie pentru boală, sau pentru altă binecuvântată pricină. Cărora prin diacon li se trimitea. 6. după acest canon, spre a le trimite la Paşti de la o eparhie la alta; nu numai ca spre darul blagosloveniei precum o ia canonul acesta, ci şi spre darul unirii şi al sinchinoniei (împreună împărtăşire). Pe care zic arătat. Trimiteau episcopii Sfântul Artos către alţi episcopi pentru ca să arate cu aceasta, că-i cunosc pe ei cuminecaţi, şi ortodocşi, precum dimpotrivă, dacă nu le trimite, arătau, că îi au pe dânşii necuminecaţi. Pentru aceasta şi Evsevie în Bisericeasca Istorie cartea 5 cap 26 scrie, că sfinţitul mucenic Irineu a zis către Victor al Romei, când acesta se pricea cu asieniii pentru sărbătoarea Paştilor. „Că prezbiterii cei mai înainte de tine oarecărora parohii trimite Evharistia, precum papii cei mai înainte de tine, Anichit adică, Pios, Ighii, Telesfor, şi Xist, trimite Evharistia la episcopii cei din Asia, şi cum tu îndrăzneşti ai avea achinoniţi?” Vezi foaia 303 pe acestaşi Evstratie.

şi hasmodie de ar cânta cel neînvăţat. Şi dimpotrivă buna rânduială, dacă cântă rânduiţii psalţi. Vezi şi pe canonul 75 al sinodului 6.

CANONUL 16
Sâmbăta împreună cu alte Scripturi să se citească şi Evanghelia.

TÂLCUIRE
Din canonul acesta se arată că în vremea veche Biserica nu avea aşezarea aceasta ce o are acum. Căci atunci când se adunau credincioşii la Liturghie, sau la lauda cea de dimineaţă a sâmbetei, nu se citea Evanghelia, ca acum.[280] Iar Valsamon zice, că pentru aceasta rânduieşte canonul acesta, să se citească Evanghelia sâmbăta împreună cu celelalte Scripturi, pentru că atunci mulţi creştini iudaisind, precum serbau despre tot lucrul sâmbăta, aşa şi de a cânta sfinţite cântări, şi de a citi dumnezeiasca Evanghelie, şi sfinţitele Scripturi.

CANONUL 17
Nu se cuvine să grămădească psalmii întru adunări, ci printre fiecare psalm, să se facă citire.
(Sinod 6, can. 75)

TÂLCUIRE
Porunceşte canonul acesta, să nu se cânte deodată toţi psalmii lui David, în adunările, şi slujbele Bisericii, ca nu pentru lungimea lor, să se îngreuneze norodul, şi să iasă din Biserică. Ci printre psalmi să se facă citire şi rugăciune, ca norodul să se odihnească puţin, şi cu înpestrirea aceasta mai îmbărbătându-se mintea, şi mai trezvindu-se, precum zice marele Vasilie (vezi după Platin 37) să înceapă iarăşi a cânta psalmi. Şi aceasta este pricina, pentru care dumnezeieştii Părinţi au împărţit Psaltirea în 20 de catisme, şi printre catisme au pus tropare şi rugăciuni. Care se află la multe psaltiri, şi manuscripte, şi tipărite. Vezi şi pe cel 75 al sinodului al 6.

CANONUL 18
Aceeaşi slujbă a rugăciunilor totdeauna şi în ceasul al nouălea, şi seara să fie datorie a se face.

TÂLCUIRE
Se vede că canonul acesta, rânduieşte, ca de toţi să se zică rugăciunile cele întărite de sinod, şi nu altele noi; precum şi sinodul cel în Cartagina prin canonul 114 al său

---

280 Am zis, că nu citeau Evangheliile. Pentru că celelalte pomeniri ale Apostolilor, ori conscrierile proorocilor se citeau la dumnezeiasca Liturghie, precum zice Sfântul Iustin Filosoful şi mucenicul în a doua Apologhie pentru creştini, care Liturghie nu numai duminica se făcea, ci şi sâmbăta, după Hrisostom, şi mai ales psalmii lui David totdeauna se cânta în Biserică, şi la slujba cea de dimineaţă, şi la cea de seară, şi în toate slujbele, şi la săvârşirile Sfintelor Taine, după Arghentie, foaia 271 a celei despre Taine. Că şi monahii se cuvine a citi în fiecare zi din Scriptura cea nouă, şi mai ales din Sfânta Evanghelie. O mărturisesc aceasta arătat şi o orânduiesc atât marele Vasilie în trimiterea cea către Hilon, şi Petru Damaschin în Filocalie, şi Callis Xantopul foaia 1041. Iar cum că şi mirenii se cuvine a le citi, arată împăratul Teodosie cu însuşi mâna sa scriind Evanghelia, şi în fiecare zi citind dintr-însa. Şi dumnezeiescul Hrisostom (în voroava 32 la tâlcuirea lui Ioan, şi în voroava 19 la Andriante) zicând că şi femeile aveau Evanghelii spânzurate la grumazii lor. Însă aceştia când citesc dumnezeiasca Evanghelie, trebuie a sta drepţi (nu şezând), precum rânduieşte prozisul Sfântul Callist şi Istornicul Sozomen. Care osândeşte pe arhiereii alexandrini, pentru că şedeau şi nu stăteau în picioare când se citea Sfânta Evanghelie. Fiindcă aceasta este noul Testament, cel înnoit şi sfinţit cu sângele iubitului Iisus Fiul lui Dumnezeu, după adeverirea Evanghelistului Luca.

învață. Şi că rânduiala lor trebuie a se păzi aceeaşi. Şi să nu alcătuiască rugăciuni altele, oricine ar voi.

CANONUL 19

Se cuvine mai întâi osebit după voroavele episcopilor, a se săvârşi şi rugăciunea celor ce se catehisesc, şi după ce vor ieşi cei ce se catehisesc, să se facă rugăciunea celor ce sunt întru pocăință, şi venind aceştia sub mână, şi ducându-se, aşa să se facă trei rugăciuni ale credincioşilor, una cea întâi, prin tăcere, iar a doua, şi a treia, prin glăsuire să se plinească. Apoi aşa pacea să se dea. Şi după ce prezbiterii vor da episcopului pacea, atunci mirenii să-şi dea pacea. Şi aşa sfânta proaducere (prosfora) să se săvârşească. Şi numai singur celor ierosiți să le fie slobod a intra la Jertfelnic, şi a se împărtăşi.

TÂLCUIRE

Şi rânduiala, şi urmarea dumnezeieştii Liturghii alt fel a fost în vremurile vechi osebită de cea de acum. Precum se arată din canonul acesta. Că zice, că în vremea sfințitei lucrări, după ce întâi vor face episcopii învățătură, să se facă rugăciunea celor ce se catehisesc, a nebotezaților (care şi acum se zice la dumnezeieştile Liturghii ale marelui Vasilie, şi a lui Hrisostom) şi după ce aceştia vor ieşi din Biserică, să se facă rugăciunea celor botezați, dar pentru păcatele ce au făcut, sunt în pocăință, pe a cărora capete să se pună şi mâna preotului. Pentru care vezi la canonul 14 al sinodului 1 (această rugăciune acum nu se zice), şi după ce şi aceştia vor ieşi, să se facă trei rugăciuni ale celor credincioşi, cea întâi în taină, iar celelalte două, în glas (iar acum numai două ale credincioşilor se zic, şi acestea în taină, precum se văd în Liturghiile arătate); iar după ce şi acestea se vor aduna, să se dea pacea, adică, să se facă sărutarea iereilor cu episcopul, şi mirenilor cu mirenii, adică a bărbaților cu bărbații, şi a femeilor cu femeile (după apostoleştile aşezământuri, cap 57 cartea 2). Care sărutare se numeşte pace, pentru că este semn al dragostei, şi al păcii. Şi după ce toate acestea se vor isprăvi, să se facă prefacerea dumnezeieştilor Taine, şi aşa, cei ierosiți numai să aibă voie a se împărtăşi în Sfințitul Altar, iar mirenii adică afară de Altar.[281]

[281] Fiindcă cuvântul este pentru Liturghie, însemnăm aici cinci oarecare, pe care trebuie a le şti creştinii, şi mai ales preoții. 1. Îndată ce va lua vreme preotul ca să liturghisească, trebuie toți creştinii să nu şadă afară de Biserică şi se bârfească, ci să intre în lăuntru, şi să citească ceasurile până va proscomidi preotul. 2. După ce va proscomidi, şi va pomeni numele ce este dator, trebuie să bată dinlăuntru, ca să audă dinafară creştinii. Şi ieşind de prin strane, şi stând cu capetele goale, fiecare să pomenească în taină numele născătorilor, şi ale rudelor lui. Iar preotul din lăuntru, altă să nu zică atunci, ci pomeneşte Doamne. Pomeneşte Doamne. până vor sfârşi toți numele ce au. 3. preoții nu trebuie să blagoslovească cu mâna, nici proscomidia la rugăciunea ei, nici scaunul cel de sus. Ci numai să arate către ele, precum aceasta însemnează şi canonul 12 al Sfântului Nichifor. 4. Preoții când liturghisesc Liturghia marelui Vasilie, trebuie în ceasul prefacerii şi ale sfințirii dumnezeieştilor Taine, să nu zică, prefăcându-le cu Duhul tău cel Sfânt. Căci aceasta este adăogire a oarecăruia prost de învățătură şi îndrăzneți. Care împotrivindu-se latinilor, a luat cuvintele acestea de la Liturghia lui Hrisostom şi le-a pus la Liturghia marelui Vasilie. Că nici în cele vechi de mână scrise Liturghii se găsesc acestea, precum cu multă silință s-a cercetat. Ci nici după alcătuire au loc acolo acest fel de cuvinte. 5. Şi cea mai de pe urmă, dau ştire că tetradiile (caietele sau filadele) cele mai vechi şi cărțile Liturghiilor, în vremea sfințirii dumnezeieştilor Taine, aceasta nu o au: „Doamne cela ce pe prea Sfântul tău Duh", nici stihurile, ci îndată după ce zice: „Şi trimite pe Duhul tău cel Sfânt peste noi, şi peste darurile acestea ce sunt puse înainte." Au pe: „Şi fă adică Pâinea aceasta..." şi celelalte; că oarecare mai noi au adaos oarecum pentru evlavie (troparul şi condacul pogorârii Duhului Sfânt, şi stihurile) care nici loc au acolo, iar de voieşte cineva a le zice de obicei trăgându-se, zică-le înaintea rugăciunii acesteia: „Încă aducem Ție cuvântătoare slujirea aceasta...".

CANONUL 20

Nu se cuvine diaconul să şadă înaintea prezbiterului, ci cu porunca prezbiterului să şadă. Şi asemenea să aibă cinste şi diaconii de la slujitori, şi de la toţi clericii.

TÂLCUIRE

Nu se cade cei mai mici a şedea înaintea celor mai mari, ci cu porunca celor mai mari numai, şi de voieşti a cerceta mai pe larg aceasta; caută canon 18 al sinodului 1.

CANONUL 21

Cum că nu se cade slujitorii să aibă intrare în diaconicon, şi să se atingă de sfinţitele vase.

(Sinod 6, can. 15)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, ca nici unul din slujitori[282] şi să nu intre înlăuntru în diaconicon[283] şi să apuce sfinţitele vase, şi veşminte. Vezi şi canonul 15 al sinodului 6.

CANONUL 22

Nu se cuvine slujitorul a purta orarion, nici uşile a părăsi.

TÂLCUIRE

Nu se cade slujitorul, şi uşierul Bisericii să poarte orar, nici uşile bărbaţilor celor ce se catehisesc, şi a celor ce se pocăiesc să le lase în vremea dumnezeieştii Liturghii, ci să le păzească cu întărire. Şi aceasta însemnează şi ceea ce se strigă de diacon: „Uşile, Uşile cu înţelepciune să luăm aminte."

CANONUL 23

Nu se cuvine anagnoştii, sau cântăreţii, a purta orar, şi aşa să citească, sau să cânte.

TÂLCUIRE

Orarion, în vremurile de demult, când diaconii împărtăşeau pe creştini cu dumnezeiescul sânge, din sfinţitul pahar, era ca o basma, sau ştergar, ţinându-o pe umărul său şi după ce se împărtăşea fiecare mirean, îşi ştergea gura cu aceea. Deci la aceştia zice canonul că nu era de trebuinţă.

CANONUL 24

Nu se cuvine cei ieraticeşti de la prezbiteri până la diaconi, şi de aici înainte cei ai rânduielii bisericeşti, până la slujitori, veri anagnoşti, veri cântăreţi, veri eforchistişti (catehisitori), veri portari, ori din tagma ascheteilor, să intre în cârciumă.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul de a intra în cârciumă, atât cei ai altarului ierosiţi, cât şi clericii cei din afară de altar toţi, asemenea şi monahii. Vezi şi pe cel 42 apostolesc.

---

[282] Slujitori numeşte pe ipodiaconi, şi pe cei mai de jos.

[283] Diaconicon se numea schevofilachion (sau veşmântărie) (adică cămara păzitoare de vase). Sau numit însă aşa, pentru că întru aceea găteau diaconii sfinţitele veşminte şi vase cele spre trebuinţa arhiereilor, şi a preoţilor. Care se numea şi Mesatorion, după anagnostul Teodor de la Mensa, care însemnează masă, în limba latină. Aceasta era ca o altă proscomidie în partea despre amiazăzi a Altarului, după Simeon al Tesalonicului. Unii însă o făceau aceasta şi către miazănoapte de Sfântul Altar (cu greşeală însă), poate luându-o aceasta din canonul 12 al Sfântului Nichifor, care opreşte a nu se face blagoslovire cu mâna în rugăciunea schevofilachiului asupra Sfântului Potir, când face preotul proscomidie, şi zice rugăciunea proscomidiei.

CANONUL 25

Nu se cade slujitorii a da pâine, nici a binecuvânta pahar.

TÂLCUIRE

Nu se cuvine celorlalţi slujitori ai Bisericii, adică ipodiaconi, şi clericii cei mai de jos a împărtăşi pe cineva cu trupul Domnului, sau a blagoslovi paharul în care este sângele Domnului, după canonul acesta, fiind dar numai a arhiereului, şi a preotului lucrul acesta. Iar a împărtăşi cu dumnezeiasca pâine (în vremurile de demult), era ierta şi diaconilor numai, dar nu şi celor mai de jos clerici.

CANONUL 26

Nu se cuvine a catehisi cei ce nu s-au înaintat de către episcopi, nici în Biserici, nici în case.

TÂLCUIRE

Rânduişte canonul acesta, că nu se cade a catehisi, nici în Biserici, nici prin case, cei ce nu s-au propus la aceasta, prin hirotesia arhiereului, sau a horepiscopului, după canonul 10 al sinodului din Antiohia.

CANONUL 27

Nu se cade cei ieraticeşti, ori clericii, ori mirenii, când sunt chemaţi la agape (dragoste) să-şi aleagă părţi, pentru că ocară se pricinuieşte rânduielii bisericeşti.

TÂLCUIRE

La mesele ce din vechi făceau creştinii după ce se împărtăşeau cu dumnezeieştile Taine, care mese se numeau agape, se chemau săracii, dar se chemau şi cei ierosiţi adică preoţii şi diaconii, încă şi clericii, adică cei mai jos de diaconi. Deci opreşte canonul, ca nici mirenii, iar mai ales acei bisericeşti, să-şi aleagă şi să ia părţi din mâncările acestor ospeţe, ocărând cu aceasta, rânduiala bisericească, arătându-i a fi lacomi, şi nesăţioşi pe cei ce fac acestea. Vezi şi pe cel 74 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 28

Nu se cuvine în chiriacale (domnitoare), ori în Biserici, a face cele ce se zic agape (dragoste), şi a mânca în casa lui Dumnezeu, şi a aşterne acubite (un fel de aşternuturi).

TÂLCUIRE

Canonul acesta fiind cules chiar din cel 74 al sinodului 6 caută acolo.

CANONUL 29

Nu se cuvine creştinii a iudaisi, şi a serba sâmbăta, ci a lucra aceştia întru această zi, iar duminica protimisindu-o, de le-ar fi cu putinţă, să serbeze ca creştinii. Iar de s-ar afla iudaisiţi, fie anatema de la Hristos.

TÂLCUIRE

Sâmbăta era sărbătoare de odihnă a legii vechi, întru care iudeii serbează şi încetează despre tot lucrul de mână. Iar duminica este sărbătoare de odihnă a darului celui nou al Evangheliei. Deci creştinii fii fiind ai darului, aceasta cinstindu-o, pentru învierea Domnului să o serbeze, de vor putea,[284] iar pe aceea fiind a legii vechi să nu o

[284] Însemnează cu toate că canonul acesta nu silind porunceşte să nu lucreze creştinii în ziua duminicii, ci au adaos şi că, de vor putea, şi vor avea chip de a serba, dar legile cele politiceşti au rânduit ca de nevoie să serbeze şi să nu lucreze creştinii de obşte duminica, afară de plugari. Dar şi pe aceştia, Nearaua 54 a înţeleptului Leon, mai în urmă îi opreşte de a lucra duminica. Iar Nichifor mărturisitorul în la 2-lea canon al său, din cele 17 ce se cuprind în tomul 2 al adunării sinoadelor foaia 981 zice, cum că nu se cade nici să călătorească creştinii

serbeze, ca să nu se iudaisească, şi să cadă în anatematisirea sinodului acestuia, şi în veacul acesta, şi în cel viitor.

CANONUL 30

Nu se cuvine cei ieraticeşti, sau clericii, sau aschiteii, a se scălda în baie cu muieri, nici tot creştinul, sau mireanul. Că aceasta este cea întâi osândire la neamuri (păgâni).

TÂLCUIRE

Pe canonul acesta, în tocmai luându-l sinodul al 6-lea a făcut canonul 77 al său, vezi acolo.

CANONUL 31

Nu se cade a se încuscri cu nici un eretic, ori a da fii, sau fiice, ci mai ales a lua, de s-ar făgădui a se face creştini.

TÂLCUIRE

Nu se cade, creştinii a-şi da pe fii, sau pe fiicele lor după nici un eretic spre împreunarea nunţii. ca să nu-i întoarcă pe ei la a lor rătăcire, de la dreapta credinţă, ci mai ales creştinii să ia din eretici, de se vor făgădui însă, şi se vor întoarce mai înainte la Ortodoxie. Vezi şi canonul 14 al sinodului 4.

CANONUL 32

Nu se cuvine a lua binecuvântările ereticilor, care mai mult sunt necuvântări, decât bine cuvântări.

(Apostolic, can. 45)

CANONUL 33

Nu se cuvine cu ereticii, sau cu schismaticii a se ruga împreună.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta să nu ne împreună rugăm, nici cu ereticii, adică cu cei ce greşesc în credinţă, nici cu schismaticii, adică ce după credinţă sunt ortodocşi, dar de soborniceasca Biserică despărţiţi pentru oarecare predanii, şi obişnuiri care se pot vindeca, după canonul 1 al marelui Vasilie. Vezi şi pe cel 45 apostolesc.

---

duminica fără de nevoie, şi silă. Însă se cade creştinii a nu întrebuinţa serbarea duminicii, şi a celorlalte sărbători, la beţii, la jocuri, la cântece drăceşti, şi la tulburări, ci întru a merge la Biserică, şi a asculta dumnezeieştile cuvinte, întru a citi Sfintele Scripturi, şi a face şi alte fapte bune. Pentru aceea şi de Dumnezeu purtătorul Ignatie în epistolia cea către magnisiani zice: „Fiecare din noi să savatisească (să serbeze) duhovniceşte, cu cugetarea legii bucurându-se, nu întru odihna trupului, nu în jocuri şi în plesnete ce nu au minte." Iar Sfântul Ambrosie zice, că zilele serbării, nu se cade a le face noi sărbători de înverşunare. Iar Hrisostom (foaia 357 a tomului al 5-lea în cuvântul la Calende) zice: „Şi care este serbarea cea cuviincioasă creştinului? Să auzim pe Pavel zicând. Ca „să prăznuim nu în aluatul cel vechi nici în aluatul răutăţii şi al vicleşugul, ci în azimile curăţiei şi ale adevărului" (I Corinteni 5,8). Şi iarăşi acela zice „Sărbătoarea, sau praznicul nimic alta este, decât veselie duhovnicească" (foaia 603 a tomului al 5-lea cuvântul 1 la Penticosti). Iar Valsamon, zice, că în ziua duminicii nici a se scălda cineva din creştini se cade, nici cei ce au băile (feredeile) este iertat a le încălzi în ziua aceasta. Iar cine se va scălda duminica, să se îndrepteze prin canonisire, după judecate episcopului. Şi apostoleştile aşezământuri cartea 3 cap 9 zic acestea: „Nu dăm voie vouă în zilele duminicii nici a face ceva necinstit, nici a grăi, că zice oareunde dumnezeiasca Scriptură: „Slujiţi Domnului cu frică şi bucuraţi-vă Lui cu cutremur", şi veseliile noastre trebuie a se face cu frică şi cu cutremur.

CANONUL 34

Tot creştinul nu se cade a părăsi pe martirii lui Hristos, şi a se duce la psevdomartirii (mincinoşi mucenici) ereticilor, sau la însuşi cei ce merg către mai înainte zişii eretici. Că aceştia sunt străini de Dumnezeu. Deci cei ce se vor duce la dânşii fie anatema.

TÂLCUIRE

Canonul 9 al acestuiaşi sinod, după Valsamon, numai cât aforiseşte pe cei ce merg la mormintele minciuno-mucenicilor ereticilor. Fiindcă au mers amăgindu-se, pentru că au nădăjduit, oarecare ajutor la boalele lor de la dânşii, iar acesta anatematiseşte pe cei ce merg la dânsele, fiindcă au lăsat pe adevărații mucenicii lui Hristos, şi despărțindu-se de Dumnezeu, sau dus la minciuno-mucenicii aceia, cu tot sufletul, şi plecarea lor. Drept aceea şi după deosebita plecarea sufletului lor, deosebit şi de canoane s-au certat. Vezi şi pe cel 45 apostolesc.

CANONUL 35

Nu se cuvine creştinii a lăsa biserica lui Dumnezeu, şi a se duce, şi îngeri a numi, şi adunări a face. Care acestea s-au oprit. Deci de se va afla cineva zăbovindu-se în idolatria aceasta ascunsă, fie anatema. Căci au lăsat pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Fiul lui Dumnezeu, şi au venit la idolatrie.

TÂLCUIRE

Sfântul Epifanie în Panarii, zice, că a fost un eres vechi al celor ce se numeau îngereşti[285] care învăța, că nu trebuie a chema creştinii pe Hristos spre ajutor, ori spre a se proaduce lui Dumnezeu şi Tatălui printr-însul. Fiindcă acesta este mai presus de vrednicia omenească, căci şi Hristos este mai presus de om. Ci trebuie a chema pe Îngeri la aceasta. Iar aceasta a fost o ascunsă rătăcire a diavolului, ca din o fățărnicească evlavie ca aceasta, şi smerire, să ajungă puțin câte puțin oamenii, întru a chema pe Îngeri ca pe dumnezei, şi prin urmare să slujească zidirii mai mult decât celui ce o a zidit, care şi a urmat la dânşii. Pentru aceasta canonul acesta, anatematiseşte pe creştinii cei ce lasă Biserica lui Dumnezeu, şi de a chema Domnul nostru Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, şi Dumnezeu, şi se adună în bisericile Îngerilor (că după Teodorit, erau încă şi până în vremea sa, o biserică a Arhanghelului Mihail, în părțile acelea ale Laodiceei, pentru o pricină ca aceasta) şi îi chemau pe ei ca pe dumnezei, şi prin urmare cu chipul acesta ascuns, se fac idololatri şi ctismatolatri (slujitori zidirii). Iar acestea le zice canonul, nu ca să ne oprească de a-i chema pe ei, ca pe nişte mijlocitori, spre ajutorul nostru, ferească Domnul! Ci ca să oprească covârşirea chemării lor.

---

[285] După Sfântul Epifanie, aceştia se numeau pe sineşi îngereşti, ori mândrindu-se că ar fi avut îngereasca viețuire, ori pentru că bârfeau, că lumea de Îngeri s-a zidit. Iar după dumnezeiescul Teodorit, pentru că ziceau ei că legea prin Îngeri s-a dat. Pentru aceea îi cinsteau, şi le slujeau. Iar pricina pentru care sinodul acesta a aşezat canonul acesta, precum zice însuşi Teodorit, a fost aceasta, pentru că eresul acesta a rămas la mulți ani în Frighia, şi în Pisidia, a cărora mitropolie (capitală) era Laodiceea, întru care şi sinodul acesta s-a făcut. Care sinod i-a oprit să nu se roage Îngerilor, adică să nu cheme pe ei ca pe Dumnezeu, cu credință slujitorească. Iar Origen zice, că ei pentru aceasta chemau pe Îngeri ca pe dumnezei, pentru că îi găsea că se numesc în Sfânta Scriptură dumnezeieşti şi dumnezei. Pe acest eres pomenindu-l şi dumnezeiescul Pavel în epistolia cea către Coloseni (2,18) zice: „Nimenea pe voi să vă amăgească, voind prin smerenie, şi prin slujba Îngerilor cele ce nu le-au văzut umblând"; adică, nimeni să vă lipsească de plata credinței celei în Hristos. (că cinstind pe Îngeri, şi de la ei aşteptând plata credinței, care n-au biruit pe moarte, şi pe diavolul, şi pe păcat, şi necerând milă şi plata credinței de la Hristos, care prin Cruce a biruit pe moarte, şi păcatul, şi pe toate potrivnicele puteri, nedreptățeau pe Biruitorul.) Vrând, adică pentru smerenie şi evlavie de a chema pe Hristos, să vă despartă de dreapta credință, şi să vă aducă la credința Îngerilor, adică să slujiți Îngerilor ca dumnezeilor.

CANONUL 36

Nu se cuvine cei ieraticeşti (sfinţiţi), ori clericii, a fi vrăjitori ori descântători, ori matimatici, ori astrologi, sau a face cele ce se zic filactirii (baere) care sunt legături ale sufletelor lor. Iar cei ce le poartă, am poruncit să se arunce din Biserică.

TÂLCUIRE

Despre toţi cei bisericeşti opreşte canonul acesta a fi vrăjitori, descântători, matematici şi căutători în stele, şi de a face baere, şi nu numai pe cei ce le fac, ci şi pe cei ce le poartă, îi scoate din Biserică. Citeşte şi pe cel 61 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 37

Nu se cade de la iudei, ori de la eretici a lua sărbătoreştile trimiteri, nici a serba împreună cu ei.

TÂLCUIRE

Nu se cuvine, după canonul acesta, a lua oricare creştin ortodox darurile care le trimit lor iudeii, şi ereticii, când au sărbătorile lor, dar nici să împreună serbeze cu dânşii. Vezi şi pe cel 45 şi 70 apostoleşti.

CANONUL 38

Nu se cade a lua azime de la iudei, ori a se împărtăşi (creştinii) cu păgânătăţile lor.

TÂLCUIRE

Vezi iarăşi la apostolescul canonul 70.

CANONUL 39

Nu se cade a serba împreună cu păgânii, şi a se împărtăşi de nedumnezeirea lor.

TÂLCUIRE

Vezi iarăşi apostoleştile canoane 70 şi 71.

CANONUL 40

Nu se cade episcopii chemându-se la sinod, să defaime, ci să meargă şi să înveţe, sau să se înveţe, spre îndreptarea Bisericii şi a celorlalţi. Iar de ar defăima unul ca acesta, pe sineşi se va face pricină. Fără numai, de nu pentru vreo neîntocmire ar lipsi.

TÂLCUIRE

Datori sunt episcopii ca, chemându-i mitropoliţii lor la sinoadele cele de tot anul să meargă, şi cele de cuviinţă să facă, adică, şi ca să înveţe pe alţii, şi ca să se înveţe pe sineşi, şi spre îndreptarea celor drept credincioşi, şi a celorlalţi, adică, a ereticilor. Iar cel ce defăimând nu va merge, însuşi se va face pricină de prihănire luişi. Afară numai de-l va opri vreo boală, sau altă întâmplare.

CANONUL 41

Nu se cade cel ieraticesc (sfinţit), sau clericul, a călători fără canoniceştile cărţi.

TÂLCUIRE

Vezi apostolescul al 12-lea canon.

CANONUL 42

Nu se cade cel ieraticesc, sau clericul a călători fără porunca episcopului.

TÂLCUIRE

Iarăşi la acelaşi apostolesc al 12-lea canon vezi.

CANONUL 43

Nu se cade slujitori, măcar cât de puţin, uşile a lăsa, şi în rugăciune a se zăbovi.

TÂLCUIRE

Nu se cuvine slujitorii, şi uşierii, să lase uşile Bisericii în vremea Liturghiei, cât de puţin. Şi a se zăbovi în rugăciune, după canonul acesta, ca să nu intre vreun necredincios, şi neînvăţat tainelor. După al 57-lea cap al cărţii a 2-a din apostoleştile aşezământuri.

CANONUL 44

Nu se cade a intra femeile în Altar.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta pe femei, mirence fiind ele, de a intra în Sfântul Altar. Căci dacă pe bărbaţii mireni îi opresc de la aceasta canoanele, cu cât mai ales pe femei. Vezi şi pe cel 69 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 45

Nu se cade după două săptămâni a patruzecimii a primi spre luminare.

TÂLCUIRE

Fiindcă noaptea[286] sâmbetei celei mari, este mijloc al îngropării, şi al învierii Domnului, împărtăşindu-se în parte din amândouă, a cărora închipuire este cele trei afundări şi ieşiri care se fac la Botez. Pentru aceasta s-a ţinut obiceiul în Biserică a boteza în noaptea aceasta pe cei ce se catehisesc. Ca nu numai după afundări, şi ieşiri să se îngroape împreună, ci să învieze împreună cu Hristos cei ce se botează, ci şi după însuşi vremea. Trebuie dar cei ce vin către sfânta luminare, mai înainte să se gătească, şi să se curăţească în toată patruzecimea prin post, şi prin rugăciune, şi prin celelalte nevoinţe. Iar mai curând venind, să nu se primească, ci să aştepte vremea rânduită.

CANONUL 46

Se cuvine ca cei ce vor să se lumineze, a învăţa credinţa pe de rost, şi în joia săptămânii a o spune episcopului, ori prezbiterilor.

TÂLCUIRE

Vezi la sinodul 6 canonul 78, acesta fiind întru acela.

---

[286] Am zis hotărât, că noaptea sâmbetei celei mari, este mijloc al îngropării şi al învierii Domnului, şi nu sâmbăta cea mare precum au zis cu deamăruntul, şi peste tot, şi Zonara şi Valsamon. Că ziua sâmbetei celei mari curat cuprinde îngroparea Domnului, iar duminica strălucirii curat pe Înviere. Ia noaptea sâmbetei celei mari mijloceşte între amândouă. Pentru aceasta şi tipicele rânduiesc, cum că în toate celelalte zile ale postului mare (afară de sâmbete şi duminici) să se facă Liturghie la vremea chindiei; iar în sâmbăta cea mare să se facă la începutul nopţii, adăugând a zice cu mare osebire şi luare aminte, cum că eclesiarhul trebuie să aibă mare luare aminte, ca la vremea ce se va sfârşi Liturghia sâmbetei celei mari, să fie două ceasuri de noapte. Şi pentru ce în celelalte zile ale postului să se facă Liturghia seara, şi în singură sâmbăta cea mare să se facă noaptea? Cu adevărat, pentru că se citeşte Evanghelia, ceea ce cuprinde, pe; „În seara sâmbetelor"; şi care curat înainte vesteşte pe înviere, şi ca să se împărtăşească cei atunci botezaţi. Pentru aceasta şi apostoleştile aşezământuri, cartea 5 cap 19 trecând înainte, hotărăsc să se boteze cei gătiţi către Sfântul Botez încă mai în noapte; că zic, pentru noaptea Paştilor. „Întru privegherea voastră cea de toată noaptea citind legea, până la strigarea cocoşilor, şi botezând pe cei spre luminare gătiţi ai voştri, şi citind Evanghelia, şi grăind către norod încetaţi de plângerea voastră." Pentru aceea şi dumnezeiescul Grigorie la Paşti, şi Damaschin de la Grigorie luând, mântuitoare numesc pe noaptea sâmbetei celei mari, pentru cei ce se botează întru dânsa. „Şi luminată, şi înainte vestitoare a zilei celei de lumină purtătoare." Pentru multele lumini ale celor ce se luminau. Care fiind cu adevărat sfinţită şi a tot prăznuitoare această mântuitoare şi luminat strălucitoare noapte. Şi celelalte.

CANONUL 47

Se cuvine ca cei ce în boală au primit luminarea, şi apoi s-au sculat, să înveţe credinţa de rost, şi să cunoască că de dumnezeiesc dar s-au învrednicit.

TÂLCUIRE

Chiar cu adevărat catehumenii adică cei ce vor să se lumineze, înainte de a se boteza, trebuie să înveţe dogmele credinţei, iar dacă din întâmplare, şi din nevoie de boală, s-ar boteza unii dintre ei, înainte de a se învăţa bine dogmele şi tainele adevăratei credinţe, trebuie, după canonul acesta, după ce se scoală din boală, să le înveţe ca să înţeleagă, că prin Sfântul Botez, s-au învrednicit darului lui Dumnezeu, adică că s-au făcut fii ai lui Dumnezeu după dar şi s-au curăţit de tot strămoşescul păcat, şi prin urmare, ca din cunoaşterea aceasta, se vor nevoi a păzi darul acesta mare ce au luat. Vezi şi pe cel 12 al sinodului din Neocesareea.

CANONUL 48

Trebuie ca cei ce se luminează, după Botez, să se ungă cu hrismă (ungere) cerească, şi să fie părtaşi ai împărăţiei lui Hristos.

TÂLCUIRE

După luminarea cu Sfântul Botez, urmează ungerea cu Sfântul Mir, că acesta sfinţindu-se prin chemarea Sfântului Duh, sfinţeşte pe cei unşi cu el, şi îi face părtaşi, şi moşteni ai lui Hristos împăratului ceresc.[287] Că ungerea aceasta însemnează pe pogorârea cea în chip de porumb a Preasfântului Duh asupra lui Hristos când se boteza în Iordan.

CANONUL 49

Nu se cuvine în patruzecime a proaduce (a prosfora) pâine. Decât numai sâmbăta, şi duminica.

TÂLCUIRE

Nu se cade, zice canonul acesta, în celelalte zile ale patruzecimii a se face Liturghie desăvârşită, ci numai cea mai înainte sfinţită,[288] afară numai de sâmbete, şi duminicile

---

[287] Ungerea cu Sfântul Mir, însemnează arătarea Sfântului Duh în chip de porumb, ce s-a făcut la Iordan botezându-se Hristos, şi după Chiril Ierusalimitul, ungerea cu Sfântul Mir este simbolul ce-l luăm prin Sfântul Botez al darului Sfântului Duh, sau punerea mâinilor (şi vezi cuvintele lui Chiril la subînsemnarea canonului 8 apostolesc); şi ne facem desăvârşiţi creştini. Pentru aceasta şi creştini ne numim nu numai pentru că credem în Hristos, dar şi pentru că ne-am uns cu cereasca ungerea aceea, căci unşi ai Domnului, şi părtaşi ne facem lui Hristos după cuvântul acel psalmicesc: „Pentru aceasta te-a uns pe tine Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul de lemn al bucuriei mai mult decât pe părtaşii tăi". (Psalm: 44,9). Însemnează că şi de a doua oară se dă Sfântul Mir, dar însă numai celor ce se leapădă de credinţă. Pentru aceasta se cuvine a se opri înşelăciunea, ce o lucrează oarecare. Adică unii preoţi şi duhovnici ung cu Mir, pe creştinii aceia ce curvesc cu evreică, sau agareancă, sau latină şi eretică. Căci unii ca aceştia mai cumplit să se canonisească decât alţi curvari, după răspunsul 47 al lui Valsamon, şi canonul 31 al Chitrului. dar nu şi să se miruiască. Pentru că şi canonul 44 al marelui Vasilie zicând pentru diaconul ce curveşte cu elină, nicidecum rânduieşte aceasta a se face. Cu cât mai rău este încă de a împărtăşi pe cineva în locul dumnezeieştii împărtăşiri cu cel ce se zice Mirul Sfântului Dimitrie. Vezi şi în cartea cea nouă tipărită a sfântului campaniei.

[288] Însemnează însă, că după răspunsul 56 al lui Valsamon hirotonie de ipodiacon, ori de diacon, ori de preot, sau de arhiereu, în Liturghia mai-nainte sfinţită nu se face, care Liturghie face în zilele cele de plângere ale marelui post. Căci hirotonia este însemnătoare de prăznire şi nu de plângere. Ci se face hirotonia numai în sâmbetele şi duminicile marelui post când se face şi Liturghia cea desăvârşită. Iar în răspunsul 55 al aceluiaşi zice, că nici botezuri să facă în zilele marelui post, ci numai în sâmbetele şi duminicile lui. Şi în ziua Buneivestiri, când se săvârşeşte, şi Liturghia cea desăvârşit, iar cei ce fac botezurile, trebuie a se certa cu mare

acestea. (Şi de praznicul Întâmpinării, şi al Bunei Vestiri.) Vezi şi pe cel 69 apostolesc, şi pe 52 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 50

Nu se cuvine în patruzecime a dezlega pe joia cea în săptămâna cea de pe urmă, şi a necinsti pe toată patruzecimea. Ci se cade toată patruzecimea a o ajuna cu mâncare uscată.

TÂLCUIRE

Canonul acesta anume luându-se de sinodul al 6-lea în al 29-lea canon al său se cuprinde, şi vezi tâlcuirea lui acolo. Adaoge însă acesta mai mult, că în toată patruzecimea adică şi în joia cea mare, se cuvine creştinii a mânca bucate uscate.

CANONUL 51

Nu se cade în patruzecime a săvârşi praznicile naşterilor (aniversale) mucenicilor, ci pomenirile mucenicilor ale face sâmbetele şi dominicile.

TÂLCUIRE

Următor fiind şi canonul acesta celui mai de sus 49 zice, că nu se cuvine în celelalte zile ale patruzecimii a se săvârşi naşterile[289] şi pomenirile, şi sărbătorile mucenicilor cu Liturghie desăvârşită. Dar să cuvine să le săvârşim acestea în sâmbetele şi duminicile aceleiaşi patruzecimi. Căci făcătoare de bucurie şi de mângâiere postului fiind naşterile şi sărbătorile lor, necuviincios este a se săvârşi în patruzecime care sunt zilele plângerii, ci a se săvârşi în cele de bucurie făcătoare zile acestea, care sunt sâmbăta şi duminica. Vezi şi cel 69 apostolesc.

CANONUL 52

Nu se cade în patruzecime nunţi, sau zile de naştere (aniversale) a se săvârşi.

TÂLCUIRE

Nunţile, şi praznicile, ce făceau oarecare pentru ziua, în care s-a născut, sunt stricătoare ale plângerii, şi ale postului patruzecimii. Pentru aceasta canonul acesta le opreşte. Vezi şi pe cel 69 apostolesc.[290]

CANONUL 53

Nu se cade creştinii mergând la nunţi, să cânte în organe, ori să joace, ci cu cinste să cineze, ori să prânzească, precum se cade creştinilor.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul pe creştini, de a bate în dobe, şi a cânta în organe, şi de a juca la nunţi. Ci să se ospăteze, zice, cu sfială, şi cu cinste, că aşa li se cuvine. Vezi şi pe cel 24 al sinodului 6.

---

canonisire spre îndreptare ca unii ce au greşit neiertat, fără numai de va fi primejdie de moarte, (faţa 389 a lui Ghiur). Atunci să se facă Botez.

[289] Poate că ar socoti cineva că creştinii cei vechi prăznuiau ziua naşterii mucenicilor, după cuvântul canonului, dar însă noi cercetând, înţelegem ziua întru care au luat ei moartea cea prin mucenicie. Fiindcă moarte se numeşte şi zi a naşterii. Pentru aceea şi Evsevie pe ziua muceniciei (adică a morţii) de naştere o numeşte. Că zice aşa pentru Sfinţitul mucenic Policarp: „Să dea Domnul să săvârşim ziua cea de naştere a muceniciei lui (adică a lui Policarp)". Drept aceea prăznuirile Sfinţilor Mucenici, sau ale altor sfinţi, numai în sâmbetele, şi duminicile marelui post, după canonul acesta, este slobod a se face.

[290] Iar Manuil Haritopolul al Constantinopolului zice, că preoţii aceia care blagoslovesc nunţile în Patruzecime, dacă din prostime şi necunoştinţă au făcut, mai uşoare certări să ia. Iar dacă în ascuns şi din rea înţelegere cu mai mari certări să se certe, precum va cunoaşte (lucrul) arhiereului. Iar binecuvântată însoţire să nu se despartă, (foaia 540 a lui Ghiur).

CANONUL 54

Nu se cade cei ieraticeşti, ori clericii a privi niscareva priviri la nunţi, ori la cine, ci mai înainte de a intra muzicanţii, ei să se scoale, şi să se ducă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte pe toţi cei bisericeşti, de a asculta la nunţi, sau la alte ospeţe muzici, şi de a privi jocuri. Ci deşi vor fi chemaţi, mai înainte de a se începe cele de acest fel să fugă. Vezi şi pe 24 al sinodului 6.

CANONUL 55

Nu se cade cei ieraticeşti, ori clericii să săvârşească ospeţe cu însoţire, dar nici mirenii.

TÂLCUIRE

Acest canon nu sloboade nici pe cei bisericeşti de obşte, dar nici pe mireni, a face ospeţe, şi mese cu însoţire, sau tovărăşie, fiind acestea străine de cei credincioşi. Vezi şi cel 42 apostolesc.

CANONUL 56

Nu se cade prezbiterii, mai înainte de intrarea episcopului, a intra, şi a şedea în Altar, ci după episcop să intre. Însă afară de ar fi neputincios, sau de ar fi dus episcopul.

TÂLCUIRE

Toată buna rânduială se cade a se politici între cei ierosiţi (sfinţiţi), şi mai ales aflându-se în Biserică. Iar a lăsa oarecare preoţi pe arhiereu singur afară, când va să facă intrare (vohod) în Sfântul Altar în zilele sărbătorilor adică, şi a merge ei mai întâi în lăuntru şi a şedea, pricinuieşte nerânduială, şi defăimare arhiereului. Care opreşte canonul acesta de a se face, iar pe zicerea de ar fi neputincios, unii au înţeles-o la vreun preot, adică, afară numai de nu vreun preot ar fi neputincios, bolnav, sau prea bătrân, şi nu poate sta multă vreme; iar eu o socotesc că se ia şi în faţa episcopului. Adică afară numai de nu ar fi episcopul bine cu trupul, ori de este dus. Cu toate acestea, şi care din preoţi nu poate mult a sta, se iartă a intra, şi a şedea. Se vede însă că aveau oarecare loc osebit preoţii unde stăteau, care se şi numea preoţesc, pentru aceasta neputând a şedea afară, intra în Altar şi şedea, precum această nerânduială întocmai se face şi astăzi. Şi dar preotul pentru amândouă acestea (ori de este neputincios, ori de lipseşte arhiereul), aşa se iartă, a intra în Altar, şi a şedea. Că atunci nu o face aceasta spre defăimarea arhiereului. Vezi şi pe cel 18 al sinodului 1.

CANONUL 57

Nu se cade în sate, şi în târguşoare a se aşeza episcopi, ci voejeri (trecători). Însă cei acum mai înainte aşezaţi, nimic să facă fără de socotinţa episcopului celui din cetate. Dar asemeni şi prezbiterii nimic să facă fără socotinţa episcopului.

TÂLCUIRE

Ca să nu se defaime dregătoria episcopului, porunceşte canonul acesta, că nu trebuie a se face episcopi prin sate, şi prin târguri mici, ci numai exarhi, adică horepiscopi[291] iar câţi de acest fel acum au apucat a se face să rămână, însă fără ştirea episcopului cetăţii să nu facă nimic, asemenea nici preoţii. Vezi şi pe 39 apostolesc.

---

[291] Zonara şi Valsamon voiajori (trecători) zic că se numesc pentru că înconjură, umblând prin eparhii spre a întări pe cei credincioşi, neavând osebită a lor aşezare într-un loc. Iar patriarhul Hrisant al Ierusalimului în Sintagmation zice, că se numesc de la vindecare, că are şi această înţelegere cuvântul. Drept aceea, şi după cei dintâi, şi după cel din urmă, se înţeleg vindecători ai sufletelor. Unii însă voiesc, că voiajerii aceştia sunt osebiţi de horepiscopi.

CANONUL 58

Nu se cade prin case a se face proaducere (prosfora) de episcopi, ori de prezbiteri.
(Sinod 6, can. 31)

CANONUL 59

Nu se cade deosebiți psalmi a se zice în Biserică, nici cărți necanonisite, ci numai cele canonice ale Testamentului nou şi a celui vechi.

TÂLCUIRE

Afară de acei 150 psalmi ai lui David, se află şi alți oarecare, ce se zic a fi ai lui Solomon, şi a altor oarecărora[292] pe care canonul acesta îi opreşte, şi-i numeşte psalmi osebiți, poruncim, a nu se citi în Biserică, nici aceştia, nici alte cărți necanonisite, fiind afară adică de cele cuprinse de apostolescul canon 85. Ci numai cărțile Scripturii vechi, şi ale celei noi canoniceşti, pe care şi Testamelnice Scripturi le numeşte Evsevie, cartea 6 cap 25 în Bisericeasca Istorie. Iar Sfântul Dionisie Areopagitul le numeşte cărți cu sfințenie scrise. Vezi şi pe cel 85 apostolesc.

CANONUL 60

Câte Cărți trebuie a se citi:

Ale Vechiului Testament
1. Facerea Lumii
2. Ieşirea din Egipt
3. Leviticon
4. Numeri
5. A doua Lege
6. Isus Navi
7. Judecători şi Rut
8. Estir
9. A împăraților 1şi 2
10.A împăraților 3 şi 4
11.Paralipomena 1 şi 2
12.Esdra 1 şi 2
13.cartea Psalmilor 150
14.Pildele lui Solomon
15.Eclesiastul
16.Cântatrea Cântărilor
17.Iov
18.Cei 12 Prooroci
19.Isaia
20.Eremia, Varuh, Plângerile şi epistoliile
21.Iezechiil
22.Daniil

Ale Noului Testament
Evanghelii patru:
a lui Matei;
a lui Marco;
a lui Luca;
a lui Ioan;
Faptele Apostolilor;
Şapte epistolii adică: A lui Iacov una; A lui Petru două; A lui Ioan trei; una a lui Iuda una; Ale lui Pavel către Corinteni două, către Romani una, către Galateni una; către Efeseni una; către Filipeni una; către Coloseni una; către Tesaloniceni două; către Tit una; către Evrei una; către Timotei două;către Filimon una.

[292] Însemnează însă cum că după Evsevie la Bisericeasca Istorie cartea 5 capul 28 psalmi, şi cântări din început s-au scris de credincioşi frați, cu care lăudau, şi teologhiseau pe Hristos, ca pe Cuvântul lui Dumnezeu, pe care psalmi Pavel Samosateul ereticul i-a oprit, ca adică mai noi, şi conscrieri a unor bărbați mai noi, după acestaşi Evsevie cartea 7 cap 30 a Bisericeştii Istorii. Ci canonul aici nu zice pentru psalmii cei ca aceştia, fiindcă aceştia se vede că era acest fel, precum sunt troparele cele ce în vremea de acum se cântă în biserică. Ci pentru oarecare psalmi ai Scripturii, precum sunt ai prooroc-împăratului David, scrişi deasupra mincinos în numele lui Solomon, precum am zis, şi a altora oarecărora prooroci.

PROLEGOMENA
PENTRU LOCALNICUL SINOD CEL DIN SARDICA

Sfântul şi localnicul[293] sinod (sobor), cel în cetatea sardicească a Iliriei[294] adunat, s-a făcut la anul 347 în timpul lui Constanţie, şi a lui Constant a fraţilor, şi împăraţilor, care unul împărăţea în Constantinopol, iar altul în Roma, după 11 ani ai săvârşirii marelui Constantin tatălui lor.[295] Iar Părinţi în acesta au fost, din partea apusului adică

---

[293] Sinodul acesta, măcar că ecumenic s-a numit atât de Socrat (cartea 2 capul 20) cât şi de marele Atanasie (în Apolighie), însă, după chemarea şi adunarea, şi în scurt a zice, după începutul lui numai, s-a numit aşa, iar după isprava şi sfârşitul lui, localnic cu adevărat este numai. Că s-au rupt în două părţi episcopii cei ce s-au adunat la el răsăritenii şi apusenii, şi unii pe alţii aforiseau. Că zice Sozomen: „Iar după sinodul acesta, nu se mai împreunau unii cu alţii ca cu nişte dreptslăvitori. Nici se împărtăşeau". Şi iarăşi „Iar cele ale Bisericilor, precum urmează, cu prigoniri se tulburau, şi în clevetiri erau" (cartea 3 cap 13) (căci unirea în socoteală a episcopilor celor de pretutindenea, este caracterul şi recomenduitoarea (sistaticeasca) osebire a sinoadelor celor ecumenice, precum am zis la prolegomena sinodului întâi.) Drept aceea, fiindcă răsăritenii nu s-au împreună glăsuit cu apusenii, pentru aceasta sinodul 2 ecumenic în canonul 5 al său, o au zis pe adeverirea cea pentru credinţă a sinodului acestuia numai tom al apusenilor. Pentru care şi Maxim Margunie la zicerea împotrivă cea pentru Marcu al Efesului, zice pentru sinodul acesta: „localnic este, şi nu ecumenic, sfântul sinod cel în Sardica. Că, de ar fi fost ecumenic, cum sinodul cel în Constantinopol întâi s-a numit, şi este al 2-lea ecumenic, fiindcă acesta în Sardica se cădea a se numi aşa? Ci ca pe un localnic l-au primit şi toţi tâlcuitorii canoanelor lui, şi toată soborniceasca Biserică. Şi nici este acesta unul cu cel 1 ecumenic adunat în Niceea; nici se numără împreună cu cel în Niceea, precum bârfesc iezuiţii, vrând să dovedească că acesta este ecumenic, şi întocmai cu cel în Niceea, şi din aceasta împreună să dovedească, că şi apelaţia ce acela o dă papei, după canoanele 3, 4, şi 5 ale acestui sinod ecumenic, este sobornicească şi ecumenică asupra a toată biserica. 1. Sinodul acesta nu este acelaşi cu cel din Niceea; căci şi timpul, şi locul, şi episcopii cei adunaţi, şi pricina, şi scoposul, şi în scurt a zice, toate împrejurările care la acesta şi la cel din Niceea au urmat, sunt cu totul osebite şi altfel, şi nu aceleaşi. 2. Dovedeşte că sinodul acesta nu este acelaşi cu cel din Niceea, prigonirea ce a urmat între Părinţii sinodului din Cartagina, şi între papii Romei Zosim, Bonifatie, şi Chelestin, pentru canoanele sinodului acestuia, de care vom zice mai jos. 3. De ar fi fost acesta acelaşi cu cel din Niceea, trebuia a-l pomeni în urmă sinoadele cele din urmă ecumenice întru a lor înseşi hotărâri, precum pomenesc pe cel din Niceea, şi tâlcuitorii canoanelor lui, şi istoricii, trebuiau a pomeni aceasta în vreo parte. Şi fiindcă acestea toate se împotrivesc socotinţei iezuiţilor, minciună dar este că sinodul acesta acelaşi este cu cel din Niceea.

[294] Cetatea sardicească după Meletie Geograful, este a Bulgariei, care se află la hotarul Traciei, şi avea scaun de episcop, care acum se numeşte Treiadiţa. Iar după alţii este însăşi aceasta care în ziua de astăzi se numeşte Sofia foaia 417 a Geografiei; însă cel mai amărunţiţi vor că cetatea aceasta se află în Mesia, şi este depărtată de Filipupoli mai mult de 100 mile. Iar Teodorit zice, că au fost cetate a Iliricului (mai lat adică luându-se numele Iliricului) şi mitropolie a neamului dacilor, adică a daciei celei noi, şi nu a celei vechi, după Hrisant. Şi în scurt să zicem Sardica a fost mitropolie a Daciei celei mediterane, adică a mesoghiei, după Geografia lui Patre Carol a lui avva Fulie celui de la Sfântul Pavel. Măcar că Ptolemeu numără pe Sardica între cetăţile Traciei, fiindcă Dacia nouă, a căreia cetate este Sardica, este parte a Traciei, şi în Iliric se cuprinde, fiind din dreapta de râul Dunării.

[295] Pricina pentru care împăraţii au adunat sinodul acesta, pe scurt, este aceasta. Vrăşmaşii cuvântului „de o fiinţă" (Tu Omousiu) evsevianii, au caterisit pe Sfântul Pavel al Constantinopolului, şi pe Sfântul Atanasie, şi prin puterea împărătească a lui Constanţie îi izgonesc. Iar ei ducându-se în Italia către Iulie al Romei îl ruga să le dea mână de ajutor,

trei sute, iar din partea răsăritului 76. După Socrat (cartea 2 cap 20) şi Sozomen (cartea 3 cap 12)[296] din care, au fost exarhi, Osie episcopul Cordobei celei din Ispania, de toată cinstea fiind vrednic, pentru bătrâneţe şi multă osteneală ce a suferit. Şi Arhidam, şi Filoxen prezbiterii, câte trei ţinând locul lui papa Iulie. Maxim al Ierusalimului, Pavel al Constantinopolului, şi Atanasie al Alexandriei, de faţă fiind în sinod, dar caterisiţi de evseviani. Şi Protoghen episcopul Sardichiei, şi alţii. Dar a urmat schismă (dezbinare) şi deosebire între Părinţii răsăritului şi ai apusului, şi nu s-au unit la o socoteală unii cu alţii. Că răsăritenii, fiind arianişti, mergând la Sardica, au scris apusenilor, să nu pună în sinod să şadă împreună, pe Sfântul Pavel, şi pe marele Atanasie, pe Marcel al Ancirei, şi pe Asclipa al Gazei, ca pe nişte caterisiţi. Iar apusenii împotrivă scria lor, cum că nu-i cunosc pe dânşii greşiţi, nici caterisiţi, şi pentru aceasta îi au împreună şezători, şi împreună împărtăşitori. Dar răsăritenii acestea aflând, se întorc la Filipupol, şi iar caterisesc pe Atanasie, pe Pavel, pe Marcel, şi Asclipa, pe Iulie al Romei, pe Osie al Cordubei, pe Protoghen al Sardichiei, şi pe alţii. Nepomenind nici cât de puţin; „To Omousion”, (măcar că Socrat zice, cartea 2 cap 20 cum că arătat l-au anatematisit) au anatematisit numai pe cei ce ziceau trei dumnezei. Şi pe cel ce zice, că Hristos nu este Dumnezeu. Şi cum că Tatăl, Fiul, şi Duhul Sfânt este unul şi acelaşi. Şi pe cel ce zice, că este nenăscut Fiul. Şi că au fost cândva vreme sau veac, când nu era. Iar apusenii Părinţi în Sardica pe sinod adunându-l, pe credinţa cea în Niceea (propovăduită) o au adeverit, fără a adăuga într-însa nimic, sau a scoate, iar pe Atanasie, pe Pavel, pe Marcel,[297] şi pe Asclipa, i-a îndreptat, şi i-a dezvinovăţit, şi prin împăraţi au ajutat de şi-au luat scaunele lor. Iar pe cei ce erau în Filipupoli adică pe răsăriteni dimpotrivă i-a caterisit. Însă nu pe toţi, ci numai pe 11. Că nu toţi erau arieni, ci numai unii, iar ceilalţi dreptslăvitori (precum Părinţii cei ce erau în Sardica arată în epistolia cea către toate Bisericile); pentru aceea şi multe dogme ale lui Arie le-au anatematisit, şi pe simbolul acestora ca pe un dreptslăvitor l-au primit dumnezeiescul Ilarie. Iar pe lângă toate acestea, şi pe canoanele acestea[298] le-au aşezat. Care sunt de

---

tânguindu-se pentru cele ce li s-au întâmplat. Deci scrie Iulie papa pentru ei episcopilor răsăritului, şi adună sinod în Roma, dar nici cum nu l-au ascultat, şi prin urmare nici un ajutor au putut a le face. Apoi au plecat pe Constant împăratul şi ei şi Iulie, şi scrie fratelui său lui Constanţie rugându-l ca să dea iarăşi lui Pavel şi lui Atanasie scaunele lor. Ci fiindcă Constanţie n-a băgat seamă, iarăşi mai scrie lui pentru ei, ci nici din aceasta s-a isprăvit ceva. Că a urmat tulburare şi război între mulţimea norodului. Drept aceea dumnezeiescul Atanasie şi Sfântul Pavel cu cei dimpreună ai lor, au rugat pe Constant să se facă sinod, ca să se cerceteze şi pricinile lor, şi cele ale credinţei celei întărite în Niceea. Şi dar cu ajutorul amânduror împăraţilor s-a adunat sinodul acesta.

[296] Vezi şi la viaţa marelui Atanasie, în care vei afla că de la apus peste 300 de Părinţi, iar de la răsărit 70 au fost întru acest sinod. Mă minunez cum marele Atanasie zice, că au fost Părinţi mai mulţi, şi nu mai puţin decât 170, iar Teodorit zice că au fost 250 (cartea a 2-a cap 7 a Bisericeştii Istorii).

[297] Îsemnează că Marcel acesta bolind de eresul lui Savelie şi al lui Pavel Samosateul, şi numai om gol zicând că este Dumnezeu, a amăgit pe sinodul acesta, şi a luat dezvinovăţirea şi scaunul său, fiind mai înainte caterisit. Că a zis cu vicleşug către sinod, că pentru căci unii nu înţeleg voroava cărţii lui, au prepus că cugetă cele ale Samosateului, pentru aceasta în urmă eresul lui Marcel s-a anatematisit, atât de marele Vasilie, cât şi de canonul 1 al sinodului al 2-lea.

[298] Din canoanele sinodului acestuia prin 3, 4, 5 şi prin 14 s-au silit papii Romei şi din vechi, şi acum să dobândească, că lor li s-au dat apelarisirea cea de obşte a toată Biserica, adică să-şi suie toţi judecata din toate părţile lumii la papa, oricine ar avea judecată, episcopii, preoţii, şi diaconii. Şi ca să câştige aceasta, ce n-au întrebuinţat? Sau ce minciuni n-au plăsmuit? Că în sinodul din Cartagina papa Zosim au minţit că canoanele 5 şi 14 ale sinodului acestuia, sunt ale celui din Niceea. Ci prin copiile cele de stăpânire încredinţate ale sinodului aceluia a dovedit sinodul Cartaginaei că nu sunt ale aceluia, şi cei ce zic aceasta mint. Cu toate că

nevoie spre buna rânduială, şi aşezarea Bisericii. Şi se întăresc acestea nehotărâtor de cel 1 al sinodului al 4-lea şi de cel 1 al sinodului al 7-lea. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului al 6-lea. Şi prin întărirea aceasta iau oarecum ecumenică putere.

CANOANELE CELE 20 ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD CELUI ÎN SARDICA TÂLCUITE

CANONUL 1

Nu atât răul obicei, pe cât stricarea cea prea vătămătoare a lucrurilor se cuvine din însăşi temeliile a se dezrădăcina, ca nici unuia din episcopi să-i fie iertat din o cetate mică la altă cetate a se muta. Că pretextul (pricinuirea) cauzei acesteia este arătat, pentru care se fac unele ca acestea. Că nu se va putea afla vreunul din episcopi vreodinioară, care de la mai mare cetate s-ar fi silit la altă mai mică cetate a se muta. De unde au ajuns a se aprinde unii ca aceştia cu un înfocat chip al lăcomiei de averi. Şi mai mult trufiei a sluji, ca să se pară că mai mare stăpânire au dobândit. Deci aceasta tuturor place, ca acest fel de nesimţire mai aspru să se izbândească. Că socotim că unii ca aceştia nici pe împărtăşirea mirenilor ar trebui să o aibă.

(Apostolic, can. 14; Sinod 1, can. 15; Sinod 4, can. 5; Antiohia, can. 16, 21; Sardica, can. 21; Cartagina, can. 57)

TÂLCUIRE

Începând canonul acesta, zice, că şi fieştece rău obicei trebuie a se strica.[299] Iar când acesta şi pe lucrurile Bisericii, şi buna rânduială le strică, atunci trebuie ca şi din însăşi temeliile să se dezrădăcineze, şi de istov să se piardă. Şi încă rânduieşte, ca nici un

---

canoanele arătate dau aceasta dreptate numai lui papa Romei, totuşi sinoadele cele ecumenice întocmai o dau şi celorlalţi patru patriarhi, fiecare să judece, pricinile cele judecate, şi hotărâte de episcopii, şi mitropoliţii cei de sub ocârmuirea sa, dacă oarecare s-ar socoti nedreptăţiţi, şi după a sa socotinţă, ori va osândi, ori va îndrepta.

[299] Cu cuviinţă este să se strice fieştece obişnuire rea şi de suflet vătămătoare, şi din temelie să se dezrădăcineze. Şi să se întărească, şi să se păzească tot bunul obicei, şi folositor. Drept aceea prin urmare şi dumnezeieştii Părinţi însăşi aceasta zic: Că dumnezeiescul Hrisostom (în voroavele 10 şi 56 la Facere) zice: „Nu căuta rogu-te la nici un lucru obişnuirea, ci ceea ce se cade, şi nu pe vătămarea de suflet, şi de este lucrul bun, şi folositor, să se facă de noi, chiar şi de nu este obicei a se face acel lucru; iar de este lucrul vătămător de suflet, să-l urâm, şi de el să ne întoarcem, şi chiar deşi este obicei a se face aceasta, taie-se acest rău obicei". Şi iarăşi (în cuvântul la cea apostolească, iar pentru curvie, fiecare să-şi aibă muierea sa) „să nu mai zică cineva că este obicei. Căci unde se face păcat, obiceiul nu trebuie a se lucra. Dar dacă lucrurile ce se fac sunt rele, chiar şi vechi obicei de ar fi, strică-l. Iar de nu sunt rele, măcar deşi nu s-au obişnuit, fă obiceiul acesta, şi bine sădeşte-l". Şi iarăşi (voroava 12 la epistolia 1 către Corinteni) „să nu-mi zici, că este obicei, zice. Că de este lucrul rău, niciodată să se facă, iar de nu este rău, facă-se totdeauna". Şi iarăşi (în cuvântul cel pentru posadnică la sfârşit) „defaimă obiceiul cel rău". Şi iarăşi (voroava 52 la Evanghelia lui Matei) „că cu adevărat nu este lege cea de oameni predanisită". Iar marele Vasilie zice: (hotărârile pe larg 40) „Că nu trebuie să urmăm socotelilor greşite ale celor mulţi, şi să adeverim cele necuviincioase cu împreună împărtăşirea lucrului." Iar Teologul Grigorie (cuvântul 1, Despre pace) zice, „trebuie a defăima legea cea omenească, pentru legea Duhului". Şi Hristos în Evanghelie zice către cărturari, „pentru ce voi călcaţi porunca lui Dumnezeu, pentru obiceiurile voastre?" (Matei 15,3). Iar Vasilie zice în canonul 87 al său. „Cum că obişnuirea cea de sfinţii bărbaţi predanisită, are putere de lege, şi obiceiul, poate ca o lege scrisă", după cartea a doua a Vasilicalelor titlul 1 cap 41 (la Fotie titlul 1 cap 3) „ci nu fieştecum, şi nehotărât, şi totdeauna, ci când obiceiul acesta se va statornici, şi se va adeveri în judecătorie la cele ce este legea scrisă, şi când nu se împotriveşte legii celei scrise", după aceeaşi carte din Vasilicale. „Şi când obiceiul este cu drept cuvânt, şi după lege, şi drept, şi cu bună socoteală a apucat a se ţine, şi de s-au cercetat de bărbaţi vrednici de laudă", după Armenopol (cartea 1 titlul 1). „Iar câte obiceiuri sunt fără socoteală urmate, şi afară de cuviinţă, nu trebuie a se păzi" după acestaşi (tot acolo).

episcop având eparhie mică să o lase, şi să ia alta mai mare. Fiindcă pricina pentru care face aceasta, este lăcomia, şi mândria, precum tuturor este arătat. Una, ca din eparhia cea mai mare să aibă şi câştig mai mare. Iar cealaltă, ca din aceeaşi pricină a eparhiei să aibă şi slavă, şi stăpânire mai mare. Pentru aceasta răul acesta trebuie mai cu asprime decât altele a se pedepsi, şi arhiereii cei ce ar fi îndrăznit de au făcut aceasta, să se despartă de adunarea creştinilor, şi nici ca nişte mireni să poată avea în Biserică împărtăşirea cea cu credincioşii.

CANONUL 2

Iar dacă vreunul s-ar afla aşa fel de nebun, ori îndrăzneţ, încât a se părea că aduce pentru unele ca acestea oarecare lepădare, adeverind că i s-ar fi adus de la mulţime către dânsul scrisori. Arătat este, că s-a putut cu plată, şi cu preţ puţini oarecarii stricându-se, să facă tulburări în Biserică, ca cum rugându-se pe acesta a-l avea episcop. Deci desăvârşit pe acest fel de vicleşug, şi meşteşugiri, le socotim a fi vrednice de pedeapsă, încât nici unul de acest fel nici la sfârşit, să se învrednicească măcar de mirenească împărtăşire.

(Apostolic, can. 14; Sinod 1, can. 15; Sinod 4, can. 5; Antiohia, can. 16, 21; Sardica, can. 1; Cartagina, can. 57)

TÂLCUIRE

Următor este acest canon celui mai de sus. Că zice, că dacă vreun arhiereu ar fi atât de obraznic, şi îndrăzneţ, încât şi după canonul cel mai de sus ar îndrăzni a se muta de la a sa eparhie la alta, şi ca să se arate ca cum nu este vinovat certării canonului, ar zice, că a luat scrisori de la norodul eparhiei aceleia chemătoare ca să le fie lor arhiereu. Însă este arătat, că unul ca acesta a întrebuinţat meşteşug, şi vicleşug, şi cu bani stricând pe puţinii oarecare din eparhia aceea, şi i-a înduplecat să facă tulburări, şi să-l ceară episcop. Pentru aceasta vicleşugurile şi meşteşugirile cele ca acestea trebuie atât de mult să se pedepsească, încât cei ce le fac să nu se învrednicească nici la moartea lor a se împărtăşi, nu ca episcopii, dar nici ca mirenii. Citeşte şi pe cel 14 apostolesc.

CANONUL 3

Şi aceasta este de nevoie a se adăuga, ca nimeni din episcopi să treacă de la a sa eparhie, la altă eparhie, în care se află episcopi. Fără numai de s-ar chema vreunul de fraţii cei ce se află într-însa, pentru a nu se părea că noi închidem uşile dragostei. Aşişderea şi aceasta încă trebuie a o provedea, ca, dacă vreunul din episcopi în vreo eparhie, împotriva fratelui său, şi a împreună episcopului ar avea pricină, nici unul din aceştia de la altă eparhie (provincie) episcopi să cheme judecători. Iar dacă cumva vreunul din episcopi în vreo pricină i s-ar părea că se osândeşte, şi s-ar socoti pe sineşi că nu rea, ci bună pricină are, ca şi de al doilea să se mai cerceteze judecata. De se pare dragostei voastre, să cinstim aducerea aminte a Apostolului Petru, şi despre aceştia ce au judecat să se scrie lui Iulie episcopului Romei, ca prin episcopii cei ce se megieşesc cu eparhia, de ar trebui să se mai reînnoiască judecătoria, şi să dea le cercetători. Iar de nu ar putea ei dovedi că pricina lui este acest fel, încât să aibă trebuinţă de a doua judecată, cele odată judecate să nu se mai desfacă, ci cele ce sunt adeverite să rămâie.

(Apostolic, can. 35; Sinod 2, can. 2; Sinod 3, can. 8; Sinod 6, can. 20; Antiohia, can. 13, 22; Sardica, can. 11, 12)

TÂLCUIRE

Nu numai se opresc episcopii de a lăsa eparhiile cele mai mici, şi a lua mai mari, ci încă nu se iartă nici măcar a merge de la eparhiile lor la eparhiile altor episcopi, spre a lucra ceva arhieresc, fără a se chema de dânşii, după canonul acesta. Însă şi aceasta a merge fiind chemaţi o iartă canonul, ca să nu se închidă dragostea, şi iubirea frăţească

a episcopilor a unora către alții. Iar dacă doi episcopi au între dânşii vreo judecată, nu trebuie să ceară episcopi de la vreo eparhie străină ca să-i judece, ci pe episcopii eparhiei aceleia din care sunt şi ei. Iar dacă unul dintre ei se va osândi de eparhialnicii episcopi, şi ar socoti, că pricina sa nu este nedreaptă, şi slabă, ci tare spre a-l îndrepta, de s-ar mai cerceta de alții. La acest fel de stare împrejur, trebuie din dragoste să cinstim pomenirea lui Petru Apostolul, adică trebuie episcopii cei ce au judecat pricina aceasta, să scrie la scaunul Romei (unde atunci episcopea Iulie) cum că episcopul cel ce s-a judecat de dânşii nu se mulțumeşte cu judecata lor, ca papa, de va socoti că pricina are trebuință de a se mai cerceta, să rânduiască să o judece episcopii megieşiți cu eparhia aceea. Iar de va socoti că nu are trebuință de a se judeca de al doilea, trebuie să rămână adevărată şi întărită hotărârea cea mai înainte făcută a episcopilor. Însemnează că canonul acesta se înțelege nu pentru eparhiile cele ce nu sunt supuse papei, ci numai pentru cele supuse lui, după Zonara.[300]

CANONUL 4

Dacă vreunul din episcopi s-ar caterisi cu judecata episcopilor acelora ce se aflǎ în vecinătate, şi ar zice iarăşi că va adăuga pentru sineşi lucru de dezvinovățire, să nu se aşeze mai înainte altul la scaunul lui, dacă nu episcopul Romei înştiințându-se, pentru aceasta va da hotărâre.

(Sinod 1 şi 2, can. 16; Cartagina, can. 96)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta următor este celui mai de sus, însă şi acesta, zicând. Că dacă vreun episcop s-ar caterisi de episcopii cei de prin apropiatele țări, şi învecinați, şi ar zice că poate a se dezvinovăți la altă judecătorie, să nu se hirotoniseacă alt arhiereu la scaunul său, dacă nu mai înainte aflând papa de aceasta, va hotărî, ori să rămână caterisit, ori să-l dezvinovățească. Însemnează, că şi canonul acesta, pentru eparhiile cele supus papei se înțelege. Şi nu pentru altele, nesupuse lui, după acelaşi Zonara.

CANONUL 5

Plăcut-a că, dacă vreun episcop s-ar pârî, şi adunându-se episcopii aceleiaşi eparhii (enorii), din treapta lui l-ar scoate, şi care apelarisind (chemând) fiind, ar scăpa la prea fericitul episcopul Bisericii romanilor, şi voind el a-l asculta, de va socoti că este drept a se reînnoi cercetarea pricinii lui, şi va scrie episcopilor acestora ce se vecinesc cu eparhia, ca ei cu silință, şi cu scumpătate fieştece să cerceteze, şi după credința adevărului, să dea hotărâre pentru lucru. Iar dacă vreunul rugându-se ca iarăşi pricina sa să se asculte, şi pentru rugăciunea lui va socoti a judeca episcopul romanilor să trimită din partea sa prezbiteri, ca să fie în stăpânirea a însuşi episcopului. Va cerca însă ceea este bine, şi va hotărî de se cade a se trimite cei ce au să judece împreună cu episcopii, care vor avea stăpânirea acestuia de la care s-au trimis ei, şi aceasta este de a se pune. Iar de ar socoti că este de ajuns spre cunoştința şi hotărârea pricinei episcopului, va face, ceea ce s-ar părea preaînțeleptului sfatului său că este bine.

TÂLCUIRE

Mai aceleaşi cu canonul cel mai de sus, şi acesta rânduieşte, zicând: Că dacă vreun episcop prihănit în vinovății, s-ar caterisi de episcopii eparhiei, din care şi el este, şi ar sui judecata sa către papa, atunci papa, de va judeca că este drept a se mai cerceta pricina acestuia, trebuie a scrie la episcopii cei străini megieşiți cu eparhia aceea, ca să cerceteze cu scumpătate, şi cu silință pricina, şi să dea pentru ea adevărată, şi

[300] Fiindcă atunci şi cetatea Sardichiei aceasta, parte fiind a Misiei, papei se supunea. Că atunci mai toate apuseneştile Bieserici papei se supuneau. Adică cele machidoniceşti, cele tetaliceşti, cele ale Iliricului, cele ale Elladei, cele ce se zic ale Ipirului (adică ale Moreei) care în urmă patriarhiei Constantinopolului s-au supus, după acelaşi Zonara.

dreaptă hotărâre. Iar dacă însă acelaşi episcop, osândindu-se şi de aceşti rânduiţi episcopi, va sui şi a doua oară judecata către papa, şi-l va ruga ca să trimită din partea sa oameni ai săi, care să aibă putere, şi locul lui, ca să judece (a treia oară) pricina împreună cu episcopii rânduiţi de papa, sau şi cu ai eparhiei acesteia, atunci este în stăpânirea papei, ori să trimită, ori să hotărească că este îndestulă judecata şi hotărârea făcută.[301] Şi aceasta iarăşi numai pentru eparhiile cele supuse Romei se înţelege, după Zonara, şi nu şi pentru cele ne supuse lui.

CANONUL 6

De s-ar întâmpla într-o eparhie, în care se află episcopi mai mulţi, a rămânea un episcop, şi acela pentru oarecare lenevire nu ar voi a veni împreună, şi a socoti împreună pentru aşezarea episcopului, iar mulţimile fiind adunate s-ar ruga să se facă aşezarea episcopului celui ce de dânşii se cere. Trebuie întâi episcopul ce a mai rămas să se înştiinţeze prin scrisorile exarhului eparhiei (zic adică a episcopului mitropoliei (capitalei) cum că se roagă mulţimile a se da lor păstor. Socotim a fi bine a se aştepta şi pe acesta, ca să vină de faţă. Iar de nu va veni, şi prin scrisori poftit, nici măcar ar scrie înapoi, îndestulare trebuie a se face la voinţa mulţimii. Trebuie însă, a se chema şi episcopii eparhiei celei megieşite, spre aşezarea episcopului mitropoliei. Să nu fie iertat însă fieştecum a se pune episcop în vreun sat, sau în cetate mică, la care şi un singur prezbiter ajunge, că nu este de nevoie a se aşeza acolo episcop ca să nu se micşoreze numele episcopului, şi stăpânia. Ci episcopii eparhiei, precum înainte am zis, în aceste cetăţi sunt datori a aşeza episcopi, în care şi mai înainte s-au aflat că au fost făcuţi episcopi. Iar de s-ar afla vreo cetate că aşa s-a înmulţit întru mult număr de popor, încât să se socotească ea vrednică şi de episcopie, să ia.

(Apostolic, can. 1)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că dacă în vreo eparhie, ce avea mulţi episcopi, s-ar întâmpla a rămâne numai un episcop (din oarecare întâmplare), iar norodul vreunii episcopii din eparhia aceea adunându-se ar cere să li se aleagă, şi să li se hirotonească episcop. Atunci mitropolitul eparhiei, să înştiinţeze pe episcopul cel rămas, de cererea norodului, şi să-l aştepte, până să vină. Iar nevrând să vină, la alegerea şi hirotonia cerutului episcop, nici prin scrisoarea sa să arate că primeşte cererea norodului, şi alegerea, atunci mitropolitul să facă îndestularea cererii mulţimii, să cheme pe străinii episcopi, ai învecinate eparhii, şi cu dânşii să aleagă, şi să hirotonisească pe episcopul cerşit de mulţime. Asemenea şi când ar fi să se facă la o aceste fel de eparhie mitropolit, episcopii cei învecinaţi să-l aleagă, şi să-l hirotonisească. Mai zice canonul, că nu este nevoie a se face episcop în sat, sau în cetate mică, spre a căreia duhovnicească chivernisire este destul şi un singur preot, ca să nu se defaime covârşitoarea dregătoria episcopească, ci numai în cetăţile acelea să se pună episcopi, care din început au avut episcopii, iar de va fi vreuna atât de împoporată, încât să fie vrednică de a se face episcopie nouă, să se facă, şi să ia episcop al său.

CANONUL 7

Căşunarea de supărare a noastră, şi multa stăruinţă, şi nedreptele rugăminţi, ne-au făcut a nu avea atât har, şi cutezare, cât suntem datori a avea. Că mulţi din episcopi nu lipsesc ducându-se la armie (lagăr), şi mai ales africanii. Care, precum am aflat, de la iubitul fratele şi împreună episcopul nostru Gratu, sfaturile cele mântuitoare nu le primesc, ci le defaimă aşa, încât un om aduce la armie cele mai multe, şi osebite rugăminţi care nu pot să folosească Bisericile, şi nu, precum este datoria a se face, şi

[301] Pentru toate trei canoanele acestea, al 3-lea zic, al 4-lea. Şi acest de faţă al 5-lea. Vezi la prolegomena sinodului acestuia.

cum este cuviincios săracilor, şi mirenilor ori văduvelor a le ajuta şi a-i sprijini, şi dregătorii lumeşti, şi lucrări pentru unii a mijloci. Deci grosietatea aceasta, nu fără de oarecare sminteală şi osândă, ne pricinuieşte sfărâmare. Că mai de cuviinţă am socotit a fi ca episcopul ajutorul său să-l dea aceluia, care de către cineva s-ar silnici, sau dacă vreuna din văduve s-ar nedreptăţi, sau iarăşi dacă vreun orfan s-ar lipsi de cele ce i se cuvin, de cumva şi numele acestea ar avea rugăminte dreaptă. Nici un episcop dar se cuvine a veni la armie (lagăr) afară numai de aceea, pe care pe evlaviosul împăratul nostru iar chema cu scrisorile sale. Dar fiindcă de multe ori se întâmplă unii având trebuinţă de milostivire, a năzui la Biserică, osândindu-se pentru greşalele lor la închisoare, sau insulă (ostrov) sau dacă cu orice fel de hotărâre fiind daţi, pentru unii ca aceştia se cuvine a nu ne feri de a-i ajuta, ci fără întârziere, şi fără a se îndoi unora ca acestora să li se facă iertare.

(Antiohia, can. 11; Sardica, can. 8, 9, 20; Cartagina, can. 117)

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare episcopi, şi mai ales cei ce se află în Africa, îndrăzneau a merge la împăratul, până şi la armie aflându-se, nu ca să ajute văduve, şi săraci, ci ca să pricinuiască prietenilor lor dregătorii lumeşti, şi chiverniseli, şi de multe ori fiind sfătuiţi să înceteze de la acestea, nu băgau seamă. Încât şi un singur episcop, multe şi osebite de cele dinafară rugăminţi aduceau la palatul împărătesc. Fiind, zic, că această necuviinţă se făcea, şi din aceasta, au urmat a nu afla arhiereii la Împăratul atât cutezare, şi har, potrivit lor, ci mai ales şi sminteală pricinuiesc, şi prihană asupra lor. Pentru aceasta canonul acesta oprind aceasta, rânduieşte ca fiecare episcop să meargă la împăratul, ca să ajute pe cei ce se silnicesc, adică pe văduve nedreptăţindu-se, pe sărmani lipsindu-se de averile lor.[302] Şi aceasta însă să o facă, când cererea lor este dreaptă. Iar nefiind dreaptă, nu se cuvine a-i ajuta, şi nici se cade a merge de sineşi la împăratul, fără a fi chemat cu scrisori împărăteşti. Afară numai dacă oarecare ar năzui la Biserică vrednici de milă, ori pentru că s-au osândit pentru greşale ce au făcut, să se izgonească, la ostroave, sau la niscaiva locuri tari şi aspre. Pentru unii ca aceştia episcopii fără întârziere, şi fără a fi chemaţi, să meargă la împăratul ca să le ceară iertare graşalei, şi să-i izbăvească din osândă. Vezi şi pe cel 11 din Antiohia.

CANONUL 8

Şi aceasta să se hotărească, că, deoarece s-a socotit, pentru a nu cădea sub osândire vreunul din episcopi ducându-se la armie, dacă unii ar avea acest fel de cereri, de care mai sus am pomenit, prin diacon al său să le trimită. Că faţa slujitorului nu este pizmuită, şi cele ce se vor da mai în grabă se vor putea aduce.

(Antiohia, can. 11; Sardica, can. 7, 9, 20; Cartagina, can. 117)

TÂLCUIRE

Şi acest canon asemenea fiind cu cel mai de sus, rânduieşte ca nici pentru cererile cele mai de sus zise, să nu meargă însuşi episcopii la împăratul. Fiindcă aceasta, adică însuşi a merge le pricinuieşte prihană, şi defăimare. Ci să le trimită cu diaconii lor. Întâi că va scăpa episcopul de prihănire, şi al 2-lea că cărţile ce se vor da de împăratul, şi celelalte răspunsuri, care pentru cererile cele ca acestea se vor face, mai lesne şi mai în grabă se vor aduce cu diaconul, decât cu episcopul. Vezi şi pe cel 11 din Antiohia.

---

[302] Pentru aceasta şi legile împărăteşti legiuiesc, că, episcopii trebuie a vesti ocârmuitorilor oraşului, sau dregătorilor, şi stăpânitorilor (celor dreptslăvitori adică) nedreptăţile ce fac nedreptăţitorii. Şi că trebuie să cerceteze pe cei din închisori în fiecare miercuri şi vineri, ori robi de ar fi, ori slobozi, şi să îndemne pe judecători să facă celor închişi, dreptăţile câte legile poruncesc. Iar de nu se vor îndupleca judecătorii, trebuie episcopii să arate împăraţilor (dar poate prin scrisori). Şi că trebuie să îndemne pe ocârmuitori să scoată pe robii cei închişi, în douăzeci de zile (după Vlastar).

CANONUL 9

Şi aceasta să se hotărească, ca în oricare eparhie episcopii ar trimite cererile către fratele, şi sinepiscopul lor, cel ce se află în cetatea cea mai mare, adică în mitropolie, el, şi pe diaconul lui şi cererile să le trimită, dând lui, şi recomenduitoare epistolie, scriind adică prin urmare şi către fraţii, şi sinepiscopii noştri, care ar fi petrecând în timpul acela în locurile, ori în cetăţile, întru care prea binecinstitorul împărat chiverniseşte lucrurile cele obşteşti. Iar de ar avea vreunul din episcopi prieteni în curtea palatului, şi ar voi pentru ceva, ce ar fi mai de cuviinţă, să-l roage să nu se oprească ca prin diaconul său şi a-i ruga, şi a le porunci, ca pe bun ajutorul lor să-l dea celuia ce îi roagă. Iar cei ce vin la Roma, precum mai înainte am zis iubitului fratelui nostru şi împreună episcopului Iulie, cererile, cele ce le au, sunt datori a le da, ca el mai întâi să le cerceteze. De nu cumva unele dintr-însele ar fi atingătoare, şi aşa apărarea, şi purtarea sa de grijă dându-le îi va trimite pe ei la armie.

(Antiohia, can. 11; Cartagina, can. 117; Sardica, can. 11, 7, 8, 20)

TÂLCUIRE

Pentru aceeaşi pricină, şi canonul acesta cuprinzând, zice, că dacă vreun episcop va scrie epistolie către episcopul locului aceluia, în care se află împăratul, pentru oarecare rugăminte ce are, trebuie epistolia aceasta întâi să se dea în mâna mitropolitului căruia este supus episcopul acela, ca adică, de va vedea el că are rugăminte binecuvântată, şi nu-i supărătoare pentru împăratul, să o trimită, cu diaconul său, către episcopul acela către care s-a trimis, şi să scrie şi el scrisori recomenduitoare către episcopii cetăţilor acelora, unde se află împăratul, rugându-i pe ei ca să ajute, după urmarea rugăciunii episcopului ce a scris. Iar dimpotrivă de ar vedea, că scrisoarea va să supere pe împăratul, să o întoarcă episcopului celui ce o a trimis. Nu se opreşte însă nici un episcop de a scrie cu diaconul său către prietenii ce-i are în palat, ca să ajute la cuviincioasele şi binecuvântatele cererile sale, pentru care îi roagă. Iar de s-ar afla împăratul în Roma, sunt datori diaconii episcopilor care merg acolo,[303] să dea cererile ce au la papa, ca el privindu-le, şi cuviincioase găsindu-le, să-i trimită la palat cu a sa apărare, sau proteguire. Vezi şi pe cel 11 din Antiohia.

CANONUL 10

Trebuie cu toată amărunţimea, şi sârguinţa a se cerceta. Ca dacă vreun bogat ori scolastic, din for (piaţa cumpărării şi a vânzării) s-a învrednici a se face episcop, să nu se aşeze mai înainte, de nu va săvârşi slujbele şi a anagnostului, şi a diaconului, şi a prezbiterului. Ca prin fiecare treaptă, de se va socoti vrednic să poată a trece la înălţimea episcopiei propăşitor. Şi va avea treapta fiecărei tagme lungime adică nu de puţin timp, prin care credinţa lui şi bunătatea năravurilor, şi întărirea, şi blândeţea va putea să se facă cunoscute; şi însuşi socotindu-se vrednic de dumnezeiasca ierosini (preoţie), va dobândi cinstea cea prea mare. Că nici este lucru cuviincios, nici ştiinţa, nici buna petrecere primeşte a veni la aceasta cu semeţie şi cu uşurătate, ca ori episcop, ori prezbiter, ori diacon îndată cu uşurătate a se aşeza. Că aşa după cuviinţă neofitos (nou-sădit) s-ar socoti. Fiindcă mai ales şi prea fericitul Apostol, care şi al neamurilor s-a făcut învăţător, se vede că a oprit grabnice a se face aşezările. Că cercarea timpului celui îndelungat, va putea nu cu necuviinţă pe petrecerea şi pe moralul fiecăruia.

(Apostolic, can. 80; Sinod 1, can. 2; Sinod 1 şi 2, can. 17; Neocesareea, can. 12; Laodiceea, can. 3; Chiril, can. 4)

---

[303] Sau şi alţi clerici. Căci episcopii s-au oprit de a merge însuşi ei în persoană la împăratul.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că cu mare silinţă trebuie a se păzi legiuirea aceasta. Adică, dacă vreun bogat, ori scolastic întru cuvinte, din for (piaţa cumpărării şi a vânzării), şi din tulburarea obştească, se vor arăta vrednici de episcopie, aceştia să nu se hirotonisească episcopi îndată, de nu vor face mai întâi în fiecare treaptă a citeţului, zic, a diaconului, şi a prezbiterului, vreme prea îndelungată, şi nu puţină. Că prin cercarea aceasta, să se arate, şi să se ispitească întâi credinţa cea dreaptă a lor, bunătatea socotelii lor, vitejia cugetării lor, şi blândeţea lor. Şi aşa din treaptă în treaptă, propăşitor să se suie şi la culmea înălţimii arhieriei. Căci, nici este de bună cuviinţă, nici cunoştinţa dumnezeieştilor cuvinte, nici bunul obicei cel cu vremea cercat o primeşte aceasta, a se hirotonisi cineva episcop, ori preot, ori diacon aşa lesne şi în grabă. Că unul ca acesta se va socoti ca un nou sădit a fi, că şi Apostolul Pavel aceasta o opreşte, poruncind lui Timotei, ca să nu hirotonisească pe cineva în grabă, şi zice: „Mâinile în grabă pe nimeni să pui" (I Timotei: 5,11). Vezi şi pe cel 80 apostolesc.

CANONUL 11

Hotărâm, ca episcopul, când din altă cetate vine la altă cetate, ori de la altă eparhie la altă eparhie, pentru fală cu laudele sale slujindu-se, ori cu sfinţenia religiei, şi ar voi a petrece mai multă vreme, şi episcopul cetăţii aceleia nu ar fi iscusit în a învăţa. Să nu defaime pe acela, şi să vorbească mai ades sârguindu-se a-l ruşina, şi a înjosi persoana episcopului celui de acolo. Că acest pretext (ocazie) s-a obişnuit a face tulburări, şi prin acest fel de viclenie ş-ar logodi pe scaunul cel străin, şi se sileşte a-l răpi, nesfiindu-se a părăsi pe Biserica cea dată lui, şi a se muta la alta. Deci trebuie pentru aceasta a se hotărî timp (fiindcă şi a nu se primi episcop, s-a socotit a fi faptă a neomeniţilor, şi a răilor). Căci, vă aduceţi aminte că în trecutul timp părinţii noştri au judecat, ca, dacă vreun mirean petrecând în cetate în trei zile de duminică, în trei săptămâni nu s-ar aduna împreună, să se depărteze de la împărtăşire. Deci dacă pentru mireni aceasta s-au legiuit, nu trebuie nici se cade, dar nici foloseşte ca episcopul, de nu are nici o nevoie mai grea, sau treabă grea, mai mult (timp) a lipsi de la Biserica sa, şi a mâhni pe poporul cel încredinţat lui.

(Apostolic, can. 35, 58; Sinod 3, can. 8; Sinod 6, can. 19, 20, 80; Sinod 1 şi 2, can. 16; Cartagina, can. 79, 82, 83, 131, 132, 133; Gangra, can. 5, 20, 21; Sardica, can. 3, 12; Grigorie, can. 6; Petru, can. 10; Antiohia, can. 13, 22).

TÂLCUIRE

De va merge vreun episcop de la o cetate la alta, ori la altă eparhie, pentru ca să se laude ca un cuvântăreţ, ori pentru vreo întrebare a dreptei cinstiri, şi a credinţei,[304] şi va să se zăbovească acolo mult timp, şi episcopul locului nu este iscusit întru a învăţa, hotărăşte dar canonul, că acesta să nu înveţe ades prin Biserică, cu socoteală ca să defaime pe cel de loc, şi să-l ruşineze ca pe un neînvăţat. Că a deasa învăţare a lui, pricinuieşte tulburări, şi naşte prepus, că el se sileşte cu chipul acesta, să tragă pe norod spre dragostea sa, şi prin urmare să lase eparhia sa, şi cu vicleşug să răpească pe cea străină. Deci fiind faptă neomenită aceasta, a nu primi cineva nicicum episcopi străini în eparhia (diocezie) sa. Dar şi a rămâne ei în cea străină mult timp, este lucru de prepus, şi fără de lege. De aceasta trebuie a fi timp hotărât pentru zăbovirea acestora. Că dacă se aforiseşte mireanul acela, ce în cetate (sau în sat) aflându-se nu va merge la Biserică în duminicile a trei săptămâni, precum părinţii cei mai înainte de sinodul acesta au hotărât (nu adică cei ai sinodului 6 car în canonul 80 al lor aceasta o au hotărî, pe care şi citeşte-l acolo, căci acel sinod este în urma acestui din Sardica, ci

---

[304] Ori poate că, sfinţenia religiei însemnează, că el merge la străină eparhie ca să se laude ca un sfinţit, afierosit, rânduit teolog al dreptelor dogme ale credinţei.

alții oarecare), ori nescris, ori prin canon scris, cu cât mai mult nu se cade, nici folosește să lipsească multă vreme episcopul din eparhia sa, și să mâhnească pe turma sa cu neființa lui? Afară numai de are vreo silnică nevoie, și întâmplare grea care îl împiedică.

CANONUL 12

Fiindcă oarecare din frații, și sinepiscopii prin cetățile, în care se așează episcopi, li se pare a dobândi foarte puține averi ale sale, iar în alte locuri mari averi, din care sunt puternici și săracilor a le ajuta. Judecăm a li se ierta lor așa, ca de ar urma a merge la posesiile lor, și a face strângerea rodurilor, trei zile de duminică, adică trei săptămâni, să petreacă ei la averile lor, și la Biserica cea în apropiere, la care prezbiter adună popor, pentru ca, să nu se socotească că este el fără adunare, să meargă, și să liturghisească, și să nu umble adeseori în cetate, în care este episcop. Că cu chipul acesta și lucrurile lui cele casnice pentru nevenirea lui, nici o pagubă vor suferi, și se va socoti că se abate din vinovăția trufiei, și a mândriei.

(Apostolic, can. 58; Sinod 6, can. 19, 80; Sinod 1 și 2, can. 16; Gangra, can. 5, 20, 21; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 79, 82, 83, 131, 132, 133; Grigorie, can. 6; Petru, can. 10)

TÂLCUIRE

Asemeni se vede a fi și canonul acesta, cu cel mai de sus, căci rânduiește, că de vreme ce oarecare episcopi, în alte străine eparhii, au multe și mari posesii și mult roditoare, din care pot să ajute pe săraci, iar în cele ce se află ei episcopi foarte puține se socotesc a avea a lor. Pentru aceasta se iartă ca episcopul cel ce are acest fel de posesii să meargă spre strângerea rodurilor lor. Însă să nu meargă des în cetatea, în care șade episcopul, ci să rămână numai trei săptămâni la posesiile sale, și duminicile să meargă la Biserica ce i se megieșește, la care parohisește preot, și să liturghisească, adică să nu ierurghisească, ci să aducă lui Dumnezeu obișnuitele laude[305] împreună cu

---

[305] Însemnează că din canonul acesta arătat se dovedește datoria ce au arhiereii, încă și ceilalți ierosiți și clericii, a nu lăsa adică, ci a citi obișnuita și predata rânduială cea înșeptită. Cea de miezul nopții, cea de dimineață, ceasurile, cea de seară, și cea după cină. Iar cum că iereii și clericii cei ce nu citesc urmarea arătată, se supun la mari certări, se arată din înfricoșata istoria aceasta, ce a urmat în anii preasfântului Sofronie patriarhului Ierusalimului. Că în anii acestui patriarh a murit un cuvios și mare bărbat cu viața, numit Eutropie, vrând patriarhul pe el să-l îngroape la mormânturile cele obștești ale Bisericii celei mari din Ierusalim, au găsit acolo 20 de trupuri întregi și nedezlegate. Necunoscând dar ale cărora au fost acestea, au făcut priveghere, patriarhul, și toată Biserica, rugându-se lui Dumnezeu să li se descopere pentru ei. Deci Dumnezeu a deschis gura unuia din adormiții aceia și a zis. Noi am fost ierosiți (sințiți), și clerici, și pentru lumești îngrijiri defăimam predanisita urmare a laudelor lui Dumnezeu, pentru care și în nedezlegat aforismos ne-am supus. Și întrebând patriarhul și aflând, că de 20 de ani rânduiala nu o au citit. S-au făcut toți ierosiții cei împreună cu patriarhul chezași ca să împlinească ei rânduiala a celor 20 de ani, și așa îndată s-au dezlegat trupurile lor. Și nu numai cei bisericești sunt datori aceasta a o plini, ci și mirenii a o asculta (nefiind cărturari) ori să citească singuri laudele acestea înșeptite. Că dacă David împărat fiind și în lege, și aceasta nu o părăsea, precum însuși zice: de șapte ori pe zi te-am lăudat pe tine" (Psalm 118). Cu cât mai vârtos creștinii aceasta trebuie a plini. Iar de nu vor putea de șapte ori, le poruncesc Apostolii, în așezământurile lor posesiilor sale nu se răpesc, ci se adună prin venirea lui, și de toată prihănirea mândriei, și a iubirii de slavă scapă. (cartea 2 cap 58) zicând episcopului: „Poruncește norodului și sfătuiește a îndesi la Biserică dimineața și seara în fiecare zi, și nicicum a se lipsi, ci neîncetat să vină."

☞ Fiindcă s-a zis aici de trupuri aforisite și nedezlegate; am socotit să adaug și ceea cu ochii mei am văzut eu smeritul tălmăcitorul cărții acesteia (mitropolitul Veniamin Costache), spre astuparea gurilor celor ce pe toate le dau firii. La anul de la mântuirea lumii 1785 vara, se afla la sfânta episcopia Hușului un monah cu numele Rafail, cu neamul slovean, cu meșteșugul olar; care ziua lucrându-și meșteșugul la olărie în ascultarea episcopiei, toată ziua postind,

norodul şi aceasta să o facă, ca să nu se arate că nu merge la Biserică, şi să pricinuiască sminteală creştinilor, şi să calce canonul cel mai de sus. (Pentru care vezi şi cel 80 al sinodului al 6-lea). Că cu chipul acesta, şi rodurile posesiilor sale nu se răpesc, ci se adună prin venirea lui, şi de toată prihănirea mândriei, şi a iubirii de slavă scapă.

CANONUL 13

Place, ca dacă vreun diacon, ori prezbiter, sau şi vreunul din clericii s-ar excomunica, şi ar scăpa către alt episcop ce îl ştie, cunoscând că s-a depărtat de la cuminecare de episcopul lui, nu trebuie să facă ocară fratelui său episcopului, dându-i cuminecarea. Iar de ar îndrăzni aceasta, să ştie, că adunându-se episcopii se va face pe sine vinovat răspunderii.

(Apostolic, can. 12, 32, 33; Sinod 4, can. 13; Antiohia, can. 6; Sfânta Sofia, can. 1)

TÂLCUIRE

Canonul acesta urmând celui 12 şi celui 32 apostoleşti; vezi acolo.

CANONUL 14

Dacă vreun episcop s-ar afla iute (care nu este datorie întru acest fel de bărbat a se politici) şi în grabă împotriva vreunui prezbiter, ori diacon pornindu-se ar voi să-l scoată de la Biserică. Trebuie a purta grijă ca nu îndată să se osândească unul ca acesta, şi să se lipsească de cuminecare, ci cel ce se scoate să poată năzui la episcopul mitropoliei a aceleiaşi eparhii. Iar de nu este cel al mitropoliei, la cel mai cu apropiere să alerge, şi să se roage, ca cu scumpătate să se cerceteze pricina lui. Că nu se cade da

---

venea seara la chelarul episcopiei şi luându-şi o pâinea merticul său, trecea în dosul Sfintei Biserici de se odihnea între morminte. Acest monah în una din nopţi a mers la Daniil duhovnicul episcopiei, şi făcând rugăciune, i-a deschis duhovnicul. Şi el a zis, cinstite părinte, un frate mort se vaietă în mormânt, şi eu auzind l-am întrebat, ce are de se vaită? El, zice, mi-a răspuns, că vai creştinului, ce nu-şi mărturiseşte la moartea sa toate păcatele sale! Acestea auzind duhovnicul, şi socotind că i s-a nălucit monahului aceasta, iar mai ales că era socotit de toţi nu întreg la minte, l-a dojenit, şi i-a poruncit să nu mai spună altora, şi aşa a ieşit de la duhovnicul, şi nici duhovnicul a spus cuiva. Iar a doua noapte monahul iarăşi venind la duhovnic, şi asemenea spunându-i, nu i s-a ţinut în seamă spunerea, ci dojenindu-l că este împrelestit, şi pentru aceasta i se nălucesc unele ca acestea; de vreme ce nimeni atunci de curând în curtea episcopiei nu s-a îngropat, apoi cei de multă vreme morţi cum pot a plânge şi a se văieta? Iar monahul cu smerenie i-a răspuns, că el ce a auzit îi spune, şi nu minte, şi a ieşit. Deci venind şi în a treia noapte asemenea spunând duhovnicului, şi duhovnicul iarăşi asemenea vrând a-l depărta, el a adăugat zicând duhovnicului, că de acum însuţi vei da seama înaintea lui Dumnezeu de sufletul acela. Acestea auzindu-le duhovnicul, şi îngrijindu-se, nu cumva să fie vreo descoperire a milostivirii lui Dumnezeu, ca să nu greşească lui Dumnezeu nedescoperind episcopului lucrul acesta. Deci după ieşirea de la dumnezeiasca Liturghie, venind duhovnicul înaintea episcopului Iacov (Stamati), (care mai în urmă s-a ridicat cu obştească alegere la scaunul mitropoliei) i-a povestit toate cu amăruntul, unde eram şi eu smeritul faţă, diacon fiind şi slujitor al episcopiei, împreună cu ceilalţi diaconi, de care mult mirându-se arhiereul, a poruncit duhovnicului ca să cheme pe monah ca să arate mormântul acela, şi să înştiinţeze pe moştenitorii mortului aceluia, să facă cele de cuviinţă pentru mort, spre a i se mijloci iertare. Urmând dar duhovnicul poruncii, şi înştiinţându-se soţia şi fiul mortului, i-au făcut dezgropare, şi s-a găsit întreg desăvârşit, fiind (precum se spunea) îngropat mai mult de şase ani, iar numele i-a fost Ganciu, Hagiu bulgar, şi rugând femeia şi fiul lui pe arhiereu, au slujit arhiereul cu împreună slujitorii săi dumnezeiasca Liturghie, apoi ieşind la mormânt au scos trupul hagiului aceluia, şi făcându-i prohodul, şi citindu-i rugăciunile cele de dezlegare cu îngenunchere şi tot norodul strigând cu lacrimi, Doamne miluieşte, iarăşi l-au îngropat. Deci la împlinirea unui an după aceasta, iarăşi l-au cercat, şi s-au găsit numai oasele uscate. Aceasta şi eu smeritul cu ochii mei văzând, am socotit a nu lăsa în uitare o aşa mare şi văzută dovadă a nemărginitei milei lui Dumnezeu.

ascultare celor ce se roagă. Şi episcopul încă acela ce ori drept, ori nedrept a scos pe unul ca acesta, este dator a suferi bărbăteşte, ca cercetarea pricinei să se facă. Şi ori se va întări hotărârea lui, ori va dobândi îndreptare. Însă mai înainte de a se cerceta, şi o parte şi alta cu silinţă şi cu credinţă cel ce nu are cuminecare mai înainte de cunoaşterea pricinei, nu trebuie a-şi izbândi cu Cuminecarea. Iar dacă, împreună adunându-se oarecare din cleric, vor vedea defăimarea, şi trufia lui (fiindcă nu este lucru cuviincios a suferi ocară, şi prihănire nedreaptă), sunt datori a întoarce pe acesta cu mai amară şi mai grele graiuri, ca cel ce porunceşte cele de cuviinţă să se slujească şi să se asculte. Că precum episcopul este dator slujitorilor a le da curată dragoste, şi sufletească plecare, cu acestaşi chip slujitorii sunt datori episcopilor a săvârşi ne viclenit cele ale slujbei.

[Apostolic, can. 12, 13, 28, 32; Sinod 1, can. 5; Sfânta Sofia, can. 1; Antiohia, can. 4, 6; Sardica, can. 12, 15; Cartagina, can. 11, 37, 71, 74, 141]

TÂLCUIRE

Canonul acesta se vede a fi următor cu cel mai de sus; rânduind, că dacă vreun episcop mânios fiind (care patimă nu se cade a o avea următorii preablândului Hristos) de mânie pornit, ar aforisi vreun preot, sau diacon, trebuie să avem purtare de grijă, a nu se lipsi unul ca acesta fără cuvânt şi îndată de împărtăşire, ci să-i fie slobod a merge la mitropolitul episcopului ce l-a despărţit de aceasta, ori lipsind mitropolitul, să meargă la străinul megieşitul mitropolitul, ca să cerceteze cu scumpătate pricina despărţirii acesteia.[306] Fiindcă nu este drept a nu se da ascultare, celor ce poate să li se cerceteze judecata. Dar până se cercetează judecata, atât episcopul trebuie a suferi, până se va întări hotărârea lui, dreaptă fiind, ori se va îndrepta, nedreaptă fiind. Cât şi preotul, sau diaconul hulitor, trebuie a nu călca aforismosul, ci să rămână într-însul. Că de va călca, defăimând, şi asupra episcopului său mândrindu-se, trebuie să se adune clericii episcopului, şi cu certări amare să-l smerească, şi să-l supună. Ca să se arate supuşi către episcopul lor. Că precum episcopul este dator a iubi fără vicleşug pe slujitorii săi, şi pe clerici. Aşa deopotrivă şi slujitorii şi clericii trebuie fără vicleşug să slujească pe episcopul lor.

CANONUL 15

Hotărâm, ca, dacă vreun episcop din altă parohie ar voi, pe vreun străin slujitor, fără de învoirea episcopului lui, în oarecare treaptă a-l pune, neîntărită şi neadeverită să se socotească acest fel de punere. Iar dacă oarecare din noi, de o ar slobozi aceasta loruşi, sunt datori de fraţii şi împreună episcopii, şi a li se aduce aminte, şi a se îndrepta.

[Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 10, 15; Antiohia, can. , can. 3; Sardica, can. 16, 17; Cartagina, can. 63, 98]

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta pe episcopi de a lua din altă eparhie pe vreun cleric, şi a-l hirotonisi în vreo treaptă ieraticească, fără voia episcopului din a căruia eparhie este clericul, că făcând acesta, hirotonia va rămânea fără întărire, şi cel ce l-au hirotonisit să se mustre, şi să se îndrepteze de ceilalţi sinepiscopi.

CANONUL 16

Fiindcă de multe ori la mitropolia Tesalonicenilor se duc din alte eparhii prezbiteri şi diaconi, şi neîndestulându-se cu puţină petrecere de timp, în ea sau într-însa rămân, şi tot timpul se află acolo făcându-l, sau abia după prea mult timp sunt siliţi a se întoarce

---

[306] Însemnează, că după Zonara, a se judeca episcopul cel ce s-a aforisit de mitropolit străin megieşit, căruia episcopul nu-i supus, ori drept de a aforisit, ori nedrept, aceasta deşi atunci s-a lucrat în vremurile vechi, dar acum desăvârşit nu se lucrează.

la Bisericile lor. Hotarele (decreturile) acestea, care şi pentru episcopi sunt statornicite, să se păzească şi pentru persoanele acestea.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 10, 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 17; Cartagina, can. 63, 98)

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte mutările preoţilor şi ale diaconilor de la o Biserică la alta, hotărând ca şi la aceştia întocmai să se păzească canoanele cele ce opresc mutările episcopilor, precum şi la episcopi sunt hotărâte.

CANONUL 17

Au plăcut, ca, dacă vreun episcop suferind silă s-ar scoate cu nedreptul, ori pentru ştiinţă, ori pentru mărturisirea soborniceştii Biserici, ori pentru apărarea adevărului, şi fugind de primejdie, nevinovat şi sub judecată fiind, ar veni în altă cetate, să nu se oprească a petrece acolo atâta, până ce s-ar întoarce, ori şi-ar putea afla scăpare de ocara ce i s-a făcut. Că aspru lucru este şi prea greu, cel ce a suferit goană nedreaptă, a nu se primi de noi. Că pe unul ca acesta este dator (oricare) a-l primi cu prea multă bunătate, şi cu iubire de frate.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 10, 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 17; Cartagina, can. 63, 98)

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe episcopul cel cu nedreptate izgonit de la scaunul său, ori pentru scumpătatea dogmelor credinţei, ori pentru că mărturiseşte, câte dogme, şi predări mărturiseşte şi slăveşte soborniceasca Biserică, ori şi pentru că se luptă pentru adevăr, şi pe cei ce se nedreptăţesc, şi se silnicesc îi apără, îl iartă să petreacă în străină eparhie, până se va întoarce iarăşi la a sa, ori să se dezvinovăţească de nedreapta ocară, şi de izgonire. (Precum unele ca acestea au urmat marelui Atanasie, marelui Vasilie, lui Hrisostom, şi altora.) Încă îndeamnă canonul ca pe acest fel de străin episcop, să-l primească fiecare cu prea multă iubire şi dragoste.

CANONUL 18

Fiindcă datori suntem a fi liniştiţi, şi răbdători, şi îndestulată milostivire a avea către toţi, cei ce odată s-au ridicat la soarta bisericească de oarecare fraţi ai noştri, de nu vor voi a se întoarce la Bisericile pentru care s-au numit, de aici înainte să nu se primească. Iar Eutihian nici nume de episcop luişi să-şi părtinească. Dar nici museu, să se socotească de episcop. Iar mirenească cuminecare de ar cere, nu trebuie lor a li se opri.

TÂLCUIRE

Museu, şi evtihiani, şi alţii încă, că episcopi au hirotonisit pe oarecare clerici. Deci hotărăşte canonul, ca cei de unii ca aceştia hirotonisiţi să se primească ca pe nişte clerici. Că măcar că cei ce i-a hirotonisit nu urmau a fi clerici pentru oarecare pricini, şi greşeli ce a făcut, însă când i-au hirotonisit, aveau dreptăţi episcopeşti, fiind hirotonisiţi, şi pentru aceasta sinodul a primit pe cei de dânşii hirotonisiţi. Însă dacă aceşti hirotonisiţi nu vor a se întoarce la Bisericile, a cărora s-au numit ei, clerici, la alte Biserici de aici să nu se primească. Iar evtihian şi museu, drept şi nume de episcop nu caute să aibă. Iar de ar voi să se primească, şi să se împărtăşească ca nişte mireni. Nu trebuie a-i opri de la aceasta, ci să li se dea.[307]

---

[307] Însemnează că Anonimul tâlcuitor zice, că evtihian şi museu, după ce s-a făcut schismatici, s-au caterisit. Şi dacă pocăindu-se, şi căutând să aibă nume de episcop, să nu se asculte, ci numai ca nişte mireni să se primească după canon, iar ceea ce zice Valsamon că aceştia erau ne ierosiţi şi ne hirotonisiţi, nu este adevărat.

CANONUL 19

Acestea cu chip de mântuire, şi prin urmare hotărâte, şi cuviincios vredniciei noastre a iereilor (preoţilor), şi lui Dumnezeu plăcute şi oamenilor, puterea, şi tăria lor a ţine nu vor putea, de nu va urma şi frică după hotărârile acestea date. Că ştim şi înşine, că mai demult ori pentru neruşinarea a puţini, dumnezeiescul şi vrednicul de cinste numele preoţiei a venit în prihănire. Deci dacă cineva ar îndrăzni altceva a face afară de cele socotite de toţi, sârguindu-se a plăcea mai mult mândriei şi trufiei, decât lui Dumnezeu. De acum să ştie că se face pe sineşi vinovat vinovăţiei dării de seamă, şi va pierde cinstea, şi vrednicia episcopiei.

(Sinod 6, can. 2)

TÂLCUIRE

Fiindcă multe bisericeşti, şi mântuitoare pricini sinodul acesta a rânduit, cuviincioase cinstei şi vredniciei celor ierosiţi, şi vine plăcute lui Dumnezeu, şi oamenilor. Ca să aibă acestea întărire şi putere, şi să nu se calce cu defăimare. Pentru aceasta la cea de pe urmă au purtat grijă ca cu canonul acesta să rânduiască, şi frică, şi certări asupra celor ce vor călca acestea. Pentru că, de multe ori pentru neruşinarea unor puţini din cei ierosiţi, care calcă canoanele, se prihăneşte, şi se ocărăşte cinstitul numele ierosirei (adică a tuturor celor sfinţiţi, care slujesc Altarului). Deci certarea unora ca aceştia este aceasta următoare. Că oricare va îndrăzni a face altă ceva afară de acestea, mândrindu-se, şi nesârguindu-se a plăcea lui Dumnezeu. Acesta să ştie, că nu se va osândi în parte, ci ca unul ce au făcut vinovăţie, la judecătorie bisericească trăgându-se, i se va cere să dea răspuns, şi va pierde cinstea şi vrednicia episcopiei (sau a preoţiei). Adică, se va caterisi.

CANONUL 20

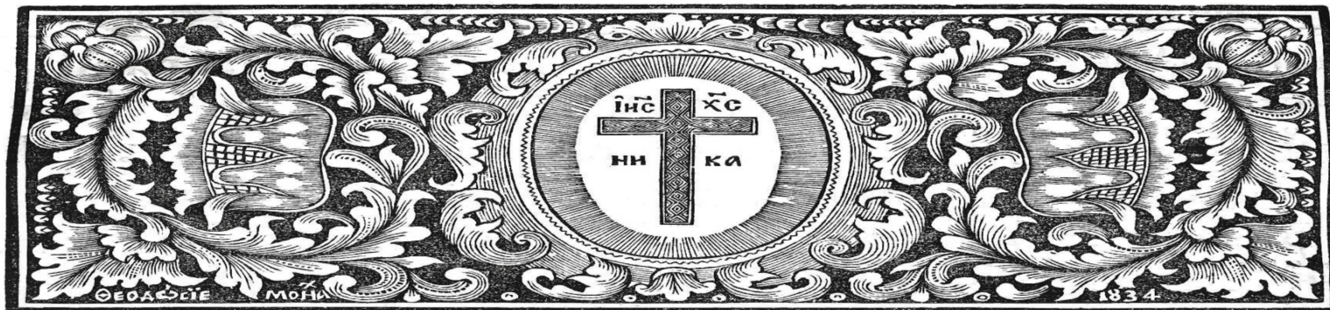
Şi aceasta încă de acolo se va face mai vârtos cunoscută, şi se va plini, dacă fiecare din noi episcopii cei ce şedem pe lângă căi, adică lângă canal, văzând pe vreun episcop, l-ar întreba pricina trecerii, şi unde trece. Şi de-l va afla că merge la armie, să-i ceară pricinile cele ce sunt arătate mai sus, şi de merge chemat, ducându-se nici o împiedicare să i se facă lui. Iar de merge pentru arătare, precum s-a zis dragostei voastre, ori pentru cererile oarecărora s-ar sârgui către armie, nici în scrisorile lui să iscălească, nici să se cuminece cu unul ca acela.

(Antiohia, can. 11; Sardica, can. 7, 8, 9)

TÂLCUIRE

Ca o certare asupra călcătorilor de canoane s-ar rânduit şi canonul acesta, zicând, că şi aceasta să fie cunoscută; care? A nu se prihăni adică preoţia pentru neruşinarea oarecărora puţini. Şi se va plini. Cu ce chip? Dacă adică fieştecare din noi episcopii ce ne aflăm la drumurile cele publice, şi pe la vaduri, pe unde au să treacă cei ce vin la palatul împărătesc care atunci se afla în Roma, ar vedea pe vreun episcop trecând, să-l întrebe, de ce pricină trece pe acolo, şi unde merge? Şi aflând, că merge la împăratul, iar să-l întrebe de merge pentru pricinile zise în canoanele 7, 8, şi 9 adică, pentru ajutorul oarecărora orfani şi văduve, şi pentru izbăvirea unor osândiţi, şi de merge chemat de împăratul? Şi de va afla că-i chemat, să nu-l oprească. Iar de merge ca să mijlocească unora dregătorii lumeşti, ori ca să-şi arate învăţătura în eparhie străină, şi să se întrebe cu episcopul acelei eparhii spre ruşinarea aceluia, nici un episcop să iscălească în scrisorile lui cele slobozitoare, şi paşnice ce le ţine, nici să se împărtăşească împreună cu dânsul. Citeşte şi pe cel 11 din Antiohia.

PROLEGOMENA
PENTRU SFÂNTUL LOCALNICUL SINOD CEL AL 2-LEA
ADUNAT ÎN CONSTANTINOPOL

Sfântul şi localnicul sinodul (soborul) acesta s-a adunat în Constantinopol după sfântul şi ecumenicul al 2-lea sinod, în anul 394 după Dositei, şi după adunarea sinoadelor, cea de Milie făcută, sub împărăţia lui Arcadie şi a lui Onorie. Iar de faţă întru dânsul au fost trei patriarhi, Nectarie al Constantinopolului, Teofil al Alexandriei, şi Flavian al Antiohiei, şi alţi 17 episcopi anume, şi alţii mulţi nenumiţi, împreună cu toată ieratia (preoţimea), şezând în fotistirion (locul unde stătea colimvitra celor ce se botează) a Bisericii mari. Iar pricina adunării sinodului acestuia a stătut pricina a doi episcopi Agapie şi Vagadie, care cereau să episcopească întru aceeaşi vreme amândoi în episcopia Vostris. Şi mai ales, pentru că ajunsese a se caterisi Vagadie numai de doi episcopi, care şi se săvârşise atunci în timpul acestui sinod. Drept aceea pentru aceasta sinodul acesta a rânduit aceste două canoane de nevoie fiind spre buna rânduială şi starea Bisericii. Care se întăresc, nehotărât adică de canonul 1 al sinodului 4 şi de cel 1 al sinodului 7. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului 6 (că acesta sinod este pentru care zice canonul 2 al sinodului 6 acestea: „Încă, şi pe a celor ce acum a doua oară s-au adunat în această de Dumnezeu păzită şi împărătească cetate în zilele lui Nectarie întâiului şezător al împărăteştii cetăţii acesteia, şi a lui Teofil ce a stătut arhiepiscop al Alexandriei"), şi prin întărirea aceasta i-a oarecum întărire de ecumenic. Iar sinodul acesta, se numeşte adică, pomeniri lucrate în Constantinopol pentru Agapie şi Vagadie, şi unul şi altul ţinându-se de episcopia Vostris, iar în Pandecte se află aşezat după sinodul cel în Cartagina, însă nu drept. Pentru aceea noi urmând anilor, în care s-au făcut, precum şi pentru celelalte localnice am făcut, aici înaintea celui din Cartagina pe acesta l-am aşezat.

CANOANELE CELE DOUĂ ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD
ADUNAT ÎN CONSTANTINOPOL TÂLCUITE

CANONUL 1

Hotărâm ca să nu fie iertat de doi a se hirotonisi episcop după urmarea sinodului din Niceea.

(Apostolic, can. 1)

TÂLCUIRE

Fiindcă sfântul, şi ecumenicul întâiul sinod hotărăşte în canonul 4 al său, ca negreşit trei episcopi să se adune, ca să hirotonisească pe episcop, urmând aşemântului al doilea al întâiului apostolescului canon. Aşa şi sfântul sinodul acesta rânduieşte, să nu se hirotonisească episcopul numai de doi episcopi. Vezi şi pe cel 1 apostolesc.

CANONUL 2

Hotărâm că nu trebuie de aici înainte, nici de trei nici de doi episcopul cel învinovăţit cercetându-se să se caterisească; ci cu judecata de mai mult sinod, şi de este cu putinţă, de a tuturor eparhioţilor, precum şi apostoleştile canoane au rânduit.

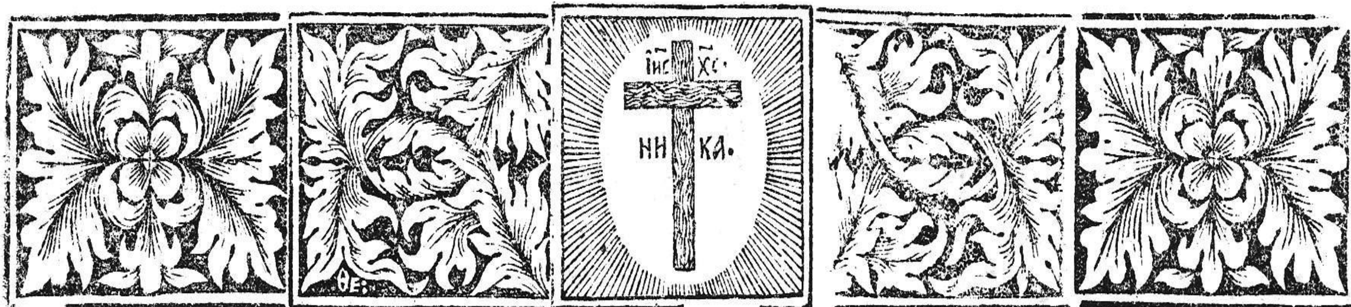
Ca cu judecata celor mai mulţi mai amărunţit să se arate osândirea celui vrednic de caterisire, de faţă fiind şi cel ce se judecă.

(Apostolic, can. 74)

TÂLCUIRE

Fiindcă precum am zis mai înainte, Vagadie episcopul s-a caterisit afară de lege de doi episcopi numai, o strică aceasta sinodul acesta, şi hotărăşte, a nu se mai urma aşa, ci cu sinodul episcopilor celor mai mulţi, şi de se poate, şi de toţi episcopii eparhiei (provinciei), după hotărârea apostolească.

PROLEGOMENA
PENTRU SFÂNTUL LOCALNICUL SINOD CEL ADUNAT ÎN CARTAGINA

Sfântul şi localnicul sinod[308] din Cartagina[309] s-a adunat în anul de la Hristos 418 sau 419 şi în al doisprezecelea ipat (consulat) a lui Onorie celui ce împărăţea în Roma, şi al optulea al lui Teodosie cel mic ce împărăţea în Constantinopol, după Favst secretarul Bisericii. Iar Părinţii cei ce figuriseau mai mult întru dânsul au fost, Avrile episcopul Cartaginaiei care mai întâi şedea decât toţi (care şi papă în multe locuri a practicalelor acestuiaşi sinod de Părinţi se numeşte), Valentin al scaunului celui întâi al ţării Numidiei. Augustin episcopul Iponiei, şi locţiitor eparhiei Numidei. Şi alţii toţi ai tuturor eparhiilor Africii, fiind la număr, după practicalele sinodului acestuia 217, iar după Fotie 225 iar după alţii 214. Era de faţă la sinodul acesta şi locţiitorii lui Zosim al Romei, Favstin episcopul Pichenului al pontetineştei Biserici a Italiei, şi Filipp şi Asell, prezbiterii. Şi s-a adunat sinodul acesta, mai întâi asupra lui Pelaghie, şi Chelestie ucenicului lui.[310] Şi asupra lui Donat. Iar prin urmare şi asupra lui Apiarie prezbiterului Sichiei.[311] Şi a ţinut sinodul vreme de 6 ani întregi. Începându-se din anul 418, şi s-a sfârşit în anul 424. Şi s-a întâmplat a fi în toată vremea sinodului, trei papi în Roma, Zosim, Bonifatie, şi Cheletie (măcar că în practicalele lui se pomeneşte şi al patrulea papă, Anastasie, şi vezi canonul 66). Deci după multele cercetări, şi tractaţii ce a făcut sinodul, au aşezat şi 141 de canoane, care privesc la buna rânduială şi aşezarea Bisericii. Care sunt acestea de aici, pecetluite şi întărite, hotărâtor şi anume de cel al 2-lea canon al sinodului ecumenic al 6-lea. Iar simplu şi nehotărâtor de cel întâi al

---

308 Cu toate că au faţă la sinodul acesta locţiitorii papei, însă localnicul a rămas localnic, şi nu s-a făcut ecumenic. Fiindcă nu au fost şi înşişi patriarhii răsăritului, ori locţiitorii lor. Drept aceea şi papa numai parte este a sinoadelor celor ecumenice, ca şi ceilalţi patriarhi, şi nu mai presus de sinoade precum îşi nălucesc acum pontificii Romei.

309 Cartagina sau Cartag era oarecând cetate preastrălucită a celei ce cu deosebire se zice Africă, proconsulienească, adică antipaticească numită, care este aceastaşi Calcedon, cu două nume numindu-se. Şi s-a zidit de Dido, care adus acolo norod mult de la Tir. A fost cinstită cu scaun de mitropolit, care avea episcop supuşi 125 şi pentru aceasta şedea mai sus decât toate eparhiile Africii. Iar acum se află risipită, şi din risipirile s-a zidit vestita cetate Tunesa, depărtată de Cartagina 12 mile către răsărit.

310 Asupra lui Pelaghie întâi s-a adunat sinod în Ierusalim de patriarhul Ioan, după monahul Orosie. Al 2-lea în Lida (care şi Diospoli se numeşte) de 14 episcopi, în anul 515 de faţă fiind Ioan al Ierusalimului. Că pâra pe Pelaghie la sinod doi episcopi din Gallia Nepor şi Lazar. Iar ce s-a isprăvit la acest sinod, povesteşte dumnezeiescul Augustin. Că făţărnicindu-se Pelaghie, a anatematisit în sinod capetele cel 12 ale eresurilor lui, şi ca cum s-ar fi pocăit s-a iertat. Ci tot eresiarh precum a fost, a rămas. Deci fiindcă după puţină vreme, iar şi-a arătat eresul care a început a se lăţi în Africa, pentru aceasta adunându-se sinodul acesta a anatematisit socotelile lui cele ereticeşti în 8 canoane de la 120 până la 127 şi vezi acolo. Cu dânsul a anatematisit şi pe Chelestie ucenicul lui, iar socoteala lor era, ca să zicem pe scurt, că de sineşi stăpânirea omului este mai mult decât darul, şi voia omului ajunge spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

311 Pentru aceasta vezi la tâlcuirea celor două epistolii a sinodului acestuia.

sinodului 4 şi de cel întâi al sinodului 7 iar pe al 89 canon al acestuia cu însăşi zicerea îl pomeneşte sfântul şi ecumenicul sinod al 5-lea. Şi prin întărirea aceasta ia oarecum putere ecumenică.

CANOANELE CELE 141 ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD CELUI DIN CARTAGINA TÂLCUITE

CANONUL 1

Aşa se ţin la noi acestea exemplare (copii) a celor statornicite (hotărâte), care le-au adus atunci cu sine Părinţii noştri de la sinodul cel din Niceea. A căruia tip păstrând, cele următoare şi rânduite de noi, se vor păzi adeverite.

TÂLCUIRE

Fiindcă la sinodul acesta s-a citit, atât mărturisirea credinţei, adică, simbol, cât şi canoanele cele 20 ale sfântului şi ecumenicului sinodului 1 celui din Niceea. canonul acesta 1 hotărăşte, ca acestea ce s-au citit, neschimbate le au şi prescrierile sau copiile care se află la Africa, şi în tocmai cu mărturisirea cea mai de sus a credinţei şi a canoanelor. Pe care Părinţii africani cei ce s-au aflat atunci la sinodul acela 1 le-au adus împreună cu sine la Africa. Că precum se vede a fost de faţă acolo la sinod şi episcopi de la Africa.[312] Deci, zice, dacă şi cele de noi, adică cel de sinodul nostru rânduite (şi mai ales pentru apelaţia prezbiterilor, şi a diaconilor, pentru care nedumerindu-se, au scris către patriarhii al Constantinopolului, şi al Alexandriei, să trimită lor autenticile (stăpâneştile), şi adevăratele exemplare ale sinodului celui din Niceea, care, precum se vede, încă nu se trimiseseră). Ori cele ce au a se rândui, păzesc tipul (forma) şi urmarea întâiului sinod, vor rămâne adevărate şi nestrămutate.

CANONUL 2

Voind Dumnezeu, cu întocmai mărturisire, credinţa bisericească ceea ce de noi s-a predat, întru această slăvită adunare mai înainte (originaliceşte se află la grec) de toate trebuie a fi mărturisită. Apoi bisericeasca rânduială, cu învoirea fieşte căruia, şi împreună cu a tuturor, trebuie a se păzi. Dar spre încredinţarea minţii fraţilor şi a împreună episcopilor noştri celor de curând hirotonisiţi, se cuvine a se adăuga acestea, care de la Părinţi am primit cu adevărată închipuire, că, pe a Treimii, adică a Tatălui, şi a Fiului, şi a Sfântului Duh, unimea, ceea ce se cunoaşte a nu avea nici o deosebire, în minţile noastre sfântă să o ţinem. Şi precum ne-am învăţat, aşa şi pe popoarele lui Dumnezeu le vom învăţa.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că la sinodul acesta, trebuie mai întâi să se propovăduiască dreptslăvitoarea credinţa ceea ce de toată biserica se propovăduieşte, care prin episcopi, şi la celelalte noroade se predaniseşte, cu întocmai (asemenea) mărturisire, sau cu ceea ce o a mărturisit şi sinodul 1 şi cealaltă toată Biserica. Sau cu asemenea, adică cu obştească şi de o socoteală unită de toţi cei ce se află în sinod. Iar prin urmare şi să se propovăduiască, că trebuie a se păzi şi osebit de fiecare episcop, şi de toţi împreună, aşezământul şi canoanele Bisericii. Dar spre adeverirea şi deplin încredinţarea nou hirotonisiţilor arhierei, rânduieşte ca în scurt ce trebuie a cugeta pentru Sfânta Treime, adică, că trebuie să aibă pecetluită în gândul lor socoteala aceasta, cum că feţele cele trei ale Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul, şi Duhul cel Sfânt, după fiinţă sunt unite, şi după slavă, şi după putere, şi după toate celelalte însuşiri ale

---

[312] Aceştia precum se vede au fost Chechilian al Cartaginaiei care a fost sub Constantin cel mare, şi cei cu dânsul 20 de episcopi. Dositei foia 997 din Dodecavilon. Precum şi lăudatul Evghenie aceasta o zice în logică foia 304.

ființei, fără să aibă vreo deosebire între dânsele. Şi că, precum ei slăvesc, şi s-a învățat, aşa să învețe şi pe norodul cel cu numele lui Hristos numit.

CANONUL 3

A plăcut, ca aceste 3 trepte, împleticite cu oarecare legătură a curățeniei prin catierosire (consfințire) (zic adică episcopii, prezbiterii şi diaconii) precum se cade cuvioşilor episcopi, şi iereilor lui Dumnezeu, şi leviților, şi slujitorilor dumnezeieştilor consfințiri, a fi înfrânați întru toate. Ca să poată dobândi, ceea ce curat cer de la Dumnezeu. Ca şi cea prin Apostoli predată, şi din însăşi vechimea ținută, şi noi asemenea să o păzim.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 12, 13, 30, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 4, 19, 33)

TÂLCUIRE

Înfrânarea ce o cere canonul acesta să o aibă arhiereii, iereii, şi diaconii, este ca să facă făgăduință când se hirotonesc, ca să nu se împreune nici odinioară trupeşte cu femeile lor, cu învoirea şi însăşi a femeilor. Ci să se înfrâneze despre dânsele, precum din următorul al 4-lea canon al sinodului acestuia aceasta se arată, ci încă şi din al 30-lea al sinodului 6 că, zice, prin înfrânarea aceasta de totdeauna şi curăția, care se cade să se afle la slujitorii nesângeratei jertfe, celei lui Dumnezeu catierosite, şi prin înfrânarea cea întru toate celelalte rele; să poată lua de la Dumnezeu cererile lor cele pentru mântuirea norodului, ca cei ce sunt mijlocitori şi între Dumnezeu, şi între oameni. Şi ca, şi predania cea prin Apostoli,[313] şi care au ținut din vechime, adică predaniile cele înscrise şi cele nescrise, după Valsamon şi Zonara, şi ei asemenea să le păzească. Iar ecumenicul al 6-lea sinod, pe înfrânarea aceasta din canonul acesta al ierosiților, supunându-o în ascultarea lui Hristos, şi pe localnicul obiceiul acesta, ecumenic canon făcându-l, l-au luat, în canonul său cel 13 în loc de înfrânarea ce trebuie să aibă iereii în vremea efimeriei lor. Iar singur arhiereii a hotărât sinodul acesta ca să feciorească totdeauna despre femeile lor. Şi citeşte pe cel 12 şi 13 ale acestuia. Dar şi pe al 5-lea apostolesc.

CANONUL 4

Place sfântului sinod ca episcopul, şi prezbiterul, şi diaconul, şi toți câți se ating de cele sfințite, să fie păzitori ai înfrânării, şi de femei să se depărteze.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 12, 13, 30, 48; Gangra, can. 4; Cartagina, can. 3, 13, 33)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta aşişderea rânduieşte, ca episcopii, prezbiterii, şi diaconii, şi cei ce se ating de cele sfinte, adică ipodiaconii (după canonul 33 al acestuiaşi) trebuie desăvârşit a se depărta, de trupeasca împreunare cu femeile lor, după învoirea lor. Iar obiceiul acesta stăpânind în Roma, după canonul 13 al sinodului 6 de la Roma, au urmat şi la Africa, prin locțiitorii papei. Că cel ce a pus înainte pe acest canon, au fost Faustin episcopul Pichenului a țării pontetineşti a Italiei, şi locțiitorul papei, precum se vede în practicalele sinodului acestuia.

CANONUL 5

Pofta nesățioşiei, cum că a fost maica tuturor relelor nimeni se îndoieşte. Cu cale este a o opri, ca nu pe cele străine să le întrebuințeze. Nici, ca, pentru câştig, să calce cineva hotărârile Părinților. Nici, sub orice fel de chip să fie iertat vreunui cleric să ia dobândă din orice fel de lucru. Şi cele de curând aduse, întunecate fiind, şi cu totul

---

[313] Mie mi se pare că predania aceasta, ce zice că prin Apostoli. După scopul sinodului acestuia este ceea ce zice dumnezeiescul Pavel către Corinteni 1 cap 7,29: „Ca şi cei ce au muieri să fie ca cei ce nu au". Precum zisa aceasta acestaşi sinod o pomeneşte, în canonul 33 al său, care pentru aceastaşi înfrânarea a ierosiților cuprinde.

ascunse, privindu-se de noi, se vor hotărî. Iar pentru cele ce dumnezeiasca Scriptură prea arătat au legiuit, nu se cade a hotărî, ci mai ales a urma. Că prin urmare, a ceea ce este prihănire între mireni, cu mult mai vârtos între clerici este de datorie a se osândi.

(Apostolic, can. 44; Sinod 1, can. 17; Sinod 6, can. 10; Cartagina, can. 20; Laodiceea, can. 4; Grigorie, can. 58, 3; Vasilie, can. 14)

TÂLCUIRE

Vrând canonul acesta să rânduiască, ca clericii să nu ia dobânzi, mai obşteşte, şi mai cu înalt chip începe de la lăcomia de averi, care este maica tuturor răutăţilor, şi prin urmare şi a dobânzilor, zicând, că acest fel de păcat trebuie a se opri. Ca nu cu darea cea ca şi cum cu drept cuvânt a împrumutărilor, care este rea, şi întrebuinţare afară de cuviinţă, să se răpească câştigurile cele străine a celor ce se îndatorează. Şi ca să nu aibă voie vreun cleric să ia dobândă, atât din bani, cât şi din alt orice fel de lucru, cu care ar împrumuta, şi pentru câştigul acesta, să calce canoanele Părinţilor, care opresc dobânzile. Şi cele acum de curând arătate sinodului acestuia, întunecate fiind şi ne arătate, se vor cerceta de noi, şi se vor hotărî (acestea se socotesc a fi, poate, socoteli ale unora nedescoperite, ce pleacă spre a se lua dobânzi). Iar la cele ce dumnezeiasca Scriptură, şi sfinţitele canoane legiuiesc, oprind arătat dobânzile, şi de mireni, şi de clerici, noi nu trebuie să hotărâm, ci să urmăm, căci dacă de acelea şi mirenii se osândesc, când iau dobânzi, cu cât mai vârtos clericii făcându-o aceasta?

CANONUL 6

Facerea hrismei, şi consfinţirea fetelor să nu se facă de către prezbiteri; dar nici se cuvine prezbiterului a împăca pe cineva la Liturghie publică. Aceasta tuturor place.

(Apostolic, can. 39; Cartagina, can. 7, 8, 51, 135; Sinod 1, can. 3, 19)

TÂLCUIRE

Trei lucruri opreşte canonul acesta de a se face de preot, facerea Sfântului Mir, cel ce din osebite feluri de aromate se alcătuieşte[314] a afierosi lui Dumnezeu prin rugăciuni pe copilele acelea, care despărţindu-se de părinţii lor, după canonul 51 al acestui sinod, mărturiseau să fecioarească.[315] Şi a dezlega din certarea păcatului pe cel ce se

---

[314] Alcătuirea Sfântului Mir, slujbă şi taină se numeşte, de Dionisie Areopagitul, în capul 4 al bisericeştii ierarhii. Această taină în ziua de astăzi foarte rar, într-atâţia ani se săvârşeşte odată, în Biserica cea mare a patriarhiei Constantinopolului. Nu ştim pentru care pricină. Iar în împărăţia cea de Dumnezeu păzită a Rusiei, auzim că se face la fiecare al doilea an în joia cea mare a sfintelor patimi. Însemnează însă, că această lucrare nicicum o pot face preoţii după canon, ci numai arhiereii, care pot şi îndeosebi a săvârşi Mir. Dar pentru buna ascultare şi supunere, adunându-se la scaunele patriarhiceşti în Biserica catedrală o săvârşesc. Zice însă Ioan Chitrus, că ar fi iertat a se amesteca untdelemn cu puţin Mir, ce s-ar afla rămas, ca înmulţindu-se, să fie destul spre plinirea sfinţeniei la cei ce au trebuinţă de dânsul (în răspunsul 15). De se află adică în nevoie cei ce au trebuinţă de dânsul. Şi de nu se află alt Sfânt Mir acolo, şi aceasta arareori, iar nu de obşte nici totdeauna. Şi fiindcă în facerea Sfântului Mir este mai multă parte de untdelemn, decât oricare fel de aromate; pentru aceasta să nu se mai înmulţească cu untdelemn, ca să nu se facă mai tot undelemn. Pentru aceasta rugăm pe sfinţii arhierei, pentru dragostea lui Dumnezeu, să poarte de grijă, ca să aibă îndestulat Sfântul Mir pe la parohiile eparhiilor lor. Pentru că lăsând pe creştini fără de Sfântul Mir, şi ungându-i cu untdelemn, şi cu mir nepotrivit, fac păcat de moarte. Că mulţi neştiind că s-au miruit precum s-a întâmplat să vedem din eparhia Artei şi din Bulgaria, cer în urmă să se miruiască, lucru cu totul necuviincios.

[315] Unii zic, că consfinţirea cea prin rugăciuni a fecioarelor acestora de singur arhiereul se săvârşeşte, iar nu şi de iereu (preot). Iar a le primi pe acestea în monahicescul chip, şi al le citi rânduiala chipului şi a le tunde, se face şi de iereu, cu slobozirea arhiereului. Iar unii zic, că şi însăşi catierosirea sau consfinţirea fecioarelor cu slobozirea arhiereului, se săvârşeşte şi de

pocăieşte, şi prin urmare prin împărtăşirea Tainelor să-l imprieteneascӑ cu Dumnezeu căruia s-a făcut vrăjmaş prin păcat, făcându-l să stea împreună cu credincioşii, şi arătat să slujească, adică să se roage împreună cu dânşii, împreună să se împărtăşească, şi prin laude să slujească lui Dumnezeu (că slujire se numeşte, şi rugăciune, şi doxologia cea către Dumnezeu). Că aceste trei trebuie a se lucra de arhiereu. Iar mai cu deosebire facerea Sfântului Mir. Iar cu voia arhiereului poate şi prezbiterul, să împace pe cei ce se pocăiesc.

CANONUL 7

Iar dacă cineva stând în primejdie, ar cere să se împace pe sineşi cu sfinţitele altare, nefiind de faţă episcopul, este dator prezbiterul după cuviinţă să întrebe pe episcopul, şi aşa pe cel ce este în primejdie să-l împace, după rânduiala aceluia.

(Apostolic, can. 39; Cartagina, can. 6, 8)

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul cel mai de sus nehotărâtor a zis să nu dezlege pe cei ce se pocăiesc de certările canoanelor prezbiterul, ci episcopul, căruia şi a lega pe cei ce păcătuiesc i s-a dat, canonul acesta prin urmare hotărăşte, că dacă cineva pocăindu-se, s-ar afla în primejdie de moarte, şi va cere să se împărtăşească, nefiind de faţă arhiereul, prezbiterul trebuie să întrebe pe arhiereu (de va da vreme primejdia cea de moarte) şi aşa să-l ierte şi să-l împărtăşească. Iar episcopul fiind depărtat, şi bolnavul se va primejdui de moarte, poate şi fără de porunca episcopului, prezbiterul să ierte pe bolnav şi să-l împărtăşească. După canonul 80 al acestuiaşi sinod, ca să nu se lipsească de merindea cea prea de nevoie către călătoria aceea înfricoşată, adică, de dumnezeiasca Împărtăşanie.

CANONUL 8

Sunt mulţi nu de bună vieţuire, care socotesc pe Părinţi şi episcopi, precum se întâmplă, că pot a se pârî. Unii ca aceştia nu trebuie a se primi.

(Apostolic, can. 74; Sinod 6, can. 6; Sinod 4, can. 21; Cartagina, can. 27, 137, 138, 139)

TÂLCUIRE

Noima canonului acestuia este, ca să nu fie primiţi spre a pârî pe arhierei, în pricină de vinovăţie, şi bisericească, oameni prihăniţi, şi care nu a viaţă bună. Ci oameni vrednici de credinţă şi neprihăniţi. Iar părinţi pe arhierei îi numeşte, ca pe unii ce de a

---

iereu. Drept aceea din toate trei acestea ce pomeneşte canonul, singură facerea Mirului nu se dă la iereu, ci la arhiereu numai, iar celelalte două s-au dat şi iereului. Şi se osebeşte fierberea Mirului, de săvârşirea Mirului, după Simeon al Tesalonicului. Fiindcă, fierberea lui se face în miercurea cea mare, binecuvântând patriarhul de două ori, şi la începutul fierberii, şi la sfârşit. Iar săvârşirea lui se face în joia cea mare, la sfârşitul Liturghiei. Iar cum că a singuri arhiereilor însuşire este săvârşirea Mirului mărturiseşte şi Dionisie Areopagitul, zicând: „Deci dar este, ceea ce am zis, sfinţita Liturghie ceea ce se cântă acum de noi, a săvârşitoarei rânduielii şi a puterii celor ierarhiceşti" (bisericeasca ierarhie cap 4). Iar Gavriil al Filadelfiei zice în cea pentru Taine, că şi ungerea Mirului, osebită este arhiereilor singuri, s-a iertat însă şi la ierei, ca să nu rămână cineva din cei ce se botează nepecetluit. Deci mă minunez cum a zis Sfântul Maxim că: „Nu trebuie episcopul a da schimă de monah (adică a tunde în schima monahicească), ci numai prezbiterul", tâlcuind capul 6 al bisericeştii ierarhii a Sfântului Dionisie. Şi pricina lucrului acestuia zice că este, căci dumnezeiescul Dionisie acolo iereu zice pe cel ce tunde pe monah, şi nu ierarh. Dar poate iereu a zis Sfântul Dionisie, că după voia şi slobozenia arhiereului, şi iereul poate a tunde monahi. Pentru aceea şi în cartea ce se dă duhovnicului, se cuprinde şi voia aceasta, care şi citeşte-o la sfârşitul cărţii. Vezi şi la subînsemnările întâiului canon apostolesc. Citeşte şi canoanele 51 şi 135 ale sinodului acestuia, ca să cunoşti că osebirea arhiereului este a povăţui femei cinstite, şi a îmbrăca cu chipul monahicesc pe fecioare.

doua oară nasc pe cei credincioşi prin învăţătură, şi mai ales prin săvârşirea Tainelor. Precum şi ucenicii proorocilor se numeau fii lor, după Chiril al Alexandriei.

CANONUL 9

Asemenea pe cei după cuviinţa vinovăţiilor lor de la Biserică goniţi, dacă vreun episcop, ori prezbiter ar primi întru împărtăşire, şi el se va arăta încă vinovat, cu întocmai învinovăţire, împreună cu cei ce fug de canoniceasca hotărâre a episcopului lor.

(Apostolic, can. 11, 12, 13, 32; Antiohia, can. 2, 5; Sfânta Sofia, can. 1)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că dacă vreun episcop, sau prezbiter, s-ar împărtăşi cu cei ce sunt despărţiţi de la Biserică de episcopul lor, sau şi caterisiţi, ori şi anatematisiţi, după dreptate, şi vinovăţiile lor, şi aceştia împreună cu aceia se supun aceleiaşi aforisiri, ori caterisiri, sau anatematisiri.

CANONUL 10

Dacă cumva vreun prezbiter de episcopul său fiind osândit, cu oarecare trufie şi mândrie îngâmfându-se, ar socoti a fi dator a aduce lui Dumnezeu cele sfinte despărţit, ori alt altar ar socoti să ridice, împotriva bisericeştii credinţe, unul ca acesta anatema fie.

(Apostolic, can. 31; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 31, 34; Sinod 1 şi 2, can. 13, 14, 15; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 11, 62)

TÂLCUIRE

Canonul acesta zice, că de cumva vreun prezbiter, prihănindu-se de episcopul lui, că nu bine vieţuieşte, va ajunge la atâta mândrie, încât să se ridice împotriva lui, şi să zidească din nou Jertfelnic şi Biserică, ca să săvârşească îndeosebi cele sfinţite, fără de voia episcopului său, să fie anatema. Că aceasta ce face, este împotriva şi a stării Bisericii, care vrea iereii să fie supuşi arhiereilor, şi împotriva credinţei. Fiindcă din aceasta cei necredincioşi hulesc şi batjocoresc credinţa noastră, văzând pe cei ierosiţi (sfinţiţi) aşa fără de rânduială. Şi în scurt să zicem, pentru că aceasta ce face, pricinuieşte dezbinare în Biserică.

CANONUL 11

Dacă vreun prezbiter întru purtarea lui s-ar osândi, este dator unul ca acesta a vesti megieşilor episcopi, ca ei auzind lucrul, şi prin ei, cu episcopul lui să se împace. Iar de nu ar face aceasta, ci (care să nu fie), cu mândrie îngâmfându-se de împărtăşirea episcopului său pe sineşi s-ar deosebi, şi una cu oarecare făcând deosebire, ar aduce lui Dumnezeu sfinţenia (a proaducerii). Unul ca acesta anatema să se socotească, şi locul său să-l piardă, luându-se aminte, ca nu cumva să aibă dreaptă pâră asupra episcopului.

(Apostolic, can. 31, 32; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 18; Sinod 6, can. 31, 34; Sinod 1 şi 2, can. 13, 14, 15; Antiohia, can. 5, 6; Gangra, can. 6; Cartagina, can. 62)

TÂLCUIRE

Acesta este unit cu canonul mai de sus, că zice, să se anatematisească cu adevărat prezbiterul cel ce de episcopul său s-a osebit, şi locul să-şi piardă, adică să se caterisească. Însă de nu va vesti întâi pricina, pentru care se prihăneşte de episcopul său, învecinaţilor episcopi. Ca prin ei să se împace cu acela, ci defăimându-l cu mândrie, s-ar despărţi de el. Dar trebuie să se facă cu amăruntul cercetare, nu cumva pentru drepte prihăniri, şi vinovăţii ale episcopului fuge prezbiterul de împărtăşirea lui (şi atunci va rămâne nevinovat).

CANONUL 12, 12

Dacă vreun episcop (care să nu fie), ar cădea în oarecare învinovăţire, şi ar fi multă nevoie cât să nu poată mulţi a se aduna, pentru a nu rămâne el întru învinovăţire, de doisprezece episcopi să se asculte. Şi prezbiterul de şase episcopi şi de al său. Şi diaconul de trei.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Antiohia, can. 4; Cartagina, can. 15, 18, 105, 118)

TÂLCUIRE

Episcopul fiind pârât, sau hotărât de canonul 4 al sinodului din Antiohia să se judece de sinodul eparhiei. Iar de ar urma greutate spre a se aduna episcopi mulţi, porunceşte canonul acesta să se judece de doisprezece episcopi pricina învinovăţirii lui, şi de către al său, ca nu aflându-se episcopul sub prihănire, şi nedezvinovăţit, să se defaime de poporul său. Iar prezbiterii, la asemenea pricini, de şase episcopi străini să se judece, şi de al lor. Şi diaconii de trei,[316] şi de al lor.

CANONUL 13,[317] 13

Mulţi episcopi adunându-se, vor hirotonisi episcop. Iar de va fi nevoie, trei episcopi, ori în ce fel de loc ar fi, cu porunca celui mai întâi, vor hirotonisi pe episcop. Şi dacă vreunul întru ceva s-ar împotrivi mărturiei sale, sau iscăliturii, el însuşi pe sine se va lipsi de cinste.

(Apostolic, can. 1; Sinod 1, can. 4, 6; Sinod 7, can. 3; Antiohia, can. 19; la tălmăcirea pentru Agapie şi Vagadie a Sinod Constantinopol, can. 1)

TÂLCUIRE

Atât alegerea, şi sfinţita săvârşire cea prin rugăciuni a arhiereului, trebuie a se face de mulţi arhierei. Iar dacă de oarecare nevoie nu pot mulţi a se aduna, trei însă trebuie, şi a-l alege, şi a-l hirotoni cu porunca şi voia mitropolitului eparhiei, căruia sunt ei supuşi, şi cel ce urmează a se hirotonisi. Iar dacă vreunul din arhiereii cei ce l-au ales, şi după ce din gură au mărturisit, şi cu mâna au iscălit, că este vrednic de episcopie cel ce urmează a fi arhiereu, la urmă s-ar împotrivi mărturisirii şi iscăliturii sale, zicând, că nu-i vrednic (poate pentru că ar fi aflat vreo vinovăţie a lui care îl opreşte de arhierie) acesta, singur pe sineşi s-a lipsit de cinstea episcopului, adică se

---

316 Fiindcă canonul 4 al sinodului din Antiohia, rânduieşte să se judece şi să se caterisească prezbiterul de episcopul său, şi diaconul asemenea. Iar acesta zice să prezbiterul de şase episcopi, să se judece şi de al său. Iar diaconul de trei şi de al său. Oarecare învoind canoanele, zic. Că acela rânduieşte ca deodată să judece, şi să hotărească asupra prezbiterilor, şi a diaconilor celor supuşi lui, episcopul lor. Iar acesta le dă lor voie a se judeca la atâţia cu numărul, de vor zice ei că nedrept s-au judecat, şi s-au caterisit de episcopul lor.

317 Numărul 14 al canonului are de către tâlcuitori, ca în Tripoli pentru lipsa episcopilor, preotul să se judece numai de cinci episcopi, şi de al său, iar diaconul de doi, şi de al său, precum se află în practicalele sinodului acestuia. Din aceasta scoatem ca o încheiere, şi zicem, că, precum sinodul acesta a iertat, şi de către mai puţini episcopi a se judeca cei ierosiţi (sfinţiţi) pentru că în locul acela episcopi mulţi nu se aflau, tot atât este a zice, pentru nevoie. Cu acest chip este iertat a se face şi Sfântul Evheleon (adică sfinţirea untului de lemn sau Maslu) în oarecare sate şi locuri ale Bulgariei, ori şi în alte eparhii (provincii), nu numai de către trei preoţi, ci şi de către doi, şi de unul pentru lipsa preoţilor, care este în locul acela, pentru nevoie. Mai bine dar este a se săvârşi Taina şi de un singur preot, decât a se lipsi cu totul desăvârşit creştinii cei de acolo, şi mai ales bolnavii, şi prin acestea a se lipsi de iertarea păcatelor lor, care acesta o hotărăşte acelora. Pentru că dacă un singur preot săvârşeşte toate celelalte Taine, şi mai mari decât sfinţirea untului de lemn, pentru ce şi numai singur dumnezeiescul Evheleon, să nu poată a-l săvârşi? Aceea însă ce o zice dumnezeiescul Iacov „Să cheme pe preoţii Bisericii” se înţelege de vor fi, dar nu şi nefiind, nici aflându-se acolo. Căci nevoia canoanelor şi legilor nu se supune, până când ea este nevoie.

va caterisi. Însă de nu va arăta cu dovadă învinovăţirea cea asupra ipopsifiului (alesului).

CANONUL 14, 15

Aşişderea a plăcut, ca, oricare din episcopi, ori din prezbiteri, ori din diaconi, sau din clerici, pornindu-se asupră-i pricină învinovăţitoare (criminală), ori politicească (civilă) în Biserică, dacă lepădându-se de bisericeasca judecătorie, ar voi cu publicile judeţuri a se curăţi, chiar de s-ar glăsui hotărârea în partea lui, însă locul său îl va pierde. Şi aceasta la pricină învinovăţitoare, iar la pricină politicească, va pierde aceea, pe care au biruit, de va voi a-şi ţine locul său.

(Apostolic, can. 74; Sinod 1, can. 6; Sinod 4, can. 9; Antiohia, can. 12; Cartagina, can. 115)

TÂLCUIRE

Toţi cei ierosiţi, şi clericii, când au vreo pricină, ori învinovăţitoare, care poate să-i caterisească, ori politicească, adică pentru pagubă de bani, sau altceva, trebuie atât pârâşii, cât şi pârâţii, a o căuta la judeţul bisericesc al episcopului, sau al mitropolitului, căruia sunt supuşi, precum canonul acesta rânduieşte. Iar de va defăima cineva din ei judeţul cel bisericesc, şi va vrea a se arăta curat de vina sa, la judeţurile cele din afară şi lumeşti, aceasta, şi de s-ar îndrepta de vină la acelea, să se caterisească, de a fost pricina învinovăţitoare (de cateris). Iar de a fost pentru bani, sau altele asemenea, şi a biruit la judecată, de voieşte a-şi avea treapta ierosirii, şi să nu se caterisească, trebuie să piardă folosul ce a dobândit prin lumeştile judeţuri. Iar nelepădându-se de acel folos, să se caterisească că a defăimat judeţul bisericesc.

CANONUL 15, 15

Şi aceasta însă a plăcut, ca, dacă de la oricare judecători bisericeşti, s-ar face apelaţie la alţi bisericeşti judecători, având mai mare stăpânie, nimic să-i vatăme pe aceştia, a căror hotărâre se dezleagă, dacă nu se vor putea a se vădi, că ori pentru vrajbă, ori pentru împătimire au judecat, ori că cu vreun har s-au stricat (corupt).

(Apostolic, can. 74; Sinod 1, can. 6; Sinod 4, can. 9)

TÂLCUIRE

Iar dacă oarecare clerici judecându-se ar sui judecata lor, şi ar apelarisi la mai înalţi judecători, adică, de la episcop la mitropolit, ori la patriarh, şi cercetându-se pricina, şi hotărârea celor mai mici s-ar surpa de cei mai mari, judecătorii cei mai mici hotărăşte canonul acesta, să nu se vatăme. Însă de nu se vor dovedi că vrăjmăşeşte au hotărât, ori pentru prieteşug, ori pentru har, şi luare de mită. Că de au hotărât pentru acestea, se vatămă la cinstea lor.

CANONUL 16, 15

Iar dacă după învoirea părţilor, vor fi judecători aleşi, deşi mai puţini ar fi decât cei rânduiţi, să nu fie iertat a apelarisi.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 12, 105, 111, 131)

TÂLCUIRE

Iar dacă cei ierosiţi şi clericii, atât pârâşii cât şi pârâtul, vor lua aleşi judecători ca să judece pricina lor. Atunci, dacă aleşii judecători, vor fi mai puţini la număr decât cei mai sus rânduiţi, adică la episcopi 12 arhierei, la prezbiteri şase, şi la diaconi 3. Numai au voie de aici a face apelaţie la alt mai înalt judeţ, ci să se mulţumească în hotărârea aleşilor de dânşii judecători.

CANONUL 17, 15

Fiii iereilor privelişti lumeşti să nu săvârşească, nici să privească. Iar aceasta şi tuturor creştinilor pururea s-au propovăduit, ca, unde sunt hule să nu se apropie.

(Apostolic, can. 42, 43; Sinod 6, can. 24, 51, 62, 66; Laodiceea, can. 13, 54; Cartagina, can. 70)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul, că fiii preoţilor să nu facă privelişti şi jucării, ce se fac la teatre cu alergări de cai, şi cu lupte de fiară şi cu dobitoace. Când sunt ei mai mari peste ele. Nici să privească unele ca acestea; că şi obşteşte toţi creştinii pururea se învaţă să nu se apropie la teatre (privelişti), unde se fac multe necinstite lucruri, prin care se huleşte, şi se ocărăşte credinţa creştinească de necredincioşi, şi de păgâni.

CANONUL 18, 16

A plăcut, ca episcopii, şi prezbiterii, şi diaconii, orândari să nu se facă, ori procuratori, nici din vreun lucru de ruşine şi necinstit să-şi agonisească hrana. Că sunt datori a se uita la cea scrisă: „Nimeni ostaşi fiind lui Dumnezeu, se încurcă pe sineşi în lucrurile lumeşti" (II Timotei: 2, 4).

(Apostolic, can. 6, 81, 83; Sinod 4, can. 3, 7; Sinod 6, can. 9; Sinod 7, can. 9; Sinod 1 şi 2, can. 11)

TÂLCUIRE

Nu trebuie cei ierosiţi a lua asuprăşi purtări de grijă, şi chivernisiri lumeşti, adică a lua în orândă moşii străine, ori a se face procuratori, şi nici a-şi scoate hrana din vreo lucrare de mână necinstită şi de ruşine. Adică, a se face hrănitori de curve, şi a ţine cârciumă, ori altă asemenea. Că dacă după Apostolul Pavel, nici un ostaşi se amestecă întru alte lucruri, ca să placă pământescului său împărat. Cu atât mai vârtos ostaşii cei sfinţiţi lui Dumnezeu, nu se cade a se amesteca în purtările de grijă cele lumeşti, ca să placă cerescului lor Împărat.

CANONUL 19, 16

A plăcut, ca anagnoştii venind la vârsta pubertăţii (a înfierării sau a împăierii), să se silească, ori să-şi ia împreună vieţuitoare, ori să mărturisească înfrânare.

(Apostolic, can. 26; Sinod 4, can. 14; Sinod 6, can. 6, 14; Cartagina, can. 33)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, ca anagnoştii ajungând la vârsta de la 14 ani în sus, să se silească, ori să se însoare, ori să se făgăduiască că vor păzi feciorie şi neînsurare. Însă canonul acesta după Zonara se înţelege că numai în Africa se păzea. Dar nu şi la alte locuri.[318]

---

[318] Oarecare zic că precum de la Biserica romană au urmat obiceiul în Africa a se depărta de muierile lor episcopii, prezbiterii, diaconii, şi ipodiaconii, precum s-a zis în canoanele 3 şi 4 ale acestuiaşi sinod, aşa a urmat în Africa iarăşi de la Biserica romană obiceiul, şi de a se sili cei ce au a se hirotonisi citeţi, ori să se însoare, ori să făgăduiască fecioria. Şi se vede că aşa este cu adevărat, precum canonul 14 al ecumenicului sinod al 4-lea aceasta o înţelege, şi practicalele acestuiaşi din Cartagina aşa arătat cuprind. Drept aceea citeţii aici nu vrea să zică cei ce sunt hirotonisiţi citeţi, ci cei ce vor a se hirotonisi citeţi. Precum şi cei ce în canoanele al 3-lea şi al 4-lea se zic episcopi, prezbiteri, şi diaconi, se înţeleg cei ce urmează a se hirotonisi în acele trepte. Însemnează însă, că de vreme ce aceste sinod după canonul 33 afară de episcopi, de prezbiteri, de diaconi, şi de ipodiaconi, vrea ca cei ceilalţi clerici să fie slobozi de această silă a înfrânării. Şi fiindcă această silă se împotriveşte apostolescului canon 26 care porunceşte, ca citeţii şi cântăreţii să fie slobozi şi după hirotonie a se însura, precum aceasta se cuvine înţelegerea aceasta a se supune robiei întru ascultarea lui Hristos, precum şi sila înfrânării prezbiterilor (adică a făgăduinţei neînsurării nefiind în prezbiter, a diaconilor, şi a ipodiaconilor, s-au supus robie întru ascultarea lui Hristos, de către canonul 13 al ecumenicului sinod al 6-lea (adică a putea a se însura mai înainte de hirotonie prezbiterii, diaconii şi ipodiaconii); iar citeţii şi cântăreţii a fi slobozi şi după hirotonia lor, după apostolescul canon 26 şi după al 33-lea al acestuiaşi sinod.

CANONUL 20, 16

A plăcut, ca clericul de va da bani în întrebuințare, banii să-şi ia. Iar de va da altceva, cât au dat să ia.

(Apostolic, can. 44; Sinod 1, can. 17; Sinod 6, can. 10; Laodiceea, can. 4; Cartagina, can. 5; Vasilie, can. 14)

TÂLCUIRE

Şi acest canon cu cel 5 al acestuiaşi sinod asemenea opreşte de a lua clericii dobânzi. Ci câți bani ar da împrumut, atâția să şi ia, şi orice alt fel vor da ori grâu ori altceva de acest fel, atâta să ia. Şi nu mai mult.

CANONUL 21, 16

A plăcut, ca mai înainte de douăzeci şi cinci de ani diaconii să nu se hirotonisească.

(Sinod 4, can. 14)

TÂLCUIRE

Vezi mai pe larg aceasta la canonul 14 al sinodului 6, şi la tâlcuirea lui.

CANONUL 22, 16

A plăcut, ca anagnoştii, să nu se închine poporului.

(Sinod 6, can. 33; Sinod 7, can. , can. 14)

TÂLCUIRE

Canonul acesta opreşte pe citeți de a se închina către norod după citirea dumnezeieştilor cuvinte. Fiindcă numai arhiereilor, şi iereilor, şi diaconilor sunt datori a se închina; şi mai ales în vremea slujbei lor.

CANONUL 23, 17

A plăcut, ca Mauritania Sitifensii, precum a cerut (pe cel întâi al țării Numidiei care din sinod s-a deosebit) ca să aibă pe al său mitropolit, cu primirea tuturor celor mai mari ai eparhiilor africane, şi a tuturor episcopilor, şi pentru că este prea depărtată, s-a dat voie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, deşi este localnic, zicând, că Mauritania să nu fie supusă mitropolitului Numidiei, pentru depărtarea uneia de alta, şi pentru greutatea de ce urmează din pricina aceasta a se aduna episcopii la sinoadele rânduite pe tot anul. Ci să se ierte să-şi aibă mitropolit al său. Cu toate acestea canonul acesta localnic şi particular, poate a se face obştesc şi general. Că pricepem din el, cum că şi oricare alt loc aflându-se depărtat de altul, trebuie a se ierta spre a avea mitropolit al său, pentru acesteaşi pricini.

CANONUL 24,[319] 19

A plăcut ca hirotonisindu-se episcop, ori cleric, mai întâi de către cei ce-i hirotonesc pe ei, să le pună în urechi cele socotite de sinoade. Ca nu cumva, nefăcând după hotarele sinodului, să se căiască.

(Sinod 7, can. 2)

TÂLCUIRE

Cei ce hirotonesc episcop, ori cleric, trebuie după canonul acesta mai înainte de hirotonie să le spună cele hotărâte de sfitele sinoade ecumenice şi localnice; atât pentru dreapta credință, cât şi pentru dreapta viață, şi pentru bisericeasca buna rânduială, şi statornicie. Ca prin învățătura aceasta, aceştia ce se hirotonesc

[319] Numărul 18 al canonului cu greşeală are de către tâlcuitori numai titlul canonului celui precum îl zic ei, 19, 20, 21.

învăţându-se hotărârile şi canoanele Părinţilor, şi după dânsele făcând şi vieţuind, să nu se căiască ca nişte călcători, nici în viaţa aceasta canonisindu-se, şi sinodiceşte certându-se; nici în cea fiitoare, muncindu-se.

CANONUL 25, 20

A plăcut, ca trupurilor celor morţi Euharistia să nu li se dea. Că s-a scris „Luaţi mâncaţi" (Matei: 26,26). Iar trupurile morţilor nici a lua pot, nici a mânca. Şi ca nu neştiinţa prezbiterilor să facă să se botează cei ce acum au murit.

(Sinod 6, can. 83)

TÂLCUIRE

Din canonul acesta a luat sinodul al 6-lea pe cel 83 al său, adică numai, ca să nu cuminece cineva pe morţi; şi vezi acolo. Iar acesta mai hotărăşte încă, şi că nu trebuie a boteza iereii prin neştiinţă pe cei ce au murit.[320] Fiindcă morţii nici a se uni cu Hristos pot. Nici de satana a se lepăda, nici a face din cele obişnuite la săvârşirea Botezului. Iar până ce încă răsuflă cineva, se va învrednici de dumnezeiescul Botez după Zonara.

CANONUL 26, 21

Drept aceea, după hotărârile (decreturile) cele în Niceea, pentru pricinile bisericeşti, care de multe ori spre pieirea norodului se învechesc, în fiecare an să se adune sinod, la care toţi cei ce ţin scaunele cele întâi ale eparhiilor (ale provinciilor), din a lor sinoade, doi, sau şi ori pe câţi vor alege, vor trimite, episcopi locţiitori. Ca la adunarea cea adunată, să poată fi stăpânia deplinită.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 81, 84, 85, 104)

TÂLCUIRE

Ca să nu se învechească, şi cu vremea să se întărească pricinile şi nerânduielile bisericeşti cele ce după vremi se ivesc, spre vătămarea norodului, canonul acesta rânduieşte, să se facă în tot anul sinod de episcopi. Precum şi cel 5 al sinodului din Niceea rânduieşte aceasta, la care sinod toţi mitropoliţii să trimită doi, ori şi mai mulţi episcopi din eparhia lor, care să fie în locul lor. Ca cele rânduite de sinodul acela ce se va aduna, să aibă deplină putere, ca nişte împreună hotărâte de toţi mitropoliţii. Iar Valsamon zice, că nu se opreşte a se trimite locţiitori mitropoliţilor, şi prezbiteri, şi diaconi, precum acesta s-a făcut şi la unele din ecumenicele sinoade.

---

[320] Pentru aceasta şi Valsamon în răspunsul 22 către Marcu al Alexandriei zice, că de mare muncă sunt vrednici, cei ce ung întâi cu Mir pe arhierei, şi iereii, sau pe alţii oarecare morţi, şi aşa îi îngroapă. Fiindcă cu aceasta ce face, ori că prihănesc pe cei ce au botezat şi au miruit pe arhiereii, şi iereii, cei zişi, că nu ar fi fost dreptslăvitori, ori că încă nu sunt încredinţaţi, că aceştia ce au murit n-au fost împărtăşitori cu cei dreptslăvitori. Care amândouă sunt necuviincioase. Iar dumnezeiescul Hrisostom (în cuvântul cel pentru a nu plânge cu amar pe cei ce au murit) zice, cu psalmi şi cu cântări petrecem pe cei morţi, arătând cu aceasta pe mulţumirea ce o facem către stăpânul Hristos pentru moartea lor. Cu pânzuri noi îi îmbrăcăm, însemnând haina cea nouă a nestricăciunii pe care vor să o ia. Mir şi untdelemn turnăm peste dânşii, şi ungerea de Botez, crezând noi, că aceasta se va face lor ajutor, în calea lor cea către viaţa de acolo. Cu tămâieri, şi cu lumânări îi petrecem, însemnând, că s-au slobozit de întunericul vieţii acesteia, şi s-au dus la adevărata Lumină. Către răsărit mormântul, şi trupul lor îl închipuim, însemnând pe învierea ce a să o ia. Însă însemnează, că Mirul, şi untul de lemn, şi ungerea Botezului, ce le zice aicea sfântul trebuie a se socoti că aceeaşi însemnează, adică, în loc de untul de măsline, cu care cei ce se botează se ung peste tot trupul. Căci şi Sfântul Dionisie Areopagitul (în cap 2 al bisericeştii ierarhii) cu trei ungeri de Mir în chipul Crucii zice să se săvârşească apa botezului, Mirul în locul untului de măsline luându-se, precum tâlcuieşte Simeon al Tesalonicului, cap 63. Vezi canonul Sfântului Ciprian.

CANONUL 27, 22

Dacă careva din episcopi se pârăşte, la cei ce sunt mai mari în ţara lui, pârâtorul să dovedească pe lucru. Şi nici de împărtăşire să se oprească cel ce se prihăneşte. Fără numai dacă spre darea de răspuns la judeţul celor aleşi spre a-l judeca, cu scrisori fiind chemat, la ziua hotărâtă nicicum ar întâmpina. Adică, în termen de o lună din ziua în care s-ar dovedi că a primit scrisorile. Iar de ar arăta cineva pricini oarecare adevărate şi silnice, ce-l împiedică de a întâmpina spre răspunderea celor puse înainte împotriva lui, să se uşureze pe o altă lună întreagă. Iar după a doua lună nu se va împărtăşi până nu se va vădi curat. Iar dacă către tot sinodul cel de peste an nu va voi să întâmpine, ca măcar acolo lucrul său să se mărginească, se va judeca că însuşi a rostit asupră-şi pe hotărârea osândirii. Iar în timpul, în care nu se împărtăşeşte, nici în Biserica sa, nici în parohie se va împărtăşi. Iar pârâşul acestuia, dacă nicăieri lipsind în zilele, în care se nevoieşte la (arătarea) lucrului, nicicum să se oprească de împărtăşire. Iar de ar lipsi cândva, dosindu-se pe sineşi, episcopul se va aşeza la împărtăşire, însuşi pârâşul se va lepăda de la împărtăşire. Aşa însă, încât a nu i se lua lui şi înlesnirea prihănirii lucrului, de ar putea dovedi la termen, că nu nevoind, ci că nu a putut a întâmpina. Aceea fiind ştiută, căci când porneşte cele ale lucrului (pricinei) la judeţul episcopilor, de s-au prihănit persoana pârâşului, nu se va primi spre pâră. Fără numai pentru lucrul său, nu însă de ar voi a se pune şi pentru (pricină) bisericească.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9, 21; Antiohia, can. 14, 15; Sardica, can. 4; Cartagina, can. 8, 12, 16, 96, 105, 131, 137, 138, 139)

TÂLCUIRE

Când se prihăneşte vreun episcop, trebuie pârâşul să arate prihănirea cu dovadă înaintea mitropolitului eparhiei căruia este supus episcopul, după canonul acesta, dar îndată după pâră, nu trebuie să se facă neîmpărtăşit de ceilalţi episcopi, episcopul cel pârât. Afară numai de nu va veni la judecată după termen de o lună, după ce va lua scrisoarea mitropolitului, cu care îl cheamă la judecată. Iar de va dovedi, că de adevărate, şi nu neadevărate, pricini nu au venit ci de silnice pricini s-a oprit, să i se dea încă termen de o lună. Şi de nu va veni nici după două luni, să se aforisească pentru nesupunerea lui (adică să se oprească de lucrare), până se va dovedi că este nevinovat la prihănirea ce se face asupră-i. Iar dacă, nici la mitropolitul său va voi să se judece, nici la sinodul ce în fiecare an se adună, el pe sineşi s-a osândit pentru nesupunerea lui şi defăimarea. Iar în câtă vreme este în certarea aforisirii episcopul, nu se cade nici în eparhia sa, nici în alta, a se împărtăşi cu el cineva. Şi acestea pentru episcopul ce se prihăneşte. Iar pentru pârâşul lui, până când el stă pârând, nu trebuie pentru singură pâra să se aforisească (adică să se oprească de împărtăşire cu creştinii). Iar de va fugi pe ascuns de la judeţ, şi nu s-ar afla, pârâtul episcop adică, să se dezlege de certarea neîmpărtăşirii, iar pârâşul să se aforisească. De va dovedi însă, că nu de voia sa, ori de defăimare, ci pentru oarecare binecuvântată pricină a lipsit, nu se opreşte a pârî iarăşi. Fiind ştiut, că de are nume prihănit, ori este cu îndoială pârâşul, nu se cade a se primi spre pâra episcopului, la pricină bisericească, şi duhovnicească. Iar la pricină a sa, de bani şi lumească, se primeşte, ori şi cine ar fi.

CANONUL 28, 23

Dacă se vor pârî prezbiteri, ori diaconi, împlinindu-se mai înainte legiuitul număr al aleşilor episcopi din locul cel megieşit, pe care i-ar cere pârâţii. Adică la nume de prezbiter şase, şi de diacon trei. Împreună cu aceştia însuşi episcopul celor pârâţi va cerceta pricinile lor. Păzindu-se aceeaşi formă a zilelor, a termenelor, a cercetărilor, şi a persoanelor între pârâşi, şi pârâţi. Iar pricinile celorlalţi clerici şi singur episcopul cel de loc le va cerceta şi le va încheia.

(Sinod 4, can. 9; Antiohia, can. 4; Cartagina, can. 12, 16)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte pentru prezbiteri şi diaconi, de se vor prihăni de cineva, să-şi aleagă străini episcopi cu hotărât număr din părţile cele aproape de ei, cu care şi episcopul lor să judece pârile lor, şi să se păzească şi la aceştia, întru celelalte, forma cea rânduită şi la pârâţii episcopi.

CANONUL 29, 24

Asemenea a plăcut, ca fiii clericilor, cu păgâni, ori cu eretici, să nu se împreune cu nuntă.

(Sinod 4, can. 14; Sinod 6, can. 72; Laodiceea, can. 10, 31)

TÂLCUIRE

Vezi mai pe larg la canonul 14 al sinodului 4.

CANONUL 30, 25

Episcopii şi clericii, pe nimeni să introducă (să bage în diată) împreună cu cei ce nu sunt ortodocşi creştini, încă şi rude până a nu fi (dreptslăvitori) nici prin hărăzirea lucrurilor lor, precum s-au zis, episcopi, sau clericii, cu aceştia să nu se introducă împreună.

(Apostolic, can. 40; Cartagina, can. , can. 89, 102)

TÂLCUIRE

Şi aceasta rânduieşte pentru păgâni, şi eretici. Ca episcopii şi clericii, murind să nu bage în diata (testamentul) lor moştenitori averilor lor pe credincioşii şi dreptslăvitoarele rude ale lor, împreună cu cei nu dreptslăvitori, ci ori necredincioşi[321] ori şi eretici fiind, măcar rudele lor de ar fi aceştia. Adică nu se cade episcopii, ori clericii să lase moştenirea, ori legat, adică dar, prin diata lor, rudelor lor celor nedreptcredincioase. Ci şi legile politiceşti opresc pe cei dreptslăvitori de a lăsa ereticilor vreo moştenire, ori legat dar nici vii fiind se cade a dărui ereticilor lucrurile lor.

CANONUL 31, 26

Episcopii peste mare să nu se ducă, fără numai cu hotărâre a scaunului celui întâi a însuşi episcopului a fiecărei eparhii. Adică, de nu va lua mai ales de la cel mai întâi ceea ce se zice slobozitoare, formăluită, sau recomenduitoare.

(Apostolic, can. 12, 33; Sinod 4, can. 11, 13; Sinod 6, can. 17; Antiohia, can. 6, 7, 8, 11; Laodiceea, can. 41, 42; Sardica, can. 7, 8; Cartagina, can. 97, 116)

TÂLCUIRE

Acesta porunceşte să nu călătorească episcopii Africii dincolo de mare, adică, la Italia, nici vreun alt episcop să se ducă de la eparhia sa la loc depărtat. Că se cade aceştia mai ales să îngăduiască la Bisericile lor, şi să păstorească pe noroadele cele

---

[321] Că după cartea 35 din Vasilicale, titlul 8 cap 38 nici copii eretici pot moşteni pe născătorii dreptslăvitori. Ci nici născătorii dreptslăvitori, pot a lăsa, pe ereticii copii, moştenitori. Ci pe cei dreptcredincioşi. Iar dacă născătorii dreptslăvitori, ar scrie pe ereticii fii moştenitori, de nu ar avea alţi fii dreptslăvitori, avuţia lor să se dea la celelalte rude ale lor drepslăvitoare. Iar dacă cei ce au murit clerici fiind, nici copii ar avea, nici alte rudenii, după un an al morţii lor, iau lucrurile lor proestoşii Bisericii aceleia, a căreia au fost clericii cei ce au murit. Că scris este şi în cartea întâia a legilor împărăteşti să nu moştenească samaritenii, şi oricare eretici, nici dar să poată lua. Iar cap. 11 al titlului 3 al cărţii 5 zice, că nici un eretic, să ia vreun lucru nemişcător de la Biserică, ori de la altă cuvioasă casă, nici în orândă, nici cu vezmăn, nici cu cumpărătură, sau oricare alt chip. Iar tema 3 a acesteiaşi cărţi şi titlu şi cap zice, că de va avea acaret dreptslăvitorul creştin, întru care este Biserică făcută, de va lăsa, zice, acaretul său acesta cu vreun chip, vreunui necredincios şi eretic, Biserica satului să aibă stăpânire peste acaretul şi moşia aceea.

încredințate lor. Şi numai atunci să se ducă, când vor avea şi de la ceilalți episcopi scrisori, iar chiar şi mai ales când vor lua de la întâiul lor mitropolit, ori patriarh, scrisoarea cea numită slobozitoare, care închipuieşte şi arată, cum că este de nevoie, şi slobodă şi neoprită ducerea lor. Ori tiposită, în loc de iscălită, şi care îi recomenduieşte pe ei către aceia, către care merge. Vezi şi tâlcuirea celui 12 apostolesc, şi subînsemnarea lui.

CANONUL 32, 27

Aşişderea a plăcut, ca afară de canoniceştile Scripturi, nimic să se citească în Biserică cu nume de dumnezeieşti Scripturi. Şi sunt Scripturile canoniceşti, acestea: Facerea, Ieşirea, Leviticească, Numeri, A doua Lege, Isus al lui Navi, Judecători, a Împăraților 4, Paralipomenon două cărți, A lui Iov, Psaltirea, a lui Solomon 4 cărți, a Proorocilor 12 cărți: Isaia, Ieremia, Iezechil, Daniil, Tobie, Iudith, Ester, Esdra două cărți. Ale Noului Testament: Evanghelii 4, a Faptelor Apostolilor o carte, epistolii ale lui Pavel 14, ale lui Petru Apostolul 2, ale lui Ioan Apostolul 3, a lui Iacov Apostolul una, a lui Iuda Apostolul 1, Apocalipsis a lui Ioan o carte.

(Apostolic, can. 85; Laodiceea, can. 51, 60; Cartagina, can. 14; Grigorie Teologul în Epistolele sale. Atanasie canon. Epistola 39; Amfilohie al Iconiei)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca în Biserică, altceva să nu se citească în nume de Sfinte Scripturi, afară de cărțile acestea canoniceşti, pe care şi le pune anume. Pentru care vezi şi apostolescul canon 85 şi subînsemnarea la lui.

CANONUL 33, 28

Ca ipodiaconii cei ce se ating de Sfintele Taine, şi diaconii, şi prezbiterii, dar şi episcopii, după înşişi termenii (hotarele), să se înfrâneze de către soțiile lor, ca să fie ca cum nu ar avea (I Corinteni: 7,29). Care (lucru) de nu vor face, din tagma bisericească se vor da în laturi. Iar ceilalți clerici la aceasta să nu se silească, fără numai la vârsta bărbătească. Însă sunt datori să păzească după obiceiul fiecărei Biserici.

(Apostolic, can. 5; Sinod 6, can. 12, 13, 30, 48; Gangra, can. 4; Cartgina, can. 3, 4, 19)

TÂLCUIRE

Asemeni cu cel 3 şi 4, şi canonul acesta rânduieşte adică, ca ipodiaconii cei ce se ating de Sfintele Taine (pentru care vezi la cel 15 al sinodului 6) diaconii, prezbiterii şi episcopii, trebuie a se înfrâna despre femeile lor cu voia amândurор părților. (De aici se înțelege, că şi după ce se făgăduiau aceştia că se vor înfrâna, locuiau împreună. Că nu zice să nu locuiască cu dânsele, ci numai să se înfrâneze. Pe care împreună locuire o au oprit sinodul al 6-lea de la episcopi, în canonul 12 şi 48. Iar de la cei ierosiți în cel 30.) După hotarele şi făgăduințele ce au dat înainte de a se hirotonisi. Ca, după apostoleasca zicere, şi având femei să fie ca cum nu ar avea nicicum, iar nepăzind ei aceasta, să cadă din orânduiala şi treapta ierosirii lor, adică să se caterisească. Iar clericii cei mai de jos, să nu fie siliți la aceasta, decât când vor ajunge la vârsta bătrâneții, ci să urmeze după obiceiul Bisericii ai căreia sunt ei clerici. Iar sinodul al 6-lea pe acest, după hotarele lor, l-au luat în loc de, în vremea zilelor slujirii lor. Şi citeşte-l şi pe acesta, şi pe cel 12 al aceluiaşi sinod, şi pe cel 5 apostolesc, şi pe cel 19 al acestuia.

CANONUL 34, 29

A plăcut, ca nimeni să vândă lucru bisericesc. Care lucru de nu ar avea venituri, şi ar sili vreo mare nevoie, aceasta să se arate celui întâi al acesteiaşi eparhii, şi împreună cu hotărâtul număr al episcopilor să se sfătuiască ce trebuie a face. Iar de va sili atâta nevoie a Bisericii, încât a nu se putea a se sfătui înainte de a vinde, măcar pe cei ce se învecinează să-i cheme episcopul spre mărturie, având îngrijire a arăta cu dovadă

sinodului toate încungiurările întâmplate Bisericii lui. Care de nu va face, vinovat lui Dumnezeu, şi sinodului se va arăta, şi străin de cinstea sa.

(Apostolic, can. 31, 41; Sinod 7, can. 12; Ancira, can. 15; Antiohia, can. 24; Cartagina, can. 41; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Nerăşluite şi nezmulte trebuie a fi lucrurile cele bisericeşti, afierosite fiind lui Dumnezeu. Însă urmând vreo mare şi neocolită nevoie şi silă vreunei Biserici, întru alt chip nu poate episcopul, sau proestosul Bisericii a înstrăina, şi a vinde lucru bisericesc, măcar de nu ar da el nici o roadă, sau folos, fără numai arătând mitropolitului, nevoia Bisericii, şi sfătuindu-se pentru aceasta cu rânduiţii 12 episcopi. Iar neputându-se aceasta, şi nevoia silind pe Biserică, trebuie măcar să cheme spre mărturie pe episcopii megieşi, ca să poată arăta cu dovadă la sinodul de peste an nevoia şi sila ce a suferit de a face aceasta. Iar neurmând aşa, ca un vinovat şi lui Dumnezeu şi sinodului, se va caterisi.

CANONUL 35, 30

Asemenea s-a adeverit, ca, dacă cândva s-ar vădi prezbiteri, ori diaconi pentru vreun păcat mai greu, care de nevoie pe ei de slujbă îi depărtează, să nu se pună asupra lor mâinile, ca peste cei ce se pocăiesc, ori ca peste nişte credincioşi mireni. Nici să se dea lor voie, ca de al doilea botezându-se, către treapta clericului să înainteze.

(Apostolic, can. 25, 47, 68; Vasilie, can. 3, 32, 44, 51; Sinod 6, can. 21; Cartagina, can. 57)

TÂLCUIRE

Se obişnuia, când se căiau cei ce au păcătuit, şi mărturisindu-şi păcatele veneau la Biserică, arhiereii puneau mâinile pe capul lor. Sau cu ştirea arhiereilor preoţii înlăuntru în Biserică, şi aşa rugându-se pentru ei, îi osebeau, şi îi rânduiau la locurile celor ce se pocăiau, pe fiecare după păcatul său. Deci această punere de mâini, porunceşte canonul acesta, să nu se facă la cei vădiţi pentru grea vinovăţie preoţii, şi diaconii, şi caterisiţi de ierosire, nici să se pună unii ca aceştia la locurile mirenilor credincioşi ce se pocăiesc. Că ajunge lor singură pedeapsa caterisirii, după canonul 25 al apostolilor.

CANONUL 36, 31

A plăcut, ca prezbiterii, şi diaconii, şi ceilalţi clerici mai de jos, în pricinile ce au, de ar prihăni pe judeţurile episcopilor săi, vecinii episcopi îi vor asculta. Şi cu învoirea episcopului lor, cele între dânşii le vor pune la cale episcopii cei chemaţi de dânşii. Pentru aceea, şi de vor socoti a da apelaţie pentru dânsele, nu vor apela la judeţele cele de peste mare, ci la cei mai întâi ai eparhiilor lor. Precum şi pentru episcopi de multe ori s-a hotărât. Iar cei ce vor apelarisi la judeţele cele de peste mare, de nimeni în Africa se vor primi la împărtăşire.

(Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 11, 134)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca preoţii, diaconii, şi toţi ceilalţi clerici, să-şi teorisească judecăţile ce vor avea la episcopul lor, iar prihănind hotărârea lui, să cheme pe episcopii megieşi, ca împreună cu al lor să le judece; iar dacă nici de aceştia se vor mulţumi, să apelarisească (să suie judecata) la mitropolitul eparhiei lor. Precum s-a hotărât şi pentru episcopi. Iar de vor apelarisi la judeţele Italiei şi ale papei[322] şi în

---

[322] Din canonul acesta: 1. Se coboară din însăşi temeliile sprânceana şi mândria monarhiei papei care se făleşte şi se năluceşte, că lui i s-au dat toate apelasirile Bisericilor celor din toată lumea. Că dacă canonul acesta, opreşte pe episcopii Africii de a apela la judeţele cele de peste mare, care mai se învecinează cu dânşii, a Italiei şi a papei, cu cât mai mult opreşte de apelarisi la papa Romei, cei ce se află în locurile cele mai depărtate? 2. Luminat se dovedeşte,

scurt a zice, la județele cele depărtate și de peste hotar. Aceştia să rămână neîmpărtăşiți despre toți episcopii Africii.

CANONUL 37, 32

A plăcut împreună la tot sinodul, ca cel ce pentru lenevirea sa s-a lepădat de la cuminecare, ori episcop, sau orice fel de cleric, dacă în timpul cuminecării sale, mai înainte de a se asculta, ar îndrăzni la cuminecătură, se va judeca că a adus însuşi asupra sa pe hotărârea osândirii.

(Apostolic, can. 12, 13, 32; Sinod 1, can. 5; Antiohia, can. 6; Sardica, can. , can. 14)

TÂLCUIRE

Episcopul, sau oricare alt cleric, cel pentru vreun păcat din lenevire s-a aforisit, măcar de ar zice, că cu nedreptate, trebuie însă să rămână în certarea neîmpărtăşirii şi a aforisirii, până se va cerceta judecata lui de mai înalți judecători arhierei. Iar dacă mai înainte de a se cerceta, de s-a aforisit cu drept cuvânt, ori nu, va îndrăzni a se împărtăşi cu alții, şi ar defăima aforisirea, de sineşi este osândit, precum canonul acesta rânduieşte.

CANONUL 38, 33

A plăcut, ca pârâtul, şi pârâşul, în locul de unde este cel ce de el se pârăşte, de s-ar teme de oarecare silă a unei mulțimi îndrăznețe sau obraznice, îşi va alege luişi loc aproape, întru care nu-i va fi cu greutate a aduce martori, unde se închieia lucrul.

(Apostolic, can. 75; Sinod 1, can. 2; Cartagina, can. 140)

TÂLCUIRE

Dacă clericii ar avea vreo judecată întru sineşi, şi pârâşul s-ar teme a se cerceta pricina la locul celui pârât de dânsul, ori pentru rudele şi prietenii pârâtului, ori pentru că nu poate aduce acolo martori asupra pârei sale; rânduieşte canonul acesta să aibă voie a-şi alege alt loc aproape, unde să se cerceteze pricina, ca să poată cu lesnire a merge şi judecătorii ca să judece, şi martorii să mărturisească fiind cu apropiere. Şi ca să se sfârşească şi pricina mai cu lesnire.

CANONUL 39, 34

A plăcut, ca oricare clerici şi diaconi, de nu s-ar supune episcopului lor, care vrând, pentru oarecare silnice pricini ale Bisericilor lor, a-i ridica pe ei la mai mare cinste în Biserica lor, nici aceia să slujească în treapta, din care n-au voit a ieşi.

(Vasilie, can. 89)

TÂLCUIRE

Câți s-au făcut anagnoşti, psalți, ipodiaconi, şi simplu clerici, şi slujitori ai Bisericii, se cuvine a fi atât de vrednici, încât nevoia chemându-i, să se înainteze şi la mai înaltă treaptă a ierosirii. Precum o arată aceasta şi marele Vasilie, în canoniceasca sa epistolie cea către horepiscopi, care este canonul 89. Pentru aceasta şi canonul acesta rânduieşte, ca câți clerici şi diaconi, adică slujitori (cuprinzători să ia dar aici numele diaconilor, pentru toți slujitorii, după Zonara, şi nu numai asupra celor ce au hirotonia

---

că canonul sinodului celui din Sardica, care cuprind pentru privilegiul acesta al Romei al 3-lea, al 4-lea şi al 5-lea, adică, nu se înțeleg pentru episcopii cei ce nu sunt supuşi papei, ci numai pentru cei supuşi lui. Precum şi noi am tâlcuit. 3. Că canonul cel ce cuprinde pentru privilegiul acesta al papei, pe care l-a pus înaintea sinodului acestuia la început deputații papei, au fost minciuno-plăsmuit, şi nu al sinodului 1 din Niceea, precum aceia mințeau. Precum şi autenticile (stăpâneştile) copii ale patriarhului Constantinopolului şi al Alexandriei au dovedit. Că de ar fi fost al 1-ului sinod, de nevoie trebuia să-l păzească şi sinodul acesta. Precum făgăduieşte în întâiul său canon. Vezi la prolegomena sinodului acestuia, şi la tâlcuirea epistoliilor lui celor două.

diaconului), câți clerici, zic, şi slujitori nu fac ascultare episcopilor lor, care pentru nevoia şi sărăcia Bisericilor lor caută a se înainta la mai înaltă treaptă, adică pe ipodiaconi în diaconi, şi diaconi în preoți, aceştia, zic, nici în cea mai de jos treaptă să rămână, pe care n-au voit a o lăsa, nu pentru evlavie, după Anonimul tâlcuitor, sau pentru nevrednicie, ci pentru neruşinarea şi nesupunerea, sau pentru osteneala treptei celei mai înalte, asemenea zicând să se caterisească de dregătoria lor.

CANONUL 40, 35

Au plăcut, ca episcopi, prezbiterii, diaconii, sau şi oricare clerici, nimic având, dacă sporind în timpul episcopiei, sau a clerului lor, ar cumpăra țarini, sau orice sate pe numele lor, să se învinovățească, ca unii ce au făcut răpire asupra lucrurilor stăpâneşti, de nu după ce aducându-li-se aminte, le vor aduce Bisericii. Iar de le-ar veni lor chiar din dăruirea cuiva, ori din moştenirea rudeniei, din aceasta vor face, ceea ce are voința lor. Iar dacă şi după ce au voit (a le da) vor voi a le întoarce înapoi; ca nişte netrebnici se vor judeca, nevrednici de cinste bisericească.

(Apostolic, can. 40; Antiohia, can. 24; Sinod 4, can. 22; Sinod 6, can. 35; Cartagina, can. 30, 89)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca episcopii, prezbiterii, diaconii, şi de obşte clericii câți mai înainte fiind săraci, au dobândit după episcopie, şi după cler, țarini, sau alte oarecare. Aceştia toți, dacă posesiile acestea după aducerea aminte, nu vor vrea să le afierosească Bisericii, ai căreia sunt episcopi, şi clerici, să se caterisească, ca nişte răpitori, ce tâlhăreşte au jefuit lucrurile bisericeşti. Fiindcă cu bani ce din Biserică au câştigat, le-au cumpărat. Iar din cele ce ori din moştenirea rudelor lor au câştigat, ori din filotimia şi dăruirea, ce a dat, ori a lăsat cineva chiar lor, nu ca să împartă adică la săraci, ori să răscumpere robi ca să-i facă slobozi. Aceştia nu li se cer să le afierosească Bisericii, ci aibă-le însuşi în stăpânire, însă şi din acestea se cade să lase Bisericilor, ceea ce vor voi. Iar dacă vor voi întâi să dea dintr-însele, apoi se vor căi, să se judece nevrednici de Biserica treapta ce au, ca nişte nevrednici şi netrebnici.

CANONUL 41, 36

A plăcut, ca prezbiterii fără ştirea a însuşi episcopilor lor, să nu vândă lucru al Bisericii, în care s-au consfințit. În ce chip şi episcopilor nu-i slobod a vinde locuri ale Bisericii, neştiind sinodul, sau prezbiterii lui. Deci nefiind nevoie, nici episcopului să-i fie iertat a întrebuința rău vreun lucru din titlu bisericeştii matricule.[323]

(Apostolic, can. 38, 41; Sinod 4, can. 26; Sinod 7, can. 11, 12; Ancira, can. 15; Gangra, can. 7; Antiohia: 24, 25; Cartagina, can. 34; Teofil, can. 10; Chiril, can. 2)

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăşte, ca nici prezbiterii, fără ştirea episcopilor lor, nici episcopii fără a sinodului episcopilor eparhiei, ori a prezbiterilor lor, adică a iconomilor Bisericii lor, să vândă lucru bisericesc. Vezi şi pe cel 38 apostolesc.

CANONUL 42, 38

Episcopii, şi clericii, pe fiii săi să nu-i lase cu de la sineşi stăpânire a se duce cu emancipație (a ieşi de sub stăpânirea părintească), dacă nu s-ar încredința despre năravurile şi vârsta lor. Fiindcă de aici păcatele lor se întind la dânşii.

(Gangra, can. 15)

---

[323] Matric şi matricul este zicere trasă de la mitir şi matir, elineşte şi latineşte. Însemnează mamă, iar înțelesul ei cel adevărat este arhetip şi prototip şi codică, din care se scriu exemplare şi copii, precum în practicalele sinodului acestuia.

TÂLCUIRE

Şi zicerea emancipaţiei este latinească. Înţelegându-se pe cea de la Părinţi dată slobozenie supuşilor săi fii. Zice dar canonul acesta, că episcopii, şi clericii să nu lase pe fiii lor în stăpânirea de sine, slobozindu-i din ocârmuirea lor. Că de îi vor slobozi mai înainte de a se încredinţa ei prin fapte, că şi cu socoteala sunt buni, şi cu vârsta pot a desluşi ceea ce este de cuviinţă, şi de sineşi a se chivernisi. Fiindcă, de-i vor face de sineşi stăpânitori, mai înainte de a-i povăţui în faptele cele bune, şi mai înainte de a ajunge la vârsta primitoare de cuvânt şi de înţelepciune, se vor face şi ei împreună părtaşi păcatelor celor ce vor face fii după slobozenia în stăpânirea de sine.

CANONUL 43, 39

Episcopii, prezbiterii, şi diaconii să nu se hirotonisească, mai înainte până ce pe toţi creştinii ce sunt în casa lor îi vor face ortodocşi.

(Apostolic, can. 82)

TÂLCUIRE

Dacă aceşti arătaţi au datorie să înveţe pe toţi alţi necredincioşi, şi pe ei rău credincioşi, şi să-i povăţuiască la dreapta credinţă, cu cât mai vârtos pe cei ce sunt în casa lor? Pentru aceasta canonul acesta hotărăşte, să nu se hirotonisească episcopi, ori prezbiteri ori diaconi, până nu pe toţi casnicii lor îi vor face dreptslăvitori: „Că dacă cineva, zice Pavel, casa sa nu ştie a o chivernisi, cum de Biserica lui Dumnezeu va purta grijă?” (I Timotei: 3,5)

CANONUL 44, 40

Întru cele sfinte nimic mai mult să se aducă, decât trupul, şi sângele Domnului, precum şi însuşi Domnul a predat (predanisit). Adică, pâine, şi vin amestecat cu apă. Iar pârga (primiţie) din miere, sau lapte, spre taina pruncilor, deşi mai ales în Altar se aduce, însă aibă chiar osebită blagoslovenie, ca de sfinţenia dumnezeiescului trup, şi sânge să se osebească. Dar nimic mai mult spre pârgi să se aducă, decât din struguri, şi din grâu.

(Apostolic, can. 3, 4; Sinod 6, can. 28, 32, 57, 99)

TÂLCUIRE

Canonul acesta porunceşte, altceva să nu se aducă la Sfintele Taine, decât pâine spre a se preface în trupul Domnului nostru Iisus Hristos. Şi vinul spre a se preface în sângele Domnului, şi apă mestecată cu vinul spre închipuirea sângelui şi a apei ce a ieşit din coasta Domnului. Dar fiindcă s-a obişnuit a se aduce la Altar, într-o zi rânduită, lapte, şi miere, ca o pârgă, pentru taina (adică pentru ajutorul şi mântuirea pruncilor), care cu acestea mai de multe ori se hrănesc. După prooroceasca zicere: „unt (cel ce-i din lapte) şi miere va mânca copilul”, adică Iisus, spre arătarea adevăratei omeniri, precum tâlcuieşte Coresie. Acestea aducă-se. Însă să nu se unească cu sângele şi cu trupul Domnului, ci să ia şi punerea şi blagoslovenia osebite, ca nişte pârgi. Iar din pârgile celelalte ale rodurilor şi ale poamelor altceva să nu se aducă la Jertfelnic (adică în Altar) fără numai struguri de vie, şi spice de grâu, după ce se coc. Iar aducerea înainte aceasta a mierii şi a laptelui, s-a surpat, ori mai bine să zic, s-a îndreptat, de canonul 57 al sfântului şi ecumenicului sinod al 6-lea.

CANONUL 45, 41

Clericii, ori cei ce se înfrânează, să nu intre, către văduve, sau fecioare, decât cu voia şi iertarea episcopului lor, sau a prezbiterilor. Şi aceasta încă nu singuri să o facă, ci cu împreună clerici, sau cu aceştia cu care episcopul, ori prezbiterii singuri, au intrat către acest fel de femei. Sau, unde sunt de faţă clerici, sau oarecare cinstiţi creştini.

(Sinod 1, can. 3; Sinod 7, can. 18, 22; Ancira, can. 19, Vasilie, can. 89)

TÂLCUIRE

Pentru prepusurile multora, porunceşte canonul acesta, să nu intre în casele văduvelor, şi ale fecioarelor, clericii, sau cei ce se înfrânează (care după Zonara sunt monahii) fără numai cu iertare şi cu voia arhiereului lor, trimiţându-se; sau cu învoirea şi iertarea lui (de vor cere aceia să meargă pentru vreo trebuinţă binecuvântată) însă şi atunci nu singuri, ci cu alţi împreună clerici, sau cu cei ce şi singur arhiereul, şi prezbiterii intră la acest fel de femei. Sau la locurile acelea unde vor fi de faţă şi alţi clerici, şi cinstiţi creştini să vorbească cu ele, pentru a nu aduce sminteală.

CANONUL 46, 42

Episcopul scaunului celui întâi, să nu se zică exarh (prinţ) al iereilor, sau vârfelnic, iereu, sau ceva într-acest fel. Ci numai episcop al scaunului celui întâi.

(Apostolic, can. 34)

TÂLCUIRE

Spre surparea mândriei, şi a trufiei, rânduieşte canonul acesta, ca episcopul scaunului celui întâi să nu se numească exarh al iereilor, sau cel mai înalt preot[324] sau alt vreun nume înalt şi mândru ca acesta. Că aceasta este străină faptă pentru episcopi, care sunt următori lui Iisus celui umilit cu inima. Ci să se numească numai episcop al scaunului celui întâi.

CANONUL 47, 43

Clericii pentru a mânca, sau a bea să nu intre în crâşmă, fără numai de vor fi împinşi de nevoia străinătăţii.

(Apostolic, can. 42, 43, 54; Sinod 6, can. 9, 50; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 24, 55)

TÂLCUIRE

Nu se cade clericii să intre în cârciumă ca să mănânce şi să bea, după canonul acesta, fără numai de vor fi străini, şi nu vor avea unde a se ospăta.

CANONUL 48, 44

Sfintele altarului să nu se săvârşească decât de oameni ajunaţi, osebindu-se o singură zi într-un an, întru care dumnezeiasca Cină se săvârşeşte. Iar dacă oarecare pe la vremea de seară s-ar săvârşi, sau din episcopi, sau din ceilalţi, de s-ar face punere înainte, cu singure rugăciunile să se săvârşească, dacă cei ce fac aceasta se vor afla prânziţi.

(Apostolic, can. 69; Laodiceea, can. 49, 50, 51, 52; Timotei, can. 8, 10; Sinod 6, can. 29, 89; Dionisie: 1)

TÂLCUIRE

Partea întâi a canonului acestuia, care cuprinde, cum că în joia mare să liturghisească iereii după ce vor mânca, se îndreptează, şi din cuvânt în cuvânt se aduce de canonul 29 al sinodului 6 şi vezi acolo. Iar cealaltă parte de aici a canonului se vede a fi acest fel. Când murea cineva, era obiceiul a se face în ziua aceea şi Liturghie, poate ca să se pomenească mortul. Deci zice, când vor muri episcopi, sau mireni, în deseară, şi preoţii cei ce au să facă punerea înainte şi apropierea către Dumnezeu cea prin pomeniri a sufletelor celor morţi, nu se vor afla ajunaţi, ci prânziţi, să nu se facă sfinţita Liturghie, ci singure obişnuitele rugăciuni, să se săvârşească acest fel de punere înainte a cântărilor celor asupra mormintelor lor, adică, ceea ce acum de obşte se zice Parastas.

---

[324] Ruşinează-se de canonul acesta pontificul Romei, care vrea să se numească vârful arhiereilor, şi cu alte trufaşe, şi asemenea cu Dumnezeu nume. Şi cunoască că se împotriveşte sinodului acestuia, la care a fost de faţă şi locţiitorii papei de atunci. Adică se împotriveşte însuşi luişi.

CANONUL 49, 45

Episcopii, ori clericii în Biserică să nu ospăteze. Decât numai din întâmplare, de nevoia străinătății trecând pe acolo vor poposi. Şi mirenii încă de acest fel de ospăţuri, cât este cu putinţă, să se oprească.

(Sinod 6, can. 74, 76, 88; Laodiceea, can. 27; Gangra, can. 11)

TÂLCUIRE

Nu este iertat nici episcopilor, nici altora măcar a găzdui în Biserică, fără de mare nevoie, şi când sunt pe cale pentru păzire de întâmplătoare primejdii să poposească, dar nu şi să ospăteze. Citeşte şi pe cel 74 al sinodului 6.

CANONUL 50, 46

Celor ce se pocăiesc, după osebirea păcatelor, cu a episcopilor judecată, pocăinţele în timp să li se hotărească. Iar prezbiterul fără de ştirea episcopului să nu împace (dezlege) pe cel ce se pocăieşte. Fără numai dacă nevoia silind, în lipsa episcopului. Iar dacă cândva a vreunuia ce se pocăieşte, îi este vina publica şi vestită, care pe toată Biserica o clăteşte, înaintea narticei (tinda Bisericii) se va pune mâna pe acesta.

(Apostolic, can. 39; Cartagina, can. 6, 7)

TÂLCUIRE

Fiindcă de a lega şi a dezlega Domnul Apostolilor a dat putere, iar arhiereii sunt închipuire a Apostolilor. Pentru aceasta şi canonul acesta porunceşte, că arhiereul după osebirea păcatelor, să rânduiască celor ce se pocăiesc timpul pocăinţei lor, adică cât timp să fie în certarea legăturii. Iar prezbiterul să nu dezlege din legătură pe nici unul ce se pocăieşte, fără ştirea şi voia arhiereului, fără numai, dacă cel ce se pocăieşte se află în primejdia morţii, şi arhiereul nu este de faţă, ci lipseşte departe. Iar dacă cineva aflându-se în vreun păcat publicarisit şi pretutindeni vorbit, încât pentru covârşirea răului să pornească pe toţi clericii, ori spre a urma, ori spre a povesti; apoi s-ar căi unul ca acesta, peste acesta să se puie mâna arhiereului, sau prin ştirea lui, mâna prezbiterului, nu în lăuntru Bisericii, ca peste ceilalţi ce se pocăiesc, ci afară de boltă, adică afară şi de pridvor (precum se punea şi peste cei ce se întorceau din eresuri; canonul 7 al sinodului al 2-lea). Ca să stea să se tânguiască afară de uşa Bisericii. Fiindcă unii ca aceştia, în public şi arătat păcătuind, nu se socotesc că se mărturisesc. Că mărturisire se numeşte, arătarea păcatului celui ascuns. Iar aceştia cum se vor socoti că se mărturisesc, fiind păcatul lor tuturor arătat şi mai înainte de mărturisire.

CANONUL 51, 47

Sfinţitele fecioare, când se despart de părinţi, de către care se păzeau, cu purtarea de grijă a episcopului, sau el nefiind de faţă, cu a prezbiterului, să se dea femeilor celor mai cinstite. Sau ele împreună locuind unele pe altele să se păzească. Ca nu pretutindenea rătăcindu-se, să vatăme cinstea Bisericii.

(Sinod 1, can. 3, 19; Sinod 4, can. 16; Cartagina, can. 6, 135)

TÂLCUIRE

Fetele cele consfinţite (afierosite) ce le pomeneşte canonul 6 al acestui sinod, sunt însăşi acestea sfinţite fecioare, ce le pomeneşte acesta, rânduind, ca ele, fiindcă s-au despărţit de purtarea de grijă, şi de paza trupeştilor părinţi, şi s-au afierosit lui Dumnezeu, ca unele ce au mărturisit feciorie, trebuie cu purtarea de grijă a arhiereului, sau lipsind el, cu a iereului, să se dea în mâinile cinstitelor şi cucernicelor femei, ca să locuiască împreună, şi să le povăţuiască spre fapta bună. Ori de nu vor locui cu dânsele, măcar să locuiască toate împreună, ca să se vadă şi să se păzească una pe alta. Ca nu fără de rânduială învârtindu-se încoace, şi încolo, să facă pe cei necredincioşi să ia rele cugetări pentru adunare şi petrecerea credincioşilor.

CANONUL 52, 48

Bolnavii, care a răspunde pentru sineşi nu pot, atunci să se boteze, când cu voinţa lor pe mărturia cea pentru dânşii, o vor spune cu însăşi a lor răspundere.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că dacă oarecare catehumeni fiindcă s-au legat glasul lor de vreo boală, şi întrebându-se, de vor să se boteze, nu pot răspunde pentru boală, atunci să se boteze, când ei înşişi vor arăta că vor să se boteze cu a loruşi voinţă. Nu cum că cu răspunderea lor cer Sfântul Botez. Adică de nu vor păzi credinţa, să se primejduiască. Aşa tâlcuiesc pe canonul acesta Zonara, Valsamon, şi Aristin. Iar mie mai mult îmi place tâlcuirea ce o face la acesta Anonimul tâlcuitor, zicând: „Că cei de oarecare boală oprindu-se nu pot a răspunde cu însăşi gura lor, sfinţitele răspunsuri ce se obişnuiesc la dumnezeiescul Botez; atunci să se boteze, când primitorii lor care cer să se boteze ei, şi pentru dânşii să răspundă, când aceştia, zice, vor da mărturie că ei să se primejduiască la urmă, dacă bolnavii aceia n-au voit cu a lor voinţă să se boteze.[325] Iar de cereau ei mai înainte de boală botezul, şi pentru oarecare pricină îl oprea pe el, trebuie a se boteza, şi de nu ar putea atunci a răspunde, după Zonara.

CANONUL 53, 49

Actorilor (scenici), şi mimilor, şi celorlalte de acest fel de persoane, sau apostaţilor, pocăindu-se şi către Dumnezeu întorcându-se, harul şi împăcarea să nu li se oprească.

(Apostolic, can. 52; Cartagina, can. 72)

TÂLCUIRE

Nici pe cei ce întind scene, teatre, şi într-însele făţărnicesc feluri de feţe, nici pe mimi sau îngânători, care când se fac robi, când voievozi, şi muieri, şi altele. Nici pe oricare de acest fel, ci nici pe cei ce s-au lepădat de Hristos, nu se cade după canonul acesta a nu-i primi arhiereul, sau duhovnicul, când se căiesc, şi se întorc către Dumnezeu. Ci pe toţi întocmai primindu-i, să le dea şi harul, adică lăsarea păcatelor, şi cu Darul lui Dumnezeu dată; şi împăcare, adică dezlegare de potrivitele canonisiri, prin care se împacă Dumnezeu cu dânşii.

CANONUL 54, 50

Fie slobod a se citi, patimile mucenicilor, când se săvârşesc zilele lor cele de peste tot anul.

(Apostolic, can. 85; Laodiceea, can. 51, 60; Cartagina, can. 32; Atanasie, epistolia 39; Grigorie Teologul în stihiri... Amfilohie)

TÂLCUIRE

Fiindcă sfântul sinodul acesta în canonul 32 al său a rânduit ce cărţi trebuie a se citi în Biserică, în nume de canoniceşti Scripturi, cu acesta sloboade ca cu acelea să se citească şi vieţile Sfinţilor Mucenici.

CANONUL 55, 51

A plăcut, ca să întrebăm pe fraţii, şi sinierei noştri Sirikie şi Simplician, pentru singuri pruncii, cei de donatişti botezaţi, nu cumva aceasta, care de a lor voie nu o au

---

[325] Trebuie însă precum înţelepţeşte zic unii, dacă bolnavii nu ar putea să mărturisească, cei ce au să-i boteze, să-i strige tare de vor să se boteze. Strângându-i de mână, şi feluri de semne făcându-le, până ce, ori prin semne, ori prin alt chip şi ei vor arăta, că o vor aceasta din inimă. Aceasta însăşi trebuie a se face şi de duhovnici, când au să mărturisească acest fel de bolnavi. Căci când de la ei vor lua vreun semn, cum că vor să se mărturisească, atunci trebuie să ierte, şi cele de iertare să le citească, şi pentru frica morţii să-i împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, deşi cu lucrul nu s-au mărturisit, ca să nu moară neîmpărtăşiţi.

făcut, rătăcirea născătorilor îi va opri spre a nu spori la slujirea Sfântului Jertfelnic, când se vor întoarce către Biserica lui Dumnezeu cu mântuitoare voință.

(Cartagina, can. 66, 75, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

În canonul acesta hotărăşte sinodul acesta ca să întrebe pe sinepiscopii cei din Italia, cu ce chip să primească pe pruncii cei botezați de ereticii donatişti,[326] şi de se cade a se face aceştia ierei având botezul ereticilor, când se vor întoarce la dreapta slăvire venind în vârstă şi în minte. Iar în canonul 66 al său rânduieşte, că aceştia să se primească la dreapta slăvire prin punerea mâinilor arhiereului, ori a iereului, şi prin anatematisirea rătăcirii donatiştilor, fără a se boteza de a-l doilea. Iar de vor arăta şi petrecere bună să se facă şi clerici. Iar în cel 75 zice, că au judecat a se purta cu blândețe, şi cu pace cu donatiştii, ca cu chipul acesta să poată a-i aduce la adevăr. Iar în cel 76 cere de la stăpânitorii Africii să cerceteze pentru Bisericile drepslăvitorilor, şi care le țin mximianiştii, care sunt din eresul lui Donat. Întru al 77-lea primeşte pe cei din donatiştieni hirotonisiți, şi hirotoniile lor (măcar că acestea nu le-a primit sinodul cel ce s-a făcut în Italia pentru dânşii.) Şi pentru multe alte pricini iar mai ales pentru nevoia cea mare, ce avea Africa de ierei. În al 78-lea rânduieşte să se trimită locțiitori către donatişti, spre a-i ruga să se unească cu sobornicească Biserică, şi să se împace. Ci şi în 99-lea rânduieşte ca şi fiecare episcop să vorbească cu mai marii donatiştilor în eparhia sa pentru unirea aceasta. Întru al 100-lea cere ajutor şi sprijinire de la împărați asupra donatiştilor. Precum şi hiliarhul (cel peste 1000) a ajutat lui Pavel. Întru al 101-lea cere de la dânşii însuşi să se adevereze legea împăratului Teodosie, şi asupra donatiştililor, care rânduieşte să se păgubească 10 litre de aur, câți vor hirotoni eretici, sau se vor hirotoni de eretici, sau îi vor primi să liturghisească. În 102 cere a se înnoi, şi a se întări asupra donatiştilor legea ceea ce rânduieşte ca ereticii să nu ia nici moştenire, nici dar. În 103 cere să se trimită cărți mulțumitoare, că s-a făcut în Calcedon (Cartagina) unirea donatiştilor. Şi în sfârşit în al 110-lea rânduieşte, ca arhiereii şi mirenii, cei ce s-au întors din donatişti, mirenii vor ca după întoarcere să aibă pe arhiereii lor cei dintâi, să nu se oprească de la aceasta. Iar întru al 128-lea şi al 129-lea, pentru locurile cele ce se țin de donatişti rânduieşte, ori mai înainte de împărăteştile legi, ori după dânsele.

[326] Donatiştii se numesc de la un Donat, ce s-a arătat la Africa, care păgâneşte socotea, că păcătoşii cei ce sunt în Biserică împart din păcatele lor celorlalți, precum mădularele cele bolnave ale trupului împart boala la mădularele cele sănătoase, şi pentru aceasta dogmatisea că cei ce au păcătuit, trebuie a se tăia de la totimea şi cuminecarea Bisericii. Şi mai ales creştinii aceia, care pentru frica morții în vremea lui Diocleţian dădeau sfintele cărți ca să le ardă. Acesta au predanisit urmaşilor lui, când au să se împărtăşească, să ție în mână un os de om, pe care mai înainte să-l sărute, şi apoi să se împărtăşească. Împotriva acestora, feluri de sinoade s-au făcut, şi în Italia, iar mai ales în Africa. Împotriva lor au scris mulți sfinți, iar mai ales dumnezeiescul Augustin. Şi Ieronim încă scriind împotriva lui Luciferian, scrie împotriva donatiştilor. Fiindcă aceia acesteaşi ereticeşti socoteli ale donatiştilor aveau. Şi însemnează că se află o însemnare care zice pentru donatişti, că nu ar fi ei alții, decât masalienii, adică evhiții (rugincii). Fiindcă Masalia de ceea parte în preajma Libiei este, către părțile Romei celei pe râul Timuridi. Şi ziceau ei pe lângă altele, că Biserica ceea ce mai înainte era teoreticească a lipsit, şi acum se află numai aceasta întru adunarea ei. Şi de la donatişti şi luterocalvinii pe socoteala aceasta o au luat. Iar Sfântul Epifanie zice, că donatiştii cugetă cele ale lui Arie, adică întru însăşi dogmele credinței cele întâi, precum spun, greşeau. Pentru aceasta nu schismatici nu mai erau, ci şi eretici, precum îi numeşte şi sinodul acesta în canonul 66.

CANONUL 56, 52

Despre credinţa tractatului celui în Niceea am auzit cu adevărat că este pentru ca sfintele a nu se face după prânz, ci ca de cei ajunaţi precum este de cuviinţă, să se proaducă, şi atunci s-au adeverit.

(Sinod 6, can. 29; Cartagina, can. 48)

TÂLCUIRE

Tractat latineşte va să zică sfătuire şi scop, după Zonara. Iar ispitire şi cercetare după Valsamon. Deci zice canonul acesta, că întru cercetarea şi cercarea cea despre credinţă ce o au făcut întâiul sinod, au auzit acest sinod că şi aceasta s-a adeverit, a nu proaduce sfintele Taine, adică a nu liturghisi preoţii după ce vor mânca, ci postiţi. Aceasta însă în canoanele în sinodului întâi nu se află.

CANONUL 57, 52

Să nu poată a se face de al doilea botezuri, ori de al doilea hirotonisiri, ori ale episcopilor strămutări. Şi ca, cel ce blândei aduceri aminte sfinţeniei voastre nu au voit a se supune, şi răul cel neiertat a-l îndrepta, cu puterea stăpânească îndată se va opri, şi păzindu-se forma aşezământului, nu se va judeca să este a sinodului.

(Apostolic, can. 14, 27, 47, 68; Sinod 1, can. 2, 9; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, ca nici cei botezaţi de cei dreptslăvitori, să se boteze a doua oară după cel 47 apostolesc; nici hirotoniţi de cei dreptslăvitori, să se hirotonisească a doua oară după cel 68 apostolesc. Nici episcopii să treacă de la o eparhie la alta, după cel apostolesc 14. Pe care şi citeşte-le. Dar fiindcă un episcop cu numele Cresconie, lăsând episcopia sa, a trecut la alta străină, numită Veceni, şi de multe ori pentru aceasta vestindu-se, n-au voit a o lăsa, rânduieşte canonul acesta, ca el, ca unul ce n-a voit a se supune şi a îndrepta răul acesta neiertat, să se izgonească de la Biserica cea străină cu puterea cea din afară a stăpânitorilor. Însă de s-a păzit la dânsul chipul stării, adică de i s-a adus aminte, după canoane, şi a rămas nesupus, întâi să se lepede afară din sinodul episcopilor şi să se caterisească, şi apoi aşa caterisit, fiind de aici ca un mirean, să se dea stăpânitorilor.

CANONUL 58, 53

Forma cea veche se va păzi, ca numai puţin de cei rânduiţi trei episcopi, să fie de ajuns spre hirotonia episcopilor.

(Apostolic, can. 1; Sinod 1, can. 4; Sinod 7, can. 3; Antiohia, can. 19; Cartagina, can. 13)

TÂLCUIRE

Trebuie a se păzi vechiul canon, al Apostolilor, şi al sinoadelor celor de aici, şi mai ales cel al 4-lea al celui 1. Căruia sinod făgăduieşte sinodul acesta în întâiul său canon să urmeze. Adică, ca mai puţin de trei arhiereu, pe alt arhiereu să nu hirotonisească.

CANONUL 59, 54

Ca, dacă cândva spre alegerea de episcop vom veni, şi se va ivi oarecare contrazicere. Fiindcă unele ca acestea de noi s-au tractarisit. Sumeţ lucru este dar, ca singuri trei să se afle spre a curăţi pe cel ce are a se hirotonisi. Ci pe lângă numărul cel mai înainte zis, să se adauge unul şi doi. Şi înaintea a însuşi poporului; pentru care are a se hirotonisi, se vor cerceta întâi feţele ale celor ce contrazic. Că la urmă şi cele propuse de ei se vor uni. Şi când se va arăta curat înaintea publicei înfăţişări, apoi aşa se va hirotoni.

(Apostolic, can. 61; Sinod 6, can. 2; Cartagina, can. 138)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta este următor cu cel mai de sus, zicând, că dacă cei trei episcopi ce sunt de ajuns spre hirotonia episcopului, aceştia trei vor alege şi vor hotărî pe cel ce are să se facă arhiereu, dar se va face de alţii împotrivă zicere, de oarecare prihăniri asupra celui ales, precum unele ca acestea urmate de multe ori s-au tractat sau s-au cercetat de noi atunci, nu trebuie singuri acei trei să se judece, şi să-l dezvinovăţească. Ci să fie cu ei şi alt unul, sau doi episcopi. Şi întâi să cerceteze înaintea norodului, celui ce are a i se hirotoni alesul, feţele prihănitorilor de ce cinste sunt. Şi de nu sunt şi ei prihăniţi, atunci să cerceteze şi prihănirile cele de dânşii puse înainte. Şi după ce el s-ar arăta curat de ele înaintea poporului, atunci să se hirotonească episcop.

CANONUL 60, 55

În toţi anii să ne adunăm spre a ne întreba împreună. Şi când la un loc ne vom aduna, atunci se va vesti ziua sfintelor Paşti prin locţiitorii care se vor afla în sinod.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Cartagina, can. 26, 60, 61, 81, 84, 85, 104)

TÂLCUIRE

Nimic alta rânduieşte canonul acesta, decât ca să se facă în fiecare an sinod pentru cercetarea bisericeştilor pricini şi că de la acest sinod, prin locţiitorii episcopilor, să se publice la toţi când are să se întâmple ziua cea de peste an a sfintelor Paşti.[327]

CANONUL 61, 56

Suntem datori a cerceta pe fiecare eparhie în timpul sinodului.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 60, 81, 84, 85)

TÂLCUIRE

Ci şi acest canon porunceşte, ca în vremea sinodului acestuia de fiecare an, să se facă cercetări pentru pricinile ce s-ar naşte în fiecare eparhie, mergând în fiecare din ele locţiitorii cei ce sunt în sinod, şi cercetându-le.

CANONUL 62, 57

În multe sinoade s-a hotărât că cu adunare ieraticească (sfinţită) ca mulţimile sau gloatele cele ce se ţin în parohii de episcopi, care niciodată al lor episcop n-au avut, fără numai după învoirea episcopului, de către care din început se ţin, să nu-şi ia îndreptători osebiţi, adică episcopi. Fiindcă unii aflând vreo tiranie (stăpânire neatârnată) oarecare (de locuri) fug de împărtăşirea fraţilor. Şi când încă se osândesc, ca cu (cuvânt de) oarecare veche tiranie, îşi trag loruşi stăpânire (peste dânsele). Mulţi şi din prezbiteri îngâmfaţi, şi nebuni, îşi ridică grumazii asupra episcopilor săi, pe gloată cu ospeţe, şi cu sfătuiri demoralizate întărâtând, ca cu necuvenită bună voinţă

---

[327] Este lucru de nedumerit, pentru ce canonul zice aici că la fiecare sinod de peste an să se arate când au să fie Paştile, de vreme ce întâiul sinod a făcut hotarul cel pentru Paşti, adică îndreptarea cea pentru Paşti, ca să nu mai trebuiască pe tot anul a se face cercetare pentru aceasta, şi mai ales de vreme ce canonul 1 al acestui sinod zice, că Părinţii africani ce au fost la sinodul 1 au adus cu sineşi copiile celor ce de acela s-au hotărât, în Africa. Spre dezlegarea nedumerii zicem, că poate Părinţii africani au adus cu sine numai canoanele şi hotarul credinţei sinodului 1, dar nu şi practicalele lor, întru care, după Valsamon, se cuprindea îndreptarea cea pentru Paşti, precum şi acum se vede în practicalele întâiului sinod, cele scrise de Ghelasie. Dar poate şi pentru că încă nu era atâta bine publicată îndreptarea aceasta, şi după urmare nici cu amăruntul ştiută, nici aşa lesne aflată ca acum, şi pentru aceasta avea trebuinţă de sinodiceasca chibzuire. Pentru aceea şi sinodul acesta nedumerindu-se întru ziua Paştilor au scris lui Chiril al Alexandriei, şi de la dânsul o au aflat. Precum se vede în epistolia Sfântului Chiril cea către sinodul acesta.

pe aceştia să-i pună loruşi îndreptători. Deci datori suntem cu tot chipul a ne nevoi pentru aceştia nu numai acest fel de ocârmuiri a nu se păzi, ci nici Bisericilor cele ce rău la dânşii au ajuns. Şi ca public să se scoată, şi însuşi cu scaunul a celor mai întâi să se izgonească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca mulţimile creştinilor acelora, care din început n-au avut osebit episcop în cetatea lor, să nu-şi ia îndreptător adică episcop, fără de voia episcopului ce din început i-a stăpânit. Dar fiindcă mulţi episcopi cerând să episcopească peste cetăţile, sau locuinţele cele ca acestea neepiscopite, fug de împărtăşirea sinepiscopilor şi fraţilor lor (sub a cărora cum se vede era acest fel de cetăţi şi după ce se netrebnicesc, şi cu răutatea arătaţi se fac, caută cu sila şi cu tiranie să stăpânească locuinţele cele de acest fel, ca şi cum ar fi avut dreptăţi din învechit obicei). Dar fiindcă mulţi prezbiteri se scoală asupra episcopilor lor, şi îndeamnă mulţimea cu ospeţele ce le fac, şi cu relele sfătuiri, ca să-i facă pe ei episcopi loruşi, trăgându-se spre dânşii de o dragoste fără rânduială şi fără de lege. Pentru aceasta hotărăşte, ca nu numai acestea rău chivernisite de dânşii să nu se păzească, nici să se mai facă. Ci încă şi de la cetăţile cele ce tiraniceşte le ţineau, arătat să se izgonească, şi cu stăpânirea politicească, şi a mitropoliţilor, şi a patriarhilor. Sau că, cârmuirile se înţelege, că cei ce episcopiseră cu acest fel de tiranicesc chip, nu numai să se alunge de la cetăţile cele lotreşte răpite de dânşii, ci şi de la cele mai întâi cârmuiri ale lor. Iar apoi aşa izgoniţi, arătat este că se şi caterisesc. După cel 57 al aceluia. Citeşte şi pe 27, 31, 34 apostoleşti, şi pe al 6-lea al Sardichiei.

CANONUL 63, 58

Nici un episcop să-şi însuşească străin cleric fără de judecata episcopului lui celui mai dinainte. Iar de nu, să nu se mai împărtăşească cu cei străini.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 16, 19; Cartagina, can. 98)

TÂLCUIRE

Canonul acesta porunceşte ca nici un episcop să ia luişi pe vreun cleric străin fără de voia şi slobozitoare scrisoare a episcopului lui. Iar de nu va păzi aceasta, să nu se mai împărtăşească cu cei străini. Iar aceasta în două chipuri se înţelege, ori ca să nu ia pe clericul altuia, ci să-l silească să se întoarcă la Biserica sa, ori ca să nu se primească la împărtăşire de ceilalţi episcopi. Care este a fi neîmpărtăşit.

CANONUL 64, 59

Pururea a fost volnicia aceasta la scaunul acesta, ca de unde voiau, şi pentru oricare nume cereau, după pofta fiecărei Biserici, să hirotonisească episcop. Dar fiindcă buna voinţă îi mijloceşte pe stăpânire, ca să măgulească persoana fiecărui episcop. Pentru aceasta, de se va afla cineva având un singur prezbiter, şi acesta iscusit pentru episcopie, şi pe acest unul este dator a-l da spre hirotonie. Însă se va face silă şi celui ce are clerici mai mulţi, a da pe unul dintru dânşii aceluia spre hirotonie.

(Apostolic, can. 15, 16)

TÂLCUIRE

Nici un alt episcop are voie a lua cleric străin, fără de slobozenia episcopului lui, însă scaunul Calcedonulu din început a avut acest privilegiu, de a lua din fiecare eparhie (supusă lui) clerici, ori pe care l-ar fi cerut anume, şi l-ar fi poftit fiecare eparhie (supusă lui) şi a-i hirotonisi episcopi, precum zice canonul acesta. Buna voinţă însă a mitropolitului Calcedonului cere să întrebuinţeze privilegiul acesta, şi stăpânirea cu chip de mijloc, adică a nu-i lua cu volnicire, ci a vindeca inimile episcopilor lui, şi a-i lua cu voia lor, pentru pacea şi iubirea de fraţi. Deci de se va afla vreun episcop având

numai un prezbiter, vrednic de episcop, trebuie să-l dea mitropolitului acestui scaun ca să-l hirotonisească episcop. Şi dacă alt episcop ar avea mai mulţi clerici la episcopia sa, va fi silit să dea pe unul episcopului aceluia ca să-l hirotonisească prezbiter în locul celui dat.

CANONUL 65, 60

Fiecăruia episcop i s-au păstrat ceea ce i se cade, ca din întregimea eparhiilor nimic să se răşluiască spre a câştiga osebit episcop, fără numai după învoirea celuia ce are stăpânire. Iar de a slobozi el ca aceeaşi ocârmuire ce i s-a dat voie a câştiga osebit episcop, la celelalte ocârmuiri să nu pună mâna noul episcop, căci una din trupul celor multe luându-se, singură numai aceasta s-a învrednicit a primi cinstea însuşită episcopiei.

(Sardica, can. 6; Cartagina, can. 62, 109)

TÂLCUIRE

Fiindcă fiecărui episcop i s-au rânduit toată eparhia care i se cuvine, nu se cade a se rupe din totimea eparhiei vreo mică enorie, şi a-şi lua osebit episcop, fără ştirea şi voia episcopului a toată eparhia, adică a mitropolitului, după canonul acesta. Iar dacă mitropolitul va da voie a se face nou episcop, nu se cade acesta să răşluiască alte enorii şi sate ale mitropoliei. Fiindcă din totimea trupului a toată eparhia, o parte numai şi loc s-a despărţit şi s-a învrednicit a se face episcopie, la aceasta singură trebuie să rămână noul episcop. Iar celelalte părţi şi enorii trebuie a fi supuse capului celui întâi, adică mitropolitului, şi de la acela a rămâne nerăşluite.

CANONUL 66, 61

Ca cei mici de donatişti botezaţi, care încă n-au putut a cunoaşte pierzarea rătăcirii lor, după ce ar veni la vârsta cea primitoare de socoteală, cunoscut fiindu-le adevărul, şi răutatea acelora urându-o, către soborniceasca Biserica lui Dumnezeu care este revărsată prin toată lumea, după vechea rânduială să se primească unii ca aceştia din numele rătăcirii prin punere peste ei a mâinii, nefiind datorie a se opri despre rânduiala clerosirii, când pe adevărata Biserică o au socotit osebită a lor viind ei la credinţă, şi întru dânsa crezând lui Hristos, au primit sfinţeniile Treimii, care toate că sunt adevărate şi sfinte şi dumnezeieşti este arătat, şi că întru acestea este toată nădejdea sufletului lor. Măcar deşi mai vârtos şi mai înainte luata îndrăzneala ereticilor, se obrăzniceşte a predanisi potrivnicele oarecare numelui adevărului. Acestea fiindcă sunt simple, precum învaţă Sfântul Apostol zicând: „Un Dumnezeu, o credinţă, un Botez" (Efeseni: 4,5) şi ceea ce este datorie odată a se da nu-i slobod a se repeta, după ce se va anatematisi numele rătăcirii, prin punerea mâinii peste ei se vor primi în Biserica cea una, cea precum s-a zis porumbiţa (Cântarea Cântărilor: 5,2), şi singură maica creştinilor, întru care toate Sfinţirile cu chip mântuitor veşnice şi viezătoare (vitale sau zoticale) se primesc. Care celor ce rămân în eres, mare muncă a osândirii le agonisesc. Ca ceea ce le-ar fi lor mai luminătoare de a urma întru adevăr către viaţa cea veşnică, aceasta să li se facă în rătăcire mai întunecată şi mai de osândă. De care unii au fugit, şi cele preadrepte ale sobornicеştii maice Biserici cunoscându-le, toate Sfintele Tainele acelea, cu iubirea adevărului le-au crezut şi le-au primit. Unora ca acestora, când cercarea îi va arăta cu bună viaţă, şi clerul (soartă) fără îndoială li se va întări spre slujba celor sfinte, şi mai ales întru atât de mare nevoie fiind lucrurile, nimeni este care să nu le dea voie la aceasta. Iar dacă oarecare clerici de aceeaşi dogmă, cu gloata şi cinstele lor vor dori a se întoarce către noi, care pentru dragostea cinstei îi vor sfătui spre viaţă, şi îi vor ţine spre mântuire. Însă aceasta judecăm că se cade a se lăsa unei mai mari înţelegeri, alegând fraţii cei mai înainte zişi, ca cu sfatul lor cel mai înţelepţesc, să cerceteze cuvântul arătării (relaţiei) (anaforalei) noastre, şi pe noi ne vor învrednici a ne adeveri spre ceea ce este de datori

să se închipuiască de noi pentru lucrul acesta. Iar numai pentru cei botezaţi în pruncie ne îndestulăm, ca de la va plăcea lor, se vor învoi cu mai înainte înţelegerea noastră pentru a se hirotonisi aceştia.

(Apostolic, can. 46, 47, 108; Sinod 1, can. 8; Sinod 2, can. 7; Sinod 6, can. 95; Cartagina, can. 55, 75, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăşte, că dacă cei de donatişti în pruncie se botează, după ce vin în vârstă şi în desluşirea lucrurilor, vor cunoaşte adevărul dreptslăvirii, şi vor urî reaua slăvire. Aceştia zice, fiindcă s-au botezat în botezul cel după predanie săvârşit al dreptslăvitorilor (care este unul, după Apostolul Pavel) nu se cade a se boteza de al doilea. Ci să anatematisească eresul lui Donat, şi aşa după punerea mâinii arhiereului, sau a iereului peste ei după vechea rânduială a Bisericii, să se primească la soborniceasca Biserică cea întinsă în toată lumea, la maica cea obştească a tuturor creştinilor, şi la porumbiţa cea una desăvârşită a lui Hristos, după Cântarea Cântărilor. Iar dacă cei aşa primiţi, vor arăta şi viaţă îmbunătăţită, vrednică de hirotonie şi de cler, fără îndoială trebuie a se hirotonisi. Întâi că nu se cade a se opri de cler, fiindcă au fost mai înainte eretici. Că eresul lepădându-l, au cunoscut a loruşi pe Biserica cea sobornicească şi adevărată, au crezut cu dreaptă slăvire în Hristos, şi ca pe adevărate şi sfinte au primit cu dorinţă şi dragoste nemincinoasă sfinţeniile Treimii,[328] adică pre curatele Taine, de care atârnă toată nădejdea şi mântuirea sufletului. Şi celor ce rămân în eres, acestea li se fac întuneric şi osândă mai multă, iar dreptslăvitorilor, lumină şi viaţă veşnică. Cu toate că îndrăzneala ereticilor, şi complotul lor obrăzniceşte să predanisească şi ia oarecare taine, ori potrivnice numelui Adevărului, ori având nume de adevăr, şi cu lucrul fiind mincinoase, şi de dumnezeiescul dar pustii. Iar al doilea se cade aceştia a se hirotonisi şi pentru nevoia şi lipsa cea mare ce are Africa de ierosiţi şi de clerici.[329] Iar dacă clericii donatiştilor, şi iereii, vor voi a veni la dreptslăvitoarea credinţă, cu noroadele cele supuse lor, şi clericaturile lor, care mai ales ca să le aibă, şi în dreaptaslăvire, sfătuiesc pe noroade ca să se întoarcă. De se va face aceasta, ce trebuie a face? Adaugă canonul, are a ni se arăta după aceasta de papa Anastasie, şi de Venerie al Mediolanului.[330] Iar noi acum ne îndestulăm numai să ne arate acesteaşi, de le place a se hirotonisi cei ce din donatişti se întorc.

CANONUL 67, 62

Se cade a se cere de la preacredincioşii împăraţi, ca rămăşiţele idolilor cele de prin toată Africa, să poruncească cu totul a se curma. Fiindcă în multe locuri de pe lângă mare, şi pe la multe moşii, sporeşte încă nedreptatea rătăcirii, ca să li se poruncească ca şi acestea să se piardă. Şi capiştile lor cele de prin ţarini, şi prin ascunse locuri, fără de vreo împodobire aflându-se, cu tot chipul să se poruncească să se strice.

(Cartagina, can. 92)

TÂLCUIRE

Măcar că balaurului celui gândit i s-a stricat capul prin întrupeasca Iconomie, cu toate acestea încă îşi mişcă coada. Că rămăsese după lăţirea propovăduirii în oarecare locuri capişti de idoli, ci încă şi pe la locurile cele de pe lângă mare şi pe la moşii, şi pe

---

[328] Sfinţeniile Treimii numeşte aici canonul pe toate cele 7 Taine.

[329] Atât de mare lipsă de clerici era în Africa, încât, precum citim în practicalele sinodului acestuia, nici un diacon, măcar şi necărturar, la unele Biserici nu se afla, cu cât mai ales prezbiteri, sau episcopi, pentru care lipsă plângeau, şi se tânguiau în toate zilele creştinii, şi după urmare iarăşi pentru plângerea lor, iconomiceşte a făcut pogorământ sinodul, şi a primit hirotoniile donatiştilor.

[330] Că aceştia au fost care au făcut sinod în Italia şi au oprit a se primi hirotoniile donatiştilor, precum şi în practicalele sinodului acestuia se arată, şi în canonul 77 la său.

la alte ascunse locuri ale Africii. Pentru aceasta canonul acesta rânduieşte să se facă anafora către preabinecredincioşii împăraţi, Onorie şi Teodosie cel mic, ca să poruncească de tot să se piardă toate rămăşiţele acestea ale idolilor din Africa, şi capiştile lor, încă şi cele ce nu au nici o podoabă, care sunt jumătate risipite, de istov să se risipească din temelii.

CANONUL 68, 63

Trebuie a cere încă, ca să învrednicească (binevoiască) a porunci, ca, dacă oarecare în Biserică ori ce fel de pricină, după apostoleasca dreptate cea pusă asupra Bisericilor, ar voi a o cerceta, şi poate curmarea (hotărârea) clericilor unei părţi nu i-ar plăcea, să nu poată a chema la judeţ spre mărturie pe clericul acela, ce mai înainte pe acestaşi lucru l-a cercetat, ori că s-au întâmplat acolo când se cerceta. Şi ca nici să tragă cineva pe o faţă bisericească rudenie, pentru să fie datori a mărturisi.

(Apostolic, can. 75; Sinod 1, can. 2; Cartagina, can. 38, 140)

TÂLCUIRE

Apostolul Pavel porunceşte, ca creştinii să se judece la judeţurile duhovniceşti ale Bisericii, şi nu la cele din afară, zicând: „Îndrăzneşte cineva din voi a se judeca la cei nedrepţi, şi nu la sfinţi?" (I Corinteni: 6,1) Deci după această apostolească dreptate şi pronomion, dacă oarecare clerici ar judeca în Biserică vreo pricină, şi în hotărârea acestora nu s-ar mulţumi o parte din cele ce se judecă, cere canonul acesta să poruncească împăraţii, ca să nu aibă voie cel ce nu s-a mulţumit, să cheme la alt judeţ pe clericul care a judecat pricina, ori s-a aflat la judecată, ca să mărturisească pentru aceasta, ci nici pe altul oarecare, rudă fiind a clericului, ca să-l tragă spre mărturie. Una, căci clericii, şi cei ierosiţi, fără să voiască, nu mărturisesc. Iar alta, căci este oprit, cel ce a judecat o pricină a mărturisi pentru dânsa.[331]

CANONUL 69, 64

Şi aceia încă trebuie a o cere de la creştinii împăraţi, fiindcă, afară de dumnezeieştile porunci, în multe locuri aşa se săvârşesc ospeţele aduse din păgâneasca rătăcire, încât şi creştinii cu elinii pe ascuns se adună la săvârşirea acestora. Ca să poruncească unele ca acestea să se oprească, şi din cetăţi, şi de pe la moşii. Mai ales, că şi la însăşi praznicele naşterilor fericiţilor mucenici, pe la oarecare cetăţi, şi întru însăşi sfinţitele locuri se vădesc acest fel de greşeli. În care zile (care şi a le zice este ruşine), jocuri pângărite prin ţarini, şi prin uliţe săvârşesc, încât asupra cinstei stăpânitoarelor de case, şi a altor nenumărate femei, cu ruşinea celor evlavioase, care vin acolo la sfânta zi, cu înverşunătoare ocări năvălesc. Încât mai şi de apropierea a însăşi sfintei credinţe să fugă.

(Apostolic, can. 42, 43, 54; Sinod 6, can. 9, 50, 62; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 24, 53, 55; Cartagina, can. 47)

TÂLCUIRE

Fiindcă la multe locuri se făcea încă banchetuiri elineşti, sau păgâneşti, încât şi creştinii împreună se adună pe ascuns cu păgânii la ele. Încă şi la praznicile şi pomenirile mucenicilor se făcea acest fel de bancheturi, şi jocuri atât de fără de rânduială, încât cei ce făceau acestea năvăleau cu necuviinţă şi curveşte asupra femeilor celor cinstite şi cucernice, care mergeau pentru evlavia la praznicile acestea, într-atât cât, le făcea să fugă şi de a merge la Biserică. Pentru aceasta dar rânduieşte canonul acesta, să roage pe împăraţi, să poruncească a se opri cu stăpânire toate cele de acest fel, şi nici prin cetăţi, nici afară pe la moşii, nici înaintea sfinţitelor Biserici, şi prin curţile mucenicilor să se facă.

---

[331] Şi legile cele politiceşti încă în cartea 21 titlu 1 feresc pe unii, care fără de voia lor, să nu fie siliţi a mărturisi.

CANONUL 70, 65

Încă şi aceea cu adevărat trebuie a o cere, ca priveliştile teatriceştilor jucării duminica, şi în celelalte luminate zile ale credinţei creştinilor să se oprească. Mai ales, că în optimea sfintelor Paşti gloatele mai mult la locul alergării cailor, decât la Biserică se adună. Să fie datorie a se muta zilele acestora cele rânduite, când s-ar întâmpla, şi să nu fie datori cineva din creştini a se sili către privirile acestea.

(Sinod 6, can. 24, 51, 62, 66; Sinod 7, can. 22; Laodiceea, can. 53, 54; Cartagina, can. 17)

TÂLCUIRE

Cere prin canonul acesta sinodul, ca din porunca împărătească să nu se facă alergări de cai, ori jocuri altor vite duminicile, şi în celelalte prăznuitoare zile. Iar mai ales în optimea zilelor sfintelor Paşti; fiind că creştinii mai mult la acestea se adună, decât la Biserici. Şi ca nici un creştin să nu fie silit a merge la acestea, şi să se mute acestea într-alte zile.

CANONUL 71, 66

Şi aceea trebuie a o cere, ca să învrednicească (binevoiască) a porunci, ca clericul, ori de ce fel de cinste s-ar întâmpla, pentru orice fel de vină, osândit cu judecata episcopilor, să nu aibă voie acestaşi, ori de Biserica, al căreia a fost, sau de orice fel de om a se mai judeca, pedeapsă pentru aceasta luându-se, de pagubă de bani şi de cinste. Ca nici vârsta, nici firea să poruncească a fi vrednică de dezvinovăţire.

(Apostolic, can. 28)

TÂLCUIRE

Cu acesta cere sinodul, să poruncească împăraţii să nu aibă cineva voia a diafendisi (a apăra) pe vreun cleric judecat şi osândit de sinodul episcopilor, pentru vreo vină vrednică de osândă. Nici Biserica lui, nici vreun alt om. Şi cel ce o ar face aceasta, să ia pedeapsă, pagubă de bani, şi cădere din cinste şi din vrednicia lui, şi cuvânt de răspundere să nu aibă, adică să nu se folosească nici de vârsta, că poate este bătrân, ori tânăr, nici de fire, că poate este bărbat, ori muiere, sănătos, ori fireşte bolnav.

CANONUL 72, 67

Încă a cere trebuie, ca dacă cineva din orice fel de meşteşug jucărelnic, ar voi să vie către harul creştinismului, şi a rămâne slobod de întinăciunile acelea, să nu fie iertat pururea cuiva pe unul ca acesta către aceleaşi exerciţii (ghimnasiri) iarăşi a-l îndemna, sau a-l sili.

(Apostolic, can. 52; Cartagina, can. 53)

TÂLCUIRE

Şi aceasta cere sinodul acesta ca să se oprească de împăraţi. Adică, dacă vreun elin sau de alt neam păgân jucăuş fiind, comediant poate, ori îngânător, sau altceva, s-ar face creştin, şi ar voi a nu mai unelti acest fel de jucărei necurate, să fie oprit fieşte cine de a sili pe unul ca acesta, sau de a-l îndemna spre a întrebuinţa iarăşi aceleaşi. Pentru că atunci la sărbători avea datorie şi slujbă jucăuşii cei de acest fel a face acestea, ca plătiţi, şi nevoind, să fie siliţi.

CANONUL 73, 68

Pentru slobozenie de a se propovădui adică în Biserică, dacă aceasta ai noştri sinprezbiteri ce vor vedea făcându-o în Italia, arătat este că şi încredinţarea voastră rânduielii acestora va urma, dându-se arătat voie, după ce se va trimite locţiitori, ca să poată a se săvârşi orice vrednic de credinţă pentru starea cea bisericească, şi pentru mântuirea sufletelor, şi noi cu laudă înainte Domnului vom primi pe toate acestea.

(Apostolic, can. 82; Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3; Cartagina, can. 90; Vasilie, can. 40, 42)

TÂLCUIRE

Îndoindu-se Părinții sinodului acestuia, de se cade a se propovădui în Biserică slobozeniile ce ar fi făcut stăpânii robilor lor, dar socotință prin canonul acesta, ca să se trimite loctiitor în Italia, şi de fac aceasta sinepiscopii acolo, să urmeze cu îndrăzneală şi aceştia rânduiala aceasta, şi să primească lucrul, ca pe un vrednic de crezare şi lăudat, şi pentru buna rânduiala bisericească, şi pentru mântuirea robilor celor ce s-au făcut slobozi.

CANONUL 74, 69

Eutihie cu adevărat încă, din vechi fiind osândit, după osebită dreptate cu a episcopilor socoteală lucrul, socotesc a nu fi de lăsat de către solie. Ca, dacă se va întâmpla pe acesta a-l afla în părțile acelea, fie în purtarea de grijă a acestuiaşi frate al nostru pentru bisericeasca stare, precum trebuie, şi unde ar fi cu putință, să lucreze împotriva aceluia.

(Apostolic, can. 28; Cartagina, can. 71)

TÂLCUIRE

Fiindcă Eutihie acesta, episcop fiind, şi cu dreptate osândindu-se, precum şi se cădea, de episcop, s-a dus în părțile Italiei, şi acolo nu se linştea; rânduieşte canonul acesta, ca solul şi loctiitorul ce are a se trimite acolo, să aibă grijă de a-l bântui, ori şi unde s-ar afla, ca să nu tulbure aşezarea Bisericii. Deci din canonul acesta, măcar şi localnic de este, ne învățăm, că trebuie a lua pedeapsa cea asemenea, şi câți alți episcopi se vor afla de acest fel.

CANONUL75, 70

După acestea, pipăindu-se, şi înțelegându-se cele ce se par că urmează spre folosul bisericesc, amenințând şi insuflând Duhul lui Dumnezeu, am ales cu blândețe şi cu pace a lucra cu oamenii cei pomeniți, deşi mai ales de la unirea domnescului trup, cu neliniştit gând se dezbină. Ca, cât din partea noastră, de obşte să fie cunoscut tuturor celor ce s-au înmrejit (încurcat) cu împărtăşirea şi însoțirea acelora, prin toate eparhiile Africii, cum s-au legat cu o jalnică rătăcire. Poate, precum zice Apostolul: „Noi întru blândețe adunând pe cei ce cugetă cele osebite, va da lor Dumnezeu pocăință, spre a cunoaşte adevărul, şi ca să zboare din prinzătorile diavolului cei robiți de el, spre a lua voie" (II Timotei: 2,6).

(Cartagina, can. 65, 66, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Scriind Părinții aceştia către papa Romei, şi către mitropolitul Mediolanului, după canonul 66, şi luând scrisori de la papa spre a se purta în pace cu donatiştii, precum în a 4-a praxă a sinodului acestuia se vede, acum prin canonul acesta la însăşi aceasta şi ei unindu-se, cu amenințarea Sfântului Duh să se poarte blând către dânşii, care s-au dezbinat de trupul Bisericii (ori şi de Taine, ca unii ce la acestea se osebeau, precum am zis), ca din blândețea cea de acest fel ruşinându-se, să-şi cunoască jalnica lor rătăcire, în care s-au legat, şi că din blândețea aceasta poate va da lor Dumnezeu pocăință, spre a cunoaşte adevărul, şi să scape din cursele diavolului, de care prinzându-se fac voia lui, după cum zice Apostolul.

CANONUL 76, 71

Deci a plăcut, ca de la sinodul nostru să se dea cărți către stăpânitorii Africii, de la care s-a socotit a cere ceva potrivit, pentru a ajuta soborniceştii Biserici obşteştei maici, întru ceea ce defaimă stăpânirea episcopilor de prin cetăți. Adică, ca cu stăpânitoare putere şi sârguință, şi cu creştinească credință, să caute cele ce s-au făcut în toate locurile, întru care maximianiştii țineau Bisericile, dar încă şi cei ce s-au

dezbinat de dânşii. Şi vor face să se pună între acturile (porunci obşteşti) cele publice cunoştinţa cea de nevoie pentru acestea adeverită pentru toţi.

(Apostolic, can. 27; Cartagina, can. 55, 66, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129, Antiohia, can. 5; Sinod 1 şi 2, can. 9)

TÂLCUIRE

Deci după urmarea rânduiesc prin canonul acesta, ca să se trimită scrisori rugătoarea la mai marii Africii ca să ajute Bisericii obşteştii maici, şi cu stăpânească putemicie şi îngrijire să caute ca să afle şi pe maximianişti (care mai înainte fiind donatişti, la urmă s-au dezbinat de dânşi, şi şi-au făcut loruşi tovărăşie), şi câte alte răutăţi au făcut, defăimând stăpânirea episcopilor, şi ţinând Bisericile lor, şi adevărat înştiinţare de toate acestea să o scrie în obşteştile şi politiceştile pomeniri (adică în condică, ca pe una ce este de nevoie şi folositoare).

CANONUL 77, 72

A plăcut ca să se trimită scrisori către fraţii şi sinepiscopii noştri, şi mai ales către apostolescul scaun, întru care şade pomenitul Anastasie închinatul fratele şi împreună-slujitorul nostru. Fiindcă ştie pe Africa că are mare nevoie, ca pentru pacea Bisericii şi folosul ei, şi pentru însuşi donatişti, care fiind cândva clerici, după ce li s-ar îndrepta sfatul, ar voi a se muta către sobomiceasca unire, după voinţa fiecărui sobornicesc episcop, şi după sfatul celui ce într-acelaşi loc ocârmuieşte Biserica, de s-ar vedea că aceasta se uneşte cu pacea creştinilor, întru cinstile lor pe ei să primească. Precum şi în vremile trecute pentru aceastaşi deosebire este arătat că s-au făcut. Care mărturisesc pildele multor şi mai a tuturor Bisericilor celor ce sunt în Africa, în care a fost odrăslit acest fel rătăcire. Nu ca să se dezlege sinodul cel ce s-a făcut în părţile cele de ceea parte de mare pentru lucrul acesta, ci ca aceea să rămână pentru cei ce vor aşa a se întoarce către sobomiceasca Biserică, ca nici o scurtime unirii pentru acestea să se facă. Iar prin cei ce cu tot chipul a se săvârşi şi a se ajuta sobomiceasca unire au arătat câştig al frăţeştilor suflete ce se va arăta la locurile, în care petrec, să nu facă împiedicarea acestora legea hotărâtă împotriva cinstelor lor la sinodul cel de ceea parte de mare, când de a se mântui nici unei persoane nici unei persoane i s-a oprit. Adică, ca cei ce s-au hirotonisit în partea donatiştilor, dacă către sobomiceasca credinţă, îndreptându-se ar voi a se muta, nu după sinodul de peste mare să nu se primească întru cinstile lor, ci mai ales aceştia să se primească, prin care „se face" purtare de grijă pentru sobomiceasca unire.

(Cartagina, can. 55, 66, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Pentru donatişti şi canonul acesta se rânduieşte, zicând: Că trebuie a se trimite cărţi dezvinovăţitoare către episcopii din Italia, şi mai ales către Anastasie al Romei. Care n-a primit hirotoniile donatiştilor, că în Africa trebuie acestea a se primi. Întâi pentru mare nevoie, şi lipsa ce avea ea de clerici (vezi canonul 66 al acestuiaşi) în care aceea era de trebuinţă. 2. Că în toate locurile, unde s-au arătat din vechime ereticii aceştia, cu cinstele şi soartele lor s-au primit. 3. Ca prin aceasta, şi ei să iubească a se întoarce, şi de aici să crească şi să se înmulţească unirea, şi adunarea sobomiceştii Biserici. 4. Că pentru toate aceste iconomiceşti pricini, primesc hirotoniile lor, şi nu ca cum împotrivindu-se sinodului ce s-a făcut în Italia, sau ca cum călcând hotărârea aceluia.

CANONUL 78, 73

A plăcut, ca, apoi, acestea făcându-se, locţiitori (soli) pentru a propăvădui pace şi unire, fără de care, mântuirea creştinilor nu poate a sta, să se trimită din numărul nostru către ai donatiştilor, adică ori la niscaiva episcopi de au ei, ori şi la mireni. Prin care locţiitori (soli) tuturor să li se facă în ştire, că nimic au ei binecuvântat asupra sobomiceştii Biserici. Mai ales, ca să se facă arătat tuturor prin actele publice, spre a

întări dovedirea, care şi ei au făcut pentru maximianiştii schismaticii lor. Unde lor de la Dumnezeu li s-a arătat, de vor voi a se pleca. Aşa cu nedreptate atunci pe ei rupându-i de la bisericeasca unire, precum strigă ei că cu nedreptate acum s-au dezbinat de dânşii maximianiştii. Iar din numărul acestora, pe care cu arătată stăpânie a sfatului lor au osândit, la urmă i-a primit întru cinstele lor. Şi botezul pe care cei de dânşii osândiţi şi afară lepădaţi, l-a primit, spre a se arăta că cu nebunească inimă se pun împotriva păcii Bisericii celei revărsate în toată lumea, acestea făcându-le pentru partea lui Donat, şi să nu zică că se spurcă pe sineşi cu împărtăşirea celor aşa primiţi de dânşii pentru nevoia păcii. Iar împotriva noastră prigonindu-se, adică împotriva soborniceştii Biserici, încă şi a celei ce este la părţile pământului celei mai de pe urmă, (şi neputând a se înţelege pe sine) prin necurata împărtăşire cu aceia pe care mai înainte ei toţi i-au osândit.

TÂLCUIRE

Asemenea şi canonul acesta pentru donatişti cuprinde, rânduind, că trebuie a se trimite la episcopii şi mirenii lor, ţiitori de loc dreptslăvitori poftindu-i spre a se împăca şi a se uni cu sobornicească Biserică, şi să le vădească, şi cu dovadă să le arată prin scrisorile cele politiceşti, că maximianiştilor care cu nedreptate s-au dezbinat pe sineşi de donatişti (precum şi donatiştii s-au dezbinat de sobornicească biserică fără cuvânt), şi s-au osândit pentru aceasta de dânşii, le-au primit şi botezul, şi hirotoniile, şi nu socotesc că se spurcă din împărtăşirea lor; iar împotriva sobornicești Biserici se pun, fără a avea vreo binecuvântată pricină asupra ei, şi de împărtăşirea ei se leapădă.

CANONUL 79, 75[332]

A plăcut, ca nici unui episcop să-i fie slobod lăsând domnescul să scaun, să se mute pe sineşi la oarecare Biserică ce se află în a sa ocârmuire. Sau la al său lucru, mai mult peste ceea ce trebuie zăbovindu-se să se lenevească de purtarea de grijă, şi despre necurmata petrecere la scaunul său.

(Apostolic, can. 58; Sinod 4, can. 25; Sinod 6, can. 19; Sinod 1 şi 2, can. 16; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 131, 132, 133; Petru, can. 10; Grigorie Nissa, can. 6)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că nu este slobod vreunui episcop să lase locuinţa unde este scaunul său (măcar şi săracă de ar fi şi cu puţini oameni), şi să meargă să şadă la alta supusă lui (măcar şi mai bogată, şi mai norodită, fără numai cu voia împărătească, şi prin ştirea sinodicească, după Valsamon). Sau a petrece mai mult decât cuviincioasa şi rânduita vreme la vreun loc al său, lăsând purtarea de grijă a cetăţii care are scaunul episcopesc.

CANONUL 80, 76

A plăcut pentru prunci, ca de câte ori nu se vor găsi adevăraţi martori, care să zică fără îndoială că sunt botezaţi aceştia, şi nici ei pentru vârstă, vor putea a răspunde cu îndemânare pentru taina cea dată lor, fără de vreo poticnire să fie datori a se botez. Ca nu cumva această îndoială să-i lipsească pe ei de curăţirea sfinţirii acesteia.

(Apostolic, can. 47; Sinod 6, can. 84)

TÂLCUIRE

Canonul acesta luându-se de la sinodul al 6-lea este a celui 84 şi vezi acolo tâlcuirea.

---

[332] Numărul 74 al canonului ce se află la tâlcuitori cuprinde, să se depărteze episcopii, prezbiterii, şi diaconii, de femeile lor. Şi cei ce nu fac aceasta să-şi piardă treapta lor, pe care noi l-am lăsat, fiindcă s-a vorbit odată şi de două ori la al treilea şi al patrulea canon. Căci după proverbe a fierbe varza sau curechi de două ori, este de prisos, cu cât mai vârtos de trei ori.

CANONUL 81, 77

A plăcut, ca ziua cinstitelor Paşti să se arate tuturor prin subscrierea celor închipuite (formăluite). Iar ziua sinodului să se păzească aceeaşi, care s-a hotărât la sinodul cel din Iponia. Adică cea mai înainte de 10 a calendelor lui septembrie. Că datorie este a se scrie către cei mai întâi ai tuturor eparhiilor. Ca, când cheamă la sineşi sinod, pe ziua aceasta să o păzească.

[Apostolic, can. 7, 37; Cartagina, can. 60, 117]

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe ziua Paştilor cea din fiecare an rânduieşte ca să se arate tuturor, după rânduirea ce ar face sinodul cel din fiecare an. Iar ziua acestui sinod, să fie cea a 21 a lunii lui august (căci calende se zic zilele cele 10 de la începutul fiecărei luni) precum s-ar rânduit de sinodul din Ipponia.[333]

CANONUL 82, 78

Asemenea s-a hotărât, ca nici unui mijlocitor să-i fie iertat a ține scaunul, căruia s-a dat mijlocitor pentru orice fel de sârguințe ale mirenilor, sau pentru împerecheri, ci să se sârguiască ca până într-un an să se îngrijească de episcop pentru acesteaşi. Iar de nu ar avea purtare de grijă pentru aceasta, după împlinirea anului să se aleagă alt mijlocitor.

[Apostolic, can. 58; Sinod 4, can. 25; Sinod 6, can. 19; Sinod 1 şi 2, can. 16; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 79, 86, 131, 132, 133]

TÂLCUIRE

Au fost obicei de demult, şi când se săvârşea episcopul vreunei eparhii, sau într-alt chip rămânea văduvind, şi eparhioții aveau tulburări, se trimiteau la ea vreun episcop, care se numea mijlocitor, ca să liniştească pe acei eparhioți împotrivitori şi tulburați, sau pentru alte pricini; pentru un mijlocitor ca acesta rânduieşte canonul acesta cele zise.

CANONUL 83, 79

Împreună cu toți am socotit a cere de la împărați pentru dosădirea săracilor, de ale cărora însărcinări neîncetat se supără Biserica. Ca să se aleagă defensori acestora, împreună cu purtarea de grijă a episcopilor asupra tiraniei bogaților.

[Apostolic, can. 27; Sinod 1 şi 2, can. 9; Antiohia, can. 5; Cartagina, can. 57, 62, 76, 99, 100, 106, 107]

TÂLCUIRE

Fiindcă episcopii au datorie a nu învăța numai pe norodul lor, ci şi după putere, să-l apere, când se nedreptățeşte, iar cei ce pe aceştia îi nedreptățeau prin silnicie, nu băgau seamă de episcopi. Pentru aceasta prin canonul acesta cere sinodul de la împărați să rânduiască defensori[334] (apărători) adică oarecare boieri având putere

---

[333] Însemnează din canonul acesta, că şi alte sinoade s-au făcut în Africa, în Iponia şi în alte părți, afară de acesta în Cartagina. Iar Ipone au fost două supuse eparhiei Numidiei celei din Africa. La una din acestea au fost episcop sfințitul Augustin minunatul omul acela; marele teolog al Bisericii. La care şi s-a săvârşit bătrân de 76 de ani, aflându-se cu totul tot în rugăciune, şi bolnav fiind şi foarte mâhnit pentru luarea şi robia ce au făcut arienii vandali în Africa, şi de arderea Iponiei. Unde fiind biblioteca sfântului, cu dumnezeiasca putere, şi nu cu omenească s-a păzit nevătămată. Drept aceea şi scripturile sfântului cele ce cât tot Kedru mai minunate şi mai tari, s-au păzit nearse. Măcar că mai la urmă s-au stricat (notevsit) de eretici. Pentru aceasta şi dreptslăvitorii răsăriteni nu fieştecum le primesc pe ele, ci câte se unesc cu socoteala cea obştească a soborniceştii Biserici, pe acelea le primesc.

[334] Pentru defensorii aceştia se vede în a 15 neara a lui Iustinian. Că îi rânduieşte dându-le putere să judece şi pricini de bani până la număr de 300 lei. Şi pe cele mai uşoare vinovății sau

împărătească împreună cu episcopii să oprească, nedreptățile și tiraniile bogaților ce făceau săracilor.

CANONUL 84, 80

A plăcut, ca, de câte ori ar trebui a se aduna sinod, episcopii, care, nu se împiedică nici de vârstă, nici de neputință, nici de vreo mai grea nevoie, după cuviință să întâmpine. Şi celor mai întâi ai fiecărei osebite eparhii a lor să facă arătare despre toți episcopii, ori două sau trei adunări de s-ar face, și de la fiecare adunare încă de o potrivă, oricâți s-ar alege la ziua sinodului vor întâmpina starea de față. Iar de nu ar putea să întâmpine, de oarecare năprasnice nevoi, precum obișnuit se întâmplă, de nu își vor da cuvântul împiedicării lor la cel mai întâi al lor, să fie datori unii ca aceştia a se îndestula cu împărtăşirea a însăşi Bisericilor.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 60, 81, 85, 104; Laodiceea, can. 40)

TÂLCUIRE

Neapărat cere canonul acesta ca să se adune episcopii fiecărei eparhii, când se face sinod. Afară numai de s-ar împiedica, ori pentru vârsta bătrâneților, ori pentru boală, ori pentru altă nevoită întâmplare. Şi adunându-se să dea știre mitropoliților lor. Iar făcându-se două sau trei adunări (că poate, ori strâmtorându-se de locuințe, sau de alte de trebuință, nu s-ar aduna toți într-o cetate, ci în două, sau trei apropiate de mitropolie), de fiecare adunare să se aleagă, și deopotrivă uneori unii, și alteori alții, să meargă de față la sinod să-şi arate cuvintele. Iar neputând a veni pentru niscareva năprasnice întâmplări ce le-au urmat, trebuie să arate împiedicarea aceasta mitropolitului, care de nu o vor face, să rămână împărtăşindu-se cu singură Biserica lor. Iar cu toți ceilalți să rămână neîmpărtășiți.

CANONUL 85, 81

Aceasta de toți s-a socotit ca Cresconie a Villarecenției, de aici înainte asemenea să arate celui mai întâi al Numidiei, spre a ști el că este dator a îndemna cu scrisori ale sale către adunare pe zisul Cresconie ca să nu zăbovească venirea sa la întregul africănesc sinod care se apropie. Iar de va defăima și nu va veni, să știe că se va legiui asupra sa hotărârea.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 60, 81, 104)

TÂLCUIRE

Canonul acesta pentru unul acesta episcop silește pe toți episcopii, ca neapărat să se adune la sinoadele cele de peste tot anul. Iar asupra celor ce defaimă și nu se adună, îngrozește osândire bisericească.

CANONUL 86, 82

A plăcut, fiindcă nu este datorie pe multă vreme a se lăsa în negrijire părăsirea purtătorilor de grijă ai Bisericilor celor ce sunt în Ipponia. Şi fiindcă Bisericile cele ce sunt acolo se țin de cei ce s-au lepădat de împărtăşirea cea fără de lege a lui Eutihie, trimițându-se din sinodul acesta episcopii, Righii, Alipie, Augustin, Materi, Teasie, Evodie, Plakian, Urban, Valerie, Amvivie, Furtunat, Cuodvultdeu, Onorat, Ioanuarie, Apt, Onorat, Ampelie, Viktorian, Evanghel, Rogatian, și adunându-se și îndreptându-se cei ce au socotit cu prihănitoare prostească hotărâre că fuga acestuiaşi Eutihie este de aşteptat, cu rugăciunile tuturor, se va hirotonisi acestora episcop. Iar de nu vor voi

---

crimene. Să nu lase pe cei puternici să împileze pe săraci. Nici pe strângătorii birului să ia mai mult decât este rânduit.

aceia pe pace a o înțelege, nu vor împiedica alegerea întâiului șezător spre a se hirotonisi întru întrebuințarea Bisericii celei părăsite de atâta vreme.

(Apostolic, can. 58; Sinod 4, can. 25; Sinod 6, can. 19; Sinod 1 și 2, can. 16; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 79, 82, 131, 132, 133)

TÂLCUIRE

Etihie acesta episcop fiind uneia din două Iponii, care era cetate a Numidiei celei din Africa (vezi subînsemnarea canonului 81 al acestuiași), și caterisindu-se pentru oarecare vină a sa cu dreptate (după cel 74 al acestuiași) a fugit în părțile Italiei. Iar unii cerând nelegiuita și necanoniceasca împărtășire a lui Eutihie, cu pizmuirea și cu obrăznicie îl așteptau când să vie, defăimând caterisirea sinodului cea asupra lui. Pentru aceasta sinodul prin canonul acesta rânduiește a se trimite cutarele și cutarele, ca să împace pe împotrivitorii aceia, și pe lângă acestea să hirotonisească pe alt arhiereu la Iponia. Care atâta vreme pentru smintelile cele ca acestea a rămas părăsită, și văduvă de episcop.

CANONUL 87, 83

S-a hotărât, ca, de câte ori clericii prihănindu-se, și coborându-se pentru oarecare vinovății, ori pentru ocara Bisericii, ori pentru cinstirea, pentru a cărora îndurare, se face cruțare acestora, ori pentru mândra trufie a ereticilor și a păgânilor, dacă precum se obișnuiește a se nevoi pentru lucrul lor, vor voi și a purta grijă de a loruși nevinovăție, aceasta o vor face, întru neîmpărtășire de un an. Iar de nu vor voi într-un an a curăți lucrul lor, nici un glas al acestora de aici înainte cât de puțin să se primească.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că dacă niscareva clerici vădindu-se în vinovăție, și urmând a se osândi, vor cere vreme ca să se dezvinovățească, să li se facă milostivire, și îndurare, pentru cinstea ierosirii, și ca să nu se mândrească păgânii, și ereticii, ocărând Biserica, și defăimând pe dreptslăvitorii, și să li se dea termen de un an, întru care vor sta neîmpărtășiți. Iar dacă într-un an nu se vor dezvinovăți cu dovadă, de învinovățirile cele puse asupră-le, de aici nici o răspundere a lor să se mai primească.

CANONUL 88, 84

A plăcut, ca, dacă cineva de la străină monastire ar primi pe vreunul, și ar voi a-l aduce spre clirosire, ori al pune egumen al monastirii sale, episcopul care face aceasta de împărtășirea celorlalți osebindu-se, se va îndestula cu singură împărtășirea poporului său. Iar acela, nici cleric, nici egumen va rămâne.

(Sinod 4, can. 4; Sinod 7, can. 19, 21; Sinod 1 și 2, can. 3, 4)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca de va primi vreun episcop pe vreun monah străin fugit de la monastirea sa, și-l va face cleric, ori îl va pune egumen la a sa monastire (sau la a monahului), să se îndestuleze episcopul cu singură împărtășirea norodului său, iar acela nici cleric să se socotească, nici egumen.

CANONUL 89, 85

S-a socotit, ca, dacă vreun episcop va protimisi moștenitori rudenii, sau afară de rudenia sa, eretici, ori elini mai mult decât pe Biserică, după moarte să i se zică anatema unuia ca acestuia. Și numele lui nici cum să se pomenească de iereii lui Dumnezeu. Nici să poată a se dezvinovăți, de va muri netestăluit (adică fără diată). Fiindcă episcopul făcându-se, după cuviință este dator a-și face rânduirea lucrurilor sale potrivită cu epanghelma sa.

(Apostolic, can. 40; Sinod 4, can. 22; Sinod 6, can. 35; Antiohia, can. 24; Cartagina, can. 30, 40, 102)

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul că unii ca aceştia şi după moarte să se anatematisească (ci şi diata lui, ca o fără de lege să se strice, şi lucrurile lui să se dea Bisericii),[335] iar el de va trăi să nu poată nici într-un chip a-şi face îndreptare pentru împărţirea averilor.

CANONUL 90, 86

A plăcut, ca pentru slobozeniile cele făcute în Biserică, să se facă cerere de la împăratul.

(Apostolic, can. 82; Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3; Cartagina, can. 73; Vasilie, can. 40, 42)

TÂLCUIRE

Zicând sinodul acesta mai înainte în canonul 73 pentru slobozeniile robilor cele ce se propovăduiesc în Biserică, acum prin acesta va să ceară de la împăratul, pentru ca acestea să rămână statornice, spre a nu putea stăpânii lor cei oarecând, a-i mai robi iarăşi.

CANONUL 91, 87

A plăcut, ca pretutindenea, prin ţarini, şi prin vii, altare ca cum spre pomenire de mucenici făcute, întru care nici un trup, ori Moaşte (rămăşiţe) de mucenici, se arată a fi învistierite, de este cu putinţă, de episcopii cei de loc să se răstoarne. Iar de nu se iartă aceasta pentru gâlcevile publicului, gloatele să se sfătuiască, să nu se adune la locurile acelea. Şi acei ce cugetă drept, cu nici o superstiţie (credinţă deşartă) să se lege de acest fel de locuri. Şi cu totul nici pomenire de mucenici să se săvârşească, de nu cumva ori vreun trup, ori oarecare rămăşiţe vor fi, ori din vechime se predanisesc. Iar câte prin visuri, şi prin zadarnice descoperiri ale unor oameni, oriunde se află altare aşezate, cu tot chipul unele ca acestea se vor netrebnici.

(Sinod 7, can. 9)

TÂLCUIRE

Oarecare ca cum pentru evlavie, ori pentru oarecare vedenii, şi zadarnice descoperiri ce le-au văzut în vis zideau case de rugă în nume de mucenici, prin ţarini, şi prin vii, pentru aceasta canonul acesta rânduieşte, că, dacă în acest fel de jertfelnice, nici trup întreg, nici bucăţi de trupuri, şi rămăşiţe (Moaşte) de mucenici se află învistierite, sau să fie veche predanie, că s-au aflat cândva. Adică, dacă nici cu sfinte muceniceşti Moaşte s-au sfinţit, nici prin obişnuita rugăciune a arhiereului, sau a iereului s-au zidit. Atunci să se risipească, de se va putea. Ori de o popresc aceasta gloatele; atunci pe ele trebuie a le înţelepţi şi a le sfătui arhiereii, ca să nu se adune într-însele cu evlavie, nici să se amăgească cu disedimonie (credinţă deşartă) şi înşelăciune, că s-ar fi zidit din dumnezeiasca descoperire; („că diavolul întuneric fiind,

---

335 Ecumenicul sinodul al 5-lea pe canonul acesta întărindu-l care se află în epistolia împăratului Iustinian, anume după chip schimbat aşa îl arată. „Iarăşi s-a hotărât, ca dacă vreun episcop moştenitor din afară de rudeniile sale, ori eretici, măcar şi rude ale sale, s-au elini, îi va protimisi mai mult decât pe Biserică, şi după moarte să se anatematisească. Şi numele lui între preoţii lui Dumnezeu să nu se citească. Şi nici scapă din osândire, de se va sfârşi nelăsându-şi diată. Adică, de va muri şi nelăsând diată în care să face clironomi pe rudele sale cele eretice, dar avea socoteală să facă una ca aceasta, şi nu a ajuns, iarăşi după moarte să se anatematisească. Fiindcă se cădea, legiuit a-şi chivernisi averea ca un episcop." Întru care adaugă aceeaşi epistolie: „Că nu numai cei ce păcătuiesc întru credinţă, ci şi cei ce întru sfinţitele canoane, şi după moarte se anatematisesc"; care cuvânt cu adevărat este foarte înfricoşat, şi de toată spaima vrednic.

de multe ori se închipuieşte în îngerul luminii, după dumnezeiescul Pavel, ca să amăgească sufletele oamenilor" (II Corinteni: 11,14)], ci nici pomeniri de mucenici să săvârşească într-însele. Ci dimpotrivă, cu tot chipul să se netrebnicească, şi de la evlavie să se scoată.

CANONUL 92, 88

A plăcut, a se cere de la preaslăviţii împăraţi, ca rămăşiţele idolatriei nu numai cei cioplıţi, ci şi cele ce sunt în orice fel de locuri sau în rediuri, sau în copaci, cu tot chipul să se piardă.

(Cartagina, can. 67)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta întocmai rânduieşte cu cel 67 al sinodului acestuia.

CANONUL 93, 89

De toţi episcopii s-a zis, ca, de au plăcut oarecare scrisori a fi datorie de a se dicta (a spune spre a scrie) în sinod, închinatul episcop cel ce şade sus în scaunul acesta învredniceşte în numele tuturor a dicta şi a subscrie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca oricând va fi trebuinţă a se scrie de sinod către împăratul, sau către oricare alţii, să înveţe de a se scrie, şi să le iscălească în numele tuturor arhiepiscopul şi papa Cartaginaei. Că însărcinător lucru este şi greu de a iscăli toţi episcopii în toate scrisorile sinodiceşti.

CANONUL 94, 89

Fiindcă trupul preasfintei Biserici unul este, şi al tuturor mădularelor capul unul este, s-a întâmplat, voind Dumnezeu, şi întărind neputinţa noastră, ca să venim noi către Biserica aceasta, îndemnaţi de dragoste şi de frăţie. Pentru aceea rog pe dragostea voastră, fiindcă aşa este a se crede, că adunarea voastră la noi, nici de prisos, nici preadulce este la toţi, ca să se arate învoirea noastră a tuturor, că asemenea socotim cu socotinţele hotărârilor celor de demult, ori cu a celor adeverite la sinodul cel în Iponia, ori a celor mai în urmă hotărâte la mai marele sinod cel în Calcedon, dar asemenea şi acum după rânduială citite nouă. Că atunci se va arăta unirea la o socoteală a frăţimei voastre mai strălucită decât lumina, dacă cele de noi în sinoadele cele mai de sus legiuit judecate, nu numai întru învoirea voastră, la acestea de faţă lucrate, ci dacă negreşit încă şi cu iscăliturile veţi arăta.

TÂLCUIRE

Prin acest canon papa Cacedonului, adică al Cartaginei Avrilie, roagă pe toţi episcopii, ca nu numai prin cuvânt să se învoiască, şi să se unească la cele hotărâte, atât de sinodul ce s-a fost adunat în Iponia, cât şi de cel ce în Calcedon mai mare decât acela, ci şi cu iscăliturile lor să adeverească acestea (care lucru l-au şi făcut) ca prin învoirea aceasta, şi prin iscăliturile acestea, decât lumina mai strălucită să se arate unirea lor, şi ca să se arate ei un trup întregit din multe mădulare, sub un cap Hristos, împreună alcătuit. De aici învăţăm, că hotărârile sinoadelor trebuiesc iscălite de către toţi episcopii sinodului ca să aibă putere.[336]

---

[336] Iar aceia: „Adunarea voastră la noi, nici de prisos, nici prea dulce este la toţi", poate aceasta înţelege. Că sinodul ce l-au făcut Părinţii în Calcedon (adică acesta), s-au adunat pentru lucruri de nevoie, şi n-au fost de prisos; ci nici la toţi prea plăcut, fiind la mulţi supărător, şi mai ales la cei ce au venit din locuri depărtate. Pentru aceasta cere Avrilie, ca toţi cu iscăliturile lor să adevereze acelea, pentru care s-a făcut atâtea osteneli.

CANONUL 95, 90

Nici unul din fraţi să îndrăznească obrăzniceşte a se protimisi pe sineşi decât pe cei dinaintea sa. Ci fiecare să-şi cunoască rânduiala cea de Dumnezeu hotărâtă lui. Şi ca cei mai noi celor mai întâi să reporteze, şi să nu îndrăznească a face ceva oarecând fără ştirea acestora. Iar care îndrăznesc şi dispreţuiesc pe cei mai întâi de ei, se cade a fi opriţi după cuviinţă de tot sinodul.

TÂLCUIRE

La eparhiile cele mai întâi şi covârşitoare ale Africii, precum a Numidiei, a Mauritaniei, şi a Constantinei, şi a altora, se păzea o rânduială de mai mari şi mai mici episcopi, precum în praxa 5 a sinodului acestuia se vede. Iar la celelalte, acest fel de rânduială de protie (de întâiciune) nu se păzea. Ci câţi episcopi s-ar fi hirotonisit mai înainte, se protimiseau decât cei mai în urmă hirotonisiţi. Pentru acest lucru dar rânduieşte canonul acesta ca cei în urmă hirotonisiţi nimic să facă fără socotinţa celor mai înainte hirotonisiţi. Iar care ar îndrăzni a face ceva, să se oprească de sinod.

CANONUL 96, 91

Pentru Kuotvultdeu, încă şi pentru Centuriat. Fiindcă împotrivnicul lui a cerut ca să vină la sinodul nostru, întrebându-se de voieşte oare cu dânsul înaintea episcopilor a se cerceta? Mai întâi adică se făgăduia, iar în cealaltă zi a răspuns că aceasta lui nu-i place, şi s-au dus. A plăcut tuturor episcopilor, ca nimeni să se împărtăşească cu acestaşi Kuotvultdeu, până ce se va mărgini lucrul lui. Că episcopia a se lua de la el mai înainte de isprava lucrului lui (aceasta), nici un creştin poate a o socoti.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9, 17, 21; Sinod 1 şi 2, can. 16; Antiohia, can. 14, 15; Sardica, can. 4; Cartagina, can. 8, 12, 16, 27, 105, 131, 137, 138, 139)

TÂLCUIRE

Pe episcopul acesta se vede, că l-a prihănit oarecine în vreun lucru. Şi l-a întrebat de voieşte a se judeca la sinod, şi întâi făgăduia episcopul să facă aceasta, iar în urmă, ca să nu se împărtăşească cineva cu episcopul acesta, până va lua sfârşit judecata lui, că însuşi căindu-se s-a apărat de sinod. Deci rânduieşte sinodul prin canonul acesta, a se caterisi de episcopi mai înainte de judecată, că este lucru nedrept. Ne învăţăm însă de aici, că trebuie a se pedepsi episcopii cei ce defaimă judeţul sinepiscopilor lor. Şi că, măcar de ar cădea vreun episcop sub vreo prihană şi aforisire, nu se scoate din episcopia sa, nici se caterriseşte, până nu va lua sfârşit judecata.

CANONUL 97, 93[337]

A plăcut, ca, oricare cândva după acestea se vor hirotonisi la eparhiile Africii, să ia gramata (cărţi) de la cei ce i-au hirotonisit pe ei, cu mâna lor iscălite, cuprinzând ele pe iptul (consulatul) şi ziua. Ca nici o îndoială să se ivească pentru cei din urmă, sau pentru cei mai dinainte.

(Apostolic, can. 12; Cartagina, can. 95)

TÂLCUIRE

Zicând mai sus sinodul, că episcopii cei mai înainte hirotonisiţi să se protimisească decât cei din urmă hirotoniţi, ca să nu se nască îndoieli pentru vremea hirotoniei fiecăruia, rânduieşte acum prin canonul acesta, şi ce dovezi să aibă.

---

[337] Numărul 92 al canonului se împlineşte de către tâlcuitori, ca să se dea scrisori de la sinod, ca Vaghensie Maximian, să se ducă de la episcopia sa, şi poporul să ceară alt episcop. canon atât de neîntrebuinţat, încât nici tâlcuire s-a învrednicit a avea de către tâlcuitori. Care nici de către noi s-a învrednicit de rândul şi numărul canoanelor.

CANONUL 98, 94

A plăcut, ca, oricare cândva în Biserică, măcar odată de ar citi, de altă Biserică spre clerosire să nu se primească.

(Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 4, can. 5, 10, 20, 23; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Sardica, can. 15, 16, 19; Cartagina, can. 63)

TÂLCUIRE

Precum se vede se apără unii, că canoanele opresc de a se primi de la alte Biserici clerici străini, care au petrecut vreme multă în Bisericile lor, şi nu puţină; deci această îndreptare surpându-o canonul acesta, hotărăşte, că măcar numai odată de ar citi un citeţ la a sa Biserică, de alta să nu se primească, spre a se clirosi.

CANONUL 99, 95

Făgăduinţa tuturor aceasta au pus înainte, a fi datori unul fiecare din noi întru a sa cetate îndeosebi a se întâlni cu cei mai întâi ai donatiştilor, ori a se însoţi cu alt vecin, ca asemenea cu unii ca aceştia, în fiecare cetate şi loc, prin boieri, sau prin cei ce poartă pe cele mai întâi întru aceleaşi locuri să se întâlnească.

(Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Prin acest canon rânduieşte sinodul, că fiecare episcop în eparhia sa, să întâlnească pe începătorii donatiştilor, sau să şi ia împreună cu sine şi pe alt episcop, şi să vorbească cu dânşii.[338] Iar dacă donatiştii de bună voie a se aduna nu vor vrea, să fie siliţi prin dregătorii împărăteşti, şi prin proestoşi şi nevrând, să o facă.

CANONUL 100, 97

Trebuie a cere, ca sobornicească Biserică ceea ce din pântece a născut în Hristos pe cei religioşi, şi cu adeverirea credinţei i-a hrănit, cu a lor (adică cu a împăraţilor) purtare de grijă să se mai întărească; ca nu cândva niscariva oameni obraznici, în timpurile cele binecinstitoare de Dumnezeu ale lor, cu oarecare frică să silnicească pe neputincioasele popoare. Fiindcă prin înduplecare ei, pe ele nu pot a le strica (corupe). Că se cunoaşte, şi de multe ori de legi se strigă (proclamează), urâta mulţime a împotrivnicilor, care şi de multe ori s-au osândit cu legiuirile ale însăşi mai sus zişilor preareligioşilor împăraţi. Deci împotriva turbăciunii acelora ne rugăm să dobândim mare încuviinţat ajutor, nu neobişnuit, nici străin de Sfintele Scripturi. Când Pavel Apostolul, precum în adevăratele Faptele Apostolilor s-au arătat, pe unitul sfat al celor fără de rânduială, cu oştenesc ajutor l-au biruit (Fapte: 21,33; 23,24, 25). Deci noi aceasta cerem, ca rânduielilor celor soborniceşti ale Bisericilor prin fiecare cetate, şi de prin deosebite locuri ale moşiilor celor megieşite cu fiecare, fără întârziere să li se dea străjuire.

(Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 78, 99, 101, 102, 103, 110, 128, 129)

---

[338] Acestea adică, care în practicalele acestuiaşi se află (praxa 5) că avem voie de la sinod ca să vorbim cu voi, dorind a ne bucura de îndreptarea voastră; fiindcă ştim că Domnul fericeşte pe făcătorii de pace, şi prin Isaia proorocul capitolul 66: 5 ne zice ca şi celor ce ne urăsc să zicem: „Fraţi ai noştri sunteţi". Deci nu defăimaţi această paşnică aducere aminte ce vă facem. Iar de socotiţi cugetările voastre a fi adevărate, alegeţi oameni dintre voi, vom alege şi noi, şi făcându-se sinod al amânduror Părinţilor, se va cerceta ceea ce ne deosebeşte, ca prin paşnica cercetare acesta să se sfârşească rătăcirea cu ajutorul lui Dumnezeu, arătându-se adevărul. Şi să nu piară atâtea suflete neputincioase, şi simple, pentru pizma unora, deosebindu-se de sobornicească Biserică, cu chip tâlhăresc şi jefuitori de cele sfinte. Iar de nu veţi face aceasta, va fi arătat la toţi, că sunteţi nişte oameni necredincioşi.

TÂLCUIRE

Fiindcă donatişti n-au voit să asculte cele cu pace vorbite de episcopii cei trimişi de sinod, precum s-a zis, ci mai vârtos, şi vrăşmăşuiri multe au făcut asupra multor episcop, şi clerici, şi Biserici câteva silniceşte le-au răpit, şi vrea să răpească şi altele. Pentru toate acestea trimite sinodul acesta locţiitori din partea sa, pe Teasie şi pe Evodie episcopii, şi kommonitorii, adică carte poruncitoare, cuprinzând ce să lucreze ei, le-au dat, întru care cel de la împăratul Onorie cele ce prin canonul acesta se arată; adică, ca să dea siguranţă şi pază tuturor Bisericilor celor ce se află în cetăţile Africii, şi pe la alte locuri, şi ca prin purtarea de grijă, şi ajutorul lor, credinţa dreptslăvitorilor, care duhovniceşte pe ei prin Botez de iznoavă i-au născut, şi prin adeverirea credinţei, şi a Tainelor i-au crescut, să se întărească. Iar obraznicii donatişti, în vremile lor să nu silnicească pe neputincioasele noroade, înfricoşându-i, că a-i îndupleca cu cuvânt la rătăcirea lor cea rea nu pot. Şi să nu facă şi celelaltetoate obişnuite schismaticilor, şi cunoscut legilor a însuşi împăraţilor, de care şi de multe ori s-au osândit. Şi că acest fel de ajutor ce-l cer, nu este neobişnuit, ci mărturisit de dumnezeieştile Scripturi. Că şi dumnezeiescul Pavel când s-a curăţit şi a intrat în Biserică, iar iudeii cei din Asia au pornit pe norod ca să-l omoare, de oşteneasca putere s-au ajutorat. Că cel mai mare peste o mie (colonel) pogorându-se cu ostaşii l-a răpit. Şi când cei mai mulţi de patruzeci, s-au anatematisit pe sineşi a nu mânca, şi a nu bea, până nu vor omorî pe Pavel. Şi atunci colonelul (în Scriptură căpitan) aceasta aflând, l-a trimis cu ostaşii la Kesaria către Felix.

CANONUL 101, 97

Şi aceasta trebuie a o cere: ca să se păzească legea pusă de Teodosie întru fericită aducere aminte părinte al lor, cea pentru cele 10 litre de aur, asupra ereticilor celor ce hirotonesc şi a celor ce se hirotonesc. Ba încă şi asupra avutorilor (ctitorilor) lor, la care s-ar afla sinagoga (adunarea) acelora. Apoi aşa să poruncească a se întări acest fel de lege, ca să poată ea asupra acestora, asupra cărora pentru vrăjmaşii, s-au îndemnat şi s-au pus pentru mărturie cei ai soborniceştii Biserici. Ca, măcar de frica aceasta să înceteze de a face dezbinări, şi de răutatea ereticească, ei care întârzie ca cu gândirea veşnicei munci să se curăţească şi să se îndrepteze.

(Apostolic, can. 68; Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 102, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Şi prin canonul acesta cere sinodul de la împăratul Onorie să poruncească ca să păzească legea care s-a legiuit de marele Teodosie tatăl lui, adică a se păgubi 10 litre de aur, atât cei ce vor hirotoni eretici, cât şi cei ce se vor hirotoni de eretici. Ci dar şi cei ce îi vor primi pe unii ca aceştia a liturghisi la moşiile lor. Şi că legea cea de acest fel să se păzească şi la donatişti. Că de nu se vor îndrepta aceştia pentru frica iadului, încai de frica pagubei banilor să înceteze de a face dezbinări şi vrăjmăşuiri, pentru care s-au îndemnat dreptslăvitorii episcopi să mărturisească asupra lor.

CANONUL 102, 97

Încă şi aceea trebuie a cere, ca cu bună cinstirea lor, să reînnoiască cea până acum, ceea ce pe lesnirea ereticilor o ridică, de a putea, aceştia, a lua ceva cândva, sau a lăsa, ori din hirotonii, ori din testamenturi (dieţi). Şi în scurt a zice, de a putea ori de a lăsa ceva, ori a lua pe ale sale, s-au luat de la cei ce cu îndrăznirea pizmei lor s-au orbit, şi în rătăcirea donatiştilor vor să rămână. Iar cei ce cu înţelegerea unirii şi a păcii vor voi pe sineşi a se îndrepta, fiind puse asupră-le o legea ca aceasta, să se deschidă ascultarea de a lua moştenire, deşi încă se află însuşi ei în rătăcirea ereticilor, li se cuvine ceva cândva din dăruire, ori din moştenire. Deosebindu-se aceia adică, care după ce s-au tras la judecată, au socotit să sunt datori a se muta la cea sobornicească Biserică. Că pentru unii ca aceştia este de crezut, că nu de frica judecăţii cereşti, ci de nesaţiul

pământescului folos, au poftit soborniceasca unire. Iar pe lângă toate acestea, este trebuință de ajutorul puterilor (stăpânitorilor) a fiecărei osebite eparhii. Şi alta încă, orice vor socoti folositor bisericeştii trebuințe, aceasta a o lucra şi a o creşte, volnică hotărâm pe deputăție.

(Apostolic, can. 40; Cartagina, can. 30, 40, 55, 66, 75, 76, 77, 78, 79, 101, 108, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Pe lângă acestea cere sinodul, ca prin împărăteasca poruncă să se reînnoiască legea ceea ce până atunci se păzea, adică, ca ereticii să nu poată, nici dăruire, nici moştenire a lua din testamenturile vreunora, ori de la hirotoniile ce ar face, ci nici să aibă cineva voie a lăsa lor ceva. Şi ca legea aceasta să se păzească, şi peste cei ce rămân în rătăcirea donatiştilor. Iar dacă unii dintr-înşii vor voi a se întoarce la ortodoxie, legea aceasta să nu aibă asupra acestora tărie. Ci aceştia să ia, darurile, şi moştenirile, atât cele ce li se cuvin după întoarcere la dreptslăvire, cât şi cele ce li se cuveneau, şi li s-au lăsat, încă fiind ei în rătăcire, dar nu li s-au dat pentru eres, după arătata lege. Iar dacă oarecare donatişti, după ce au fost traşi la județuri de oarecare, cerând a le lua ca unor eretici, moştenirile, ori darurile ce li s-au lăsat, vor voi a se întoarce la dreptslăvire, aceştia să nu câştige ceva din acest fel de fățărnicească întoarcere, pe care o au iubit, nu pentru frica muncii veşnice, ci ca să dobândească pământescul câştig. Ci şi aceasta rânduieşte a se cere, a se da ajutor fiecărei eparhii a Africii de la însuşi stăpânitorul şi ocârmuitorul ei. Şi în sfârşit adaugă, că fac Părinții de sine stăpânitori pe deputații trimişi la împăratul, spre a lucra şi orice altă vor socoti de la sineşi, că este de folos spre starea Bisericii.

CANONUL 103, 98

A plăcut, ca, deoarece numai în Calcedon s-a făcut unire, să se trimită scrisori către stăpânitori, ca şi în eparhiile, şi cetățile înşişi stăpânii, să poruncească a se mai da silința unirii. Iar de la Biserica din Calcedon mulțumiri cu scrisorile episcopilor să se trimită la Komitat pentru toată Africa căci s-au litrosit de donatişti.

(Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 78, 101, 102, 110, 128, 129)

TÂLCUIRE

Şi acesta pentru donatişti cuprinde, rânduind să trimită către ocârmuitorii Africii cărți îndemnătoare, ca, precum în Cartagina s-a făcut unirea donatiştilor, aşa să se silească spre a se face aceastaşi unire a donatiştilor, şi în celelalte eparhii. Şi că să se trimită la comitat, adică, la împărăție mulțumire de la Biserica din Cartagina pentru toată Africa, că prin ajutorul împăratului, s-a izgonit de la dânsa donatiştii.

CANONUL 104, 99

A plăcut, ca să nu mai fie de aici anicească nevoie de a se sfărâma frați. Ci de câte ori ar cere obşteasca trebuință, adică a toată Africa, cărți dându-se ori în ce loc în eparhia aceasta, unde trebuința şi îndemnarea ne-ar împinge. Iar pricinile ce nu vor fi obşteşti, se vor judeca în eparhiile loruşi.

(Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 4, can. 19; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 60, 81, 84, 85)

TÂLCUIRE

De a se face sinod particularnic în fiecare eparhie, ca să judece pariticularnicele şi deosebite îndoieli şi pricini ce se întâmplă pe tot anul, iartă canonul acesta, după anonimul tâlcuitor. Că întru alt chip nici se dezleagă eparhialnicile şi particularnicile pricinile acestea, fără numai prin mai mare sinod, şi cu chipul acesta se uneşte cu celelalte canoane care rânduiesc pentru acest fel de sinod. Iar a se face sinod obştesc din toate eparhiile Africii pe fiecare an, precum în cel 26 se rânduieşte, nu iartă de aici, pentru greutatea şi truda călătoriei. Însă şi acesta, zice, să se facă când se întâmplă

vreo obştească trebuinţă, ori unul pe an, ori două. Dar să se facă, trimiţându-se cărţi către episcopul Calcedoniei, şi acela rândui locul cel îndemânatic, unde să se adune sinodul.

CANONUL 105, 100

Iar de s-ar face cineva apelat şi ar alege pârâşul judecător, şi împreună cu dânsul şi acela, asupra căruia a pârât, de aici dintre aceştia nici unuia să-i fie iertat a apelarisi.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 16, 111, 131)

TÂLCUIRE

Rânduieşte acest canon că, dacă pârâşul şi pârâtul vor alege aleşi judecători, adică arbitri ca să judece pricina cea dintre ei, de aici să nu mai poată a-şi mai căuta judecata lor la alt judeţ, ci amândouă părţile să se mulţumească cu hotărârea acelor.

CANONUL 106, 100

Pe lângă acestea a plăcut, ca ispravnici adică executori întru toate cele trebuincioase Bisericii să se ceară ca să se aleagă cinci, care apoi în deosebite eparhii se vor împărţi.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 16, 111, 131)

TÂLCUIRE

Ispravnicii ce-i pomeneşte canonul se vede că au fost boieri împărăteşti, care aduceau în ispravă şi în săvârşire alegerile şi hotărârile ce ar fi dat împotriva oarecărora arhierei, oprind cu stăpânire pe cei nesupuşi şi împotrivitori hotărârilor, şi înţelepţindu-i pe ei, sau pe cei ce îi ocrotesc pe ei, cu pedepse, care cinci cere sinodul să se aleagă. Şi să se trimită de la împăratul, ca să se împartă la deosebite eparhii ale Africii.

CANONUL 107, 101

A mai plăcut încă, ca în numele tuturor eparhiilor solitorii cei ce vor să meargă, Vikentie şi Furtunatian, să ceară de la preaslăviţii împăraţi, spre a se da voie ca să se aşeze defensori (ekdici sau avocaţi) scolastici, care să aibă pe însăşi slujba şi lucrarea aceasta a apăra lucrurile. Şi ca iereii eparhiei, şi aceştia ce vor primi asupră-şi pe defensoria Bisericii, cu lesnire să poată pentru lucrurile Bisericii, de câte ori ar cere nevoia, a sta împotriva celor ce se pun împotrivă, şi a arăta cele de nevoie, şi a intra adică la secreta (cancelariile) judeţurilor.

TÂLCUIRE

Şi acesta asemeni cu cel 83 al acestuiaşi sinod rânduieşte ca trimişii soli să ceară de la împăraţi voie, de a se pune defensori (adică apărători) scolastici, adică oameni care să fie datori a se zăbovi, şi a avea lucrare chiar aceasta să izbândească, şi să diafendeisească lucrurile Bisericilor, şi să stea împotriva împotrivnicilor, şi să arate, ori prin scrisori, ori însuşi de faţă la judeţuri pricinile cele de nevoie.

CANONUL 108, 102

A plăcut, ca ne atârnată deputaţione să aibă aleşii deputaţi cei trimişi la comitat.

(Cartagina, can. 102)

TÂLCUIRE

Nu este de defăimat ştiinţa ce luăm din canonul acesta. Că ne învăţăm dintr-însul, că locţiitorii ce se trimit, ori către împăratul, ori către sinod, au volnicia de sineşi, a lucra, nu numai cele ce au auzit şi s-au rânduit, ci şi cele ce ei de la sineşi le-au socotit ca folositoare şi bune, atât trimişilor, cât şi celor ce i-au trimis.

CANONUL 109, 103

A plăcut şi aceea, ca gloatele cele ce nici odinioară au avut osebiţi episcopi, dacă nu se va face hotărâre de la tot sinodul al fiecărei eparhii, şi de la cei mai întâi (primat), şi cu învoirea aceluia, sub a căruia ocârmuire se află aceeaşi Biserică, nicidecum vor primi.

(Apostolic, can. 34; Sardica, can. 6; Cartagina, can. 62, 65)

TÂLCUIRE

Şi acest canon rânduieşte ca la mici parohii şi cetăţi să nu se facă episcopi, la care din început n-au fost. Ci atunci numai când mitropolitul, sau patriarhul vor hotărî împreună cu tot sinodul eparhiei, ori a-l ocârmuirii primind însă şi episcopul cel ce a avut locul acela întru a sa ocârmuire până atunci.

CANONUL 110, 104

A plăcut, ca şi popoarele acelea, care s-au întors de la donatişti, şi având episcopi fără de socotinţa sinodului, se vor învrednici a-i avea pe aceştia fără îndoială. Iar noroadele care au avut episcop, şi săvârşindu-se acesta, n-au voit a avea osebit episcop, ci la ocârmuirea altui oarecărui episcop ce se cuvenea au năzuit, de la aceasta să nu le fie de datorie a se opri. Cu toate acestea, şi aceia s-au luat în privire, că episcopii cei ce mai înainte de împărăteasca lege, care pentru unire s-au fost statornicit, care vor întoarce pe popoare către (Biserica) cea sobornicească, pe care (popoare) le aveau ei, pe acestea sunt datori a le ţine. Iar după legea unirii şi înainte, trebuie toate Bisericile şi ocârmuirile lor, şi de ar fi poate oarecare dreptăţi, cuvintele după drepturi ale Bisericilor lor, să se apere de soborniceştii episcopii cei din locurile acelea, întru care se ţineau de eretici, ori întorcându-se de aici la cea sobornicească, ori neîntorcându-se. Şi de ar întrebuinţa rău oarecare (lucruri) unii după împărăteasca lege, să fie datori acestea a le pune la loc.

(Apostolic, can. 38; Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 78, 101, 102, 128, 129)

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că mai înainte de a se da legea împărătească, ceea ce porunceşte să se unească donatiştii cu soborniceasca Biserică, de s-ar fi întors oarecare episcopi donatişti, dar s-au întors şi noroadele acelora, ori de sineşi îndemnate, ori prin sfătuirea acelora, şi după întoarcere, au luat pe episcopii lor cei din donatişti, pe care i-au avut şi până a nu se întoarce. Să aibă fără nîndoială, măcar deşi fără ştirea sinodului i-au luat, iar dacă, murind episcopii aceştia, ar voi noroadele a nu mai avea osebit al lor episcop, ci a se supune ocârmuirii altui episcop, la care se cuvine, să nu se oprească de la aceasta. Însă după ce s-a dat legea cea mai de sus pentru unire, toate bisericile câte se află în locurile donatiştilor, celor întorşi la dreapta credinţă şi enoriile (cuprinsurile) lor, şi dreptăţile lor, să le ocârmuiască episcopii dreptslăvitorilor, măcar deşi episcopii cei din donatişti le-au întors, ori şi de sineşi s-au întors. Şi de ar fi înstrăinat episcopii donatişti vreo moşie, sau acaret din ale Bisericii, cu orice chip, să fie datori a o întoarce la aceeaşi Biserică, care a avut moşia, sau acaretul.

CANONUL 111, 105

Mavrentie episcopul a zis, judecători cer pe preasfântul Sagktipp, pe Augustin preasfântul, pe Florentin, pe Teasie, pe Sampsihie, pe Secund, şi pe Posidie. Aceasta porunciţi a mi se hotărî. Sfântul sinod a învoit pe ceruţii judecători. Iar pe ceilalţi de nevoie judecători spre împlinirea numărului lor, adică pe lângă bătrânii de la noua Ghermanie se va hotărî a-i alege bătrânul Sagktipp.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. , can. 16, 105, 131)

TÂLCUIRE

Şi prin acest particular canon ne învăţăm, că se dă de sinod voie episcopilor celor ce se prihănesc de oarecare, să ceară ori pe care ar voi judecători aleşi (arbitri). Precum s-a dat aceasta voie lui Mavrentie episcopul acestui pârât atunci. Iar împlinirea numărului este cel de 12 episcopi, care s-au hotărât să judece pe fiecare episcop.

CANONUL 112, 106

Au mai plăcut, ca pentru prigonirea romaniceştii şi alexandrineştii Biserici, să se scrie către preasfântul papa Inokentie. Ca şi o Biserică şi alta între ele să păzească pacea, pe care o porunceşte Domnul.

TÂLCUIRE

Precum se vede din acest canon, a urmat vreo pricină la acea vreme între romani şi alexandreni. Pentru care au socotit de cuviinţă sinodul, să scrie către papa Inokentie cel de atunci, ca să se împace între ele Bisericile, după porunca Domnului, ce zice: „Pacea mea las vouă" (Ioan: 14,27). Şi iarăşi: „Pace aveţi între voi" (Marcu: 9,50). Dar priveşte, rogu-te aici, că localul sinod îndreptează şi sfătuieşte pe monarhul (singur stăpânitorul) Romei.

CANONUL 113, 107

A plăcut, ca după evangheliceasca, şi apostoleasca ştiinţă, nici cel de muiere lăsat, nici cea de bărbat părăsită, cu altul să se împerecheze, ci ori aşa să rămână, ori, între sineşi să se împace. Care lucru de îl vor defăima, către pocăinţă se vor sili. Întru care lucru este datorie a se cere de a se pune lege împărătească.

(Apostolic, can. 48; Sinod 6, can. 87; Ancira, can. 20; Vasilie, can. 9, 25, 35, 77)

TÂLCUIRE

Acest canon porunceşte nunţile fără cuvânt de curvie să nu se dezlege. După Porunca Domnului: „Pe care Dumnezeu i-a împreunat, omul să nu-i despartă" (Matei: 19,6; I Corinteni: 1,7). Vezi şi pe cel 48 apostolesc.

CANONUL 114, 108

A plăcut şi aceasta, ca rugăciunile cele întărite în Sinod, ori prefaţiile, ori rugăciunile sfârşitoare (ipotesis), ori rugăciunile punerii înainte (paratesis), sau punerile mâinii, de toţi să se săvârşească, şi nici într-un chip altele împotriva credinţei nici odinioară să se zică. Ci cele ce s-au adunat cândva de cei mai înţelepţi se vor zice.

(Laodiceea, can. 18)

TÂLCUIRE

Rugăciunile cele de ierei se zic către Dumnezeu în cererile cele ce se fac în Biserică, sunt deosebite. Căci, altele se zic procuvântări şi prolegomena, fiindcă se zic mai întâi şi la început. Iar altele se zic obiecturi (ipotesis), ori şi epilegomena, fiindcă se zic după rugăciunile cele ce chiar sunt rugăciuni. Şi altele se numesc paratesis (punerea înainte) sau dări, fiindcă dau şi afierosesc pe norod la Dumnezeu, şi altele în sfârşit se zic întru punerile mâinilor, adică, cele ce le zic arhiereul la hirotonii, punând mâna pe capul celui ce se hirotoniseşte, cât şi cele iertătoare, care trebuie a le citi arhiereul, sau cu voia lui, iereul, punând mâna pe capul celui ce se pocăieşte (despre care vezi pe cel al 8-lea al sinodului 1). Deci aceste rugăciuni rânduieşte canonul să le zică toţi, însă pe cele întărite sinodiceşte, şi de bărbaţii cei mai înţelepţi. Şi nu altele mai noi cele de oarecare alcătuite asupra credinţei, şi neîntărite sinodiceşte.

CANONUL 115, 109

A plăcut, ca oricare cândva ar cere de la împăratul cercetarea judeţurilor publice, să se lipsească de cinstea sa. Iar de ar cere de la împăratul episcopicească judecată, nimic să-l oprească pe el.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 14; Antiohia, can. 12)

TÂLCUIRE

Toți cei ierosiți (sfințiți) și clericii trebuie la județurile cele bisericești a se judeca, și nu la cele politicești. Pentru aceasta canonul acesta, și pe cei de la Împăratul, ori episcopi, ori clerici, ar îndrăzni a cere lucru ca acesta îi lipsește de cinstea lor. Iar bisericească de ar cere, nu. Căci și sinoadele toate prin împărătești porunci s-au adunat.

CANONUL 116, 110

Oricare cândva făcându-se neîmpărtășit în Africa, s-ar trage la cele de ceia parte de marea spre a se împărtăși, se va păgubi de cler.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca, dacă vreun cleric neîmpărtășit, adică aforisit fiind în Africa, ar fugi pe ascuns la părțile Italiei, și cu amăgire ar lua de la cei de acolo împărtășirea și unirea. Se va caterisi pentru amăgirea și viclenirea ce a lucrat. Citește și pe cele 12, 13 și 32 apostolești.

CANONUL 117, 111

A plăcut, ca oricare cândva ar voi a merge către komitat, în cartea slobozitoare trimisă către biserica Romei să se facă arătat. Pentru aceea, dacă cel ce a luat slobozitoare numai către Roma, tăcând nevoia, pentru care trebuie a merge el către komitat, ar vrea dea dreptul a merge la komitat, se va scoate de la împărtășire. Iar dacă acolo în Roma năprasnică nevoie i s-ar ivi de a merge la komitat (împărăție), va arăta nevoia aceasta episcopului Romei, și va lua cărți de la însuși episcopul Romei. Iar cele slobozitoare date de cei mai întâi (primați), sau ori de către care episcopi clericilor săi, vor avea ziua Paștilor. Iar dacă ziua Paștilor anului aceluia, atunci nu este știută, cea a Paștilor trecute să se alăture. În ce chip s-au obișnuit de Ipatie (Consulie) a se scrie în lucrările cele publice.

(Apostolic, can. 12; Antiohia, can. 11; Sardica, can. 7, 9)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că oricare episcop va voi să meargă la palatul împărătesc, trebuie să ia de la mitropolitul său, ori de la sinodul eparhiei, epistolie către împăratul, și către papa Romei slobozitoare, în care să se arate mergerea lui acolo, dar să ia și altă slobozitoare carte de la papa către palat. Iar dacă cel ce a luat carte numai către papa, va tăcea, și nu va spune pricina, pentru care are să meargă la palat, ci fără știrea lui va merge, acesta se aforisește. Iar dacă aflându-se vreunul în Roma, i-ar urma acolo vreo nevoie a merge la palat, care mai înainte nu o gândea, atunci să arate nevoia aceea papei, și cu a lui voie și scrisoare va merge. Scrisorile acesta ce se dau, ori de mitropoliți episcopilor, ori de episcopi clericilor, să aibă în locul anului, ce obișnuim a scrie, ziua Paștilor ce vin. Iar de nu este arătată încă ziua Paștilor viitoare, să se scrie a celor trecute. Una adică, ca să fie tuturor arătată, iar alta ca de pe ziua aceasta să se cunoască anul, în care s-au scris cărțile, precum și în cărțile politicești, să scrie ipatia (consulia) a fiecărui ipat (consul) și prin aceasta se arată anul în care s-a scris.

CANONUL 118, 112

A plăcut, ca un episcop să nu judece judecata sa.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 12, 16, 28, 105, 118)

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, ca un episcop, nici pe alt episcop poate să judece, care ar avea cu altul oarecare pricină, nici pe prezbiterul ce ar avea vreo pricină cu dânsul.

Nici pe vreun alt cleric, după canonul 9 al sinodului 4. Ci nici prezbiter pârât de altul, nici diacon poate un singur episcop a caterisi, după al 12-lea al acestuia. Vezi şi pe al 74-lea apostolesc.

CANONUL 119, 113

Lege s-a dat, ca cu slobodă voire fieştecine să primească nevoinţa creştinismului.

(Neocezareea, can. 112; Cartagina, can. 110)

TÂLCUIRE

Fiindcă după canonul 110 al acestuiaşi, lege împărătească s-a dat, poruncind, şi oarecum silind ca donatişii să se unească cu soborniceasca Biserică, pentru aceasta canonul acesta zice, că s-a dat o lege ca aceasta, ca fieştecine să primească creştinismul[339] cu slobodă şi volnică alegere. Fiindcă fapta bună după numele său trebuie să fie aleasă şi de bună voie, iar nu silită, şi silnicită. Că cele ce se fac de silă şi de nevoie, nu sunt adevărate şi statornice, ci nestatornice şi vremelnice. Pentru aceea şi Domnul zice: „Cel ce voieşte în urma mea a veni" (Matei: 16,24), şi celelalte. Vezi însă, că nevoinţă pe credinţa creştinismului o a numit canonul, arătând cu aceasta, că creştinul trebuie a se iscusi şi a se nevoi în toată fapta bună, în înfrânare, în smerita cugetare, în dragoste, şi întru celelalte. Că cela ce întru acestea nu se nevoieşte, numai cu numele este creştin, iar nu şi cu lucrul.

CANONUL 120, 114

A plăcut, ca, oricare zice pe Adam, pe omul cel întâi zidit, că aşa muritor s-a făcut, încât, ori de ar fi greşit, ori de nu ar greşi, va muri cu trupul, adică că va ieşi din trup, nu pentru vrednicia greşalei, ci pentru nevoia firii, anatema fie.

(Cartagina, can. 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127)

TÂLCUIRE

Acest canon surpă eresul lui Pelaghie, şi al lui Kelestie ucenicului lui. Că aceştia (precum mărturiseşte dumnezeiescul Augustin pentru strămoşescul păcat cap 5 şi 6) fiindcă cugetau ei, că păcatul cel strămoşesc nu se naşte împreună cu omul, şi că, nu este greşală a firii, ci a voirii, prin urmare din aceasta ei încheiau (socoteau) că şi Adam, nu pentru păcat, care a fost din voie, a murit cu moartea aceasta firească, ci pentru nevoia firii, care din început muritoare s-a zidit, şi urma să moară, ori de păcătuia Adam, ori şi de nu ar fi păcătuit de voie. Drept aceea sinodul surpând cugetarea acesta ereticească, anatematiseşte pe cei ce o zic aceasta. Că de a fost Adam muritor după nevoia firii, 1. Dumnezeu cel ce a zidit pe ea aşa, trebuia să fie, şi făcător şi pricinuitor al morţii. „Ci Dumnezeu moarte n-a făcut, după cea scrisă" (Înţelepciune: 1,13). 2. Trupul acela al lui Adam, mai dinaintea călcării de poruncă, nu trebuia să aibă deosebire de al nostru, ci să fie întocmai ca al nostru, gros, şi muritor, şi potrivit cu al nostru. Fiindcă şi noi cei ce îl avem după călcarea poruncii, după aceastaşi nevoie a firii suntem muritori, şi negreşit vom să murim. Ci Teologul Grigorie (în cuvântul la naşterea lui Hristos) va, că pe trupul acesta gros şi muritor, pe care noi îl avem, nu îl avea Adam mai înaintea călcării de poruncă, ci după călcare. Şi 3. De a venit moartea din fire, cum zice Pavel: „Că prin păcat a intrat în lume moartea" (Romani. 5,12), şi Solomon: „Iar prin pizma diavolului, moartea a intrat în lume" (Înţelepciune: 2,24). Deci Dumnezeu a zidit pe om, nu de firească nevoie muritoare, după canonul acesta, ci fireşte nemuritoare. Şi fiindcă însuşirea a celui bun este a nu sili pe cineva la bine, pentru aceasta Dumnezeu a făcut pe om cu suflet de sineşi stăpânitor, spre a se porni după sloboda voie spre bine, şi spre a rămâne într-însul, nu de silă, ci cu de sineşi stăpânire şi de sloboda voie. Şi aşa rămânând de voie întru

---

[339] Marele Vasilie hotărând aceasta zice: „creştinismul este asemănare cu Dumnezeu după puterea firii omeneşti" (voroava 10 la Exaimeron).

bunătate, de acolo să păzească şi pe fireasca nemurirea trupului. Ci fiindcă el de sineşi cu sloboda voie s-a pornit spre rău, nu a mai avut putere să ţie împreună şi pe trupul întru fireasca sa nemurire, întru care s-a zidit. De unde moartea acestuia a urmat.

CANONUL 121, 115

A plăcut, ca, oricare tăgăduieşte, ori zice că, pruncii cei mici şi de curând născuţi din pântecele maicilor botezându-se, nu întru lăsarea păcatelor lor se botează, şi că din strămoşescul păcat al lui Adam nimica trag, care este de datori a se curăţi cu baia naşterii de a doua (de unde urmează, că la aceştia forma botezului celui întru lăsarea păcatelor, nu adevărată, ci mincinoasă se înţelege) anatema fie. Fiindcă nu într-alt fel trebuie a înţelege cea zisă de Apostolul: „Printr-un om păcatul a intrat în lume, şi prin păcat moartea. Şi aşa la toţi oamenii a trecut, pentru care toţi au păcătuit" (Romani: 5,12). Fără numai în ce chip soborniceasca Biserică, cea pretutindeni revărsată, şi întinsă, dea pururea a înţeles. Că pentru canonul acesta al credinţei şi acei mici încă, care nici unul din păcate pot încă în sineşi a greşi, întru lăsarea păcatelor cu adevărat se botează, ca să se curăţească întru dânşii prin naşterea de a doua ceea ce au tras din naşterea din început.

TÂLCUIRE

Şi cugetarea aceasta a ereticeştii vătămări de minte a fost naştere a pelaghienilor. A zice adică, că pruncii cei de curând născuţi nu se botează întru iertarea păcatelor, în ce chip socoteşte dreptslăvitoarea Biserică, ci şi de ar zice cineva, că întru iertarea păcatelor se botează, dar însă ei nu s-au împărtăşit de nici o spurcăciune din strămoşescul păcatul lui Adam, care trebuie a se curăţi prin Botez (fiindcă, precum am zis, aceia cugetau că nu se naşte cu omul strămoşescul păcat, fiindcă nu a fost greşeală a firii, ci a voirii). Deci pe ereticii ce o zic aceasta, îi anatematiseşte sinodul prin canonul acesta. 1. Căci forma Botezului celui întru iertare păcatelor, care se face la prunci, după zisa lor, nu-i adevărată, ci mincinoasă, şi plăsmuită. Căci, după a lor zise, pruncii aceia păcate nu au ca să li se ierte. 2. Căci fiindcă zice Apostolul, că prin om, prin Adam adică, a intrat păcatul în lume, şi prin păcat moartea, şi aşa moartea a trecut la toţi oamenii. Fiindcă toţi au greşit ca şi Adam. Zisa aceasta, zic, nu se poate a se înţelege într-alt chip, fără numai precum soborniceasca Biserică a dreptslăvitorilor o a înţeles, şi o crede, că adică, şi însuşi pruncii cei de curând născuţi, măcar deşi n-au păcătuit după voinţă, dar au tras în sineşi din Adam pe strămoşescul păcat. Pentru aceea şi trebuie prin Botez a se curăţi de dânsul. Drept aceea şi întru iertarea păcatelor, cu adevărat şi nu mincinos se botează. (Că deşi a lor păcate chiar nu se iartă lor, dar li se iartă cel străin, adică cel strămoşesc, care se socoteşte străin după voie, dar şi al lor după împărtăşire, şi darea, după care l-au luat.)

CANONUL 122, 116

A plăcut, ca, oricare ar zice că darul lui Dumnezeu, cu care cineva se îndreptează prin Iisus Hristos Domnul nostru, are putere numai spre singură lăsarea păcatelor celor ce până acum s-au greşit, şi că nu dă încă şi ajutor spre a nu mai greşi altele, anatema fie.

(Cartagina, can. 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127)

TÂLCUIRE

În trei protasuri (înainte puneri) cuprindeau pelaghienii ereticeştile lor cugetări. În una, că omul întrebuinţând numai puterile cele fireşti, poate să păzească toată legea şi să se îndrepteze, şi să rămână întru dreptate, şi să dobândească viaţa cea veşnică. Iar într-alta că omul nu are trebuinţă de nici un dar al lui Dumnezeu din lăuntru, care să-l deştepte spre bine, ori să-l ajute, sau să-l îndrepteze. Ci îi ajunge lui spre mântuire, numai stăpânirea de sine, legea, învăţătura, şi pilda. Şi în a treia, că deşi se dă darul de

la Dumnezeu, însă se dă pentru vrednicia stăpânirii de sineşi. Deci de aceste 2 a lor protasuri (înainte puneri), atârnă şi aceasta ce rânduieşte canonul acesta. Adică, cum că, darul lui Dumnezeu, cel ce prin Iisus Hristos îndreptează pe om în Botez, numai iertarea păcatelor celor făcute dăruieşte, dar nu şi ajutor de a nu păcătui şi altădată. Pentru aceea şi anatematiseşte pe cei ce o zic aceasta. Că Biserica cea sobornicească crede cu totul din potrivă, adică, că Darul cel ce se dă prin Iisus Hristos întru Botez, şi iertare de păcatele cele mai dinainte dă, şi putere şi ajutor spre a nu mai păcătui, dacă nu din lenevire noi ne vom da pe sine la păcate. Pentru aceea şi David, zice: „Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, spre a ajuta mie grăbeşte" (Psalm: 69,1). Şi, „Ajutorul meu de la Domnul" (Psalm: 120,2), şi celelalte. Şi Pavel: „Aşişderea şi Duhul împreună ajutorează nouă. Şi el se roagă pentru noi, întru slăbiciunile noastre" (Romani: 8,26). Şi altele ca acestea zeci de mii se află întru dumnezeieştile Scripturi.

CANONUL 123, 116

A plăcut, ca, oricare ar zice, că acestaşi dar al lui Dumnezeu, cel prin Iisus Hristos Domnul nostru, întru aceasta numai ajută nouă, spre a nu păcătui, că prin el nouă se descoperă şi se arată cunoştinţa păcatelor, spre a şti ce să cerem, şi de care se cade a ne feri; dar nu şi că prin ele se dă nouă, ca ceea ce vom cunoaşte a fi de făcut, că încă şi a o face vom iubi şi vom putea, anatema fie. Că Apostolul zicând: „Că cunoştinţa face semeţ, iar dragostea zideşte" (I Corinteni: 8,1). Foarte păgânesc lucru este a crede, că spre a ne îngâmfa noi avem darul lui Hristos, iar spre a ne zidi, nu-l avem. Când, amândouă sunt dar al lui Dumnezeu, şi a şti ce se cade a face, şi a iubi ceea ce se cade a face. Că dragostea zidind, să nu poată cunoştinţa a mândri, precum de la Dumnezeu s-a scris: „Cel ce învaţă pe om minte" (Psalm: 93,10); aşa s-a scris încă: „Dragostea de la Dumnezeu este" (I Ioan: 4,7).

(Cartagina, can. 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127)

TÂLCUIRE

Şi prin acest canon, anatematiseşte sinodul pe pelaghieni, şi pe kelestieni, care ziceau, că darul lui Dumnezeu numai întru aceasta ne ajută întru a nu păcătui, fiindcă printr-însul cunoaştem, care trebuie a cere, şi a face, adică pe cele bune; şi de care trebuie a ne feri, adică cele rele. Şi nu că ne dăruieşte, şi pe a iubi, şi pe a ne împuternici spre a face bunătăţile acelea, pe care le vom cunoaşte. Că întocmai amândouă darurile sunt ale lui Dumnezeu, şi cunoştinţa, şi dragostea. Căci, pentru cunoştinţă, zice David: „Cel ce învaţă pe om nu minte". Iar pentru dragoste, zice iubitul ucenic, că este din Dumnezeu. Şi după alt chip încă, este păgânesc lucru a crede, că darul lui Dumnezeu, ne dă cunoştinţă, care singură fiind, precum zice Pavel, umflă, adică pricinuieşte mândrie, dar nu dă şi dragoste, care zideşte, şi ne împuterniceşte spre a lucra bunătate. Drept aceea precum este dumnezeiescul dar dăruire, a cunoaşte ce trebuie a face; aşa întocmai este, şi a iubi ce trebuie să facem. Deci cunoştinţa, se dă în minte, iar dragostea, în voinţă, pe amândouă puterile sufletului cele întâi şi mai domnitoare.

CANONUL 124, 117

A plăcut, ca, oricare ar zice, că pentru aceasta se dă nouă darul dreptăţii, ca, ceea ce putem face prin stăpânirea de sine, mai cu lesnire să împlinim prin dar. Ca cum că şi de nu ni s-ar fi dat darul, nu cu lesnire adică, dar însă am fi putut şi fără de acela încă a împlini dumnezeieştile porunci, anatema fie. Că pentru rodurile poruncilor Domnul grăia, unde nu a zis fără de mine cu anevoie, puteţi face, ci a zis: „Fără de Mine nu puteţi face nimic" (Ioan: 15,5).

(Cartagina, can. 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127)

TÂLCUIRE

Şi acesta anatematiseşte pe pelaghieni şi pe celestinieni, pentru căci învăţau ei, că de vreme ce Dumnezeu pe noi ne-a făcut de sine stăpânitori,[340] putem cu adevărata şi fără de dumnezeiescul dar să împlinim poruncile lui, măcar deşi nu cu lesnire, ci cu anevoie, iar prin ajutorul dumnezeiescului dar, mai lesne (zic ei) putem să isprăvim poruncile. Fiindcă şi Domnul nu întru alt chip a zis vorbind pentru împlinirea dumnezeieştilor porunci, ci aşa zis: „Fără de Mine, nu puteţi face nimic". Drept aceea totul este dumnezeiescul dar, şi fără de el nimic putem isprăvi.[341]

---

[340] Mulţi din teologii şi metafisicii noştri cei mai noi, nu ştiu cum, şi din ce pricină, nu au vorbit deamăruntul pentru de sine stăpânirea, ci, unii au hotărât, că, aceasta este o putere cuvântătoare, după care cu de sineşi stăpânire sufletul se porneşte şi spre bine, şi spre rău. Iar alţii că este o slobozenie a sufletului, după care el vrea întocmai binele, şi în tocmai răul. Iar cum că hotărârile acestea nu sunt drepte, este arătat. Că de este aceasta putere, după care se mişcă omul spre bine, şi spre rău, întâi că puterea aceasta spre rău, nici este, nici se zice putere chiar, ci mai mult neputinţă, slăbiciune, şi lipsă. (după Sfântul Dionisie Areopagitul pentru dumnezeieştile nume, cap 4). Fiindcă sufletul n-a luat putere spre rău, ci din neputinţă, şi din slăbiciune, şi din lipsă, pentru a nu putea să rămână în bunătate, cade în răutate. Dar nici cuvântătoare poate a se zice acest fel de putere spre răutate, ci mai vârtos necuvântătoare, şi nesocotită. Că din necuvântare se face rău, după acelaşi Ariopaghit (acoloşi). Al doilea, că de au luat omul acest fel de putere spre rău, urmează a fi Dumnezeu pricinuitor al răului, căci i-a dat această putere, iar omul a fi nevinovat întrebuinţând puterea aceasta. Şi apoi cum Dumnezeu pricinuitorul răului pedepseşte, iar nevinovatul om voind răul, se pedepseşte? Că aceasta este nedreptate. Al treilea, că dacă acest fel de putere, spre rău ar fi fireşte dată sufletului, trebuia a întări mai vârtos, şi nu a strica pe sufletul ce o întrebuinţează. Al patrulea, pentru ce se propune şi răul ca cum ar fi întocmai cu binele, care aceasta este fără de cuviinţă. Şi al cincilea, că şi însuşi răul, care se propune ca un lucru ce zace înaintea puterii celei din voinţă a sufletului, trebuia întocmai cu bunătatea cea potrivnică lui, a nu strica, ci a deplini pe sufletul cel ce se porneşte spre rău. Ci cu adevărat toate acestea sunt necuviincioase, hulitoare, şi ereticeşti.

[341] Fiindcă osebite daruri au pomenit trecutele canoane, am socotit să dăm o cuprinzătoare ştiinţă pentru dânsele. Deci lăsând pe felurile de despărţiri a scolasticilor cele pentru dar, zicem cele obşteşti, şi de toţi teologii mărturisite acestea: darul, altul adică se zice începător, şi luminător: care se dă tuturor oamenilor, fără de împreună lucrarea a însăşi stăpânirii, că merge înainte de acesta. Ca să cunoască omul pe adevărul dumnezeieştilor porunci, şi cu slobozenie să se învoiască. (Pentru darul acesta începător zice Teofilact al Bulgariei tâlcuind zicerea: „Nu vor învăţa fiecare pe aproapele său, zicând; cunoaşte pe Domnul" (Evrei: 8,11). Dumnezeu pe firea noastră prin în omenirea Sa îndumnezeindu-o, au strălucit în sufletele tuturor pe lumina adevăratei cunoştinţei de Dumnezeu, şi ca oarecare îndemânare s-au pus în firea omenească de către dar, spre a cunoaşte pe Dumnezeul cel adevărat. Iar altul se zice dar întăritor, care întăreşte pe omeneasca voinţă spre a iubi binele, nu silind, ci cu dulceaţă pe ea înduplecându-o. Altul împreună lucrător, care împreună lucrează cu cel ce lucrează binele, ca să aducă la ispravă şi la sfârşit pe lucrarea binelui. Altul se zice rămâitor, şi îndreptător, care face pe om să rămână în bunătate până în sfârşit, care se sorteşte singuri celor mai înainte hotărâţi (proorisiţi). Altul se zice deprinzător, şi după deprindere; care pentru adânc este lipit în om şi rămâne, atât când lucrează binele, cât şi când nu îl lucrează. Şi acesta numai celor proorisiţi (mai înainte sortiţi) se dă, dragoste a lui Dumnezeu, şi arvună, şi hărăzire numindu-se în Sfintele Scripturi de către marele Vasilie în cele pentru Sfântul Duh (cap 26); şi de Sfântul Kiril al Alexandriei (cartea 4 la Isaia), cu meşteşugul asemănat. Care pururea se află după deprindere în meşter, dar nu pururea, nici neîncetat pe lucrări le pune înainte; deci darurile cele trei de mai întâi, cel începător zic, cel întăritor, şi cel împreună lucrător (sau ajutător), se dau şi către cei ce până la o vreme se află întru fapta bună, şi în har, iar la urmă căzând dintr-însa se dau muncilor de veci. Iar cele două, adică cel rămâitor, şi cel deprinzători, numai singuri celor proorisiţi, a cărora de sineşi stăpânirea rămâne întărită şi temeinică întru bunătate, şi în fapta bună; pentru aceea şi singure acestea pecetluiesc proorismosul, şi lucrurile lui, şi se zic chiar isprăvi (efecturi). Iar cele trei mai de sus, după rea întrebuinţare să

CANONUL 125, 118

A plăcut, ca, ceea ce a zis Sfântul Ioan Apostolul: „De vom zice, că păcat nu avem, pe noi ne înşelăm, şi adevăr nu este întru noi" (I Ioan: 1,8). Ori care ar socoti că aşa se cade a se lua, că a zice pentru smerită cugetarea nu suntem datori a ne zice că noi nu avem păcat, nu că cu adevărat este aşa, anatema fie. Că mai urmează Apostolul şi înainte adăugând aşa: „De vom mărturisi păcatele noastre, credincios este şi drept, ca să ne ierte nouă păcatele, şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea" (I Ioan: 1,9). Unde foarte s-au arătat aceasta, că nu numai cu smerita cugetare, ci încă cu adevărat se zice. Că putea a zice Apostolul, de vom zice, nu avem păcat, ne înălţăm pe sine, şi smerita cugetare nu este întru noi, ci zicând, ne amăgim pe sine, şi adevăr nu este întru noi, foarte au dovedit că cel ce se zice pe sineşi că nu are păcat, nu zice adevărul, ci minte.

(Cartagina, can. 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127)

TÂLCUIRE

Fiindcă dogmele pelaghienilor, oarecum se unea cu ale masalienilor, pentru că şi aceia şi aceştia, pe începutul mântuirii îl puneau, numai întâi în dumnezeiescul dar, ci în omeneasca putere. Prin urmare, fiindcă masalienii rău cugeta, cum că, când vine Duhul Sfânt la om simţitor, şi văzut, îl sloboade de patimi, şi de aici numai trebuie să facă el posturi, sau alte nevoinţe iubitoare de Dumnezeu; întru un chip ca acesta cugetând şi pelaghienii, asemenea ziceau, că ceea ce zice Ioan. De vom zice că păcat nu avem ne amăgim, şi nu zicem adevărul; aceasta nu după adevăr se zic de sfinţi (fiindcă slobozindu-se ei de patimi adică prin Sfântul Duh, de aici păcate nu au, nici a face păcate pot) ci din smerita cugetare. Pentru aceasta pe cei ce zic aşa îi anatematiseşte canonul acesta, ca pe unii ce rău o tâlcuiesc.[342]

CANONUL 126, 119

A plăcut, ca, oricare ar zice, întru stăpâneasca rugăciune, că pentru aceasta zic sfinţii: „Iartă-ne nouă datoriile noastre"; nu că pentru sineşi zic aceasta. Fiindcă lor de aici nu le este de nevoie cererea aceasta, ci pentru alţii, care sunt în poporul lor păcătoşi. Şi că nu zice unul fiecare din sfinţi, lasă mie datoriile mele, ci lasă nouă datoriile noastre, ca cum pentru oarecare alţii mai mulţi, decât pentru sine dreptul cel ce cere se înţelege, anatema fie. Că sfânt şi drept era Apostolul Iacov, când zice: „Că întru multe greşim toţi" (Iacov: 3,2). Fiindcă, pentru ce adaugă pe, toţi? Fără numai, ca înţelegerea aceasta să se potrivească. Şi în psalmul unde se citeşte: „Să nu intri în judecată cu robul tău, că nu se va îndrepta înaintea ta tot cel viu" (Psalm: 142,2). Şi în rugăciunea preaînţeleptului Solomon: „Nu este om, care să nu greşească" (III Împăraţi: 8,46). Şi în cartea Sfântului Iov aceea: „În mâna a tot omul însemnează, ca să-şi cunoască tot omul neputinţa sa" (Iov: 37,7). Drept aceea încă şi sfântul şi dreptul Daniil proorocul, multoratic zicând, aceasta, „păcătuit-am nelegiuit-am noi" (Daniil: 9,5), şi celelalte. Care acolo cu smerită cugetare, şi cu adevăr mărturiseşte. Ca să nu se

---

numesc lucruri a proorismosului, fiindcă înlesnesc celui ce se mântuieşte mântuirea. (după teologia lui Coresie.)

[342] Însemnează că păcate aici înţelege canonul, nu pe cele de moarte (căci acestea făcând sfinţii, numai rămân sfinţi). Ci pe cele de iertare, care nici pe dragostea care către Dumnezeu strică, nici pe cea către aproapele, nici fac pe om vrăjmaş al lui Dumnezeu, şi vinovat morţii veşnice, la care sunt supuşi şi înşuşi sfinţii, şi rămân iarăşi sfinţi (afară de singur Hristos, şi de Născătoarea de Dumnezeu). Iar acestea sunt, după Korsie, şi Hrisant, cuvântul cel deşert, mişcarea cea întâi a mâniei, sau a poftei, minciuna cea de glumă, şi cele asemenea. Că singur Dumnezeu este desăvârşit nemişcat spre răutate, iar Îngerii şi sfinţii, de ar fi şi desăvârşiţi, însă nu sunt nemişcaţi spre răutate, ci cu anevoie mişcaţi. Şi cu mult mai vârtos sfinţii, ca cei ce poartă trup, şi ca unii ce se luptă de vrăjmaşul, mai lesne decât Îngerii pot a se abate spre răutate.

socotească, precum unii o socotesc aceasta, că nu pentru păcatele sale, ci mai mult pentru ale norodului său zice. După acestea a zis: „că mă rugam şi mărturisisem păcatele mele, şi păcatele norodului meu Domnul Dumnezeului meu” (acolo: 20). N-au voit să zică păcatele noastre, ci ale norodului său a zis, şi ale sale. Fiindcă proorocul ca cum mai înainte a văzut, că aceştia vor urma a înţelege rău.

(Cartagina, can. 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127)

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta pentru asemenea vătămare de minte, cu cea mai de sus, a pelaghienilor vorbeşte. Că anatematiseşte pe cei ce zic, că sfinţii, când zic în rugăciunea cea de Domnul predată, în Tatăl nostru, cuvântul acesta: „Iartă nouă păcatele noastre”. Nu pentru sineşi, ci pentru alţii o zic.

CANONUL 127, 120

A plăcut, ca, oricare pe graiurile stăpâneştii rugăciuni (Matei: 6,12; Luca: 11, 4), unde zicem, lasă nouă datoriile noastre, voiesc că aşa se zic de sfinţi, încât că după smerita cugetare şi nu după adevăr s-ar zice acestea, anatema fie. Că cine ar suferi pe cel ce se roagă, minţind nu oamenilor, ci însuşi Domnului? Pe cel ce cu buzele sale zice, că păcatele cele datoare a se ierta lui nu le are?

(Cartagina, can. 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126)

TÂLCUIRE

Şi acest canon pe pelaghieni anatematiseşte, pentru că ei ziceau, că sfinţii nu cu adevărul ziceau, iartă nouă greşalele noastre, căci ei păcate nu au, ci din smerenie. Care aceasta la sfinţi, şi a o gândi numai, este necuvioşie.

CANONUL 128, 121

A plăcut, fiindcă, mai înainte cu câtiva ani întru această Biserică, de un complet sinod s-au hotărât, ca, oricare Biserici, ce se află în vreo ocârmuire aşezate, mai înainte de legile cele pentru donatişti aşezate, să se facă soborniceşti, scaunelor acelora ce se cuvin a fi, adică acelora episcopi prin care îndemnate fiind, prin unire s-au împărtăşit, cu cea sobornicească. Iar după legi, oricare s-au împărtăşit (unit), a acelora să fie, a cărora a fost şi când era în partea lui Donat. Şi multe prigoniri la urmă între episcopi pentru ocârmuiri s-au ivit, şi se ivesc, pentru cele ce atunci nu se părea că s-au făcut desăvârşită purtare de grijă, acum întru acest sfânt sinod a plăcut, ca, oriunde s-a făcut sobornicească Biserică, din parte lui Donat, şi au fost cuvenită la deosebite scaune, ori în care timp acolo s-a făcut unire, ori de se va face, ori mai înainte de legi, ori după legi, acelui scaun să i se încuviinţeze, căruia i se cădea ceea ce din vechi se afla acolo sobornicească, aşa adică: Ca, de s-au întors episcopi din donatişti către sobornicească unire, deopotrivă întru dânşii să împartă ocârmuirile cele ce se află aşa, unde au fost amândouă părţile. Adică, ca, alte locuri aceluia, şi altele aceluia, să li se încuviinţeze aşa, ca cel mai vechi în episcopie să împartă, şi cel mai mic să aleagă. Iar dacă cumva un loc va fi, se va da, la cel ce se învecinează mai mult. Iar dacă cu amândouă scaunele deopotrivă se învecinează, aceluia i se va lăsa, pe care mulţimea l-ar alege. Iar de cumva cei vechi soborniceşti pe a lor îl voi, şi cei ce s-au întors din partea lui Donat pe al lor, socoteala celor mai mulţi să se protimisească, decât a celor mai puţini. Iar de sunt părţile de o potrivă, episcopului celui mai vechi să i se socotească. Iar dacă aşa mai multe locuri se vor afla, în care sunt amândouă părţile, încât a nu se putea deopotrivă a se împărţi, numărul acestoraşi locuri nepotrivit fiind, întâi se vor împărţi numerele cele întocmai, şi pentru cel ce rămâne, se va păzi aceea, care şi mai sus s-a zis, când se făcea întrebarea pentru locul cel unul.

(Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 78, 101, 102, 129)

TÂLCUIRE

Fiindcă multe îndoieli se făceau între episcopi, pentru ca, care din ei să ia pe cei ce se întorceau din donatişti, rânduieşte canonul acesta, că mai înainte de împărăteştile legi care legiuiau pentru unire (canon 110), s-au rânduit să se supună la episcopul acela, de care s-au întors ei. Iar după legiuirile acelea să se supună episcopilor soborniceşti care vor fi megieşi ai donatiştilor. Iar acum iarăşi spre dezlegarea desăvârşit a îndoielilor ce se nasc, hotărăşte sinodul, că locurile celor ce din donatişti s-au întors, să se supună la episcopul acela, la care erau supuse Biserica cea dreptslăvitoare care din vechi se afla a locului donatiştilor. Cu acest chip adică, că de se vor afla locurile între doi episcopi întorşi din donatişti, amândoi întocmai să le împartă, şi cel mai vechi să împartă, iar cel mai nou să aleagă. Iar de este un loc, pentru care se gâlcevesc, acesta să se supună la cel ce mai mult megieşeşte. Iar dacă amândouă scaunele deopotrivă se hotărăsc, la acela să se supună, la care va voi mulţimea. Iar dacă amândoi îl cer pe ele întreg, socoteala celor mai mulţi biruiască pe a celor mai puţini. Iar de sunt amândouă părţile deopotrivă, locul să-l stăpânească cel mai vechi. Iar de vor fi locurile multe, că le împartă amândoi deopotrivă, şi de va rămâne un singur lor, să se supună, ori la cel ce mai mult se megieşeşte, ori la acela ce va voi mulţimea.

CANONUL 129, 123

A plăcut, ca, dacă cineva după legi, ar întoarce vreun loc către sobornicească unire, şi pe acesta l-ar ţine în timp de trei ani, nimeni cerându-l, de aici, de la dânsul să nu se mai ceară. Dacă însă în cursul acestor trei ani a fost episcopul care era dator a cere, şi a tăcut. Iar de nu era, să nu se oprească a se aşeza în matriculă (codică), ci când locul cel ce văduveşte va lua episcop, slobod să fie lui, a-l cere din aceeaşi zi în curs trei ani. Asemenea dar, şi de s-ar întoarce vreun episcop din părţile lui Donat la cea sobornicească, să nu se hotărească în matriculă pentru rânduitul timp, ci din ziua întru care s-a întors, să aibă stăpânire să ceară în curs de trei ani locurile, cele ce se cuvin scaunului său.

(Sinod 4, can. 17; Cartagina, can. 55, 66, 75, 76, 77, 101, 102, 110, 128, 131)

TÂLCUIRE

Şi acesta în sfârşit pentru locurile donatiştilor şi în scurt pentru cei ce din eretici se întorc la dreapta credinţă, rânduieşte.

CANONUL 130, 124

A plăcut, ca, oricare episcopi, pe gloatele, care le socotesc că se cuvin scaunului lor, nu (de la sine) să le caute, ci să o facă aceasta prin judecata altor episcopi. Iar de ar năvăli asupra popoarelor ce se ţin de altul, sau voind ele, sau nevoind (atunci episcopii), să sufere paguba pretenţiei (lucrului) lor. Şi oricare o au făcut aceasta, de nu se va întreba adunarea care dintre episcopi, ci încă despre aceasta se prigonesc, acela se va depărta de acolo, pentru care se va dovedi, că lăsând pe judecătorii bisericeşti, a făcut năvălire. Şi să nu se măgulească cineva pe sineşi, precum că a luat de la primatul (cel mai întâi) scrisori pentru a le ţine, ci ori de are scrisori, ori de nu are, să se întâlnească cu cel ce le ţine, şi de la dânsul să ia scrisori, ca să se arate acesta că cu pace ţine pe Biserica ceea ce se cuvine lui. Iar dacă şi acela vreo întrebare împotrivă ar aduce, aceasta să se mărginească (hotărească), între episcopii judecători, ori între acei pe care primatul i-ar da lor, ori de acei pe care vecinaţi fiind cu învoire i-ar alege ei.

TÂLCUIRE

Opreşte canonul acesta, pe episcopi de a întrebuinţa silnicie, ci cu judecata episcopilor, să ceară pe noroadele acelea, ce socotesc că li se cuvin. Iar de vor căuta

silniceşte a le lua, ori de i-ar vrea ele, ori de nu i-ar vrea pe ei episcopi, aceştia să piardă pe noroadele acelea, chiar de ar fi avut dreptate a le lua, pentru silnicia ce au întrebuințat. Ci deşi episcopii aceştia doi care pentru noroadele acestea se gâlcevesc, vor veni la judecata episcopilor, şi mai înainte de a sfârşi judecata, ci încă, cercetându-se lucrul, unul din ei, ar lăsa judecata episcopilor, şi ar întrebuința năvălire şi silnicie, şi acesta să piardă pe noroadele acelea, chiar deşi au avut dreptate a le lua. Şi să nu se amăgească cineva, şi să facă aceasta, pricinuind că are voie de la mitropolitul lor, ca să ție norodul acela. Că trebuie a avea scrisoare arătătoare, că cuvenindu-se lui cu pace l-a luat, de la episcopul ce îl ținea mai înainte. Iar nefăcând aceasta, să piardă dreptul său. Iar dacă şi pârâtul episcop, asemenea va pârî pe pârâşul său, să se judece de episcopi, sau rânduiți de mitropolitul, sau de cei megieşiți aleşi de dânşii.

CANONUL 131, 125

A plăcut, ca, oricare ar negriji locurile, cele ce se cuvin scaunului lor, spre a le câştiga la soborniceasca unire, să se pârască de sârguitorii episcopi ce se vecinează cu dânşii, de a nu întârzia a o face aceasta. Pentru aceea, dacă în termen de şase luni, din ziua adunării celei pentru (trebuința) aceasta, nimic ar isprăvi, se vor întări de aici celui ce poate pe acestea a le câştiga. Aşa însă, ca, dacă acela, către care se arată că se cuvin locurile, înadins pentru oarecare iconomie s-au părut a le negriji, şi aceasta foarte o voiesc ereticii, ca să se primească ei fără gâlceavă. Şi aşa sârguința lui s-a luat de către altul, pe care, de o ar fi întrebuințat-o, pe ereticii aceştia, mai mult i-ar fi înrăutățit; aceasta cercetându-se între episcopii judecători, locurile se vor da scaunului său. Iar episcopii judecători, din osebite eparhii fiind, primatul (cel mai întâi) acela (adică), întru a căruia țară se află locul acesta, pentru care se face prigoană, va da pe judecători. Iar dacă după obşteasca învoire vecini judecători ar alege, sau unul de s-ar alege, sau trei. Şi de ar alege trei, şi s-ar mulțumi, sau vor urma hotărârii tuturor, ori acelor doi, însă de la judecătorii cei aleşi după obşteasca învoire, să nu fie slobod a apelarisi. Şi oricare s-ar dovedi că pentru nătângia sa nu voieşte a se supune judecătorilor, pe aceasta aflându-o episcopul scaunului celui întâi, va da scrisori, ca nici unul din episcopi, să se împărtăşească cu el, până ce se va supune.

(Apostolic, can. 18; Sinod 4, can. 25; Sinod 6, can. 9; Sinod 1 şi 2, can. 16; Cartagina, can. 16, 79, 82, 86, 132, 133; Gigorie Nissa, can. 6; Petru, can. 10; Sardica, can. 11)

TÂLCUIRE

Nu se cade episcopii a nu avea purtare de grijă pentru ereticii ce se află în eparhiile lor, ca unii ce vor da seamă pentru dânşii, ci cu tot chipul să se sârguiască a-i câştiga, şi a-i întoarce la soborniceasca unire, adică Biserică. Iar care ar prelungi vremea, să se pârască de aceasta de către episcopii megieşi. Iar dacă şi după aceasta, în rânduire de şase luni nu vor întoarce măcar pe unii din ei, ereticii aceia cu locurile lor să se dea altui episcop, ce va putea a-i întoarce. Însă dacă episcopul la care sunt supuşi ereticii, întrebuințează văzuta aceasta neîngrijire, pentru vreo iconomie, pe care o ar fi cerut ereticii, ca mai cu pace, şi nesiliți să se întoarcă (fiindcă de ar fi întrebuințat mai multă silință şi sârguință, s-ar fi împietrit ei), iar alt episcop neştiind iconomie aceasta, au apucat înainte şi i-au întors; de se va dovedi aceasta, cu certare şi judecata episcopilor, toate locurile şi noroadele ereticilor celor întorşi, să se dea episcopului căruia se supuneau ele înainte. Iar pe episcopii care urmează să judece, ori să-i dea mitropolitului locului, ori cu învoirea amândurora episcopilor să se aleagă. Şi de vor alege pe unul să rămână mulțumiți cu judecata lui, ca de ales judecător. Iar de vor alege trei, unindu-se la hotărâre toți, să urmeze judecății lor. Iar neunindu-se unul, să urmeze hotărârea celor doi. Şi să nu poată apelarisi la mai înalt județ. Iar care din doi nu se pleacă pentru învârtoşarea socotinței sale la hotărârea aleşilor judecători, prin scrisorile mitropolitului, să se înştiințeze ca nici un episcop să se împărtăşească cu el, până ce se va pleca.

CANONUL 132, 127

Dacă în matricule, sau la scaune, episcopul va fi cu nepurtare de grijă pentru eretici, să i se aducă aminte de către megieşiţii episcopi cei grijulii, şi să se arate lui a sa nebăgare de seamă spre a nu avea cuvânt de îndreptare. Iar dacă din ziua ce i se va aduce aminte, până în şase luni, întru aceeaşi eparhie petrecând, nu ar face purtare de grijă pentru cei ce sunt datori a se întoarce către sobornicească unire, cu unul ca acesta să nu se împărtăşească, până o va împlini aceasta. Iar dacă executorul (ispravnicul) nu va veni la locurile acestea, să nu se învinovăţească episcopul.

(Apostolic, can. 58; Sinod 4, can. 25; Sinod 1 şi 2, can. 16; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 74, 82, 86, 131, 133)

TÂLCUIRE

Nu numai în celelalte locuri ale ereticilor, după canonul cel mai de sus, ci şi însăşi la scaune şi la mitropolii (la care se află codicile cele originale şi katagrafiile lucrurilor lor, acestea se înţeleg matricule. Şi vezi canonul 41 al sinodului acestuia), trebuie episcopul să se silească să-i întoarcă la dreaptaslăvire, nu să se lenevească. Iar cel ce se leneveşte la acestea, rânduieşte canonul acesta, ca să i se aducă aminte de aceasta despre episcopii megieşiţi, pentru ca în urmă să nu aibă cuvânt de răspundere. Iar dacă şi după aceasta, în curgere de şase luni aflându-se la scaunul său, nu se va îngriji a face toate chipurile, cu care să poată întoarce pe ereticii ce sunt în eparhia sa, să se facă neîmpărtăşit până o va face aceasta. Iar dacă dregătorul locului, care poate să cerceteze pricina, şi să aducă pe eretici şi nevrând ei, spre răspundere, nu se află faţă, atunci să nu se prihănească episcopul pentru întârzierea întoarcerii lor, fiindcă nu s-a făcut din pricina sa.

CANONUL 133, 128

Iar de se va dovedi unul ca acesta că a minţit pentru împărtăşirea acelora, zicând, că s-au împărtăşit cu dânşii, care se arată, că în cunoştinţa sa nu s-a împărtăşit, va pierde încă şi episcopia.

(Apostolic, can. 58; Sinod 4, can. 25; Sinod 6, can. 19; Sinod 1 şi 2, can. 16; Sardica, can. 11; Cartagina, can. 79, 82, 86, 131, 132; Grigorie Nissa, can. 6; Petru, can. 10)

TÂLCUIRE

Următor este acesta canonului celui mai de sus. Că zice, că de se va prihăni vreun episcop că s-a lenevit a întoarce pe eretici, şi va minţi, că i-a întors şi că s-au împărtăşit ei cu sobornicească Biserică, fără cât de puţin a se întoarce. Sau şi de s-au întors, însă nu cu ştiinţa şi silinţa lui. Unul ca acesta desăvârşit să se caterisească, şi pentru lenevire, şi pentru că a minţit.

CANONUL 134, 129

A plăcut, ca prezbiterii, diaconii, şi clericii cei mai de jos, în pricinile ce au, dacă pentru hotărâre, vor prihăni pe episcopii lor, episcopii lor cei vecini, vor asculta, şi cele dintre aceştia le vor închieia, cei ce s-au mai adăugat de dânşii, după primirea a însuşi episcopilor lor. Iar dacă, şi de la aceştia ar voi a apelarisi, să nu apelarisească, decât numai la sinoadele Africii, sau la primaţii (cei mai întâi) a însăşi eparhiilor lor. Iar cel ce va voi a apelarisi la cele de peste mare, în Africa de către nimeni, se va primi la împărtăşire.

(Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9; Cartagina, can. 11, 36)

TÂLCUIRE [343]

---

[343] Pentru aceasta se socoteşte că cu îndoit canon a oprit sinodul acesta, a nu apelarisi prezbiterii, diaconii şi ceilalţi clerici la Roma, pentru mare supărare ce a pricinuit sinodului prezbiterul Apiarie, şi pentru că papa Romei cu nedreptate şi tot chipul cerea apelarisirea

Acest canon este mai întocmai cu al 36-lea al acestuiaşi sinod. Numai aceasta adaugă acesta, că cei ce vor să tragă judecata de la episcopii megieşi, la sinoadele Africii, s-au la cei mai întâi (adică la mitropoliţi).

CANONUL 135, 130

A plăcut, ca, oricare din episcopi, pentru nevoia, primejduirii fecioreştii întregii înţelepciuni, când, sau vreun amorez dintre cei puternici, sau este cineva împrepus de răpitor, sau că se semeţeşte ea împunsă de oarecare primejdie aducătoare de moarte, rugându-se, sau născătorii ei, ori acei în a cărora purtare de grijă se află, ca să nu se sfârşească fără de schimă, ar acoperi (îmbrăca în schimă) pe fecioară, ori o a acoperit, între vârsta a douăzeci şi cinci de ani, nimic îl va vătăma pe unul ca acesta sinodul cel ce a aşezat numărul acesta al anilor.

(Sinod 1, can. 3, 19; Cartagina, can. 6, 51; Sinod 4, can. 15; Sinod 6, can. 40, 45; Vasilie, can. 18)

TÂLCUIRE

Am zis la canonul 45 al sinodului 6 că monahii, şi monahiile cu hainele cele lumeşti făceau ispitirea vieţii monahiceşti; iar aceasta se face mai arătată din canonul acesta. Dă rânduieşte, că fecioarele cele consfinţite lui Dumnezeu de arhiereu, după canonul 6 al acestuiaşi, acestea să nu îmbrace schima monahicească până la anul 25 al vârstei lor (pentru care vezi la canonul 45 al sinodului 6). Iar de au îndrăgit pe vreuna, vreun puternic, ori este prepus că vreun om înverşunat va să o răpească, ori că se află în primejdie de moarte, şi se roagă ea, ori părinţii ei ca să nu moară fără a lua chipul, se dă voie episcopului a o îmbrăca pe aceasta în schimă şi mai înainte de 25 de ani. Şi că pentru una ca aceasta să nu se vatăme episcopul de sinodul, cel ce a rânduit vremea aceasta, ca unul ce de nevoie, şi nu de voie o au trecut.

CANONUL 136, 131

A plăcut la tot sinodul, pentru ca să nu se ţină mai mult timp toţi episcopii cei adunaţi la sinod, să se aleagă din fiecare eparhie cât trei judecători.

TÂLCUIRE

Fiindcă zăbovind episcopii cei adunaţi la sinodul acesta multă vreme (că şase ani întregi, precum am zis, au zăbovit sinodul) şi a rămas încă oarecare întrebări a se cerceta. Pentru aceasta, prin acest canon, s-a găsit cu ale ca din fiecare eparhie să se aleagă câte trei episcopi, şi ceilalţi să meargă la eparhiile lor. Iar aceştia aleşi să rămână spre cercetarea celor rămase.

CANONUL 137, 132

A plăcut tuturor, fiindcă în hotărârile cele mai sus ale sinoadelor s-au rânduit pentru persoanele cele ce nu se cuvin a se primi la prihănirea clericilor, şi nu s-a mai cercetat, care persoane să nu se primească; pentru aceasta hotărâm, acesta chiar spre prihănire să nu se primească, care după ce s-a lepădat de la împărtăşire, încă se află întru aceeaşi aforisire, ori cleric de ar fi, cel ce voieşte a pârî ori mirean.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Sinod 4, can. 9, 21; Cartagina, can. 8, 27, 138, 139)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, ca întru pâra clericilor să nu se primească toţi oamenii, ci numai cei nepârâţi şi neprihăniţi. Deci oricare cleric sau mirean aforisit, în câtă vreme este în aforisire, să nu se primească spre pâra clericului.

---

judecăţii celor din Africa, şi a tuturor episcopilor, prezbiterilor, şi diaconilor, şi a tuturor celorlalţi clerici, nesupuşi lor. Precum am zis la începutul sinodului din Sardica, şi vom zice şi în tâlcuirea celor două epistolii ale acestui sinod.

CANONUL 138, 133

A plăcut, ca toţi robii şi însuşi cei sloboziţi, spre pârâre să nu se primească. Şi toţi, pe câţi legile cele publice nu-i primesc spre învinovăţirile cele de pâră. Toţi, încă cei stropiţi cu întinăciunile necinstei, mimii adică (îngânătorii) şi persoanele câte s-au spurcat cu faptele cele de ruşine. Şi ereticii încă, ori elinii, ori iudeii. Dar însă de la toţi aceia care acest fel de pâră se opreşte, în pricinile lor să nu fie datorie de a se opri voia de a pârî.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 20, 6; Sinod 4, can. 9, 21; Cartagina, can. 8, 27, 139)

TÂLCUIRE

Nici robii, nici cei sloboziţi se primesc spre a pârî pe stăpânii, şi slobozitorii lor,[344] după canonul acesta; nici toţi acei, pe care nu-i primesc spre pâra oarecărora legile cele politiceşti. Ci nici necinstiţii, şi cei ce întrebuinţează necinstite şi de ruşine meşteşuguri. Adică, măscăricii, comedianţii şi făţarnicii, ori voinicii, şi cei ce se luptă cu fiară, şi alţii ca aceştia. Ci nici ereticii, ori schismaticii, ori elinii, sau iudeii. Aceştia toţi, zic, la pricini învinovăţitoare, şi bisericeşti nu se primesc spre a prihăni şi a pârî pe episcopi, şi pe clerici. Iar în pricini de bani, sau alte asemenea ale lor toţi au voie a-i pârî.

CANONUL 139, 134

A plăcut, ca de câte ori clericii, se pârăsc, de către pârâşii cu multe vinovăţii, şi dacă de dânşii pentru ceea ce întâi s-a lucrat, nu s-au putut dovedi, spre celelalte după aceasta să nu se primească.

(Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. , can. 6; Sinod 4, can. 9, 21; Cartagina, can. 8, 27, 138)

TÂLCUIRE

De va spune cineva feluri de vinovăţii împotriva episcopilor, sau a clericilor, şi una din ele cea mai întâi cercetată, nu va putea să o dovedească de adevărată, porunceşte canonul acesta, ca nici la celelalte vinovăţii să se primească unul ca acesta de adevărat.

CANONUL 140, 135

Iar martori să nu se primească spre mărturie, cei ce s-au poruncit ca nici spre pâră să se primească, sau încă şi pe cei ce însuşi pârâşul din casa sa îi va aduce. Nici să se primească mărturie în vârstă de patrusprezece de ani.

(Apostolic, can. 75; Sinod 1, can. 2; Cartagina, can. 8, 27, 38, 68, 138, 139)

TÂLCUIRE

Nu numai pârâşii şi prihănitorii clericilor şi a ierosiţilor se cade a fi neprihăniţi. Ci şi însuşi cei ce vor să mărturisească asupra lor, după canonul acesta. Deci câte feţe am zis mai sus, că nu se primesc la pâra, sau prihănirea clericilor, acestea nici spre mărturia cea asupra lor se primesc. Ci nici aceia pe care îi aduce pârâşul de la casa sa (şi mai ales supuşi fiind), căci sunt sub prepus pentru apropierea. Încă şi cei ce nu au trecut peste vârsta de 14 ani, spre mărturie nu se primesc, căci nu au încă minte statornică.

CANONUL 141, 136

A plăcut, ca, dacă cândva ar zice vreun episcop, că oarecare lui singur i-a mărturisit vinovăţia sa, şi acela tăgăduieşte, să nu socotească episcopul că se atinge aceasta de defăimare a sa, căci el singur nu se crede. Iar deşi ar zice că pentru boldul conştiinţei sale nu voieşte pe sineşi a se împărtăşi cu cel ce tăgăduieşte, în câtă vreme cu acel aforisit (despărţit) nu s-ar împărtăşi episcopul lui, cu însuşi episcopul să nu se

[344] Nici pe fiii, şi moştenii stăpânilor şi slobozitorii acelora, nici pe toţi patronii (apărătorii lor).

împărtăşească ceilalţi episcopi. Ca mai mult să se păzească episcopul a nu zice împotriva cuiva, ceea ce nu poate a o vădi cu dovezi de la alţii.

(Apostolic, can. 32; Sinod 1, can. 5; Antiohia, can. 6; Sofia, can. 1; Sardica, can. 14; Cartagina, can. 11, 37)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că de ar mărturisi cineva în singurătate vreun păcat al său la vreun episcop, şi de ar fi păcatul vrednic de neîmpărtăşire şi de aforisire, apoi episcopul l-ar fi descoperit, iar cel ce s-a mărturisit auzind aceasta ar tăgădui că i l-a mărturisit. Atunci nu trebuie episcopul a se crede singur. Ci şi silit este să se împărtăşească cu acela, şi să nu o socotească spre a sa ocară, că ceilalţi nu-l cred fiind singur. Iar dacă episcopul nu ar vrea să se împărtăşească cu cel ce tăgăduieşte, pentru sminteala, ce îi face ştiinţa sa, mustrându-l, cum că se împărtăşeşte ca când cu cel vrednic de neîmpărtăşire şi aforisire; în câtă vreme el nu se împărtăşeşte cu cel ce tăgăduieşte, nici alţi episcopi să se împărtăşească cu dânsul. Şi aceasta să se facă ca episcopul să se păzească a nu spune vreo învinovăţire asupra cuiva, pe care nu poate a o dovedi şi la ceilalţi prin martori, sau prin altă oarece.

EPISTOLIA 1

trimisă de la tot sinodul cel din Africa către Bonifatie episcopul Bisericii romanilor, prin Faustie episcopul, Filip, şi Asell prezbiterul, locţiitorii Bisericii romane.

Fiindcă a plăcut Domnului, ca, pentru cele ce împreună cu noi au lucrat spre sfinţii fraţii noştri, Faustin sinepiscopul, şi simprezbiterii Filip şi Asell, nu lui Zosim episcopului celui întru fericita aducere aminte, de la care către noi a adus scrisori şi porunci, ci cinstei voastre celei de la Dumnezeu s-au pus în locul aceluia, umilinţa noastră să scrie spre răspuns, cele ce s-au încheiat cu unirea noastră amânduror părţilor, datorim a le face arătate (declara) prin scurte cuvinte. Iar nu precum s-au lucrat prin lungi perioade ale actelor şi suciturі ale cuvintelor, întru care păzindu-se dragostea, le-am dedus (tras) nu fără mică osteneală a îndoielilor, socotind cele ce ating de lucru, a le pune în cele lucrate (acte). Că şi acela, de ar fi încă în trupul acesta, mai cu bucurie ar fi primit, ceea ce ar fi văzut că mai cu pace s-a încheiat, domnule frate. Apiarie prezbiter, pentru a căruia hirotonie, şi neîmpărtăşire şi chemare la judecată sau ivit nu mică sminteală nu numai Bisericii celei din Siki, ci şi celei din toată Africa, pentru toate, de care s-au fost rătăcit, cerând iertare, s-au aşezat iarăşi întru împărtăşire. Că întâi sinepiscopul nostru Urban al Sikei, pe cât a fost întru ele de îndreptat, fără îndoială s-a îndreptat. Dar fiindcă de pacea şi liniştea bisericească nu numai acum, ci şi de aici înainte trebuia a se face purtare de grijă, că multe de acest fel au urmat mai înainte, ca din cele asemenea, sau şi mai grele, de cele din urmă să ne păzim, mai înainte. A plăcut nouă, ca de la Biserica cea din Siki să se scoată prezbiterul Apiarie, păstrându-se adică cinstea treptei sale. Şi luând epistolie, după canoanele oriunde aiurea ar voi şi ar putea, să slujească datorinţei ce se cuvine prezbiterului, care acestuiaşi Apiarie prin ale sale scrisori cerând fără de vreo greutate i-au dat voie. Dar mai înainte de a se da pricinii acesteia un sfârşit ca acesta, întru celelalte, pe care le întoarcem cu neîncetate cercetări, cerând însuşi cuvântul, ca pentru actele cele bisericeşti să cerem de la fraţii noştri Faustin sinepiscopul (conepiscopul), şi de la Filip şi Asell sinprezbitrii (conprezbiterii), ca să aducă înainte ori şi ce ar fi lor poruncit ca să facă împreună cu noi, oarecare adică, sau mai cercetat prin cuvinte fără înscris. Iar noi cerându-le, în scrisul commonitorion ce îl purta la sineşi, pe acesta l-au adus înainte. Care citindu-se de noi, s-au alăturat lângă actele cele ce şi către voi se aduc prin ei acum. Întru care s-a rânduit cu acestea, patru oarecare de făcut împreună cu noi. Întâi, despre apelaţiile episcopilor către iereul Bisericii romanilor. Al doilea, către comitat episcopii, aşa cum s-ar întâmpla, să nu

navigheze (călătorească pe mare). Al treilea, pentru ca cauzele prezbiterilor, şi ale diaconilor să se caute de episcopii cei megieşiţi, dacă cu semeţie aceştia ar fi lepădaţi de la împărtăşire de ai lor. Al patrulea, pentru Urban episcopul cel de scos de la împărtăşire, sau încă chemat la Roma, dacă nu va îndrepta cele datornice de îndreptat, din care toate, (acestea) pentru cea întâi şi cea a treia, adică, ca să fie slobod episcopilor a apela la Roma, şi cum că cauzele clericilor se sfârşesc înaintea a însuşi episcopilor eparhiilor. Acum în anul trecut, iarăşi cu ale noastre scrisori trimise acestuiaşi Zosim episcopului vrednicului de aducere aminte ne-am sârguit a-i arăta, ca acestea fără de oarecare ocară a lui, să le păzim în puţin, până se va face cercetare decreturilor (hotarelor) sinodului celui din Niceea. Şi acum încă cerem de la a ta sfinţenie, ca în ce chip acestea în Niceea de Părinţi s-au făcut şi s-au hotărât, aşa să faci ca şi de noi acestea să se păzească. Şi să face să se cerceteze cele ce sunt întru însuşi commonitorion acolo la voi. Adică, de s-a prihăni vreun episcop, şi episcopii cei împreună adunaţi ai eparhiei sale ar judeca, şi din treapta lui l-ar pogorî pe el, când i s-ar părea că trebuie a apela, şi a păzi către preafericitul episcopul Bisericilor romanilor. De va socoti a se asculta el, şi ar socoti a fi drept, ca să se reînnoiască judecata, să binevoiască a scrie episcopilor celor ce se află în eparhia cea de lângă hotar şi apropiată, ca ei toate cu îngrijire din nou să le cerceteze, şi după credinţa adevărului să facă încheiere. Iar dacă şi cel ce se roagă ca cauza sa să se asculte din început, şi cu rugămintea sa ar porni pe episcopul roman, ca de la însuşi coasta (se înţelege cel mai apropiat şi mai ales om al său) sa să trimită vreun prezbiter, cu putere, adică, a episcopului, ce ar voi şi ce ar judeca. Şi de s-ar hotărî cei ce sunt datori de faţă împreună cu episcopii să judece, care având puterea aceluia de la care s-a trimis, va rămâne pe a sa judecată. Iar de va crede că sunt de ajuns episcopii spre a isprăvi lucrul, va face ceea ce se va părea preaînţeleptului sfatului său. Asemenea pentru prezbiteri, şi diaconi, dacă vreun episcop mânios, care nu este dator a fi, cu grabă sau cu asprime s-a porni asupra vreunui prezbiter sau diacon al său, şi ar voi pe acesta a-l slobozi de la Biserica lui. Este a se purta grijă, ca nu cu nedreptate să se osândească, sau să piardă împărtăşirea. Deci să aibă putere cel scos ca să vină la cei de lângă hotar, şi cauza lui să se asculte, şi mai cu sârguinţă să se cerceteze. Că nu este datorie a nu i se primi ascultarea rugându-se el. Şi episcopul acela încă, care ori drept, ori nedrept, l-a scos, cu răbdare va primi a se cerceta lucrul, ca ori să se întărească, ori să se îndrepteze socoteala sa. Acestea adică, până la venirea prea adevăratelor exemplarelor sinodului celui din Niceea, sau alăturat între acte (lucrări). Care, dacă acolo, să cuprinde cu chipul cel din însuşi commonitorion, cel arătat nouă prin fraţii cei trimişi de la apostolescul scaun, de se păzesc şi la voi cu aceeaşi rânduială în Italia, şi noi nici cum vom voi a face aducere aminte de unele ca acestea. Sau de nu suntem siliţi a răbda, ci credem, că ajutând mila Domnului Dumnezeului nostru, fiind sfinţenia ta prezedent (proestos) al Bisericii romane, nu vom mai suferi de aici frica aceasta. Ci se vor păzi pentru noi cele ce, şi negrăind noi, sunt datoare a se păzi cu dragoste frăţească, care după înţelepciunea, şi dreptatea, pe care cel Preaînalt o a dăruit ţie, înţelegeţi că şi noi suntem datori a ne păzi, dacă nu cumva întru alt fel vor fi canoanele sinodului celui din Niceea. Căci noi prea multe cărţi întâmpinând, nicăieri am citit la sinodul din Niceea în cărţile romane, după chipul cel din prozisul commonitorion care de acolo s-a trimis. Însă, fiindcă aici nici într-o carte grecească din Bisericile răsăritene am putut să găsim acestea unde se zic acesteaşi hotărâri, că se pot afla încă şi autenticele (originale), pe care mai mult le dorim ca să se aducă la noi. Pentru aceea şi rugăm pe a ta cucernicie, ca să scrii şi însuţi şi încă să rogi pe iereii părţilor acelora, adică pe ai Bisericii celei din Antiohia, şi ai celei din Alexandria, şi a celei din Constantinopol, şi altora încă, ca să se înfăţişeze sfinţeniei tale, ca de la voi să vină şi la noi canoanele Sfinţilor Părinţi cele hotărâte în Niceea, fiindcă sfinţenia ta mai cu deosebire cu ajutorul Domnului aduni facerea de bine aceasta pentru toate

apuseneştile Biserici. Că cine se îndoieşte că exemplarele (copiile cele întocmai) sinodului celui în Niceea adunat, sunt în cele greceşti, care de la aşa osebite locuri, şi de la vestite Biserici greceşti adunându-se şi alăturându-se se unesc? Care până când se va face, cele în mai sus zisul commonitorion cel adus la noi pentru episcopii cei apelaţi (pârâţi) la iereul Bisericii romane, şi pentru pricinile clericilor cele ce sunt datori a se încheia de episcopii ai însuşi eparhiilor lor, noi mărturisim, că le vom păzi până la întărire, şi credem, că fericirea voastră, vrând Dumnezeu, va ajuta nouă la aceasta. Iar celelalte lucrate şi adeverite în sinodul nostru, fiindcă fraţii noştri cei mai sus zişi Faustin sinepiscopul, Filip, şi Asell prezbiterii, le aduc cu sineşi, de veţi binevoi, cunoscute le vor face sfinţeniei tale. Şi au subscris. Domnul nostru să te păstreze nouă la prea mulţi ani, prea fericite frate. Asemenea au subscris, Alipie, Augustin, Possidie, Marin, şi ceilalţi episcopi.

EPISTOLIA 2

a sinodului din Africa către papa Celestin

Ne rugăm lui Dumnezeu, că în ce chip sfinţenia ta a arătat bucuria voastră pentru venirea lui Apiarie, trimiţând scrisori prin simprezbiterul nostru Leon, aşa şi noi asemenea cu bucurie le-am trimis scrisorile acestea pentru curăţirea acestuiaşi. Căci era adică şi a noastră şi a voastră dorinţă mai asigurată (întărită), şi nici se părea a fi de întrebat ceea ceera mai înainte care acm este de auzit, sau ca despre un lucru auzit (nu am gândit a ajunge treaba aşa). Deci venind către noi preasfinţitul fratele şi sinepiscopul nostru Faustin, am adunat sinod, şi am crezut că pentru aceasta este trimis el cu acela, că precum acesta prin a sa silinţă s-a făcut prezbiter, şi acum prin a aceluiaşi lucrare să poată a se curăţi din atâtea învinovăţiri ce de cei din Tavrakine s-au pus asupră-i. A căruia necuviinţele cele atât de multe şi aşa de prea mari, alegând mulţimea sinodului nostru, au aflat, că a suszisului (Faustin) mai vârtos protecţie a fost, decât judecată, şi mai vârtos apărarea ce cu sârguinţă a biruit, decât dreptatea potrivită unui cercetător. Că mai întâi tare a stătut împotriva a tot sinodului feluri de ocări punând asupră-i, ca cum apărând privilegiile Bisericii romane. Şi vrând ca acela să se primească de noi la împărtăşire, pe care sfinţenia ta primindu-l întru împărtăşire, i-ai crezut apelaţia (pâra), pe care el n-a putut-o dovedi. Însă mai puţin pentru dânsul s-a făcut aceasta, care încă din citirea celor lucrate mai mult vei cunoaşte. Că ostenicioasă judecată de trei zile s-a făcut; până când felurile de prihăniri cele puse asupra lui sfărâmându-ne le cercetam, Dumnezeu drept judecător fiind, cel tare şi îndelung răbdător, pe lungirile sinepiscopului nostru Faustin, şi încurcăturile acestuiaşi Apiarie, cu care se semeţea pe nelegiuitele răutăţile sale a le acoperi, cu mare scurtime le-au tăiat. Urâta şi prea puturoasa împietrire stricându-se, şi neruşinarea tăgăduirii, prin care voia a confunda pe noroiul atâtor desmierdări. Iar Dumnezeul nostru strâmtorând conştiinţa lui, şi păcatele cele în inimă ascunse, ca în noroiul crimenilor, fiind acum osândite, publicându-le înaintea tuturor oamenilor, s-au aruncat de năprasnă vicleanul tăgăduitor spre mărturisirea tuturor vinovăţiilor celor puse asupră-i. Şi abia oarecând de voie s-a vădit însuşi pe sineşi, pentru toate ocările cele de necrezut, şi asemenea pe însăşi nădejdea noastră, căreia l-am şi încredinţat, dorind ca din întinăciunile cele aşa de ruşine să poată a se curăţi, o au întors în suspinuri, de nu că pe întristarea aceasta a noastră o singură mângâiere o au potolit, căci şi pe noi de osteneala neîncetatului plâns ne-a litrolisit, şi pentru ranele sale cătuşi de cât vindecare, deşi fără de voie, şi de conştiinţa sa în sineşi luptându-se, mărturisind, mai înainte s-a vădit, domnule frate. Mai întâi împlinind datori cuvenitei închinăciuni, vă rugăm, ca de acum înainte pe cei ce vin de aici către auzurile voastre, să nu-i primiţi cu lesnire. Nici pe cei de noi depărtaţi de la împărtăşire, să voiţi a-i primi de acum la împărtăşire. Fiindcă s-a hotărât aceasta şi în sinodul din Niceea lesne va afla sfinţenia ta. Că dacă şi pentru cei mai de jos clerici, şi pentru mireni se vede acolo

că se păzeşte, cu cât mai mult aceasta pentru episcopi voieşte a se păzi? Deci cei ce în eparhia lor s-au depărtat de la împărtăşire, să nu se vadă că de a ta sfinţenie, cu sârguinţă, şi cum nu se cade, se aşează întru împărtăşire. Şi pribegirile încă cele fără ruşine, ale prezbiterilor, şi ale următorilor clerici, precum se cade ţie, le va goni sfinţenia ta. Fiindcă, nu prin oarecare hotărâre a Părinţilor s-a oprit aceasta de la Biserica cea din Africa. Şi hotărârile sinodului celui din Niceea, ori pe clericii treptei celei mai josite, ori pe însuşi episcopii, i-au trimis prea arătat la mitropoliţii lor. Că înţelepţeşte şi cu dreptate au ştiut, că ori ce fel de pricini s-ar naşte, acestea sunt datoare în locurile lor să ia sfârşit. Că nici unei (eparhii) au socotit că lipseşte darul Sfântului Duh, prin care dar, dreptatea şi se vede înţelepţeşte, şi se ţine cu statornicie de iereii lui Hristos. Mai ales, că fiecăruia i s-a iertat, că dacă pentru judecata cercetătorilor i s-ar părea lui a avea dreptate, către sinoadele aceleiaşi eparhii, sau încă şi către ecumenicul sinod să apelariseaască. Dar cine este, care va crede, că Dumnezeul nostru poate a insufla dreptatea judecăţii, numai în unul, iar iereilor celor nenumăraţi adunaţi la Sinod o ar tăgădui? Şi cum oare va fi adevărată judecata aceasta de peste mare, către care persoanele cele de nevoie a martorilor, ori pentru neputinţa firii, ori pentru multe alte împiedicări nu pot a se aduce? Că pentru a se trimite, pe oarecare, ca cum de la coasta (cel mai întâi şi mai ales om al său) sfinţeniei tale, nici într-un sinod al Părinţilor aflăm că s-a hotărât. Fiindcă, (aşezământul) cel ce de demult prin acestaşi Faustin sinepiscopul nostru, s-a trimis, de acolo ca cum din partea sinodului din Niceea, în cele mai adevărate prescrieri a celui din Niceea, pe care le-am primit de la preasfântul Kiril al Bisericii alexandrenilor sinepiscopul nostru, şi de la vrednicul de cinste Attikus episcopul Constantinopolului trimise din cele autentice (scoase). Care încă mai înainte de aceasta, prin Inokentie prezbiterul, şi Marcel ipodiaconul, prin care s-au adus de la aceia, de noi s-au trimis vrednicului de cinstita aducere aminte episcopului Bonifatie, celuia ce a fost înaintea voastră. Nimic de acest fel am putut afla. Deci clericii executori, cerând de la voi oarecare, să nu voiţi a-i trimite (aici), nici a da voie, ca să socotim că se introduce mândria cea fumuroasă a lumii în Biserica lui Hristos, care pe lumina simplicităţii şi pe ziua umilinţei, o aduce celor ce doresc a vedea pe Dumnezeu. Că vrednicul de plâns Apiarie acum de fratele nostru Faustin, după ale lui nelegiuite răutăţi, scoţându-se din Biserica lui Hristos suntem fără de grijă, că de acest lucru cu cercarea şi punerea la cale a sfinţeniei tale, păzindu-se frăţeasca dragoste, mai mult Africa nicidecum va suferi.

Subscrierea (sau iscălitura). Dumnezeul nostru pe sfinţenia voastră să o păzească, întru lung timp. Care se roagă pentru noi, domnul frate.

TÂLCUIRE

Pricina amândurora epistoliilor acestora, a stătut oarecare prezbiter al Sikkei, anume Apiarie. Deci pe scurt şi cuprinzător le vom tâlcui, însă după înţelegere numai, iar nu cu deamăruntul, ca să scăpăm de multa voroavă. Se vede dar că pricina acestui Apiarie, oarecum iconomiceşte a urmat, ca de către sinodul acesta să se vădească mândrele născociri, ce vrea să afle papii romani. Nepăcătuirea, zic, monarhia, răsunata apelarisire, şi peste acestea neadevărul, şi stricare, pe care de atunci s-au apucat să o facă apusenii în cărţile sfinţitelor sinoade, şi a Părinţilor celor din parte, şi dimpotrivă, nemincinoşita păzire a acestoraşi cărţi în cele greceşti, şi răsăriteneşti. Care toate cu dovadă se arată din aceste două epistolii ale sinodului acestuia. Şi ca să începem de la cea dintâi. Apiarie prezbiterul acesta fiind la episcopia cea din Siki a Africii, şi pentru vinovăţii canoniceşti ce a făcut mustrându-se sinodiceşte, s-a deosebit de la împărtăşirea simprezbiterilor lui, şi a episcopilor, şi a clericilor. Iar ducându-se la Roma de două ori, şi în timpul lui Zosim, şi în al lui Celestin, s-a primit la împărtăşire de dânşii, şi nu numai aceasta, ci şi cu cărţi recomenduitoare merindindu-se de dânşii, s-a întors la Africa împreună cu Faustin episcopul, locţiitor al acestor papi. Care, cu

toate că şi-a pus toate puterile ca să dezvinovăţească pe Apiarie de vinovăţiile cele ce ziceau asupra lui, apărător mai mult, decât judecători, şi izbăvitori, decât cercetător făcându-se, în deşert s-a ostenit. Că Apiarie de ştiinţa sa mustrându-se, a mărturisit arătat, cum că cu adevărat a fost vinovat în vinovăţiile cu care se prihănise. Precum aceasta se arată din epistolia aceasta a 2-a către Celestin. Şi iată nepăcătuirea papei că se vede mustrată şi înfruntată. Că doi papi, şi locţiitorul lor trei, cu cel neîmpărtăşit s-a arătat împreună împărtăşindu-se fără de lege, şi prin urmare, păcătuind. Mustră sinodul acesta pe papa Celestin zicând, nimeni va crede, că, unui singur episcop, adică celui al Romei, poate Dumnezeu a-i da toată dreptatea, şi nu atâtora episcopi ce se vor aduna la sinod. „Nimeni este, care va crede, că unuia oricui poate Dumnezeul nostru a-i insufla dreptatea, iar despre cei nenumăraţi ce nenumăraţi ierei adunaţi la sinod, să o tăgăduiască. Şi iată monarhia papei se prăpăstuieşte. Dă carte commotorion, adică poruncitoare lui Faustin locţiitorului său, papa Zosim, întru care scrie pe canonul al cincilea al sinodului Sardichiei care rânduieşte, că de se va pârî vreun episcop, şi îl vor judeca episcopii eparhiei, acesta să apelarisească (să cheme) judecata sa la papa Romei, care să trimită judecători de la coasta sa, ca să judece pe episcopul. Asemeni scrie şi pe cel al 14-lea al acestuiaşi sardicesc sinod care rânduieşte, ca prezbiterii, şi diaconii, cei aforisiţi (deosebiţi) de vreun iute şi mânios episcop, să aibă voie a merge să se judece la megieşiţii episcopi. Şi pe amândouă canoanele acestea le scrie deasupra şi mincinos le numeşte, a întâiului sinodului celui din Niceea. Ci sinodul acesta, şi întocmai prescrierile canoanelor, ce le-au adus mai întâi Kekilian, şi cu cele autentice şi prea adevărate copiile ale acestoraşi canoane ale sinodului din Niceea, ce i s-au trimis în urmă, atât de la Aticos la Constantinopol, cât şi de la Kirill al Alexandriei, prin Inokentie prezbiterul, şi Marcell ipodiaconul (prin care acesteaşi s-au trimis şi lui Bonifatie al Romei de acelaşi sinod) alăturând pe aceste două canoane, şi aflând că nimic de acest fel rânduiesc canoanele sinodului celui din Niceea, cu dovadă au arătat că minte Zosim. Şi prin urmare că este minciuno-plăsmuită apelarisirea cea de dânsul cerută, a episcopilor celor ce nu sunt supuşi lui şi a prezbiterilor, şi a diaconilor. Pentru care şi pe apelarisirea aceasta către papa Romei, desăvârşit să o oboare pentru timpul viitor, nu numai înadins a aşezat pentru aceasta pe canonul 36 şi pe cel 134. Ci încă şi lui Celestin poruncitor îi scrie. „Deci clerici scoşi dintre noi, de vor cere oarecare, să nu voiţi a-i trimite, nici a le da loc. Ca să nu socotim că bagi pe mândria cea fumuroasă a lumii în Biserica lui Hristos, care pe lumina simplicităţii şi pe ziua umilinţei o aduce celor ce doresc a vedea pe Dumnezeu." Şi iarăşi: „Pe cei ce vin acolo de aici să nu-i primiţi lesne, nici pe cei de noi depărtaţi de la împărtăşire, de acum să voiţi a-i primi la împărtăşire." Dar şi pentru Apiarie scrie, de voieşte papa să-l desvinovăţească, că, Africa de aceea aceasta nu o mai suferă. Ci poate ca pe un lucru fără de lege îl va defăima. Şi nu numai aceasta. Ci şi stricători ai cărţilor i-a arătat sinodul acesta pe apuseni, iar pe răsăriteni Adevăraţi. Că în epistolia aceasta către Bonifatie, acestea zice: „Că cine se îndoieşte că exemplarele cele prea adevărate nu sunt în cele greceşti, ale sinodului celui adunat în Niceea? Care din aşa osebite locuri, şi vestiţi greci, fiind aduse la noi, şi alăturându-se se unesc."

ÎNCEPUTUL CANOANELOR SFINȚILOR PĂRINȚI CELOR DIN PARTE

PROLEGOMENA PENTRU SFÂNTUL DIONISIE AL ALEXANDRIEI

Cel întru sfinți părintele nostru Dionisie, a fost ucenic al lui Origen, fiind mai înainte prezbiter al Bisericii celei din Alexandria, iar pe la anul de la Hristos 232 luând învățătura catehisirilor. Apoi în anul 247 s-a aşezat episcop al Alexandriei, moştenind pe Iraklie, care fusese treisprezece ani arhiepiscop al Alexandriei, iar în vremea goanei ce făcea Dekie creştinilor, prinzându-se de ostaşi, s-a adus la Tapsiri, care este o cetățuie, aflându-se între Alexandria şi între Kanovie după lexiconul lui Baudrant. Iar la anul 257 în timpul gonitorului Valerian, stând înaintea ighemonului Emilian, şi mărturisind buna mărturisire a credinței de trei ori fericitul, se izgoneşte la Kefro, cetate a Libiei preapustie. Iar după trei ani, chemându-se iarăşi de la izgonire la Alexandria, la începutul împărăției lui Galiin, fiului lui Valerie, care la început s-a arătat mai blând către creştini, cu toată puterea sa s-a nevoit de trei ori fericitul să întoarcă pe eretici, şi să unească, dezbinările cele ce atunci se făcuseră în Biserică, de către navatieni, şi să împace pe Ştefan episcopul Romei, şi pe Ciprian al Kalcedonului, care se prigonea între sine, de se cade a se boteza ereticii, şi schismaticii, întorcându-se la dreapta slăvire, ori de nu se cade. (Şi cu toate că cu Ciprian era de o socoteală, care vrea ca din nou să se boteze unii ca aceştia, precum zice Ieronim, în catalogul bisericeştilor conscriitori (autori), pentru care vezi la prolegomena canonului sinodului din Calcedon.) şi s-au luptat bărbăteşte şi împotriva lui Savelie, şi cu înțeleptele sale vorbiri a înduplecat pe miaşii, cei numiți aşa de la Nepotos (pentru care vezi prolegomena sinodului 2). Ca să se lepede de socotelile lor cele de rea slăvire. Iar în anul 265 rugat fiind ca să meargă la sinodul ce se adunase în Antiohia împotriva lui Pavel Samosateul, a merge dar cu trupul n-au putut pentru bătrânețe şi pentru slăbiciune, iar prin epistolie a arătat dreptslăvitoarea socoteala credinței, şi pe Samosateul prin zece răspunsuri îl mustră. Iar în anul acesta, care era al doisprezecelea al împărăției lui Galin, s-a mutat către Domnul, după ce 17 ani a arhiepiscopit în Alexandria; iar pe lângă alte ale lui Konscrieri (alcătuiri), a scris şi pe această canonicească epistolie în anul 260 după Milie istoricul (în tomul 2 al sinodicalelor) şi o a trimis către oarecare Vasilid episcopul parohiilor Pentapoliei, după Evsevie istoricul (cartea 7 cap 26). Care este despărțită în patru canoane şi întărită, hotărât adică de canonul întâi al sinodului 4 iar hotărât de cel al 2-lea al celui ecumenic al 6-lea. Şi prin întărirea aceasta se află însă aceasta în tomul 2 al Pandektelor, şi în tomul întâi al Sinodicalelor.[345]

[345] Pe dumnezeiescul Dionisie acesta, marele Vasilie îl numeşte canonicesc, în întâiul canonul său. Acest sfânt Părinte mai întâi se vede că a aşezat temeliile dogmei unirii celei după ipostas a amânduror firilor lui Hristos. Că zice în al 10-lea răspuns către Samosateul: „Acesta s-a făcut mie spre Dumnezeu şi Domnul Iisus cel Unul fiind Cuvânt, un ipostas fiind, şi o față, unde

CANOANELE CELE 4 ALE CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU DIONISIE ARHIEPISCOPULUI ALEXANDRIEI ȘI MĂRTURISITORULUI, TÂLCUITE, ÎNTRU CARE SE DESPARTE EPISTOLIA CEA CANONICEASCĂ CĂTRE EPISCOPUL VASILID

CANONUL 1

Ai scris mie (epistolie) preacredinciosule şi preaînțelepte fiule, întrebând în ce ceas trebuie a lăsa ajunarea la ziua Paştilor. Că unii din frați zici, că zic. Că trebuie a face aceasta către cântatul cocoşilor. Iar unii că se cade de cu seară. Că frații cei ce-s în Roma, precum zic, aşteaptă cocoşul. Iar pentru cei ce-s aici, ziceai că mai întreabă. Deci hotar exact (scumpătățit) cauți a se pune, şi ceas cu totul măsurat. Care lucru este şi greu, şi greşit. Căci cum că după timpul învierii Domnului nostru trebuie a se începe sărbătoarea, şi veselia, însă până la acel timp smerind pe suflete cu ajunări, se va mărturisi de către toți asemenea. Dar ai formăluit prin cele ce ai scris mie foarte sănătos înțelegând şi din dumnezeieştii Evanghelişti. Cum că nimic se vede arătat cu scumpătate întru dânşii, pentru ceasul întru care a înviat. Că cu deosebire cu adevărat au scris evangheliştii pe cei ce au venit la mormânt după schimbate timpuri, şi toți au zis că au aflat pe Domnul înviat. „Şi, în seara sâmbetelor" (Matei: 28,1), precum a zis Matei. Şi „de dimineață încă fiind întuneric" (Ioan: 20,1), precum scrie Ioan. Şi „în adâncă dimineață" (Luca: 24,1), precum Luca. Şi „foarte de dimineață răsărind soarele" (Marcu: 16,2), precum Marcu. Şi când cu adevărat a înviat, luminat nu au hotărât nici unul. Iar cum că în seara sâmbetelor care lumina spre cea întâi a sâmbetelor ar trebui să spunem ce însemna pentru ei „cea întâi a sâmbetelor", până la răsăritul soarelui acelei întâi a sâmbetelor, se mărturiseşte aceasta că cei ce veneau la mormânt, nu l-au mai aflat zăcând (în mormânt). Şi nici să prepunem (presupunem) că se deosebesc, nici că se împotrivesc evangheliştii între sineşi. Ci deşi se va părea a fi oarecare mică nepotrivire pentru ceea ce se caută, dacă toți conglăsuindu-se că în noaptea aceea au răsărit lumina lumii Domnul nostru, pentru ceas se deosebesc. Ci noi cu bună cunoştință pe cele zise, şi cu credință să ne sârguim a le potrivi. Deci cea zisă de Matei, aşa este. „În seara sâmbetelor, în ceea ce lumina spre una a sâmbetelor a venit Maria Magdalena, şi cealaltă Marie ca să vadă mormântul. Şi iată cutremur mare s-a făcut. Că îngerul Domnului pogorându-se din cer, şi venind a prăvălit piatra de pe uşă şi a şezut deasupra ei. Iar fața lui era ca fulgerul, şi îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau, şi s-au făcut ca nişte morți. Iar îngerul răspunzând a zis femeilor: „Nu vă temeți voi. Că ştiu că pe Iisus cel răstignit căutați, nu este aici. S-a sculat, precum a zis" (Matei: 28,1). Iar pe zicerea aceasta, seara. Unii adică voiesc a o socoti după obştimea (comunitatea) graiului, că pe seara sâmbetelor o însemnează. Iar alții mai înțelepţeşte înțelegând, nu aceasta, ci zic că ar fi noapte adâncă. Întârziere şi timp lung însemnând seara. Şi cum că noaptea zice, şi nu seara, a adăugat, care lumina spre cea întâi a sâmbetelor. „Şi (femeile) au venit, nu încă precum ceilalți zic aducând aromatele (miresmele), ci ca să vadă mormântul, şi au aflat că cutremur se făcuse, şi pe înger şezând pe piatră, şi au auzit de la el, nu este aici, s-a sculat". Asemeni Ioan: „Întru una a sâmbetelor, zice, Maria Magdalena dimineața încă fiind întuneric la mormânt, şi a văzut piatra luată de pe mormânt" (Ioan: 20,1). Însă la acesta, încă fiind întuneric au venit la mormânt. Iar Luca zice: „sâmbăta s-a odihnit după poruncă, iar întru una a sâmbetelor la mânecare adâncă au venit (femeile) la mormânt, aducând miresmele cele ce gătiseră" (Luca: 23,36; 24,1). Şi au aflat piatra răsturnată de pe mormânt. Mânecarea cea adâncă, poate înfățişează pe zorile cele ce mai înainte se ivesc ale dimineții celei uneia a sâmbetelor. Pentru că trecuse acum desăvârşit cu noaptea cea împreună cu dânsa toată sâmbăta, şi că altă zi se începe, când au venit aducând ele aromatele, şi mirurile. Drept aceea arătat este

---

asupra acestora temelii, dumnezeiescul Kiril în urmă şi sinodul al 3-lea ecumenic, a zidit dogma cea mare a unirii celei după Ipostas.

că înviase cu mult mai înainte. Acestuia urmează şi Marcu zicând: „Au cumpărat miresme, ca să meargă să-L ungă pe El, şi foarte de dimineaţă întru una din sâmbete, au venit la mormânt, răsărind soarele" (Marcu: 16,1). Că, „foarte dimineaţă", şi acesta a zis. Care este asemeni, cu „mânecare adâncă". Şi a adăugat, „răsărind soarele". Că pornirea, şi calea lor arătat este că la mânecare adâncă, şi foarte dimineaţă s-a început, s-au întârziat însă pe cale, şi la mormânt petrecând până la răsărirea soarelui. Şi zice şi atunci acestora tânărul cel în veşminte albe, s-a sculat, nu este aici. Deci acestea aşa fiind, aceasta cu hotărâre zicem celor ce cercetează cu scumpătate, în care ceas, sau şi în ce jumătate de ceas, sau pătrime de ceas, s-ar potrivi a se începe bucuria cea pentru învierea din morţi a Domnului nostru. Pe cei ce foarte se grăbesc, şi pe la miezul nopţii isprăvesc, ca pe nişte leneşi şi neînfrânaţi îi prihănim, ca pe unii ce pentru puţin mai înainte strică drumul, că zice un înţelept bărbat: „Nu este puţin în viaţă răul cel mai mic." Iar pe cei ce se mai înfrânează şi mai rabdă mai mult, şi până la a patra pază îngăduiesc, în care şi celor ce navigau (corabie) s-au arătat Mântuitorul nostru umblând pe marea, îi primim ca pe nişte generoşi (viteji) şi iubitori de osteneală. Iar pe cei între (de mijloc), care s-au odihnit, cum s-au pornit, sau cum au putut, să nu îi prea supărăm, fiindcă poate nici în cele şase zile ale ajunurilor toţi îngăduiesc de o potrivă. Ci alţii şi pe toate le adaugă, nehrăniţi petrecând. Iar alţii două. Iar alţii trei. Iar alţii patru. Şi alţii nici una. Şi celor ce foarte au petrecut întru prelungiri, apoi, au obosit, şi nu mai ce n-au leşinat, li se dă iertare de mai grabnică gustare. Iar dacă oarecare, nu că doară mai întinzându-se, ci nici ajunând, sau şi desfătându-se, în cele patru trecute, apoi ajungând la cele din urmă, şi singure două zile, pe acestea petrecându-le, pe vineri şi pe sâmbătă, socotesc că fac vreun mare şi strălucit lucru, de vor rămâne până la zori. Nu socotesc că au făcut pe nevoinţa cea întocmai, cu cei ce s-au nevoit mai înainte în cele mai multe zile. Acestea precum cuget, sfătuind am scris despre acestea.

TÂLCUIRE

Se vede că a întrebat dumnezeiescul Vasilid, pe fericitul acesta Dionisie ca în scris să-i arate chiar ceasul, întru care a înviat Mântuitorul Hristos. Şi când se cade a se începe bucuria învierii Domnului, şi stricare postului. Că precum se vede din epistolie aceasta, aveau creştinii oarecare împerechere între dânşii pentru aceasta. Şi unii ziceau că trebuie a se începe bucuria sărbătorii, şi dezlegarea postului, de cu seară, care erau cei ce se aflau în Alexandria. Alţii iarăşi, cum că la cântatul cocoşilor, care erau la Roma. Pentru aceasta dar au cerut adevărul lucrului, ca de toţi într-un chip să se urmeze. La care întrebare răspunzând sfinţitul Părinte zice, cum că ceasul cel adevărat al învierii este cu anevoie şi de greşeală a se hotărî. Că (zice) cum că trebuie a se începe bucuria sărbătorii, şi stricarea postului după învierea lui Hristos, aceasta se propovăduieşte şi se mărturiseşte de toţi într-un glas. Iar în ce ceas a înviat, aceasta este nedumerită. Fiindcă şi dumnezeieştii Evanghelişti au arătat numai pe cei ce în osebite vremi au venit la mormânt, şi au zis, că toţi au aflat pe Domnul înviat. Dar n-au însemnat şi ceasul cu scumpătate. Iar cum că cei ce au venit la mormânt, după sâmbătă despre ziua duminicii, nu au aflat pe Domnul în mormânt, aceasta o mărturisesc toţi, şi nici o deosebire, sau împotrivire, nu trebuie să prepunem, că este între dânşii. Însă măcar că întrebarea este prea mică, dacă adică dumnezeieştii Evanghelişti conglăsuindu-se, cum că în aceastaşi noapte a duminicii au răsărit din mormânt Lumina lumii, Domnul, se osebesc numai pentru ceasul învierii. Ci noi, zice sfântul, şi această prea mică o vom îndrepta. Adică vom afla conglăsuiţi şi la aceasta pe dumnezeieştii Evanghelişti, dacă cu bună cunoştinţă vom potrivi pe dumnezeieştile ziceri. Că toate cele ce zic Evangheliştii în pricina aceasta, una şi aceeaşi însemnează. Căci arată, că după ce au trecut sâmbăta, şi toată noaptea sâmbetei, şi când au început zorile duminicii, au venit muierile, şi au adus aromatele. Iar că mai înainte de

a merge ele, este arătat că Domnul era înviat. Deci, zice sfântul, celor ce cu scumpătate cercetează în ce ceas al nopţii, sau în care jumătate de ceas, sau şi pătrime de ceas, trebuie a începe bucuria învierii Domnului, şi stricarea postului, aceasta cu hotărâre zicem. Că pe cei ce prea se grăbesc, şi mai înainte de miezul nopţii strică postul, pe aceştia ca pe nişte mici de suflet şi lacomi îi prihănim. Căci pentru puţină vreme ce au să sufere postiţi, strică mai înainte de vreme calea postului care o au făcut. Fiindcă zice un înţelept, că şi cel prea mic lucru, ce se face în viaţa aceasta, nu este prea mic (căci de va fi bun, naşte mari plăţi. Şi de va fi rău, naşte mari pedepse în viaţa cealaltă). Iar pe cei ce din potrivă, zăbovesc şi îngăduiesc postiţi până la a patra strajă de noapte, adică până duminică dimineaţa. Pe aceştia ca pe nişte viteji îi lăudăm. Iar celor ce între miezul nopţii şi între dimineaţă au stricat postul precum au putut, nu le facem multă supărare. Fiindcă nici pe cele şase zile ale săptămânii celei mari (adică, a patimilor) le postesc toţi deopotrivă. Ci unii pe toate le petrec nemâncând, alţii două, alţii trei, alţii patru, alţii nici una. Pentru aceasta, celor ce de aici au obosit, şi mai au leşinat de post, li se dă iertare pentru mai grabnica dezlegarea postului. Iar cei ce nu numai n-au petrecut nemâncând nici întru o zi a sâmbetei mari, ci nici au postit cu mâncare uscată, şi singuratică, ci mai vârtos şi s-au desfătat în cele patru (zile). Apoi întru singure acele două, în vinerea cea mare, şi în sâmbăta cea mare, petrecând nemâncaţi, socotesc că ceva mare şi strălucită ispravă fac, de vor rămâne postiţi până dimineaţa duminicii. Aceştia, zic, socotesc că nu au suferit aceeaşi dosădire cu cei ce au postit pe cele patru zile întregi.

CANONUL 2

Iar pentru muierile cele ce au rânduri, de s-ar cuveni ele aşa aflându-se să intre în Biserica lui Dumnezeu, socotesc că şi a întreba este de prisos. Căci socotesc, că nici ele fiind credincioase, şi evlavioase, ar îndrăzni aflându-se aşa, ori a se apropia la masa ce sfântă, ori a se atinge de trupul, şi de sângele lui Hristos. Că nici ceea ce avea curgerea cea de doisprezece ani s-a atins de El spre vindecare, ci de singure poalele Lui. Că a se ruga oricum ar fi cineva, şi a-şi aduce aminte de Stăpânul cum s-ar afla, şi a se ruga să dobândească ajutor, este lucru neprihănit. Iar la sfintele sfinţilor, cel ce nu-i cu totul curat şi cu sufletul, şi cu trupul, se va opri de a se apropia.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind sfântul şi pentru aceasta, de se cade, adică muierile fiind în curgerea cea după luni, a intra în Biserica lui Dumnezeu? Nu găseşte de cuviinţă.[346]

---

[346] Fiindcă unii pun înainte şi zic, că acestea sunt pândiri (observaţii) iudaiceşti, şi că legea darului nu pedepseşte greşalele cele fireşti, răspundem: 1. Că pricina aceasta se înţelege că o ar fi luat sfinţitul părinte din aşezământul Sfinţilor Apostoli, unde se zice, că muierile cele ce sunt întru curgerea sângelui, se socotesc pe sineşi necurate; şi că în zilele curgerii lor, sunt spurcate, şi lipsite de darul Preasfântului Duh. Pentru aceea nici a se ruga voiau, nici carte dumnezeiască a citi, încă nici a asculta. Pentru aceea ca să surpe acest prepus, au zis acolo multe Apostolii, între care şi acestea: „Că de socoteşti o muiere, că în cele şapte zile când te afli întru curgerea sângelui, că eşti spurcată şi lipsită de darul Sfântului Duh, apoi de năprasnă săvârşindu-te, şi lipsită fiind de Sfântul Duh, şi că te vei duce lipsită de nădejdea cea către Dumnezeu". Şi iarăşi: „Deci tu, o muiere, precum zici, dacă te afli în zilele curgerii sângelui lipsită de Sfântul Duh, de cel necurat te-ai umplut. Că nerugându-te, nici citind, şi nevrând pe necuratul îl vei chema (cartea 6 cap 26 din apostoleştile aşezăminturi). Pentru aceasta, depărtează-te de zadarnicile cuvinte, o muiere, şi să fii aducându-ţi aminte totdeauna de Dumnezeu, care te-a zidit pe tine, şi roagă-te lui şi celelalte"; vezi dar că dumnezeieştii Apostoli iartă unor muieri ca acesta numai a se ruga, şi a-şi aduce aminte de Dumnezeu, precum acestea amândouă anume le cuprinde şi canonul acesta, al Sfântului Dionisie. Fără a le ierta însă şi a se împărtăşi, sau a intra în Biserici.

CANONUL 3

Ci şi cei însuraţi sunt datori a-şi fi loruşi de ajuns judecători. Căci cum că este lucru cuviincios a se depărta unul de altul cu împreună voinţă la o vreme. Ca să se zăbovească în rugăciune, şi iarăşi să se împreuneze, au auzit pe Pavel că scrie.

TÂLCUIRE

Şi de aceasta întrebându-se sfântul, răspunde, că la aceasta singuri să-şi fie judecători. Fiind lucru drept şi cuviincios, după fericitul Pavel, când se îndeletnicesc în rugăciune şi în post,[347] a se depărta de trupeasca împreunare, însă cu învoirea amânduror, ca nu vrăjmaşul să ispitească pe o parte, şi aceea să fie pricină de vătămare celeilalte. Că biruindu-se o parte de poftă, şi cealaltă ne iertându-i a o împlini, poate să se întâmple să cadă în păcat cu alta străină.

CANONUL 4

Iar celor ce dintre voi li se face scurgere noaptea fără de voie, şi aceştia să urmeze conştiinţei lor, şi pe sineşi, de se îndoieşte pentru aceasta, sau de nu, ei-şi să îşi ia aminte. Ca şi la mâncări: „Cel ce se îndoieşte, zice, de va mânca se osândeşte" (Romani: 14,23). Şi întru acestea fie cu bună conştiinţă, şi bine cutezători, după a sa aducere aminte, tot cel ce se apropie de Dumnezeu. Acestea tu adică cinstind pe noi (că nu-ţi sunt neştiute iubitule) întrebările le-ai adus către noi, de o cugetare pe noi, în ce chip cu adevărat suntem, şi de hotărâre cu sineţi formăluindu-ne. Iar eu, nu ca învăţător, ci ca cu toată simplicitatea fiind cuviincios lucru noi unii cu alţii a vorbi, în obşte gândul meu l-am dat. Pe care mai judecându-l şi tu, preaînţelepte fiule al meu, ceea ce ţi s-ar părea drept, şi mai bun, şi de este aşa, vei cerca, vei mai scrie pentru acestea. Mă rog lui Dumnezeu să fi sănătos iubite fiule în pace liturghisind Domnului.

TÂLCUIRE

Întru acest canon vorbeşte sfântul pentru nevruta scurgere, sau mai de obşte numită ispitire în vis, şi zice, că aceştia să pună judecători pe însăşi ştiinţa (cugetul) lor. Că de li s-au întâmplat aceasta, fără de vreo nălucire rea, şi gând împătimit, şi fără multă mâncare şi băutură, ci singură firea, din sineşi ca pe o prisosinţă o a lepădat, nu se opresc de la dumnezeiasca împărtăşire. Iar de s-au întâmplat din pricinile de mai sus, să se oprească, nefiind curaţi, pentru reaua aducere aminte, şi nălucirea, care le-a spurcat gândul. Că unii ca aceştia nici sunt cu cuget curat, şi prin urmare nici bine cutezători pentru reaua aducere aminte, şi nălucirea. Drept aceea ca unii ce se îndoiesc, şi se vădesc de ştiinţă, cum pot a se apropia la Dumnezeu, şi la Tainele Lui? Că de se vor apropia aşa îndoindu-se, mai mult se osândesc, şi nu se sfinţesc.

---

[347] S-ar putea nedumeri cineva. Fiindcă Apostolul zice: neîncetat şi pururea rugaţi-vă. Iar cei însoţiţi trebuie a se depărta de împreunare trupească în vremea rugăciunii, după însuşi Pavel, şi după canonul acesta, apoi totdeauna trebuie a se înfrâna, şi niciodată a se împreuna? Ci pe nedumerirea aceasta o dezleagă prea destul canonul 5 şi canonul 13 ale Sfântului Timotei al Alexandriei zicând, că vremea de rugă se înţelege de Apostolul, când se face adunare, şi dumnezeiasca Liturghie, care atunci se săvârşea mai de multe ori sâmbăta, şi duminica, în care zile se cere de la cei însoţiţi să se înfrâneze, ca să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Drept aceea şi canonul acesta al Sfântului Dionisie fiecărui înţelept ascultător, îi dă a înţelege, că deadreptul se întinde către Vasilid care l-a întrebat, de trebuie a se depărta de la împreunare trupească cei însoţiţi, când vor să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Că răspunde, cum, că la aceasta îndestulaţi judecători trebuie a fi singuri ei. Cum că adică, trebuie a se înfrâna în vremea împărtăşirii. Măcar că aşa (nu ştiu cum) n-au tâlcuit pe canonul acesta Zonara, şi Valsamon, rugăciune înţelegând mai osârdnică, care trebuie a se face cu pătimire rea şi lacrimi. Ci însemnează, că pe lângă rugăciune, Apostolul adaugă, că cei însoţiţi trebuie a se înfrâna despre împreunare, şi în vremea de post, a celui rânduit adică de Biserică. (Şi vezi pentru aceasta, la subînsemnarea 2 a apostolescului canon 69.)

PROLEGOMENA
PENTRU SFÂNTUL GRIGORIE ARHIEPISCOPUL NEOCEZAREEI

Dumnezeiescul acesta Grigorie a fost contemporan (de o vreme) cu Sfântul Dionisie al Alexandriei, deşi cu puţin în urma aceluia. Pentru aceea la aceeaşi împăraţi, Valerian şi Galiin, şi în goanele cele de aceia pornite împotriva creştinilor, şi fericitul acesta împreună cu acela s-au aflat. Elineasca învăţătură toată în Alexandria mai întâi învăţându-o, şi în urmă făcându-se ucenic lui Origen, aşa după acestea de Fedim episcopul Amasiei, depărtat fiind cu locul, dar apropiat cu nescrierea împrejur a darului, din dumnezeiască însuflare, se hirotoneşte episcop al Neocesareei celei din Pont (adică de la Marea Neagră). Şi căutând ca să se înveţe cu scumpătate dogma bunei cinstiri, i s-au arătat, Doamna de Dumnezeu Născătoarea, şi teologul Ioan, care din porunca Maicii lui Dumnezeu, i-a descoperit Taina teologiei, aşa oarecum fiind:

- „Un Dumnezeu Tată al Cuvântului celui viu, Înţelepciunii celei într-un ipostas, şi puterii, şi caractirului (chipului) celui pururea fiitor, născător desăvârşit al celui desăvârşit. Tată al Fiului celui Unuia Născut.

- Un Domn, Unul din Unul, Dumnezeu din Dumnezeu, caractir şi icoană a dumnezeirii, Cuvânt arătat. Înţelepciune cuprinzătoare a întemeierii tuturor, şi putere făcătoare a toată zidirea. Fiu adevărat al Tatălui celui adevărat, nevăzut al celui nevăzut, fără de stricăciune al celui fără de stricăciune, fără de moarte al celui fără de moarte, şi pururea fiitor al celui pururea fiitor.

- Un Duh Sfânt care din Dumnezeu are pe estime, şi prin Fiul s-a arătat adică oamenilor. Icoană a Fiului, desăvârşit al celui desăvârşit. Viaţă cauză celor vii. Fântână Sfântă, a sfinţeniei, dătătoare de sfinţire. Întru care se arată Dumnezeu Tatăl, cel peste toate şi întru toate. Şi Dumnezeu Fiul, cel prin toate. Treime desăvârşită, care cu slava, cu veşnicia şi cu împărăţia nu se desparte nici înstrăinează. Că nici este ceva zidit, sau rob, întru Treime, nici adaos, ca cum mai înainte nu ar fi fost, ci pe urmă ar fi intrat. Că nici a lipsit vreodinioară la Tatăl Fiul, sau la Fiul Duhul, nici a crescut Unimea în Doime, şi Doimea în Treime, ci neschimbată şi neprefăcută este aceeaşi Treime deapururea."

A fost şi de faţă la sinodul ce s-a adunat în Antiohia împotriva lui Pavel Samosateului, cu Firmilian episcopul Cesareei Capadocienilor, şi cu alţii mulţi. Dar a ajuns fericitul şi până la împărăţia lui Aurelian, când în anul 272 s-a făcut sinodul cel de pe urmă împotriva Samosateului. Pe acesta şi Biserica lui Hristos îl prăznuieşte în 17 al lui Noiembrie. Iar marele Vasilie în epistolia sa cea către clericii din Neocesareea, zice, că Grigorie acesta, nu-şi acoperea capul când se ruga lui Dumnezeu, adevărat ucenic fiind al Apostolului Pavel. Cum că fugea de jurământuri, îndestulându-se, cu aşa, şi cu nu. Cum că pe nimeni nu numea nebun. Cum că ocara o ura, şi alte multe zice pentru dânsul. Iar în capul 29 din cele pentru Sfântul Duh, zice pentru el: „Iar pe Grigorie şi glasurile lui unde-l vom pune? Oare nu cu Apostolii şi cu proorocii, pe bărbatul care cu acelaşi Duh ca dânşii a urmat? Şi pe urmele sfinţilor în toată viaţa a mers? Şi pe scumpătatea evangheliceştii petreceri întru toată viaţa sa o a isprăvit? Care cu covârşirea darurilor ce erau în el care se lucrau de Sfântul Duh întru toată puterea, şi cu semnele şi cu minunile, al doilea Moisi de însuşi vrăjmaşii Adevărului se numea." Deci acesta pe lângă alte scripturi ale sale, a scris şi pe aceasta cu

canonicească epistolie în anul 262 după Milie în tomul al 2-lea al sinodicalelor. Împărțită în douăsprezece canoane, sau în unsprezece, şi întărită, nehotărât de canonul întâi al sinodului al 4-lea iar hotărât şi anume de cel al doilea al sinodului celui ecumenic al 6-lea. Şi prin întăritura aceasta a luat oarecum ecumenică putere. Care se cuprinde în tomul al 2-lea al pandectelor, şi în tomul întâi al sinodicalelor. Şi o trimite, ori către însuşi Dionisie al Alexandriei, ori către Maxim moştenitorul lui Dionisie, după istoricul Eusebie (cartea 7 cap 28). Că pe acesta îl numeşte papă, care întrebase, precum se vede, pe dumnezeiescul acesta Grigorie pentru cei ce au mâncat idolo-jertfite, şi alte oarecare au făcut în vremea goanei barbarilor. Care s-a făcut atât în părțile Pontului (Mării Negre), cât şi în părțile Alexandriei. Şi cum că acesteaşi goane au urmat şi la Pont (Marea Neagră), şi la Alexandria, de însuşi acei împărați, fiecare poate a o afla atât din viața sfântului acestuia, cât şi de la Eusebie (acolo cap 11), relele ce s-au întâmplat la Egipt, când povesteşte de Dionisie.

CANOANELE CELE 12 ALE CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU GRIGORIE ARHIEPISCOPUL NEOCEZAREEI FĂCĂTORUL DE MINUNI TÂLCUITE, ÎNTRU CARE SE ÎMPARTE CANONICEASCA EPISTOLIE

CANONUL 1

Nu mâncările ne îngreuiază pe noi, preasfințite papă, de au mâncat cei robiți acestea, pe care le-au pus înaintea lor cei ce stăpâneau pe ei. Mai vârtos fiindcă un cuvânt este la ei toți, că bărbații cei ce au alergat la părțile noastre n-au jertfit idolilor. Iar Apostolul zice: „Bucatele pântecelui, şi pântecele bucatelor. Iar Dumnezeu, şi pe acesta, şi pe acestea le va strica" (I Corinteni: 6,13). Ci şi Mântuitorul cel ce curăță toate mâncările, zice „nu cele ce merg în lăuntru spurcă pe om, ci ceea ce iese" (Matei: 15,11).

TÂLCUIRE

Fiindcă în vremea sfântului acestuia a venit în țările romanilor barbarii, care se numeau Vordi, şi Goți, şi robind pe mulți creştini, le-au dat de au mâncat bucate idolo-jertfite, sau întru alt fel oprite, şi necurate, pentru aceasta întrebat fiind de papa cel de atunci dumnezeiescul acesta Grigorie, răspunde prin canonul acesta, cum că, nu pricinuieşte grea vătămare şi păcat, a mânca creştinii bucate de acest fel. Şi mai ales că de toți se vesteşte, că barbarii aceştia nu jertfeau idolilor, nici bucatele ce dădeau creştinilor erau idolo-jertfite.

CANONUL 2

Şi pentru stricarea muierilor celor robite, batjocorindu-se de barbari trupurile lor. Dacă şi mai înainte se prihănea viața vreuneia: „Care mergea după ochii celor ce curveau" (Ruth: 3,7), după cea scrisă. Arătat că desprindere curvească, este sub prepus şi în timpul robiei, şi nu trebuie lesne pe unele ca acestea a le împărtăşi rugăciunilor. Însă dacă vreuna vieţuind în desăvârşite întreagă înțelepciune, şi a arătat viață curată pe cea mai dinainte şi afară de tot prepusul, şi acum din silă şi de nevoie, a căzut în ocară, avem pilda cea în a 2-a lege, cea la tânăra, pe care în câmp o a găsit un om, şi silind-o, s-a culcat cu dânsa: „Tinerei, zice, nu-i veți face nimic, nu este întru dânsa păcat de moarte. Că, precum de s-ar scula omul asupra aproapelui său, şi ar omorî sufletul lui, aşa este lucrul acesta. A răcnit tânăra, şi cel ce ar fi ajutat ei nu a fost" (II Lege: 22; 26,28). Acestea sunt acest fel.

TÂLCUIRE

Asemeni şi pentru muierile ce s-au robit care s-au stricat de barbari, rânduieşte canonul acesta zicând, că, stricarea cea cu sila nu este păcat greu. Însă trebuie a se cerceta. Că de a fost viața acestor muieri cea mai înainte de robie, prihănită ca o curvească, este arătat că urmează prepus că ele au întrebuințat curveasca deprindere,

şi obişnuirea, şi în vremea robiei lor. Adică că ele mai vârtos au dat pricină. Pentru aceasta, şi nu cu lesnire să aibă voie a se ruga împreună cu celelalte muieri. Iar de a fost viața lor cea dinaintea robiei cu întreagă înțelepciune, şi foarte curată, apoi silniceşte s-a ocărât de barbari, mai presus de păcatul cel de moarte le judecă pe acestea Dumnezeu; Care mai presus de păcat de moarte hotărăşte şi pe fecioara aceea, care aflând-o oarecine în câmp singură, o va sili şi o va strica. Fiindcă a strigat, zice, şi nu s-a aflat cineva acolo să o ajute.

CANONUL 3

Grea este dar lăcomia (avariția), şi nu-i cu putință prin o epistolie a propune dumnezeieştile Scripturi, întru care nu numai prădarea (lotria) se vesteşte că este lucru de groază, şi înfricoşat. Ci de obşte de a se lăcomi, şi a ne atinge pentru agonisire rea de cele străine. Şi fiecare de acest fel este lepădat din Biserica lui Dumnezeu. Iar în timpul goanei fiind întru atâta suspin, şi atâtea plângeri, de ar îndrăzni cineva, ca timpul aducător de pierzare, al socoti a fi loruşi vreme de câştig, este lucru de oameni necinstitori de Dumnezeu, batjocoritori şi urâți de Dumnezeu, şi care au covârşire de necuviință. Drept aceea s-a socotit ca pe toți cei de acest fel a-i lepăda, ca nu cândva peste tot poporul să vină urgia, şi întâi peste însuşi înainte stătătorii, care nu cercetează. Că mă tem, precum zice Scriptura: „Să nu piară împreună dreptul cu necinstitorul" (Facere: 18,23). „Că curvia zice, şi lăcomia de câştigare, pentru care vine urgia lui Dumnezeu peste fii nesupunerii" (Coloseni: 3;5,6; Efeseni; 5,9); . „Deci nu vă faceți părtaşi ai lor. Că ați fost oarecând întuneric, iar acum lumină sunteți în Domnul. Ca fiii luminii umblați, că rodul luminii este, întru toată bunătatea, şi dreptatea, şi adevărul. Cercând ce este bine plăcut Domnului, şi nu vă împărtăşiți cu lucrurile cele fără de roadă ale întunericului, ci mai ales şi mustrați-le. Că cele ce se fac în ascuns de ei ruşine este şi a le spune. Ci toate de lumină vădindu-e se arată" (Efeseni: 5,7-13). Unele ca acestea zice Apostolul. Iar dacă pentru lăcomia ce mai dinainte care s-a făcut în vreme de pace, luând pedeapsă, că dacă întru însuşi vremea urgiei iarăşi de se vor abate unii la lăcomie, câştigând din sângele, şi din pieirea, unor oameni ce au fost ridicați, sau robiți ucişi. Ce alt trebuie a aştepta? Decât, ca peste unii ce se mai nevoiesc la lăcomie, a se grămădi urgie, şi peste ei, şi peste tot poporul.

TÂLCUIRE

În vremea năvălirii mai sus arătaților barbari, oarecare creştini care nu se robiseră, prădau casele, şi răpeau lucrurile rămase ale celor robiți, câte rămăseseră de barbari neprădate. Pentru aceştia dar întrebat fiind sfântul răspunde, că, toată lăcomia de câştigare este prea rea, şi oprită de dumnezeiasca Scriptură, încât nu se poate întru o singură epistolia a se cuprinde scripturelnicele ziceri, care nu numai pe tâlhărie o înfruntează, că este păcat înfricoşat, ci de obşte pe toată lăcomia de câştig, şi răpirea lucrului străin, şi nedreptatea. Căci tot furul, şi lacomul de câştig, şi nedreptul, este aforisit, şi înstrăinat de la Biserica lui Dumnezeu. Şi dacă toată lăcomia de averi şi răpirea este acest fel, prea cu adevărat oamenii aceia care în vremea goanei barbarilor, au îndrăznit întru atâtea tânguiri şi suspinuri să fure şi să răpească lucrurile fraților lor celor robiți, negreşit unii ca aceia sunt necinstitori de Dumnezeu şi urâți lui, şi covârşesc pe toată răutatea. Pentru aceasta se cuvine a se izgoni de la Biserica lui Dumnezeu, ca să nu vină pentru dânşii urgia lui Dumnezeu peste norod, şi mai ales peste arhiereii şi stăpânitorii, care nu cercetează acestea.

CANONUL 4

Au nu iată Ahar fiul lui Zara cu greşeală a greşit din anatemă, şi peste toată adunarea lui Israil s-a făcut urgia (Isus: 7,1)? Şi unul singur acesta a păcătuit, au doară singur a murit întru păcatul acesta? Iar nouă tot ce nu-i al nostru, ci străin câştig în vremea aceasta, anatemă se cuvine a se socoti. Că şi Ahar acela, din pradă a luat, şi

aceştia acum din pradă. Şi acela cele a vrăjmaşilor. Iar cei de acum cele ale fraţilor câştigându-le, câştig de pieire.

TÂLCUIRE

Aduce sfântul spre pildă prin canonul acesta pe Ahar, fiul lui Zara. Care furând din jafurile Ierihonului cele lui Dumnezeu afierosite, oarecare ţesătură pestriţă, şi două sute de didrahme de argint, şi o limbă de aur, şi le-a ascuns în cortul său, pentru aceasta s-a mâniat Dumnezeu pe israeliţi, şi s-au biruit în războiul, ce a făcut la cetatea Ghe, treizeci şi şase ucigându-se, şi trei mii gonindu-se, şi zdrobindu-se. Deci precum Ahar acesta, unul singur a furat, şi a păcătuit, ci nu singur el a murit, ci atâţia, şi atâţia; asemenea şi cei ce jefuiesc ale celor robiţi (încă şi a celor ce îşi scot lucrurile la vreme de foc, sau de altă rea întâmplare spre a le scăpa) nu singuri vor pieri, ci vor pierde împreună cu ei, şi pe alţii mulţi. Căci şi ei din cele afierosite lui Dumnezeu au jefuit, ca acela (că lucrurile cele străine lăsate de barbari, ca o dumnezeiască afierosire trebuie a se socoti) şi din prădăciune şi din jafuri le-au răpit, ca şi acela atunci. Ce zic, ca acela? Aceştia sunt mai răi. Că acela a vrăjmaşilor lucruri a jefuit. Iar aceştia jefuiesc pe ale fraţilor lor, şi mai ales ale celor robiţi, şi prădaţi. Vezi şi pe cel al 3-lea al acestuia.

CANONUL 5

Nimeni să se amăgească pe sine, nici ca, cum ar fi găsit măcar. Că nici celui ce a găsit îi este slobod îi este slobod a câştiga. Că zice a 2-a lege: „Să nu treci cu vederea văzând viţelul fratelui tău, şi oaia rătăcită pe cale, cu întoarcere le vei întoarce fratelui tău. Iar de nu se apropie fratele tău către tine, nici îl ştii pe el, le vei aduna pe ele şi vor fi cu tine, până le-ar căuta pe ele fratele tău, şi le vei da lui. Aşa vei face cu asinul lui, şi aşa vei face cu haina lui, şi aşa vei face cu toată pierderea fratelui tău, ori cu câte s-ar pierde de la dânsul, şi le-ai afla pe ele". (II Lege: 22; 1,3) Acestea a 2-a lege. Iar întru Ieşire nu numai ale fratelui, de le-ar găsi cineva, ci şi ale vrăjmaşului: „Cu întoarcere, zice, le vei întoarce la casa domnului lor" (Ieşirea: 23,4). Iar dacă în vremea de pace lenevindu-se, şi desfătându-se, şi de ale sale negrijindu-se fratele, sau vrăjmaşul, nu-i slobod a le câştiga, cu cât mai vârtos când este în norocire rea, şi fuge de vrăjmaşi, şi de nevoie îşi lasă pe ale sale?

TÂLCUIRE

Asemeni cu canonul cel mai de sus, zice sfântul şi întru acesta, că nici găsind cineva lucrul său lepădat, şi fără purtare de grijă, nu este iertat a-l face al său.

CANONUL 6

Mulţi dar se amăgesc pe sine în locul lucrurilor sale celor pierdute, ţinând pe cele străine ce au găsit. Fiindcă au lucrat cu dânşii Voradii, şi Goţii cele ale vrăjmaşilor. Ei altora se fac Voradi, şi Goţi. Deci am trimis pe fratele, şi împreună bătrânul Eufrosin pentru acesta către voi. Ca după forma de aici, şi acolo însuşi să dea asemenea, adică pe a cărora prihăniri se cade a le apropia, şi pe care se cade a-i depărta de la rugăciuni.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din răpitorii cei mai de sus, puneau pricinuiri, că, au ţinut lucrurile cele străine, ce le-au găsit, în locul lucrurilor lor, ce le-au luat barbarii, răspunde prin canonul acesta sfântul. Că şi pentru acestea, zice, că au trimis pe fratele, şi bătrânul Eufrosin, ca precum sfântul acolo, aşa să facă şi ei aici. Care frate va arăta vouă, şi pe care se cade a-i primi spre prihănirea altora, şi pe care se cade a-i depărta de la Biserică, ca să nu se împreună roage cu ceilalţi credincioşi.

CANONUL 7

S-a vestit însă nouă că se face în ţara voastră oarecare lucru necrezut, negreşit că de necredincioşi, şi de păgâni, şi de cei ce nu ştiu nici numele Domnului. Cum că adică unii la atâta măsură de cruzime, şi de neomenie a ajuns, încât oarecare, ţin cu sila pe robiţii cei scăpaţi. Trimiteţi pe oarecare prin ţară, ca să nu cadă fulgere peste cei ce fac unele ca acestea.

TÂLCUIRE

Zice sfântul, că s-a înştiinţat, de cruzimea şi neomenia cea păgânească a unora, la ce au ajuns, încât cu sila ţin în locul vostru, pe creştinii aceia care au fugit, şi au scăpat de la barbari. Care aceştia, negreşit se înţelege că sunt necredincioşi, şi necinstitori de Dumnezeu, şi nici cum ştiu de Dumnezeu. Trimiteţi dar şi aflaţi pretutindeni despre aceasta, ca să nu cadă foc, şi fulgere din cer să ardă pe cei ce fac unele ca acestea.

CANONUL 8

Deci pe cei ce s-au numărat între barbari, şi în robire s-au dus cu dânşii, uitându-se că au fost cândva credincioşi şi creştini. Ci atât înbarbarisindu-se, încât şi a ucide pe cei de un neam cu dânşii, ori cu lemn, ori cu sugrumare, şi barbarilor celor ce nu ştiau a le arăta, ori căile ori casele, trebuie a fi opriţi şi de ascultare. Până ce adunându-se sfinţii ar chibzui ceva de obşte pentru dânşii, şi mai întâi decât aceştia Sfântul Duh.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că cei ce s-au robit de barbari, şi apoi uitând că erau creştini oarecând, s-au făcut barbari şi cu năravul, unindu-se cu dânşii, încât şi a ucide pe creştinii cei de un neam cu ei au îndrăznit, şi căile a le arăta, şi casele lor la barbari, cei ce nu le ştiau. Că aceştia după ce se vor pocăi şi se vor întoarce, nici să stea împreună cu cei ce ascultă dumnezeieştile Scripturi, ci afară la uşa Bisericii, să stea cu cei ce se tânguiesc; până ce vor rândui Sfinţii Părinţi, obşteşte adunându-se în sinod, cuviincioasa certare pentru dânşii. Sau mai vârtos a zice până ce Duhul Sfânt va rândui prin sfinţi.[348] Sfinţi însă înţelege aici sfântul, pe Părinţii cei adunaţi în Ancira care după trecerea a 52 ani s-au adunat, şi au rânduit pentru unii ca aceştia certare în canonul lor al 9-lea.

CANONUL 9

Iar pe cei ce au îndrăznit a năvăli asupra caselor străine, dacă prihănindu-se se vor vădi, nici ascultării îi vei învrednici. Iar dacă însuşi se vor mărturisi, şi vor da înapoi, să cadă în rânduiala celor ce se întorc.

TÂLCUIRE

Zicând sfântul în canoanele cele mai dinainte pentru cei ce au răpit lucrurile creştinilor celor robiţi, acum rânduieşte şi certările cele cuviincioase, zicând, că, cei ce au călcat case străine ale celor robiţi, şi au răpit din ele lucruri, dacă pârându-se pentru aceasta vor tăgădui, şi se vor vădi că au răpit, aceia nici se cuvine să stea cu cei ce ascultă Sfintele Scripturi, ci rânduiţi afară cu cei ce se tânguiesc. Iar când însuşi se vor mărturisi, şi vor da înapoi răpirea, să se roage împreună cu cei ce cad. Şi vezi desenul Bisericii, şi pe al 3-lea al aceluia.

[348] Că cele ce se socotesc de către sinoadele cele ce se adună întru Sfântul Duh, de către însuşi Sfântul Duh împreună se socotesc. Şi vezi întâia subînsemnare la prolegomena despre întâiul sinod ecumenic.

CANONUL 10

Iar pe cei ce în câmp au găsit ceva, sau în casele sale lăsat de barbari, dacă prihănindu-se se vor vădi, asemenea între cei ce cad să fie. Iar dacă pe sineşi se vor spune, şi vor da înapoi, să-i învredniceşti şi rugăciunii.

TÂLCUIRE

Barbarii prădând ţara, şi lucrurile creştinilor ţinându-le, de găseau în urmă altele mai bune, ori şi pentru greutate, neputând purta câte răpeau, le lăsau, ori afară în câmp, ori în lăuntru în casele, în care poate găsea altele mai bune. Rânduieşte dar canonul acesta, câţi au găsit aceste fel de lucruri ale fraţilor lor, lăsate în câmp, ori în casele lor de barbari, de le vor ţine, şi apoi se vor vădi, să stea ei cu cei ce cad. Iar dacă însuşi de sineşi le vor arăta, şi înapoi le vor da, să stea şi împreună să se roage cu credincioşii cei ce în Biserică se roagă până în sfârşit. Adică până când arătând vrednică pocăinţă, se vor învrednici împărtăşirii. Vezi şi locurile unora ca acestora la închipuirea Bisericii vechi creştineşti, la sfârşitul cărţii.

CANONUL 11

Iar cei ce împlinesc porunca afară de toată ruşinata agonisire, se cade a o plini. Nici colaci de vestire. Nici de mântuire, nici de aflare, sau ori cu ce nume le numesc pe acestea, să ceară de la ei.

TÂLCUIRE

Măsurat canonisind sfântul în canonul cel mai de sus pe cei ce însuşi mărturisesc şi dau lucrul străin. Acum prin acesta rânduieşte, ca nici un fel de dar să ceară ei de la cei păgubaşi de lucrurile ce le întorc lor. Ci să le dea lor fără plată.

CANONUL 12

Tânguire este afară de uşa casei de rugăciune, unde stând cel ce a păcătuit, trebuie a se ruga credincioşilor ce intră, ca să se roage pentru el. Ascultarea, înlăuntru din uşă în nartică (porticul), unde trebuie a sta cel ce a păcătuit, până la catehumena, şi de acolea să iasă. „Că auzind, zice, Scripturile, şi învăţătura, scoată-se, şi să nu se învrednicească rugăciunii." Iar sub cădere (cădere cu feţele la pământ), ca înlăuntru de uşa Bisericii stând, cu cei ce se catehisesc să iasă. Constare, ca să stea împreună cu credincioşii, şi să nu iasă cu cei ce se catehisesc. Cea mai de pe urmă, este împărtăşirea sfinţeniilor.

TÂLCUIRE

Canonul acesta nu cuprinde altceva, fără numai locurile cele patru, în care stăteau cei ce se pocăiau. Şi înseamnă, că, măcar că canonul acesta, nu se vede a fi chiar al sfântului. Şi pentru că, zisa ce se arată aici, este luată întocmai din canonul 75 al marelui părinte Vasilie, a celui după ani mai din urmă de acesta. Şi căci, Zonara cel mai ales din tâlcuitori nici o tâlcuire, sau cât de puţină pomenire face de aceasta. Şi căci, în oarecare manuscrise se însemnează a fi scolie. Însă şi cu sfătuirea înţeleptului Domnului meu şi cercetătorului Dorotei, s-a adăugat şi acesta ca un canon, precum s-a aflat în pandecte, şi în alte cărţi. Şi vezi pentru locurile acestea la desenul Bisericii, la sfârşitul cărţii.

PROLEGOMENA
PENTRU SFINŢITUL MUCENIC PETRU

Cel întru sfinţi părintele nostru Petru vieţuia în anul 296 şi diadohisind pe Teona, s-a făcut arhiepiscop Alexandriei, al şaptesprezecelea aflându-se în şirul arhiepiscopilor Alexandriei. Dar fiindcă Meletie, episcopul Licopoliei celei din Tebaida, s-a vădit că se împărtăşea de multe ereticeşti fărădelegi, l-au caterisit pe el sfântul, şi botezul lui şi al celor dimprejurul lui nu-l primeau. Acesta şi pe Arie, care se arăta sârguitor la dogma credinţei, l-a hirotonisit diacon. Ci fiindcă mai în urmă l-a văzut că apără pe lepădatul Meletie, şi că se uneşte la spurcatele socotelile lui, l-a caterisit pe el, şi l-a scos din Biserică. Deci bine şi după plăcerea lui Dumnezeu la păşune purtătoarea de viaţă păstorind turma sa, cu sfârşit mucenicesc o a încheiat viaţa în împărăţia lui Diocleţian, lăsând diadoh pe Ahilla, glas din cer auzindu-se, când s-a tăiat preasfântul capul lui, care glas zicea aceastea: Petru începutul Apostolilor, şi Petru sfârşitul mucenicilor. Că după moartea lui, a încetat goana tiranilor cea împotriva creştinilor, şi a împărăţit marele Constantin cel întocmai cu Apostolii. Iar în anul 304 au scris canoanele acestea pentru cei ce în vremea goanei cu feluri de chipuri s-au lepădat de credinţa lui Hristos, care sunt de nevoie spre buna rânduială şi starea Bisericii, şi se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4 şi de cel 1 al sinodului 7. Iar hotărât de cel al 2-lea al sinodului 6 ecumenice. Şi prin întăritura aceasta iau oarecum putere ecumenică. Se află acestea în tomul al 2-lea al Pandectelor, şi în tomul 1 al Sinodicalelor foaia 129.

CANOANELE CELE 15 ALE CELUI ÎNTRU SFINŢI PĂRINTELUI NOSTRU PETRU, ARHIEPISCOPULUI ALEXANDRIEI ŞI MUCENICULUI, TÂLCUITE, ÎNTRU CARE, AFARĂ DE UNUL , S-A DESPĂRŢIT CUVÂNTUL LUI CEL PENTRU POCĂINŢĂ

CANONUL 1

Fiindcă acum al patrulea Paşti a ajuns pe goană, de ajuns este pentru cei ce s-au prodosit (vândut), şi în temniţă s-au închis, şi au răbdat munci nevindecate, şi bătăi nesuferite, şi alte multe nevoi grele, iar apoi s-au dat pentru neputinţa trupului deşi nu s-au primit din început pentru căderea cea prea mare ce le-au urmat. Însă pentru că ei mult s-au nevoit, şi mult timp s-au luptat. (Că nu de voie au venit la aceasta. Ci cu totul prodându-se de slăbiciunea trupului, fiindcă şi ranele lui Iisus se arată pe trupurile lor, şi acum unii au al treilea an al plângerii.) Să se mai certe ei întru aducerea aminte, despre întoarcere alte patruzeci de zile. Care măcar că le-a ajunat Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos după ce S-a botezat, tot s-a ispitit de diavolul. Întru care şi ei mai mult exercitându-se (iscusindu-se) de aici înainte, deşteptându-se, mai tare vor priveghea în rugăciuni cugetând ceea ce s-a zis de Domnul către cel ce ispitea pe el, ca să i se închine: „Mergi înapoia mea satano. Că scris este: „Domnului Dumnezeului tău să te închini, şi Lui unuia să-I slujeşti” (Matei: 4,10; Luca: 4,8; II Lege: 6,13).

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că, cei ce acum de trei ani (că aceasta înseamnează al patrulea Paşti au ajuns pe goană) s-a vândut de alţii, şi mai întâi s-au închis, şi munci nevindecate, şi răni nesuferite, şi alte chinuri au luat pentru numele lui Hristos, iar apoi pentru slăbiciunea trupului biruindu-se, s-au lepădat de El. Aceştia, măcar că venind atunci la Biserică nu s-au primit, însă fiindcă mult s-au nevoit pentru Hristos, şi pentru că nu de voie s-au lepădat, şi pentru slăbiciunea trupului, şi mai ales că în vreme de trei ani s-au tânguit, şi pentru căderea lepădării s-au pocăit, aceştia, zic, pe lângă acei trei ani, trebuie încă a se canonisi 40 de zile, atâtea adică, câte şi Domnul după Botez a postit. Că şi ei în zilele acestea mai mult să se iscusească, şi mai luători aminte făcându-se, să privegheze în rugăciuni, cugetând ceea ce Domnul a zis ispititorului diavol, când îi zicea să i se închine: „Mergi înapoia Mea satano". Şi apoi să se primească spre a se împărtăşi.

CANONUL 2

Iar celor ce după ce s-au închis numai, şi au răbdat strâmtorările, şi putorile cele ce sunt în temniţă, ca întru închisoare. Iar apoi fără de lupta muncilor robindu-se, după multă lipsă de putere, le va ajunge un an către celălalt timp. Fiindcă şi ei cu totul s-au dat pe sineşi spre a se necăji pentru numele lui Hristos. Deşi au dobândit în temniţă multă odihnă de la fraţi. Care le vor răsplăti prea cu înmulţire, dorind a se litrosi de preamărita robia diavolului, aducându-şi aminte mai ales de cel ce zice: „Duhul Domnului peste Mine. Pentru care M-a uns, bine a vesti săracilor M-a trimis. A propovădui robilor iertare, şi orbilor vedere. A slobozi pe cei sfărâmaţi întru uşurare. A propovădui anul Domnului primit, şi ziua răsplătirii". (Isaia: 61,2; Luca: 4: 1,8)

TÂLCUIRE

Iar cei ce numai cât s-au închis mai întâi pentru Hristos, şi rele pătimiri cel în temniţă, şi putorile le-au suferit, apoi însă fără vreo silă de munci s-au lepădat de El, pentru multa lipsă a puterii lor, adică pentru împuţinare de suflet, şi întunecarea minţii lor; aceştia (rânduieşte canonul acesta) ca, pe lângă trei ani ce au petrecut căindu-se, încă un an să se canonisească, şi nu mai mult. Fiindcă şi ei oarecum s-au dat pe sineşi necazului pentru numele lui Hristos. Cu toate că s-au odihnit în temniţă, şi s-au mângâiat de fraţi (că precum se înţelege creştinii cei ce nu se prindeau de gonaci, dădeau cele de nevoie fraţilor celor ţinuţi în temniţă, şi îi odihneau). Pentru care odihnă şi mângâiere ce le-au făcut, le vor răsplăti mult înmulţită răsplătire, după ce se vor izbăvi de robia diavolului care o au pătimit, prin lepădarea de Hristos. Aducându-şi aminte de zicerea proorocului Isaia, unde zice ca despre faţa Domnului: Duhul Domnului peste Mine pentru care M-a uns, bine a vesti săracilor M-a trimis, a propovădui robilor iertare şi orbilor vedere, a slobozi pe cei sfărâmaţi întru uşurare, a propovădui anul Domnului primit şi ziua răsplătirii.[349]

CANONUL 3

Iar celor ce nicicum, nimic ceva au pătimit de acest fel, nici au arătat rod de credinţă. Ci de sineşi au alergat la răutate, şi s-au prodat pe sineşi de sfială şi de frică, iar acum au venit la pocăinţă, de nevoie este şi potrivit a li se pune înainte pilda smochinului celui neroditor, precum zice Domnul: „Avea oarecine un smochin în via lui sădit, şi a venit căutând roadă în el, şi n-a aflat. Şi a zis către vierul: Iată trei ani de când vin căutând roadă în smochinul acesta, şi nu aflu, taie-l pe el. Pentru ce şi pământul împresoară în zadar? Iar el răspunzând zice lui: Doamne lasă-l pe el şi în anul acesta, până îl voi săpa împrejur, şi voi pune gunoi. Şi de va face roadă; iar de nu,

[349] Pricina pentru care a pomenit sfântul zicerea aceasta este pentru anul cel unul ce l-au adăugat canonisind pe cei ce cu chipul arătat s-au lepădat de Hristos. Unde şi sărăcia, şi robia, şi orbirea, ce cuprinde zicerea aceasta, cu chip proorocesc la aceştia le-au potrivit.

îl vei tăia în anul cel viitor" (Luca: 13,6). Pe care înaintea ochilor luându-o ei, şi arătând rod vrednic de pocăinţă în lungime a atâtui timp, mai mult se vor folosi.

TÂLCUIRE

Iar cei ce fără a pătimi ceva din cele zise, ci de voia lor s-au dus, şi numai de frică s-au lepădat de Hristos şi acum se căiesc. Pentru aceasta aşa rânduieşte canonul acesta, ca în curgerea de patru ani să se pocăiască, făcând rod vrednic de pocăinţă. Şi având pilda smochinului înaintea ochilor lor.

CANONUL 4

Iar celor cu totul deznădăjduiţi şi nepocăiţi, care au câştigat piele de etiop neschimbată şi împiestriri de pardal, li se va zice cea a celuilalt smochin: „Să nu se mai facă din tine rod în veci. Pentru care îndată şi s-a uscat" (Matei: 21,19; Marcu: 11,13). Se plineşte însă asupra lor şi cea de Eclesiastul zisă: „Ce este strâmb nu se va putea îndrepta. Şi ce lipseşte nu se va putea număra. Că de nu se va îndrepta mai înainte cel strâmb, cu neputinţă este el a se împodobi. Şi de nu mai întâi lipsa se va împlini, cu neputinţă este ea a se număra" (Eclesiast: 11,15). Drept aceea şi la sfârşit se va întâmpla lor cea zisă de proorocul Isaia: „Şi vor vedea, zice, mădularele oamenilor care au călcat poruncile Mele. Că viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge, şi vor fi priveală la tot trupul" (Isaia: 66,24). Fiindcă şi precum mai înainte s-a zis de Dânsul: „Iar cei nedrepţi aşa se vor învifora, şi a se odihni nu vor putea. Că nu este cu putinţă păgânilor a se bucura a zis Dumnezeu".

TÂLCUIRE

Canoanele cele zise mai sus, s-au zis pentru cei ce s-au lepădat de Hristos şi se căiesc, iar acesta rânduieşte pentru cei ce s-au lepădat de Hristos, şi nu se căiesc. Care stau neschimbaţi în negreala răutăţii, ca arapul întru a pielii şi pardalul întru pete. Deci acestora li se va zice blestemul care l-a zis Domnul smochinului celui neroditor, care şi îndată s-a uscat. La care se şi plineşte zicerea Eclesiastului, „lucru strâmb nu poate a se împodobi cu vreo altă podoabă, de nu se va îndrepta mai înainte, şi lucrul cel lipsit nu se poate număra ca deplinit, fără a se plini mai înainte". Pentru aceasta la sfârşitul vieţii li se va plini ceea ce a zis Isaia, că „vor vedea oasele oamenilor, celor ce au călcat cuvintele lui Dumnezeu, şi s-au lepădat de El, a cărora viermele nu va muri, şi focul nu se va stinge"; se va împlini la dânşii şi cealaltă zicere, a acestuiaşi Isaia de mai în urmă, adică „nedrepţii se vor învifora, şi nu vor afla odihnă. Pentru că necredincioşilor nu este bucurie, zice Dumnezeu".

CANONUL 5

Iar pentru cei ce se prefăceau, ca David epilipsindu-se ca să nu moară, nefiind epileptic (I Împăraţi: 21,13), şi nu au scris descoperit cele spre lepădare, ci au amăgit vrăjmăşuirile vrăjmaşilor după multă strâmtorare, ca nişte copii înţelepţi sfătuitori între nişte copii fără înţelepciune. Adică, ca cum petrecând prin capişti, ori ca cum ar fi scris cu mâna, sau ca cum în locul loruşi punând păgâni (deşi pentru oarecare ale lor i-au iertat oarecare din cei ce au mărturisit precum am auzit, fiindcă mai ales după multă evlavie au scăpat de a se face prinşi de focul, şi de tămâierea necuraţilor demoni). Dar fiindcă nu le-a fost ştiut, că o au făcut aceasta ei cu nebunie, însă se va mai prelungi pentru dânşii timpul de şase luni al întoarcerii întru pocăinţă. Că aşa şi ei mai mult se vor folosi cugetând neîncetat zisa cea proorocească, şi zicând: „Prunc s-a născut nouă Fiul, şi s-a dat nouă. A căruia stăpânirea s-a făcut peste umărul Lui, şi se cheamă numele Lui Înger de mare sfat" (Isaia: 9,6). Care precum ştiţi, întru a şasea lună a zămislirii celuilalt prunc, ce înainte a propovăduit înaintea feţei ieşirii Lui pocăinţă spre lăsarea păcatelor, s-a zămislit şi însuşi, ca să propovăduiască pocăinţă. Fiindcă pe amândoi îi auzim mai întâi propovăduind, nu numai pentru pocăinţă, ci şi

pentru Împărăţia Cerurilor, care precum ne-am învăţat, în lăuntrul nostru este: Că aproape de noi este graiul, care îl credem în gura noastră, şi în inima noastră. Pentru care şi ei aducându-şi aminte se vor învăţa a mărturisi cu gura lor pe Domnul Iisus, crezând în inima lor; că Dumnezeu L-a sculat pe El din morţi. Care auzindu-le, că cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire (Romani: 10,9-10).

TÂLCUIRE

Aceasta rânduieşte canonul acesta că, ca David când fugea de Saul, s-a făţărit înainte împăratului Anhus că se îndrăceşte la lună nouă, ca să nu se omoare de el, asemenea s-au făţărnicit şi ei că s-au apropiat de capiştile idolilor, ori că au scris să se lepede de Hristos, ori au pus în locul lor păgâni de au jertfit, însă nu şi arătat au scris că se leapădă de credinţa lui Hristos, ci de multă strâmtorare silindu-se, cu oarecare meşteşugiri au înşelat pe gonaci, ca nişte înţelepţi copii, pe alţi copii fără minte. Aceştia, măcar că de o oarecare Părinţi mărturisitori s-au iertat, pentru meşteşugirile ce au întrebuinţat de n-au jertfit înşişi cu mâinile lor dracilor. Însă fiindcă întru neînţelpţire au făcut aceasta, şi s-au socotit de cei necredincioşi, că după ceea ce se vedea au jertfit, deşi nu au jertfit întru adevăr, trebuie şase luni să se canonisească, şi să se pocăiască. Pentru aceasta pomeneşte şi graiurile acestea, că aceştia ce şase luni se pocăiesc, trebuie a-şi aduce aminte de Hristos, care în luna a şasea a zămislirii lui Ioan, celui ce a propovăduit pocăinţa, S-a zămislit după Evanghelie, şi a propovăduit ca şi Ioan, zicând: „Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia Cerurilor”. Că pentru aceasta sfântul, că Împărăţia Cerurilor este întru noi, precum a zis Domnul. Căci credem, că graiul acesta, precum zice Moise, şi Pavel Apostolul, este aproape de gura noastră, şi de inima noastră. Pentru aceasta prin urmare şi după zicerea aceasta, şi aceştia ce au crezut cu inima pe Hristos, iar nu L-au mărturisit cu gura, trebuie a se învăţa, că şi cu inima se cuvine a-L crede, şi cu gura a-L mărturisi, că Iisus este, Domn, şi Dumnezeu. Auzind pe Pavel că zice: „Cu inima se crede întru dreptate, iar gura se mărturiseşte spre mântuire”.

CANONUL 6

Iar pentru cei ce au supus în locul lor robi creştini, robii adică, ca nişte supuşi fiind, şi oarecum şi ei închizându-se de stăpâni, îngrozindu-se de către dânşii, şi venind de frica lor, şi alunecându-se la aceasta, într-un an vor arăta faptele pocăinţei. „Învăţându-se de aceea ca robii lui Hristos să facă voia lui Dumnezeu şi să se teamă de El. Mai ales auzind că, fiecare, de va face vreun bine, aceasta îl va lua de la Domnul, ori rob de este, ori slobod” (Efeseni: 6,8).

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că robii cei ce prin îngroziri siliţi de stăpânii lor, au jertfit dracilor, şi s-au închinat idolilor, un an să se canonisească, ca să se înveţe că, credincioşi fiind, sunt robi ai lui Hristos şi prin urmare se cade a face voile Lui, de El temându-se şi nu de oameni, mai ales auzind pe Pavel zicând: „Că orice bine face cineva, ori rob fiind, ori slobod, întocmai îl va lua de la Domnul în ziua răsplătirii”.

CANONUL 7

Iar cei slobozi în trei ani se vor cerceta întru pocăinţă, şi ca unii ce s-au făţărnicit, şi ca unii ce au silit pe împreună robii de au jertfit. Fiindcă nu au ascultat pe Apostolul, care voieşte acestea a face stăpânii cu robii, slăbind îngrozirea, ştiind, zice, că şi al vostru şi al lor Domnul în ceruri este, şi luare de faţă întru El nu este (Efeseni: 6,9). Iar dacă un Domn avem toţi necăutător în faţă: „Fiindcă ci toate, şi întru toţi este Hristos, şi în barbari şi în sciţi, în robi şi în slobozi, deci sunt datori a pândi aceea ce ei au lucrat, vrând a-şi mântui sufletul lor, cei ce pe împreună robii i-au tras spre idolatrie,

care puteau şi ei a scăpa, de le-ar fi fost dată lor dreptatea, şi potrivirea, precum iarăşi zice Apostolul" (Coloseni: 4,1).

TÂLCUIRE

Canonul mai de sus, pe robii cei ce au jertfit în locul stăpânilor lor i-a canonisit, iar acesta, trei ani canoniseşte pe stăpânii robilor acestora. (că aceştia sunt cei ce se zic aici slobozi.) Una căci s-au făţărnicit şi la cei necredincioşi s-au arătat că au jertfit, şi alta încă, pentru că au silit pe robii lor cei împreună robi după Hristos să jertfească, neascultând de Apostolul Pavel, ce zice stăpânilor să îmblânzească pe robii lor, nu cu îngroziri şi cu mânie, căci şi ei, şi împreună robii, pe un Domn au în ceruri necăutător la faţă, şi întru Hristos nici o osebire este de barbar şi de scit, ori de rob şi de slobod. Şi pentru căci s-au silit a-şi izbăvi sufletele lor, iar pe cei împreună cu dânşii robi întru Hristos i-au silit la idolatrie când puteau scăpa şi ei de nu i-ar fi silit stăpânii lor, şi de ar fi păzit către ei potrivirea, precum iarăşi Apostolul zice.

CANONUL 8

Iar pentru cei ce s-au dat şi au căzut, şi pe sineşi s-au adus la nevoinţă, şi se mărturisesc a fi creştini, şi aruncându-se în temniţă cu munci, de cuviinţă este a-i mai întări pentru veselia inimii, şi a-i împărtăşi întru toate, în rugăciuni, şi întru cuminecarea trupului, şi a sângelui lui Hristos, şi întru mângâierea cuvântului, ca mai cu tărie nevoindu-se să se învrednicească şi ei darului chemării celei de sus (Filipeni: 3,14). Fiindcă de şapte ori, zice, de va cădea dreptul şi se va scula (Pilde: 24,16). Care, de o ar fi făcut şi toţi cei căzuţi, prea săvârşită şi din toată inima pocăinţă ar fi arătat.

TÂLCUIRE

Iar cei ce vânzându-se de alţii la tirani şi chinuindu-se s-au lepădat nerăbdând. Asemenea cei ce de sineşi s-au dus la mucenicie, apoi nerăbdând s-au lepădat. De au mers iarăşi de al doilea şi au mărturisit credinţa, şi s-au pus în temniţă şi s-au muncit, rânduieşte canonul acesta, că este drept cu bucurie a se primi. Şi a se împărtăşi de rugăciuni cu ceilalţi credincioşi, şi a se cumineca cu dumnezeieştile Taine, şi cu cuvântul a se îndemna la mărturisire, ca mai viteji întru mucenicie făcându-se, să se învrednicească Împărăţiei Cerurilor. Dar să nu se socotească ca nişte neprimiţi, căci s-au fost lepădat, aduce mărturie sfântul din Sfânta Scriptură, că adică, de multe ori va cădea dreptul şi iarăşi se va scula. Care lucru, de l-ar fi făcut toţi câţi s-au lepădat de Hristos, adică, de s-ar fi luptat iarăşi la mucenicie şi ar fi mărturisit iarăşi pe Domnul înaintea tiranilor, atunci ar fi arătat cu aceasta, preasăvârşită şi din toată inima pocăinţă.[350]

CANONUL 9

Şi pentru cei ce ca din somn sar de sineşi la nevoinţă, care chinuieşti, şi voieşte a trage, şi trag asupra loruşi ispite de a se lupta cu marea, şi cu multa învăluire, iar mai ales şi împotriva fraţilor aprind jeraticul păcătoşilor, şi cu aceştia trebuie a ne împărtăşi. Fiindcă în numele lui Hristos vin la aceasta, deşi nu iau aminte la cuvintele Lui, ce învaţă: „Rugaţi-vă ca să nu intraţi în ispită" (Matei: 26,41). Şi iarăşi a zice Tatălui în rugăciune: „Şi să nu ne duci în ispită. Ci scapă-ne de vicleanul" (Luca: 11,4). Ci poate nu ştiu ei fugile cele ce de multe ori s-au făcut, ale însuşi Stăpânului şi Învăţătorului nostru, de către cei ce voiau al vrăjmăşui, şi că uneori nici nu umbla de faţă printre ei (Ioan: 11,51; Marcu: 14,48). Că şi când s-a apropiat vremea patimilor Lui, nu S-a dat pe

---

[350] Vezi că, deşi celelalte canoane pe cei ce se leapădă de Hristos îi canoniseşte cu alte certări şi îndestulări. Însă sfântul acesta zice că pocăinţa cea din toată inima şi prea săvârşită a unora ca acestora este a se duce de al doilea să mărturisească pe Hristos înaintea tiranilor, dinaintea cărora s-au fost lepădat de El.

Sineşi, ci a aşteptat până ei au venit asupra Lui, cu săbii şi cu lemne. Deci zice către ei: „ca la un tâlhar aţi ieşit cu săbii şi cu fuşti să mă prindeţi"? „Care şi l-au dat pe El, zice, lui Pilat". Însă cei ce după însemnarea Lui, şi cei ce după scopul Lui umblând, au pătimit, aducându-şi aminte de dumnezeieştile Lui cuvinte, prin care sprijinindu-ne pe noi pentru goane, zice: „Luaţi aminte pentru sine-vă. Că vă vor da pe voi la adunări, şi în sinagogile lor vă vor bate pe voi". Şi vă vor da, a zis, dar nu pe sine-vă daţi-vă. „Şi vă veţi duce la igemoni, şi la împăraţi pentru numele Meu" (Luca: 21,12), dar nu pe sine-vă să vă aduceţi. Fiindcă şi voieşte ca noi goniţi fiind, a trece din loc în loc, pentru numele Lui, precum iarăşi Îl auzim pe El zicând: „şi de vă gonesc pe voi din cetatea aceasta, fugiţi în cealaltă" (Matei: 10,23), că nu voieşte de sine a ne duce noi către sateliţii (gvardioţi), şi lăncierii diavolului. Ca să nu ne facem pricinuitori lor şi de mai multe morţi, ca cum silindu-i pe ei mai mult a se sălbătici, şi a săvârşi în faptă lucrurile cele aducătoare de moarte, ci a aştepta şi a lua aminte de sine-ne: „Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită" (Matei: 26,41). Aşa Ştefan cel întâi următorul Lui, mucenicie luând asupră-şi în Ierusalim. Răpindu-se de cei fără de lege şi aducându-se în adunare, cu pietre împroşcându-se în numele Domnului Iisus Hristos, s-a slăvit, rugându-se şi zicând: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta" (Fapte: 7,60). Aşa Iacov al doilea, prinzându-se de Irod, cu sabia i s-a tăiat capul (Fapte: 12,2). Aşa Petru cel mai întâi dintre Apostoli, de multe ori prinzându-se şi închizându-se, şi necinstindu-se la urmă în Roma s-a răstignit. Şi prea vestitul Pavel de multe ori fiind dat şi până la moarte primejduindu-se, şi mult nevoindu-se, şi întru multele goane lăudându-se, şi în necazuri, întru aceeaşi cetate, şi lui i s-a tăiat capul cu sabia. Care întru cele ce s-a lăudat, a isprăvit. Şi că, „În Damasc s-a slobozit cu coşniţa noaptea peste zid" (II Corinteni: 11,32). Şi a scăpat din mâinile celui ce căuta a-l prinde. Că ceea ce le stătea lor înainte era mai întâi, să binevestească şi să înveţe cuvântul lui Dumnezeu. Întru care mai întărind pe fraţi ca să rămână întru credinţă, ziceau ei şi aceasta că: „Prin multe necazuri se cvine noi a intra întru împărăţia lui Dumnezeu" (Fapte: 14,21). Căci „căutau nu pe folosul loruşi, ci pe cel al multora ca să se mântuiască" (I Corinteni: 10,33). Şi de a zice lor multe la acestea spre a arăta cu deamăruntul, de nu, precum zice Apostolul: „Că nu îmi ajunge vremea a spune" (Evrei: 11,32).

TÂLCUIRE

Cei ce scoală din somn şi mai ales după puţin somn, nu-şi au cugetul lor statornic, ci tulburat şi nestatornic. Cu aceştia dar a asemănat sfântul pe aceia, ce sar întru nevoinţa muceniciei, şi nu umblă cu rânduială, ci sumeţeşte şi fără chibzuire se aruncă întru dânsa, nearătată fiind şi negândită de gonaci. Nici de faţă şi în lucrare pusă, ci zăbovită de a trage pe creştinii cei ce se nevoiesc. Şi îşi trag loruşi adică ispită, iară celorlalţi creştini le aprind mai mult pe muncile gonacilor, cu necuviincioasa lor pornire. Însă deşi aceştia sunt vrednici de prihană, cu toate acestea, fiindcă pentru numele lui Hristos sar aşa la mucenicie, porunceşte Sfântul prin canonul acesta, ca să se împărtăşească cu ceilalţi creştini, măcar că nu urmează pilda lui Hristos.

CANONUL 10

Drept aceea nu este de cuviinţă, a fi încă întru slujire (Liturghie), cei ce din cler de sineşi mărturisind, au căzut, şi iarăşi luptându-se, fiindcă au părăsit turma Domnului, şi pe sineşi s-au prihănit. Care lucru n-a făcut nici unul din Apostoli. Că şi fericitul Apostolul Pavel, care multe goane a suferit, şi multe chinuri de nevoinţă a arătat, cunoscând: că mai bine este a se dezlega, şi împreună cu Hristos a fi, adaugă zicând: „Iar a mai rămânea în trup, este mai de nevoie pentru voi" (Filipeni: 1,24). Că pândind „nu folosul său, ci pe al multora, ca să se mântuiască" (I Corinteni: 10,33), mai de nevoie a socotit decât pe odihna sa, pe a rămânea lângă fraţi şi a purta grijă de ei. „Care şi pe cel învaţă îl va să fie întru învăţătură" (Romani: 12,7), „chip făcându-se al credincioşilor" (I Timotei: 4,12). Drept aceea cei în temniţă osândiţi, căzând din slujbă

(Liturghie), şi iarăşi întorcându-se la luptă, foarte nesimţitori sunt. Căci cum cer ceea ce au părăsit, putând a fi de bună treabă fraţilor într-un timp ca acesta? Deci până când erau negreşiţi, aveau iertarea pentru fapta lor cea fără cuvânt. Iar când au greşit, ca unii ce s-ar fi mândrit şi pe sineşi s-au prihănit, de aceea nu mai pot liturghisi. Pentru care îngrijească-se mai vârtos întru smerita cugetare, ca să se săvârşească, contenind despre slava deşartă. Că destul este lor împărtăşirea cu sârguinţă şi scumpătăţimea făcută pentru amândouă (pricinile), şi ca să nu li se pară că s-au mâhnit, când cu sila se vor duce din dezlegarea de aici, şi ca nu oarecare căzând, să pricinuiască, ca cum ar fi fost slăbănogiţi, pentru pricina canonisirii. Care vor avea mai multă ruşine şi ocară decât toţi. După cel ce a pus temelie şi n-au putut a săvârşi. Că vor începe toţi, zice, cei ce trec pe acolo a-l batjocori, zicând: Omul acesta a pus temelie, şi n-a putut a săvârşi" (Luca: 14,29).

TÂLCUIRE

Fiindcă mai sus a zis sfântul pentru cei ce de sineşi aleargă la mucenicie, acum întru acest canon, zice, pentru clericii care vor face ceva de acest fel. Rânduind că, dacă ierosiţii şi clericii s-au dat de sineşi la mucenicie, şi apoi nesuferind muncile, s-au lepădat de Hristos, şi după lepădare iarăşi l-au mărturisit, nu se cade a liturghisi, ci să se caterisească. Şi pricina este, întâi, pentru că au lăsat turma lor într-o vreme ca aceasta, neîntărindu-o întru dreapta cinstire de Dumnezeu, ca pe una ce se clătea de goană. Şi al doilea, că, pentru de sineşi mergând, şi de credinţă lepădându-se, a lipit loruşi prihană şi vinovăţie opritoare de cler. Iar a defăima învăţătura norodului lor şi să cinstească mai mult pe al lor folos, aceasta nici un Apostol o a făcut.

CANONUL 11

Că cei ce au sărit întâi în fierberea goanei, stând înainte la judecătorie, şi privind pe Sfinţii Mucenici că se grăbesc către plata chemării celei de sus (Filipeni: 3,14), sârguindu-se cu bună râvnă se dau pe sineşi la aceasta, întrebuinţând multă îndrăzneală, mai vârtos văzând pe cei ce se târăsc şi pe cei ce cad, pentru care dinlăuntru înfierbântându-se, şi îndemnându-se a bate război asupra celui ce se mândreşte şi a împotrivnicului, se grăbeau ei la aceasta: „Ca să nu i se pară întru sine că este înţelept", pentru cele ce după vicleşug i s-au părut că biruieşte, deşi se amăgea pe sineşi biruindu-se de cei ce suferea chinuirile zgârieturilor şi ale bătăilor, iuţimea sabiei şi arderile focului, şi cufundările în ape, şi pentru cei ce au scăpat, cu credinţă rugăciuni şi cereri să se facă, adică pentru cei ce în temniţă s-au prea pedepsit, şi s-au dat de foame, şi sete, ori pentru cei ce dinafară de temniţă înaintea judeţului cu totul s-au muncit prin zgârieturi şi bătăi, iar apoi s-au biruit de slăbiciunea trupului, cu cuviinţă este a ne fi milă. Căci pe nimeni nimic vatămă a împreună pătimi, şi a ne durea pentru cei ce se tânguiesc, şi suspină pentru cei ce întru nevoinţă s-au biruit de multa silă a rău meşteşugăreţului diavol. Adică pentru născători, fraţi sau fii. Că ştim că şi pentru credinţa acestora, au dobândit unii bunătatea lui Dumnezeu, întru iertarea păcatelor şi sănătatea trupului, şi învierea morţilor. Deci aducându-ne aminte de multele lor trude şi ticăloşirea, pe care înainte le-au suferit pentru numele lui Hristos, şi nu numai, ci şi ei căindu-se, şi tânguindu-se de ceea ce s-a făcut lor după prodosire, întru slăbiciune, şi omorârea trupului, ci încă şi mărturisindu-se că au fost nepoliticiţi în viaţa lor, împreună ne rugăm, şi împreună ne cucerim pentru curăţirea lor pe lângă celelalte cuviinţe, prin cel ce s-a făcut pentru noi Mângâietor către Tatăl, care curăţeşte păcatele noastre. Că zice „şi de ar păcătui cineva, Mângâietor drept avem către Tatăl pe Iisus Hristos. Şi El este îmblânzirea pentru păcatele noastre" (I Ioan: 2,1-2).

TÂLCUIRE

Înțelegerea canonului acestuia este aceasta, că, trebuie a ne ruga lui Dumnezeu pentru aceia ce cu nechibzuire au sărit la mucenicie, nu însă când nu era deschisă stadia muceniciei de gonaci, ca cei mai de sus, ci când era goana în aprinderea sa. Bizuindu-se la aceasta, căci văd pe Sfinții Mucenici nevoindu-se, ca să ia cununile cereşti cele prin mucenicie. Şi mai ales, pentru că vedeau pe mulți amăgindu-se, şi lepădându-se de credință, pentru a cărora cădere se înfierbântau, ca să biruiască pe diavolul ce i-a amăgit, măcar deşi el se biruia de cei ce până în sfârşit răbda muceniile. Deci pentru unii ca aceştia, ce la început cu acest fel de chip au mers la mucenicie şi au suferit feluri de chinuri, iar apoi s-au biruit de slăbiciunea trupului, şi s-au lepădat. Iar după lepădare s-au căit, şi au plâns pentru căderea lor, şi au scăpat, adică ori în drept-cinstitoarea credință au murit, ori pe ascuns au fugit de la cei necredincioşi, ca să păzească credința, şi mai ales de au fost mărturisiți (arătați), de oameni neiscusiți, şi proşti din faptele vieții lor, ori şi îmbunătățiți. Pentru unii ca aceştia, se cade a împreună pătimi, şi a ne împreună mâhni, şi cei ce roagă pentru dânşii, adică cu rudele lor, să ne rugăm lui Dumnezeu, şi Tatălui, prin Iisus Hristos Domnul nostru. Însă şi ei să facă cele cuviincioase lor, posturi adică, şi lacrimi, şi mile, de ar avea chip (că aceasta însemnează ceea ce zice, pe lângă celelalte cuviințe).

CANONUL 12

Celor ce au dat arginți pentru a se face ei cu totul nesupărați despre toată răutatea, nu este cu cale a li se pune vină. Că pagubă şi pierdere de bani au suferit, ca să nu se păgubească de sufletul lor, ori să-l piardă. Care (lucru) alții pentru rea agonisire, nu l-au făcut. Şi măcar că Domnul zice: „Ce va folosi omul, de ar dobândi lumea toată, şi de sufletul său se va păgubi, ori îl va pierde?" (Marcu: 8,36) şi că „nu puteți lui Dumnezeu sluji şi lui mamona" (Matei: 6,24). Că s-au arătat aceia lui Dumnezeu slujind, urând arginții, şi călcându-i, şi defăimându-i, şi au plinit şi întru aceasta cea scrisă: „Răscumpărarea sufletului omului este bogăția sa (Pilde: 13,8). Fiindcă şi în Faptele Apostolilor am citit, că cei târâți în locul lui Pavel şi al lui Sila în Tesalonic la mai marii cetății, făcând îndestulare (dând bani) s-au slobozit. Că după ce mult i-a îngreuiat pe ei pentru numele (lui Hristos) şi după ce au tulburat gloata, şi pe mai marii cetății: „Luând ei, zic, multe de la Iason şi de la ceilalți, i-au slobozit" (Fapte: 17,9). Iar frații îndată noaptea au trimis pe Pavel şi pe Sila în Verria.

TÂLCUIRE

Iar acei care au dat bani gonacilor, şi s-au izbăvit de răutatea lepădării de Hristos, care este mai rea decât toată răutatea şi pedeapsa, nu sunt vrednici de prihană pentru aceasta.

CANONUL 13

Drept aceea nici pe cei ce au lăsat toate pentru mântuirea sufletului şi s-au depărtat, (nu) este cu cale a-i învinovăți, ca cum s-ar fi prins alții pentru dânşii. Că şi în Efes în locul lui Pavel, au răpit pe Gaie la privelişte, şi pe Aristarh, pe soții lui Pavel şi vrând (Pavel) a intra în popor (fiindcă pentru dânsul era tulburarea făcută, că plecase şi întorsese multă gloată la cinstirea lui Dumnezeu) „Nu l-au lăsat pe el zice, ucenicii; dar încă şi oarecare din mai marii Asiei fiind lui prieteni, trimițând la el, îl rugau a nu se da pe sineşi la privelişte" (Fapte: 19,30). Iar dacă oarecare s-ar întări supărând pe cei ce curățenie iau aminte la cel ce zice: „Mântuind, mântuieşte-ți sufletul tău, şi să nu cauți înapoi" (Fapte: 19,17). Aducându-şi aminte şi de Petru mai alesul Apostolilor: „Care aruncat fiind acum în temniță şi dat la patru căpetenii cu câte patru ostaşi ca să-l păzească, care noaptea fugind şi din mâna ucigaşului Irod, şi din toată aşteptarea norodului iudeilor izbăvindu-se, după porunca îngerului Domnului. Făcându-se ziuă, zice, nu puțină tulburarea era între ostaşi, ce oare s-a făcut Petru? Irod dar cerându-l pe el şi neaflându-l, cercetând pe străjeri a poruncit să se sugrume" (Fapte: 12,4-8).

Pentru care nici o pricină se atinge de Petru. Că se putea şi ei văzând ceea ce s-a făcut să se scape, precum şi toţi pruncii cei din Betleem şi din toate hotarele lui, de ar fi cunoscut născătorii lor ceea vrea să fie, care s-au omorât de ucigaşul Irod pentru că se căuta de el, ca să piardă un prunc. Care şi acesta după porunca îngerului Domnului a scăpat, acum începând în grabă a prăda şi iute a jefui după chemarea numelui Lui, precum s-a scris: „cheamă numele Lui, de sârg pradă, degrab ia dobânzi. Pentru că mai înainte de a şti pruncul a chema pe tatăl Său sau pe mama Sa, va lua puterea Damascului, şi prăzile Samariei înaintea împăratului asirienilor" (Isaia: 8,3,4). Că magii, ca cei acum prădaţi şi jefuiţi, cu supunere, şi cu cinstire se închină Pruncului, deschizându-şi vistieriile, aducându-i prea potrivite şi prea cuviincioase daruri: aur, şi tămâie, şi smirnă, ca unui împărat şi Dumnezeu şi om (Matei: 2,11). Drept aceea nu au mai învrednicit a se întoarce către asirianul împărat, purtându-se de pronie: „Că luând înştiinţare, zice, prin vis, a nu se întoarce către Irod, prin altă cale s-au dus la ţara lor" (Matei: 2,16). Deci văzând Irod vărsătorul de sânge, că s-a amăgit de magi, s-a mâniat foarte, şi trimiţând, zice, a omorât pe toţi pruncii cei ce erau în Betleem şi în toate hotarele lui de doi ani şi mai jos, după vremea care o a aflat de la magi. Cu care şi pe celălalt prunc mai înainte de el născut, căutând ca să-l omoare şi neaflându-l, au ucis pe tatăl pruncului, pe Zaharia, între biserică şi între altar (Matei: 23,35), scăpând pruncul cu Elisabeta maica lui. Pentru care nu au nici o prihană.

TÂLCUIRE

Zice sfântul prin canonul acesta, că, nu au vreo vină acei ce au lăsat toate averile lor, şi au fugit ca să-şi scape sufletul, poate neputând a răbda mucenicia până în sfârşit. Dar nici se cade a se învinovăţi dacă, după ce au fugit ei, au prins gonacii pe alţi creştini pentru dânşii, şi le-au făcut rău. Precum nici Pavel s-a învinovăţit când în Efes au prins pe Gaie, şi pe Aristarh în locul lui. Nici Petru când scăpând din temniţă, s-au omorât păzitorii. Nici Îngerul cel ce l-a scos, pentru că putea să fugă şi păzitorii văzând că Petru lipsea, dar n-au fugit. Asemenea şi Domnul nostru Iisus Hristos nu se prihăneşte, pentru că vărsătorul de sânge Irod căutând a-L ucide Prunc fiind, a ucis pe pruncii din tot hotarul Betleemului. Nici Elisabeta, nici Ioan Botezătorul, pentru că fugând ea cu pruncul Ioan, acestaşi Irod a omorât pe Zaharia.[351]

CANONUL 14

[351] Iar marele Vasilie în cuvântul la naşterea Domnului, zice, că din veche predanie se zice, că Zaharia cunoscând pe Doamna de Dumnezeu Născătoarea, că Fecioară fiind a născut, şi Fecioară a rămas, o a pus şi după ce a născut la locul fecioarelor. Iar iudeii, prihănindu-l că cu aceasta ce face, adevereşte lucrul cel preaslăvit, adică a naşte Fecioară şi a nu se strica fecioria, l-au ucis. Dar se poate să fi urmat amândouă, şi atunci când au băgat pe Fecioara, să fi dat Zaharia iudeilor pricină de ucidere, precum zice Vasilie, iar apoi pentru căutarea pruncului lui, să se fi omorât cu adevărat de Irod, precum zice dumnezeiescul Petru (Iar pentru Irod însemnăm, că în timpul naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, altul era împărat în Asiria, Ovadam adică, precum Iosip istoriseşte cartea 16 la arheologie cap 6 şi altul în Iudeea şi în Samaria, Irod adică. Cum dar de zice Sfântul Petru aici în canonul acesta, că magii nu s-au întors la asirianul împărat, la Irod adică? Sau poate că asirian numeşte pe Irod, după răutate şi după ucigaşa plecarea inimii lui, cu care chip şi proorocul Isaia minte asirienească, pentru răutate a numit pe diavolul). De curiozitate (peregrie) însemnăm şi aceasta, că în vremea tânărului Teodosie s-a aflat moaştele Prorocului acestuia Zaharia, în satul Kofar în Palestina de un om numit Kalimer. Fiind îmbrăcate cu o haină albă, cu mitră de aur în cap, şi în picioare sandalele ţesute cu aur, precum se afla la Jertfelnic (Şi nu este acesta fiul lui Iudae, precum zic unii, pe care l-au omorât Ioas împăratul, în curtea casei Domnului. Că acela, Azaria se numea, şi nu Zaharia, după cap 24 al cărţii 2 a Paralipomena. Iar moaştele proorocului Zaharia acum se află în Italia). Iar Gheorghie Kedrinos povesteşte că Elisabeta după 40 de zile ale morţii bărbatului său Zaharia, a murit în peştera în care era ascunsă cu Ioan pruncul ei. Şi că Îngerul Domnului purta de grijă pentru hrana şi creşterea orfanului copil în pustie.

Iar de au pătimit unii silă multă şi nevoie, căscându-li-se gura, şi legături, şi au rămas cu răbdare întru aşezarea credinţei şi au suferit a li se arde mâinile, care se aducea fără de nevoie la nesfinţita jertfă, precum au scris mie de trei ori fericiţii mucenici din temniţă, încă şi alţi împreună slujitori, pentru cei din Libia. Unii ca aceştia mai ales când împreună mărturisesc pentru ei şi ceilalţi fraţi, pot a fi întru slujba (liturghisirea) lor, rânduiţi între mărturisitori, precum şi cei omorâţi întru multele chinuri, şi nu mai pot a vorbi, sau a zice, sau a se mişca spre a sta împotriva celor ce îi silesc în zadar. Că nici s-au învoit cu urâciunea lor, precum cu adevărat iarăşi am auzit de la cei împreună slujitori. Deci se va rândui între mărturisitori şi tot oricare vieţuieşte, după Timotei, plecându-se şi el celui ce zice: „Goneşte dreptatea, buna cinstire, credinţa, dragostea, răbdarea, blândeţea. Nevoieşte-te cu buna nevoinţa credinţei, apucă-te de viaţa cea veşnică, spre care te-ai chemat, şi ai mărturisit buna mărturisire înaintea multor martori" (I Timotei: 6,11).

TÂLCUIRE

Cei ce pedepseau pe Sfinţii Mucenici, după alte multe munci, cu mare silă deschizându-le gura le punea ori vin, ori carne din cele idolojertfite, ori punând tămâie şi cărbuni aprinşi în mâinile lor, îi trăgeau legaţi la capişte ca, nesuferind durerea arsurii, să arunce tămâia în focul capiştei şi să se arate că au jertfit. Aceştia dar, rânduieşte canonul, că de au stătut statornici în credinţă, şi au ales mai bine a li se arde mâinile, decât a lepăda tămâia cea pusă cu cărbuni în mâinile lor în focul capiştei, precum au făcut mucenicii cei din Libia (şi Sfântul Mucenic Varlaam), nu numai că pot să aibă ierosire, şi clerul (soarta) lor, ci şi cu mărturisitorii împreună se numără. Încă şi cei ce au fost mai omorâţi cu multe chinuri, şi nu puteau grăi, sau a sta împotriva gonacilor celor ce le puneau în gură din cele idolojertfite, asemenea împreună cu mărturisitorii se numără. Şi mai adaugă sfântul pentru mărturia ştiinţei, zicând, ceea ce Apostolul Pavel scria către Timotei (cartea 1 cap 6 stih 11) şi că şi cel ce vieţuieşte cu chipul acesta, cu mărturisitorii se numără.

Al acestuiaşi din Cuvântul despre Paşti

CANONUL 15

Nu ne va învinovăţi cineva pe noi căci observăm (ţinem) miercurea şi vinerea. Întru care şi a ajuna după tradiţie s-a poruncit nouă cu drept cuvânt. Că miercurea, pentru sfatul ce s-a făcut iudei pentru vânzarea Domnului. Iar vinerea, pentru că a pătimit El pentru noi. Iar duminica o aducem zi de bucurie, pentru Cel ce a înviat pentru ea. Întru care nici a pleca genunchii am luat.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că nu ne va prihăni cineva pe noi dreptslăvitorii, pentru că după apostoleasca predanie, postim totdeauna toate miercurile şi vinerile. Pe amândouă pentru osebite pricini, cu drept cuvânt. Iar duminica o avem zi de prăznuire şi de bucurie. Întru care a înviat Domnul din morţi, şi de la aceeaşi Apostoli am apucat, întru această zi, să nu plecăm genunchile, adică nici îngenunchiaţi stând să ne rugăm, nici cele ce se numesc metanii mari să facem. Citeşte şi canonul apostolesc 64 şi pe cel 20 al sinodului întâi.

PROLEGOMENA
PENTRU MARELE ATANASIE

Cel întru sfinţi părintele nostru Atanasie cel Mare, înflorea în zilele marelui Constantin[352] diacon fiind, s-a aflat de faţă la I ecumenic sinod în anul 325 împreună cu Alexandru al Alexandriei, şi în anul 326 a stat episcop Alexandriei. Şi fiindcă n-a voit a se împreună împărtăşi cu Arie (şi cu toate că împăratul Constantin a poruncit aceasta, socotind că Arie a primit hotărârea sinodului din Niceea), din pricina aceasta a pornit asupra lui cei împreună cu Eusebie al Nicomidiei prihănirile cu clevetirile cele grele, şi în anul 335 se caterisește de lotreasca adunare cea din Tir; iar în anul următor, se disţerează (surghiunește) la Trivera a Galiei, pentru că l-au clevetit arienii către împăratul, că nu lasă să se ducă de la Alexandria la Constantinopol grâul cel rânduit. Iar după 18 luni, murind marele Constantin, se întoarce la Alexandria cu porunca lui Constantin al 3-lea şi fiul cel mai tânăr al lui Constantin. Iar în anul 341 se caterisește de sinodul cel din Antiohia, iar suindu-se la Roma şi curat arătându-se de învinovăţirile cu care se prihănea, atât de sinodul ce în Roma s-a făcut în anul 342, cât şi de cel ce s-a făcut în Sardica în 347 se cheamă iarăşi la scaunul lui de împăratul Constantie, prin mijlocirea şi îngrozirea lui Constant fratelui său. Iar după şase ani se osândește de adunările ce s-au făcut în Arelat adică la anul 353, iar în Mediolan (Milano) la 357. Şi fuge în pustiul Tebaidei şi a rămas acolo până la sfârşitul lui Constantie. Iar făcându-se împărat Iulian paravatul, s-a chemat iarăşi la scaunul său, şi făcând sinodul cel pentru fiinţă şi ipostas, au unit pe apuseni cu răsăritenii. Iar în anul 362 se disţerează (surghiunește) de la Alexandria cu porunca lui Iulian paravatului, zicând creştinilor celor ce plângeau pentru el: „Îndrăzniţi, un nouraş este şi iarăşi va trece". Iar în anul 363, venind în Antiohia, a învăţat pe Iovian dogmele dreptslăvitoarei credinţe. Iar în zilele lui Valent, izgonindu-se pe ascuns întru un părintesc mormânt s-a tăinuit, iar după vreme chemându-se de însuşi Valent, şi în pace vieţuind până la anul 371 ori 373 lui Dumnezeu şi-a dat duhul, patruzeci şi şase de ani episcopind nebiruitul cu multe şi mari primejdii. Iar pe lângă alte ale lui conscripte (alcătuiri) care în trei tomuri se alcătuiesc tipărite în Paris la anul 1698 ne-a lăsat şi aceste canoniceşti 3 epistolii, care sunt de nevoie la buna rânduială şi starea Bisericii. Care se întăresc nehotărât de canonul 1 al sinodului 4 şi de cel 1 al celui 7, iar hotărât de cel al 2-lea al sinodului 6, şi prin întărirea aceasta au oarecum putere ecumenică. Şi se află acestea în tomul al 2-lea al Pandectelor foaia 333 a tomului 1 al Sinodicalelor.

[352] Însemnează că nu numai Rufin a istorisit ceea ce se zice că a făcut marele Atanasie, copil mic fiind, că adică a botezat pe nebotezaţii copii cei de o vârstă cu el, ci o pomeneşte aceasta şi Socrat. cartea 1 cap 16.

EPISTOLIA 1 A SFÂNTULUI MARELUI ATANASIE CĂTRE MONAHUL AMUN

Toate cu adevărat sunt bune şi curate făpturile lui Dumnezeu. Că nimic netrebnic sau necurat a făcut Cuvântul lui Dumnezeu, că după Apostolul: „A lui Hristos bună mireasmă suntem întru cei ce se mântuiesc" (II Corinteni: 2,15). Dar fiindcă felurite, şi de multe chipuri sunt săgeţile diavolului, şi pe cei mai curaţi cu socoteala se pregăteşte a-i tulbura, şi opreşte de obişnuita exerciţie (ghemnosire) pe fraţi, semănând pe ascuns întru ei gânduri de necurăţie şi de spurcăciune, vino ca prin puţine şi pe amăgirea vicleanului să o gonim cu darul Mântuitorului nostru, şi pe socoteala celor mai simpli să o întărim: „Toate sunt curate celor curaţi. Iar celor necuraţi, şi conştiinţa şi toate li s-au spurcat" (Tit: 1,15). Dar mă mir de vicleşugul diavolului, căci stricăciunea şi pierirea fiind el, pe furiş pune gânduri cu părere adâncă, de curăţie. Dar ceea ce se face este cursă mai vârtos, ori ispitire. Căci ca (precum înainte am zis) să zăticnească pe asceţi (nevoitori) şi de cugetarea cea obişnuită şi mântuitoare, şi cu părere că biruieşte cu aceasta, porneşte acest fel de bombănitori (gărgăuni). Care nimic trebnic aduc vieţii, ci întrebări deşarte şi bârfeli, de care se cade a ne lepăda. Că, spune-mi o iubitule şi prea evlaviosule, ce păcătuire are, sau ce necurăţie, o firească scurgerea? Precum de ar voi cineva a face vinovăţie şi pe mucii cei ce se scot prin nări, şi pe scuipăturile cele prin gură. Dar încă şi de acestea avem a zice mai multe, curgerile cele din pântece, care sunt de nevoie viezătorului. Şi încă de credem că omul este lucru al mâinilor lui Dumnezeu, după dumnezeieştile Scripturi, cum se putea din curată putere a se face vreun lucru spurcat: „Şi dacă ne aflăm neam al lui Dumnezeu, după dumnezeieştile fapte ale Apostolilor, nimic avem întru sine necurat" (Fapte: 17;28,29). Că atunci numai ne spurcăm când pe prea împuţitul păcat îl lucrăm. Iar când se face vreo firească scurgere, atunci pentru nevoia firii împreună cu celelalte, precum am zis mai înainte, o suferim şi pe aceasta. Ci fiindcă cei ce vor a grăi numai împotriva celor ce se zic drept, iar mai bine a zice, împotriva celor făcute de Dumnezeu, aduc alături şi o zicere evanghelicească, cum că: „Nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ies" (Matei: 15,11). De nevoie este ca şi pe această a lor dobitocie (că să nu o zicem întrebare) să o mustrăm. Căci cu adevărat mai întâi şi Scripturile, după a loruşi neştiinţă, le silesc, nefiind întăriţi. Iar dumnezeiescul cuvânt este aşa, că oarecare iară asemenea ca aceştia cu îndoială aflându-se pentru mâncări, însuşi Domnul dezlegând neştiinţa lor, adică publicând pe amăgire, zice: „Că nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ce ies". Apoi adaugă şi de unde ies, cele de la inimă. Că acolo ştie că sunt rele vistierii ale gândurilor celor spurcate şi ale celorlalte păcate. Iar mai pe scurt aceasta Apostolul fiind învăţat, o zice: „Mâncarea nu ne va pune pe noi înaintea lui Dumnezeu" (I Corinteni: 8,8). Şi ar zice cineva cu dreaptă cuviinţă şi acum, oarecare firească scurgere pe noi nu ne va pune înainte spre muncă. Că poate şi doctorii (ca măcar de la cei dinafară să se încredinţeze) pentru aceasta vor răspunde, că viezătoarei i s-au dat oarecare de nevoi ieşiri, spre a lepăda prisosinţa zemurilor celor ce întru noi hrănesc pe fiecare din mădulare. De pildă, prisosinţele capului sunt perii, şi apoasele cele ce se leapădă din cap, şi ale pântecelui celui ce se leapădă. Deci şi a porilor (pornirile) celor ale seminţei, prisosinţă este aceea. Deci, pentru Dumnezeu o bătrânule prea iubitorule de Dumnezeu, care păcat este, când însuşi Stăpânul cel ce a plăsmuit vietatea a voit şi a făcut mădularele acestea, ca să aibă acest fel de ieşiri? Dar fiindcă trebuie a apuca mai înainte pe împotrivirile celor răi (că ar zice, deci dar nu este păcat, nici adevărata întrebuinţare, dacă organele s-au plăsmuit de Ziditorul a toate) către aceasta cu întrebare îi vom întreba pe ei, zicând: Care zice întrebuinţare? Pe cea în lege, pe care Dumnezeu o a slobozit zicând: „Creşteţi, şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pământul" (Facerea: 1,28)? Pe care Apostolul o a primit zicând: „Cinstită este nunta şi patul nespurcat" (Evrei: 13,4)? Sau pe cea

obştească adică, dar pe ascuns şi care se săvârşeşte cu preacurvie? Fiindcă şi întru celelalte ce se fac în viaţă, găsim că se fac osebiri după oarece. Precum a ucide nu este slobod, dar în război a omorî pe cei potrivnici este, şi legiuit, şi lucru vrednic de cinste. Că aşa şi de mare cinste se învrednicesc cei ce au biruit în războaie, şi stâlpi se ridică pentru aceştia care propovăduiesc isprăvile. Drept aceea acelaşi lucru, după oarece, şi după vreme nu este slobod, iar după oarece, şi în bună vreme se lasă şi se iartă. Acestaşi cuvânt este dar şi pentru amestecare. Fericit este cel ce în tinereţi având jug slobod, întrebuinţează pe fire spre facerea de copii. Iar dacă spre înverşunare, pe curvari, şi pe preacurvari îi va primi pedeapsa cea zisă de Apostolul. Că două căi fiind în viaţă pentru aceştia, una adică, zic, mai măsurată şi lumească, a nunţii. Iar cealaltă, îngerească şi necovârşită, a fecioriei. Dacă cineva pe lumească, adică pe nuntă, ar alege, nu are prihană, dar atâtea daruri nu va lua. Însă va lua fiindcă aduce şi el rod treizeci. Iar dacă cineva pe cea curată şi mai presus de lume o ar fi îmbrăţişat, deşi calea aceasta decât cea dinainte este mai aspră şi cu anevoie isprăvită, însă are dăruiri mai minunate. Că pe rodul cel desăvârşit, pe sutime au odrăslit. Drept aceea necuratele lor şi viclenele întrebări, au avut osebite dezlegări, şi de dumnezeieştile Scripturi fiind mai înainte dezlegate din vechi. Deci sprijineşte o părinte turmele cele de sub sineţi, rugându-le din cele apostoleşti, mângâindu-le din cele Evangheliceşti, sfătuindu-le din psalmi. „Viază-mă, zicând, după cuvântul Tău" (Psalm: 118,17). Iar cuvântul Lui este a-I şerbi (robi) din inimă curată; că aceasta ştiindu-o acestaşi prooroc, ca cum pe sineşi tălmăcindu-se zice: „Inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule" (Psalm: 50,11), ca să nu mă tulbure gânduri spurcate. Şi iarăşi: „Şi cu Duh stăpânitor mă întăreşte" (Psalm: 50,13), ca deşi cândva gândurile mă vor tulbura, oarecare tare putere de la Tine să mă întărească, ca un temei fiindu-mi. Deci însuţi, acestea şi cele ca acestea sfătuind, zi către cei ce târziu se pleacă adevărului: „Învăţa-voi pe cei fărădelege căile Tale" (Psalm: 50,14), şi nădăjduind în Domnul că îi vei pleca a se depărta de o răutate ca aceasta, cântă „şi necredincioşii la Tine se vor întoarce". Fie dar, ca cei ce întreabă cu rău nărav, să înceteze de o zadarnică osteneală ca aceasta. Iar cei ce pentru dreapta cinstire sunt cu îndoială, cu Duh stăpânitor să se întărească. Iar câţi cu încredinţare ştiţi adevărul, nerupt pe acesta, şi neclătit ţineţi-l în Hristos Iisus Domnul nostru, care Tatălui şi Sfântului Duh se cuvine slavă, şi stăpânire în vecii vecilor, Amin.

TÂLCUIRE

Fiindcă precum se vede, acest mare părinte al nostru s-a întrebat pentru scurgerea cea ce de la fire ni se face nouă în somn, de este păcat, a făcut epistolia aceasta răspunzătoare, a cărei cuprindere este că ceea ce se face de la însăşi firea fără de a da omul pricină, ori cu gândiri pătimaşe, ori cu mâncarea şi cu băutura, nu este nici păcat, nici prihană. Precum şi marele Vasilie zice.

A ACELUIAŞI A 2-A EPISTOLIE CĂTRE RUFINIAN, ORI RUFIAN. ATANASIE DOMNULUI RUFIAN FIULUI ŞI PREADORITULUI CONLITURGHISITORULUI, SĂ SE BUCURE ÎN DOMNUL

Tu scrii cele cuvenite ale fiului iubit către tată. Deci apropiat pe tine prin scrisoare ne-am îmbrăţişat, preadoritule mie decât toate Rufiniane. Dar şi eu putând a scrie ca fiului şi la început, şi la mijloc, şi la sfârşit, am luat aminte, ca nu din scrisori să se cunoască recomandaţia şi mărturia. Deci crede că aşa mă aflu, că tu eşti epistolia mea după cea scrisă. Cunoscută, şi citită în inimă (II Corinteni: 3,2). Deci aşa crede că mă aflu. Cu adevărat aşa crede. Te urez pe tine şi te îndemn a-mi scrie. Că nu puţin, ci mult mă veseleşti făcând aceasta. Şi fiindcă cu iubire de bunătate şi bisericeşte (că aceasta iarăşi se cuvine evlaviei tale) ai întrebat pentru cei ce de nevoie au fost târâţi adică, dar nu s-au stricat întru credinţa cea rea, şi ai voit a-ţi scrie eu cele socotite pentru dânşii în

sinoade şi pretutindeni. Să şti Domnul meu preadoritule, că la început după ce au încetat sila ce se făcea, s-a făcut sinod fiind faţă episcopi de la părţile cele dinafară. Dar s-a făcut şi la sinliturghisitorii cei ce locuiesc în Ellada. Dar nimic mai puţin şi la cei din Spania şi în Galia, şi a plăcut ceea ce aici şi pretutindeni (s-a lucrat). Ca cu cei ce au căzut şi au apărat păgânătatea, pocăindu-se adică să ne împărtăşim împreună, dar să nu se dea lor loc de cler. Iar celor ce nu au stăpânit asupra păgânătăţii, dar s-au târât pe lângă ea de nevoie şi silă, s-au socotit a li se da iertare, de a avea şi locul clerului, mai ales că au adus răspundere de crezare. Şi s-au socotit că cu iconomie s-a făcut aceasta. Că au adeverit că nu s-au prefăcut în păgânătate. Dar ca nu cumva aşezându-se oarecare prea-necinstitori de Dumnezeu să strice Bisericile, au ales a ajuta silei, şi a purta greutatea, mai mult decât a se pierde popoare. Şi aceasta zicând ni s-a părut că şi nouă cu încredinţare ne zic pentru că puneau pricină ei pe Aaron fratele lui Moisi în pustie, că a îngăduit la călcarea poruncii poporului şi că au avut dezvinovăţire, ca nu cumva întorcându-se poporul la Egipt să rămână la idolatrie. Că şi se vede a fi binecuvântată. Căci rămânând ei adică în pustie, pot să înceteze de păgânătate, iar intrând în Egipt, s-ar fi zolit (frecat împreună) şi ar fi crescut întru ei pe păgânătate. Deci pentru aceasta vrednică de iertat s-au făcut către cler. Iar celor ce s-au amăgit şi silă au pătimit iertare li s-a dat. Acestea şi evlaviei tale arăt, nădăjduind că şi cele socotite, le va primi a ta cinstire de Dumnezeu. Şi nu se va osândi o asemnea încetare a celor ce s-au adunat aşa. Binevoieşte dar a se citi acestea preoţimii, şi poporului celui de sub tine. Ca şi ei ştiindu-le să nu te prihănească aflându-te aşa către unii ca aceştia. Că lucru necuviincios era a scrie eu, putând evlavia ta, a spune şi pe a noastră plecare către dânşii, şi toate cele lipsite a le plini. Fie har Domnului celui ce te-a plinit cu tot cuvântul şi cu toată cunoştinţa. Deci cei ce cu adevărat se căiesc, anatematisească arătat, numind pe socoteala cea rea a lui Eudoxie şi a lui Evzoie. Că hulind ei pe Cuvântul lui Dumnezeu a fi zidire, s-au suprascris apărători ai arianescului eres. Şi mărturisească credinţa cea mărturisită de către Părinţi în Niceea. Şi nici pe un alt sinod să cinstească mai mult decât pe sinodul acesta. Îmbrăţoşează pe frăţimea cea de pe lângă tine, pentru că cea împreună cu noi te urează.

TÂLCUIRE

Epistolia aceasta răspunzătoare a sfântului, ce o face către episcopul Rufinian nu cuprinde pentru cei ce s-au lepădat de Hristos şi au jertfit idolilor. Că pentru aceştia vorbeşte sinodul cel din Ancira şi Sfântul Petru al Alexandriei mai pe larg. Ci vorbeşte pentru cei ce s-au împărtăşit cu ereticii arieni; căci, ei, s-au împuternicit, fiindcă s-au întâmplat şi împăraţi a fi părtaşi ai eresului lor, şi pe mulţi dreptslăvitori i-au silit să se facă părtaşi eresului lor. Care la urmă s-au căit, şi s-au întors la Ortodoxa Biserică. Şi pentru aceştia întreabă Rufinian pe marele Atanasie cum trebuie a-i primi. Către care răspunzând Sfântul prin această epistolie, la început arată iubirea cea nemărginită a părinteştii dragostei cea către el, îndemnându-l a-i scrie ades. Iar către întrebare întinzându-se, zice: Fiindcă întrebi bisericeşte pentru cei ce s-au împărtăşit cu ereticii şi nu au rămas până în sfârşit în eresul lor, ci s-au căit. Să ştii că pentru întrebarea aceasta feluri de sinoade s-au făcut, în deosebite locuri. Şi în Ellada, şi în Spania, şi în Galia (însă poate aceasta că s-au făcut şi de împreună slujitorii cei ce locuiesc în Ellada, însemnează că, prin scrisorile Sfântului Atanasie s-au arătat arhiereilor, hotărârea sinodului din Alexandria, care este şi mai de crezut. Pentru aceea şi Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlon foaia 181 zice, că prin scrisori au luat părtaş ai socotelii acesteia Atanasie pe episcopii Machedoniei, şi ai Ahaiei, precum scrie marele Vasilie). Şi ceea ce aici s-a hotărât de noi[353] s-a hotărât şi de toţi aceia. Şi dar zicem că,

[353] Sinodul acesta s-a adunat în Alexandria la anul 362 cu purtarea de grijă mai mult şi cu silinţa marelui Atanasie, la care au fost de faţă Eusebie al Makelilor, Asterie episcopul Petrei Arabiei, şi alţi episcopi de la Italia, Arabia, Egipt, şi de la Libia, puţini adică, însă bărbaţi

ierosiții câți nu numai s-au împărtășit cu arienii și au mărturisit, că socotesc câte și ei socotesc, ci s-au făcut cu dânșii și apărători ai eresului, încât au îndemnat și pe alții de s-au dus la arianismos. Aceștia întorcându-se la dreptslăvitoarea Biserică, se cade să-i primim. Nu însă să-i lăsăm și în treapta ierosirii, ci ca pe mireni să-i avem de aici. Iar acei care iarăși s-au împărtășit în eresul acesta, nu cu slobodă socoteală și de voie; ci de silă, și strâmtorare s-a socotit cu cuviință și iertare a li se da întorcându-se la adevărata Biserică, și locul clerului iarăși să-și aibă. Mai ales că se dezvinovățesc, că nu s-au făcut părtași eresului chiar, ci cu fățărie, și pentru iconomie, ca nu desăvârșit să fie goniți de la Biserică, și în locul lor să se așeze alții prea necinstitori de Dumnezeu, și cu totul să strice pe cei dreptslăvitori. Pentru care au ales mai bine a suferi greutatea lepădării celei de silă, decât a se pierde mulțimea dreptslăvitorilor. La care aduc de pildă pe Aaron. Deci pentru această dezvinovățire și iconomie, s-au iertat unii ca aceștia, să-și aibă iarăși soarta lor. Iar mirenilor celor ce s-au amăgit, ori siliți fiind de eretici s-au împărătășit eresului lor, li se dă zice, iertare, căindu-se și întorcându-se la dreapta slăvire, primindu-se de noi, și iconomisindu-se după canoanele Sfinților Părinți.

A ACESTUIAȘI DIN SĂRBĂTOREASCĂ EPISTOLIE CEA A 39-A CARE AICI ESTE A 3-A

Ci fiindcă despre eretici adică, am pomenit ca pentru niște morți, iar pentru noi, ca de unii ce avem spre mântuire dumnezeieștile Scripturi, mă tem nu cumva, precum a

---

vrednici de cuvânt și lăudați. Care pe cele în Niceea dogmatisite le-au arătat, și acestea deosebit le-au hotărât: 1. Că Duhul cel Sfânt este de o Ființă cu Tatăl și cu Fiul. 2. Că Dumnezeu Cuvântul înomenindu-se, a luat Luiși trup însuflețit, și înmintit (că arienii ziceau că neînsuflețit trup și-a luat, și că lucra în locul sufletului dumnezeirea. Iar apolinariștii că neînmintit). 3. Cum că trebuie a se zice la Dumnezeu zicerile ființei, și ale ipostasului. Adică o ființă și trei ipostasuri, spre lepădarea eresului lui Savelie. Ca nu cu strâmtorarea zicerilor, ca un lucru cu trei nume să socotim pe Sfânta Treime. Ci pe fiecare din nume, Tatăl adică, Fiul și Sfântul Duh în osebit ipostas îl teologhisește (Socrat cartea 3, cap 7; Sozomen cartea 5, cap 12). Pe întrebarea aceasta sinodul 1 cel din Niceea o a trecut cu vederea, iconomisind lucrurile. Iar a 4-a ispravă a sinodului acestuia a fost de a uni pe răsăriteni cu apusenii, care foarte se luptau și mare dezbinarea aveau între ei. Pentru că răsăritenii zicând cu bună cinstire o Ființă la Dumnezeu și trei ipostasuri, și nu un ipostas, ori trei fețe, se prihăneau de italieni că sunt arieni (fiindcă Arie mărturisea cele trei ipostasuri la Dumnezeu, însă de străină fire și de străină ființă. Iar trei fețe de o fire nu primeau). Iar italienii pentru îngustarea limbii lui, o zicere având pe ipostas, însemnătoarea și a ființei, și a ipostasului, nu ziceau trei ipostasuri la Dumnezeu, ca să nu se arate, că și ființe trei slăvesc întru Treime. Ci în locul a trei ipostasuri, ziceau trei fețe, și în locul unei ființe, un ipostas. Drept aceea se prihăneau de răsăriteni că sunt savelieni (că Savelie un ipostas de trei nume zicea la Dumnezeu). Pentru aceasta sinodul acesta chemând împreună și pe răsăriteni și pe apuseni, și înțelegând de la ei, că trei fețe și trei ipostasuri se deosebesc numai după zicere, și după grai, dar una și aceeași însemnare și înțelegere au. Asemenea și ființa, și ipostasul osebite fiind după glas, la una și aceeași înțelegere, și lucru se zic de dânșii, au iertat acelora și acestora să zică osebitele zicerile acestea, ca pe niște unite după însemnarea și lucru, după ce mai întâi au anatematisit pe Arie, și pe Savelie. Și așa i-au împăcat și i-au unit. Că nu întru nume, ci întru lucruri este la noi adevărul (Pentru pricina aceasta pomenește și dumnezeiescul Grigorie Teologul în engomionul (lauda) marelui Atanasie, zicând că unirea aceasta a răsăritenilor, și a apusenilor, a fost lucru al lui Atanasie. Fiindcă cu purtarea de grijă și cu ajutorul lui, precum am zis, s-au adunat. 5. A hotărât sinodul acesta, că cei ce din împărtășirea arienilor se întorc la soborniceasca Biserică, să se primească, anatematisind eresul lui Arie și mărturisind credința cea din Niceea (încă anatematisind și pe cei ce zic pe Duhul cel Sfânt despărțit de ființa lui Hristos de a Fiului). 6. Au rânduit pentru ierosiții cei ce au fost în eresul lui Arie, care pe amândouă le zice epistolia aceasta.

scris corintenilor Pavel, (II Corinteni: 11,3) unii din cei sinceri (curaţi, fără de răutate), pentru simplitate şi curăţenie, să se amăgească de amăgitoarea lucrarea oamenilor, şi de aici vor începe a citi străine, care se zic apocrifa, amăgindu-se cu omonimia (numirea cea asemenea) a adevăratelor cărţi, rogu-mă, suferiţi, dacă pentru cele ce ştiţi, pentru acestea şi eu scriu făcând aducere aminte, pentru nevoia, şi trebuinţa Bisericii. Şi vrând a vorbi de acestea, voi întrebuinţa spre recomandaţia îndrăznelii mele, chipul Evanghelistului Luca, zicând şi el: „Fiindcă oarecare s-au apucat a alcătui loruşi pe cele ce se zic apocrife, şi a le mesteca cu Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, pentru care ne-am încredinţat deplin, precum au predanisit Părinţilor cei ce din început au fost înşişi văzători şi slujitori Cuvântului, sau părut şi mie îndemnat fiind de adevăraţii fraţi, şi învăţându-mă dintru început care să se zică cărţile cele canonisite şi predanisite, şi crezute a fi dumnezeieşti; ca fiecare, de s-a amăgit, să osândească pe cele ce l-au amăgit. Iar de a rămas curat, să se bucure iarăşi aducându-i-se aminte" (Luca: 1,1). Deci toate cărţile Vechiului Testament sunt la număr 22. Că atâtea, precum am auzit, şi slovele la evrei, s-au predanisit a fi. Iar cu rânduiala şi cu numele este fiecare aşa: Întâi Facerea, apoi Ieşirea, Leviticon, Numerile, A doua lege, Iisus al lui Navi, Judecători, Ruth, cele patru cărţi ale Împăraţilor. Şi din acestea, cea dintâi şi cea de-a doua, într-o carte se numără. Iar cea a treia, şi a patra, asemenea întru una. Iar după acestea întâia a Paralipomenon şi a doua, asemenea o carte se numără. Apoi Esdra întâi, şi a doua, asemenea una. Iar după acestea cartea Psalmilor, şi de aici Paremiile (sau Pildele). Apoi Eclesiastul, şi Cântarea Cântărilor, către acestea este şi Iov, şi de aici proorocii cei 12 întru o carte se numără. Apoi Isaia, Eremia şi cu dânsul Baruh, Plângerile, şi epistolia, şi cu dânşii Ezechiel şi Daniil. Până la aceştia cele ale Vechiului Testament stau. Iar pe a celui Nou iarăşi să nu ne lenevim a le spune, şi apoi sunt acestea: Evangheliі patru, a lui Matei, a lui Marcu, a lui Luca şi a lui Ioan.[354] Şi după acestea, Faptele Apostolilor şi şapte epistolii ale Apostolilor ce se numesc soborniceşti, aşa: una a lui Iacov, două ale lui Petru, apoi trei ale lui Ioan şi una a lui Iuda. Către acestea ale Apostolului Pavel sunt 14 epistolii, care cu rânduiala sunt scrise aşa: întâia către Romani, apoi două către Corinteni şi după acestea către Galateni, şi de aici către Efeseni, apoi către Filipeni şi către Coloseni, şi către Tesaloniceni două, şi cea către Evrei, şi către Timotei două, iar către Tit una, şi cea de pe urmă, cea către Filimon una.[355] Şi iarăşi Apocalipsis a lui Ioan. Acestea sunt izvoarele mântuirii, ca cel ce însetează, să se sature de cuvintele cele ce sunt întru însele. Întru singure acestea, învăţătura evseviei (bunei cinstiri) se bine cinsteşte.

---

[354] Fiindcă mulţi, văzând pe dumnezeieştii Părinţi tălmăcind sfânta Evanghelie a lui Ioan, că nu tălmăcesc şi nicicum pomenesc în capul 8 scrisă istoria muierii celei prinse în preacurvie şi adusă înaintea Domnului de iudei spre a o osândi; nu se dumiresc despre aceasta, încă şi zic, că nu este adevărată istoria aceasta, pentru aceasta noi, spre încredinţare cercetând, am aflat acestea despre această istorie, care le şi însemnăm, zicând că: pe aceasta o pomenesc dumnezeieştii Apostoli în Aşezămintele lor, cartea 2, cap 24 şi Eusebie Panfil în Bisericeasca Istorie, cartea 3, cap 39; cartea 4, cap 14, unde povestind despre Papiul al Ierapoliei, zice aşa: „Întrebuinţează mărturii din epistolia cea întâi a lui Ioan, şi din a lui Petru asemenea. Scrie însă şi altă istorie pentru o muiere pârâtă înaintea Domnului pentru multe păcate, pe care o cuprinde Evanghelia cea evreiască (însă poate aceasta va fi a lui Matei, care evreieşte s-a scris. Dar acum această tălmăcire nu o are). Mărturiseşte însă de această istorie şi marele Atanasie în adunarea cea prea scurtă a cărţilor Scripturilor, că zice pentru Evanghelia lui Ioan vorbind: „Iarăşi Iisus vorbeşte cu dânşii (adică cu iudeii) şi ei se ispiteau graiurilor lui". Aici adică este istoria pentru femeia cea pârâtă în preacurvie. Această istorie o cuprind şi multe Tetraevanghelii scrise pe membrane şi păzite în sfintele mănăstiri ale Sfântului Munte, scrise mai vechi decât 800 de ani. Se vede însă că din vreo predanisire nescrisă s-a tradus această istorie în dumnezeiasca Evanghelie din predanisirea zic apostolească. Că însuşi Ioan zice: „Sunt încă şi altele câte a făcut Iisus, care nu sunt scrise în cartea aceasta".

[355] Iar acum, cea de pe urmă este cea către evrei.

Nimeni către acestea să mai adaoge, nici dintru acestea să scoată ceva. Pentru acestea, pe saduchei Domnul îi dojenea, zicând: „Vă rătăciţi, neştiind Scripturile, nici puterile lor" (Matei: 22,29). Iar pe iudei îi sfătuia: „Cercetaţi Scripturile, că acestea sunt care mărturisesc pentru Mine" (Marcu: 12,24; Ioan: 5). Dar însă pentru mai multă scumpătate adaog şi aceasta, scriind de nevoie, cum că sunt şi alte cărţi afară de acestea, care nu se canonisesc însă, dar se întipuiesc de Părinţi a se citi la cei ce vin de curând, şi vor a se catehisi cuvântul bunei credinţe: Înţelepciunea lui Solomon, Înţelepciunea lui Sirah, Esthir, Iudith, Tobie, şi învăţătura ce se cheamă a Apostolilor,[356] şi Pimin.[357] Dar însă, iubiţilor, şi de acelea ce se citesc, şi de acestea ce se canonisesc, nicăieri este pomenire de cele apocrife (ascunse). Ci este aflare a ereticilor, care scriu, că le voiesc pe ele, însă făcându-le har, şi ani adăugându-le lor, ca zicându-le că sunt vechi, să aibă pricinuire a întâmpina din acestea pe cei simpli (proşti).

TÂLCUIRE

În trei desparte sfântul cărţile în epistolia aceasta. În apocrife (ascunse) canonisite, şi cele ce se citesc. Şi apocrife numeşte pe cele amăgitoare şi neadevărate, pe care scriindu-le ereticii şi zicându-le că sunt vechi, şi a dumnezeieştii Scripturi, cu aceasta amăgea pe cei mai proşti, cum că sunt adevărate şi bune. Iar canonisite pe cele ale Scripturii celei vechi şi ale celei noi pe care le numără anume. Iar cele ce se citesc, pe cele ce-s afară de cele canonisite, dar nu apocrife, ci rânduite de Părinţi să se citească celor ce se catehisesc, pe care şi pe acestea câte una le numără. Şi zice Sfântul, că a fost silit să arată osebit cărţile acestea, ca de cumva s-au amăgit cineva, şi a primit pe acestea apocrife şi ereticeşti, să se îndrepteze şi să le arunce de la sine. Iar de nu le-au primit, să se bucure, luând deplină încredinţare mai multă pentru acestea. Şi potrivit întrebuinţează Sfântul la pricina aceasta pe începutul Sfintei Evanghelii lui Luca, şi numărând cărţile cele zise canoniceşti, şi cititoare, şi îndemnând pe fiecare să le cerceteze pe acestea, precum a zis iudeilor Domnul, sfârşeşte epistolia. Vezi şi canonul cel apostolesc 85.

---

[356] Învăţătură a Apostolilor numeşte sfântul pe aşezământurile Apostolilor.

[357] Pentru Pimin am vorbit la apostolescul canon 85 în subînsemnări. Aceasta numai adăugând aici, zicem că cartea aceasta o a scris, precum zic oarecare, Apostolul Ermas, pe care Pavel îl sărută în epistolia cea către Romani. Şi zice Dumnezeiescul Ieronim, cum că această carte a lui Pimin este prea folositoare şi trebuitoare (la Meletie al Athinelor, Istoria Bisericească tomul 1 foaia 172)

PROLEGOMENA
PENTRU MARELE VASILIE AL CESAREEI CAPADOCIEI

Cel dintru sfinţi părintele nostru Vasilie, se trăgea cu neamul din Cesareea ceea ce se află în partea Capadociei celei din Pont (Marea Neagră), care din vechi şi Mazaca se numea, s-a născut adică la anul 329.[358] Iar în anul 364 de Eusebie al Cesareei s-a suit la treapta de prezbiter.[359] Şi după puţin, dând loc zavistiei lui Eusebie, s-a dus către Pont, trăgând cu sine şi pe dumnezeiescul Grigorie Nazianz cel de un suflet cu sine.[360] Şi asupra mănăstirilor de acolo epistatisind, şi hotare, şi canoane punând lor, a îmbrăţişat pustiul, aprinzându-se de dorul mai desăvârşitei linişteri. Iar la anul 365,[361] aflând că eresul lui Arie cel de pe vremea lui Valent urma să se încuibeze şi în Capadocia, îndată se întoarce înapoi şi se dă pe sineşi maicii sale Bisericii, şi se împacă cu Eusebie, şi ajută bunei cinstiri prea vitejeşte.[362] Iar după moartea lui Eusebie, la anul 370[363] episcop al Cesariei făcându-se, pe eresurile cele de atunci bărbăteşte le-a războit, şi stând înaintea eparhului Modest, care cu tot chipul s-a apucat să-l clătească din dreapta cinstire, cuvintele acestea vrednice de pomenire către dânsul cu bărbătească înţelepciune le-a strigat: „Eu acestaşi şi mâine voi veni la tine, iar tu să nu schimbi socoteala, ci întrebuinţează îngrozirile”.[364] Şi opt ani[365] păstorind turma sa s-a mutat către Domnul. Iar pe lângă alte conscripte (alcătuiri) ale lui, cele în anul 1730 în Paris (greco-latine) tipărite, a lăsat nouă şi pe aceste canoniceşti epistolii prealăudatul, care sunt de nevoie spre buna rânduială şi statornicia Bisericii. Care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului al 4-lea şi de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic (care al 6-lea sinod şi cu multe canoane ale lui Vasilie împrumutându-se, pe ale sale osebite le face). Şi prin întărirea aceasta, iau oarecum putere ecumenică. Şi se află în tomul al 2-lea al pandectelor, şi în tomul 1 al sinodicalelor, foaia 335.[366]

---

[358] Garner la viaţa marelui Vasilie, care se află în tomul 3 al cărţilor sfântului acestuia (în foaia 60) zice că s-a născut la anul 316. Iar Udin (în foia 543 a tomului 1 pentru bisericeştii scriitori) zice, că la anul 328.
[359] Garner acolo foaia 66.
[360] Iar Socrat (cartea 4, cap 26), zice că s-a hirotonisit diacon de Meletie al Antiohiei.
[361] Garner acolo foaia 68.
[362] Teologul Grigorie în cuvântul cel asupra mormântului. Şi Nikifor Callist cartea 11, cap 18.
[363] Garner acolo şi Fabrikie.
[364] Teodorit, cartea 4, cap 19 a Istoriei.
[365] Teologul Grigorie în epigrama (suprascrierea). Drept aceea toţi anii vieţii sfântului au fost 49 şi nu 45, precum scrie la viaţa lui. Las a zice că după Garner a vieţuit 62 de ani. Iar după unii de 50 de ani.
[366] Iar pentru vorbirea lui, zice Fotie (în codica 141), foarte bun este întru toate cuvintele sale marele Vasilie. Că zicere curată, şi bine însemnătoare, şi chiar, şi cu totul politicească şi sărbătorească, puternic este decât oricare altul a întrebuinţa şi la rânduiala noimelor şi la curăţenia lor cel întâi, dar decât nici unul al doilea. Al înduplecării şi al dulceţii, încă şi al strălucirii iubitor, şi curgând cu cuvântul, şi ca din însuşi închipuirea izvorând curgerea. Şi înduplecarea (sau încredinţarea) la atâta a ajuns a o întrebuinţa, încât, dacă cineva ar pune

CANONICEŞTILE EPISTOLII, ADICĂ CANOANELE CELE 92 ALE CELUI ÎNTRU SFINŢI PĂRINTELUI NOSTRU VASILIE CEL MARE ARHIEPISCOPUL CESAREEI CAPADOCIEI TÂLCUITE

Procuvântarea canoniceştii 1 epistolii a acestuiaşi cea către Amfilohie despărţită în 16 canoane:

Neînţelegătorului, zice, ce întreabă de înţelepciune, înţelepciune i se va socoti (Pilde: 17,28). Iar a înţeleptului (precum se vede) întrebarea, şi pe cel neînţelegător înţelepţeşte. Care cu darul lui Dumnezeu se întâmplă nouă, de câte ori primim scrisorile sufletului tău celui iubitor de osteneală. Că mai ştiutori de sinene, şi oarecum mai îngrijitori ne facem de la însăşi întrebarea, învăţându-ne, multe din cele ce nu le ştim. Şi purtarea de grijă cea pentru a răspunde, se face învăţător al nostru. Negreşit şi acum (că mai înainte de întrebare) niciodată venindu-ne în minte întrebările tale, ne-am silit şi a cerceta cu scumpătate, şi de cele ce am auzit ceva de la cei vechi, a ne mai aduce aminte şi pe cele ce sunt de un neam cu cele ce ne-am învăţat, a le mai socoti de la sinene.

TÂLCUIRE

Este plină de multă smerită cugetare procuvântarea epistoliei acesteia. Că începând marele părinte de la zicerea parimiastului, ce zice că: înţelept se va socoti cel ce nu ştie, întrebând lucruri înţelepte. Şi dimpotrivă, că şi întrebarea înţeleptului înţelepţeşte şi pe cel neînţelept. Prin care înţelept înţelege pe Sfântul Amfilohie, care l-a întrebat, iar neînţelept şi că se înţelepţeşte pe sineşi. Şi prin urmare spune şi chipul cu care se înţelepţeşte. Că până a nu se întreba, zice, neîngrijindu-se de întrebări, după întrebare, mai luători aminte s-au făcut, aducându-şi aminte de câte au auzit de la cei mai de demult, şi socotind şi de la sineşi, câte erau unite şi următoare a celor vechi.

CANONUL 1

Deci întrebarea cea pentru cei curaţi, şi s-a zis mai înainte, şi bine ai făcut aducerea aminte, că se cade a urma obiceiului celor din fiecare loc, pentru că cu deosebire au vorbit pentru botezul lor, cei ce atunci au pomenit pentru aceştia. Iar cel al pepuzienilor, mi se pare a nu avea nici un cuvânt. Şi m-am mirat cum ştiutor de canoane fiind, l-a trecut marele Dionisie. Că botezul acela a judecat cei vechi a se primi, care nimic iese afară de credinţă. Drept aceea pe unele le-au numit eresuri, iar pe altele schisme; şi pe altele parasinagoguri (nelegiuite adunări). Deci eresuri pe cei cu totul lepădaţi şi după însuşi credinţa sunt înstrăinaţi. Iar schisme, pe cei ce pentru oarecare cauze bisericeşti şi întrebări putincioase de a se vindeca, între cei despărţiţi. Iar parasinagoguri, pe adunările cele ce se fac de nesupuşii prezbiteri, sau episcopi, şi de ne învăţatele popoare. Precum, dacă vreunul fiind cercetat în vreo greşeală, s-a dezbinat de la slujbă (Liturghie), şi nu s-a supus canoanelor, ci luişi şi-a răzbunat proiestoşia şi slujirea, şi s-a dus împreună cu acesta, oarecare părăsind soborniceasca Biserică. Una ca aceasta este parasinagogă. Iar schisma, este a fi cu deosebire pentru pocăinţă de cum sunt cei în unire cu Biserica. Iar eresuri, precum al maniheilor, şi al valentinienilor, şi al marchioniştilor, şi al înşişi pepuzienilor acestora. Că dea dreptul deosebirea este pentru însăşi credinţa cea întru Dumnezeu. Deci s-a părut celor din început, cel al ereticilor, cu totul să se surpe. Iar cel al celor ce s-au dezbinat, ca a unora ce încă sunt în Biserică, să se primească. Iar cei ce în parasinagoguri, cu

---

luişi pildă de cuvânt politicesc pe cuvintele lui, şi apoi le-ar cugeta că nici de legile cele ce ajută adică la aceasta era neiscusit, de nici un altul avea el trebuinţă, socotesc, că nici de Platon, nici de Demostene. Pe dumnezeiescul acesta Vasilie sinodul al 7-lea (praxa 6) mare l-a numit în cuvânt şi în lucru. Iar Isidor Pelusiotul în epistolia 61 a sa, zice pentru el: „A insuflatului de Dumnezeu, părintelui nostru Vasilie”.

pocăinţă de cuvânt, şi cu întoarcere făcându-se mai buni, să se împreuneze iarăşi cu Biserica. Încât de multe ori şi cei ce în vreo treaptă s-au dus împreună cu cei nesupuşi, când se vor căi, să se primească întru aceeaşi rânduială. Deci pepuzienii, sunt arătat eretici. Că întru Duhul cel Sfânt au hulit. Lui Montan, Priscilei cu nelegiuire şi cu ruşinare însemnând pe numirea Mângâietorului. Că ori sunt vrednici de osândă, ca unii ce pe oameni i-au făcut dumnezei, ori ca unii ce pe Duhul cel Sfânt prin asemănarea cea cu oamenii L-au batjocorit, şi aşa sunt vinovaţi osândirii celei veşnice, pentru că neiertată este hula cea întru Duhul cel Sfânt (Matei: 12,31). Deci ce cuvânt are cuvântul acestora a se primi, al celor ce botează în Tatăl, şi în Fiul, şi în Montan, şi în Priscila? Că nu s-au botezat ce nu-s botezaţi în numele cele predate nouă. Drept aceea, deşi despre marele Dionisie aceasta nu s-a luat aminte, dar nouă nu se cade a păzi urmarea greşalei. Că necuviinţa de acolo este arătată şi văzută tuturor celor ce cât de puţin ştiu a socoti. Cei catari (curaţi) şi ei sunt din cei dezbinaţi. Dar însă s-a părut celor din început, celor împreună cu Ciprian zic, şi cu Firmilian al nostru, pe toţi aceştia a-i supune unei hotărâri. Pe cei curaţi (catarişti), şi înfrânaţi (engratişti), şi idroparastaţi, şi apotactişti (adică de sineşi lepădaţi de la soborniceasca Biserică). Căci începutul despărţirii s-a făcut prin dezbinare. Iar cei ce s-au dezbinat de Biserică, nu au mai avut harul Duhului Sfânt peste dânşi. Că a lipsit împărtăşirea, pentru că s-au întrerupt urmarea. Că cei întâi ce s-au depărtat, aveau hirotoniile de la Părinţi, şi prin punerea mâinilor lor peste ei, aveau darul cel duhovnicesc. Iar cei ce s-au rupt făcându-se mireni, nici de a boteza, nici de a hirotoni au avut putere, nici putea a da altora harul Sfântului Duh, de la care ei au căzut. Pentru aceasta ca nişte botezaţi de mireni cei de dânşii botezaţi, au poruncit (Părinţii) ca venind la Biserică, cu adevăratul Botez al Bisericii de a doua oară să se curăţească. Dar fiindcă cu totul s-a părut oarecărora din cei de la Asie, pentru iconomia multora să se primească botezul lor. Fie primit. Iar cel al înfrânaţilor se cade noi al înţelege lucrare rea. Căci ca să-i facă pe ei neprimiţi Bisericii, s-au apucat de aici, să întâmpine mai înainte cu însuşi al lor botez. De unde şi-au stricat şi obişnuirea lor. Deci socotesc, fiindcă nimic este pentru dânşii, zic, arătat, să cadă nouă a lepăda botezul lor. Şi de ar fi luat cineva de la dânşii pe acela, venind la Biserică, să-l boteze. Dacă aceasta va urma a fi piedică iconomiei celei obşteşti iarăşi se cuvine a se întrebuinţa obiceiul, şi să urmăm iconomisirilor ce au făcut la noi Părinţii. Că mă sfiesc ca nu cumva întârziindu-i cu Botezul să-i întârziem întru ale mântuirii prin această asprime a îndelungării. Iar dacă aceia păzesc Botezul nostru, aceasta pe noi să nu ne înduplece. Că nu suntem vinovaţi a le da lor har, ci a şerbi observaţiei celei cu scumpătatea canoanelor. Şi pentru tot cuvântul să se închipuiască, ca cei ce vin de la botezul acelora, să se ungă de credincioşi adică, şi aşa să se apropie la Taine. Că ştiu că pe fraţii cei de pe lângă Zonie şi Satornin, din rânduiala aceea fiind ei i-am primit la scaunul episcopilor. Drept aceea pe cei ce au fost împreună cu tagma acelora, nu mai putem a-i despărţi de Biserică, punând noi ca un canon despre împărtăşirea cea cu dânşii, prin primirea episcopilor.

(Apostolic, can. 46; Sinod 1, can. 8; Sinod 2, can. 7; Sinod 6, can. 95; Laodiceea, can. 7)

TÂLCUIRE

După procuvântare, prin urmare răspunde sfântul la cele ce Sfântul Amfilohie l-a întrebat. Şi urmând a zice pentru botezul schismaticilor cataron (curaţilor) adică a navatienilor şi de al ereticilor pepuzieni, adică ale montaniştilor, mai înainte şi mai obştesc face pe cuvânt, şi pe despărţirea acelor vechi o pomeneşte. După care alţii se zic eretici, iar alţii schismatici, şi alţii parasinagogi. Şi parasinagogi sunt prezbiterii şi episcopii cei nesupuşi, care căzând în oarecare greşale s-au caterisit de preoţia şi arhieria lor canoniceşte. Însă nevrând a se supune canoanelor, cu de sineşi stăpânire ş-au izbândit, şi lucrau deosebi cele ale preoţiei sau ale arhieriei. Şi împreună cu dânşii au urmat şi alţii, lepădându-se înşişi de soborniceasca Biserică. Iar schismatici se

numesc, acei ce se osebeau de către soborniceasca Biserică, nu pentru dogme de credinţă, ci pentru oarecare întrebări bisericeşti lesne de îndreptare. Iar eretici se numesc aceia a cărora osebirea îndată şi dea dreptul pentru credinţa cea întru Dumnezeu. Adică cei despărţiţi cu credinţa şi cu dogmele de către dreptslăvitori, şi desăvârşit depărtaţi. Deci parasinagogii se unesc iarăşi cu Biserica prin pocăinţa cea binecuvântată, şi prin întoarcere. Şi cei ce dintr-înşii au fost preoţi, şi clerici, întorcându-se întru aceeaşi rânduială se primesc, a căreia au fost. Iar ereticii cei mai sus arătaţi şi înşişi pepuzienii, pentru care este cuvântul, şi câţi alţii, întorcându-se la dreaptaslăvire, se botează ca elinii. Fiindcă Părinţii cei vechi numai Botezul acela au judecat a se primi, care nicicum iese din credinţă, iar al ereticilor, ca unul ce este afară din dreapta credinţă, au judecat desăvârşit să se lepede. Pentru aceasta prin urmare şi al pepuzienilor se leapădă, căci botează nu în numele cele predanisite ale Preasfintei Treimi, adică în Tatăl, în Fiul, şi în Sfântul Duh. Ci în Tatăl, în Fiul, şi în Montano, şi în Priscila, şi de aici fiindcă hulesc în Duhul cel Sfânt (care hulă este neiertată), punând numele al însuşi Mângâietorului asupra oamenilor muritori, şi dumnezei făcând pe oameni, sunt arătaţi eretici. Pentru aceasta, întorcându-se, trebuie să se boteze. Iar deşi Dionisie (al Alexandriei adică) zice să nu se boteze, însă la aceasta a greşit, şi noi la aceasta nu trebuie a urma. Iar pentru schismatici au fost două socoteli. Că Sfântul Ciprian şi sinoadele cele două de lângă el s-au făcut în Africa (vezi canonul lui). Ci şi sinodul ce s-a făcut în Iconia de Sfântul Firmilian (pe care al său îl numeşte marele Vasilie, ca pe unul ce a stătut episcop al Cesareei) păzind amărunţimea, a poruncit, ca curaţii aceştia, pentru care este cuvântul, înfrântecii şi apotactiţii (vezi la canonul 95 al sinodului 6) şi idroparastaţii (vezi la canonul 32 al sinodului 6). Şi în scurt toţi schismaticii venind la soborniceasca Biserică, să se boteze. Fiindcă ierosiţii cei dintâi ai schismaticilor, aveau darul de la Biserică de a hirotoni, şi a boteza. Iar după ce odată s-au dezbinat de tot trupul Bisericii, l-au pierdut şi nu mai pot a boteza pe alţii, ori a hirotonisi, sau a da darul de care prin dezbinare s-au lipsit. Pentru aceasta şi cei ce de ei se botează, se socotesc că s-au botezat de mireni. Pentru aceasta şi trebuie să se boteze. Iar oarecare episcopi la Asia au primit botezul lor, pentru iconomie, şi nu pentru scumpătate, ca cum schismaticii ar fi încă mădulare ale Bisericii. Drept aceea după socoteala lor fie primit. Însă schismaticii engratişti (înfrânaticii) deosebit trebuie a se boteza întorcându-se, după scumpătatea canoanelor. Şi pentru că şi-au izvodit osebit botez, schimosind predanisirea ceea ce este la Botez.[367] Şi căci pentru aceştia osebită şi arătată hotărâre nu s-a făcut cum să se primească. Iar de nu botează ei de iznoavă pe cei ce din dreptslăvitori vin la dânşii; aceasta nu trebuie a ne îndupleca spre a nu-i boteza şi noi pe ai lor venind la dreptslăvitoarea Biserică. Însă dacă şi aceasta, are să se facă împiedicare obşteştii iconomii, care pentru toţi schismaticii o au făcut Părinţii, să urmăm şi noi iconomiei, ca nu cumva pentru asprimea poruncii acesteia, să-i facem leneşi spre a se boteza, ruşinându-se poate, că se botează ca nişte desăvârşit necredincioşi, şi prin urmare să împiedicăm mântuirea lor. Şi să zicem în scurt: Câţi se botează în botezul acelora, aceştia întorcându-se la dreapta slăvire, negreşit trebuie a se unge de cei dreptcredincioşi, cu Sfântul Mir, şi aşa să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine. Şi fiindcă am primit pe episcopii înfrânaticilor acestora, şi hirotoniile lor, cu primirea aceasta, am făcut prin lucru ca un canon, şi am arătat că ei nu sunt despărţiţi de soborniceasca Biserică. Vezi şi tâlcuirea celui 46 apostolesc.

---

[367] Şi dacă schismaticii aceştia pentru că au schimosit obişnuirea ceea ce este cuviincioasă la Botez, s-au judecat de marele părinte acesta Vasilie să se boteze, cu mult mai vârtos trebuie a se boteza, latinii cei ce au schimosit, iar mai bine a zice, desăvârşit au stricat predanisirea Botezului, şi care sunt nu numai schismatici, ci şi arătaţi eretici.

CANONUL 2

Ceea ce strică (fătul) prin meşteşugire, suferă pedeapsa uciderii. Iar amărunţime de cuvânt pentru înformat (închipuit), şi neînformat la noi nu este. Căci aici se judecă vinovată, nu numai pentru cel ce era să se nască. Ci pentru că şi pe sineşi s-au vrăjmăşuit. Căci mai de multe ori mor muierile în acest fel de apucături. Dar se mai adaugă, pe lângă aceasta şi stricarea fătului, altă ucidere, după scopul celor ce îndrăznesc acestea. Trebuie însă nu până la ieşire (din viaţă) a îndelunga mărturisirea lor. Ci a se primi după măsura celor 10 ani, dar vindecarea să se hotărască nu cu timpul, ci cu chipul pocăinţei.

(Apostolic, can. 66; Ancira, can. 21; Sinod 6, can. 91; Vasilie, can. 80; Sinod 1, can. 12)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că muierea ceea ce înadins va omorî pe pruncul, cu care este îngrecată, cu buruieni, sau băuturi otrăvitoare, sau cu ridicări peste puterea sa, sau cu alte chipuri, este ucigaşă. Şi că osebire la noi nu este, ca la iudei. Adică, dacă pruncul cel ce se leapădă, este încă neînchipuit, ca o bucată de carne, sau închipuit, având semnele şi mădularele toate ale omului întregi. Fiindcă cu chipul acesta, nu moare numai pruncul, ci mai de multe ori moare şi muierea ceea ce îl are în pântece. Drept aceea pentru amândouă uciderile acestea, ca ucigaş se ceartă cei ce fac aceasta, ori bărbaţii (cei ce îşi bat pe muierile lor, şi din aceea li se pricinuieşte primejdie), şi muierile. Însă nu se opresc de dumnezeieştile Taine în toată viaţa lor, ci pentru iubirea de oameni, numai zece ani, după cum cei ce au ucis fără de voie (după canonul 57 al acestuiaşi sfânt), dar nu se cade iarăşi a îngrădi pocăinţa unora ca aceştia în ani, ci în chipul pocăinţei. Adică, de va fi mai cu fierbinţeală, să li se scadă, iar de va fi cu lenevire, să li se mai adauge de duhovnic ani. Citeşte pe cel apostolesc 66 şi pe cel 91 al sinodului 6, şi pe cel 12 al sinodului 1.

CANONUL 3

Diaconul ce a curvit după diaconie, va fi lepădat de la diaconie, iar fiind împins la locul mirenilor, nu se va opri de împărtăşire. Căci este canon vechi ca cei căzuţi din vreo treaptă, să se supună numai chipului acestuia al pedepsei, urmând, precum socotesc cei vechi, legii aceleia ce (zice): „nu vei izbândi de două ori pentru aceeaşi greşeală" (Naum: 1,6). Şi pentru altă pricină încă. Că cei ce sunt întru mireneasca tagmă, scoşi din locul credincioşilor, iarăşi se primesc la locul din care au căzut. Iar diaconul, odată are îndestulă judecata caterisirii. Deci fiindcă nu i se mai dă lui diaconia, în singură aceasta a făcut să stea pedeapsa sa. Acestea însă sunt cele din aşezăminte. Iar îndeobşte cea mai adevărată vindecare este depărtarea de păcat. Drept aceea cela ce pentru îndulcirea trupului a lepădat harul, prin sfărâmarea inimii, şi prin tot necazul depărtându-se prin înfrânare de îndulcirile acelea, de către care s-au răsturnat, ne va da desăvârşită dovadă a vindecării sale. Deci pe amândouă trebuie noi a le şti, şi pe cele ale scumpătăţii, şi pe cele ale obiceiului, însă, pentru cei ce nu primesc desăvârşirea scumpătăţimii, să se urmeze forma cea predată.

TÂLCUIRE

Dacă vreun diacon va curvi după hirotonie, se cateriseşte de diaconie, după canonul acesta; dar nu şi se izgoneşte de la Biserică, şi starea cu mirenii credincioşi, (însă se împărtăşeşte cu Sfintele Taine, precum unii înţeleg, aici aceasta a canonului: „de împărtăşire nu se va opri"). Fiindcă apostolescul canon 25 cu singură pedeapsa caterisirii a pedepsit pe ierosiţii cei ce cad întru acest fel de păcate, iar nu şi cu despărţirea de Biserică. Şi aceasta este pedeapsa ce canoanele obişnuiesc a o da ierosiţilor celor ce cad întru acest fel de păcate, adică singură caterisirea. Iar de obşte însă, şi desăvârşită, şi scumpătăţită vindecarea lor este, a face părăsire şi depărtare de păcat, şi a se depărta de îndulcirile de care s-au robit, şi darul ierosirii l-au pierdut, cu

zdrobire de inimă, cu înfrânare, şi cu toată altă rea pătimire. Iar cealaltă parte a canonului vorbeşte despre obicei şi scumpătate, pentru care vezi la subînsemnarea canonului al 12-lea al întâiului sinod. Şi pe tâlcuirea canonului 102 al sinodului 6.

CANONUL 4

Despre trigami (de trei nunţi), şi poligami (de multe nunţi), acelaşi canon l-am rânduit, care este proporţionat. Şi pentru digami (de două nunţi), adică, pentru digami (un an). Iară alţii doi ani. Iar pentru trigami în trei ani, de multe ori şi în patru ani îi aforisesc. Şi pe una ca aceasta o numesc, nu nuntă încă, ci poligamie, iar mai ales curvie muncită. Pentru aceea şi Domnul au zis samarinencei celei ce schimbase cinci bărbaţi, pe care ai acum, îi zice, nu este al tău bărbat (Ioan: 4,18). Fiindcă nu mai sunt vrednici cei ce au căzut din măsura nunţii a doua, să se cheme cu numirea bărbatului, ori a femeii. Şi am apucat obicei la trigami, aforisire de cinci ani, nu din vreun canon, ci din urmarea celor obişnuite mai dinainte. Dar trebuie a nu-i opri cu totul pe ei de la Biserică. Ci ai învrednici ascultării în doi ani, ori în trei ani. Şi după acestea a li se da voie, a sta împreună, iar de împărtăşirea bunului a se feri. Şi aşa arătând întru ei oarecare rod de pocăinţă, să se aşeze la locul împărtăşirii.

TÂLCUIRE

Pentru a treia nuntă rânduieşte canonul acesta zicând: că Părinţii cei vechi, pe nunta a treia nu o numesc nuntă ci poligamie (şi poate că înţelege aici pe Părinţii cei din Neocezareea, care în canonul al treilea, înmulţite nunţi numesc pe nunta a treia). Ori mai bine a zice curvie nu întinsă către fiecare muiere, ci strânsă către o muiere. Deci pe unii ca aceştia, unii îi canonisesc deopotrivă cu cei de două nunţi. Adică fiindcă pe cei de două, unii un an îi canonisesc, iar alţii doi. Pentru aceasta pe cei de trei, în trei şi în patru ani îi canonisesc. Însă din obişnuirea celor mai dinainte, şi nu din vreun canon, aceştia cinci ani se canonisesc. Însă să nu se scoată din Biserică, ca cei ce afară de uşă se tânguiesc. Ci doi ani, sau trei, să asculte Scripturile, şi apoi să stea cu cei credincioşi, fără a se împărtăşi încă doi ani, întru care arătând roduri vrednice de pocăinţă, să se împărtăşească.

CANONUL 5

Dintre eretici cei ce la ieşire (din viaţă) se căiesc trebuie a se primi. Însă a se primi adică, nu fără judecată, ci cercându-i, de arată adevărată pe hotărârea pocăinţei. Şi de au rodurile care mărturisesc pe sârguinţa ce au spre a se mântui.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii nu se dumireau, de se cade a se primi ereticii, pocăindu-se la sfârşitul vieţii lor, răspunde sfântul prin canonul acesta, că se cade. Însă nu fieştecum, ci să-i cercăm, de se pocăiesc cu adevărat, şi lasă dogmele lor cele ereticeşti, şi de arată roduri de pocăinţă.

CANONUL 6

Curviile canonicilor să nu se socotească întru nuntă, ci prin tot chipul să se rupă împreunarea lor. Că aceasta şi Bisericii este de folos spre întărire, şi ereticilor nu le va da apucare asupra noastră, cum că prin voia de a păcătui tragem către noi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că dacă oarecare canonici, adică ierosiţi, şi clerici, şi monahi, şi monahii fecioare, ar curvi cu vreo faţă, să nu se ierte de arhiereu, a se cununa, şi împreună a vieţui. Ci să se despartă; chiar şi de ar apuca să se cunune. Că a se despărţi, foloseşte bisericii, ca nu şi alţii să ia pildă a face asemenea, şi vrednicia ierosirii şi a monahiceştii făgăduinţe să se defaime. Şi ca să nu afle şi ereticii apucare de a ne cleveti, că pentru aceasta lăsăm pe unii ca aceştia să rămână să vieţuiască în

păcat, nedespărțind nelegiuitele nunțile lor, ca să tragem pe eretici la credința noastră.

CANONUL 7

Stricătorii de parte bărbătească, şi stricătorii de vite, şi ucigaşii, şi fermecătorii, şi preacurvarii, şi idolatrii, sunt vrednici acesteiaşi osândiri. Drept aceea forma ce o ai la ceilalți, păzeşte-o şi la aceştia. Iar pe cei ce în treizeci de ani s-au pocăit pentru necurăția, pe care întru neştiință o au făcut, nici se potrivea a ne îndoi spre a-i primi. Că şi neştiința, îi face pe ei vrednici iertării, şi primirea de voie a mărturisirii, şi prelungirea ce s-a făcut întru atâta timp, că mai un veac de om tot s-au dat satanei, ca să se pedepsească a nu face necurății. Drept aceea, porunceşte acum fără prelungire să se primească, mai ales dacă au şi lacrimi, care înduplecă pe milostivirea Ta. Şi de arată viață vrednică de îndurare.

TÂLCUIRE

Întru asemenea pedeapsă, şi certare, osândeşte sfântul prin canonul acesta pe cei ce păcătuiesc cu parte bărbătească, şi pe cei ce dobitoace necuvântătoare (pentru care vezi canonul 16 al sinodului din Ancira), şi pe ucigaşi (vezi pe 66 apostolesc), şi pe fermecători (vezi pe cel 61 al sinodului 6), şi pe preacurvari (vezi pe cel 48 apostolesc şi pe cel 87 al sinodului 6), şi pe idolatri, adică ori pe vrăjitori, după Valsamon şi Zonara, ca pe unii ce cheamă pe draci, ori după alții, pe cei ce după oarecare întâmplare s-au lepădat de Hristos, şi au jertfit idolilor (vezi pe cel 11 al sinodului 1). Însă nu după anii certărilor se pedepsesc deopotrivă, căci alții dintru aceştia în mai mulți ani se canonisesc, iar alții în mai puțini, precum în osebitele locuri şi canoane se văd. Ci căci toți aceştia se supun canonisirilor celor de mulți ani, după Zonara. Şi căci toți aceştia în locurile cele patru ale pocăinței se puneau, după Valsamon. Iar câți în treizeci de ani s-au pocăit pentru trupească necurăția, ce întru neştiință au făcut (poate cu rudenie a lor împreunându-se, neştiindu-o de rudenie, sau altă de acest fel). Aceştia fără îndoială trebuie a se primi la împărtăşirea dumnezeieştilor Taine, pentru multe pricini: pentru neştiința păcatului, pentru mărturisirea lor cea de voie, pentru lacrimi, pentru viața lor cea vrednică de milă ce o arată, şi pentru canonisirea ce de mulți ani ce au suferit. Căci mai un veac întreg de om, s-au dat satanei, despărțindu-se de împărtăşirea celor credincioşi, ca corinteanul acela ce de dumnezeiescul Pavel s-a dat satanei, ca să se învețe şi ei, ca şi acela, să nu facă acest fel de necurății.

CANONUL 8

Cel ce a întrebuințat în mânie secure asupra muierii sale, este ucigaş. Şi bine mi-ai adus aminte, şi este vrednică de a ta pricepere, a zice pentru aceastea mai pe larg. Căci multe sunt osebirile întru cele de voie, şi cele fără de voie. Căci cu totul fără de voie este, şi departe de la cele ce ar fi început să arunce piatră asupra unui câine, ori asupra unui copac, să nimerească în om. Căci pornirea a fost de a-şi izbândi asupra fiarei, ori de a scutura roadă, dar s-a întâmplat de la sine ca lovitura în trecere, a cădea alăturea. Deci una ca aceasta este fără de voie. Însă fără de voie este şi dacă cineva vrând a întoarce pe oarecine, cu biciul, sau cu toiag, nu l-ar lovi tare, dar ar muri cel lovit. Că propunerea se socoteşte aici, că vrea a mai îndrepta pe cel ce greşea, iar nu a-l omorî. Asemenea întru cele fără de voie este şi aceia, când cineva în gâlceavă izbândind vreunuia, cu lemn, ori cu mâna fără cruțare ar aduce lovitura la părțile cele primejduitoare, ca să-i facă rău, nu ca de tot să-l omoare. Ci aceasta acum se apropie cu cea de voie. Că cel ce a întrebuințat acest fel de unealtă spre izbândire, ori cel ce n-a cruțat a aduce asupra lui lovitura, este arătat că pentru că s-a biruit de patimă, nu a cruțat pe om. Asemenea şi cel ce a întrebuințat lemn greu, ori piatră mai mare decât puterea omenească, se numără cu cele fără de voie, alta însă vrând, şi altceva făcând. Că din mânie a adus acest fel de lovitură, încât a omorât, şi pe cel lovit, deşi plecarea

lui a fost poate a-l sfărâma, dar nu şi a-l omorî desăvârşit. Însă cel ce a întrebuinţat sabie, sau orice de acest fel, nu are nici o iertare. Şi mai ales cel ce a aruncat cu securea. Fiindcă se vede că nici din mână a lovit, ca măsura lovirii să fie întru a sa stăpânire. Ci a aruncat, ca şi cu greutatea fierului, şi cu iuţeala, şi cu aducerea cea mai repede, de nevoie să se facă lovitura pierzătoare. Şi iarăşi cu totul de voie este, şi neavând nici o îndoială, precum este mergerea lotrilor (tâlharilor), şi năvălirilor oştitorilor. Că aceştia cu adevărat pentru bani omoară, ferindu-se de vădire. Iar cei în bătălii pentru ucideri merg, nici ca să înfricoşeze, nici să înţelepţească, ci voind vederat ca să omoare pe cei ce li se împotrivesc. Însă şi dacă cineva pentru vreo altă pricină curioasă (perierghică) ar drege otravă, dar ar omorî, de voie o punem pe una ca aceasta. În ce chip fac muierile de multe ori, cu oarecare descântece, şi cu legături (baiere) ispitindu-se a trage pe unii spre dragostea lor, şi dându-le acelora mediţine (doftori otrăvicioase sau farmece) care fac întunecarea minţilor. Deci unele ca acestea omorând, deşi alta voind mai întâi, alta a făcut. Însă pentru curiozitate (perierghia), îndeletnicirii se socotesc între cei ce ucid de voie. Deci şi cele ce dau mediţinele cele de pierderea pruncilor, ucigaşe sunt şi ele, şi cele ce primesc otrăvile cele omorâtoarea de prunci.

TÂLCUIRE

Pentru uciderile cele de voie şi cele fără de voie întrebându-se sfântul, răspunde prin canonul acesta, osebind care sunt de voie, şi care nu de voie, şi care sunt aproape de cele de voie. Şi fără de voie adică sunt: dacă cineva va arunca cu piatră, sau cu altceva în vreo fiară, sau în copaci, şi după întâmplare trecând pe acolo vreun om l-ar lovi, şi l-ar omorî; şi dacă vrând cineva să îneţelepţească pe oarecine, l-ar lovi, cu bici de curea, sau cu un mic toiag, şi se va întâmpla să moară cel lovit. Iar de voie sunt dacă: cineva cu securea, ori ţinându-o, ori cu mâna aruncând-o, va lovi pe muierea sa, sau pe altcineva, în mânia sa, şi va muri. De va întrebuinţa cineva cuţit, sau puşcă, sau altceva de aceste fel spre a lovi, şi lovind, va pricinui moarte. De voie ucid tâlharii, şi cei ce fac războaie ca să răpească bani, sau alte averi. Şi muierile, şi bărbaţii ce alcătuiesc oarecare otrăvitoare băuturi, şi le dau unora ca să-i tragă la trupeasca lor dragoste, şi ei bându-le, li se întunecă mintea şi mor. Asemenea de voie ucid, şi cele ce dau, şi cele ce primesc otrăvitoarele buruieni ca să omoare pe pruncii ce-i au în pântece (pentru care mai osebit, vezi canonul 91 al sinodului 6). Iar ucideri nu de voie adică, dar apropiate de cele de voie sunt, dacă cineva luptându-se cu altul, îl va lovi cu necruţare la loc primejduitor de moarte, cu lemn, sau cu mâna, şi din lovitură va muri omul. Asemenea şi de va întrebuinţa cineva vreun lemn greu, sau piatră mare peste puterea omenească, ca să lovească pe oarecine, şi se va întâmpla să moară cel lovit. Vezi şi canonul 66 apostolesc.

CANONUL 9

Hotărârea Domnului după urmarea înţelegerii, întocmai se potriveşte şi la bărbaţi, şi la muieri, pentru a nu se ierta a ieşi din nuntă, afară de cuvânt de curvie (Matei: 5,32; 19,9). Iar obiceiul nu este aşa. Ci la muieri adică, aflăm multă amărunţime de cuvinte, Apostolul zicând că: „cel ce se lipeşte de curvă un trup este” (I Corinteni: 6,16). Iar Ieremia că „muierea de se va împreuna cu alt bărbat, nu se va întoarce către bărbatul ei, ci spurcându-se se va spurca” (Ieremia: 3,1), şi iarăşi „cel ce are preacurvă, fără de minte este şi necinstitor de Dumnezeu” (Pilde: 18,23). Iar obiceiul şi bărbaţii cei ce preacurvesc, şi cei ce sunt în curvii porunceşte să se ţie de ale lor muieri. Încât, ceea ce împreună locuieşte cu bărbatul cel lăsat, nu ştiu de poate fi preacurvă. Că vina aici se atinge de ceea ce a lăsat pe bărbat, după care pricină s-a depărtat de nuntă. Că ori bătută fiind nesuferind bătăile, trebuia mai mult să rabde, decât să se despartă de bărbatul său. Ori paguba cea de averi nesuferindu-o, nici pricinuirea aceasta îi este vrednică de cuvânt. Iar de ar vieţui el în curvie, nu avem observaţia (băgare de seamă)

în obiceiul bisericesc. Ci şi de bărbat necredincios muierea a se despărţi nu s-a poruncit. Ci trebuie a-l îngădui, pentru neştiinţa sfârşitului. Că „ce ştii, o, muiere, de-ţi vei mântui bărbatul?" (I Corinteni: 7,16). Drept aceea preacurvă este ceea ce l-a lăsat, dacă a venit la alt bărbat. Iar cel lăsat este de iertat, şi ceea ce s-a însoţit cu unul ca acesta, nu se osândeşte. Însă dacă bărbatul depărtându-se de muierea sa, a venit la alta, şi el este preacurvar, căci o face pe dânsa a preacurvi. Şi ceea ce s-a însoţit cu dânsul, este preacurvă, căci a tras către sine bărbat străin.

(Apostolic, can. 48; Sinod 6, can. 87; Anchira, can. 20; Cartagina, can. 113; Vasilie, can. 21; Timotei, can. 14)

TÂLCUIRE

Hotărârea Domnului, ca, în tocmai şi bărbatul, şi muierea să nu se despartă, fără numai de va urma curvie, sau preacurvie, la o parte. Iar obiceiul vrea, ca, bărbaţii să despartă pe muierile lor de vor curvi, sau vor preacurvi cu altul după zicerea apostolească, şi după cea a lui Ieremia, şi după parimiastul. Iar muierile să nu despartă pe bărbaţii lor, pentru aceleaşi pricini; încă şi de le-ar bate, şi de zestre de le-ar păgubi se cade să sufere, şi necredincios de ar fi bărbatul, nu se cade muierea a-l despărţi, după zisa Apostolului (adică dacă necredincioşi fiind şi el, şi ea, din început, apoi muierea a crezut, iar el a rămas întru necredinţă). Ci să-l îngăduiască. Vezi şi canonul 87 al sinodului 6.

CANONUL 10

Cei ce se jură să nu primească hirotonia, după ce s-au jurat, să nu se silească a-şi călca jurământul. Că deşi se pare cuiva că este canon care iartă unora ca aceştia, dar cu cercare am cunoscut, că nu se procopsesc cei ce şi-au călcat jurământul. Dar trebuie a cerceta şi felul jurământului, şi graiurile, şi dispoziţia (plecare din lăuntru) pentru care s-a jurat, şi adaosurile cele cu deamăruntul în graiuri. Ca de nu va fi nici o uşurare de nicăieri, trebuie cu totul a lăsa pe unii ca aceştia. Însă pricina lui Sevir, adică prezbiterul cel hirotonisit de acesta, această oarecare uşurare mi se pare a avea (care şi ţie ţi se pare): ţarina (satul) aceea ce este supusă mistiei, asupra căreia s-a propovăduit omul, porunceşte să se supună masadelor. Că aşa şi acela nu-şi va călca jurământul neducându-se de la locul acela. Şi Longhin având pe Chiriac cu sine, nu-şi va pustii Biserica, nici sufletul său, prin oprire (arghie) îl va osândi. Şi noi ne vom arăta că nu facem ceva afară de canoane părtinind lui Chiriac, celui ce s-a jurat să rămână cu mindanii, şi a primit mutarea. Că întoarcerea va fi păzire a jurământului. Iar a veni el la iconomie, nu se va socoti lui spre călcarea de jurământ, pentru că n-a stătut la jurământ, nici în puţină vreme a se depărta de mindani, ci a rămâne de aici înainte. Iar pentru Sevir cel ce pune de pricinuire uitarea, noi îl vom ierta, zicându-i că: Cunoscătorul celor ascunse, nu va trece cu vederea Biserica Sa, vătămându-se de unul ca acesta, care necanoniceşte a făcut din început, şi cu jurământ a legat afară de Evanghelii. Şi învaţă a călca jurământul, prin cel ce s-a mutat, şi acum minte prin făţăria uitării. Şi fiindcă nu suntem judecători de inimi, ci judecăm din cele ce auzim, să dăm Domnului izbândirea. Iar noi cu nedeosebire îl vom primi pe el, dând iertare prin uitare patimii omeneşti.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii cerându-se să se hirotonisească, se jurau să nu primească hirotonia, pentru aceasta sfântul prin canonul acesta porunceşte, că unii ca aceştia nu trebuie a se sili să se hirotonisească, şi prin urmare să-şi calce jurământul ce a făcut. Că deşi se vede, a fi iertaţi să dezlege legătura, după oarecare canon, cei ce de sineşi s-au jurat, şi s-au legat pe sineşi a nu face, sau a face lucrul acela, sau orice. Cu toate acestea, noi din cercare ştim că toţi câţi îşi calcă jurământurile, nu se îndreptează în cale, nici se socotesc primiţi, nici bine plăcuţi lui Dumnezeu. Ci se lasă a cădea în ispită. La unele

ca acestea însă trebuie cineva a socoti şi felul jurământului, adică de s-a jurat pe Dumnezeu, sau pe altceva, şi cuvintele celui ce s-a jurat, şi aşezarea, şi socoteala cu care s-a jurat. Adică dacă din răpire, sau micşorare de suflet, şi din nestrămutată socoteală şi hotărâtoare, şi cele mai mici adăogiri ce au făcut în cuvintele jurământului. Ca, dacă din vreo întâmplare nu se va găsi vreo uşurare binecuvântată spre a se dezlega jurământul făcut, trebuie atunci a-i lăsa, să-şi păzească jurământul, şi a nu-i sili să-i calce. Iar pricina lui Sevir se vede că a fost de acest fel. Oarecarele numit Longhin avea un sat, ce se chema Mindana, supus episcopiei Mistiei. Iar Sevir episcopul Misadelor, a hirotonisit prezbiter la Biserica din satul acela, pe unul Chiriac, care a fost silit de Sevir să jure, că va rămâne acolo, şi se va supune episcopiei lui. Dar episcopul Misaiei, căreia era supus satul, aflând aceasta, a oprit pe Chiriac de a ierurghisi (a lucra preoţeşte) în Biserica sa, ca un hirotonisit de altul. Pentru aceasta Chiriac s-a dus la cealaltă Biserică. Iar Longhin, stăpânul satului, mâhnindu-se, îngrozea că ori va strica Biserica, ori o va lăsa pustie. Deci s-a întrebat marele Vasilie pentru aceasta, şi a răspuns că satul trebuie a se da în stăpânirea cea duhovnicească a episcopiei Misadelor, deşi ar fi fost de altă Eparhie, iar prezbiterul Chiriac, să se întoarcă, şi să ierurghisească. Că cu chipul acesta, şi Chiriac îşi va păzi jurământul, şi Longhin nu-şi va pustii Biserica, şi nu-şi va osândi sufletul, pentru oprirea dumnezeieştilor cântări, şi noi, zice, nu vom face ceva afară de canoane. Iar pe Sevir, fiindcă pune pricină, că, a uitat că moşia a fost de eparhie străină, trebuie să-l iertăm. Şi măcar deşi el afară de canoane a făcut trei rele: 1. A pune pe Chiriac în jurământ, lucru împotriva Sfintei Evanghelii; 2. A îndemnat să-şi calce jurământul cu strămutarea; 3. A minţi cu aceasta ce zice, că a uitat. Însă fiindcă noi nu suntem cunoscători de inimi, îl iertăm, şi-l primim fără judecată, pentru patima uitării. Lăsăm însă la Domnul să-i facă judecată.

CANONUL 11

Iar cel ce a făcut uciderea cea fără de voie, îndestul şi-au împlinit osânda în anii cei unsprezece. Că arătat este că la cei loviţi, să observăm legea lui Moise, şi pe cel ce a căzut de rănile ce a luat, de a umblat iarăşi pe toiagul său, nu-l vom socoti că s-a omorât (Ieşirea: 21; 18,19). Iar dacă nu s-a mai sculat după lovituri, lovitorul cel ce l-a omorât fără de voie, ucigaş este, însă nu de voie pentru proposit (scopul).

(Apostolic, can. 66; Sinod 6, can. 92; Ancira, can. 21, 22, 23; Vasilie, can. 2, 13, 43, 54, 56, 57; Atanasie către Amun; Grigorie Nissa, can. 5)

TÂLCUIRE

Unul făcând ucidere fără de voia sa, unsprezece ani a petrecut aforisit întru pocăinţă. Şi întrebându-se sfântul pentru aceasta, a răspuns prin canonul acesta, că îndestulă este lui canonisirea aceasta, şi trebuie a se dezlega. (Fiindcă uciderea cea fără de voie, unsprezece ani se canoniseşte, după canonul 57 al acestuiaşi) Adaugă însă că se cade la cei bătuţi să luăm seama şi cele ale legii cei mozaiceşti. Că zice aceea, că de se bate cineva, şi din bătaie va cădea la pat, dacă după aceasta se va scula, şi va umbla rezemându-se pe toiag, şi având încă rămăşiţe de neputinţă, nu se socoteşte că s-a ucis, de va muri pentru aceasta. Şi cel ce l-a bătut nu se socoteşte ucigaş. Şi mai adaugă sfântul că, de nu se va scula după bătaie, ci va muri, ucigaş este cel ce l-a bătut. Însă nu de voie, pentru că nu a voit ca să-l omoare, ci numai să-l bată. Vezi şi canonul 66 apostolesc.

CANONUL 12

Pe digami (de două nunţi), i-au oprit cu totul canonul despre slujire.

(Apostolic , can. 17)

TÂLCUIRE

Canon aici numeşte Sfântul pe cel 17 apostolesc, despre cei de două nunţi pe care tâlcuit citeşte-l acolo.

CANONUL 13

Pe uciderile cele în războaie Părinţii noştri nu le-au socotit între ucideri. Mi se pare că iertare dau celor ce izbândesc pentru întreaga înţelepciune, şi pentru buna cinstire de Dumnezeu. Dar poate că este bine a-i sfătui, ca nişte necuraţi cu mâinile, în trei ani să se depărteze numai de la împărtăşire.

(Apostolic , can. 66; Sinod 6, can. 92; Ancira, can. 21, 22, 23; Vasilie, can. 12, 43, 54, 56, 57; Atanasie către Amun; Grigorie Nissa, can. 5)

TÂLCUIRE

Părinţi înţelege aici sfântul, pe marele Atanasie, şi pe cei ai lui. Că zice acela în epistolia cea către Amun, că a ucide cineva pe vrăjmaş în război, este legiuit, şi vrednic de laudă. Iar sfântul acesta tălmăceşte pricina, pentru care Părinţii cei mai vechi au iertat lor. Care este, ca aceştia ce ucid în războaie, se luptă pentru credinţă, şi pentru paza întregii înţelepciuni. Căci de ar stăpâni odată barbarii, şi necredincioşii, nici buna cinstire va rămâne, că ei vor să întărească pe credinţa lor cea rea. Nici întreaga înţelepciune şi păzirea cinstei, fiindcă multe sile, şi stricări de tinere, şi de tineri se fac de dânşii. Şi mai adaugă sfântul de la sine, nu canon hotărâtor, ci sfătuitor, zicând. Că deşi unii ca aceştia, nu s-au socotit de cei mai vechi, ca ucigaşi, însă neavând mâinile curate de sângiuri, poate este bine, ca să se depărteze trei ani de singură împărtăşirea Tainelor. Dar nu şi din Biserică să se scoată, ca ceilalţi ce se pocăiesc.

CANONUL 14

Cel ce ia camătă, de va primi a cheltui nedreptul câştig la săraci, şi de aici înainte a se scăpa de boala iubirii de bani, este primit la preoţie.

TÂLCUIRE

Canonul acestea rânduieşte, că dacă vreun mirean, lua camătă pe banii ce da împrumut, de va cheltui acea camătă împărţindu-o la săraci, şi se va părăsi de aceasta, să fie primit spre a se hirotoni în tagma cea sfinţită. De unde se înţelege, că cel ce nu va urma aceasta, nu se poate hirotonisi în vreo treaptă sfinţită.

CANONUL 15

Mă mir de litirara (gramaticeasca) ta amărunţime cerută despre Scriptură, şi socotind că, silită este zicerea, a tâlcuirii, când pe a sa bună însemnare şi-o dă, nestrămutând pe însemnarea cea proprie (chiar) a evraicescului glas. Dar fiindcă se cade a nu trece cu nelucrare întrebătoare punere înainte cea pornită de bărbat întrebător. Păsările cerului, şi peştii mării, şi la facerea lumii aceeaşi facere a luat. Că din apă au ieşit amândouă neamurile acestea. Iar cauza este, că însuşimea aceastaşi este şi la un neam, şi la altul. Că acelea înoată prin apă, iar acelea înoată prin aer. Şi pentru aceasta îndeobşte au pomenit de ele. Iar figura (chipul zicerii) cuvântului, încât către peşti cu nepotrivire s-au dat, iar încât către toate cele ce vieţuiesc în ape, foarte potrivit. Că paserile cerului s-au supus omului, şi peştii mării. Şi nu numai ei, ci şi toate cele ce străbat cărările mărilor. Că nu orice viază în apă, aceasta este peşte, precum chiţii, şi balenele, zighenele, şi delfinii, şi focile, încă şi caii, şi câinii, şi herestee, şi paloşerii (cu botul ca paloşul), şi boii cei de mare. Iar de vrei, şi urzicile,[368] şi peptenii, şi toate cele cu pielea ca de hârb (ostracoderma), din care nici una este peşte. Şi toate

---

[368] Oarecare vietăţi de mare, pricinuitoare de aprindere şi de mâncărimea trupului ce s-ar atinge de ele.

cele ce străbat cărările mărilor. Fiindcă sunt trei neamuri, paserile cerului, peştii mării, şi câte sunt în ape care se deosebesc de peşti, că şi acestea străbat cărările mărilor.

TÂLCUIRE

Măcar că nu se vede curat ce fel a fost întrebarea, însă cât din răspunsul acesta, se vede că a fost, pentru cea în psalmul 8 zicând David pentru om: „Toate le-ai supus sub picioarele lui... . păsările cerului, şi peştii mării, cele ce străbat cărările mărilor". Întâi a împreunat pe paseri, cu peştii. Şi al 2-lea n-a zis, pe cei ce străbat, ci cele ce străbat. La aceste două nedumeriri răspunde sfântul, că pricina pentru care David a unit paserile şi peştii împreună este că amândouă neamurile acestea s-au zidit din aceleaşi ape, şi au aceeaşi însuşire. Iar că au zis cele ce străbat cărările mărilor, şi nu cei ce străbat, după meşteşugul gramaticii, pricina este, că aceasta nu se aduce la peşti, ci la toate vietăţile ce sunt în ape.

CANONUL 16

Iar Neeman, nu a fost mare lângă Domnul, ci lângă domnul său. Adică era unul din cei puternici lângă împăratul Sirilor. Deci ia aminte cu scumpătate Scriptura, şi de acolo vei afla dezlegarea întrebării.

TÂLCUIRE

A întrebat Sfântul Amfilohie pe marele Vasilie, pentru ce zice Scriptura pe Neeman mare? Şi îi răspunde, că nu la Domnul Dumnezeu. Ci la împăratul Sirienilor. Precum însuşi dumnezeiasca Scriptură mărturiseşte zicând: „Şi Neeman începătorul puterii Siriei era bărbat mare înaintea domnului său".

A ACELUIAŞI CĂTRE ACELAŞI A 2-A EPISTOLIE CANONICEASCĂ DESPĂRŢITĂ ÎN 34 DE CANOANE TÂLCUITE

CANONUL 17

Ne-ai întrebat pentru Vianor prezbiterul, de este primit către cler pentru jurământ. Eu însă ştiu că este aşezat oarecare obştesc decret pentru toţi clericii cei din Antiohia care au jurat împreună cu el. Ca de adunările cele publice să se depărteze ei, iar în deosebi să lucreze cele ale prezbiterilor. Şi însăşi acesta şi spre a sa slujbă, îi dă voie. Căci nu în Antiohia îi este preoţia, ci în Iconia. În care, precum însuşi ai scris nouă, s-a mutat de la Antiohia spre locuinţă. Deci este primit bărbatul acela, cerându-i-se de către evlavia ta să se căiască de lesnirea jurământului, care l-a jurat înaintea necredinciosului bărbat, neputând purta supărarea micii aceleia primejdii.

TÂLCUIRE

Nu este atât de arătat răspunsul acesta, pentru nici întrebarea este arătată. Se vede însă, că un om credincios cu îngroziri a făcut pe oarecare preoţi antiohieni să se jure, că nu vor mai lucra cele ale preoţiei. Din care unul, Vianor cu numele, s-a mutat la Iconia, pentru care a întrebat pe marele Vasilie, Amfilohie episcopul Iconiei, de se cade acesta să liturghisească în deosebire, iar nu şi de obşte înaintea tuturor, ca să nu-i smintească, văzând că îşi calcă jurământul. Asemeni dar şi Vianor are voie a ierurghisi, şi mai ales, că nu în Antiohia, ci în Iconia unde s-a mutat, va să ierurghisească. Însă este dator a se pocăi, că pentru o mică primejdie s-a jurat lesne.

CANONUL 18

Pentru fecioarele cele ce au căzut, care au mărturisit Domnului viaţa cea întru sfinţenie. Apoi pentru că au căzut în patimile trupului ş-au călcat tocmelile lor, Părinţii noştri cu bunătate şi cu blândeţe purtându-se către neputinţele celor ce se alunecă, au legiuit a fi primite după un an, rânduind ei după asemănarea digamilor (celor de două nunţi). Iar mie mi se pare, fiindcă cu darul lui Hristos sporind Biserica se face mai

puternică, şi se înmulţeşte acum tagma fecioarelor, că trebuie a lua aminte cu scumpătate lucrul cel ce după înţelegere se vede, şi cu socotinţa Scripturii, care este cu neputinţă a o afla din urmare. Că văduvia decât fecioria este mai mică. Deci şi păcatul văduvelor, este cu mult mai al doilea decât cel al fecioarelor. Să vedem dar ce s-a scris lui Timotei de către Pavel: „Iar de văduvele cele mai tinere fereşte-te; căci când se sălbăticesc asupra lui Hristos, vor să se mărite, având osândă, că credinţa cea dintâi au lepădat" (I Timotei: 5,11). Deci dacă văduva se supune sub prea greu păcat, ca una ce credinţa în Hristos o a lepădat, ce trebuie noi a socoti pentru fecioară, care este mireasă a lui Hristos, şi vas sfinţit afierosit Stăpânului? Mare păcat cu adevărat face, şi ceea ce se dă roabă nunţilor celor ascunse, umplând de stricăciune casa, şi ocărând cu viaţa cea rea pe cel ce o are. Dar cu mult mai cumplit mireasa, făcându-se preacurvă, şi pe unirea cea către mirele său necinstindu-o, îndulcirilor celor neastâmpărate dându-se pe sineşi. Deci dară, văduva adică, se osândeşte ca o roabă stricată. Iar fecioara se supune judecăţii preacurvei. Precum dar pe cel ce împreună cu muiere străină vieţuieşte, îl numim preacurvar, neprimindu-l mai înainte la împărtăşire, până nu va înceta de la păcat. Aşa adică, vom fi şi spre cel ce are fecioară. Şi aceea este nouă acum de nevoie a mărturisi, că fecioară se numeşte ceea ce de voie s-a adus pe sineşi Domnului, şi s-a lepădat de nuntă, şi a protimisit viaţa cea întru sfinţenie. Iar mărturisirile atunci le judecăm (primite) după ce vârsta pe împlinirea cuvântului (minţei). Că nicidecum se cuvine cu adevărat copilăreştile glasuri a se socoti de adevărate la unele ca acestea, ci ceea ce s-a făcut peste 16 şi 17 ani, care este doamnă gândurilor sale, mai cercetându-se mai mult, apoi îngăduind, şi obidindu-se prin rugăminţi spre a se primi, atunci trebuie a se număra între fecioare, şi mărturia uneia ca acesteia a o întări, şi pe lepădarea ei neapărat a o pedepsi. Că pe multe mai înainte de vârstă, le aduc născătorii, şi fraţii, şi oarecare din rude, nu de la sineşi pornite spre nemăritare, ci oarece lumesc pentru sineşi chivernisiţi, pe care, nu se cade a le primi lesne, până când vom cerceta arătat pe înseşi socoteala lor.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că, Părinţii cei vechi mai cu compogorâre purtându-se, după asemănarea celor de două nunţi, numai un an au canonisit pe fecioarele acelea, ce se afierosesc pe sineşi lui Dumnezeu, făgăduind să păzească fecioria, iar apoi vor curvi, ori se vor mărita. Iar Sfântul zice că, fiindcă cu darul lui Hristos Biserica s-a mai întărit întru fapta bună decât mai înainte, şi tagma fecioarelor acestora, pe cât merge creşte, pentru aceasta şi fecioarele care vor curvi, trebuie a se canonisi mai aspru, şi aceasta după noima Apostolului Pavel. Căci, dacă, precum zice el, văduva aceea ce se numără împreună în tagma văduvelor în Biserică, şi va făgădui întreagă înţelepciune, apoi îşi va călca făgăduinţa, şi se va mărita, cade în judecată, şi în osândă prea grea. Cu cât mai mult fecioara ceea ce face aceasta, car s-a făgăduit a fi mireasă lui Hristos, şi este vas afierosit lui? Că este mărturisit, că văduvia este mai de jos decât fecioria, şi prin urmare greşeala văduvelor este mai de jos decât a fecioarelor. Şi dimpotrivă greşeala fecioarelor este mai mare decât a văduvelor. Şi dacă slujnica curvind necinsteşte şi pe stăpânul său, şi pe toată casa lui, cu cât mai mult îl necinsteşte mireasa şi muierea lui, aflându-se preacurvă? Drept aceea văduva cea mai sus zisă călcându-şi făgăduinţa, ca o curvă slujnică se canoniseşte, adică şapte ani. Iar fecioara ceea ce face aceasta, ca o mireasă preacurvă se ceartă, adică patrusprezece ani. Şi prin urmare, precum pe preacurvar nu-l primim la pocăinţă, de nu se va despărţi de muierea cea străină, întru acest chip şi pe cel ce a păcătuit cu fecioara, de nu se va despărţi de ea. Acestea zicând sfântul adaugă, când şi cum trebuie a se împreună număra în tagma fecioarelor muierile. Adică la vârsta mai mare de 16 sau 17 ani, când se vor cunoaşte pe sineşi, şi îşi au mintea întreagă. Şi când însăşi de bună voie se aduc pe sineşi lui Dumnezeu, şi ispitindu-se întru aceasta multă vreme, vor rămâne

statornice întru aceeaşi socoteală, şi se vor ruga cu fierbinţeală să fie primite. Că cu acest chip pe acestea între fecioare numărându-se, şi făgăduinţa lor pentru feciorie, întărită, şi adeverită trebuie să o avem, şi pe lepădarea de ea, neapărat să o canonisim. Iar pe cele ce nu de bună voie, şi nu de sineşi au ales fecioria, ci până a nu ajunge la arătata vârstă, se aduc de născătorii, şi rudele lor, poate pentru că nu pot a le înzestra ca să le mărite, sau pentru alt lumesc sfârşit ca acesta. Pe acestea, să nu le primim lesne în tagma fecioarelor (adică a monahiilor). Nici făgăduinţele şi mărturisirile lor cele în nevârstnicie să le socotim de adevărate şi singure, până ce vom ispiti curat socoteala, şi aşezarea lor. Citeşte canonul 40 al sinodului 6, şi pe al 16-lea al sinodului 4.

CANONUL 19

Iar mărturisire a bărbaţilor n-am cunoscut, afară decât numai dacă oarecare s-au numărat pe sineşi în tagma monahilor, care tăcând se vede că primesc neînsurarea. Însă şi la aceia, socotesc că se cuvine a urma mai înainte aceea, să se întrebe ei, şi să li se ia lor mărturisire vederată. Ca, când se vor întoarce către viaţa cea iubitoare de trup, şi dezmăţătoare, să-i supunem pe ei certării celor ce curvesc.

TÂLCUIRE

Din canonul acesta se arată, că monahii cei de atunci, când se făceau monahi, nu făceau făgăduinţe, ca acum, până în vremea sfântului. Că zice sfântul, că bărbaţi făgăduiţi să păzească feciorie, nu ştim pe alţii, decât numai pe cei ce se îmbracă cu monahicească schimă. Care măcar că prin cuvânt nu o făgăduiesc aceasta, prin tăcere însă, şi prin îmbrăcarea schimei, aceasta o făgăduiesc. Însă şi aceştia venind la tagma monahicească, trebuie să se întrebe pentru aceasta, şi făgăduinţa lor cea prin cuvânt să se ia ca un zălog. Pentru ce? Ca, când ei o vor lepăda, şi vor curvi, sau se vor însura, ca nişte curvari şapte ani să se canonisească. Despărţindu-se adică neapărat acest fel de nuntă. Aceasta întocmai însă trebuie a se face şi la neînsuraţii ipodiaconi, şi la diaconi, când se hirotonisesc (Vezi şi subînsemnarea canonului 6 al sinodului 6). Citeşte şi pe 16 al sinodului 4.

CANONUL 20

Muierile câte fiind în eres, au mărturisit feciorie, apoi după aceasta din potrivă ar fi ales nunta, nu socotesc că trebuie a se osândi ele. Căci câte grăieşte legea, celor ce-s în lege le grăieşte. Iar cele încă nesupuse Jugului lui Hristos, nici cunosc punerea de lege a Stăpânului. Drept aceea sunt primite cu toţi la Biserică, şi pe iertarea cea pentru acestea o au din credinţa cea în Hristos. Şi îndeobşte, cele ce se fac în viaţa cea catehumenică, nu se aduc la dare de seamă, deci arătat este că pe aceştia nu-i primeşte fără de Botez Biserica. Drept aceea sunt prea de nevoie la aceştia privilegiile naşterii.

TÂLCUIRE

Următor este acesta canonului 18. Că rânduieşte, că muierile eretice cel ce au mărturisit că vor feciori, apoi s-au măritat, venind la dreapta slăvire, nu trebuie a se canonisi. Dar pentru ce canonul acesta nu canoniseşte păcatele cele ce se fac în viaţa cea catehumenică, iar canonul 14 al sinodului 1 le canoniseşte, vezi la acela pe dezlegarea nepotrivirii acesteia. Că adaugă sfântul, că pe eretici nu-i primeşte Biserica fără să-i boteze, că darul şi pronomion prea de nevoie este a naşterii de a doua, iertarea păcatelor celor mai dinainte, cea prin Botez, drept aceea şi călcarea mărturisirii ereticilor acestora fecioare, s-au iertat prin Botezul ce au luat, venind la dreapta credinţă. Vezi şi pe cel 16 al sinodului 4, şi 14 al sinodului 1.

CANONUL 21

Dacă un bărbat locuind împreună cu muiere, apoi nemulţumindu-se cu nunta ar cădea în curvie, curvar judecăm pe unul ca acesta, şi mai mult pe el îl prelungim în canonisiri. Însă nu avem canon de a-l supune pe el vinovăţiei preacurviei, de se va face păcatul cu cea slobodă de nuntă. Căci preacurva adică: „Spurcându-se, zice, se va spurca, şi nu se va întoarce către bărbatul său" (Ieremia: 3,1). Şi „cel ce ţine preacurvă, fără de minte este, şi necredincios" (Pilde: 18,23). Însă cel ce a curvit, nu se va opri despre împreună locuire cea cu muierea lui. Drept aceea muierea pe bărbatul său după ce s-a întors de la curvie îl va primi. Iar bărbatul pe ceea ce s-a spurcat, de la casa sa o va depărta. Însă cuvântul acestora nu este nelesnicios. Iar obiceiul aşa a apucat a se ţine.

TÂLCUIRE

Dacă un bărbat însoţit după lege cu muiere, şi trăindu-i muierea, va păcătui cu altă muiere slobodă, curvar se zice. Că nici un canon avem ca să-l osândească pe el ca pe un preacurvar. Însă mai mult şi mai greu se canoniseşte decât cel necăsătorit ce ar curvi, după canonul acesta. Căci la acela se face uşurare pentru nevoia poftei fireşti, pe care nu are cum să o potolească. Iar cel căsătorit, este lipsit de aceasta, pentru că are pe legiuita muierea sa. Însă, deşi unul ca acesta se canoniseşte mai greu, dar nu muierea nu poate a-l despărţi pentru curvia aceasta. Iar bărbatul desparte pe muierea sa, de va preacurvi cu altul. Acest fel de obicei a stăpânit în Biserică de la romani, iar pricina pentru care se face aceasta, nu este lesne înţeleasă. Vezi şi pe apostolescul canon 48.

CANONUL 22

Pe cei ce din răpire au muieri, de ar fi luat ei pe cele mai înainte logodite cu alţii, nu se cade a-i primi mai înainte, până a nu se lua de la dânşii, şi a se da în stăpânirea logodnicilor celor mai dinainte, de ar vrea a le lua pe ele, sau a le depărta. Iar de va lua cineva pe vacantă (slobodă), trebuie negreşit a i se lua, şi a se da la ai săi, şi a se lăsa în socotinţa rudelor, ori născători de ar fi, ori fraţi, sau orice fel de apărători ai fetei. Şi de ar voi ei a o da lui, să se statornicească căsătoria, iar de nu vor voi, să nu se silească. Însă cel ce are muiere din stricare, ori ascunsă, sau silită, de nevoie este a cunoaşte certarea curviei. Iar certarea celor ce curvesc este hotărâtă patru ani. Şi trebuie în cel dintâi a se scoate de la rugăciuni, şi a se tângui ei înaintea uşii Bisericii; iar în al doilea, a se primi spre ascultare; în al treilea spre pocăinţă, în al patrulea spre starea împreună cu poporul, fiind depărtaţi de proaducere (prosfora). Apoi să li se dea voie să se împărtăşească cu cel Bun.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că, cei ce răpesc muieri, de vor fi logodite, să nu fie primiţi la pocăinţă, de nu mai întâi le vor da întâilor logodnicilor lor. Ca, de vor voi, să le ia aceia întru însoţire. Iar de ar răpi slobodă de logodnic, dar supusă născătorilor, să o întoarcă născătorilor, şi rudelor, ori epitropilor ei. Şi aceia de vor voi a o da celui ce o a răpit, cu primirea şi a ei, să se săvârşească nunta. Iar de nu, să nu fie siliţi. Însă, şi de se va săvârşi nunta aceasta din răpire, negreşit trebuie să se canonisească ca un curvar răpitorul, care a stricat pe cea răpită, ori pe ascuns, ori cu sila. canonisirea aceasta este de patru ani, după chipul arătat, şi după aceasta să se împărtăşească.[369]

---

[369] Însuşi acestaşi Sfânt Vasilie, în canonul său cel 59 pe curvari 7 ani îi canoniseşte, iar în acesta numai 4. Pentru ce? Pentru că Părinţii cei mai înainte de dânsul aşa au canonisit pe curvari, pentru că canonul 4 al sinodului din Ancira 7 ani canoniseşte pe preacurvari, îndoit fiind decât păcatul curviei, după canonul 4 al lui Nissa. Deci, după următorul cuvânt, curvia se canoniseşte în 4 ani, de aceeaşi Părinţi ai sinodului din Ancira, deşi arătat canon nu este care să rânduiască aceasta. De unde se socoteşte că pentru aceasta zice Sfântul Vasilie, că este

CANONUL 23

Pentru cei ce s-au împreunat cu două surori, sau cele ce s-au împreunat cu doi frați, o epistolioară s-a scris de noi. A cărei prescriere am trimis-o evlaviei tale. Iar cel ce a luat pe muierea fratelui său, nu se va primi mai înainte până a se despărți de dânsa.

TÂLCUIRE

Epistolia pe care o pomeneşte canonul acesta, este cea către episcopul Diodor, care este canonul 87 al acestuiaşi Vasilie. Că în aceea opreşte sfântul cu bărbăteşti socotințe, şi cu mărturiile cele din lege, cum că nu se cade unul şi acelaşi să ia sora muierii sale celei moarte. Adică, pe două surori. Nici o muiere pe doi frați. Iar care va cădea într-o nuntă nelegiuită ca aceasta, nu va fi primit la pocăință, de nu se va despărți mai înainte. Vezi şi pe cel 19 apostolesc.

CANONUL 24

Văduva cea numărată în numărul văduvelor, adică ceea ce se slujeşte (primeşte diaconat) de Biserică, a judecat Apostolul măritându-se să se treacă cu vederea. Iar asupra bărbatului văduv nici o lege este pusă, ci îndestul este unuia ca acestuia certarea digamilor (celor de două nunți). Însă văduva după ce s-a făcut de şaizeci de ani, de ar voi iarăşi a împreună locui cu bărbat, nu se va învrednici împărtăşirii celui Bun, până ce va înceta de patima necurăției. Iar de o vom număra pe ea însă mai înainte de şaizeci de ani, vină va fi a noastră, iar nu a muierii.

TÂLCUIRE

În timpul vechi, câte femei erau cu adevărat văduve, care nădăjduiau în Dumnezeu, şi petreceau în rugăciuni, şi în cereri ziua şi noapte, acestea ajungând la şaizeci de ani, se rânduiau în tagma văduvelor în Biserică, şi făgăduindu-se a nu se mărita a doua oară, ci a păzi întreaga înțelepciune, se hrăneau din veniturile şi ajutorările Bisericii. Precum zice Pavel (I Timotei: 5;5,9). Pentru aceasta şi canonul acesta zice că, dacă vreo văduvă din cele ca acestea, mai tânără adică, se va număra în tagma văduvelor, şi apoi se va mărita, judecă Pavel, să se treacă cu vederea. Adică să nu se mai hrănească de Biserică, după Zonara. (sau, poate, că şi să nu se despartă de nuntă, ca cea de şaizeci de ani. Însă să se canonisească, mai mult de canonul nunții a doua, ca o supusă în mai grea judecată, după canonul 18 al acestuiaşi sfânt, şi după Pavel, fiindcă a călcat făgăduința ce a dat lui Hristos, că nu se va mărita). Iar văduva cea de şaizeci de ani, de se va rândui în tagma văduvelor, apoi se va mărita, să nu se împărtăşească, până nu se va despărți de această neiertată însoțire. Iar dacă cea mai înainte de şaizeci de ani împreună numărată de noi în tagma aceasta, se va mărita, ea este vrednică de iertare pentru tinerețea vârstei sale. Iar vina, este a noastră, căci călcăm rânduirea lui Pavel, numărându-o în tagma văduvească, până a nu ajunge ea la vârsta de şaizeci de ani.

CANONUL 25

Cel ce ține de muiere pe cea stricată de dânsul, va suferi pe certarea cea pentru stricare, iar pe muiere i se va ierta lui a o avea.

(Apostolic , can. 67; Vasilie , can. 22, 23, 26)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că, de va strica cineva muiere nelogodită cu altul, şi apoi o va lua luişi muiere, se canoniseşte căci o a stricat mai înainte de nuntă: în 4 ani, după canonul 22 al acestuiaşi sfânt. Dar se iartă a o avea în toată viața muierea.

---

hotărâtă canonisire de 4 ani pentru cei ce curvesc. Hotărâtă adică, de Părinții cei mai înainte de el, după Zonara, şi Valsamon. Cărora urmând sfântul, a rânduit aceasta.

CANONUL 26

Curvia, nu este nuntă, ci nici început de nuntă. Drept aceea, de ar fi cu putință, cei ce prin curvie se împreunează să se despartă, aceasta este mai bună. Iar dacă cu tot dinadinsul se va plăcea să împreună locuiască, să cunoască adică certarea curviei. Dar să se lase, ca să nu se facă ceva mai rău.

(Apostolic, can. 67; Vasilie, can. 22, 23, 25)

TÂLCUIRE

Iertând sfântul în canonul 22 şi 25 să se împreuneze cei ce mai înainte de nuntă s-au stricat, rânduieşte în sfârşit întru acest canon obştesc şi prea amărunțit că, de se poate cei ce împreună au curvit, ori cu fecioară, ori curvă, şi după curvie cer a se însoți cu cununie, mai de cuviință ar fi şi mai bine, a nu se însoți. Ci de au şi apucat a se însoți (pe ascuns adică), să se despartă. Pentru că nunta pentru aceasta se zice cinstită, şi patul nespurcat, pentru că este curată de tot păcatul şi stricăciunea urmată mai înainte. Iar curvia, şi stricarea (de feciorie), nici nuntă este, nici început de nuntă. Iar dacă unii ca aceştia nici într-un chip ar primi a se despărți, să se certe ca nişte curvari adică 7 ani, dar să se lase nedespărțiți pentru a nu urma altceva mai rău. Adică, ori nedespărțindu-se să curvească pe ascuns, sau ca nu cu alte fețe însoțindu-se prin nuntă, pe ascuns să preacurvească. Sau, a nu se omorî pe sineşi, pentru iubirea cea covârşitoare nesuferind despărțirea.

CANONUL 27

Pentru prezbiterul ce din neştiință s-a alunecat la nuntă nelegiuită, am hotărât cele ce trebuia, adică să se împărtăşească de şedere (catedră), iar de celelalte lucrări să se depărteze. Că destul este unuia ca acestuia iertarea. Iar a binecuvânta pe alții, cel ce-i dator a purta grijă de ranele sale, este nepotrivit (neconsecvent). Că binecuvântarea este împărtăşire de sfințenie. Iar cel ce nu are aceasta, pentru greşeala neştiinței, cum o va da altuia? Deci nici în public, nici în deosebi să binecuvinteze. Nici să împartă altora trupul lui Hristos. Nici să slujească altceva. Ci îndestulându-se cu şederea mai sus, tânguiască-se către alții şi Domnului, ca să se ierte lui păcatul cel din neştiință.

TÂLCUIRE

Canonul acesta întocmai luându-se de către sinodul 6, este al 26-lea al sinodului, a cărui tâlcuire citeşte-o acolo.

CANONUL 28

Şi aceia însă mi s-a arătat a fi lucru de râs, a se făgădui cineva să se ferească de cărnurile de porc. Drept aceea, bine voieşte a-i învăța, să se ferească de rugăciunile, şi făgăduințele cele fără învățătură. Întrebuințarea însă, iart-o a fi cu nedeosebire. Că nici o zidire a lui Dumnezeu este de lepădat, luându-se cu mulțumire. Drept aceea, făgăduința, este de râs, nu ferire neapărată.

TÂLCUIRE

S-a întrebat sfântul, de poate cineva să-şi calce făgăduința ce a făcut către Dumnezeu, ca să nu mănânce carne de porc? Şi răspunde că făgăduința aceasta este vrednică de râs. Şi că trebuie să se învețe unii ca aceştia, să nu mai facă acest fel de făgăduințe. Şi mâncarea cărnurilor de porc să o aibă nedeosebită. Adică, întocmai, ori să nu le mănânce, ori să le mănânce.[370]

---

[370] Prin aceasta sfântul părinte ne dă să înțelegem, că nici făgăduințele cele vrednice de râs, ce le-ar face cineva către Dumnezeu, nu trebuie a se călca. Cu cât mai vârtos trebuie a nu se călca făgăduințele cele ce se fac cu cuvânt. Drept aceea toți cei ce, ori în vreme de nevoi, ori fără de nevoie, vor făgădui lui Dumnezeu, ori a se face călugări, ori a merge spre închinăciunea Sfântului Mormânt celui de viață făcător, ori a altor sfințite mănăstiri, şi Sfinte Moaşte, ori a da

CANONUL 29

Boierilor (prinţul) care se jură ca să facă rău supuşilor, li se cuvine mare vindecare. Iar vindecarea acestora este în două feluri. Una adică, a se învăţa ei a nu se jura lesne, iar alta a nu stărui în judecăţile cele rele. Drept aceea, cu jurământ apucat fiind cineva spre facerea de rău a altuia, să arate pe pocăinţa cea pentru obrăznicia jurământului. Însă nu adevereze cu pretextul (pricinuire) evlaviei pe răutatea sa. Că nici lui Irod i-a ajutat ceva căci a păzit jurământul. Care, ca să nu calce jurământul, s-a făcut ucigaş al proorocului. Că odată cu adevărat jurământul s-a oprit. Dar cu cât mai mult este cu cale a se osândi cel ce s-a făcut pentru rău. Drept aceea trebuie să se căiască cel ce s-a jurat, nu a se sârgui să adevereze fărădelegea sa. Să cerceteze mai departe fărădelegea. De s-ar jura cineva să scoată ochii fratelui, de este bună una ca aceasta a o aduce în faptă? De s-ar jura cineva să ucidă? De ar zice cineva în scurt prin jurământ ca să calce vreo poruncă? Că: „Juratu-m-am şi am pus, nu păcatul, ci ca să păzesc judecăţile dreptăţii Tale" (Psalm: 118,106). Şi precum porunca ca cu nestrămutate judecăţi se cade a se adeveri, aşa păcatul cu toate chipurile se cuvine a se strica, şi a se pierde.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte că, de s-ar jura vreun stăpânitor să facă rău vreunui supus, trebuie întâi să se înveţe să nu se jure lesne, şi să se căiască de ce s-a jurat. Al doilea, să nu rămână în această hotărâre rea, ca când să păzească jurământul pentru evlavie. Că şi pe Irod mai mult l-ar fi folosit, de nu ar fi păzit jurământul, şi nu ar fi făcut acea nedreaptă ucidere. Că tot jurământul desăvârşit, şi cu totul este oprit de Sfânta Evanghelie, ori pentru bine de s-ar face, ori pentru rău. Dar cu mult mai mult este osândit acela, ce se face pentru rău. Deci, şi cel ce se jură să facă rău, nu trebuie să adeverească răul pentru jurământ, ci să se pocăiască căci s-a jurat, şi rău să nu facă. Precum de pildă, de s-ar jura cineva să scoată ochii fratelui său, ori să-l omoare, ori să calce vreo poruncă dumnezeiască, nu ar fi bine să aducă întru împlinire acelea pentru jurământ. Fiindcă zice David către Dumnezeu: „M-am jurat şi am întărit jurământul meu, nu pentru ca să păcătuiesc, ci ca să păzesc judecăţile dreptăţii Tale". Şi dar precum este de cuviinţă să adeverim poruncile Domnului cu statornice hotărâri, aşa este de cuviinţă dimpotrivă să surpăm şi toată hotărârea ce o am face, pentru a păcătui. Vezi canonul 94 al sinodului 6.

CANONUL 30

Pentru cei ce răpesc: nu avem canon vechi, ci socotinţa noastră am făcut. Trei ani să fie afară de rugăciuni şi ei, şi cei ce împreună răpesc cu dânşii. Iar ceea ce nu se face cu silă, este fără de vinovăţie, când nu va fi stricare, nici a urmat furare lucrului. Iar văduva este de sineşi stăpână, şi este în voia sa a urma. Drept aceea nouă nu ne este a purta grijă de pretexte (pricinuiri).

---

milostenie, ori a alcătui şcoli, ori mănăstiri, ori a face cutare ajunare, ori vreo altă facere de bine şi faptă bună, aceştia sunt datori, nu numai negreşit să plinească făgăduinţa lor, ci şi cu un ceas mai înainte, fără întârziere de vreme. Pentru că întârziind, tare păcătuiesc. Pentru că despre o parte, Dumnezeu, când cu gura proorocului Moise zice: „De vei făgădui făgăduinţe Domnului Dumnezeului tău, şi vei întârzia a o da, cerând o va cere de la tine Domnul Dumnezeul tău, şi va fi ţie păcat" (II Lege: 23,22). Iar altă dată prin înţeleptul Sirah zice: „Să nu te opreşti de a da făgăduinţa în bună vreme, şi să nu rămână până la moarte să te îndreptezi" (Sirah: 18,22). Iar despre altă parte dumnezeiescul Grigorie Dialogul mustră pe Rustikiana patrikia romană, pentru că a făgăduit a merge spre închinăciune la Ierusalim, apoi venind în Constantinopol, ca de acolo să meargă, se zăbovea şi nu-şi plinea făgăduinţa mai degrabă.

TÂLCUIRE

Pe cei ce răpesc muieri, sau ajută la acest fel de răpire, întâi sfântul acesta în canonul acesta de faţă, trei ani îi canoniseşte să stea afară de rugăciunile cele ce se zic peste cei ce cad. Adică, în pridvorul cel dinaintea Bisericii cu cei ce ascultă. Căci canonul 27 al sinodului 4 ce rânduieşte pentru aceştia, este în urma acestuia. Iar slobodă fiind muierea, şi nu stăpânire de Părinţi, sau de stăpân, de ar urma de bună voie bărbatului fără a fi silită, nevinovat este cel ce o a luat, însă de nu o a stricat, sau de nu s-au împreunat cu ea pe ascuns (Că aceasta însemnează stricare şi furare de mai sus). Drept aceea şi văduva fiind slobodă, şi în voia sa fiind ori să-l urmeze, ori nu, ci ruşinându-se poate a se arăta, că se dă pe sineşi de voie amorezului, de s-ar măscui (pricinui) în vedere, că acela o a răpit, iar întru adevăr, ea a urmat lui, nevinovat este cel ce o a luat. Că noi, zice sfântul, nu socotim forma aceasta de prefacere a răpirii. Ci la urmarea cea adevărată a văduvei.

CANONUL 31

Muierea, ducându-se bărbatul, şi făcându-se nevăzut, mai înainte de a se încredinţa de moartea lui, măritându-se cu altul, preacurveşte.

(Sinod 6 , can. 93)

TÂLCUIRE

Canonul acesta s-a luat întocmai de canonul 93 de sinodul 6.

CANONUL 32

Clericii cei ce au păcătuit păcat de moarte, se pogoară din treaptă, iar de împărtăşirea mirenilor nu se opresc. „Că nu vei izbândi de două ori pentru acelaşi" (Naum: 1,6).

(Apostolic , can. 25; Sinod 6, can. 4, 21; Cartagina, can. 35; Vasilie, can. 3, 17, 32, 51)

TÂLCUIRE

„Este păcat spre moarte, şi este păcat nu spre moarte" spune Evanghelistul Ioan (I Ioan: 5;16,17). Deci după alţi Părinţi, şi mai ales după Mitrofan al Smirnei la tâlcuirea soborniceştilor epistolii, alt fel se tâlcuieşte păcatul cel spre moarte, şi cel nu spre moarte. Iar după Zonara, cel spre moarte este, cel ce merge până la faptă, fiind păcatul adică de moarte, şi după felul lui. Iar nu spre moarte este, cel ce n-a ajuns până la faptă, şi a stătut până la învoire.[371] Deci zice canonul acesta că clericii, câţi vor face acest fel de păcat de moarte, se caterisesc, dar nu se scot de al împărtăşire, adică de la a se ruga împreună cu mirenii. Nu se împărtăşesc însă unii ca aceştia şi cu dumnezeieştile Taine. (Adică în Altar, ci afară ca mirenii.) După canonul 7 al acestuiaşi.

CANONUL 33

Muierea ceea ce a născut pe cale, şi n-a purtat grijă de cel născut, să fie supusă vinovăţiei ucigaşului.

(Apostolic , can. 65)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că de s-ar întâmpla în cale să nască vreo muiere, de nu va purta grijă de prunc, şi va muri pruncul, ca ucigaşă se canoniseşte.

---

[371] Şi păcatul cel de moarte precum îl hotărăşte Zonara, trebuie a fi al faptei, cel ce se face cu trupul. Căci şi cel ce se face prin cuvânt, de moarte fiind după fel, este caterisitor. Precum hula, şi călcarea de jurământ, după apostolescul canon 25. Dar şi cel ce se face în minte şi în suflet, şi după fel fiind de moarte, şi acesta este caterisitor, de se va arăta în iveală, precum este mândria, sau eresul, după canonul al 2-lea al sinodului 1. Iar Valsamon, pe păcatul de moarte din acest canon, l-a tâlcuit că ar fi cel ce aduce pedeapsă pe cap.

CANONUL 34

Pe muierile cele ce au preacurvit, şi pentru evlavie s-au spovedit (mărturisit), sau de s-au vădit cât de puţin, Părinţii noştri au oprit de a le publica, ca nu vădindu-se să le dăm cauză (pricină) de moarte. Însă au poruncit a sta ele fără de împărtăşire până se va împlini timpul pocăinţei.

TÂLCUIRE

Dacă vreo muiere măritată va preacurvi cu altul, şi îşi va spovedi păcatul, sau din parte s-ar vădi, poate pentru că s-a îngrecat, sau că a născut în lipsa bărbatului ei, zice sfântul, că au poruncit Părinţii cei mai vechi, ca aceasta să nu se facă cunoscută de obşte; adică să nu se scoată la locurile celor ce se pocăiesc afară de Biserică precum cei vinovaţi de asemenea păcate, ca să nu i se pricinuiască ucidere; ci au socotit Părinţii a sta împreună în Biserică cu cei credincioşi, fără a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine, până i se va plini rânduita vreme a pocăinţei.

CANONUL 35

La bărbatul cel lăsat de muiere, trebuie a lua aminte pricina lăsării. Şi de se va vedea că s-a dus fără cuvânt el adică este vrednic de iertare, iar ea de certare. Şi lui i se va da iertare spre a se împărtăşi cu Biserica.

TÂLCUIRE

Deşi va lăsa muierea pe bărbatul său, se cuvine a se cerceta pentru ce pricină l-a lăsat, iar rămăşiţa tâlcuirii canonului acestuia vezi-o la a canonului 87 a sinodului 6 întru care canon este cuprins acesta întocmai.

CANONUL 36

Ostăşiţele, cele ce s-au măritat când lipseau bărbaţii lor, se supun acestuiaşi cuvânt. Că şi cele ce pentru înstrăinarea bărbaţilor, nu au aşteptat întoarcerea. Însă, are oarecare iertare lucrul acesta, pentru că mai mult este prepus de moarte.

TÂLCUIRE

Acesta iarăşi fiind luat întocmai de canonul 93 al sinodului 6. Vezi acolo tâlcuirea.

CANONUL 37

După ce i s-a luat cea străină, cel ce s-a însurat, pentru cea dintâi, se va învinovăţi de preacurvie, iar pentru cea a doua neînvinovăţit va fi.

TÂLCUIRE

După canonul acesta, dacă cineva ar lua cu nelegiuire pe logodnica, sau pe muierea cuiva, apoi o ar lua de la dânsul bărbatul cel ce o a avut întâi, şi el s-ar însura cu altă muiere slobodă de bărbat, pentru păcatul său cel cu acea întâia străină muiere, ca un preacurvar se va canonisi. Iar pentru cea a doua, este nevinovat.

CANONUL 38

Fetele, cele ce au urmat amorezaţilor fără de ştirea tatălui, curvesc. Iar împăcându-se născătorii, se pare că lucrul ia vindecare. Dar nu îndată se vor aşeza la împărtăşire, ci se vor certa trei ani.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, ca fetele şi fecioarele câte, fiind sub stăpânirea părinţilor lor, fără ştirea lor s-au dat pe sineşi de voie amorezilor lor, acestea curvesc, şi nu se căsătoresc legiuit. Iar dacă după aceasta se vor împăca, şi se vor învoi părinţii lor, spre a se însoţi ele cu ibovnicii, şi stricătorii lor, se vede că ceea ce s-a făcut se

vindecă, şi curvia lor în nuntă şi în însoţire se preface,[372] însă nu se iartă şi să se împărtăşească îndată, cei ce fac aceasta bărbaţii şi muierile, ci trei ani se canonisesc.

CANONUL 39

Ceea ce vieţuieşte împreună cu preacurvarul, preacurvă este în tot timpul.

TÂLCUIRE

Muierea cea ce, având bărbat, a preacurvit cu altul. Apoi trăind bărbatul său îl va lăsa, şi va urma celui ce o a preacurvit, ori după ce va muri bărbatul ei, îl va lua pe acela bărbat, şi va vieţui cu dânsul. După canonul acesta, măcar şi cei 14 ani ai canonisirii preacurviei de a împlinit, preacurvă este în toţi anii în câţi vieţuieşte cu preacurvarul. Că nedepărtându-se de păcat, ci rămânând într-însul, nici la pocăinţă se primeşte, nici se crede că se pocăieşte, şi prin urmare, nici dobândeşte cândva iertare, până nu se va despărţi de preacurvarul.

CANONUL 40

Ceea ce fără voia stăpânului său s-a dat pe sineşi la bărbat, a curvit. Iar ceea ce în urmă, nuntă slobodă (arătată) întrebuinţând s-a măritat. Deci, aceea dintâi, curvie este; iar a doua, nuntă. Că tocmelile celor ce sunt sub stăpânire, nu au nimic adeverit.

(Apostolic, can. 82; Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3; Cartagina, can. 73, 90; Vasilie, can. 41, 42)

TÂLCUIRE

Dacă roaba ceea ce este sub stăpânire, se va da pe sineşi la bărbat, fără ştirea stăpânului ei, a curvit cu aceea ce a făcut. Iar dacă în urmă, stăpânul o va ierta să facă aceasta, ori şi desăvârşit o va slobozi,[373] şi vederată nuntă va face, una ca aceasta atunci nu se socoteşte ca o curvă, ci ca una ce s-a măritat legiuit.

CANONUL 41

Ceea ce întru văduvie are a sa stăpânire, de a se căsători, nevinovată este. Dacă nimeni este care să rupă căsătoria. Fiindcă zice Apostolul: „Iar de va muri bărbatul, slobodă este, cu cine voieşte să se mărite, numai întru Domnul” (I Corinteni: 7,39; Romani: 7,2).

(Apostolic, can. 82; Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3; Cartagina, can. 73, 90; Vasilie, can. 40, 42)

TÂLCUIRE

Văduva cea slobodă şi fără stăpân, a doua oară măritându-se, este neprihănită după Apostolul Pavel, însă întru Domnul,[374] adică nu cu necredincios şi eretic, sau cu rudenie, oprită de lege, dar ceea ce zice de nu este cineva să rupă căsătoria,

---

[372] Pentru aceasta şi Leon şi Constantin împăraţii hotărăsc în scurta adunare a legii, că nunta se întăreşte ori în scris, ori fără înscris, când bărbatul va fi de 15 ani, iar tânăra de 13 şi vor voi a se însoţi urmând însă mai înainte voia născătorilor lor (titlul 12 foaia 101 a cărţii a doua a lui Ghiur Grecorum); unde legile nici după învoirea născătorilor, nu iartă a se face nunta aceasta. cartea 60 titlul 58 al vasilicalelor.

[373] Am zis că, ori şi desăvârşit o va slobozi. Fiindcă zice Nikita episcopul Tesalonicului că, stăpânii cei ce au robi şi roabe, şi ştiu că ei unii cu alţii între sineşi curvesc, şi nu le dau voie legiuit să se însoţească, după canoane sunt vrednici să se aforisească, de nu îi vor ierta să se căsătorească legiuit.

[374] Aceasta, numai întru Domnul, tâlcuindu-o acestaşi marele Vasilie (în cuvântul pentru feciorie) zice că nunta trebuie să aibă întâi ţintire, nu pe patima îndulcirii, şi pe a trupeştii pofte, ci pe a avea ajutor duhovnicesc unul către altul, ca să petreacă viaţa aceasta. Iar ţintirea următoare are nunta pe facerea de copii. Aducând spre pildă zisa lui Dumnezeu către Adam până a nu plăsmui pe Eva, adică: „Să facem lui ajutor după dânsul”. Care arată pe ajutorul nunţii cel duhovnicesc.

însemnează că de este supusă ori rudelor, ori vreunui stăpân, pot rudele cele mai de aproape, tatăl sau bunul, cum şi stăpânul a opri nunta aceasta.[375]

CANONUL 42

Nunţile cele fără de voia stăpânitorilor, sunt curvii. Deci până viază tatăl, sau stăpânul, cei ce se împreunează sunt nevinovaţi, până ce domnii lor vor învoi căsătoria lor. Că atunci ia întărirea cea de nuntă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este încheiere celor trei canoane mai de sus, al 38, 40 şi 41, zicând, că dacă fata cea supusă tatălui ei, sau roaba cea supusă stăpânului ei s-ar mărita fără de voia tatălui, sau a stăpânului, a celor ce le stăpânesc, curvii se socotesc nunţile lor. Şi nu numai aceasta, ci şi se dezleagă nunţile lor, şi ei se ceartă. Iar de se învoiesc mai marii lor acesteia, atunci şi nunţile iau întărire nedezlegată, şi ei rămân necertaţi, adică necanonisiţi.

CANONUL 43

Cel ce a dat aproapelui lovitură de moarte, este ucigaş, ori de a început bătaia, ori de a şi izbândit.

(Apostolic , can. 66; Sinod 6, can. 91; Ancira, can. 21, 22, 23; Atanasie epistola către Amun; Vasilie, can. 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 56, 57; Grigorie Nissa, can. 5).

TÂLCUIRE

Oricine va lovi cu lovire primejduitoare, şi de moarte aducătoare, şi din aceea va muri cel lovit, ucigaş este, după canonul acesta, măcar de a început bătaie, măcar de nu, ci ca să-şi izbândească l-a lovit.

CANONUL 44

Diaconiţa ceea ce împreună cu elin a curvit, este primită întru împărtăşire. Iar la proaducere se va primi la al şaptelea an, adică vieţuind întru curăţie. Iar elinul cel ce după credinţă se apropie iarăşi cu furare de cele Sfinţite, şi se întoarce la borâtură. Noi dar trupul diaconiţei ca un sfinţit nu slobozim a mai fi în întrebuinţare trupească.

(Apostolic , can. 25; Sinod 6, can. 4, 21; Cartagina, can. 35; Vasilie, can. 32, 50, 51, 70)

TÂLCUIRE

Dacă vreo diaconiţă, ar curvi cu vreun elin, ea caterisindu-se se primeşte la împărtăşire şi starea cea cu cei credincioşi, şi la rugăciuni. Iar la împărtăşirea proaducerii, adică a dumnezeieştilor Taine, după şapte ani, ai canonisirii curviei,[376] însă şi atunci, de se va părăsi de păcat, şi va trăi în curăţie. Iar dacă elinul, cel ce a curvit cu ea, va crede, şi după aceasta ar cere să o ia cu nuntă pe diaconiţa ceea ce s-a sfinţit, adică s-a afierosit (că aceasta o numeşte furare de cele sfinte) el s-a întors la

---

[375] Trebuie însă după legile politiceşti, să îngăduiască văduva anul plângerii întreg, după moartea bărbatului său: întâi pentru ruşinea şi jalea bărbatului; şi al doilea, ca nu cumva să fie îngreunată, şi luând alt bărbat, şi locuind în anul acela dintâi, va fi îndoială la împărţirea moştenirii. Iar după naştere, este slobodă a se mărita şi până a nu se împlini anul. Mai bine însă este şi mai cinstit să îngăduiască, până se va împlini anul. Iar de nu va îngădui anul plângerii, se face necinstită. Şi neavând copii, nu ia moştenire din averea bărbatului ei celui mort.

[376] Şi Zonara şi Valsamon asemenea zic, că pentru aceasta sfântul canoniseşte pe diaconiţa aceasta cu canonul curviei cel mai greu, căci a curvit cu necredincios, şi nu a canonisit-o cu cel mai uşor al celor mai vechi Părinţi decât acesta.

borâtura sa, ca un câine. Noi însă nu iertăm trupul cel afierosit al diaconiței, să-i fie spre întrebuințare de împreunare trupească, adică nu o iertăm să se mărite.[377]

CANONUL 45

Dacă cineva luând numele creştinului, ocărăşte pe Hristos, nici un folos este lui din numire.

TÂLCUIRE

Cel ce va crede în Hristos, şi se va numi creştin, trebuie să viețuiască după poruncile lui Hristos întru care crede, ca prin el să se slăvească Dumnezeu, după ceea ce zice: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor" (Matei: 5,16), şi celelalte. Iar de se numeşte cineva creştin, şi calcă poruncile lui Hristos, acesta cu călcarea aceasta ocărăşte pe însuşi Hristos, şi nici un folos din singur numele va avea. După Iacov fratele Domnului ce zice: „Ce folos este, frații mei, de are cineva credință, iar fapte nu are?" (Iacov: 2,18). Au doară poate credința a-l mântui pe el? Şi de Dumnezeu purtătorul Ignatie încă zice aşa în epistolia cea către Efeseni: „Cei ce se făgăduiesc a fi ai lui Hristos, nu din cele ce zic, ci şi din cele ce fac se cunosc. Că din roadă se cunoaşte pomul. Mai bine este a tăcea, şi a fi, decât a grăi, şi a nu fi. Nu în cuvânt este împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere." Vezi şi pe cel 62 apostolesc.

CANONUL 46

Ceea ce s-a măritat întru neştiință, cu cel lăsat pe un timp de muierea sa, apoi l-a lăsat pentru că s-a întors la dânsul cea mai dinainte, adevărat a curvit, însă întru neştiință. Deci de nuntă nu se va opri, însă mai bine este de ar rămâne aşa.

TÂLCUIRE

Canonul acesta întocmai fiind cuprins în cel 93 al sinodului 6. Vezi tâlcuirea acolo.

CANONUL 47

Înfrânaticii (engratiştii), sacopurtătorii (sacoforii), şi lepădații (apotactiții), acetuiaşi cuvânt sunt supuşi, căruia şi pavatienii. Că pentru aceea s-a glăsuit canonul, deşi deosebit. Iar cele ale acestora s-au tăcut. Noi însă cu un cuvânt a doua oară îi botezăm pe unii ca aceştia. Dar de s-au oprit la voi aceasta a doua botezare; precum şi la romani, pentru oarecare iconomie, şi cuvântul nostru aibă tărie. Fiindcă eresul lor ca unul ce este odrăslire a marchioniştilor, celor ce se îngrețoşează de nuntă, şi se întorc despre vin, şi pe zidirea lui Dumnezeu o zic a fi spurcată. Nu-i primim dar pe dânşii în Biserică, de nu se vor boteza cu Botezul nostru. Ca să nu zică ei, că în Tatăl, şi Fiul, şi Sfântul Duh se botează, cei ce socotesc pe Dumnezeu a fi făcătorul relelor, întrecându-se cu Marchion, şi cu celelalte eresuri. Deci de va plăcea aceasta, trebuie mai mulți episcopi a fi la un loc, şi aşa să se închipuiască canonul. Ca şi celui ce o va face să-i fie neprimejduire, şi cel ce va răspunde să fie vrednic de crezare, în răspunsul cel pentru unele ca acestea.

TÂLCUIRE

În întâiul său canon dumnezeiescul acesta părinte, iconomiceşte a rânduit, după anonimul tâlcuitor al canoanelor, să se primească botezul engratiştilor, şi al navatienilor (măcar că şi acolo, urmând Părinților celor din Asia, care au fost primit aceasta, au rânduit aşa), iar întru acesta, ceea ce acolo rânduise cu iconomie, îndreptându-o, zice că toți înfrânații, şi purtătorii de sac, şi cei ce s-au lepădat (despre

---

[377] De aici face socoteală Valsamon, că nici caterisiții ieromonahi, nici caterisiții preoți, şi diaconii lumeşti, văduvi fiind, pot a se însura. Că deşi s-au caterisit, însă ei s-au sfințit, adică, ş-au afierosit trupul lui Dumnezeu, şi s-au făgăduit, călugării adică a nu se însura nicidecum, iar cei lumeşti a nu se însura al doilea. Dar nici femeile lumeştilor preoți pot a se mai mărita murindu-le bărbații preoți, după acestaşi Valsamon.

care vezi la subînsemnarea canonului 95 al sinodului 6). Ci şi navatienii, se cuvine a se boteza a doua oară, şi că, deşi la Părinţii asieni şi la romani s-a oprit acest fel de anavaptism, după iconomie. Însă cuvântul său, zice, că trebuie a avea tărie şi putere, fiindcă eresul lor este odraslă din eresul marchioniştilor, celor ce se îngreţăluiesc de nuntă, şi de vin, şi care zic pe Dumnezeu că este făcător de rele. Drept aceea, de este plăcută lor socotinţa aceasta, fiind particularnică, se cade a face sinod de episcopi, ca să o facă, canon sobornicesc şi necălcat.[378] Ca din aceasta, şi cei ce îi vor boteza a doua oară, fără primejduire să o facă, şi cel ce ar răspunde celor ce l-ar întreba despre aceasta, să aibă încredinţare din canon.

CANONUL 48

Iar cea lăsată de bărbatul său după socoteala mea, este datoare a rămâne. Că de a zis Domnul, că de va lăsa cineva pe muierea sa, fără cuvânt de curvie, o face să preacurvească (Matei: 5,32), deci numindu-o pe dânsa preacurvă, o a închis pe ea despre împărtăşirea cu altul. Căci cum poate bărbatul a fi vinovat, ca un pricinuitor de preacurvie. Iar muierea să fie nevinovată, ceea ce preacurvă s-a numit de Domnul, pentru împărtăşire cu alt bărbat.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, ca muierea cea lăsată de bărbatul său, fără pricină de curvie, să nu se mai mărite cu altul, după hotărârea Domnului ce zice, că cel ce va lăsa pe muierea sa fără cuvânt de curvie, o face să preacurvească. Că numindu-o Domnul preacurvă, arătat este, că o a oprit de a lua alt bărbat. De vreme ce, de este bărbatul ei vinovat, pentru că a lăsat-o să preacurvească luând pe altul, arătat că, şi ea măritându-se a doua oară este vinovată, pentru că preacurveşte, fiind viu încă bărbatul ei cel dintâi. După care pricină, precum am zis, şi preacurvă s-a numit de Domnul.

CANONUL 49

Stricările cele ce de silă se fac, fie fără vinovăţie. Deci şi roaba, de se va sili de stăpânul ei, nevinovată este.

(Grigorie făcătorul de minuni, can. 2)

TÂLCUIRE

Muierile cele ce cu sila se strică, nu li se socoteşte spre păcat, pentru nevrerea, şi nici se canonisesc, după canonul acesta. Şi după cel 2 al lui Grigorie făcătorul de minuni.

CANONUL 50

Pentru a treia nuntă nu este lege. Drept aceea de lege nunta a treia nu se aprobă. Pe cele ca acestea, le vedem ca pe nişte întinăciuni ale Bisericii, dar nu le supunem publicilor osândiri, ca pe unele ce sunt mai alese decât curvia cea slobodă.

(Neocezareea, can. 3; Vasilie, can. 4, 50, 80)

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că lege şi canon bisericesc de a ierta nunta a treia nu avem. Pentru aceasta măcar că este ca întinăciune a Bisericii, însă fiind mai aleasă decât sloboda curvie, arătat nu o osândim, încât şi să o despărţim. Ci o trecem cu vederea.

---

[378] Şi vezi că sfântul a întrebuinţat zicerea anavaptismului adică a Botezului de al doilea, nu chiar, ci cu catahrisis (abuz). Potrivind Botezul nostru, nu cu acestaşi, ci către cel al ereticilor celor de acest fel. Şi numind botez pe cel al acelora, precum îl socoteau ei, şi îl numeau. Iar chiar lăsând pe al lor, nefiind Botez, şi primind pe acest adevărat, socoteşte Botez, şi nu al doilea Botez.

A ACELUIAŞI CĂTRE ACELAŞI A 3-A EPISTOLIE CANONICEASCĂ DESPĂRȚITĂ ÎN 25 DE CANOANE TÂLCUITE

CANONUL 51

Canoanele au aşezat certarea clericilor cu neosebire, poruncind o pedeapsă să se hotărască pentru cei ce au căzut, adică pe căderea din slujbă, ori de ar fi în vreo treaptă, ori şi în vreo nehirotonită slujbă de ar îngădui.

(Apostolic, can. 25; Sinod 6, can. 4, 21; Caragina, can. 35; Vasilie, can. 3, 32, 44)

TÂLCUIRE

Canonul acesta zice, canoanele atât pe clericii cei hirotonisiți, adică, pe ipodiaconi, diaconi, şi prezbiteri, cât şi pe cei ce au numai pecete arhierească, adică, pe citeți, cântăreți, şi pe cei mai jos, îi pedepsesc când păcătuiesc, cu singură căderea din treapta, şi slujba lor. Nu pe cei mai mari cu mai grea, şi pe cei mai mici cu mai uşoară, ci deopotrivă, cu aceeaşi.

CANONUL 52

Ceea ce în cale nu a purtat grijă de fătul (pruncul din mitras) său, dacă putând să mântuiască fătul l-a trecut cu vederea, ori socotind că din aceasta îşi va acoperi păcatul, sau că şi a întrebuințat cugetare cu totul dobitocească şi neomenoasă, ca despre ucidere să se judece. Iar de nu au putut a purta grijă, şi pentru pustietatea şi lipsa celor de nevoie s-a stricat fătul, vrednică de iertare este maica.

(Apostolic, can. 66)

TÂLCUIRE

Acesta s-a tâlcuit în al 33-lea al acestuiaşi Sfânt Vasilie, şi vezi acolo. Că nimic altă este mai osebit acesta de acela, decât că, acela este mai scurt, şi acesta mai lung.

CANONUL 53

Văduva roabă, nu a greşit mult alegând a doua nuntă în formă (sub mască) de răpire. Deci nimic trebuie a se învinovăți pentru aceasta. Că nu se judecă formele, ci voia. Şi este arătat că certarea nunții a doua o aşteaptă pe ea.

TÂLCUIRE

Dacă vreo muiere roabă văduvă, aflându-se sub stăpânire, şi vrând să se mărite a doua oară, s-a formăluit că o a răpit cel ce va să o ia, nu mult a greşit cu aceasta, nici ca cum ar fi curvit se osândeşte. Că nu trebuie a se căuta răpirea ei cea formăluită, ci voia ei, că, vrând cu adevărul nunta, s-a dat pe sineşi de voie la cel ce o a răpit. Pentru aceasta, şi numai cu canonul nunții a doua se canoniseşte. Adică un an, sau doi. Însă de va voi a slobozi nunta ei şi stăpânul său. Că fără aceasta, curvie se socoteşte ceea ce s-ar face.

CANONUL 54

Deosebirile uciderilor celor fără de voie, cu câtva timp mai înainte ştiu că am scris teoseviei (cinstirii de Dumnezeu) tale după ceea ce ne-a fost cu putință, şi mai mult de acelea nimic pot a zice. Deci a priceperii tale este (lucru) acesta ca potrivit cu împrejurările a mai lungi certările, sau a le scurta.

TÂLCUIRE

În al 8-lea canon al său zicând sfântul, pentru deosebirea uciderii, cea de voie şi cea fără de voie, şi altceva mai mult decât acelea neavând a zice, lasă la duhovnicul cel ce iconomiseşte pocăința celor ce nu de voie au ucis, ori se adauge canonisirea, ori să o micşoreze, după chipul, şi pricina uciderii, şi după închipuirea pocăinței ucigaşului.

CANONUL 55

Cei ce ies împotriva lotrilor, fiind afară de Biserică, se opresc de împărtăşirea bunului. Iar clerici fiind, de treaptă se caterisesc. Că zice: „Tot cel ce scoate sabie, de sabie va muri" (Matei: 26,52).

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că cei ce omoară pe tâlharii ce vin asupra lor, mireni fiind, trei ani se opresc de dumnezeieştile Taine, fiindcă nu au mâinile lor curate. După chipul celor ce ucid în război, după Valsamon şi Zonara.[379] Iar ierosiţi fiind, şi clerici, se caterisesc. Că după cuvântul Domnului: „Tot cei ce scot sabie, de sabie vor muri", şi vezi că sfântul, sabie, şi moarte numeşte pe lipsire de împărtăşire şi caterisire. Căci acestea, la cei înţelepţi, pedeapsă de moarte cu adevărat se socoteşte.

CANONUL 56

Cela ce de voie a ucis, şi după aceasta s-a căit, douăzeci de ani va fi neîmpărtăşit de sfinţenie. Iar acei douăzeci de ani aşa se vor iconomisi pentru dânsul: 4 ani este dator a se tângui, stând afară de uşa casei de rugăciune, şi rugându-se credincioşilor celor ce intră, ca rugăciune să facă pentru el, mărturisindu-şi fărădelegea sa; după 4 între cei ce ascultă se va primi. Şi cinci ani va ieşi cu aceştia. Iar 7 ani va ieşi rugându-se, cu cei ce-s întru cădere. În 4 va sta numai împreună cu credincioşii, iar din proaducere nu se va împărtăşi. Iar împlinindu-se aceştia se va împărtăşi sfinţeniilor.

TÂLCUIRE

Douăzeci de ani canoniseşte sfântul şi opreşte de împărtăşirea dumnezeieştilor Taine pe ucigaşul de bunăvoie, când se căieşte. Iar locurile rânduite a stării lui în anii aceştia vezile la sfârşitul cărţii la desenul Bisericii.

CANONUL 57

Cel ce a ucis fără de voie, zece ani va fi neîmpărtăşit de sfinţenie. Iar acei zece ani se vor iconomisi pentru dânsul aşa: doi ani adică se va tângui, iar trei ani va fi între cei ce ascultă, în patru căzând, şi întru un an numai va sta împreună, şi în cel de aici înainte la cele sfinte se va primi.

TÂLCUIRE

Iar pe cel ce fără de voia sa a ucis, zece ani îi canoniseşte Sfântul prin acest canon. După analogie împărţind anii, ca în cel mai de sus canon.

CANONUL 58

Cel ce a preacurvit, în 15 ani va fi neîmpărtăşit de sfinţenii. Dar se vor iconomisi acei 15 ani pentru el aşa: în 4 ani adică va fi tânguindu-se, iar în cinci ascultând, în patru căzând, în doi împreună stând fără de împărtăşire.

(Ancira, can. 20; Grigorie Nissa, can. 4)

TÂLCUIRE

Pe preacurvarul sfântul prin canonul acesta 15 ani îl opreşte de împărtăşirea dumnezeieştilor Taine. Iarăşi după arătatul chip.

CANONUL 59

Curvarul în şapte ani va fi neîmpărtăşit de sfinţenie: în doi tânguindu-se, şi doi ascultând, şi doi căzând, şi numai întru unul stând împreună. Iar în al 8-lea se va primi la împărtăşire.

---

[379] Că aceştia atâţia ani i-au canonisit şi Constantin Hliarul patriarhul Constantinopolului, cu sinodul cel împreună cu el. Însă de nu pot a fugi de tâlharii cei ce au năvălit asupră-le. Iar de pot a fugi, şi n-au fugit, de i-au ucis, mai mult decât trei ani se canonisesc.

(Vasilie, can. 2; Grigorie Nissa, can. 4)

TÂLCUIRE

Prin acesta opreşte pe curvar a nu se împărtăşi şapte ani, după acelaşi chip.

CANONUL 60

Ceea ce a mărturisit feciorie, şi a căzut din făgăduinţă, va împlini vremea păcatului celui pentru preacurvie, în iconomia vieţii ei. Asemenea şi la cele ce făgăduiesc viaţa monahilor, şi cad.

(Sinod 4, can. 16; Antiohia, can. 19)

TÂLCUIRE

Canonul acesta 15 ani opreşte de împărtăşire pe monahiile, şi monahii, care ori vor curvi, ori se vor căsători. După canonisirea preacurviei.

CANONUL 61

Cel ce a furat, dacă căindu-se singur se va prihăni pe sine, un an se va opri de singură împărtăşirea sfinţeniilor. Iar de se va vădi, în doi ani. Şi se va împărţi lui timpul în cădere, şi în starea împreună, şi atunci se va învrednici împărtăşirii.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, pe cel ce a furat, şi de sineşi s-a mărturisit, şi s-a căit, un an numai îl opreşte de împărtăşire. Iar pe cel vădit de alţii, un an îl canoniseşte, să cadă adică (cu faţa la pământ rugându-se), şi un an să stea cu credincioşii, şi apoi să se împărtăşească.

CANONUL 62

Cel ce a făcut grozăvie în partea, bărbătească cu timpul celui ce nelegiuieşte întru preacurvie se va iconomisi.

(Vasilie, can. 7; Grigorie Nissa, can. 4)

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe sodomeanul întocmai cu preacurvarul îl canoniseşte, adică 15 ani.

CANONUL 63

Cel ce întru cele necuvântătoare îşi arată păgânătatea sa, mărturisindu-se, acestaşi timp, se va observa.

(Ancira, can. 16, 17; Vasilie, can. 7; Grigorie Nissa, can. 4)

TÂLCUIRE

Acest canon pe cel ce a păcătuit cu dobitoc necuvântător, asemenea 15 ani îl canoniseşte.

CANONUL 64

Călcătorul de jurământ, în 10 ani va fi neîmpărtăşit: în doi ani tânguindu-se, în trei ascultând, în patru căzând, întru unul numai împreună stând, şi atunci învrednicindu-se împărtăşirii.

TÂLCUIRE

Minciuno-jurătorul acesta trebuie a se înţelege, cel ce fără nevoie a minciuno-jurat. Care a făcut aceasta spre a păgubi pe cineva. Întâi trebuie a despăgubi pe acela, şi apoi să se canonisească aşa. După dumnezeiescul Isidor Pelusiotul (epistolia 1060).

CANONUL 65

Cel ce spune vrăjitorii ori fermecătorii se va iconomisi cu timpul ucigaşului, iconomisindu-se aşa, precum s-a vădit pe sineşi în fiecare păcat.

TÂLCUIRE

Pe vrăjitori, şi pe fermecători întocmai cu cel de voie ucigaş canonul acesta îl canoniseşte. Vezi şi pe cel 61 al sinodului 6.

CANONUL 66

Săpătorul de morminte în 10 ani va fi neîmpărtăşit.

TÂLCUIRE

Spărgătorul de morminte este cel ce o face aceasta ca să fure ceva de la trupul cel îngropat, adică strai, sau altceva. Care păcat se canoniseşte, ca şi curvia.

CANONUL 67

Amestecarea frăţească se va canonisi cu timpul ucigaşului.

TÂLCUIRE

În canonul acesta sfântul canoniseşte pe cel ce se împreună trupeşte cu sora sa, adică, cu cea din aceeaşi născători, ca pe ucigaşul de voie, 20 de ani, după anonimul tâlcuitor.

CANONUL 68

Legătură spre nuntă omenească a opritei rudenii, de se va vădi, că s-a făcut, ca întru păcatele omeneşti va primi certările preacurvarilor.

TÂLCUIRE

Deobşte canonul acesta ceartă pe toată nunta care s-ar face cu faţă rudească, oprită de lege, cu certarea preacurvarilor, după ce adică se va despărţi mai înainte nunta cea de acest fel.

CANONUL 69

Anagnostul, dacă s-ar împreuna cu logodnica sa mai înainte de nuntă, un an fiind oprit, se va primi spre a citi, rămânând neînaintat. Iar păcătuind fără logodnică, va înceta de slujbă. Asemenea şi slujitorul.

(Apostolic , can. 26)

TÂLCUIRE

Dacă vreun citeţ, sau slujitor, adică cântăreţ, ori portar, s-ar împreuna cu logodnica sa, mai înainte de săvârşirea nunţii, cu voia şi a ei, un an se opreşte de slujba sa. Apoi iarăşi se primeşte la aceeaşi, fără a mai spori la altă treaptă. Iar de s-ar împreuna cu muierea ce nu i-a fost logodnică, să înceteze de slujbă.

CANONUL 70

Diaconul spurcându-se cu buzele, şi mărturisindu-se că până la aceasta a păcătuit, se va opri de Liturghie. Iar de a se împărtăşi sfinţeniilor cu diaconii se va învrednici. Aceastaşi însă şi prezbiterul. Iar de se va vădi că a păcătuit ceva mai mult de aceasta, ori în ce fel de treaptă ar fi, se va caterisi.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că oricare din cei hirotonisiţi spre slujba dumnezeieştii Liturghii, se va spurca cu buzele, adică, numai cât va săruta muiere cu împătimitoare sărutare (că spurcare şi necurăţie a sufletului este aceasta. Că dacă singură plecarea spre păcat spurcă, şi întinează pe suflet, cu cât mai mult împătimaşa sărutare), şi se va mărturisi, că numai până la aceasta a păcătuit, să se oprească la o vreme de slujba sa.

Şi întru acea vreme, să se împărtăşească împreună cu cei de o treaptă cu el şi neopriţi, în lăuntrul Altarului. Iar ceva mai mult de ar fi păcătuit, să se caterisească. Din aceasta ce zice, că, ceva mai mult păcătuind, să se caterisească, se înţelege că, numai pentru sărutarea cea împătimitoare, pentru care lasă să se împărtăşească în Altar cu cei de aceeaşi tagmă, că îi opreşte pe o vreme numai. Ia nu hotărăşte şi a se caterisi.

CANONUL 71

Cel ce ştie păcatele fiecăruia din cei ce s-au zis mai înainte, şi nu va mărturisi, ci vădindu-se, în atâta timp încât s-a certat lucrătorul relelor, şi el va fi în certare.

(Ancira, can. 25)

TÂLCUIRE

După ce a zis sfântul pentru păcatele prezbiterilor, ale diaconilor, şi celorlalţi bisericeşti, acum în canonul acesta zice că, oricine ştie, că unii ca aceştia păcătuiesc, şi nu va mărturisi aceasta în taină arhiereului, ca să-i îndrepteze, sau şi însuşi putând să-i oprească de la păcat cu tainică aducere aminte, va acoperi, şi va tăcea. Vădindu-se unul ca acesta în urmă, că ştia, şi le tăcea, şi le acoperea acestea; să se canonisească şi el întocmai, ca şi cel ce făcea păcatul cel ştiut de dânsul.

CANONUL 72

Cel ce se dă pe sineşi vrăjitorilor, sau unora ca acestora, după timpul ucigaşilor şi el se va canonisi.

(Sinod 6, can. 61)

TÂLCUIRE

Acest canon canoniseşte ca pe ucigaşii de voie, adică, 20 de ani, după anonimul tâlcuitor, pe cei ce cu totul se dau pe sineşi vrăjitorilor, şi pe acest fel de oameni vrăjitori.

CANONUL 73

Cel ce s-a lepădat de Hristos, şi a călcat taina mântuirii, este dator a plânge în tot timpul vieţii sale, şi a se mărturisi, în timpul, în care iese de viaţă învrednicindu-se sfinţeniilor, pentru credinţa iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe tot creştinul ce se va lepăda de Hristos (cu voia sa adică) în toată viaţa îl canoniseşte să-şi plângă păcatul. Şi numai la sfârşitul vieţii să se împărtăşească.[380]

CANONUL 74

Dacă însă fieştecare din cei ce au fost întru păcatele cele zise mai înainte, se va face sârguitor mărturisindu-se. Cel ce i s-a încredinţat de la iubirea de oameni a lui Dumnezeu a dezlega, şi a lega, de s-ar face el mai iubitor de oameni, văzând

---

[380] Pentru ce ceilalţi Părinţi adică, cei mai înainte de Vasilie, pe nici un lepădător de Hristos l-au făcut neîmpărtăşit în toată viaţa lui, iar Vasilie o face aceasta în canonul acesta? Şi în scurt a zice, pentru ce aceia mai uşoare canonisiri au rânduit asupra celor ce păcătuiesc, iar sfântul acesta, încă şi fratele său Grigorie Nissa, mai grele? Dezlegând această nedumerire Zonara zice că, fiecare din Părinţi, după vremile sale, aşa potrivită au rânduit şi canonisirile. Că Părinţii cei ce se aflau în vremile prigoanelor, precum este Petru, şi Părinţii cei din Ancira, pentru nevoia prigoanelor, mai conpogorâtoare au făcut canonisirile celor ce se lepădau de Hristos, când încă, credinţa era neîntărită. Iar Sfântul Vasilie în vremea lăţirii credinţei fiind, când elinismul îşi da duhul, şi credinţa era mai tare, şi Biserica mai puternică, şi cei ce se lepădau de Hristos, fără de silă şi de voie se lepădau, pentru aceasta şi canonul acesta, mai aspru l-a aşezat. Şi cum că pentru întărirea Bisericii, mai amărunţită se cade a se da celor ce păcătuiesc şi certările, martor este canonul 18 al acestuiaşi Sfânt Vasilie.

covârşirea mărturisirii celui ce a păcătuit, spre a micşora timpul canonisirilor, nu este vrednic de osândire. Fiindcă istoria ceea ce este în Scripturi face cunoscut nouă, că cei ce cu mai mare durere se mărturisesc, degrab ajung pe iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

TÂLCUIRE

După ce a numărat sfântul osebite vremi a canosirii, care se cuvin asupra a osebite păcate. În sfârşit, în canonul acesta, cu totul îl afieroseşte arhiereului şi duhovnicului, celor ce au stăpânire a dezlega, şi a lega pe păcătoşi. Şi zice că, de vor vedea pe cei ce au păcătuit, că se pocăiesc cu fierbinţeală, şi cu osârdie, nu sunt vrednici de prihană, de vor împuţina anii canonisirii lor. De vreme ce dumnezeiasca Scriptură ne învaţă că, în grabă ajunge mila lui Dumnezeu, pe cei ce cu mai mare durere a inimii se pocăiesc; care mai ales a urmat la Ezekie, şi la Manasi.

CANONUL 75

Cel ce împreună s-a spurcat cu sora sa cea din tată, ori din maică, în case de rugăciune să nu se ierte a fi împreună, până ce s-ar depărta de nelegiuita, şi neiertata faptă. Iar după ce va veni întru simţirea înfricoşatului păcat, trei ani să se tânguiască, lângă uşa caselor de rugăciune stând, şi rugându-se poporului când intră spre rugăciune, ca fiecare cu milostivire pentru dânsul să facă întinsă rugăciune către Domnul. Iar după aceasta alţi trei ani să se primească la singură ascultarea, şi auzind Scriptura şi învăţătura, să se scoată, şi de rugăciunea cea de iertare să nu se învrednicească. Apoi, dacă cu lacrimi au cerut aceasta, şi au căzut înainte Domnului cu zdrobire de inimă, şi cu umilinţă puternică, să i se dea căderea în ceilalţi trei ani. Şi aşa când va arăta roduri vrednice de pocăinţă. În anul al zecelea la rugăciunea credincioşilor să se primească, fără de prosfora (proaducere). Şi doi ani stând la rugăciune cu credincioşii. Aşa de aici să se învrednicească de împărtăşirea Bunului.

TÂLCUIRE

Canonul acesta l-am tâlcuit în cel 67 al acestuiaşi sfânt, şi vezi acolo.

CANONUL 76

Aceastaşi formă este, şi pentru cei ce iau pe cumnatele sale.

TÂLCUIRE

Asemenea ca pe cel ce se împreunează cu sora sa cea de pe tată numai, sau numai de pe maică, canoniseşte sfântul, pe cel ce ia pe cumnată-sa, adică 11 ani, ca aceeaşi iconomie a anilor, despărţindu-se mai înainte de nelegiuita nuntă.

CANONUL 77

Însă cel ce lasă pe muierea cea legiuit împreunată cu dânsul, şi aduce pe alta, după hotărârea Domnului, se supune judecăţii preacurviei (Matei: 5,32; 19,9; Marcu: 10,11; Luca: 16,18). Şi s-au canonisit de Părinţii noştri, unii ca aceştia un an să se tânguiască, doi ani să asculte, trei ani să cadă, în al şaptelea să stea cu credincioşii, şi aşa de proaducere (prosfora) se vor învrednici, de se vor pocăi cu lacrimi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta de rând s-a luat în canonul 87 al sinodului 6 şi vezi acolo.

CANONUL 78

Aceastaşi formă să se ţină, şi la cei ce iau pe două surori întru căsătorie, deşi în osebite timpuri.

[Neocezarea , can. 2]

TÂLCUIRE

Şapte ani adică, după hotărârea Părinţilor celor mai vechi decât sfântul, cu canonul preacurviei se canonisesc aceştia; dezlegând nelegiuita însoţire.

CANONUL 79

Iar cei ce se turbează spre maştehile lor, se supun acestuiaşi canon, căruia şi cei ce spre surorile lor se turbează.

TÂLCUIRE

Adică după canonul 67 al acestuiaşi sfânt, douăzeci de ani, ori după 75 al acestuiaşi.

CANONUL 80

Părinţii au făcut pe poligamia (multe nunţi), ca pe o dobitocească, şi cu totul străină de neamul omenesc. Iar nouă ni se arată a fi mai mult ceva decât curvia păcatul acesta, pentru aceea de cuviinţă este, unii ca aceştia a se supune canoanelor, adică, un an tânguindu-se, şi în trei căzând, aşa să fie primiţi.

TÂLCUIRE

Multa însoţire se vede că sfântul înţelege pe nunta a treia. Că aşa au numit Părinţii pe nunta a treia, după canonul 4 al acestuiaşi sfânt. Deci prin aceasta zice, că pe nunta aceasta o au tăcut Părinţii cei mai dinainte, nerânduind pentru dânsa lege, şi hotar oarecare, ori certare (că lege de a treia nuntă nu este, nici în lege se zice a treia nuntă, după cel al 50-lea al acestuiaşi părinte), fiindcă nunta aceasta, este însuşită dobitoacelor, şi străină de neamul omenesc. Nouă însă ne pare şi mai mare decât păcatul curviei. Drept aceea se cade ca unii ca aceştia, ce a treia oară s-au însoţit, un an să se tânguiască, şi trei să cadă, şi aşa să se împărtăşească.[381]

CANONUL 81

Fiindcă mulţi în goana barbarilor au călcat credinţa cea întru Dumnezeu, săvârşind jurăminte păgâneşti, şi gustând din oarecare neiertate aduse idolilor, de însuşi fermecători. Aceştia să se iconomisească după legile, şi canoanele, cele acum aşezate de Părinţi. Că cei ce au răbdat cumplită nevoie din munci, şi nesuferind durerile, şi trăgându-se către lepădare, să fie neprimiţi în trei ani, în doi asculte, şi în trei căzând, aşa să se facă primiţi la împărtăşire. Iar cei ce fără de mare nevoie au vândut credinţa cea întru Dumnezeu, şi s-au atins de masa demonilor, şi cu jurământuri elineşti s-au jurat, să se scoată adică în trei ani, şi în doi să asculte. Iar întru căderea la pământ rugându-se, în trei ani şi întru alţi trei stând împreună cu cei credincioşi la rugăciune, aşa să fie primiţi, la împărtăşirea celui Bun.

---

[381] Însemnează că nu zic drept cei ce vor, că poligamie (multă însoţire) înţelege sfântul aici, nu pe a treia nuntă, ci pe a patra, şi în scurt pe însoţirea cea pentru a treia nuntă. 1. Pentru că, precum am zis, pe sineşi se tălmăceşte sfântul în al 4-lea canon, poligamie (adică multă însoţire) numind pe a treia nuntă. 2. Că dacă de a treia nuntă nu este lege, cum poate fi de a patra. 3. Pentru ce dacă a patra nuntă se iartă aşa, şi se canoniseşte uşor, precum s-a zis în canon, pentru ce patriarhul Constantinopolului şi tot sinodul nu au iertat pe Împăratul Leon făcând a patra nuntă? Că nici odinioară Biserica a primit a patra nuntă, că se anatematiseşte cel ce face aceasta, precum a propovăduit sinodul cel din urma lui Leon care făcuse a patra nuntă (foaia 977 a tomului al 2-lea al sinodicalelor care tălmăcindu-se s-a adaos la sfârşitul cărţii) zicând însă să a treia nuntă este mai mare decât curvia, pentru ce o au canonisit ca pe curvie? Zonara dezlegând nedumerirea zice, că poate este câtimea anilor amânduror. Iar iconomia nunţii a treia acesteia este mai grea decât aceea a curviei. Pentru că în canonul 22 cei ce curvesc, în fiecare an dintr-acei patru se mută de la un loc al celor ce se pocăiesc la altul. Iar cei de a treia nuntă trei ani s-au canonisit să cadă (adică înaintea uşilor Bisericii), iar nu să stea cu cei credincioşi ca aceia, care canonisire este şi mai grea.

(Sinod 1, can. 14; Sinod 6, can. 94; Ancira, can. 4, 5, 6; Petru, can. 3; Vasilie, can. 73; Grigorie Nissa, can. , can. 2)

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta, că, câţi se vor fi prins în goana barbarilor, şi s-au lepădat de credinţa adevăratului Dumnezeu, şi s-au jurat întru dumnezeul lor, şi au mâncat din jertfele idolilor cele cu fermecătoreşti meşteşuguri, şi slujiri aduse idolilor. Să se iconomisească după canoanele Părinţilor (poate a celor din Ancira). Şi câţi muncindu-se cumplit, şi nesuferind durerile, s-au lepădat, trei ani să nu se primească în Biserică, ci afară de uşă să se tânguiască, doi să asculte, trei să cadă, trei să stea cu cei credincioşi, şi aşa să se împărtăşească.[382] Vezi şi canonul 14 al sinodului 1, şi cele 4 şi 5 din Ancira.

CANONUL 82

Iar pentru călcătorii de jurământ, dacă de silă, şi de nevoie au călcat jurămintele, la mai uşoare certări se supun. Încât după 6 ani, negreşit să fie primiţi ei. Iar cei ce fără de nevoia au vândut credinţa lor, în doi ani tânguindu-se, şi în oi ascultând, şi întru al 5-lea întru căderea la pământ rugându-se, şi întru alţi doi fără de proaducere (prosfora), la împărtăşirea rugăciunii primindu-se, aşa în sfârşit vrednică de cuvânt adică pocăinţă arătând, se vor aşeza la împărtăşirea trupului lui Hristos.

TÂLCUIRE

Fiindcă în canonul 64 al său, sfântul acesta nehotărât a canonisit pe călcătorul de jurământ zece ani, acum întru acesta face deosebire între călcătorii de jurământ, şi pe cei ce de nevoie l-au călcat, şase ani îi canoniseşte. Iar pe cei ce nu de silă, sau nevoie s-au vândut credinţa lor, adică ş-au călcat jurământul (fiindcă tot jurământul în numele lui Dumnezeu se face, şi prin urmare tot cel ce îl calcă, credinţa cea întru Dumnezeu o calcă), în unsprezece ani îi canoniseşte, precum arată canonul.

CANONUL 83

Cei ce se vrăjesc, şi obiceiurilor păgâneşti urmează, sau în casele lor bagă pe oarecare, spre aflarea vrăjilor şi spre curăţire, să cadă sub canonul de şase ani, un an tânguindu-se, şi un an ascultând, şi în trei ani căzând, şi un an împreună cu credincioşii stând, aşa se vor primi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta de rând este luat din cel 24 al sinodului din Ancira. Şi vezi tâlcuirea acolo. Aceasta numai este osebirea, că acela 5 ani, cu osebite chipuri îi canoniseşte, iar acesta 6 ani, după chipul arătat în canon.

CANONUL 84

Toate acestea însă le scriem, ca rodurile pocăinţei să se cerce. Că negreşit unele ca acestea nu cu timpul le judecăm, ci luăm aminte chipului pocăinţei. Iar de vor fi cu anevoie de smuls din năravurile lor, şi vor voi mai mult a sluji îndulcirilor trupului, decât Domnului, şi nu vor primi viaţa cea după Evanghelie, nici un cuvânt de comun (obşte) este nouă către dânşii. Că noi în popor nesupus, şi împotrivă grăitor, ne-am învăţat a auzi: „Că mântuind, mântuieşte-ţi sufletul tău" (Facere: 19,17).

---

[382] Nu se împotriveşte canonul acesta canonului 73 că acolo sfântul canoniseşte pe cei ce s-au lepădat să nu se împărtăşească în toată viaţa lor, însuşi de sineşi rânduind această certare. Iar aici canoniseşte aşa pe cei ce s-au lepădat cu silă, ori şi fără silă, urmând Sfântul, Părinţilor celor ce au fost mai înainte de el. Că el uneori canoniseşte, după certările Părinţilor celor mai dinainte, iar alte ori după ale sale. Precum aceasta se vede în canoanele sale. 22, 59, şi în canonul 73. Şi întru acesta, şi în altele.

TÂLCUIRE

După ce sfântul osebite vremi deosebitelor certări a rânduit, adaugă şi canonul acesta, că trebuie a se ispiti rodurile pocăinței. Căci noi nu privim la numărul anilor canonisirii, ci luăm aminte la aşezarea celor ce se pocăiesc. Iar de nu vor să facă încetare de păcatele lor, şi să vieţuiască ca nişte creştini, atunci noi iconomii sufletelor lor, arhiereii şi duhovnicii, nu trebuie a ne face părtaşi păcatelor lor, ce-i lăsăm. Că auzim pe Sfânta Scriptură ce zice: „Mântuind mântuieşte-ți sufletul tău". Adică vezi să nu-ți dai în munci şi sufletul tău, făcându-te părtaş păcătoşilor celor neîndreptați.

CANONUL 85

Deci să nu primim a pieri împreună cu unii ca aceştia, ci temându-ne de osânda cea grea, şi înfricoşata ziua răsplătirii Domnului luându-o înaintea ochilor. Să nu voim cu păcate străine împreună să pierim. Că de nu ne-au învățat pe noi cele înfricoşate ale Domnului, nici bătăile cele atât de mari ne-au adus întru simțire. Că pentru fărădelegea noastră ne-a părăsit Domnul, şi ne-a dat în mâinile barbarilor, şi s-a dus robit la vrăjmaşi poporul, şi s-a dat risipirii. Pentru că acestea le îndrăzneau cei ce purtau numele lui Hristos. Deoarece n-au cunoscut nici au priceput, că pentru acestea a venit peste noi urgia lui Dumnezeu, ce cuvânt de comun (de obşte) este nouă către aceştia? Ci suntem datori a mărturisi lor ziua şi noaptea, şi în public, şi îndeosebi, iar a ne trage împreună cu răutățile lor să nu primim, ci să ne rugăm mai vârtos ca să-i câştigăm pe ei, şi să-i scoatem din cursa vicleanului. Iar de nu vom putea aceasta, să ne sârguim măcar sufletele noastre să le mântuim de veşnica osândă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este sfătuitor către arhierei, şi duhovnici, îndemnându-i, ca să se teamă de judecata lui Dumnezeu, să nu se dea pe sineşi veşnicelor munci pentru păcatele unora ce nu vor a se pocăi, întrebuințând la dânşii covârşitoare compogorâre. Ci să-i învețe, să-i mustre în toate zilele, şi de obşte, şi în deosebire, şi să-L roage pe Dumnezeu ca să-i slobozească din cursa diavolului. Iar neputând a-i îndrepta ei, şi măcar ei pe sineşi să se păzească a nu se împreună prăpăstui cu răutățile acelora.[383]

ALE ACESTUIAŞI DIN ALTĂ CANONICEASCĂ
EPISTOLIE CĂTRE ACELAŞI

CANONUL 86

Iar glumeților înfrânatici (engratişti) către cucernica lor propunere, pentru ce şi noi nu le mâncăm toate, acestea să li se zică, că ne îngrețoşăm şi de prisosințele noastre. Căci după cuviință, verdețuri de iarbă sunt la noi cărnurile (Facerea: 9,3). Iar după deosebirea celor folositoare, precum şi între verdețuri, pe cea vătămătoarea de cea asemenea o deosebim. Aşa şi între cărnuri de cea trebnică pe cea vătămătoare o deosebim. Fiindcă verdeață este şi cucuta, precum carne este şi cea de vultur. Dar însă, nici mătrăgună (ioskiamos) ar mânca cineva, având minte, nici de carne de câine s-ar atinge, nesilindu-l nevoie mare. Încât cel ce a mâncat nu a nelegiuit.

TÂLCUIRE

Pe acest canon mai de rând l-am tâlcuit în tâlcuirea celui 51 apostolesc, şi vezi acolo. Iar pentru înfrânatici, vezi la cel 95 al sinodului 6.

---

[383] Însemnează că Zonara şi Vlastar, vor canoanele Sfântului Vasilie până la acest 85 să se sfârşească, iar cele de aici următoare canoniceşti, epistolii le numesc, din ale sfântului epistolii, precum şi în cartea cea tipărită în Paris, se numără canoanele sfântului acestuia, asemenea cu ale Sfinților Apostoli 85. Însă fiindcă şi acestea până aici epistolii sunt, ca şi cele următoare, pentru aceasta noi şi pe acestea următoare, canoane le-am suprascris, ca şi pe cele mai dinainte, pentru mai buna îndemnare.

PROCUVÂNTARE A CANONICEŞTII EPISTOLII A ACESTUIAŞI CĂTRE DIODOR EPISCOPUL TARSULUI

Au venit către noi scrisori având subscrierea lui Diodor. Iar cuprinderea cealaltă ar fi cuvenită altui oarecăruia, decât lui Diodor. Mi se pare că oarecine din meşteşugitori făţărnicindu-se cu persoana ta, au voit aşa a se face pe sineşi vrednici de crezare la cei ce îl aud. Care (Diodor) şi întrebându-se de oarecare, de este slobod ca el să-şi aducă spre nuntă pe sora săvârşitei muierii sale, nu s-a spăimântat de întrebare. Ci şi cu blândeţe a suferit auzirea, şi înverşunata poftă foarte bărbăteşte, şi cu nevoinţe o au lucrat împreună cu dânsul. Deci de mi-ar fi fost de faţă scrisoarea, o aş fi trimis-o pe ea, şi ar fi fost de ajuns a-ţi izbândi ţie-ţi, şi adevărului. Dar fiindcă cel ce ne-a arătat-o iarăşi o a luat, şi ca pe un semn de biruinţă asupra noastră celor ce din început am oprit lucrul, încoace şi încolo o purta, zicând că are împuternicire în scris, am scris acum ţie, ca cu îndoită mână să venim noi asupra cuvântului acelui mincinos, şi nici o putere să rămână lui. Ca să nu poată lesne a vătăma pe cei ce l-ar întâmpina.

TÂLCUIRE

Se vede din procuvântarea aceasta, şi din canonul 23 al sfântului, că, dumnezeiescul Vasilie prin epistolie a oprit a nu lua unul şi acelaşi, pe sora moartei femeii sale, adică, a lua două surori. Iar Diodor acesta,[384] întrebat fiind de oarecine de i se iartă a face aceasta, a răspuns în scris, că, i se iartă. Drept aceea cel ce a întrebat, luând voia aceasta în scris, o a arătat marelui Vasilie. Pentru aceasta sfântul vrând a ruşina pe Diodor în altă faţă, precum zice Zonara, îi scrie, că acea scrisoare nu ar fi fost adevărată a lui Diodor; ci a altcuiva. Care vrând a se arăta vrednic de crezut la cei ce o aud, a iscălit într-însa numele lui Diodor (însă poate şi să fi fost cu adevărat a altuia oarecui, şi nu că s-a făcut a nu o cunoaşte sfântul aceasta, ca lăturiş să-l mustre pe Diodor). Drept aceea pe lângă scrisoarea cea dintru întâi trimisă, a fost silit a-i scrie şi pe aceasta, ca desăvârşit, cu îndoită putere să surpe, însoţirea aceasta neiertată.

CANONUL 87

Deci mai întâi, (care este şi prea mare) avem a pune înainte obiceiul cel ce-i la noi despre unele ca acestea, care are putere de lege, pentru că de bărbaţi sfinţi s-a predanisit nouă legiuirile. Iar aceasta este acest fel. Dacă cineva stăpânindu-se cândva de patima necurăţiei, ar cădea spre nelegiuita împărtăşire a două surori, nici nuntă să se socotească aceasta, nici să se primească cu totul întru plinirea Bisericii, mai întâi de a-i despărţi pe ei unul pe altul. Drept aceea, deşi nimic alta ar fi fost a zice, decât ajunge obiceiul pentru păzirea de răul acesta. Dar fiindcă, cel ce a scris epistolia s-a ispitit cu mincinoasă apucătură să aducă atât de mare rău asupra vieţii, nevoie este ca nici noi să ne depărtăm de ajutorul cel din cuvinte. Cu toate că la cele foarte arătate, mai mare este decât cuvântul presumţia (prolipsul) fiecăruia. S-au scris, zice, în cea leviticească: „Muierea peste sora ei să nu o iei ţiitoare, ca să descoperi ruşinea ei peste dânsa, încă fiind vie ea" (Levitic: 17,18). Deci arătat este din aceasta, zice, că se iartă a lua pe sora ei, după ce s-a săvârşit ea. La aceasta dar, aceea o zic mai întâi: „Căci câte legea le zice, celor ce sunt în lege le grăieşte" (Romani: 3,19). Fiindcă aşa, ne-am supune şi tăierii împrejur, şi sâmbetei, şi feririi de mâncări. Că cu adevărat nu, de am găsit ceva ajutând îndulcirilor noastre, ne-am supune pe sine-ne jugului robiei legii, iar

[384] Diodor acesta, care şi Teodor se numeşte de Fotie, monah fiind mai înainte, şi al dumnezeiescului Hrisostom aflându-se învăţător la tâlcuirea dumnezeieştilor Scripturi, s-a făcut prezbiter al Antiohiei, şi a stat episcop al Tarsului. Acesta după Teodorit cu Sfântul Flavian cel întâi a împărţit cele două cete în Biserică, şi le-au învăţat să cânte după moştenire psalmii lui David. Însă fiindcă a bolit cu eresul lui Nestorie, că şi al acestui Nestorie a fost învăţător, s-a anatematisit cu Teodor al Mopsuestiei de ecumenicul sinod al 5-lea după Fotie, în codica 18.

de s-ar arăta greu ceva, din cele legiuite, atunci să alergăm către slobozenia cea în Hristos. Am fost întrebaţi, de s-au scris a lua muiere peste sora ei, am zis, ceea ce este sigur nouă şi adevărat, că nu s-a scris. Iar a socoti ceea ce s-a tăcut din următoarea adăugire, este lucru de legiuitor, care nu zice cele ale legii. Fiindcă aşa ar fi cu putinţă celui ce voieşte să îndrăznească, încă şi vie fiind muierea, a lua pe sora ei. Că însăşi sofisma (amăgitura) aceasta, şi la aceea se potriveşte. Că s-a scris, zice, „nu o vei lua ţiitoarea" (Levitic: v. mai sus), deci dar nu s-a oprit, a lua pe cea fără de râvnă. Iar cel ce apără patima, nerâvnitor rânduieşte a fi năravul surorilor. Deci stricându-se pricina, pentru care a oprit împreună însoţirea a amândurora, ce va fi ceea ce opreşte a lua pe surori? Dar vom zice, nu s-au scris acestea. Dar nici aceea s-a hotărât. Iar înţelegerea cuvântului următor asemenea dă voie la amândouă. Dar trebuia puţin mai întorcându-se la cele din urmă ale punerii de lege, să scape de pricini. Că se vede că nu tot felul de păcate le cuprinde puitorul de lege. Ci că despre ai săi opreşte cele ale egiptenilor, de unde s-a ridicat Israil, şi cele ale cananeilor, către care s-a mutat. Că zicerea este aşa: „După obiceiurile Egiptului, întru care aţi nemernicit, să nu faceţi, şi după obiceiurile pământului lui Canaan, întru care voi băga pe voi să nu faceţi, şi după legile lor să nu umblaţi" (Levitic: 18,3). Încât felul acesta al păcatului poate că nu se politicea atunci la neamuri. Pentru aceea nici de păzirea cea despre dânsul a mai avut trebuinţă puitorul de lege, ci s-a îndestulat cu neînvăţatul obicei către clevetirea urâciunii. Căci cum pe cel mai mare oprindu-l, pe cel mai mic l-au tăcut? Căci multora din cei iubitori de trup i se părea, a împreună căsnici cu surorile cele vii, şi că pilda patriarhului vatămă. Dar noi ce trebuie a face? Cele scrise a le zice, ori cele tăcute a le iscodi? Aceasta adică a nu se cădea pe o ţiitoare a o întrebuinţa deodată tatăl şi fiul, că în legile acestea nu s-au scris, iar la proorocul s-au învrednicit de prea mare prihană: „Că fiul, zice, şi tatăl către aceastaşi slujnică intra" (Amos: 2,7). Dar câte alte feluri de necurate patimi, le-au aflat învăţătoria (şcoala) demonilor, iar dumnezeiasca Scriptură le-a tăcut, nevrând a spurca cinstea sa cu numele celor de ruşine? Ci cu numiri cuprinzătoare pe necurăţii le-a zis. Precum zice Apostolul Pavel: „Iar curvia, şi toată necurăţia, să nu se numească întru voi, precum se cuvine sfinţilor" (Efeseni: 5,3). Cu numele necurăţiei cuprinzător pe faptele cele înverşunate ale părţilor bărbăteşti, şi pe ale celor muiereşti păzindu-le. Drept aceea, negreşit tăcerea nu poartă pe slobozenia iubitorilor de dezmierdări, iar eu zic că nici s-a tăcut partea aceasta. Ci şi că foarte tare s-a oprit de puitorul de lege. Că ceea ce zice: „Nu vei intra către toată rudenia trupului tău spre a descoperi ruşinea lor" (Levitic: 18,6) este cuprinzătoare şi de felul acesta al rudirei. Că ce ar fi bărbatului mai rudă decât muierea sa, iar mai bine a zice decât trupul său? Că „nu mai sunt doi, ci un trup" (Matei: 19,5). Drept aceea prin muiere sora ei către rudirea bărbatului se mută. Că precum pe maica muierii sale nu o va lua, nici pe fiica acesteia. Că nici pe maica sa, nici pe fiica sa o ia. Aşa nici pe sora muierii sale, ca nici pe sora sa. Şi dimpotrivă, nici muierii îi va fi slobod împreună a locui (a se căsători) cu rudele bărbatului său. Că de obşte sunt la amândouă părţile dreptăţile rudeniei. Eu dar mărturisesc fiecăruia ce se sfătuieşte pentru nuntă: „Că trece chipul lumii acesteia, şi vremea este strâmtorată, ca şi cei ce au muieri, să fie ca cei ce nu au" (I Corinteni: 7,29). Iar de îmi va face cunoscută aceea: „Creşteţi, şi vă înmulţiţi" (Facerea: 1,28), râd de cel ce nu desluşeşte timpurile punerilor de legi. Leac de curvie este nunta a doua, nu merind spre înverşunare. Că zice „de nu se înfrânează, căsătorească-se" (I Corinteni: 7,9). Iar nu şi căsătorindu-se să facă fărădelege. Iar ei, nici la fire se uită, care pe suflet îl vatămă cu patima necinstei, care fire încă din vechi a deosebit pe numirile neamului. Din care rudire pe cei născuţi îi vor numi? Fraţi unii altora, ori nepoţi le-ar zice? Că amândouă se potrivesc lor pentru amestecare. Să nu face, o, omule pe mătuşă, maştihă a pruncilor, nici pe ceea ce în rânduială de maică este datoarea a-i ocroti, pe aceasta să o întrarmezi cu pizmele cele neîmblânzite. Că singură urâciunea maştehilor şi după moarte porneşte pe vrajbă. Iar mai ales, că

luptătorii cei de altfel, cu cei ce au murit se împacă, iar maştehile pe urâciunile după moarte o încep. Iar ca să zic pe scurt totul, de năvăleşte cineva spre nuntă după lege, i s-a deschis toată lumea. Iar de este împătimită sârguinţa lui, pentru aceasta oprească-se şi mai mult: „Ca să se înveţe a-şi ţine vasul său întru sfinţenie, nu întru patima poftei" (I Tesaloniceni: 4;4,5). Mai multe fiind eu pornit a zice, mă opreşte măsura epistoliei. Dar mă rog lui Dumnezeu, ca ori sfătuirea noastră mai tare decât patima să se arate, ori să nu vină în eparhia noastră spurcăciunea aceasta, ci să rămână în locurile întru care s-ar fi îndrăznit.

TÂLCUIRE

După ce sfântul a procuvântat, precum s-a zis, începe să sune minciuno-plăsmuita înscrisă voia aceea, de a lua unul şi acelaşi două surori. Şi zice, că întâia dovadă de a nu se face una ca aceasta, este obiceiul ce ţine Biserica, care are putere de lege, ca unul ce-i predanisit de sfinţii bărbaţi. Şi dovedeşte sfântul pe necuviinţa însoţirii acesteia, şi din amestecarea numelor, ce urmează la aceasta; şi, că pe mătuşa copiilor săi unul ca acela o face maşteha lor, şi prin urmare pe ceea ce ca o maică ocrotea pe fii lui, şi nepoţii ei, o face pizmaşă, şi zavistuitoare lor. Că fireşte toată maşteha pizmuieşte fiastrelor săi. Şi la ceilalţi vrăjmaşi, se împuţinează urâciunea, după moartea vrăjmaşilor lor. Iar la maştehă urâciunea se începe, după moartea muierilor celor dimpotrivă pizmuitoarelor. Şi în scurt, de vrea cineva a se căsători a doua oară, va găsi muiere neoprită de lege, fiindu-i lumea slobodă. Iar întru alt chip să fie oprit. Ca să se înveţe a-şi câştiga vasul său, adică, pe muierea sa, cu sfinţenie, şi nu cu patimă de necinste. Şi se roagă lui Dumnezeu, că de nu i se va asculta sfătuirea, încai răul acesta să nu vină şi în eparhia sa; ci să rămână acolo unde s-a îndrăznit întâi a se face.

A ACESTUIAŞI CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE GRIGORIE PREZBITERUL

CANONUL 88

Am citit scrisorile tale cu toată îndelunga răbdare, şi m-am mirat, cum putând către noi pre scurt şi lesne a te dezvinovăţi prin lucruri, ai primit a rămâne adică întru cele cu care te prihăneşti, iar cu lungi cuvinte te apuci să vindeci cele nelecuite. Nici cei întâi, nici singuri, o Grigorie, am legiuit a nu locui împreună muierile cu bărbaţii. Ci citeşte canonul cel aşezat de Sfinţii Părinţii noştri în sinodul Niceei, care opreşte arătat, a nu fi ţiitori. Că necăsătoria întru aceasta are cinstirea, întru a fi osebit de petrecerea cu muieri. Că, dacă cineva făgăduindu-se cu numele, cu lucrul ar face cele al celor ce împreună locuiesc cu muierile, este arătat, că cinstea fecioriei o vânează cu numirea, iar de necuviinţa îndulcirii nu se depărtează. Deci cu atât mai mult trebuia tu cu lesnire a lăsa după rugămintea noastră, cu cât zici că eşti slobod de toată patima trupească. Că nici cred că cel ce este de 70 de ani ar locui împreună cu femeie împătimit, nici ca cum s-ar fi mai făcut vreo necuviincioasă faptă, am poruncit cele ce am poruncit. Ci fiindcă ne-am învăţat de la Apostolul: „A nu se pune împiedicare, ori sminteală fratelui" (Romani: 14,13). Şi ştim, că ceea ce de oarecare se face cu cuvânt sănătos, altora va fi prilej către păcat. Pentru aceasta am poruncit, urmând rânduirii Sfinţilor Părinţii, să te desparţi tu de muiere. Şi ce pârăşti pe horepiscopul, şi pomeneşti de veche vrajbă? Şi ce ne prihăneşti ca cum avem lesnicioase auziri spre a primi clevetirile? Ci nu pe tine-ţi, cel ce nu suferi a te depărta de deprinderea cea către muiere? Deci scoate-o pe ea din casa ta, şi aşează-o în monastire. Fie aceea cu fecioarele, şi tu de bărbaţi slujeşte-te: „Ca nu numele lui Dumnezeu să se hulească pentru voi" (Romani: 2,24). Iar până ce vei face acestea, îndreptările cele nenumărate, pe care tu le scrii prin epistolii, nimic te vor folosi. Ci vei muri nelucrând (preoţia), şi vei da cuvânt Domnului pentru nelucrarea ta. Iar de vei îndrăzni, neîndreptându-te pe

sineţi a te ţine de preoţie, anatema vei fi de către tot poporul, şi cei ce te vor primi pe tine, lepădaţi se vor face de către toată Biserica.

(Sinod 1, can. 3; Sinod 6, can. 5; Sinod 7, can. 18, 22; Cartagina, can. 45)

TÂLCUIRE

Acest Grigorie fiindcă avea o fecioară călugăriţă în casa sa, şi îl slujea, i-a scris marele Vasilie să o depărteze de la sine. Iar Grigorie cu multe pricinuiri pentru aceasta se dezvinovăţeşte. De unde sfântul prin aceasta, întâi îl mustră, că putând cu lucrul, şi cu lesnire a se dezvinovăţi, depărtând pe muiere, nenumărate pricinuiri pune înainte. Al doilea zice, că nu însuşi a legiuit a nu avea clericii şi cei ierosiţi muieri împreună locuitoare cu dânşii, ci sinodul 1 în canonul al 3-lea. Pentru aceea îl îndatorează numaidecât să o depărteze de la sine.

A ACESTUIAŞI CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE HOREPISCOPI

CANONUL 89

Foarte mă mâhneşte, că au lipsit de aici canoanele Părinţilor, şi s-a izgonit toată scumpătatea din Biserici. Şi mă tem nu cumva, sporind câte puţin nebăgarea de seamă aceasta, să vină în cea desăvârşită tulburare lucrurile. Pe cei ce slujesc Bisericii, din vechi în Bisericile lui Dumnezeu se politicea un obicei, prin care cu toată scumpătatea ispitindu-i, îi primea şi cu amăruntul se pândea toată petrecerea lor, de nu sunt ocărâtori, de nu-s beţivi, de nu-s îndemânatici către gâlcevi, de îşi povăţuiesc pe tinereţea lor, ca să poată isprăvi sfinţenie, fără de care nimeni va vedea pe Domnul (Evrei: 12,14). Şi aceasta o cercetau prezbiterii, şi diaconii cei ce locuiau împreună cu ei, şi îi mai aduceau la horepiscopi, care primind alegerile de la cei ce mărturiseau adevărat, şi aducând aminte episcopului, aşa îl număra pe slujitor în tagma celor bisericeşti. Iar acum mai întâi dându-ne pe noi în laturi, şi nici a ne mai arăta primindu-vă, la sine-vă aţi oprit toată stăpânia. Apoi şi cu totul lenevindu-vă de lucrul (acesta) prezbiterilor, şi diaconilor aţi dat voie, pe oricare ar voi, fără să se cerceteze viaţa, după împătimirea, cea de rudenie, ori cea din altă oarecare iubire, să grămădească în Biserică pe cei nevrednici. Pentru aceea cu adevărat mulţi slujitori se numără în fiecare sat, iar vrednic de slujirea altarului niciunul, precum mărturisiţi înşivă, lipsindu-vă de bărbaţi întru alegeri. Deci de vreme ce lucrul de aici ajungând la nevindecare, iar mai ales acum, cei mai mulţi de frica recrutaţiei (ostăşiei) se dau pe sineşi slujbei (bisericeşti), de nevoie am venit spre a se reînnoi canoanele Părinţilor. Şi iată scriu vouă să trimiteţi mie descriere (catagrafie) de slujitorii (bisericeşti) al fiecărui sat, şi fiecare de cine s-a băgat, şi în ce fel de viaţă este. Dar să aveţi şi voi la sine-vă acest fel de descriere, ca să se potrivească şi ale voastre cu scrisorile cele ce se vor păstra la noi, şi nimănui să-i fie cu putinţă, a se scrie pe sineşi, când va voi într-însa. Aşa însă după întâiul Indiction, de s-au introdus oarecare de prezbiteri (în Biserică), se vor lepăda între mireni, şi din început li se va face de voi cercetare, şi de vor fi vrednici, să se primească cu a voastră alegere. Curăţiţi dar Biserica, izgonindu-i pe cei nevrednici dintr-însa. Şi de aici, cercetaţi pe cei cu vrednicie, dar nu îi număraţi, mai înainte de a se aduce la noi. Sau, să ştiţi, că mirean va fi, cel ce fără de socotinţa noastră va fi primit în slujba Bisericii.

(Ancira, can. 13; Neocezareea, can. 14; Antiohia, can. 8, 10; Laodiceea, can. 57; Sardica, can. 6)

TÂLCUIRE

Prin epistolia aceasta marele Vasilie prihăneşte pe horepiscopi, cum că au călcat rânduiala cea veche ce se păzea în Biserică. Care era a se cerceta întâi de prezbiteri, şi de diaconi, cei ce vor să se facă slujitori Bisericii, adică ipodiaconii, citeţii şi ceilalţi, de nu sunt ocărâtori, sau beţivi. De îşi înfrânează pornirile cele trupeşti ale tinereţii, şi aşa

alegându-i ei, să-i arate horepiscopilor, şi aceştia iarăşi episcopilor, şi cu acest fel de chip să se numere ei în cler. Iar acum, zice, se face cu totul dimpotrivă. Pentru aceasta porunceşte horepiscopilor cum să urmeze.

A ACESTUIAŞI CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE EPISCOPII DE SUB DÂNSUL

CANONUL 90

Necuviinţa lucrului pentru care scriu, îndată ce s-a prepus şi s-a vorbit, a umplut de durere sufletul meu. Însă de astă dată mi s-a părut de necrezut. Deci scrisoarea cea pentru aceasta, cel ce se cunoaşte vinovat, primească-o ca o vindecare. Iar cel ce nu se ştie vinovat, ca o datorie mai înainte păzitoare. Iar cel nebăgător de seamă,[385] care lucru mă rog lui Dumnezeu să nu se afle la voi, ca o mărturie. Dar ce este ceea ce zic? Spun oarecare, că unii din voi luaţi bani de la cei ce se hirotonisesc, şi că acoperiţi (lucrul) cu nume de bună cinstire de Dumnezeu. Iar aceasta este şi mai rea. Că de face cineva răul întru făţăria bunului, de îndoită pedeapsă este vrednic. Căci ceea ce nu este bun se lucrează, şi îl întrebuinţează spre a săvârşi păcatul, ca cum ar zice cineva, ajutător binelui. Acestea de sunt aşa, de acum nu se mai facă, ci îndreptează-se; fiindcă nevoie este a zice către cel ce primeşte argintul, ceea ce s-a zis de Apostoli, către cel ce voia a da, ca să cumpere împărtăşire a Duhului Sfânt: „Argintul tău cu tine fie întru pieire" (Fapte: 8,20). Că mai puţin păcătuieşte cel ce pentru lipsă voieşte a cumpăra, decât cel ce vinde Duhul lui Dumnezeu. Că vânzare s-a făcut. Şi ceea ce tu ai luat în dar, de o vei vinde ca un vândut lui satana, te vei lipsi de dar. Căci grămădeşti cârciumărie întru cele duhovniceşti şi în Biserică, unde ni s-a încredinţat trupul şi sângele lui Hristos. Acestea nu trebuie a se face aşa. Iar ceea ce este meşteşugirea (vicleşug) zic, unii ca aceştia socotesc că nu păcătuiesc, pentru că nu iau îndată, ci că iau după hirotonie. Iar a lua este aceea că oricând ia. Rogu-mă dar, acest venit, iar mai bine a zice, introducerea cea spre gheenă, lepădaţi-o. Şi nu spurcându-vă mâinile cu acest fel de luături, să vă faceţi nevrednici de a săvârşi sfintele Taine. Şi iertaţi-mă, dacă mai întâi ca cum nu credem, iar apoi îngrozesc, ca cum aş crede. Dacă cineva după epistolia mea aceasta va face încă una ca aceasta, se va depărta de la altarele cele ce-s aici, şi va căuta, unde cumpărând Duhul lui Dumnezeu, va putea a-L precupi: „Că noi, şi Bisericile lui Dumnezeu, nu avem un obicei ca acesta" (I Corinteni: 11,16). Şi una mai adăugând voi înceta. Acestea se fac pentru iubirea de argint. Iar iubirea de argint, şi rădăcină a tuturor răutăţilor este (I Timotei: 6,10), şi idolatrie se numeşte (Coloseni: 3,5). Deci nu cinstiţi mai mult decât pe Hristos pe idoli pentru puţin argint, nici iarăşi lui Iuda să-i urmaţi (Matei: 27,5), pentru câştig vânzând a doua oară pe Cel

---

[385] Se roagă sfântul lui Dumnezeu să nu se afle între episcopii săi nebăgarea de seamă, pentru răul cel prea mare ce acesta îl pricinuieşte, oriunde se află. Căci cel ce face răul, şi bagă de seamă că face răul, este nădejde că oarecând va înceta a-l face, şi se va îndrepta. Iar cel ce face, şi nu bagă de seamă că face rău, niciodată se nădăjduieşte că va lăsa răul, şi se va pocăi, precum zice Zonara. Drept aceea învăţându-ne de la sfântul acesta prin puţine, cât de mare răutate este nebăgarea de seamă, să o gonim de la noi fraţilor. Că străină este cu totul de vieţuirea creştinilor. Că aceasta răstoarnă pe lucruri, şi mai pe toate răutăţile le-a născut, pe netemerea de Dumnezeu, pe neevlavie, pe răceala către cele dumnezeieşti, pe defăimarea către lucrarea făcătoarelor de viaţă poruncilor lui Dumnezeu. La fieştece lucru, cuvântul acesta de Dumnezeu blestemat punându-l înainte; şi ce este aceasta? Şi ce este aceia? Aceasta nu-i nimic. Aceea nu-i nimic. Şi în scurt, din nebăgarea de seamă mulţi au căzut, şi cad în eresuri şi în ateie (necredinţa în dumnezeire).

ce o dată s-a răstignit pentru noi. Fiindcă ţarinile, şi mâinile celor ce primesc rodurile acestea, Akeldama se vor numi[386] (Fapte: 1,19).

A ACESTUIAŞI DIN CAPUL 27 DINTRE CELE CĂTRE AMFILOHIE PENTRU SFÂNTUL DUH

CANONUL 91

Între dogmele cele ce se păzesc în Biserică, şi dintre propovăduiri, pe unele adică le avem din învăţătura cea în scris, iar pe altele din predanisirea Apostolilor date nouă în taină le-am primit, care amândouă acestea pe aceeaşi tărie o au către buna cinstire de Dumnezeu. Şi nimeni va zice împotriva acestora, oricare, măcar cât de puţin de s-ar fi iscusit la legiuirile cel bisericeşti. Că de ne-am apuca a lăsa cele nescrise, din obiceiuri, ca pe unele ce nu ar avea mare putere, am greşi la însăşi cele mai de frunte (principale) păgubind Evanghelia, iar mai bine a zice întru un nume gol îngrădind propovăduirea. Adică (ca de cea mai întâi, şi mai de obşte se fac întâi aducere aminte) cu chipul Crucii a ne însemna cei ce nădăjduim în numele Domnului nostru Iisus Hristos, cine este cel ce ne-a învăţat prin scrisoare? Către răsărituri a ne întoarce în vreme de rugăciune, care scrisoare ne-a învăţat? Graiurile chemării (invocaţii) (în timpul) arătării pâinii Euharistiei şi a paharului binecuvântării, cine din sfinţi le-au lăsat nouă în scris? Că nu ne îndestulăm cu acestea, de care au făcut Apostolul, sau Evanghelia a făcut aducere aminte, ci şi înainte zicem, şi în urmă altele zicem, ca unele ce au mare tărie către taină, luându-le din nescrisa învăţătură. Şi binecuvântăm apa Botezului, şi untul de lemn al hrismei (ungerii), încă şi pe însuşi cel ce se botează, din care înscrisuri? Au nu din predanisirea ceea ce se face, şi tainică? Dar ce? Însăşi ungerea untului de lemn, care cuvânt în scris o au învăţat? Dar de trei ori a se afunda omul (botezându-se) de unde-i? Ci şi câte-s la Botez, a se lepăda de satana, şi de îngerii lui, din care Scripturi este? Au nu din aceasta nepublicată, şi negrăită învăţătură, pe care Părinţii noştri o au păzit întru o nemult iscodită, şi necercetată tăcere, fiind bine învăţaţi aceea că cele de cinste ale Tainelor cu tăcere se păzesc? Că cele ce nici a le prepune este slobod celor nepătimaşi Tainelor, pe învăţătura acestora cum ar fi fost de cuviinţă în scrisori a o triumfa (publica)? Şi după altele cuvântul acesta al predanisirii celor nescrise, nefiind precugetată cunoştinţa dogmelor, se face lesne defăimat la cei mai mulţi pentru obişnuire. Că alt lucru este dogma, şi altul propovăduirea. Că dogmele se fac, iar propovăduirile se publică. Însă fel al tăcerii este, şi nelămurirea, pe care o întrebuinţează Scriptura, care face pe minte să privească cu anevoie dogmele spre folosul celor ce le citesc. Pentru aceasta toţi cu adevărat privim către răsărituri în vremea rugăciunilor, dar puţini ştim, că pe patria noastră cea din început o căutăm, raiul zic, pe care l-a sădit Dumnezeu în Eden către răsărituri. Şi drepţi stând facem rugăciunile întru una a sâmbetei (duminica). Iar cuvântul nu toţi îl ştim, că nu numai, ca unii ce am împreună înviat cu Hristos, şi suntem datori a căuta cele de sus, în ziua cea de înviere de darul cel dat nouă, prin starea cea de la rugăciune ne aducem aminte, ci că şi se vede că este icoană a veacului celui ce se aşteaptă. Pentru aceea şi început fiind al zilelor, nu întâia de Moise, ci una s-a numit. „Că, s-a făcut zice seară, şi s-a făcut dimineaţă, zi una" (Facere: 1,5). Ca una ce aceastaşi se mai întoarce de multe ori. Deci aceastaşi este şi una şi a opta, pe acea cu adevărat una, şi adevărată a opta, de care şi psalmo-cântătorul, în oarecare suprascrieri de psalmi (Psalm: 6,11) a făcut aducere aminte, prin sineşi o arată, pe starea cea după timpul acesta, pe ziua cea neîncetată, şi neînserată, pe cea nemoştenită, pe veacul cel nesfârşit, şi neîmbătrânit. De nevoie dar este ca rugăciunile, întru această zi stând a le plini, învaţă Biserica pe fiii

---

[386] Locul care s-a cumpărat cu banii ce a luat Iuda vânzând pe Domnul, Akeldama s-a numit, care însemnează loc, sau preţ al sângelui. Aşa, zice, se vor numi şi mâinile episcopilor celor ce primesc acest fel de bani, şi enoriile, şi satele celor ce le iau cu acest fel de chip.

săi, ca cu deasa aducere aminte de nesfârşita viaţă, să nu ne lenevim despre merindele cele către mutarea aceea. Încă şi toată cincizecimea este semn de aducere aminte a învierii, ce se aşteaptă în veacul (viitor). Că acea una, şi întâia, de şapte ori înşeptindu-se, împlineşte săptămânile cele şapte ale Sfintei Cincizecimi. Că începând din cea întâia, întru aceastaşi sfârşeşte, prin cele asemenea ce-s în mijloc dezvelindu-se de cincizeci de ori. Pentru aceea şi se potriveşte veacului cu asemănarea, precum în circulara mişcare de la aceleaşi semne începând ea, şi la aceleaşi încheind. Întru care chipul (forma) cel de dimineaţă al rugăciunii ne-au învăţat legiuirile Bisericii al cinsti mai mult, din curata aducere aminte ca cum mutând mintea noastră de la acest de acum la cele fiitoare. Şi în fiecare încă plecare de genunchi, şi sculare cu lucrul arătăm, că prin păcat în pământ ne-am aruncat, şi prin iubirea de oameni a Celui ce ne-a zidit, în sus la cer ne-am chemat. Mă va lăsa ziua, povestind Tainele Bisericii celei nescrise. Las pe celelalte. Dar pe însăşi mărturisirea credinţei, a crede în Tatăl, Fiul, şi Sfântul Duh, din care Scripturi o avem? De este din predania Botezului, după urmarea bunei cinstiri precum ne botezăm, aşa şi a crede fiind datori asemenea punem pe mărturisire cu Botezul. Să ne ierte pe noi că din aceastaşi urmare, asemenea slavă dă şi credinţa. Iar dacă ei se leapădă de chipul doxologiei ca de un nescris, să ne dea în scris dovezile atât ale mărturisirii credinţei, cât şi a celorlalte pe care le-am numărat. Apoi, atâtea fiind nescrise, şi atâta tărie având ele în taina bunei cinstiri, o zicere ce a venit la noi de la Părinţi nu ne vor ierta-o? Pe care noi din nemeşteşugită obişnuire o am găsit că a rămas în cele nerăzvrătite ale Bisericilor, care nu puţin cuvânt are, şi nici mic ajutor aduce la puterea tainei.

TÂLCUIRE

Fiindcă luptătorii Duhului Sfânt se împotriveau doxologiei, celei ce aducea marele Vasilie oarecând Duhului celui Sfânt cu dreptslăvitorii prin acest scurt tropărel: Slavă Tatălui, şi Fiului, împreună cu Duhul Sfânt, prin care împreună se slăveşte, şi prin urmare cu dovadă se arată a fi de o fiinţă cu Tatăl, şi cu Fiul, Duhul cel Sfânt. Fiind, zic, că ei se împotriveau tropăraşului acestuia, şi ziceau, că prepoziţia aceasta, cu, nu este scrisă în dumnezeiasca Scriptură. Precum mai înainte am zis; pentru pricina aceasta, marele Vasilie dovedeşte în canonul acesta că, nu numai prepoziţia aceasta, cu, ci încă şi multe altele se află în Biserică, care scrise cu adevărat în Sfânta Scriptură nu sunt, se păzesc însă neschimbat, precum şi cele scrise. Căci cele ce se păzesc în Biserică deobşte, şi peste tot în două se împart, în dogme, şi în propovăduiri. Şi propovăduirile sunt scrise în Scriptura cea veche, şi mai ales în cea nouă. Pentru aceea şi se publică acestea la toţi. Iar dogmele, sunt predanisite din nescrisa predanisire cea tainică prin cuvântul Apostolilor. Pentru aceea şi rămân acestea la mulţi tăcute şi tainice. Amândouă însă acestea, pe aceeaşi putere o au la credinţă fiindcă, de ne vom apuca a părăsi obişnuirile cele nescrise ale Bisericii, ca pe nişte fără tărie, foarte vom vătăma credinţa cea propovăduită nouă prin Evanghelie, şi o vom face numai un nume gol.[387]

---

[387] Că lăsând celelalte nevoi, şi trebuinţe, ce are credinţa de bisericeştile predanii, singură aceasta o zic, că bisericeasca predanie este piatră lidicească (piatră pe care cearcă aurul şi argintul), cercarea adevăratelor, şi a canoniceştilor cărţi ale Scripturii vechi şi ale celei noi, care cuprind pe credinţă, şi cercarea acelor minciuno-numite şi necanonisite. Pentru aceasta şi Evsevie (în Bisericeasca Istorie cartea 3 cap 25) pe predanie ca pe un canon negreşit întrebuinţându-o, deosebeşte adevăratele cărţi, şi cele neadevărate, acestea anume zicând: „De nevoie însă şi de acestea, am făcut asemenea catalog (adică izvod), deosebind Scripturile cele după predanisirea bisericească, şi adevărate, şi neplăzmuite, şi pe cele după predanisirea bisericească, şi adevărate, şi neplăzmuite, şi pe cele nemărturisite, şi pe cele altminteri afară de acestea, adică afară din Testamenturi, încă şi împotrivă grăitoare, dar însă de cei mai mulţi din cei bisericeşti cunoscute. Drept aceea, precum predaniile cele bisericeşti au trebuinţă de credinţă, aşa întocmai, şi credinţa are trebuinţă de bisericeştile predanisiri, şi a se despărţi unele de altele nu se poate.

Iar de aici înainte înşiră sfântul cele ce se păzesc din nescrisă predanisire: Adică a face noi închipuirea Crucii,[388] a privi către răsărit în timpul rugăciunilor. Nescrise sunt cuvintele chemării ce zice preotul întru prefacerea dumnezeieştilor Taine[389] că nu zice preotul numai stăpâneştile cuvinte,[390] nici pe singure ale Apostolului, ci adaugă şi alte oarecare, şi mai întâi, şi după cele stăpâneşti, nefiind scrise în dumnezeiasca Scriptură, ci din Tainica predanisire fiind, însă mare putere având la săvârşirea Tainelor. Nescrise sunt blagoslovenia apei Botezului, şi a untului de lemn ale ungerii, şi a însuşi celui ce se botează, a se boteza fiecare în trei afundări, şi în trei ieşiri din apă. Lepădările de satana, şi împreunările cu Hristos, care le face cel ce se botează. Pricina însă, pentru care nu au scris Apostolii, sau Părinţii, sau moştenitorii lor dogmele, ci prin tăcere nu prin cuvânt în scris, ci prin nescriere le-au predanisit, este, pentru a nu se cugeta multe, şi prin obişnuire să se facă lesne defăimate de mulţi. Că bine cunoşteau aceia, că cele Tainice, cu tăcere cinstite, se păzesc slăvite, şi că, dacă nici semnele Tainelor este iertat a le vedea cei nebotezaţi, cum ar fi fost iertat a li se publica lor învăţătura Tainelor prin scrisori? Dar încă şi nedescoperirea care o întrebuinţează dumnezeiasca Scriptură (mai ales cea veche), făcând greu de înţeles noimele dogmelor pentru folosul celor ce citesc, şi aceasta este un fel de tăcere. Acestea zicându-se tâlcuieşte de aici socotelile, şi pricinile oarecărora tainice obiceiuri nescrise. Adică, cum că pentru aceasta către răsărit ne rugăm, şi celelalte.

---

[388] Închipuirea cinstitei Cruci creştinii cei vechi după altă închipuire a mâinii o făceau. Adică cu singure degetele cele două ale mâinii, cu cel din mijloc, şi cu cel arătător, precum zice Cuviosul Petru Damaschin (la Filocalie foaia 642) unde zice că mâna dreaptă însemnează pe ipostasul cel unul al lui Hristos, iar degetele amândouă, pe firile cele două ale lui. Iar obiceiul cel ce acum stăpâneşte al creştinilor este, a uni acele două degete cu cel mare împreună, şi cu aceste trei ce însemnează pe Sfânta Treime, să închipuiască Crucea, punând mâna, întâi în frunte, al doilea la buric, prin care se arată dreapta parte în lung a Crucii; al treilea punând mâna la umărul drept, şi al patrulea la umărul stâng, prin care se arată lăturaşile părţi ale Crucii. Ne prihănesc însă pe noi latinii, pentru că nu punem întâi mâna la umărul stâng, şi apoi la cel drept, precum fac ei. Dar oare înţeleg ce zic? Noi aceasta o facem, pentru că cu închipuirea Crucii, căutăm să închipuim pe Hristos cel răstignit pe trupul nostru. Care s-a răstignit către răsărit, cu faţa către apus, şi noi căutăm la răsărit închinându-ne, se înţelege dar că umărul stâng al lui Hristos, vine către cel drept al nostru. Şi cel drept al lui Hristos, către cel stâng al nostru. Deci când punem mâna la umărul drept al nostru, o punem la cel stâng al lui Hristos. Şi iarăşi când o punem la cel stâng al nostru, o punem la cel drept al lui Hristos. Se cuvine dar creştinii precum îi sfătuieşte Sfântul Kiril al Ierusalimului (în catehizaţia 13), nici un lucru a nu începe mai înainte fără a-şi face Crucea lor, atât în casă, cum şi în cale, şi în tot locul, şi noaptea şi ziua. Acestea le zice şi dumnezeiescul Hrisostom în cuvântul 5 împotriva evreilor.

[389] Rugăciunile cele de taină, şi binecuvântările, şi chemările cele sfinţitoare, şi săvârşitoare ale Tainelor, şi dumnezeiescul Dionisie Areopagitul zică că sunt din nescrise predanisiri, la capul 7 al bisericeştii ierarhii, zicând aşa: „Iar săvârşitoarele chemări, nu este iertat a se tâlcui în scrisori, nici tăinuirea lor, ori puterile cele de la Dumnezeu ce se lucrează pentru dânsul, din ascuns a se scoate către public, ci precum predanisirea noastră are învăţăturile cele nepublicarisite aşa învăţându-le. De unde şi lucrarea Disericii dea pururea în taină, şi nu în glas, ca stăpâneştile cuvinte, citind rugăciunile acestea, înseamnă pe tăcuta, şi nescrisa, şi tainica predanisirea aceasta.

[390] Ruşinează-se papiştii, văzând aici pe marele Vasilie, pe al treisprezecelea Apostol, că zice că nu sunt destule stăpâneştile cuvinte, adică: „Luaţi mâncaţi...”, şi, „Beţi...” şi celelalte, la săvârşirea dumnezeieştilor Taine, precum ei rău şi cu greşeală zic; ci pe lângă acestea, sunt de nevoie, şi rugăciunile şi chemările, cele ce de preot în taină se zic, iar cum că aceasta este prea adevărată, şi decât soarele mai arătată, prin dovezi ne zise împotrivă, şi preabărbăteşte, dovedeşte preaînvăţatul bărbatul Evstratie Arghentie în cartea sa cea pentru taine de la foaia 92 şi până la 250.

AL ACESTUIAŞI DIN CAPUL 29 DIN ACEASTAŞI LUCRARE

CANONUL 92

Iar despre (cei ce zic) că doxologia cea împreună cu Duhul este nemărturisită şi nescrisă aceasta zicem, că dacă nici o altă nescriere (este primită), nici aceasta să se primească. Iar dacă mai multe din cele tainice nescris se politicesc între noi. Cu altele multe, şi aceasta o vom primi. Că apostolesc lucru mi se pare a fi şi a rămâne noi în predanisirile cele nescrise. Că, „vă laud, zice, pe voi, că de toate ale mele vă aduceţi aminte, şi precum am dat vouă predaniile le ţineţi" (I Corinteni: 11,2). Şi aceasta: „Ţineţi predaniile care le-aţi luat, ori prin cuvânt, ori prin epistolii" (II Tesaloniceni: 2,15). Dintre care mai ales una este şi aceasta de faţă, pe care cei ce din început au rânduit predanisindu-o celor de aici înainte, sporind înainte (predania) pururea cu timpul întrebuinţării, prin îndelungata obişnuire o au înrădăcinat în Biserici. Dar oare dacă la o judecătorie neavând dovada cea prin scrisori, mulţime de martori pentru noi am pune înainte, au nu am fi câştigat hotărârea cea lăsătoare de la voi? Eu cu adevărat aşa socotesc: „Că pe gura a doi şi a trei martori va sta tot graiul" (II Lege: 19,15). Iar dacă am arăta vouă timpul cel mult care nouă este foarte arătat, au nu ne-am pârî vouă că zicem cele potrivite, ca să nu fie asupra noastră aduse judecata aceasta? Că încredinţătoare oarecum sunt dogmele cele vechi, având ele vrednicie de cinste cu oarecare bătrâneţe şi vechime.

TÂLCUIRE

Şi canonul acesta asemeni pentru predanisirile cele nescrise ale Bisericii cuprinde zicând că, dacă luptătorii de Duhul Sfânt nu primesc doxologia Tatălui şi a Fiului cea cu Duhul, pentru că nu-i scrisă în Scriptură, de nu mai primim vreun alt obicei nescris, să nu se primească nici aceasta. Iar de se află în Biserică prea multe nescrise, primească-se împreună cu celelalte, şi doxologia Duhului cea cu Tatăl şi cu Fiul. Că de Apostolul ne-am învăţat să păzim şi predările cele nescrise. Din care predări una este şi doxologia Sfântului Duh, pe care cei mai dinainte, predanisindu-o celor mai din urmă, cu îndelunga vreme, şi cu întrebuinţarea şi obişnuirea, o au înrădăcinat în Biserică. Drept aceea dacă, să zicem, ne-am judeca despre doxologia Sfântului Duh, şi neavând dovezi înscrise, am aduce însă mulţi martori, oare nu am birui noi? Negreşit noi. După Scriptura arătată. Dar dacă şi am arăta, că şi vechimea vremii, în pricina aceasta nu ajută, nu am face, ca judecata noastră, nici cum să trebuiască a se mai cerceta, ci îndată a se hotărî, că biruinţa este a noastră, căci dogmele cele ce din vechi s-au ţinut, pe fiecare îl încredinţează, fiind vrednice de cinstire, şi de evlavisire pentru vechimea lor. Iar de aici înainte mai aduce sfântul întru acestaşi cap pe mulţi martori, şi mai ales şi sfinţi care o arată în scris aceasta, care uneori slavosloveau aşa: Slavă Tatălui, şi Fiului, împreună cu Sfântul Duh. Iar uneori aşa, Slavă Tatălui, şi Fiului, şi Sfântului Duh.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL GRIGORIE EPISCOPUL DE NISSA

Cel întru sfinţi părintele nostru Grigorie episcopul Nissa celei din Capadocia, şi al marelui Vasilie frate adevărat, citeţ fiind mai întâi, apoi lăsând rânduiala sa, s-a dat pe sineşi cu totul la învăţătura meşteşugului ritoricesc. Ci s-a chemat înapoi iarăşi la rânduiala sa, prin mustrătoarele îndemnări ale lui Grigorie Teologul. Şi mai înainte de a se face episcop a luat luişi muiere pe Teosevia, pe a cărei moarte bărbăteşte o a răbdat. Şi la anul 372 s-a aşezat episcop al Nissei. Iar puţin după episcopeasca vrednicie, pentru râvna credinţei, izgonindu-se (deşţărându-se) prin porunca lui Valent, în multe părţi de locuri a umblat, dosădindu-se de către vrăjmăşuirile arienilor. Iar în anul 378 murind Valent, s-a chemat iarăşi la scaunul său de Graţian. Şi stând faţă la sinodul cel din Antiohia, s-a trimis de sinod la Arabia împreună cu alţi episcopi ca să cerceteze Bisericile cele de acolo. Şi Venind la Ierusalim şi închinându-se Sfintelor Locuri, s-a îngreţoşat de răutăţile cele ce a văzut că se făceau acolo. Pentru aceea a şi scris epistolia aceasta către prietenul său, care cuprinde pentru cei ce merg la Ierusalim. Şi de faţă aflându-se la sfântul, şi ecumenicul al 2-lea sinod, în anul 381, a împlinit simbolul sinodului celui din Niceea, adăugând teologia Sfântului Duh, şi celelalte patru închieturi (articole) până la sfârşit. Dar s-a aflat de faţă şi la localnicul sinod ce s-a făcut în Constantinopol, pentru Agapie şi Vagadie, în anul 394. Iar pe lângă celelalte ale lui preaînţelepte conscripte, a scris şi canoanele acestea, de nevoie fiind la buna rânduială şi statornicia Bisericii, care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4, şi de cel 1 al sinodului 7. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului al 6-lea ecumenic, şi prin întăritura aceasta, primesc ele oarecum putere ecumenică. Şi se află în tomul 2 al pandectelor, şi la foaia 349 a tomului 2 al Sinodicalelor.[391]

---

[391] Iar despre urmele cele ce cuprind pentru aşezare, care se găsesc în scripturile sale, cuvântul cel nenotevsit (neminciunoşit) al lui Ghermano patriarhul Constantinopolului, zice că sunt semănături ale ereticilor. Iar marele între Părinţi Varsanufie prin descoperire s-a încredinţat, că sunt chiar ale lui, însă nu apărate de el cu pizmă, care lucru este înfiinţată însuşire a ereticilor. Să nu fie! Ci cu neiscodire luate, precum s-a predanisit de învăţătorii săi, şi mai ales, că pentru dânsele sinodicească cercetare încă nu se făcuse. Şi se uneşte la socoteala lui Varsanufie, şi Sfântul Maxim tâlcuind către dreapta cinstire cele pentru aşezarea aceasta. Unit la un glas cu aceştia se vede a fi Ghenadie sholariul în cuvintele cele pentru purcederea Sfântului Duh, împotriva latinilor. Iar pentru chipul vorbirii sfântului acestuia zice Fotie (patriarhul Constantinopolului): „Şi a fost la chipul vorbirii, decât oricare altul din ritori, mai strălucit, şi dulceaţă în urechi picând.... Şi covârşeşte cu aducerile aminte şi cu pildele...”. Pe acesta sinodul al şaptelea (praxa 6), Părinte al Părinţilor îl numeşte. Iar Agaton în pomenire mare episcop al Nissa îl numeşte.

A CELUI ÎNTRU SFINŢI PĂRINTELE NOSTRU GRIGORIE EPISCOPUL NISSA CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE LITOIE EPISCOPUL MELITINEI

CANONUL 1

Una este şi aceasta din cele ce conglăsuiesc la sfânta serbare, a înţelege noi iconomia cea legiuită şi canonicească asupra celor ce au greşit, ca în ce chip s-ar vindeca toată boala cea sufletească, care s-ar fi făcut prin oarecare păcat. Fiindcă sărbătoarea aceasta universală (sobornicească) a zidirii, după rânduita întoarcerea a ciclului anului, în fiecare an în toată lumea împlinindu-se se săvârşeşte pentru scularea celui căzut (iar cădere este păcatul, şi scularea îndreptarea cea din cădere) bine ar fi ca la ziua aceasta, nu numai pe cei din naştere a doua oară făcuţi nestricăcioşi a-i aduce lui Dumnezeu prin darul scăldătorii, ci şi pe cei ce prin pocăinţă încă, şi prin întoarcere de la faptele cele moarte vin iarăşi către calea cea vie (Evrei: 9,14), şi pe aceştia de mână a-i duce la nădejdea ceea ce mântuieşte, de care s-au înstrăinat pentru păcat. Şi este nu mic lucru a iconomisi cuvintele cele pentru aceştia cu judecata cea dreaptă, şi cercată, după învăţătura proorocului ceea ce porunceşte, că trebuie a iconomisi cuvintele în judecată: „Ca, precum zice, să nu se clătească în veac, şi întru pomenire veşnică va fi dreptul" (Psalm: 111;5,6). Că precum la vindecarea trupească, scopul meşteşugului doftoricesc este, a face sănătos pe cel bolnav, iar felul purtării de grijă osebit (că după felurimea bolilor cu potrivire şi chipul cel vindecător se aduce la fiecare boală) aşa, fiind multă şi felurimea patimilor în boala sufletească, de nevoie se va face de multe feluri şi vindecătoare purtarea de grijă, care va lucra pe vindecare potrivit cu pricina patimii. Şi aşa vom lua cuvânt ca doar s-ar face vreun metod tehnic pentru propozitul (problema) ce stă înainte. Trei sunt cele ce se privesc împrejurul sufletului nostru după întâia împărţire, partea cea cuvântătoare, şi cea poftitoare, şi cea mânietoare. Întru acestea sunt şi isprăvile celor ce viază după fapta bună. Şi căderile celor ce curg spre răutate. Pentru aceea se cuvine celui ce va să aducă potrivita vindecare părţii celei bolnave a sufletului. Mai întâi să-l cerceteze în care s-a întărit patima. Şi apoi, a celei pătimaşă potrivit să-i aducă vindecare. Că nu pentru neiscusirea doftorescului metod, alta adică să fie partea ceea ce boleşte, şi alta ceea ce primeşte pe vindecare. Precum cu adevărat vedem pe mulţi din doctori, că întru neiscusirea părţii, cei ce întâi pătimeşte, mai adaugă boala prin cele ce lecuiesc. Că boala de multe ori fiind după stăpânirea fierbinţelii, fiindcă celor ce se dosădesc de prisosirea răcelii, este trebuitoare (doftoria) cea înfierbântătoare, şi încălzitoare, că ceea ce se aduce acestora după cuvânt, aceeaşi aducându-o fără socotinţă şi celor ce se ard întru nemăsurarea fierbinţelii, au făcut pe patimă cu anevoie de vindecat. Deci precum la doftori prea de nevoie s-a socotit a fi înţelegerea însuşimii stihiilor (elementelor) ca fieştecăruia din cele ce se află bine, ori rău, să se facă îndreptarea celui ce se află afară de fire. Aşa şi noi năzuind la împărţirea aceasta a celor ce se privesc în suflet, început şi fundament vom face a potrivitei vindecări pe generalnica (îndeobşte) privire. Deci dar, în trei, precum am zis, despărţindu-se însuşimea mişcărilor sufletului, în parte cea cuvântătoare, şi poftitoare, şi mânietoare. Isprăvile părţii cuvântătoare a sufletului sunt: socoteala cea bine cinstitoare pentru Dumnezeu, şi ştiinţa cea deosebitoare a binelui şi a răului, şi cunoştinţa cea arătată şi neconfuză (netulburată) ce are pentru firea persoanelor. Ce este adică de ales întru cele ce sunt. Şi ce de urât, şi de ferit. Şi iarăşi dimpotrivă negreşit se va privi cu mintea răutatea ceea ce-i în partea aceasta. Când va fi adică necinstire pentru dumnezeire, şi nedeosebire pentru binele cel cu adevărat, şi socoteală schimbată şi greşită pentru firea lucrurilor, întru a pune lumina întuneric, şi întunericul lumină, precum zice Scriptura (Isaia: 5,20). Iar a părţii celei poftitoare, este mişcarea cea îmbunătăţită, a se aduce pofta, către binele cel chiar şi cu adevărat de poftit, şi orice putere iubitoare şi aşezare este întru noi, toată acolo să se zăbovească, întru a se încredinţa că nimic altă

este firii sale de iubit, afară de fapta bună, şi de firea ceea ce izvorăşte pe fapta cea bună. Iar abaterea şi păcatul acestui fel de părţi este, când cineva va muta pe poftă către nefiinţitoarea slava deşartă, ori către floarea cea vopsită pe trupuri. De unde se face iubirea de bani, şi iubirea de slavă, şi iubirea de dezmierdare, şi toate cele de acest fel, câte atârnă de neamul cel ca acesta al răutăţii. Şi iarăşi a dispoziţiei (aşezării) mâniei, este isprava, urâciunea cea asupra răutăţii şi războiul cel asupra patimilor, şi a se ascuţi sufletul către bărbăţie, întru a nu se înspăimânta de cele socotite multora de înfricoşate, şi până la sânge a sta împotriva păcatului, şi a defăima îngrozirea cea de moarte, şi durerile muncitorilor, şi despărţirea de cele mai îndulcitoare, şi odată împotriva tuturor, celor ce pe mulţi îi ţin prin oarecare obişnuire întru îndulcire şi prolipsis (prejudeţ), a se face mai bună, luptându-se pentru credinţă şi pentru fapta bună. Iar căderile acestei fel de părţi, sunt tuturor arătate: pizma, urâciunea, mânia, ocara, gâlcevile, plecările cele prigonitoare, şi izbânditoare, cele ce multă vreme mână pe aducerea aminte de rău, şi la mulţi în ucideri, şi în sângiuri se încheie. Că neaflând cugetul cel nepedepsit (neînvăţat), unde să-şi întrebuinţeze arma spre folos, întoarce asupră-şi pe ascuţişul fierului. Şi se face apărătoarea armă cea dată nouă de la Dumnezeu, pierzătoare celui ce o întrebuinţează rău.

TÂLCUIRE

Pe la vremea praznicului Paştilor, se vede că să fi trimis epistolia aceasta sfântul, pentru aceea şi de la întâmplarea vremii începe procuvântarea, zicând: Una din cele ce se potrivesc la praznicul acesta, este şi a socoti noi să vindecăm fiecare boală sufletească a păcătoşilor, cu chip legiuit, şi canonicesc. Căci, fiindcă praznicul acesta a toată lumea al Paştilor, se săvârşeşte pentru pricina trupeştii sculări a lui Adam celui căzut, şi stricat. Iar căderea sufletească este păcatul, cum şi sculare sufletească este, ridicarea cea din păcat. Pentru că asemănarea aceasta este potrivită la vremea praznicului acestuia, nu numai să aducem lui Dumnezeu duhovniceşte făcuţi nestricaţi pe cei ce s-au născut a doua oară prin Sfântul Botez (că la vremea Paştilor se botezau cei ce se catehiseau) ci şi să povăţuim către mântuire pe cei ce prin pocăinţă, şi depărtare de la faptele cele moarte ale păcatului, se întorc la calea cea vie a faptei bune, precum zice Apostolul. Însă nu este puţină greutate a chivernisi cineva cu dreaptă şi negreşită judecată cuvintele, şi pricinile îndreptării a acestui fel de păcătoşi. Că zice David, că dreptul trebuie a iconomisi socotelile sale cu mare desluşire, ca să nu se clătească în veac, şi să rămână pomenirea sa veşnică. Căci, precum meşteşugul doftoresc al trupurilor, o ţintire are ca să vindece pe bolnav, iar întrebuinţarea, şi purtarea de grijă ce face pentru dânsul, nu este una şi aceeaşi, ci mult înfelurită, şi deosebită, asemenea adică cu deosebitele şi mult înfeluritele felurile boalelor. Într-acestaşi chip şi meşteşugul doftoresc al sufletelor, după deosebitele, şi de multe chipuri boalele sufletului, deosebite şi de multe chipuri întrebuinţeze şi lecuirile.

CANONUL 2

Deci acestea după chipul ce s-a zis deosebindu-se, câte păcate adică se ating de partea sufletului cea cuvântătoare, s-au judecat de Părinţi a fi mai cumplite, şi vrednice de mai mare, şi mai îndestulată, şi mai nevoicioasă întoarcere. Precum, de s-a lepădat cineva de credinţa cea în Hristos, ori către iudaism, ori către idolatrie, ori către maniheism, sau alergând către alt oarecare de acest fel rău, apoi osândindu-se pe sineşi, timp al pocăinţei are pe tot timpul vieţii sale. Că nici odinioară, când se săvârşeşte tainica rugăciune, se învredniceşte a se închina lui Dumnezeu împreună cu poporul, ci deosebi se va ruga, iar de împărtăşirea sfinţeniilor va fi cu totul străin. Iar în ceasul ieşirii lui, atunci se va învrednici de partea sfinţeniei. Iar de se va întâmpla să vieze el afară de nădejde, iarăşi întru aceastaşi judecată îşi va petrece viaţa, făcându-se neîmpărtăşit de tainele sfinţeniei până la ieşire. Iar cei ce cu necazuri, şi cu munci cumplite s-au chinuit, s-au canonisit timp hotărât, aşa întrebuinţând la dânşii Sfinţii

Părinţi iubire de oameni, fiindcă nu s-a făcut sufletul întru cădere, ci neputinţa trupească neputând sta împotriva chinurilor. Pentru aceea cu măsura celor ce au greşit întru curvie, s-au măsurat întru întoarcere şi călcarea de poruncă cea silită şi chinuită.

TÂLCUIRE

După ce în canonul cel mai înainte zis sfântul a spus răutăţile fiecărei părţi a sufletului, acum întru acesta cuprinde şi pentru canonisirile aceloraşi răutăţi, zicând că: pe păcatele părţii celei cuvântătoare le-au judecat Părinţii a fi mai rele decât ale celorlalte părţi, şi prin urmarea sunt vrednice de mai multă, şi mai obositoarea pocăinţă, şi canonisire. Pentru aceea rânduieşte câtă vreme să se oprească de dumnezeiasca Împărtăşire, şi cu ce chip, cei ce cu voia lor s-au lepădat de credinţa cea adevărată. Şi câtă cei de silă, şi frică.

CANONUL 3

Iar cei ce se duc către descântători, sau vrăjitori, sau către cei ce se făgăduiesc să lucreze prin draci, oarecare curăţiri şi pe aceştia îi întrebăm cu scumpătate, şi îi cercetăm, care din două, fiind ei în credinţa cea Hristos din vreo nevoie s-au adus la acel păcat, din vreo supărare cumva, sau vreo nesuferită pagubă au făcut întru ei pe pornirea aceasta, sau cu totul defăimând ei mărturia cea încredinţată de noi, au alergat la ajutorul dracilor. Că dacă au făcut-o aceea pentru surparea credinţei, şi pentru a nu crede că este Dumnezeu cel ce la creştini este închinat, se vor supune judecăţii celor ce au călcat credinţa. Iar dacă oarecare nesuferită nevoie biruind pe micşorarea de suflet a lor i-au povăţuit la aceasta, fiind împinşi de vreo amăgită nădejde. Asemenea va fi şi asupra lor iubirea de oameni, după însemnarea celor ce n-au putut sta împotriva muncilor în timpul mărturisirii.

TÂLCUIRE

Descântările şi vrăjitoriile le canoniseşte sfântul prin canonul acesta, care sunt păcătuiri ale părţii celei cuvântătoare zicând că cei ce merg la descântători şi la vrăjitori, sau la cei ce se făgăduiesc ca să-i curăţească cu lucrarea drăcească, de boalele, sau nenorocirile, sau de ocările, sau de alte oarecare rele ce pătimesc; trebuie a se întreba şi dacă cu statornicie rămânând în credinţa lui Hristos, de vreo mare nevoie s-au împuţinat cu sufletul, şi o au făcut aceasta, amăgindu-se că vor dobândi cererea lor, să se canonisească întocmai cu cei siliţi fiind s-au lepădat de credinţa lui Hristos, adică nouă ani. Iar dacă ca cum lepădând credinţa lui Hristos, şi defăimând ajutorul lui Dumnezeu, celui ce se închină de creştini, au năzuit la ajutorul dracilor, să se canonisească întocmai cu cei ce de bună voie s-au lepădat de Hristos. Vezi şi pe cel 61 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 4

Iar împărţirea păcatelor celor făcute pentru poftă, şi îndulcire, este acest fel: unul adică se cheamă preacurvie, iar altul curvie. Unora însă din cei mai amărunţiţi le-au plăcut, şi păcatul curviei au socotit că este preacurvie. Căci una este însoţirea cea legiuită, şi a muierii către bărbat, şi a bărbatului către muiere. Deci tot ce nu-i după lege, negreşit este afară de lege. Şi cel ce nu are al său, arătat, că are străin. Că omului una i s-a dat de la Dumnezeu ajutătoare (Facere: 2,20), şi muierii un cap i s-a împreunat. „Drept aceea, dacă cineva pe însuşi vasul său, precum îl numeşte dumnezeiescul Pavel, şi-ar câştiga luişi, iartă legea firii pe dreapta întrebuinţare" (I Tesaloniceni: 4,4). Iar dacă cineva afară de al său s-ar abate, negreşit cu cel străin va fi. Iar străin este fiecăruia, tot ce nu-i al său, măcar şi de nu are mărturisit pe cel ce îl stăpâneşte. Deci dar, nu departe de păcatul curviei, s-a arătat şi curvia celor ce cercetează pe socoteala cea mai scumpătăţită, fiindcă zice dumnezeiasca Scriptură:

„Nu fi mult cu cea străină" (Pilde: 5,20). Dar însă fiindcă pentru cei mai neputincioşi s-a făcut de către Părinţi oarecare părtinire, s-a deosebit greşeala cu aceasta obştească deosebire, ca curvie să se zică, împlinire a poftei ceea ce se face de oarecine fără nedreptatea altuia. Iar preacurvie, vrăjmăşuirea şi nedreptatea celui străin. Iar întru aceasta se socoteşte a fi şi stricarea de vite, şi pederastia (stricarea de copii). Căci şi acestea sunt preacurvii ale firii. Că în cel străin şi afară de fire se face nedreptatea. Deci această deosebire, şi în felul acesta al păcatului făcându-se, este obştească (universală) adică şi vindecarea de a se face om curat prin pocăinţă de împătimitoarea turbare cea către acest fel de îndulciri. Fiindcă cei ce s-au spurcat în curvie, nu au amestecat oarecare nedreptate cu păcatul acesta, pentru aceasta îndoit s-a rânduit timpul întoarcerii celor ce s-au spurcat în preacurvie, şi întru celelalte oprite răutăţi, adică cu stricarea de dobitoace şi cu turbarea cea asupra părţii bărbăteşti. Că se îndoieşte, precum am zis, la unii ca aceştia păcatul. Unul adică cel al nelegiuitei îndulciri, iar celălalt, cel ce se face după străina nedreptate. Deci una ca aceasta este deosebire în cuvântul pocăinţei, şi la greşalele îndulcirii. Că unul adică de sineşi năzuind către mărturisirea păcatelor, a primi să se facă pârâş luişi prin a sa năzuire a celor ascunse, ca unul ce acum a început vindecarea patimii, şi arătând semn al prefacerii celei spre mai bine, este în canonisiri mai iubitoare de oameni. Iar altul vădindu-se de răutate, ori prin oarecare prepus, ori prin pâră fiind vădit fără de voie, se face întru mai îndelungată întoarcere. Încât curăţindu-se el prin amărunţime (scumpătăţime), aşa se primeşte la împărtăşirea sfinţeniilor. Deci canonul este acest fel, încât cei ce s-au spurcat în curvie, trei ani cu totul să fie scoşi de la rugăciuni; iar trei să se împărtăşească numai de ascultare, iar în alţi trei ani să se roage întru pocăinţă împreună cu cei ce cad la pământ, şi atunci să se împărtăşească de sfinţenie. Fiindcă pentru cei ce întrebuinţează mai sârguincioasă întoarcere, şi cu viaţa arată întoarcerea cea spre bine, este cu putinţă celui ce iconomiseşte către folos cu bisericească iconomie, a scurta timpul ascultării, şi mai în grabă a-i aduce la întoarcere. Şi iarăşi acestuiaşi a prescurta timpul, şi mai curând a-i da împărtăşirii. Precum ar judeca cu a sa cercare starea celui ce se vindecă. Că precum „este oprit a arunca mărgăritarul înaintea porcilor" (Matei: 7,6), aşa şi a lipsi de cinstitul Mărgăritar pe omul cel ce acum s-a curăţit, prin neîmpărtăşire, este lucru necuviincios. Iar făcându-se nelegiuirea cea a preacurviei, şi a celorlalte feluri de necurăţie, precum s-a zis mai înainte, întru toate se va vindeca cu aceastaşi judecată, cu care şi necurăţia curviei, însă cu timpul se îndoieşte. Dar se va lua aminte întru aceasta, aşezarea (plecarea) celor ce se vindecă, după care chip şi la cei ce au căzut întru spurcăciunea curviei, încât, ori mai curând, ori mai târziu, să li se facă lor împărtăşirea cu cel Bun.

TÂLCUIRE

Pentru canonisirile păcatelor părţii celei poftitoare, rânduieşte sfântul în canonul acesta, şi mai întâi pentru curvie, zicând că: cei mai scumpătăţiţi, şi mai desluşitori zic, că şi curvia ca preacurvia se socoteşte, cu o dovadă ca aceasta. Căci, dacă preacurvia este păcat către străină muiere, după aceastaşi cuvânt, şi curvia către străină muiere făcându-se, ca preacurvie se socoteşte. Că una este însoţirea cea legiuită şi amestecarea muierii cu bărbatul, şi bărbatului cu muierea, care se face cu trupul său. Iar toată altă amestecare, afară de aceasta, afară de lege este, şi prin urmare nici se face cu al său trup, ci cu străin. Fiindcă din început Dumnezeu o muiere a dat bărbatului, şi un bărbat muierii. Şi dar dacă are cineva al său vas (precum zice Pavel), adică pe muiere, este iertat a se împreuna cu ea. Iar dacă, afară de a sa se va împreuna cu alta, cu adevărat cu străin trup se împreunează, măcar deşi nu are aceea hotărât, şi arătat stăpânitor. Şi dar toate acestea la curvie urmează, deci curvia după dovada aceasta, nu este departe de preacurvie, ci mai ales precum zice Solomon: „nu vei fi mult cu cea străină". Adică nu te face dat muierii străine, adică curvei. Însă cu toate

acestea Părinţii mai uşurând, curvie zic pe păcatul ce se face cu muiere, fără de bărbat. Pentru aceasta şi mai cu pogorământ decât pe preacurvie l-au canonisit, nouă ani adică: trei ani rânduind pe cei ce au curvit să se tânguiască afară de pridvorul Bisericii, iar trei să asculte rugăciunile, şi alţi trei să cadă cu feţele la pământ, şi apoi să se împărtăşească (vezi şi canonul 22 al lui Vasilie). Este slobod însă duhovnicescului doctor a împuţina anii de ascultare la cei ce au curvit, care mai cu osârdie se pocăiesc. Însă a scurta şi anii căderii, şi a-i aduce pe ei mai în grabă la împărtăşirea sfintelor Taine, după cum ar cunoaşte aşezarea celui ce se pocăieşte. Căci, precum este necuviinţă a arunca cineva mărgăritarele, adică Sfintele Taine, la porci, adică la cei necuraţi, şi care nu se pocăiesc adevărat. Aşa este necuviinţă şi a opri de la cinstitul Mărgăritar, adică de la trupul lui Hristos, pe cel ce prin părăsirea răului, şi prin pocăinţă curăţit, şi care din porc s-a făcut om. Şi acestea pentru curvie. Iar preacurvia, şi culcarea cu bărbat, şi păcătuirea cu dobitoc, îndoit le-au canonisit Părinţii decât pe curvie, adică 18 ani pe fiecare, fiindcă şi păcatul ce se face prin acestea, îndoit este. Că preacurvia pe lângă neiertata îndulcire ce face, nedreptăţeşte şi pe bărbatul muierii celei ce a preacurvit cu dânsul, pentru că-şi însuşeşte luişi lucrul aceluia cu nedreptate. Iar păcătuirea bărbat cu bărbat, şi cea cu dobitoc, şi acestea asemenea pe lângă neiertata îndulcire ce fac, este şi nedreptatea lucrului celui străin şi afară de fire, adică nedreptăţesc legile firii, ca unele ce sunt păcate afară de fire. Iar anii fiecărora din păcatele acestea se iconomisesc asemenea cu cei ai curviei, îndoit însă, adică şase să se tânguiască afară de Biserică, preacurvarii, sodomitenii, şi cei ce cad cu dobitoace, şase să asculte rugăciunile, şase să cadă la pământ, şi aşa să se împărtăşească. Însă luându-se aminte de către duhovnicescul părinte şi aşezarea unora ca acestora, ca şi a curvarilor. Încât, de va cunoaşte sârguinţa lor întru pocăinţă să scurteze anii neîmpărtăşirii; iar de va vedea că cu lenevire se arată, să prelungească anii neîmpărtăşirii. Iar obşteasca vindecare unora ca acestora este a face desăvârşită părăsire de nişte păcate ca acestea, şi a se pocăi. Dar este şi osebire la chipul mărturisirii unor păcătoşi ca aceştia. Căci, cel ce de sineşi, şi de voie se mărturiseşte, mai uşor se canoniseşte, primind însuşi a se pârî pe sineşi, şi a arăta semn de îndreptare. Iar cel ce întâi a tăgăduit, şi apoi s-a vădit că a păcătuit, ori prin prepus, ori prin prihănirea oarecărora, acela mai greu şi mai la mulţi ani se canoniseşte.

CANONUL 5

Rămâne pe lângă acestea a se propune spre cercetare partea sufletului cea mâniitoare, când va cădea în păcat greşind de la buna întrebuinţarea mâniei. Că mulţi sunt cei ce lucrează din mânie păcatul, şi tot felul de răutate, a plăcut oarecum Părinţilor noştri între celelalte a nu face multă voroavă, nici a se socoti vrednic lucru de multă silinţă, de a vindeca toate greşalele cele din mânie. Deşi Scriptura, nu numai lovitura cea goală o opreşte, ci şi pe toată ocara, sau hula şi orice alt de acest fel lucrează mânia (Coloseni: 3,8; Efeseni: 4,31). Şi numai de necurăţia uciderii au făcut pâzire prin canonisiri. Însă se împarte acest fel de rău cu osebirea celui de bună voie, şi a celui fără de voie, întru care uciderea de bună voie este mai întâi acea cutezată de pregătirea însăşi numai a celui ce s-a gătit, cum să facă răul. Iar apoi s-a socotit şi aceea întru cele de voie, când oarecine întru gâlcevire lovind, şi lovindu-se, ar aduce asupra oarecui cu mâna lovire omorâtoare. Că cel odată stăpânit de mânie şi făcând voia pornirii mâniei, care nu ar lua aminte în timpul patimii nimic din cele ce ar putea opri răul, încât rezultatul (isprava) uciderii din gâlceavă, să-l aducă în faptă de voie, şi nu la nenimerire. Iar uciderile cele fără de voie, îşi au cunoştinţele arătate, când cineva către altceva avându-şi silinţa, din nenimerire ar face ceva din cele necuviincioase. Deci la acestea, uciderea cea de voie adică se întinde în întreit timp pentru cei ce se vindecă prin întoarcerea de păcatul cel de voie. Că de trei ori câte nouă sunt anii, la fiecare treaptă fiind rânduit numărul de nouă al anilor. Încât aforisirea cea desăvârşită

să fie oprită de Biserică timp de nouă ani. Iar alţi atâţia ani să se învrednicească a rămâne numai întru ascultarea auzirii învăţătorilor, şi a Scripturilor. Iar întru a treia noime să fie rugându-se întru întoarcere cu cei ce cad la pământ, şi aşa să vină la împărtăşirea sfinţeniei. Adică, şi la unul ca acesta, aceeaşi luare aminte va fi de către cel ce iconomiseşte biserica, şi după chipul întoarcerii împreună se va scurta lui şi întinderea canonisirii. Încât, în loc de nouă ani întru fiecare treaptă, să fie ori opt, ori şapte, ori şase, ori numai cinci, dacă mărimea întoarcerii ar învinge pe timp, şi ar întrece cu sârguinţa întoarcerii pe cei ce cu lenevire se curăţesc pe sineşi de întinăciuni în îndelungatul termen. Iar păcatul cel fără de voie, este adică de iertat, iar nu şi lăudat sau judecat. Iar aceasta o am zis, ca arătat să se facă, că, măcar deşi fără de voie de ar cădea în spurcăciunea uciderii, ca unul ce acum s-a făcut spurcat de păcatul acesta, canonul l-a hotărât lepădat de ieraticescul dar. Şi pe cât este timpul curăţiei pentru goala curvie, atât s-a judecat a fi bine şi la cei ce fără de voie au ucis, adică şi la acesta cercetându-se voia celor ce se pocăiesc. Încât de s-ar face întoarcere vrednică de crezare, să nu se păzească numărul anilor, ci pentru scurtare să se aducă acesta întru aşezarea Bisericii, şi la împărtăşirea Bunului. Iar dacă cineva neîmplinind timpul cel hotărât de canoane, ar ieşi din viaţă, porunceşte bunătatea Părinţilor, ca împărtăşit cu sfinţeniile şi nu deşert de merindea călătorie să se trimită întru acea mai de pe urmă, şi depărtată călătorie. Iar dacă împărtăşindu-se de sfinţenie, iarăşi s-ar întoarce în viaţă, să rămână vremea cea rânduită, fiind întru acea treaptă întru care era mai înainte de împărtăşire cea dată lui de nevoie.

TÂLCUIRE

Pentru canonisirile păcatelor părţii a treia (a sufletului), adică acei mâniitoare, rânduieşte canonul acesta zicând că: celelalte păcate ce se fac din partea mânierii, Părinţii n-au judecat de cuviinţă a le vorbi cu deamăruntul, şi prin urmare nu s-a silit atât de mult a se vindeca cu canonisiri (Şi cu toate că Sfânta Scriptură opreşte, nu numai lovitura cea proastă, ci şi pe toată ocara, şi hula, şi orice de acest fel care se naşte din mânie). Ci numai pe ucidere o au canonisit. Iar sfântul acesta tâlcuieşte toate felurile cele născute din mânie, şi rânduieşte vindecarea lor cum să se urmeze.

CANONUL 6

Iar celălalt fel al slujirii de idoli (că aşa numeşte pe lăcomia de avuţii dumnezeiescul Apostol) nu ştiu cum nevindecat s-a trecut cu vederea de Părinţii noştri. Măcar că acest fel de rău se pare, a fi patimă a stării celei a treia în suflet, că şi cugetul deosebirii binelui greşind, i se năluceşte că binele este în materie, ne uitându-se la frumuseţea cea nematerialnică. Şi pofta curge către cele de jos, abătându-se de la lucrul cel cu adevărat de poftit. Şi prigonitoarea, şi mâniicioasa plecare, multe prilejuri ia din acest fel de prihană. Şi totul zicând, se conglăsuieşte acest fel de boală cu apostoleasca hotărâre a lăcomiei de averi. Că dumnezeiescul Apostol pe aceasta nu numai idolatrie, ci şi rădăcina tuturor răutăţilor o au hotărât că este (I Timotei: 6,10). Şi cu toate acestea acest fel de rău al boalei s-a trecut cu vederea necercetat, şi neluat în băgare de seamă. Pentru aceasta şi se înmulţeşte în Biserici acest fel de bolire, şi nimeni cercetează pe cei ce se aduc la cler, nu cumva s-au spurcat cu acest fel de rău al idolatriei. Ci despre aceştia adică, pentru că s-a trecut cu vederea de Părinţii noştri, socotim a fi îndestul cu publicul cuvânt învăţăturii, să-i vindecăm, pe cât s-ar putea, ca pe oarecare boli plitoriceşti, vindecând noi pe bolile cele ale lăcomiei de averi prin cuvânt. Şi numai pe furtişagul, şi pe săparea de morminte, şi pe furarea de cele sfinte, le socotim patimă, pentru că aşa din urmarea Părinţilor s-a făcut predanisirea noastră pentru acestea. Cu toate că de dumnezeiasca Scriptură darea cu dobândă, şi camăta, şi a lua cele străine din oarecare silnicie la al său câştig, sunt din cele oprite, măcar de s-ar întâmpla a se face una ca aceasta cu făţărnicie de neguţătorie. Deci, fiindcă puterea noastră în stăpânirea canoanelor nu este vrednică de credinţă, vom adăuga

lângă cele zise pe canoniceasca judecată, despre cele cu adevărat oprite. S-au împărţit dar furarea de lotrie (tâlhărie), şi în spargerea de ziduri, şi scoposul amândurora unul este, luarea celor străine, iar osebirea cea între ele după socoteala lor este multă. Căci lotrul adică, şi pe vărsarea de sânge o ia întru ajutor la ceea ce se sileşte, la însăşi aceasta pregătindu-se, şi cu arme, şi multă întrebuinţare, şi cu îndemânările locurilor, drept aceea să se supună unul ca acesta judecăţii ucigaşilor de oameni, dacă s-ar întoarce de sineşi prin căinţă la Biserica lui Dumnezeu. Iar cel ce prin ascunsă răpire ia cele străine, apoi prin mărturisirea greşalei se arată pe sineşi preotului, cu sârguinţa cea pentru îndreptarea patimii, va vindeca boala. Zic adică, prin a da săracilor pe ale sale, ca dând cele ce are, arătat să se facă că se vindecă de boala lăcomiei de averi. Iar de nu are nimic, şi ar avea numai trupul, porunceşte Apostolul prin osteneala trupului să se vindece acest fel de patimă. Iar zicerea este aşa: „Cel ce fură, să nu mai fure. Ci mai vârtos să se ostenească lucrând binele ca să aibă a da celui ce are trebuinţă" (Efeseni: 4,28).

TÂLCUIRE

După ce sfântul a spus canonisirile păcatelor fiecărei părţi a sufletului în deosebi, acum zice şi pentru lăcomia de avere, care şi slujire de idoli este numită de Pavel, care se priveşte tot odată în câtetrele părţi ale sufletului. Se priveşte în cea cuvântătoare, pentru că cugetul nejudecând care este binele cel adevărat, nici privind către frumuseţea cea nematerialnică, pe materia aurului şi a argintului o socoteşte a fi adevăratul bine. Se priveşte la partea cea poftitoare, pentru că pofta se dă la lucrurile cele pământeşti, şi lasă lucrul cel cu adevărat de poftit, pe Dumnezeu adică. Se priveşte şi la cea mânietoarea. Pentru că, din pricina lăcomiei de averi, multe mânii, şi vrajbe se nasc. Întru un cuvânt Apostolul, rădăcina tuturor relelor pe lăcomia de averi hotărându-o, potrivită a dat cu lucrul şi pe hotărârea ei. Nu ştiu însă (zice sfântul) pentru ce răul acesta atât de mare a rămas de către Părinţi necanonisit? Pentru aceasta şi sporeşte între cei bisericeşti, şi niciunul din cei ce vor a se hirotonisi, se cercetează de s-a spurcat cu felul acesta al slujirii de idoli. Ci fiindcă, precum am zis, l-au lăsat Părinţii necanonisit, pentru aceasta şi noi ne îndestulăm spre a curăţi boala aceasta, cu cuvintele cele ce se propovăduiesc în Biserică, precum atâtea patimi plitoriceşti (Iar plitora se zice despre doftori, când se înmulţeşte vreuna din cele patru umezeli ale trupului, precum veninul cel galben, flegma, sângele şi veninul cel negru, şi prin urmare plitoriceşti patimi se zic boalele cele ce urmează din acest fel de înmulţire). Şi canonisim numai pe furtişag, pe spargerea mormintelor, şi pe furarea de cele sfinte. Pentru că şi Părinţii pe acestea le-au canonisit. Şi cu toate că şi a lua cineva mai mult decât, orice alt fel de ar da, afară de bani. Şi dobânda banilor, şi a răpi cu silnicie lucrurile străine, măcar deşi cu formă de neguţătorie ar întrebuinţa răpirea aceasta. Toate acestea zic, sunt oprite de dumnezeiasca Scriptură. Şi noi le-am fi certat cu canon, de-am avea singuri stăpânirea de a pune canon (că a sinodului lucru este acesta, şi vezi la prolegomena sfinţitelor canoane de obşte). Drept aceea zicem numai canoniceasca certare, cea de Părinţi hotărâtă a acelor trei păcate.

CANONUL 7

Iar spargerea de morminte, şi aceasta se împarte în păcat de iertat, şi în nu de iertat. Că dacă cineva de cuvioşie sfiindu-se, şi lăsând nejefuit trupul celui îngropat, încât să nu se arate soarelui ruşinea firii, oarecare pietre din cele aruncate în mormânt le va întrebuinţa la facerea vreunui lucru. Nici acesta este de laudă, dar însă faptă de iertat o au făcut obişnuirea, când mutarea materiei se va face la vreun lucru mai cinstit şi mai folositor de comun (obştesc). Iar când va iscodi praful trupului celui făcut pământ, şi va răsturna oasele, cu nădejde de a câştiga oarecare sculă din cele îngropate împreună. Şi acesta, cu aceeaşi judecată s-a osândit, cu care şi curvia cea goală, precum s-a zis în

cuvântul cel mai dinainte, cumpănind adică iconomul, din însăşi viaţa (greşitului), vindecarea lui, spre a scurta termenul canonisirii cel rânduit de canoane.

TÂLCUIRE

Şi păcatul acesta se împarte în două, ca şi furtişagul, după acest canon, în iertat şi în neiertat, căci, dacă cel ce deschide mormintele nu dezgoleşte pe mort, păzind cuvenita cinste a morţilor (că aceasta însemnează cuvioşia), ci ar lua numai pietrele ce s-ar afla în mormânt, pentru a le pune toate la alt lucru poate mai de cinste, şi zidire folositoare de obşte, şi această faptă nu-i lăudată, însă obiceiul o a făcut iertată.[392] Iar de va răsturna cineva ţărâna, şi oasele mortului ca să ia vreo sculă, sau haină, ori de aur, ori de argint făcută, cu care a fost îngropat mortul. Acesta, ca un curvar se canoniseşte, adică nouă ani. Iar duhovnicescul doctor are voie după viaţa, şi pocăinţa greşitului, să împuţineze anii certării acesteia. Vezi şi pe cel 66 la lui Vasilie.

CANONUL 8

Iar furare de cele Sfinte (ierosilie sau sacrilegiu), întru Scriptura cea din început, adică întru nimic mai uşoară s-a socotit decât osândirea uciderii. Că asemenea, şi cel ce se prindea în ucidere, şi cel ce lua cele afierosite lui Dumnezeu, suferea pedeapsa cea prin uciderea cu pietre. Iar la bisericeasca obişnuire, nu ştiu cum s-a făcut oarecare compogorământ, şi învoire, încât mai uşoară să se socotească vindecarea acestui fel de boli. Că întru mai puţin timp decât pe preacurvie, predania Părinţilor a rânduit canonisirea unora ca acestora. Pretutindenea însă la felul greşalei mai înainte de toate aceasta se cuvine a lua aminte, ce fel este plecarea celui ce se vindecă, şi a nu se socoti că este îndestul timpul spre vindecare (căci care vindecare s-ar face din timp?) Ci voinţa celui ce se vindecă pe sineşi prin întoarcere. Acestea dar ţie, o, omule al lui Dumnezeu după multă sârguinţă din cele îndemânatice alcătuindu-le, pentru că se

---

[392] Însă politiceasca lege cartea 7 titlul 23 zice că cei ce iau de la morminte pietre, ori marmure, ori coloane, sau alt fel de materie, să plătească la obştească vistierie 20 de galbeni de aur, şi se supun vinovăţiei furării de cele sfinte. Iar Leon şi Constantin împăraţii în alegerea legilor (titlul 128 foaia 129 a cărţii a doua a lui Ghiur Grecorum) zic să li se taie mâinile acelora ce dezbracă pe morţi în mormânt. Vrednic de însemnat lucru este însă să pomenim şi despre morţii care se află legaţi după moarte, arătând, că două sunt pricinile cele obşteşti ale legăturii unora ca acestora. Una este firească, şi cealaltă mai presus de fire: cea firească urmează din alcătuirea (temperamentul) trupurilor. Că zice marele Vasilie, că atâta mare osebire se află între alcătuirile (temperamenturile) trupurilor, câtă este între fier şi între vreascuri. Drept aceea şi câte trupuri sunt de alcătuire tare, acelea trebuie a se afla mulţi ani în mormânt, unele cinci ani, altele şi şapte, pentru ca să se topească; şi în grabă nu trebuie a li se face dezgropare unora ca acestora. Însă urmează şi de la vreme; căci când mor în vreme de iarnă, din pricina zăpezii şi a gheţii, mai cu greu se dezleagă decât cei ce mor în vreme de vară. Urmează şi de la loc şi de la ţărâna pământului. Căci precum alt pământ mai lesne dă semănăturile, iar altul mai anevoie. Aşa şi trupurile, le dezleagă pe unele mai lesne, iar pe altele mai cu greu. Iar pricina cea mai presus de fire a nedezlegării trupurilor urmează, ori din legiuita şi canoniceasca legătură de arhiereu, sau de preot, sau de vreo nedreptate ce a făcut mortul. Drept aceea de se întâmplă a se scoate vreunul legat, rudele şi clironomi lui, trebuie a-l muta la alt loc şi pământ. şi de vor vedea că nu din firească pricină este legătura, trebuie să roage pe arhiereul sau preotul ce l-a aforisit. Ori de au murit aceia, trebuie să roage pe moştenitorii acelora ca să-l ierte. Iar de a făcut vreo nedreptate, rudele sau moştenitorii având chip, să întoarcă nedreptatea, ori neavând, să roage pe cei nedreptăţi, să ierte pe nedreptăţitorul. Şi aşa legătura se dezleagă. Vezi şi pe Nectarie al Ierusalimului în răspunsurile cele asupra începătoriei papei, foaia 206, ca să vezi acolo că semnele trupurilor aforisite, sunt acestea: 1. Sunt nedzlegate; 2. Sunt deformate şi urâte. 3. Sunt greu mirositoare şi puturoase. 4. Sunt umflate ca timpana (doba). Iar eu adaug şi pe al 5-lea, că este şi prinuieşte frică şi cutremur privitorilor. Precum Sfintele Moaşte au cu totul dimpotriva acestora semne. Căci acelea sunt nestricăcioase, frumos mirosind, uscate, line, şi bine primite, ca cum ar fi dormind. Şi către acestea izvorăsc feluri de minuni.

cuvine a ne supune poruncilor fraţilor, după sârguinţă scriindu-le le-am trimis, iar tu să nu lipseşti a aduce lui Dumnezeu pentru noi obişnuitele rugăciuni. Că eşti dator ca un bine cunoscător fiu, celui ce te-a născut după Dumnezeu cu purtarea de grijă cea prin rugăciuni, după porunca ceea ce zice: „Cinsteşte pe născători ca să fie bine ţie, şi să ai viaţă îndelungată pe pământ" (Ieşire: 20,12). Şi arătat este că, ca pe un simbol ieraticesc (sfinţit) vei primi scrisoarea, şi nu vei necinsti ospătarea, măcar de ar fi şi ceva mai mic decât mintea ta cea înaltă.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că ierosilia, adică furarea de lucrurile cele afierosite lui Dumnezeu, în Scriptura cea veche, se pedepsea întocmai cu uciderea. Căci şi ucigaşul, şi furul de cele sfinte, cu pietre se ucideau. (Cum se vede aceasta din istoria lui Ahar, care a furat din jafurile cele afierosite lui Dumnezeu ale Ierihonului. Şi pentru aceasta s-a ucis cu pietre împreună cu toată familia sa (Isus: 7,25). Vezi şi tâlcuirea canonului al 4-lea al lui Grigorie făcătorul de minuni. Iar obiceiul Bisericii mai uşor a pedepsit acest fel de păcat, decât pe al preacurviei, după predania Părinţilor. Iar sfântul acesta adaugă, că la tot felul de păcate, doctorul cel duhovnicesc se cuvine a lua aminte aşezarea celui ce se pocăieşte, şi a nu socoti că singură vremea este îndestulă spre vindecare. Căci ce fel de vindecare poate a se pricinui din singură îndelungata vreme a canonisirilor, dacă cel ce se canoniseşte petrece în vremea aceea cu lenevire, şi cu nesilinţă de a se îndrepta? Ci să socotească că ceea ce pricinuieşte vindecare este voia, şi sârguinţa celui ce se vindecă pe sineşi prin pocăinţă. Apoi sfârşind sfântul, zice lui Litoie, să se roage Domnului pentru el, ca un duhovnicesc al său fiu, şi să primească epistolia, ca un dar de ospăţ, nu lumesc, precum obişnuiau cei mulţi a trimite la sărbătoarea Paştilor, ci dumnezeiesc, şi iereilor potrivit. Vezi şi pe cel 72 apostolesc.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL

Grigorie Teologul, fiind contemporan cu marele Vasilie, s-au hirotonit de el episcop al Sasimilor, şi lăsând pe Sasime, au luat asupră-şi purtarea de grijă a Bisericii cei din Nazianz patria sa, ascultând de Grigorie tatăl său. Iar la anul 378 au fost trimis în Constantinopol, de către sinodul ce s-au fost adunat în Antiohia, ca să poarte grijă pentru cei dreptslăvitori. Şi lăsând proedria (întâia şedere) a cetăţii împărăteşti cea încredinţată de marele Teodosie, înaintea sinodului al 2-lea ecumenic. Au venit în Arianz satul cel aproape de Nazianz, şi multe scripturi făcând în versuri (stihuri). Apoi în anul de la Hristos 391 iar 91 al vârstei sale după Fabrichie, au lăsat viaţa aceasta stricăcioasă. Iar conscriptele sale, cele tipărite în Paris sunt mai vrednice de cinste, decât altele. Şi măcar că toate conscriptele acestui sfânt le-au întărit canonul al 2-lea al sinodului al 6-lea ecumenic. Iar în pandecte se află numai eroiceştile stihuri, cuprinzătoare de cărţile care sunt primite ale vechii şi noii Scripturi. Din care şi noi aicea am adaos.

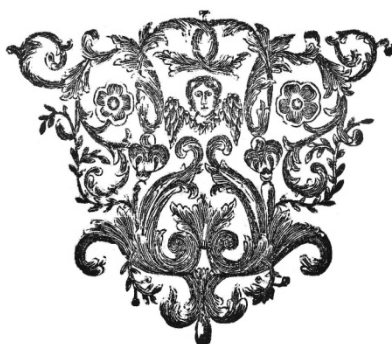
A SFÂNTULUI GRIGORIE TEOLOGUL
PENTRU CARE CĂRŢI SUNT PRIMITE

Pentru ca să nu fie mintea ta înşelată de cărţi străine, fiincă multe scripturi se află mincinoase, şi nu drept intitulate, primeşte iubitule această a mea dreaptă numărare, cărţi istorice, a înţelepciunii cei vechi evreeşti sunt douăsprezece. Întâi Facerea, apoi Ieşirea, Leviticonul, după acestea Numerele, a doua Lege, Isus a lui Navi, şi Judecătorii. A opta Rut, a noua şi a zecea carte, sunt faptele Împăraţilor, Paralipomenul, şi cea de pe urmă ai pe Ezdra. Cărţi alcătuite din stihuri cinci, cea întâi a lui Iov, după aceea a lui David, şi pe urmă trei a lui Solomon. Eclesiastul, Cântarea Cântărilor, şi Pildele. Aşişderea cinci cărţi, a Duhului Proorocesc, într-o carte sau tom, se alcătuiesc aceste douăsprezece. Osie, Amos, şi al treilea Miheia, apoi Ioil, după acestea Iona, şi Avdie, Naum, Avacum, şi Sofonie, Agheu, apoi Zaharia şi Maleahi. Aceasta este o carte, iar a doua lui Isaia. După aceea a lui Ieremia cel chemat din pruncie, asemenea a lui Iezechia, şi darul lui Daniil. Iată că am însemnat eu (aicea) douăzeci şi două de cărţi din Legea veche, deopotrivă cu numărul evreieştilor litere. Iar după acestea numără şi cărţile Tainei cei nouă. Matei a scris minunile lui Hristos pentru evrei. Iar Marcu pentru italieni. Luca pentru Ahaia. Iar Ioan marele propovăduitor şi suitoriu la cer pentru toţi. Deci după acestea să cuvine Faptele înţelepţilor Apostoli, 14 epistolii, a lui Pavel, 7 sinodiceşti, din care sunt una a lui Iacov, două a lui Petru, după acestea trei a lui Ioan, iar a şaptea a iudei. Şi aşa pe toate le ai. Iar de mai sunt careva afară de acestea nu sunt adevărate.[393]

[393] Însemnează că în alte conscripte ale sale Teologul Grigorie, primeşte ca pe o adevărată şi de Dumnezeu insuflată carte, şi pe Apocalipsul lui Ioan. Iar că în apostoleştile canoane cele ce s-au dat prin Climent, aducere aminte nu se face, nu-i de mirare. Pentru că în timpul acela în

TÂLCUIRE

Nuimărarea aceasta a sfintelor cărți în original este în versuri, şi nici de tâlcuire nu au trebuință, ci vezi pe apostolescul 85.

---

care zice că teologul Ioan a scris Apocalipsul, în Patmos fiind desțerat de tiranul Dometian, Climent a fost desțerat de acelaşi Dometian, în tauriceasca peninsulă, unde s-au şi sfârşit. Deci nici era încă cartea Apocalipsului scrisă în timpul în care Climent au scris canoanele.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL AMFILOHIE

Sfântul Amfilohie a fost în timpul împăraţilor Valentinian şi Valent în anul 374. Iar strălucind întru nevoinţă şi întru dumnezeiasca cunoştinţă, s-a făcut episcop al Iconiei. Şi a stătut apărător al dumnezeirii Fiului şi a Sfântului Duh. Că de faţă a stătut în sfântul şi ecumenicul al 2-lea sinod, unul fiind din Părinţii cei 150 de acolo, luptându-se împotriva lui Makedonie, luptătorului de Duhul Sfânt, şi împotriva rămăşiţelor lui Arie. Şi prin glumeaţa lucrare, ce a întrebuinţat către marele Teodosie împăratul, pe el adică heretisindu-l, iar pe Arcadie, fiul lui, cel de curând hirotonit împărat neheretisindu-l, după Teodorit cartea 5 capul 17, sau după Sozomen cartea 7 cap 5, bucură-te fiule zicând fiului împăratului, şi clătind cu degetul. A înduplecat pe numitul împărat, a scrie legea ca de aici înainte să nu mai facă sinoade ereticii, arienii, şi makedonienii, nici pentru fiinţa şi firea lui Dumnezeu să mai vorbească, şi oricare ar călca legea aceasta să se muncească. Către acest sfânt care a întrebat, răspunzând marele Vasilie, a trimis cele 27 de capete, cele pentru Sfântul Duh. Şi măcar că toate conscriptele acestuia, le-a întărit canonul al 2-lea al sinodului 6 ecumenic, iar în Pandecte se află numai acestea, ce rânduiesc pentru cărţile cele adevărate, pe care şi noi aceasta o am aşternut.

A SFÂNTULUI AMFILOHIE CĂTRE SILEVKIE,
PENTRU CARE CĂRŢI SUNT PRIMITE

Mai ales ţi se cuvine şi aceasta a şti, că nu fieştece carte care a primit nume vrednic de cinstirea Scripturii, este adevărată, fiindcă se găsesc uneori cărţi cu nume mincinoase, altele de mijloc, sau mai bine a zice aproape de cuvintele adevărului, iar altele adică plastografe şi foarte greşite, precum de pildă, monedele cele prefăcute şi mincinoase, măcar deşi au unele ca acestea (pe sine) titlul cel împărătesc. Însă după a lor fiinţă se dovedesc de netrebnice, pentru aceasta dar anume vreau să-ţi arăt ţie, pe fiecare din cărţile cele de Dumnezeu insuflate, şi pentru ca să cunoşti tu deosebirea acelora, mai întâi arăt sau numesc, pe cărţile cele din legea veche (şi anume): cinci cărţi care cuprind Facerea, Ieşirea, Leviticon, Numerile, a doua Lege. Către acestea adaugă pe Iisus al lui Navi, şi Judecătorii, Ruth, patru cărţi ale Împăraţilor, şi două Paralipomenon. După dânşii se cuvine a Esdrei, întâia şi a doua carte. Mai departe voi numi ţie cinci cărţi alcătuite în stihuri: a lui Iov cel încununat cu nevoinţele felurilor de pătimiri, şi cartea Psalmilor cu cântări care este tămăduitoare sufletelor, trei cărţi ale Preaînţeleptului Solomon, Pildele, Eclesiastul, şi Cântarea Cântărilor. Se mai adaugă la acestea şi pe cei 12 Prooroci: cel întâi Osie, al doilea Amos, Miheia, Ioil, Avdia, şi pe Iona chipul învierii celei de a treia zi, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu şi Zaharia, şi preaslăvitul vestitor Maleahi. În urma lor cunoaşte pe cei patru prooroci, pe marele Isaia, cel ce cu îndrăznire a proorocit, pe Ieremia (mult) pătimitorul, pe Iezechiel tăinuitorul, iar mai pe urmă pe Daniil, cel în fapte şi în cuvinte preaînţelept. Către aceştia oarecare socotesc a fi şi Estir. Timpul dar îmi este a numi şi cărţile Testamentului celui nou. Să primeşti numai pe cei patru Evanghelişti: pe Matei, Marcu,

Luca, iar pe Ioan să-l numeşti adică al patrulea cu timpul, ci ca pe cel întâi cu înălţimea dogmelor. Deci cu dreptate îl numesc pe el fiul tunetului, care cu mare mărime a răsunat pe Dumnezeu Cuvântul. Primeşte şi pe a doua carte a lui Luca: Faptele Apostolilor cele soborniceşti. Pe lângă acestea după aceea se potriveşte şi vasul alegerii, pe Pavel propovăduitorul şi Apostolul neamurilor, care cu înţelepciune a scris către Biserici, cele 14 epistolii: una către Romani, două către Corinteni, către Galateni, către Efeseni, către cei ce vieţuiesc în Filipi, către Coloseni, două către Tesaloniceni, lui Timotei două, către Tit şi Filimon, câte una fiecăruia, şi una către Evrei numită de unii neadevărată, deşi nu o numesc bine. Căci întru dânsa este darul cel adevărat. Ce voi zice în sfârşit pentru soborniceştile epistolii? Unii zic, că şapte dintr-însele se cuvine a primi, iar alţii numai trei: una a lui Iacov, una a lui Petru, şi una a lui Ioan, însă unii primesc cele trei ale lui Ioan, şi osebit de aceasta cele două ale lui Petru şi cu cea a şaptea a Iudei. Iar Apocalipsul lui Ioan oarecare îl judecă între sfinţitele cărţi, iar mai mulţi îl socotesc neadevărat. Deci acest prea nemincinos să fie al Scripturilor celor de Dumnezeu insuflate.

TÂLCUIRE

Numărarea aceasta a sfintelor cărţi în original este în versuri, şi nici de tâlcuire nu au trebuinţă. Ci vezi şi pe apostolescul 85 cum că două sunt Apocalipsurile lui Ioan: unul adevărat, şi altul neadevărat. Pentru care vezi şi pe cel apostolesc 60.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL TIMOTEI AL ALEXANDRIEI

Timotei al Alexandriei, aflându-se în timpul împăratului Valent la anul 372 s-a făcut Diadoh lui Petru, fratelui său, celui izgonit (desţărat) de Valent pentru credinţa cea în Niceea. Şi a stătut arhiepiscop în Alexandria (după Socrat cartea 4 cap 37) aflându-se al 24-lea în şirul episcopilor Alexandriei. Şi s-a făcut tare apărător cuvântului „de o fiinţă”. Iar în sinodul al doilea ecumenic cel adunat în anul 381 a fost de faţă fericitul, şi a propovăduit pe dumnezeirea Sfântului Duh. Iar la 7 ani după acel sinod, adormind întru Domnul, a lăsat Diadoh al Alexandriei pe Teofil. Şi a scris acesta vieţile multor minunaţi nevoitori, iar mai vârtos a lui ava Apolo (după Sozomen cartea 6 cap 28). Dar încă şi canoanele acestea după întrebare şi răspundere, care se întăresc nehotărâtor adică de cel 1 al sinodului al 4-lea, şi de cel 1 al celui al 7-lea. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic. Şi prin această întăritură iau ele oarecum putere de canoane ecumenice. Şi se află în al doilea tom al pandectelor, şi în tomul 1 al Sinodicalelor, foaia 352.

CANOANELE CELE 18 CU ÎNTREBĂRI ŞI RĂSPUNSURI
ALE LUI TIMOTEI,
PREASFÂNTULUI ARHIEPISCOP AL ALEXANDRIEI, TÂLCUITE

ÎNTREBAREA 1

Dacă un copil ce se catehizează fiind ca de 7 ani, sau om desăvârşit, ar afla oareunde timp lesnicios, făcându-se proaducere (prosfora), neştiind s-ar împărtăşi, ce trebuie a se face despre acesta?

RĂSPUNS

Datorează a se lumina, că de Dumnezeu s-a chemat.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind dumnezeiescul părinte, dacă un copil, sau şi bărbat desăvârşit, încă fiind în catehisire, s-ar întâmpla într-o vreme îndemânatică, când în vreo Biserică se face Liturghie, şi s-ar împărtăşi, nu defăimând, ci neştiind, ca mai înainte de Botez nu este iertat. Răspunde, că se cuvine a se boteza. Căci de Dumnezeu se socoteşte a fi chemat unul ca acela, de vreme ce nu a fost oprit nici de creştinii ce se aflau acolo, nici de prezbiterul ce l-a împărtăşit.

ÎNTREBAREA A 2-A

Dacă catehumenul ar fi îndrăcit, şi ar vrea însuşi, sau rudele sale, ca să ia Sfântul Botez, datoreşte a-l lua sau nu, şi mai ales când este spre moarte.

RĂSPUNS

Dacă cel îndrăcit nu se va curăţi de necuratul duh, nu va putea a lua Sfântul Botez. Iar fiind spre ieşire se botează.

TÂLCUIRE

Deşi tot nebotezatul ce se catehiseşte este necurat, pentru că are în sine pe necurăția strămoşescului păcat, şi duh rău, care se încuibează în inima lui, şi pe ascuns lucrează în adâncul sufletului lui, pornindu-l pe el la păcat. Iar mai cu deosebire necurat se socoteşte nebotezatul cel ce se catehiseşte, care şi arătat se zdrobeşte de demonul. Că se vede, cum că, pentru păcate vrute ale lui, a dat loc demonului, de al zdrobi aşa arătat. Pentru aceasta şi sfântul acesta răspunde, că unul ca acesta nu poate a se boteza până nu se va slobozi de această arătată bântuire a demonului, una pentru că el însuşi s-a făcut pricină, prin păcatele sale cele de voie, de a se bântui de demon. Şi alta că, nu cumva în vremea ce se botează, să se întâmple a se îndrăci, şi a-şi ieşi din minte, încât să nu poată a răspunde la întrebările ce i se fac la vremea Botezului, şi prin urmare să nu înțeleagă darul şi puterea Tainei. Însă de se va primejdui unul ca acesta să moară, zice sfântul să se boteze, ca să nu se ducă din viața aceasta, fără de pecetea dumnezeiescului Botez, şi să se lipsească pentru aceasta de Împărăția Cerurilor.

ÎNTREBAREA 3

Dacă oarecine fiind credincios, se îndrăceşte, este dator a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine sau nu?

RĂSPUNS

Dacă nu descoperă Taina, nici într-un alt chip oarecum huleşte, să se împărtăşească, nu însă în fiecare zi. Că îndestul îi este lui numai duminicile.

TÂLCUIRE

La această întrebare răspunde sfântul, că se poate împărtăşi unul ca acela numai duminicile, după Aristin, şi Armenopol (partea a 5-a epigrafi 2 a adunării pe scurt a canoanelor); sau (după alții) întru acele vremi ce nu se îndrăceşte, şi dacă când este în întregimea minții, nu huleşte dumnezeieştile Taine, nici le descoperă, adică nu arată poate, că acestea sunt pâine şi vin obşteşti, necrezând că cu adevărat este trupul şi sângele lui Hristos. Drept aceea, zice aici sfântul, pentru cel îndrăcit, ce nu adeseori se bântuieşte, ci în oarecare vreme, după Valsamon şi Zonara.

ÎNTREBAREA 4

Dacă oarecare ce se catehiseşte fiind bolnav, îşi iese din minte, şi nu poate însuşi a mărturisi credința, şi rudele lui se roagă, ca să ia Sfântul Botez până este viu, este dator a lua sau ba?

RĂSPUNS

Este dator să-l ia, de nu se ispiteşte de duh necurat.

TÂLCUIRE

La aceasta răspunde sfântul că se cuvine a se boteza, măcar că întru acel fel de stare aflându-se, nu poate a mărturisi credința, şi a cere Botezul, dar însă fiindcă se catehisea mai înainte, a arătat cu aceasta că doreşte credința creştinilor, şi Botezul de bună voie, şi mai ales când mai înainte de boală cerea Botezul, şi pentru oarecare pricini se întârzia, precum zice Zonara. Afară numai dacă din îndrăcire şi-a ieşit din minte, să nu se boteze, până nu se va curăți precum mai înainte am zis.

ÎNTREBAREA 5

Dacă muierea s-ar împreuna cu bărbatul său noaptea, sau bărbatul cu muierea sa, şi s-ar face adunare (Liturghie), sunt datori a se împărtăşi sau nu?

RĂSPUNS

Nu sunt datori; căci Apostolul strigă: „Să nu lipsiţi unul pe altul, fără numai cu conglăsuire până la o vreme, ca să vă îndeletniciţi în rugăciune. Şi iarăşi să vă împreunaţi, ca să nu vă ispitească pe voi satana, pentru neînfrânarea voastră" (I Corinteni: 7,5).

TÂLCUIRE

Către cel ce a întrebat de se cuvine a lua dumnezeieştile Taine dimineaţa făcându-se Liturghie, bărbatul şi muierea (cei după lege însoţiţi adică) care în noaptea aceea trecută s-au împreunat trupeşte? A răspuns sfântul prin canonul acesta, că nu se cuvine; şi aduce spre mărturie cuvântul acesta al Apostolului, ce-l zice celor căsătoriţi, a nu se lipsi unul pe altul de trupeasca împreunare; ci numai atunci să nu se împreuneze, când se face sfinţita Liturghie, sâmbăta, şi duminica, şi în toate sărbătorile, pentru ca să se împărtăşească (că aşa tâlcuiesc zicerea, ca să vă îndeletniciţi în rugăciune, atât canonul 13 al sfântului acestuia, cât şi cel al 3-lea al Sfântului Dionisie). Şi iarăşi să se împreuneze trupeşte, şi aceasta să o facă pentru pofta lor cea neînfrânată, ca să nu-i ispitească satana, pornindu-i spre preacurvie cu feţe străine.

ÎNTREBAREA 6

Dacă vreo muiere ce se catehiseşte şi-a dat numele său, ca să se lumineze, iar în ziua botezării sale, i s-au făcut cele după obiceiul muieresc. Este datoare ea a se lumina întru acea zi, ori a se mai întârzia? Şi cât să se întârzie?

RĂSPUNS

Este datoare a se întârzia până ce se va curăţi.

TÂLCUIRE

Cei ce se catehiseau, şi bărbaţii şi muierile când erau să se boteze, cu zile mai înainte se scria anume de către epistaţii (inspectorii) bisericeşti; care şi se numeau că se luminează şi sunt aleşi. Şi apoi se găteau spre Sfântul Botez. Răspunde sfântul prin acest canon, că dacă vreo muiere fiind gata spre Botez, în ziua când voia a se boteza iar veni cele obişnuite muiereşti, să se oprească până se va curăţi.

ÎNTREBAREA 7

Dacă o muiere va şti că are cele obişnuite muierilor, datoare este a se apropia la Taine în ziua aceea sau nu?

RĂSPUNS

Nu este datoare până se va curăţi.

TÂLCUIRE

Şi la aceasta răspunde Sfântul că nu se cuvine a se împărtăşi cu Sfintele Taine mai înainte de a se curăţi.

ÎNTREBAREA 8

Muierea de va naşte la Paşti, şi este datoare a ajuna, şi a nu bea vin, de se sloboade de ajunare, şi de a bea vin pentru că a născut?

RĂSPUNS

Ajunarea s-a socotit a fi pentru a smeri trupul, deci de este trupul întru smerenie şi în boli, este dator (omul) a se împărtăşi, precum voieşte, şi poate a purta hrana şi băutura.

TÂLCUIRE

La această întrebare răspunde sfântul că de va naşte muierea în postul mare al Paştilor, după Valsamon şi Vlastar,[394] să se ierte a dezlega postul,[395] şi a bea vin. Pentru că postul se face pentru a smeri şi a înfrâna trupul. Şi dar se cade a mânca şi a bea ceea ce poate a întări slăbiciunea trupului.

ÎNTREBAREA 9

De este dator clericul a se ruga, fiind faţă arieni, sau alţi eretici? Sau de nu-l vatămă pe el nimic, când face el rugăciunea, adică proaducerea?

RĂSPUNS

La dumnezeiasca aducere diaconul strigă mai înainte de sărutare: Cei neîmpărtăşiţi ieşiţi. Deci nu li se cuvine a fi de faţă. Fără numai de făgăduiesc a se pocăi, şi a fugi de eres.

TÂLCUIRE

La această întrebare răspunde sfântul, că dacă în vremea ierurghiei, strigă diaconul să iasă din biserică, câţi se catehisesc (că aceasta înseamnă zicerea neîmpărtăşiţi); deci dacă cei ce se catehisesc nu se iartă a sta în lăuntru în vremea dumnezeieştii Liturghii, cu cât mai vârtos ereticii? Fără numai, de vor făgădui a lăsa eresul şi a se pocăi. Însă şi atunci, nu se cuvine a se lăsa în lăuntru, ci a sta afară cu cei ce se catehisesc. Iar deşi aceasta nu vor făgădui, nici cu cei ce se catehisesc se iartă să stea, ci să se izgonească după Valsamon.

ÎNTREBAREA 10

Dacă cineva fiind bolnav, şi tare slab de multă neputinţă, şi vor veni Sfintele Paşti, este dator el negreşit a ajuna, ori îl sloboade pe el clericul a lua, ceea ce poate, sau şi unt de lemn, şi vin, pentru multa slăbiciune a lui?

RĂSPUNS

Se cuvine a se slobozi să se împărtăşească, şi de hrană, şi de băutură cel ce boleşte, spre ceea ce poate a ţine. Că cu dreptul este a se împărtăşi cu untdelemn cel ce odată s-a slăbit.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind dumnezeiescul Părinte, dacă cel foarte bolnav, şi leşinat de multă boală, se cuvine în marele post neapărat a posti, ferindu-se de vin, şi de untdelemn, ca şi cei sănătoşi; răspunde că se cuvine a se ierta unul ca acela ca să ia îndestulă mâncare şi băutură, cu care să poată a purta şi a-şi întări slăbiciunea sa, precum i s-ar rândui de către vreun doctor temător de Dumnezeu.

ÎNTREBAREA 11

De va chema cineva pe un cleric spre a însoţi nuntă, şi va auzi că nunta este nelegiuită, ori nuntă de mătuşă, adică ar fi soră a muierii celei moarte ceea ce vrea a se însoţi, de este dator a urma clericul, sau a face proaducere?

---

[394] Aristin şi alţii oarecare zic că Paşti aici se înţelege săptămâna cea mare, nu este însă atâta osebire de s-ar socoti Paşti aşa, sau aşa, căci atât postul cel de patruzeci de zile, cât şi săptămâna cea mare, cu mâncare uscată se cuvine a se posti, şi după aceasta nu au deosebire, şi prin urmare muierea ce va naşte ori întru acele patruzeci de zile, ori în săptămâna cea mare, nu trebuie a lua osebită dezlegare de post.

[395] Dezlegarea postului aici se înţelege, de a mânca muierea hrana aceea, cu care poate a întări slăbiciunea şi ticăloşia trupului său cea pricinuită din naştere, precum prin urmare tâlcuieşte Sfântul. Iar aceasta este mâncare numai cu untdelemn, că zice însuşi sfântul acesta în canonul 10 că cel ce desăvârşit s-a topit, şi s-a uscat de boală, cu dreptul este a mânca untdelemn.

RĂSPUNS

Ați zis odată. De va auzi clericul că nunta este nelegiuită, deci, de este nelegiuită nunta, nu este dator clericul a se împărtăşi cu păcate străine.[396]

TÂLCUIRE

Acestea fiind înțelese, este de prisos a se repeta.

ÎNTREBAREA 12

Dacă mireanul cel ce s-a visat, va întreba pe cleric, este dator a da lui să se împărtăşească, sau nu?

RĂSPUNS

De este supus poftei de muiere, nu este dator. Iar dacă satana îl ispiteşte, ca prin pricinuirea aceasta să-l înstrăineze de împărtăşirea dumnezeieştilor Taine, este dator al împărtăşi. Fiindcă nu va înceta ispititorul în timpul acela, când este dator a se împărtăşi, năvălind asupra lui.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind sfântul părinte de se cuvine a se împărtăşi mireanul ce s-a ispitit în vis în ziua aceea, răspunde că, de o a pătimit aceasta din poftă, sau din aducere aminte de muiere, nu se cuvine. Fiindcă pofta cea pătimaşă, după care a urmat scurgerea, i-a spurcat gândul. Iar dacă nu de vreo pricină ca aceasta i s-ar fi întâmplat scurgerea în vis, ci numai din ispita diavolului, omul să nu fie oprit.

ÎNTREBAREA 13

Celor însoțiți cu nuntă, în care zile ale săptămânii trebuie a li se propune să se ferească de împreunare unul cu altul? Şi în care zile să aibă voie.

RĂSPUNS

Cele ce mai înainte am zis, şi acum le zic. Apostolul zice, să nu vă lipsiți unul de altul, fără numai la o vreme prin conglăsuire, ca să vă îndeletniciți în rugăciune, şi iarăşi să vă împreunați, ca să nu vă ispitească pe voi satana, pentru neînfrânarea voastră (I Corinteni: 7,6). Iar de nevoie trebuie a se feri sâmbăta şi duminica, pentru că în acestea se aduce Domnului duhovnicească jertfă.

TÂLCUIRE

Acesta fiind tâlcuit mai sus, se socoteşte de prisos a se mai repeta.[397]

---

[396] Pentru aceasta şi Nichifor, patriarhul Constantinopolului, măcar deşi de mare silă a împăratului Constantin fiului împărătesei Irinei, a iertat (împreună şi cu Tarasie) la început pe Iosif iconomul Bisericii celei mari, care a binecuvântat nunta împăratului cu Teodota rudenia lui, lăsându-şi mai înainte pe Maria muierea sa; cu toate acestea în urmă când a împărățit Mihail bine-cinstitorul împărat, la caterisit pe iconomul însuşi Sfântul Nichifor. Pentru aceasta şi legile poruncesc (Armenopolul cartea şi titlu 4) ca pe ascuns nimeni să se cunune, ci de față înaintea a multor oameni. Ca preoții cei ce au să cunune, să cerceteze cu amăruntul pe cei ce sunt față, de este nunta legiuită, ori nu. Iar cine va cuteza a se cununa pe ascuns, să se pedepsească şi el, şi preotul ce l-a cununat, după bisericeştile canoane. Ci şi preotul acela ce va cununa pe cineva, fără de înscris voia arhiereului asemenea să se pedepsească.

[397] Iar Valsamon în întrebarea răspunderii 11 către Marcu al Alexandriei, zice: Că nu se cuvine a se împreuna, nu numai în ziua când se împărtăşesc, ci şi mai înainte de împărtăşire, şi după împărtăşire. Şi că cei ce nu o păzesc aceasta, aspru se cuvine a se canonisi. Pentru aceasta şi Valsamon în răspunsul 49 către acest Marcu zice că: Cei ce nu se înfrânează de trupeasca împreunare (cei prin lege însoțiți adică), sâmbăta şi duminica, se cuvine a se îndrepta cu potrivite canonisiri. Aşişderea să se ferească de împreunare şi în tot marele post, şi în toate miercurile şi vinerile.

ÎNTREBAREA 14

Dacă cineva, nefiind în minte, s-a ucis, ori s-a dat de prăpastie însuşi, de se face pentru el proaducere sau nu?

RĂSPUNS

Pentru aceasta este dator clericul, a deosebi de a făcut aceasta fiind cu adevărat ieşit din minte. Că de multe ori rudeniile celui ce a pătimit aceasta, vrând a-l noroci de proaducerea, şi de rugăciunea cea pentru el, mint şi zic că nu se avea pe sineşi (sau că era lipsit de minte). Uneori din bântuirea oamenilor, sau şi altminteri oarecum din scârbă o au făcut aceasta, şi nu trebuie a se face proaducerea pentru dânsul. Că însuşi ucigaş de sineşi s-a făcut. Deci negreşit clericul trebuie, cu amăruntul a cerceta, ca să nu cadă în păcat.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind dumnezeiescul Părinte, de se cade a se face Liturghie, şi pomenire pentru omul acela, ce ori cu ce fel de chip s-a omorât pe sineşi, neavându-şi mintea întreagă şi sănătoasă, ori din îndrăcire, ori din boală? Răspunde că, orice cleric, sau preot ar fi chemat spre a pomeni pe unul ca acela, trebuie cu deamăruntul bine a cerceta, de cu adevărat a fost lipsit de minte cel ce s-a omorât şi de nu tăgăduiesc rudele lui, vrând ca să-l împărtăşească de rugăciunile cele bisericeşti, pentru că de multe ori unii se omoară pe sineşi ori pentru vreo pagubă şi supărare ce au pătimit de la alţii, ori pentru împuţinare de suflet şi de mare scârbă, ori din vreo altă pricină, avându-şi mintea întreagă, pentru care nu se cuvine a se face Liturghie şi pomenire, fiindcă s-a făcut însuşi ucigaş luişi.

ÎNTREBAREA 15

Dacă vreo muiere având duh necurat încât să poarte şi fiare (lanţuri), iar bărbatul zicând că nu pot a mă înfrâna, şi vreau a lua alta, trebuie a lua alta sau ba?

RĂSPUNS

Preacurvie mijloceşte în această întâmplare, şi pentru aceasta nu am, nici aflu ce a răspunde.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind sfântul, dacă muierea cuiva îndrăcindu-se într-atât, încât o leagă şi cu lanţuri, iar bărbatul ei neputând a se înfrâna, şi cu soţia sa aflându-se nu poate a se împreuna, de ar cere să ia pe alta, se cuvine a lua, ori nu? Sfântul zice că, urmând preacurviei la una ca aceasta nu am ce răspunde, nici aflu. Că după cuvântul Domnului, lăsând pe muierea sa fără cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească.[398]

---

[398] Fiindcă, după canonul acesta şi după cuvântul Domnului, preacurvie urmează la cel ce-şi lasă pe muierea sa ceea ce se îndrăceşte, ori la vremi, ori totdeauna; Pentru aceasta nu trebuie a urma nearalei împăratului Leon, ceea ce iartă pe bărbat a-şi lăsa pe muierea sa ceea ce neîncetat se îndrăceşte. Şi Valsamon la aceasta nu se cade a fi ascultat, care iartă pe un bărbat ca acesta a-şi lua altă muiere, şi primeşte punerea de lege a lui Leon. Căci, atât bărbatul, cât şi muierea care s-ar îndrăci, se cuvine a se suferi unul pe altul, socotind că pentru oarecare păcate ale lor au urmat una ca aceasta, şi nu fieştecum. Să ia unii ca aceştia pildă de la bărbatul acel preacinstitor şi temător de Dumnezeu, care având muiere ce se numea Teotecne şi se afla în Rosopolis a Kilikiei, precum se scrie în viaţa lui Simeon celui minunat (praxa a 4-a a sinodului al 7-lea). Că aceasta douăzeci de ani au împreună locuit cu bărbatul său, cu toate că îndrăcindu-se cădea la pământ (şi aceasta i-a urmat când era tânără de 14 ani. Adică când se afla în vârstă de măritat, şi o a luat bărbatul său) care îşi muşca limba. Iar blagoslovitul bărbatul ei a suferit vitejeşte necazul şi aprinderea trupului, fără a lua altă muiere, până ce muierea lui s-a izbăvit de dracul prin rugăciunile Sfântului Simeon.

ÎNTREBAREA 16

Dacă cineva ajunând spre a se împărtăşi, şi spălându-se în gură, s-au în baie fiind a înghiţit apă nevrând, este dator a se împărtăşi?

RĂSPUNS

Aşa. Pentru că aflând satana prilej de a-l opri de la împărtăşire, mai ades o va face aceasta.

TÂLCUIRE

Răspunde sfântul că, dacă fără de voie şi din greşeală a înghiţit apă, unul ca acela se cuvine a se împărtăşi. Ca să nu găsească diavolul prilej adeseori a-i face o împiedicare ca aceasta.[399]

ÎNTREBAREA 17

Adeseori auzind cuvântul lui Dumnezeu, şi nefăcându-l, oare sunt sub osândire?

RĂSPUNS

Deşi nu-l facem, dar nu se poate a nu ne mustra pe sine-ne, că auzindu-l nu-l ascultăm. Că este parte de mântuire, şi a se mustra cineva pe sineşi.

TÂLCUIRE

Înţeleasă fiind întrebarea, cum şi răspunsul, nu avem ce zice.

ÎNTREBAREA 18

De la care vârstă se judecă de Dumnezeu păcatele?

RĂSPUNS

După cunoştinţa şi înţelepciunea fiecăruia. Unii din vârsta de zece ani, iar alţii şi de la mai mare vârstă.

TÂLCUIRE

Pentru că copiii aceia ce sunt de o fire isteaţă, şi deştepţi, aceştia mai lesne, şi mai degrab deosebesc binele de rău. Pentru aceasta, şi de la vârsta de zece ani. Iar aceia ce din fire sunt tâmpi, şi au minte adormită, mai târziu ajung, a deosebi binele din rău. Şi pentru aceasta de la mai mulţi ani ai vârstei lor se judecă de Domnul păcatele lor.

---

[399] Însă ca să lipsească aceasta se cuvine ca toţi cei ce se gătesc spre a se împărtăşi, să nu-şi spele gura, nici să se leie sau să se scalde în ziua aceea când au să se împărtăşească, ci de cu seară să o facă aceasta mai înainte de ziua împărtăşirii. Pentru aceasta şi Valsamon în al doilea răspuns al său către Marcu zice că nici preotul, nici mireanul se iartă a se scălda, sau a se lăia, sau sânge a-şi lua, în ziua în care s-a împărtăşit, nici mai înainte de împărtăşire, nici după împărtăşire. Fără numai atunci a-şi lua sânge după împărtăşire, când este vreo silă de boală de moarte.

PROLEGOMENA PENTRU TEOFIL AL ALEXANDRIEI

Teofil cel ce pe la anul 389 a stătut arhiepiscop Alexandriei; fiind înțelept și bărbat cu mintea, mai întâi a slobozit Alexandria din rătăcirea idolilor. Pentru că, nu numai arată amăgiților elini ascunsele meșteșugiri ce aveau popii lor, prin care intrau în idolii cei deșerți și neînsuflețiți, și le spunea dintr-înșii cele ce voiau ei, încă și pe idolul lui Serapid (de care pentru covârșitoarea mărimea lui, se purta vorbă că de se va clăti el, se va cutremura tot pământul) l-a zdrobit, și l-a arătat elinilor celor ce-l priveau, că este locaș al șoarecilor. Și tainele cele ucigătoarea ale lui Mitria le-a descoperit, și statuile mincinoșilor dumnezei le-a prefăcut în căldări, și întru alte trebuințe ale Bisericii. În urmă însă din pricina monahilor celor de pe lângă Ammonie, care se ziceau lungi, pornind după luptă asupra dumnezeiescului Hrisostom, precum nu se cuvenea, pentru aceasta s-a făcut urât la toți. Și a crescut ura cea asupra sa, și pentru că se îndeletnicea la citirea cărților lui Origen, pe care mai înainte le propovăduise vrednice de lepădat. Și a fost de față în Constantinopol la sinodul cel din vremea lui Nectarie, care după cel al 2-lea ecumenic s-a făcut în anul 394 pentru Agapie și Vagadie care amândoi se țineau de episcopia voastră. (despre care sinod vezi pe cel din Sardica.) Deci întru pocăință săvârșindu-și viața, ne-a lăsat aceste canonicești epistolii, de nevoie fiind spre întărirea Bisericii. Care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4 și de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic, și prin întărirea aceasta iau oarecum putere de ecumenice. Și se află în tomul al 2-lea al pandectelor, și în tomul 1 al Sinodicalelor, foaia 353.

CELE 14 CANOANE ALE LUI TEOFIL EPISCOPUL ALEXANDRIEI TÂLCUITE

CANONUL 1

Și obiceiul, și cuviința cere de la noi să cinstim pe toată dominica, și a serbat întru ea, fiindcă întru aceasta Domnul nostru Iisus Hristos, a dăruit nouă învierea cea din morți. Pentru care în Sfințitele Scripturi, și întâia s-a chemat, ca una ce este începătură a vieții noastre, și a opta, ca una ce este covârșitoarea a sabatismului iudeilor. Deci fiindcă s-a întâmplat a fi zi de ajunare a dumnezeieștilor arătări, să o iconomisim pe dânsa, și către amândouă să mergem înțelepțește. Ca împărtășindu-se de puține finice, să ne ferim totodată și de eresurile celor ce nu cinstesc pe ziua învierii Domnului nostru Iisus Hristos, și ceea ce este de datori să dăm zilei celei de ajunare, așteptând adunarea (rugăciunea) cea de seară, care voind Dumnezeu se săvârșește aici. Deci să ne adunăm aici de la ceasul al nouălea.

TÂLCUIRE[400]

[400] Așa au înțeles pe canonul acesta și Ioan al Kitrului. Că ziua cea de post a dumnezeieștilor Arătări, o au tălmăcit în canonul 16 al său pe ziua cea dinaintea dumnezeieștilor Arătări. Așa întocmai l-au înțeles și cei ce pe acest canon l-au scris în tipicul cel pentru sărbătoarea

Fiindcă s-a întâmplat ziua cea de post, adică ajunul, dumnezeieştilor arătări (a Botezului Domnului). A cădea în zi dezlegată, adică duminica, pentru aceasta canonul rânduieşte, să iconomisim înţelepţeşte pe amândouă acestea, mâncând puţine finice (sau smochine, sau stafide), şi cu această dezlegare Apostolului, să cinstim ziua duminicii cea de înviere şi slobodă, şi să scăpăm de eresurile celor ce nu cinstesc duminica cu desăvârşita nemâncare ce fac întru dânsa.

DIN ACELAŞI COMONITORION CE A PRIMIT AMMON PENTRU LICO
(carte aducătoare aminte)

CANONUL 2

Despre cei ce s-au împărtăşit cu arienii, şi până acum ţin Bisericile, să se facă precum este obiceiul. Aşa însă, ca alţii să se aşeze mărturisiţi întru dreapta slăvire. Şi aceia să se scoată. Întru acest chip iconomisindu-se şi aceştia, precum şi în celelalte cetăţi au făcut dreptslăvitorii episcopi cei din Tivaida. Iar cei ce au fost aşezaţi de Apolon episcopul, şi s-au împărtăşit cu arienii cei ce au Bisericile, să se canonisească de o au făcut aceasta cu socotinţa lor. Iar dacă s-au făcut ascultători episcopului lor, să se scoată, ca unii ce n-au cunoscut necuviinţa. Şi dacă toate popoarele se leapădă de ei împreună şi de ceilalţi (cu care s-au împărtăşit), alţii să se hirotonisească. Iar de-i apără pe ei împreună cu aceia care s-au împărtăşit, şi aceasta după acelaşi obicei să se cerceteze, pe care l-au întrebuinţat toţi drepslăvitorii episcopi cei din Tivaida.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte ca episcopii cei ce s-au împărtăşit cu arienii, şi care încă ţineau Bisericile celor drept-slăvitori, să se scoată dintr-însele, însă să se împărtăşească, cu cei drept-slăvitori, după chipul iconomiei ce au urmat drept-slăvitorii episcopi cei din Tivaida, şi asemenea să se facă şi în celelalte cetăţi, în care se află arieni ca aceştia, întorcându-se la dreapta-slăvire.[401] Aceştia zic, să se scoată dintr-însele, şi să se aşeze alţii drept-slăvitori. Iar drept-slăvitorii aceia pe care i-a aşezat

---

Botezului. Aşa l-a înţeles Sf Marcu al Efesului, pomenind în tipicul cel pentru sărbătoarea dumnezeieştilor Arătări. Şi mai înainte de toţi aceştia, şi de însuşi Teofil acesta, aşa voieşte şi Timotei al Alexandriei, să fie ziua ajunului Botezului postitoare. Înseamnă însă că, pomenitul Kitrus la acestaşi canon zice, că Teofil aici voieşte să nu dezlegăm la untdelemn şi la vin după cântarea cea de seară a ajunului Botezului (precum şi Timotei al Alexandriei cu singură apă iartă a se dezlega postul Botezului, măcar sâmbătă ori duminică de ar fi. Şi postitoare se vede că o voieşte pe ea, şi Marcu al Efesului.) Iar oarecare Nil (nu ştiu, ori monah de este, ori ieromonah) scoliasind, grăieşte împotriva tâlcuirii acesteia a lui Kitrus. Şi zice, că Teofil aici nu zice pentru hrana cea de după vecernie, ci pentru ceea ce se face după Liturghia lui Hrisostom, care se săvârşeşte dimineaţa, când se întâmplă ajunul Botezului sâmbăta sau duminica. Fiindcă după Vecernia ajunului, atât a Botezului, cât şi al naşterii Domnului, ori în ce zi s-ar întâmpla, dezleagă cei din monastiri la untdelemn şi la vin după rânduirea tipicilor. Nu ştiu de este însuşi Nil acesta ce scrie în tipicul ajunului Botezului, că se dezleagă la untdelemn şi la vin, întâmplându-se sâmbăta, sau duminica.

[401] Iconomia mi se pare că aici înţelege canonul pe aceia ce o au rânduit sinodul ce s-a făcut în Alexandria în vremea marelui Atanasie, adică să anatematisească eresul lui Arie cei ce s-au împărtăşit cu arienii, când se întorc către dreapta-slăvire, şi să mărturisească credinţa Părinţilor celor din sinodul din Niceea, şi aşa să se primească. Despre care sinod vezi la epistolia lui Atanasie cea către Rufian. Şi zice canonul că au rânduit episcopii din Tivaida, fiindcă au fost de faţă în acel sinod episcopi din Egipt, iar Tivaida era parte din Egipt. Că Egiptul, după Meletie geograful, se împărţea în Tivaida de sus, şi Tivaida de jos, şi al doilea pentru că Lico, era cetate a Tivaidei, către a cărei episcop Ammon, s-a dat acest aducător (comonitorion) aminte cuvânt. Şi pomeneşte Teofil de episcopii cei din Tivaida, pentru ca mai lesne să înduplece pe Ammon spre a păzi acest fel de obicei, pe care îl întrebuinţau procatohii lui, şi pentru care îi scrie el.

Apolon episcopul, de s-au împărtăşit cu arienii de a lor bunăvoie, să se canonisească, iar dacă cu socotinţa zisului episcop al lor a făcut aceasta, să-şi aibă împărtăşire cu ceilalţi episcopi, pentru că voind a păzi ascultarea către episcopul lor, nu a putut cunoască ce era de cuviinţă a face, adică a nu se împărtăşi cu aceia. Şi dacă toată mulţimea norodului se întoarce despre unii ca aceştia, ca despre nişte împărtăşiţi cu arienii, să se hirotonisească alţi drept-slăvitori în locul lor. Iar de-i primesc, atât pe ei, cât şi pe arieni, cu care împreună s-au împărtăşit, să se primească după chipul ce au întrebuinţat episcopii din Tivaida, la cei ce s-au întors de la împărtăşirea cu arienii. Vezi şi pe cel 68 apostolesc.

CANONUL 3

Pentru Vist cel ce s-a aşezat în Ereva prezbiter, să se cerceteze. Şi dacă pe vreo muiere lăsată, fiind viu bărbatul ei, o a silit, să nu se ierte a fi prezbiter. Când cu adevărat nici ca un mirean se cuvine a se împreună-număra, căci Biserica obişnuieşte pe unii ca aceştia a-i despărţi. Însă aceasta nu aduce greşeală episcopului Apolon, dacă din neştiinţă l-a aşezat pe el. Poruncind sfântul sinod, cei nevrednici, vădindu-se în crimen (vinovăţii) să se scoată după hirotonie.

TÂLCUIRE

Vist acesta se zice că a silit, şi a luat pe o muiere măritată care, trăind bărbatul său, s-a despărţit de el. Apoi s-a hirotonisit prezbiter de Apolon la cetatea Erevei a Egiptului, neştiind Apolon că el a luat acest fel de muiere. Deci zice canonul acesta, să se cerceteze pricina, şi fiind aşa, să se caterisească prezbiterul. Iar Apolon de nu a ştiut rămâne nevinovat. Căci sfântul sinod, adică cel întâi în al 9-lea canon al său a poruncit, ca cei hirotoniţi cu nevrednicie, după hirotonie vădindu-se, se scot din treapta lor.

CANONUL 4

Iar despre Sur, fiindcă episcopul Apolon a adeverit, că şi l-a depărtat pe el, şi că străin l-a făcut de Biserică, fie aşa precum a hotărât episcopul. Întrebuinţează-şi acela dezvinovăţirile sale dacă voieşte, şi prihăneşte hotărârea episcopului.

TÂLCUIRE

Sur acesta era cleric al lui Apolon episcopul, care a fost lepădat din clericat, şi s-a izgonit de la Biserică, precum însuşi Apolon a adeverit. Canonul dar zice, să rămână precum episcopul a rânduit. Iar dacă Sur prihăneşte hotărârea episcopului, să-şi arate dezvinovăţirile sale la sinod, de voieşte, al cărui sinod era părtaş şi Apolon.

CANONUL 5

Iar pentru Panuf ce s-a aşezat diacon în Lico, trebuie a cerceta. Şi de s-a aflat acesta, că în timpul ce se catehisea, a primit în împărtăşire de nuntă pe nepoata de frate a sa, iar după ce s-a botezat s-a înaintat la cler, să rămână în cler, de a murit aceea, şi el după Botez de nu s-a împărtăşit cu ea. Iar dacă fiind credincios a primit pe nepoata sa întru împărtăşirea nunţii, fie străin de cler, că nu aduce greşeală episcopului Apolon, de l-a aşezat pe el din neştiinţă.

TÂLCUIRE

Panuf acesta, mai înainte de a se boteza se zicea, că şi-a luat muiere pe nepoata sa, şi apoi botezându-se s-a hirotonisit diacon. Pentru aceasta canonul acesta rânduieşte să se cerceteze pricina. Şi dacă el, după ce s-a botezat, nu o a mai întrebuinţat pe ea de muiere luişi, fiindcă ea a murit,[402] să rămână diacon. Că întrebuinţarea muierii ce mai înainte de Botez, o a curăţit Sfântul Botez. Iar de o a întrebuinţat şi după Botez, să se

[402] Însă nu numai de a murit muierea, ci şi de o ar fi lăsat el îndată după Botez, fără a se mai împreuna cu ea, era vrednic a rămâne în clericat.

caterisească. Iar lui Apolon celui ce l-a hirotonisit nu-i pricinuieşte vătămare hirotonia lui. Fiind întru neştiinţă, căci n-a ştiut că el avea pe nepoata sa muiere. Vezi şi pe cel 19 apostolesc. Şi pe cel 9 al sinodului întâi.

CANONUL 6

Despre Iacov trebuie a se cerceta. Că dacă citeţ fiind, şi s-a arătat vinovat în vinovăţie de curvie, şi de către prezbiteri s-a scos, apoi s-a hirotonit, acesta scoată-se, după ce se va face amărunţită cercetare, iar nu numai din şoptire, sau din grăirile de rău făcându-se prepus asupra lui. Iar de nu se va afla vinovat, să rămână în cler. Că nu se cuvine a lua în minte clevetirile cele deşarte.

TÂLCUIRE

Se zice că Iacov acesta, fiind citeţ, şi prihănindu-se că a curvit, s-a fost scos din clericat de către preoţi, apoi s-a hirotonit în mai mare treaptă. Deci zice canonul, să se facă amărunţită cercetare, şi de se va găsi vinovat să se scoată din cleriat. Iar de se va găsi nevinovat să rămână în clericat.

CANONUL 7

Despre cei ce vor să se hirotonisească, aceasta să fie forma. Ca toată preoţimea să se unească şi să-i aleagă, şi atunci episcopul să-i ispitească. Şi, unindu-se cu el preoţimea, în mijlocul Bisericii să se hirotonisească, fiind de faţă poporul şi zicând în glas episcopul, de poate şi poporul, a mărturisi pentru dânsul. Iar hirotonie pe ascuns să nu se facă. Că având pace Biserica, se cuvine, de faţă fiind sfinţii, hirotoniile în adunare (Biserică) să se facă. Iar în enorie, de sunt oarecare ce s-au împărtăşit cu socotinţele celor ce s-au împărtăşit (cu ereticii) întru alt chip să nu se hirotonisească, ci clericii cei cu adevărat drept-slăvitori cercetând, fiind de faţă iarăşi episcopul şi cu ton zicând poporului celui de faţă, fără de nu s-ar face oarecare abatere.

TÂLCUIRE

Acest canon, este canonul şi forma pentru cei ce vor să se hirotonisească, care, şi cum se cuvine a se hirotonisi. Rânduieşte dar canonul acesta, că mai întâi toată preoţimea trebuie a se uni şi a alege pe cel ce are a se hirotonisi, şi atunci să-l cerceteze pe el şi episcopul. Şi unindu-se preoţimea, şi fiind de faţă norodul, să întrebe pe norod, de-l mărturisesc şi ei vrednic, şi aşa să-l hirotonisească de faţă în mijlocul Bisericii. Iar întru ascuns hirotonie să nu se facă. Pentru că, a lipsit de la Biserică frica ereticilor, şi a păgânilor, când era silită a hirotoni pe ascuns, şi dar trebuie a se face în vederea sfinţilor, adică a creştinilor. Iar dacă în parohia vreunei Biserici se află oarecare credincioşi, care nevrând s-au împărtăşit după compogorârea cu socotinţele celor ce s-au împărtăşit cu eretici, aceştia, zic, întru alt chip să nu se hirotonisească la acea parohie, de nu se vor cerca mai întâi de drept-slăvitorii clerici, de au socoteli drept-slăvitoare, în fiinţa şi a episcopului, şi întrebând el iarăşi pe norod, de sunt vrednici, şi aceasta pentru a nu urma vreo amăgire, a se hirotoni vreunul, având socoteli ereticeşti.

CANONUL 8

Cele ce se aduc sub cuvânt de jertfă, după cele ce mistuiesc în trebuinţa Tainelor, clericii să le împartă. Şi cel ce se catehiseşte nici cum să mănânce, sau să bea, dintru acestea. Ci mai vârtos clericii, şi credincioşii fraţi cei împreună cu dânşii.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte ca cele ce se proaduc de norod la Liturghie, câte prescuri prisosesc peste trebuinţa Sfintelor Taine, să se împartă clericilor, şi ei să împartă şi credincioşilor mireni, ca să mănânce, şi să bea din ele. Şi nici unul din cei ce se catehisesc şi nebotezat, nici să mănânce, nici să bea. Pentru că acestea s-a adus la

Sfântul Jertfelnic, şi părticele au ieşit din ele intrând în dumnezeieştile Daruri. Pentru aceasta şi cele rămase din acesta s-au sfinţit. Şi dar de cei nebotezaţi şi neluminaţi nu se cuvine a se mânca, şi a se bea.[403] Vezi şi pe cel 3 apostolesc.

CANONUL 9

Fiindcă Ierax, pâra pe oarecare, oarecum în păcat de curvie, zicând că nu ar fi de cuviinţă a se afla în clericat, iar episcopul Apolon a împotrivit cu vorba, că atunci nici un pârâş asupra lui nu a venit în mijloc, să se cerceteze şi aceasta. Şi de se va arăta vreun prihănitor vrednic de credinţă, şi se va dovedi vinovăţia, aducându-se martori vrednici de credinţă, să se scoată din Biserică. Iar de este vrednic de clericat, şi se va mărturisi întru întreaga înţelepciune, să rămână întru aceasta.

TÂLCUIRE

Ierax acesta prihănea pe oarecare cleric, că a curvit, şi că se cuvine a nu fi în clericat. Iar episcopul Apolon care a hirotonit pe cleric, adeverea că, întru acea vreme (poate a hirotoniei) nici un prihănitor s-a arătat. Drept aceea rânduieşte canonul, să se

---

[403] Deci trebuie toţi creştini, bărbaţii şi muierile, a aduce proaduceri (adică prescuri) în toate duminicile la Biserică, şi acestea să fie de grâu curat, cu nimic alt amestecat, nici cu secară, nici cu neghină, nici cu altceva, fără numai făină de grâu bine cernută, şi sare, şi apă, dospită cu nici un fel de meşteşug, ci cu singur aluat. Pentru că Domnul pe trupul său l-a asemănat cu grâul, şi cu nici un fel de altă sământă, zicând: „Grăunţul de grâu căzând în pământ de nu va muri, el singur rămâne. Iar de va muri, multă roadă aduce" (Ioan: 15,24). Pentru prescuri aşa. Dar datori sunt a aduce şi vin, care să fie ales, cu nimic amestecat, nici oţeţit, care de nu-l vor avea la casa lor, să se îngrijească a lua de la creştini temători de Dumnezeu, iar nu de la cei de alt neam, şi de la iudei; pentru că din acestea are a se săvârşi dumnezeiasca Liturghie. Şi să fie cu luarea aminte pentru ca să caute Dumnezeu la jertfa lor ca la a lui Abel, iar să nu se întoarcă ca despre jertfa lui Cain. Şi ca să se izbăvească ei din legătura păcatelor lor, că pentru acest fel de jertfă şi proaduceri într-o unire cu canonul acesta şi apostoleştile aşezământuri rânduiesc (cartea 8 cap 31) zicând, că blagosloveniile care prisosesc de la Taine (adică prescurile şi vinul cele aduse de creştini la Biserică) cu socotinţa episcopului, şi a preoţilor, trebuie a le împărţi diaconii la clerici. Şi episcopului să dea patru părţi, preoţilor 3, diaconilor 2. Şi celorlalţi, ipodiaconilor, citeţilor, psalţilor, şi diaconiţelor, câte o parte. Însemnează că pentru a se face cuvântul cel despre proaducere arătat şi desluşi, trebuie să împărţim în trei toate proaducerile (prescurile) ce se aduc de creştini la Biserică; 1. În proaducerea aceea (adică prescura), din care se scoate Mielul (adică Agneţul) care şi chiar prosfora se numeşte, după Evhologhion. Şi proaducerea înălţată, după canonul 5 al lui Nicolae (poate pentru că din aceasta se înalţă dumnezeiasca pâine, în vremea cântării celei de împărtăşire (adică a chinonicului), ori şi pentru că singură aceasta, dintru celelalte se înalţă, adică se cinsteşte, pentru Mielul cel luat dintr-însa) precum zice în tâlcuirea acestui canon şi Valsamon, şi ale căruia bucăţile prisosite, Antidoron (Anafora) (adică în loc de dar) se numesc, care are închipuirea feciorescului trup, după Sfântul Ghermano. 2. În celelalte 4 proaduceri (ori prescuri), din care iese părticica Născătoarei de Dumnezeu Fecioarei, părţile cetelor sfinţilor, părţile celor vii, şi părţile celor adormiţi, pe care acestea 4 peceţi le numeşte Evhologhiul, ale cărora rămăşiţe, cu antidoron, care şi posmăţei mai de obşte se numesc de către Părinţii din Sfântul Munte, şi se pun în deosebit disc, nu împreună cu antidoron, ci după antidoron se mănâncă. 3. În celelalte proaduceri, care se aduc către Dumnezeu ca nişte daruri numai în Biserică, sau deşi se bagă în Sfântul Altar (prescurile adică şi vinul, sau poate şi colaci), însă nici o părticică din acestea se scoate, nici pentru sfinţi, nici pentru vii, nici pentru adormiţi. Acestea dar aşa fiind, zice canonul 5 al lui Nicolae, că rămăşiţurile, din înălţata prescură, adică anafora, trebuie a se mânca numai în lăuntru în Biserică, încât toate să se cheltuiască. Iar părţile cele ce prisosesc din celelalte patru prescuri, singure să se mănânce, şi cu osebit chip, iar nu cu lapte, sau ori cu ce altă. Iar celelalte proaduceri, din care nici o părticică nu s-a luat la sfintele Taine, acestea se mănâncă în casele preoţilor.

cerceteze, şi de se va afla prihănitorul vrednic de credinţă[404], şi de se va dovedi clevetirea adevărată prin martori vrednici de credinţă, să se scoată din Biserică[405] (adică din treapta sa). Iar de se va mărturisi că este întreg-înţelept şi vrednic de clericat, să rămână întru el.

CANONUL 10

Ca cu socotinţa a toatei preoţiei, să se arate alt iconom. Pentru care s-ar învoi, şi episcopul Apolon, spre a cheltui la cele de trebuinţă ale Bisericii.

TÂLCUIRE

Rânduieşte canonul acesta ca cu socotinţa tuturor preoţilor, să se facă alt iconom la episcopie, pentru a iconomisi bine, şi a cheltui la cele ce se cuvin, adică la trebuinţele văduvelor, şi ale săracilor, veniturile Bisericii. Şi la această rânduire de iconom, s-a învoit şi episcopul Apolon, la a cărui episcopie, precum se vede, urma a se aşeza iconomul acesta.

CANONUL 11

Văduvele şi săracii, şi străinii cei ce nemernicesc, toată odihna să o dobândească. Şi să nu-şi însuşească luişi cineva cele ale Bisericii.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este tălmăcirea celui mai de sus, că acela a rânduit a se cheltui veniturile la cele de cuviinţă, iar acesta arată care sunt cele de cuviinţă.

A ACESTUIAŞI CĂTRE AFINGHIE EPISCOPUL, PENTRU CEI CE SE ZIC CURAŢI
(ori precum zic alţii AFRINGHIE)

CANONUL 12

A arătat mie evlavia ta, că oarecare din cei ce se numesc pe sineşi curaţi, voiesc a veni la biserică. Deci, de vreme ce sinodul cel ce s-a făcut în Niceea de către fericiţii Părinţii noştri a hotărât, ca să se hirotonisească cei ce vin, voieşte după chipul acesta pe cei ce vin la Biserică să-i hirotoneşti. De este viaţa lor dreaptă, şi de nu le stă lor cineva împotrivă.

TÂLCUIRE

Această canonicească epistolie rânduieşte pentru navatieni, cei ce voiesc a se întoarce la dreptslăvitoarea Biserică. Ca după hotărârea sfântului întâiului sinod, pe ereticii cei ce se întorc la dreapta-slăvire, aflându-se vrednici să-i hirotonisească. Pentru aceasta zice, şi tu, o, Afringhie să voieşte a-i hirotoni pe navatienii cei ce vin la drept-slăvitoarea Biserică de vor fi vrednici.

---

[404] Vezi că şi un singur prihănitor vrednic de credinţă ajunge spre prihănire, însă un martor nu este de ajuns. Ci trebuie să fie mai mulţi adică, după Vlastar cinci, sau mai puţini, după Zonara 3. Pentru aceasta şi Nichita al Iracliei (în răspunsul 4) zice că dacă vreo muiere curvă îngrecându-se, şi mărturisind cu jurământ, că o a stricat-o pe ea vreun iereu; să nu se creadă, de nu va arăta lucrul prin martori vrednici de credinţă. Pentru că trebuie a se lăsa preotul la judecata lui Dumnezeu şi el curând va face izbândire. (Se păstrează aceasta în manuscrise şi la foia 310 a lui Ghiur Grecorum.)

[405] Biserică aici se cuvine a înţelege pe cei bisericeşti. Şi clericii dintre care se cuvine a se scoate clericul cel prihăni. Dar nu şi din cler şi din Biserică împreună. Că nu vei răsplăti de două ori asupra lui, după cel 25 apostolesc şi 3 şi 32 ale lui Vasilie. Afară numai dacă caterisitul acesta a căzut şi a doua oară în păcat caterisitor de preoţie. Despre care vezi şi pe cel apostolesc.

A ACESTUIAŞI CĂTRE AGATON

CANONUL 13

Maxim neştiind legile Bisericii, s-a nătângit a se împreuna cu nelegiuită însoţire. Şi fiindcă îl tulbura pe el a nu fi primit la adunare (Biserică), a adeverit (fiindcă din neştiinţă a făcut nelegiuire) cu învoirea că se va depărta de nelegiuita împreună vieţuire, că şi aceea iubeşte acest (lucru). Deci de vei cerca că o fac aceasta cu împreună voinţă, şi nu amăgesc (fiindcă timpul este de 10 ani), de vei socoti de această dată să se adune ei împreună cu cei ce se catehisesc. Iar de îneţelegi, că vor să amăgească, şi că cele pentru dânşii au trebuinţă încă de asprime, ceea ce-ţi va arăta Dumnezeu acea fă, pretutindenea după socoteală povăţuindu-te. Că în locul acela aflându-te, mai bine poţi a şti socotelile lor.

TÂLCUIRE

Acest Maxim neştiind legile Bisericii, cu întărită socoteală a luat muiere cu nelegiuită muncă. Pentru care a fost despărţit de Biserică, şi de adunarea credincioşilor. Şi fiindcă se mâhnea foarte pentru aceasta, au încredinţat, că se va despărţi de nelegiuita însoţire, că şi muierea o voieşte aceasta. De aceasta Teofil scrie acestui Agaton că, de va ispiti şi va vede, că cu adevărat ei se despart de bună voie şi că nu amăgesc, socotind că, pentru nelegiuirea aceasta sunt despărţiţi de Biserică zece ani, de va pricepe că cu adevărat s-a despărţit de nuntă, să-i lase de aceasta dată să intre în Biserică cu cei ce se catehisesc, şi iarăşi împreună cu aceia să iasă. Iar de va socoti, că amăgesc, şi încă le trebuieşte certare, să facă ceea ce Dumnezeu îl va lumina.

A ACELUIAŞI CĂTRE MINA EPISCOPUL

CANONUL 14

Legiuit lucru au făcut prezbiterii din satul Ghemin. De adeverează Eustatia ceea ce a adus scrisoare. Că zice, că pe Kirradia care a nedreptăţit, şi nu voieşte a întoarce nedreptatea, o a despărţit de adunare (Biserică). Deci fiindcă am aflat că voieşte să se adune împreună a vindeca răul sieşi, să voieşti dar a o pregăti pe ea, să lepede de la sine mai întâi nedreptatea, şi să o îndupleci să se pocăiască. Că aşa de vei înţelege că la legea lui Dumnezeu se apropie, poftind adunarea, îi vei da voie să se adune împreună cu popoarele.

TÂLCUIRE

Pe aceast Kirradie, pentru că au răpit lucruri străine, şi nu voia a se lăsa de nedreptate, prezbiterii din Gemin, o a fost aforisit (adică o a fost despărţit) de Biserică şi de adunarea credincioşilor. Teofil arhiepiscopul scrie către episcopul Mina, că de este această înştiinţare adevărată, care prin Evstatia o a luat; bine au judecat prezbiterii de o au despărţit de Biserică. Însă fiindcă acea Kirradie a făgăduit să vindece răul acesta, şi nedreptatea ce o a făcut, pentru ca să fie primită la Biserică. Zice, să se silească Mina a o îndupleca mai întâi să lase nedreptatea, şi să întoarcă cele străine, şi să se pocăiască către Dumnezeu, ca să se ierte păcatul ei acesta. Apoi de va înţelege că cu bună ştiinţă, şi pentru Dumnezeu, şi nu numai pentru ruşinea oamenilor, năzuieşte la Biserică, să o ierte a se aduna în Biserică cu ceilalţi creştini. Vezi şi pe al 3-lea al lui Grigorie făcătorul de minuni.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL KIRIL AL ALEXANDRIEI

Cel între sfinți părintele nostru Kiril nepotul lui Teofil, la anul 412 s-a așezat arhiepiscop Alexandriei, și diadoh al unchiului său. Şi fiindcă vrăjmășuia pe dumnezeiescul Hrisostom și după ce a murit, pentru greșita socoteală și împătimirea ce avea către Teofil unchiul său, vrăjmașul lui Hrisostom, i s-a arătat Născătoarea de Dumnezeu și i-a zis, să pună pe Hrisostom în sfintele diptice (adică în catalogul sfinților) care lucru l-a și făcut, căindu-se pentru vrajba cea mai dinainte. Şi gonind pe toți evreii ce erau în Alexandria, și război duhovnicesc pornind asupra ereticilor celor de atunci, și mai ales asupra lui Nestorie. Pe care neputând a-l întoarce de la rătăcire, nici cu scrisorile cele mângâietoare ce mai înainte i-au trimis, nici cu localnicul sinod, care l-a adunat asupra lui în Alexandria la anul 426 întru care și aceste 12 anatematisiri asupra eresului aceluia le-a dat, în sfârșit, a plecat pe împăratul Teodosie, și a făcut sinodul cel al 3-lea ecumenic (despre care vezi Prolegomena aceluia), însuși proexarhisind (primat fiind, sau prezeduind) la el, prin care a surpat pe răucinstitorul Nestorie. Iar în anul 444 s-a dus către Domnul. Iar conscriptele acestuia cele în Paris tipărite la anul 1638 în șapte tomuri conumărate, pe lângă care și această canonicească epistolie se păstrează, fiind de nevoie spre întărirea Bisericii, împărțită în patru canoane, după Valsamon, iar în cinci după Aristin, căruia și noi i-am urmat. Iar Domn acesta către care se trimite, a fost patriarh al Antiohiei. Şi se întărește epistolia aceasta, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului al 4-lea ecumenic, și de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic. Şi prin întărirea aceasta primește oarecum putere de ecumenic. Se află însă aceasta în tomul al 2-lea al pandectelor. Şi la începutul tomului al 2-lea al Sinodicalelor.

Cele 5 Canoane ale celui întru sfinți părintelui nostru Kiril arhiepiscopul Alexandriei tâlcuite, în care se împart canoniceștile sale epistolii, cea către Domn al Antiohiei, și cea către episcopii Libiei. canonicească epistolie cea către Domnos

CANONUL 1

Fiecare din lucrurile noastre, când se îndreptează cu canoniceasca buna rânduială, nici o tulburare ne naște nouă, ci ne scapă și de grăirea de rău a oarecărora, iar mai vârtos, pricinuiește nouă și bunele cuvântări de la cei ce drept cugetă. Că cine nu ar primi o hotărâre necăutătoare în față, care s-ar face de către oarecarii? Sau cum a judeca drept, și legal nu va fi neprihănit, și mai vârtos plin de toată lauda? Şi acestea scriu acum teoseviei (iubirii tale de Dumnezeu) tale, căci în scrisorile tale, cele trimise și către mine, și către preacuviosul și preaiubitorul de Dumnezeu fratele nostru, și sinepiscopul Proclu, episcop numind (teofilia ta (iubirea ta de Dumnezeu)) pe prea evlaviosul și prea religiosul Petru, care se plângea, și zicea că nelegiuit s-a scos din Biserica cea încredințată lui. Urmează însă, că ori a avea el și pe numele preoției împreună cu dumnezeiescul lucru, adică, de nu era vrednic a sta înaintea dumnezeiescului Altar, nici cu însuși numirea episcopiei a se cinsti. Dar poate s-ar părea teofiliei tale a fi oarecum aspru, și neiubitor de frați cuvântul meu. Însă nu este

aşa după adevăr. Că socotim poate că miluim pe bătrânul, lăsându-i lui pe singura numirea, mult mai bine ar fi însă a socoti şi cealaltă. Că zice că ar fi putut a-şi întări cinstea sa, dar nu a avut timp de a se dezvinovăţi, şi nici i s-a propus canonicească ascultare. Iar de s-ar fi făcut ceva de acest fel, însăşi productul lucrărilor (actelor) ar fi vădit pe el, ori prins în crimene, ori vinovat osândit, şi care nu ar fi mai avut a zice de aici înainte că este nedreptăţit, ori hotărându-se slobod, iarăşi i s-ar fi dat a proistoşi Biserica, care o a avut în mâna sa. Iar nefăcându-se una ca aceasta, strigă asupra lucrului (şi zice că suferă nesuferită nedreptate, şi că cu nelegiuire s-a scos). Şi mai adăugând, că i s-au răpit şi toţi banii ce i se cuveneau lui. Deci cuvioşia ta înţelegând, şi ceea ce socotesc dumnezeieştile canoane, şi ceea ce se cuvine Bisericii, şi celor rânduiţi la Sfinţita Liturghie. Iar pe lângă acestea încă, şi de scrisorile noastre fiind rugat, încetează lacrimile bărânului. Şi de s-ar socoti a se judeca cu cei ce au adus asupra lui pricinile, să se judece după obicei înaintea teoseviei tale. Fiind împreună de faţă adică şi cinstitorii de Dumnezeu episcopii cei de sub mâna ta. Afară de unii de care s-ar feri, ca de nişte sub prepus. Că cu adevărat nici pe unul din preacinstitorii de Dumnezeu episcopi credem că ar cugeta vrăjmăşie asupra fratelui. Însă ca să nu se facă aceasta pricinuire, care să slăbănogească pe judecata ceea ce va să se facă pentru el, spre a nu se socoti că nu s-a făcut cu dreptul, nimic nu supără ca să nu fie în adunare unii din cei ce sunt în prepus.

TÂLCUIRE

Zice sfântul, că tot lucrul bisericesc, când se face după rânduiala sfintelor canoane, nu numai nu pricinuieşte nouă vreo tulburare, şi ocară, ci mai ales şi laude de la cei înţelepţi şi deosebitori. Că cine nu laudă hotărârea cea dreaptă şi nefăţarnică? Sau cum nu este afară de toată mustrarea şi prihana, judecata cea dreaptă şi legiuită, şi plină de toată lauda? Şi zice dar către Domn. Acestea dar scriu ţie, pentru că în scrisorile ce ai trimis, şi mie şi fratelui Proclu al Constantinopolului, tu numeşti episcop pe cuviosul Petru, iar el dimpotrivă, venind la noi plânge şi se tânguieşte zicând, că cu nedreptate s-a scos de tine din episcopia cea dată lui. Şi de cuviinţă ar fi fost, ori să aibă şi numele episcopiei, şi episcopia, ori de nu era vrednic a avea epsicopia şi arhieria, nici cu numele episcopului să se cinstească, precum tu îl numeşti. Iar de cumva ţi s-ar părea a fi lucru aspru şi neiubitor de fraţi aceasta ce o zic, adică, a nu se zice episcop, dacă nu are episcopia, însă cu adevărat nu este aspru. Căci, noi socotim (vezi cum în număr multoratic vorbeşte sfântul punându-şi şi persoana sa ca să facă cuvântul mai neasupritor, şi mai lesne de primit). Cum am fi făcut cu bătrânul Petru, numindu-l episcop cu nume gol, mai bine însă l-am milui, de am socoti să facem şi cealaltă. Care? A-i da vreme să se dezvinovăţească, şi a-i asculta şi îndreptăţirile sale, precum dumnezeieştile canoane rânduiesc. Căci el zice, că de i s-ar fi dat acestea, şi de s-ar fi judecat la sinod, s-ar fi arătat pe sineşi nevinovat la cele ce se prihăneşte. Şi cu adevărat de s-ar fi făcut aceasta, hotărârea aceasta în scris, care s-ar fi dat în pricina lui, de ar fi fost el vinovat, l-ar mustra spre a nu mai putea zice, că m-am nedreptăţit. Şi iarăşi de ar fi fost nevinovat, i s-ar fi dat episcopia sa. Fiind dar că acest fel de sinodicească judecată nu i s-a făcut, strigă şi zice, că i-a făcut nesuferită nedreptate şi cu nelegiuire s-a scos din episcopia sa. Şi încă zice, că i-a răpit şi toţi banii ce-i avea. Acestea zicându-le sfântul, îndeamnă pe Domn să facă acest fel de judecată şi dreptate.

CANONUL 2

Iar banii cei ce cu nedreptate s-au luat de la el, este cu dreptul a i se da înapoi după două chipuri. Întâi, că nici trebuia nicidecum a se face una ca aceasta. Şi că întristează foarte, şi la cea mai de pe urmă mâhniciune aduce pe cinstitorii de Dumnezeu episcopi cei din toate părţile pământului, a li se cere lor cuvinte pentru iconomia cheltuielii celor ce le vin lor, ori din bisericeştile venituri, ori şi din oarecare

proaduceri. Că fiecare din noi în timpurile sale vor da cuvânt judecătorului tuturor. Că odoarele, şi averile cele nemişcătoare, trebuie a se păzi Bisericilor neînstrăinate. Iar iconomia cheltuielilor celor întâmplătoare să se încredinţeze celor ce după vremi ocârmuiesc dumnezeiasca preoţie.

TÂLCUIRE

Acest canon este următor celui mai de sus. Că zice, că cu dreptate este a se da înapoi episcopului Petru, banii ce i s-au răpit cu nedreptate. Pentru două pricini: 1. Pentru că nedrept lucru a fost din început a i se răpi lui. 2. Pentru că mult mâhneşte, şi în mare lenevire pun pe episcopii fiecărei eparhii, când vor fi datori a da seamă de cheltuielile ce fac în eparhiile lor, care le vin lor, sau din rodurile ce le-ar aduce oarecare, sau din rodirile episcopiei. Căci fiecare episcop lui Dumnezeu are a da seamă, de cheltuielile ce face, în toată vremea ce a episcopit. Că, sfinţitele odoare, şi moşiile cele nemişcătoare ale episcopiilor, se cuvin a se păzi neînstrăinate, iar iconomia cheltuielilor celor ce se întâmplă în ele, trebuie a se încredinţa arhiereilor lor. Însă pentru a nu da prepus, se cuvine a avea iconomi, care după socotinţa episcopilor să urmărească toate veniturile şi cheltuielile Bisericii, după canonul 38 şi 41 apostoleşti.

CANONUL 3

Iar libela (carte) cea de paretisire, zice că a dat nu de bună voia sa, ci ca de nevoie, şi de frică, şi de îngrozirea oarecărora. Şi într-alt chip încă, este neplăcut lucru, şi legiuirilor Bisericii, a da libele de paretisire unii din sfinţiţii lucrători. Că de sunt vrednici a liturghisi, fie întru aceasta. Iar de sunt nevrednici, să nu se scoată din pricina paretisirii, ci mai vârtos osândiţi fiind pentru lucruri, de care cineva ar fi făcut mare strigare asuprăi, ca de nişte lucrări afară de toată urmarea. Salută (urează) pe frăţimea cea de lângă tine. Căci (frăţimea) cea împreună cu noi pe tine te salută în Domnul.

TÂLCUIRE

Se înţelege că pomenitul episcop Petru a dat carte de lepădare, adică, că se leapădă de eparhie. Deci pentru aceasta zice canonul că el nu o a dat de bună voie, precum mărturiseşte, ci de nevoie, şi de îngrozirile ce-i făceau unii, că-i vor face rău. Apoi însă, şi de bună voie de o ar fi dat, aceasta nu este lucru plăcut canoanelor Bisericii, şi că este necuviincios. Căci, episcopii de sunt vrednici a avea arhieria, să rămână întru ea, şi să nu se lase. Iar de sunt nevrednici, să nu iasă din eparhiile lor, ca paretisiţi, ci mai vârtos ca nişte osândiţi, pentru necuviinţele ce ar fi făcut, şi de care foarte ar fi prihănit oarecare, ca pentru unele ce ar fi afară de toată urmarea sfintelor canoane, adică ca cu totul nelegiuite şi necanonisite. Iar dacă acestea le-ar fi pârât oarecare, arătat este că, ca pentru nişte făţiş lucrate, şi cunoscute lui, şi de alţii mărturisite ar fi pârât. Că nimeni de cele necunoscute şi ascunse pârăşte. Iar de este aceasta, urmează dimpotrivă, că poate episcopul a se paretisi şi fără a se pârî vederat; când adică, ori mai înainte de arhierie, ori şi după arhierie, ar face întru ascuns vreun păcat, opritor şi caterisitor de arhierie. Pe care mărturisindu-l la duhovnicescul părinte, şi mustrat de conştiinţa sa, împreună cu sfinţita lucrarea arhierească, lasă şi episcopie. Şi vezi pe cel 9 al sinodului 1 şi epistolia sinodului al 3-lea, şi pe cel 16 al sinodului 1 şi 2.

A ACELUIAŞI, CĂTRE EPISCOPII LIBIEI, ŞI AI PENTAPOLEI

CANONUL 4

Despre tot ce este de trebuinţă, şi de nevoie spre zidirea popoarelor, săvârşindu-se şi spre lauda Sfintelor Biserici, trebuie să avem purtare de grijă. Că scris este: „Evlavioşi faceţi pe fii lui Israil" (Levitic: 15,31). Deci oarecare Părinţi din mănăstirile cele din eparhia (provincia) Tiveilor, bărbaţi evlavioşi, şi minunată vieţuire având,

venind în Alexandria, şi întrebându-se de către noi pentru starea mănăstirilor acolo, ne-au spus că mulţi se smintesc, pentru o pricină ca aceasta. Că oarecare de curând însuraţi, şi ca cum din cămările de nuntă pogorându-se, amăgesc împreună pe oarecare din iubitorii de Dumnezeu episcopi, şi poate că nimeni spunând cele pentru ei, se hirotonesc clerici. Adică prezbiteri. Iar alţii oarecare, din însăşi mănăstirile ca nişte necuviincioşi scoţându-se, iarăşi aleargă către hirotonie. Şi făcându-se clerici, intră iarăşi în mănăstirile de unde s-au scos. Şi vor să proaducă (prosforeze), şi să plinească câte sunt obişnuite clericilor, şi acestea le fac aşa, încât şi unii din cei ce-i ştiu pe ei, se leapădă şi de adunările (în Biserică), şi nu suferă a se împărtăşi, liturghisind aceia. Deci fiindcă, precum am zis, toate trebuie a se face de către noi spre zidirea popoarelor, să ia aminte teosevia voastră de acestea. Şi de urmează a se hirotoni cineva cleric, iscodească-se viaţa lui. Şi care din două, are muiere sau nu, şi cum şi când o au luat, şi de s-a părăsit de ea. Şi de este vreunul din cei lepădaţi, sau de vreun de alt cinstitor de Dumnezeu episcop, ori din vreo mănăstire. Şi atunci neprihănit aflându-se să-l hirotonească. Că aşa ne vom păzi şi pe cugetul nostru curat, şi pe dânsul (ierositul) neprihănit sfinţitei şi cinstitei Liturghii.

TÂLCUIRE

La începutul acestei epistolii zice sfântul, că arhiereii se cuvine a purta grijă pentru fiecare lucru de nevoie şi trebuincios, atât spre zidirea şi folosul norodului, cât şi spre cinstea şi slava Sfintelor Biserici, adică a celor bisericeşti şi a clericilor. Apoi sfătuieşte cu dragoste frăţească pe arhiereii cei din Tivaida, să îndrepteze necuviinţele ce s-au înştiinţat de la oarecare Părinţi de acolo, că se urmează la hirotonie.

CANONUL 5

Iar de sufăr oarecare despărţire, certându-se pentru greşale, şi fiind catehumeni vor să se sfârşească, să se boteze. Şi să nu se ducă din cele omeneşti neîmpărtăşiţi de dar, adică necuminecaţi. Căci socotesc că se cade a se lua aminte, şi aceasta după legiuirile Bisericii.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că dacă unii din catehumeni (cei ce învaţă credinţa), pentru oarecare păcate ce au făcut, s-au canonisit a fi despărţiţi de catehumenii cei ce vin în Biserică, şi să se scoată afară din portic (pridvor). Unii ca aceştia, de se vor primejdui să moară, să se boteze, ca să nu moară nedobândind dumnezeiescul dar al Botezului, şi fără a se împărtăşi de rugăciunile cele cu cei împreună credincioşi, şi de cuminecarea dumnezeieştilor Taine. De unde se înţelege, că îndată după Botez, trebuie a-i împărtăşi cu dumnezeieştile Taine, potrivit cu canoanele Bisericii.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL GHENADIE

Cel între sfinți părintele nostru Ghenadie a fost în timpul împăratului Leon cel mare (care şi Makell se numea). Fiind însă prezbiter mai înainte al Bisericii din Constantinopol, s-a ridicat la scaunul patriarhiei din Constantinopol în anul 458 după moartea lui Anatolie, celui ce a fost de față în sinodul al 4-lea, şi făcând iconom al bisericeştilor lucruri pe Markian cel ce s-a întors din religia celor curați, la Ortodoxie, a poruncit a se împărți prin el cele ce se proaduceau la fiecare Biserică, la clericii ficărei Biserici, şi a nu le lua toate Biserica cea mare, precum mai înainte era obiceiul. Pe nimeni hirotonea de trei ori fericitul, de nu ştia psaltirea pe de rost. Era încă şi făcători de minuni. Pentru că rugăciunea sa a vindecat mâna cea uscată a zugravului aceluia, care zugrăvise pe Domnul nostru Iisus Hristos în chipul lui dia (adică cu barba mare, şi cu plete lungi). Şi Sfântului Elefterie i-a scris acestea, învinovățind pe un cleric al lui: sfinte mucenice al lui Dumnezeu Elefterie, ostaşul tău fără cuviință viază, şi ori să-l îndreptezi, ori să-i tai viața. Şi, o, minune, îndată clericul s-a săvârşit. Dar şi în Altar intrând într-o noapte ca să se roage, a văzut o nălucire diavolească. Care, fiindcă o a certat, a strigat că, în câtă vreme va fi el în viață, se va astâmpăra, iar după ce va muri, are să tulbure Biserica. Pentru aceasta temându-se sfântul, s-a rugat lui Dumnezeu, şi după puțină vreme a adormit întru Domnul, în anul 471. Iar pe lângă alte conscripte ce a alcătuit, a scris şi această canonicească epistolie asupra simonienilor, în anul 459 împreună cu tot sinodul cel de pe lângă el a 73 de episcopi. Care epistolie se întăreşte nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului al 7-lea ecumenic, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea, şi prin această întărire primeşte oarecum putere ecumenică. Şi se află în tomul al 2-lea al pandectelor, în tâlcuirea lui Valsamon, şi în cartea ce se numeşte Ghiur Grecorom foaia 187.

Canoniceasca şi circulara (enciclia) epistolie către toți preacuvoşii mitropoliți, şi către papa Romei, adică canonul Sfântului Ghenadie patriarhului Constantinopolului, şi al sinodului celui împreună cu el, tâlcuită.

Dumnezeu şi Stăpânul nostru, şi Mântuitorul Iisus Hristos, încredințând sfinților săi ucenici, propovăduirea Evangheliei, şi trimițându-i pe ei în toată lumea învățători oamenilor, a poruncit arătat: ca darul ce l-au luat de la el, pe acela şi ei în dar să-l dea oamenilor, necâştigând pentru el aramă, sau argint, sau aur, sau vreo altă oarecare avere nicidecum, materialnică, sau pământească. Că nu poate a fi răsplătire pentru darurile cele cereşti, şi duhovniceşti, cele pământeşti şi stricăcioase. Acestă poruncă, nu numai acelora, ci şi nouă prin aceia o a poruncit, pe care ne-a învrednicit a intra în treapta, şi locul acelora. Şi trebuie, precum aceia atunci, şi noi acum cu scumpătate a o păzi, şi a lua aminte, şi a nu sofistisi cele nesofistisite, nici a arunca sorți primejduitori: „În dar, zice, ați luat, în dar dați. Să nu câştigați aramă, nici argint, nici aur, la brâiele voastre” (Matei: 10,8). Simplu şi arătat este cuvântul poruncii acesteia, nimic având pestrițit, nici cu anevoie de înțeles, nici având trebuință de sofisticească tălmăcire. De la mine zice, ați primit vrednicia ierosiei (adică a preoției [sfințeniei]), de

mi-ați dat mie ceva pentru el, ori mic, ori mare, şi acestea s-au vândut vouă de către mine, vindeți-l şi voi pe el altora. Iar de l-ați luat pe el în dar, dați-l şi voi în dar. Ce este mai arătat decât porunca aceasta? Şi ce este mai de folos celor ce se supun? Vai cu adevărat celor ce socotesc a căpăta darul lui Dumnezeu, ori a-l da pe el prin bani. Că spre venin de amărăciune, şi legătură de nedreptate sunt unii ca aceştia, după hotărârea Sfântului Petru, ținuți fiind de a lor iubire de argint. Drept aceea şi canonul cel pentru aceasta al cuvioşilor, şi fericiților Părinți, cei ai sfântului şi marelui ecumenic sinod adunat în Calcedon, cu stăpânească legea aceasta se conglăsuieşte. Care canon aşa arătat de noi cu însuşi zicerile acestea s-a rostit, zicând aşa: „Dacă vreun episcop ar face hirotonie pe bani, şi ar pogorî în vânzare darul cel ce nu se poate vinde, şi ar hirotoni cu bani episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau pe altul oarecare din cei ce se numără în cler. Sau ar înainta cu bani iconom, sau defensor (avocat), sau paramonar (străjuitor), sau orice din cler, pentru al său mârşav câştig, cel ce s-ar vădi că o a făcut aceasta, să se primejduiască de treapta sa. Şi cel ce se hirotoneşte nimic să se folosească din hirotonia cea pentru negoț, sau din înaintire, ci să fie străini de vrednicia, sau de purtarea de grijă, care o au dobândit cu bani. Iar dacă cineva s-ar afla şi mijlocind pentru aceste mârşăvii, şi nelegiuite vătămări, şi acesta de va fi cleric, să cadă din treapta sa. Iar de va fi mirean sau monah să se anatematisească." Prea bune şi foarte drept cinstitoare sunt poruncile canonului Sfinților Părinți, că împing şi taie pe toată sataniceasca năvălire, şi diavoleasca apucătură, ceea ce se poartă împotriva duhovnicescului dar. Că nu voieşte nicidecum a se face prin bani înaintarea hirotoniei. Sau a se primi, nici de cel ce o lucrează pe ea, nici de cel ce primeşte înaintarea hirotoniei. Dar nici mai înainte de vremea hirotoniei. Nici după însăşi vremea hirotoniei, iartă a se da bani pentru hirotonie. Că desăvârşit au oprit mita cea pentru lucrul acesta. Însă fiindcă acum, cu toate că arătat sunt oprite acestea, s-au vădit oarecare din țara galatenilor, nebăgând în seamă şi călcând pentru mârşavul câştig şi pentru iubirea de argint, poruncile acestea mântuitoare, şi iubitoare de oameni; am socotit şi noi că este bine, însăşi acestea iarăşi a le reînnoi împreună cu sfântul sinod ce se află întru această împărătească cetate în Roma nouă. Ca fără nici o gândire, şi fără de tot pretextul (pricinuire) şi de toată sofisma (viclenia), să tăiem desăvârşit pe obiceiul cel păgânesc şi urât, care nu ştiu cum, a intrat în preasfintele Biserici. Ca cu adevărat necârciumărită şi curată să se facă de arhiereii prohirisirea (punerea mâinilor) asupra celor ce se hirotonesc, ca să vină de sus darul Sfântului Duh. Precum acum, nu ştiu dacă, făcând ei prin bani înaintarea, şi nu curat lucrând mâna, devine asupra celui ce se prohiriseşte după glasul propovăduirii, şi de nu se strânge mai vârtos darul Sfântul Duh. Deci să ştii toate preacinstitorule de Dumnezeu, că tot oricare va fi vădit în vreuna ca aceasta, ori episcop, ori horepiscop, ori periodeitis[406] ori prezbiter, ori diacon, ori altul orice fel ar fi din canonici, ori mirean, cu obştească dogmă a arhiereilor, şi cu obşteasca hotărâre se osândeşte. Precum despre acesta şi canonul Sfinților Părinți, apucând zice că trebuie darul a fi dar, şi nicăieri la el să mijlocească argint. Fie dară, că şi este lepădat, şi străin de toată ieraticeasca vrednicie, şi Liturghie, şi blestemului anatemei supus, atât cel ce socoteşte că-l va câştiga pe acesta prin bani, cât şi cel ce făgăduieşte a-l da acesta prin bani, ori cleric de ar fi, ori mirean, sau de s-ar vădi, sau de nu s-ar vădi făcându-o aceasta. Că nu este cu putință cândva, a se învoi cele neînvoite, nici a conglăsui pe mamona cu Dumnezeu, ori celor ce-i slujesc lui mamona a-i sluji lui Dumnezeu. Şi aceasta este stăpânească hotărâre necontrazisă: „Nu puteți a sluji lui Dumnezeu şi lui mamona". În acestea nădăjduind noi după putință, şi acestea ascultându-le împreună cu cel ce le-a zis acestea, am făcut hotărâre, asupra celor ce nelegiuiesc unele ca acestea. Îngrijească-se dar şi a ta

[406] Periodeitis Valsamon şi Zonara vor a fi cel ce umblă împrejur spre a întări pe cei credincioşi, adică înconjurători, neavând scaunul său.

cuvioşie, a le face acestea cu toată păzirea, şi a le arăta prin prescrieri şi preaiubitorilor de Dumnezeu episcopi, şi periodeiţilor celor de sub tine, şi tuturor celorlalţi. Ca cu un duh, şi cu un suflet toţi creştinii împreună îngrădindu-ne, să ne împuternicim împreună cu Dumnezeu asupra obştescului vrăjmaş, ca să tăiem rădăcina iubirii de argint cea sădită de acela întru noi, împreună cu toate ramurile răutăţilor. Salutăm (urăm) întru Hristos pe toată frăţimea cea împreună cu tine. Fii sănătos întru Domnul şi te roagă pentru noi, preaiubitorule de Dumnezeu frate (La acest epistolicesc cuvânt, împreună cu însuşi Ghenadie, au iscălit şi 73 de episcopi, sau optzeci şi unu).

TÂLCUIRE

Această epistolie începe din cele din însuşi cele dinlăuntru ale cuvântului. Că zicere a Evangheliei aduce la însăşi pricina şi sfârşitul, dea dreptul întinzându-se, pentru care ea s-a alcătuit şi s-a trimis. Că zice, cum că Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, porunca ceea ce o a dat sfinţilor Săi ucenici şi Apostoli, când i-a trimis să propovăduiască Evanghelia, zicându-le să dea şi ei în dar darul, care l-au luat de la El, neluând pentru el ceva. Pe aceeaşi poruncă o au dat şi nouă moştenitorilor Apostolilor, adică patriarhilor şi arhiereilor, şi precum aceia o au păzit cu scumpătate, aşa şi noi să o păzim, necăutând răstălmăciri la cuvintele Domnului cele arătate şi luminate. Şi fiindcă oarecare din Galateni,[407] s-au vădit că calcă aceste mântuitoare porunci pentru iubirea de argint, luând bani pentru hirotonii. Pentru aceasta numitul sfânt împreună cu sinodul cel de pe lângă el, scriu această epistolie către papa Romei.

[407] Galateni aici se vede că ar fi francezii (franţoji).

PROLEGOMENA
DESPRE IOAN POSTNICUL

Cel între sfinți părintele nostru Ioan cel numit postnic (ajunător) după chipul petrecerii sale, se afla în anul 580. Ajungând trei împărați, pe Iustin, pe Tiberie, și pe Mavriki: cu sfătuiri însă a lui Eutihie patriarhului Constantinopolului celui din scolastici, se numără în cler și se hirotonește diacon. Iar după ce s-a săvârșit Eutihie, apucat fiind spre a se hirotoni, nu se îndupleca. Fiind însă că a văzut o înfricoșată uimire, și îngeri a auzit zicându-i să tacă, și la aceasta să nu se împotrivească, și nevrând s-a ridicat la patriarhicescul scaun al Constantinopolului, al patrulea fiind în șirul patriarhilor Constantinopolului, celor ce se numesc cu numele de Ioan. Și cel întâi acesta a început a se scrie însuși pe sineși cu titlul acesta, patriarh ecumenic. Pentru care, iar mai vârtos, pentru numirea aceasta, au urmat smintelile cele ce se istorisesc, între acesta și între papii Romei, Pelaghie al doilea și Dialogul. Și atâta nevoință și post a întrebuințat pururea pomenitul, încât în șase luni nici apă a băut. Iar în 13 ani și jumătate, în care a patriarhit, altceva n-a mâncat, fără numai marole, sau puțin pepene (zămos), sau struguri, sau smochine. Și somn încă preaputin și măsurat primea. Pentru care și darul facerii de minuni, de la Dumnezeu a luat de trei ori fericitul, și în viața aceasta, și după moarte (Că prin rugăciunea sa și orb a vindecat, și muieri sterpe le-a arătat bine născătoare, și îndrăcit a tămăduit, și bolnavi a vindecat. Iar după moartea sa înfricoșată minune a arătat: că mort s-a sculat și a sărutat pe eparhul Nil, care mersese să-i dea sărutarea cea mai de pe urmă, ca unui mort după obicei, și puține oarecare i-a zis la ureche, toți văzând cu înspăimântare). Și după ce a păstorit cu cuvioșie turma sa, s-a mutat către Domnul în anul 619. Lăsându-ne canoanele acestea, care mai obștește carte canonicească a postnicului se numesc.[408]

CANOANELE CELE 35 ALE LUI IOAN POSTNICULUI TÂLCUITE

CANONUL 1 (sau apologie [dezvinovățirea])

A împuțina noi anii pocăinței precum socotesc eu, nu s-ar părea că nu este cuvânt mântuitor la cei ce drept cugetă. Că de vreme ce, nici de marele părinte Vasilie, nici încă de cei mai vechi dumnezeiești Părinți ai noștri, oarecare ajunare, sau priveghere, sau număr de plecări de genunchi, s-au hotărât pentru cei ce păcătuiesc, fără numai depărtare de sfințita Împărtășire. Am socotit că trebuie noi, pentru cei ce cu curățenie se pocăiesc, și cu sârguință își chinuiesc trupul cu aspre petreceri, și cu mulțumire își schimbă viața împotriva răutății celei mai dinainte, după măsura înfrânării să cumpănim pentru dânșii și împuținarea timpului pocăinței. Adică, dacă cineva ar primi a nu bea vin în zile rânduite, am judecat și noi să-i ridicăm un an, din anii certării celei rânduite de Părinți pentru greșeala lui. Așișderea și de ar jura înfrânare de carne până la un timp, alt an am socotit a-i curma. Iar dacă de brânză și de ouă, sau de pește, sau de untdelemn, și așa, pentru fiecare înfrânare din felurile cele ca acestea, un an să-

[408] Pentru toate vezi la 2 septembrie, Sinaxar.

i ridicăm. Aşişderea şi, de va alege cu dese plecări de genunchi a îmblânzi pe Dumnezeu, să facem asemenea. Şi mai ales de va arăta filotimie către milostenie, şi nu-şi va opri voinţa cea după putere. Iar dacă după greşeală cineva a luat şi viaţa cea singuratică şi iubitoare de Dumnezeu, încă mai scurtă să-i facem lui lăsarea, am socotit a fi bine, cu acest fel de petrecere potrivită, a petrece viaţa în viitorime cu pătimire rea.

TÂLCUIRE

Întru acest 1 canon sfântul se dezvinovăţeşte către acei ce poate l-ar prihăni, pentru ce a împuţinat anii pocăinţei, şi zice, că această împuţinare ce o a întrebuinţat, la cei înţelepţi şi cunoscători nu poate fi fără socoteală şi dreaptă judecată. Şi se întemeiază această socoteală pe această pricină. Căci, fiindcă nici marele părinte Vasilie, nici ceilalţi mai vechi Părinţi au rânduit celor ce se pocăiesc vreo canonisire cu postire, sau cu priveghere, sau cu plecări de genunchi, ci i-au canonisit pe ei, cu singură depărtarea dumnezeieştii Împărtăşiri; pentru aceasta zice, noi am judecat de cuviinţă să împuţinăm anii pocăinţei, la cei ce cu curăţenie se pocăiesc, şi se silesc a-şi chinui trupul cu aspră petrecere, şi a vieţui de aici înainte viaţa îmbunătăţită potrivnică vieţii celei rele mai de înainte ce o avea. Împuţinând însă anii lor, după măsura înfrânării ce ar arăta.

CANONUL 2

Năvălirea (sau lovire) dulceţii prin gânduri în inimă, ca un păcat încă nefăcut este şi cu totul necanonisit.

TÂLCUIRE

Lovirea aceasta care (greceşte se zice prosvoli) după Sfântul Ioan al Scării (cuvântul 15) este un cuvânt gol, sau şi icoană oarecărui lucru, care din nou şi întâiaşi dată se arată în minte, şi în inimă. Deci la acesta zice sfântul căci, ca la un păcat nefăcut, nu urmează canonisire. Trebuie însă a şti că de obşte toate gândurile cele rele lovesc în suflet, ori în lăuntru, ori dinafară. Şi din lăuntru adică lovesc, ori prin idee şi icoană închipuită în nălucire, teoreticească. Ori prin cuvântul cel înfiinţat al inimii, care s-a închipuit întru aceeaşi nălucire după chipul auzirii. Ori pe dinafară lovesc în inimă prin lucrurile cele simţite simţirilor noastre celor cinci. Adică prin lucrurile cele ce se văd, prin cele ce se aud, prin cele ce miros, prin cele ce se gustă, şi prin cele ce se pipăie. Iar pricini şi gândurilor acelor ce pe dinlăuntru, şi a celor ce pe dinafară se mişcă sunt trei. Cei întâi şi cu adevărat sunt dracii, iar a doua şi după reaua întrebuinţare sunt patimile. Adică rănile ce am apucat a le lua pe dinlăuntru în inimă cu voia noastră după deprindere. Ori urând vreun lucru, ori iubindu-l cu împătimire. Iar a treia şi departe pricină este, aşezarea firii celei omeneşti cea stricată prin neascultare.[409]

---

[409] Însemnează că după Marcu pustnicul, lovirea aceasta este o neînchipuită mişcare a inimii, care de către cei iscusiţi se ţine ca într-o închisoare. Iar după Iosif Vrienie, lovirea gândului este pomenirea şi aducerea aminte a vrăjmaşului care prost se face. Adică, fă aceasta, sau aceea. Iar aceasta este din cele nu de voie, şi nu în puterea noastră, fiindcă nu voia noastră este pricina a ne lovi gândurile, ci diavolul semănătorul cel rău al unora ca acestora. Drept aceea lovirea gândurilor se zice a fi necanonisită, nu numai pentru că încă n-a născut păcat, ci mai ales că este nu de voie, şi nu a proalegerii noastre. Însă fiindcă după marele Vasilie, după două chipuri năvălesc asupra noastră necuviincioasele gânduri, ori pentru că sufletul se leneveşte, şi încetează de la înţelegerile cele duhovniceşti, şi se răspândeşte de sineşi la înţelegeri necuviincioase, şi dintru o nălucire se mută întru alta. Sau din vrăjmăşuirea diavolului, care voieşte a năluci în inima noastră, gânduri necuviincioase, şi cu acelea să ne împiedice de la privirea şi socotinţa lucrurilor celor bune şi folositoare. Deci pentru aceasta, lovirea ceea ce se face după vrăjmăşuirea diavolului, este arătat că rămâne desăvârşit nevinovată şi necanonisită. Iar lovirea ceea ce se face din lenevirea sufletului, nu este necanonisită. Nu

CANONUL 3

Învoirea, se spală cu 12 metanii.

TÂLCUIRE

Iar învoirea este după acelaşi Sfânt Ioan, când primeşte sufletul şi împreună vorbeşte, cu patimă, sau fără patimă, cu gândul ce i se înfăţişează, carele acestaşi Ioan postnicul zice, că este sub canonisire, şi că se vindecă cu 12 metanii. Fiindcă în voia omului stă, ori să primească ceea ce i s-a arătat prin lovirea gândului, ori să o depărteze, şi nicicum să o primească.

CANONUL 4

Lupta este vrednică ori de cununi, ori de certare.

TÂLCUIRE

Lupta este, după acelaşi Ioan al scării, o putere a sufletului de o potrivă cu gândul cel ce se luptă, după care, de voieşte sufletul, biruieşte pe gând, iar de nu voieşte, se biruieşte de el. Pentru aceasta, atât scărarul, cât şi dumnezeiescul postnic, zic că lupta aceasta, se face pricină, ori de a se încununa sufletul, de va birui pe gândul cel rău, ori de a lua muncă, şi certare, de se va birui de el.

CANONUL 5

Înduplecarea, este cauză (pricină) şi început a canonisirilor.

TÂLCUIRE

Înduplecarea este, după acelaşi Ioan al scării, o înduplecată îndulcire a sufletului, pe care o face către gândul cel împătimit ce-l luptă. Pentru care zice acest sfânt postnic, că se face începătură şi pricină a certărilor.

CANONUL 6

Cel ce s-a întinat în somn, cu patima scurgerii, o zi se scoate de la împărtăşire. Iar psalmul 50 cântându-l, şi 49 de metanii făcând, aşa se crede că s-a curăţit de întinăciune.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că cel ce s-a spurcat în vis cu scurgerea în ziua nopţii aceleia să nu se împărtăşească. Şi zicând psalmul 50 şi făcând 49 de metanii, aşa se curăţă de spurcăciunea aceasta. Fiind însă că şi muierile pătimesc aceasta în vis, trebuie să se canonisească asemeni cu bărbaţii.

CANONUL 7

Iar cel ce s-a întinat, deştept fiind cu trupul, şapte zile se opreşte de la împărtăşire, psalmul al 50-lea în fiecare zi zicându-l, şi făcând 49 de metanii.

TÂLCUIRE

A pătimi cineva scurgerea treaz fiind vine, ori de la o vie nălucire şi închipuire a feţei ce iubeşte, nefiind aceea de faţă, sau de la îndulcitoare privire a feţei, sau de la auzul glasului, sau din pipăirea iubitei sale persoane, când aceea este de faţă. Şi aceasta mai de multe ori urmează la cei ce sunt de un sânge şi temperament (alcătuire) fierbinte, şi la cei ce s-au deprins la curvie în multă vreme. Că la aceştia porii seminţei fiind deschişi, din puţină pricină, li se face scurgerea, precum zic doctorii.

---

pentru însăşi lovirea aceea, ci pentru că s-a lenevit sufletul (despre înţelegerile cele folositoare), şi aşa în lenevire şi în nelucrare aflându-l pe el vrăjmaşul, a lovit în el cu gândul cel rău. Se zice însă lovire chiar la gândurile cele rele, şi cea a lucrului care altădată nu s-a gândit, iar după reaua întrebuinţare, şi cea după greşita socoteală a lucrului ci şi altădată s-a gândit.

CANONUL 8

Cel ce a făcut malahie, patruzeci de zile se canoniseşte, cu mâncare uscată petrecând. Şi în fiecare zi, o sută de metanii făcând.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieşte, că cel ce face malahie (sau onanie) 40 de zile să nu se împărtăşească, petrecând cu mâncare uscată, adică cu pâine numai şi apă, făcând şi câte o sută de metanii pe zi.[410]

CANONUL 9

Iar amestecarea cea cu alţii, ca una ce îndoită face pe malahie, până la 80 de zile primeşte pe arătata canonisire.

TÂLCUIRE

Amestecare aici canonul zice, nu pe păcatul desăvârşit sodomicesc, ci când doi oarecare, unul altuia fac pe malahie.[411] Pe care păcat îndoit îl canoniseşte sfântul,

---

[410] Blestemata malahie, care în ziua de astăzi este o obştească şi de suflet pierzătoare ciumă, stricând şi pierzând pe cei mai mulţi oameni ai lumii, şi mai ales pe ticăloşii tineri. Asupra căreia, şi oricâte ar zice cineva, având scop de a dezrădăcina din lume răul acesta înfricoşat şi urât de Dumnezeu, niciodată s-ar socoti că sunt zadarnice şi de prisos. Deci malahia este un păcat atât de urât lui Dumnezeu, încât a omorât pentru el pe Oinan fiul lui Iuda, carele mai întâi a arătat răul acesta, pe pământ. De la carele şi s-a numit păcatul acesta Oinanism. Că zice Duhul cel Sfânt la facere (cap 38,10): „Şi rău s-a arătat înaintea lui Dumnezeu, căci a făcut el aceasta, şi l-a omorât pe el”. Şi este socotinţa a oarecăror învăţători, că Dumnezeu atât de mult urând pe filosofii cei mândri ai elinilor, i-a lăsat să se stăpânească de păcatul acesta, pentru pedeapsa slujiri de idoli, căci cunoscând pe Dumnezeu, nu ca pe Dumnezeu l-au slăvit. Şi se încheie aceasta din ceea ce zice Pavel pentru dânşii: „Pentru aceea şi i-a dat Dumnezeu întru poftele inimilor lor, de a necinsti trupurile lor întru sineşi” (Romani: 1,24). De unde cu aceasta lor întru sineşi au arătat pe patima malahiei, după care, acelaşi trup, şi lucrează, şi pătimeşte, el întru sine. Malahia precum zice Ioan al scării (în cuvântul 15) este o curvie ce se face fără de alt trup, din care a căzut marele sihastrul acela, ce mai înainte poruncea măgarilor celor sălbatici, iar în urmă de sălbaticii măgari diavoli s-a batjocorit. Despre care a zis atunci dumnezeiescul Antonie, că mare stâlp a căzut. Pe malahie acelaşi Ioan (întru acelaşi cuvânt) moarte şi pieire a căderii o numeşte, care de-a pururea se află şi împreună cu noi se poartă, şi întru înşine noi, şi mai ales în tinereţile noastre. Deci, fiindcă păcatul acesta împreună cu noi se poartă, foarte cu anevoie este a înceta despre el, şi a se pocăi cel ce a apucat a se prinde de el. Pentru aceasta un învăţător pe malahie o aseamănă cu o mare mreajă a diavolului şi a iadului, cu care a tras pe lume în pieire, şi mulţi se prind de dânsa, iar puţini scapă. Şi se bucură inima lui pentru multul vânat ce face cu această mreajă, şi tămâiază, pentru că ia prins multă hrană, şi multe suflete, precum zice proorocul Avacum (cap 1,15): „Pieirea în undiţe a tras (pe lume) şi o au tras pe ea în mreje, şi o strâns în cursele sale. Pentru aceasta se va veseli şi se va bucura inima lui, şi va jertfi mrejei sale şi va tămâia năvodului său că întru acestea a îngrăşat partea sa, şi mâncările lui alese. Ce să zic multe? Acest păcat pricinuieşte sufletului nu numai vătămare veşnică, ci şi sănătăţii trupului vătămare. Veşnică vătămare sufletului pentru că îl lipseşte de Împărăţia Cerurilor, şi îl osândeşte în munca iadului. Pricinuieşte şi vătămare trupului, la sănătate, pentru că precum toţi doctorii de obşte zic, şi cei vechi şi cei mai noi, că malahiştii sunt ticăloşi şi vrednici de jale, pentru că întâi se îngălbenesc, al 2-lea slăbeşte stomacul lor şi nu pot mistui. 3. Slăbeşte vederea ochilor lor. 4. Îşi pierd glasul. 5. Îşi pierd agerimea şi ascuţimea minţii. 6. Îşi pierd ţinerea de minte. 7. Îşi pierd somnul cu oarecare visuri îngrozitoare. 8. Le tremură trupul. 9. Îşi pierd toată bărbăţia trupului şi a sufletului, şi se fac slabi ca muierile. 10. Le vine dambla. 11. Adeseori le urmează scurgerea în vis, iar de multe ori şi deştepţi fiind. 12. În sfârşit în grabă îmbătrânesc, şi mor rău”.

[411] Unii însă mestecare au înţeles pe acea frecare a mădularelor unul cu altul; şi nu pe păcatul cel desăvârşit sodomicesc, ori bărbat cu bărbat, ori muiere cu muiere, ori bărbat cu muiere. Şi

fiindcă cel ce face, nu numai pe sineşi se vatămă, ci şi pe fratele său, şi face îndoit păcatul.

CANONUL 10

Iar dacă vreunul din cei ai clerului, mai înainte de a se sfinţi a căzut în patima malahiei, nesocotind poate că pentru singurul acesta păcat va fi oprit de hirotonie, mai înainte primind potrivită canonisire, aşa să vină spre hirotonie. Iar dacă s-a prins cu acest păcat după hirotonie, întru un an de lucrarea (ieraticească) oprindu-se, şi înţelpţindu-se cu obişnuitele canonisiri, să se întoarcă la preoţie. Iar dacă şi după cunoştinţa păcatului, a doua oară sau a treia oară o ar face aceasta, încetând despre preoţie, să vină în rânduiala anagnoştilor.

TÂLCUIRE

Acest canon zice, dacă cineva mai înainte de a se hirotonisi (diacon sau preot adică) a căzut în patima malahiei, neştiind că şi numai pentru aceasta poate fi oprit, acesta făcându-şi mai înainte canonul cel potrivit, să se hirotonească. Iar dacă şi după hirotonie a căzut, întru un an să fie oprit, şi înţelepţindu-se cu canonisirile cele rânduite asupra acestui păcat, iarăşi să rămână slobod a lucra cele ale treptei sale. Iar dacă după cunoştinţa răului, de două, sau trei ori va face malahie, să înceteze de toată lucrarea, şi să se pogoare în ceata citeţilor.

CANONUL 11

Dar şi din muieri, ceea ce a venit întru sărutări de bărbat, şi întru pipăiri, nestricându-se însă, primeşte certarea malahiei.

TÂLCUIRE

Canonul acesta cu certarea malahiei canoniseşte pe muierea ceea ce ar veni întru sărutare şi apucare de bărbat.

CANONUL 12

Tot monahului sau mireanului ce a curvit, îi punem timp de doi ani a nu se împărtăşi, dacă se va sârgui a întrebuinţa mâncare uscată după ceasul al 9-lea şi a face câte 250 de metanii. Iar de se va lenevi, plinească timpul cel hotărât de Părinţi.

CANONUL 13

Pe preacurvarul după trei ani îl învrednicim a se cumineca cu dumnezeieştile Taine, de nu se va împotrivi mâncării celei uscate după ceasul al 9-lea şi a face şi câte 250 de metanii în fiecare zi, iar cu lenevire petrecând să aştepte încheierea timpului pe care l-au hotărât Părinţii.

CANONUL 14

Cel ce s-a turbat asupra surorii sale, după trei ani poruncim a se învrednici împărtăşirii, de va primi a posti până seara, şi a mânca bucate uscate, şi a face în fiecare zi cât 500 de metanii.

CANONUL 15

Pe cel ce cu cumnată-sa va păcătui, în doi ani îl scoatem de la împărtăşire, de va mânca bucate uscate după al nouălea ceas, şi de va face în fiecare zi 300 de metanii. Iar de va şerbi lenevirii, plinească anii cei hotărâţi de Părinţi.

---

este aceasta amestecare după greutatea păcatului, între malahie şi curvie, decât malahia mai mare, iar decât curvia mai mică.

CANONUL 16

Acestoraşi canonisiri se supune şi cel ce se turbează asupra soacrei sale, de muierea lui nedespărţindu-se, după legea ce zice: Cele din început adeverite, de către cele ce se întâmplă nu se strică.

CANONUL 17

Muierile cele ce au curgerea de sânge cea obişnuită lor, de nimic de cele sfinte să se atingă, până la a şaptea zi, porunceşte canonul al 2-lea al Sfântului Dionisie; dar încă şi cel al 7-lea al lui Timotei. Acestea şi legea cea veche o porunceşte; Ci nici iartă a se împreuna cu bărbaţii. Că se întâmplă din aceasta, a se face slabi şi neîntregi cei ce se seamănă. De aceea şi dumnezeiescul Moise pe tatăl copilului celui lepros l-a ucis. Căci pentru neînfrânarea sa nu a aşteptat curăţirea muierii. Iar ceea ce va defăima în timpul necurăţiei sale, şi se va atinge de dumnezeieştile Taine, 40 de zile ne poruncesc a fi neîmpărtăşită.[412]

CANONUL 18

Cel ce se turbează asupra părţii bărbăteşti, s-a socotit 3 ani a se opri de împărtăşire, plângând şi ajunând, şi către seară uscătură mâncând, şi 200 de metanii făcând. Iar de iubeşte mai mult lenevirea, să plinească cei 15 ani.

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe cei ce se culcă cu bărbaţii (adică pe cei ce fac păcatul sodomiei) trei ani îi canoniseşte a nu se împărtăşi, şi a-şi plânge păcatul, şi până seara postind, să mănânce uscătură, şi să facă în fiecare zi 200 de metanii. Iar de nu va voi să păzească acestea pentru lenevire, să urmeze după canonul 62 al marelui Vasilie.

CANONUL 19

Copilul de se va strica de oarecine, nu vine la preoţie. Că deşi acela pentru nevârstnicie nu a păcătuit, dar vasul său s-a rupt, şi spre sfinţita slujbă netrebnic s-a făcut. Iar de a primit scurgerea pe coapse potrivit canonisindu-se, nu se va opri a se ridica la preoţie.

TÂLCUIRE

Acesta rânduieşte că, dacă vreun copil până la vârsta de şapte ani, s-a stricat de oarecine, măcar deşi atunci pentru nedeplinita vârstă, cu socotinţă, nu a păcătuit, preot însă să nu se facă, fiindcă vasul trupului său s-a spart, şi de preoţie netrebnic s-a făcut. Iar de a primit scurgerea stricătorului numai pe coapsele sale, adică fără a intra mădularul aceluia în afedron, să se certe mai întâi cu potrivitul canon, şi aşa voind a se face preot, nu se opreşte.[413]

---

[412] A se canonisi atâtea zile muierea ceea ce are cele lunatice, şi se împărtăşeşte, aceasta nu se cuprinde în canoanele lui Dionisie şi ale lui Timotei, ci este rânduirea a însuşi postnicului, precum am aflat aceasta în manuscrisul canonic al postnicului. Iar Vlastar aşa l-a alcătuit pe canon.

[413] Însemnează, că de vreme ce canonul 70 al marelui Vasilie caterriseşte pe diaconul, sau preotul, cel ce va face ceva mai mult decât sărutarea, adică de va face scurgerea asupra altui trup. Şi prin urmare se opreşte de el cel ce face un păcat ca acesta. Pentru aceasta noi găsind conglăsuit cu marele Vasilie un vechi manuscris, ce cuprinde canoanele postnicului, am primit rânduirea ce acela o a adăugat în canonul acesta. Că zice, ce cel ce a primit scurgerea pe coapsele sale, să se facă preot. Însă 1. Dacă odată o a păţit aceasta, ori cel mult de două ori. 2. De este procopsit la învăţătură, şi îmbunătăţit. 3. Să plângă păcatul acesta în toată viaţa sa. 4. De a fost copil nevârstnic când a pătimit. Iar câţi o au pătimit una ca aceasta, ori o au şi făcut, fiind în vârstă să nu se facă preoţi, unit cu marele Vasilie.

CANONUL 20

Pe uciderea cea de bună voie în 5 ani, iar cea fără de voie în 3 ani, o scoatem de la împărtăşire, dacă însă, după ajunarea cea până seara, ucigaşul cel cu mâna sa va întrebuința preaamărunțită uscată mâncare, şi se va sili a face în fiecare zi câte trei sute de metanii. Iar cu lenevire petrecând, plinească hotărârea Părinților.

CANONUL 21

Cele ce strică pe feți (pruncii în pântece) cu meşteşugire, şi cele ce dau, şi cele ce iau buruieni, ca să piardă, şi negata fac să cadă pruncii, noi hotărâm acestea a se iconomisi până la cinci, sau şi până la trei cel mult.[414]

CANONUL 22

Ceea ce fără voie a pierdut pruncul, întru un an primeşte canonisirea.[415]

CANONUL 23

Iar ceea ce asupra pruncului adoarme şi-l îneacă, după trei ani se învredniceşte Împărtăşirii. Depărtându-se în zile rânduite de mâncarea cărnurilor, şi de brânză, şi celelalte cu osteneală săvârşindu-le. Iar dacă din lenevire, sau din neînfrânarea născătorilor s-a întâmplat aceasta pruncului, se potriveşte cu uciderea cea de voie. Iar dacă din bântuirea vrăjmaşului, este lucru vrednic de iertare. Însă şi aceasta are trebuință de măsurate canonisiri. Că pentru alte greşeli s-a făcut părăsirea aceasta.

TÂLCUIRE

Acest canon opreşte de împărtăşire trei ani pe muierea aceea, care dormind şi-a năduşit pruncul. Însă, să nu mănânce carne, sau brânză, întru atâta hotărâtă vreme, dar să facă şi alte faceri de bine, cu durerea inimii sale. Şi de s-a făcut aceasta din lenevire, sau din multa mâncare şi băutură, sau din altă neastâmpărată poftă a născătorilor, cu uciderea cea de bună voie se potriveşte. Iar de au urmat, nu din o pricină ca aceasta a născătorilor, ci din vrăjmăşia şi lucrarea diavolească, este lucru vrednic de iertat, însă iarăşi trebuie măsurat a se canonisi. Pentru că depărtarea lui Dumnezeu aceasta, ce au urmat lor, s-a făcut pentru alte păcate ale lor trecute, sau de față, sau din viitorime.

CANONUL 24

Murind copilul nebotezat, din nepurtarea de grijă a născătorilor săi, în trei ani născătorii se scot de la împărtăşire, mâncând uscat întru aceştia, şi îmblânzind pe

---

[414] Însemnează că într-o codică manuscriptă ce cuprinde canoanele postnicului, am aflat şi acesta, după canonul acesta, că în multe feluri întrebuințează muierile nişte buruieni ca acestea, altele le beau, sau le mănâncă, ca să nu zămislească vreodată. Altele omoară pruncii în pântece, după ce zămislesc, sau când sunt aproape să nască (care este şi mai rău păcat decât cel dintâi), iar altele în toată luna fac ucidere cu nişte buruieni ca acestea. Care este şi mai rău păcat decât celelalte. Pentru aceea cele ce au făcut una ca aceasta, trei ani să se oprească de împărtăşire, şi în fiecare zi să mănânce mâncare uscată (după al 9-lea ceas adică) şi să facă câte o sută de metanii.

[415] Pentru aceasta mare luare aminte se cuvine a avea atât muierile ce sunt îngreunate, să nu ridice vreo greutate (şi mai ales când sunt în 7 sau 8 luni), să mănânce când simt vreo mirodenie de bucate, sau de altceva. Să se păzească de toate lucrurile, câte le pricinuiesc greutate şi supărare. Cât şi bărbații, care îndată ce vor zămisli muierile lor, trebuie a nu se culca împreună în pat. Nici a se împreuna mai mult cu dânsele. Nici să le lovească sau altă vreo întristare şi supărare să le facă lor. Pentru că din toate pricinile acestea pierd muierile pe prunci, şi se fac ticăloşii ucigaşi. Pentru aceasta şi preoții câți sunt însurați, şi diaconii, sau au să se facă diaconi sau preoți, de vor face vreuna din acestea, şi va pierde muierea pruncul, cei ce au apucat a se hirotoni, se caterisesc, iar cei ce vor să se hirotonisească, se opresc de sfințenie, pentru uciderea ce au făcut.

Dumnezeu cu plecări de genunchi, cu plângere şi cu milostenie după putere, făcând şi în fiecare zi câte 40 de metanii.

CANONUL 25

Vreo călugăriţă, ştiind pe altele că preacurvesc, sau că au stricat pruncii, şi nearătând proestoasei, asemenea are canonisirea cu ceea ce a făcut răul, după canonul 71 al marelui Vasilie.

CANONUL 26

Pe cele ce-şi leapădă pruncii lor, pe la intrările Bisericilor, ca pe nişte ucigaşe le pedepseşte legea, măcar deşi oarecare luându-i pe ei, le-ar purta de grijă.

CANONUL 27

Pe furul cel ce de bună voie se pocăieşte, îl oprim până la 40 de zile de împărtăşire. Iar pe cel ce s-a vădit, până la 6 luni, mâncând uscat până la al 9-lea ceas, şi în fiecare zi făcând câte 100 de metanii.

TÂLCUIRE

Se înţelege, că întorcând păgubaşului ceea ce a furat; ori de nu se află acela, să dea de sufletul aceluia pomană cele ce a luat.

CANONUL 28

Cel ce s-a prins fur public, în furtişaguri ce se zic de cap, nu vine la preoţie. Dar şi dacă după preoţie ar cădea în patima aceasta, de preoţie se dezbracă, după cel 25 al Apostolilor.

TÂLCUIRE

Acesta opreşte a se face diacon sau preot, pe acela ce s-ar prinde şi s-ar mărturisi, că a furat lucruri de cap, adică pricinuitoare de pedeapsă de cap. Dar şi dacă, după ce s-a hirotonit, va fura acest fel de lucruri, se caterriseşte după apostolescul canon 25.

CANONUL 29

Spărgătorul de morminte hotărâm a fi neîmpărtăşit într-un an, după al 9-lea ceas mâncând uscat, şi făcând în fiecare zi câte 200 de metanii.

CANONUL 30

Furarea de cele sfinţite (ierosilie), mai în puţin timp se pedepseşte decât preacurvia, după Sfântul Grigorie Nissa. Se iconomiseşte însă până la al treilea an.

CANONUL 31

Cel ce de voie (sau fără de voie) a călcat jurământul, socotim că trebuie vreme de un a le prelungi neîmpărtăşirea, după al 9-lea ceas mâncând uscat, şi în fiecare zi făcând câte 250 de metanii.[416]

CANONUL 32

Celor ce se mărturisesc de sineşi de păcatul vrăjitoriei, sau de farmece, la trei ani le scurtăm iconomia pocăinţei, dacă se vor sârgui în fiecare zi mai mult să ajuneze, şi după al 9-lea ceas, să întrebuinţeze hrană puţină şi uscată, încât numai să fie vii. Dar şi închinăciuni să facă 250 cu evlavie plecându-şi fruntea la pământ. Cu acestea îndreptăm şi pe muierile cele ce fac baere, şi întrebuinţează vrăji.

---

[416] Măcar că trebuie a fi osebită canonisirea celui ce de nevoie, şi celui ce fără voie a călcat jurământul, văzând însă noi pe Vlastar că arată pe canonul postnicului fără osebire, după ce a zis: cei ce de silă şi fără de silă au călcat jurământul, aşa l-am scris. Iar arhiereii şi duhovniceştii Părinţi să dea canonisirea cu deosebire, şi cu dreaptă judecată lor.

CANONUL 33

Muierea nici călugăriță, nici mireancă, pentru orice fel de greşeală de Biserică nu se desparte, fără numai de împărtăşirea. Că zice canonul că aceasta o facem, pentru că multe de ruşine se omoară pe sine. Precum nici prezbiterul, nici diaconul, pentru ceea zice că „nu vei izbândi de două ori pentru aceeaşi greşeală" (Naum: 1,9).

CANONUL 34

De va cădea vreun lucru necurat în puț, sau în unt de lemn, sau în vin, cel ce va gusta din acelea, în trei zile, de carne şi de brânză să nu se atingă. Iar şapte să nu se împărtăşească.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieşte, că cel ce ar mânca sau ar bea din acele necurate întru ştiință, trei zile carne şi brânză să nu mănânce, şi şapte să nu se împărtăşească.[417]

CANONUL 35

Cel ce a vărsat după dumnezeiasca Împărtăşire, 40 de zile se opreşte de dumnezeiasca Cuminecătură, cântând în fiecare zi Psalmul 50 şi făcând câte cincizeci de metanii, măcar oricum s-ar întâmpla aceasta. Că deşi nu s-ar socoti că însuşi a dat pricină, dar însă pentru alte oarecare greşale ale sale, i s-a slobozit aceasta cu adevărat.

ÎNSEMNEAZĂ, că întru o codică manuscrisă, s-a aflat canoniceasca carte a postnicului, cuprinzând canonisirile acestea mai de jos, afară adică de cele de Vlastar pomenite.[418]

- De va cădea cineva cu maştehă-sa, trei ani se canoniseşte; postind adică până seara, şi uscat mâncând, şi în fiecare zi făcând 500 de plecări de genunchi.
- De va cădea împreună cu maică şi cu fiică, patru ani se canoniseşte, uscat mâncând până la al 9-lea ceas, şi în fiecare zi făcând câte 300 de metanii mari.
- De va face cineva păcatul sodomiei cu doi frați, asemenea se canoniseşte.
- De va face cineva sodomie cu ginerele sau cu cumnatul său, patru ani se canoniseşte, uscat mâncând după al nouălea ceas, şi câte două sute de metanii mari în fiecare zic făcând.
- De va face cineva sodomie cu fratele său, opt ani se canoniseşte, şi mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi în fiecare zi făcând câte 400 de metanii mari.
- Dacă un frate mai mic s-ar spurca cu acest păcat de fratele său cel mai mare, fără a-l face şi el acest păcat, trei ani se canoniseşte, uscat mâncând până la al nouălea ceas, şi făcând câte 100 de metanii mari.
- De va cădea cineva cu fiică-sa odată, cinci ani se canoniseşte, iar de va cădea mai de multe ori, şase ani, şi şapte mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi în fiecare zi făcând câte 500 de metanii mari.

---

[417] Poate pentru aceasta se canoniseşte cel ce mănâncă această spurcăciune, pentru că mai înainte de a sfinți acelea cu stropirea apei celei sfințite, a mâncat sau a băut osândindu-se de a sa conştiință, sau pentru că a mâncat, şi a băut după ce acea vietate necurată a putrezit în lăuntru. Şi se pare că a mâncat mortăciune, şi sânge de dobitoc, care sunt oprite. După canonul 63 apostolesc.

[418] Să nu mă prihănească cineva căci am scris aici aceste păcate nefireşti şi afară de fire. Că aceasta o am făcut, frații mei, de nevoie, pentru ca să dau ştire Părinților celor duhovniceşti cum să le canonisească. De vreme ce în celelalte canoane pentru nişte păcate ca acestea nu se află. Că deşi rar, însă nu lipsesc a se îndrăzni şi unele ca acestea. Drept aceea Părinții cei duhovniceşti neavând ştiința aceasta, nu se dumiresc şi nu ştiu cum să le îndrepteze precum se cuvine şi canoniceşte.

- De va cădea cineva cu maică-sa odată, şapte ani se canoniseşte; iar dacă mai de multe ori, doisprezece ani mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi câte 500 de metanii mari făcând.

- De va cădea cineva cu fiică-sa cea din Sfântul Botez odată, opt ani se canoniseşte. Iar de mai de multe ori, zece ani, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi câte 500 de metanii mari făcând.

- De va cădea cineva cu cumătra sa, se canoniseşte opt ani, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi făcând în fiecare zi câte 300 de metanii mari. (Vezi şi la capul 8 al rudeniei celei din botez, ce certare iau aceştia de la legile împărăteşti. Adică să li se taie nasurile amânduror.)

- De va cădea cineva cu dobitoc de multe ori, având şi muiere, opt ani se canoniseşte. Iar de nu are muiere, şi odată, sau de două ori, sau mai mult de trei ori a căzut, trei ani se canoniseşte, după al 9-lea ceas mâncând uscat, şi făcând 300 de metanii mari.

- Aceste canonisiri să le ia şi muierea ce va păcătui cu dobitoc.

- De va cădea cineva sa cu vara sa preamare, doi ani se canoniseşte, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi în fiecare zi făcând câte 500 de metanii mari.

- De va cădea cineva cu muiere de alt neam, adică cu evreică, ori turcoaică, ori şi eretică, neavând muiere legiuită, trei ani se canoniseşte, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi făcând în fiecare zi câte 200 de metanii mari. Asemenea se canoniseşte şi muierea care nu are bărbat legiuit, de va păcătui cu unii ca aceştia. Iar bărbatul ce are muiere legiuită, şi muierea care are bărbat legiuit, de vor cădea cu nişte feţe ca acestea, patru sau cinci ani se canonisesc, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi făcând câte 250 de metanii mari.

- Iar muierea prezbiterului, sau a diaconului de ar preacurvi, trei ani se canoniseşte, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi făcând 300 de metanii mari în fiecare zi. Mai greu adică decât celelalte preacurve, pentru că ucid pe bărbaţii lor, făcându-se pricină a se caterisi ei. Că bărbaţii lor, de vor voi a le mai avea soţie, se caterisesc. Iar de vor voi a avea ierosirea, se despart de ele mai înainte de a se împreuna cu ele după preacurvie, după canonul 8 al sinodului celui din Neocezareea.

- Iar dacă vreo muiere ar cădea în curvie cu doi fraţi, trei ani se canoniseşte, după al 9-lea ceas mâncând uscat, şi făcând în fiecare zi câte 200 de metanii mari.

- Dacă vreo muiere va cădea în păcat cu un famen, trei ani se canoniseşte, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi făcând în fiecare zi câte 300 de metanii mari.

- De va face cineva păcatul sodomiei cu muierea sa, 8 ani se canoniseşte, mâncând uscat după al 9-lea ceas, şi făcând în fiecare zi câte 200 de metanii mari.[419]

[419] Zice încă acolo sfântul postnic şi acestea, care sunt vrednice de a se şti de către arhierei, şi de către duhovniceştii părinţi. Adică ca toţi cei ce se află sub canon şi certare, şi pentru aceasta nu se împărtăşesc cu dumnezeieştile Taine, aceştia să ia Aghiasmă mare în joia cea mare. În ziua învierii Domnului. În sărbătoarea naşterii Domnului, şi în ziua Sfinţilor Apostoli. Că cei ce fac păcate de moarte, şi apoi fiind nevrednici defăimând îndrăznesc a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine, aceştia păcătuiesc mai greu decât ceilalţi. Pentru aceasta şi se cade a se canonisi mai la multă vreme cu depărtare de dumnezeiasca Împărtăşire, decât cei ce au păcătuit şi nu se împărtăşesc. Că cei ce au păcătuit mai înainte decât 30 de ani ai vârstei lor, se canonisesc mai cu compogorământ decât cei ce au păcătuit în mai mare vârstă. Cum că cei ce au canon şi nu se împărtăşesc, în vremea dumnezeieştii Liturghii să iasă afară din Biserică, când zice diaconul sau preotul: Câţi sunteţi chemaţi ieşiţi. Şi să stea afară în nartică (pridvor). Iar în vremea rugăciunii de seară, şi a dimineţii, să stea în lăuntru în Biserică. Iar dacă cineva de bună voia sa ar omorî pe tatăl său, se canoniseşte 35 de ani, după canonul cel 5 al Sfântului Nikifor, care s-a luat din tomul al 2-lea al practicalelor sinoadelor, şi vezi la canoanele lui.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL TARASIE

Dumnezeiescul părintele nostru Tarasie, a fost în timpul împărăției lui Constantin şi al Irinei maicii lui, şi în timpul lui Nikifor celui din cele publice. Iar în anul 795 cu sila împărătesei Irina, din rânduiala mirenilor s-a înălțat la scaunul Constantinopolului, după patriarhul Pavel, în 21 al lunii lui Decembrie,[420] patriarhind 21 de ani şi 2 luni, şi cu adevărat mare lucru a făcut. Că prin îndemnarea sa, a înduplecat pe împărați să adune pe sfântul şi a toată lumea al 7-lea sinod, şi prin rugătoarele scrisorile sale către Adrian papa Romei, şi către patriarhii răsăritului, i-au plecat şi pe aceştia, să-şi trimită locțiitori la sinodul acesta. Şi a fost unchi al lui Fotie preasfântului patriarh, şi pe lângă celelalte ale sale epistolii, a scris şi această epistolie, împotriva simonienilor, şi o a trimis către Adrian papa Romei, fiindcă la Roma sporea aceste rău. Pe care epistolie ca o canonicească o a primit Biserica, şi se află în tomul al 2-lea al Sinodicalelor, foaia 896 şi întru al doilea tom al pandectelor.

Epistolia lui Tarasie al Constantinopolului către Papa Adrian, tâlcuită.

În multe feluri şi în multe chipuri; evangheliceşte, şi apostoleşte, şi părinteşte ne învățăm, să avem nărav neiubitor de argint întru sfințenia preoției, şi să nu primim aur sau argint, la hirotonia fiecărui bărbat ieraticesc, precum o vom arăta aceasta în întrebuințările cele următoare, atât în zicerile (teologhisirile) cele scripturelnice, cât şi din părinteştile învățături. Că cei ce pun mâinile, sunt slujitori ai Sfântului Duh, iar nu vânzători ai lui. Că în dar luând darul Sfântului Duh, în dar a-l da (Matei: 10,8) celor ce de la dânsul se împărtăşesc, s-a zis hotărâtor, din stăpânescul glas luând slobozenia aceasta. Iar de s-ar vădi cineva că cu aur l-a cumpărat pe acesta, îl hotărăsc (Scripturile) pe unul acesta lepădat de rânduiala ieraticească. Că deşi cu numele a luat soarta preoției, dar cu adevărat minte cuvântul lucrului. Că nimeni poate a sluji lui Dumnezeu şi lui mamona (Matei: 6,24), precum ne-am învățat evangheliceşte. Şi fiindcă am auzit prooroceşte vorbind pe Dumnezeu: „preoți grăiți în inima Ierusalimului" (Isaia: 40,2). Şi iarăşi îngrozind: „Păzitorul de va vedea sabia venind şi nu va trâmbița cu trâmbița, şi norodul nu se va păzi, şi venind sabia va lua dintre ei suflet, sângele aceluia din mâna păzitorului îl voi cere" (Iezechiel: 33,6); cu frică pentru osândirea tăcerii, vestim tuturor întâilor şezători ai Bisericilor noastre, ca cu îndrăzneală, după Apostolul, să zicem: „Curați suntem de sângele celor ce calcă canoniceştile rânduiri" (Fapte: 20,26), şi mult mai vârtos de acelora ce au hirotonit pentru bani, sau s-au hirotonit, dumnezeiescul Apostol Petru al cărui şi scaun l-a moştenit frățeasca voastră sfințenie, pe aceştia, ca Simon vrăjitorul, stricându-i. Pentru

[420] Patriarhul Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlon foaia 631 însă, cu toate că a fost silit, dar tot nu a voit mai întâi a se supune silei, propunând mai înainte vrednicia cea mare a arhieriei. Al doilea cum că era mirean şi se înspăimânta. Şi al treilea, pentru că Biserica Constantinopolului se anatematisea de către iconomahi.

aceasta nu ne sfiim a vesti adevărul, păzind şi ţinând cele de la Sfinţii Apostoli, şi de la pururea pomeniţii Părinţii noştri date canoniceşte. Şi de s-au călcat de către oarecare ceva dintru acestea, ne îngreţăluim. Deci, frăţeasca voastră arhierie cea sfinţit încuviinţată, cu căldură şi după voia lui Dumnezeu ocârmuind ieraticeasca sfinţenie, ce are vestită slavă. Că a zis prin Proorocul marele şi întâiul Arhiereu Hristos Dumnezeul nostru: „Viu sunt eu, şi pe cei ce mă slăvesc pe mine îi voi slăvi. Că ştiu bărbate al doririlor duhului, că mai suferit este eresul necinstitorului Makedonie, şi al luptătorilor de Duh celor împreună dânsul. Că aceia bârfind că Duhul cel Sfânt este zidire şi rob al Dumnezeului Tatălui, aceştia precum li se pare, îl fac rob al loruşi pe acesta. Că tot stăpânul, orice ar avea, de ar voi vinde, ori rob, ori altă din cele ce are. Aşişderea ce cel ce cumpără, vrând a fi stăpân celui cumpărat, prin preţ de argint aceasta o capătă. Aşa cei ce fac nelegiuită vânzare, pogoară pe Duhul cel Sfânt, întocmai păcătuind cu cei ce huleau, că Hristos cu belzebul scotea pe draci (Matei: 9,34). Sau ca mai adevărat să zicem, să aseamănă cu Iuda vânzătorul, care ucigaşilor de Dumnezeu iudei, a vândut pe Hristos în preţ de argint. Deci cum că Duhul Sfânt este de o fiinţă cu Hristos Dumnezeul nostru, foarte este arătat, că şi aceştia a părţii lui (Iuda) vor fi, precum s-au dovedit. Iar de se vinde (că arătat este, că nicidecum se vinde), negreşit, nu este întru dânşii darul Sfântului Duh, adică sfinţenia preoţiei, şi nu o au luat, nici o au. Aducă-şi aminte de Sfântul Petru, care către cel ce s-a ispitit a o face aceasta, a zis aşa: „Nu este ţie parte, nici soartă întru cuvântul acesta" (Fapte: 8,21). Că de se vinde vrednicia preoţiei, apoi de prisos a se cere de la dânşii cinstita petrecere a vieţii, şi vieţuirea cea întru curăţenie, şi întru fapta bună. De prisos este după şi dânşii şi Pavel dumnezeiescul Apostol carele învaţă: „Se cade episcopului să fie fără de prihană, treaz întreg la minte, cucernic, învăţător, înfrânat, ţinându-se de credinciosul cuvânt al învăţăturii. Ca puternic să fie şi a mângâia cu învăţătura cea sănătoasă, şi a mustra pe cei ce zic împotrivă" (I Timotei: 3,1). Toate acestea se depărtează de la vânzătorul şi cumpărătorul preoţiei. Deci, întrebuinţările cele zise de sfântul ce stau de faţă, hotărăsc străin cu totul de preoţie pe cel ce oarecând a dat, sau a luat, ori în ce timp, ori mai înainte de hirotonie, ori şi după hirotonie. Că luarea este, luare oricând. Ci şi toate înaintările cele bisericeşti se ridică pentru darea banilor.

Canonul 29 al Sfinţilor Apostoli

„Dacă vreun episcop prin bani ar apuca vrednicia aceasta, sau prezbiter, sau diacon, să se caterisească şi el, şi cel ce s-a hirotonit, şi desăvârşit să se taie de la împărtăşire, ca Simon vrăjitorul de mine Petru."

Din carte Faptelor cap. 8,18

„Iar Simon, că prin punerea mâinilor apostolilor se dă Duhul Sfânt, a adus lor bani zicând: Daţi şi mie această stăpânire, ca ori pe care voi pune mâinile, să ia Duh Sfânt. Iar Petru a zis către el: Argintul tău să fie cu tine întru pierzare, căci ai socotit că darul lui Dumnezeu cu bani se agoniseşte. Nu este ţie parte, nici soartă întru cuvântul acesta; pentru inima ta nu este dreaptă înaintea lui Dumnezeu. Pocăieşte-te drept aceea de răutatea ta aceasta, şi roagă-te lui Dumnezeu, ca doară s-ar ierta ţie cugetul inimii tale. Că în amărăciunea fierii, şi întru legătura nedreptăţii te văd că eşti".

Din a treia a Împăraţilor, cap 13: 33

„Şi nu s-au întors Ierovoam de la răutatea sa, şi iarăşi a făcut dintru o parte din norod preoţi celor înalte; cel ce vrea umplea mâna lui, şi se făcea preot la cele înalte. Şi a fost cuvântul acesta spre păcat casei lui Ierovoam, şi spre pieire, şi stingere de pe faţa pământului".

Din a patra a Împăraților, cap 5: 15-27

„Şi s-a întors Neeman la Elissei, el şi toată tabăra lui. Şi a venit şi a stătut înaintea lui, şi a zis: Iată am cunoscut că nu este Dumnezeu în tot pământul, fără numai întru Israel; şi acum ia mulțumită de la robul tău. Şi a zis Elissei: Viu este Domnul înaintea căruia stau, de voi lua. Şi l-a silit să ia, şi nu a vrut. Şi după puține. Şi a zis Ghiezi sluga lui Elisei: Iată a lăsat Domnul meu pe Neeman Sirul acesta de s-a dus, şi nu a luat din mâna lui nimic din cele ce a adus. Viu este Domnul, că voi alerga după el şi voi lua de la el ceva. Şi a alergat Ghiezi după Neeman. Şi după puține; şi a zis Neeman: Ia doi talanți de argint; şi a luat doi talanți de argint în doi saci, şi două rânduri de haine. Şi după altele. Şi a zis către el Elisei: De unde vi Ghiezi? Şi a zis Ghiezi: Nu a umblat sluga ta încoace şi încolo. Şi a zis către dânsul Elissei: Au nu a mers inima mea cu tine, şi a văzut când a întors omul din carul său înaintea ta? Şi acum ai luat argintul, să cumperi cu el grădini, şi măslinişuri, şi vii, şi oi, şi boi, şi slugi, şi slujnice. Şi lepra lui Neeman se va lipi de tine şi de seminția ta în veac. Şi a ieşit de la fața lui lepros ca zăpada".

A marelui Vasilie din tâlcuirea cea la Isaia cap 8,30

„Legea a dat-o spre ajutor. Ca să zică nu ca graiul acesta al vorbitorului din pântece (Isaia: 8,20). Că nu s-a aflat spre amăgire, precum acelea, ci este învățătoare a adevărului. Şi acia vrăjesc adică pentru argint. Că acesta este lucrul cel de râs. Că şi argint le dau lor, plată a minciunii cei ce se amăgesc. Iar graiul acesta al legii nu este acest fel, ca să dea bani pentru el. Că nimeni darul nu îl dă înapoi: „În dar, zice, ați luat, în dar dați" (Matei: 10,8). Vezi, cum s-a mâniat Petru asupra lui Simon, celui ce aduce argint pentru darul Duhului? „Argintul tău, zice, fie cu tine întru pierzare, că ai socotit a câştiga darul lui Dumnezeu prin bani" (Fapte: 8,20). Deci nu este cuvântul Evangheliei, ca graiurile vorbitorilor din pântece cele ce se vând. Că ce răsplătire ar da cineva vrednică de el? Ascultă pe David care nu se dumireşte şi zice: „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate, care mi-a dat mie?" (Psalm: 115,2). Deci nu este cu putință a da daruri pentru acesta vrednice de darul cel de la dânsul. Un singur dar este vrednic, păzirea celui ce i s-a dăruit. Cel ce a dat ție vistierie, nu cere de la tine prețul celei date, ci păzire vrednică a lucrului celui dat."

Al aceluiaşi din epistolia cea către episcopii cei de sub el care este

CANONUL 90

„Li se pare că nu păcătuiesc că nu iau îndată, ci că vor după hirotonie a lua. Iar a lua este aceea, că oricând ia. Rogu-mă dar, acest venit, iar mai bine a zice, introducerea cea spre gheenă lepădați-o, şi nu spurcându-vă mâinile cu acest fel de luături, să vă faceți nevrednici de a săvârşi sfintele Taine."

Din viața Sfântului Ioan Hrisostom

„A venit la noi Evsevie pricinuitorul de lungă voroavă tuturor episcopilor, prihănitorul celorlalți 6 episcopi, rugându-se a se primi la împărtăşire. Către care împotrivă zic oarecare din episcopi că nu trebuie a fi primit el ca un clevetitor. Pentru acestea se ruga zicând: Fiindcă judecata, cea mai mare parte în doi ani s-a cercetat, şi cu martori s-a făcut apelația. Mă rog iubirii voastre de Dumnezeu, astăzi îndată să se dea martorii. Că deşi Antonin episcopul cel ce a luat aurul şi a hirotonit, s-a săvârşit, dar însă cei ce au dat şi s-au hirotonit sunt rămaşi. A socotit cu dreptul sinodul acesta a se cerceta lucrul. Şi se începe pricina din citirea înştiințărilor (acturilor) celor mai dinainte făcute. Au intrat martorii. Au intrat şi cei şase din cei ce au dat şi s-au hirotonit. La început tăgăduiau. Stăruind însă martorii, unii fiind mireni, iar alții prezbiteri, în care li s-a părut a îndrăzni, mai întâi tăgăduiau. Iar după ce martorii îi vădeau, aducându-le lor aminte şi de locuri şi de timpuri, spunând şi felurile depozitelor (zăloagelor), şi suma, aflându-se cu nu preabine şi conştiința lor,

mărturisesc de sineşi fără de multă silă, că am dat şi ne-am făcut, socotind că prin acest fel de urmare, să ne slobozim de slujba cea publică (mirenească). Şi acum ne rugăm, de este cu cuviinţă a fi noi în slujba Bisericii. Sau măcar aurul ce l-am dat ca să-l luăm. Că oarecare scule ale muierilor noastre am dat. Ioan către acestea juruia sinodului că de la sfat eu îi voi izbăvi pe ei, rugând pe împăratul. Voi însă, porunciţi să-şi ia ei ceea ce au dat de la clironomii lui Antonin. Deci a poruncit sinodul să-şi ia ei aurul de la clironomii lui Antonin, şi a se împărtăşi înlăuntrul Altarului, a fi însă scoşi dintre preoţi. Ca nu aceasta iertându-se, să se facă obicei iudaicesc, sau egiptenesc, de a vinde şi a cumpăra preoţia. Că zic, că pierzătorul şi pseudonimul (minciuno-numitul) patriarhul iudeilor, în fiecare an, vinde, sau şi afară de an, pe mai marii sinagogilor prin adunare de argint. Asemenea şi râvnitorul acestuia patriarhul egiptenilor. Ca să plinească zicerea cea proorocească: „preoţia lui pentru daruri răspundea. Şi proorocii pentru argint vrăjeau" (Miheia: 3,11).

Aici se aduce spre mărturie şi al doilea canon al sinodului al 4-lea, pe care şi citeşte-l acolo, şi în cea mai dinainte epistolie a lui Ghenadie.

Din circulara epistolie a lui Ghenadie Patriarhul

„Deci fie dar că şi este lepădat, şi străin de toată ieraticeasca vrednicie şi de Liturghie, şi blestemului anatemei supus, atât cel ce socoteşte că va câştiga pe (preoţia) aceasta prin bani, cât şi cel ce făgăduieşte a i-o da aceasta prin bani, ori cleric de ar fi, ori mirean, sau de s-ar vădi, sau de nu s-ar vădi făcându-o aceasta. Că nu este cu putinţă cândva a se învoi cele neînvoite, nici a conglăsui pe mamona cu Dumnezeu, ori cei ce slujesc acestuia, a sluji lui Dumnezeu. Şi aceasta este stăpânească hotărâre, necontrazisă: „Nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi lui mamona" (Matei: 6,24)."

Canonul 22 din canoanele Sfântului şi ecumenicului sinod al 6-lea.

„Cei ce pe bani se hirotonisesc, ori episcopi, sau ori de care clerici, şi nu după cercetare şi alegere a vieţii, poruncim să se caterisească, încă şi cei ce i-au hirotonit." Să auzim acestea toţi şi în urechi să le luăm, nu numai arhiereii, ci şi cei ce sunt număraţi în cler. Şi toţi cei ce locuiesc în lume. „Că trebuie, mai mult a lua noi aminte la cele ce auzim ca nu cumva să ne alunecăm" (Evrei: 2,1). Că „nu cu argint sau cu aur care se strică, ne-am izbăvit de viaţa noastră cea predanisit de strămoşi, ci cu cinstit sângele lui Hristos, ca al unui Miel nevinovat, şi neîntinat". (I Petru: 1;18-19) Aşa pe noi învaţă-ne bărbate preasfinţite, a ne supune scripturelnicelor, şi evangheliceştilor, şi apostoleştilor, şi canoniceştilor, şi părinteştilor porunciri. Că ne supunem graiurilor gurii voastre. „În munte înalt te suie, înalţă întru tărie glasul tău; mergi întru desfătare; propovăduieşte cu îndrăzneală" (Isaia: 40,9). Ca să se ridice din mijloc, şi întru pierzare să se ducă, punerea de mâini cea prin bani. Şi tot orice de acest fel pentru iubirea de argint, şi nedreptate şi neguţătorie, urmează pentru mârşavul câştig. Că aceasta împreună cu cele ce se întăresc întru dânsa ridicându-se din norodul cel ales, cu numele lui Hristos numit, şi care în dar câştigă izbăvirea, toate spurcăciunile cele ce împreună urmează cu răutatea, din rădăcină se vor tăia. Şi preoţii ca finicii vor înflori, bună mireasma a lui Hristos o vor insufla în cei ce se mântuiesc, şi Bisericii cântare de biruinţă vor cânta: „Şters-a Domnul dintru tine nedreptăţile tale" (Sofonie: 3,16). Dar încă îndulcind şi pe cei ce seceră (rodurile lor adică) „Înmulţindu-i pe ei întru bătrâneţe unse", şi arătându-i pe ei moştenitori ai fericitei aceleia, şi nestricatei vieţi.

PROLEGOMENA
DESPRE SFÂNTUL NIKIFOR MĂRTURISITORUL

Cel întru sfinți părintele nostru Nikifor mărturisitorul, fiind mai întâi asincrit (boier mare), în urmă s-a făcut monah. Apoi a stat patriarh Constantinopolului, în timpul împăraților Nikifor, şi a lui Stavrakie, şi a lui Mihail Rangave, în anul 815 după Meletie al Atinilor (Bisericeasca Istorie tomul al 2-lea) îndată făcându-se moştenitor al scaunului după dumnezeiescul Tarasie cel ce a fost în al 7-lea sinod. S-a izgonit însă de la scaun de Leon Armeanul luptătorul de icoane (iconomahul). Şi ca un sfânt se serbează în 13 ale lui martie, şi în 2 ale lui iunie.

Canoanele cele 37 ale lui Sfântului Nikifor patriarhului Constantinopolului Mărturisitorului, din bisericeştile sale alcătuiri, şi ale Sfinților Părinți celor împreună cu el.

CANONUL 1

Dacă întru neştiință se va spăla Sfântul Antimis, nu-şi leapădă sfințenia, nici se face necurat pentru că s-a spălat.

(Apostolic, can. 73; Sinod 7 , can. 7)

CANONUL 2

A doua nuntă nu se binecuvintează cu cununi. Ci şi se canoniseşte a nu se împărtăşi doi ani,[421] iar nunta a treia trei ani.

(Neocezareea , can. 7)

CANONUL 3

De va rămâne cineva în pridvorul (nartica) Bisericii, de nevoie, şi în puțină vreme, nu se osândeşte. Iar de va face aceasta în multă vreme, el să se scoată de acolo cu certări, iar Biserica să-şi ia iarăşi dreptățile sale. Adică a nu se face casă de obşte şi nebăgată în seamă.

(Sinod 6, can. 97)

CANONUL 4

Se cuvine a se primi milosteniile cele ce se fac pentru sufletele celor ce au murit fără a-şi face testament şi rânduire pentru lucrurile lor. Însă, dacă şi ei fiind vii, aveau scop

---

[421] De vreme ce cununile sunt însuşite celor ce biruiesc, iar nu celor ce se biruiesc de îndulcirile trupului. Apoi cei ce a doua oară se căsătoresc, ca nişte biruiți se socotesc. (Din răspunsurile fericitului Nikita mitropolitul Iracliei, din cele ce a fost întrebat de către Constantin episcopul. Adică scumpătatea pe cei ce se însoțesc cu a doua nuntă nu au obişnuit a-i încununa, iar obiceiul bisericii celei mari unele ca acestea nu le pândeşte, ci şi asupra celor cu a doua nuntă, şi a celor cu a treia nuntă, cununile cele de mire le pune, şi nici unul niciodată pentru aceasta s-a învinovățit; însă într-un an sau în doi de dumnezeiasca Împărtăşire se opresc. Dar şi prezbiterul cel ce a blagoslovit aceste nunți, a cina împreună cu dânşii nu s-a legiuit.) După canonul 7 al sinodului din Neocezareea.

şi voiau a se face pentru dânşii acest fel de milostenie. Şi chiar zicând, de voia să miluiască.[422]

CANONUL 5

De se va întâmpla Buna Vestire în joia sau în vinerea cea mare, nu păcătuim de vom dezlega atunci la vin şi la peşte.

(Apostolic, can. 69)

CANONUL 6

Prezbiterul cel ce va avea rugăciune de egumen, poate a hirotoni anagnost, şi ipodiacon în mănăstirea sa.

CANONUL 7

De a vieţuit cineva întru desfrânare[423] 20 de ani, sau şi mai mult, apoi va face lucruri de fapte bune, acesta nu se cuvine a se hirotoni preot. Fiindcă Sfinţitul Altar este curat şi neîntinat.

(Sinod 1, can. 19; Neocezareea, can. 12)

CANONUL 8

Copiii câţi se vor naşte prin posadnice (ţiitoarea), sau din părinţi de a doua nuntă sau a treia nuntă, având însă viaţa vrednică de preoţie, se fac preoţi.[424]

(Sinod 6, can. 33)

CANONUL 9

Se cuvine preotul a împărtăşi pe cel ce se primejduieşte la moarte, şi după ce a mâncat.

CANONUL 10

Se cuvine cineva a pleca genunchii pentru sărutare[425] duminica şi în toată Cincizecimea. Însă nu a face şi obişnuitele metanii mari.

(Sinod 1, can. 20; Sinod 6, can. 90; Petru, can. 15; Vasilie, can. 91)

CANONUL 11

Nu păcătuieşte cineva dacă pentru trei oameni împreună proscomideşte dintru o prescură,[426] sau de va aprinde o candelă.

---

[422] Chiar aceasta o zice şi marele Atanasie în răspunsul 90 din cele către Antioh. Căci de a fost el milostiv fiind viu, arătat este că cu mult mai vârtos s-ar fi arătat milostiv în vremea morţii sale. Pentru aceasta şi milosteniile cele ce se fac pentru el sunt primite cu adevărat. Iar de a fost cineva nemilostiv când era viu, şi a murit nemărturisit, jertfe de morţi numeşte marele Atanasie întru acelaşi răspuns, pe milosteniile cele ce se dau de rudele lui pentru dânsul.

[423] Poate desfrânarea aici se înţelege plecarea cea peste măsură, nu la păcatele cele trupeşti şi la îndulcirile cele de sub pântece, ci la desfătări, şi la mâncări şi băuturi, şi îndulcirile ce se zic ale simţirilor. Fiindcă de s-ar înţelege pentru păcatele cele trupeşti, nu 20 de ani ci un ceas şi o zi este îndestulă să facă pe om nevrednic de preoţie. Şi cu un singur păcat trupesc numai, cu curvia adică, sau cu celelalte. Iar ceea ce zice canonul aici, că Sfinţitul Altar este neîntinat, înseamnă că cei ce vor a se preoţi se cade a fi nu numai nepărâţi, ci şi neprihăniţi, adică slobozi şi de păcatele cele uşoare, precum sunt îndulcirile simţurilor.

[424] Fiindcă după a doua lege: „Nu vor muri fii pentru părinţi, ci fiecare în păcatul său va muri" (cap 24,16).

[425] Obişnuitele metanii mari sunt acelea ce se fac în Biserică în postul mare, care sunt oprite a se face duminica (şi sâmbăta după tipicul Bisericii. Precum ne învăţăm din tipicul postului mare, întru care întocmai se opresc metaniile sâmbăta şi duminica). Ca unele ce sunt arătătoare a căderii în păcat şi în moarte. Iar cele ce se fac pentru sărutare, precum sunt metaniile acele ce le pun citeţii către cete, sau preoţii şi diaconii ce le pun către egumen şi arhiereu sărutând mâinile lor, acestea, ca unele ce nu sunt însemnătoare de o taină ca aceasta, se fac şi duminica, şi în Cincizecime.

CANONUL 12

Nu se cuvine preotul a face pecete la Sfântul Potir în rugăciunea Skevofilakiului (adică a vistieriei celor sfinţite).[427]

CANONUL 13

Nu se cuvine preotul a Liturghisi, fără de căldură. Afară însă de mare nevoie, şi de nu s-a aflat acolo nicidecum căldură.[428]

CANONUL 14

Se cuvine monahul cel ce a lepădat schima (adică chipul cel monahicesc), când se va întoarce şi se va pocăi, să se îmbrace iarăşi cu monahiceasca schimă de care s-a dezbrăcat, fără însă a i se citi iarăşi rugăciunile schimei lui.

CANONUL 15

Se cuvine călugăriţele a intra în Sfântul Altar, ca să aprindă lumânări, şi candele, şi să-l mături.[429]

(Sinod 6, can. 69)

CANONUL 16

Nu se cuvine monahii în marele post a face slujbe plugăreşti, ca pentru pricina aceasta, să dezlege la vin şi la untdelemn. Fiindcă acestea sunt isprăvi a lăcomiei de pântece.

(Apostolic, can. 69)

CANONUL 17

Pentru trei pricini este iertat monahului a fugi din mănăstirea sa: 1. De este egumenul eretic. 2. De intră muieri în mănăstire. 3. De învaţă carte copii mireneşti în mănăstire. Fiindcă este cu necuviinţă prin copii aceştia a se arăta celor lumeşti câte se fac în mănăstire. Vezi şi canonul 21 al sinodului al 7-lea.

(Sinod 7, can. 21)

CANONUL 18

Călugării când se află sub canon, se cuvine a mânca împreună cu ceilalţi monahi, şi împreună a se ruga. Şi binecuvântare a mânca, adică anaforă (antidoron), împreună cu mărturisirea lor.[430]

---

[426] Pentru aceasta şi în Liturghia marelui Vasilie aşa se scrie în numărul multoratic: „Pomeneşte Doamne pe aceia pentru care s-au proadus darurile acestea."

[427] Am zis pentru aceasta la sub însemnarea canonului 21 al sinodului din Laodiceea. Şi vezi acolo.

[428] Poate pentru că nu se află vasul întru care să se încălzească apa, sau pentru vreo altă întâmplare neapărată oarecare (Însă se cuvine a şti, că atâta trebuie a se încălzi apa aceea ce se toarnă în Sfântul Potir la vremea chinonicului, încât să poată încălzi tot ce este în Sfântul Potir, închipuind această căldură pe viaţă; precum şi răceala închipuieşte pe moarte. Şi dar foarte păcătuiesc aceia ce nu înfierbântă apa aşa încât să poată încălzi Sfântul Potir).

[429] Poate canonul acesta iartă a intra călugăriţele în sfântul altar, însă nu de obşte la toate Bisericile, unde se află bărbaţi, că aceasta nu se cuvine. Ci în altarele din mănăstirile lor.

[430] Iar canonul al 10-lea al lui Nicolae deşi zice că acei câţi sunt opriţi de dumnezeiasca Împărtăşire, nici anaforă să mănânce. Dar însă poate că aceştia se iartă de canonul acesta să mănânce anaforă, pentru mărturisirea lor, precum am zis la al 8-lea canon al lui Teofil, măcar că nu se împărtăşesc cu dumnezeieştile Taine ca unii ce sunt sub canon. Poate însă că amândouă se lucrau la deosebite locuri în vremea de atunci.

CANONUL 19

În postul Sfinţilor Apostoli, şi a Sfântului Filip (adică al naşterii Domnului) se cuvine monahii cei ce şed în monastire, a mânca odată pe zi miercurea şi vinerea. Iar monahii câţi se aflã în slujbe, să mănânce de două ori, după la şaselea ceas şi seara.

CANONUL 20

Călugăriţa de se va strica de oameni barbari şi fără rânduială, şi viaţa cea mai dinainte ar fi fost curată, să se canonisească numai patruzeci de zile a nu se împărtăşi. Iar dacă viaţa ei cea mai dinainte a fost întinată, ca o preacurvă se canoniseşte, adică trei ani a nu se împărtăşi, după canonul 13 al postnicului.

(Grigorie Neocezareea, can. 2; Vasilie, can. 49)

CANONUL 21

Cel ce, temându-se a nu-l lua la oaste, s-a după oarecare viclenie, s-ar îmbrăca în schima monahilor, batjocorindu-o pe ea, acesta dezbrăcându-se de chipul monahicesc, după ce a trecut frica, şi după făţărnicia aceasta şi viclenia, să se canonisească 120 de zile a nu se împărtăşi.

CANONUL 22

Dacă un ieromonah tânăr ar sluji la călugăriţe, liturghisind şi împărtăşindu-le pe ele, nu se cuvine a ne împărtăşi de la el cu dumnezeieştile Taine.[431]

CANONUL 23

Nu se cuvine egumenul a scoate cuculion (sau potcapul) călugărului şi supusului său, şi aşa a-l goni din mănăstire.[432]

CANONUL 24

Nu se cuvine a băga cineva în casa sa pe monahul acela ce va lepăda Sfânta schimă, şi nu se îndreptează; nici să-l heretisească cineva.

(Sinod 4, can. 7, 16; Neocezareea, can. 12)

CANONUL 25

De va fi cineva bolnav, şi va cere a se boteza, sau a se călugări, se cuvine fără de întârziere de timp să-i dăm darul Botezului, şi al chipului monahicesc, şi să nu-l oprim.

(Neocezareea, can. 12)

CANONUL 26

Nu se cuvine monahul a liturghisi fără a purta mantie.[433]

[431] Această canonisire i s-a dat lui cu chip îngrozitor, pentru ca să se lase de slujba aceasta vrednică de prihănire şi smintitoare. Că noi suntem datori a ne împărtăşi şi de la preotul acela pe care l-am vedea cu însuşi ochii noştri că păcătuieşte păcate trupeşti.

[432] Pentru aceasta şi prezbiterul muntelui Pilusiul s-a înfruntat pentru că a scos cuculioanele oarecăror schiteni, care au fost făcut nerânduieli. (Şi vezi la Everghetinos foaia 593.) Iar marele Pahomie deşi s-a gătit să scoată cuculiul lui Silvan ucenicului său, precum se vede la viaţa sa, dar poate aceasta numai după arătare, şi după îngrozire, şi nu cu adevărul o a făcut. Că se cuvine cei ce smintesc frăţimea să se izgonească (şi vezi la Everghetinos foaia 1098), dar nu şi să resformăluiască.

[433] Precum se obişnuieşte a se face în sfinţitele mănăstiri ale Atonului, şi la cele domnitoare (kiriacale) ale schiturilor, sfinţitele slujbe la care nu este trebuinţă de felon, a le săvârşi ieromonahii cei de acolo îmbrăcaţi cu mantia, la rugăciunea cea de seară, şi la cea de dimineaţă, şi la alte sfinţite lucrări. Că Liturghia (adică slujba) se numeşte şi fiecare sfinţită lucrare, după canonul al 3-lea al sinodului din Antiohia.

CANONUL 27

Se cuvine duhovnicescul părinte, pe cei ce mărturisesc lui păcate ascunse, să-i oprească adică de dumnezeiasca Împărtăşire, însă să-i lase să intre în lăuntru în Biserică, şi să nu arate păcatele lor, ci să-i sfătuiască cu blândeţe să rămână întru pocăinţă şi în rugăciune, şi să iconomisească canonisirile ce se cuvine fiecăruia, după proalegerea sa.

CANONUL 28

Preacurvarii şi cei ce păcătuiesc cu dobitoace, şi ucigaşii, şi alţii de acest fel, deşi vor mărturisi păcatul ce l-au făcut, de bună voia lor, fiind ascuns la cei mulţi, se opresc de dumnezeiasca Împărtăşire, şi primesc canonul păcatelor lor. Intrând însă în Biserică, să stea până la rugăciunea celor ce se catehisesc, şi apoi să iasă. Iar de sunt arătate păcatele lor la alţii, atunci se canonisesc după legile Bisericii. Adică a nu intra în Biserică, ci a sta cu ceata celor ce se tânguiesc afară de uşa Bisericii, şi cu a celor ce ascultă în portic (nartică).

CANONUL 29

Dacă vreun om lumesc cu voia sa îşi va mărturisi păcatele sale, duhovnicescul părinte poate a-i face lui iconomie.

CANONUL 30

Cu slobozenia arhiereului, şi preotul face stavropighion (adică înfigere de Cruce). Vezi şi pe cel 31 apostolesc.

CANONUL 31

Nu se cuvine vreun preot a împărtăşi pe cei ce iau dobânzi. Nici a mânca împreună cu ei, de vor stărui întru această nelegiuire.

CANONUL 32

Se cuvine monahii a ajuna în miercurea şi vinerea săptămânii brânzei, şi după ce se va sfârşi preasfinţita Liturghie (că se făcea atunci cea mai înainte sfinţită întru aceste zile, precum şi Simeon al Tesalonicului aceasta o zice. Şi vezi pe cel 49 al celui din Laodiceea) să mănânce brânză, oriunde s-ar afla petrecând, adică oriunde s-ar întâmpla a fi, spre surparea eresului iacovitenilor şi tetradiţilor.[434]

CANONUL 33

Cel ce are posadnică, şi nu voieşte nici a o lăsa, nici a se cununa cu ea ca cu muierea sa, nu se cuvine a-i primi proaducerile ce aduce la Biserică, pe a cărei legi prin fapte le ocărăşte şi le defaimă.

[Apostolic, can. 17; Ancira, can. 25; Grigorie Teologul, can. 8]

---

[434] Canonul acesta se cuprinde şi în Tipic la rânduiala săptămânii brânzei la capul 27 care, de voim scumpătatea, şi nu facem har pântecelui după Kitrus, trebuie a se înţelege, precum se înţeleg şi dezlegările cele pentru arţivurie. Adică a se păzi acolo, unde se află iacoviteni, adică armeni şi tetradiţi, şi nu unde nu se află. Pentru aceasta şi oarecare sinodicească desluşire pentru osebite capete, se află păzite în manuscrise, care şi aceasta o cuprinde: „Se cuvine monahii, în mănăstire aflându-se, să postească în săptămâna brânzei, miercurea şi vinerea. De va merge însă vreunul aiurea, şi i se va pune pe masă brânză, să o mănânce. Şi aceasta socotesc că însemnează aceea ce zice canonul oriunde s-ar afla. Adică de s-ar întâmpla afară de mănăstire, şi nu în lăuntru în mănăstire aflându-se. Vezi şi cel 69 apostolesc. De unde se zice însă iacoviteni? Vezi la prolegomena sinodului al 4-lea. Iar tetradiţii, după Vlastar, sunt cei ce nu dezlegau, când serbau Paştile, ci posteau, precum postim noi miercurile, urmând adică iudeilor celor ce la paştile lor mănâncă azimă şi păpădie.

CANONUL 34

Dacă vreun monah va lepăda Sfântul chip, şi va mânca carne, şi va lua muiere, se cuvine unul ca acesta a se anatematisi, dacă nu se va întoarce, şi cu sila să se îmbrace în schima monahicească, şi să se închidă în lăuntru în mănăstire.

(Sinod 4, can. 7, 16)

CANONUL 35

Cel ce măcar numai odată de a curvit, nu se cuvine a se face preot, chiar de a şi lăsat păcatul. Că zice marele Vasilie, că unul ca acesta chiar şi morţi de ar învia, preot nu se face.

CANONUL 36

Când zice Apostolul: „De va fi vreun frate numit curvar, cu unul ca acesta nici a mânca împreună" (I Corinteni: 5,11). Se vede că zice nu cu acela pe care îl ştie unul sau doi, că curveşte. Ci cu acela ce-l ştiu toţi că curveşte, şi ca cu unul ca acesta ce de toţi se numeşte. Fiindcă câte păcate se fac cu neruşinare şi obştească sminteală, acelea au şi mai multă pedeapsă decât cele ce se fac întru ascuns.

CANONUL 37

De va naşte muierea, şi pruncul se primejduieşte să moară, fiind de trei, sau de cinci zile, pruncul adică să se boteze, dar altă muiere botezată şi curată se cuvine a apleca pe prunc. Şi maica lui nici se cuvine a intra acolo unde este pruncul, nici măcar a-l apuca în mâini, până ce desăvârşit se va curăţi după 40 de zile, şi va lua de la preot rugăciunea.[435]

Sunt însă şi alte 7 canoane acestea mai de jos, care manuscrisele cărţi ale muntelui nu se află, iar tomul al 2-lea al practicalelor, foaia 918, şi în cartea ce se numeşte Ghiur Grecorum, foaia 196, în cele tipărite sunt scrise.

CANONUL 1

Nu se cuvine cineva fără nevoie şi silă a umbla în ziua duminicii.

CANONUL 2

Nu se cuvine a primi noi apocalipsul lui Pavel, şi cele ce se zic Vrontologhia, şi Selinodromia[436] şi Calandaloghia,[437] fiindcă sunt necurate.

CANONUL 3

Nu se cade să primim apocalipsul lui Esdra, şi al lui Zosima, şi cele două mucenii ale Sfântului Gheorghie. Şi muceniile cele două ale Sfinţilor Mucenici Kirik şi Iudita, şi cartea lui Marcu,[438] şi a lui Diadoh,[439] fiindcă acestea sunt lepădate şi neprimite.

---

[435] Canonul acesta, precum mai înainte am zis, în oarecare manuscrise nu se află, iar întru unele se află. Deci de are chip muierea ce a născut pe prunc, se cade a se păzi rânduiala aceasta. Iar de nu are chip a găsi pe alta să-l aplece, se iartă şi însăşi maica, măcar necurată fiind, a apleca pe prunc, precum zice Petru hartofilaxul. În răspunsul 20 foaia 1003 în tomul al 2-lea al practicalelor.

[436] Selinodromia (adică drumurile lunii) trebuie înţelegem aici nu pe cele ce povestesc pentru firească mişcare, şi naştere, şi creştere, şi micşorarea lunii. Ci pe cele ce spun, că de se va întâmpla a fi luna dreaptă, însemnează biruinţă, iar de va fi culcată, însemnează bătălie. Şi de obşte mişcările şi faptele cele de voie ale oamenilor mai înainte le vrăjesc din felurile închipuirii lunii.

[437] Şi calandaloghia încă, se cade a se înţelege oarecare mai înainte vestiri, ce se fac în calande, adică la începuturile lunilor.

[438] Cartea Marcu ce se zice aici, este a ereticului Marcu aceluia, ce se trăgea din eresul gnosticilor (cunoscătorilor), de la care s-au numit marcoşi următorii lui. Care se îndeletniceau a număra literele numelor, şi prin acelea a afla oarecare înţelegeri şi priviri subţiri. Despre

CANONUL 4

Nu se cade a lucra cineva în săptămâna luminată,[440] nici a cânta „Fericiţi cei fără prihană...” în sâmbăta săptămânii cei slobode.[441] Nici se cade a păzi cineva joile.[442]

CANONUL 5

Cel ce va omorî pe tatăl său de bună voie, să se canonisească 35 de ani.

CANONUL 6

De nevoie, şi monahul prost şi nepreoţit botează copil, aşişderea şi diaconul.

CANONUL 7

Pruncii cei nebotezaţi, când nu este de faţă preotul, se cade a-i boteza oricine s-ar întâmpla, măcar şi însuşi tatăl lor, sau altul orice fel de om, numai să fie creştin. Şi nu păcătuieşte.

Întrebări ale oarecăror monahi ce se nevoiau afară din cetate. Şi răspunsuri la ele de la sfântul sinod cel în Constantinopol, fiind patriarh Nicolae, şi împărăţind Alexie Comnino.

ÎNTREBAREA 1

Cuvine-se a intra monahul în Sfântul Altar? Că aceasta o opreşte canonul 69 şi cel 35 al Sinodului al 6-lea, care nu iartă a cânta, sau a citi în amvon vreunul ce nu are pecete, sau vreun monah. Asemenea şi cel al 15-lea al sinodului din Laodiceea, şi 14 al celui al 7-lea.

RĂSPUNS

A face monahul slujbele citeţului în amvon, fără de hirotesie, este oprit, iar a intra în Sfântul Altar, ca să aprindă lumînări şi candele, monahul care întru nici un păcat este vinovat, socotesc că nu se cade a se opri, pentru cinstea monahicescului chip.[443]

---

acestea vorbeşte Sfântul Epifanie în cele asupra eresurilor. Şi nu carte cuviosului Marcu Sihastrului. Nicidecum! Că acesta este sfânt, serbându-se în 5 martie. Şi cartea lui şi conscriptele se laudă şi de preasfinţitul Fotie, în miriovivlon; şi de Nikifor Calist în tomul al 2-lea cartea 14 cap 53 al Bisericeştii Istorii.

[439] Cartea lui Diadoh nu sunt cele 100 de capete ce se află în filocalie, nicidecum! Că acestea sunt drept slăvitoare şi primite. Ci este o teorie (adică privire cu mintea) ce se află în manuscripte, şi deasupra scrisă în numele lui Diadoh, întru care se poartă oarecare subţiri noime, şi străine în auzirile celor mulţi, şi cu anevoie de primit. Pentru măreţia şi străinătatea noimelor (adică a înţelegerilor).

[440] Pentru aceasta la Moscova în toată săptămâna luminată nu lucrează, ci în fiecare zi fac litanie.

[441] Adică a nu se cânta „Fericiţi cei fără prihană...” dimineaţa în sâmbăta săptămânii luminate, precum se cântă în celelalte sâmbete. Că în săptămâna luminată psaltirea nu se citeşte. Iar slobodă au zis pe săptămâna luminată, ori pentru că este la toate de dezlegat, ori pentru că sâmbăta aceasta este slobozitoare, adică cea mai de pe urmă zi a săptămânii, întru care zi se sloboade săptămâna.

[442] Obicei a apucat a se ţine, şi până în ziua de astăzi se ţine, atât la armeni cât şi la creştinii cei de la răsărit, a nu lucra în toate joile, de la Paşti până la joia Înălţării. Poate pentru cinstea joii aceleia, pentru aceasta porunceşte canonul acesta, să nu păzească cineva de aici înainte joile acestea. Acest obicei, pentru lenevirea şi nepurtarea de grijă a preoţimii celei din Moldovlahia se urmează şi acolo, că ţin toate joile acestea până în ziua de astăzi, mai mult decât duminicile. Iar la răsărit au spus oarecare procopsiţi răsăriteni, că nici din dreptslăvitorii creştini, nici din armeni le ţine cineva acestea.

[443] De nu este însă cineva monah, ci sub ispitire (precum se zice în mănăstirile noastre frate, adică îmbrăcat în haine negre, după tâlcuirea lui Zonara la canonul 30 al lui Vasilie. Ori în haine lumeşti, după Valsamon. Ori cu hainele mănăstirii, şi nici desăvârşit cu mireneşti, nici cu

ÎNTREBAREA 2

Cuvine-se cineva a nu pleca cineva genunchii sâmbăta, precum nu pleacă duminica şi în Cincizecime?

RĂSPUNS

De canon aceasta nu s-a oprit.[444] Cei mulţi însă fiindcă sâmbăta nu urmează ajunare, prin urmare nici genunchi pleacă.

ÎNTREBARE 3

Cuvine-se să postim postul lui august?

RĂSPUNS

A fost mai înainte postul lui august, apoi s-a mutat ca să nu cadă împreună cu posturile celor de alt neam, care le fac într-această vreme. Însă şi acum mulţi oameni postesc postul acesta.[445]

ÎNTREBAREA 4

Cuvine-se a se împărtăşi cel ce se îndrăceşte? Pentru că Timotei într-alt chip a zis. Şi dumnezeieştii Apostoli într-altul, şi cei mai din urmă întru altul.

RĂSPUNS

De pătimeşte cineva de negru venin, aşa de mult, încât se pare din aceasta că este îndrăcit, nu se opreşte de a se împărtăşi. Iar de cu adevărat se îndrăceşte cineva, nu poate a se împărtăşi. Pentru că nici o împărtăşire are lumina cu întunericul.[446]

ÎNTREBAREA 5

De se cade preotul a mânca cu neosebire şi cum voieşte cele în Biserică aduse, prescuri adică, ori şi altele. Şi de se cuvine a le mânca ca pe o pâine de obşte. Şi ce se cade să facă când prescurile şi cele ca acestea s-ar aduna multe?

RĂSPUNS

Părţile ce rămân din prescura ceea ce s-a înălţat, nu se cade a se mânca întru alt loc, fără numai în Biserică, până ce se vor cheltui toate, oricâte ar fi. Iar părţile ce rămân din celelalte prescuri, care nu s-au înălţat, se cuvine a se mânca şi afară de Biserică, însă nu cu lapte şi cu brânză şi cu peşte, ca o pâine obştească. Ci singure, fără de altă mâncare.[447]

---

călugăreşti, precum zice Casian, foaia 156 la Everghetinos, precum şi la Sfântul Munte acum, şi în mănăstirile noastre li se face cercare), aceştia ce sunt sub ispitire, nu pot intra în Sfântul Altar, precum tâlcuieşte Valsamon.

[444] Nu tot ce nu este oprit însă şi se iartă, după porunca legii, precum zice Valsamon.

[445] Iar când s-a mutat postul acesta şi de care sinod, zice Valsamon că nu este cunoscut. Însă s-a făcut întrebare pentru postul acesta, înaintea împăratului Manuil Comnino, şi a lui Luca patriarhului, şi s-au legiuit sinodiceşte ca să se facă postul acesta şi pentru că sinodul cel împreună cu Nicolae au zis că se face acesta, şi pentru că tomul unirii îl pomeneşte. Vezi şi la cel 3 al Neocesareei.

[446] Toţi cei ce se îndrăcesc însă, ajungând la sfârşitul vieţii lor, se împărtăşesc, precum zice Valsamon. Însă precum cel supărat de veninul cel negru dacă huleşte, nu se cuvine a se împărtăşi. Asemenea şi cel ce se îndrăceşte de nu huleşte, se împărtăşeşte, după canonul 3 al lui Timotei.

[447] Iar pentru ce se zice, prescura ce s-a înălţat, este pricina aceasta, că dintru aceea se scoate Mielul, care şi chiar se numeşte prosfora (proaducere) (adică prescurea), după Evhologhion. Şi prescure înălţată (poate pentru că pâinea aceea ce se scoate din ea se înalţă în vremea chinonicului. Ori şi pentru că singură aceasta dintre celelalte se înalţă, adică se cinsteşte, pentru Mielul cel scos dintr-însa) precum zice la tâlcuirea acestui canon şi Valsamon, şi

ÎNTREBAREA 6

De s-ar tunde cineva monah ori în ce loc ar fi. Apoi se vatămă acolo sufleteşte. Şi vrând a se duce de acolo pentru vătămare, ar lua legătură de la proestos să nu fugă, ce trebuie a face: să defaime sufleteasca vătămare ce se face, ori să defaime legătura proestosului?

RĂSPUNS

Se cade mai întâi să spună proestosului pricina, de care se vatămă.[448] Şi dacă în vătămarea aceasta şi sufletească primejdie este arătată, trebuie a fugi de acolo, şi a nu purta grijă de legătura proestosului.

ÎNTREBAREA 7

Dacă cumva murind vreun egumen, a lăsat alt egumen în locul său, dându-i legătură a nu se duce din mănăstirea aceea. Apoi moştenitorul acesta al egumenului aceluia, mustrat de conştiinţa sa ca un slab şi neputincios de a ocârmui mănăstirea, s-ar duce. Ce trebuie dar să facă acesta pentru legătura aceea?

RĂSPUNS

Legătura aceasta este fără cuvânt, şi pentru aceasta este şi neputincioasă. Drept aceea, acel legat, se dezleagă, de va merge la arhiereu, şi îşi va arăta ale sale.

ÎNTREBAREA 8

Preotul cel ce se va caterisi pentru ale sale canoniceşti vinovăţii, sau de voia sa se va lăsa de preoţie, mustrat fiind de conştiinţa sa, se cuvine a zice: „Bine este cuvântat Dumnezeul nostru...”? Sau, „Hristos adevăratul Dumnezeul nostru...”? Sau a tămâia cu tămâietoarea, sau a se împărtăşi în Sfântul Altar?[449]

RĂSPUNS

Ba. Toate acestea nu se cuvine a le lucra, nici unul, nici altul. Ci se va rândui în locul mirenilor.[450]

---

sfărâmiturile cele ce prisosesc din ea, în loc de dar se numesc (adică după limba greceasca Antidoron) care are închipuirea feciorescului trup, după Sfântul Ghermano.

[448] Se înţelege, că de nu va îndrepta proestosul sminteala şi pricina vătămării, poate monahul a ieşi. Însă trebuie a se îngriji spre a se dezlega de legătura proestosului său, şi de nu va voi acela a-l dezlega, trebuie să meargă la arhiereul locului să-l dezlege, şi nu la altul. Precum şi canonul 32 apostolesc hotărăşte. Căci, nimeni pe sineşi nu se poate dezlega.

[449] Vezi ce zice această canonicească întrebare, că se cuvine cineva a se lăsa de preoţie de bună voie, nu însă fiecum, nu din lenevire, nici din părută evlavie. (pentru că cel ce cu un chip ca acesta se va paretisi, va da cuvânt lui Dumnezeu pentru nelucrarea sa, după canonul 88 al marelui Vasilie, şi după întrebările 10, 11, 12, 13 ale lui Simeon al Tesalonicului. Căci, cel ce se va hirotoni canoniceşte, după acelaşi Simeon, se cade a fi sârguitor şi silitor la cele dumnezeieşti, şi nu leneş pentru păruta evlavie.) Ci pentru că îl mustră conştiinţa sa. Negreşit ca pe un nevrednic, şi ca pe unul ce a căzut în vinovăţie canonicească, şi caterisitoare de preoţie. Că unul ca acesta bine face paretisindu-se, ca cu lesnire să tragă asupra sa mila lui Dumnezeu, şi să nu aprindă urgia Lui asupra sa, precum zice Hrisostom în cuvântul al 3-lea pentru preoţie.

[450] Din răspunsul acesta canonicesc, şi orbilor li se face arătat că cei ce s-au caterisit de preoţie pentru vinovăţii arătate, sau de sineşi s-au paretisit (mărturisindu-se la duhovnicesc părinte) pentru păcate ascunse şi caterisitoare de preoţie, aceştia nu pot lucra nici o sfinţită lucrare. Căci cum pot a se săvârşi acestea, de vreme ce la acestea trebuie mai întâi a zice: „Bine este cuvântat Dumnezeul nostru...”, şi a sfârşi cu „Hristos adevăratul Dumnezeul nostru...” (adică a face sfârşit). Iar acestora nu se iartă a le zice acestea; nici în Altar a se împărtăşi. Ci după Valsamon la tâlcuirea canonului acestuia aducând canonul al 9-lea al sinodului celui din Neocesareea, zice că, unii ca aceştia se lipsesc de sfinţita lucrare cea din Altar, dar să lucreze cele ce se cuvin clericilor celor afară de Altar, adică, citeţilor, cântăreţilor, şi învăţătorilor.

ÎNTREBAREA 9

Ce vrea să zică ceea ce zice marele Vasilie la certările cele mici. După măsura şi osebirea greşealei. Adică aceasta: Fie de la binecuvântare?

(Teofil, can. 8; Nichifor, can. 18)

RĂSPUNS

A se lipsi cineva de binecuvântarea ceea ce se dă în Biserică.[451]

ÎNTREBAREA 10

Cuvine-se a mânca prescuri înălţate cei ce sunt opriţi a nu se împărtăşi?

(Teofil, can. 8; Nichifor, can. 18)

RĂSPUNS

În viaţa Sfântului Teodor Sikeotul aflăm scris, că sunt opriţi unii ca aceştia şi de a mânca acest fel de prescuri (adică Anaforă). Citeşte şi pe cel 18 al lui Nikifor.

ÎNTREBAREA 11

Se cuvine a canonisi cineva pe cei ce se pocăiesc, după canoanele postnicului?

RĂSPUNS

Canoniceasca (carte) aceasta fiindcă întrebuinţează mult compogorământ, a pierdut pe mulţi. Pentru aceasta cei ce au cunoştinţa binelui, şi nu-l păzesc pe acesta, trebuie a se îndrepta.[452]

ALĂTURARE

De lipsă era să adăugăm în această carte, şi osebită oarecare învăţătură către duhovnicul, despre taina mărturisirii. Asemeni şi osebită sfătuire către cel ce se pocăieşte, cu ce chip se cuvine a se mărturisi şi a se pocăi. Dar fiindcă o învăţătura ca aceasta, şi o sfătuire de acest fel sârguindu-ne noi mai înainte, le-am făcut, şi le ştim acum tipărite cu darul lui Hristos, împreună cu canoanele dumnezeiescul postnic. Pentru aceasta de prisos am socotit, de a mai tipări şi aici a doua oară. Drept aceea cei ce vor căpăta pe acesta, să se sârguiască cu tot chipul a dobândi şi cartea aceea numită Exomologhitarion (carte de mărturisire). Pentru că cu adevărat este prea de nevoie şi prea folositoare de suflet. (aceasta se află şi pe limba noastră cea românească tălmăcită şi tipărită.)

„Om, om, la nici o rudenie de ale trupului său să se apropie, ca să-i descopere ruşinea, zice Domnul" (Leviticon: 18,6).

---

451 Blagoslovenia aceasta nu este ceea ce se zice anaforă, am zis la canonul 8 al lui Teofil, şi la 18 al lui Nikifor. Iar Valsamon zice că blagosloveniile bisericeşti sunt, toate cele ce se dau, sau se fac de episcopi, şi de prezbiteri în Biserică, spre întărirea norodului.

452 Despre canoanele Postnicului, zice Valsamon aşa. Vedem că cei mai mulţi din duhovnici cu aceste canoane canonisesc pe cei ce se mărturisesc. Iar aceasta ce zice răspunsul: „Cei ce au cunoştinţa binelui, şi acesta nu-l păzesc, trebuie a se îndrepta", însemnează după Valsamon că: Ia aminte dar o duhovnice, să faci după mântuitoarea sfătuirea aceasta, şi să nu întrebuinţezi mult compogorământ la cei ce ţi se mărturisesc, temându-te de pilda ce citim în istorii. Că un boier apropiinduse să moară, a chemat pe un gramatic ca să-i scrie diata. Şi după altele, i-a zis: voi ca trupul meu să se dea pământului, că dintr-însul s-a făcut. Iar sufletul meu, să se dea diavolului, pentru că este al lui. Acestea auzindu-le gramaticul, a rămas uimit, şi nu voia a mai scrie. Atunci mâniindu-se bolnavul, îi zice iarăşi: „Sufletul meu trebuie a-l lua dracii, şi sufletul muierii mele, şi sufletele copiilor mei, şi sufletul duhovnicului meu. Sufletul meu pentru că cu nedreptate am răpit lucruri străine, şi le-am ţinut. Al muierii mele, pentru că ea la aceasta m-a îndemnat. Al copiilor mei pentru că vrând a-i face avuţi, am nedreptăţit. Şi al duhovnicului meu, pentru că afară de lege m-a iertat, şi niciodată n-a sfătuit, nici m-a mustrat. Şi acestea zicându-le şi-a dat sufletul (la teatron politicon foaia 353).

(Această zicere nu cuprinde numai pe rudeniile cele din sânge, ci şi pe cele din cuscrie. Că trup al bărbatului este muierea, şi dimpotrivă, bărbatul al muierii, după ceea ce zice: „Deci nu mai sunt doi, ci un trup”. Şi prin urmare, rudele şi casnicii muierii, sunt rude şi casnici şi ai bărbatului ei, pe care a-i lua întru nuntă din cuscrie nu poate. Asemeni şi rudele bărbatului, sunt rude şi ale muierii sale, pe care din cuscrie a-i lua întru însoţire nu poate, precum marele Vasilie tâlcuieşte aceasta în canonul său 87.)

„Legătură spre nuntă omenească a opritei rudenii, de se va vădi că s-a făcut, ca întru păcatele omeneşti va primi certările preacurvarilor.”

(Vasilie, can. 68)

ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN SCURT ÎMPREUNĂ ŞI AMĂRUNŢITĂ DESPRE ÎNSOŢIRI, ADUNATE DE LA DEOSEBITE LOCURI[453]

De vreme ce sfinţitele canoane cele apostoleşti, sinodiceşti şi părinteşti, în multe părţi pomenind despre legiuitele şi nelegiuitele nunţi (Apostolesc: 19; Sinod 6:3,54; Neocesareea: 2; Vasilie: 23, 27, 28, 68, 76, 77, 78; Timotei: 11; Teofil: 5, 13), cer ca să fie unită cu dânsele şi ştiinţa cea pentru căsătorii. Pentru aceasta şi noi am judecat a fi cu drept cuvânt, ca după tâlcuirea sfinţitelor canoane să aşternem în deosebit loc, spre mai luminata înţelegere a celor mai proşti, o prea scurtă împreună şi amărunţită învăţătură, atât a nunţilor celor iertate de legi, cât şi a celor oprite, fiind aceasta de nevoie şi de obşte la toţi, iar mai ales la sfinţii arhierei, şi la duhovnici, şi la preoţi, care au datorie a cerceta cu scumpătate despre acestea. Arhiereii adică, când dau voie, iar duhovnicii, când mărturisesc, şi preoţii, când cu sfinţenie binecuvintează nunţile, după canonul 11 al lui Timotei. Ca nu amestecând sângiuri rudeşti, să cadă în preagreu păcat. Deci rudenia îndeobşte se desparte, în cinci, în cea din sânge, adică în cea dintru un neam. În cea din cuscrie, adică în cea din două neamuri. În cea din trei neamuri, în cea prin Sfântul Botez. Şi în cea prin înfiere (adică prin punere de fiu), despre care în deosebi vom zice. Însă mai înainte de a începe, bine este să punem aici ca pe nişte socotinţe, 9 oarecare, care de obşte se privesc la fiecare rudenie. Adică 1. Că dreptăţile rudeniei întocmai se privesc şi la bărbaţi, şi la muieri. 2. Că la nunţi se caută, nu numai a fi iertate de legi, ci a avea şi cinstirea, şi buna cuviinţă.[454] 3. Că unde neamurile (ghenurile) şi numirile neamurilor se tulbură (amestecă), acolo nunta este neobişnuită şi nelegiuită.[455] 4. Că bărbatul către muierea sa, cum şi muierea către bărbatul său nu este nici o spiţă.[456] 5. Că întru o faţă nu se priveşte spiţă cândva, ci numai între două. 6. Că legile şi spiţele cele pentru nunţi trebuie a se păzi şi între fii cei născuţi din curvie. Că pedepsesc legile pe rudeniile cele din curvie împreunându-se unii cu alţii, precum pedepsesc şi pe rudeniile cele ce se împreună fiind din legiuite nunţi, după Vlastar (Litera P cap 18). 7. Treptele cele pentru rudenii trebuie a se păzi şi la logodna cea desăvârşit şi legiuită. Drept aceea de va muri cineva având logodnică, nu o ia pe ea rudele mortului logodnic, cele oprite, ca şi la nuntă. Şi vezi capul 11 despre logodnă. 8. Rudirea ţine şi la cel însurat, ce a murit însă mai înainte de a se împreuna cu muierea sa. Că nu împreunarea, ci săvârşirea rugăciunii face pe nuntă, după Valsamon şi Vlastar, şi după legişti. 9. Cum că rudenia încă se ţine şi la cei ce păcătuiesc bărbat cu bărbat. După preasfântul patriarh Luca, ce zice că cei ce au păcătuit unul cu altul, unul pe sora altuia a o lua nu poate.

Cap 1 despre rudenia cea din sânge. Adică cea dintru un neam.

Rudenia cea din sânge se desparte în trei, în suitori, pogorâtori şi în lăturaşi. Şi suitori sunt născătorii, moşii şi strămoşii. Iar pogorâtori sunt fii, nepoţii şi strănepoţii, şi ceilalţi. Iar lăturaşi sunt fraţii, unchii adevăraţi, şi nepoţii (de frate şi de moşi),[457] veri

---

[453] Învăţătura aceasta mai ales s-au adunat din cartea ce se numeşte Ghiur, adică legiuire grecoromană.

[454] Vezi şi pe Vasilie al Ahridonului aceasta zicând (309 a aceleiaşi cărţi) şi Vlastar (la litera 2).

[455] Această zicere de socotit, numitul Vasilie (la acelaşi loc) şi Vlastar (la litera 2) şi preasfântul patriarh Sisenie (foaia 199 a cărţii Ghiur Grecorum), zic că este chiar a marelui Vasilie, care la sfârşitul canonul 87 nu voieşte a se face amestecare numelor la căsătorii, că aceasta, zice, este afară de fire, care, neamestecate păzeşte numirile neamului. Că zice: „Din care rudire numesc pe cei ce s-au născut? Fraţi pe unul altuia, sau nepoţi îi numesc? Că amândouă li se potrivesc lor pentru amestecare."

[456] Armenopolul cartea 4 titlul 6.

[457] În trei feluri se zic unchii către nepoţi, adevăraţi, mari şi mici. Şi adevăraţi sunt, fraţii tatălui meu, sau ai maicii mele. Iar mari sunt fraţii moşului şi ai moaşei mele. Iar mici verii primari ai născătorilor mei. Asemenea şi nepoţii, adevăraţi se zic, fii fratelui meu, iar mari nepoţii fratelui

primari, unchi mici şi nepoţi, veri al doilea, şi ceilalţi pe rând. Deci suitorii, şi pogorâtorii, adică rudeniile cele întru adânc (fundamentale), nici odinioară se iau, fiindcă nu ajunge viaţa lor până la a opta spiţă.[458] Că nici un om viază ca să ia pe a şaptea nepoată a sa, cu care este de spiţa a opta. Iar cei din laturi, adică lăturaşi, al căror nunţi sunt oprite, sunt acestea.

OPRITE

1. Fratele nu poate lua pe sora sa, ori dintr-un tată şi dintru o maică, ori numai dintru o parte, ori din curvie, sau din împotrivă. Pentru că este spiţa a 2-a.
2. Adevăratul unchi nu poate lua pe adevărata nepoata sa (adică pe fiica fratelui său, sau a surorii sale) sau din împotrivă, că este de spiţa a 3-a.
3. Unchiul cel mare nu poate lua pe nepoata (adică pe fiica adevăratei nepoatei sale, sau adevăratului nepot), sau din împotrivă, că este de spiţa a 4-a.
4. Vărul primar nu poate a lua pe vara primară a sa, că este de spiţa a 4-a.
5. Unchiul cel mare nu poate a lua pe fiica nepoatei sale celei mari, pentru că este de spiţa a 5-a.
6. Unchiul cel mic nu ia pe mica nepoata sa (adică pe fiica vărului primar) că este de spiţa a 5-a.
7. Unchiul cel mic nu ia pe fiica micii sale nepoate (adică pe nepoata verii sale preamare) că este de spiţa a 6-a.
8. Unchiul cel mare nu ia pe nepoata nepoatei sale celei mari (adică a răsnepoatei) că este de spiţa a 6-a.
9. Adevăratul unchi nu ia pe a treia nepoată a adevăratei sale nepoate, că este de spiţa a 7-a.
10. Vărul al doilea nu ia pe a doua vară a sa, că este de spiţa a 6-a.
11. Unchiul cel mic nu ia pe nepoata micii sale nepoate, că este de spiţa a 7-a.
12. Vărul al doilea nu ia pe fiica verei sale al doilea, că este de spiţa a 7-a.[459]

---

meu (care se zic şi răsnepoţi, ca unii ce sunt născuţi din micul nepot). Iar mici, copii vărului primar al meu. Se zic însă unchi şi veri al doilea, către copii verilor al doilea al lor ai lor, şi aceia către dânşii nepoţi.

[458] Spiţele nunţii s-au numit de la treptele scării, după Dimitrie Homatinon episcopul Bulgariei (foaia 312 a cărţii Ghiur Grecorum) şi după Valsamon. Căci, precum prin treptele scării începând de jos, ne suim până la vârful scării, şi iarăşi de acolo prin aceleaşi ne pogorâm, cu asemenea chip prin sângele nunţii, ne suim până să aflăm rădăcina şi începutul neamului, şi iarăşi de acolo prin ele ne pogorâm. Iar spiţe când zicem aici, pe naşteri le zicem. Fiindcă fiecare naştere este o spiţă, după acelaşi Dimitrie (la acelaşi loc). De pildă: tatăl către fiul său este o spiţă, pentru că una este şi naşterea cea de către dânsul. Fratele cu alt frate al său sunt două spiţe, măcar ar fi gemeni. Căci, prin două naşteri iese. Verii primari sunt patru spiţe, pentru că cu patru naşteri s-au născut. Şi aşa pe rând. Drept aceea, cel ce voieşte cu lesnire a afla spiţele, trebuie a socoti două lucruri. Mai întâi să găsească rădăcina şi începutul neamului. Şi al doilea să numere neamurile (ghenurile), şi câte sunt acestea, atâtea sunt şi spiţele. Adică, de voieşte cineva a găsi, a câta spiţă este adevăratul unchi, cu adevăratul nepot, adică cu fiul fratelui său, găseşte mai întâi pe tatăl, sau pe maica, a amânduror fraţilor, şi fiindcă dintr-însul sau dintr-însa cu două naşteri s-au născut amândoi fraţii, iată că două naşteri sunt, şi două spiţe. Şi fiindcă iarăşi fiul fratelui său cu o naştere s-a născut din acela, iată şi aceasta o naştere, face o spiţă. Şi dar aceste trei naşteri împreună alcătuiesc trei spiţe. Aşa verii al doilea sunt de spiţa a 6-a, pentru că de la întâia rădăcină a neamului, adică de la tatăl celor doi fraţi, până la verii al doilea, şase naşteri au mijlocit. Aşa şi verii al treilea, sunt de spiţa a opta, pentru că de la întâia rădăcină a fraţilor, până la verii al treilea, opt naşteri au mijlocit. Că pentru aceasta, şi rudenia aceasta din sânge se zice, pentru rudele cele după aceasta, întru o rădăcină a neamului, şi într-un tată se încheie, din care şi spiţele acestea îşi au începutul, şi iarăşi la dânsa se încheie. Aşa făcând şi numărând naşterile, cu lesnire vei afla şi spiţele.

[459] Însemnează, că de vreme ce legea în titlul 5 al cărţii 28 din vasilicale la rudenia cea din sânge, au oprit chiar anume de a se face nunţile cele de spiţa a 6-a, şi însă a se face cele de

Iară câte nunţi din sânge trec peste spiţa a 7-a fără de oprire se fac. Precum, vărul al treilea ia pe vara a treia că este spiţa a 8-a, vărul al doilea ia pe nepoata verei sale a doua, că este spiţa a 8-a, şi celelalte asemenea, fiind de spiţa a 8-a.[460]

Cap 2, despre rudenia ce se face din cuscrie adică din două neamuri

Rudenia cea din cuscrie a două neamuri, este când două osebite neamuri, prin mijlocirea nunţii, se împreună şi se fac casnici (familii). Că cuscria după lege este

---

spiţa a 8-a. Iar nunţile cele de spiţa a 7-a le-au tăcut, şi nici le-au oprit, nici le-au iertat; pentru aceasta luând unii prilej din tăcerea aceasta a legii, au hotărât ca nunţile spiţei a 7-a din sânge, de vor întreba mai înainte de a se face, să se oprească. Iar de au apucat a se face mai înainte de a se întreba, să nu se despartă. Iar ce au hotărât aceasta sunt: Alexie şi Neofit patriarhii Constantinopolului, şi Teofan al Ierusalimului. Iar Kir Alexie pe însoţiţii cei ce s-au împreunat mai înainte de întrebare fiind de spiţa a 7-a i-au supus şi canonisirilor. Adică a nu mânca carne în doi ani întregi, şi a nu bea vin miercurea şi vinerea (Când se întâmplă întru acestea sărbători de dezlegare). Şi a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine numai la stăpâneştile sărbători (Dar nu şi în celelalte zile, când se împărtăşesc creştinii cei ce nu au canonisiri). Iar cum că patriarhii cei mai de sus nu bine au înţeles legea, şi că nu legiuit au iertat a nu se despărţi nunţile cele de spiţa a 7-a se arată întâi, pentru că legea iertând pe spiţa a 8-a la rudenia cea din sânge, neiertând însă pe spiţa a 6-a, din aceste două au iertat, că şi spiţa a şaptea nu este iertată, ca şi cea a şasea, că hotar al iertării au pus pe spiţa a 8-a, care nu trebuie a se călca. 2. Pentru că la aceasta a 7-a spiţă se face amestecare numirilor rudeniei, şi unde se face acest fel de amestecare acolo şi nunta este afară de lege, precum am zis la început. 3. Pentru că spiţa a 7-a nu are atâta lungă stare, precum are ceea ce se iartă a 8-a. 4. Pentru că de se va ierta a 7-a spiţă din sânge, precum se iartă cea din cuscrie, rudenia aceasta din sânge se va socoti asemenea cu cea din cuscrie. Şi fiindcă acestea mult se deosebesc între sineşi, şi nu este la ele una şi aceeaşi apropiere. Căci, că cea din sânge o rădăcină şi un neam are, iar cea din cuscrie este unirea a două străine neamuri, pentru aceasta dar, spiţa a şaptea la rudenia cea din sânge nu se cade a se ierta, precum se iartă la cea din cuscrie. 5. Pentru că oamenii cei vicleni şi înrăutăţiţi, ştiind că nunta spiţei a 7-a aceasta nu se desparte după ce a apucat a se face, pe ascuns mai înainte de a întreba, face acest fel de nelegiuite nunţi, şi aşa iconomia patriarhilor pomeniţi, s-a făcut materie de nelegiuire. 6. Şi cea mai de pe urmă, pentru că spiţa aceasta a 7-a din sânge, sinodiceşti s-a oprit de preasfântul patriarh Luca, şi de sinodul cel împreună cu el, care a poruncit, nu numai a se opri nunta spiţei a 7-a din sânge, când se va face întrebare, ci şi de au apucat a se face mai înainte de întrebare, negreşit să se despartă, şi desăvârşit să se strice. Şi aşa cu aceasta s-a oprit de această nelegiuită nuntă, toţi cei ce mai înainte pe ascuns, mai înainte de întrebare au făcut o nuntă ca aceasta, nădăjduind că după ce s-au binecuvântat, nu se vor mai despărţi. Apoi această sinodicească hotărâre o a întărit porunca împăratului Manuil Comnino, şi preasfinţitul patriarh Mihail Kirularie al Constantinopolului, şi sinodul cel împreună cu el. Drept aceea nu se cuvine sfinţiţii arhierei să asculte de Alexie spânul, care la Armenopolul în Filada cea pentru nunţi, zice să nu se despartă nunţile cele din sânge ce sunt de spiţa a 7-a de vor apuca a se face mai înainte de întrebare şi că este în stăpânirea arhiereului a-i despărţi, sau ba. Că fără socoteală o a zis aceasta, şi nu drept. Ci mai vârtos acestei scumpătăţite învăţături urmeze. Că de atunci şi încoace aceasta nu este în stăpânirea arhiereilor. Şi vază la cartea Ghiur Grecorum foaia 312 pe Dimitrie al Bulgariei. Şi la foaia 288 şi mai ales sinodiceasca hotărâre cea prealegiuită a pomenitului Kirularie, care se află la foia 206 a aceleaşi cărţi, care numeşte neînfrânată mestecare, şi spurcăciune şi stricăciune a neamului, şi mestecare a rudeniei, şi potrivnică legiuitei rânduieli pe nunta cea din sânge a spiţei a 7-a, şi că nelegiuită o avea pe aceasta şi judecătorii cei preavechi. Să vadă încă şi pe Valsamon (la foia 467 a aceleiaşi cărţi) întru îndeletnicire, unde zice, că spiţa a 7-a cea din sânge, împreună s-a însemnat cu cea a 6-a prin împărătescul decret, şi prin sinodicescul tom.

[460] Nunţile spiţei sau treptei a 8-a la rudenia cea din sânge sunt neoprite. Căci, deşi tulburarea numelor urmează la aceasta, făcându-se copii cei ce se nasc din aceştia, fraţi împreună şi al 4 veri, cu toate acestea, se trece cu vederea o tulburarea ca aceasta, mai întâi pentru multa depărtare a spiţei a 8-a, iar al doilea, şi pentru iertarea legii se cheamă neamurile (ghenurile) spre unire.

apropierea feţelor, din nunţi împreunate fără rudire (adică din sânge). Deci legea în capul al treilea titlul 5 al cărţii 28 la rudenia aceasta din cuscrie au oprit a nu lua cineva pe maica femeii sale, sau pe moaşa, sau pe strămoaşa. Nici pe femeia fiului său, sau a nepotului său de fiu, sau a strănepotului său de fiu. Şi curat a zice, au oprit numai până la a treia spiţă. Legiuitorii cei prea vechi nu au pus curat spiţa la rudenia aceasta din cuscrie, ci numai aceasta au rânduit, a nu se face la dânsa amestecare rudelor şi a numelor, nici necuviinţa şi necinstirea. Iar preasfântul şi preafericitul între patriarhi Sisinie, şi înţeleptul la cele dumnezeieşti, din copilărie crescându-se în judecătorii, şi prea ştiutor de legi fiind, cu tomul cel nou ce a scris, nu numai la rudele cele de laturi, la fraţi, zic, şi veri, şi unchi, şi nepoţi, a rânduit trepte,[461] ci au întins şi treptele, oprind nunţile cele din cuscrie, până la treapta a 6-a, adică de cumva amestecă pe neamuri (Că nu numai a 6-a, ci şi a 7-a spiţă se opreşte la rudenia cea din cuscrie, de amestecă neamurile (ghenurile), ci din potrivă, şi a 6-a se arată, dacă nu amestecă neamurile şi numele, precum vom spune. Că atâta putere are la nunţile cele din cuscrie amestecarea numelor). Şi cu sfinţită cuviinţă canonisind, şi curăţind estime firii omeneşti, cu neprihănitele, şi legiuitele nunţi. Acestea aşa mai înainte fiind cunoscute, acum trebuie să aşternem nunţile cele oprite din cuscrie, şi pe cele iertate. Fiind însă că din două neamuri ale cuscrie se fac două însoţiri cu bărbat şi muiere. Şi ori un neam dă numai o parte amânduror însoţirilor, sau dă două părţi la amândouă. Pentru aceasta şi noi, ca să se facă mai lesne înţeles cuvântul cel despre acestea, vom împărţi nunţile cele ca acestea în patru părţi, şi partea cea întâi vom alege nunţile acelea, care se privesc în jos, despre o parte la amândouă însoţirile de bărbaţi cu muieri. Iar întru a doua, nunţile acelea, care se privesc în jos despre amândouă părţile, la amândouă însoţirile, întru a treia parte aşternem nunţile acelea, care se privesc în laturi despre o parte numai la amândouă însoţirile, şi întru a patra, nunţile acelea, la care se privesc în laturi, despre amândouă părţile, la amândouă însoţirile.

---

[461] Cei ce vor lesne a număra spiţele la rudenia cea din cuscrie de două neamuri, pe lângă a afla rădăcinile amânduror neamurilor, care trebuie, şi de acolo să numere naşterile, şi câte sunt ele, atâtea sunt şi spiţele, care sunt de obşte, şi la rudenia cea din sânge, precum am zis. Trebuie însă să ştie, şi alte două care sunt numai pentru rudenia ce stă din cuscrie. Adică, 1. Trebuie să ştie că, când fratele unuia va lua muiere, atunci şi acesta către aceea (adică către cumnată) se socoteşte frate. Şi este către dânsa a doua spiţă, ca şi cu fratele său. Pentru că după cuvântul Domnului, fratele său s-a făcut un trup cu dânsa. Asemenea şi socrul, se socoteşte tată al nurorii sale, şi prin urmare de spiţa 1 este cu dânsa, ca şi cu fiul său. Căci fiul său, s-a făcut un trup cu dânsa. Şi în scurt, amândoi se socotesc fii, şi ai părinţilor bărbatului, şi ai părinţilor muierii. Şi fraţi amândoi, şi ai fraţilor bărbatului, şi ai fraţilor muierii. 2. Trebuie să ştie căci să zicem, când sora muierii fratelui meu, se socoteşte cu mine cumnatul ei, atunci nu este de spiţa a doua către mine. Nici se socoteşte sora mea. Fiindcă nu s-a făcut fratele meu un trup cu aceea, ci este spiţa a 4-a, că se socoteşte însoţirea aceasta ca despărţită atunci. Şi bărbatul fratele meu, se numără cu mine, ca alţi doi fraţi, şi alte două spiţe. Că zice preasfinţitul patriarh Miahail Kirulariul: Fiindcă eu cu cumnata mea, adică cu muierea fratelui meu, mă socotesc frate. Pentru unirea cea întru un trup a ei cu fratele meu, nu trebuie însă şi fraţii ei a se socoti şi mie fraţi. Şi verii ei, veri ai mei, unchii ei unchi ai mei, şi în scurt toate rudele ei, rude ale mele. Şi împotrivă, rude ale ei, ca cum ar fi şi rude ale mele din sânge. Nu. Pentru că, cele două spiţe, ce am eu către cumnata mea, se socotesc spiţă cu mintea, şi cu un subţire gând, iar nu cu lucrul, precum sunt cele din sânge. Drept aceea, pe un gând ca acesta, nu trebuia a se zidi în întreaga rudenie.

Cap 3, despre nunţile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam se priveşte în jos numai pe o parte.

OPRITE

1. Unul şi acelaşi luând mai întâi pe maică, după moartea ei, nu ia şi pe fiica ei, ce a fost născută din alt bărbat (sau din potrivă). Fiindcă aceasta se socoteşte fiastră (fiu vitreg sau maşteh) a sa, şi el tată al ei, şi prin urmare este cu dânsa de spiţa 1 cu înţelegerea. Pentru că el s-a făcut cu maica ei un trup.

2. Unul şi acelaşi luând mai înainte pe moaşa, după moartea ei, nu ia şi pe nepoata ei de fiică cea cu alt bărbat (sau dimpotrivă). Fiindcă ea se socoteşte fiastră nepoată lui, şi prin urmare este cu dânsa de a 2-a spiţă. Pentru că el s-a făcut un trup cu moaşa ei.

3. Unul şi acelaşi luând strămoaşă, după moartea ei nu ia şi pe strănepoata ei (a doua nepoată a ei) cea cu alt bărbat (sau dimpotrivă). Fiindcă ea se socoteşte a lui fiastră-strănepoată, şi prin urmare se socoteşte de a treia spiţă cu dânsa, pentru unirea cea într-un trup a lui, cu strămoaşa ei.[462]

4. Unul şi acelaşi luând strămoaşă, după moartea ei, nu ia şi pe cea cu alt bărbat a 3-a nepoată a ei (sau din potrivă). Fiindcă aceasta se socoteşte a lui fiastră răs-strănepoată, şi prin urmare cu dânsa este de a patra spiţă după socoteală, pentru unirea lui cu strămoaşa ei în trup.

Cap 4, despre nunţile de două neamuri cele din cuscrie, la care un neam se priveşte în jos despre amândouă părţile

OPRITE

1. Tatăl şi fiul nu iau maică şi fiică, precum Pavel, având fiu din muierea sa cea moartă pe Nicolae, a luat apoi altă muiere pe Maria, care avea cu alt bărbat fiică pe Marta. Deci Nicolae nu poate lua pe Marta, fiindcă aceasta este fiică a maştehei sale, şi se socoteşte sora sa, şi este de spiţa a doua către dânsa.

2. Nici iau cu acest chip moaşă şi nepoată (de fiu şi de fiică se înţelege aici). Fiindcă se socoteşte spiţa a 3-a, una tatăl şi fiul, iar a doua moaşa şi nepoata.[463]

3. Nici strămoaşă şi strănepoată, fiindcă se socoteşte de a fi de a patra spiţă.[464]

4. Nici răs-strămoaşă şi răs-strănepoată, fiindcă sunt de a 5-a spiţă.[465]

5. Nici iau două surori. Fiindcă sunt de spiţa a 3-a şi fiindcă tatăl şi fiul se fac între sineşi cumnaţi care nu se cuvine.

6. Nici mătuşă adevărată, şi nepoată. Fiindcă este spiţa a 4-a.[466]

7. Nici mătuşă mare şi nepoată. Fiindcă este de spiţa a 5-a.[467]

8. Nici două vere primare. Fiindcă este spiţa a 5-a, şi fiindcă se fac cumnaţi, tatăl şi fiul. Care este cu necuviinţă.[468]

---

[462] Până la aceasta a treia spiţă legea a oprit însoţirile cele în jos din cuscrie din două neamuri, precum am zis. Iar cei mai din urmă le-au oprit acestea până la a şaptea spiţă. Dar fiindcă viaţa oamenilor nu ajunge să ia o nuntă ca aceasta de a şaptea spiţă. Că nici un om trăieşte ca să ia unul şi acelaşi pe strămoaşă, şi pe răs-strănepoata cea cu alt bărbat a strănepoatei ei. Care însoţire este spiţa a 7-a. Pentru aceasta şi noi numai până aici am mers.

[463] Şi că este aceasta nepoată a maştehei fiului, şi ţine loc de adevărată mătuşă către el, şi el către dânsa loc de adevărat nepot.

[464] Că ea este a doua nepoată a maştehei fiului, şi prin urmare este lui nepoată mare.

[465] Că aceasta este a 3-a nepoată a maştehei fiului, şi prin urmare se socoteşte fiică a nepoatei sale celei mari.

[466] Că este nepoată maştehei fiului, şi prin urmare se socoteşte vară primară către el.

[467] Că este nepoată mare a maştehei fiului, şi se socoteşte către el nepoată mică.

[468] Că vara primară a maştehei fiului, se socoteşte nepoată mică către el.

9. Nici pe două vere al doilea. Că măcar deşi este de spiţa a 7-a, că 6-a spiţe sunt ale verilor al doilea, şi una tatăl şi fiul. Însă pentru amestecare neamurilor (ghenurilor), a doua nuntă nu se iartă.[469]

NEOPRITE

1. Tatăl şi fiul iau mătuşă mică, şi nepoată, pe mătuşă tatăl, iar pe nepoată fiul. Fiindcă este de spiţa a 6-a şi amestecarea numirilor nu urmează.

2. Asemenea iau, tatăl adică pe mătuşa cea mare, iar fiul pe fiica nepoatei ei celei mari. Fiindcă sunt de spiţa a 6-a şi neamurile nu se amestecă.

3. Aşişderea iau, tatăl adică pe răstrămoaşa, iar fiul pe a 4-a nepoată. Fiindcă sunt de spiţa a 6-a şi neamurile nu se amestecă.

OPRITE

1. Moşul şi nepotul (de fiu sau de fiică adică) nu iau moaşă, şi pe nepoata ei cea cu alt bărbat. Fiindcă sunt de a 4-a spiţă, două din fiecare parte. Şi nepotul şi fiastră-nepoata moşului lui, se fac între sine veri primari, care este cu necuviinţă.

2. Nici pe două moaşe, şi pe a doua nepoată a ei cea cu alt bărbat, fiind de a 5-a spiţă, şi nepotul (de fii sau de fiică) cu fiastra-strănepoata a moşului său, se fac unchi mic şi nepoată mică.

3. Nici pe două surori. Că sunt de a patra spiţă, şi moşul şi nepotul se fac cumnaţi.[470]

4. Nici mătuşă adevărată şi nepoată. Că sunt de a 5-a spiţă. Şi nepotul cu nepoata iau rudire de mătuşă mică şi de nepot. Nici pe 2 vere primare. Că sunt de spiţa 6-a şi numirile se amestecă.[471]

NEOPRITE

1. Moşul şi nepotul (de fiu sau de fiică) i-au a treia moaşă, şi a treia nepoată (de fiu sau de fiică a ei). Că sunt de spiţa a 6-a şi nu urmează amestecare neamurilor.

2. Aşişderea iau, moşul pe mătuşa cea mare, iar nepotul (de fiu sau de fiică a lui), pe nepoata cea mare a ei. Fiind de spiţa a 6-a şi numirile nu se amestecă.

3. Aşişderea iau moşul pe mătuşa mică, iar nepotul lui, pe nepoata mică. Că sunt de spiţa a 7-a şi neamurile nu se amestecă.

OPRITE

1. Răs-strămoşul şi răs-strănepotul nu iau pe două surori. Că sunt de spiţa a 5-a.

2. Nici pe 2 vere primare. Căci măcar de sunt de a 7-a spiţă, dar se amestecă numirile.

NEOPRITE

1. Răs-strămoşul şi răs-strănepotul iau pe răs-strămoaşa adică pe adevărata mătuşă, iar strănepotul, pe adevărata nepoată. Fiind de spiţa a 6-a şi numele nu se amestecă.

OPRITE

1. Răs-strămoşul şi răs-strănepotul nu iau două surori. Că sunt de spiţa a 6-a şi numirile se amestecă.[472]

---

[469] Fiindcă tatăl şi fiul adică se fac cumnaţi, care este lucru necuviincios. Iar copii cei ce se nasc dintr-înşii sunt veri al treilea pentru mame. Iar pentru taţi iau rudenie de unchi şi de nepot, care nu se cuvine. Precum zice Vlastar la litera V despre spiţe.

[470] Şi că o soră, se face soră vitrigomoaşei nepotului, şi se socoteşte mătuşă către dânsul.

[471] Că se fac moşul şi nepotul cumnaţi şi întocmai de o cinste pentru asemănarea muierilor. Iar copii lor, pentru maici se fac veri al doilea; iar pentru taţi unul se face unchi şi altul nepot.

[472] Că se fac cumnaţi răs-strămoşul, şi răs-strănepotul, şi surorile se fac moaşă şi nepoată.

NEOPRITE

Strămoşul şi răs-strănepotul iau, cel întâi pe mătuşa cea adevărată, iar cel al doilea pe nepoata adevărată. Fiind de spița a 7-a şi numirile nu se amestecă.[473]

Cap 5, despre nunțile de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lățime numai o parte (priveşte în laturi despre o parte).

OPRITE

1. Unul şi acelaşi nu ia din alt neam două surori. Adică nu ai pe cumnata sa, după moartea muierii sale celei dintâi. Căci este de spița a 2-a cu mintea socotindu-se frate cu ea, pentru împreunarea cea într-un trup cu sora ei.
2. Nici mătuşă adevărată şi nepoată. Pentru că este spița a 3-a.
3. Nici mătuşă mare şi nepoată. Pentru că este spița a 4-a.
4. Nici două vere primare. Pentru că este spița a 4-a.
5. Nici mătuşă mică şi nepoată. Căci este spița a 5-a.
6. Nici mătuşă mare, şi pe fiica cea din nepoata ei. Căci este spița a 5-a.
7. Nici pe două vere al doilea. Căci este spița a 6-a şi se socoteşte şi el văr al doilea al muierii sale a doua (de o ar lua) pentru împreunarea într-un trup cu muierea sa cea dintâi, şi a doua vară a acesteia. Ci şi neamurile se amestecă.[474]
8. Nici mătuşă mică, şi pe fiica nepoatei celei mici a ei (adică pe nepoata de fiică, sau de fiu a verei primare a muierii sale). Căci este spița a 6-a şi neamurile se amestecă.[475]

---

473 Iar de va lua mai înainte răs-strămoşul pe nepoată, răs-strănepotul apoi nu va lua pe mătuşă, pentru neamurile se amestecă.

474 Că cel ce mai înainte era cumnat, pentru muierea sa a doua, vara acesteia se face bărbat al celei din urmă, şi aceasta ce înainte îi era lui cumnată, însă face apoi muiere. Şi copii lor, de pe tată se zic frați, iar de pe maică al treilea veri. Drept aceea această însoțire, şi căci este de a 6-a spiță, şi cu mult mai vârtos pentru amestecarea neamurilor ce pricinuieşte, este nelgiuită, şi nicicum se cade a se face. Că a 6-a spiță se socoteşte nunta aceasta, şi în vremea împăratului Manuil Comnino, încă şi mai în urmă, se dovedeşte din cartea Ghiur Grecorum foaia 411. Iar cei ce o suie pe ea la a 7-a spiță, a 6-a spiță adică de la verele al doilea, iar una de la cel din alt neam (ghen) bărbat al lor, şi pentru aceasta o iartă a se face, aceştia fără de lege fac, şi scumpătatea spițelor nu o ştiu. Că bărbatul lor, însuşi de sineşi nu este nici de o spiță. Căci precum am zis din început, într-o față spița nu se socoteşte cândva. Iar deşi fiul este o spiță, dar nu de sineşi, ci către tatăl său suindu-se. Drept aceea bărbatul cel dintru alt neam se desparte de tatăl său, socotindu-se, şi nici o spiță având către întâia a doua vară o a luat pe ea de muiere (căci de ar fi avut o spiță către dânsa, precum zic ei, nici odinioară o ar fi luat muiere) şi aşa luându-o pe ea, şi făcându-se cu ea un trup, s-a făcut pentru aceasta văr al 2-lea şi cu a doua vară a muierii sale. Şi prin urmare este spița a 6-a către dânsa, şi nu a 7-a spiță. Iar de vom şi zice că o însoțire ca aceasta s-ar socoti că ar fi de spița a 7-a, cu toate acestea pentru amestecările neamurilor cele atât fără de rânduială ce se pricinuiesc, desăvârşit trebuie a se opri. Căci şi alte multe însoțiri din cuscrie de a 7-a spiță fiind, pentru amestecare, cum am zis, se opresc. Însemnează însă că, această însoțire s-a oprit de patriarhul Nicolae, şi de sinodul cel împreună cu el. De decretul al mai înainte zisului împărat Manuil Comnino despre Vlastar. Asemeni şi de patriarhul Constantinopolului Ioan Camatiron, şi de sinodul cel de lângă el (La cartea Ghiur Grecorum foaia 285). O opreşte şi Valsamon, şi zice că este de spița a 6-a (foaia 469 <sau 169> acoloşi). Iar deşi judecătorii politiceşti aceasta au iertat-o, însă aceştia înaintea judecătorilor bisericeşti ai sfinților patriarhi şi arhierei, nicidecum se cade a îndrăzni. Iar sinodiceasca hotărâre ce s-a făcut în vremea lui Teodosie al Constantinopolului, pe care o aduce spre mărturie Dimitrie homatino (întru aceeaşi carte) şi spânul Alexie, pentru altă pricină s-a făcut, pentru logodna celui nevârstnic, şi nu chiar pentru aceasta.

475 Că mătuşa şi nepoata se fac cumnate. Şi nu se cuvine.

NEOPRITE, SAU CU ÎNDOIALĂ

1. Unul şi acelaşi, ia pe a doua vară dintru un alt neam, şi după moartea ei, iar pe nepoata verei al doilea a muierii lui. Că este de spiţa a 7-a. Însă se cuvine a se cerceta aceasta.[476]

Cap 6, pentru nunţile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lăţime două părţi.

OPRITE

1. Doi fraţi nu iau pe două surori. Căci sunt de spiţa a 4-a şi neamurile se amestecă.
2. Nici iau pe mătuşă adevărată şi pe nepoată (sau dimpotrivă). Fiind de spiţa a 5-a şi neamurile se amestecă.[477]
3. Nici pe două vere primare (sau dimpotrivă) pentru că este spiţa a 6-a şi neamurile se amestecă.[478]
4. Nici mătuşă mare şi nepoată, căci este spiţa a 6-a şi neamurile se amestecă.[479] 5. Nici mătuşă mică şi nepoată, că deşi este spiţa a 7-a, însă pentru amestecarea neamurilor se opreşte.[480]

---

[476] Pentru că se mestecă neamurile, şi se fac cumnate mătuşa şi nepoata.

[477] Că mătuşa şi nepoata se fac cumnate, iar fraţii se fac unul unchi celuilalt, iar altul nepot; care nu se cuvine. Pentru aceasta şi preasfinţitul patriarhul Sisinie, şi sinodul său cel de 30 de episcopi, foarte o au oprit aceasta, şi au hotărât că de se vor face aceste nunţi, cea a doua să se despartă, măcar şi copii de vor avea, şi preotul ce a binecuvântat să se caterisească. (La pomenita carte foaia 199.)

[478] Că se fac verele primare cumnate, care nu se cuvine. Iar copiii lor, despre părinţi se fac veri primari, iar despre maici veri al doilea. Care este cu necuviinţă. Însemnează că din însoţirile acestea, pe cea a doua, ceea ce mai înainte fără ruşine se făcea, înţeleptul întru cele dumnezeieşti Sisinie cel mai sus pomenit, a oprit a nu se face nicidecum, împreună cu sinodul său cel de 30 de episcopi, şi că de s-ar face, să se despartă, şi să nu fie primiţi în Biserică, până nu se vor despărţi, măcar şi copii de ar avea. Cum şi preotul ce ar binecuvânta nunta aceea, să se caterisească. Această hotărâre o a întărit şi patriarhul Mihail Kirularie în urmă, prealăudând pe dumnezeiescul Sisinie, că a adunat canonisirile bărbaţilor celor purtători de Dumnezeu, şi rânduială prea amărunţită despre căsătorii a aşezat (La pomenita carte, foaia 209). Iar deşi Manuil Comnino a legiuit, că de va apuca a se face o însoţire ca aceasta mai înainte de întrebare, să nu se despartă, ci să se canonisească. Şi deşi Neofit al Constantinopolului, şi Teofan al Ierusalimului, au rânduit a se face o însoţire ca aceasta, ce este din aceasta? Au poate să se protimisească aceştia, care nu sunt sfinţi ai Bisericii noastre, nici Părinţi purtători de Dumnezeu, mai mult decât sfinţi şi purtători de Dumnezeu? Să nu fie! marele sfânt al Bisericii, Vasilie zic, arătătorul de cele cereşti. Cel ce a cercat adâncurile Duhului Sfânt, după teologul, a cărui limbă este lege în Biserică, după Sfântul Sisinie, şi dumnezeiescul glas al graiurilor, şi table de Dumnezeu scrise, cu degetul lui Dumnezeu însemnate, aceasta zice că unde se amestecă neamurile acolo nunta este nelegiuită. Sisinie asemenea, preasfinţitul şi înţeleptul la cele Dumnezeieşti, se laudă de Kirularie. Şi Mihail Kirularie iarăşi sfânt bărbat, precum mărturiseşte Dositei, aceştia câte trei sfinţi şi de Dumnezeu purtători, opresc o însoţire ca aceasta, ce amestecă neamurile, şi amestecă sângele cel de rudenie, şi care altul poate ascultat şi protimisit mai mult decât aceştia? Sau a se afla puitori de lege mai presus decât aceştia, că din vechi, la nunţile cele din cuscrie, numai aceasta se căuta, a nu se face amestecare neamurilor. Fraţilor iubiţi, rogu-vă, nu siliţi pe arhierei întrebuinţând mijloacele stăpânitorilor, pentru ca să vă ierte şi nevrând nelegiuitele însoţiri. Că zice numitul Sfânt Sisinie, că pentru nelegiuirile acestea, urmează cutremure, ciume, foamete, bătălii, neplouări, şi alte dumnezeieşti certări asupra noastră.

[479] Că se fac mătuşa şi nepoata cumnate, iar fraţii se fac unchi şi nepoţi între sine. Şi nu se cuvine.

[480] Că se fac mătuşa şi nepoata cumnate, iar fraţii unul altuia unchi şi nepoţi, şi este cu necuviinţă. Însă această nuntă unii, de a apucat a se face mai înainte de întrebare, nu o

NEOPRITE

1. Iar doi fraţi iau pe două vere al doilea dintr-un alt neam.

OPRITE

1. Unchiul şi nepotul nu iau maică, şi fiică. Fiindcă sunt spiţa a 4-a.
2. Nici doi unchi adevăraţi iau pe ale lor adevărate nepoate. Că sunt de spiţa a 6-a şi neamurile se amestecă.[481]
3. Nici doi adevăraţi nepoţi iau pe adevăratele mătuşile lor, pentru amestecarea neamurilor.[482]

NEOPRITE

1. Iar adevăratul unchi şi nepotul, iau, unchiul adică pe mătuşă, şi nepotul pe nepoată. Că este de spiţa a 7-a, şi neamurile rămân neamesteacate.[483]

OPRITE

1. Doi veri primari nu iau străbună şi strănepoată (de fiu). Căci, deşi sunt de a 7-a spiţă, însă pentru amestecarea neamurilor se opresc.[484]

NEOPRITE

1. Iar doi veri primari iau mătuşă şi nepoată. Căci sunt de spiţa a 7-a iar păruta amestecare a neamurilor se trece cu vederea pentru depărtarea spiţelor.
2. Asemeni iau şi două vere primare. Că sunt de spiţa a 8-a.

Iar pe lângă însoţirile acestea se cuvine să însemnăm şi aceasta, că nu poate cineva a lua pe muierea, sau pe fiica, feţelor acelora, pe care nu poate a le lua cu nuntă.

DREPT ACEEA

1. Nu poate cineva a lua pe muierea tatălui său, măcar şi multe de ar avea el, sau a moşului său, sau pe maşteha sa. Pentru că nici pe maica sa o poate lua, nici pe moaşa sa (adică pe buna sa). Că spiţa întâi şi a doua este cu dânsele, şi ele se socotesc ale lui maică şi moaşă.
2. Nici pe soacra sa, că nici pe maica sa.
3. Nici pe muierea fratelui său, adică pe cumnata sa, că nici pe sora sa o ia.
4. Nici pe muierea unchiului său, că nici pe mătuşa sa ia.
5. Nici pe fiica cea cu alt bărbat a maştehei sale. Că nici pe sora sa ia.

---

despart, zicând că amestecarea neamurilor la spiţa a 6-a totdeauna trebuie a se păzi a nu urma, iar la spiţa a 7-a câteodată se trece cu vederea pentru depărtare.

[481] Nunta aceasta nu cu dreptate au iertat a se face. Una pentru că este de spiţa a 6-a, iar alta pentru că amestecă neamurile. Că se fac unchii nepoţi, despre muieri, şi nepoţii unchi despre bărbaţi. Aşişderea şi muierile mătuşă şi nepoată se fac una către alta, care nu este de buna cuviinţă. Că la nunţile cele din cuscrie, se iartă adică spiţa a 6-a, însă nu de obşte, ci de nu aduce tulburare. Fiind însă că aceasta aduce tulburare, apoi nici se cuvine a se ierta, pentru necuviinţă. Că ce se osebeşte aceasta, de acea nelegiuită a lua unchiul pe nepoată, şi nepotul pe mătuşă? Cu adevărat nimic. Deci precum se opreşte aceea, asemeni şi aceasta trebuie a se opri.

[482] Câte am zis pentru cea mai de sus, urmează şi la căsătoria aceasta. Pentru aceea şi trebuie a se opri, măcar deşi o au iertat necanonisită.

[483] Iar de va apuca unchiul mai înainte a lua pe nepoată, nepotul apoi nu poate lua pe mătuşă, pentru amestecarea neamurilor. Aceste nunţi după cei mai mulţi se iartă a se face. Pentru că rămân neamurile netulburate, măcar deşi Mihail Humnul mitropolitul Tesalonicului pe una ca aceasta a oprit, însă socotinţa celor mai mulţi biruieşte.

[484] Că se face strănepoata cumnată moaşei, şi totodată şi strănepoată, care nu se cuvine. Şi copii lor, despre taţi, se fac al doilea veri, iar despre maici, se fac între sineşi unchi şi nepot, lucru neîncuviinţat.

6. Nici pe nora fiului său, sau pe a nepotului său de fiu, sau a strănepotului său de fiu. Că nici pe fiica sa poate lua. Căci acestea rânduială de fiice au către dânsul.

7. Nici pe fiastra (fiul maşteh sau vitreg) sa. Sau pe fiica, sau nepoata (de fiu sau de fiică), sau pe a doua nepoată a muierii de care el s-a despărţit, care s-a născut cu alt bărbat, sau mai înainte de a o lua muiere, sau după ce o a luat. Fiindcă au către dânsul rânduială de fiice.

8. Iar copii ce se vor naşte din vitregii fraţi, zic unii că se iau neoprit. Fiindcă rudenia unora ca acestora se păzeşte numai la persoanele cele dintâi, şi nu se iau, iar nu şi la copii lor, care lucru este cu îndoilă, şi se cuvine a se cerceta. Că urmează amestecare de sânge. Căci rudenia aceasta este din sânge, măcar de este din doi taţi, şi dintr-o maică, sau dimpotrivă, din două maici şi dintr-un tată, s-ar naşte unii ca aceştia.

Şi aceasta se cuvine a o şti, că născătorii ginerelui şi al nurorii, întâi cuscri se socotesc. Iar născătorii întâiului văr al lor, adică al ginerelui şi al nurorii. Se zic al doilea cuscri. Iar născătorii vărului al doilea al lor, al treilea cuscri, şi cuscrii cei întâi, pe întâile cuscre nu le iau, nici pe cele al doilea, ci pe cele al 3-lea. Nici surori, nici pe întâile vere iau, întâi cuscri. Iar cuscri al doilea iau pe al doilea şi pe al treilea cuscre.

Capul 7, despre rudenia ce se face din trei neamuri din cuscrie.

Rudenia aceasta este când trei străine neamuri se rudesc între sineşi prin nuntă. Precum Ana şi Toma, fraţi. Iată un neam. Ana dar, a luat pe Petru. Iată două neamuri. Iar Toma a luat Marta, iată trei neamuri.[485] Deci cei vechi la rudenia aceasta nu au pus spiţă, ci luau aminte numai la căsătoriile aceluia, pe câte legea le-a oprit. Iar legea a oprit numai o singură căsătorie la această rudenie. Adică a nu lua vreun bărbat pe muierea fieastrului (fiului vitreg) său, sau vreo muiere pe bărbatul fiastrei sale, care cu gândirea este de întâia spiţă. Iar cei mai din urmă şi la aceasta au pus spiţă, şi până la a 3-a spiţă au oprit nunţile acestea, iar câte nunţi covârşesc pe spiţa a treia, şi înainte, sunt neoprite.

OPRITE

1. Vitregul nu va lua pe muierea fiastrului său. Pentru că este de spiţa întâi.

2. Nici dimpotrivă maşteha va lua pe bărbatul fiastrei sale. Pentru că este de spiţa 1 şi acestea sunt pe care legea anume le-au oprit.

---

[485] Cei ce vor să afle spiţele la rudenia cea de trei neamuri, este trebuinţă a ţine minte însuşirile cele obşteşti ale rudeniei celei din sânge. Adică să afle începutul neamului, şi să numere naşterile. Aşişderea să ţie minte şi obşteştile osebiri ale rudeniei celei din cuscrie a două neamuri. Adică, că muierea fratelui meu este mie soră, pentru unirea cea într-un trup a fratelui meu cu dânsa. Şi că sora muierii fratelui meu când se priveşte către mine este de spiţa a 4-a. Pentru că atunci fratele meu împreună cu mine suntem deplinite două spiţe, iar cumnata mea şi cu sora ei, se fac şi ele deplinite două spiţe, care acestea le-am zis şi mai înainte. Însă pe lângă acestea trebuie a ţine minte şi această osebită însuşire a rudeniei celei din trei neamuri. Adică: din trei neamuri care se unesc la rudenia aceasta. Cei doi fraţi adică ce am zis mai înainte, Ana şi Toma, se zice neam de mijloc. Iar Petru şi Marta, se zic neamuri de laturi. Deci când urmează ca neamurile acestea a se însoţi unul cu altul, atunci cel ce voieşte a şti, de se pot lua, sau nu, trebuie a socoti pe neamul cel de mijloc, şi cu cât mai mult se depărtează de la el, cu atât se iau. Iar cu cât se apropie, cu atât se şi opresc. După pilda adică cea mai de sus. Dacă Petru, după moartea lui Toma şi a Anei, va cere de muiere pe Marta, muierea cumnatului său, se opreşte. Se iartă însă să ia pe Maria, cumnata cumnatului său. Pentru că aceasta mai mult se depărtează de neamul cel din mijloc, decât Marta. Că aceia era de spiţa a 2-a, iar aceasta de spiţa a 4-a către Petru. Că Petru şi Marta, fiindcă s-au împreunat cu acei doi fraţi, nu au osebită spiţă. Pentru că bărbatul şi muierea sa nici o spiţă au între dânşii, precum am zis la început. Care socoteală trebuie a o ţine minte cineva, ca o prea trebuitoare la rudenia cea din trei neamuri, ce se socotesc şi ei ca nişte fraţi, şi au spiţa a 2-a a fraţilor. Iar când Petru va lua pe sora muierii cumnatului său, atunci se dezleagă însoţirea, şi se fac acei doi fraţi ai unui neam osebiţi, şi ceilalţi doi fraţi ai celuilalt neam, şi se privesc deplinitele patru spiţe.

3. Unul şi acelaşi nu va lua pe sora, şi pe fiastra (fiică vitreg) cumnatului său. Precum toma, având muiere pe Marta, după moartea ei, nu va lua pe Maria, fiastra cumnatului său. Pentru că este de spiţa a 3- el adică cu sora şi cu cumnatul 2 spiţe, iar cumnatul şi cu fiastra lui o spiţă.[486]

4. Nici pe nepoata adevărată, şi pe muierea adevăratului unchiului ei. Că este de spiţa a 3-a.[487]

5. Nici pe cumnată şi pe noră. Că este de spiţa a 2-a.[488]

6. Unul şi acelaşi vitreg nu va lua pe fiastra fiastrei sale. Că este de spiţa a 2, şi ţine loc de moş către dânsa.

7. Cumnatul nu va lua pe a doua muiere a bărbatului surorei sale, adică a cumnatului său, cea după moartea surorii lui. Că este de spiţa a 2-a.

8. Tatăl şi fiul nu vor lua cumnată şi noră, că este de spiţa a 3-a, una adică, tatăl şi fiul, iar a doua, cumnata şi nora.

9. Doi fraţi nu vor lua maştehă şi fiastră. Că este de spiţa a 3-a.

10. Nici pe soacră şi noră. Că asemeni de a 3-a spiţă este.

NEOPRITE

1. Unul şi acestaşi va lua o soră, şi pe cumnata cumnatei sale de muiere. Precum, de va lua Ioan pe Marta sora Mariei, şi pe Maria o a luat Petru, având soră pe Salomi. Acestaşi Ioan (după moartea Martei) ia pe Salomi cumnata Marie cumnatei sale. Că este de spiţa 4.

2. Doi fraţi iau noră şi cumnată. Că este de spiţa a 4.

3. Aşişderea iau vitrego-moaşă şi strănepoată-fiastră nepoată a fiicei ei. Fiind de spiţa a 4-a.

4. Aşişderea iau maică, şi fiastră (fiică vitreg) a fiicei ei. Că este de spiţa a 4-a.

5. Aşişderea iau fiastră şi pe nepoată a uneia şi aceleiaşi maici şi mătuşă a ei. Fiind de spiţa a 6-a. Cei doi fraţi adică sunt două spiţe, iar mătuşa cu nepoata sa 3, aceeaşi mătuşă iarăşi, fiindcă se socoteşte şi maică a fiastrei sale, altă spiţă, şi iată se fac 6.

6. Tatăl ia pe cumnata de muiere, a cumnatei fiului său. Precum, de va lua Toma pe Maria, pe sora lui Petru, tatăl lui Toma, ia pe Marta sora Anei, muierii lui Petru. Fiindcă sunt de a 5-a spiţă, una tatăl şi fiul, iar patru cumnatul cu cumnata.

7. Cumnatul şi cumnatul de muiere iau pe mătuşă, şi pe nepoată. Fiind de spiţa a 5-a.

8. Cumnatul de pe muiere a doi fraţi, şi cumnata de pe muiere, ia unul pe altul. Precum Toma şi Pavel fraţi. Sora muierii lui Toma, ia pe Petru cumnatul lui Pavel de pe muiere. Că este de spiţa a 6-a, două de la fraţi, iar patru de la cumnat şi de la cumnată.

9. Vitregul şi fiastrul (fiu vitreg) iau mătuşă adevărată şi nepoată, că este de spiţa a 4-a.

Iar cel ce schimbă inelele şi cununile, adică nunul, nici o rudenie cu a ceia pe care îi cunună, sau îi logodeşte. Drept aceea şi când văduveşte vreo parte din acele feţe, o

---

[486] Nu drept zice Alexie spânul la cea despre căsătorie, că căsătoria aceasta obiceiul o au iertat a se face. Că după cartea a 2-a a vasilicalelor titlul 1, obiceiul acela ce se împotriveşte legii în scrise se cade a se strica. Fiind dar că obiceiul acesta se împotriveşte puitorilor de legi celor mai din urmă, care au legiuit până la a treia spiţă să se oprească căsătoriile cele din trei neamuri. Pentru aceasta se cuvine a se strica obiceiul acesta, ca fără cuvânt şi nelegiuit. Vezi şi subînsemnarea canonului 1 al sinodului 1 din Sardica.

[487] Câte am zis pentru căsătoria cea mai dinainte, potriveşte-le şi la aceasta. Că nelegiuit este obiceiul, care a iertat aceasta, şi pentru aceasta se cade a se opri.

[488] Căsătoria aceasta de a 3-a spiţă zice că este pomenitul Alexie, însă nu drept zice. Că este numai de a doua. Fiindcă cumnata cu nora sunt de spiţa a doua. Şi el mai înainte împreunându-se cu cumnata, aceeaşi spiţă o are către noră, pentru unirea cea într-un trup cu aceea.

poate lua cu nuntă, însă trebuie nunii a fi dreptslăvitori, şi nu necredincioşi, sau eretici, după Simeon al Tesalonicului, cap 280, nici să fie monahi. După canonul 3 al sinodului al 4-lea.

Cap 8, despre rudenia din Sfântul Botez

Rudenia aceasta este când primeşte cineva copil din Sfântul Botez. Că cela (naşul) ce îl primeşte, îl face pe acesta duhovnicesc fiu al său, şi se face mai apropiat, rudă şi părinte al lui, decât ceea ce îi este părintele cel trupesc. Că, cu cât este duhul mai presus decât trupul, cu atât mai apropiată şi rudenia duhului decât a trupului. Drept aceea după cuvântul acesta al apropierii, zice canonul 53 a sinodului al 6-lea ecumenic, că rudenia cea după duh, este mai mare decât cea trupească. Oarecare însă[489] auzind canonul acesta, nu l-au înţeles întru acest chip, după caritimea (însuşimea) apropierii, ci l-au înţeles după cătăţimea spiţelor. Pentru aceea şi-au întins rudenia cea din Botez până la a şaptea spiţă. Iar alţii şi pe cea a 8-a o au oprit, mai mult decât rudenia cea din spiţe.[490] Însă aceasta la cei mai mulţi nu este plăcută, precum zice Vlastar (litera V) ci le place a se opri numai feţele acelea, pe care le-a oprit legea. Iar legea a oprit nu pe rudeniile cele de laturi, pe fraţii adică şi surorile naşului şi ale finului, ci numai pe cele pogorâtoare în jos. Şi pe acestea, nu până la a 8-a spiţă, ci până la a 3-a adică a nu putea lua naşul pe fina sa. Nici pe maica, sau pe fiica ei, dar nici fiul naşului nu poate a lua muiere pe vreuna din aceste trei.

OPRITE

1. Nu poate lua naşul (sau fiul său cel trupesc) pe fina sa. Căci aceasta către dânsul este fiică duhovnicească, şi de spiţa întâi, iar către de fiul lui este soră duhovnicească, şi prin urmare de a doua spiţă.

2. Nici pe maica ei, sau pe fiica ei. Că este de spiţa a 2-a.[491]

3. Nici unul din fii naşului poate lua pe maica finului tatălui lor. Fiindcă se socotesc către dânsa nepoţi, şi sunt de a 3-a spiţă.[492]

4. Nici poate vreun fiu a lua pe fiica finei tatălui său (sau dimpotrivă), căci se socoteşte unchi duhovnicesc către dânsa, şi este de spiţa a 3-a.

---

[489] Aceştia sunt patriarhul Nicolae. Valsamon în răspunsurile către Marcu al Alexandriei. Ioan Kitrus în răspunsurile Constantin Kabbasila. Dimitrie Homatinului în cea despre spiţe. Neofit al Constantinopolului. Şi Teofan al Ierusalimului. Toţi cuprinzându-se în cartea Ghiur Grecorum, şi Manuil oarecare ierodiaconul şi marele hartofilax al bisericii celei mari, fiind în vremea patriarhului Ieremia, aceasta împreună o mărturiseşte, în scurta învăţătura sa cea despre căsătorie.

[490] Spiţele rudeniei acesteia întru acest chip se numără. Naşul către finul său este de spiţa 1, iar către născătorii lui de spiţa a 2-a, iar către fraţii lui, de a treia. Iar fiul lui, către finul lui, de cea a 2-a, iar către fraţii lui, de spiţa a 4-a. Aşa zice Armenopul cartea 4 cap 6.

[491] Însemnează că Leon şi Constantin împăraţii întru alegerea legilor (titlul 28 foaia 130 a lui Ghiur Grecorum) zic, că de ar lua cineva muiere pe cumătra sa, ori de s-ar împreuna cu ea trupeşte, întâi să se despartă, şi apoi să li se taie nasurile amândurora. Iar cum se canonisesc duhovniceşte aceştia, vezi la canonisirile postnicului.

[492] Până la spiţa a 3-a aceasta, legea a oprit spiţele rudeniei celei duhovniceşti, cu care şi cei mai mulţi se unesc precum am zis. Iar patriarhul Neofit şi însemnarea ce s-a făcut în vremea patriarhului Nicolae, au oprit rudenia aceasta până la a 8-a spiţă, precum am zis. Adică nepotul naşului (sau la finului), nu poate lua pe fiica finei, sau a naşului, pentru că este de spiţa a 4-a, nepotul naşului nu ia pe nepoata finei moşului său, pentru că este de spiţa a 5-a. Al doilea nepot al naşului nu ia pe nepoata finei moşului său, pentru că este de spiţa a 6-a, şi înainte. Iar Ioan Kitrul voieşte a se opri şi spiţele cele de laturi la rudenia cea din Botez. Hotărârea însă a celor mai mulţi biruieşte.

NEOPRITE

1. Cumătrul ia pe sora cumătrului său, după Vlastar, sau dimpotrivă fratele cumătrului ia pe cumătra fratelui său.

2. Fiul cel trupesc al naşului ia pe trupeasca soră a finului, că după cei mai mulţi, nici de o spiţă sunt aceştia, pentru rudenia cea de laturi.

3. Aşişderea şi fratele naşului ia pe sora finului, şi dimpotrivă, fratele finului ia pe sora naşului.

4. Doi fraţi duhovniceşti un naş având, iau pe două surori trupeşti.

OPRITE

1. Iar dacă doi fii parte bărbătească şi muierească, neavând rudenie trupească, se vor boteza de un naş, aceştia nu se iau. Pentru că sunt fraţi duhovniceşti, după Sfântul Sisinie, şi de a doua spiţă.[493]

2. Nu poate cineva a lua pe muierea fratelui său celui duhovnicesc. Că se socoteşte şi al ei frate, pentru cu dânsa a împreunării fratelui său cea întru un trup cu dânsa. Şi este de a doua spiţă.

3. Aşişderea de va boteza bărbatul vreun copil, iar muierea lui pe altul, copii aceia nu se pot lua. Că se socoteşte că un naş i-a botezat, pentru că bărbatul şi muierea sa se socoteşte un trup.

4. Aşişderea pe fina socrului nu o ia ginerele. Pentru că se socoteşte soră a femeii lui celei moarte. Şi două surori trupeşti, sau duhovniceşti, unul şi acelaşi nu poate lua cândva.

NEOPRITE, SAU CU ÎNDOIALĂ

1. Iar dacă socrul va boteza pe un copil, iar ginerele său pe o copilă, aceştia se iau. Pentru că socrul către ginerele vine de laturi. Precum zic unii. Însă socrul către ginerele său se socoteşte pogorâtor în jos şi nu de laturi. Pentru unirea ginerelui cu fiica lui într-

---

[493] Căsătoria aceasta, mă mir cum au iertat a se face patriarhii Ieremia şi Neofit, propunând ca cum aceasta este cu neputinţă a se păzi. Fiindcă de multe ori unul şi acelaşi naş botează un copil parte bărbătească, din întâmplare în Constantinopol, şi pe copilă la Veneţia, care se întâmplă a se întâlni a se întâlni amândoi într-un loc, şi se căsătoresc. Dar aceasta poate a se întâmpla şi la doi fraţi trupeşti. Că poate unul de mic a fugi de la locul său, şi a petrece întru alt loc depărtat, şi apoi să vină acolo şi sora lui cea trupească, ori luată în şerbie, ori după altă întâmplare, şi aşa, neştiind că sunt fraţi, să se însoţească. Drept aceea dacă aceasta se va face la fraţii cei trupeşti, negreşit se desparte însoţirea. Cu mult mai vârtos se despart fraţii cei duhovniceşti, de s-ar întâmpla a se însoţi, fără a se socoti ceva unirea lor cea întru neştiinţă. Cu cât este mai mare rudenia cea duhovnicească decât cea trupească. Că pentru aceasta canonul 59 al sinodului 6 porunceşte a nu se face botezuri în case de rugăciuni, ci în Bisericile cele soborniceşti, pentru ca să se scrie acolo de preoţi numele naşilor, şi ale finilor, şi anul şi pentru ca să fie martori mulţi ai celor ce se botează. Şi ca din toate acestea, în fiecare vremi să nu poată a se face necuviinţa aceasta, a se lua fraţii cei duhovniceşti, ori unul cu altul, ori cu naşul. Precum aceasta se obişnuieşte a se păzi mai în toate Bisericile dreptslăvitoare, adică a se scrie în condicile bisericeşti. Şi o! De s-ar sârgui şi sfinţiţi arhierei a se pune în lucrare acest sfânt obicei şi în eparhiile lor, pentru nesminteală. Iar cum că duhovniceştii fraţi cei de un naş botezaţi, nu pot, nici a se însoţi unul cu altul, nici a se logodi, adeveresc şi împăraţii Leon şi Constantin (în alegerea legilor titlul 12 foaia 102 a cărţii a 2-a a lui Ghiur Grecorom). Deci pentru a nu urma aceste necuviinţe, bine este şi de folos a se păzi pretutindeni dreptul obicei care se urmează în oarecare părţi ale răsăritului. Adică, a nu boteza copii oamenii cei străini din alte ţări, nici dintru alt neam şi rudenie, măcar de ar fi şi dreptslăvitori. Ci să-i boteze însuşi rudeniile cele trupeşti ale copiilor celor ce se botează, precum de se întâmplă, sau verii întâi, sau al doilea veri, sau alte rudenii care sunt opriţi de a se putea însoţi cu acei ce îi botează. Fiindcă aceştia, având rudenia cea după trup, şi pentru aceasta fiind opriţi a se însoţi cu dânşii, prin urmare se opresc de a se însoţi şi pentru rudenia aceasta cea duhovnicească. Şi aşa nu cad nici într-o fărădelege.

un trup. Drept aceea o căsătorie ca aceasta este cu îndoială, şi vrednică de a se cerceta.

Însemnează însă, că de va primi cineva pe fiul său din Sfântul Botez, se desparte de femeia sa. Pentru că s-a făcut duhovniceşti fraţi între sine, precum zice Vlastar (la Litera V). Aşişderea însemnează că naşii se cade a fi drept-slăvitori, după Simeon al Tesalonicului, cap 280. Pentru aceasta şi Valsamon (în răspunsul 32) înfricoşat opreşte a se face naşi ai copiilor celor dreptslăvitori ereticii. Latinii, ori armenii, ori nestorienii, şi alţii de acest fel. Şi că cei ce vor ierta a se face una ca acesta, se cuvine a se opri de împărtăşire, ca unii ce s-au făcut împreună părtaşi cu neîmpărtăşiţii eretici.[494] Iar Ilie mitropolitul Critului scriind către oarecare Dionisie monah despre naşi, zice că: „De ar şti naşii cu scumpătate, cele ce rânduieşte Dionisie Areopagitul să aibă naşii, şi purtarea de grijă, şi păzirea, ce sunt datori a o arăta pentru fiul lor (Că Dionisie Areopagitul la capul 7 despre bisericeasca ierarhie, zice că, când naşul zice la Botez: „Mă lepăd de satana, şi mă împreunez cu Hristos, aceasta arată: Eu mărturisesc, că voi îndupleca pe copilul acesta cu învăţătura mea, şi cu buna sfătuire ce-i voi da, să se lepede însuşi de bună voie de diavolul, şi de lucrurile lui, când va veni îndeplinita cuvântare, şi a se împreuna cu Hristos, şi a mărturisi dumnezeieştile mărturisiri acestea”). Aceasta de o ar şti cu mare nevoie ar boteza, măcar de ar fi chemaţi spre aceasta cu multă rugăminte. Fiind însă că aceasta nu o ştiu ei, zice, şi fiindcă au apucat obicei şi muierile a boteza, nu este oprit de va boteza bărbatul pe un copil mai înainte, şi, lipsind bărbatul, ar boteza şi femeia lui pe al doilea. (cartea Ghiur Grecorom foaia 340.) Aceşti copii a se însoţi cu nuntă nu este slobod, precum am mai zis. Însă singur cel ce primeşte pe copilul cuiva din Botez, se numeşte cumătru, dar nu şi fraţii lui, după Petru hartofilax (foaia 369 a aceleiaşi).

Capul 9, despre rudenia cea din înfiere (adică din punerea de fiu).

Rudenia cea din înfiere este când oarecare, şi mai ales neavând copii, fac pe vreunul fiu al lor pus, spre mângâierea lipsei lor de copii, şi spre moştenirea averii lor. Când îl fac însă fiu al lor pe el, nu cu cuvinte goale, ci după legea cuviincioasă, cu săvârşirea sfinţitelor rugăciuni, după nearaoa 24 a lui Leon înţeleptul. Că prin aceasta rudenie, prin cei ce înfiază iau rânduială de născători, iar puşii fii rânduială de copii, şi la împărtăşire de nuntă unul cu altul nu vin. Însă trebuie a fi cel ce face fiul pus în vârsta de 16 ani, şi nu mai mic, după Armenopolul (cartea 2 titlul 9), adică de 15 sau 16 ani, şi mai mare cu vârsta decât acela pe care îl înfiază. Deci legea (cartea 17) la Vlastar, opreşte de a lua fiul cel pus (măcar de ar ajunge a fi de sineşi stăpânitor) pe muierea părintelui său celui pus. Nici părintele cel pus, să nu ia muierea fiului său celui pus. Fiindcă aceasta are rânduială de maică către pusul fiu, iar aceea de noră către părintele cel pus, şi este de spiţa 1, dar nici pe fiica, sau pe fiastra (fiu vitreg) părintelui său celui sufletesc, o ia fiul cel de suflet. Fiindcă are rânduială de frate către dânsele, şi este de spiţa a 2-a, nici pe maica, sau pe sora ei (adică a maicii lui celei de suflet) sau a tatălui lui celui de suflet o ia. Fiindcă aceia are rânduială de moaşă către dânsul, iar aceasta de mătuşă. Şi aceia, este de spiţa a 2-a iar aceasta, de spiţa a 4-a către dânsul. Nici ia pe nepoata de fiu a părintelui său celui de suflet. Nici ia cineva pe fiica de suflet

[494] Nici monahii sunt slobozi a primi copii din Botez (fără numai de mare nevoie). Nici fraţi de cruce a se face. Că afară de canoane sunt acestea. Şi Nikifor hartofilax încă zice, că Biserica hotărâtor porunceşte egumenilor şi exarhilor mănăstirilor, ca cumătrii şi faceri de fraţi (de cruce adică precum obişnuiesc a zice la noi) monahii să nu facă. Că mai ales facerile de fraţi acestea legea desăvârşit nu le primeşte. (La cartea Ghiur Grecorom foaia 349.)

a moşului său. Pentru că se socoteşte sora tatălui său, şi mătuşă a sa, şi prin urmare rânduială de maică are către dânsul.[495]

Cap 10, despre fraţi de Cruce

Iar facerea de fraţi (care se zice fraţi de Cruce), nu numai că este oprită de capul 35 al titlului 13 al cărţii 5 a legii (la foaia 217 a lui Ghiur Grecorom), desăvârşit să nu se facă, şi lepădată este de la Biserica lui Hristos. Dar este şi împotrivnică firii, după Dimitrie Homatino (la aceeaşi carte). Că punerea urmează firii, iar firea, nici odată naşte frate, ci fiu. Deci şi punerea, ca una ce urmează firii, nu poate a face frate. Drept aceea facerea de frăţie cea de acest fel nu numai că nu se face, sau că nu se socoteşte nicidecum împiedicarea de a se însoţi unul cu altul prin nuntă aceşti mincinoşi făcuţi fraţi, ci nicidecum se cuvine a se face. Că acesta este lepădată de Biserica lui Hristos, ca o pricinuitoarea de multe rele, şi de pierzarea sufleteasca celor mai mulţi, şi materia pentru a-şi plini unii îndulcirile şi voile cele trupeşti ale lor, precum cercarea a arătat nenumărate pilde în feluri de vremi şi de locuri.

Cap 11, despre logodne

Logodna este după lege o aducere aminte, şi o făgăduinţă a nunţilor ce vor să se facă (cartea 1 foaia 513 a lui Ghiur Grecorom) cu unirea, atât a celor ce se logodesc, cât şi a născătorilor lor. Şi se vede că se unesc la logodnă aceia ce din cei pomeniţi arătat nu zic împotrivă. (cartea 2 şi 7 a aceleiaşi). Fiind însă că am zis la subînsemnarea apostolescului canon, că logodna cea legiuită şi adevărată trebuie a se face cu sfinţite rugăciuni, când tânărul este de 14 ani, iar tânăra de 13 ani, cu darea arvunelor, şi cu obişnuita sărutare a celor ce se logodesc, pentru aceasta nu trebuie a le mai zic aici, ci trimitem pe citeţ să le vadă acolo mai pe larg, şi cine le-a rânduit. Atâta însă numai zicem, că logodna ceea ce se face cu acest chip, deşi este mai josită decât nunta, însă ca o mai întocmai se socoteşte cu nunta cea desăvârşit. Şi cei logodiţi cu acest chip, de va muri logodnica lor, cei ce vor a se face preoţi, nu pot a lua altă muiere, că se socotesc ca de al doilea însuraţi. Şi de vor lua, nu se fac preoţi, sau deşi se vor face (întru neştiinţa arhiereului) se caterisesc, după hotărârea lui Xifilin. (Foaia 214 a lui Ghiur Grecorom). Iar mirenii, se opresc de a lua pe vara, sau pe altă faţă rudească a logodnicei lor. Şi în scurt a zice, sinodicescul tom al patriarhului Sisinie şi Xifilin au rânduit ca câte feţe rudeşti se opresc despre cei căsătoriţi desăvârşit, atâtea să se oprească şi de la cei ce sunt logodiţi după arătatul chip.[496] Iar câte logodne nu se vor face după chipul acesta, acelea nici se socotesc adevărate, nici se numesc, ci ca nişte simple plăceri ale oamenilor sunt. Pentru aceasta de este fata nevârstnică, şi mai mică decât de 7 ani, de s-ar logodi (sau după Vlastar mai mică de 6 ani) poate logodnicul ei murind ea, să ia pe sora ei, după sinodicescul tom al lui Sisinie şi Xifilin. Şi unul ca acesta poate a se face şi preot, dacă se va strica învoiala mincinoasei logodnei acesteia, după Vlastar. Iar de a fost copila de 7 ani, şi mai sus de 7, mai jos însă de 13, şi logodna s-a făcut fără de sfinţite rugăciuni, numai cu învoială, de va muri ea, rânduieşte acelaşi tom, împreună şi nearaua împăratului Alexie, să nu ia pe sora ei logodnicul său, nici altcineva să ia pe logodnica cea cu acest chip logodită a fratelui său, după moartea lui. Iar cel ce-şi va logodi muiere, şi nu a rânduit vremea când să se cunune cu ea, trebuie în vreme de doi ani a se cununa, de se află la acelaşi loc unde şi logodnica este. Iar de lipseşte, până în trei ani trebuie a se cununa, după Vlastar. Însă dacă

---

[495] Şi în scurt a zice după Vlastar, rudenia cea din înfiere trebuie a se păzi ca şi cea din sânge, atât în spiţele însoţirii, cât şi întru moştenirea născătorilor, precum învaţă legile cele iubitoare de buna cinstire.

[496] Aşişderea şi de se va îndrăzni vreunul din cei logodiţi cu chipul acesta, nu se despart, precum rânduiesc legile (Vlastar cap 15 Litera 3).

vreo pricină binecuvântată, sau nevoie ar urma, se prelungeşte şi mai mult decât patru ani, după Armenopolul. Iar cel ce ar răpi pe logodnica altuia, se cade a o întoarce logodnicului, măcar de ar fi şi stricat-o, după canonul 11 al sinodului din Ancira, şi după 22 al marelui Vasilie.

(Sinod 6,98; Ancira 11, 25; Vasilie 22: 69)

Forma cărţii recomenduitoare şi Forma cărţii recomenduitoare şi slobozitoare

Apostoleştile şi sinodiceştile canoane poruncesc, ca cu recomenduitoare, şi slobozitoare epistolii (cărţi) să se însoţească (înmerindească) cei ierosiţi ce vor să se înstrăineze, de la cei ce i-au hirotonit. Recomenduitoarea adică pentru dogma, şi viaţa, şi hirotonia, iar mai ales, pentru neprihănitul ipolipsul (cinstea) lor. Iar cu slobozitoare, spre arătarea voii, care de la ei o au luat, spre a lucra cele ale ieriei lor, oriunde s-ar duce. Deci dar acestor dumnezeieşti şi sfinţite canoane urmând şi noi, celor de pretutindeni sfinţiţilor, şi mirenilor, prin această recomenduitoare împreună şi slobozitoare scrisoare, mai întâi, recomandăm pe aducătorul acesteia pe evlavistul, şi pe cuviosul între ieromonahi (sau preacucernicul între preoţi) domnul (cutarele) că, şi de dreptslăvitoarea dogmă se ţine, şi de viaţă cinstită, şi de neprihănit ipolipsis. Şi că, de noi cu darul a întru tot sfântului, şi desăvârşiri-începătorului Duh, s-a hirotonisit după lege, şi canoniceşte, după mărturia duhovnicescului său părinte, şi a altor vrednici de credinţă bărbaţi, treptat, anagnost, ipodiacon, diacon şi prezbiter, în prea cinstita Biserică (cutăruia sfânt). Deci prin urmare, să săvârşească fără oprire cele ale preoţiei, împreună şi cu canoniceasca voie, şi primirea arhiereului locului. Drept aceea spre încredinţarea şi spre siguranţa sa, i s-a dat această carte a noastră în mâinile sale. (Vezi şi apostolescul canon 12) (Urmează anul şi celelalte.)

Forma cărţii poruncitoare (adică celei de duhovnic) a decretului de duhovnicie.

„Smerenia noastră, prin darul întru tot sfântului, şi de săvârşiri-începătorului Duh, te însărcinează pe tine preacuviosule între ieromonahi, (sau) preacucernice între preoţi, domnule (cutare) ca pe un bărbat cinstit, şi vrednic de evlavie, cu slujba duhovniceştei părinţii. Care dar eşti dator a primi cugetele tuturor, celor ce vor veni către tine spre mărturisirea păcatelor sale, şi a-i întreba pe ei, şi adâncurile inimii lor a le cerceta. Şi gândurile şi faptele lor a le afla; pentru care, începuturile şi pricinile, pe cât se va putea, să le opreşti, şi să le smulgi, iar sfârşiturile, şi lucrările acestora, să le îndreptezi canoniceşte, şi după deprinderile şi plecările celor ce vor veni către tine spre aceasta, şi leacurile să le pui asupră-le, şi tuturor toate să te faci, ca pe toţi să-i dobândeşti. Uneori adică mustrând, iar alte ori certând (adică canoniceşte), şi mângâind, şi cu tot chipul mântuirea acestora lucrând. Drept aceea şi vei lega, cele ce se cade a lega, şi iarăşi vei dezlega cele vrednice de dezlegare. Şi încă eşti dator, pe cei ce vin spre vrednicia preoţiei, aşa a-i cerceta, şi cu scumpătate a-i ispiti, precum dumnezeieştile şi sfinţitele canoane o cer, ca nu cândva să te împărtăşeşti de păcatele străine, şi să dai focului celui veşnic sufletul tău împreună cu al acelora. Să tunzi încă şi monahi, cu ispitire, şi cu primitori (naşi) de aceeaşi tagmă, după canoane, precum este obiceiul. Şi pe lângă toate, eşti dator ca cu toată evlavia şi cinstea să petreci, precum se cuvine bărbaţilor celor duhovniceşti, ca unul ce ai să dai răspuns lui Dumnezeu. Deci spre arătare, s-au dat ţie şi această a noastră carte poruncitoare."

Forma canoniceştii (duhovniceşti) mărturii de hirotonie.

De Dumnezeu propovăduitorii Apostoli, care pe cele dumnezeieşti bine le-au rânduit, şi adunarea de Dumnezeu purtătorilor Părinţi cea împreună cu ei, canoncieşte

au rânduit, ca nimeni să se învrednicească de dumnezeiasca treaptă a preoţiei,[497] fără de multă ispitire, şi de amărunţită cercetare; ca să nu se săvârşească de cei nevrednici cele dumnezeieşti. Venind dar către mine, fiul meu acesta duhovnicesc (cutarele), fiul (cutăruia) din satul (cutare) a cerut să ia marea vrednicie a preoţiei. Pe care şi punându-l de asta înaintea Sfinţitei Icoane a Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, şi cercetând adâncurile inimii lui, dar încredinţându-mă şi de la alţi vrednici de credinţă bărbaţi, de la cei ce ştiu petrecerea lui, şi nimic aflând întru el, care să-l oprească după canoane, îl mărturisesc pe el vrednic de preoţie, desăvârşit fiind cu vârsta,[498] precum poruncesc sfinţitele canoane. Drept aceea şi s-a dat lui aceasta spre arătare, întărită cu însăşi subscrierea mea, şi cu mărturiile, celor mai înainte zişi vrednicilor de crezarea martori. Anul şi luna. preotul, cutare, duhovnicesc părinte. Şi martorii anume.

Forma cărţii pentru săraci (carte de milostenie).

Preacinstiţilor clerici, preaevlavioşilor preoţi, şi toţi ceilalţi binecuvântaţi creştini ai eparhiei noastre. Har fie vouă şi pace de la Dumnezeu. Aducătorul cărţii noastre acesteia, cinstitul în Hristos fratele nostru (cutarele), fiind din cetatea, sau oraşul, sau satul (cutare). Din oarecare împrejurări, ale timpurilor şi răzvrătirilor (răbeliei), a căzut în prea grea datorie (de atât sumă), precum ştim bine, şi ne-am încredinţat de la cei ce ştiu ale lui. Deci neavând nenorocitul de aiurea a se noroci de ajutor şi de milă, năzuieşte către iubitoarele de Hristos adunările voastre ale creştinilor celor iubitori de milostivire. Primindu-l dar toţi cu faţă blândă, ca unii ce sunteţi învăţaţi de Dumnezeu spre a iubi unii pe alţii (I Tesaloniceni: 4,9), după Apostolul, fiecare după putere daţi lui milostenie, pentru Domnul cel ce fericeşte pe cei milostivi (Matei: 5,7). Că ştiţi, că, milostenia izbăveşte de moarte (Tovit: 12,9), după Tovit. Şi că, după parimiastul: „Cel ce miluieşte pe sărac, împrumutează pe Dumnezeu" (Pilde: 19,16). Al Căruia har, şi milă, şi rugăciunea şi buna cuvântarea cea de la noi, fie cu voi toţi. Amin.

Forma edieţei[499] (testamentului sau aşezământului)

---

[497] Aici preoţie se înţelege nu numai treapta preoţiei, ci şi a diaconiei, pentru că până nu se va hirotonisi diacon, nu se poate a se hirotonisi preot. Apoi din aceasta a preoţiei poate a se sui şi la arhieriei.

[498] Adică pentru treapta diaconiei de 25 de ani, iar pentru a preoţiei de 30.

[499] Însemnează cum că după trei chipuri lasă cineva lucrurile sale, sau cu diată (testament), sau cu codicelul, sau şi cu nescriere. Deci diata este o dreaptă voinţă pe care o face cineva avându-şi mintea sănătoasă, la cele ce va să se facă după moartea sa, după Armenopolul (cartea 5 titlul 1). Prin Diată lasă cineva mai întâi falcidiul, adică partea şi moştenirea la legiuiţii săi moşteni şi rude, adică, de are patru sau mai puţini copii, lasă lor o a treia parte din averea sa. Iar de are mai mulţi, lasă lor a jumătate din averea sa, şi celelalte două părţi, sau acea jumătate, le lasă după al doilea cuvânt (acoloşi titlul 9) legat. Adică le lasă el darul şi hărăzire ca să-l moştenească, oricărui iubit al său voieşte, sau rudenie a sa, sau străin. Ori le lasă la săraci, la mănăstiri, la casele de bolnavi, şi la şcoli, şi la alte sufleteşti iubite de Dumnezeu ca acestea. Că legat este darul lăsat prin testament, sau diată (cartea 44 a celor împărăteşti, titlul 1) şi după Armenopolul (acoloşi titlul 10). Se face şi tăinuită diată, care trebuie să aibă iscălitura a însăşi mâinii şi pecetea testăluitorului (adică, aceluia ce rânduieşte prin diată). Iar fiind el necărturar, să scrie şi scriitorul şi martorii, cum că în frica lui Dumnezeu adevărat scriu acestea, precum le-au auzit din gura celui ce face diata. Iar diata cea vederată se cade a fi adeverită cu iscălitura şi pecetea pretorului (adică a stăpânitorului) şi cu unita mărturie şi pecetea a şapte, sau a cinci martori. Iar în vremea de nevoie şi cu trei sau doi martori. Scriind şi cel ce face diata cu însăşi mâna sa numele moştenitorului său (Armenopolul acoloşi, titlul 1). Dieţile, altele se rup peste tot, au în parte, când pe înfiuitul fiul său cel ce face diata nu-l va scrie în diata sa moştenitor, şi când are fiică sub a sa stăpânire, sau nepot de fiu şi nu-i va scrie şi pe ei moştenitori, atunci se rupe în parte; şi pentru alte multe pricini. Iar alte dieţi se surpă,

Adam cel întâi zidit, călcând prin pizma diavolului porunca lui Dumnezeu cea făcătoare de viață, toți noi, cei ce ne tragem din el cu neamul după moștenire, nu numai neam făcut muritori din nemuritori ci, vai! Și morții ne dăm, în ziua, în care nu așteptăm, și în ceasul, în care nu știm. Pentru aceasta și Domnul, uneori adică prin Isaia Proorocul poruncește lui Ezekie împăratului, zicând: „Rânduiește pentru casa ta. Că vei muri tu, și nu vei viețui". (Isaia: 38,1) Iar alte ori în Evanghelie însuși prin sineși, zice: „Privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul, întru care Fiul Omului va veni" (Matei: 25,13). Pentru aceasta și eu (cutarele) temându-mă, ca nu cumva pentru neștiința ceasului morții, să rămână cele ale mele nerânduite, avându-mi sănătoase cugetările, și mintea întreagă, fac această mai de pe urmă a mea diată (sau testament). Și mai întâi adică, las tuturor fraților mei creștini, și însuși celor ce mă urăsc, și celor ce m-au nedreptățit, iertarea cea din inimă. Iar apoi, rânduiesc pentru averea mea cea mișcătoare și nemișcătoare acestea: Las (cutăruia, și cutăruia), și scrie aici, atât moștenirea cea legiuită rudeniilor sale, cât și dăruirile, și milele cele sufletești, precum voiește. Iar la sfârșit scrie așa.[500] Această diată a mea voiesc a fi întărită și adeverită înaintea a tot județul, și a toată stăpânirea. Iar cel ce s-ar apuca să o strice pe ea, să dea cuvânt în ziua judecății judecătorului celui nemitarnic, și să aibă și blestemurile a 318 Sfinți și de Dumnezeu purtători Părinți ai sinodului celui întâi ecumenic. Pentru

---

când sau după legi cea a doua diată surpă pe cea întâia, și pentru alte multe. Iar alte dieți sunt nedeplinite, când nu sunt față șapte, sau cinci martori, nici uniți o vor iscăli, și nu o vor pecetlui, nici numele moștenitorului nu-l va scrie cu însăși mâna sa cel ce face diata (Armenopolul acoloși titlul 5). Nu se cade cineva să lase daruri și legături în diata sa afară de cele obștești și legiuite, întâi se cade să lase legiuita parte fiilor săi, și apoi din rămasa parte a averii sale să scoată zestrea și darurile celui dinaintea nunții, și atunci de vor prisosi, le lasă dar și pomană pentru suflet, ori unde ar voi (Armenopolul acoloși titlurile 1 și 9). Se face și întâia, se face și a doua, cea mai de pe urmă diată, și de este deplinită cea mai de pe urmă, strică pe cea întâi (Armenopolul acoloși titlul 1). Iar de este nedeplinită, nu o strică (acoloși titlul 5), dar se adeverește și cea întâia când se pomenește de cea de pe urmă. Și acestea adică pentru diată. Iar codicelul este o împlinire a dietei celei nedeplinite. Care se face când după ce își va face cineva diata sa și apoi își aduce aminte de alt oarecare, atunci scrie în altă hârtie cele ce a uitat să scrie în diata sa, pe care codicel îl adeverește cinci martori numai, împreună și toți cei ce se află de față. Se face însă și codicelul de multe ori fără a se face diată, când de vreo întâmplare de nevoie nu apucă cineva mai înainte a-și face desăvârșit diata (Armenopolul acoloși titlul 7). Nescris încă lasă cineva lucrurile sale, când rânduiește și le pune înaintea a cinci martori, după Nearaua 25 a înțeleptului Leon (acoloși și la Armenopol titlul 1). Ori și înaintea a 3 martori după legile lui Leon, și ale lui Constantin (Titlul 16 foaia 109 a Cărții a 2-a a lui Ghiur Grecorum). Însă când diata este adeverită și întărită, toate câte ea rânduiește se țin, iar câte alte fără diată s-au rânduit, nu se țin, după cartea a 2-a din Vasilicale titlul 3. Iar cum că voia, și zicerea cea mai de pe urmă a celui ce s-a săvârșit trebuie a rămâne adevărată, și canonul 41 apostolesc și cel 24 al celui din Antiohia și cel 89 al celui din Cartagina, și cartea 37 din vasilicale titlul 4 cap 14 împreună mărturisesc, și Apostolul zice: „Diata întărită a omului nimeni o strică, care cele mai de pe urmă rânduiește" (Galateni: 3,15). Vezi și pe cel apostolesc 41 și subînsemnarea canonului 30 a celui din Cartagina.

[500] Oarecare mai noi însă zic că se cuvine mai întâi a rândui cineva a se plăti datoria lui la creditorii săi anume, pagubele și nedreptățile ce ar fi făcut; al doilea a se da plata slugilor sale. Al treilea se da milostenie pentru sufletul său, și pentru îngroparea sa. Și al patrulea, ce va rămâne să se împartă la legiuiții săi moștenitori, întâi la cei mai de aproape, apoi la cei mai depărtați. Zice însă dumnezeiescul Hrisostom că, în diată trebuie totdeauna a se scrie Hristos. Adică săracii, sub a căror față Hristos primește milostenie, precum a zis: „Întrucât ați făcut unuia din frații mei cei mai mici, mie ați făcut" (Matei: 25,40). Iar celelalte cuvinte ale Hrisostomului sunt acestea: „În diete pe Hristos să-l lase moștenitor" (În cuvântul 18 către Efeseni) și iarăși când cineva va să se săvârșească, cel de aproape al lui să gătească cele de îngropare. Și să pună partea ce o lasă celor lipsiți. (voroava 85 la Evanghelia lui Ioan).

aceea cu însăşi mâna mea s-a adeverit, şi cu suprascrierile altor persoane vrednice de crezare spre sigurare (în anul. În luna.)

Cutarele citind testamentul acesta, şi plăcându-mi toate cele scrise, am iscălit cu însăşi mâna mea, şi voiesc şi poruncesc a avea toată tăria.

De aici înainte iscălesc şi martorii aşa.

„Cutarele fiind de faţă la facerea testamentului acestuia a cutăruia, şi rugat fiind de el, am iscălit cu mâna mea" (Iar pentru cum moştenesc moştenitorii, vezi la subînsemnarea canonului 30 al sinodului din Cartagina.

Forma scrisorii de tocmeală zestrei (adică foaia de zestre).

Domnul nostru Iisus Hristos venind la nunta cea din Cana Galileii, şi acolo prefăcând apa în vin, şi prin începutul acesta al minunilor arătându-şi slava Sa, precum istoriseşte Ioan prea-alesul evangheliştilor; de dumnezeiască binecuvântarea şi de cinste s-a învrednicit nunta, şi s-a prea înălţat la o treaptă a unei taine arătătoare de o mai mare taină. Şi arată Pavel strigând, acum adică: „Cinstită este nunta întru toate, şi patul nespurcat" (Evrei: 13,4). Iar acum: „Taina aceasta mare este. Însă eu zic de Hristos, şi de biserică" (Efeseni: 6,32). De aici şi cei ce după dumnezeieştile canoane şi legi se împreună prin nuntă, se zic că de Domnul se binecuvintează, şi se împreună. De vreme ce după parimiastul: „De la Domnul se împreunează bărbatului femeia" (Pilde: 19,14). Deci fiindcă şi noi (cutarele, şi cutarele) prin acest fel de legiuită şi canonicească nuntă, voim să împreunăm pe fiul nostru (cutarele) cu (cutare) fiica (cutăruia) şi (a cutăruia) mai întâi adică, dăm lui binecuvântările şi rugăciunile cele din inimă şi din suflet părinteşti ale noastre, spre a le avea întru toată viaţa merinde întăritoare şi mântuitoare că: „Binecuvântarea tatălui, după Sirah, întăreşte casele fiilor. Prin urmare dăm lui (sau ei) sub cuvânt de zestre, ceea, şi ceea. (Şi aici scriu câte vor să dea zestre, atât născătorii mirelui, cât şi ai miresei. Apoi la sfârşit adaugă) acestea toate le dăm de bună voia noastră, atât născătorii numitului mai sus (cutarele) cât şi ai (cutăreia) numitei mai sus, ca să le aibă ei amândoi în toată viaţa lor, şi să le stăpânească ca pe ale lor drepte agonisite. Şi de astăzi înainte, suntem cu totul străini de aceste lucruri bine date zestre, mişcătoare şi nemişcătoare, atât noi înşine, cât şi ceilalţi fii ai noştri, adică fraţii acestora pentru că „casa şi averea, după Solomon, Părinţii le împart fiilor" (Pilde: 19,14). Iar Dumnezeu, cel ce a zis către Adam şi către Eva: „creşteţi şi vă înmulţiţi" (Facere: 1,28). Să-i crească şi să-i înmulţească pe ei, bună şi multă naştere de prunci, lucrul cel prea dorit părinţilor, dăruindu-le până la al 3-lea şi al 4-lea neam. Şi să-i binecuvinteze, precum au binecuvântat pe Avraam şi pe Sara. Pe Isaac şi pe Rebeca. Pe Iacov şi pe cei 12 patriarhi. Şi să le dea lor unire de minte, şi de suflete, viaţă paşnică şi îmbunătăţită, împlinind întru ei şi blagoslovenia aceea a proorocului şi împărat David. Adică: „Ca bărbatul să fie în casa sa înmulţit ca cedrul Libanului, iar femeia sa, ca o vie veselă întru odraslele casei sale. Şi fii lor, ca nişte tinere mlădiţe de măslini împrejurul mesei lor" (Psalm: 127,3). Şi în scurt a zice, ca prin acest fel de bună naştere de fii, şi ei să se mântuiască, rămânând în credinţă, şi în dragoste, şi în sfinţenie cu întreaga înţelepciune, precum zice Pavel. Drept aceea spre încredinţare şi siguranaţă s-a făcut şi această scrisoare de tocmeala zestrei, iscălită de martori vrednici de credinţă. În anul. Şi luna.

Canonicească formă a cărţii de despărţirea nunţii.

Preseduind (şezând pe scaunul judecăţii) smerenia noastră, fiind împreună şi preacinstiţii clerici, preacucernicii preoţi, şi preacinstiţii boieri (şi proestoşi) s-au înfăţişat înaintea tuturor, (cutarele din cutare loc) pârându-şi pe femeia sa (sau cutare femeie pe bărbatul său) în vinovăţie de preacurvie. Şi zicând că o au aflat pe ea cu adevărat spurcând patul bărbatului ei, şi vederat preacurvind cu altul. Dar cerându-se

pentru aceasta şi martori vrednici de credinţă, a adus de faţă pe (cutare şi cutare şi cutare) care în frica lui Dumnezeu, şi în curată conştiinţa lor, au mărturisit înaintea tuturor pentru femeia lui, că cu adevărat nu au păzit cuviincioasa credinţa bărbatului său, şi vrăjmăşuindu-şi întreaga sa înţelepciune, s-a făcut preacurvă. Deci smerenia noastră acestea auzindu-le, şi deplin încredinţându-ne, am mai născut pricina aceasta. Şi dar întrebuinţând apoi feluri de cuvinte şi de chipuri, spre a îndupleca pe numitul (cutare) să ia iarăşi şi primească pe femeia sa, (că şi aceasta se poate după dumnezeieştile legi) trecând cu vederea acest fel de greşeală a ei, fiindcă amar se căieşte de aceasta, şi juruieşte că niciodată o va mai face. Şi toate acestea lucrându-le într-o lungime de timp destul, nu am putut a-l pleca pe el. Drept aceea urmând noi hotărârii Domnului nostru celei din Evanghelie, care zice că: „Oricare va lăsa pe muierea sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea de preacurveşte" (Matei: 5,32; 19,7). Şi socotind noi, că singură aceasta este leginică şi binecuvântată pricină de a se despărţi bărbatul de muiere. Adică cuvântul preacurviei, precum Domnul a hotărât. Dar încă şi îngrijindu-ne mai înainte ca nu cumva să se întâmple ceva mai rău din împreună locuirea acestora cea de aici înainte, fiindcă preacurvia mai de multe ori naşte pe pizmuire, şi pizmuirea pe ucidere. Deci pentru aceasta, dezlegăm pe numitul (cutare) de muierea sa (cutare) după hotărârea Domnului, şi după sfintele canoane apostoleşti şi sinodiceşti. Dar şi dăm lui voie a-şi lua altă muiere (adică părţii celei nevinovată). Iar mai sus numitei (cutare), nici odinioară (adică părţii vinovate) îi dăm voie a-şi lua alt bărbat, ca uneia ce s-a făcut pricină acestei despărţiri şi dezlegări de nuntă. Căci ei se cade în locul nunţii şi a însoţirii a doua, să rămână aşa, plângându-şi şi tânguindu-şi în toată viaţa păcatul său, căci: Ceea ce Dumnezeu a împreunat, ea a despărţit (Matei: 19,6). De vreme ce şi întru alt chip, trăind bărbatul ei pe care ea prin a sa desfrânare l-a lăsat, urmează frica ca nu cumva să se facă preacurvă, de se va împreuna cu alt bărbat, după Apostolul Pavel (Romani: 7,3). Care şi întru alt loc zice că: „De se va despărţi muierea de bărbatul ei, să rămână nemăritată" (I Corinteni: 7,11). Pentru aceea spre încredinţare s-a făcut această carte de despărţire, şi s-a dat mai sus numitului (cutare)[501] în anul (cutare), şi luna.

Forma canoniceştii paretisiri.

Ştiu cu adevărat ştiu, preasfinte şi prea dumnezeiescule stăpâne, şi dumnezeiescule şi sfinţitule sinod al sfinţiţilor arhierei, că episcopilor celor ce se ţin de dregătoria (ori vrednicia) arhieriei cu vrednicie, şi precum se cuvine, şi care după canoane cu adevărat păstoresc şi chivernisesc cuvântătoarele turmele lui Hristos, şi care nici într-un chip pentru vreo oarecare din necuviinţe, care pot atrage asupră-le caterisire, îi osândeşte în lăuntru conştiinţa lor, nu le este cu putinţă a se paretisi şi a trimite libele, precum sfinţitele canoane cuprinzător grăiesc, şi mai ales cel alt treilea al Sfântului Kirill, şi epistolia cea către sinodul ce s-a făcut în Pamfilia al sfântului şi ecumenicului sinodului al 3-lea. Că deşi este mare şi înfricoşată cu adevărat vrednicia arhieriei, şi însăşi puterilor cereşti; dar însă celui ce odată i s-a încredinţat aceasta nu cu nevrednicie, şi care nici o poartă pe ea cu osândită conştiinţă, i se cade a o purta cu bărbăţie duhovnicească, şi oarecum a suferi ostenelile, şi de voie a răbda sudorile cele ce au plată. Şi nu din necercetare, sau din lenevire şi trândăvire să se oprească despre purtările de grijă cele puse asupră-i, şi despre neştiutele întâmplări ale treptei sale, fiindcă şi acestea le zice în mai sus pomenita epistolie sfântul şi ecumenicul sinodul al 3-lea. Dar fiindcă eu, vai mie! smeritul episcop (sau mitropolit) al cutărei episcopii (sau mitropolii) cu nevrednicie petrec în acest fel de epanghelmă, şi mă ştiu pe sinemi că

---

[501] Oricare arhiereu voieşte să dea carte de despărţire, îl rugăm, mai întâi să citească canonul 48 apostolesc, şi subînsemnarea la dânsul. Ci să le citească după toată nevoia, ca pe unele de nevoie, şi neapărate la această pricină.

întru ascuns în oarecare vinovăţii, care de ar fi vădite şi arătate, negreşit aş suferi dreaptă şi legiuită caterisire. Şi acelea, măcar deşi celor mai mulţi sunt neştiute, ar fi o binecuvântată pricină de canonicească paretisire. Pentru aceasta, mai înainte apucând, mă scot pe sinemi din vrednicia arhieraticească, ca prin chipul acesta să pot trage spre mine dumnezeiasca milă. Că aud pe dumnezeiescul Hrisostom zicând: „Se cuvenea atâta evlavie a avea de lucrul acesta, încă şi din început a scăpa de greutatea lui. Şi după ce s-au băgat cineva într-însul, a nu aştepta judecăţile cele de la alţii, de cumva i s-ar întâmpla a face vreun păcat îndestulat de a-i lucra caterisirii, ci înainte apucând să se scoată pe sine din începătorie. Că aşa cu adevărat ar fi vrednic a trage şi de la Dumnezeu milă. Iar a se ţine peste cuviinţă de dregătorie, este a se lipsi pe sine de toată iertarea, şi mai mult a aprinde urgia lui Dumnezeu, adăugând o a doua mai cumplită greşeală." (Cuvânt al 3-lea pentru preoţie) Pentru aceasta şi eu de a mea conştiinţă mustrându-mă, şi pentru a mea nevrednicie osândindu-mă, nu aştept vădirile şi osândirile cele de la alţii. Ci prin paretisirea (demisionul) mea aceasta, mă paretisesc împreună, şi de eparhia mea aceasta, ce o am avut, şi cu ea şi de vrednicia arhieriei, şi de însuşi numele episcopului. „Că cel ce nu este vrednic a sta înaintea dumnezeiescului Altar, nici a se cinsti cu însuşi numirea episcopiei este vrednic." Precum canonul al 3-lea al Sfântului Kiril porunceşte. Drept aceea spre ştiinţă am dat şi libelul acesta al paretisirii, subscris de însăşi mâna mea. În anul. Şi luna.

Forma Antimisului

Jertfelnic (Altar) dumnezeiesc şi sfinţit, spre a se săvârşi pe el nesângeroasele ierurgii (adică sfinţitele lucrări).

A LUI CONSTANTIN PORFIROGENITULUI

Rânduiala pricinei urmate, şi povestirea, cum a patra nuntă, s-a cutezat de domnul împăratul Leon, şi cum s-a surpat această nelegiuită nuntă prin tomul unirii.[502]

Leon preaînţeleptul a avut mai întâi femeie pe Sfânta Teofana, cu care a născut şi o fiică, care degrabă s-a sfârşit. Însă şi însăşi sfânta aceasta mutându-se către Domnul, împăratul s-a însoţit cu Zoi fiica lui Stilian Ţauţ, unul din boierii şi prietenii împăratului, şi aceea în grabă murind fără copii, a luat şi a treia muiere, pe Evdokia, cea din partea Opsikiului, aleasă pentru frumuseţe; care întru însuşi chinurile naşterii a murit împreună cu pruncul. Împăratul însă cuprins fiind de negrăită mâhnire pentru că a rămas fără copii, şi dorind de naşterea de copii a luat şi a patra muiere, pe Zoi a

---

[502] În anul mântuirii 1819 în domnia preaînălţatului domn Mihail Grigoriu Suţul Voievod, aflându-se un neguţător sârb de neam cu locuinţa în şesul frumoasei, de vârstă ca la 32 de ani, şi care până atunci ţinuse 3 muieri cu legiuită nuntă, una după alta murind, şi lăsându-l fără clironom. Deci el fiind tânăr vârsta şi cu îndestulată avere, după ce luase pe lângă sine posadnică, temându-se de judecata lui Dumnezeu, s-a ispitit a cere de la mine smeritul (aflându-mă în acea vreme în scaunul mitropoliei), blagoslovenie de a se însoţi cu aceea prin cununie, făgăduind Bisericii şi la săraci. Şi neputând câştiga această voie, a cercat şi prin stăpânirea politicească, dar nici aşa i s-a dat voie. Deci venind omul la sfârşitul vieţii, şi dorind a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine de care era oprit, l-am îndatorit prin duhovnicul său de a dat făgăduinţă în scris, că de-i va dărui Dumnezeu viaţă şi va scăpa din acea boală, se va depărta de însoţirea cea nelegiuită. Şi aşa i-am dat voie de l-au împărtăşit, şi în grabă s-a săvârşit din viaţă. Pentru aceasta dar, fiindcă omenirea a ajuns la atâta neputinţă, încât nici până la a treia nuntă a nu se opri, ci cutează şi până la a patra a se întinde, de nevoie am socotit a alătura la sfârşitul acestei sfinte cărţi întâmplarea ce a urmat în Constantinopol la însuşi împăratul Leon cel preaînţelept. După a căruia moarte fiul său Constantin Porfirogenitul, fiindcă se făcuse dezbinare în Biserică, a căutat să unească Biserica. Şi aşa în anii de la mântuirea lumii 922 s-a făcut aceasta.

Carvonopsinei, şi cu aceasta a născut pe Constantin. Însă patriarhul Nicolae, şi mitropoliţii, au aforisit pe împăratul (adică l-au oprit), de Biserică. Şi aforisirea oarecare din arhierei zicea că trebuie a o scurta, şi a nu o întinde la mai mult timp. Iar unii nu se înduplecau. Şi era dezbinare între dânşii, şi multă gâlceavă. Şi mult cerând, şi rugându-se împăratul, unii îl primeau, iar alţii erau neînduplecaţi şi neînvoiţi. Împăratul însă înţelept fiind, şi nefiindu-i necunoscut de unde se naşte neconglăsuirea arhiereilor, a mutat pe patriarhul Nicolae, şi l-a izgonit de la Biserică, ca pe un mincinos, şi ca pe unul ce de multe ori cu jurământuri adeverea şi făgăduia a da împăratului iertare de certare, şi că de atâtea ori făgăduindu-se înadins întârzia. A pus însă patriarh pe Eftimie duhovnicescul său părinte, bărbat care în mulţi ani a petrecut cu bună cuviinţă în monahiceasca nevoinţă, şi învrednicit de proorocesc dar. Acesta a arătat pe împăratul slobod de canonisire, şi l-a dezlegat de îndelungata legătură, şi l-a primit la împărtăşire. Însă erau mulţi încă din arhierei care nu se învoiau cu iconomia patriarhului; şi mai ales cei din partea lui Nicolae celui scos. Apoi fiindcă împăratul Leon s-a mutat către Domnul, şi Alexandru fratele lui se afla ţinând împărăţia, pe patriarhul Eftimie îl scoate din Biserică cu ocări, şi aduce iarăşi pe Nicolae cel mai înainte scos. Şi încă mai multă tulburare s-a făcut în treburile Bisericii, despărţindu-se mitropoliţii, şi unii părtineau patriarhului celui acum scos, iar alţii celui în loc adus. Şi nu multă vreme trecând în mijloc, şi Alexandru a murit. Iar Constantin făcându-se moştenitor împărăţiei, care chemând atât pe patriarhul Nicolae, cât şi pe toţi arhiereii (că Eftimie acum ducându-se către Domnul), i-a înduplecat să se adune către o socotinţă şi unire, şi să dea tatălui său iertare şi după moarte cu obştească hotărâre. Şi să aşeze canoniceasca hotărâre a nu se mai cuteza una ca aceasta, ori a se lucra acest păcat. De la care a ieşit tomul acesta ce se zice al unirii.

TOMUL UNIRII

adică, povestirea unirii celei ce s-a făcut Bisericii, în timpul lui Constantin şi a lui Romano, cel întâi împărăţind, iar cel al doilea, mai în urmă cinstindu-se cu vrednicia de vasiliopator.

Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos; ucenicilor şi Apostolilor săi, şi acelora câţi după aceea s-au făcut vrednici de Biserica sa, ca oarecare moştenire mai aleasă pacea le-a lăsat. Aceasta dându-o la ai săi spre cunoştinţa apropierii cea către dânsul, ca cu legătura păcii fiind strânşi, să nu rupă pe unirea Duhului; mai întâi însuşi cu a sa pildă arătând nouă, buna voinţă care o are pentru pace, pentru care mai presus decât toată înălţimea fiind, la a noastră josime s-a pogorât, şi s-a împărtăşit asemenea nouă de trup şi de sânge, ca pe cei despărţiţi unii de alţii întru unire să-i aducă. Apoi şi celor ştiutori de pătimirile lui, pe această moştenire le-au lăsat-o, pace să aibă între dânşii. Şi nu numai aceasta, ci şi pe alţii a-i aduce la pace, gâlceviţi fiind între dânşii. Deci dar acest fel fiind lucrul, din început şi până acum, răutatea vicleanului tulburător nu au încetat pe sfinţita plinirea Bisericii tulburându-o, când aceasta, când cealaltă pricină înnoindu-o. Căci el acest fel este. Însă învăţătorul şi pricinuitorul păcii Hristos Dumnezeul nostru, Care a zis că porţile iadului nu vor birui pe Biserica Sa, pururea smintelile asupra capului vicleanului întorcându-le, păzeşte în Biserică pacea nevătămată, care acesta, pacea noastră Hristos, Dumnezeu, Părintele, Arhiereul, Păstorul cel adevărat, sfinţiţilor fii ai preacuratei Bisericii miresei Sale, dezbinaţi fiind între dânşii, cu a Sa pronie, şi cu darul Său a făcut unirea lor, şi iarăşi împreună i-a adunat în curatele sânurile maicii lor. Dând aceştia adică, să se bucure pentru împreună adunarea fiilor săi. Iară Luişi a i se aduce glăsuirea slavei cea ca dintr-o gură şi dintr-o inimă. Şi tuturor acelora, câţi nu se înduplecă către tulburătoarea voia demonului, ci cinstesc făgăduinţa pricinuitorului păcii, să li se aducă mulţumire. Dar în trecutele timpuri s-au făcut pricini de sminteli, în ce chip şi s-au fost făcut. Şi către pornirea răului cea din fiecare vremi, de către înţelepţii iconomii Bisericilor, s-a aflat

potrivita vindecare. Acum însă s-a întâmplat a se tulbura biserica din prilejul nunţii, fiindcă acea nuntă nu era slobodă de prihană, spre oprirea acelei sminteli, sfinţita judecată a Bisericii dă socotinţă, şi de a nu mai spori ca să mai afle aceasta încă încăpere. Că aşa şi acum şi mai în urmă va birui, izbăvindu-se de smintelile cele ce năvăliseră la aceia, câţi nu au iubit prigonirea şi gâlcevirea împotriva păcii lui Hristos. Căci pricina din care au izvorât smintelile, de îndată depărtându-se, nici o pricină este de a opri împăciuirea celor ce iubesc pacea. De vreme ce în tot lucrul aşa urmează. Greşita pricină născută din cele necuvenite, lepădându-se din mijloc, cele ce deodată luaseră pricină de acolo rău a se afla între dânsele, se întorc iarăşi la cea dintâi buna rânduială, aşa precum din trupul lui pricinuindu-se boală, după ce pricina boalei se depărtează, se întoarce în sănătate. Şi marea de sila vânturilor tulburându-se, după ce încetează viforul, vine iarăşi liniştita aşezare. Pentru aceasta obşteşte adunându-ne arhiereii şi preoţii, câţi nu loruşi (las a zice, altora) au iubit a plăcea, ci au cinstit mai mult pacea Bisericii decât tulburarea ei, împreună am socotit, de vreme ce smintelile şi-au luat început din pricini nunteşti, acestea să le curăţim, şi să întărim de aici, ca nicidecum prin cele de acest fel pricini, să ia încăperea în viaţă. Nici Biserica a o tulbura, nici pe viaţa celor ce cutează aşa a vieţui, să o facem osândită şi surpată de judecată. Şi dar hotărâm cu obştească socotinţă şi judecată, din acest an, care este al 6428 Indiction, 8, a patra nuntă de către nimeni să se cuteze, ci să fie desăvârşit lepădată. Şi acela, oricare s-ar sili a veni spre această căsătorie, să fie lepădat din toată adunarea bisericească, şi înstrăinat şi de însăşi intrarea în Sfânta Biserică, în cât ar stărui întru această căsătorie. Că aceasta şi de Sfinţii Părinţii cei mai înainte de noi s-a socotit. Şi noi încă socotinţa lor mai arătată făcându-o, ca pe un străin de creştineasca vieţuire îl propovăduim, ci aşa pentru a 4-a nuntă adică. Iar ca să se închipuiască mai cu bună cuviinţă şi despre celelalte nunţi, şi de viaţa creştinilor a nu fi necinstită căsătoria. Hotărâm şi despre a 3-a nuntă, ca nu fieştecum, sau cum s-ar întâmpla, să se săvârşească ea. Fiindcă s-a iertat cu adevărat cu adevărat de către Părinţi ca o spurcăciune, încă nefiind atunci, precum acum, lucrările măsurate, nici în lăţime întinse. Ci precum de s-ar întâmpla căzută în casă oarecare spurcăciune în vreun unghi, şi s-ar trece cu vederea de multe ori. Însă acum când a sporit (creştinismul), şi când nimic având a socoti spre ruşinare, nici spurcând; sporind întru înmulţire. Bine s-a socotit a o mari curăţi, fiindcă şi pe ruşinarea o are nu în unghi arătată, ci descoperită în casă, nicidecum lăsând, ci curăţind, şi pe necurăţia cea din aceasta o lepădăm. Şi de către omeneasca neputinţă de aici înduplecându-ne noi (de cuvenita bunăcuviinţă nepurtând grijă) pentru viaţa creştinilor. Aceasta pentru a 3-a nuntă hotărâm a se păzi, încât de a ajuns cineva până la al 40-lea an, şi nici de fire ruşinându-se, nici de creştineasca bine cuviincioasă viaţa ce este dator îngrijindu-se, ci de singură pătimaşa poftă biruindu-se, se aruncă pe sineşi către a treia nuntă, pe acesta cu toată scumpătatea şi luarea aminte până la al 5-lea an îl oprim să fie neîmpărtăşit de împărtăşirea sfinţeniei, şi nicidecum pentru el a se împuţina timpul. Că cel ce după 40 de ani a iubit a fi, şi a se zice spurcăciune în Biserica lui Hristos, ce încredinţare va da despre sârguinţa pentru viaţa sa, prin care ar putea să se scurteze timpul opririi despre împărtăşirea sfinţeniilor? Dar încă şi după ce se va învrednici de preacurata Împărtăşire, nu va fi lui iertat în alt timp a se apropia către împărtăşire, fără numai întru singură ziua mântuitoarei învierii lui Hristos Dumnezeului nostru, prin mai înainte urmata înfrânare a zilelor celor de post încât va fi cu putinţă, şi prin curăţire. Acestea însă le zicem, când nu vor fi fii din nunţile cele mai dinainte a celor ce după 40 de ani au mai luat a 3-a muiere. Fiindcă de vor fi fii, ne iertată le este a 3-a nuntă. Că foarte nedrept lucru este unuia ca aceluia a i se face har pentru pofta cea afară de hotar. Iar pentru fiii cei din nunţile de mai înainte a nu purta grijă de a lor siguranţă, şi de nelipsa lor, şi de netulburare, şi de câte poate omenirea a pătămi din înmulţirea naşterii de copii. Şi dacă vreunul fiind de 30 de ani, şi având copii din nunţile de mai

înainte, ş-ar fi luat luişi şi a 3-a muiere, şi aceasta hotărâm să fie neiertat până la al 4-lea an a se împărtăşi de sfinţenie. Pentru că este arătat, că de nimic altă, fără numai din nestâmpărare pornindu-se, şi din a fi rob trupeştii pofte, au venit către acest fel de nuntă. Şi după ce s-ar noroci încă de împărtăşirea Tainelor, de 3 ori pe an numai se va învrednici a se împărtăşi. O dată adică, în mântuitoarea zi a învierii lui Hristos Dumnezeul nostru. Al doilea în ziua adormirii Preacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei. Şi a treia oară în ziua naşterii lui Hristos Dumnezeului nostru; pentru că şi în acestea urmează mai înainte post, şi folosul cel dintr-însul. Iar de nu vor fi copii, fiindcă pofta de a naşte copii nu este neiertată, pentru aceea dar se va învrednici de iertare o nuntă ca aceasta, şi cu singură canonisirea ceea ce a apucat din început până acum să se vindece (adică cu neîmpărtăşirea, de doi, sau de trei ani). Acestea adică şi pentru a 3-a nuntă. Însă nu lăsăm nici pe cea a doua, nici pe cea întâi afară de siguranţă, ci şi acelea hotărâm aşa a se întări, încât nici una să aibă vicleană pricină ori din răpire, ori din ascunsă stricarea mai înainte urmată, ci după lege, şi curăţite de nişte spurcăciuni ca acestea, şi curveşti necurăţii. Şi deci dacă cineva defăimând formele acestea zise ar veni spre împreunarea de nunta întâia sau a doua, pe acesta Biserica lui Hristos, cea curată şi care nici o întinăciune are, sau prihană, supunându-l mântuitoarelor certări, nu-l va primi mai înainte la împărtăşirea dumnezeieştilor Taine, de nu mai întâi se va învăţa a plini cu scumpătate rânduitul timp cel pentru curvie (de nu cumva ducerea din viaţă cea neapărată va sili), adică până ce se va împlini al 7-lea an. Iar preotul cel ce va cuteza afară de rânduita vreme a învrednici pe vreunul din aceştia de dumnezeiasca împărtăşire, se va primejdui a-şi pierde treapta. Arătat este că cel ce s-a învrednicit afară de hotărâta formă a se împărtăşi, iarăşi se întoarce la împărtăşire, până la împlinirea anului al 7-lea.

Mulţi ani Împăraţilor.[503]

Glăsuiri Sinodiceşti

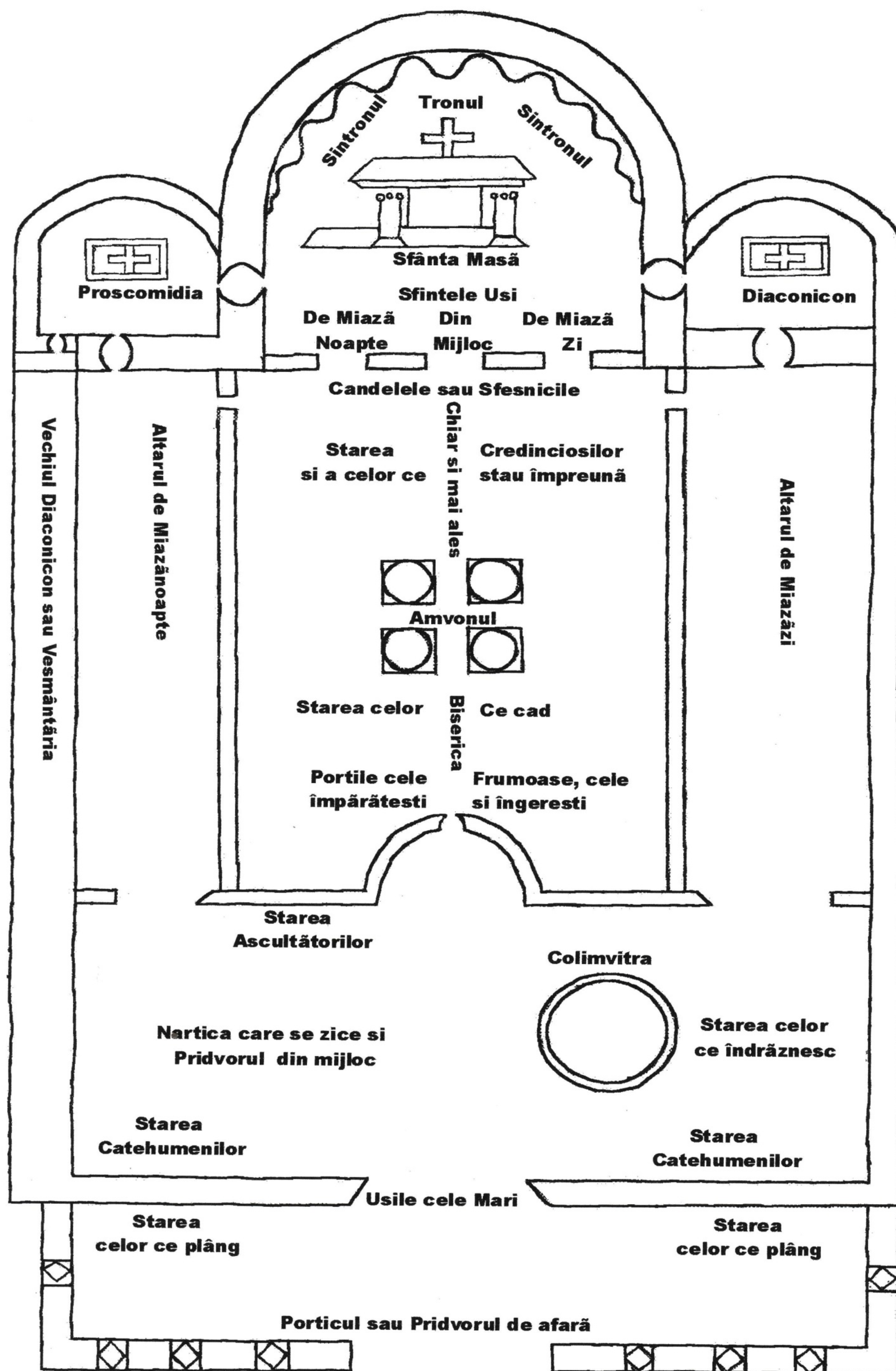
Lui Vasilie şi Constantin, dreptslăvitorilor noştri împăraţi, mulţi ani. Prea binecinstitoarei de Dumnezeu Augustei Teofana, mulţi ani. Lui Nicolae prea sfântului şi ecumenicului patriarh, mulţi ani. Lui Vasilie, şi lui Constantin, şi lui Leon, şi lui Alexandru, lui Constantin şi lui Romano, lui Hristofor, lui Romano, lui Nikifor, şi lui Ioan, celor ce împărăţia cea pământească o au schimbat cu Împărăţia cea Cerească, veşnică pomenire. Evdockiei, şi Teofanei, Teodorei şi Elenei, de Dumnezeu cinstitoarelor auguste, veşnică pomenire. Lui Ghermano, lui Tarasie, lui Nikifor, şi lui Metode, pururea pomeniţilor şi fericiţilor patriarhi, veşnică pomenire. Lui Ignate, lui Fotie, lui Ştefan, şi Antonie, lui Nicolae, şi lui Eftimie, lui Ştefan, lui Trifon, lui Teofilact, lui Polieuct, lui Antonie Drept slăvitorilor patriarhi, veşnică pomenire. Toate cele împotriva sfinţilor patriarhi, lui Ghermano, lui Tarasie, lui Nikifor, şi lui Metode, scrise ori grăite, să fie anatema. Toate cele afară de bisericeasca predanie, şi de învăţătura, şi închipuirea sfinţilor şi pururea pomeniţilor Părinţi câte s-au chenotomisit şi s-au făcut, ori după aceasta de se vor face, să fie anatema. Celor ce clevetesc Sfânta Biserică, că ar fi primit a 4-a nuntă, pentru iconomia ce acum s-a făcut cu bunăvoinţa lui Dumnezeu, şi pentru apropierea, şi unirea fraţilor noştri, pe care pricina urmatelor mai

---

503 Acestea adică, precum s-a arătat, de către cei ce au împărăţit mai înainte s-au lucrat. Iar acum, cu buna voinţă şi cu darul Tatălui, şi al Fiului, şi a Sfântului Duh, pe preoţii şi monahii cei dezbinaţi mai înainte de 90 de ani pentru pricina şi prilejul mai sus arătat, acum pe buna împărăţia a de Dumnezeu încununaţilor împăraţilor noştri, a lui Vasilie şi a lui Constantin (care erau nepoţi ai lui Constantin Porfirogenitului) împreună i-au adunat şi împreună i-au unit, şi au făcut o sobornicească şi apostolească Biserică. Drept aceea de datorie este a se propovădui şi a se mări cei ce au săvârşit acest fel de dumnezeiesc şi vrednic de cuvânt lucru.

înainte sminteli îi despărţea, anatema. Celor ce îndrăznesc a zice, că Biserica, curăţenia, şi neîntinarea sfinţeniei sale nu o păzeşte, ci că şi-au adăugat oarecare spurcăciune, pentru împreună adunarea fiilor ce cu darul lui Dumnezeu s-a făcut, pe care îi despărţise scandela ce urmase mai înainte, împreună i-au unit, însă lepădarea şi surparea acestei sminteli cea de către toţi împreună hotărâtă. Pentru aceasta celor ce cutează a zice, că Biserica nu-şi ţine curăţenia sa, fie anatema.Cei ce pun întru defăimare sfinţitele şi dumnezeieştile canoane ale Sfinţiţilor Părinţilor, care şi Sfânta Biserică o trec cu vederea, anatema fie. Fiindcă Sfinţii Părinţii noştri creştineasca vieţuire împodobesc, şi către dumnezeiasca evlavie povăţuiesc.

Iconografia sau Desenul vechiului Asezământ adică Biserica

A

A doua căsătorie a soților despărțiți 462
Arătarea cărților canonice 329
Accesul clericilor la dregătorii ostăşeşti 98
Accesul clericilor la funcții publice 96
Adeverirea vinovățiilor 402
Aducerea aminte pentru grija ereticilor 400
Aducerea darurilor la Altar 506
Aducerea darurilor la Jertfelnic 26
Aducerea donatiştilor la soborniceasca Biserică 377
Aducerea monahilor străini la hirotonie 381
Aducerea prinoaselor pentru clerici 28
Aducerea sau scrierea altor credințe 143
Afurisirea clericilor de către episcop 51
Ajunarea în duminici 300
Ajunarea înainte de Sfânta Jertfă 365
Ajunarea monahilor 537
Ajutorarea clericilor săraci 81
Al doilea Botez şi a doua hirotonie 369
Alegere de episcopi 336
Alegerea de ispravnici 388
Alegerea de judecători 389
Alegerea defensorilor 379
Alegerea episcopilor în eparhii vacante 370
Alegerea episcopului de către dregători lumeşti 244
Alegerea judecătorilor 388
Alegerea locului de judecată 362
Alegerea prezbiterului pentru hirotonie 371
Alegerea reprezentanților fiecărei eparhii 401
Amânarea Botezului la catehumene 497
Amestecarea frățească 466
Anatemetisirea ereticilor 394
Animalele în Biserică 227
Apărarea clericilor de avocați laici 375
Apelarea clericilor la tribunalul bisericesc 354
Apelarea episcopilor la dregători lumeşti 336
Apelarea la tribunal bisericesc mai înalt 354
Apelarea la vrăjitori 484
Apostasia clericilor 143

Apostasia episcopului 141
Apostasia episcopului 142
Arătarea zilei Paştilor 379
Armata pentru clerici 155
Ascultarea clericilor de episcopul lor 155
Ascultarea clericilor de episcopul lor 57
Ascultarea episcopilor de cel mai mare dintre ei 53
Aşezare de episcopi 389
Aşezarea defensorilor 388
Aşezarea diaconilor 183
Aşezarea episcopilor în sate 328
Aşezarea episcopului în eparhie 110
Aşezarea iconomilor 311
Averea Bisericii şi a episcopului după decesul său 311
Averea clericilor în timpul păstoririi 363
Averea episcopului decedat 199
Averea episcopului 163
Averea episcopului 58
Averea monahului 263
Avortul 229
Azimele de la iudei 324

B

Baia creştinilor 222
Baia cu femeile 322
Bărbatul lăsat de femeie 458
Bătaia la clerici 265
Bătaia mirenilor de către clerici 45
Binecuvântările ereticilor 322
Botezul al doilea 66
Botezul bolnavilor iresponsabili 367
Botezul catehumenilor bolnavi 326
Botezul celui îndrăcit 495
Botezul de nevoie 539
Botezul catehumenilor pedepsiţi 514
Botezul ereticilor şi schismaticilor 276
Botezul ereticilor 124
Botezul ereticilor 461
Botezul gravidei 291
Botezul în numele Sf. Treimi 72
Botezul în postul mare 325
Botezul în trei afundări 72
Botezul pruncilor 226
Botezul pruncilor 393
Botezul pruncului în pericol de moarte 538
Botezul sau călugăria celui bolnav 536
Botezul şi hirotonia bolnavului 293

C

Camăta la clerici 349
Cărţile canonice 99
Camăta la clerici 356

Camăta la clerici 60
Camăta la hirotonie 449
Camăta pentru clerici 314
Canoanele Postnicului 542
Canonicească formă a cărții de despărțirea nunții. 563
Canonisirea femeii cu certarea malahiei 523
Canonisirea leproşilor 285
Canonisirea preacurviei 286
Canonisirile părții mâniitoare 486
Canonisirile părții poftitoare 484
Cântarea în Biserică 221
Cântarea şi jocul la nunți 327
Cântăreții în Biserică 317
Casele de toleranță (desfrâu) 226
Castrarea de bunăvoie a mireanului 42
Castrarea fără de voie a mireanului 42
Catehumenul ieşit din minți 496
Caterisirea înainte de judecată 384
Caterisirea şi aforisirea unor clerici 273
Căderea din credință a catehumenilor 121
Căderea în mai multe nunți 290
Călătoria clericilor fără cărți canonice 324
Călătoria clericilor fără trimiterea episcopului 324
Călătoria episcopilor 359
Călcarea făgăduinței fecioarelor 450
Călcarea jurământului 526
Călcarea sărbătoririi Paştelui 303
Călcătorii de jurământ 470
Călugării sub canon 535
Cămătăria la clerici 123
Cămătăria la clerici 184
Cărnuri oprite 84
Cărți care sunt primite 491
Cărți care sunt primite 493
Cărți neprimite 538
Cărțile canonice în Biserică 360
Cărțile de hirotonie 384
Căsătoria clericilor 159
Căsătoria clericului cu două surori 40
Căsătoria clericului cu văduvă ori cu alta 40
Căsătoria cu doi frați 289
Căsătoria cu două surori sau doi frați 454
Căsătoria cu două surori 468
Căsătoria cu eretici şi păgâni 359
Căsătoria cu eretici 219
Căsătoria cu ereticii 316
Căsătoria cu logodnica altuia 233
Căsătoria cu rudenii 210
Căsătoria cu rudenii 466
Căsătoria cu rudenii 505
Căsătoria din neştiință 461
Căsătoria din preacurvie 458

Căsătoria femeii părăsite....457
Căsătoria fetelor fără voia părinților....458
Căsătoria înainte de hirotonie....182
Căsătoria monahilor....160
Căsătoria nelegiuită la clerici....455
Căsătoria ostășițelor....458
Căsătoria prezbiterilor....194
Căsătoria prezbiterului....289
Căsătoria văduvei....454
Căsătoria văduvei....459
Căsătorii oprite....230
Căutarea maximianiștilor....376
Ceasul învierii lui Hristos și întreruperea postului....410
Cercetare la hirotonia episcopului....243
Cercetare la hirotonia episcopului....316
Cercetarea eparhiilor în timpul acestui sinod....370
Cercetarea înainte de hirotonie....505
Cercetarea înainte de hirotonie....506
Cercetarea înaintea hirotoniei....369
Cercetarea la intrarea în monahism....263
Cercetarea rodurilor pocăinței....470
Cererea de mitropolit....356
Chezășii date de cleric....41
Chezășii date de cleric....41
Chipul lui Hristos în icoane....225
Cinstea episcopului....113
Cinstirea Sfintei Cruci....219
Citirea cărților canonice în Biserică....329
Citirea cărților eretice în Biserică....81
Citirea Evangheliilor....318
Citirea în Biserică....318
Citirea în Biserică....319
Citirea Vieților Sfinților la praznicele lor....367
Ciuntirea de bunăvoie a clericului....43
Ciuntirea de bunăvoie a mireanului....43
Clerici aforisiți de arhiereul lor....306
Clericii fără încredințare....163
Clericii la agape....321
Clericii la nunți....328
Clericii vrăjitori....324
Clericul cu două Bisericii....252
Clericul cu două nunți după Botez....39
Clericul la nunta nelegiuită....498
Clevetirea episcopilor....132
Comerțul în Biserici....222
Comerțul la clerici....184
Comuniunea creștinilor cu iudeii....321
Conjurația și fatria....162
Conjurația și fatria....199
Consfințirea Bisericilor....247
Consfințirea mânăstirilor....163
Consfințirea mânăstirilor....207

Copiii născuţi din ţiitoare 534
Copilul mort nebotezat 525
Cugetarea spre curvie 290
Curăţenia martorilor....402
Curăţia între soţi 413
Curvia bărbatului 453
Curvia călugăriţelor....526
Curvia citeţilor....506
Curvia clericilor....443
Curvia clericului 182
Curvia cu rudenii....468
Curvia cu sora logodnicei 288
Curvia cu surori....468
Curvia diaconiţei....460
Curvia înainte de hirotonie 538
Curvia înainte de nuntă....455
Curvia monahului 204
Curvia roabelor 459
Curvia soţiei înainte şi după hirotonie 292
Curvia şi uciderea pruncului....287
Curviile canonicilor....444

D

Darea cărţilor de paretisire....513
Darea şi primirea rodurilor la Biserică 298
Darul lui Dumnezeu....393
Darurile la Altar....195
Darurile la Jertfelnic....211
Darurile pentru Sfânta Jertfă....364
Defăimarea agapelor din credinţă 298
Defăimarea Bisericii 297
Defăimarea celor cu handicap 79
Defăimarea episcopului....306
Defăimarea episcopului....79
Defăimarea lui Hristos de către creştin 461
Defăimarea prezbiterului....79
Defăimarea stăpânului....296
Defectele fizice la hirotonie 94
Defectele fizice la hirotonie 95
Deosebirile uciderilor....463
Depărtarea clerului de cărnuri 284
Depărtarea de clericat....505
Depărtarea de femei slujnice....474
Desenul Bisericii 560
Despărţirea clericilor de femeile lor 196
Despărţirea clericilor de împărtăşirea episcopului lor 267
Despărţirea clericilor de împărtăşirea mitropolitului lor 268
Despărţirea clericilor de împărtăşirea patriarhului lor....268
Despărţirea de femeia demonizată....500
Despărţirea de nunta legiuită....468
Despărţirea din prihănirea nunţii 299
Despărţirea femeii de biserică 527

Despărțirea mireanului de soția sa 68
Despărțirea soților 446
Despre divorț 549
Despre frați de Cruce 559
Despre logodne 559
Despre nunțile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam se priveşte în jos numai pe o parte 549
Despre nunțile de două neamuri cele din cuscrie, la care un neam se priveşte în jos despre amândouă părțile 549
Despre nunțile de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lățime numai o parte (priveşte în laturi despre o parte) 551
Despre nunțile de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lățime două părți 552
Despre rudenia ce se face din cuscrie adică din două neamuri 547
Despre rudenia ce se face din trei neamuri 554
Despre rudenia cea din înfiere (adică din punerea de fiu). 558
Despre rudenia cea din sânge. Adică cea dintru un neam 545
Despre rudenia din Sfântul Botez 556
Despre scopire 108
Dezlegarea nunților 390
Din Cartea a patra a Împăraților cap. 5,15-27 531
Din circulara Epistolie a lui Ghenadie Patriarhul 532
Din Cartea a treia a Împăraților cap. 13,33 530
Din Cartea Faptelor cap. 8,18 530
Distrugerea rămăşițelor idoleşti 373
Dobândirea eparhiilor prin stăpânitori lumeşti 49
Dogmele pelaghienilor 396
Dogmele pelaghienilor 396
Dregătoriile lumeşti la clerici 552
Dregătoriile lumeşti la clerici 355
Dregătoriile lumeşti pentru clerici 153

E

Episcopia nu se moşteneşte 94
Episcopul izgonit pe nedrept 343
Episcopul vacant 309
Epistolia 2- a sinodului din Africa către papa Celestin 405
Epistolia I către monahul Amun despre scurgerea în somn 432
Epistolia 2 către Rufinian pentru împărtăşirea cu ereticii 433
Epistolia 3 cărțile canonice; cărțile ce se citesc; cărțile apocrife 435
Epistolia lui Tarasie către Papa Adrian. 529
Epistolia1- a sinodului din Africa către episcopul Bonifatie 403
Epistoliile canoniceşti 306
Epistoliile pentru săraci 158
Episcopii Egiptului 169
Evitarea lepădării prin amăgirea vrăjmaşilor 423
Explicarea canoanelor Bisericii noilor clerici 356
Explicarea căsătoriei cu două surori 472
Explicarea celor hotărâte mai sus 301

F

Facerea agapelor creştine....321
Facerea hirotoniilor....314
Falsele cărţi contra Icoanelor....249
Falsificarea scrierilor cu Vieţile Sfinţilor....215
Falşii creştini....248
Falşii demonizaţi....121
Făgăduinţa de a nu mânca carne....455
Făgăduinţa feciorie monahilor....452
Făgăduinţa fecioriei....286
Fecioarele cele afierosite....366
Fecioria din prihănirea nunţii....298
Feluritele eresuri şi botezul lor....440
Femeia episcopului curând hirotonit....207
Femeia în curgerea lunară....524
Femeia străină a clericului....110
Fierberea cărnurilor....234
Fiii clericilor....363
Folosirea vaselor şi a veşmintelor sfinţite....265
Forma Antimisului....565
Forma canoniceştii (duhovniceşti) mărturii de hirotonie.....564
Forma canoniceştii paretisiri.....564
Forma cărţii pentru săraci (carte de milostenie)....561
Forma cărţii poruncitoare (adică celei de duhovnic) a decretului de duhovnicie.....560
Forma cărţii recomenduitoare şi Forma cărţii recomenduitoare şi slobozitoare.....560
Forma edieţei (testamentului sau aşezământului)....561
Forma scrisorii de tocmeală zestrei (adică foaia de zestre).....563
Fuga clericului neîmpărtăşit....391
Fuga creştinilor de prigoană....428
Fuga de jertfirea idolească....280
Fuga din mânăstire....262
Fuga în altă mânăstire....262
Furarea de cele sfinte (ierosilie)....526
Furarea de cele sfinte....489
Furtul averilor celor robiţi....417
Furtul din Biserică....91
Furtul vaselor sfinţite....91

G

Gândurile din inimă....520
Găsirea lucrurilor lăsate de barbari....420
Grija episcopului pentru ereticii din eparhia sa....399

H

Hirotesia citeţilor....251
Hirotesia navatienilor....115
Hirotonia a doua....87
Hirotonia celor căzuţi din credinţă....117
Hirotonia celor de curând botezaţi....314
Hirotonia celorlalţi clerici....26
Hirotonia celui de curând botezat....108
Hirotonia celui de curând botezat....95

Hirotonia clericilor afară de hotare......54
Hirotonia cu neatârnare......154
Hirotonia de către horepiscopi......283
Hirotonia demonizatului......95
Hirotonia diaconițelor......160
Hirotonia diaconului......283
Hirotonia episcopului......111
Hirotonia episcopului......165
Hirotonia episcopului......23
Hirotonia episcopului......269
Hirotonia episcopului......310
Hirotonia episcopului......345
Hirotonia episcopului......353
Hirotonia episcopului......369
Hirotonia în afara eparhiei......311
Hirotonia pe bani......192
Hirotonia pe bani......476
Hirotonia pentru bani......152
Hirotonia pentru bani......48
Hirotonia prezbiterilor......116
Hirotonia prin toate treptele ierarhice......338
Hirotonia rudelor......198
Hirotonia sclavilor (slugilor)......96

I

Iconomisirea veniturilor Bisericii......508
Iertarea în Rugăciunea Domnească......396
Iertarea în Rugăciunea Domnească......397
Ieşirea prezbiterului de sub ascultarea episcopului......49
Interzicerea alegerii clericilor de către popor......317
Interzicerea catehisirii......321
Interzicerea unor slujiri prezbiterilor......350
Intrarea clericilor în cârciumă......320
Intrarea clericilor în cârciumă......78
Intrarea clericilor în cârciumi......365
Intrarea clericilor în casele văduvelor şi fecioarelor......364
Intrarea ereticilor în Biserică......315
Intrarea femeilor cu scurgeri lunare în Biserică......412
Intrarea femeilor în monahism......205
Intrarea în clericat a celor neînsurați......45
Intrarea în diaconicon......320
Intrarea în monahism......201
Intrarea în monahism......203
Intrarea în Sfântul Altar......218
Iscălirea în numele sinodului......383
Izbăvirea de lepădare prin arginți......428

Î

Îmbrăcămintea clericilor......194
Împăcarea prezbiterului prihănit cu episcopul său......352
Împărtăşirea celor morți......357
Împărtăşirea celui ce a băut apă......501

Împărtăşirea clericilor 123
Împărtăşirea clericilor 32
Împărtăşirea credinciosului îndrăcit 496
Împărtăşirea credincioşilor 33
Împărtăşirea creştinilor 235
Împărtăşirea cu cei despărţiţi de Biserică 352
Împărtăşirea cu ereticii 504
Împărtăşirea de la prezbiterul însurat 297
Împărtăşirea din neştiinţă 495
Împărtăşirea după împreunare trupească 496
Împărtăşirea femeilor în necurăţia lunară 497
Împărtăşirea mireanului după ispitirea în vis 499
Împărtăşirea mirenilor 211
Împărtăşirea morţilor 225
Împărtăşirea pe bani sau altceva 193
Împărtăşirea pe patul de moarte 120
Împărtăşirea pe patul de moarte 350
Împărţirea eparhiilor 159
Împărţirea eparhiilor 372
Împărţirea rodurilor aduse la Biserică 297
Împreunarea anagnostului înainte de nuntă 466
Împreunarea celor căsătoriţi 499
Împreunarea mai înainte de nuntă 454
Împuţinarea anilor de pocăinţă 519
Închinarea anagnoştilor 356
Închipuirea horepiscopilor 293
Îndemnare la paza canoanelor Bisericii 348
Înduplecarea spre păcat 521
Înfrânare cerută la hirotonie 349
Înfrânare înainte de slujire 349
Înfrânarea clericilor înainte de slujbă 360
Înfrânarea nechibzuită a clericilor şi mirenilor 74
Înfrânarea nechibzuită a clericilor 77
Înnoirea cetăţilor 200
Înnoptarea monahilor în mânăstiri străine 207
Înstrăinarea averilor bisericeşti 250
Înstrăinarea averilor bisericeşti 284
Înstrăinarea parohiilor 161
Însuşirea altor eparhii 146
Însuşirea lucrurilor găsite 418
Întâlnirea episcopilor cu donatiştii 385
Întărirea canoanelor sinodului din Sardica 344
Întărirea sinodului de la Niceea 348
Întinarea celui treaz 521
Întinarea în somn 521
Întoarcerea bunurilor răpite 512
Întoarcerea clericilor la bisericile lor 343
Întoarcerea comedianţilor la pocăinţă 375
Întoarcerea creştinilor răpiţi de barbari 419
Întoarcerea ereticilor la credinţa ortodoxă 397
Întoarcerea la credinţa ortodoxă 508
Întoarcerea lucrurilor străine 420

Întoarcerea popoarelor cu clerul lor la ortodoxie 389
Întoarcerea unui loc la soborniceasca Biserică 398
Învăţarea legilor politiceşti de către creştini 218
Învăţătura catehumenilor 223
Învăţătura catehumenilor 325
Învoirea spre păcat 521

J

Jertfirea idolească înainte de Botez 283
Jertfirea idolească la clerici 279
Jertfirea idolească la clerici 280
Jertfirea idolească silită repetată 282
Jertfirea idolească silită 281
Jertfirea idolească silită 282
Jocul de cărţi la creştini 208
Judecarea clericilor 390
Judecarea episcopilor 308
Judecarea episcopilor 309
Judecarea pricinilor şi îndoielilor 387
Judecarea unui cleric de către alt cleric 391
Judecata clericilor 353
Judecata creştinilor la judecătoriile bisericeşti 374
Judecata episcopului către clericii lui 361
Judecata episcopului prihănit 92
Judecata episcopului 335
Judecata episcopului 345
Judecata mai înaltă a clericilor prihăniţi 362
Judecata pentru clerici 156
Jurământul din îngrozire 450
Jurământul stăpânilor de sclavi 456
Jurăminte păgâne 231

L

Lăcomia de avere 487
Lege pentru primirea credinţei creştine 392
Lepădarea clericului de Hristos sau de clericat 83
Lepădarea de credinţă 483
Lepădarea de Hristos din grele pătimiri 421
Lepădarea de Hristos din uşoare pătimiri 422
Lepădarea de Hristos fără de căinţă 423
Lepădarea de Hristos fără de pătimire 422
Lepădarea de Hristos 467
Lepădarea de Hristos 469
Lepădarea ereticilor de credinţa lor 315
Lepădarea pruncilor prin diferite locuri 526
Lipsa creştinilor de la Biserică 224
Locţiitor după săvârşirea episcopului 379
Locurile de pocăinţă 420
Lovirea primejduitoare de moarte 460
Lovituri cauzatoare de moarte 86
Luarea noroadelor cu silnicie 398
Lucrarea celor bisericeşti în afara Bisericii 297

Lucrarea clericilor caterisiți....305
Lucrul necurat în fântâni....527
Lucrurile străine în locul celor pierdute....418
Lumeştile purtări de grijă a clericilor....29
Lupta cu păcatul....521
Luxul la clericii....252

M

Malahia cu mai mulți....522
Malahia înainte de hirotonie....523
Mâncarea de carne....471
Mâncăruri oprite....217
Mâncărurile jertfite idolilor....416
Mândria celor nevoitori şi dezlegarea posturilor....300
Mândria fecioriei....298
Mândria hainelor smerite....298
Mărturia botezului la prunci....378
Mărturia împotriva episcopului....93
Mărturie despre Sfânta Treime....224
Mărturisirea întinăciunii diaconului....292
Mărturisirea întinăciunii prezbiterului....292
Mărturisirea păcatului vrăjitoriei....526
Mărturisirea unui greu păcat....402
Mergerea clericilor caterisiți la dregători lumeşti....308
Mergerea clericilor la dregători lumeşti....307
Mergerea clericilor la jocuri şi nunți....193
Mergerea episcopilor la împărat....344
Mergerea episcopilor la împărat....391
Mergerea episcopilor la sinod....324
Mergerea la vrăjitori....213
Mergerea la vrăjitori....287
Mergerea la vrăjitori....467
Metaniile mari în duminici....229
Moştenirea episcopiei....311
Moştenirile ereticilor....386
Moştenitori eretici....381
Moştenitorii clericilor răposați....359
Mustrarea de sine....501
Mutarea clericilor....122
Mutarea clericilor....154
Mutarea clericilor....162
Mutarea clericilor....190
Mutarea din eparhie fără binecuvântare....38
Mutarea episcopilor....308
Mutarea episcopului....200
Mutarea episcopului....310
Mutarea episcopului....333
Mutarea episcopului....334
Mutarea şi judecata între episcopi....334

N

Naşterea pruncilor în călătorie 457
Naşterile în postul Paştilor 497
Năvala asupra caselor străine 419
Neeman sirianul 450
Neprimirea clericilor caterisiţi 143
Neprimirea episcopului de către eparhia lui 285
Neprimirea slujbei de către episcop 309
Nepurtarea de grijă a clericilor 80
Nerânduiala în Biserică 304
Nerânduiala lui Maxim 131
Nesupunerea clerului de episcopul apostasiat 142
Nevoinţa muceniciei fără rânduială a clericilor 426
Nevoinţa muceniciei fără rânduială 425
Nevoinţa muceniciei fără rânduială 427
Numărul diaconilor în marile cetăţi 549
Numărul diaconilor în marile cetăţi 293
Numărul judecătorilor aleşi 354
Numirea clericilor la două biserici 158
Numirea episcopului celui întâi 365
Numirea iconomului 165
Nunta a doua la clerici 180
Nunta a doua la clerici 448
Nunta a doua 313
Nunta a treia (poligamia) 469
Nunta a treia 444
Nunta nelegiuită la clerici 509
Nunţile în postul mare 327
Nunţile robilor fără voia stăpânilor 460

O

Obiceiuri la naşterea lui Hristos 223
Ocârmuirea episcopilor 129
Oprirea clericilor de la hirotonie 361
Oprirea credincioşilor prihăniţi de la hirotonie 82
Oprirea de la slujbă a celor nepostiţi 369
Oprirea furului de la preoţie 526
Oprirea mutării clericilor 342
Oprirea obiceiurilor păgâneşti la creştini 216
Oprirea petrecerilor păgâneşti 374
Oprirea teatrelor la sărbători creştine 375
Ospăţul clericilor în Biserică 366
Ospăţul clericului la a doua nuntă 291
Ospăţul cu păgânii 282
Ospeţele şi mesele cu însoţiri ale clericilor 328

P

Pacea între Biserici 390
Pâra clericilor 401
Păcatul curviei 523
Păcatul de moarte la clerici 457
Păcatul malahiei 522

Păcatul preacurviei 523
Păcatul sodomiei 524
Păcatul strămoşesc 392
Păcătuirea catehumenului 290
Păcătuirea creştinilor cu dobitoace 284
Păcătuirea cu dobitoace 465
Păcătuirea cu rudenii 523
Păcătuirea cu rudenii 524
Păcătuirea diaconului cu buzele 466
Păcătuirea între fraţi 523
Părăsirea Bisericii de către creştini 323
Părăsirea copiilor pentru nevoinţă 299
Părăsirea mânăstirii 255
Pogorârea clericilor la schima monahală 273
Pedepsirea clericilor 274
Părăsirea parohiei 304
Părăsirea parohiilor de către clericii 249
Părăsirea părinţilor pentru nevoinţă 299
Părăsirea scaunului episcopal 378
Părtăşia creştinilor cu iudeii 185
Păstrarea cărţilor bisericeşti 217
Păzirea fecioriei la eretici 452
Păzirea fecioriei 465
Păzirea hotarelor de către horepiscopi 307
Păzirea posturilor 88
Păzirea rânduielii sfintelor canoane 511
Pecetluirea canoanelor din sinoadele anterioare 179
Pedeapsa furului (hoţului) 465
Pedeapsa pentru curvie 464
Pedeapsa pentru păcate grele 445
Pedeapsa pentru preacurvie 464
Pedeapsa pentru vrăjitori 466
Pedeapsa sodomiei 465
Pedeapsa vrăjitorilor 470
Pedepsirea celor ce hirotonesc eretici 386
Pedepsirea clericilor la mânie 341
Pedepsirea clericilor 43
Pedepsirea clericilor 463
Pedepsirea stăpânilor de robi 424
Postul după predanie şi sărbătoarea duminicii 430
Petrecerea clericilor în beţii 60
Petrecerea clericilor şi mirenilor în beţii 60
Petrecerea clericilor 182
Petrecerea femeilor în episcopii 253
Petrecerea în viaţa monahală 254
Petrecerea monahală 206
Petrecerea pusnicească 203
Pierderea fără de voie a pruncului 525
Pilda pentru furt 417
Plecarea genunchilor 125
Pocăinţa actorilor de orice fel 367
Pocăinţa clericilor 191

Pocăinţa de bunăvoie a pruncului 526
Pocăinţa păcătoşilor 314
Pogorârea din treaptă a episcopului 168
Pogorârea postului pentru cei grav bolnavi 498
Porunci către horepiscopi 475
Postul din ajunul Bobotezei 503
Posturi oprite 85
Prăznuirea cu ereticii 324
Prăznuirea cu păgânii 324
Prăznuirea împreună cu iudeii 90
Prăznuirea în Biserică 220
Predica mireanului 215
Prelungirea afurisaniei 37
Prezbiterul prihănit de episcopul său 352
Prihănirea Bisericilor şi a Liturghiilor 301
Prihănirea celui ce mănâncă carne 296
Prihănirea clericilor 163
Prihănirea clericilor 358
Prihănirea clericilor 507
Prihănirea episcopului de către clericii lui 400
Prihănirea episcopului pentru eretici 400
Prihănirea episcopului 358
Prihănirea fără dreptate a stăpânirii 99
Prihănirea nunţii 296
Primatul bisericilor 166
Primatul episcopilor 130
Primatul patriarhal 199
Primirea botezului eretic de către clerici 61
Primirea celor botezaţi de donatişti 372
Primirea celor căzuţi din credinţă 118
Primirea celor ce pârăsc pe arhierei 351
Primirea celor neîmpărtăşiţi 111
Primirea clericilor căzuţi din credinţă 119
Primirea clericilor excomunicaţi 341
Primirea clericilor în altă eparhie 122
Primirea clericilor sau mirenilor afurisiţi 35
Primirea clericilor străini 159
Primirea clericilor străini 306
Primirea clericilor străini 342
Primirea clericilor străini 371
Primirea clericilor străini 385
Primirea clericilor străini 52
Primirea donatiştilor 377
Primirea ereticilor la ortodoxie 135
Primirea ereticilor la ortodoxie 231
Primirea ereticilor pe patul de moarte 444
Primirea în eparhie fără binecuvântare 39
Primirea în tagma clericilor pe bani 253
Primirea păcătosului la pocăinţă 77
Primirea spre pârâşilor 402
Prinoase la altarele păgânilor 91
Proaducerea în postul mare 326

Proaducerea în postul mare 327
Profanarea mormintelor 488
Profanarea sfintelor locuri 233
Profanatorul de morminte 466
Profanatorul de morminte 526
Propovăduirea clericilor....190
Propovăduirea eliberării robilor....375
Propovăduirea episcopilor prin alte eparhii 339
Propovăduirea episcopului....191
Protia la clerici....320
Pruncii botezaţi de eretici 367
Publicitatea stricătoare de suflet (pornografică) 234
Purtarea cu blândeţe către donatişti 376
Purtarea de grijă a episcopilor 513
Purtarea de grijă a episcopului 57
Purtarea de grijă a fătului din pântece 463
Puterea de a lega şi dezlega 467

R

Rânduiala anagnoştilor....320
Rânduiala intrării în Sfântul Altar 328
Rânduiala postului Paştelui....210
Rânduiala postului Paştelui....211
Rânduiala slujitorului....320
Rânduiala slujitorului....321
Rânduiala slujitorului....324
Rânduiala slujitorului....325
Răbdarea cu bărbăţie a chinurilor 429
Răbdarea de bunăvoie a chinurilor....425
Rămăşiţele idolilor....383
Răpirea averilor bisericeşti 251
Răpirea femeilor pentru căsătorie 453
Răpirea femeilor 166
Răpirea femeilor 230
Răpirea femeilor 456
Răpirea logodnicelor....283
Răpirea lucrurilor străine....509
Răul câştig la clerici....245
Recunoaşterea mitropolitului 307
Recunoaşterea sinoadelor anterioare 152
Recunoaşterea sinoadelor anterioare 176
Recunoaşterea sinoadelor anterioare 242
Recunoaşterea sinodului din Efes....143
Recunoaşterea sinodului din Niceea 128
Refuzul clericilor de a primi slujba....55
Refuzul hirotoniei 447
Respectarea protiei între episcopi....384
Ridicarea de Altare 382
Ridicarea la mai înaltă treaptă 362
Roaba văduvă....463
Robirea creştinilor scăpaţi de la barbari 419
Rudele clericilor înainte de hirotonie 364

Rudenia cea după Hristos 209
Rudenia cu ereticii 322
Rugăciunea clericilor cu ereticii 61
Rugăciunea clericului cu cel caterisit 35
Rugăciunea cu cei opriţi de la împărtăşire 35
Rugăciunea cu ereticii 322
Rugăciunea cu ereticii 498
Rugăciunea în bisericile ereticilor 85

S

Săptămâna luminată 216
Săptămâna Patimilor 228
Sărbătoarea Paştilor pentru clerici 30
Sărbătorirea zilelor aniversare în postul mare 327
Sărirea episcopului de la o eparhie la alta 37
Săvârşirea Botezului 212
Săvârşirea Liturghiei a celor înainte sfinţite 208
Săvârşirea Liturghiilor prin case 329
Săvârşirea Sfintei Jertfe 195
Săvârşirea Sfintei Jertfe 197
Săvârşirea Sfintelor Taine 197
Schimbarea hainelor femeieşti cu cele bărbăteşti 299
Schimbarea iconomului 508
Scopirea de sine 264
Sfaturi către duhovnici 471
Sfaturi către duhovnici 482
Sfaturi de credinţă 477
Silirea robilor spre jertfire în locul stăpânilor 424
Siluirea fecioarelor 86
Sinoadele eparhiale 162
Sinoadele eparhiale 247
Sinoadele eparhiale 310
Sfaturi de credinţă 480
Stăpânirea episcopului asupra lucrurilor bisericii 311
Soţiile prezbiterilor 316
Sărbătorirea zilelor aniversare în postul mare 327
Săvârşirea Liturghiilor prin case 329
Sinoadele eparhiale 357
Sinoadele eparhiei 184
Sinoadele eparhiei 380
Sinoadele locale 56
Sinod anual pentru aflarea datei Paştilor 370
Sinodul din Iponia 383
Sinuciderea 500
Slobozenia robilor 226
Slobozirea robilor 382
Slujba clericului după caterisire 46
Slujirea arhiereului fără eparhie 200
Slujirea în case de rugăciune 267
Slujirea prezbiterilor de la sate 293
Soţiile clericilor 28
Soţiile prezbiterilor 316

Spovedania creştinilor ... 235
Spovedania femeii ce a preacurvit ... 458
Stăpânia episcopului asupra lucrurilor bisericii ... 59
Stăpânirea episcopului asupra lucrurilor bisericii ... 311
Soţiile prezbiterilor ... 316
Sărbătorirea zilelor aniversare în postul mare ... 327
Săvârşirea Liturghiilor prin case ... 329
Stăpânirea episcopului asupra lucrurilor bisericii ... 311
Soţiile prezbiterilor ... 316
Sărbătorirea zilelor aniversare în postul mare ... 327
Săvârşirea Liturghiilor prin case ... 329
Strângerea de ajutoare pentru eparhii sărace ... 340
Strămutarea parohiilor ... 193
Stricarea copilului ... 524
Stricarea fecioriei prin siluire ... 462
Stricarea femeilor celor robite ... 416
Scurgerea în somn fără de voie ... 413

T

Tâlcuirea Marelui Vasilie din cea la Isaia cap 8,30 ... 531
Tăinuirea păcatelor ... 467
Timpul de pocăinţă ... 366
Tomul apusenilor ... 131
Trimiterea de cărţi poruncitoare ... 385
Trimiterea de împăciuitori ... 380
Trimiterea de locţiitori ... 388
Trimiterea diaconilor la dregători lumeşti ... 337
Trimiterea epistoliilor către dregători lumeşti ... 338
Trimiterea Sfintelor Taine la alte parohii ... 317
Tulburarea Bisericii de către Eutihie ... 376
Tunderea în schima monahală ... 261
Tunderea părului la femei ... 300
Turbarea spre maştehile ... 469

U

Uciderea de bunăvoie ... 525
Uciderea fără de voie ... 448
Uciderea fără de voie ... 464
Uciderea în pântece ... 525
Uciderea în războaie ... 449
Uciderea pruncului din negrijă ... 525
Uciderea pruncului în pântece ... 443
Uciderea tâlharilor ... 464
Uciderile de silă ... 287
Uciderile de voie şi fără de voie ... 445
Uciderile de voie ... 287
Ucigaşul de voie ... 464
Ungerea după Botez ... 326
Unirea donatiştilor ... 387
Unirea păsărilor şi peştilor ... 449

V

Vânzarea averii Bisericii 363
Vârsta anagnoştilor 355
Vârsta hirotoniei diaconilor 356
Vârsta hirotoniei la prezbiteri 292
Vârsta pentru hirotonie 188
Vârsta primirii schimei monahale pentru fecioare 401
Vădirea vinovăţiei clericilor 381
Viaţa pusnicească 202
Vieţuirea arhiereului 185
Vieţuirea clericilor 186
Vieţuirea creştină a copiilor clericilor 354
Vieţuirea creştină 208
Vieţuirea creştină 214
Vieţuirea creştină 232
Vieţuirea creştină 256
Vieţuirea împreună cu preacurvarul 459
Vârsta minimă pentru spovedanie 501
Vinderea lucrurilor Bisericii 360
Voma după împărtăşire 527
Vorbirea femeilor în Biserică 218
Vrednicia pe bani 245

Z

Zidirea bisericilor 253
Zidirea mânăstirilor 153
Zidirea mânăstirilor 260
Zidirea mânăstirilor personale 264
Zicerea rugăciunilor întărite sinodiceşte 390

CUPRINS

INTRODUCERE 7

CANOANELE SFINŢILOR APOSTOLI 21
CANONUL 1 Hirotonia Episcopului 23
CANONUL 2 Hirotonia celorlalţi clerici 26
CANONUL 3 Aducerea darurilor la Jertfelnic 26
CANONUL 4 Aducerea prinoaselor pentru clerici 28
CANONUL 5 Soţiile clericilor 28
CANONUL 6 Lumeştile purtări de grijă a clericilor 29
CANONUL 7 Sărbătoarea Paştilor pentru clerici 30
CANONUL 8 Împărtăşirea clericilor 32
CANONUL 9 Împărtăşirea credincioşilor 33
CANONUL 10 Rugăciunea cu cei opriţi de la împărtăşire 35
CANONUL 11 Rugăciunea clericului cu cel caterisit 35
CANONUL 12 Primirea clericilor sau mirenilor afurisiţi 35
CANONUL 13 Prelungirea afurisaniei 37
CANONUL 14 Sărirea episcopului de la o eparhie la alta 37
CANONUL 15 Mutarea din eparhie fără binecuvântare 38
CANONUL 16 Primirea în eparhie fără binecuvântare 39
CANONUL 17 Clericul cu două nunţi după Botez 39
CANONUL 18 Căsătoria clericului cu văduvă ori cu alta 40
CANONUL 19 Căsătoria clericului cu două surori 40
CANONUL 20 Chezăşii date de cleric 41
CANONUL 21 Castrarea fără de voie a mireanului 42
CANONUL 22 Castrarea de bunăvoie a mireanului 42
CANONUL 23 Ciuntirea de bunăvoie a clericului 43
CANONUL 24 Ciuntirea de bunăvoie a mireanului 43
CANONUL 25 Pedepsirea clericilor 43
CANONUL 26 Intrarea în clericat a celor neînsuraţi 45
CANONUL 27 Bătaia mirenilor de către clerici 45
CANONUL 28 Slujba clericului după caterisire 46
CANONUL 29 Hirotonia pentru bani 48
CANONUL 30 Dobândirea eparhiilor prin stăpânitori lumeşti 49
CANONUL 31 Ieşirea prezbiterului de sub ascultarea episcopului 49
CANONUL 32 Afurisirea clericilor de către episcop 51
CANONUL 33 Primirea clericilor străini 52
CANONUL 34 Ascultarea episcopilor de cel mai mare dintre ei 53
CANONUL 35 Hirotonia clericilor afară de hotare 54
CANONUL 36 Refuzul clericilor de a primi slujba 55
CANONUL 37 Sinoadele locale 56
CANONUL 38 Purtarea de grijă a episcopului 57
CANONUL 39 Ascultarea clericilor de episcopul lor 57
CANONUL 40 Averea episcopului 58
CANONUL 41 Stăpânia episcopului asupra lucrurilor bisericii 59
CANONUL 42 Petrecerea clericilor în beţii 60

CANONUL 43 Petrecerea clericilor şi mirenilor în beţii 60
CANONUL 44 Camăta la clerici 60
CANONUL 45 Rugăciunea clericilor cu ereticii 61
CANONUL 46 Primirea botezului eretic de către clerici 61
CANONUL 47 Botezul al doilea 66
CANONUL 48 Despărţirea mireanului de soţia sa 68
CANONUL 49 Botezul în numele Sf. Treimi 72
CANONUL 50 Botezul în trei afundări 72
CANONUL 51 Înfrânarea nechibzuită a clericilor şi mirenilor 74
CANONUL 52 Primirea păcătosului la pocăinţă 77
CANONUL 53 Înfrânarea nechibzuită a clericilor 77
CANONUL 54 Intrarea clericilor în cârciumă 78
CANONUL 55 Defăimarea episcopului 79
CANONUL 56 Defăimarea prezbiterului 79
CANONUL 57 Defăimarea celor cu handicap 79
CANONUL 58 Nepurtarea de grijă a clericilor 80
CANONUL 59 Ajutorarea clericilor săraci 81
CANONUL 60 Citirea cărţilor eretice în Biserică 81
CANONUL 61 Oprirea credincioşilor prihăniţi de la hirotonie 82
CANONUL 62 Lepădarea clericului de Hristos sau de clericat 83
CANONUL 63 Cărnuri oprite 84
CANONUL 64 Posturi oprite 85
CANONUL 65 Rugăciunea în bisericile ereticilor 85
CANONUL 66 Lovituri cauzatoare de moarte 86
CANONUL 67 Siluirea fecioarelor 86
CANONUL 68 Hirotonia a doua 87
CANONUL 69 Păzirea posturilor 88
CANONUL 70 Prăznuirea împreună cu iudeii 90
CANONUL 71 Prinoase la altarele păgânilor 91
CANONUL 72 Furtul din Biserică 91
CANONUL 73 Furtul vaselor sfinţite 91
CANONUL 74 Judecata episcopului prihănit 92
CANONUL 75 Mărturia împotriva episcopului 93
CANONUL 76 Episcopia nu se moşteneşte 94
CANONUL 77 Defectele fizice la hirotonie 94
CANONUL 78 Defectele fizice la hirotonie 95
CANONUL 79 Hirotonia demonizatului 95
CANONUL 80 Hirotonia celui de curând botezat 95
CANONUL 81 Accesul clericilor la funcţii publice 96
CANONUL 82 Hirotonia sclavilor (slugilor) 96
CANONUL 83 Accesul clericilor la dregătorii ostăşeşti 98
CANONUL 84 Prihănirea fără dreptate a stăpânirii 99
CANONUL 85 Cărţile canonice 99

PROLEGOMENA DESPRE SFINTELE ŞI ECUMENICELE SINOADE 103

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL ÎNTÂIUL SINOD 106
CANONUL 1 Despre scopire 108
CANONUL 2 Hirotonia celui de curând botezat 108
CANONUL 3 Femeia străină a clericului 110
CANONUL 4 Aşezarea episcopului în eparhie 110
CANONUL 5 Primirea celor neîmpărtăşiţi 111
CANONUL 6 Hirotonia episcopului 111

CANONUL 7 Cinstea episcopului ... 113
CANONUL 8 Hirotesia navatienilor ... 115
CANONUL 9 Hirotonia prezbiterilor ... 116
CANONUL 10 Hirotonia celor căzuţi din credinţă ... 117
CANONUL 11 Primirea celor căzuţi din credinţă ... 118
CANONUL 12 Primirea clericilor căzuţi din credinţă ... 119
CANONUL 13 Împărtăşirea pe patul de moarte ... 120
CANONUL 14 Căderea din credinţă a catehumenilor ... 121
CANONUL 15 Mutarea clericilor ... 122
CANONUL 16 Primirea clericilor în altă eparhie ... 122
CANONUL 17 Cămătăria la clerici ... 123
CANONUL 18 Împărtăşirea clericilor ... 123
CANONUL 19 Botezul ereticilor ... 124
CANONUL 20 Plecarea genunchilor ... 125

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL DOILEA SINOD ... 127
CANONUL 1 Recunoaşterea sinodului din Niceea ... 128
CANONUL 2 Ocârmuirea episcopilor ... 129
CANONUL 3 Primatul episcopilor ... 130
CANONUL 4 Nerânduiala lui Maxim ... 131
CANONUL 5 Tomul apusenilor ... 131
CANONUL 6 Clevetirea episcopilor ... 132
CANONUL 7 Primirea ereticilor la ortodoxie ... 135

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL TREILEA SINOD ... 139
CANONUL 1 Apostasia episcopului ... 141
CANONUL 2 Apostasia episcopului ... 142
CANONUL 3 Nesupunerea clerului de episcopul apostasiat ... 142
CANONUL 4 Apostasia clericilor ... 143
CANONUL 5 Neprimirea clericilor caterisiţi ... 143
CANONUL 6 Recunoaşterea sinodului din Efes ... 143
CANONUL 7 Aducerea sau scrierea altor credinţe ... 143
CANONUL 8 Însuşirea altor eparhii ... 146
EPISTOLA CĂTRE SINODUL DIN PAMFILIA ... 148

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL PATRULEA SINOD ... 151
CANONUL 1 Recunoaşterea sinoadelor anterioare ... 152
CANONUL 2 Hirotonia pentru bani ... 152
CANONUL 3 Dregătoriile lumeşti pentru clerici ... 153
CANONUL 4 Zidirea mânăstirilor ... 153
CANONUL 5 Mutarea clericilor ... 154
CANONUL 6 Hirotonia cu neatârnare ... 154
CANONUL 7 Armata pentru clerici ... 155
CANONUL 8 Ascultarea clericilor de episcopul lor ... 155
CANONUL 9 Judecata pentru clerici ... 156
CANONUL 10 Numirea clericilor la două biserici ... 158
CANONUL 11 Epistoliile pentru săraci ... 158
CANONUL 12 Împărţirea eparhiilor ... 159
CANONUL 13 Primirea clericilor străini ... 159
CANONUL 14 Căsătoria clericilor ... 159
CANONUL 15 Hirotonia diaconiţelor ... 160
CANONUL 16 Căsătoria monahilor ... 160
CANONUL 17 Înstrăinarea parohiilor ... 161

CANONUL 18 Conjurația și fatria 162
CANONUL 19 Sinoadele eparhiale 162
CANONUL 20 Mutarea clericilor 162
CANONUL 21 Prihănirea clericilor 163
CANONUL 22 Averea episcopului 163
CANONUL 23 Clericii fără încredințare 163
CANONUL 24 Consfințirea mânăstirilor 163
CANONUL 25 Hirotonia episcopului 165
CANONUL 26 Numirea iconomului 165
CANONUL 27 Răpirea femeilor 166
CANONUL 28 Primatul bisericilor 166
CANONUL 29 Pogorârea din treaptă a episcopului 168
CANONUL 30 Episcopii Egiptului 169

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL CINCILEA SINOD 171

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL ŞASELEA SINOD 173
CANONUL 1 Recunoașterea sinoadelor anterioare 176
CANONUL 2 Pecetluirea canoanelor din sinoadele anterioare 179
CANONUL 3 Nunta a doua la clerici 180
CANONUL 4 Curvia clericului 182
CANONUL 5 Petrecerea clericilor 182
CANONUL 6 Căsătoria înainte de hirotonie 182
CANONUL 7 Aşezarea diaconilor 183
CANONUL 8 Sinoadele eparhiei 184
CANONUL 9 Comerțul la clerici 184
CANONUL 10 Cămătăria la clerici 184
CANONUL 11 Părtăşia creştinilor cu iudeii 185
CANONUL 12 Viețuirea arhiereului 185
CANONUL 13 Viețuirea clericilor 186
CANONUL 14 Vârsta pentru hirotonie 188
CANONUL 15 Vârsta pentru hirotonie 188
CANONUL 16 Numărul diaconilor în marile cetăți 189
CANONUL 17 Mutarea clericilor 190
CANONUL 18 Mutarea clericilor 190
CANONUL 19 Propovăduirea clericilor 190
CANONUL 20 Propovăduirea episcopului 191
CANONUL 21 Pocăința clericilor 191
CANONUL 22 Hirotonia pe bani 192
CANONUL 23 Împărtăşirea pe bani sau altceva 193
CANONUL 24 Mergerea clericilor la jocuri și nunți 193
CANONUL 25 Strămutarea parohiilor 193
CANONUL 26 Căsătoria prezbiterilor 194
CANONUL 27 Îmbrăcămintea clericilor 194
CANONUL 28 Darurile la Altar 195
CANONUL 29 Săvârşirea Sfintei Jertfe 195
CANONUL 30 Despărțirea clericilor de femeile lor 196
CANONUL 31 Săvârşirea Sfintelor Taine 197
CANONUL 32 Săvârşirea Sfintei Jertfe 197
CANONUL 33 Hirotonia rudelor 198
CANONUL 34 Conjurația și fatria 199
CANONUL 35 Averea episcopului decedat 199
CANONUL 36 Primatul patriarhal 199

CANONUL 37 Slujirea arhiereului fără eparhie....200
CANONUL 38 Înnoirea cetăților....200
CANONUL 39 Mutarea episcopului....200
CANONUL 40 Intrarea în monahism....201
CANONUL 41 Viața pusnicească....202
CANONUL 42 Petrecerea pusnicească....203
CANONUL 43 Intrarea în monahism....203
CANONUL 44 Curvia monahului....204
CANONUL 45 Intrarea femeilor în monahism....205
CANONUL 46 Petrecerea monahală....206
CANONUL 47 Înnoptarea monahilor în mânăstiri străine....207
CANONUL 48 Femeia episcopului curând hirotonit....207
CANONUL 49 Consfințirea mânăstirilor....207
CANONUL 50 Jocul de cărți la creştini....208
CANONUL 51 Viețuirea creştină....208
CANONUL 52 Săvârşirea Liturghiei a celor înainte sfințite....208
CANONUL53 Rudenia cea după Hristos....209
CANONUL 54 Căsătoria cu rudenii....210
CANONUL 55 Rânduiala postului Paştelui....210
CANONUL 56 Rânduiala postului Paştelui....211
CANONUL 57 Darurile la Jertfelnic....211
CANONUL 58 Împărtăşirea mirenilor....211
CANONUL 59 Săvârşirea Botezului....212
CANONUL 60 Falşii demonizați....212
CANONUL 61 Mergerea la vrăjitori....213
CANONUL 62 Viețuirea creştină....214
CANONUL 63 Falsificarea scrierilor cu Viețile Sfinților....215
CANONUL 64 Predica mireanului....215
CANONUL 65 Oprirea obiceiurilor păgâneşti la creştini....216
CANONUL 66 Săptămâna luminată....216
CANONUL 67 Mâncăruri oprite....217
CANONUL 68 Păstrarea cărților bisericeşti....217
CANONUL 69 Intrarea în Sfântul Altar....218
CANONUL 70 Vorbirea femeilor în Biserică....218
CANONUL 71 Învățarea legilor politiceşti de către creştini....218
CANONUL 72 Căsătoria cu eretici....219
CANONUL 73 Cinstirea Sfintei Cruci....219
CANONUL 74 Prăznuirea în Biserică....220
CANONUL 75 Cântarea în Biserică....221
CANONUL 76 Comerțul în Biserici....222
CANONUL 77 Baia creştinilor....222
CANONUL 78 Învățătura catehumenilor....223
CANONUL 79 Obiceiuri la naşterea lui Hristos....223
CANONUL 80 Lipsa creştinilor de la Biserică....224
CANONUL 81 Mărturie despre Sfânta Treime....224
CANONUL 82 Chipul lui Hristos în icoane....225
CANONUL 83 Împărtăşirea morților....225
CANONUL 84 Botezul pruncilor....226
CANONUL 85 Slobozenia robilor....226
CANONUL 86 Casele de toleranță (desfrâu)....226
CANONUL 87 Despre divorț....227
CANONUL 88 Animalele în Biserică....227

CANONUL 89 Săptămâna Patimilor 228
CANONUL 90 Metaniile mari în duminici 229
CANONUL 91 Avortul 229
CANONUL 92 Răpirea femeilor 230
CANONUL 93 Căsătorii oprite 230
CANONUL 94 Jurăminte păgâne 231
CANONUL 95 Primirea ereticilor la ortodoxie 231
CANONUL 96 Vieţuirea creştină 232
CANONUL 97 Profanarea sfintelor locuri 233
CANONUL 98 Căsătoria cu logodnica altuia 233
CANONUL 99 Fierberea cărnurilor 234
CANONUL 100 Publicitatea stricătoare de suflet (pornografică) 234
CANONUL 101 Împărtăşirea creştinilor 235
CANONUL 102 Spovedania creştinilor 235

SFÂNTUL ŞI ECUMENICUL AL ŞAPTELEA SINOD 237
CANONUL 1 Recunoaşterea sinoadelor anterioare 242
CANONUL 2 Cercetare la hirotonia episcopului 243
CANONUL 3 Alegerea episcopului de către dregători lumeşti 244
CANONUL 4 Răul câştig la clerici 245
CANONUL 5 Vrednicia pe bani 245
CANONUL 6 Sinoadele eparhiale 247
CANONUL 7 Consfinţirea Bisericilor 247
CANONUL 8 Falşii creştini 248
CANONUL 9 Falsele cărţi contra Icoanelor 249
CANONUL 10 Părăsirea parohiilor de către clericii 249
CANONUL 11 Aşezarea iconomilor 250
CANONUL 12 Înstrăinarea averilor bisericeşti 250
CANONUL 13 Răpirea averilor bisericeşti 251
CANONUL 14 Hirotesia citeţilor 251
CANONUL 15 Clericul cu două Biserici 252
CANONUL 16 Luxul la clericii 252
CANONUL 17 Zidirea bisericilor 253
CANONUL 18 Petrecerea femeilor în episcopii 253
CANONUL 19 Primirea în tagma clericilor pe bani 253
CANONUL 20 Petrecerea în viaţa monahală 254
CANONUL 21 Părăsirea mânăstirii 255
CANONUL 22 Vieţuirea creştină 256

SINODUL ÎNTÂIUL ŞI AL DOILEA 259
CANONUL 1 Zidirea mânăstirilor 260
CANONUL 2 Tunderea în schima monahală 261
CANONUL 3 Fuga din mânăstire 262
CANONUL 4 Fuga în altă mânăstire 262
CANONUL 5 Cercetarea la intrarea în monahism 263
CANONUL 6 Averea monahului 263
CANONUL 7 Zidirea mânăstirilor personale 264
CANONUL 8 Scopirea de sine 264
CANONUL 9 Bătaia la clerici 265
CANONUL 10 Folosirea vaselor şi a veşmintelor sfinţite 265
CANONUL 11 Dregătoriile lumeşti la clerici 266
CANONUL 12 Slujirea în case de rugăciune 267
CANONUL 13 Despărţirea clericilor de împărtăşirea episcopului lor 267

CANONUL 14 Despărțirea clericilor de împărtășirea mitropolitului lor 268
CANONUL 15 Despărțirea clericilor de împărtășirea patriarhului lor 268
CANONUL 16 Hirotonia episcopului 269
CANONUL 17 Hirotonia episcopului 269

SINODUL CEL ADUNAT ÎN BISERICA SFINTEI SOFIA 271
CANONUL 1 Caterisirea şi aforisirea unor clerici 273
CANONUL 2 Pogorârea clericilor la schima monahală 273
CANONUL 3 Pedepsirea clericilor 274

SINODUL CEL ADUNAT ÎN CALCE4DON 275
CANON Botezul ereticilor şi schismaticilor 276

SINODUL CEL ADUNAT ÎN ANCIRA 279
CANONUL 1 Jertfirea idolească la clerici 279
CANONUL 2 Jertfirea idolească la clerici 280
CANONUL 3 Fuga de jertfirea idolească 280
CANONUL 4 Jertfirea idolească silită 281
CANONUL 5 Jertfirea idolească silită 281
CANONUL 6 Jertfirea idolească silită 281
CANONUL 7 Ospățul cu păgânii 282
CANONUL 8 Jertfirea idolească silită repetată 282
CANONUL 9 Jertfirea idolească silită 282
CANONUL 10 Hirotonia diaconului 283
CANONUL 11 Răpirea logodnicelor 283
CANONUL 12 Jertfirea idolească înainte de Botez 283
CANONUL 13 Hirotonia de către horepiscopi 283
CANONUL 14 Depărtarea clerului de cărnuri 284
CANONUL 15 Înstrăinarea averilor bisericeşti 284
CANONUL 16 Păcătuirea creştinilor cu dobitoace 284
CANONUL 17 Canonisirea leproşilor 285
CANONUL 18 Neprimirea episcopului de către eparhia lui 285
CANONUL 19 Făgăduința feciorie 286
CANONUL 20 Canonisirea preacurviei 286
CANONUL 21 Curvia şi uciderea pruncului 287
CANONUL 22 Uciderile de voie 287
CANONUL 23 Uciderile de silă 287
CANONUL 24 Mergerea la vrăjitori 287
CANONUL 25 Curvia cu sora logodnicei 288

SINODUL CEL ADUNAT ÎN NEOCESAREEA 289
CANONUL 1 Căsătoria prezbiterului 289
CANONUL 2 Căsătoria cu doi frați 289
CANONUL 3 Căderea în mai multe nunți 290
CANONUL 4 Cugetarea spre curvie 290
CANONUL 5 Păcătuirea catehumenului 290
CANONUL 6 Botezul gravidei 291
CANONUL 7 Ospățul clericului la a doua nuntă 291
CANONUL 8 Curvia soției înainte şi după hirotonie 292
CANONUL 9 Mărturisirea întinăciunii prezbiterului 292
CANONUL 10 Mărturisirea întinăciunii diaconului 292
CANONUL 11 Vârsta hirotoniei la prezbiteri 292
CANONUL 12 Botezul şi hirotonia bolnavului 293

CANONUL 13 Slujirea prezbiterilor de la sate 293
CANONUL 14 Închipuirea horepiscopilor 293
CANONUL 15 Numărul diaconilor în marile cetăţi 293

SINODUL CEL ADUNAT ÎN GANGRA 295
CANONUL 1 Prihănirea nunţii 296
CANONUL 2 Prihănirea celui ce mănâncă carne 296
CANONUL 3 Defăimarea stăpânului 296
CANONUL 4 Împărtăşirea de la prezbiterul însurat 297
CANONUL 5 Defăimarea Bisericii 297
CANONUL 6 Lucrarea celor bisericeşti în afara Bisericii 297
CANONUL 7 Împărţirea rodurilor aduse la Biserică 297
CANONUL 8 Darea şi primirea rodurilor la Biserică 298
CANONUL 9 Fecioria din prihănirea nunţii 298
CANONUL 10 Mândria fecioriei 298
CANONUL 11 Defăimarea agapelor din credinţă 298
CANONUL 12 Mândria hainelor smerite 298
CANONUL 13 Schimbarea hainelor femeieşti cu cele bărbăteşti 299
CANONUL 14 Despărţirea din prihănirea nunţii 299
CANONUL 15 Părăsirea copiilor pentru nevoinţă 299
CANONUL 16 Părăsirea părinţilor pentru nevoinţă 299
CANONUL 17 Tunderea părului la femei 300
CANONUL 18 Ajunarea în duminici 300
CANONUL 19 Mândria celor nevoitori şi dezlegarea posturilor 300
CANONUL 20 Prihănirea Bisericilor şi a Liturghiilor 301
CANONUL 21 Explicarea celor hotărâte mai sus 301

SINODUL CEL ADUNAT ÎN ANTIOHIA 303
CANONUL 1 Călcarea sărbătoririi Paştelui 303
CANONUL 2 Nerânduiala în Biserică 304
CANONUL 3 Părăsirea parohiei 304
CANONUL 4 Lucrarea clericilor caterisiţi 305
CANONUL 5 Defăimarea episcopului 306
CANONUL 6 Clerici aforisiţi de arhiereul lor 306
CANONUL 7 Primirea clericilor străini 306
CANONUL 8 Epistoliile canoniceşti 306
CANONUL 9 Recunoaşterea mitropolitului 307
CANONUL 10 Păzirea hotarelor de către horepiscopi 307
CANONUL 11 Mergerea clericilor la dregători lumeşti 307
CANONUL 12 Mergerea clericilor caterisiţi la dregători lumeşti 308
CANONUL 13 Mutarea episcopilor 308
CANONUL 14 Judecarea episcopilor 308
CANONUL 15 Judecarea episcopilor 309
CANONUL 16 Episcopul vacant 309
CANONUL 17 Neprimirea slujbei de către episcop 309
CANONUL 18 Neprimirea slujbei de către episcop 309
CANONUL 19 Hirotonia episcopului 310
CANONUL 20 Sinoadele eparhiale 310
CANONUL 21 Mutarea episcopului 310
CANONUL 22 Hirotonia în afara eparhiei 311
CANONUL 23 Moştenirea episcopiei 311
CANONUL 24 Averea Bisericii şi a episcopului după decesul său 311
CANONUL 25 Stăpânirea episcopului asupra lucrurilor bisericii 311

SINODUL CEL ADUNAT ÎN LAODICEEA 313
CANONUL 1 Nunta a doua 313
CANONUL 2 Pocăința păcătoșilor 314
CANONUL 3 Hirotonia celor de curând botezați 314
CANONUL 4 Camăta pentru clerici 314
CANONUL 5 Facerea hirotoniilor 314
CANONUL 6 Intrarea ereticilor în Biserică 315
CANONUL 7 Lepădarea ereticilor de credința lor 315
CANONUL 8 Lepădarea ereticilor de credința lor 315
CANONUL 9 Lepădarea ereticilor de credința lor 315
CANONUL 10 Căsătoria cu ereticii 316
CANONUL 11 Soțiile prezbiterilor 316
CANONUL 12 Cercetare la hirotonia episcopului 316
CANONUL 13 Interzicerea alegerii clericilor de către popor 317
CANONUL 14 Trimiterea Sfintelor Taine la alte parohii 317
CANONUL 15 Cântăreții în Biserică 317
CANONUL 16 Citirea Evangheliilor 318
CANONUL 17 Citirea în Biserică 318
CANONUL 18 Citirea în Biserică 318
CANONUL 19 Citirea în Biserică 319
CANONUL 20 Protia la clerici 320
CANONUL 21 Intrarea în diaconicon 320
CANONUL 22 Rânduiala slujitorului 320
CANONUL 23 Rânduiala anagnoștilor 320
CANONUL 24 Intrarea clericilor în cârciumă 320
CANONUL 25 Rânduiala slujitorului 321
CANONUL 26 Interzicerea catehisirii 321
CANONUL 27 Clericii la agape 321
CANONUL 28 Facerea agapelor creștine 321
CANONUL 29 Comuniunea creștinilor cu iudeii 321
CANONUL 30 Baia cu femeile 322
CANONUL 31 Rudenia cu ereticii 322
CANONUL 32 Binecuvântările ereticilor 322
CANONUL 33 Rugăciunea cu ereticii 322
CANONUL 34 Părăsirea Bisericii de către creștini 323
CANONUL 35 Părăsirea Bisericii de către creștini 323
CANONUL 36 Clericii vrăjitori 324
CANONUL 37 Prăznuirea cu ereticii 324
CANONUL 38 Azimele de la iudei 324
CANONUL 39 Prăznuirea cu păgânii 324
CANONUL 40 Mergerea episcopilor la sinod 324
CANONUL 41 Călătoria clericilor fără cărți canonice 324
CANONUL 42 Călătoria clericilor fără trimiterea episcopului 324
CANONUL 43 Rânduiala slujitorului 324
CANONUL 44 Rânduiala slujitorului 325
CANONUL 45 Botezul în postul mare 325
CANONUL 46 Învățătura catehumenilor 325
CANONUL 47 Botezul catehumenilor bolnavi 326
CANONUL 48 Ungerea după Botez 326
CANONUL 49 Proaducerea în postul mare 326
CANONUL 50 Proaducerea în postul mare 327

CANONUL 51 Sărbătorirea zilelor aniversare în postul mare 327
CANONUL 52 Nunțile în postul mare 327
CANONUL 53 Cântarea şi jocul la nunți 327
CANONUL 54 Clericii la nunți 328
CANONUL 55 Ospețele şi mesele cu însoțiri ale clericilor 328
CANONUL 56 Rânduiala intrării în Sfântul Altar 328
CANONUL 57 Aşezarea episcopilor în sate 328
CANONUL 58 Săvârşirea Liturghiilor prin case 329
CANONUL 59 Citirea cărților canonice în Biserică 329
CANONUL 60 Arătarea cărților canonice 329

SINODUL CEL ADUNAT ÎN SARDICA 331
CANONUL 1 Mutarea episcopului 333
CANONUL 2 Mutarea episcopului 334
CANONUL 3 Mutarea şi judecata între episcopi 334
CANONUL 4 Judecata episcopului 335
CANONUL 5 Judecata episcopului 335
CANONUL 6 Alegere de episcopi 336
CANONUL 7 Apelarea episcopilor la dregători lumeşti 336
CANONUL 8 Trimiterea diaconilor la dregători lumeşti 337
CANONUL 9 Trimiterea epistoliilor către dregători lumeşti 338
CANONUL 10 Hirotonia prin toate treptele ierarhice 338
CANONUL 11 Propovăduirea episcopilor prin alte eparhii 339
CANONUL 12 Strângerea de ajutoare pentru eparhii sărace 340
CANONUL 13 Primirea clericilor excomunicați 341
CANONUL 14 Pedepsirea clericilor la mânie 341
CANONUL 15 Primirea clericilor străini 342
CANONUL 16 Oprirea mutării clericilor 342
CANONUL 17 Episcopul izgonit pe nedrept 343
CANONUL 18 Întoarcerea clericilor la bisericile lor 343
CANONUL 19 Întărirea canoanelor sinodului din Sardica 344
CANONUL 20 Mergerea episcopilor la împărat 344

SINODUL CEL AL DOILEA ADUNAT ÎN CONSTANTINOPOL 345
CANONUL 1 Hirotonia episcopului 345
CANONUL 2 Judecata episcopului 345

SINODUL CEL ADUNAT ÎN CARTAGINA 347
CANONUL 1 Întărirea sinodului de la Niceea 348
CANONUL 2 Îndemnare la paza canoanelor Bisericii 348
CANONUL 3 Înfrânare cerută la hirotonie 349
CANONUL 4 Înfrânare înainte de slujire 349
CANONUL 5 Camăta la clerici 349
CANONUL 6 Interzicerea unor slujiri prezbiterilor 350
CANONUL 7 Împărtăşirea pe patul de moarte 350
CANONUL 8 Primirea celor ce părăsc pe arhierei 351
CANONUL 9 Împărtăşirea cu cei despărțiți de Biserică 352
CANONUL 10 Prezbiterul prihănit de episcopul său 352
CANONUL 11 Împăcarea prezbiterului prihănit cu episcopul său 352
CANONUL 12, 12 Judecata clericilor 353
CANONUL 13, 13 Hirotonia episcopului 353
CANONUL 14, 15 Apelarea clericilor la tribunalul bisericesc 354
CANONUL 15, 15 Apelarea la tribunal bisericesc mai înalt 354

CANONUL 16, 15 Numărul judecătorilor aleşi 354
CANONUL 17, 15 Vieţuirea creştină a copiilor clericilor 354
CANONUL 18, 16 Dregătoriile lumeşti la clerici 355
CANONUL 19, 16 Vârsta anagnoştilor 355
CANONUL 20, 16 Camăta la clerici 356
CANONUL 21, 16 Vârsta hirotoniei diaconilor 356
CANONUL 22, 16 Închinarea anagnoştilor 356
CANONUL 23, 17 Cererea de mitropolit 356
CANONUL 24, 19 Explicarea canoanelor Bisericii noilor clerici 356
CANONUL 25, 20 Împărtăşirea celor morţi 357
CANONUL 26, 21 Sinoadele eparhiale 357
CANONUL 27, 22 Prihănirea episcopului 358
CANONUL 28, 23 Prihănirea clericilor 358
CANONUL 29, 24 Căsătoria cu eretici şi păgâni 359
CANONUL 30, 25 Moştenitorii clericilor răposaţi 359
CANONUL 31, 26 Călătoria episcopilor 359
CANONUL 32, 27 Cărţile canonice în Biserică 360
CANONUL 33, 28 Înfrânarea clericilor înainte de slujbă 360
CANONUL 34, 29 Vinderea lucrurilor Bisericii 360
CANONUL 35, 30 Oprirea clericilor de la hirotonie 361
CANONUL 36, 31 Judecata episcopului către clericii lui 361
CANONUL 37, 32 Judecata mai înaltă a clericilor prihăniţi 362
CANONUL 38, 33 Alegerea locului de judecată 362
CANONUL 39, 34 Ridicarea la mai înaltă treaptă 362
CANONUL 40, 35 Averea clericilor în timpul păstoririi 363
CANONUL 41, 36 Vânzarea averii Bisericii 363
CANONUL 42, 38 Fiii clericilor 363
CANONUL 43, 39 Rudele clericilor înainte de hirotonie 364
CANONUL 44, 40 Darurile pentru Sfânta Jertfă 364
CANONUL 45, 41 Intrarea clericilor în casele văduvelor şi fecioarelor 364
CANONUL 46, 42 Numirea episcopului celui întâi 365
CANONUL 47, 43 Intrarea clericilor în cârciumi 365
CANONUL 48, 44 Ajunarea înainte de Sfânta Jertfă 365
CANONUL 49, 45 Ospăţul clericilor în Biserică 366
CANONUL 50, 46 Timpul de pocăinţă 366
CANONUL 51, 47 Fecioarele cele afierosite 366
CANONUL 52, 48 Botezul bolnavilor iresponsabili 367
CANONUL 53, 49 Pocăinţa actorilor de orice fel 367
CANONUL 54, 50 Citirea Vieţilor Sfinţilor la praznicele lor 367
CANONUL 55, 51 Pruncii botezaţi de eretici 367
CANONUL 56, 52 Oprirea de la slujbă a celor nepostiţi 369
CANONUL 57, 52 Al doilea Botez şi a doua hirotonie 369
CANONUL 58, 53 Hirotonia episcopului 369
CANONUL 59, 54 Cercetarea înaintea hirotoniei 369
CANONUL 60, 55 Sinod anual pentru aflarea datei Paştilor 370
CANONUL 61, 56 Cercetarea eparhiilor în timpul acestui sinod 370
CANONUL 62, 57 Alegerea episcopilor în eparhii vacante 370
CANONUL 63, 58 Primirea clericilor străini 371
CANONUL 64, 59 Alegerea prezbiterului pentru hirotonie 371
CANONUL 65, 60 Împărţirea eparhiilor 372
CANONUL 66, 61 Primirea celor botezaţi de donatişti 372
CANONUL 67, 62 Distrugerea rămăşiţelor idoleşti 373

CANONUL 68, 63 Judecata creştinilor la judecătoriile bisericeşti 374
CANONUL 69, 64 Oprirea petrecerilor păgâneşti 374
CANONUL 70, 65 Oprirea teatrelor la sărbători creştine 375
CANONUL 71, 66 Apărarea clericilor de avocaţi laici 375
CANONUL 72, 67 Întoarcerea comedianţilor la pocăinţă 375
CANONUL 73, 68 Propovăduirea eliberării robilor 375
CANONUL 74, 69 Tulburarea Bisericii de către Eutihie....376
CANONUL75, 70 Purtarea cu blândeţe către donatişti....376
CANONUL 76, 71 Căutarea maximianiştilor 376
CANONUL 77, 72 Primirea donatiştilor....377
CANONUL 78, 73 Aducerea donatiştilor la soborniceasca Biserică....377
CANONUL 79, 75 Părăsirea scaunului episcopal....378
CANONUL 80, 76 Mărturia botezului la prunci....378
CANONUL 81, 77 Arătarea zilei Paştilor....379
CANONUL 82, 78 Locţiitor după săvârşirea episcopului 379
CANONUL 83, 79 Alegerea defensorilor 379
CANONUL 84, 80 Sinoadele eparhiei....380
CANONUL 85, 81 Sinoadele eparhiei....380
CANONUL 86, 82 Trimiterea de împăciuitori 380
CANONUL 87, 83 Vădirea vinovăţiei clericilor 381
CANONUL 88, 84 Aducerea monahilor străini la hirotonie 381
CANONUL 89, 85 Moştenitori eretici 381
CANONUL 90, 86 Slobozirea robilor....382
CANONUL 91, 87 Ridicarea de Altare....382
CANONUL 92, 88 Rămăşiţele idolilor....383
CANONUL 93, 89 Iscălirea în numele sinodului 383
CANONUL 94, 89 Sinodul din Iponia....383
CANONUL 95, 90 Respectarea protiei între episcopi 384
CANONUL 96, 91 Caterisirea înainte de judecată 384
CANONUL 97, 93 Cărţile de hirotonie....384
CANONUL 98, 94 Primirea clericilor străini....385
CANONUL 99, 95 Întâlnirea episcopilor cu donatiştii 385
CANONUL 100, 97 Trimiterea de cărţi poruncitoare....385
CANONUL 101, 97 Pedepsirea celor ce hirotonesc eretici....386
CANONUL 102, 97 Moştenirile ereticilor....386
CANONUL 103, 98 Unirea donatiştilor....387
CANONUL 104, 99 Judecarea pricinilor şi îndoielilor 387
CANONUL 105, 100 Alegerea judecătorilor....388
CANONUL 106, 100 Alegerea de ispravnici....388
CANONUL 107, 101 Aşezarea defensorilor 388
CANONUL 108, 102 Trimiterea de locţiitori 388
CANONUL 109, 103 Aşezare de episcopi....389
CANONUL 110, 104 Întoarcerea popoarelor cu clerul lor la ortodoxie 389
CANONUL 111, 105 Alegerea de judecători 389
CANONUL 112, 106 Pacea între Biserici 390
CANONUL 113, 107 Dezlegarea nunţilor....390
CANONUL 114, 108 Zicerea rugăciunilor întărite sinodiceşte 390
CANONUL 115, 109 Judecarea clericilor....390
CANONUL 116, 110 Fuga clericului neîmpărtăşit 391
CANONUL 117, 111 Mergerea episcopilor la împărat....391
CANONUL 118, 112 Judecarea unui cleric de către alt cleric....391
CANONUL 119, 113 Lege pentru primirea credinţei creştine....392

CANONUL 120, 114 Păcatul strămoşesc....392
CANONUL 121, 115 Botezul pruncilor....393
CANONUL 122, 116 Darul lui Dumnezeu....393
CANONUL 123, 116 Anatemetisirea ereticilor....394
CANONUL 124, 117 Anatemetisirea ereticilor....394
CANONUL 125, 118 Dogmele pelaghienilor....396
CANONUL 126, 119 Iertarea în Rugăciunea Domnească....396
CANONUL 127, 120 Iertarea în Rugăciunea Domnească....397
CANONUL 128, 121 Întoarcerea ereticilor la credinţa ortodoxă....397
CANONUL 129, 123 Întoarcerea unui loc la soborniceasca Biserică....398
CANONUL 130, 124 Luarea noroadelor cu silnicie....398
CANONUL 131, 125 Grija episcopului pentru ereticii din eparhia sa....399
CANONUL 132, 127 Aducerea aminte pentru grija ereticilor....400
CANONUL 133, 128 Prihănirea episcopului pentru eretici....400
CANONUL 134, 129 Prihănirea episcopului de către clericii lui....400
CANONUL 135, 130 Vârsta primirii schimei monahale pentru fecioare....401
CANONUL 136, 131 Alegerea reprezentanţilor fiecărei eparhii....401
CANONUL 137, 132 Pâra clericilor....401
CANONUL 138, 133 Primirea spre pârâşilor....402
CANONUL 139, 134 Adeverirea vinovăţiilor....402
CANONUL 140, 135 Curăţenia martorilor....402
CANONUL 141, 136 Mărturisirea unui greu păcat....402
EPISTOLIA 1- a sinodului din Africa către episcopul Bonifatie....403
EPISTOLIA 2- a sinodului din Africa către papa Celestin....405

ÎNCEPUTUL CANOANELOR SFINŢILOR PĂRINŢI CELOR DIN PARTE

CANOANELE SFÂNTULUI DIONISIE AL ALEXANDRIEI....409
CANONUL 1 Ceasul învierii lui Hristos şi întreruperea postului....410
CANONUL 2 Intrarea femeilor cu scurgeri lunare în Biserică....412
CANONUL 3 Curăţia între soţi....413
CANONUL 4 Scurgerea în somn fără de voie....413

CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE ARHIEPISCOPUL NEOCEZAREEI....415
CANONUL 1 Mâncărurile jertfite idolilor....416
CANONUL 2 Stricarea femeilor celor robite....416
CANONUL 3 Furtul averilor celor robiţi....417
CANONUL 4 Pilda pentru furt....417
CANONUL 5 Însuşirea lucrurilor găsite....418
CANONUL 6 Lucrurile străine în locul celor pierdute....418
CANONUL 7 Robirea creştinilor scăpaţi de la barbari....419
CANONUL 8 Întoarcerea creştinilor răpiţi de barbari....419
CANONUL 9 Năvala asupra caselor străine....419
CANONUL 10 Găsirea lucrurilor lăsate de barbari....420
CANONUL 11 Întoarcerea lucrurilor străine....420
CANONUL 12 Locurile de pocăinţă....420

CANOANELE SFINŢITULUI MUCENIC PETRU....421
CANONUL 1 Lepădarea de Hristos din grele pătimiri....421
CANONUL 2 Lepădarea de Hristos din uşoare pătimiri....422
CANONUL 3 Lepădarea de Hristos fără de pătimire....422
CANONUL 4 Lepădarea de Hristos fără de căinţă....423
CANONUL 5 Evitarea lepădării prin amăgirea vrăjmaşilor....423

CANONUL 6 Silirea robilor spre jertfire în locul stăpânilor 424
CANONUL 7 Pedepsirea stăpânilor de robi 424
CANONUL 8 Răbdarea de bunăvoie a chinurilor 425
CANONUL 9 Nevoința muceniciei fără rânduială 425
CANONUL 10 Nevoința muceniciei fără rânduială a clericilor 426
CANONUL 11 Nevoința muceniciei fără rânduială 427
CANONUL 12 Izbăvirea de lepădare prin arginți 428
CANONUL 13 Fuga creştinilor de prigoană 428
CANONUL 14 Răbdarea cu bărbăție a chinurilor 429
CANONUL 15 Postul după predanie şi sărbătoarea duminicii 430

CANOANELE MARELUI ATANASIE 431
EPISTOLIA I către monahul Amun despre scurgerea în somn 432
EPISTOLIA 2 către Rufinian pentru împărtăşirea cu ereticii 433
EPISTOLIA 3 Cărțile canonice; cărțile ce se citesc; cărțile apocrife 435

CANOANELE MARELUI VASILIE AL CESAREEI CAPADOCIEI 439
CANONUL 1 Feluritele eresuri şi botezul lor 440
CANONUL 2 Uciderea pruncului în pântece 443
CANONUL 3 Curvia clericilor 443
CANONUL 4 Nunta a treia 444
CANONUL 5 Primirea ereticilor pe patul de moarte 444
CANONUL 6 Curviile canonicilor 444
CANONUL 7 Pedeapsa pentru păcate grele 445
CANONUL 8 Uciderile de voie şi fără de voie 445
CANONUL 9 Despărțirea soților 446
CANONUL 10 Refuzul hirotoniei 447
CANONUL 11 Uciderea fără de voie 448
CANONUL 12 Nunta a doua la clerici 448
CANONUL 13 Uciderea în războaie 449
CANONUL 14 Camăta la hirotonie 449
CANONUL 15 Unirea păsărilor şi peştilor 449
CANONUL 16 Neeman sirianul 450
CANONUL 17 Jurământul din îngrozire 450
CANONUL 18 Călcarea făgăduinței fecioarelor 450
CANONUL 19 Făgăduința feciorіei monahilor 452
CANONUL 20 Păzirea feciorіei la eretici 452
CANONUL 21 Curvia bărbatului 453
CANONUL 22 Răpirea femeilor pentru căsătorie 453
CANONUL 23 Căsătoria cu două surori sau doi frați 454
CANONUL 24 Căsătoria văduvei 454
CANONUL 25 Împreunarea mai înainte de nuntă 454
CANONUL 26 Curvia înainte de nuntă 455
CANONUL 27 Căsătoria nelegiuită la clerici 455
CANONUL 28 Făgăduința de a nu mânca carne 455
CANONUL 29 Jurământul stăpânilor de sclavi 456
CANONUL 30 Răpirea femeilor 456
CANONUL 31 Căsătoria femeii părăsite 457
CANONUL 32 Păcatul de moarte la clerici 457
CANONUL 33 Naşterea pruncilor în călătorie 457
CANONUL 34 Spovedania femeii ce a preacurvit 458
CANONUL 35 Bărbatul lăsat de femeie 458
CANONUL 36 Căsătoria ostăşițelor 458

CANONUL 37 Căsătoria din preacurvie 458
CANONUL 38 Căsătoria fetelor fără voia părinților 458
CANONUL 39 Viețuirea împreună cu preacurvarul 459
CANONUL 40 Curvia roabelor 459
CANONUL 41 Căsătoria văduvei 459
CANONUL 42 Nunțile robilor fără voia stăpânilor 460
CANONUL 43 Lovirea primejduitoare de moarte 460
CANONUL 44 Curvia diaconiței 460
CANONUL 45 Defăimarea lui Hristos de către creştin 461
CANONUL 46 Căsătoria din neştiință 461
CANONUL 47 Botezul ereticilor 461
CANONUL 48 A doua căsătorie a soților despărțiți 462
CANONUL 49 Stricarea feciorie prin siluire 462
CANONUL 50 stricarea feciorie prin siluire 462
CANONUL 51 Pedepsirea clericilor 463
CANONUL 52 Purtarea de grijă a fătului din pântece 463
CANONUL 53 Roaba văduvă 463
CANONUL 54 Deosebirile uciderilor 463
CANONUL 55 Uciderea tâlharilor 464
CANONUL 56 Ucigaşul de voie 464
CANONUL 57 Uciderea fără de voie 464
CANONUL 58 Pedeapsa pentru preacurvie 464
CANONUL 59 Pedeapsa pentru curvie 464
CANONUL 60 Păzirea feciorie 465
CANONUL 61 Pedeapsa furului (hoțului) 465
CANONUL 62 Pedeapsa sodomiei 465
CANONUL 63 Păcătuirea cu dobitoace 465
CANONUL 64 Păcătuirea cu dobitoace 465
CANONUL 65 Pedeapsa pentru vrăjitori 466
CANONUL 66 Profanatorul de morminte 466
CANONUL 67 Amestecarea frățească 466
CANONUL 68 Căsătoria cu rudenii 466
CANONUL 69 Împreunarea anagnostului înainte de nuntă 466
CANONUL 70 Păcătuirea diaconului cu buzele 466
CANONUL 71 Tăinuirea păcatelor 467
CANONUL 72 Mergerea la vrăjitori 467
CANONUL 73 Lepădarea de Hristos 467
CANONUL 74 Puterea de a lega şi dezlega 467
CANONUL 75 Curvia cu surori 468
CANONUL 76 Curvia cu rudenii 468
CANONUL 77 Despărțirea de nunta legiuită 468
CANONUL 78 Căsătoria cu două surori 468
CANONUL 79 Turbarea spre maştehile 469
CANONUL 80 Nunta a treia (poligamia) 469
CANONUL 81 Lepădarea de Hristos 469
CANONUL 82 Călcătorii de jurământ 470
CANONUL 83 Pedeapsa vrăjitorilor 470
CANONUL 84 Cercetarea rodurilor pocăinței 470
CANONUL 85 Sfaturi către duhovnici 471
CANONUL 86 Mâncarea de carne 471
CANONUL 87 Explicarea căsătoriei cu două surori 472
CANONUL 88 Depărtarea de femei slujnice 474

CANONUL 89 Porunci către horepiscopi 475
CANONUL 90 Hirotonia pe bani....................476
CANONUL 91 Sfaturi de credinţă....................477
CANONUL 92 Sfaturi de credinţă....................480

CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE EPISCOPUL DE NISSA 481
CANONUL 1 Sfaturi către duhovnici....................482
CANONUL 2 Lepădarea de credinţă 483
CANONUL 3 Apelarea la vrăjitori 484
CANONUL 4 Canonisirile părţii poftitoare....................484
CANONUL 5 Canonisirile părţii mâniitoare....................486
CANONUL 6 Lăcomia de avere 487
CANONUL 7 Profanarea mormintelor 488
CANONUL 8 Furarea de cele sfinte....................489

CANONUL SFÂNTULUI GRIGORIE TEOLOGUL....................491
CANON PENTRU CARE CĂRŢI SUNT PRIMITE....................491

CANONUL SFÂNTULUI AMFILOHIE 493
CANON pentru cărţile primite....................493

CANOANELE SFÂNTULUI TIMOTEI AL ALEXANDRIEI 495
ÎNTREBAREA 1 Împărtăşirea din neştiinţă....................495
ÎNTREBAREA 2 Botezul celui îndrăcit 495
ÎNTREBAREA 3 Împărtăşirea credinciosului îndrăcit....................496
ÎNTREBAREA 4 Catehumenul ieşit din minţi....................496
ÎNTREBAREA 5 Împărtăşirea după împreunare trupească....................496
ÎNTREBAREA 6 Amânarea Botezului la catehumene 497
ÎNTREBAREA 7 Împărtăşirea femeilor în necurăţia lunară....................497
ÎNTREBAREA 8 Naşterile în postul Paştilor....................497
ÎNTREBAREA 9 Rugăciunea cu ereticii 498
ÎNTREBAREA 10 Pogorârea postului pentru cei grav bolnavi 498
ÎNTREBAREA 11 Clericul la nunta nelegiuită....................498
ÎNTREBAREA 12 Împărtăşirea mireanului după ispitirea în vis....................499
ÎNTREBAREA 13 Împreunarea celor căsătoriţi 499
ÎNTREBAREA 14 Sinuciderea....................500
ÎNTREBAREA 15 Despărţirea de femeia demonizată 500
ÎNTREBAREA 16 Împărtăşirea celui ce a băut apă 501
ÎNTREBAREA 17 Mustrarea de sine....................501
ÎNTREBAREA 18 Vârsta minimă pentru spovedanie 501

CANOANELE SFÂNTULUI TEOFIL AL ALEXANDRIEI 503
CANONUL 1 Postul din ajunul Bobotezei....................503
CANONUL 2 Împărtăşirea cu ereticii....................504
CANONUL 3 Cercetarea înainte de hirotonie 505
CANONUL 4 Depărtarea de clericat....................505
CANONUL 5 Căsătoria cu rudenii 505
CANONUL 6 Curvia citeţilor 506
CANONUL 7 Cercetarea înainte de hirotonie 506
CANONUL 8 Aducerea darurilor la Altar 506
CANONUL 9 Prihănirea clericilor....................507
CANONUL 10 Schimbarea iconomului 508
CANONUL 11 Iconomisirea veniturilor Bisericii 508
CANONUL 12 Întoarcerea la credinţa ortodoxă....................508

CANONUL 13 Nunta nelegiuită la clerici 509
CANONUL 14 Răpirea lucrurilor străine 509

CANOANELE SFÂNTULUI KIRIL AL ALEXANDRIEI 511
CANONUL 1 Păzirea rânduielii sfintelor canoane 511
CANONUL 2 Întoarcerea bunurilor răpite 512
CANONUL 3 Darea cărţilor de paretisire 513
CANONUL 4 Purtarea de grijă a episcopilor 513
CANONUL 5 Botezul catehumenilor pedepsiţi 514

EPISTOLIA SFÂNTULUI GHENADIE 515

CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTNICUL 519
CANONUL 1 Împuţinarea anilor de pocăinţă 519
CANONUL 2 Gândurile din inimă 520
CANONUL 3 Învoirea spre păcat 521
CANONUL 4 Lupta cu păcatul 521
CANONUL 5 Înduplecarea spre păcat 521
CANONUL 6 Întinarea în somn 521
CANONUL 7 Întinarea celui treaz 521
CANONUL 8 Păcatul malahiei 522
CANONUL 9 Malahia cu mai mulţi 522
CANONUL 10 Malahia înainte de hirotonie 523
CANONUL 11 Canonisirea femeii cu certarea malahiei 523
CANONUL 12 Păcatul curviei 523
CANONUL 13 Păcatul preacurviei 523
CANONUL 14 Păcătuirea între fraţi 523
CANONUL 15 Păcătuirea cu rudenii 523
CANONUL 16 Păcătuirea cu rudenii 524
CANONUL 17 Femeia în curgerea lunară 524
CANONUL 18 Păcatul sodomiei 524
CANONUL 19 Stricarea copilului 524
CANONUL 20 Uciderea de bunăvoie 525
CANONUL 21 Uciderea în pântece 525
CANONUL 22 Pierderea fără de voie a pruncului 525
CANONUL 23 Uciderea pruncului din negrijă 525
CANONUL 24 Copilul mort nebotezat 525
CANONUL 25 Curvia călugăriţelor 526
CANONUL 26 Lepădarea pruncilor prin diferite locuri 526
CANONUL 27 Pocăinţa de bunăvoie a pruncului 526
CANONUL 28 Oprirea furului de la preoţie 526
CANONUL 29 Profanatorul de morminte 526
CANONUL 30 Furarea de cele sfinte (ierosilie) 526
CANONUL 31 Călcarea jurământului 526
CANONUL 32 Mărturisirea păcatului vrăjitoriei 526
CANONUL 33 Despărţirea femeii de biserică 527
CANONUL 34 Lucrul necurat în fântâni 527
CANONUL 35 Voma după împărtăşire 527

EPISTOLIILE Sfântului Tarasie 529
EPISTOLIA lui Tarasie către Papa Adrian. 529
CANONUL 29 al Sfinţilor Apostoli 530
Din Cartea Faptelor cap. 8,18 530

Din a treia a Împăraţilor cap. 13,33 530
Din a patra a Împăraţilor cap. 5,15-27 531
A Marelui Vasilie, din tâlcuirea cea la Isaia cap 8,30 531
Al acestuiaşi din Epistolia către episcopii de sub el 531
Din viaţa Sfântului Ioan Hrisostom 531
Din circulara Epistolie a lui Ghenadie Patriarhul 532
CANONUL 22 al Sinodului al şaselea. 532

CANOANELE SFÂNTULUI NIKIFOR MĂRTURISITORUL 533
CANONUL 1 Spălarea sfântului Antimis 533
CANONUL 2 Nunta a doua 533
CANONUL 3 Pridvorul Bisericii 533
CANONUL 4 Primirea de milostenii 533
CANONUL 5 Sărbătoarea Bunei Vestiri 534
CANONUL 6 Hirotonia ipodiaconului în mânăstiri 534
CANONUL 7 Vieţuirea în desfrânare 534
CANONUL 8 Copiii născuţi din ţiitoare 534
CANONUL 9 Împărtăşirea pe patul de moarte 534
CANONUL 10 Plecarea genunchilor 534
CANONUL 11 Proscomidia pentru mai mulţi oameni 534
CANONUL 12 Pecetea la Sfântul Potir 535
CANONUL 13 Liturghisirea fără căldură 535
CANONUL 14 Reîntoarcerea monahului în mânăstire 535
CANONUL 15 Intrarea călugăriţelor în Sfântul Altar 535
CANONUL 16 Munca monahilor în Postul Mare 535
CANONUL 17 Fuga monahului din mânăstirea sa 535
CANONUL 18 Călugării sub canon 535
CANONUL 19 Mâncarea monahilor în posturi 536
CANONUL 20 Stricarea călugăriţei de barbari 536
CANONUL 21 Fuga de înrolare în armată 536
CANONUL 22 Ieromonahul tânăr 536
CANONUL 23 Gonirea monahului din mânăstire 536
CANONUL 24 Primirea monahului în case mireneşti 536
CANONUL 25 Botezul sau călugăria celui bolnav 536
CANONUL 26 Slujirea monahului cu mantia 536
CANONUL 27 Oprirea de la împărtăşire 537
CANONUL 28 Mărturisirea grelelor păcate 537
CANONUL 29 Iconomia duhovnicului 537
CANONUL 30 Înfigerea de Cruce (stavropighion) 537
CANONUL 31 Împărtăşirea cămătarilor 537
CANONUL 32 Ajunarea monahilor 537
CANONUL 33 Ţinerea de posadnică 537
CANONUL 34 Lepădarea chipului monahal 538
CANONUL 35 Curvia înainte de hirotonie 538
CANONUL 36 Pedeapsa smintelilor 538
CANONUL 37 Botezul pruncului în pericol de moarte 538

ALTE ŞAPTE CANOANE
CANONUL 1 Umblarea duminica 538
CANONUL 2 Cărţi neprimite 538
CANONUL 3 Cărţi neprimite 538
CANONUL 4 Săptămâna Luminată 539
CANONUL 5 Uciderea cu voie 539

CANONUL 6 Botezul de nevoie 539
CANONUL 7 Botezul de nevoie 539

ÎNTREBĂRI ŞI RĂSPUNSURI
ÎNTREBAREA 1 Intrarea monahului în Sfântul Altar 539
ÎNTREBAREA 2 Plecarea genunchilor 540
ÎNTREBAREA 3 Postul Sfintei Marii 540
ÎNTREBAREA 4 Împărtăşirea celor îndrăciţi 540
ÎNTREBAREA 5 Părţile din prescuri 540
ÎNTREBAREA 6 Tunderea monahală 541
ÎNTREBAREA 7 Legătura egumenească 541
ÎNTREBAREA 8 Oprirea de la slujbă a clericilor 541
ÎNTREBAREA 9 Măsura greşalei 542
ÎNTREBAREA 10 Mâncarea prescurilor 542
ÎNTREBAREA 11 Canoanele Postnicului 542
ALĂTURARE 542

SCURTE ÎNVĂŢĂTURI DESPRE ÎNSOŢIRI 545
CAPITOLUL 1 Despre rudenia cea din sânge. Adică cea dintru un neam 545
CAPITOLUL 2 Despre rudenia ce se face din cuscrie adică din două neamuri 547
CAPITOLUL 3 Despre nunţile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam se priveşte în jos numai pe o parte 549
CAPITOLUL 4 Despre nunţile de două neamuri cele din cuscrie, la care un neam se priveşte în jos despre amândouă părţile 549
CAPITOLUL 5 Despre nunţile de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lăţime numai o parte (priveşte în laturi despre o parte) 551
CAPITOLUL 6 Pentru nunţile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lăţime două părţi 552
CAPITOLUL 7 Despre rudenia ce se face din trei neamuri 554
CAPITOLUL 8 Despre rudenia din Sfântul Botez 556
CAPITOLUL 9 despre rudenia cea din înfiere (adică din punerea de fiu). 558
CAPITOLUL 10 despre fraţi de Cruce 559
CAPITOLUL 11 despre logodne 559
Forma cărţii recomenduitoare şi Forma cărţii recomenduitoare şi slobozitoare. 560
Forma cărţii poruncitoare (adică celei de duhovnic) a decretului de duhovnicie. 560
Forma cărţii pentru săraci (carte de milostenie) 561
Forma edieţei (testamentului sau aşezământului) 561
Forma canoniceştii (duhovniceşti) mărturii de hirotonie. 562
Forma scrisorii de tocmeală zestrei (adică foaia de zestre). 563
Canonicească formă a cărţii de despărţirea nunţii. 563
Forma canoniceştii paretisiri. 564
Forma Antimisului 565
A lui CONSTANTIN PORFIROGENITULUI 565
Tomul unirii 566
Glăsuiri Sinodiceşti 568
Desenul Bisericii 560
Index 571
Cuprins 589

